

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KUMAN VE MEMLÛK KIPÇAKÇASININ SÖZ VARLIĞI İLE
KAVRAM ALANI SINIFLANDIRMASI

Ecem GİRGİN

EYLÜL, 2024

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KUMAN VE MEMLÛK KIPÇAKÇASININ SÖZ VARLIĞI İLE
KAVRAM ALANI SINIFLANDIRMASI

Ecem GİRĞİN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Emin EMİNOĞLU

T.C.

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ecem GİRĞİN'in “**Kuman ve Memlûk Kıpçakçasının Söz Varlığı ile Kavram Alanı Sınıflandırması**” başlıklı tezi 02/09/2024 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 28/08/2024 tarih ve 42/11 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. İskender GÜMÜŞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür V.

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimi ve Yüksek Lisans derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Emin EMİNOĞLU

Tez Danışmanı

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimizi ve Yüksek Lisans derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyoruz.

Unvan ve İsim

Bağlı Olduğu Kurum

İmza

1. Prof. Dr. Ahmet GÜNŞENTrakya Üniversitesi

2. Prof. Dr. Emin EMİNOĞLU

Kırklareli Üniversitesi

3. Doç. Dr. Beytullah BEKAR

Kırklareli Üniversitesi

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Ecem GİRGIN

02.09.2024

İÇİNDEKİLER

ÖZ	xi
ABSTRACT	xii
ÖN SÖZ	xiii
KISALTMALAR	xiv
1. Çalışmada Kullanılan Eserlerin Kısaltmaları	xiv
2. Diğer Kısaltmalar	xv
GİRİŞ.....	1
A. Kıpçaklar	3
B. Kıpçakça	4
C. Kıpçakça Eserler	5
D. Literatür Taraması.....	7
E. İzlenen Yöntem	11
1. BÖLÜM	
SÖZ VARLIĞI.....	21
2. BÖLÜM	
KAVRAM ALANI SINIFLANDIRMASI	615
2.1. TEMEL SÖZ VARLIĞI.....	615
2.1.1. İnsan Bedeni ve İnsan Bedeniyle İlgili Diğer Adlar.....	615
2.1.2. Hastalık Adları ve Hastalık ile İlgili Diğer Adları	624
2.1.3. Akrabalık Adları ve Akrabalık ile İlgili Diğer Adlar	627
2.1.4. Hayvan Adları ve Hayvan ile İlgili Diğer Adlar.....	629
2.1.5. Bitki Adları ve Bitki ile İlgili Diğer Adlar.....	643
2.1.6. Beslenme Adları	648
2.1.6.1. Yiyecek Adları ve Yemek ile İlgili Diğer Adlar.....	648
2.1.6.2. İçecek Adları ve İçecek ile İlgili Diğer Adlar.....	654

2.1.7. Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adlar.....	655
2.1.8. Araç, Eşya Adları.....	659
2.1.8.1. Kişisel Bakım	671
2.1.8.2. Ziynet Eşyaları, Değerli Taşlar	671
2.1.9. İş, Meslek, Rütbe, Görev ve İlgili Diğer Adlar	672
2.1.10. Yer Adları.....	676
2.1.10.1. Özel Yer Adları	676
2.1.10.2. Genel Yer Adları	676
2.1.11. Özel Adlar	679
2.1.11.1. Lisan Adları ve Söz ile İlgili Adlar	681
2.1.11.2. Kavim, Boy ve Irk Adları	682
2.1.11.3. Millet Adları	682
2.1.12. Ölçü Adları	682
2.1.13. Miktar, Ebat Adları	683
2.1.14. Şekiller.....	685
2.1.15. Sayı Adları	686
2.1.16. Zaman Adları	688
2.1.17. Renk Adları.....	692
2.1.18. Işık	694
2.1.19. Ateş, Sıcaklık	695
2.1.20. Koku	695
2.1.21. Artık.....	696
2.1.22. Soru İfadeleri	696
2.1.23. Yön Adları	697
2.1.24. Madenler ve Enerji Kaynakları Adları	700
2.1.25. Coğrafya ile İlgili Adlar.....	701
2.1.26. Evren, Kainat, Gök Bilimi ile İlgili Adlar	705

2.1.27. Hava Olayları ile İlgili Adlar	706
2.1.28. Eğitim ile İlgili Adlar.....	708
2.1.29. Sosyal Olaylar ile İlgili Adlar.....	708
2.1.29.1. Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar	708
2.1.29.2. Toplum İlişkileri ile İlgili Adlar.....	711
2.1.29.3. Spor, Eğlence ve Oyunlar ile İlgili Adlar	713
2.1.30. Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar.....	714
2.1.31. Askerlik ile İlgili Adlar	714
2.1.32. Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar	715
2.1.33. İdare ve İdari Olaylar ile İlgili Adlar	718
2.1.34. Din ve İnanç Adları	719
2.1.35. Terimler	722
2.1.35.1. Hak, Hukuk, Adalet Adları	722
2.1.35.2. Sağlık ve Tıp Terimleri.....	723
2.1.35.3. Müzik Terimleri.....	723
2.1.35.4. Dil ve Edebiyat Terimleri	724
2.1.35.5. Ticaret, İş ve Ekonomi Terimleri.....	724
2.1.36. Hareket Adları	726
2.1.37. İnsani Vasıf, Durum ve İnsanlık ile İlgili Adlar.....	729
2.1.37.1. Fiziksel Özellikler	729
2.1.37.2. Kişilik Özellikleri	733
2.1.38. Hareketlilik, Davranış İfade Eden Adlar	739
2.1.39. İrade, Düşünce Bildiren Adlar	741
2.1.40. Duygu İfade Eden Adlar	742
2.1.41. Durum, Nitelik Bildiren Adlar.....	745
2.1.42. Ünlemler (saygı, istek, seslenme, şaşkınlık, merak, onama sözleri).....	757

2.1.43. Sesler	758
2.1.44. Zamirler	758
2.1.45. Edatlar.....	762
2.1.46. Bağlaçlar.....	764
2.1.47. Zarflar	765
2.1.48. Cümleler	766
2.2. YABANCI SÖZ VARLIĞI	766
2.2.1. İnsan Bedeni ve İnsan Bedeniyle İlgili Diğer Adlar.....	766
2.2.2. Hastalık Adları ve Hastalık ile İlgili Diğer Adlar	769
2.2.3. Akrabalık Adları ve Akrabalık ile İlgili Diğer Adlar	772
2.2.4. Hayvan Adları ve Hayvan ile İlgili Diğer Adlar.....	772
2.2.5. Bitki Adları ve Bitki ile İlgili Diğer Adlar.....	775
2.2.6. Beslenme Adları	781
2.2.6.1. Yiyecek Adları ve Yemek ile İlgili Diğer Adlar.....	781
2.2.6.2. İçecek Adları ve İçecek ile İlgili Diğer Adlar.....	783
2.2.7. Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adlar.....	784
2.2.8. Araç, Eşya Adları.....	786
2.2.8.1 Kişisel Bakım	790
2.2.8.2. Ziyinet Eşyaları, Değerli Taşlar	791
2.2.9. İş, Meslek, Rütbe, Görev ve İlgili Diğer Adlar	792
2.2.10. Yer Adları.....	795
2.2.10.1. Özel Yer Adları	795
2.2.10.2. Genel Yer Adları	796
2.2.11. Özel Adlar	800
2.2.11.1. Yazın ve Kitap Adları.....	805
2.2.11.2. Lisan Adları ve Söz ile İlgili Adlar	805
2.2.11.3. Kavim ve Boy, Irk Adları.....	806

2.2.11.4. Mensubiyet Adları	806
2.2.11.5. Millet Adları	807
2.2.12. Ölçü Adları	807
2.2.13. Miktar, Ebat Adları	808
2.2.14. Şekiller.....	809
2.2.15. Sayı Adları	809
2.2.16. Zaman Adları	810
2.2.17. Işık	813
2.2.18. Ateş, Sıcaklık.....	813
2.2.19. Koku	813
2.2.20. Artık.....	814
2.2.21. Yön Adları	814
2.2.22. Madenler ve Enerji Kaynakları Adları	815
2.2.23. Coğrafya ile İlgili Adlar.....	816
2.2.24. Evren, Kainat, Gök Bilimi ile İlgili Adlar	817
2.2.25. Hava Olayları ile İlgili Adlar	817
2.2.26. Eğitim ile İlgili Adlar.....	817
2.2.27. Sosyal Olaylar ile İlgili Adlar.....	818
2.2.27.1. Gelenek ve Görenek Adları	819
2.2.27.2. Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar.....	820
2.2.27.3. Toplum İlişkileri ile İlgili Adlar.....	821
2.2.27.4. Spor, Eğlence ve Oyunlar ile İlgili Adlar	824
2.2.28. Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar.....	826
2.2.29. Askerlik ile İlgili Adlar	826
2.2.30. Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar	827
2.2.31. İdare ve İdari Olaylar ile İlgili Adlar	830
2.2.32. Din ve İnanç Adları	832

2.2.33. Terimler	845
2.2.33.1. Hak, Hukuk, Adalet Adları	845
2.2.33.2. Sağlık ve Tıp Terimleri	848
2.2.33.3. Resim Terimleri	848
2.2.33.4. Müzik Terimleri	849
2.2.33.5. Dil ve Edebiyat Terimleri	849
2.2.33.6. Tarih Terimleri	851
2.2.33.7. Ticaret, İş ve Ekonomi Terimleri	851
2.2.33.8. Fizik, Kimya, Biyoloji Terimleri	853
2.2.34. Hareket Adları	853
2.2.35. İnsani Vasıf, Durum ve İnsanlık ile İlgili Adlar.....	855
2.2.35.1. Fiziksel Özellikler.....	855
2.2.35.2. Kişilik Özellikleri	855
2.2.36. Hareketlilik, Davranış İfade Eden Adlar	862
2.2.37. İrade, Düşünce Bildiren Adlar	866
2.2.38. Duygu İfade Eden Adlar	869
2.2.39. Durum, Nitelik Bildiren Adlar	872
2.2.40. Renk Adları.....	884
2.2.41. Ünlemler (saygı, istek, seslenme, şaşkınlık, merak, onama sözleri).....	884
2.2.42. Zamirler	885
2.2.43. Edatlar.....	885
2.2.44. Bağlaçlar.....	886
2.2.45. Zarflar	887
2.2.46. Ses.....	887
2.2.47. Cümleler	887
2.3. FİİLLER	887

2.3.1. Basit Fiiller	887
2.3.2. Türemiş Fiiller	901
2.3.3. Birleşik Fiiller.....	953
Diğer	999
SONUÇ	1003
KAYNAKÇA	1013

ÖZ

KUMAN VE MEMLÛK KIPÇAKÇASININ SÖZ VARLIĞI İLE KAVRAM ALANI SINIFLANDIRMASI

GİRGİN, Ecem

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Emin EMİNOĞLU

Eylül, 2024

Sözlükler; bir dilin yazıldığı zaman ve sahada kullanılan söz varlığını içine alan ve ait olduğu milletin tarihini, üzerinde yaşadığı coğrafyanın sınırlarını, yaşantısını, kültürünü vb. sahip olduğu bütün değerleri ve verileri gösteren önemli kaynaklardır. Bu tez çalışmasında, tarihî Kuman Kıpçak Türkçesinin söz varlığını içeren *Codex Cumanicus* adlı sözlük ve Memlûk Kıpçak sahasında yazılmış sözlükler ile bu sahada yazılmış eserlerin sözlükçeleri taranarak elde edilen söz varlığı bir araya getirilmiş, Kıpçak Türkçesi söz varlığı oluşturulmuş; elde edilen sözcükler yabancı ve temel söz varlığı olarak ayrıştırılmış ve ayrıştırılan bu sözcükler kavram alanlarına göre sınıflandırılmıştır. Böylece hem bir döneme ait söz varlığı tespit edilmiş hem de kavram alanlarına göre sınıflandırılmış olmaktadır.

Bu sayede yapılacak yeni çalışmalara kaynaklık etmek, dönemin söz varlığının niteliğini ve zenginliğini ortaya koymak, günümüzdeki kavram alanı çalışmalarına katkıda bulunmak ve Türk dili çalışmalarına kaynak kazandırmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kıpçak Türkçesi Söz Varlığı, Kavram Alanı Sınıflandırması, Kıpçak Sözlükleri ve Eserleri.

ABSTRACT

VOCABULARY AND CONCEPTUAL AREA CLASSIFICATION OF KUMAN AND MAMLUK KIPCHAK TURKISH

GİRGİN, Ecem

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Emin EMİNOĞLU

Eylül, 2024

Dictionaries are among the most important sources that encompass the lexicon of a language as used during a particular time and within a specific region, reflecting the history of the people to whom the language belongs, as well as the geographical boundaries, lifestyle, culture, and all other inherent values and data. In this thesis, the lexicon of historical Kipchak Turkish, as documented in the *Codex Cumanicus* and in dictionaries and glossaries compiled within the Mamluk Kipchak region, has been systematically collected to create a comprehensive Kipchak Turkish lexicon. This collected lexicon has been further divided into basic and foreign lexical items, which have then been classified according to conceptual fields. As a result, not only has the lexicon of a specific period been identified, but it has also been organized based on conceptual domains.

The aim is to serve as a resource for future studies, to reveal the nature and richness of the vocabulary of the period, to contribute to contemporary conceptual field studies, and to provide a valuable source for Turkish language research.

Keywords: The Vocabulary of Kipchak Turkish, Conceptual Field Classification, Kipchak Dictionaries and Works.

ÖN SÖZ

Bir dilin söz varlığını tespit etmek, o dilin konuşulduğu toplumun kültürünü, geleneklerini, toplumsal olaylarını, etkileşime girdiği kültürleri anlamamızı sağlar. Geniş bir coğrafyada uzun yıllar yaşamış bir toplumun söz varlığının tespiti için o dilde yazılan eserleri incelemek gerekir. Sözlükler, bu eserler arasında bilgi sağlayan önemli kaynaklardan biridir ve geçmiş ile gelecek arasında köprü kurar. Anlam bilim açısından ele alındığında da dilin söz varlığında meydana gelen değişimini ve gelişimini göstermesi bakımından önemlidir. Bir kavramın toplumdaki önemi, bu kavramla ilgili söz varlığının da dilde artış göstermesiyle gözlemlenmektedir.

Kıpçak Türkçesinin söz varlığını bir araya getirmeyi amaçlayan bir çalışma daha önce Recep Toparlı, Hanifi Vural, Recep Karaatlı tarafından hazırlanmış ve *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü* adıyla Türk Dil Kurumunca yayınlanmıştır. Bu eserin yayınlanmasından sonra Kıpçak sahasına ait yeni kaynakların bulunması, mevcut eserler üzerinde yeni bilimsel çalışmaların yapılması, Codex Cumanicus'un eklemelerle yeniden okunup yayınlanması gibi değişiklikler söz varlığında artışa sebep olmuştur. Ancak biz çalışmamızda *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü* adlı kitabı kaynak olarak kullanmak yerine doğrudan Kıpçak sahasına ait eserleri ve eserlerin sözlükçelerini tarayıp söz varlığını bütünleştirmeyi esas aldık.

Bu tez çalışmasında *Codex Cumanicus* ile Memlûk Kıpçak sahasında yazılan eserler ile eserlerin sözlükçeleri taranarak söz varlığı bir araya getirildi. Elde edilen veri, yabancı ve temel söz varlığı olarak ayrıştırıldı ve kavram alanlarına göre sınıflandırıldı. Bu şekilde Kıpçak Türklerinin sosyal hayatını ve kültürünü yansıtan söz varlığı tespit edilerek bir sözlük ve bir tür kavram alanı sözlüğü hazırlandı.

Çalışma süresinde her türlü desteği esirgemeyen sevgili anneme ve babama, her zaman bana cesaret veren değerli ağabeyime, çalışma boyunca sabırla bana yol gösteren ve destek olan çok kıymetli ve saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Emin EMİNOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

KISALTMALAR

1. Çalışmada Kullanılan Eserlerin Kısaltmaları

BV	:	Baytaratü'l-Vâzih
BM	:	Kitabu Bulgatu'l-Muştak Fi Lugati't-Turk ve'l-Kıfçak
CC	:	Codex Cumanicus
DM	:	Ed-Dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye
GT	:	Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülistân bi't-Türkî)
HOA	:	Hulasa: Okçuluk ve Atçılık (Kitâb fi-ilmi'n-Nüşşâb; Kitâb fi-riyâzâtî'l-hayl; Kitâb fi'-ilmi'l-musâbaka)
İH	:	El-İdrâk Haşiyesi
İM	:	İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtîn
KE	:	Kitâbü'l-Ef'âl
KF	:	Kitâb fi'l-fikh
KFT	:	Kitâb fi'l-Fıkh bi'l-Lisâni't-Türkî
Kİ	:	Kitâbü'l-İdrâk li-Lisâni'l-Etrâk
KK	:	El-Kavanînü'l-Küllîye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye
MG	:	Münyetü'l-Guzât
MS	:	Kitâb-ı Mukaddime-i Ebu'l-Leysi's-Semerkindî
TA	:	Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugâlî
TZ	:	Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye

2. Diğer Kısaltmalar

Ar.	: Arapça
Ar.Far.	: Arapça-Farsça
Ar.T.	: Arapça-Türkçe
Aram.	: Aramice
bk.	: bakınız
Çin.	: Çince
Far.	: Farsça
Far.Ar.	: Farsça-Arapça
Far.T.	: Farsça-Türkçe
Hind.	: Hintçe
İt.	: İtalyanca
krş.	: karşılaştırınız
Lat.	: Latince
Moğ.	: Moğolca
Rum.	: Rumca
Rus.	: Rusça
Sl.	: Slavca
T.Ar.	: Türkçe-Arapça
T.Far.	: Türkçe-Farsça
vb.	: ve benzeri
Yun.	: Yunanca

GİRİŞ

Türk dili, uzun bir tarih boyunca, geniş bir coğrafyada önemli bir dil ailesinin parçası olarak varlık göstermiştir. Bu dil ailesi, Orta Asya'nın kültürel dokusuna derin bir şekilde işlemiş ve çeşitli zaman dilimlerinde medeniyetlerin dil temeli olmuştur. Türk dilinin evrimi, farklı dönemlerde yaşanan toplumsal, siyasi ve kültürel değişimlerin dil üzerindeki etkilerini önemle vurgular.

Türk dilinin kökeni milattan önceki dönemlere dayanır. Orta Asya'da yaşayan ilk Türk boylarının konuştuğu dil, günümüz Türk dillerinin atası olarak kabul edilir. Bu dönemde, Türk boyları arasındaki etkileşim ve göçler, çeşitli lehçelerin gelişimine yol açmıştır. Ancak, Türk dilinin evriminde en belirgin dönemeçlerden biri, Orta Asya'dan batıya doğru gerçekleşen göçlerin sonucunda Türk boylarının Anadolu ve çevresine yerleşmesidir.

Özellikle Orta Çağ'da gerçekleşen Türk göçleri ve fetihleri, Türk dilinin yayılmasını ve evrimini hızlandırmıştır. Bu süreçte, Kıpçak Türkçesi önemli bir role sahiptir. Kıpçak Türkçesi, Orta Asya'dan batıya doğru göç eden Kıpçak Türkleri tarafından kullanılan bir lehçedir. Özellikle Altın Orda Devleti'nin kurulmasıyla birlikte, bu lehçe Rusya'nın güney steplerine ve Kırım'a yayılmıştır.

Kıpçak Türkçesi'nin yayılması ve kullanımı, Orta Asya Türkçesinin batıda etkili olmasına katkı sağlamıştır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Kıpçak Türkçesi Anadolu ve Balkanlar'da önemli bir dil olarak kullanılmıştır. Bu süreçte Kıpçak Türkçesi, diğer Türk lehçeleriyle etkileşime girerek günümüz Oğuz Türkçesinin temelini oluşturmuştur (Ercilasun, 2024: 355-367).

Günümüzde Türk dili, yine geniş bir coğrafyada, çeşitli Türk toplulukları tarafından yazı dili ve konuşma dili olarak kullanılmaktadır. Tarihî süreçte yaşanan göçler, fetihler, dil ve kültür etkileşimlerinin izleri hâlâ Türk dilinin yapısında ve söz dağarcığında izlenebilir. Bu bağlamda,

Kıpçak Türkçesinin Türk dilinin tarihî evrimindeki rolü büyüktür ve dilin bugünkü şekillenmesinde önemli bir etkiye sahiptir.

Kıpçaklar çok geniş bir coğrafyada yaşamışlardır. Bunun sonucu olarak Altaylardan Balkanlara, Rus bozkırlarından Kuzey Afrika'ya kadar geniş bir coğrafyayı etkilemiş ve bu coğrafyalara siyasi ve kültürel açıdan büyük tesiri olmuştur. Altınordu Devleti kurulana dek siyasi bir birlik sağlayamamış olsalar da çevrelerindeki devletleri etkilemiş, gelişmelerine ciddi katkılar sağlamışlardır.

Kıpçakların geniş bir coğrafyada yaşamaları, diğer devletlerle olan etkileşimleri neticesinde zengin ve karma bir dil yapısı ortaya çıkmıştır. Ahmet Bican Ercilasun'a göre, “Kıpçak Türklerinin konuşma dili, Ermeni Kıpçakçasıyla ilgili metinler hariç, yazı dili olarak kullanılmamıştır. Türkoloji literatüründe Kıpçakça ve Kıpçak Türkçesi olarak adlandırılan eserlerden Codex Cumanicus, yazı diline ait değildir.”. Mısır ve Suriye'de Memlûk dönemi boyunca yazılan gramer ve sözlük eserleri de genellikle standart yazı diline aittir. Ancak, bu eserler zaman zaman Kıpçak ve Türkmen (Oğuz) ağız özelliklerini de yansıtmaktadır. Bu eserlerden yalnızca Et-Tuhfetü'z Zekiyye'nin yazarı, eserinde doğrudan doğruya Kıpçak dilini esas aldığını belirtmektedir (Ercilasun, 2017: 382). Bu bilgiden de anlaşılacağı üzere Kıpçak Türkçesi, Kıpçak ağzından doğmuş bir yazı dili değil, Karahanlı ile Çağatay Türkçesi arasında bir geçiş dönemini temsil eden ve eserlerin yazıldığı saha itibarıyla ‘Kıpçak’ olarak adlandırılan dönemin standart dilidir.

Sözlükler bir toplumun kültürel özelliklerini, sosyal yaşamını ortaya koyan en önemli kaynaklardan biridir. Özellikle kavram alanı sözlükleri toplumun kullandığı kavramları tespit edebilmek açısından büyük öneme sahiptir. Kavram alanı sözlükleri, belli bir kavramla ilgili sözcükler bir araya toplandığından, bir kavram alanına sahip sözcükleri bir arada görmeyi sağlamaktadır. Bunun sonucu olarak bir dilde yer alan kavramlardan hangisinin, hangi oranda kullanıldığı vb. bilgiler tespit edilebilmekte ve dili kullanan toplum için hangi kavramın önemli olduğu bilgisine ulaşılabilmektedir.

Bu çalışmada, Kuman Kıpçak Türkçesi ve tarihî Kıpçak Türkçesinin sözlükleri ile eserlerinin sözlükçeleri taranarak söz varlığı bir araya getirilmiş; Kıpçak Türkçesiyle ilgili çeşitli dil verilerine kaynaklık edecek bir sözlük oluşturulmuş; tespit edilen söz varlığı kavram alanlarına göre sınıflandırılmıştır.

A. Kıpçaklar

Kaynaklarda “Kıpçak” sözü ilk olarak, “*Türk Kıpçak elig yıl olurmış*” (BÇ K 4) “Türk Kıpçak elli yıl oturmuş (yönetmiş)” şeklinde 759 yılında dikilmiş olan Bayan Çor (Şine Usu) bitiginde geçmektedir (Ercilasun, 2017, 355).

“Aslı VIII. yüzyıldaki Doğu Köktürklerine dayanan, bir süre Kimeklerin içinde bulunan, X. yüzyılın ilk yarısında Kimeklerden ayrılıp müstakil bir boy hâline gelen ve bu süreç içinde başka Türk (Öberlig gibi çok az Moğol) boylarınca da takviye edilen Kıpçaklar, X. yüzyılda Oğuzlarla Kimekler arasında yaşıyorlardı.” (Ercilasun, 2017: 356).

Kıpçaklar, Bizans ve Latin kaynaklarında "Kumanos, Cumanus, Komani", Rus kaynaklarında "Polovets Kıpçaki", Alman kaynaklarında "Falben, Valvi", Ermeni kaynaklarında "Khartes", Macar kaynaklarında "Kun" olarak adlandırılmışlardır. İslam kaynaklarında ise Kıbcâk, Kıpçak, Kıbşâk şeklinde geçmektedir. Bu adlar genel olarak "sarı, sarımsı, solgun" gibi anlamlara sahiptir (Yücel, 2022: 420).

Kıpçaklar; Uzlar veya Peçenekler gibi bir devlet hâline gelememiş, bunun yerine kavimler halinde yaşayan bir topluluk meydana getirmişlerdir. XI. yüzyılda Yayık Nehri’de yaşayan Kıpçaklar, 1030 yılında İdil’i geçerek Uzları batıya itmiş ve Rus knezlikleriyle komşu olmuşlardır. (Ercilasun, 2017: 357). İlk olarak 1054 yılında Rus yıllıklarında "Polovtsı" adıyla kaydedilen Kıpçakların hâkimiyet alanları Dinyeper Nehri’ne kadar genişlemiştir. Doğuda Kıpçak adı muhafaza edilirken Batı’da yukarıda anılan adlarla tanınmışlardır (Yücel, 2022: 420).

Kıpçaklar; XII. yüzyıl boyunca Gürcistan, Güney Rusya, Romanya, Bulgaristan ve Macaristan’da önemli rol oynamışlardır. Bir kısmı Macaristan’da kalıp Macarlaşmış bir kısmı Basarabya bölgesinde ilk Roman

devletini kurmuştur (Ercilasun, 2017: 357). Rus knezleri, Kıpçakların yardımını almak ve nüfuz kazanmak için Kıpçak başbuğlarının kızlarıyla evlenmişlerdir. Özellikle, Kıpçak lideri Atrak'ın kızının, Gürcü Kralı ile evlenmesiyle birlikte, Kıpçaklar ile Gürcüler arasında yakın ilişkiler kurulmuştur. Gürcü kralı ve kraliçenin de isteğiyle, Gürcü ordusunda asker olarak görev almış ve bu sayede Anadolu Selçuklularına karşı savaşmışlardır (Yücel, 2022: 421).

Kıpçaklar birçok milletle etkileşime girmiş ve geniş bozkırlarda önemli roller oynamış olmasına rağmen bir devlet hâline gelememiştir. Cengiz'in torunu Batu Han, 1241 yılında Altın Ordu Devletini kurana dek bu süreç devam etmiştir. Batu Han; İdil Bulgarları, Ruslar, Kıpçaklar ve birçok Doğru Avrupa kavmini hakimiyetine almıştır. Batu Han'dan kaçarak İdil bölgesine yönelen bazı Kıpçak kavimleri gittikleri yerdeki Bulgar Türklerini Kıpçaklaştırmışlardır (Ercilasun, 2017: 357). Bir kısım Kıpçak kavmi de Mısır ve Suriye'ye paralı asker olarak gitmelerine rağmen devlet kademelerinde yükselerek Memlûk Devletini kurmuşlardır (Yücel, 2022: 419-421).

Başlangıçta Selçuklular'a bağlı iken bağımsız bir hüviyet kazanan Irak'taki Kıpçakoğulları hâkimiyeti, bazen bağımsız, bazen de Musul Atabegliği'ne veya Eyyûbîler'e bağlı bir şekilde XIII. yüzyılın sonlarına kadar sürmüştür. Arap-İslâm devletlerinde uygulanan saray muhafız kitalarında Türklerden oluşan birliklerin kullanılması usulü Eyyûbîler'de de uygulanmış, Kıpçak ve Oğuz gençleri bu amaçla eğitilmiş, askerî güç onlardan oluşan birliklerin elinde toplanmıştır (Yücel, 2022: 421).

Kıpçak Türkçesinin, Batı Türkçesi'nin kuzey grubuna mensup olmasına rağmen asıl gelişiminin Mısır ve Suriye'de meydana gelmiş olması, bir başka görüşe göre ise pek çok Kıpçak gencinin köle ve câriye olarak satılması suretiyle özellikle XIII ve XIV. yüzyıllarda Ön Asya ve Mısır'a gelmiş olmasından kaynaklanmaktadır (Bilgin-Hacıeminoğlu, 2022: 422).

B. Kıpçakça

13. yüzyıla kadar tek bir kol hâlinde ilerleyen Türkçe, Türk boylarının göçleriyle farklı kollara ayrılmıştır. Çengiz'in etkisiyle birlikte birçok boy

birbirine karışmış ve başta Oğuz ve Kıpçak olmak üzere birçok boyun batıya göç etmesi, Türk dilinin farklı coğrafyalarda teşekkül etmesini sağlamış, Türkistan’da Çağatay ulusu denen bir boylar birliğinin oluşmasını sağlamıştır. Semerkant ve Herat merkezli bu yeni oluşumun dili de Çağatayca olmuş ve XV. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar ortak yazı dili olarak kullanılmıştır (Ercilasun, 2017: 366).

Karahanlı ve Çağatay arasındaki dönemde ise Altın Ordu’da Harezmi Türkçesi kullanılmaktaydı. Ancak Harezmi Türkçesi, Karahanlı ve Çağatay arasında bir geçiş dönemi olduğu için dilde de istikrarsızlıklar vardı ve geçiş dönemi özellikleri göstermekteydi (Ercilasun, 2017: 367).

Öte yandan Kıpçak Türklerinin Mısır’da kurduğu ve Memlûk olarak adlandırılan devletin ahalisi Arap, yöneticileri ise Türk’tü. Bu sebeple Araplara Türkçe öğretmek amacıyla Memlûk sahasında birçok sözlük ve gramer kitabı kaleme alınmıştır. Bu eserlerde kullanılan dil, Kıpçak Türkçesi veya Memlûk-Kıpçak Türkçesi olarak adlandırılmaktadır. Aslında bu eserlerin dili de dönemin standart yazı dili olan Çağatay Türkçesine yakındır ve geçiş döneminin etkisiyle bazı küçük farklılıklara sahiptir (Ercilasun, 2017: 367).

C. Kıpçakça Eserler

Kıpçakça eserler araştırmacılar tarafından, eserlerin yazıldığı sahaya göre ve eserlerin konularına göre çeşitli şekillerde sınıflandırılmıştır (Argunşah-Sağol Yüksekaya, 2021: 273-301):

A. Kuzey Kıpçak Türkçesi

I. Kodeks Kumanikus (Codex Cumanicus)

II. Ermeni Harfli Kıpçak Metinleri

1. Tarihî vakayinameler
2. Kanun kitapları, mahkeme sicil defterleri ve tutanakları
3. Filolojik eserler
4. Dinî eserler
5. Edebî eserler

6. Doğal bilimlere ait eserler

B. Memlûk Kıpçak Türkçesi Eserleri

I. Sözlükler ve Gramer Kitapları

- Kitâbü'l-İdrâk li Lisâni'l-Etrâk
- Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugâlî
- Kitâbü'l-Ef'âl
- Ed-Dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye
- El-Kavâinü'l-Küllîye li-Zabtî'l-Lügati't-Türkiyye
- Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye
- Kitâbu Bulgâtü'l-Müşâk fî Lügati't-Türk ve'l-Kıfçak
- Resûlî Sözlüğü

II. Edebî Eser

- Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülistân bi't-Türkî)

III. Fıkıh Kitapları

- İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtin
- Kitâb fi'l-Fıkh bi'l-Lisâni't-Türkî
- Mukaddimetü'l-Gaznevî fi'l-İbâdât (Kitâb fi'l-Fıkh)

Tercümesi

- Kitâb-ı Mukaddime-i Ebû'l-Leysi's-Semerkindî Tercümesi
- Şerhü'l-Menâr li'l-Musannifi bi't-Türkî

IV. Askerlik ve okçulukla İlgili Kitaplar

- Münyetü'l-Guzât
- Kitâb fi İlmi'n-Nüşşâb (Hulâsa) Tercümesi

V. Atçılık ve Baytarlıkla İlgili Kitaplar

- Kitâbu'l Hayl (Kitâb fî Riyâzâtî'l-Hayl) Tercümesi
- Baytaratü'l-Vâzıh Tercümesi

D. Literatür Taraması

1. Sözlük ve Gramer Kitapları

Codex Cumanicus

Codex Cumanicus, Latince “Kıpçak Kitabı” anlamına gelmektedir. Petrarca tarafından satın alınarak Venedik Cumhuriyeti’ne hediye edilen bu kitap; İtalyan ve Alman bölümü olmak üzere iki kitaptan oluşmaktadır. İtalyan bölümü 55 yaprak, Alman bölümü ise 27 yapraktır. Gotik harfleriyle yazılan bu eserin yazılma tarihi ve yeri hakkında kesin bir bilgi yoktur. Araştırmacılar tarafından 1292-1295 yılları arasında yazıldığı konusunda fikir birliği vardır. İtalyan bölümünün Karadeniz’in kuzeyinde, Alman bölümünün ise Kıpçak şehirlerinden birinde yazıldığı tahmin edilmektedir. Eldeki tek yazma nüsha İtalya’da Venedik Saint Marcus Kütüphanesi’nde yer alan bu eser bir taraftan Türkçe bilmeyen yabancılara Türkçe öğretmeye çalışırken bir taraftan da Kıpçaklar arasında Hristiyanlığı yaymak için hazırlanmıştır (Argunşah- Sağol Yüksekaya, 2019: 274). Kont Geza Kuun, K. Grönbeck, Radloff, W. Bang ve T. Kowalski eser üzerinde çalışmalar yapmıştır. Ayrıca Mustafa Argunşah ve Galip Güner de 2022 yılında Türk Dil Kurumu Yayınları’ndan çıkan bir çalışma yayımlamıştır (Toparlı, Vural, Karaatlı, 2019: V).

Kitâbü’l-İdrâk li Lisâni’l-Etrâk

Bu eser, Ebû Hayyan adlı bir Arap dilcisi tarafından 1312’de Kahire’de yazılmıştır. Eser lügat ve gramer olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Eserin İstanbul Bayezid Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi ve Kahire Dârü’l-Kütüp Kütüphanesi olmak üzere 3 nüshası bulunmaktadır (Güner, 2020: 33). El-İdrâk Haşiyesi, Kitâbü’l-İdrâk li Lisâni’l-Etrâk’in Veliyüddin Efendi Kütüphanesindenki yazmasına bilinmeyen birisi tarafından ilave edilen bir lügatçedir ve Veledd İzbudak tarafından 1936 yılında yayımlanmıştır. (Toparlı-Vural-Karaatlı, 2019: V).

Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugâli

Araplara Türkçe öğretmek için yazılmış kitaplardandır. Eser hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Kıpçak Türkçesini “halis Kıpçak Türkçesi” “halis Türkçe” gibi terimlerle anarak Türkmenceden ayırır. Kitap; ilki 63

yapraktan oluşan Arapça-Türkçe sözlük, ikincisi 13 yapraktan oluşan Moğolca-Farsça sözlük olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Hollanda'nın Leiden İlimler Akademisi Kütüphanesinde bulunan tek nüshası vardır. Eserler ilgili Th. Hoystma, N. Poppe, A. K. Kurişjanov, Recep Toparlı, M. Sadi Çöğenli gibi araştırmacılar çalışmalar yapmıştır (Argunşah-Sağol Yüksekaya, 2019: 294-285).

Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye

XV. yüzyıl Memlûk Kıpçakçasına ait bir eserdir. Yazarı, tarihi ve yazıldığı yer hakkında bir bilgi yoktur. Eser iki kısımdan oluşmaktadır. Birincisi 78 sayfalık sözlük, ikincisi gramerdir. Bilinen tek nüshası Bayezid Kütüphanesindedir. Besim Atalay 1045 yılında eser hakkında bir çalışma yayımlamıştır (Akar, 2020: 235).

Kitâbu Bulgâtü'l-Müşâtâk fî Lügati't-Türk ve'l-Kıfçak

Bu eser de diğerleri gibi Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmıştır. Eseri diğerlerinden ayıran en önemli unsur yazarı Cemaleddin Ebû Muhammed Abdullah et-Türkî'nin Türk asıllı olmasından dolayı ana diline vâkıf olarak sözlüğü oluşturmasıdır. Bu bakımdan eserin doğruluğundan şüphe edilmediği gibi sözlükbilim açısından önemli rol oynar. XIV-XV. yüzyıllar arasında yazıldığı düşünülmektedir. Eser hakkında çalışan A. Zajackowski, eserde rastladığı “irbil” toponimine dayanarak yazılış sahası olarak Suriye'yi kabul etmektedir (Caferoğlu, 2019: 560-561).

Eserin Paris Milli Kütüphanesi'nde kayıtlı olan nüshası tek nüsha olarak bilinmekteydi ve bu nüsha üzerine A. Zajackowski ve G. Al-Turk çalışmalar yayımlamıştır. Ancak herhangi bir yere kayıtlı olmayan bir Kastamonu nüshası bulunmuş ve bu nüshanın diğer nüshadan daha geniş bir muhtevaya sahip olduğu görülmüştür (Karagözlü-Salan, 2022: 13-14).

El-Kavâinü'l-Küllîye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye

Yazarı bilinmeyen bu gramer kitabında fiil konusu, diğerlerine göre daha geniş işlenmiştir. Eserin tek yazma nüshası Süleymaniye Kütüphanesindedir. 169 sayfadan oluşan bu eser Fuad Köprülü'nün ön sözüyle Kilisli Rifat Bilge tarafından yayımlanmıştır. Ardından Macar

Türkolog S. Telegdi, Kilisli Rifat Bilge'nin yayınına esas alarak tekrar yayımlamıştır. Eser son olarak Recep Toparlı, Sadi Çöğenli ve Nevzat Yanık tarafından 1999 yılında yayımlanmıştır (Toparlı, Vural, Karaatlı, 2019: VI).

Kitâbü'l-Ef'âl

Abbâs İbni Hamza es-Sabrânî tarafından 1356 yılında yazılan bu eser, satır arası düzenleme yöntemiyle yazılmış 173 varaktan oluşan bir sözlüktür. Eserin bilinen tek nüshası Ahmet İyimaya'nın özel kütüphanesinde. Eseri, Emin Eminoglu tarafından İyimaya'nın Türk Dil Kurumuna bağışladığı mikrofilmden yararlanılarak çalışılmıştır (Eminoglu, 2011: 18-21).

2. Fıkıh Kitapları

Kitâb fi'l-Fıkh

Arapçadan satır arası olarak Türkçeye çevrilmiş bir eserdir. 266 varaktan oluşan eserin tek nüshası İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir. Eser, Hanefi mezhebinin ibadet şekillerine göre düzenlenmiştir. Eser hakkında çok bilgi bulunmamaktadır (Demirci, 2010: 73).

Kitâb fi'l-Fıkh bi'l-Lisâni't-Türkî

İstanbul Millet Kütüphanesi Feyzullah Efendi Bölümü'nde kayıtlı olan bu eser 429 varaktır ancak eserde 9 varaklık boşluk olduğundan metin 420 varaktır. Kitapta eser hakkında yeterli bilgi yoktur. Kitabın içinde bulunan mühürden eserin 1421 yılında, Tatar el-Melikî'nin kütüphanesine ait olduğu anlaşılmaktadır (Ağar, 1989: XX, XXI).

İki bölümden oluşan eserin ilk bölümü davanın sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için gerekli bilgileri, ikinci bölümü ise suçları ve cezaları içermektedir (Ağar, 1989: XXVI).

Kitâb-ı Mukaddime-i Ebû'l-Leysi's-Semerkindî

Ebu'l-Leys es-Semerkindî tarafından yazılan bu eser, Hanefi mezhebinin kurallarına göre yazılmış bir fıkıh kitabıdır. Eser pek çok kez Türkçeye çevrilmiştir. Memlûk sahasında yazılmış olan bu tercümeyi kimin

yaptığı bilinmemektedir. Eldeki nüsha İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'ne kayıtlı ve 47 varaktır (Özkan, 2018: 22-23).

İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtîn

Melik ve sultanlara yol göstermek için Arapçadan satır altı olarak tercüme edilen eserin yazarı bilinmemektedir. Arapçadan Türkçeye tercüme edenin de kim olduğu bilinmemektedir. Eldeki nüsha 1387 yılında İskenderiye'de Berke Fakih tarafından istinsah edilmiştir. Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Toparlı, 1992: 25-26).

Fıkha ait konuları içeren bu eser, Hanefi mezhebinin görüşlerini benimseyen fıkıh âlimlerinin eserlerinden toplanan fetvalardan meydana gelmektedir. Kitap giriş, 29 kitap, 56 bab, 93 faslı ve sonunda da fıkha ait 49 sorunu içeren son bölümden oluşmaktadır (Toparlı, 1992: 27).

3. Okçulukla İlgili Kitap

Kitâb fî İlmi'n-Nüşşâb (Hulâsa)

Memlûk Kıpçak hükümdarının nedimi Mahdum Tolu Bey'in isteği üzerine okçulukla ilgili Arapça kaynakların derlenmesi yoluyla oluşturulan bir tercüme eseridir. Okçulukla ilgili ayet ve hadislerle de yer verilmiştir. Okçuluğun önemi, esasları, yöntemleri ve ok atarken yapılan hatalar gibi konular işlenmektedir (Öztopçu, 2002: 148-149).

İstanbul Bayezid Devlet Kütüphanesi ve Paris Bibliothèque Nationale olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır fakat iki nüsha da karşılaştırıldığında esas olan başka bir nüshanın olması gerektiği düşünülmektedir (Delice, 2003: 19-21).

4. Atlarla ve Atçılıkla İlgili Kitaplar

Kitâb fî Riyâzâtî'l-Hayl

Kitâb fî İlmi'n-Nüşşâb ile aynı nüshanın içinde bulunan ve atçılık ve veterinerlikle ilgili bu kitabın kim tarafından yazıldığı bilinmemektedir. Mahdum Tolu Bey'in isteği üzerine çevrilmiştir. Eser atlar, at hastalıkları ve at hastalıklarının tedavisi, at eğitimi gibi konular içermektedir (Delice, 2018: 9-11).

Münyetü'l-Guzât

Kıpçak Türkçesinin nadir yadigarlarından olan bu eser askerlikle ilgilidir. Eserde binicilik, ok atmak, kılıç kullanmak gibi konular ele alınmıştır. Eserde yazarın adı geçmemektedir. Eserin bilinen tek nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndedir. 115 varaktan oluşan bu eserin her sayfasında dokuz satır bulunmaktadır (Uğurlu, 1984: XII).

Baytaratü'l-Vâzih

Bu eser, Mahdum Tolu Bey'in isteği üzerine Arapça *Baytara* adlı kitaptan tercüme edilmiştir. Baytarlık kitaplarından biri olan bu eser, bazı hastalıklar ve onların tedavileri, ilaçlar vb. gibi konuları içermektedir. Eserin kim tarafından ve ne zaman tercüme edildiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. 10 bölümden oluşmaktadır. Eserin İstanbul Topkapı Sarayı Kütüphanesi ve Paris Bibliothèque Nationale olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır (Ağar, 1986: XXV-XXVII).

5. Edebi Eser

Kitâb Gülistân bi't-Türkî

Bu eserin önemi, Kıpçak Türkçesinin bilinen tek edebî eseri olmasıdır. Eser, Seyf-i Sarâyî tarafından Sadi'nin Gülistân adlı eserinden tercüme edilmiştir. Eser tercüme edilirken eklemeler yapıldığından uyarlama bir eser olarak kabul edilebilir. Eserin tek nüshası Leiden İlimler Akademisi Kütüphanesi'nde yer almaktadır (Karamanlıoğlu, 2019, I-IX).

E. İzlenen Yöntem

Tez çalışması “Söz Varlığı” ve “Kavram Alanı Sınıflandırması” olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm olan “Söz Varlığı” için *Baytaratü'l-Vâzih*, *Kitabu Bulgatu'l-Muştak Fi Lugati't-Türk ve'l-Kıfçak*, *Codex Cumanicus*, *Ed-Dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye*, *Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülistân bi't-Türkî)*, *Hulasa: Okçuluk ve Atçılık (Kitâb fî-ilmi'n-Nüşşâb; Kitâb fî-riyâzâtî'l-hayl; Kitâb fî-ilmi'l-musâbaka)*, *El-İdrâk Haşiyesi*, *İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtîn*, *Kitâbü'l-Ef'âl*, *Kitâb fî'l-fikh*, *Kitâb fî'l-Fikh bi'l-Lisâni't-Türkî*, *Kitâbü'l-İdrâk li-Lisâni'l-Etrâk*, *El-Kavanînü'l-Küllîye*

li-Zabti 'l-Lügati 't-Türkiyye, Münyetü 'l-Guzât, Kitâb-ı Mukaddime-i Ebu 'l-Leysi 's-Semerkindî, Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî, Et-Tuhfetü 'z-Zekiyye fî 'l-Lügati 't-Türkiyye adlı eserler ve eserlerin sözlükçeleri taranmıştır.

Eserler taranırken aynı madde açıklamasına sahip olan sözlükler birlikte gösterilmiştir. Küçük anlam farklılığı olan açıklamalar da birlikte verilmiştir. Eserler ve sayfa numaraları cümlelerin sonunda belirtilmiştir:

ayran II Ayran. BM, 473; DM, 73; GT, 209; TA, 90; TZ, 145; Yoğurttan yapılan içki. Kİ, 8

Yazılışı aynı ama anlamları farklı sözcükler numaralandırılarak gösterilmiştir:

ayrak I Ayıran, tefrik eden. Kİ, 8

ayrak II Dağ keçisi. TA, 90

ayran I Ayıran, tefrik eden. Kİ, 8

ayran II Ayran. BM, 473; DM, 73; GT, 209; TA, 90; TZ, 145; Yoğurttan yapılan içki. Kİ, 8

Çalışmamızın “Söz Varlığı” bölümü oluşturulurken yararlanılan kaynaklara riayet edilmiştir. Örneğin *Kitâbü 'l-İdrâk li-Lisâni 'l-Etrâk* adlı eserde yer alan “Bugünkü manasında.” açıklamaları aynen alınmıştır.

acı I Bugünkü manasında. Kİ, 1; Acı, tatlı olmayan. KF, 76; Acı, tuzlu. KK, 99; Acı, ekşi. TZ, 135

ayva Ayva. GT, 211; TA, 91; Bugünkü manasında. Kİ, 9

Eserlerde bulunan yazım farklılıkları transkripsiyon alfabesiyle ortaya konmuştur. Yabancı söz varlığının kökenleri madde başından hemen sonra italik şekilde (*Ar.*, *Far.* gibi) belirtilmiş, Türkçe sözcükler için bir işaret konmamıştır. Sözcük eğer iki dilli birleşik bir yapıya sahipse bunların ikisi de belirtilmiştir (*Ar.T.*, *Ar.Far.*, *Far.T.* gibi).

naẓîf (~ **nazîf**) *Ar.* Temiz. BV, 243; **nazîf** GT, 334

Taranan eserlerde bulunan birleşik fiiller, uygun madde başında madde içi olarak gösterilmiştir.

Eserlerdeki yazım farklılıkları birleştirilerek ortak bir payda oluşturulmaya çalışılmıştır. Üç noktalı fe (ف) ile yazılan v ünsüzü için v kullanılmıştır. Damak n'si için n kullanılmıştır.

Taranan eserlerde madde başı olmasına rağmen anlamı verilmeyen sözcükler (Ø) işaretiyle belirtilmiştir.

Sözcükler arasındaki yazım farklarını göstermek için *krş.* kullanılmış, anlamı aynı ama yazılışı farklı olan sözcükler *bk.* ile birbirlerine gönderilmiştir:

baykuş Baykuş. DM, 75; GT, 216; KE, 172; TA, 93 *krş.* **bayguş**
bayguş (~ **bayguş**) Baykuş. BM, 475; DM, 75; **bayguş** TZ, 149 *krş.* **baykuş**

bışkaç Makas. BM, 476 *bk.* **sındu**
sındu Makas. BM, 507; DM, 106; TA, 137 *bk.* **bışkaç**

Çalışmamızın “Kavram Alanı Sınıflandırması” bölümü, taranan eserlerden elde edilen sözcüklerin kavram alanlarına göre sınıflandırılmasıyla oluşturulmuştur. Bu sözcükler öncelikle sözcükler ve fiiller olarak ayrılmış; sözcükler de Temel ve Yabancı Söz Varlığı olmak üzere iki ana başlığa ayrılmıştır. “Kavram Alanı Sınıflandırması” bölümünde birden çok kavram alanına uygun düşen sözcükler bizce en uygun başlığa yerleştirilerek çalışmanın hacminin artması önlenmiştir. Yapılan sınıflandırmadaki sözcükler alfabetik olarak sıralanmıştır.

“Kavram Alanı Sınıflandırması” bölümündeki başlıklar şu şekildedir:

2.1. TEMEL SÖZ VARLIĞI

2.1.1. İnsan Bedeni ve İnsan Bedeniyle İlgili Diğer Adlar

2.1.2. Hastalık Adları ve Hastalık ile İlgili Diğer Adlar

2.1.3. Akrabalık Adları ve Akrabalık ile İlgili Diğer Adlar

2.1.4. Hayvan Adları ve Hayvan ile İlgili Diğer Adları

2.1.5. Bitki Adları ve Bitki ile İlgili Diğer Adlar

2.1.6. Beslenme Adları

- 2.1.6.1. Yiyecek Adları ve Yemek ile İlgili Diğer Adları
- 2.1.6.2. İçecek Adları ve İçecek ile İlgili Diğer Adlar
- 2.1.7. Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adlar
- 2.1.8. Araç, Eşya Adları
 - 2.1.8.1. Kişisel Bakım
 - 2.1.8.2. Ziynet Eşyaları, Değerli Taşlar
- 2.1.9. İş, Meslek, Rütbe, Görev ve İlgili Diğer Adlar
- 2.1.10. Yer Adları
 - 2.1. 10. 1. Özel Yer Adları
 - 2.1.10.2. Genel Yer Adları
- 2.1.11. Özel Adlar
 - 2.1.11.1. Lisan Adları ve Söz ile İlgili Adlar
 - 2.1.11.2. Kavim, Boy ve Irk Adları
 - 2.1.11.3. Millet Adları
- 2.1.12. Ölçü Adları
- 2.1.13. Miktar, Ebat Adları
- 2.1.14. Şekiller
- 2.1.15. Sayı Adları
- 2.1.16. Zaman Adları
- 2.1.17. Renk Adları
- 2.1.18. Işık
- 2.1.19. Ateş, Sıcaklık
- 2.1.20. Koku
- 2.1.21. Artık
- 2.1.22. Soru İfadeleri
- 2.1.23. Yön Adları

- 2.1.24. Maden ve Enerji Kaynakları Adları
- 2.1.25. Coğrafya ile İlgili Adlar
- 2.1.26. Evren, Kainat, Gök Bilimi ile İlgili Adlar
- 2.1.27. Hava Olayları ile İlgili Adlar
- 2.1.28. Eğitim ile İlgili Adlar
- 2.1.29. Sosyal Olaylar ile İlgili Adlar
 - 2.1.29.1. Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar
 - 2.1.29.2. Toplum İlişkileri ile İlgili Adlar
 - 2.1.29.3. Spor, Eğlence ve Oyunlar ile İlgili Adlar
- 2.1.30. Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar
- 2.1.31. Askerlik ile İlgili Adlar
- 2.1.32. Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar
- 2.1.33. İdare ve İdari Olaylar ile İlgili Adlar
- 2.1.34. Din ve İnanç Adları
- 2.1.35. Terimler
 - 2.1.35.1. Hak, Hukuk, Adalet Adları
 - 2.1.35.2. Sağlık ve Tıp Terimleri
 - 2.1.35.3. Müzik Terimleri
 - 2.1.35.4. Dil ve Edebiyat Terimleri
 - 2.1.35.5. Ticaret, İş ve Ekonomi Terimleri
- 2.1.36. Hareket Adları
- 2.1.37. İnsani Vasıf, Durum ve İnsanlık ile İlgili Adlar
 - 2.1.37.1. Fiziksel Özellikler
 - 2.1.37.2. Kişilik Özellikleri
- 2.1.38. Hareketlilik, Davranış İfade Eden Adlar
- 2.1.39. İrade, Düşünce Bildiren Adlar

2.1.40. Duygu İfade Eden Adlar

2.1.41. Durum, Nitelik Bildiren Adlar

2.1.42. Ünlemler (saygı, istek, seslenme, şaşkınlık, merak, onama sözleri)

2.1.43. Sesler

2.1.44. Zamirler

2.1.45. Edatlar

2.1.46. Bağlaçlar

2.1.47. Zarflar

2.1.48. Cümleler

2.2. YABANCI SÖZ VARLIĞI

2.2.1. İnsan Bedeni ve İnsan Bedeniyle İlgili Diğer Adlar

2.2.2. Hastalık Adları ve Hastalık ile İlgili Diğer Adlar

2.2.3. Akrabalık Adları ve Akrabalık ile İlgili Diğer Adlar

2.2.4. Hayvan Adları ve Hayvan ile İlgili Diğer Adlar

2.2.5. Bitki Adları ve Bitki ile İlgili Diğer Adlar

2.2.6. Beslenme Adları

2.2.6.1. Yiyecek Adları ve Yemek ile İlgili Diğer Adlar

2.2.6.2. İçecek Adları ve İçecek ile İlgili Diğer Adlar

2.2.7. Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adlar

2.2.8. Araç, Eşya Adları

2.2.8.1. Kişisel Bakım

2.2.8.2. Ziynet Eşyaları, Değerli Taşlar

2.2.9. İş, Meslek, Rütbe, Görev ve İlgili Diğer Adlar

2.2.10. Yer Adları

2.2.10.1. Özel Yer Adları

- 2.2.10.2. Genel Yer Adları
- 2.2.11. Özel Adlar
 - 2.2.11.1. Yazın ve Kitap Adları
 - 2.2.11.1.1. Kitap Adları
 - 2.2.11.2. Lisan Adları ve Söz ile İlgili Adlar
 - 2.2.11.3. Kavim ve Boy, Irk Adları
 - 2.2.11.4. Mensubiyet Adları
 - 2.2.11.5. Millet Adları
- 2.2.12. Ölçü Adları
- 2.2.13. Miktar, Ebat Adları
- 2.2.14. Şekiller
- 2.2.15. Sayı Adları
- 2.2.16. Zaman Adları
- 2.2.17. Işık
- 2.2.18. Ateş, Sıcaklık
- 2.2.19. Koku
- 2.2.20. Artık
- 2.2.21. Yön Adları
- 2.2.22. Madenler ve Enerji Kaynakları Adları
- 2.2.23. Coğrafya ile İlgili Adlar
- 2.2.24. Evren, Kainat, Gök Bilimi ile İlgili Adlar
- 2.2.25. Hava Olayları ile İlgili Adlar
- 2.2.26. Eğitim ile İlgili Adlar
- 2.2.27. Sosyal Olaylar ile İlgili Adlar
 - 2.2.27.1 Gelenek ve Görenek Adları
 - 2.2.27.2. Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar

- 2.2.27.3. Toplum İlişkileri ile İlgili Adlar
- 2.2.27.4. Spor, Eğlence ve Oyunlar ile İlgili Adlar
- 2.2.28. Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar
- 2.2.29. Askerlik ile İlgili Adlar
- 2.2.30. Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar
- 2.2.31. İdare ve İdari Olaylar ile İlgili Adlar
- 2.2.32. Din ve İnanç Adları
- 2.2.33. Terimler
 - 2.2.33.1. Hak, Hukuk, Adalet Adları
 - 2.2.33.2. Sağlık ve Tıp Terimleri
 - 2.2.33.3. Resim Terimleri
 - 2.2.33.4. Müzik Terimleri
 - 2.2.33.5. Dil ve Edebiyat Terimleri
 - 2.2.33.6. Tarih Terimleri
 - 2.2.33.7. Ticaret, İş ve Ekonomi Terimleri
 - 2.2.33.8. Fizik, Kimya, Biyoloji Terimleri
- 2.2.34. Hareket Adları
- 2.2.35. İnsani Vasıf, Durum ve İnsanlık ile İlgili Adlar
 - 2.2.35.1. Fiziksel Özellikler
 - 2.2.35.2. Kişilik Özellikleri
- 2.2.36. Hareketlilik, Davranış İfade Eden Adlar
- 2.2.37. İrade, Düşünce Bildiren Adlar
- 2.2.38. Duygu İfade Eden Adlar
- 2.2.39. Durum, Nitelik Bildiren Adlar
- 2.2.40. Renk Adları

2.2.41. Ünlemler (saygı, istek, seslenme, şaşkınlık, merak, onama sözleri)

2.2.42. Zamirler

2.2.43. Edatlar

2.2.44. Bağlaçlar

2.2.45. Zarflar

2.2.46. Ses

2.2.47. Cümleler

2.3. FİİLLER

2.3.1. Basit Fiil

2.3.2. Türemiş Fiil

2.3.3. Birleşik Fiil

1. BÖLÜM

SÖZ VARLIĞI

- ā** (~ **a**) Ey! (ek durumunda yabancı bir ünlem olup kelime sonuna gelir). GT, 195; **a** KK, 99; A!, Ey! TZ, 135
- aar köre** Ona göre. CCII, 543
- aar** Ona. CCII, 543
- aarar** Ona. CCI, 423 *krş.* **añar**; **aar**; **aņa**
- Aaron** Hz. Musa'nın kardeşi Hz. Harun, başrahip Aaron. CCII, 543
- āb I** *Far.* Su.
ā.-ı hayāt Hayat veren su, bengi su.
ā.-ı hayvān Hayat veren su, bengi su. GT, 195
- āb II** *Far.* Metne göre Hz. Adem'in ekinini yiyen karganın adı. HOA, 225
- abbak** (~ **ab(b)ak**) Bembeyaz. HOA, 226; **ab(b)ak** Beyaz, bembeyaz. İM, 496
- 'abā** *Ar.* Yünden yapılmış örtü, giysi. BV, 103; Yünden yapılmış kaba kumaş ve bu kumaştan giyecek, aba. GT, 195
- aba** Valide, nine, şefkat tarikile anneyle ıtlak olunur. Kİ, 1
- ābādān** *Far.* Mamur, şen bayındır. İM, 496
- abaga** *Moğ.* Amca. CCI, 423
- abak I** Put. İM, 496
- abak II** Koku kutusu. TA, 85
- abak III** Suret, boy pos. TZ, 135
- abanūs** *Ar.* Kerestesi siyah ve sert bir ağaç. İM, 496
- abav** (Danma bildirir) Abû! Abav! TZ, 135
- 'Abbāsī** Özel ad. KFT, 934
- 'abd** *Ar.* Kul, köle. KE, 153; KF, 76; MS, 111; Kul. KFT, 934
- ābdān** Mamur, şen bayındır. İM, 496
- ābdast** Abdest. İM, 496
- ābdastlı** Abdest almış, abdesti olan. İM, 496
- ābdastsız** Abdesti bozulmuş, abdesti olmayan. İM, 496
- ābdastsızlık** Abdestli olmama durumu. İM, 496
- ābdest** *Far.* Din gereği bazı ibadetleri yaabilmek için vücudun belli kısımlarını yıkama. KE, 153
- ā. kıl-** Abdest almak; ibadet için vücudun belli kısımlarını yıkamak. KE, 153
- 'abdu** Kul. KFT, 934
- 'Abdu'l-ḡadīr geylānī** Kâdirî tarikatının kurucusu meşhur sofî. GT, 195
- 'Abdu'llāh Oğlu bk. Cerīr** MS, 111
- 'Abdu'llāh** Temsili kişilerden biri. KFT, 934; Abdullah b. Ömer, Ashab-ı Kiram'dan ve Fukaha-i Seb'a'dandır. Hz. Ömer'in oğludur. MS, 111
- 'Abdu'r-raḥmān** *Ar.* Hadisçi. HOA, 225 (*bk.* Ömer Rıza Kehhâle, Mu'cemü'l-Müe'llifin, C. 2, Beyrut 1993, s.88)
- 'Abdullah b. 'Abbas** Özel ad, sahabelerden biri. KFT, 934

- ‘Abdullah ibnü ‘Abbas** Özel ad, sahabilerden biri. KFT, 934
- ‘Abdullah ibnü Mes’ud** Özel ad, sahabilerden. KFT, 934
- ‘Abdullah ibnü Mübarek** Özel ad. KFT, 934
- ‘Abdulvahid Şeybānī** Özel ad. KFT, 934
- ‘abeş** Ar. Boş, yersiz. KF, 76
- ‘a. eyle-** Boş bırakmak, koyuvermek. KF, 76
- ‘abese** Ar. 8. sure, 42. ayettir. KF, 76
- ābgāh** Far. Su biriken yer; havuz. KE, 153
- ‘abher** Ar. Nergis (veya yasemin) çiçeği. GT, 195
- abışka** İhtiyar, yaşlı, kart. CCI, 423; İhtiyar, yaşlı. CCII, 543; Ulu, şeyh, koca. TA, 85; Kart, ihtiyar. TZ, 135
- ‘ābid** Ar. Kul, ibâdet eden, kulluk eden. GT, 195; Kulluk eden, tapınan. İM, 496; İbâdet eden, tapınan. KF, 76
- ablak abnus** Alaca abanoz. İH, 5
- ablağ** Ar. Siyah beyaz renkli, tüysüz. HOA, 225
- abnus** Abanoz. İH, 5
- abra-** Moğ. Korumak, savunmak. CCI, 423 bk. **karışmak**
- abrağ** Kumaş. Kİ, 1
- abramak** Moğ.T. Koruma, savunma. CCI, 423
- abru** Ahmak. TA, 85
- abu** (Danma bildirir) Abû! Abav! TZ, 135
- abula-** Şaşırmak, şaşalamak. KE, 153
- abuşka** İhtiyar, yaşlı, kart. CCI, 423 *krş.* **abışka**; bk. **kart**
- ābzān** Far. Mamur, bayındır, imar edilmiş; gönenme, şen, rahat. KE, 153
- ac-** Acıkmak. KE, 153
- ac** Aç, tok olmayan. KE, 153
- a. bol-** Acıkmak, aç kalmak. KE, 153
- a. kıl-** Açlığa mahkûm etmek, aç bırakmak. KE, 153
- ‘āc** Ar. Fil dişi. GT, 195; Deve kemiği. KFT, 934
- ‘acāye I** Ar. Anasının emdirmediği çocuğa denir. BV, 103
- ‘acāye II** Ar. Tabaklanıp yenen bitki. BV, 103
- ‘acāye III** Ar. Tüy bitmeyen toprak. BV, 103
- ‘acāyib (~ ‘acayib)** Ar. Acayip, şaşılacak şey. GT, 195; MG, 93; **‘acayib** Şaşılacak şey. KFT, 934
- ‘aceb** Ar. Şaşma. BV, 103; Acaba?, hayret, şaşılacak şey, şüphe ve şaşma sözü. GT, 195; Acayip, tuhaf, şaşılacak şey. KE, 153; Şaşılacak şey, hayret. KF, 76
- ‘acebā** Ar. Acaba? şaşma ve soru sözü. GT, 195
- ‘Acem** Ar. İranlı, Fars. GT, 195; İran. HOA, 225; İran, İranlı. İM, 496
- ‘Acemce** Ar.T. Farsça, İran dili (ile). GT, 195
- ‘Acemī** Ar. İranlı. HOA, 225; Arap olmayan, İranlı. KE, 153; Arap olmayan kimse. KFT, 934
- ‘Acemīce** Ar.T. Acemce; İranlıların dili; Arapçadan başka bir dil. KE, 153
- ‘a. sözle-** Acem diliyle konuşmak. KE, 153
- acı-** Bacakların arasını sıcaktan kızışarak yanmak. TZ, 135
- acı I** Bugünkü manasında. Kİ, 1; Acı, tatlı olmayan. KF, 76; Acı, tuzlu. KK, 99; Acı, ekşi. TZ, 135
- acı II** Acı veren, üzücü. KF, 76

acı III Acı yoğurt. TZ, 135
acı IV Aç, acıkmış, tokun karşıtı. TZ, 135
acıdıcı Acıtıcı, acı veren. KF, 76
acığ Acı, ekşi. KE, 153
 a. bol- Acımak, acılaşmak. KE, 153
 a. yüzlüg bol- Yüzü buruşmak, yüzü ekşimek, suratı asılmak. KE, 153
 yüzi a. bol- Yüzünden hoşnut olmadığı anlaşılmak. KE, 153
 yüzini a. kıl- Yüzünü ekşitmek. KE, 153
acık Aç, acıkmış, tokun karşıtı. TZ, 135
acın- Acınmak, acı duymak. TZ, 135
acıt- Acıkmak. TZ, 135
‘acīb Ar. Acayip, şaşılacak, duyulacak (şey). GT, 195
‘acībe I Ar. Alışılmış olmayan. BV, 103
‘acībe II Ar. Kuyruk düzü. BV, 103
‘acīn Ar. Hamur tutma. BV, 103
‘ācīz (~ ‘āciz ~ ‘ācız) Ar. Âciz, güçsüz. GT, 195; ‘āciz Zavallı, güçsüz, beceriksiz. İM, 496; Beceriksiz, kabiliyetsiz; zayıf, güçsüz. KE, 153; Gücü yetmeyen, âciz. KF, 76; ‘ācız Aciz. KFT, 935
 ‘ā. bol- Güçsüzleşmek, zayıflamak. KE, 153
 ‘ā. kıl- Güçsüzleştirmek, zayıflatmak. KE, 153
‘ācizlik (~ ‘ācizlik) Ar.T. Güçsüzlük, zayıflık; beceriksizlik. KE, 154; ‘ācizlik Aciz olma. İM, 496
acur Kurtlanmış. TZ, 135
‘acuz Ar. Son, ahır, kabza, her nesnenin dibi ve kökü. BV, 103

‘acve Ar. Medine hurması. İM, 496
‘acz Ar. Aciz, âcizlik. GT, 195
aç Aç. BV, 103; Karnı acıkmış olan, aç. CCI, 423; Tok olmayan, aç. CCII, 543; Aç, acıkmış; açlık. GT, 195; Aç, tok olmayan. İM, 496; TA, 85; Ø bk. **ac** KE, 153; Acıkmış kimse. Kİ, 1
 a. bol- Acıkmak. CCI, 423
aç- I Açmak. BM, 469; BV, 103; CCI, 423; CCII, 543; GT, 196; KFT, 935; KK, 99; MG, 93; TA, 85; TZ, 135; Açmak (parmak ve el). HOA, 225; Neşretmek, yaymak; genişletmek, rahatlatmak; gizli bir şeyi ortaya çıkarmak; bir işe başlamak; bir yeri ele geçirmek, zaptetmek. İM, 496; Açmak; açığa çıkarmak; aşikâr etmek; genişletmek, (damar) şişmek; ayırmak; aralamak; açıklamak; belli etmek. KE, 153-154; Kapalı bir şeyi açmak; açıklık getirmek, göstermek. KF, 76; **aç!** Açmak eylemi teklik 2. kişi emir çekimi. Kİ, 1; Açmak, açık duruma getirmek. MS, 111
köñül a.- Teselli etmek, gönül almak. CCI, 423
a.a bër- Açıvermek. CCII, 543
ağzını a.- Aralamak, konuşmaya başlamak. KE, 153-154
barmaqları arasını a.- Birbirinden uzaklaştırmak, ayırmak. KE, 153-154
bügetni a.- Engeli kaldırmak. KE, 153-154

- elgin a.-** Birbirinden uzaklaştırmak, ayırmak. KE, 153-154
- işni a.-** Açığa çıkarmak, açıklamak. KE, 153-154
- kağgunı a.-** Kaygıyı gidermek, rahatlatmak. KE, 153-154
- kapuğnı a.-** Aralamak. KE, 153-154
- köğlini a.-** İçini açmak, ferahlatmak; hidayete erdirmek. KE, 153-154
- nirseni a.-** Açık duruma getirmek. KE, 153-154
- nirseni a.-** Açıklamak, açığa çıkarmak. KE, 153-154
- oğumağın a.-** Başlamak. KE, 153-154
- rūze a.-** Orucunu bozmak, oruçlu hâlden çıkmak. KE, 153-154
- sözni a.-** Açıklamak. KE, 153-154
- tamar a.-** Tıkanıklığı gidermek, damar şişmek. KE, 153-154
- tonnı a.-** Örtene şeyi kaldırmak, çözmek. KE, 153-154
- yolnı a.-** Belli etmek. KE, 153-154
- yolnı a.-** Salıvermek, bırakmak. KE, 153-154
- aç- II** Acıkmak. GT, 195; Kİ, 1; KK, 99; Acıkmak, karnı acıkmak. İM, 496; Ø *bk.* **ac-** KE, 154
- a. ol-** Acıkmak. BM, 469
- aç- III** (Oruç) açmak, iftar etmek. MS, 111
- aç- IV** Parlatmak. KE, 154
- kılıçnı a.-** Parlatmak, cilalamak. KE, 154
- közgünü a.-** Parlatmak, cilalamak. KE, 154
- aç- V** Perişan olmak. KK, 99
- açđu** Açacak, açıcı, açan. KE, 154
bk. açđu; açkuç; açđu
- açđu** Parlaticı, parlatan alet; açacak. KE, 154 *bk. açđu; açkuç; açđu*
- açı** Acı. BV, 104; CCI, 423; CCII, 543; DM, 69; GT, 196; TA, 85; Acı (tat). BM, 469; Acı; tuzlu. İM, 496
- açı-** Acımak. BV, 104
- açı erenge** Turp. TA, 85
- açı şu** Tuzlu su. DM, 69
- açı taş** Şap. CCI, 423
- açı teñiz** Suyu tuzlu olan deniz. DM, 69
- açı tiñiz** Suyu tuzlu olan deniz. DM, 69
- açı türlü** Acı, acılı. CCI, 424
- açııcı** Açıcı, açma gücüne sahip olan. KF, 76
- açığ I** Acı, ekşi. KE, 153
- açığ II** Acı, keder. GT, 196; Öç, intikam.
a.ın al- Öcünü, intikamını almak. KE, 154
- açıgan-** Acımak. CCII, 543
- açığkan-** Öfkelenmek, kızmak. BM, 469
- açığlan-** Öfkelenmek, kızmak; gazab etmek. KE, 154
- açıık-** (~ **açıık-**) Acıkmak. CCII, 543; **açıık-**GT, 196
- açıık (~ açıık)** Açık. Kİ, 1; MG, 93; **açıık** Açılmış. TZ, 135
- açıık-** İvmek. TZ, 136
- açıl-** Açılmak. BM, 469; BV, 104; CCII, 543; GT, 196; KF, 76; MG, 93; Açılmak; yüzünden bir şeyi çıkarmak; ele geçirilmek, zapt edilmek; orucu bozulmak; açığa çıkarılmak; belirmek, ortaya çıkmak. İM, 496; Açılmak, açıklamak, açığa çıkmak, dağılmak, engel kaldırılmak, aralanmak.

- KE, 154; İzah edilmek, vuzuha kavuşturulmak. KFT, 935; Bugünkü manasında. Kİ, 1; Açılmak, aydınlanmak. MS, 111
- büget a.-** Su bendi engeli kaldırılmak. KE, 154
- bulit a.-** Sıyrılıp dağılmak. KE, 154
- haber a.-** Anlaşılmak; yayılmak. KE, 154
- hak a.-** Açığa çıkmak; zahir olmak. KE, 154
- iş a.-** Açığa çıkmak, açıklanmak. KE, 154
- kağgu a.-** Üzüntü giderilmek. KE, 154
- kapuğ a.-** Aralanmak, açılmak. KE, 154
- karañuluđ a.-** Dağılmak, yoğunluğunu yitirmek. KE, 154
- kendü a.-** Açıklamak, izah etmek. KE, 154
- kök a.-** Karanlık dağılmak, yoğunluğunu yitirmek. KE, 154
- köñli a.-** Sıkıntısı dağılmak, ferahlamak. KE, 154
- nirse a.-** Açığa çıkmak, meydana gelmek. KE, 154
- özi a.-** Aşikâr olmak, belli olmak. KE, 154
- şubh a.-** Gün ağarmak, sabah olmak. KE, 154
- açım-** Açılmak, ortaya çıkmak. İM, 497
- açırgamañ** Üzülmek[k], pişman olma[k].
- köñül a.** Üzü[lmek]ntü, pişmanlık [duymak]. CCI, 424 bk. **açırgan-**
- açırgan-** Pişman olmak. CCII, 543
- açkı** Amca. TA, 85
- açkuç (~ açkuç)** Anahtar. CCI, 424; **açkuç** İM, 497; Kilit. TA, 85 bk. **açgu; açguç**
- açlık** Açlık. GT, 196; KF, 76; KFT, 935; Açlık, tok olmama. İM, 497; Açlık, aç olma durumu; kıtlık. KE, 154
- açmak I** Açmak, kapağını açmak. KE, 154
- açmak II** Şerh. KFT, 935
- açtur- I** Acıktırmak. KE, 154
- açtur- II** Orucunu bozdurmak. İM, 497; Açtırmak; oruçlu durumdan çıkarmak. KE, 154
- ağız a.-** Oruç açtırmak, orucunu bozdurmak. KE, 154
- açtur!** Açtırmak eylemi teklik 2. kişi emir çekimi Kİ, 1
- açuk I** Açık. BV, 104; GT, 196; Kİ, 1; MG, 93; Açık, aralıklı, geniş. HOA, 225; Arası açık, ferah, rahat; dağılmış; meydana çıkarılmış, keşfedilmış; bulutsuz, açık (hava); fethedilmış, ele geçirilmış; aşıkâr, meydana; kaygan, kayıcı. İM, 497; Açık, açılmış. KE, 154-155; Açık, kapalı olmayan. KF, 76
- a. ay-** Açıkça söylemek, ağızda gevelemeden söylemek. KE, 154-155
- a. bol-** Açılmış olmak. KE, 154-155
- a. bol-** Yüz açılmak, örtüsü kaldırılmak. KE, 154-155
- a. iş** Açığa çıkmış iş. KE, 154-155
- a. yüzlüğ** Güzel ve parlak yüzlü. KE, 154-155

- a. yüzlüg bol-** Güleç ve güler yüzlü. KE, 154-155
- a. yüzlüg bol-** Güzel ve parlak yüzlü olmak. KE, 154-155
- ağzı a.** Âciz, şaşkın, alık. KE, 154-155
- ağzı a. bol-** İfadeden âciz olmak, şaşırmak, alık olmak. KE, 154-155
- elgi a.** Cömert. KE, 154-155
- kaşı a.** Kaşı aralıklı. KE, 154-155
- kaşı a. bol-** Kaşı aralıklı olmak. KE, 154-155
- tiş a.** Ön diş seyrekliği. KE, 154-155
- açuk II** Dargınlık, öfke, hınç. BM, 469
- açukla** Açık olarak, çıplak. MS, 111
- açukluk** Açıklık, açık yer. KE, 155
- açuv** Keder, üzüntü, acı. CCII, 544
- ad (~ ad)** Ad, isim. DM, 69; İsim. KK, 99; **ad** İsim. KFT, 935; Kİ, 1; Ad, isim. HOA, 225; KF, 76; MG, 93; İsim. MS, 111
- a. қош-** Adlandırmak, ad vermek. MS, 111
- a. vir-** Adlandırmak, ad vermek. MS, 111
- a. ur-** Ad koymak, adlandırmak. BM, 469
- ‘ād** Ar. Kur’an-ı Kerim’de peygamber kıssalarında sık sık adı geçen eski bir kavim olup kendilerine Hz. Hud peygamber olarak gönderilmiştir. KF, 76; Âd kavmi. MG, 93
- ada-** Ad vermek. TZ, 136
- ada** Cezire. Kİ, 1; Ada. TZ, 136
- ādāb** Ar. Âdâp, erkân. GT, 196; Usuller, yollar, kurallar. İM, 497
- aḍaḥ (~ aḍaḥ)** Ayak. KE, 155; **aḍaḥ** Kİ, 1 *bk.* **ayaḥ**
- çalpaş a.** Ayakları çapraşık olma. KE, 155
- yalıḥ a.** Ayağı çıplak; ayakkabısız. KE, 155
- yalıḥ a. bol-** Ayağı çıplak olmak; ayakkabısız olmak. KE, 155
- aḍaḥlıḡ** Ayaklı, ayağı olan. KE, 155
- ‘adālet** Ar. Adalet, âdillik. KFT, 935
- ‘aḍam I** Ar. Kişi, insan. KK, 99
- Adam II** Hz. Adem. CCII, 544
- ādām III (~ adam)** İnsan. İM, 497; **adam** Kişi. KFT, 935; Adam. TZ, 136
- ‘aḍam oḡlı** İnsanoğlu. KK, 99
- ādāmī** Ar. İnsanoğlu. İM, 497
- adan-** Ad almak. HOA, 225; Ad takınmak. Kİ, 1; Ad verilmek. TZ, 136
- ‘adāvet** Ar. Düşmanlık. GT, 196
- ‘āde (~ ‘ade)** Ar. Adet. BV, 104; Geleneğe uygun, basit. HOA, 225; Adet, alışılmış şey. İM, 497; Alışılmış, alelâde. MG, 93; **‘ade** Adet. KFT, 935
- ‘aded** Ar. Sayı, adet. İM, 497; KF, 76
- ‘adel** Ar. Yük dengi. BV, 104
- ‘adem** Ar. Yokluk. GT, 196
- ādēm I** Ar. Adam, insan. GT, 196; KE, 155; İnsan. HOA, 225; KF, 76
- ā. oḡlanları** İnsanoğlu. KE, 155; İnsanlar. KF, 76
- ā. oḡlı** İnsanoğlu. KF, 76; İnsan, insanoğlu. MS, 111
- ādēm II** Ar. Adem Peygamber. BV, 104; Hz. Adem. HOA, 225

âdemî Ar. İnsan, beşer, adam, kişi oğlu. GT, 196; İnsanoğlu. HOA, 225; İnsan, insanoğluna mensup. KF, 76

âdemîler İnsanlar. KF, 76

‘ades Ar. Mercimek. BV, 104; GT, 196; HOA, 225

‘âdet Ar. Âdet, görenek. GT, 196; Alışkanlık, huy, okçuluk geleneği. HOA, 225; Âdet, görenek; töre; alışkanlık. KE, 155; Davranış, gelenek. KF, 76; Âdet, huy. MG, 93

‘a. kıl- Alışkanlık ve huy durumuna getirmek. KE, 155

‘a. kıldur- Alışkanlık edindirmek. KE, 155

‘â. eyle- Alışkanlık haline getirmek. KF, 76

‘âdeten Âdet olarak. İM, 497

‘adıl Ar. Ø bk. **‘adl** KF, 76

‘adıllık Ar.T. Adalet. KFT, 935

adım Adım, her bir ayak atışı. KE, 155; Adım. TA, 85; TZ, 136

adımlıg Adımlı. KE, 155 bk.

adımluğ

adımluğ Adımlı. KE, 155 bk.

adımlıg

ağır- Ayırmak, birbirinden uzaklaştırmak. KE, 155 bk.

ayır-

anasındın a.- Sütten kesmek. KE, 155

elini a.- Elini tuttuğu yerden açmak. KE, 155

nirseni a.- Kırıp ikiye bölmek. KE, 155

sütđin ağır- Sütten kesmek. KE, 155

ülüşni ağır- Bölerek hissesini bir kenara koymak. KE, 155

‘adil I Ar. Adalet. KFT, 935

‘âdil II Ar. Adaletle iş gören, doğru, âdil. GT, 196; Âdil, adaletli olan kimse. KFT, 935

‘Âdil III bk. **Nuşin Revan** GT, 196

‘adillik Ar.T. Adalet, âdillik. KFT, 935

‘adl Ar. Adâlet. GT, 196; Doğruluk, adalet. KF, 76 bk. **‘adıl**

‘a. eyle- Adil davranmak. KF, 76

‘adllık Ar.T. Adaletli olma. İM, 497

adlu İsimli. HOA, 225; Adlı. KFT, 935; MS, 111

admağ Atmak. KFT, 936

âdn Ar. Cennet. İM, 497

ağna- Değişmek; bozulmak; bir hâlden diğer hâle geçmek. KE, 155 bk. **ayna-**

ağnat- Değiştirmek. KE, 155

ağrıl- Ayrılmak; birbirinden uzaklaşmak; uzaklaştırılmak. KE, 155

a.mış oğlan Sütten kesilmiş çocuk. KE, 155

ağrılmağ Ayrılmak; uzaklaşmak. KE, 155

adsız barmağ (~ ağsız barmağ) Küçük parmakla orta parmak arasındaki parmak. TA, 85; **ağsız barmağ** Yüzük parmağı. KK, 99

‘adū Ar. Düşman. MG, 93

‘aduv Ar. Düşman. GT, 196

afacān Ar.Far. (*Füce*) yani anî ölüm demektir. (*dahî*) ki en çetin şeyler, büyük felâketler ve emsaline denir. Burada *füceyi dahî* ile tercüme etmiştir. İH, 5

āfāt Ar. Afetler, belalar, musibetler. KE, 155; Afet. KFT, 936

afđal Daha faziletli. KFT, 936

afđalıraq Daha efdal. KFT, 936
āfet (~ **afet**) Ar. Bela. BV, 104; Büyük felaket. İM, 497; Belâ, musibet. KF, 76; Āfet, belâ. MG, 93; **afet** Afet. KFT, 936
‘afif (~ **‘afīf** ~ **‘āfif**) Ar. Namuslu, iffetli. İM, 497; **‘afīf** İffetli, namuslu, temiz. KF, 76; **‘āfif** İffetli. KFT, 936
‘a.ü’n-nefs ol- Canı temiz olmak, ruhen temiz olmak. KF, 76
‘āfiyet (~ **‘afiyet**) Ar. Rahatlık, selâmet. GT, 197; Sağlık, esenlik. KF, 76; **‘afiyet** Sağlık, esenlik. İM, 497
afriyūn Ar. Bitki adı. BV, 105
‘afuv Af. KFT, 936
‘afv Ar. (Suçu) bağışlama. GT, 197; Bağışlama. İM, 497; KE, 155; KF, 71
‘a. kıl- Bağışlanmayı istemek. KE, 155
‘a. eyle- Bağışlamak, affetmek. KF, 71
‘a. eyleyici Bağışlayan, affeden. KF, 71
‘a. ol- Bağışlanmak, affedilmek. KF, 71
āğ I (~ **ag** ~ **ag**) Ağ. BM, 469; **ag** GT, 197; Balık ağı. Kİ, 1; TA, 85; **ag** İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü, ağ. CCI, 424; Ağ. TZ, 136
ag II Ak. BV, 105; Ak, beyaz, beyazlık. HOA, 226
ag III Ayak tabanı. HOA, 226
ag IV İki bacak arasındaki pantolonun genişliği. Kİ, 1
ag- Yukarıya çıkmak, çıkmak. BM, 469; Akmak. İM, 497; Yükselmek, yukarı çıkmak. KE, 155; Yukarı çıkmak. Kİ, 1; Yükselmek, çıkmak. MG, 94

aga (~ **ağa**) Ağa, ağabey. CCII, 543; **ağa** Büyük. KK, 99
ağaç çanak Ağaç kap. DM, 69
ağaç I (~ **agaç**) Ağaç. BV, 105; CCII, 544; GT, 197; İM, 497; KFT, 936; KK, 99; MG, 94; TA, 85; Ağaç, yayın odun kısmı. HOA, 225; Ø KE, 155; Ağaç; dal, ağaç parçası. KF, 71; Bugünkü manasında. Kİ, 1; **agaç** Ağaç; (ocak, fırın vb.nde) yakacak odun. CCI, 424 bk. **yığaç**
ağaç II Tahta, sopa. BM, 469; Değnek, sopa. GT, 197; İM, 497; KFT, 936; El ağacı, asa, değnek. Kİ, 1; Asa, sopa. KK, 99
ağaçlık Ağacı çok olan yer. İM, 497
āgāh Far. Uyanık. BV, 105; Haberdar, vâkıf. GT, 197; Bilgi sahibi olan, bilgili, uyanık. HOA, 225; Bilgili, uyanık. İM, 497
ağar- Ağarmak, beyazlaşmak. HOA, 225; Aslı itibarı ile **ağardı** olup iki manada istimal edilmiştir; ihtiyar olmak; beyaz olmak. Kİ, 1-2; Beyazlaşmak. KK, 99
agar- Ağarmak; ihtiyar olmak, kocalmak. TZ, 136
agart- Ağartmak. TZ, 136
ağaş çanak Ağaç kap. DM, 69
ağaş I (~ **agaş**) Ağaç. DM, 69; **agaş** TZ, 136
ağaş II Sopa. TZ, 136
ağışlık Ağaçlık, orman. DM, 69
āgāz Far. Başlama. GT, 197; KE, 155
mūsiki āgāz kıl- Terennüm etmek. GT, 197
āgāz kıl- Başlamak. KE, 155
ağı I Bir nevi ipek. Kİ, 2

ağı II Cömert, kerim. Kİ, 2

ağıl Ağıl. KFT, 936; Koyun sürüsünün toplu halde durduğu halde etrafına çekilen hatire; ayrıca *koyun ağılı* da müstameldir. Kİ, 2

agın- (~ **ağın-**) Çıkmak, yükselmek. CCI, 424; **ağın-** Çıkmak, yükselmek. CCII, 544; Yukarı çıkmak. Kİ, 2; TA, 85 *krş.* **agınan-**; *bk. min- II*

ağın Dilsiz, dili tutuk; anlayışı kıt, ahmak, bön. KE, 155-156

a. bol- Dili tutuk olmak. KE, 155-156

a. bol- Ahmak olmak, anlayışı kıt olmak. KE, 155-156

a. kıl- Dilsiz yapmak, konuşamaz duruma sokmak. KE, 155-156

agınan- Çıkmak, yükselmek. CCI, 424 *krş.* **agın-**; *bk. min- II*

agındır- Çıkartmak, yükseltmek. CCII, 544

ağınğaç Merdiven, basamak. Kİ, 2; Merdiven. TA, 85 *krş.*

ağingic; aginguç

ağingic Merdiven. CCI, 424 *krş.*

ağınğaç; aginguç

aginguç Merdiven. CCII, 544 *krş.*

ağınğaç; ağingic

ağır I (~ **ağır**) Ağır, hafif karşıtı. BM, 469; Ağır. BV, 105; DM, 69; İM, 497-498; KFT, 936; KK, 99; TA, 85; Ağır, ağırlık. HOA, 225; Ağır, tartıda çok çeken. KE, 156; Hafif olmayan, ağır. KF, 71; Bugünkü manasında. Kİ, 2; **ağır** Tartıda çok çeken, hafif karşıtı, ağır. CCI, 424; Ağır. TZ, 136

a. bahālīg Değerli. KE, 156

a. kıl- Tartıda ağırlaştırmak; çok yüklemek. KE, 156

a. tıl Ağır söz; sövme; ayıplama. KE, 156

kulağı a. bol- Kulağı güç işitmek. KE, 156

yük a. bol- Tartıda ağır gelmek. KE, 156

a. ol- Ağır olmak, ağır gelmek. KF, 71

ağır II Ağır, çok, zorlu. GT, 197; Ağır; çok. MG, 94

ağır III Can sıkıcı. İM, 497-498

ağır IV Güç, zahmetli. KE, 156; Zorluk, sıkıntı. KF, 71

ağır V Hürmet, itibar. CCI, 424

ağır VI Kalın, dayanıklı. İM, 497-498; Sert. KE, 156

ağır VII Kötü. KE, 156

ağır VIII Şişman. Kİ, 2

ağır IX Üstün, tercih edilir. İM, 497-498; Değerli. KE, 156

ağır X Yavaş. HOA, 225

ağır- I (Eşek) angırmak Kİ, 2

ağır- II Ağır olmak. TZ, 136

ağır- III Rahatsız olmak, hastalanmak. KF, 71

ağır kılı Ağırbaşlı. CCI, 424

ağır sıy bile Saygıyla, hürmetle. CCI, 424 *krş.* **avur sıy bile**, *bk. hürmet bile*

ağır sıy Onur, saygı, hürmet. CCI, 424

ağırçak Ağırşak. TZ, 136

ağır Bir ağırlık ölçü birimi olmalı. HOA, 225

ağırığ Hasta, yaralı. CCII, 544

ağırla- (~ **ağırla-**) Hürmet etmek, itibar göstermek, ağırlamak. CCI, 424;

ağırla- Şerefliendirmek, kutsamak, ağırlamak. CCII, 544; Hürmet etmek. GT, 197; İkrâm etmek, saygı göstermek. İM, 498; Ağırlamak, saygı

göstermek; yüceltmek;
ululamak; büyük tutmak.
KE, 156; İkrâm ve ihtiram
etmek. Kİ, 2; Yakınlık
göstermek. KK, 99; Saygı
göstermek. TA, 85 *krş.*

avurla- II

ağırlığ Kıymetli. BV, 105

ağırlık Saygı gösterme; hürmet;
sıkıntı, eziyet. KE, 156

a. kıl- Sıkıntı vermek,
sıkırmak, eziyet etmek. KE,
156

ağırmak (~ ağırmak) Ağrı, acı.
BM, 469; **ağırmak**
Hastalık, ağrı. CCI, 424
krş. aır; ağırmak; bk.
saksızlık

ağırsak Ağırlık, herhangi bir şeyi
sabitlemek için kullanılan
ağırlık. BM, 469; Yün,
iplik eğrilen iği
ağırlaştırmak için alt ucuna
geçirilen yarım küre ağaç.
DM, 69

ağırsaklan- Yuvarlaklaşmak;
kabarıp büyümek. KE, 156

ağırsık Yün, iplik eğrilen iği
ağırlaştırmak için alt ucuna
geçirilen yarım küre ağaç.
DM, 69

ağışdır- Birlikte akıtmak. CCII,
544

ağız (~ ağ(ı)z ~ ağz ~ ağız) Ağız
organı. BM, 469; Ağız.
BV, 105; CCII, 544; DM,
69; GT, 197; HOA, 226;
İM, 498; KF, 71; KFT,
936; KK, 99; MG, 94; MS,
111; TA, 85; **ağ(ı)z** KE,
156; Bugünkü manasında.
Kİ, 2; **ağz** HOA, 226; **ağız**
CCI, 425 *krş.* **avuz II**

a. sasığı Ağzın kötü
koku. İM, 498

a. açtur- Orucunu
bozdurmak, oruç açtırmak.
KE, 156

a. ot İlaç yerine kullanılan
ot, ağız otu. KE, 156

a.ı açuk Şaşırmış, ifadeden
aciz kalmış. KE, 156

a.ı açuk bol- Şaşırmak,
ifadeden aciz kalmak. KE,
156

a.ı egri bol- Ağzı eğilmek.
KE, 156

a.ı suluğ bol- Ağzından su
sızmak. KE, 156

a.ını aç- Konuşmaya
başlamak. KE, 156

ağız- Akıtmak. İM, 498

ağızlığ Ağızlı. KE, 156

ağla- Ağlamak. BM, 469; KF, 71;
KK, 99; Ø Kİ, 2 *bk.*

ığlamak

ağlamağı Ağlaması, ağlayış
sebebi. KF, 71

ağlak Ø Kİ, 2 *bk.* **oğlak I**

ağlâl Ar. Boyuna geçirilen demir
halkalar, zincirler. KF, 71

ağlat- Ağlatmak. BM, 469

ağna- I (~ ağna-) Ağnamak, (eşek
ve benzeri hayvanlar) yatıp
debelenmek. TZ, 136;
ağna- Yatıp debelenmek.
İM, 498; Yuvarlanmak;
yatmak; yerde
yuvarlanmak, kıvrınmak.
Kİ, 2; Yatıp yuvarlanmak.
TA, 85

ağna- II Anlamak. BV, 106

ağnat- Ağnatmak, debelendirmek.
KE, 156

ağr Bir ağırlık ölçü birimi olmalı.
HOA, 225

ağramla- Ağırlığını bilmek için
elle kaldırmak, ağırlığını
bilmeye çalışmak. KE, 156

agrat- Ağartmak. TZ, 136

ağrı- (~ ağırı-) Ağrımak. BV, 106;
Ağrımak, acımak. HOA,
226; **ağırı-** Acı çekmek,
ağrımak. CCI, 425;
Ağrımak, acımak. GT,

- 197; Göz ağrımak, iltihaplanmak. İM, 498; Bugünkü manasında. Kİ, 2 *krş. agru-*
- ağrı I (~ agrı)** Ağrı, acı. GT, 197; **agri** Ağrı. KFT, 936; TA, 85
- ağrı II (~ agrı)** Dirhem, para. DM, 69; **agri** Kat yaprak şeklinde olan para. TZ, 136
- ağrı III** 96 miskal tutarında bir ağırlık ölçüsü. GT, 197; İM, 498
- ağrığ** Ağrı. BV, 106; Göz iltihabı; ızdırap, ağrı; baş ağrısı. İM, 498
- agriğ** Hastalık, ağrı. CCII, 544
- ağrık (~ agrık)** Ağrı. KFT, 936; **agrık** Hastalık, ağrı. CCII, 544
- agrıklı** Ağrılı, ağrıklı. TZ, 136
- agrılı** Ağrılı, ağrıklı. TZ, 136
- agrimak** Hastalık, ağrı. CCI, 425 *krş. agrımak*
- agrın** Acı. BV, 108
- agrıt-** Ağrıtmak, acıtmak. GT, 198; MG, 94; Acı vermek, ağrıtmak. İM, 498; KE, 156; Bugünkü manasında. Kİ, 2
- agrıttur-** Ağrıttırmak. Kİ, 2
- agru-** Acı çekmek, ağrımak. CCI, 425 *krş. agrı-*
- agruğ** İstanbul lehçesinde *ağırlık*, yol eşyası. Kİ, 2
- agsağ** Aksak, topal. CCI, 425
- ağsur-** Aksırmak. KFT, 936
- ağu (~ agu)** Zehir. BM, 469; HOA, 226; KE, 156; KFT, 937; Kİ, 2; TA, 85; Zehir, ağu. GT, 198; **agu** Ağı. TZ, 136
- ağuldaş** Komşu. TA, 86
- ağurçuk** *uğurçuk* Satranç ve nerd. Kİ, 2
- ağurşak** İğe geçirilen tağalak vs. Kİ, 2; Ağırşak, iplik eğrilecek iğe takılan tahta. TA, 85; Ağırşak. TZ, 136
- ağuz** Koyun ve emsalinin doğurduğu zaman ilk sütünden yapılan yoğurt. Kİ, 2
- ağuz oğlan** Süt emen çocuk. TA, 86
- ağuzluğ I** Ağızlı. KE, 156
- aguzlug II** Gem, ağızlık. CCI, 425
- ağyār** Ar. Yabancılar. GT, 198
- agza yilet-** Ağza götürmek, yemek. TZ, 136
- Ağaçeri** Ormancı (özel ad). TA, 85
- ağ-** Akmak. CCII, 545; HOA, 226
- āh I (~ aḡ ~ ah)** *Far.* Ah, feryat. GT, 198; KE, 156; **aḡ** Ah, ünlem edatı. HOA, 226; **ah** Ah, yazık. İM, 498; Ağrı, acı duyulduğunda söylenen bir söz. KF, 71
- ā. ti-** Āh diye ses çıkarmak. KE, 156
- aḡ II** Beyaz, ak. CCII, 545
- āḡar** Ar. Başka, diğer (metinde başlıklarda geçmektedir). GT, 198
- aḡça I** Beyazımsı, beyaz şey, akça. CCII, 545
- aḡça II** Para. KFT, 937; Dirhem, akçe. KK, 99
- ‘ahd** Ar. Söz verme, ahit. GT, 198; Yemin, ant. İM, 498; KE, 156; Ahit, söz, sözleşme. KF, 71; Söz verme, yemin. MS, 111
- ‘a. kıl-** Yemin etmek, ant içmek. KE, 156
- ‘a. kılış-** Yemin etmek, ant içmek. KE, 156
- ‘a. eyle-** Söz vermek, anlamak. KF, 71; Söz

vermek, yemin etmek. MS, 111

aḥdeb Ar. Ahmak, uzun boylu. BV, 108

āheste Far. Yavaş, ağır. KE, 156

āhestelik Far.T. Yavaşlık, yavaş olma. KE, 156

aḥım Akım, akıntı. CCII, 545

āḥır Ar. Son. BV, 108; KFT, 937; Son, nihâyet. GT, 198; MG, 94; Son, en sonra. İM, 498; Son, sonraki; sonunda. KE, 156

āḥırat Ar. Ahiret. BV, 108

āḥıret Âhiret, öteki âlem. GT, 198; Öteki dünya. İM, 498

ā. iḩi Kıyamet. İM, 498

āḥi Ar. Kardeşim!, Dostum! GT, 198

‘ahid Yemin. KFT, 937

āḥır Ar. Son (parmakta boğumun sonu). HOA, 226; En son, sonraki. İM, 498; Son, nihayet, en sonunda. KF, 71; Son. KFT, 937; Son, nihâyet. MG, 94; Son, en sonra, son olarak.

ā. ḥacc Peygamberimizin veda haccı. MS, 111

ā. taḥıyyāt Kade-i ahire, son tahiyyat. MS, 111

āḥıret Ar. Öbür dünya, ahiret. KF, 71; MS, 111

aḥkām Ar. Hükümler. İM, 498; KFT, 937; Hükümler, usûller. MG, 94

aḥlāk Ar. Ahlak. GT, 198

aḥlık Beyazlık, akılık. CCI, 425

krş. aḥlık

Aḥmad Esed oğlu Özel ad. KFT, 937

Aḥmad Hanbel oğlu Hanbeli mezhebinin kurucusu. KFT, 937

aḥmak Ar. Ahmak. GT, 198; Akılsız, serseri. İM, 498;

Akılsız, sersem, aptal, şaşkın, bön. KE, 156

a. bol- Ahmaklaşmak, aptallaşmak. KE, 156

aḥmakşın- Ar.T. Ahmak saymak, aptal saymak. KE, 156

aḥmaş Ayak tabanı. HOA, 226

Aḥmed I Hanbel oğlu Ahmed. HOA, 226

Aḥmed II Ketebe kaydından eserin müstensihi olduğu anlaşılan kişi. HOA, 226

aḥmer Ar. Kırmızı. BV, 108

aḥres Ar. Dilsiz. GT, 198

aḥs Hafif. MG, 94

aḥsak Aksak, hafifçe topallayan. KE, 156

a. bol- Aksamak, topallamak. KE, 156-157

aḥsen Ar. Pek güzel. HOA, 226

aḥsur- Aksırmak, hapşırmak. BM, 470; KE, 157; KF, 71; Aksırmak. MS, 111 *bk. aḥsur-*

aḥşa Gümüş para, para. DM, 69; Dirhem, akçe. KK, 99

aḥşam Akşam vakti, gün batımı vakti. BM, 469; Akşam, akşam vakti. GT, 198; Akşam vakti. İM, 498; Akşam. KE, 157; TZ, 136; Akşam vakti kılınan namaz. KF, 71

a. aşı Akşam yemeği. KE, 157

aḥtar- (~ **aḥtar-**) Döndürmek, çevirmek. BM, 469; **aḥtar-** Devirmek, (yere) yıkmak. GT, 198

āḥūr (~ **aḥūr** ~ **aḥur**) Far. Ahır. DM, 69; **aḥūr** DM, 69; KFT, 937; At ahır. TA, 86; **aḥur** Hayvan damı, ahır. BM, 469

aḥvāl I Ar. Ahval. BV, 108; Haller, durum. GT, 198; Durumlar, haller. İM, 498

aḥval II (~ **aḥvāl**) Ar. Şaşı. GT, 198; **aḥvāl** Şaşı olan at. HOA, 226

aḥvel Ar. Arapça şaşı bakışından yapılmış bir okçuluk terimi, hedefi gözleme türü. HOA, 226

air Ağrı, acı. BM, 469 *bk. ağırmağ*

arız Ø Kİ, 3 *bk. ağız*

aḳ- (~ **ak-**) Akmak. BV, 108; GT, 198; HOA, 226; KF, 71; KFT, 937; MG, 95; **ak-** CCII, 545; Kİ, 4-5; TZ, 137; Akmak, akıp gitmek. İM, 498; Akmak; dökülmek; boşalmak; kaymak. KE, 157

a.a çık- Akarak gitmek, akıvermek. KE, 157

a.ğan bol- Akmak, akıcı olmak. KE, 157

a.ğan yılduz Akan yıldız, meteor. KE, 157

akın a.- Sel gelmek, sel suyu akmak. KE, 157

balık a.- Balık suya batmayıp suyun yüzünde kalmak. KE, 157

közi yaşı a.- Ağlamak, gözünden yaş akmak. KE, 157

sıza a.- suṽ Su sızarak akmak. KE, 157

yağmur a.- Yağmur şarıl şarıl yağmak. KE, 157

aḳdılar Garet için akın yaptılar. Kİ, 4-5

aḳduk Garet için akın yaptık. Kİ, 4-5

aḳ ar Sarı renkli olup bilekleri beyaz olan at. BM, 469

aḳ aygır (~ **aḳ aygır**) Yemen taraflarında gözüken “Şi’ra” yıldızı. Kİ, 4; “Şirâ-yi yemani” denen yıldızın adı; “yaldırak”

denen yıldız. TZ, 137; **aḳ aygır** Ak yıldız, Sirius. BM, 470

aḳ az Bacaklarında beyaz lekeler bulunan sarı at. Kİ, 4

aḳ bal Arı balı. DM, 69

aḳ I (~ **ak**) Ak. BV, 108; Ak, beyaz, beyazlık. HOA, 226; Beyaz, ak. KF, 71; **ak** CCI, 425; Beyaz. DM, 69; İM, 498; KK, 99; TA, 86; Ak. TZ, 136; Ak, beyaz. BM, 469; GT, 198; KE, 157; KFT, 937; MG, 94; MS, 111-112; Beyaz renkli. Kİ, 4

a. eyle- Beyazlatmak, temizlemek. KF, 71

a. ol- Temiz olmak, manevi temizlenmek. KF, 71

a. bol- Beyazlaşmak. KE, 157

a. kıl- Tertemiz yapmak. MS, 111-112

a. kılğan kün Mahşerde günahsız insanların ayrıldığı vakit. MS, 111-112

ak as As dedikleri derisi makbul hayvanın ak renklisi ki *kakum* derler. İH, 5

aḳ II Ayak tabanı. HOA, 226

aḳ kıyan Funda. BM, 470

ak korgaşın Kalay. CCI, 425 *bk. kalay*

aḳ mık Boza. DM, 70

Ak pars Erkek adı. TZ, 137

‘akabe (~ **‘aḳabe**) Ar. Tepe, yokuş. İM, 498; **‘aḳabe** Yokuş, zorlu geçit. KF, 71

ākāl Ar. Yenmiş, aşınmış. MG, 95

aḳar I Nehir, ırmak. BM, 470

‘akar II Ar. Para getiren mülk. İM, 498

aḳar- Saç sakal ağarmak, ihtiyarlamak; sabah yeri

açılıp aydınlanmak. İM, 498; Beyazlaşmak. KK, 99

aķarşu Akarsu. TA, 86

aķart- Tan ağarmak, sabah yeri açılıp aydınlanmak. İM, 498; Ağartmak, ihtiyarlatmak. KE, 157

Aķbala Akbala (özel ad). TA, 86

Aķbars I Akbars, zengin pars (özel ad). DM, 69

aķbars II Beyaz pars. Kİ, 4

Aķbay Zengin, beyaz zengin. DM, 70

aķça (~ **aķça**) Akçe. BM, 470; Akça; ağırlık birimi. BV, 109; Akçe, para. KF, 71; **aķça** CCI, 425; GT, 198; İM, 498; MG, 95; TZ, 137; Beyaz, fakat daha fazla para için müstameldir. Kİ, 5 *krş. aķça II; bk. nakt*

Aķçaba Akçabey (özel ad). TA, 86

‘akd I (~ **‘aķd**) Ar. Akit. GT, 198; Akd, sözleşme. İM, 498; **‘aķd** Sözleşme, anlaşma. KE, 157

‘a. ba- Anlaşma yapmak, sözleşmeye girmek. KE, 157

‘aķd II Ar. Bağ, düğüm. MG, 95

‘aķd III Ar. Okçuluk terimi, elde yay kurma şekli. HOA, 226; Kılıç demirinde olan benekler. MG, 95

aķdār Ar. Aktar, baharat ve güzel kokular veya bunları satan kişi. KE, 157

aķdar- Aktarmak. KF, 72

Aķdıya Kitap adı. KFT, 937

aķı Cömert. TA, 86

‘aķıbe Son, nihayet. MG, 95

‘aķıbet Ar. Son, sonuç, netice. KF, 72

aķıd- Akıtmak. KFT, 937

‘aķıd Ar. Akit. BV, 109; Yemin, akit. KFT, 937

‘aķıl I (~ **akıl** ~ **‘aķ(ı)l**) Ar. Akıl. BV, 109; **akıl** CCI, 425; **‘aķ(ı)l** KE, 157 *krş. avul*

‘a.ı kel- Akı başına gelmek. KE, 157

‘āķıl II Ar. Akıllı. BV, 109; İM, 498; KFT, 938; Akıllı; ergenleşip idrak sahibi olmak. KE, 157; Akıllı kimse. KF, 72

‘ā. bol- (Çocuk) akil ve baliğ olmak, ergenleşmek. KE, 157

‘ā. ol- Akıllanmak, akı yerine gelmek. KF, 72

‘ā. kişi Akıllı yerinde olan kimse, akıllı kimse. KF, 72

‘aķıl bālīg Bülüğa ermiş. İM, 498

‘aķıla I Ar. Akıllı kadın. İM, 498

‘aķıla II Ar. Baba tarafından akraba. KFT, 938

akıllı Ar.T. Akıllı. CCI, 425 *bk. uslu*

‘aķıllīg Ar.T. Akıllı, akıl sahibi; zeki; uyanık. KE, 157

‘a. bol- Akıllı olmak, zeki olmak. KE, 157

‘akıllu Akıllı. KFT, 938

‘āķılsın- Ar.T. Kendini akıllı saymak. KE, 157

‘aķılsız Ar.T. Akılsız, anlayışı kıt. KE, 157

‘a. bol- Akılsız olmak, anlayışsız olmak. KE, 157

aķın (~ **akın**) Sel, taşkın su. KE, 157; Bugünkü manasında. Kİ, 5; Akın. TA, 86; **akın** Dalga, sel. TZ, 137

a. ak- Sel gelmek, sel suyu akmak. KE, 157

a. kıl- Akın yapmak. Kİ, 5

a. yeri Sel yatağı. TZ, 137

aķır- Anırmak, eşek bağırmak. KE, 157

‘aķır Ar. Okçuluk terimi, okçuluğun şanına

- uymayan yara bere izi.
HOA, 226 *bk.* ‘**akr**
- akış-** Bir cihete doğru birçok
kimsenin koşması. Kİ, 5
- akıt-** Akıtmak. GT, 199; MG, 95;
Akıtmak, dökmek. KE,
157
közi yaşı a.- Göz yaşı
dökmek, ağlamak. KE,
157
- akız-** Akıtmak. İM, 498
- ‘akıbet** Son, nihayet. GT, 199
- ‘akid** Okçuluk terimi, elde yay
kurma şekli. HOA, 226
‘a. it- Katılaştırmak. HOA,
226
- ‘ākif** Ar. Mu’tekif, ibâdet için bir
yere kapanan. GT, 199
- ‘akik** Ar. Kıymetli kırmızı renkli
taş. BV, 109; Çok kez
kırmızı renkli olan bir cins
değerli taş. İM, 499
- ‘ākil** Akıllı. GT, 199
- ‘akir** Ar. Yaralanmış. BV, 109
- ‘akḳār** Ar. Devaların aslı. BV,
109
- Akḳuş** Akkuş (özel ad). TA, 86
- ‘akl** Ar. Akıl, us. GT, 199; KF,
72; Akıl. İM, 499; KE,
156; MG, 95
‘a.ı dartıl- Akli ölçünmek.
KF, 72
- aklan-** Akılık oluşmak. KF, 72
- aklık** Beyazlık. İM, 499; Akılık,
beyazlık. KE, 157; MS,
112 *krş.* **aḥlık**
- ‘aklī** Ar. Akılla ilgili. İM, 499
- akmak I** Akın, sel. TZ, 137
- akmak II** Ar. Deli, aptal, ahmak.
CCI, 425 *bk.* **tēli**
- aknuna** Kağrı arabası. DM, 70
- ‘akr I** Ar. Okçuluk terimi,
okçuluğun şanına
uymayan yara bere izi.
HOA, 226; Yara. MG, 95
bk. **‘akır**
- ‘akreb (~ akḳrab)** Ar. Akrep. GT,
199; Zehirli ve tehlikeli
hayvancılık. İM, 499;
akḳrab Akrep. KFT, 938
- akrın-** Acele etmemek. KK, 99
- akrın (~ akḳrın)** Yavaş, sakin,
sessiz. CCI, 425; Yavaş
yavaş, ağır ağır. TZ, 137;
akḳrın Yavaş. MG, 95 *krş.*
arkun
- akru** Yavaş, sakin. KE, 157
- akruk** Kaçan beygirin yakalandığı
ip. Kİ, 5
- akruluk** Yavaşlık, sakinlik. KE,
157
- akrun** Yavaş, sakin; ağır başlı;
vakur ve iffetli kadın. KE,
157
a. bol- Ağır başlı olmak,
iffetli olmak. KE, 157
- ‘aks (~ ‘akḳs)** Ar. Zıt, ters. GT,
199; Karşı, aksi. İM, 499);
Ters. KFT, 938; **‘akḳs** Zıt,
ters. MG, 95
- akḳsa-** (~ **akḳḣa-**) Aksamak. BV,
110; HOA, 226;
Topallamak. Kİ, 5; **akḳḣa-**
Aksamak, topallamak.
BM, 470
- akḳḣak (~ akḳḣak ~ aksak)** Aksak,
topal. BM, 470; **akḳḣak** İM,
499; KK, 99; Aksak,
aksayan. KFT, 938; Topal.
Kİ, 5; **aksak** Aksak. TZ,
137
- akḳıla** Dar nesne. TZ, 137
- ‘akḳī** Ar. Ters zıt. KF, 72
- Aḳḣunḳur** Ak sungur (özel ad).
TA, 86
- akḳsur-** Aksırmak, hapşırmak.
BM, 470; Aksırmak. İM,
499; Kİ, 5; TA, 86 *bk.*
aḣsur-
- akḳḣa** Akça, para. TZ, 137
- akḳḣam (~ akḳḣam)** Akşam. CCI,
425; **akḳḣam** Ø GT, 199;
TA, 86 *bk.* **aḣḣam**

aķta Enenmiş at. BM, 470 bk.
yalagmış
aktaçı Köle. TZ, 137
aktar- I Aktarmak. TZ, 137
aķtar- II Başı aşağı çevirmek. Kİ, 5; Çevirmek. KK, 99
aktaran- Aktarılmak. TZ, 137
aktaş Köle. TZ, 137
Aķtay Aktay (özel ad). TA, 86
aķtur- Akıtmak, dökmek; yağmur yağdırmak. KE, 157
köz yaşını a.- Göz yaşı dökmek, ağlamak. KE, 157
bulıtnı a.- (Yel) yağmur yağdırmak. KE, 157
aķvā Ar. Çok sağlam, çok kuvvetli. MG, 95
al- Almak. BM, 470; BV, 110; CCII, 545; DM, 70; HOA, 226; KF, 72; KFT, 938; Kİ, 3; KK, 99; TZ, 137; Almak, kabul etmek. CCI, 425-426; Almak; muktedir olmak (iktidâri yardımcı fiil olarak). GT, 199-200; MG, 96; Almak, eline almak. İM, 499; Almak; kabul etmek; satın almak; ele geçirmek; tutarak çekmek; elde etmek; gücü yetmediği için terketmek; erkek kadınla evlenmek. KE, 158; Eline almak; elde etmek, temin etmek; abdest almak. MS, 112; Almak, tutmak. TA, 86
kayra (kayırı, kayrı) a.- Geri almak. CCI, 425-426
satun a.- Satın almak. CCI, 425-426
yête a.- Ayinde kutsal şarap ve kutsal ekmek almak, Hristiyanlar için kendisini feda eden İsa'yı kendi içine alarak Hristiyanları Mesih ile

birleştirmek; evlenmek, almak. CCII, 545
açıgın a.- Acısını gidermek, kızgınlığını yatıştırmak. KE, 158
diyet a.- Kan parası almak. KE, 158
eldin elge a.- Dolaştırmak. KE, 158
endāze a.- Ölçmek, ölçüsünü almak. KE, 158
fāyda a.- Fayda sağlamak, faydalanmak. KE, 158
ķorkuğ a.- Korkmak, endişe etmek. KE, 158
ķorkunçnı kõğline a.- Korkusunu içerde gizlemek. KE, 158
kõğline a.- Anlamak, idrak etmek. KE, 158
ķuma a.- Evliyken başka bir kadınla evlenmek. KE, 158
satgın a.- Satın almak. KE, 158
terge a.- Kiralamak; kıracı kabul etmek. KE, 158
tın a.umaz ķıl- Nefes alamaz duruma getirmek. KE, 158

āl I Ar. Evlat, soy, nesil. HOA, 226
al II Hile, dalavere, kurnazlık. CCII, 545; Hile. GT, 199; Kİ, 3; Al, aldatma, düzen, hile. KE, 157
al III Kırmızı, al. CCI, 425; CCII, 545; HOA, 226; Al renk, al tonlu at. İH, 5; Kırmızı. TA, 86; Al renk. TZ, 137
āl IV (~ al) Sarı at. BM, 470; al Doru at. Kİ, 3
al paçalı Al paçalı, kınalı. CCII, 547
‘alā Ar. Üst, üzere, üzerine. HOA, 226
ala- Değiştirmek. TZ, 139
a‘lā En yüksek, yüce. GT, 200

ala I Ala, alaca, çok renkli at. BM, 470; Alaca, karışık. GT, 200; Ala, alaca. İM, 499; Ala, karışık renkli, alaca. KE, 158; Ala renkli at. Kİ, 3; Ela. KK, 100; Ala. TZ, 139

a. bol- Karışmak. GT, 200

a. tenlig bol- Teni alaca benekli olmak. KE, 158

ala II Yaklaşık, yaklaşık olarak. CCII, 545

Ala boga I Alaca (kişi adı). TZ, 139

alaboga II Balina. CCII, 545

ala yapışkan Balıkçın. İH, 5

alabota Külünden sabun tozu yapılan bir tür yabancı ot. CCII, 545

alaca Alaca. DM, 70; Karışık renkli. HOA, 226; Ø Kİ, 3 **bk. ala**

alacu *Alacuk* derler. Çörden çöpten yapılıp eskiden deri örtülen, sonra kıldan, yünden örme adi çul örtülen küçük adi çadır, derim evi. İH, 5

alaça I Alaca, ala renkli. TA, 86

alaça II Çizgili, alaca (kumaş). CCII, 545

alaçaķ Alacak. KFT, 938

alaçuķ (~ alaçuķ) Küçük çadır. BM, 470; **alaçuķ** Kulübe, baraka. CCI, 426

‘alaf Ar. Hayvan yemi, ot, saman. KE, 158

alağan Değişken. BV, 113

Alagöz Alagöz (özel ad). DM, 70

alaķ- Fikirleri ayrılmak. Kİ, 3

alaķ I Fikir ayrılığı. Kİ, 3

alaķ II Havuz, suyun topladığı veya biriktirildiği yer. BM, 470

alak III Pektirme edatı. TZ, 139

‘alāķa Ar. İlgi, ilişik. MG, 96

Alaķuş Alaķuş (özel ad). TA, 86

‘ālam Alem, dünya. İM, 499

alam Ar. Alem, tuğ, nişan. CCI, 426; Nişan, alamet, sembol. CCII, 545

Alamani ketanı Alman keteni. CCI, 426

‘alāmet (~ ālamet) Ar. İşâret, alâmet. BV, 113; GT, 200; MG, 97; İşâret, belirti. İM, 499; Belirti, alâmet. KF, 72; KFT, 938; **ālamet** Belirti, iz. HOA, 226

alan Alaca. CCII, 545

alan kulan Alacalı, alaca bulaca. CCII, 546

alar Onlar. CCII, 546; HOA, 226; KK, 100; TZ, 139; Ø GT, 200 **bk. anlar; ol**

alas bulas Ala bula, alaca bulaca. TZ, 139

ālāt Ar. Aletler. KFT, 938

alay Evet, öyle. CCI, 426; Şöyle, öyle. CCII, 546; Öyle, o şekilde. GT, 200; MG, 97

a. bolmasa Öyle değilse, aksi hâlde, aksi takdirde. CCI, 426

a. ése Öyleyse. CCI, 426

a.-oķ Şöyle, öyle. CCI, 426

a.dır Öyledir. TZ, 139

a.sa Öyleyse. TZ, 139

Ālā-yı Sa‘dī Ø KFT, 938

‘Ālā-yı Tacirī Ø KFT, 938

‘Ālā-yı Tercümānī Ø KFT, 938

alça Alçak, aşağı. BV, 113

alçaķ Alçak, aşağı. GT, 200; KFT, 938; Alçak, basık. KK, 100

alçaķlıķ Alçak gönüllülük. İM, 499; Alçak gönüllülük. KE, 158

a. kıł- Alçak gönüllü davranmak. KE, 158

alçı Aşık kemiğinin bir yüzünün adı. BM, 470

alçıķ Alçı. KE, 158

alçıķla- Alçılamak, binayı alçıyla badana yapmak. KE, 158

- alçu** Alıcı. KFT, 939; Türk ellerinde biten ağaçlardan birisinin yemişidir. Kİ, 3
- alda-** Aldatmak. CCI, 426; CCII, 546; GT, 200; İM, 499; KE, 158; Kİ, 3; MG, 97; TA, 86; Kandırmak. KFT, 939
- aldamak** Aldatma. CCI, 426
- aldan-** Aldanmak. GT, 200; KE, 158; TZ, 139; Aldanmak, kandırılmak. KFT, 939; Bugünkü manasında. Kİ, 3
- aldanıl-** Aldanılmak. KFT, 939
- aldaş-** Birbirini aldatmak. KE, 158
- aldat-** Aldatmak. KE, 158
- aldır-** Aldırmak, alma işini yaptırmak. KF, 72
- aldur-** Aldırmak. BV, 114; İM, 499; Aldırmak, kaptırmak. GT, 200
- ‘ale’ş-şabāḥ** Ar. Sabahleyin, sabah vakti. GT, 201
- ‘alef** Ar. Saman, ot, hayvan yemi, erzak (alapa). BV, 114; Hayvan yemi. İM, 499; Hayvan yemi, ot, saman, yulaf. HOA, 226
- a‘lem I** Ar. En çok bilen. HOA, 226
- ‘alem II** Ar. Bayrak. BM, 469; Alem. BV, 114; Bayrak, alem. GT, 200; MG, 97; Bayrak, sancak. İM, 499
- ‘ālem III** Ar. Dünya, âlem. GT, 200; Halk, âlem. MG, 97; Kâinat, âlem. KF, 72; MS, 112; Dünya, alem, kainat. HOA, 226
- ‘alem IV** Ar. Nakış, süs; sarığın altın teli; işaret, nişan. KE, 158
- ‘a. kıl-** Nakışlamak, süslemek. KE, 158
- ‘ālemler** Bütün insanlar ve bütün mahlûkat, cümle âlem. KF, 72
- ‘alemluḡ** Ar.T. Alacalı ve akışlı (kumaş ve giysi için); pamuklu. KE, 158
- ālet** Ar. Alet, vasıta. İM, 499; MG, 97; Alet, araç. KE, 158
- alev** Alev. BV, 114
- ‘alevī** Ar. Hz. Ali’yi seven, ona bağlı. İM, 499; Ali’ye bağlı olanlar. KFT, 939
- ‘aleyhi’l-la‘net** Ar. Allah’ın laneti üzerine olsun, anlamında bir söz. İM, 499
- ‘aleyhi’s-selām** Ar. “Üzerine selām (olsun)” mânâsına, bilhassa peygamberler anılırken söylenen, saygı sözü. GT, 201; Allah’ın selamı üzerine olsun, anlamında bir söz. İM, 499; “Selamet onun üzerine olsun.” anlamına dua sözü. HOA, 226
- ‘aleyhim** Ar. Onun üzerine. HOA, 226
- ‘aleyhimā** Ar. Onun üzerine. HOA, 226
- ‘aleyke** Ar. “Senin üzerine olsun” anlamında bir söz. İM, 499
- algıḡ-** Aşağılamak. TA, 86
- algış (~ algış)** Dua, hayır dua. DM, 70; Dua. KK, 100; **algış** Dua, övgü, kutlama, iyi dilek. CCII, 546; Alkış. TZ, 139
- a. et-** Dua etmek. BM, 470
- algışla- I** Hayır dua etmek. DM, 70
- algışla- II** Övmek, kutsamak. CCII, 546
- algışlı I** Aziz, kutsal, mübarek, mutlu. CCII, 546
- algışlı II** Bereket, bolluk. CCI, 426
- alguçı** Alıcı. KE, 158
- alıcı** Toplayan, alan kimse. KF, 72

alıcı Satın almak isteyen kimse, alıcı, müşteri. CCI, 426

alığ Korkak. TA, 86

Alıkama Vāyiloğlı Özel ad. KFT, 939

‘ālīm Bilgin, ilim sahibi. KFT, 939

alın Alın. BV, 114; CCI, 426; DM, 70; HOA, 226; KE, 158; TA, 86; TZ, 139; Ön, karşı. GT, 201; MG, 97; Ön, ön taraf; alın, cephe. İM, 499; Alın, yüzün kaşlarla saçlar arasındaki bölüm. KF, 72; Cephe, alın. Kİ, 3 *bk. anıl, maḡlay*

alın- Alınmak, ele alınmak. İM, 499; Alınmak; satın alınmak. KE, 158; Alınmış olmak, toplanmak. KF, 72; *almaḡ* fiilinden bugünkü manasında. Kİ, 3; Bir şey alınmak. KK, 100

alınçı Taşkın adam. Kİ, 3

alındagı kaş Eyerin ön kısmındaki çıkıntılı bölüm. CCI, 426

alış- Karşılıklı almak, değiştirmek. CCI, 426; Alıp vermek; el sıkışmak, tokalaşmak. İM, 499; Karşılıklı alıp vermek. KE, 158

alışdır- Alıştırmak. BV, 114

alıştırmak Değiştirme, değiş tokuş. CCI, 427

ālī Ar. Büyü sözü. HOA, 226

‘ālī Ar. Yüce, yüksek. BV, 114; GT, 201; Yüce, ulu. MG, 98

‘Alī Atası *bk. İbrāhīm Oğlı, Şakīḡ, Şakīḡ-i Belḡī* MS, 112

‘Alī Hz. Ali. HOA, 226; MG, 97; Hz. Muhammed’in amcasının oğlu ve damadıdır. Dördüncü

halifedir. KF, 72; Peygamberin damadı, dördüncü halife. KFT, 939; Hz. Ali, İslam’ın dördüncü halifesi. MS, 112

ālīhi Ar. Onun nesli üzerine. HOA, 226

‘alīḡ I Ar. Hayvana bir defada verilen yem. BV, 114; Hayvana bir seferde verilen yem. HOA, 226

‘alīḡ II Ar. Sakız. BV, 114

‘ālīm I Ar. Âlim, bilgili, bilen. GT, 201; Bilgin. HOA, 226; Bilen, bilgili. İM, 499; Âlim, bilgin. KE, 158; KF, 73; MS, 112; Âlim; bilgili. MG, 98

‘ā. ol- Bilgin olmak. KF, 73

‘ālīm II Ar. Çok bilen, Allah’ın sıfatlarındandır. KF, 73

ālīye I Ar. Süngü başı. BV, 114

ālīye II Ar. Toynağın ardı. BV, 114

‘ālīye III Ar. Yüce, ulu. MG, 98

alkın- Bitmek, tükenmek; mahvolmak. KE, 158

alkış (~ alkış) Övme; dua. KE, 158; Medh, sena, takdis. Kİ, 3; Alkış, medh. MG, 98; **alkış** Alkış, öğme. TZ, 139

a. kıl- Övmek, dua etmek. KE, 158; Alkışlamak. Kİ, 3

all I Ø GT, 201 *bk. alın*

all II Ön, huzur, kat. CCII, 547

Allāh (~ Allah) Ar. Allah, Tanrı. GT, 201; MS, 112; Allah. KF, 73; **Allah** İM, 499

Allāh Ta‘ālā Ar. Allahuteala. MS, 112

Allāhu Ar. Allah. HOA, 226

Allahu Ekber (~ Allāhu Ekber) Ar. Allah en büyüktür, anlamında bir söz. İM,

499; **Allāhu ekber** Allah büyüktür anlamında tekbir sözü. MS, 112

Allahu ya'lemu Allah bilir anlamında bir cümle. KFT, 939

'allāme Ar. Büyük âlim, çok bilen, allāme. GT, 201

allar Onlar. KK, 100; TZ, 139

alley Şöyle, öyle. CCII, 547

alma Elma. BM, 470; BV, 115; CCI, 427; DM, 70; GT, 201; İM, 499; KFT, 939; Kİ, 3; KK, 100; TA, 86

almak Alma işi. CCI, 427

kayrı a. Geri almak. CCI, 427

almaklık Alma işi. KFT, 939

almazlık Almama işi. CCII, 547

almış Para değeri. TZ, 139

aln Alın. HOA, 226

Alnaç İsmi has. Kİ, 3

alp Yiğit; cesur. KE, 159; Kahraman, cesur, yiğit. Kİ, 3; Yiğit. TA, 87

a. bol- Yiğit olmak, cesur olmak. KE, 159

alpak yay Bir nevi yay. İH, 5

alpavut Moğ. Asilzade, soylu, aristokrat. CCII, 547; Kasalak, kasalğan. TZ, 139

alpluk Yiğitlik, kahramanlık; cenk için ortaya çıkma. KE, 159

a. kıl- Vuruşmak, üstün gelmek. KE, 159

alşak (~ alşak) Alçak, yüksek olmayan. DM, 70; **alşak** Alçak. TZ, 139

alt (~ alt) Alt. BV, 115; CCII, 547; GT, 202; İM, 499; MG, 98; TA, 87; TZ, 139; Alt, okun alt kısmı. HOA, 226; Alt, bir şeyin yere bakan yanı. KF, 73; Alt, bir şeyin aşağı kısmı. MS, 112; **alt** Alt. KK, 100; TA, 87

altağu Altı bir arada, bir arada toplu olan altı şey. Kİ, 3

altar Lat. Tapınaklarda üzerinde kurban kesilen, günlük yakılan, dinî tören yapılan taş masa, sunak. CCII, 547

altay ala Yaklaşık altı ay. CCII, 547

altay Altı ay. CCII, 547

altı (~ altı) Altı. BV, 115; İM, 499; Altı (sayı). CCII, 547; MG, 98; TA, 87; Altı sayısı. DM, 70; KE, 159; KFT, 939; Altı (6). GT, 202; MS, 112; Bugünkü manasında. Kİ, 3; Sayı ismi, altı. HOA, 227; Altı (sayı ismi). KF, 73; Sayıda altı. TZ, 139; **altı** Altı sayısı. BM, 470; DM, 70; Altı. KK, 100

altı yüz Altı yüz. BM, 470

altmış Altmış sayısı. DM, 70; Altmış. BM, 470; KK, 100; Altmış (sayı). TA, 87

altın (~ altın) Altın. DM, 70; KK, 100; **altın** CCII, 547; DM, 70; TZ, 139

a. ayak Altın kadeh. DM, 70

altıncı Altıncı (sıra ismi). KF, 73; Altıncı. MS, 112

altında Alt. BM, 470

altmış Altmış. CCII, 547; İM, 499; Altmış (60). GT, 202; Altmış (sayı ismi). KF, 73

Altın I Altın (özel ad). TA, 87

altın II (~ altın) Altın. BM, 470; DM, 70; İM, 499; KFT, 939; KK, 100; TA, 87; TZ, 139; **altın** CCI, 427; CCII, 547; GT, 202; KE, 159; KF, 73; MG, 98

a. ayak Altın kadeh. DM, 70

altın kur Altın kemer. CCII, 547

Altunboğa (~ **Altun Boğa**) Özel isim. KK, 100; **Altun Boğa** Altun Boğa. MG, 98
altuncı Altın işleyen, altın alıp satan. KE, 159
altunçı Sarraf, kuyumcu. CCI, 427
altunla- Bir şeye altın sürmek, yaldızlamak. İM, 499; Altınla bezemek, altınla süslemek. KE, 159
Altuntaş Altıntaş (özel ad). TA, 87
altuz- Aldırmak, kaptırmak. Kİ, 3
alu I Borcunu ödeyemeyen. Kİ, 3; Alış. TZ, 139
ālū II *Far.* Şeftali. TA, 87
aluç Alıç, yabani elma. BV, 115
aluğ Hayvan esvabından olan şey (örtü, palan gibi). Kİ, 3
aluğla- Palanı düzeltmek, hazırlamak. Kİ, 3
alun Alın. BM, 470
‘ām *Ar.* Umumi, genel. İM, 500; Genel, herkes, halk. KF, 73; Genel. KFT, 939
‘ā. **eyle-** Yaymak, eşit dağıtmak. KF, 73
am (~ **ām**) Dişilik organı. CCI, 427; Bugünkü manasında. Kİ, 4; Kadınlık organı. KK, 100; Kadının cinsel organı. TA, 87; Kadının dişilik aygıtı. TZ, 139; **ām** Dişilik organı. BM, 470 *bk. amçuk*
amā Ø KFT, 940 *bk. ammā*
a‘mā *Ar.* Kör, âmâ. GT, 202; Kör. KFT, 940
āmāc Nişan tahtası, hedef. MG, 98
amaç Yakın hedef, nişangâh. BM, 470; Yakın nişangâh. Kİ, 4
āmādegī *Far.* Amadelik, hazırlık. KE, 159

amān I *Ar.* Bağış, bağışlama. İM, 500; Bağış, bağışlama. KE, 159
a. tile- Bağışlanmayı istemek. KE, 159
amān II *Ar.* Güvence, emniyet. KF, 74
amanat *Ar.* Birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişiye korunması gereken eşya vb. emanet. CCI, 427
a. bër- Emanet etmek, emanet vermek. CCI, 427
amanlık *Ar.T.* Aman verilmiş yer. KFT, 940
amaşa *Far.* Daima, her zaman. CCII, 547 *krş. hemeşe*
ambar *Ar.* Laden ağacından çıkarılan kokulu reçine, amber. CCI, 427
Ambrosius Milan piskoposu, Hristiyan ilahiyatçı Aziz Ambrosius. CCII, 548
amcuğ *Am.* Kİ, 4
amçuk Dişilik organı. BM, 470; DM, 71; Amcık. TA, 87 *bk. ām*
‘amel I *Ar.* Bir kişinin dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları. KF, 74
‘amel II *Ar.* İshal, çok yemekten hayvanın karnı şişmek. KF, 74
‘amel III *Ar.* İş, amel. GT, 202; MS, 112; İş; tarz. HOA, 227; İş. İM, 500; Amel, yapılan iş, edim. KF, 74; İş, hareket. MG, 98
‘a. eyle- Çalışmak, yapmak. KF, 74
‘a. eyleyici Yapan, çalışan. Yapan, işleyen olmak. KF, 74
‘ameldār *Ar.Far.* Amel, iş sâhibi demek olup metinde ‘âmil “idâre amiri” yerine

- kullanılmıştır. GT, 202;
Ücretli hizmetçi. İH, 5
- amen** *Lat.* “Allah kabul etsin”
anlamında dua sözü, amin.
CCII, 548
- ‘amıl** Bildiklerini uygulayan kişi.
KFT, 940
- amıt-** Eğilmek. TZ, 139
- ‘amī I** *Ar.* Gözsüzlük, âmâlık.
BV, 116
- ‘amī II** *Ar.* Ön ayağı ... etmek.
BV, 116
- ‘āmī cāhil** Bilgisiz, cahil. İM, 500
- ‘āmīl I** *Ar.* İdâre me’muru, âmir.
GT, 202
- ‘āmīl II** *Ar.* Neden, etki. İM, 500
- ‘āmīl III** *Ar.* Uygulayan, işleyen.
HOA, 226; İşleyen, yapan.
KF, 74
- āmīn** *Ar.* “Allahım kabul et!”
anlamında dua sözü. HOA,
227; Öyle olsun, Ey
Allahım duamızı kabul
eyle, anlamında bir söz.
İM, 500; “Öyle olsun,
Allah kabul etsin”
anlamında bir söz. KE,
159; Ya Rab duâmızı
kabul eyle! KF, 74;
Duadan sonra “Allah kabul
etsin” anlamında bir söz.
MS, 112
- ā. ti-** Öyle olmasını
dilemek. KE, 159
- ‘āmiy** *Ar.* Cāhil, avam, ümmî.
GT, 202
- ‘ā.(i) mūte‘abbid** Cāhil,
fakat ibâdetini yapan
kimse. GT, 202
- āmm** *Ar.* Amca. İM, 500
- ‘ammā** *Ar.* Amca. GT, 203
- ammā** *Ar.* Ama. BV, 115; KFT,
940; MG, 99; Fakat, ama;
ancak. HOA, 227; Ama,
amma. GT, 202; Ama,
fakat, lakin. İM, 500;
Ama, fakat. KF, 74
- ‘ammāl** *Ar.* Amel sâhipleri, devlet
memurları, idâreciler. GT,
202
- āmme** *Ar.* Baş yarığının bir çeşidi.
İM, 500
- ‘ammu** Amca. KFT, 940
- ‘Amr** Arap dil bilgisi kitaplarında
misallerde verilen iki şahıs
isminden biri. GT, 203
- ‘Amr(u) bin Leys** Leys oğlu
Amr, Sîstanda hüküm
sürmüş olan Saffavîlerin
ikinci hükümdarı. GT, 203
- amrak I (~ amrak)** Aziz, sevgili.
CCII, 548; **amrak** Aşık.
TA, 87
- amrak II** Eğilme. TZ, 140
- ‘amūd** *Ar.* Sütun. GT, 203; Direk,
sütun. HOA, 227; İM, 500
- ‘Amur b. Ümeyye** Özel ad. KFT,
940
- ‘Amur** Temsili kişilerden biri.
KFT, 940
- añ-** Anmak, hatırlamak. GT, 203;
KE, 159; TA, 87; Anmak,
yad etmek. İM, 500;
Zikretmek. Kİ, 4; Anmak,
zikretmek. MS, 112;
Anmak. TZ, 140
- an** Hudut karşılığıdır. Hâlâ iki
tarla arasındaki dar
yolcuğa deriz. İH, 5
- añ mañ** Şaşkın, şaşkınlık. MG, 99
- añ** Mania. Kİ, 4
- an(-)** Ø GT, 203 *bk. ol*
- an(u)l** Alın. KE, 159 *bk. alın*
- ana anas(i)** Anneanne, nine. BM,
470
- ana** Anne. BM, 470; CCI, 427;
CCII, 548; İM, 500; KF,
74; KFT, 940; Kİ, 4; KK,
100; TA, 87; Anne, ana.
GT, 203; KE, 159; Ana.
TZ, 140
- a.sındın adır-** Sütten
kesmek. KE, 159
- oğlan a.sı kıl-** Oğlan
çocuk doğurmak. KE, 159

ana atas(ı) Babaanne, nine. BM, 470

ana kız karandaş Teyze. BM, 471 *bk. tağaza, dağaza*

ağa Ona. BM, 471; CCII, 548; GT, 341; HOA, 227; İM, 500; KF, 76; MS, 112; Ana. BV, 116; Ona, onun için. KE, 159 *bk. ol*

anahtar Anahtar. TZ, 140

‘anak Ar. Yürüyüş, hayvanların yürüyüşü. MG, 99; At ve devenin bir çeşit adımlarını açıp boyunlarını uzatarak hızla yürümesi. HOA, 227

ananın agası Dayı. CCII, 548

ağar Ona. CCI, 427; CCII, 548; İM, 500; TZ, 140

anar Onlara. TZ, 140

anarı Cihet beyan eder: *bağdan anarı geliyordu* “bağ tarafından”. İH, 5

ağaru Ona doğru, ileriye, öte. KE, 159 *bk. ol*

a. birü Bir oraya bir buraya. KE, 159

anasız Annesiz, annesi olmayan. KE, 159

anbar Far. Ambar. GT, 203

‘anber Ar. Amber. GT, 203; Güzel koku. İM, 500

anca Ancak. HOA, 227

ancağa O süre, o zaman. HOA, 227

ancağ (~ **ancak**) Ancak. BV, 116; KFT, 940; O kadar, yalnız. Kİ, 4; **ancak** Ancak, yalnız. KF, 74; Ancak. TZ, 140

ancılayın Onun gibi. HOA, 227

anča çaklı Öyle, onun gibi. CCII, 549

anča O kadar, öyle. CCII, 548; Öylece. İM, 500; Onca, o kadar, onun gibi, öyle. KE, 159 *bk. ol; munçagina*

a.ğa tigi -e kadar, -e dek. İM, 500

a.ğa tigi kim -e kadar ki; -e dek ki. İM, 500

a.ğa tigrü -e kadar. İM, 500

a.ğa tigi kim -e kadar ki, -e dek ki. İM, 500

a.ğa tigrü -e kadar. İM, 500

a.ğa tigrü kim -e kadar ki. İM, 500

a.ğa tigrü kim -e kadar ki. İM, 500

a.sı bar ancak, lakin. İM, 500

a.sı bar kim ancak ki, lakin. İM, 500

a. tigrü kim -e kadar ki. İM, 500

a.gına Birazcık, azıcık. CCI, 427

ançak (~ **ançak**) Ancak. CCII, 549; **ançak** Sadece. BM, 471; Ancak. İM, 500; KFT, 940

ançık Merdiven. TZ, 140

ançıl原因 Onun gibi. İM, 500

and Yemin. İM, 500; HOA, 227; Ant, yemin, söz verme. KE, 159; Ant, yemin. KF, 74; TA, 87 *bk. ant*

a. bir- Yemin ettirmek. KE, 159

a. iç- Yemin etmek, ant içmek. BM, 471; KF, 74; Yemin etmek. KE, 159; TA, 87

a. içiş- Karşılıklı yemin etmek. KE, 159

anda (~ **anča**) Orada. BM, 471; CCI, 427; KF, 74; Kİ, 4; Onda, orada. CCII, 549; İM, 500; Orada; o konuda, o zaman. HOA, 227; Orada, oraya. DM, 71; Onda; oradan; ondan sonra. GT, 341-342;

- Orada, oraya, oradan. KE, 159; Onda. MS, 112; TZ, 140; **anda** Orada. KK, 100 **bk. ol**
- a. oğ** Tam o anda, o vakit. CCI, 427
- andağ** Öylece, o şekilde. İM, 500
- andağok** O şekilde, öylece. İM, 500
- andam** Ar. Endam; iki kardeş kanı. BV. 116 **bk. demü'l-ahveyn**
- andam** Organ. BM, 471
- andan** (~ **andān**) Ondan. CCI, 427; TZ, 140; Ondan, ondan sonra CCII, 549; Oradan; ondan. İM, 500; Oradan. KF, 74; Ondan; sonra, daha sonra. HOA, 227; Sonra; ondan. Kİ, 4; Ondan; sonra, ondan sonra. MS, 112-113; **andān** Ondan. KK, 100
- a. yamanrak** Ondan daha kötü, en kötü. CCI, 427
- a. burun** Ondan önce. İM, 500
- a. sonra** Ondan sonra, daha sonra. KF, 74
- andañuğ** Onun gibi. Kİ, 4
- 'anderān** Ar. Ø BV, 116
- andı-** Beklemek, gözetlemek, pusu kurmak. CCII, 549
- andı** Öyle, öyle bir. CCII, 549
- andın** Ondan. İM, 500; Ondan, oradan, ondan sonra, ondan ötürü, onun için. KE, 159 **bk. ol**
- andlaş-** Andlaşmak, karşılıklı yemin etmek. KE, 159
- andtaş** Karşılıklı yemin edenler; ettikleri yemini paylaşanlar. KE, 159
- añdur-** Andırmak, hatırlamak. İM, 500; Andırmak, hatırlatmak. KE, 159; TA, 87
- anduz** Eskiden ilaca kullanılan otlardan. İH, 5
- anğ-** Anmak, zikretmek. BM, 471; Anmak. TZ, 140
- anğar** Ona. TZ, 140
- anğaru** İşaret ederek gösterdiği şey. BM, 471
- anğı** Bugünkü *sangı* gibi; aklı az, sade, salak kimse. İH, 5
- anğıç** Merdiven. TZ, 140
- anğıt** Bir nevi kırmızı kuş. Kİ, 4
- anğla-** Anlamak. BM, 471; TZ, 140
- anğlı** Zeyrek, anlayışlı. TZ, 140
- angüştan** Konya'da *engiştane* bazı yerlerde *engüştene* derler. Dikiş yüksüğü. İH, 5
- anı** Onu. BM, 471; CCI, 427; GT, 341; HOA, 227; İM, 501; KE, 159; KF, 75; KK, 100; MS, 113; Onu; ona. CCII, 549-550 **bk. ol**
- anık** Hazır, hazırlanmış. TZ, 140
- anıkla-** Hazırlamak. TZ, 140
- anıklan-** Hazırlanmak. CCII, 550
- añıl-** Anılmak, yad edilmek. İM, 500
- anıñ kibi** Öyle. CCI, 428
- anın** Onun, onun için. KE, 159
- anıñ** Onun. CCI, 427; CCII, 550; GT, 341; HOA, 227; İM, 501; KK, 100; Onun, onun için. KE, 159; Ø MS, 113 **bk. anuñ; ol**
- anıñ üçün** Bu sebeple, çünkü. CCI, 428 **bk. basa; çünkim**
- anıñça** Onun kadar. CCI, 428
- anıñğ** Onun. TZ, 140
- anıñnı** Onu. CCI, 428
- anır** Müddet. Kİ, 4
- anıt I** Angıt kuşu. İH, 5
- anıt II** Ant, yemin. KFT, 940
- añıt** Bir nevi kırmızı kuş. Kİ, 4
- anıt-** Bir şeyi yapmaya kalbinden hazırlanmak, niyet etmek;

- mücerret bir şeyi
hazırlamak manasına gelir.
İH, 5
- ankut** Angıt denen kuş. TZ, 140
- ağla-** Anlamak. BM, 471; CCI, 428; CCII, 550; GT, 203; İM, 500; KFT, 940; KK, 100; MG, 99; Anlamak, idrak etmek. HOA, 227; Bugünkü manasında. Kİ, 4
- anlaç(c)** Karşı; alın, ön taraf, cephe. KE, 159
- ağlamak** Anlayış, anlama. CCI, 428
- anlar** Onlar. BM, 471; KF, 75; HOA, 227; Onlar (çokluk üçüncü kişi zamiri). CCI, 428; CCII, 552; DM, 71; İM, 501; KE, 159; KK, 101; MS, 113; TA, 87; Onlar, olar. Kİ, 4 *bk. ol*
- anları** Onları. BM, 471
- anlarını** Onları. BM, 471
- anların** Onların. BM, 471
- ağlat-** Anlatmak. GT, 203; Bildirmek, açıklamak. KE, 159
- ağlı** Zeyrek, anlayışlı. TZ, 140
- anlık eyle-** Lakırdıda tutulmak, sersem olmak. İH, 5
- ağlu** Anlayışlı. Kİ, 4
- Annas** Hz. İsa'yı yargılayan yargıçlardan birisi, Hanna. CCII, 552
- anra-** Haykırmak, inlemek; aslanın haykırmasına *anramak* derler. İH, 5
- ağsız** Ansız, birden bire. GT, 203
- ansız** Ansızın, gafleten. Kİ, 4
- ansızın** Aniden, birden, ansızın. CCII, 552
- ağsuz** Ansızın, birdenbire. HOA, 227
- ant** Yemin, ant. CCII, 552; GT, 203; KK, 101; TZ, 140; Yemin. HOA, 227; İM, 501; Kİ, 4; And, yemin, söz verme. KE, 159 *bk. and*
- a. iç-** Yemin etmek. CCII, 552; Ant içmek. TZ, 140
- a. iş- (~ ant iş-)** Yemin etmek. DM, 71
- a.da tutul-** Yeminini bozmak, yemininin gereğini yerine getirmemek. İM, 501
- a.da tutuldu-** Yeminini bozmak. İM, 501
- a.iş-** Ant içmek, yemin etmek. Kİ, 4
- a.lı** Yeminli. TZ, 140
- a.lım** Dost. TZ, 140
- antat-** Mahzuz olmak. Kİ, 4
- 'Anter** Cesâret ve kahramanlığı ile tanınmış bir Arap şâiri. GT, 203
- antlıg** Yeminli, ant ile bağlı; biriyle antlaşan, müttefik. KE, 159
- antuz I** Ardıç nevinden bir çalı. İH, 5
- antuz II** Bir de içinde fuhşiyat yapılan mahaldir. İH, 5
- anuk** Hazır. GT, 203; HOA, 227; İM, 501; Kİ, 4; Hazır, amade.
- a. bol-** Hazır olmak, amade olmak. KE, 160
- a. kıl-** Hazırlanmak. HOA, 227; Hazırlamak, amade etmek. KE, 160
- anukla- (~ anukla-)** Hazırlamak. CCI, 428; **anukla-** Kİ, 4
- anuklamak** Hazırlık, hazırlama. CCI, 428
- anuklan-** Hazırlanmak. İM, 501; Hazırlık yapmak. TA, 87
- anukluk** Hazırlık, hazırlanma. KE, 160
- anuktur-** Hazır olmak. Kİ, 4
- anul anul** Ağır ağır, yavaş yavaş. İH, 5
- anun** Onun. BM, 471; KE, 160; KF, 75; KK, 113; MS,

113; Ø HOA, 228 *bk.*
anıñ; ol
anuñçun Onun için. KE, 160 *bk.*
ol
anur Müddet, süre. BM, 471
anuz *Far.* Daha, henüz. CCI, 428
‘anzerūt *Ar.* Dikenli bir ağaçtan çıkan kırmızı veya beyaz bir nevi zamk. HOA, 228
apaķ I Bembeyaz. DM, 71; KK, 101; TA, 87
apaķ II Suret, boy, pos. KFT, 940
apar- Göndermek. TZ, 140
apısaķ Apışık olma; bacakları açık olan; ökçeleri birbirine uzak, ayak uçları yakın olarak yürüme. KE, 160
a. bol- Ayakları birbirine yakın bacakları açık olmak. KE, 160
aplaķ Horoz. KE, 160
apostol *Lat.* Havarî. CCII, 552
Apostolik klisea Yuhanna 20-21. ayeti esas alarak kurulmuş, havariler yoluyla günümüze kadar ulaştırılan geleneksel kilise. CCII, 552
appaķ Bembeyaz, apak. BM, 471; Bembeyaz. Kİ, 4; KK, 101 *bk. çımaķ*
appañ Kel, başının ön kısmında saç olmayan, alındaki saç yukarı doğru yatık olma. KE, 160 *bk. aybañ*
a. bol- Alındaki saç yukarı doğru yatık olmak. KE, 160
apra Araba. TZ, 140
aprak I Kumaş. TZ, 140
aprak II Tanrı yayı, yeşil kuşak, elegimsağma. TZ, 141
aprak III Yıpranmış. TZ, 140
apsa Tabut. TZ, 141
aptal *Ar.* Aptal. TZ, 141
aptallan- *Ar.T.* Aptallanmak. TZ, 141

ar- I Ayırmak, insanların arasını bozmak, fitne sokmak. KE, 160
ar- II Kandırmak. KE, 160
ar- III Yorulmak. BM, 471; BV, 116; CCII, 552; **ar!** Yorulmak eylemi teklik 2. kişi emir çekimi. Kİ, 5; Yorulmak, yorgun ve bitkin düşmek. GT, 203; Aramak, aciz bırakmak, kuvvetten düşürmek. İH, 6; Yormak, yorulmak. KE, 160; Yorulmak, zahmet çekmek. TA, 87; Yorulmak, armak. TZ, 141
‘ar I (~ ar) *Ar.* Utanma. GT, 203; **ar** Hayâ, utanma. TZ, 141
‘a. kı- Utanmak, hayâ etmek. GT, 203
‘a. kör- Utanmak, ayıp görmek. GT, 203
ar II Sarı at. BM, 471
ara Ara. BM, 471; BV, 116; MG, 99; MS, 113; TA, 88; TZ, 141; Orta, iç, ara. CCI, 428; CCII, 552; Ara, arasında. GT, 203; Ara, iki nesne arasındaki mesafe. HOA, 228; Ara, iki şeyin arası. İM, 501; Ara, orta; yer, mekân; mesafe; zaman, vakit; esna; iç, içinde. KE, 160; Bugünkü manasında. Kİ, 5
ara- I Aralamak, ayırmak. MS, 113
ara- II Bir kimseyi, bir şeyi bulmak için şuradan buradan araştırmak. İH, 5
‘Arab *Ar.* Arap. BV, 117; GT, 203; KF, 76; HOA, 228; KFT, 940; MG, 100; Arap kavmi. MS, 113
‘A. dili Arapça. MS, 113
Araba I Arap. Kİ, 5
araba II *Ar.* El veya at arabası. BM, 471; At vb. hayvanla çekilen, tekerlekli araç,

- araba. CCI, 428; CCII, 552; Araba. TA, 88; TZ, 141
- ‘**Arabça** Ar.T. Arapça. GT, 204; Arapça, Arap dili. KE, 160
- ‘**Arabî I** Ar. Arap milletinin bir ferdi. BV, 117; Çölde oturan Arap. GT, 204; Araplara özgü. HOA, 228; Bedevi Arap. KFT, 941; Araba âit. MG, 100
- ‘**Arabî II** Ar. Arapça. MG, 100
- A‘râbî** (~ **A‘râbi**) Ar. Çölde yaşayan Arap. KF, 76; **a‘râbi** Çöl Arapları. MS, 113
- ‘**Arabiyyet** Ar. Araplık. KFT, 941
- aracak** KFT, 941
- a‘râf** Ar. Cennet ile cehennem arasında tasavvur olunan yer, âraf. GT, 204
- ‘**Arafa I** Ar. Arafat dağı. İM, 501
- ‘**arafa II** Bayramdan önceki gün. İM, 501
- ‘**Arafât** Ar. Arafat dağı. İM, 501; Hac ibadeti gereği, Kurban Bayramının arefesinde usulüne göre vakfeye durulan ve Mekke civarında bulunan mukaddes dağ. KE, 160
- ‘**arâk** Ar. Ter, terleme. GT, 204
- ḥatte’l-‘a.** Terleyinceye kadar. GT, 204
- araklı** Bir tür keten dokuma. CCI, 428
- arala-** Arasını açmak, parmakların arasını hilallemek. İM, 501; Aralamak. KFT, 941
- aralaş-** Birbirine tutturmak. İM, 501
- aralat-** Arasını açmak. KE, 160
- ārām** Far. Dinlenme, rāhat. GT, 204; Durma, dinlenme; sükun; yerleşme, istirahat; karar. KE, 160
- ā. bir-** Sakinleştirmek; dinlendirmek. KE, 160
- ā. kıl-** Durmak, sabit olmak. KE, 160
- ā. kıldur-** Durdurmak; kararlaştırıp teskin etmek. KE, 160
- aramaklık** Arama. KFT, 941
- ārāmsuz** Far.T. Kararsız, yerinde duramama. KE, 160
- ā. bol-** Yerinde duramamak, kararsız olmak. KE, 160
- aran I** At ahır, tavla. CCI, 428
- ‘**aran II** Ar. Bacak, but. BV, 117
- ‘**aran II** Ar. Hararet. BV, 117
- ‘**aran III** Ar. Hayvanın bacağına bıcılğan hastalığı olmak. HOA, 228
- ‘**Arapça** Ar. Arapça, Arap dili. KE, 160
- araslan** Arslan. DM, 71; KK, 101; Aslan (vezne göre *arslan* okunması gereken birçok yerde dahi *arsalan* şeklinde harekelenmiştir. GT, 204
- araştırma** Heybe. DM, 71
- ‘**araža** Ar. Sıkıntı, sıkıntılı; illet. KE, 160
- ‘**a. kıl-** Sıkıntılı hâle getirmek, sıkıntı çıkarmak. KE, 160
- arba** Dört yaşındaki tay. TA, 88
- arçıla-** Moğ. Tartışmayı kesmek, başından savmak. CCII, 552
- ard** (~ **arḍ**) Art, son. BV, 118; Art, arka. DM, 71; Arka, geri. HOA, 228; Bir şeyin arka ciheti. Kİ, 5; **arḍ** Art, arka. DM, 71
- ardab** Kile. TA, 88
- Ardeşîr Bābegān** Sâsânî hânedanının kurucusu. GT, 204
- ardınca** Hemen ardından, arkası sıra. MS, 113

arduç Bildiğimiz ardıç ağacı. İH, 5
ardur- Yormak. KE, 160
'arefe I Ar. Arife. Dinî bayramlardan bir önceki gün. KF, 76
'a. kece Arife gecesi.
'a. kün Arife günü. KF, 76
'arefe II Ar. Atın yelesi. BV, 118
arfa Arpa. DM, 71; KK, 101
arğ Nehir, ırmak. BM, 471
arğa Bayrak. BM, 471
arğaç Dokunan bezin enliliğine gerilen ipliği. İH, 5
arğan Cins köpek, asil köpek. BM, 471
argımak Soyu iyi köpek. TZ, 141
arğış Kervan kafilesi; at veya katırla eşya ve insan nakliyatı. İH, 6
arguz- Yormak. KE, 160
arha Arka. HOA, 228
arı algışlı Kutsal, aziz. CCI, 429
arı- I Temizlemek. BV, 118
arı- II Yorulmak. İM, 501
arı I Kutsal, aziz. CCII, 552
arı II Oraya. TZ, 141
arı III Saf, temiz. CCI, 428; CCII, 552; GT, 204; İM, 501; Güzel; temiz. HOA, 228; Arı, temiz, kirli olmayan. KF, 76; Temiz, pak. Kİ, 5; Arı, temiz. MG, 100; Temiz, saf, pak. MS, 113 *bk. aru*
a. bol- Temizlenmek, temiz olmak; her türlü eksiklikten uzak olma. MS, 113
arı IV Sonra. CCI, 428; Başka, daha, sonra; -e doğru, tarafa. CCII, 553
kök a. Göge doğru. CCII, 553
Arı Tın Kutsal Ruh. CCII, 553
arid- Temizlemek. KFT, 941
aridıcı Temizleyici, temizleyen. KF, 76; Temizleyici,

temizleme özelliği olan. MS, 113

a. kıl- Temizleyen kılmak. KF, 76

arığ I Kutsal, mübarek. İM, 501

arığ II Temiz. BV, 118; Temiz, saf; güzel, hoş; münezzeh, fariğ. İM, 501; Arı, temiz; saf; münezzeh; temizlenmiş; hoş; seçilmiş. KE, 160; Ø Kİ, 5 *bk. arı*

a. bol- Temizlenmek, temiz olmak. KE, 160

a. kıl- Temizlemek; seçmek, tercih etmek. KE, 160

a. Tañrı Münezzeh, temiz, uzak. KE, 160

dostluğnı a. kıl- İyi niyetli arkadaşlık kurmak, arkadaşlık güvene dayanmak. KE, 160

arığla- Temizlemek; münezzeh kılmak; temiz olanı seçmek. KE, 160

arığlık Münezzehlik, fariğlik; temizlik. İM, 501

arığsız Kirli; bozuk; kötü; çirkin; hayırsız. KE, 161

a. bol- Kötü ve çirkin olmak. KE, 161

arığ I Aziz. CCII, 553

arığ II Zayıf, cılız, çelimsiz. CCII, 553

arık I Ark, ırmak; su yolu; su kenarı. KE, 161

a.nı bağla- Arkın suyunu açmak veya kapatmak. KE, 161

arık II Irmak. TZ, 141

arık III Kuş pisliği. Kİ, 5; Bok. TA, 88

arık IV (~ arık) Zayıf. BV, 118; Ø GT, 205; **arık** Zayıf, cılız, çelimsiz. CCI, 429; Zayıf. TZ, 141 *bk. aruk*

arık tak Bir burç adı; çoban yıldızı. TZ, 141
arıkla- Zayıflamak. TZ, 141
ariksuz Kirli, temiz olmayan. CCII, 553
arıl- Arınmak, temizlenmek. KF, 76
arıla- I Aralamak, ayırmak. MS, 152
arıla- II Allah'ı her türlü eksiklerden tenzih etmek, yüceltmek. MS, 113
arılca Doğunca, aydınlanınca. KF, 76
arılık Temizlik. İM, 501; MS, 113
arılık Arılık, temizlik. KF, 76
arın- Temizlenmek. BV, 118; İM, 501; KE, 161; KFT, 941; Kİ, 5; MS, 113; Temizlenmek, arınmak. CCI, 429; CCII, 553; KF, 76; MG, 100
arınıcı Arınan, temizlenen. KF, 76
arınmak Temizlenme, arınma. CCI, 429
arıslan Aslan. BM, 471
arısuz Temiz olmayan, kirli. KF, 76; Temiz olmayan. MS, 113
'arış Ar. Arş. KF, 76
arış Dokunacak bezin uzunluğuna gerilen iplik ardı. İH, 6
arıt- Temizlemek. BV, 118; Kİ, 5; MS, 113; Temizlemek, arıtmak. CCII, 553; KF, 77; Temizletmek. İM, 501; Temizlemek; eleyerek, kalburlayarak temizini ayırtırmak. KE, 161; Arıtmak, temizlemek; kabuğunu soymak. TZ, 141
nefsini a.- Kendini kötü şeylerden uzak tutmak. KE, 161
özini a.- Kendini kötü şeylerden uzak tutmak. KE, 161

a.mağ kıl- Temizlik yapmak, temizlemek. KF, 77
arıtgu Temizleyici. KE, 161
tiş a. Diş temizleyicisi, diş fırçası. KE, 161
arıtla- Ayıklamak. İH, 6
arıtmak ? TZ, 141
arıtmak bile Temizlik, saflık ile. CCI, 429
'arız Sunma. KFT, 941
'arızî Ar. Sonradan çıkan, geçici. KF, 77
'â. ol- Sonradan olma, geçici olma. KF, 78
'ârif Ârif. GT, 204
'ariyan Ar. Art butunun yoğun eti. BV, 118
'âriyet Ar. Ödünç. İM, 502; Ödünç; eğreti. KE, 161; Emaneten. KFT, 941
'â. bir- Ödünç vermek. KE, 161
'â. biriş- Karşılıklı ödünç alıp vermek. KE, 161
'â. tile- Ödünç bir şeyi istemek. KE, 161
arķ Kol. GT, 204
arķa I (~ arka) Bel, insan bedeninde sırtla kalçalar arasındaki bölüm. BM, 471; Arka. BV, 118; KFT, 941; Arka, geri taraf. HOA, 228; Arka, sırt. DM, 71; GT, 204; İM, 502; MG, 100; MS, 113; TA, 88; Arka; geri taraf; sırt. KE, 161; Arka, arka taraf; destek. KF, 77; Bugünkü manasında. Kİ, 6; Sırt. KK, 101; **arka** Arka, sırt. CCI, 429; Arka. TZ, 141
bk. uça
a. üni Mafsal sesi, ağır yükten kemiklerin çıkardığı çatırtı sesi. KE, 161

- a.sın ko-** Dayanmak, yaslanmak. KE, 161
- a. kaytar-** Sırt dönmek, sırtını vermek. KF, 77
- a. ber-** Yardım etmek. TA, 88
- arğa II** Züriyet, soy sop. İM, 502
- arķalan-** Dayanmak, güvenmek. MG, 100
- arķalaş-** Yardım etmek. TA, 88
- arķalu** Kuvvetli, arkalı. HOA, 228
- arķan** Arka, arkaya, arka üstü. KE, 161
- arķatak** Küçük kafası ileriye doğru çıkık olan. Kİ, 6
- arķın** Yavaş. MG, 100
- arķınlık** Yüze gülme, müdara. İM, 502
- arķüb** Ar. Ökçe siniri. BV, 118
- arķun-** Acele etmemek. KK, 101
- arķun I** Yaban aygırı ile evcil kısraktan olan at. BV, 118
- arķun II (~ arkun)** Yavaş. BV, 118; GT, 204; KE, 161; Kİ, 6; MG, 100; Yavaş, gevşek, hafif. HOA, 228; Gizli, hafif, sessiz. İM, 502; Yavaş, alçak, ağır ağır. KF, 77; Yavaş, gizli, sessiz. MS, 113 **arkun** Yavaş, sakin, sessiz. CCI, 429
- a. ok-** Yavaş okumak, alçak sesle okumak. KF, 77
- a. yürü-** Ayağını köstekli gibi dolaştırarak bidi bidi küçük adımlarla yürümek. İH, 6
- arķunluk** Yavaşlık. BV, 118; Usulüne uygun olarak; onurluluk, vakarlılık, ağır başlılık; alçak gönüllülük, tevazu; yumuşaklık naziklik. İM, 502
- arķunluk** Yavaşlık. BV, 119; Ağır başlılık. İM, 502
- arķunrak I** Çok yavaş, yavaşça. BV, 119
- arķunrak II** Melezce. BV, 119
- arķur-** Önüne çıkmak; ortaya çıkmak; karşı gelmek. KE, 161
- arkurı (~ arķurı)** Çapraz, eğri. CCII, 554; **arķurı** Çapraz, yanlamasına. MG, 101
- arķuru** Enine, yanlamasına. İM, 502; Enine, yanlamasına, çapraz. KE, 161
- a. koy-** Yanlamasına, çapraz koymak. KE, 161
- arlan-** Kasalmak. TZ, 141
- ‘arlan-** Ar.T. Utanmak, çekinmek. KE, 161; KF, 77
- arlangan** Ar.T. Şerefini, namusunu korumak için ağır başlı, azametli hareket eden kimse. İH, 6
- arlı** Kasalak. TZ, 141
- armağan (~ armağān ~ armagan)** Far. Armağan, hediye. BM, 471; Hediye. Kİ, 5; **armağān** Armağan, hediye. KE, 161; **armagan** Armağan. TZ, 141
- a. ber-** Armağan vermek. TZ, 141
- armaķ I** Aldatmak, kandırmak. KE, 161
- armaķ II** Sıkıntı, eziyet; yorgunluk. KE, 161; Zahmet, meşakkat. TA, 88
- arman** Azman. TZ, 141
- armavu** Tembel. TA, 88
- armud** Far. Armut. BM, 471; HOA, 228
- armut (~ armuṭ ~ ārmūt)** Far. Armut. CCI, 429; TA, 88; TZ, 141; **armuṭ** BM, 471; DM, 71; KK, 101; **ārmūt** GT, 204

arpa Arpa. BM, 471; BV, 119; CCI, 429; DM, 71; GT, 204; HOA, 228; KF, 77; İM, 502; KFT, 941; TA, 88; TZ, 141; Bugünkü manasında. Kİ, 5

arrı Temiz, pak. BM, 471

arruk Zayıf, arık, cılız. BM, 471

arsalan Arslan. KK, 101

arsık- Aldanmak, aldatmak. KE, 161

Arslan I Aslan (özel ad). TA, 88

arслан II Aslan (vezne göre “arслан” okunması gereken birçok yerde dahi “arsalan” şeklinde harekelenmiştir). GT, 204; Arslan. İM, 502; KE, 161; TZ, 141; Bugünkü manasında. Kİ, 6

arstlan Aslan. CCI, 429

arş Ar. Ø KFT, 941

arşın Arşın. TZ, 142

arşun (~ arşün) Arşın. BM, 471; BV, 119; DM, 71; HOA, 228; İM, 502; KFT, 941; KK, 101; TA, 88; Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü, arşın. CCI, 429; Bir uzunluk ölçüsü, arşın. KF, 77; Arşın (uzunluk ölçüsü). MG, 101; **arşün** Arşın. GT, 204

art Art. BV, 120; TZ, 142; Arka, art. CCI, 429; CCII, 554; GT, 204; KE, 161; MG, 101; Arka, geri. HOA, 228; Geride bulunan, sonraki; ard, arka; arka, öte; kıç. İM, 502; Arka, arka taraf. KF, 77; MS, 113; Ø BV, 120; Kİ, 6 *bk.*

ard

a. endāmı tutul- Dışkılama uzvu tutulmak, kabız olmak. KE, 161

art- I (~ art-) Artmak, çoğalmak. BM, 471; Artmak. KK,

101; **art-** Artmak. GT, 205; Kİ, 6; Artmak, fazlalaşmak. İM, 502; Artmak, çoğalmak. KE, 161; KF, 77

art- II Zulmetmek. CCI, 429

arta- I Artmak, fazlalaşmak. KFT, 941

arta- II Bozulmak; çürümek; mahvolmak. KE, 161

artat- Bozmak, tahrip etmek; işi sağlam yapmayıp gevşek yapmak; değersiz kılmak. KE, 161; Bozdurmak, azdırmak, ifsat etmek. TZ, 142

artı- Artmak. KFT, 941

artık I Artık. TZ, 142

artık II Bozmak, tahrip etmek; işi sağlam yapmayıp gevşek yapmak; değersiz kılmak. KE, 161

artımağ Hayvanların sırtına konulan çanta, heybe. BM, 471

artınça Arka. BM, 472

artındaki kaş Eyerin arka kısmındaki çıkıntılı bölüm. CCI, 429

artır- Aşmak, geçmek. CCII, 554; Artırmak. TZ, 142

artkan Fazla, ziyade, artık. CCI, 429

artkaru Arkaya doğru. BV, 120; Geri, geride. İM, 502

artmak I (~ artmağ) Heybe. CCI, 430; **artmağ** Hircun. Kİ, 6

artmak II Zulüm. CCI, 429

artuğ Fazla, çok, artık. CCII, 554

artuğ- Artırmak. KFT, 941

artuğ I (~ artuğ ~ artuk) Fazla. BV, 120; GT, 205; KFT, 942; MG, 101; Fazla, çok, artık. CCII, 554; Ziyade, fazla. HOA, 228; KF, 77; Artık, fazla. İM, 502; MS, 114; TA, 88; Artmış, çok,

- fazladan. KE, 161; Artık, fazla, iki şeyin yekdiğerine olan fazla ve ziyadesi. Kİ, 6; **artuķ** Fazla. BM, 472; **artuk** Fazlalık, artık, ziyade. CCI, 430
- a. süt bir-** Hamileyken çocuğu emzirmek. KE, 161
- a. ol-** Fazla olmak. KF, 77; Fazla olmak, artmak. MS, 114
- a. vir-** Fazla vermek. KF, 77
- a. eyle-** Ziyade etmek, çoğaltmak. KF, 77
- artuķ II** Üstün; değerli. KE, 161
- a. bol-** Üstün gelmek, galip olmak. KE, 161
- artuķcı** Terk eden, vazgeçen. HOA, 228
- artuķcı** Fazla, ziyade. KF, 77; Üstün. KFT, 942
- artuķçılık** Üstünlük. KFT, 942
- artuķla-** Fazlalaştırmak. KFT, 942
- artuķlaş-** Birbirine üstün gelmeye çalışmak. KE, 161
- artuķlık** Fazlalık. MS, 114
- artuķlu** Fazla. KFT, 942
- artuķluk** Üstünlük, erdem. KE, 161
- a. kıl-** Üstünlükte yarışmak. KE, 161
- artuķsı** Fazla, fazla olarak. KE, 161
- artuķsulık** Üstünlük, efdallık. İM, 502
- artum** Fazla, çok fazla, ziyadesiyle. CCI, 430
- artur-** (~ **artur-**) Arttırmak. BV, 120; Arttırmak. GT, 205; KFT, 942; Kİ, 6; Üzerine ilave etmek. HOA, 228; Arttırmak, fazlalaştırmak. İM, 502; Arttırmak, çoğaltmak. KE, 161; MS, 114; TA, 88; Arttırmak, çoğaltmak, katmak. KF, 77; Arttırmak, arttırmak. MG, 101; **artur-** Arttırmak, çoğaltmak. BM, 472
- arturul-** Arttırılmak, fazlalaştırılmak. İM, 502
- arturuş-** Karşılıklı arttırmak, açık artırma yapmak. KE, 162
- aru I** Arı, temiz. KFT, 942; TA, 88; Güzel; temiz. HOA, 228; Temiz, pak. KF, 77; Temiz. KK, 101; TZ, 142
- bk. arı**
- a. ol-** Temiz olmak. KF, 77
- a. bol-** Temiz olmak. TZ, 142
- aru II** Bal arısı. BM, 472; DM, 71; Bal arısı ile eşek arısı beyninde müşterektir; lakin birincisini kastettikleri zaman yalnız *bal arısı* derler. Kİ, 6; Arı. TA, 88
- aru balı** Arı balı. KK, 101
- aru-** Temiz olmak. TZ, 142
- aruçı** Şarkıcı. BM, 472 **bk. yırlayıcı**
- aruķ** Yorgun. BV, 120; Zayıf. GT, 205; Kİ, 6; TA, 88; Zayıf, cılız. HOA, 228; İM, 502; Zayıf, cılız; yorgun. KE, 162
- a. bol-** Yorulmak. GT, 205; Zayıf ve cılız olmak. KE, 162
- a. kıl-** Zayıflatmak. KE, 162
- aruķla-** Zayıflamak, cılızlaşmak. HOA, 228; Zayıflamak. KFT, 942; Kİ, 6
- aruķlat-** Zayıflatmak. KE, 162
- arula-** Temizlemek, arıtmak. KF, 77
- arun** Uzun, büyük yılan. DM, 71
- aruv** Temiz, güzel. CCII, 554
- aruvlıķ** Arılık, temizlik. CCII, 554

‘**arūz** Ar. Aruz, şiir vezni. GT, 205
arvana Dişi deve. BM, 472; DM, 71
aryan Ayran. KE, 162
‘**arz I** Ar. Arz, sunma. GT, 205; Arz etmek, sunmak. İM, 502; Sunma, bildirme. KF, 77
‘**a. eyle-** Sunmak, bildirmek. KF, 77
‘**arz II** Ar. En, genişlik. MG, 102
‘**arza** Ar. Şiddet, kuvvet. BV, 120; Himmet. KFT, 942
ārzū (~ **arzu**) *Far.* İstek, arzu. GT, 205; Arzu, istek, heves. KE, 162; **arzu** Arzu, yarsı. TZ, 142
ā.ğa ketür- Arzu ettirmek, umdurmak. KE, 162
ā.sın bul- İsteğine kavuşmak. KE, 162
ārzūla- (~ **arzula-**) *Far.T.* Arzulamak, istemek. KE, 162; **arzula-** Arzulamak. CCII, 554
ārzūluğ *Far.T.* Arzulu, istekli, hevesli; hoş. KE, 162
ā. bol- Arzulamak, istekli olmak.
ā. kıl- Arzulatmak, isteklendirmek. KE, 162
aş- (~ **as-**) Asmak, sallandırmak, asarak infaz etmek. BM, 472; Asmak. HOA, 228; KFT, 942; KK, 101; Asmak, germek. TA, 88; **as-** Asmak. BV, 121; CCI, 430; İM, 502; MG, 102; TZ, 142; Asmak; üzerine takmak, kuşanmak; idam etmek. KE, 162; Asmak; başı aşağı asmak. Kİ, 6
dārğa a.- Darağacına asmak, idam etmek. KE, 162
tavķ a.- Gerdanlık takmak. KE, 162

As I Araplardan gayri milletlerden birisi. Kİ, 6
ās II (~ **as**) *Far.* As, gelincik türünden bir hayvan. DM, 71; **as** Gelincik. BM, 472; Ars, as, kakım. TZ, 142
ās III (~ **as**) Ar. Mersin ağacı. İM, 502; **as** Mersin bitkisi. HOA, 228
‘**aşā** Ar. Hz. Musa’nın asası. HOA, 228; Değenek, sopa. İM, 502
‘**asāb** Ar. Sinirler. BV, 121
‘**aşaba** Ar. Baba tarafından akraba olan. İM, 502
‘**aşabalık** Baba tarafından olan akrabalık. İM, 502
‘**aşabe** Ar. Kuvvet, şiddet, bir tek sinir. BV, 121
a’sam Ar. Ön bacaklardaki beyazlık. HOA, 228
āsān *Far.* Kolay. GT, 205; HOA, 228; İM, 502; KE, 162
ā. bol- Kolay olmak. KE, 162
ā. kıl- Kolaylaştırmak; hafifletmek; bitirmek. KE, 162
ā. tut- Dayanmak, sabırla katlanmak, göz yummak. KE, 162
asanlık I *Far.T.* Esenlik. BV, 121
āsānlık II *Far.T.* Kolaylık, kolay olma. İM, 502; Kolaylık. KE, 162
ā. kıl- Kolaylık sağlamak, kolaylaştırmak. KE, 162
ā. kılış- Karşılıklı kolaylaştırmak. KE, 162
a’sar Ar. Kötürüm. HOA, 228
āsāyış *Far.* Râhat, huzûr. GT, 205; Rahat, huzur; güvenlik. KE, 162
ā.ka tegür- Rahata erdirmek; zevk aldirmek. KE, 162

ā. kıl- Dinlendirmek, rahatlatmak. KE, 162
aşbāvüşe Büyü sözü. HOA, 228
‘asel Ar. Bal. BV, 121; GT, 205; KE, 162; KFT, 942
‘aşfer Ar. Sarı, uçuk benizli. BV, 121
‘aşfür Ar. Safran. BV, 121
aşhāb (~ aşhab) Ar. Arkadaşlar, dostlar. İM, 502; Sahipler, malik ve mutasavvuflar. KF, 78; **aşhab** Sahipler; Peygamberin arkadaşları. GT, 205
aşhāb-ı kehf Yedi uyuyanlar, Kur’an’da da bahsedilen bir mağarada uzun müddet uyuyan yedi kişi ve köpekleri. GT, 205
asığ Yarar, fayda; kazanç; çıkar. KE, 162; Fayda. Kİ, 6; Kazanç. TA, 88
a. bir- Kazanç sağlamak, kazandırmak. KE, 162
a. kıl- Yarar sağlamak, yararlandırmak. KE, 162
asığ Fayda, yarar. CCII, 554
asığlı Faydalı, yararlı. CCII, 554
asık Fayda, yarar. CCII, 554
aşıl Ar. Asıl. BV, 121; KF, 78; Temel, asıl. HOA, 228; Kök, asıl. KFT, 942 *bk. aşı*
asıl- (~ aşı-) Asılmak. CCII, 554; İM, 502; KFT, 942; Asılmak, salınmak, sarmak. KE, 162; Bugünkü manasında. Kİ, 6; **aşıl-** Asılmak. BM, 472
aşılık Asıllık. BV, 121
asın- Asınmak. MG, 102; Asılmak, ilinmek. TZ, 142
‘aşır I Ar. İkinci vakti, ikinci vakti namazı. KF, 78; İkinci vakti. KFT, 942; İkinci. KK, 101
‘a. kıl- İkinci namazını kılmak. KF, 78

‘a. namazı İkinci namazı. KF, 78
‘aşır II Ar. Zaman. BV, 122
‘āsī (~ ‘āşī) Ar. Âsî, isyân eden, isyankâr. GT, 205; **‘āşī** İsyân eden. HOA, 228; MS, 114; Karşı gelen, azgın. İM, 502; Âsî, dikbaşlı, isyan eden. KE, 162; Günahkâr. KF, 78; İsyancı. KFT, 942
‘ā. bol- Dikbaşlı olmak, ayaklanmak. KE, 162
‘ā. ol- Günahkâr olmak. KF, 78; Âsî olmak. MS, 114
‘asib I Ar. Dolmuş bağırsak. BV, 122
‘asib II Ar. Kemiğin kırılması. BV, 122
‘aside Ar. Bulamaç. BV, 122
‘asir Ar. Usare, öz. BV, 122
‘asker Ar. Asker. KFT, 942; Asker, askerlik. MG, 102
‘aşkur Ar. Vücutta bir organ. BV, 122
aşl Ar. Asıl, esas, kök. GT, 205; Temel, asıl. HOA, 228; Asıl, esas. İM, 502; MG, 102; Asıl, soylu. KE, 162; Asıl. KF, 78; Kök, asıl. KFT, 943 *bk. aşı*
uluğ a. Asilzade, soylu. KE, 162
asla Ar. Asla. BV, 122
aşlah Daha iyi. MG, 102
aslam Faiz. İM, 502
aslamla- Kazanmak, faydalanmak. TZ, 142
aslan I (~ aşlan) Aslan. TA, 88; **aşlan** DM, 72 *krş. araslan*
aslan II Ø Kİ, 6 *bk. asığ*
aşlen Ar. Aslında, esasında. İM, 503
aşlī Ar. Aslı, gerçek. KF, 78
aşllıg Ar. T. Asillik, soyluluk. KE, 162

a. bol- Soylu olmak. KE, 162
asmaklık Asma. KFT, 943
asmanı Gök, mavi. TZ, 142
asmarla- Ismarlamak. TZ, 142
asnu Nazlı. Kİ, 6
asnulan- Nazlanmak. Kİ, 6
asov Yardım, destek. CCII, 554
a. étiz- Yardım etmek, desteklemek. CCII, 554
‘aşr I Ar. Asır, yüzyıl. GT, 205
‘aşr II Ar. İkinci. İM, 503; İkinci vakti. MS, 114
asra- I Moğ. Beslemek, bakmak. CCII, 555
asra- II Isırmak, dişlemek. TZ, 142
asra- III Saklamak, gizlemek. GT, 205
asra kün Evvelki gün. TZ, 142
asrat- Moğ. T. Emanet etmek, baktırmak, saklatmak. CCII, 555
asrı Aşırı, çok, fazla. MG, 102
asrov Moğ. T. Koruma, kollama, muhafaza. CCII, 555
asru Çok, aşırı, fazla. CCII, 555
aşşı (~ assı) Fayda. KFT, 943;
assı Kazanç, kâr. BM, 472
a. eyle- Kazanmak, faydalanmak. TZ, 142
assıla- Kâr etmek, faydalanmak. TZ, 142
ast Alt. BV, 122; CCI, 430; GT, 205; Alt; aşağı. İM, 503
astâr I (~ astar) Far. Astar. İM, 503; **astar** Elbise vesairenin altına kaplanan bez. İH, 6; Astar. TZ, 142
astar II Ölçü birimi. BV, 122
Astezan ketanı Asti şehrinde üretilen bir tür keten kumaş. CCI, 430
astılam Tefecilik, faiz. CCI, 430
astın İnstrümental şeklinden kalıplaşma. GT, 205; Alçak; alt, aşağı. KE, 162
a. bol- Alçak oldu, sefil oldu. KE, 162

astlamçı Tefeci, aracı, komisyoncu. CCI, 430
astrı Çok, aşırı, fazla. CCII, 555
astru Çok, aşırı, fazla. CCII, 555
asu Fayda; faydalı. TZ, 143
aş I Aç, tokun karşıtı. TZ, 143
aş II Aş, pişmiş yemek. BM, 472; Yemek. BV, 120; İM, 503; Kİ, 6; KK, 101; TA, 89; Yemek, yiyecek, aş. CCI, 430; CCII, 555; Yemek, aş. DM, 72; GT, 206; KE, 162-163; Aş, yiysi. TZ, 143
a. bër- Yemek vermek, yiyecek vermek. CCI, 430
a.ka ünde- Yemeğe çağırarak, ziyafete davet etmek. CCI, 430
tın a.ı Manevi gıda. CCII, 555
aşşam a.ı Akşam yemeği. KE, 162-163
erte a.ı Sabah yemeği, kahvaltı. KE, 162-163
kelin a.ı Gelin yemeği, düğün ziyafeti. KE, 162-163
kuşluk a.ı Sabah ile öğle arası yemeği. KE, 162-163
a. bış- Yemek pişmek. Kİ, 6
aş- I Açmak. DM, 72
aş- II Aşmak. BV, 120; GT, 206; Kİ, 6; TZ, 143; Geçip gitmek, aşmak. CCII, 555; Geçmek. HOA, 228; Zulmetmek, eziyet etmek. İM, 503; Çıkmak, yükselmek, üzerine çıkmak, üstesinden gelmek. KE, 163; Aşmak, geçmek. MG, 102; Bineklemek. TA, 89
bulut a.- Bulut yükselmek, çıkmak. KE, 163
aş bışürgen év Mutfak. CCI, 430

aş bol- Yaramak. TA, 89; Aş bolsun “sağlık olsun!” yerinde. TZ, 143
aş oktı Öğle vakti. CCI, 430
‘aşā I Ar. Akşam yemeği. GT, 206
aşa II Aşırı. KE, 163
kün a. Günaşırı, bir gün ara ile, iki günde bir. KE, 163
aşa- Yemek yemek. CCI, 430; (Yemek) yemek. GT, 206; Yemek. TA, 89
aşağ Alçak, aşağı. TA, 89
aşağa (~ aşaga) Aşağı. BM, 472; BV, 120; GT, 206; HOA, 228; İM, 503; Kİ, 7; KK, 101; MG, 102; TA, 89; Aşağı, aşağıya. DM, 72; KE, 163; Aşağı taraf, alt kısım. KF, 78; **aşaga** Aşağı. TZ, 143
a. kıl- Eğmek, aşağı indirmek. KE, 163
a. ıy- Aşağı salıvermek, indirmek. KE, 163
başını a. kıl- Başını aşağı eğmek, utanmak. KE, 163
aşağarak Aşağıca. BV, 121
aşak I (~ aşak) Alçak. BM, 472; Aşağı. BV, 122; İM, 503; KFT, 943; Aşağıdan. HOA, 228; Aşağı, aşağıya. KE, 163; **aşak** Aşak, alçak. TZ, 143
a. kıl- Eğmek, aşağı indirmek, azaltmak. KE, 163
a.ka otur- Aşağı oturmak, eğilip oturmak. KE, 163
közini a. kıl- Gözünü haramdan sakınmak. KE, 163
aşak II Miğfer, başlık. DM, 72
aşak III Mütevazı. Kİ, 7
aşaka Ø Kİ, 7; Aşağı. MG, 103
bk. aşaga

aşakak Aşağı. BV, 122
aşanuş- Yükselmek; tırmanmak. KE, 163
aşçı Aşçı. KK, 101
aşğa Memlûkler döneminde kullanılan bir çeşit kaftan. BM, 472
aşgak Baldır ile ökçe arasındaki sinirler. TA, 89
aşı Çekirdek, iç, öz. CCII, 555
aşı daşı Bakılsa aş boyası yapılan kan kırmızı taştır; halbuki kızgın, aynı zamanda boya gibi kızarmış çok sıcak maddedir. İH, 6
‘aşıb Ar. Yaş ot. BV, 123
aşığ- Acele etmek. BV, 123
aşık- (~ aşık-) Acele etmek, koşturmak. CCII, 555;
aşık- Acele etmek. GT, 206; HOA, 228; İM, 503; KFT, 943; MG, 103; Hiddetlenmek, kızmak demektir. Burada hızlı yürümek manasına olan (*Hervel*) ile tercüme edilmiştir. Diğer manası da acele etmektir. İH, 6; İvmek, acele etmek. TZ, 143
‘aşık I Ar. Âşık. GT, 206; Âşık, aşırı sevgi ve bağlılık duyan. KE, 163
‘â. bol- Sevmek, tutulmak. KE, 163
‘â. kıl- Sevdirmek, bağlanmasını sağlamak. KE, 163
aşık II Akıntı. BV, 123
aşık III (~ aşık) Aşık kemiği (oyun). BM, 472; Aşık, topuk kemiği. MG, 103;
aşık Aşık kemiği. TZ, 143; Taban, topuk. BM, 472 *bk. topuk*
aşık IV Miğfer, başlık. DM, 72; Miğfer. TA, 89 *krş. aşak*

aşıklı Akıntılı. BV, 123
aşıkmak İvmek, acele etmek. TZ, 143
aşıktır- Acele ettirmek. KK, 101
aşınğı yıl Geçen seneden evvelki sene. Kİ, 7
aşır Nikâh, düğün. CCI, 430
aşıtmak Aldamak, aldatmak. TZ, 143
âşikâre *Far.* Görünen, belli. DM, 72; Belli, açık, meydanda. İM, 503; Açıkta olan, görünen. KF, 78
â. eyle- Açıklık getirmek, aydınlatmak. KF, 78
â. eyle- Açık yapmak, gizli olmamak. KF, 78
â. işle- Açık işlemek, gizlememek. KF, 78
‘aşır *Ar.* Öşür toplayıcı. İM, 503
aşkak Sâk, baldır. Kİ, 7
aşkar *Ar.* Doru, kumral; metinde ya‘ni ile başlayan bu kelimenin açıklamasına göre sarı. HOA, 228-229
âşkārā (~ aşkara ~ âşkâra) *Far.* Açık, belli, meydanda. KE, 163; **âşkara** Açık, apaçık, aleni, âşikâr. CCI, 430; **âşkâra** Açık, âşikar. KFT, 943 *bk. âşkâre*
â. bol- Ortaya çıkmak, belirginleşmek. KE, 163
â. kıl- Ortaya çıkarmak, belirginleşmek. KE, 163
âşkâre *Far.* Görünen, belli. DM, 72; Açık, belli, meydanda. KE, 163; Açık, âşikar. KFT, 943 *krş. âşikâre; bk. âşkārā*
â. bol- Ortaya çıkmak, belirginleşmek. KE, 163
â. kıl- Ortaya çıkarmak, belirginleştirmek. KE, 163
aşkına Yiyecek. CCII, 555

aşla- I Çanağı düzeltmek, yemek koymak. İH, 6; Yemek yedirmek. TZ, 143
aşla- II Ok kırıldığı zaman onu eklemek. Kİ, 7
aşla- III Sarmak, bağlamak, eklemek, kırık kemiği kaynaştırmak. KE, 163
aşlamak Direk, direk eki. BM, 472
aşlan- Kaynaşmak, kırık kemik birleşmek, eklenmek. KE, 163; Eklenmek, ulanmak. MG, 103
aşlık (~ aşılk) Aşlık, tahıl. BM, 472; Yemeklik buğday vb. DM, 72; Yiyecek, buğday, zahire. KE, 163; Buğday. Kİ, 7; **aşılk** Buğday. CCI, 430; Aş olabilecek her şey; hele evinli bitkiler. TZ, 143
aşnu Önce, evvel. KE, 163; Eski zaman. Kİ, 7
aşnuğı yıl *aşınğı yıl*; fakat mukabilinde *keşken yıl* istimal edilmekteymiş. Kİ, 7
‘aşr *Ar.* Kur’an-ı Kerim’den on ayet miktarı okunan kısım. İM, 503
aşıtmak İvmek. TZ, 143
aşuk I *Ar.* Âşık. CCI, 431
aşuk II Baldır, dizle ayak bileği arasındaki bölüm. BM, 472; Aşık (ayak topuğundaki kemik). Kİ, 7 *bk. balçur; inçük*
aşur- Aşırmak. BV, 123; Aşırmak, geçirmek, ötesine götürmek. KE, 163; Aşırmak, geçirmek. HOA, 229; MG, 103
aşur *Ar.* Aşure. CCI, 431
aşur ay *Ar.T.* Muharrem ayı, aşure ayı. CCI, 431

‘aşūrā (~ āşūrā) Ar. Muharrem ayının 10. günü. İM, 503;
āşūrā Ar. KF, 78
ā. kece Muharrem ayının onuncu gecesi. KF, 78
aşut Dağın aşılacak yolu, beli. İH, 6
at (~ at) Ad, isim. BV, 123; CCI, 431; CCII, 555; İM, 503; KE, 163; MG, 103; **at** GT, 206; İsim. KK, 101
a. tag- Ad koymak, ad takmak. CCI, 431
at- I Adım atmak, yürümek. KE, 164
at- II Ağarmak (tan yeri), sabah vakti başlamak. KE, 164
tağ a.- Gün doğmaya başlamak. KE, 164
at- III Atmak. BV, 125; CCII, 556; GT, 206; HOA, 229; İM, 503; Kİ, 7; MG, 104; TZ, 143; Atmak, fırlatmak; bırakmak; koymak. KE, 163-164; Atmak, fırlatmak; vurmak, okla vurmak. KF, 78
boynığa at- Bir kimseye yüklemek, bırakmak, havale etmek. KE, 163-164
hațarğa at- Tehlikeli bir davranışta bulunmak. KE, 163-164
korğunçğa at- Kendini tehlikeye atmak, kendine zarar verebilecek davranışta bulunmak. KE, 163-164
kur‘a at- Seçme veya sıralamayı belirlemek, kura çekmek. KE, 163-164
uykuğa at- Uyumak istemek, uyur gibi davranmak. KE, 163-164
yanın at- Yanı üzere yıkmak. KE, 163-164

aț- IV Ok atmak. BM, 472; Yaydan ok atmak. KK, 101; Atmak. TA, 89
at (~ at) Binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan, at. CCI, 431; CCII, 555; At. HOA, 229; GT, 206; KF, 78; KFT, 943; TZ, 143; Beygir. Kİ, 7; **at** Kısarak, at. BM, 472; At. BV, 123; DM, 72; GT, 206; İM, 503; KK, 101; MG, 103; TA, 89; At, binek hayvanı. KE, 163
a. kösürükle- Atın ayağını kösteklemek. CCII, 555
ata- Ad vermek, adlandırmak. KE, 164
ata ana Anne baba. İM, 503
ața anas(ı) Annenin babası, dede. BM, 472
ata ata Dede, büyük baba. İM, 503
ața ațas(ı) Babanın babası, dede. BM, 472
ata I Adem. Kİ, 7
‘ațā II Ar. Verme, bağış, ihsan. GT, 207; Bağışlama. İM, 503; Bahşış; bağışlanma. KE, 164; Bağışlama, bahşış. KF, 78
‘a. bir- Bahşış vermek. KE, 164
‘a. tile- Bağışlanmayı istemek. KE, 164
‘a.lar virici Bağışlayan, bağışlar yapan. KF, 78
ata III (~ ața) Ata. BV, 125; TZ, 143; Baba. CCI, 431; CCII, 556; İM, 503; KF, 78; KFT, 943; Kİ, 7; MS, 114; Ata, baba. GT, 207; **ața** Baba. BM, 472; TA, 89; KK, 101
Ata IV Tanrı. CCII, 556
ața karandaş Amca. BM, 472
ața karındaşı Amca. TA, 89

ağa kız karandaş Hala. BM, 472
Ata Təpəri Tanrı. CCII, 556
‘Atāb Özel ad. KFT, 943
‘atax Azat olma. KFT, 943
atalıq Üvey baba, babalık, manevi baba. CCII, 556
atalıx Babalık. İM, 503
atan- Ad verilmek. TZ, 143
atana Eten, son (kadının doğurmasında). TZ, 143
‘aşa Ar. Yügen halkasının durduğu yerden burnuna kadar olan kısmı. BV, 125
atası qarındaşı Amca. İM, 503
atasınıq kız qarındaşı Hala. İM, 503
atasız Babasız. CCII, 556; Atasız, babasız. KE, 164
a. bol- Babası olmamak. KE, 164
ataş Adaş, aynı adı taşıyanlardan her biri. CCII, 556; Adaş. İM, 503
‘atf Ar. Çevirme, döndürme. İM, 503
atıx Süt veya yoğurt çalkalanan küçük yayık. KE, 164
atıqla- (Sütü veya yoğurdu) küçük yayıkta yaymak. KE, 164
atıl- Atılmak. İM, 503; KE, 164; Atılmak, kakıştırılmak. TZ, 143
atın Enetilmiş deve. Kİ, 7
atış- Atışmak, karşılıklı atmak. KE, 164
atış Atma tarzı. HOA, 229
‘atıx I Ar. Kadim. BV, 126; Eski. MG, 105
‘atıx II Ar. Serbest kalmış. BV, 126; Hür. İM, 503
‘atıx III Ar. Soyu temiz. BV, 126
‘atıqlık Ar.T. Atıklık. BV, 126
atkarı (~ atqarı) Arda, halef. TZ, 144; **atqarı** Arka. KK, 101
a. kal- Arkada kalmak, gecikmek. TZ, 144

atla- I Ad vermek. TZ, 144
atla- II Atlamak. CCII, 556; HOA, 229; Adım atmak; üzerinden geçmek. İM, 503; Adım atmak; atlamak. KE, 164; Adım atmak. TZ, 144
atlaqaz Kız kuşu. BM, 472
atlam Adım. HOA, 229; İM, 503; MG, 105; TZ, 144
atlan- Ata binmek. CCI, 431; Kİ, 7
atlas Yüzü ipek, tersi pamuklu bir kumaş cinsi, atlas. GT 207
atlı I Adlı. CCII, 556; Adlı, isimli. İM, 503
atlı II Atlı, süvâri. GT, 207
atlıq I Adlı, isimli. İM, 503; Adlı. KE, 164
a. kıl- Nişanlamak, söz kesmek, adını koymak, kararlaştırmak. KE, 164
atlıq II (~ atlıq) Atlı, süvari. KE, 164; **atlıq** Atlı. BV, 126
a. bol- Ata binmek. KE, 164
atlu (~ atlu) Ata binen, atlı. CCI, 431; Atlı. KFT, 943; Atlı, süvari. Kİ, 7; **atlu** Atlı, süvari. BM, 472; Atlı. TA, 89
atlu kişi Süvari. CCI, 431
aşmaça Atmaca. BM, 472 *bk.*
qırğı
aşmaça toğan Atmaca. TA, 89
atmaq Atmak, fırlatmak. KE, 164
atmaqlıq Atma tarzı. HOA, 229
atmış Sayıda atmış. TZ, 144
atov Ada, büyük ada. CCII, 556
aşsız Atsız, atı olmayan. TA, 89
atsız barmaq Dördüncü parmak. Kİ, 7
aşsuz barmaq Yüzük parmağı. BM, 472
atta- İsim vermek, ad koymak. İM, 503

‘**Attābī Üseyid Oğlu Özel** ad. KFT, 943
attaml- Ad verilmek. İM, 503
‘**aṭṭār** (~ **attar**) *Ar.* Aktar. GT, 207; Aktar, güzel kokulu şeyler satan dükkancı. İM, 503; Attar, kokucu. KFT, 943; **attar** Baharat veya güzel kokular satan kimse, aktar. CCI, 431
aṭṭur Doru at. DM, 72
aṭuv Ada. BM, 472 bk. **oṭraç**
Augustin *Tanrı Devleti, Tanrı Şehri, İtiraf*lar gibi eserlerin yazarı Hristiyan düşünür, Aziz Augustin. CCII, 557
aut Zehire karşı kullanılan bir ilaç. Kİ, 7
‘**aūzü bi-llāhi mināṣ-ṣeytānir-racīm** Taşlanan şeytandan Allah’a sığınırım. KF, 79
av I Ağ, balık ağı. CCII, 557; Ağ. TZ, 144
av II (~ **aṽ**) *Av.* BM, 472; GT, 207; KFT, 944; MG, 105; TZ, 144; Bugünkü manasında. Kİ, 7; **aṽ** *Av.* İM, 504; KE, 164
a. avla- Avlamak. DM, 72
a. tut- Avlamak, av yakalamak. KE, 164
aṽ- Hastayı tedavi etmek; elle sürüp ovma. İM, 504
aval I *Ar.* Başlangıç, kaynak. CCII, 557
aval II *Ar.* İlke, prensip. CCII, 557
könülük a.ı Adaletin kaynağı. CCII, 557
‘**avām** Halk, avam. GT, 207; Halk. İM, 504
a‘vān *Ar.* Yardım edenler, yordakçılar. KF, 78
avaz (~ **āvāz**) *Far.* Ses. CCI, 431; CCII, 557; KK, 101; **āvāz** DM, 72; HOA, 229; Ses, avaz. GT, 207; MG, 105;

Ses, sada. İM, 504; Yüksek ses, nara. KE, 164; Ses, gürültü. KF, 78
ā. kıl- Yüksek sesle bağırma, ses çıkarma, gürlemek. KE, 164
avcı Avcı. TZ, 144
avcılar evi Avcı gümelesi ki, çalidan ottan yapılmış küçük kulübedir; avcı gizlenir, avlar. İH, 7
avçı (~ **aṽçı**) Avcı. GT, 207; **aṽçı** KE, 164
avdaz *Far.* Abdest alma. KFT, 944; Abdest. KF, 78; KK, 101; Abdest; arılık, temizlik. MS, 114
a. al- Abdest almak. MS, 114; TZ, 144
a. boz- Abdesti bozmak. KF, 79
a. bozul- Abdesti bozulmak. KF, 79
a. eyle- Abdest almak. KF, 79
a. keç- Abdesti geçerli olmak. KF, 79
avdazlu Abdestli, abdesti olan. MS, 114
avdazsız Abdesti olmayan kimse. KF, 79
a. ol- Dinen temiz olmamak. KF, 79
avdazsızlık Abdestsizlik. KF, 79; Ø MS, 114 bk.
avdazsuzlğ; avdazsuzlık
avdazsuz Abdestsiz, abdesti olmayan. MS, 114
a. ol- Abdestsiz olmak. MS, 114
avdazsuzlğ Ø MS, 114 bk.
avdazsuzlık; avdazsızlık
avdazsuzlık Abdestsiz olma durumu, abdestsizlik. MS, 114
avduz Abdest. BM, 472
ave *Lat.* “Selam, merhaba” anlamında bir hitap sözü.

CCII, 557; Ave Maria “Ave Maria” yani “Selam Meryem” diye başlayan ve dörtlüklerden oluşan, 12-13. yüzyılda yaşamış Theophilus de St. Aubin’in bestelediği ilahi. CCII, 557

Ave Maria “Ave Maria” yani “Selam Meryem” diye başlayan ve dörtlüklerden oluşan, 12-13. yüzyılda yaşamış Theophilus de St. Aubin’in bestelediği ilahi. CCII, 557

avğas Divit. TA, 89

aviç Ø GT, 207 *bk. avuç*

avın- Avunmak; alışmak. KE, 164

avındur- Avundurmak, alıştırmak. KE, 164

avla- (~ **avla-**) Avlamak. BM, 472; DM, 72; GT, 207; HOA, 229; KFT, 944; TA, 89; TZ, 144; Bugünkü manasında. Kİ, 7; **avla-** Av yapmak, avlamak. İM, 504; Avlamak, yakalamak. KE, 165

avlağı Avlu, havlu, ağaçla, tahta ile, taşla çevrilmiş biraz yer ve koyun ağılı. İH, 7

avlak I Av yeri. TZ, 144; Av. TZ, 144

avlak II Bozkır, kıraç, ıssız yer. CCII, 557

avlak III Çanak. TZ, 144

avlak IV Havuz, havza. TZ, 144

avlak V Oğlak. TZ, 144

avlan- (~ **avlan-**) Avlanmak. İM, 504; KE, 165; **avlan-** Avlanmak. KFT, 944

avlavcı Avcı. TZ, 144

avlu Av yeri. Kİ, 7

avna- Ağnamak. TZ, 144

avra Pişmiş yemek. Kİ, 7

avrad Kadın. BM, 473 *bk. ebçi*

avrağut Zevce, karı. BM, 472 *bk. işler*

‘avrat I (~ **‘avrāt**) Ar. Kadın. GT, 207; KF, 79; TA, 89; Kadın, kadınlar. KE, 165; **‘avrāt** Kadın. BM, 473; DM, 72; Kİ, 7; KK, 101; TA, 89; Avrat, kadın. TZ, 144 *bk. ebçi*

ersiz ‘a. Dul kadın. KE, 165

‘avrāt II Ar. Dinen görünmesi yasak olan beden yerleri. İM, 504

‘a.-ı ġalīzā İnsanın edep yerleri. İM, 504

‘avret Ar. Edep yeri. KF, 79

avrı Kat yaprak şeklinde olan para. TZ, 144

avriz Far. Tuvalet, abdesthane. CCI, 431; Helâ, su dökülen yer. TA, 89

avruk Ağrı. TZ, 144

avruklu Ağrılı. TZ, 144

avrun- Ağrılanmak. TZ, 144

avruv Ağrı. CCII, 557

‘avs Ar. Nâvek okunun bir başka adı. MG, 105

avsak Kavak ağacı. TA, 89

‘avsec Ar. Ak diken, yaban çileği kızıl diken, geyik diken. BV, 126

avu Ağı. TZ, 144

avuc Avuç. HOA, 229

avuç (~ **avuç**) Avuç, elin yarı yumulmuş durumu. BM, 473; Avuç. BV, 126; HOA, 229; GT, 207; KF, 79; TZ, 144; El içi, aya. DM, 72; Avuç, elin içi. KK, 101; Avuç, elin iç kısmı. MS, 114; **avuç** Avuç. İM, 504; Avuç, elin içi. KE, 165

bir a. Bir avucu dolduracak kadar. KE, 165

avuçla- (~ **avuçla-**) Avuçlamak, avuçla almak. İM, 504; Avuçlamak, avuçla kavramak, avuca almak.

KE, 165; **avuçla-**
 Avuçlamak. HOA, 229
avul Ar. Akıl. CCII, 557 *krş.* **‘aql**
I
avul- Elle ovulmak. İM, 504
avulan- Ağılanmak. TZ, 144
‘avun Ar. Yardım. KF, 79
‘a. ol- Yardımcı olmak.
 KF, 79
avun- Bir şeyle meşgul olarak
 (çocuk) ağlamaktan
 vazgeçmek. Kİ, 7
avundur- Avutmak. TZ, 144
avur- I Ağır olmak. TZ, 144
avur- II Ağırnak. TZ, 144
avur I Ağır. TZ, 144
avur II Onur, saygı, hürmet. CCI,
 431
avur sıy bile Onurlu, saygılı,
 hürmetli. CCI, 431
avur sıy Onur, saygı, hürmet.
 CCI, 431
avurçuk Ağırşak. TZ, 144
avurla- I Çalmak. TZ, 144
avurla- II Şerefliendirmek,
 kutsamak, ağırlamak.
 CCII, 558; Ağırnak. TZ,
 144
avurt Avurt. TZ, 144
avustırmak Çene çalma,
 gevezelik, sohbet. CCII,
 558
avut- Ağlamaktan çocuğu
 vazgeçirtmek. Kİ, 7
avuz I Ağız, yeni doğurmuş
 memelilerin ilk sütü. BM,
 473; İlk süt, ağız. TZ, 145
avuz II Ağız. CCII, 558; TZ, 144
avuzgun Azgın, yolunu şaşırmış.
 TZ, 145
avval Evvel, ilk, başlangıç. İM,
 504
a. kiç- Daha önce geçmek.
 İM, 504
ay I Ay, 30 gün. BM, 473; Ay.
 BV, 126; TZ, 145; Yılın
 on iki bölümünden her
 biri, ay. CCI, 431; CCII,
 558; Ay, otuz günlük süre.

DM, 72; Ay, yılın 12’de
 biri. GT, 207; Ay, zaman
 dilimi. HOA, 229; Ay (30
 günlük süre). İM, 504; Ay,
 otuz günlük zaman. KE,
 165; Yılın on iki
 bölümünden her biri. KF,
 79; Yılın on ikide biri.
 KFT, 944; Bugünkü
 manasında. Kİ, 7; Ay, otuz
 günlük süre. KK, 104; Ay,
 Ramazan ayı. MS, 114; 30
 günlük süre. TA, 89
a. āhirī bol- Ay sona
 ermek, ayın sonuna
 varmak. KE, 165
a. keç- Ay ahir olmak,
 ayın sonuna varmak. KE,
 165
ay II Dünya’nın uydusu olan gök
 cismi, ay. CCI, 431; CCII,
 558; Ay, kamer. BM, 473;
 DM, 72; GT, 207; HOA,
 229; İM, 504; KF, 79; KK,
 104; MG, 106; MS, 152;
 TA, 89; Ay, hilal. KE,
 165; Kamer. Kİ, 7-8
a. kizlen- Ay
 görünmemek. KE, 165
a. körün- Yeni ay
 görünmekle ay başlamak.
 KE, 165
a. tutul- Ay tutulmak, ay
 dünyanın gölgesine
 girmek. KE, 165
yañı a. Yeni ay, hilal. KE,
 165
a. ağıllan- Ayın etrafında
 hafif ve tonuk bir geniş
 çember hasıl olmak, ay
 halelenmek. Kİ, 7-8
ay III Ege. TA, 90
ay IV Hey, ey. (seslenme) CCI,
 431; Ey! (ünlem) GT, 208
āy? V Savaş, harp. BM, 473
ay- I Kesmek, ayırmak; (hayvanı)
 salıvermek. KE, 165-166
ḥad a.- Sınır kesmek,
 ayırmak. KE, 165-166

ay- II Söylemek. BV, 126; Söylemek, demek. GT, 208; İM, 504; Demek, söylemek; anlatmak; okumak. KE, 165

bâtl a.- Yalan söylemek. KE, 165

ders a.- Ders vermek, ders okutmak. KE, 165

haber a.- Haber vermek. KE, 165

hicv a.- Şiir yoluyla vermek. KE, 165

hüccet a.- Delil göstermek. KE, 165

kaşide a.- Kaside okumak. KE, 165

medh a.- Övmek. KE, 165

‘özü a.- Özür dilemek. KE, 165

râz a.- Sırlarını açıklamak. KE, 165

seci‘ a.- Uyaklı söz söylemek. KE, 165

şenâ a.- Övmek, övgüde bulunmak. KE, 165

sörçek a.- Masal, efsane, bilmece anlatmak. KE, 165

şi‘ir a.- Şiir okumak. KE, 165

tesbîh a.- Sünhanallah sözünü söyleyerek Tanrı’yı ululamak. KE, 165

tezkir a.- Bir haberi anlatıp bildirmek. KE, 165

va‘z a.- Söz söylemek, dinsel öğüt vermek. KE, 165

ay tolun (~ ay tolun) Dolunay, bedir. TA, 91; **ay tolun** Dolunay. TZ, 146

aya I Aya. BV, 126; Avuç içi, el ayası. CCI, 432; Avuç içi, el ayası, aya. CCII, 558; El içi, aya. GT, 208; MG, 106; El içi. Kİ, 8; Aya, avuç içi. KK, 102; Avuç

ç. HOA, 229; TA, 90; Avuç. BM, 473; TZ, 145

a. ur- El çırpma. Kİ, 8

a. kaş- Alkışlamak. BM, 473

a. vur- Alkışlamak. BM, 473

aya II Kaya. BM, 473

aya III Kuş yuvası. BM, 473

aya IV Sahip, malik. Kİ, 8

aya- I Birisine ad takmak, lakap, unvan vermek. İH, 6

aya- II Reddetmek, karşı koymak. CCII, 558; Esirgemek, sakınmak. GT, 208; Kısmırlık etmek; saymak, hürmet etmek. TZ, 145

ayaçuk Ayakçık. İM, 504

ayağ Bacak, ayak. BM, 473; Ayak. BV, 126; HOA, 229; KK, 102; Ø MS, 114 **bk. ayak**

ayag üzi Ayağın üstü, ayak sırt kısmı. CCI, 432

ayagış- Ayaklı başlı yatmak. CCII, 558

ayağ I (~ ayak) Ayak. BV, 126; CCII, 558; DM, 72; GT, 208; HOA, 229; İM, 504; KE, 166; KF, 80; MG, 106; MS, 114; TA, 90; Bugünkü manasında. Kİ, 8; **ayağ** Ayak. CCI, 432; TZ, 145 **bk. ağak**

a. kösül- Ayaklarını uzatarak oturmak. CCII, 558

a. tiri Ücret. İM, 504

a. bas- Adım atmak. KF, 80

ayağ II Kadeh. DM, 72; GT, 208; Ayaklı içki kadehi, çanak; fincan. KE, 166

a. tutuş- Karşılıklı kadeh kaldırmak. KE, 166

ayağ III Kap kacak. İM, 504

a. çanak Kap kacak. İM, 504

ayak IV Leylek. BM, 473
ayaklı Ayağı olan, ayaklı. CCII, 558
‘ayāl Ar. Aile. KFT, 944
ayal Ar. Kadın, eş. CCI, 432
ayamak Kısmırlık etmek. TZ, 145
ayan- Korumak, esirgemek. CCII, 558
a‘yān I Ar. İleri gelenler, eşraf, ekâbir. GT, 208
‘ayān II Ar. Okçuluk terimi, iki gözü bir göz edip hedefi gözetlemek. HOA, 230
ayanu Şımarık. Kİ, 8
a. bislənmiş Şımarık büyümüş. Kİ, 8
ayar- Ayarmak, teşvik etmek. TZ, 145
āyāt Ar. Ayetler. İM, 504; KF, 80
ayaz I Açık, bulutsuz, ayaz (hava). CCI, 432; CCII, 558; Bulutsuz açık hava. TZ, 145
Āyāz II Sultan Gazneli Mahmud’un sevgili kumandanı. GT, 208
‘ayb Ar. Ayıp. GT, 208; Kusur, hastalık. HOA, 230; Ayıp, kusur. İM, 504; MG, 106; Ayıp; utanılacak şey; kusur; leke. KE, 166
‘a. turğuz- Hata yapmak. İM, 504
‘a. kıl- Ayıplamak, kusurlu bulmak. KE, 166
Ayba Aybey (özel ad). TA, 90
Aybala Aybala (özel ad). TA, 90
aybaṇ Kel, başının ön kısmında saç olmayan, alındaki saç yukarı doğru yatık olma. KE, 166 *bk. appaṇ*
a. başlġ bol- Baş kel olmak. KE, 166
a. bol- Kel olmak. KE, 166
aybaṇlik Kellik; başın ön kısmında saç olmama durumu. KE, 166

Aybars Aybars (özel ad). TA, 90
Aybeg Aybey (özel ad). TA, 90
‘aybla- Ar.T. Ayıplamak, kınamak. İM, 504
‘ayblı Ar.T. Ayıplı, kusurlu. İM, 504
‘ayblu Ar.T. Kusurlu, hastalıklı. HOA, 230
‘aybsuz Ar.T. Kusurlu ve hasta olmayan. HOA, 230
Aydemür Aydemir (özel ad). TA, 90
aydıçaḡ Dediginde. BM, 473
aydı- Denmek, söylenmek. KE, 166
aydın Işık, aydınlık, parlak. GT, 209; Işık, nur. Kİ, 8; Aydınlık, ay ışığı. TA, 90
aydınl- Işık olmak, parlamak, ışıklamak. Kİ, 8; Aydınlatmak. TZ, 145
aydınlık (~ aydınlıḡ) Aydınlık. CCII, 558; TZ, 145;
aydınlıḡ Ay ışığı. DM, 73; Aydınlık. GT, 209; KF, 80
aydıṣ- Söyleşmek. KE, 166
hicv a.- Birbirini yermek. KE, 166
laḡab a.- Karşılıklı ayıp bir adla çağırma. KE, 166
rāz a.- Fısıldaşmak. KE, 166
sörçek a.- Karşılıklı bilmece söylemek. KE, 166
ṣi’ir a.- Karşılıklı şiir okumak. KE, 166
Aydigin Aytigin (özel ad). TA, 90
Aydoḡdı (~ Ay doḡdı) Aydoḡdu (özel ad). TA, 90; **Aydoḡdı** Erkek adı. TZ, 145
āyet (~ ayet) Ar. Āyet, Kur’an’ın cümleleri. GT, 209; Kur’an surelerini meydana getiren cümlelerden her biri. İM, 504; Ayet, Kur’ân cümlesi. KE, 166; Kur’an surelerini meydana getiren

- cümlelerden her biri, ayet. KF, 80; Ayet. MS, 114; **ayet** KFT, 944
- ā. koş-** Ayet okumak. İM, 504
- āyete'l-kürsī** Bakara suresinin 255. ayeti. İM, 504
- āyetü'l-kürsī** Ar. Bakara suresinin 255. ayeti. KF, 80
- āyetü'l-müdāyene** Bakara suresinin 282. ayeti. İM, 504
- aygakla-** İhanet etmek. CCII, 558
- aygaklık** İhbar etme; şikâyet etme; dedikoduculuk. KE, 166
- a. kıl-** İhbar etmek. KE, 166
- aygır** (~ **aygır**) At, erkek at, aygır. BM, 473; Aygır. BV, 127; DM, 73; KK, 102; TA, 90; Damızlık at. HOA, 230; Aygır, erkek at. KE, 166; Bugünkü manasında. Kİ, 8; **aygır** Erkek at. CCII, 558; Aygır. TZ, 145 **bk. tazi**
- Aygine** Küçük ay (özel ad). TA, 90
- ayguç** Sözcü, hatip, danışman. KE, 166
- sörçek a.** Bilmece soran, hikâye anlatan. KE, 166
- 'ayıb** Ar. Ayıp. BV, 127; Kusur, hastalık. HOA, 239; Ayıp, kusur. KF, 80; Ayıp, utanılacak şey. KFT, 944
- 'ayıblu** Ayıplı. KFT, 944
- ayıglan-** Ayılmak, kendine gelmek. BM, 473
- ayıķ** (~ **ayıķ**) Ayılmış. KFT, 944; Ayık, sarhoş olmayan. TA, 90; **ayıķ** Ayık, uyanık, ayılmış. TZ, 145
- ayıklan-** Ayılmak. TZ, 145
- ayıl- I** Ayılmak; sarhoşluktan, baygınlıktan ayrılmak. KE, 166; Ayılmak, iyileşmek. KFT, 944; Ayılmak. Kİ, 8; TZ, 145
- ayıl- II** Söylenmek, denmek. KE, 166
- ayıl** Semer bağı, kolan. CCI, 432; Semer kolanı. TZ, 145
- a. tart-** Kolan bağlamak. CCI, 432
- ayın-** Akli başına gelmek, iyileşmek. İM, 504
- 'ayın** Ar. Öz; her şeyin kendisi, zatı; pınar, kaynak. KF, 80
- 'a. ol-** Kararlaştırılmış olmak, zorunlu olmak. KF, 80
- 'a. eyle-** Belirlemek, tayin etmek, kararlaştırmak. KF, 80
- ayınç** Alaycı, küçük düşürücü, müfteri. CCII, 558
- ayıpsız** Ar.T. Günahsız, suçsuz, ayıpsız. CCII, 558
- ayır-** Ayırmak, bölmek. BM, 473; CCI, 432; CCII, 558; Ayırmak. GT, 209; KF, 80; TZ, 145; Kesip ayırmak; ayırmak, seçmek; ayırmak, uzaklaştırmak; ayırmak, bölmek; birbirinden ayırmak. İM, 504; Ayırmak, birbirinden uzaklaştırmak. KE, 166; Tefrik etmek. Kİ, 8; Ayırmak; uzaklaştırmak. MG, 107 **bk. adır-**
- ayır-la-** Ayrılmak. Kİ, 8; TZ, 145
- 'Āyışa** Peygamberin eşi. KFT, 944
- ayıt-** (~ **ay(ı)t-**) Söylemek, demek. İM, 505; MG, 107; Söylemek. Kİ, 8; Ayıtmak, söylemek, hitap etmek. TZ, 145; **ay(ı)t-** Demek, söylemek. TA, 90
- 'ayibe I** Ar. Eksiklik. BV, 128
- 'ayibe II** Ar. Garab ile acib arasındaki et. BV, 128
- 'ayılet** Ar. Aile. KFT, 944

ayla- Çevirmek. TZ, 145
aylak Bedava yapılan iş. Kİ, 8
aylan- I Çerçelevenmek. TZ, 145
aylan- II Dönmek, devir etmek, çevrilmek. TZ, 145
aylandır- Döndürmek, çevirmek. MG, 107
aylandur- Döndürmek, çevirmek. MG, 107
aylı Hamile, gebe. CCII, 559
aylık 30 günlük. İM, 505; Aylık. KFT, 944
aylu Hamile. TA, 90
aymak Yüksük. BM, 473
ayman- Ø BV, 128
ayman I Ceviz. Kİ, 8
ayman II Büyük leğen. BM, 473; Kalbur, elek. TZ, 145
ayman III Müdevver göz. Kİ, 8
‘ayn I Ar. Arap alfabesinin 18. harfi. İM, 505
‘ayn II Ar. Aynı, tıpkı. GT, 209; Asıl, kendisi. İM, 505; Aynı, tıpkısı. KFT, 944
‘ayn III Ar. Göz pınarı. BV, 128; Göz. GT, 209
‘ayn IV Pınar, kaynak. GT, 209
Ayna hatun İsmi has. Kİ, 8
ayna Far. Perşembe ile cumartesi arasındaki gün, cuma. CCI, 432; Hafta. CCII, 559; Cuma günü. BM, 473; Kİ, 8
kêlir a. Gelecek hafta. CCII, 559
birsi a. Öbür hafta, bir sonraki hafta. CCII, 559
ayna- Rengi değişmek, atmak, güneş bozmak. İH, 6; Değişmek, bozulmak. KE, 166 bk. **ağna-, aynı-**
aynat- Oynatmak, değiştirmek. MG, 107
aynı- Dönmek, bulanmak. CCII, 559; Değişmek, bozulmak. KE, 166 bk. **ağna-; ayna-köğlü a.-** Midesi bulanmak. CCII, 559

aynı gün Öbür gün. BM, 473 bk.
başağı gün; başğa gün
‘aynī Ar. Gözle ilgili, görünen. İM, 505
‘Aynū’l-eyimme Kerābīsī
 Fakihlerden, tam künyesi; Ebu Ali Hüseyin b. Ali Kerābīsī. KFT, 944-945
aypsız Günahsız, suçsuz, ayıpsız. CCII, 559
ayrak I Ayıran, tefrik eden. Kİ, 8
ayrak II Dağ keçisi. TA, 90
ayran I Ayıran, tefrik eden. Kİ, 8
ayran II Ayran. BM, 473; DM, 73; GT, 209; TA, 90; TZ, 145; Yoğurttan yapılan içki. Kİ, 8
ayrı I Çatallanmış, ikiye ayrılmış, ayrı. CCII, 559; Ayrı. KE, 166; TZ, 146
a. kemiş- Ayırmak, ayrı koymak. KE, 166
ayrı II İnce yol. Kİ, 8
ayrı III Tepe. Kİ, 8
ayrıç Kuşları fırlatmak için kullanılan bir alet. BM, 473; İki çatallı olan ok, yol, tahta vesaire. Kİ, 8 bk. **kaşlak**
ayrık (~ ayrık) Ayrı, birbirinden uzak. KE, 166; Başka. KK, 102; **ayrık** Ayrık. TZ, 146
a. kemiş- Aralarına engel olarak durmak. KE, 166
ayrıl- Ayrılmak. BM, 473; GT, 209; KF, 80; KFT, 945; MG, 107; TA, 90; Okun yaydan çıkması. HOA, 230; Bölünmek, ayrılmak; ayrılmak; uzaklaşmak; kesilip ayrılmak, parçalara ayrılmak. İM, 505; Ayrılmak, uzaklaşmak. KE, 166 bk. **ağrıl-**
ayrılış- Birbirinden ayrılmak, birbirinden uzaklaşmak. KE, 166; Ayrılışmak. TZ, 146

ayrın- Ayrılmak. TZ, 146
ayru İki çatallı olan (şey). MG, 108
ayruk I (~ **ayruk**) Başka. BV, 128; TA, 90; Başka, gayrı. Kİ, 8; Başka, diğer. HOA, 230; **ayruk** Ayrık. TZ, 146
ayruk II Geri dönmez. TZ, 146
ayrukla- Başkalaştırmak. Kİ, 8
ayrul- Ayrılmak. İM, 505
ayruluk Ayrılık. KFT, 945
ayruluk (~ **ayruluk**) Ayrılık. KFT, 945; **ayruluk** TZ, 146
aysalı I Ay ışığının düştüğü yer. Kİ, 8
Aysalı II Kadın ismi. Kİ, 9
Aysaru Mübarek ay (özel ad). TA, 90
Ayseli Temiz ay (özel ad). TA, 90
'ayş Ar. Yaşama; yiyip-içme, zevk ve safa. GT, 209
ayt- (~ **ayd-**) Demek. BM, 473; Söylemek. BV, 128; Söylemek; itiraf etmek. CCI, 432; Söylemek, anlatmak, bildirmek; itiraf etmek, (günahını) söylemek. CCII, 559-560; Söylemek, demek. DM, 73; GT, 209; KE, 166; **ayt-** (**ayd-**) Ø MS, 114 bk. **eyit-yazuk a.-** Günahları itiraf etmek. CCI, 432
köğül içinde a.- Bir şey hakkında düşünmek, bir şeye karar vermek. CCI, 432
aytıl- Söylenmek, anılmak. CCII, 560; Söylenilmek, denilmek. İM, 505; Denmek, söylenmek. KE, 166
Aytmış Söylemiş, demiş (özel ad). DM, 73
ayttır- İtirafa zorlamak. CCII, 560

ayu Ayı. BM, 473; BV, 128; CCI, 432; DM, 73; HOA, 230; Kİ, 9; KK, 102; TZ, 146
ayu kulağı Bir nevi ince tüylü kalın ve enli yapraklı ot. İH, 6
ayuk Ayık. BM, 473; Aklı başında olan, sarhoş olmayan. Kİ, 9
ayukla- Ayırmak; elemek; temizlemek. KE, 166
ayur- Ayırmak. MS, 115
ayva Ayva. GT, 211; TA, 91; Bugünkü manasında. Kİ, 9
ayvuk Geyik. TA, 91
'ayyār Ar. Hilekâr, dolandırıcı. GT, 211
az I (~ **az(d)**) Az. BM, 473; BV, 128; GT, 211; HOA, 230; KK, 102; MG, 108; TA, 91; TZ, 146; Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı, az. CCI, 433; Az, çok olmayan. İM, 505; KF, 80; Az, eksik. KE, 166-167; Az, çoğun zıddı. KFT, 945; Bugünkü manasında. Kİ, 9; Az, çok olmayan. MS, 115; **az(d)** Az. KK, 102
a. a. Yavaş yavaş, küçük ölçülerle. KE, 166-167
a. yakın kıl- Azar azar yaklaştırmak, derece derece yaklaştırmak. KE, 166-167
a. bol- Az, yetersiz olmak. KE, 166-167; Azalmak. Kİ, 9
a. kıl- Azaltmak. KE, 166-167
a. eyle- Az yapmak. KF, 80
az II Sarı renkli at. BV, 128; Kİ, 9
az- Azmak, sapmak, şaşırmaq. GT, 211; Azmak, yolunu sapıtmak. İM, 505;

- Azmak, yoldan çıkmak, menzilden ayrılmak; (yara, hastalık) kötü, tehlikeli duruma gelmek. KE, 167; Yoldan çıkmak, sapınmak, şaşırmak. Kİ, 9; Sapmak, şaşırmak. MG, 108; Azmak, azıtmak, sapıtmak. TA,91; Azmak. TZ, 146; Ø BV, 128
- a‘zā** Ar. Uzuvarlar, organlar. KF, 80; Organlar. KFT, 945
- ‘azāb** (~ **azāb**) Ar. Azap, büyük sıkıntı, işkence, eziyet. KE, 167; Azap, ceza. KF, 81; Azab. KFT, 945; **azāb** Azap, eziyet. GT, 211
- ‘a. in-** (Tanrı tarafından) eziyete layık görülmek, işkenceyle cezalandırılmak. KE, 167
- ‘a. kıl-** Acı çektirmek, üzme. KE, 167
- ‘a. ol-** Ceza olmak. KF, 81
- a. eyleyici** Cezalandıran. KF, 81
- ‘a. eyle-** Ceza vermek, cezalandırmak. KF, 81
- ‘azābsız** Eziyetsiz. KF, 81
- ‘azābsuz** Azap çekmeden, azapsız. MS, 115
- azacuk** Azıcık. KFT, 945
- azaçık** Azıcık, azıcık. TA, 91
- āzād** (~ **azād**) *Far.* Serbest, hür, āzād. GT, 211; Hür. HOA, 230; KF, 81; Özgür olan, serbest olan; hür; ayıpsız. KE, 167; Azat, serbest bırakma. MS, 115; **azād** Kurtulmuş, serbest. İM, 505; Hür, serbest. KFT, 945 *bk. āzat*
- a. et-** Azat etmek, salıvermek. BM, 473
- ā. bol-** Özgürlüğünü almak, serbest kalmak. KE, 167
- ā. kıl-** Özgürlüğünü vermek, serbest bırakmak. KE, 167; Köleyi hürriyetine kavuşturma. HOA, 230
- ā. eyle-** Azat etmek. KF, 81
- ā. ol-** Azat olmak. KF, 81
- ā. it-** Serbest bırakmak. MS, 115
- azādla-** *Far.T.* Serbest bırakma. KFT, 945
- azādli** *Far.T.* Kurtulmuş, serbest. İM, 505
- azādliḡ** (~ **āzādliḡ**) *Far.T.* Kurtulmuş, serbest. İM, 505; Hürriyet, serbestlik. KFT, 945; **āzādliḡ** Özgürlük, serbestlik. KE, 167
- azādli** *Far.T.* Azat edilmiş, azatlanmış. KFT, 945
- azādsuz** *Far.T.* Azatlanmamış. KFT, 945
- azam** Ar. İnsan, adam. CCI, 433; İnsan, âdem. CCII, 560
- azar-** Azalmak. TZ, 146
- āzār** *Far.* Tekdîr, kırılma, incitme, incinme. GT, 211; İncitme; kırılma. KE, 167
- ā. bol-** İncinmek, zarar görmek. KE, 167
- āzārla-** (~ **azarla-**) *Far.T.* Azarlamak, dille incitmek, sözle karşı gelmek. KE, 167; **azarla-** Azarlamak, hakaret etmek. BM, 473; Azarlamak. TZ, 146
- āzārlan-** *Far.T.* Azarlanan, incitilen. KE, 167
- azaş-** Yolunu şaşırmak, yolunu kaybetmek. CCII, 560
- azat-** Azat etmek. TZ, 146
- azat kişi** Serbest, azat kimse. CCI, 433
- azat** *Far.* Serbest, azat. CCI, 433; **āzat** Ø KF, 81 *bk. āzād*

a. ét- Serbest bırakmak. CCI, 433

‘azāz I Ar. Bir tek lokma. BV, 129

‘azāz II Ar. Otlarken yanına geleni ısırarak at. BV, 129

azbar At ahır. TA, 91

‘azd Kolun üst kısmı. MG, 108

azdād Ar. Zıtlar, tezat; karşıt anlama gelen sözcükler. KE, 167

azdır- I Azaltmak. TZ, 146

azdır- II Şaşırttırmak, bozdurmak. MG, 108; Azdırmak. TZ, 146

azdur- I Azaltmak. BM, 473

azdur- II Azdırmak, yoldan çıkarmak; bozmak. KE, 167; Azdırmak, yoldan çıkarmak. KF, 81; Yoldan çıkarmak. KFT, 945

‘azeb Ar. Bekâr (erkek). GT, 211

‘azel Ar. Bir hastalık. BV, 129

āzer İbrahim peygamberin babası (insan veya hayvan şeklinde putlar yapardı). GT, 211

azğan Kafir, sapık, fasık. İM, 505

azğar- Azdırmak, yoldan çıkarmak. GT, 211

azgır Azgın; aldatici; yüzüstü; oynak; entrikacı. KE, 167

a. bol- Aldatici olmak. KE, 167

azgunluk Azgınlık, şaşkınlık. KF, 81

azgunluk Azgınlık. GT, 211; Sapıklık, dalalet. İM, 505

azı Azı dış. TZ, 146

‘azīb Azab çeken. KFT, 945

azığ Azık. BV, 129

azığ tiş Azı dış. İM, 505

azığlaş- Bağırışmak, haykırışmak, ağız kavgası yapmak; azı dişlerini göstermek. KE, 167

azıglı Vahşi. İM, 505

a. kedik Yırtıcı av hayvanı. İM, 505

azıh Yiyecek, erzak, azık. CCII, 561

tın a.ı Manevi gıda. CCII, 561

azık (~ azık) Azık, nevale, yol yiyeceği. BM, 474; Azık, yol yiyeceği. KE, 167; Erzak. Kİ, 9; **azık** Azık. TZ, 146

a. bir- Azık vermek. KE, 167

a. kıl- Azık edinmek, azık hazırlamak. KE, 167

azıksız Azıksız, yiyeceksiz. KE, 167

a. bol- Yiyecekleri bitmek. KE, 167

azıl- Azılmak. BV, 129

‘azıl Azil. KFT, 946

azın Azar azar, biraz. KE, 167

a. a. Azar azar, yavaş yavaş. KE, 167

azırağ Azca. BV, 129

azırğa- Küçümsemek. TA, 91

‘azīm (~ ‘azīm) Ar. Büyük, ulu, yüce. İM, 505; **‘azīm** Büyük. GT, 211; MG, 108; Çok. KFT, 946

‘azīmet I Ar. Gitme, gidiş. KF, 81; Yola çıkmak. KFT, 946

‘azīmet II Ar. Tılsım ve duâ, efsun. GT, 211

āzīne Far. Cuma günü; bayram günü. KE, 167

ā. namāzı Bayram namazı, cuma namazı. KE, 167

‘azīz (~ aziz) Ar. Aziz; sevgili. GT, 211; Değerli, değer vererek, ihtiram ile. HOA, 230; Muhterem, saygın. İM, 505; Saygın, değerli, sevgili, yüce. KE, 167; Yüce, değerli. KF, 81; **aziz** Nadir, çok güzel. CCII, 561

- ‘**a. bol-** Saygın olmak, değerli sayılmak. KE, 167
- ‘**a. kıl-** Saymak, ululamak, yüceltmek. KE, 167
- ‘**azîzirek** Ar.T. Çok izzetli. KFT, 946
- azķun** Arası açık, aralıklı. HOA, 230
- azķunluk** Azgınlık, sapıklık. MS, 115
- ‘**azl** Ar. Kovma, işinden çıkarma. İM, 505
- azla-** Azalmak. Kİ, 9
- azlık** Az olma, çok olmama. İM, 505
- ‘**azm** Ar. Niyet ve hareket. GT, 212; Azim, karar, niyet, çaba. KE, 167
- ‘**a. kıl-** Karar vermek, çaba harcamak. KE, 167
- ‘**a. kılguçl** Niyet eden, çaba harcayan. KE, 167
- azman I** Azmış, iri yarı. TZ, 146
- azman II** Yaşlı iken enetilmiş aygır. Kİ, 9
- aznavur** Yaramaz ahlaklı adam manasına. İH, 6
- azrak** (~ **azrak**) Azca. BV, 129; **azrak** Azcık, daha az. CCI, 433
- azsa-** Az kabul etmek, azımsamak. KE, 167
- azsın-** Azımsamak. TA, 91
- azu** Azı, öğütücü. KF, 81; Azı. Kİ, 9
- a. diş** Azı dişl. KF, 81
- ‘**azud I** Ar. Pazı. BV, 129; HOA, 230
- ‘**azud II** Ar. Tokmak kemiğı. BV, 129
- ‘**Azudu’d-devle** Buveyhi sultanlarından dördüncüsü. GT, 212
- azuğ** Azı dişl. TA, 91
- azuķ** Azık. GT, 212; Azık, yiyecek. İM, 505
- azuķlandur-** Azık, rızık vermek. İM, 505
- ‘**azze** Ar. Tanrı adından sonra söylenen hürmet sözü. GT, 212
- ‘**azze ve celle** Aziz ve yüce olan Allah. İM, 505
- bā** Ar. Arap alfabesinin ikinci harfi. İM, 505; KF, 81
- ba-** Bağlamak. KE, 167
- ‘**aķd b.-** Anlaşma yapmak, sözleşmeye girmek. KE, 167
- elgin b.-** Elini arkada birleştirmek. KE, 167
- Ba‘albek** Baalbek şehri. GT, 212
- bāb I** Ar. Kapı. BV, 130; GT, 212
- bāb II** Ar. Kısım, fasıl, eserin bab’ları. GT, 212; Bölüm. HOA, 230; İM, 505; Bölüm, kısım. KE, 167-168; Bap, bölüm. KF, 81; Kısım, fasıl. MG, 108
- b. ķo-** Başlık koymak, bölümlere ayırmak. KE, 167-168
- baba** Büyük, büyüğün küçüğe ve küçüğün büyüğe hitap ettiğı zaman söylediğı kelime. Kİ, 13
- babalağ** Eyer kolanlarının ucuna geçirilen ince kayış. Kİ, 13
- Bābegān** Ø GT, 212 *bk. Ardeşir Bābegān*
- babuķ** Far. Papuç. Kİ, 13; KK, 102
- bāc** Far. (Tebeadan alınan) vergi, baç. GT, 212
- Baca** Baca. BM, 474; Pencere. Kİ, 13; TZ, 146
- bacanaķ** İki kız kardeşin kocaları. Kİ, 13
- bād** Far. Yel rüzgar. BV, 130
- badam** (~ **bādām**) Far. Badem. CCI, 433; CCII, 561; **bādām** GT, 212; TA, 91
- badanah** Yelve kuşu. TZ, 146
- badbakt** Far. Kötü talihli, bedbaht. CCI, 433

bādi'a Ar. Et kopmasıyla oluşan yara. KFT, 947

bādiye Ar. Çöl, kır. KE, 168

bağ- Bağlamak; kırık, yarık veya çatlak gibi şeyleri tamir etmek. KE, 168

bağ I (~ bag) Bağ, ip. BV, 130; Dügüm; bağ, ip. İM, 505; Bağ, ip, düğüm; bir araya getirilmiş. KE, 168; Bağ. KFT, 947; Bir şeyin bağı. Kİ, 13; Bağ; kuşak. MG, 109; **bag** Bağ, kuşak. CCI, 433

karın b.1 Bele bağlanan kemer. KE, 168

kol b.1 Beşikte çocuğun ellerini yanlarında bağlayan bağ. KE, 168

til b.1 Dilin tutumasına sebep olan. KE, 168

tiz b.1 Dizlerinden bağlamak için kullanılan ip. KE, 168

bāğ II (~ bağ ~ bag) *Far.* Bahçe, bağ. GT, 212; Üzüm bağı. İM, 505-506; Bağ, bostan. TA, 91; **bağ** Bağ, meyve bahçesi. BM, 474; Bostan. Kİ, 13; Bağ, bahçe. KK, 102; **bag** Üzüm bağı. CCI, 433

b. bustān Para getiren mal mülk, bağ bostan. İM, 505-506

bağ III Demet. KK, 102

bağa (~ бага) Kurbağa. GT, 212; MG, 109; **bagā** Bağa, kurbağa. TZ, 146

bağacı Kıpçaktan gelen kamçıların çubukları. Kİ, 14

bagana Çatal. TZ, 146

bağanak Çatal. BV, 130

bağarsuğ (~ bağarsuğ ~ bagarsuğ) Bağırsak. DM,

73; **bağarsuğ** BM, 474;

GT, 212; **bagarsuğ** Kİ, 14

bagatur Yiğit, kahraman, bahadır. CCI, 433

bağbān *Far.* Bahçıvan. GT, 212

Bağdād Ar. Bağdat şehri. GT, 212; Şehir adı. KFT, 947

Bağdādī Ar. Bağdat şehrine ait. KFT, 947

Bağdādli Ar.T. Bağdatlı. KK, 102

bağdaş Bağdaş. HOA, 230; Bağdaş, oturuş şekli. KFT, 947

bagdaş oltur- Bağdaş kurup oturmak. TZ, 146-147

bagdaşlı Bağdaş kurup oturan. TZ, 146-147

bagır çanak Bakırdan yapılmış kâse, bakır tas. CCII, 561

bagır I (~ bağır) Bakır. CCI, 433; Bakır madeni. CCII, 561; **bağır** Bakır. BM, 474

bağır II (~ bagır) Karaciğer. DM, 73; Kİ, 14; Bağır, ciğer. GT, 212; Taraf, yan. HOA, 230; Ciğer. İM, 506; TA, 91; **bagır** Karaciğer. TZ, 147

bağır III Yayın uçları. MG, 109

bağır- Koyun hızlı ses çıkarmak, melemek. İH, 6

bağır şığın Boğa burcunun en parlak yıldızı, eddeberan, aynüssevr. BM, 474

bagırçı Aşçı. CCI, 433

bağırdak Beşik bağı. TA, 91

bağırsağan Deberan yıldızı. Kİ, 14

bağırsak Bağırsak. TA, 91

bağırtlak Bağırtlak. İH, 6

bağış Hediye, bağış. CCI, 433

bağışla- Bağışlamak. GT, 212; KK, 102; Bağışlamak, hibe etmek. İM, 506; Bağışlamak, affetmek; karşılıksız vermek. KE,

168; Bağışlamak, vermek. KF, 81; Affetmek, bağışlamak. KFT, 947; MS, 115

bağışla- Hediye etmek. CCI, 433

bağışlamak Karşılıksız vermek, hibe etmek. KE, 168

b. tile- Hibe etmek istemek. KE, 168

bağışlan- Bağışlanmak, karşılıksız verilmek. İM, 506; Affedilmek, bağışlanmak. KF, 81

bağışlayıcı Affeden, bağışlayan. KF, 81; Bağışlayıcı, bağışlayan. MS, 115

bāğī Ar. Haksızlık eden, zâlim. GT, 213; Azgın, haksızlık yapan. İM, 506; İsyancı. KFT, 947 *bk. tāgī*

bağla- I (~ bagla-) Bağlamak, bir şeyi bir şeye veya bir yere tutturmak. BM, 474; Bağlamak. BV, 130; GT, 203; KF, 81; KFT, 947; KK, 102; MG, 109; TA, 91; Bağlamak; beslemek. HOA, 230; Düğümlemek; bağlamak, bir şeyi sağlamca bağlamak; sarık sarmak; kapıyı kapamak. İM, 506; Bağlamak; düğümlemek; kapamak; giyinmek; sarmak; engel olmak; (sulamak için) suyun önünü açmak veya kapatmak, kaşları çatmak. KE, 168; Raptetmek. Kİ, 14; **bagla-** Bağlamak. CCII, 561; TZ, 147

arıknı bağla- Arkın suyunu açmak veya kapatmak. KE, 168

başını bağla- Yarasını sarmak. KE, 168

bey' bağla- Alış verişte anlaşmak. KE, 168

birge bağla- Aynı hizada, beraber bağlamak. KE, 168

bügetni bağla- Suyun önünü kesmek. KE, 168

hubve bağla- Kuşak bağlamak, kundak bağı bağlamak. KE, 168

ihrām bağla- İhram giysisi giymek, ihrama girmek. KE, 168

iki közi arasını bağla- Kaşlarını çatıp yüzünü ekşitmek. KE, 168

izār bağla- Peştemal giyinmek. KE, 168

kapuğnı bağla- Kapıyı kilitlemek. KE, 168

karın bağla- İlaç karnı kabız yapmak. KE, 168

karın bağı bağla- Kemer giyinmek, kemer takmak. KE, 168

kitābnı bağla- Yazar harfleri iyice belli etmemek. KE, 168

kur bağla- Kuşak giyinmek. KE, 168

selem bağla- Selem yoluyla alış veriş yapmak. KE, 168

sözni bağla- Sözü anlaşılmaz söylemek, konuşmamak. KE, 168

su' bağla- Sulamak için suyun önünü açmak. KE, 168

tavk bağla- Gerdanlık takmak. KE, 168

yanlık bağla- Omuzuna veya beline çanta, su kabı asmak. KE, 168

yarmak bağla- Parayı desteleyip cüzdana koymak. KE, 168

bağla- II Kilitlemek; kapatmak. BM, 474 *bk. kilitle-; yap-*

bağlayan Bağlama işini yapan, bağlayan. CCI, 433

bağlamak Bağlamak. KE, 168

köñül b. Sabretmek, niyet etmek. KE, 168

bağlan- Bağlanmak. BV, 131; GT, 213; KF, 81; KFT, 947; MG, 109; Bağlanmak, kuşanmak; takınmak, urunmak. HOA, 230; Kuşanmak, takınmak; bağlanmak; düğümlenmek, sıkıca bağlanmak. İM, 506; Bağlanmak; konuşan tutulmak; belirsiz ve gizli olmak, kapanmak. KE, 168-169

iş bağlan- Kapalı ve anlaşılmaz olmak, belirsiz ve gizli olmak. KE, 168-169

kapuğ bağlan- Kapı kapanmak. KE, 168-169

söz bağlan- Konuşmamak. KE, 168-169

bağlı Bağlı. GT, 213; Bağlı, bağlanmış; sıkıca bağlanmış, düğümlenmiş. İM, 506

bağlıg Bağlı, bağlanmış. KE, 169
bk. bağlu

bağlu Bağlı olan şey. BM, 474; Bağlı, bağlanmış. KE, 169; Bağlı. KFT, 947 *bk. bağlıg*

bağşış *Far.* Bahşış. KFT, 947

bağuçı Bağlayıcı; kırık, çıkık bağlayan. KE, 169

bertük b. Kırık çıkık bağlayıcı. KE, 169

bağ- Bakmak. CCI, 433; CCII, 561

baha (~ bahā ~ bahā) *Far.* Değer, bedel, paha. BM, 474; Kıymet, değer, paha. CCI, 433-434; CCII, 561; **bahā** Değer, paha. GT, 213;

KFT, 947; MG, 109; Değer, kıymet. İM, 506; KF, 81; Kıymet, değer, fiyat. KE, 169; **bahā** Paha, fiyat, değer. DM, 73

b. ur- Değer vermek, paha biçmek. CCI, 433-434

b. kıl- Eşyaya fiyat koymak. KE, 169

bahādır Cesur yiğit. İM, 506

bahādur (~ bahadur) Yiğit, kahraman, bahadır. CCII, 561; Cesaretli, yiğit, kahraman. DM, 73; Cesur, bahadır. GT, 213; KFT, 947; MG, 109; Cesur. KK, 102; **bahadur** Bahadır, batır. TZ, 147

bahādurlık (~ bahadurlık) Cesurluk. KK, 102; **bahadurlık** Kahramanlık. KFT, 947

bahalı *Far.T.* Kıymetli, değerli. CCII, 561

bahālīg *Far.T.* Değerli, kıymetli. KE, 169

ağır b. Çok değerli. KE, 169

bahana Özür, bahane. TZ, 147

bahāne *Far.* Bahāne, sebep, vesîle. GT, 213; MG, 109

bahane eyle- Bahane etmek. TZ, 147

bahasız *Far.T.* Mübarek, kutsal, paha biçilemez. CCII, 561

bahāyim *Ar.* Hayvanlar. GT, 213

bağça *Far.* Bahçe. CCII, 561

bağıl *Ar.* Kıskaç, cimri. CCI, 434; Kıskaç. CCII, 561; Hasis, cimri. GT, 213

bağıl kişi *Ar.T.* Kıskaç kimse. CCII, 561

bağıllık *Ar.T.* Hasislik. GT, 213; Cimrilik. İM, 506

bağış Ø KFT, 948 *bk. bağış*

bağışla- Bağışlamak. İM, 506

baḥl Ar. Cimri. İM, 506; KFT, 948; Cimri, pinti. KE, 169

baḥillik Ar.T. Cimrilik. HOA, 230; KF, 81; Cimrilik, pintilik. KE, 169

b. kıl- Cimrilik etmek. KE, 169

b. kılış- Birbirine karşı cimri davranmak. KE, 169

b. eyle- Cimrilik yapmak. KF, 81

baḥr Ar. Deniz. GT, 213; MG, 109

bahri Bir buğday türü. KFT, 948

baḥş Ar. Bahis, münâkaşa. GT, 213; Konuşulan şey, söz. İM, 506; Bahis, söz. MG, 110

baḥş Far. Hisse, pay. BM, 474; Kısım, hisse, parça. GT, 213

baḥşāyış Far. Bağışlama, lûtf, ihsan. GT, 213

baḥşîş (~ bahşîş) Far. Bağışlama, ihsan, lûtf. GT, 213; Bağış. İM, 506; Bahşîş, bağış olarak verilen para, armağan. KE, 169; Hediye. KI, 14; **bahşîş** Bahşîş. KFT, 948

b. bir- Bağış olarak para vermek. KE, 169

b. tile- Bağış olarak para istemek. KE, 169

baḥt I Ar. Halis, saf. KF, 81

b. eyle- Temizlemek, özüne döndürmek. KF, 81

baḥt II Far. Talih, şans, baht. CCII, 561; Tâlih, ikbal, baht. GT, 213

baḥtli Far.T. Talihli, şanslı, bahtlı. CCII, 561

baḥtlıḡ Far.T. Bahtlı, talihli, şanslı. KE, 169

b. bol- Şanslı olmak. KE, 169

ba'îd Ar. Uzak. İM, 506; Uzak, ırak. MG, 110

baḡ- I (~ **bak-**) Bakmak, seyretmek. BM, 474; Bakmak. BV, 131; DM, 73; GT, 213; İM, 506; KF, 81; KI, 14; KK, 102; MS, 115; TA, 91; Bakmak; gözetlemek. HOA, 230; Görmek, bakmak. CCII, 562; Bakmak; göz atmak. KE, 169; Ø MG, 110; **bak-** Bakmak. CCI, 434; TZ, 147

bir köz birle b.- Öfke ve kibirden gözü küçülterek bakmak. KE, 169

közi ucu birle b.- Gözlerini kısıp inceleyerek bakmak. KE, 169

tîz b.- Hemen bakmak, şiddetle bakmak. KE, 169

uğurlayu b.- Bakmak için dalgın vaktini beklemek, vaktini kollamak. KE, 169

ulaşu b.- Devamlı bakmak. KE, 169

yaḥşî b.- Gözünü dikerek bakmak, dikkatlice bakmak. KE, 169

baḡ- II Korumak, gözetmek. KE, 169

baḡ- III Beklemek. BM, 474

bāk Kaygı; üzüntü; korku. KE, 169

b. tut- Kaygılanmak, korkmak. KE, 169

baka duraḡı Kurbağa yosunu. İH, 6

bāḡa I Ar. Demet deste, tutam. İM, 506

bāḡa II Kurbağa. İM, 506; KE, 169

baka kal- Baka kalmak, şaşa kalmak. TZ, 147

baka kaldır- Şaşırtmak. TZ, 147

bakam Ar. Odunundan kırmızı boya çıkarılan bir ağaç,

- Brezilya ağacı, kan ağacı. CCI, 434
- bakami** Kan ağacının kırmızı rengi. CCI, 434
- bağar** Ar. Sığır. KE, 169
- bağatır**- Beklemek. TA, 91
- bağbak** Bakbak sesi. KE, 169
- b. kıl**- Kadeh, şişe vs. ağzı dolarken içindeki su ses çıkarmak. KE, 169
- bakça** (~ **bağça**) *Far.* Bahçe; bostan. CCI, 434; Bahçe. TZ, 147; **bağça** Bağ, bostan. İH, 6
- bakçacı** *Far.T.* Bahçıvan. CCI, 434
- bağıcı** Bakıcı, bakan. MS, 115
- bağıl**- Bakılmak, değer verilmek; bakılmak. İM, 506
- bakılın**- Bakılmak. İM, 506
- bağır**- Bağırmaq. İH, 6
- bağır geli** Havan. TZ, 147
- bağır I** (~ **bağır**) Bağır. BM, 474; DM, 73; KK, 102; TA, 91; Bağır madeni. KFT, 948; Bugünkü manasında. Kİ, 14; **bağır** Bağır. TZ, 147
- bağır II** Karacığır. BM, 474 *bk. bar II*
- bağırçı** Bağırıcı. KFT, 948; TA, 91
- bağırşı** Bağırıcı. TA, 91
- bağıs**- Korkmak, taaffün etmek. Kİ, 14
- bağış** Bağış. HOA, 230
- bağış**- Bağışmak, karşılıklı bakmak. KE, 169
- bağışla**- Bağışlamak. TA, 91
- bâkî** Ar. Ebedî. BV, 131; Bâki, kalıcı. GT, 214; Daimî, sürekli. İM, 506; Artan, geri kalan, artık; sürekli, kalıcı. KE, 169; Sürekli, kalıcı; bir şeyden artan (miktar), artakalan, geride kalan. KF, 82
- b. bağ**- Artmak. KE, 169; Artakalmak. KF, 82
- b. bağ**- Kalıcı olmasını sağlamak, sürekli öyle bırakmak. KE, 169
- b. ol**- Sonsuz olmak. KF, 82
- bağıye** Ar. Bakiye, geri kalan, artan. GT, 214
- bağk** Ar. Bit. İM, 506
- bağkâl** Ar. Bakkal. GT, 214
- bağlâ I** (~ **bâklâ** ~ **bağla**) Ar. Bağla. DM, 73; İM, 506; KK, 102; MG, 110; **bâklâ** TA, 91; **bağla** TZ, 147
- bağla II** Ar. Semiz otu. BV, 131
- bağlı** *Far.T.* Aziz. CCII, 562
- bağmak** Bakmak; incelemek. KE, 169; Bakmak. KFT, 948
- b.nı yinçe bağ**- İnceden inceye dikkat etmek, dikkatlice bakıp incelemek. KE, 169
- bağmaklık** Bakma. KFT, 948
- bağraç** Bağrıdan yapma, üstünden kulplu bir şinik genişliğinde kap ki, su konulur. İH, 6
- bağsak** Yaya sarılan bir nevi kayış. Kİ, 20
- bağsat**- Çürümek. BM, 474
- bağşı** Kâtip. CCI, 434 *bk. bitikçi*
- bağtır**- Baktırmak. KK, 102; MG, 110 *krş. bağtur-*
- bağtur**- Baktırmak. BV, 131 *krş. bağtur-*
- bağurdağ** Boğaz, gırtlak. Kİ, 14
- bal** Bal. BM, 474; BV, 131; CCI, 434; CCII, 562; GT, 214; HOA, 230; İM, 506; KE, 169; KFT, 948; KK, 102; MS, 115; TA, 91; TZ, 147; Bugünkü manasında. Kİ, 14
- bal korkutı** Bal arısı. İM, 507
- bala** Çocuk, yavru. BV, 132; Yavru. GT, 214; KE, 170;

- Cenin, karındaki çocuk;
kuş ve hayvan yavrusu.
İM, 506; Piliç. Kİ, 14;
Bala, yavru. TZ, 147
- Balaban I** Çakır (özel ad). DM, 73
- balaban II** Kartal. BM, 474;
Yırtıcı bir kuş, balaban kuşu. CCI, 434; Çakır. DM, 73; Çakır doğan. İM, 506; TA, 92; Doğan kuşu, iri başlı kuş. KE, 170; Doğan cinsinden çakır denen kuş. TZ, 147
- balacuk** Cıvcıv. CCI, 434
- balala-** Yavrulamak. KE, 170; Doğurmak, yavrulamak. TZ, 147
- balanus** Mum, şam. Kİ, 14
- balavası** Balmumu. DM, 73
- balavuz** Bal mumu. CCI, 434; TZ, 147
- balçağ** Sap, kılıcın sapı. MG, 110
- balçağla-** Balçıklamak, bir şeyi çamurlamak. Kİ, 14
- balçık (~ balçık)** Çamur, balçık. BM, 474; İM, 506; KE, 170; KFT, 948; MG, 110; TA, 92; Çamur, killi toprak, balçık. GT, 214; Çamur. Kİ, 14; Balçık. KK, 102; **balçık** Balçık. BV, 132
- b. bol-** Çamurlanmak, çamur olmak. KE, 170
- balçıkla-** Bulanmak, bir şeyi çamurla bulamak. BM, 474; Çamur sürmek. TA, 92
- balçıklı** Balçıklı, çamurlu. KE, 170
- balçuk** Çamur, balçık. CCI, 434
- baldaran** Baldıran otu. Kİ, 14
- baldır** Baldır, organ adı. KFT, 948; Baldır. HOA, 230 *krş.*
- baldur**
- baldur** Baldır, dizle ayak bileği arasındaki bölüm. BM, 474 *krş.* **baldır**; *bk. aşığ*;
inçük
- baley** Aptal, cahil. CCII, 562
- balgam (~ balğam)** Ar. Balgam. CCI, 434; **balğam** İM, 507; Solunum organlarının salgıladığı, ağızdan dışarı atılan sümüksü madde. KF, 82
- b. kel-** Balgam gelmek. KF, 82
- balğamaç** Bulamaç. BM, 474
- balgamış** Bağlı, bağlanmış. CCI, 434
- bālīg** Ergenleşmiş. KFT, 948
- balık (~ balık)** Balık. BM, 474; DM, 73; GT, 214; İM, 507; KE, 170; KF, 82; KK, 102; TA, 92; Bugünkü manasında. Kİ, 14; **balık** Balık. BV, 132; CCII, 562; TZ, 147
- b. ağ-** Balık suya batmayıp suyun yüzünde kalmak. KE, 170
- balık bey** Bir nevi balık. Kİ, 14
- bālīg** Ar. Ergin, bülüğa ermiş. GT, 214; Bülüğa ermiş erkek. İM, 507; Ergen, baliğ. KF, 82
- b. ol-** Baliğ olmak. KF, 82
- bālīga** Ar. Bülüğa ermiş kadın. İM, 507
- balқан** Türk dağı. Kİ, 14
- balkı- (~ balkı-)** Parlamak. CCII, 562; **balkı-** Şiddetle aydınlanmak, parlamak. Kİ, 14
- balsaman** Yun. Kutsal yağ, balsam. CCII, 562
- balsız** Balsız. BV, 132
- balşık (~ balşık)** Balçık. DM, 73; **balşık** TZ, 147
- balşıra-** Kekre olmak, kekreleşmek. TZ, 147
- balşıray-** Kekreleşmek. TZ, 147

balta (~ **balta**) Balta. BM, 474; DM, 74; KK, 102; **balta** CCI, 434; KFT, 948; TZ, 147; Bugünkü manasında. Kİ, 14

balta köpüsü Balta düğdüsü, götü. İH, 6

baltacak Küçük balta. Kİ, 14

baltıçak Çekiç. CCII, 562

baltır (~ **baltır**) Baldır. DM, 74; Kİ, 14; KK, 102; TA, 92; **baltır** TZ, 148 *krş.* **baltır**

baltır Baldır, dizle ayak bileği arasındaki bölüm. BM, 474 *krş.* **baltır**; *bk.* **aşuk**; **inçük**

bālū'a Ar. Kuyu. KFT, 948

baluk Balık. CCI, 434

balukçı Balıkçı. CCI, 435

balukla- Balık avlamak. CCI, 435

bambo Kamışın sağlam bir cinsidir ki, ondan kargı yaparlar. Zaten *kargı* kamış demektir. Konya'da kargı yapılan kalın cins kamışa *kargı kamış* derler. İH, 6-7

bambuğ Pamuk. KF, 82 *krş.* **bamuğ**

bamuğ Pamuk. DM, 74; KK, 102 *krş.* **bambuğ**

ban- (Suya) batırmak. Kİ, 14

ban Dam, çatı, sorgun ağacı. BV, 132 *bk.* **ben I**

baña Bana. KE, 170; KF, 82; MS, 115 *bk.* **ben II**; **maña**

banbal otu Banbul otu dedikleridir. İH, 7

banbuğ Pamuk. TA, 92

bandık- Son derece hırs ve iştihâ göstermek, dev iştihâsı izhar eylemek. İH, 7

banır- Bağırmak. İH, 7

bağla- Ezan okumak. BM, 474 *krş.* **banla-**

banla- Ezan okumak. Kİ, 14 *krş.* **bağla-**

banlaş- Barış yapmak. TA, 92

bapas Yun. Papaz. CCI, 435

baptisma Lat. Vaftiz, isim verme. CCII, 562

bar- I Evlenmek, boşanıp tekrar evlenmek. KE, 170

bar- II Gitmek. BM, 474; Varmak. BV, 133; HOA, 230; Kİ, 15; Gitmek, varmak. CCI, 435; CCII, 562; DM, 74; GT, 214; KK, 102; MG, 110; TA, 92; TZ, 148; Geçip gitmek; yürüyüp gitmek, gitmek. İM, 507; Varmak, ulaşmak, gitmek, yürümek. KE, 170 *bk.* **kit-**; **var-**, **yiri-**

hakemge b.- Hakeme danışmak. KE, 170

hâkinge b.- Hakime danışmak. KE, 170

yırağ b.- Uzaklaşmak. KE, 170

bar I Bir çeşit çalgı, saz. TZ, 148

bar II Karacığer. BM, 474 *bk.* **bağır II**

bar III Var. BM, 474; BV, 132; GT, 214; Kİ, 14; KK, 102; MG, 110; TZ, 148; Mevcut, var. CCI, 435; CCII, 562; DM, 74; HOA, 230; İM, 507; KE, 170 *bk.* **var**

b. kim Ne var ki. İM, 507

b. kıl- Var etmek, yaratmak. KE, 170

bār IV Far. Yük. GT, 214

barabar Beraber. TZ, 148

barak Tüylü bir cins köpek. İH, 7; Çoban köpeği. TZ, 148

barakat Ar. Bolluk, bereket. CCI, 435

bararar Pudra. DM, 74

baraş- Barışmak. KK, 102

baraştır- Barıştırmak. KK, 102

barbağ Far. Kopuza benzer bir saz. GT, 215

barça Hepsî. BV, 133; Hepsî, bütün, hep. CCI, 435; İM, 507; MS, 115; Hepsî, herkes, bütün, hep. CCII, 563; Hepsî, bütün, cümle. GT, 215; Bütün, hep. KE, 170; KK, 102; TZ, 148; Bütün, her bir. KF, 82; Tüm, hep. KFT, 948; Hepsî, hep. Kİ, 15; Hepsî, bütün. MG, 111; Tümü, hepsi. HOA, 230

barça törede Genellikle, genelde. CCI, 435

barçak Asker baltası. BM, 475
bk. batılçak

barçın İpek, ibrişim. BM, 475; İpekli kumaş. Kİ, 15 *bk. ebrişüm*

bardak (~ bardak) Bardak; ibrik. BM, 475; Büyük testi, fiçî. DM, 74; Bardak. KFT, 949; KK, 103; TA, 92; Testi. Kİ, 15; **bardak** Su testisi. CCI, 435; CCII, 564; Testi. TZ, 148

bardakçı Testi, fiçî yapımıyla uğraşan. DM, 74

barıĝlı Varacak olan, varmak üzere olan. KE, 170
b. ermez Varacak olan değil. KE, 170

barısı Bütün, hepsi. CCII, 564

barış- Barışmak. GT, 215; Birlikte varmak, birlikte gitmek. KE, 170; Barışmak, barış yapmak. TA, 92

barış Varış, ulaşma. KE, 170

bari (~ bârî) *Far.* Hiç olmazsa, bârî. GT, 215; **bârî** Hiç olmazsa, öyle ise. KFT, 949

bârid *Ar.* Soğuk. BV, 133

barlı Kıpçak kabilesinden birisi. Kİ, 15

barlık Varlık, mevcudiyet. İM, 507

barlu kişi Zengin kimse. CCI, 435

barlu Zengin, varlıklı. CCI, 435; Kİ, 15; Varlıklı. TA, 92

barma suluĝ Yol veya seyahat için su kabı. Kİ, 15

barma şuvluk Matara. BM, 475

barmaĝ Parmak. HOA, 231

barmaĝ I (~ barmak) Parmak. BM, 475; BV, 133; DM, 74; GT, 215; HOA, 231; İM, 507; KE, 170; KF, 82; KFT, 949; Kİ, 15; KK, 103; MG, 111; MS, 115; TA, 92; Parmak: 1. Beĝparmak; 2. Sokparmak; 3. Ortaparmak; 4. Cıcamık; 5. Çıçalık, sırça parmak da derler. İH, 7; **barmak** El parmaĝı; ayak parmaĝı. CCI, 435; Parmak. CCII, 564

b. başı Parmak ucu. İM, 507

b.ları arasını aç- Parmakları birbirinden uzaklaştırmak, ayırmak. KE, 170

b.larını kikirüş- Parmaklarını birbirine girdirmek, parmakları kenetlemek. KE, 170

baş b. Başparmak, el ve ayaktaki kalın parmak. KE, 170

barmaĝ II Varmak, ulaşmak, gitmek, yürümek. KE, 170

barmaĝla- Parmaklamak. TA, 92

barmaĝlu Parmaĝı olan, parmaklı. HOA, 231

bars (~ bârs) *Far.* Pars. BM, 475; DM, 74; Kİ, 15; KK, 103; TA, 92; **bârs** İM, 507

barşa Hep, bütün, tamam. DM, 74; Hep, bütün. TZ, 148

barşıl Rüşvet, rüşvet olarak alınan şey. GT, 215

bas barmak Nüshalarda bu şekilde mukayyetti. Kİ, 15

bas- I (Güreşte) galip gelmek, yıkmak. Kİ, 15

bas- II (~ baş-) Basmak. BV, 133; CCII, 564; KFT, 949; MG, 111; TZ, 148; Basmak, baskına uğratmak, hakından gelmek, ezmek. GT, 215; Basmak, çiğnemek. İM, 507; Basmak; ağırlık vermek; yük gelmek; çiğnemek, ezmek; hücum etmek. KE, 170; **baş-** Basmak, bir şeyi güç kullanarak sıkıştırmak. BM, 475; Basmak. HOA, 231; Basmak, ayak basmak. KF, 82; Ezmek, basmak, üzerini kapamak. KK, 103; Basmak, ezmek. TA, 92

dāğ b.- Dağlamak, kızgın demirle yakmak. KE, 170

düşmenni b.- Düşmana saldırmak. KE, 170

iş b.- İş ağır gelmek. KE, 170

yük b.- Yük ağır gelmek. KE, 170

basa (~ başa) Hatta; bundan dolayı, çünkü; ancak, illa. CCI, 435; Sonra, ve, bundan dolayı, diğer taraftan. CCII, 564; Söz söyleyen kimseyi sözüne devam ettirmek için söylenen “daha daha” kelimesi mukabilidir, hâlâ bugün İstanbul’da durmadan söyleyen kimse için *pasa* söyledi derler. Kİ, 15; Ancak. TZ, 148; **başa** Ancak, illâ. DM, 74

başağı gün (~ basağı gün) Öbür gün. BM, 475; **basağı gün**

Yarından sonra (öbür gün). Kİ, 15 *bk. başga gün*

başal Ar. Soğan (kök). BV, 134

basan Köpeklerle takılan isimdir, aslı itibariyle *bastı* kelimesinden müştaktır, zira köpekler kurtu yıkarırmış. Kİ, 15

basāt Ar. Düz, açık yer. KFT, 949

başîret Ar. Basîret. GT, 215

baskak Vali. CCI, 435

baskıç Pabuç. TZ, 148

basmak Hücum etme, saldırma, baskın. KE, 170

düşmenni b. Düşmana saldırmak. KE, 170

basmur Çedene; serçe tohumu denilen bitki. DM, 74

Başra Basra şehri. GT, 215

baş Ar. Yaymak, döşemek. BV, 138; Yayma. İM, 507

baştur- Yenmek, alt etmek. HOA, 231

bāsur Ar. Basur, mayasıl. KE, 171

basur- İyice örtmek. Kİ, 15

baş I İnsan başı, kafası; kafa, baş. BM, 475; Baş. BV, 134; DM, 74; GT, 215; HOA, 231; İM, 507; KFT, 949; MS, 115; TZ, 148; Kafa, baş; ilk; başlangıç; uç, burun. CCI, 435-436; Kafa, baş. CCII, 564; Kİ, 15; KK, 103; TA, 92; Baş; kafa; baş taraf; uç; başak; başlangıç; ilk. KE, 171; Baş, bir şeyin başlangıcı. KF, 82; Baş; uç noktası. MG, 112

b. ur- Diz çökmek, eğilmek, selamlamak. CCII, 564

b.ı tēzgin- Başı dönmek; bir şeyin tepesi, üstü, ucu. CCII, 564

b. bağı Başa bağlanan çember. İH, 7

- b.1 kaba gel-** Başı açık, külâhsız gelmek. İH, 7
- b. ayakı** Sakatat. İM, 507
- b. başka** Yalnız olarak. İM, 507
- b. harâcı** Müslüman olmayanlardan alınan vergi. İM, 507
- b. yabuğu** Kadınların baş örtüsü. İM, 507
- b. yüv-** El çekmek, ilgilenmemek. İM, 507
- b.dan başla-** Yeniden başlamak. İM, 507
- b. barmak** Başparmak, el ve ayaktaki kalın parmak. KE, 17; **b. barmak** Baş parmak. KF, 83; KK, 103
- b. igi** Baş ağrısı, migren. KE, 171
- b. igi ketür-** Baş ağrısı getirmek, başını ağrıtmak. KE, 171
- b.1 tezgîn-** Başı dönmek. KE, 171
- b.1 sirkelig bol-** Başı bitlenmek. KE, 171
- b.in çevür-** Şeytan aklını çalmak, bilincini yitirmek. KE, 171
- b.in kodı kıl-** Başını aşağı eğmek, başını önüne eğip susmak. KE, 171
- b.in kötür-** Başını yukarı kaldırmak, boynunu uzatmak. KE, 171
- b.inı aşağı kıl-** Başını aşağı eğmek, utanmak. KE, 171
- b.larını yül-** Tıraş etmek. KE, 171
- buğday b.1** Başak. KE, 171
- yol b.1** Sınır, hudut. KE, 171
- baş II** Yara, çıban. KE, 171; Kİ, 15; Yara. BM, 475; TA, 92
- b. dāğla-** yara iyileşmeden kabuğunu almak, yarayı kızgın demirle yakmak. KE, 171
- b.inı bağla-** Yarasını sarmak. KE, 171
- b.inı dāğla-** Yara iyileşmeden kabuğunu almak. KE, 171
- b.inı otala-** Yarayı tedavi etmek. KE, 171
- b.inı sıta-** Yarayı patlatmak,deşmek. KE, 171
- baş tav** Bir dağın adı. TZ, 149
- baş yülütçi** Berber. DM, 74
- başa** Tırnak. (çatal tırnaklı hayvanlarda) TZ, 148
- başak I** Bugünkü manasında, sünbüle. Kİ, 15
- başak II** Okun ucundaki sivri demir. İM, 507; Başak, ok başı, ok temreni. KE, 171; Ø Kİ, 15 *bk. demren*
- b. kıl-** Okun ucuna başlık yapmak veya takmak. KE, 171
- başar** Başarı, tedbir. TZ, 148
- başar- I** Başa çıkartmak, itmam etmek. Kİ, 15
- başar- II** Başarmak, tedbir almak. TZ, 148
- başçı** Yönetici, başkan. MG, 112
- başdağ** Çoluk çocuğu olmayan, tek başına yaşayan. TA, 92
- başga** Başka. İM, 507; Ø MS, 115 *bk. başka*
- başga gün** Öbür gün. BM, 475 *bk. başağı gün; aynı gün*
- başıra kak-** Başına kakmak, başına dürtmek. İH, 7
- başka (~ başka)** Başka. BV, 135; HOA, 231; MG, 112; Başka, diğer. İM, 507; Başka, farklı. KF, 83; “Ayrıca, üstelik, bir yana” anlamlarında +den başka biçiminde kullanılan bir

- söz, başka. MS, 115;
başka Başka. CCI, 436;
 CCII, 564; TZ, 148
b. b. Değişik, farklı. İM, 507
- başkar** Başarı, tedbir. TZ, 148
başkarlı Tedbirli, başarılı. TZ, 148
- başkar-** Başarmak. TZ, 148
başkarış- Tartışmak, bir şey ileri sürmek. CCII, 565
- başla- I** Başlamak. BV, 135; GT, 215; HOA, 231; İM, 507; KF, 83; KFT, 949; KK, 103; MG, 112; MS, 115; TZ, 149; Bir şey yapmaya girişmek. CCI, 436; Bir şey yapmaya girişmek; başı çekip yol göstermek, rehberlik etmek, kılavuz olmak. CCII, 565; Başlamak; işe girişmek; harekete geçmek; ortaya çıkmak. KE, 171; Bugünkü manasında. Kİ, 15; Bir işe başlamak. TA, 92
- başla- II** Yaralamak. TA, 92
başlat- Başlatmak. TZ, 149
başlı Başlı olan, başlı. CCII, 565; Başlı. İM, 507
- başlığ I** Başa geçen, galip gelen, önder olan. KE, 171
b. kıl- Önder olmak, galip gelmek. KE, 171
- başlığ II** Başlı, kafalı. KE, 171
yüğül b. Sevinç veya üzüntüden kendini kaybeden. KE, 171
yüğül b. bol- Sevinç veya üzüntüden sıçrama, kendini kaybetmek. KE, 171
- başlığ III** Yaralı. KE, 171
b. bol- Yaralanmak. KE, 171
b. kıl- Yaralamak. KE, 171
- b.nı öldür-** Yaralının işini çabuk bitirip öldürmek. KE, 171
- başlık** Aslı itibariyle *pağşahlık* olup padişahlık demektir. Kİ, 16
- başlı eyle-** Yaralamak. Kİ, 16
başlu Başlı. HOA, 232
- başmak (~ başmak)** Ayakkabı. CCI, 436; Pabuç. TZ, 149;
başmak Terlik. BM, 475; Ayakkabı, pabuç. GT, 216; Ayakkabı; aslı itibariyle *basma*ktır. Kİ, 16; Çizme. KK, 103; Ayakkabı. TA, 92
- başmakçı** Pabuççu. KFT, 949
başsız Başlı olmayan, başsız. CCII, 565
- bat- I (~ bat-)** Batmak, dalmak. BM, 475; Batmak, suya dalmak. KK, 103; **bat-** Suya dalmak. İM, 507
- bat- II (~ bat-)** Batmak. BV, 135; GT, 216; Kİ, 16; TZ, 149; Bir sıvının üstündeyken içine gömülme, batmak. CCI, 436; CCII, 565; Güneşin batması, gözden kaybolması. İM, 507; (Güneş, yıldızlar) ufkun altına inmek, batmak. KF, 83; Batmak, yere batmak; içine gömülme; ufukta kaybolmak; suya dalmak, boğulmak. KE, 171-172; Batmak, gömülme. MG, 112; (Güneş) batmak. MS, 115; **bat-** Güneş vs. batmak. KK, 103; Ay, güneş, yıldız batmak. TA, 93
- kün b.-** Güneş ufukta kaybolmak. KE, 171-172
yılduz b.- Yıldız yağmura delalet ettiği hâlde yağdırmayıp batmak. KE, 171-172

ba(ı)n İç, karın. GT, 216
batak Dalgıç. TZ, 149
baçal Ar. Hasmin hamlesini savuşturma, boşa çıkarma. MG, 112
baçālet Ar. Avârelik, başıboşluk. GT, 216
baçalla- Ar.T. Hasmin hamlesini savuşturmak, boşa çıkarmak. MG, 112
baçallan- Ar.T. Hamlenin neticeye ulaşamaması. MG, 113
baṭāne I Ar. Karın. MG, 112
baṭāne II Ar. Kaz tüyü. KF, 83
bataş- Kargı ile pataklaşmak. İH, 7
batğuçı Batıcı, batan, boğulan. KE, 172
bāṭıl Ar. Yanlış, bātıl. GT, 216; MG, 113; Boş. HOA, 232; Boş, beyhude, çürük. İM, 507; Batıl, çürük, boş, beyhude, geçersiz, yanlış, saçma. KE, 172; Batıl. KF, 83; Batıl, sapık. KFT, 949
b. ay- Yalan söylemek. KE, 172
b. bol- Boşa gitmek, delili iptal olmak. KE, 172
b. çık- Boşa gitmek, yok olmak. KE, 172
b. kıl- Tanrı gerçek olmayanı silmek, faydasız yapmak. KE, 172
b. kıl- Kanını helal etmek, intikam almamak. KE, 172
b. söz Boş söz, saçma söz. KE, 172
b. söz sözle- İşe yaramaz sözler söylemek, boş konuşmak. KE, 172
b. eyle- Boşa yapmak. KF, 83
b. ol- Batıl olmak. KF, 83
baṭılçak Asker baltası. BM, 475
bk. barçak
bāṭılık Ar.T. Batıllık. KFT, 949

batım Ar. Sakız, çitlenbik. BV, 135
bāṭın Ar. İç, derun. GT, 216; Gizli sır. İM, 507; Gizli, görünmeyen. KF, 83; İç, dahil. KFT, 949
batır- I Gizlemek, saklamak. CCI, 436; CCII, 565; Batırmak. GT, 216
batır- II Nimete küfran ederek tuğyan etmek. Kİ, 16
batırmak Gizleme. CCI, 436
batış Batı. CCI, 436; Güneşin battığı taraf, batı. CCII, 565
batkak Batak. TZ, 149
baṭkır- Batırmak. KK, 103
batmak Batmak, ufukta kaybolmak. KE, 172
kün b. Güneş ufukta kaybolmak. KE, 172
bātmān (~ baṭman ~ batman ~ batmān) Ar. 2-8 okka arasında değişen bir ağırlık ölçüsü, batman. GT, 216; **baṭman** Batman, bir çeşit ağırlık ölçü birimi. BM, 475; Batman. DM, 74; KK, 103; Ağırlık ölçüsü; 7,692 kilogram olan ağırlık ölçüsü birimi. MS, 115; **batman** Altı okka ağırlığında bir ölçü. BV, 135; Coğrafyaya göre değişen bir ağırlık ölçüsü. CCII, 565; Ağırlık ölçü birimi. HOA, 232; Batman. İM, 507; TA, 93; TZ, 149; Bölgeye göre değişen ikiden sekiz okkaya kadar sıvı ve tahıl ölçüsü. KFT, 949; Ölçü. Kİ, 16; Batman (ağırlık ölçüsü). MG, 113; **batmān** Batman, bir ağırlık ölçüsü. KF, 83
baṭṭāl Ar. İşe yaramaz, geçersiz. KF, 83

- b. eyle-** Geçersiz saymak. KF, 83
- b. ol-** Geçersiz olmak. KF, 83
- baṭṭalıksuz** Kudret sahibi, her şeye gücü yeten; sonsuz. MS, 115
- batuḳ** Kara bataklık kuşu. Kİ, 16
- batur-** I Batırmak. BV, 136; Üzerindekilerle yere göçürmek, yerin veya suyun dibine sokmak. KE, 172
- suṽḡa b.-** Suyun dibine sokmak. KE, 172
- yerge b.-** Yerin dibine sokmak. KE, 172
- batur-** II Geçirmek, sokmak. KE, 172
- tırnaḳını b.-** Tırnağını geçirmek, sokmak. KE, 172
- batur-** III İnkâr etmek. Kİ, 16
- bav** Bağ, zincir. CCII, 565
- Bāverdi** Esere göre okçulukta ün salmış üç kişiden biri Ebū Hāşim. HOA, 232
- bavla-** Bağlamak. CCII, 565
- bavraḳ** Ar. Çiriş otu. BV, 136
- bavur I** Karaciğer, bağır. TZ, 149
- bavur II** Yaralı, yağırlı. TZ, 149
- bavursak** Aziz, sevgili. CCII, 565
- bay I** Koca, bey. KF, 83
- bay II** Zengin, varlıklı kimse. CCI, 436; Zengin, varlıklı. CCII, 565; İM, 507; KE, 172; Zengin. BM, 475; DM, 74; GT, 216; KFT, 949; Kİ, 16; KK, 103; MG, 113; TA, 93; TZ, 149
- b. ol-** Zenginleşmek; faydalanmak. BM, 475
- b. bol-** Zenginleşmek. KE, 172
- bay-** Zenginleşmek; faydalanmak. BM, 475; Zengin olmak. TZ, 149
- bayaḡı I** Oldukça, bol. KF, 83
- bayaḡı II** Önceki. GT, 216
- bayagına** Uzun zaman önce. CCII, 565
- bayak** Demin. TZ, 149
- bayām (~ bayam)** Far. Badem. DM, 75; **bayam** Kİ, 16; TA, 93
- bayan-** Beğenmek. TZ, 149
- Baybars I** Baybars, pars emiri (özel ad). DM, 75; Baybars (özel ad). TA, 93
- Baybars II** Zengin (özel ad). DM, 75
- baydaḳ** Far. (Satranç oyununda) piyade, piyon taşı. GT, 216
- bayḡuş (~ bayguş)** Baykuş. BM, 475; DM, 75; **bayguş** TZ, 149
- bayı-** Zenginleşmek; faydalanmak. BM, 475; Zengin olmak. Kİ, 16; TZ, 149
- bayık üşbu** Muhakkak işte şu. İH, 7
- bayılt-** Bayıltmak. TZ, 149
- bāym** Ar. Bir talak cinsi. KFT, 949
- bayır** Dağ eteği. İH, 7
- bayıt-** Zengin etmek. GT, 216
- baykuş** Baykuş. DM, 75; GT, 216; KE, 172; TA, 93 *krş.*
- bayḡuş**
- bayla- I** Bağlamak. TZ, 149
- bayla- II** Faydalanmak. BM, 475
- bayla- III** Zenginleşmek. BM, 475
- baylanmış** Yaplanmış. TZ, 149
- baylavuç** Tava. TZ, 149
- baylı** Yapılı. TZ, 150
- baylık (~ baylık)** Zenginlik, varlıklı olma. İM, 508; Zenginlik, varlıklılık. KE, 172; Zenginlik. KK, 103; **baylık** CCI, 436
- baymak** Kıcı tomalıç kıcı çıkık olan adam. TZ, 150
- bayram** Bayram. BM, 475; CCI, 436; GT, 216; İM, 508;

- KF, 83; KFT, 949; MS, 152
- b. eyle-** Bayram yapmak. KF, 83
- bayramla-** Bayram etmek. TZ, 150
- baytar** Ar. Baytar, veteriner. BV, 136; Baytar. GT, 216
- baytara** Ar. Ø BV, 136
- bayut-** Zenginleştirmek. KE, 172
- baz-** Kurtulmak; yarsımak. TZ, 150
- baz** Sülh. Kİ, 16
- bāzār** (~ **bazār** ~ **bazar**) *Far.* Pazar, çarşı. GT, 216; İM, 508; Pazar, alış veriş yeri, alış veriş. KE, 172; Pazar. KFT, 950; TA, 93; Asıl nüshada *bazar*adır, bugünkü manada. Kİ, 16; **bazār** Pazar, pazar yeri. MS, 116; **bazar** Pazar, çarşı. BM, 475; Satıcıların mallarını satmak için sergiledikleri yer, çarşı. CCI, 436; Pazar. KF, 83; KK, 103
- bāzārçı** *Far.T.* Pazarcı. DM, 75
- bazargan** *Far.* Tüccar, bezirgân. CCI, 436
- bāzergen** *Far.* Tacir, ticaretle uğraşan. İM, 508
- bāzergenlik** Ticaretle uğraşma. İM, 508
- ba‘zı** Ar. Bâzı, bir kısım. GT, 216; KF, 84; MG, 113; Kimi, bazı. İM, 508; KFT, 950; Bazı, kimi, birtakım. MS, 116
- bażı‘a** Ar. Bir cins baş yarığı. İM, 508
- bāzık I** (~ **bāzık**) Ar. Ateşte veya güneşte pişirilip üçte ikisinden az miktarı giden ve sarhoşluk verici bir hale gelen üzüm usaresi. KFT, 950; **bāzık** Şıra. İM, 508
- bazık II** (~ **bazık**) Kaba, iri; kötü huylu. DM, 75; Fena kötü. İM, 508; Fena, kötü adam. Kİ, 16; **bazık** Kalın, kaba. CCI, 436
- bāzī** *Far.* Pazi. İM, 508
- bāzincān** Ar. Patlıcan. İM, 508
- bāzirgān** *Far.* Bezirgân, tüccar. KE, 172; Tüccar. TA, 93
- bāzirgānlık** *Far.T.* Bezirgânlık, tüccarlık. KE, 172
- bazlamaç** Saçta pişirilen kalın yufka. İH, 7
- bazlaş-** Barışmak, sülh etmek. Kİ, 16
- bazluğ** Barış, esenlik. CCII, 565
krş. bazlık; bazluğ
- bazlık** Barış, esenlik. CCI, 436
krş. bazluğ; bazluğ
- bazluğ** Barış, esenlik. CCII, 565
krş. bazlık; bazluğ
- bazu I** Oklava. Kİ, 16
- bāzū II** *Far.* Pazi. BV, 137; GT, 217; HOA, 232; KFT, 950
- bazuğ** Şişman adam. Kİ, 16; Ø BV, 137
- bdr** Kuş yavrusu. TA, 93
- be** Süt emen kısarak. TA, 93
- bebecük** Göz bebeği. Kİ, 16
- bebek** Metinde yalnız göz bebeği olarak geçmektedir. GT, 217; Göz bebeği. TZ, 150
- Becel** Yemen’de Becîle kabilesinin yaşadığı bölge. MS, 116
- becer** Ar. Göbeğin çıkıp şişmesi. BV, 137
- becuda** *Far.* Kızıl lale benzer kıymetli bir taş. CCI, 436
- Becük** İsmi has, fakat asıl manası Abu Hayyanca belli değilmiş. Kİ, 16
- beçek I** Kavlıç. TZ, 150
- beçek II** Oturak. TZ, 150
- bêçel** Kalçası kırık, topal, sakat. CCII, 565
- beçik** Beşik. TZ, 150
- beçinci** Beşinci. TZ, 150

bed *Far.* Kötü, fena, çirkin. GT, 217

b. ef'āl Kötü hareketli. GT, 217

bedbaht *Far.* Bahtsız, kötü talihli. İM, 508; Bahtsız, talihsiz. KE, 172

b. bol- Üzülmek, şanssız olmak. KE, 172

b. kıl- Üzmek, mutsuz etmek. KE, 172

bedbahtlık *Far.T.* Kötü talihli olma. İM, 508

bedel *Ar.* Karşılık, bedel. GT, 217; Karşılık. İM, 508; Bedel, karşılık; eşit, denk. KE, 172

b. bir- Bir şeye karşılık olarak vermek. KE, 172

b. kıl- Karşılığını vermek, eşitlemek. KE, 172

beden *Ar.* Beden, vücut. GT, 217

bedene I *Ar.* Bildircin. DM, 75; KK, 103

bedene II *Ar.* Kurbanlık için boğazlanan deve. İM, 508

bedī' Görülüp işitilmemiş. ? GT, 217

bedihā *Ar.* İrticâlen (güzel söylemek). GT, 217

bedr I *Ar.* Dolunay, bedir. GT, 217; Dolunay. KF, 84

b. kece Dolunay gecesi. KF, 84

Bedr II *Ar.* Hz. Muhammed'in savaşlarından biri. HOA, 232

bedreḳā *Ar.* Kılavuz, rehber, delil. GT, 217

Bedrū'l-eyimme Bir unvan. KFT, 950

bedük Ø BV, 137

bēg (~ beg) *Bey.* CCI, 436; **beg** DM, 75; KK, 103; MS, 116; *Bey*, efendi, emir. KE, 172; *Bey*, hüküm sahibi kimse. KF, 84 *bk.*

big

beğ damgası Sultan mührü, işareti. İH, 7

begen- Beğenmek, razı olmak. BM, 475; Beğenmek. DM, 75; TZ, 150

begir- Melemek, çiftleşirken bağırmak. KE, 172

begli *Yaplı.* TZ, 150

beglik *Beylik*, emirlik. KE, 172-173; *Beylik.* KFT, 950 *bk.* **biglik**

b. kıl- Emir olmak, lider olmak. KE, 172-173

b.ni boynığa at- Birine emirlik yüklemek, liderliği birine bırakmak. KE, 172-173

beh *Far.* Ayva. CCI, 436

behet *Ar.* Kaparo, pey. CCI, 436

Behrām Behram-ı Gur adlı meşhur Sasânî hükümdârı. GT, 217; Horasan halkının okçuluğu ilk çıkaran olarak bildikleri kişi. HOA, 232

bek I *Bey*, emir. BM, 475; *Bey.* Kİ, 16

bek II (~ bēk) Aslı itibariyle berk olup pek, kuvvetli, bağ demektir. Kİ, 16; Ø GT, 217; **bēk** Sağlam, sıkı kapalı. CCII, 566 *bk.* **bik**

beḳā *Ar.* Bâkilik, devâm, beka. GT, 217

b.sız *Fani.* GT, 217

Bekçeri Güçlü asker (özel ad). TA, 93

bekçi Bekçi, koruyucu. KE, 173

beki- Barkımak, kuvvetlenmek. Kİ, 16

beki *Ustura.* TZ, 150

Bekir *Ar.* Kişi adı. KE, 173; Temsilî kişilerden biri. KFT, 950; Ø BV, 137

Bekiş İsmi hastır, Abu Hayyan bu kelimenin nereden geldiğini bilmiyor. Kİ, 16

- bekit-** Berkitmek, kuvvetlendirmek, bir şeyi diğerine bağlamak, perçinlemek. Kİ, 16
- bekle-** Beklemek, gözetmek, korumak. KE, 173; Beklemek. KF, 84; KFT, 950; İntizar etmek, bugünkü manasında. Kİ, 16
- bekle-** Kilitlemek. KK, 103
- bekmās** Pekmez. KK, 103 *krş.*
bekmes; bekmeş; bekmez
- bekmes** Pekmez. DM, 75 *krş.*
bekmās; bekmeş; bekmez
- bekmeş** Pekmez. TA, 93 *krş.*
bekmās; bekmes; bekmez
- bekmez** Pekmez. MS, 116 *krş.*
bekmās; bekmes; bekmeş
- Bektaş** Bektaş (özel ad). TA, 93
- Bektemür** Bekdemir (özel ad). TA, 93
- bél bağı (~ bel bağı)** Kuşak, kemer, bel bağı. CCI, 437;
bel bağı Kuşak. İH, 7
- bel (~ bél)** Bel. KF, 84; Bel, sırt. KK, 103; Bel, sulb, döl, zürriyet. KE, 173; Bir şeyin ortası, bugünkü manasında. Kİ, 16; Ø GT, 217; **bél** İnsan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm, bel. CCI, 437 *bk. bil*
ķısır b. Kısır, zürriyeti olmayan. KE, 173
- bel kim** Ar.T. Belki. İM, 508; KFT, 951; MG, 114
- belā I** Ar. Belā. GT, 217; KFT, 950; Dert. HOA, 232; Gam, keder, musibet. İM, 508; Bela, içinden çıkılması güç durum, musibet. KE, 173; Belā, müsibet. KF, 84
- b. teg-** Sıkıntıya girmek, zorlukla karşılaşmak. KE, 173
- b.ğa kemiş-** Sıkıntılı bir duruma sokmak. KE, 173
- belā II** Ar. Evet. KK, 103
- belāgat** Ar. Güzel söz söylemek, belāgat. GT, 217
- belāṭ** Ar. Kaldırım taşı, sert taş. İM, 508
- bèle-** Bebeği kundağa sarmak, belemek. CCII, 566
- belek** Hediye, armağan. KE, 173
b. bir- Hediye vermek. KE, 173
- beler-** Göz belermek. TZ, 150
- belert- gözñü** Hiddetle gözünü dışarı fırlatmak. İH, 7
- belesān** Ar. Pelesenk ağacı. BV, 137
- bêlgirt-** Belirtmek. CCII, 566
- belgü I** Bir şeyin izi, nişanesi, bir adamın vücuda getirdiği eseri. İH, 7
- belgü II** Zahir, aşikâr. Kİ, 17
- belgölü (~ belgölü)** Belli. KFT, 950; **belgölü** Malûm. Kİ, 17
- belgölük** Belli, belirli, apaçık, meydanda. KE, 173
b. kıl- Belli etmek, ortaya çıkarmak. KE, 173
- belgölürek** Çok belli. KFT, 950
- belgür-** Belirmek. BV, 137; Belirmek, belli olmak, görünmek. KE, 173; Belirmek, ortaya çıkmak, görünmek. KFT, 950
- belgür-** Zahir olmak. Kİ, 17
- belgürüd-** Belirtmek. KFT, 950
- belgüsiz** Alametsiz, işaretsiz. BV, 137
- belgüsüz** Belirsiz, açık olmayan. KE, 173; Belirsiz. KFT, 951
b. kıl- Belirsiz duruma getirmek. KE, 173

Belh Belh şehri. GT, 217; Horasan'da bir şehir. MS, 116

Belhî Ar. Okçu ustası olarak bilinen biri. HOA, 232

belhud Far. Ø MG, 114

belî Ar. Evet. GT, 217; İM, 508; KF, 84

bêli tar Cinsel yönden zayıf, iktidarsız. CCI, 437

belîğ Ar. Belîğ, belâgatli, fasih. GT, 217; Belîğ, fasih. KF, 84

belin- Belli olmak, ortaya çıkmak. KF, 84

beliñ Cahil. TA, 93

beliyyet Ar. Belâ. GT, 217

belki Ar.Far. Belki. GT, 217; KF, 84

bellik Silah takımı. BM, 475; Bele bağlanan silâhların tümü. TA, 93

bellü Belli, açık, aşikâr. MS, 116

b. ol- Belli olmak. MS, 116

bêlsendi Belden üstü açık, çıplak gövde. CCII, 566

beltek Peltek. Kİ, 17

bêltir Kavşak, yol ayrımı. CCII, 566

belü Ø Kİ, 17 *bk. bili II*

belük I Kolun dirsek ile omuz arasında kısım, pazu. BM, 475

belük II Saçın örgülü bir kısmı. Kİ, 17

belvâ'âm Ar. Umumi keder, gam. İM, 508

ben I Ar. Sorgun ağacı. BV, 137 *bk. ban*

ben II Birinci teklik kişi zamiri. BM, 475; Ben, kişi zamiri. KE, 173; Ben (1. teklik şahıs zamiri). KF, 84; Ben, şahıs zamiri. KFT, 951; MS, 116; Men. Kİ, 17 *bk. ben; men; min*

baña Bana. KE, 173

benefşe I Far. Menekşe. GT, 217; HOA, 232; KFT, 951

Benefşe II Far. Menekşe (özel ad). TA, 93

benek Siyah nokta, benek. Kİ, 17

benensec Ar. Menekşe. BV, 137

bengî Far. Afyon, esrar. DM, 75; "Afyon, esrâr" ile sarhoş olan, kendinden geçmiş. GT, 217

bengk Far. Esrar denen keyif verici şey. TZ, 150

bengle- Ezan okumak. MS, 116

benî Ar. Oğullar. GT, 217; Oğullar. KF, 84

b. âdem İnsanlar. GT, 217

Benî Hilâl Medîne ile Kûfe arasında bir konak yerinin adı ve orada oturan kabîle. GT, 217

Benî Temîm Bir Arap kabilesi. KFT, 951

beñiz Beniz. TA, 93

beñze- Benzemek. HOA, 232; KK, 103; MS, 116

benzer (~ bēñzer) Benzer. BM, 476; **bēñzer** Nitelik, görünüş ve yapı bakımından bir başkasına benzeyen veya ona eş olan, benzer. CCI, 437

beñzetmeksüz Benzersiz, eşsiz. MS, 116

ber- (~ bēr-) Vermek. DM, 75; TA, 93; TZ, 150; Vermek, ulaştırmak, uzatmak. KE, 173; **bēr-** Vermek. CCI, 437-438; CCII, 566 *bk. bir-; vir-*

boyun b.- Boyun eğmek, itaat etmek. KE, 173

orta b.- Eşit davranmak, orta karar vermek. KE, 173

amanat b.- Emanet vermek, emanet etmek. CCI, 437-438

- aş b.-** Yemek vermek, yiyecek vermek. CCI, 437-438
- covap b.-** Cevap vermek. CCI, 437-438
- ıkrar b.-** İtiraf etmek, açıkça söylemek. CCI, 437-438
- karav b.-** Ödül vermek, ödüllendirmek. CCI, 437-438
- kêşeş b.-** Öğüt vermek, nasihat etmek. CCI, 437-438
- ötünçe b.-** Ödünç vermek. CCI, 437-438
- salam b.-** Selam vermek. CCI, 437-438
- tanukluk b.-** Tanıklık etmek. CCI, 437-438
- yıhrar b.-** Günahları itiraf etmek, açıkça söylemek. CCI, 437-438
- aça b.-** Açıvermek. CCII, 566
- ite b.-** İtivermek. CCII, 566
- ögünç b.-** Övmek. CCII, 566
- tanihlik b.-** Şahitlik etmek. CCII, 566
- yemiş b.-** Meyve vermek. CCII, 566
- yüvüt b.-** Teselli etmek. CCII, 566
- berā‘at** Ar. Kurtuluş. KF, 84
- b. kece** Beraat gecesi. KF, 84
- berābar** Far. Beraber, birlikte. İM, 508
- berābarlık** Far.T. Eşitlik, denklik. İM, 508
- berāber** Far. Birlikte. BV, 137; KFT, 951; Bir arada. HOA, 232; Birlikte, bir arada, eşit. KF, 84; Birlikte, bir arada. MG, 114; Beraber, birlikte. MS, 116
- b. eyle-** Birlikte yapmak. KF, 84
- b. ol-** Birlikte olmak. KF, 84
- berāberle-** Far.T. Birliktelik sağlamak. KFT, 951
- berāberlik** Beraberlik, birliktelik. KE, 173
- b. kıl-** Birlikte olmak. KE, 173
- beraş** Ar. Leke hastalığı. BV, 137
- berāt I** Ar. Peygamberimize peygamberliğinin bildirildiği şaban ayının 15. gecesi. İM, 508
- berāt II** Ar. Rütbe. KF, 84
- berbať** Ar. Kaz. İM, 508
- bercās** Ar. Bir çubuk üzerindeki hedef. MG, 114
- bercimek** Far. Mercimek. TZ, 150
- berçin** İpekten yapılmış *diba* dedikleri kumaş. İH, 7
- berebār** Beraber. DM, 75
- berekāt** Ar. Bereketler. GT, 217; Bereketler, bolluklar. İM, 508; MS, 116; Bolluk, Tanrı vergisi. KF, 84
- bereket** Ar. Bereket. GT, 217; Bolluk; mutluluk. HOA, 232; Bolluk. İM, 508; Bereket, bolluk. KE, 173
- b. kıl-** Bollaştırmak, bereketli yapmak. KE, 173
- berezeh** Lail. TZ, 150
- Bergamaske ketanı** Kuzeybatı İtalya'nın Bergamasco bölgesinde üretilen bir tür keten kumaş. CCI, 438
- Bergoniya ketanı** Fransa'nın Borgogna şehrinde üretilen bir tür keten kumaş. CCI, 438
- berhāl** Far.Ar. Bu halde. KFT, 951

berhurdārlik *Far.T.* Mutlu olma, faydalanma, zevk alma. KE, 173

beri I Bu yana, bu tarafa, beri. CCII, 566; Şura bura; buraya şuraya. DM, 75; Beri, beriye. GT, 218; Bu yana, -dan beri. KF, 84; Beri, -den beri. KK, 103; Buraya. TZ, 150

berī II *Ar.* Uzak, kurtulmuş, salim. İM, 508; Uzak. KFT, 951

berīd *Ar.* Postacı. İM, 508

berik Berk, kuvvetli, sağlam. KFT, 951

béril- Verilmek. CCII, 566; TZ, 150

bérin- Çalışmak. CCII, 566

bériş- I Birbirine vermek, karşılıklı olarak vermek, yardımlaşmak. CCII, 567

beriş- II Kılıçla vuruşmak, yaralamak. KE, 173

beriyye *Ar.* Çöl, sahrâ. GT, 218

beriyyelik *Ar.T.* Sahra, çöl. KF, 84

berk I (~ **bêrk**) Kuvvetli. BV, 138; Sağlam, pek. GT, 218; Sağlam, sıkı. HOA, 232; Sağlam. İM, 508; Sert, katı; sağlam. KE, 173; Kuvvetli, sağlam. Kİ, 17; Pek, berk. TZ, 150; **bêrk** Sağlam, berk. CCI, 438

b. êt- Sağlamlaştırmak, berkitmek. CCI, 438

berķ II *Ar.* Şimşek. GT, 218

bêrk kılı Sağlam, kavi. CCI, 438

berk- Pekimek, berkimek. TZ, 150

berki- I Sabit olmak, yerleşmek, kökleşmek. Kİ, 17

berki- II Sağlamlaşmak, kuvvetlenmek. Kİ, 17

berkid- Kuvvetlendirmek. KFT, 951

berkidmeklik Kuvvetlendirme. KFT, 951

berkin- Sağlamlaşmak, düzelmek, (kemik) iyileşmek. KE, 173; Kuvvetlenme, sağlamlaşma. KFT, 951

berkistuvan Eğer takımı. TZ, 152

berkiş- Kuvvetleşme. KFT, 951

berkit- (~ bêrkî-) Pekitmek, muhafaza etmek. GT, 218; Sağlamlaştırmak. İM, 508; TA, 93; Kuvvetlendirmek, tersin etmek, sağlamlaştırmak. Kİ, 17; **bêrkî-** Sağlamlaştırmak, berkitmek. CCI, 438

bêrklep Sağlam, kavi. CCI, 438

berklik Sağlamlık. HOA, 232

Bermekîler Abbâsî hükümdarlarının, vezirliklerinde bulunmuş, dirâyet ve cömertliği ile meşhur bir âile, cömert adam. ? GT, 218

bêrneli Borçlu. CCI, 438 *krş.* **bêrnelü**

bêrnelü Borçlu. CCI, 438 *krş.* **bêrneli**

b. bol- Borçlu olmak. CCI, 438

berr (~ ber(r)) *Ar.* Çöl. GT, 218; **ber(r)** Kara, toprak. MG, 114

berrī I *Ar.* Bir buğday türü. KFT, 952

berrī II *Ar.* Toprak. BV, 138

bersam *Ar.* Birsam. BV, 138

bertil- Ovuşturulmak, ovulmak. TZ, 150

bertîl Uzun taş, uzun sert demir. KFT, 952

bertin- Vücudun bir âzası yerinden oynamak. Kİ, 17

bertük Kırık, çıkık, bere. KE, 173; Yerinden oynayan uzuv. Kİ, 17

b. bağıcu Kırık çıkık bağlayıcı. KE, 173
berü Beri, yakın olan. BM, 476; Ø KFT, 952 *bk. berī*
bes I *Far.* O halde, sonra anlamına cümlebaşı bağlacı. HOA, 232; O halde. KFT, 952; Öyleyse, şu hâlde. MG, 114
bes II *Far.* Yeter, yetiştir, kâfi (ünlem). GT, 218; Yeter, kafi. İM, 508
beser *Ar.* Beser ayeti. KF, 84
besfayic *Ar.* Çıyan otu. HOA, 232
besgeç Somun gibi *girde* denilen ekmek ki, tandır ekmeğinin incesidir. İH, 7
besle- (~ **bêsle-**) Beslemek. BV, 138; GT, 218; KF, 84; KK, 103; TZ, 150; Terbiye etmek, beslemek. İM, 508; TA, 93; **bêsle-** Beslemek. CCII, 566
beslen- Beslenmek. GT, 218
besleyici Besleyen. KF, 84
besne Sadece? Ne? BM, 476
besrek Erkek ve kızgın deve. TZ, 150
bêstle- Beslemek; bir duyguyu gönülde yaşatmak, saygı duymak. CCI, 438-439
bêstlemek Besin, gıda. CCI, 439
bêş ağaç Beş parmak, el. CCII, 544
beş (~ **bêş**) Beş sayısı. DM, 75; Sayıda beş. TZ, 151; **bêş** Beş. CCII, 567
beşâret *Ar.* Müjde, muştı. GT, 218; KE, 173; Müjde. İM, 508; KF, 84
b. bir- Müjdelemek, sevinçli bir haber ulaştırmak. KE, 173
b. eyle- Müjdelemek. KF, 84
beşerī *Ar.* İnsanî. KF, 84
beşeriyet *Ar.* İnsanlık, beşeriyet. GT, 218

beşik Beşik. DM, 75; TA, 93; Çocuk beşiği. KK, 103
beşir *Ar.* Müjdecî. İM, 508
betâne *Ar.* Büyük karınlılık. BV, 138
betât *Ar.* Kesici, satıcı. KFT, 952
beter *Far.* Daha fena, beter. GT, 218
betig Kitap. İM, 508
Betlem (Yer adı) Filistin'de Batı Şeria'da Hz. İsa'nın doğduğu şehir, Betlehem, Beytüllahim. CCII, 567
betli I Ayıplı, kusurlu. TZ, 151
bêtlî II Yüzlü, suratlı. CCII, 567
better *Far.* Daha fena, beter. GT, 218
bev Böy, örümcek. TZ, 151
bevâsır *Ar.* Zekerde ve husyede olan basur. BV, 138
bevl *Ar.* Sidik. BV, 138; İdrar, sidik. KE, 173
bevvâb *Ar.* Kapıcı. GT, 218
bey I (~ **bêy**) Kıpçakça emir demektir. Kİ, 17; Bey. KK, 103; Bey, emir. TA, 93; **bêy** Bey, emir; mal sahibi, efendi, soylu. CCI, 439
Bêy II Rab. CCII, 567 *krş.* **Bêy Têgri**
bey- Raks etmek. GT, 218; Raksetmek, oynamak. TA, 94
Bêy Têgri Rab. CCII, 567 *krş.* **Bêy II; Bêy Têgri**
Bêy Têgri Rab. CCII, 567 *krş.* **Bêy II; Bêy Têgri**
bey' *Ar.* Satış, alım-satım. GT, 218; Satma, satın alma. İM, 508; Satış, alış verişi, satın almak. KE, 173
b. kılış- Karşılıklı alış verişi yapmak. KE, 173
b. bağla- Alış verişte anlaşmak. KE, 173

- b. bozul-** Alış veriş anlaşması bozulmak. KE, 173
- b.ni boz-** Alış veriş anlaşmasını bozmak. KE, 173
- beyām** *Far.* Bir çeşit yenilebilen bitkidir. KF, 84
- beyān** *Ar.* Açıklama. BV, 138; Beyan, anlatma. DM, 76; Anlatma, ifāde, beyān. GT, 218; Anlatma, açıkça söyleme. İM, 509; Söyleme, anlatma, açıklama. KE, 173; Açıklamak, anlatmak. KF, 84; Açıklama, beyan. KFT, 952; Anlatma, beyān. MG, 115; Bildirme, açıklama. HOA, 232
- b. kıl-** Söylemek, anlatmak. KE, 173
- b. eyle-** Açıklığa kavuşturmak. KF, 84
- b. eyleyici** Gerçeği ortaya koyan. KF, 84
- beyen-** Bugünkü manasında. Kİ, 17
- beyen** Sincap. Kİ, 17
- béyenç** Takdir, hayranlık, övgü. CCII, 567
- beyer** Uygur ve Türkistan lisanında Allah, ilah demek. Kİ, 17
- beygenber** Bugünkü manasında. Kİ, 17
- Béygine** Rab, sevgili Rab. CCII, 567
- beyhūde** *Far.* Boş, boşuna, yararsız. KE, 173
- beyi- I** Büyümek. GT, 218
- béyi- II** Dans etmek, raks etmek. CCI, 439
- beyi'** Satış. KFT, 952
- béyik** Yüce, yüksek. CCII, 568
- béyiklük** Büyüklük, yücelik. CCI, 439
- beyin** Beyin. BM, 476; HOA, 232; TA, 94
- béyin-** Oynamak, keyiflenmek, sevinmek. CCII, 568
- béyinç** Takdir, hayranlık, övgü. CCII, 568
- beylik I** Beylik. KK, 103
- beylik II** Hükûmete ait her şey. İH, 7
- beylik II** Muharebede askere verilen silâh, çanta, battaniye vesaire. İH, 7
- beymiş** Halka çevirmiş, halay tutmuş. ? GT, 218
- beyn** Beyin. HOA, 232 *krş.* **beyni**
- beyni** Beyin. DM, 76; TZ, 151 *krş.* **beyn**
- beynir** *Far.* Ø Kİ, 17 *bk.* **penir**
- beş** Beş sayısı. KK, 103
- beşinçi** Beşinci. KK, 103
- beyt I** *Ar.* Beyit, iki mısra. GT, 218; Beyit, aynı vezinde iki dizelik söz. KE, 174
- beyt II** *Ar.* Ev. BV, 138; Ev, yer, mekan. HOA, 232
- b.-i şikâli** Köstek yeri. HOA, 232
- Beyt-i muḳaddes** Kabe. İM, 509
- beytü'l-māl (~ beytü'l-mal)** *Ar.* Devlet hazinesi, beytülmal. GT, 218; Maliye hazinesi. İM, 509; Devlet hazinesi. KF, 84; **beytü'l-mal** Hazine. KFT, 952
- beyük** Büyük. BM, 476; GT, 218; Büyük, ulu. İM, 509
- beyüklük** Büyüklük, azamet. GT, 218
- bez (~ bēz)** Gudde, bez. Kİ, 17; Bez. TZ, 151; **bēz** Bez, (vücutta) gudde. TZ, 151
- bez- (~ bēz-)** Usanmak. Kİ, 17; Bezmek, bıkmak, usanmak. MG, 115; **bēz-** Vazgeçmek. CCI, 439

beze- Bezemek, süslemek, nakşetmek. KE, 174; Süslemek. Kİ, 17
bezek Süs, bakış. KE, 174; Süs. Kİ, 17
bezeklig Süslü, bezenmiş. KE, 174
bezen Bir kumaş türü. KFT, 952
bezen- Süslenmek. KE, 174; Kİ, 17; Bezenmek. TZ, 151
bezenli Bezenmiş, süslenmiş. TZ, 151
bezergen *Far.* Tüccar, bezirgân. CCII, 568 *krş.* **bezirgan**
bezevü Yüze sürülen ağılık (pudra). Kİ, 17
bezgek (~ **bézgek**) Titreme nöbeti, sıtma. KE, 174; **bézgek** Sıtma, sıtma nöbeti. CCII, 568
b. bol- Titreme nöbeti tutmak, sıtmaya yakalanmak. KE, 174
bezirgan Tüccar. BM, 476 *krş.* **bezergen**
bezirken *Far.* Tecimen, bezirken. TZ, 151
bezr *Ar.* Tohum. BV, 138
bezzâz *Ar.* Kumaşçı. GT, 218
bıclıgan Vücutta olan sulu çatlaklar, mayasıl. (yalnız çatlak ile tesfir eylemişse de maksat bizim yazdığımız olacak) İH, 7
bıç- Bıçmek, kesmek. KE, 174; Bıçmek, ikiye bölmek. KK, 104
bıçak (~ **bıçağ**) Bıçak. CCI, 439; CCII, 568; TZ, 151; **bıçağ** DM, 76; İM, 509; KF, 84; KFT, 952; KK, 104; MG, 115; Pıçak. GT, 218; HOA, 232; Kİ, 20; Bıçak, küçük çakı. KE, 174
bıçakçı (~ **bıçağçı**) Bıçakçı. CCI, 439; **bıçağçı** KK, 104
bıçaqsuz Bıçaksız. KFT, 952

bıçgu Bıçak, testere. KE, 174 *krş.* **bıçkı**
bıçkı (~ **bıçkı**) Testere. BM, 476; Bıçkı, testere. DM, 76; GT, 218; Bıçkı. KK, 104; **bıçkı** Makas; testere. CCI, 439; Bıçkı. TZ, 151 *krş.* **bıçgu**
bıçkıç Makas. DM, 76
bıçkır- Horuldamak. TZ, 151
bıçku (~ **bıçku**) Bıçkı, testere. TA, 94; **bıçku** Bıçkı. TZ, 151
bıçkuç Makas. TA, 94
bıçuk Yarım. KK, 104
bıdık Bıyık. KE, 174 *krş.* **bıyık**; **mıyık**
bıgın I İnsanın yan tarafları. BV, 138
bıgın II (~ **bıgın**) Uca kemiği. BV, 138; **bıgın** TZ, 151
bıkın I Böğür. İM, 509; Bel, böğür. KE, 174; İnsanın yan tarafları. Kİ, 20
bıkın II Uca kemiği. TZ, 151
bıldırağ Yaprak. Kİ, 20
bıldırçın Bugünkü manasında. Kİ, 20; Bıldırçın. TA, 94
bılgıl-da- Pelte gibi sulu şeyler kımıldamak; kazan içindeki su cumbuldamak. İH, 7
bıltır (~ **bıltır**) Bıldır, geçen yıl; bir yıldır. TZ, 151; **bıltır** Geçen sene. Kİ, 20; Geçen yıl. KK, 104; Geçen yıl, bıldır. TA, 94
bınar Pınar, kaynak. BM, 476; Kaynak, göze. TA, 94
bınduk Fındık. HOA, 232
bınşır *Ar.* Parmak adı. HOA, 232
bırağ- I Aşılamak, döllemek. KK, 104
bırağ- II (~ **bırak-**) Atmak, fırlatmak, bırakmak. BM, 476; Bırakmak. BV, 139; KF, 84; KFT, 952;

Koymak; bırakmak. GT, 218; Bırakmak, terk etmek; atmak. İM, 509; Bırakmak, çıkarmak. KE, 174; Atmak, bırakmak. KK, 104; **bırak-** TZ, 151

bıraķıl- Atılmak, terk edilmek. İM, 509

bırçak Burçak. CCI, 439

bırğaıı Toy kuşu. BM, 476

bırgı Boru. CCII, 568

b. tart- Boru üflemek, boru çalmak. CCII, 568

bıskaç Makas. BM, 476 *bk. sındı*

bıskır- Gülümsemek. KE, 174

bısra Buraya. Kİ, 19

bış barmaķ Başparmak. BM, 476

bış Böğür. TZ, 151

bış- Pişmek, olgunlaşmak. KE, 174

çala b.- Az pişmek. KE, 174

bışaķ Bıçak. DM, 76 *krş. bıçaķ*

bışıg Olgun, pişmiş. KE, 174

bışur- Pişirmek. KE, 174

bıtır- İnkâr ettirmek. BM, 476

bıttıh Kavun karpuz. İM, 509

bıyığ Bıyık. BM, 476

bıyık (~ bıyık) Bıyık. BM, 476; GT, 219; İM, 509; KE, 174; KF, 85; KFT, 952; MG, 115; TA, 94 **bıyık** TZ, 151 *krş. bıdıķ; mıyık*

bıyruķ Yazılı emir. BM, 476

bızgak ? TZ, 151

bızlamaç Bazlama, bazlamaç. BM, 476

bızovu Geyik yavrusu. BM, 476

bi- Ar. İle anlamında beraberlik ve vasıta ilgisi kuran ön ek. HOA, 232

bi I Be harfi. GT, 219

bi II Beg. TZ, 151

bi-‘avnihi Allah’ın yardımıyla. MS, 152

bī-bāk Far. Korkusuz, çekinmeyen, sakınmayan. KE, 174

b. bol- Çekinmez olmak, korkusuz olmak. KE, 174

bī-bāklik Far.T. Korkusuzluk, çekinmezlik. KE, 174

b. kıl- Korkusuzca davranmak. KE, 174

biber Biber. DM, 76; TZ, 152

bibi Abı. Kİ, 17

biç- Biçmek, belli bir biçim vererek kesmek. BM, 476; Biçmek. GT, 219; İM, 509; KFT, 952; Kİ, 18; Kumaş, elbise biçmek. TA, 94; Biçmek, bir şeyi ortasından bölmek, kesmek, koparmak, ayırmak. TZ, 152

biç- Kılıçla biçmek. TA, 94

biçārā Far. Çaresiz. BV, 139

bīçare (~ bī-çāre) Far. Çaresiz, biçare. GT, 219; **bī-çāre** Aciz. HOA, 232; Çaresiz, zavallı. KE, 174

b. kıl- Çaresiz bırakmak. KE, 174

biçel Kötürüm adam, at vesaire. Kİ, 18

biçen I Maymun. BM, 476

biçen II Saman, kuru ot. CCI, 439

biçenlik Samanlık, yemlik. CCII, 568

Biçer *Biçmek* mastarının hal fiilinden menkul ismi has. Kİ, 17

biçig Biçilmiş, koparılmış. İM, 509

biçil- Biçilmek. KFT, 953

biçin I Biçme, hasat. GT, 219; Ekin biçimi. Kİ, 18; Biçme. TZ, 152

biçin II Maymun. KE, 174

biçin- Biçmek, belli bir biçim vererek kesmek. BM, 476 *bk. biç-*

bid‘at Ar. Dinde olmadığı halde sonradan ortaya çıkan şey. İM, 509; Sonradan çıkan, sonradan ortaya çıkan. KF, 85; Yoldan ayrılma,

sonradan ortaya çıkan şey. KFT, 953; Hz. Peygamberden sonra dinde ortaya çıkan yeni hükümler. MS, 116

big Beğ. BV, 139; Bey. GT, 219; HOA, 232; İM, 509; MG, 115; Bey, efendi, emir. KE, 174 *bk. beg*

b. bol- Bey oldu, üstün olmak. KE, 174

bigen- Beğenmek. GT, 219

bigev Benzer, gibi. CCII, 568

bigi Gibi. GT, 219

bigin Gibi. GT, 219

biglik Beylik, emirlik. KE, 174

b. bol- Güç sahibi boldu. KE, 174

bīgümān Şüphesiz. GT, 219

bī-hūş *Far.* Sersem, akılsız, şaşkın, deli. KE, 174

b. bol- Aklın başından gitmek, sersem olmak. KE, 174

bī-hūşluḡ *Far.T.* Sersemlik, akılsızlık, şaşkınlık. KE, 174

bik Kuvvetli, sıkı, pek. GT, 219; MG, 115

biker Elbisenin üzerine yapılan süs. Kİ, 18

bikir *Ar.* Bakire. KFT, 953 *krş. bikr*

bikirlik *Ar.T.* Bekaret. KFT, 953

bikit- Kuvvetlendirmek, pekitmek. GT, 219

bikit Zift. Kİ, 18

bikr *Ar.* Dokunulmamış kız. İM, 509 *krş. bikir*

bil bağı Bel bağı, bel kemeri. BM, 476; Kuşak, kemer. TA, 94

bil Bel, insan bedeninde göğüsle karın arasındaki bölüm. BM, 476; Bel. BV, 139; DM, 76; GT, 219; HOA, 232; İM, 509; MG, 115; Bel, sırt. KE, 174 *bk. bel*

b.inge çal- Beline sarmak, beline kuşanmak. KE, 174

bil- Bilmek. BM, 476; BV, 139; CCI, 439; CCII, 568-569; DM, 76; HOA, 232; KF, 85; KFT, 953; Kİ, 18; KK, 104; MS, 116; TA, 94; TZ, 152; Bilmek; muktedir olmak (iktidarî yardımcı fiili olarak). GT, 220; MG, 116; Bilmek; yardımcı fiil (muktedir olmak anlamında). İM, 509; Bilmek, tanımak, saltanat sürmek, haber almak. KE, 174

ayta b.- Söyleyebilmek. CCII, 568-569

bara b.- Varabilmek. CCII, 568-569

bilā *Ar.* Menfî edatı “-sız”. GT, 221

bi'l‘aceb *Ar.* Sihir, acayip, yadırganacak, şaşılacak. KE, 175

bi'l‘acebluḡ *Ar.T.* Sihirbaz, acayıplık, yadırganacak durum, tuhafılık. KE, 175

b. kıl- Sihirbazlık yapmak, yadırganacak davranışta bulunmak. KE, 175

bilād *Ar.* Beldeler. GT, 221

bildir- Bildirmek. CCII, 569; DM, 76; KF, 85; TZ, 152 *krş. bildür-*

bildür- Bildirmek. BV, 140; DM, 76; İM, 509; KFT, 953; MG, 117; MS, 116; Bildirmek, belli etmek. GT, 221; Bildirmek, öğretmek, haber vermek, tanıtmak. KE, 175; Bildirmek, açıklamak. HOA, 232; Ø KF, 85 *krş. bildir-*

bile- Bilemek, keskin duruma getirmek. BM, 476; (Bıçak vb.ni) keskinleştirmek, bilemek. CCII, 570; Bilemek. GT, 221; TZ, 152; Bilemek,

- keskinleştirmek. KE, 175;
Bugünkü manasında. Kİ, 18
- bile** İle, birlikte. CCI, 439; CCII, 569; DM, 76; İM, 509; KF, 85; İle; beraber. GT, 221; Birlikte, beraber, ile. KE, 175; MS, 116; Beraber. KFT, 953; İle. BM, 476; HOA, 232; Kİ, 18; TZ, 152; Birlikte. KK, 104; Birlikte, beraber. TA, 94 *krş.* **bilen; birle; birlen ne b.** Neyle. KF, 85
- bileg** Bilek. HOA, 232
- bilegi** Bileği. DM, 76 *krş.* **bilegü**
- bilegü** Eğe, bilemek için kullanılan alet. BM, 476; Bileği. DM, 76 *krş.* **bilegi**
- bilek** Bilek. BM, 476; BV, 140; GT, 221; HOA, 232; İM, 509; KF, 85; KK, 104; MG, 117; TZ, 152; Kolun bileği. Kİ, 18; Kol. TA, 94
- bilen** İle. GT, 221-222 *bk.* **bile; birle; birlen**
- tağ b.** Sabahleyin. GT, 221-222
- bilendek** Bilenmiş. BM, 476
- bilesince** Beraberinde, beraberine, yanına. KF, 87
- bileş** Ar. Beleş, karşılıksız. KFT, 953
- bilev** Kesici araçları bilemek için kullanılan taş, bileği. CCI, 440; CCII, 570
- bilevü (~ bilevü)** Bileği. Kİ, 18; **bilevü** TA, 94; TZ, 152
- bilevüle-** Bileğilemek. TA, 94
- bilezik** Bilezik. DM, 76; Bugünkü manasında. Kİ, 18
- bilezik urunu** Bileğin ele yakın ince yeri. İH, 7
- bilezük** Bilezik, bileklik. BM, 476; Bilezik. DM, 76; İM, 509; KE, 175; KF, 87; KFT, 953; KK, 104; TA, 94; TZ, 152; Bugünkü manasında. Kİ, 18 *krş.*
- bilezik**
- b. soğ-** Bileklik takmak. KE, 175
- bilge (~ bilge)** Bilge. CCII, 570; **bilge** Alim. Kİ, 18
- bilgili** Belli, âşikâr, bilinen. GT, 222
- bilgir-** Bildirmek, belli olmak. MG, 117
- bilgü** Ø Kİ, 18 *bk.* **bilevü**
- bilgüli** Bilen, bilgili. İM, 509 *krş.* **bilgülü**
- bilgülü** Bilgili. İM, 509 *krş.* **bilgüli**
- bilgür-** Belirmek. BV, 140; Belirmek, belli olmak. GT, 222; Belirmek, ortaya çıkmak. İM, 509
- bili I** Bilen kimse, bilge. BM, 476
- bili II** İlim. Kİ, 18
- bilici** Bilen, bilgin. HOA, 232; Bilen, bilgili. KF, 87
- bilig** Bilgi, ilim. GT, 222; Bilgi. KFT, 953
- biligli** Bilgili. TZ, 152
- biligsiz** Bilgisiz, akılsız, cahil. KE, 175
- b. kıl-** Cahil saymak. KE, 175
- bilik I** Bilgi. CCII, 570
- bilik II** İdrak. CCII, 570
- bilik II** Silah. Kİ, 18
- bilil-** Bilinmek. TZ, 152
- bilin-** Bilinmek. BV, 140; CCII, 570; HOA, 232; İM, 509; KE, 175; KFT, 953; Bilinmek, anlaşılacak. KF, 87; MS, 116
- bilış** Tanıdık. BM, 476; Bildik, tanıdık. DM, 77; GT, 222; TA, 94; Tanıdık, dost. İM, 509
- bilışmen** Usta. CCI, 440
- bilkim** Ar.T. Belki. MG, 117
- bi'llāh (~ billah ~ billāh)** Billahi, yemin sözü. GT, 222; **billah** Ar. Allah için anlamında bir söz. İM,

509; **billāh** Allah'a. KF, 85
billahi Yemin sözü. KFT, 953
billevr Ar. Billur. İM, 509
billig Belli, beli olan. KE, 175
 yinçge b. bol- Beli ince olmak. KE, 175
 yinçge b. kıl- Belini ince yapmak. KE, 175
billü Belli, beli olan. KE, 175 *bk.*
 billig
 yinçge b. bol- Beli ince olmak. KE, 175
bilmek Bilmek. KE, 175; KFT, 954
bilmeklig Bilme. HOA, 232
bilmeklik Bilmeklik. BV, 140
biltek Peltek, kekeme. İM, 509
biltirik Harp edvatının mahfazası. Kİ, 18
bī-meze Far. Tatsız, tuzsuz. KE, 175
 b. bol- Tatsızlaşmak. KE, 175
bin I Bin sayısı. BM, 476
bin II Ar. Oğlu. HOA, 233
biḡ Bin. KF, 87 *bk.* **bing**
bin- Üstüne çıkmak, oturmak, binmek. BM, 476; Binmek. KF, 87; KFT, 954
binā Ar. Yapı, binâ. GT, 222; Yapı, ev. KE, 175; Bina. KF, 87
 b. kıl- Yapı inşa etmek. KE, 175
 b. eyle- Gerçekleştirmek. KF, 87
bincilik Keyfiyet, benzerlik. MS, 116
bine Kurma, yapma; yapı bina. İM, 509
bīnevā Ar. Muhtaç, nasipsiz. GT, 222
bing Ø KF, 87 *bk.* **biḡ**
binşār Ar. Yüzük parmağı, orta parmakla serçe parmak arasında bulunan parmak. KF, 87

bint-i lebūn Üç yaşındaki dişi deve. İM, 509
bint-i maḥāz İki yaşındaki dişi deve. İM, 510
bintü lebūn Üç yaşına girmiş dişi deve. KFT, 954
binüci Binici. TZ, 152
bir ağacın üçte biri Üç mil de yine 12000 adım, yani bir fersah. İH, 7
bir ağaç yer Eskiden on iki bin adımlık mesafeye bir ağaç dikerlermiş, onun için *birağaç* 12000 adımlık bir fersah olur. İH, 7
bir ança Hemen, şimdi. CCI, 440
bir I Benzeri olmayan, tek. KF, 88
bir II Bir sayısı. BM, 477; DM, 77; Bir. BV, 140; GT, 222; İM, 510; KFT, 954; KK, 104; MG, 117; Bir, sayı ismi. HOA, 233; KF, 87; Bir (sayı adı); bir (sıfat); aynı, eşit, denk. CCII, 570; Bir sayısı; öbür, diğer, herhangi. KE, 175; Bugünkü manasında. Kİ, 18; Bir, tek. MS, 116; Bir (sayı). TA, 94; Sayıda bir. TZ, 152-153
b. ança Bazı, kimi. İM, 510; Biraz, bir parça. Kİ, 18
b. kün b. tün Bir gece bir gündüz, gece gündüz. KE, 175
b. yan tur- Uzaklaşmak, bir tarafa çekilmek. KE, 175
b. yanda tur- Bir tarafa çekilmek, uzaklaşmak. KE, 175
b. yaḡa bol- Bir tarafa çekilmek, uzaklaşmak. KE, 175
b. yaḡa kıl- ortadan kaldırmak. KE, 175

- b. yaŋa otur-** Kalça kemiğinin birisi üzerine oturmak. KE, 175
- b. yaŋa tur-** bir tarafa çekilmek, uzaklaştırmak. KE, 175
- birge bağla-** Aynı hizada, beraber bağlamak. KE, 175
- b.i soŋı b.i bol-** Birbiri ardında olmak. KE, 175
- b.i soŋı b.i kıl-** Birbiri ardınca yapmak. KE, 175
- b. anca** Biraz. TZ, 152-153
- b. az** Biraz. TZ, 152-153
- b. kat** Bir kere. TZ, 152-153
- b. keret** Bir defa. TZ, 152-153
- b. neşe** Bir nice, bir müddet. TZ, 152-153
- b. neşe kün** Bir nice gün. TZ, 152-153
- b. ogurda** Bir defada. TZ, 152-153
- b. ovurda** Bir defada. TZ, 152-153
- bir buşaklı** Bir harfli. TZ, 153
- bir buştaklı** Bir harfli. TZ, 153
- bir kat** Yalın, bir kat. CCI, 440
- bir kucak bez** Bir top kumaş. İH, 8
- bir-** Vermek. BM, 477; BV, 144; GT, 224; HOA, 233; İM, 510; Kİ, 18; KK, 104; Vermek, göndermek, ödemek; kadını biriyle evlendirmek. KE, 175-176; Vermek; yardımcı fiil olarak. MG, 118-119 *bk. ber-; vir-*
- ‘amel bir-** İş vermek, iş buyurmak.
- and b.-** Yemin ettirmek. KE, 175-176
- ‘aŋa b.-** Bahşiş vermek. KE, 175-176
- devlet b.-** Üstünlük sağlamak. KE, 175-176
- diyet b.-** Kan parası ödemek. KE, 175-176
- ecel b.-** İleriye yönelik zaman belirlemek, zaman vermek. KE, 175-176
- fâyda b.-** Yararlandırmak. KE, 175-176
- fetvâ b.-** Dinsel karar açıklamak. KE, 175-176
- ğıdâ b.-** Beslemek. KE, 175-176
- haber b.-** Bildirmek, bilgilendirmek. KE, 175-176
- kuvvet b.-** Yardım etmek. KE, 175-176
- mühlet b.-** Belirli bir süre belirlemek. KE, 175-176
- müjde b.-** Müjdelemek. KE, 175-176
- şifâ b.-** İyileştirmek. KE, 175-176
- talāk b.-** Boşamak, boşadığını söylemek. KE, 175-176
- tanuqluq b.-** Tanıklık etmek. KE, 175-176
- bir yıgrım yer** Bir ok atımı mesafe; bol sesli bir adamın çığırmasıyla ses duyulacak mesafe. İH, 8
- bir yolu** Bir kez, bir defa. CCII, 571
- biraz** Biraz. CCII, 570; DM, 77; KK, 104; Ø BV, 144
- birbiri** Birbiri, karşılıklı olarak bir diğeri. KE, 176; Biri ve öbürü, her ikisi. HOA, 233; Birbiri. KF, 88 *krş. biribiri*
- birer** Birer. KK, 104; Birer, bir bir. İM, 510; Ara sıra. MG, 119; Ø BV, 144
- birerde** Ara sıra, bazen. CCI, 440
- biresige** Veresiye. İM, 510

birez Biraz, azıcık. HOA, 233; Biraz. KFT, 954
birez birez fafladı fafladı Birez fafladı; sıkıntısından biraz pof pof yapmak. İH, 7
birezcük Birazcık. KFT, 954
birge Birlikte. BV, 145; Birlikte, beraber. CCI, 440; CCII, 570; GT, 225; İM, 510; MG, 119
biri (-den) beri. GT, 225; Beri. MG, 119
biri Biri, bir kimse. HOA, 233; Herhangi biri. KF, 88
b.si kün Bir sonraki gün. KF, 88
biribiri Birbiri, karşılıklı olarak bir diğeri. KE, 176 *krş.*
birbiri
b.ge çık- Savaş için birbirine karşı çıkmak. KE, 176
birik- I Birikmek. TZ, 153
birik- II Birleşmek, bağlı olmak; uyum sağlamak, anlaşmak, barışık olmak. CCII, 570-571
biriktir- Birleştirmek, bir araya getirmek, kavuşturmak. CCII, 571
birikün Gelecek gün, yarın. İM, 510
biril- I Takmak. HOA, 233
biril- II Verilmek. İM, 510; KE, 176
birin birin Birer birer. KE, 176
birince Birçok. BV, 145
birincer Bir nice, birçok. BV, 145
birinç *Far.* Buğdaygillerden, kökleri bol su içinde yetişen bir bitki, pirinç. CCI, 440; Pirinç. KK, 104
birinçi Birinci. KK, 104
birinçke Birinci. BV, 145
birinği Birinci. KK, 104
birip i-/y- Göndermek. GT, 225
birisi Diğeri, başkası. BM, 477; Biri. HOA, 233

birisi kün Öbür gün, yarından sonraki gün. CCI, 440; Yarından sonra. TA, 94
biriş- Karşılıklı alıp vermek. İM, 510; Verişmek, karşılıklı alıp vermek. KE, 176; Verişmek, yekdiğerine bir şey vermek. Kİ, 18
'āriyet b.- Karşılıklı ödünç alıp vermek. KE, 176
borç b.- Karşılıklı borç vermek. KE, 176
cevāb b.- Karşılıklı cevap vermek. KE, 176
ḥaṭṭ-ı muḥayyer b.- Yazı güzelliği konusunda yarışmak. KE, 176
hediye b.- Karşılıklı armağan vermek. KE, 176
inṣāf b.- Karşılıklı acımak. KE, 176
ḳuvvet b.- Yardımlaşmak. KE, 176
müjde b.- Karşılıklı müjde vermek. KE, 176
yārī b.- Yardımlaşmak. KE, 176
birişik Vergi. Kİ, 19
birke Ar. Havuz. GT, 225
birkin- Sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek. İM, 510
birkiş- Toplaşmak. BV, 145
birkit- Sağlamlaştırmak. MG, 119
birle- Bir olduğunu kabul etmek. İM, 510; Bir saymak, Tanrının birliğini kabul etmek. KE, 177; Tek olduğunu kabul etmek. KF, 88
birle İle. BV, 145; GT, 225; HOA, 233; KFT, 954; Kİ, 18; MG, 119; TZ, 153; İle, birlikte. CCI, 440; MS, 116; İle, birlikte, beraber. İM, 510; KE, 176 *krş.* **bile;**
bilen; birlen
birlen İle. GT, 225 *krş.* **bile;**
bilen; birle

birlici Allah'ın birliğine inanan, Müslüman, muhavvit. MS, 117

birlik Birlik. CCII, 571; Birlik, bir olma. İM, 510; Birlik, vahdet. MS, 117

birsi Öbür, diğer. CCII, 571
b. ayna Öbür hafta, bir sonraki hafta. CCII, 571

birtük **bağı** Kırık kemiğe bağlanan tahta sargı. İM, 510

birü I -den beri. İM, 510; Bu yana, buraya, beriye. KE, 177
aşaru b. Bir oraya bir buraya. KE, 177

birü II Kurt. BM, 477

birükdür- Biriktirmek, toplamak. Kİ, 18

biryân *Far.* Kebap, kızartma. GT, 225; Ateşte et kızartılarak yapılan kebab. KE, 177
b. kıl- Eti kebab yapmak. KE, 177

bis Terbiye. Kİ, 18

bisât I *Ar.* Kilim, yaygı, döşenen veya serilen şey. GT, 225; Döşeme. İM, 510; Döşek. KFT, 954

bisât II *Ar.* Oyun (satranç vb.) tahtası. GT, 225

biserek İki hörgüçlü deve. Kİ, 18

bisle- Yetiştirmek, beslemek. BM, 477; Beslemek, büyütmek. KE, 177; Beslemek. KFT, 954; Terbiye etmek. Kİ, 19; Beslemek, rızık vermek. MS, 152

bislen- Terbiye edilmek. Kİ, 19; Ø GT, 225 *bk.* **beslen-**

bisleyici Besleyici, rızık veren. MS, 117

bismil *Ar.* Hayvan boğazlama. İM, 510

bismillâh (~ **bismi'llâh**) *Ar.* Allah'ın adıyla, anlamında bir söz. İM, 510; Besmele,

“Allah'ın adıyla”. KE, 177; Allah'ın adıyla. HOA, 233; **bismi'llâh** Allah'ın adıyla. KF, 88

bismillâhirrahmânirrahîm (~ **bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm**) *Ar.* Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla anlamında bir söz. İM, 510; KFT, 954; “Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla” mânâsında bir söz. MG, 120; “Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla (başlarım).” MS, 117; **bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm** Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla. KF, 88

bisre Yakın. TA, 94

bisrek Erkek ve kızgın deve. TZ, 152

bisü Terbiye. Kİ, 19

biş Beş. BV, 147; HOA, 234; İM, 510; Kİ, 19; Beş (5). GT, 225; MS, 117; Beş sayısı. BM, 477; KE, 177; Beş (sayı ismi). KF, 88; Beş (sayı). MG, 120; TA, 95

biş- Pişmek. BV, 148; DM, 77; HOA, 234; İM, 510; KFT, 954; KK, 104; TA, 95; Pişmek, olgunlaşmak. GT, 225; Pişirmek. Kİ, 19

biş yüz Beş yüz. BM, 477

bîşe *Far.* Orman. GT, 225

bişek Yayık dövmede kullanılan ağaç. KE, 177

bişi kerpiç Kiremit. İM, 510

bişi Olgun; pişmiş. CCI, 440; Pişmiş. GT, 225; Yufka. Kİ, 19

bişi top Kiremit. İM, 510

bişik I Beşik, yatak. BM, 477, Beşik. GT, 210; Kİ, 19

bişik II Pişmiş. BV, 149

bişinç Beşinci. KE, 177

- b. bol-** Beşinci olmak. KE, 177
- bişinçi** Beşinci. KFT, 954; MS, 117
- bişir-** Pişirmek. CCI, 440; DM, 77; İM, 510; Kİ, 19; KK, 104
- Bişir** Temsili kişilerden biri. KFT, 954
- bişiril-** Pişirilmek. İM, 510
- bişmiş kerpiç** Tuğla, kiremit. CCI, 440
- bişmiş** Pişmiş. DM, 77
- bişr** Güleryüz. İM, 510
- bişür-** Pişirmek. BM, 477; BV, 148; CCI, 441; HOA, 234; İM, 510; KFT, 954
- bit** Bit. BV, 148; CCI, 441; DM, 77; İM, 510; KF, 88; TA, 95; TZ, 153; Bit, asalak böcek. KE, 177; Kehle, bit. BM, 477; Kİ, 19
- bit- I** Bitmek, tükenmek. BM, 477; Bitmek. BV, 148; KF, 88; Bitmek, tükenmek, sona ermek. DM, 77; Bitmek, sona ermek. GT, 225
- bit- II** Bitki, tüy, saç vb. şeyler çıkıp yetişmek, bitmek. BM, 477; Yerden çıkmak, yetişmek, büyümek, bitmek; kalmak, geriye kalmak. CCII, 571; Bitmek (nebat için), yetişmek, çıkmak. GT, 225; Tüy bitmek. HOA, 234; Bitki bitmek, gelişmek. İM, 510; Ot veya nebat çıkmak. Kİ, 19; Bitmek, yetişmek. MG, 121; Bitmek, tükenmek; bitmek (nevşü nema). TZ, 153
- biṭāne** Ar. Astar. İM, 510
- biṭānelli** Astarlı. İM, 510
- bitek I** Tahtadan yapılmış arı kovanı. Kİ, 19
- bitek II** Un ve diğer şey için altı delik olarak çamurdan yapılan kap. Kİ, 19
- biti-** Yazmak. KE, 178; Kİ, 19
- krş. yaz- çek b.-** Çek, senet, yazmak. KE, 178
- biti** Kitap. BM, 477; Kitap, yazı. Kİ, 19
- bitig** Yazı, kitap, mektup, muska. KE, 178; Mektup. KK, 104
- bitigçi** Yazıcı, kâtip. KE, 178
- bitik I** İncil. CCII, 571
- bitik II** Kefen. TZ, 153
- bitik III** Kitap; defter; yazı. CCI, 441; Kitap, mektup. DM, 77; Kitap, yazı, mektup. Kİ, 19; Yazılmış şey, kitap. HOA, 234; TA, 95; Yazı, kitap. TZ, 153
- bitik IV** Mihir. TZ, 153
- bitik ostası** Hattat, yazı ustası, kâtip. CCI, 441
- bitikçi** Hattat, kâtip. CCI, 441; Kâtip, yazıcı. TA, 95 *bk. bakşı*
- bitimek I** Yazmak. KE, 178 *krş. yaz-*
- b. tile-** Yazmak istemek. KE, 178
- bitirmek II** Bitirme. CCI, 441
- bitir-** Bitirmek. CCI, 441
- bitiş I** Bitiş, son. BV, 148
- bitiş II** Yaradılış, asıl; âkıbet. ? GT, 225; Endam. TZ, 153
- bitiş-** Yazışmak, karşılıklı yazmak. KE, 178
- bitişli** Kibar, terbiyeli, nazik. CCII, 571
- bitişli kişi** Kibar kişi, terbiyeli kişi, nazik kişi. CCII, 571
- bitişlig** Yaradılış, asıl, maya. MG, 121
- bitit-** (Allah) rızk olarak vermek. İH, 45
- bitiv I** Kutsal Kitap. CCII, 571
- bitiv II** Mektup. CCII, 571
- bitle-** Bit ayıklamak. BM, 477; Bit aramak, bit ayıklamak,

- temizlemek. KE, 178;
Bitini temizlemek. Kİ, 19;
Bitlenmek. TA, 95;
Bitlemek, bit aramak. TZ, 153
- bitlen-** Bitlenmek. TA, 95
- bitlig** Bitli, üzerinde bit olan. KE, 178
- b. bol-** Bitlenmek. KE, 178
- bitmek** Bitme, yetişme. TA, 95
- bitmen** Batman. KFT, 954
- bitük** Kısık gözlü. Kİ, 19
- bitün** Tam olan, kırık olmayan, bütün olan. BM, 477; Temam. Kİ, 19
- bitür- I** İşi bitirmek, bitirmek. BM, 477; Bitirmek. BV, 148; Bitirmek, yok etmek, sona erdirmek. KE, 178; Bitirmek, tamamlamak. KF, 88; İşini görmek, bitirmek. TA, 95
- bitür- II** Bitki yetiştirmek, bitirmek; bitirmek, üretmek. İM, 510
- bitür- III** Yarayı bağlamak, sarmak. Kİ, 20
- biy** Bey. KK, 104
- biyābān** *Far.* Çöl, sahrâ. GT, 226
- biye** Kısırak. CCII, 571
- biyen-** Sevinmek. CCI, 441 *bk. sövün-*
- biygāmbēr** *Far.* Peygamber. HOA, 234 *bk. peygāmbēr*
- biyi- I** Büyümek. TZ, 153
- biyi- II** Oynamak. KE, 178
- biyi- III** Sevinmek. CCI, 441
- biyik** Yüksek. MG, 121; Büyük. TZ, 153
- biysin-** Büyüklenmek, gururlanmak. CCII, 571
- biz-** Bezmek, bıkmaq, usanmak. İM, 511
- biz I** Bez. BV, 149; KFT, 955; Bez, kumaş. TA, 95
- biz II** Çokluk birinci şahıs zamiri. BM, 477; Biz (zamid). BV, 148; Biz (çokluk birinci kişi zamiri). CCI, 441; CCII, 571; DM, 77; GT, 226; İM, 510; KE, 178; KFT, 955; MG, 121; MS, 117; TA, 95; Bugünkü manasında (zamid). Kİ, 20; Biz (1. çokluk şahıs zamiri). KF, 88; Biz. HOA, 234; KK, 105; Biz, tekil ikinci şahıs ayrışık zamir. TZ, 153
- biz III** Küçük delikler açmak için kullanılan bir alet. BM, 477; Deri vb. şeyleri dikerken iğne geçirecek yeri delmek için kullanılan sivri uçlu tıg, biz. CCI, 441; CCII, 573; Delgi aleti, biz. DM, 77; Biz, delgi aleti, sivri uçlu tıg, çuvaldız. KE, 178; İri iğne. Kİ, 20
- bizā‘at** Ar. Mal, sermaye. GT, 226
- bizār** *Far.* Usanmış, bezmiş, rahatsız, küskün. KE, 178; Üzülmüş. KFT, 955
- b. men** Bezginim, usanmışım. KE, 178
- b. turur** Usanmıştır, bezgindir. KE, 178
- b. bol-** Usanmak, bıkmaq, küsüp ayrılmak. KE, 178
- b. kıl-** Usandırmak, bezdirmek. KE, 178
- bizārlıq** *Far.T.* Küskünlük, uzaklaşmak, kabul etmemek, münakaşa etmek. KE, 178
- b. al-** Uzaklaşmak, küsüp ayrılmak. KE, 178
- b. kıl-** Küsüp ayrılmak, münakaşa etmek. KE, 178
- bize-** Bezemek. BV, 149; Bezemek, süslemek. GT, 226; Süslemek. İM, 511
- bizek** Süs. İM, 511; Bezek, süs. MG, 121

bizen- Bezenmek, süslenmek. GT, 226; Süslenmek. İM, 511
bizert- Usandırmak, biktirmek. İM, 511
bizğek Soğuk ısıtma. Kİ, 20
biziñni Bizi. CCI, 441
bizövü Aklık, kadınların yüzlerine sürdükleri beyaz bir sıvı. BM, 477
bizr Ar. Tohum. HOA, 234
bo- Boğmak. TZ, 154; Ø Kİ, 20
bk. boğ-
boğag Boya, renk, kına. KE, 178
bk. boyağ
boday Buğday. CCI, 441
boğ- (~ **bog-**) Boğmak, bir canlıyı soluk almasına engel olarak öldürmek. BM, 477; Boğmak. İM, 511; KE, 178; KFT, 955; Kİ, 20; KK, 105; TA, 95; Çok sıkı tutmak. HOA, 234; **bog-** Boğmak. TZ, 154
boğa I Çok sıkı, boğacakmış gibi. HOA, 234
boğa II İyi olan her şey. BM, 477
boğa III Kaplumbağa. DM, 77
boğa IV (~ **boga**) Sağlam öküz, boğa. BM, 477; Erkek tohumluk hayvan. Kİ, 13; Boğa, öküz. KK, 105; Boğa. TA, 95; **boga** CCI, 441; TZ, 154
boğag Boğaz. BM, 477; Ø Kİ, 20
bk. boğurdağ; boğaz
boğagı Kursak. BM, 477 *bk. kursak*
boğak Damağın altı. KK, 105
bogalık Suyu bozulmuş kuyu. TZ, 154
boğanak Destiden boşanırcasına yağın yağmur sağanağı. İH, 8
boğardak Yutak. KK, 105
bogavul Moğ. Mübaşir. CCI, 441

boğaz (~ **bogaz**) Boğaz. BM, 477; BV, 149; DM, 77; GT, 226; HOA, 234; İM, 511; KE, 178; KF, 89; KK, 105; TA, 95; Bugünkü manasında. Kİ, 20; **bogaz** Boğaz. CCI, 442; TZ, 154
bk. buğag; boğurdağ
boğazla- Boğazlamak, hayvan kesmek. İM, 511; Boğazlamak, hayvanı kesmek. KF, 89; Boğazlamak. KFT, 955; Boğazından kesmek. Kİ, 20; Boğazlamak, kesmek. BM, 477; KK, 105
boğazlan- Boğazlanmak. KFT, 955
bogday (~ **boğday**) Buğday. CCII, 573; **boğday** GT, 226; Bugünkü manasında. Kİ, 20
boğday emlü Buğday renkli (esmer). Kİ, 20
boğuk Boğuk, (ses) kısılmış. KE, 178
boğul- (~ **bogul-**) Boğulmak, (ses) kısılmak. KE, 178; **bogul-** Boğulmak. CCI, 442
bogulmak Boğulma. CCI, 442
bogum I Boğum, eklem. CCI, 442
boğum II Dört parmaklık mesafe. BM, 477
boğun (~ **bogun**) Mafsal, ek yeri. BV, 149; Boğum. HOA, 234; İH, 8; Eklem, boğum, mafsal. İM, 511; Boğum, eklem. KFT, 955; Boğum, kamış boğumu. MG, 121; Parmak boğumu. TA, 95; **bogun** (Vücutta) mafsal, ek yeri. TZ, 154
boğurdağ Boğaz. BM, 478; Boğaz deliği. İM, 511 *bk. buğag; boğaz*
bogurtlak Damak. TZ, 154

boğuz Boğaz. BV, 149; İM, 511
bk. boğaz

boğuz- Boğazlamak, hayvan kesmek. İM, 511

boguzgur Obur, pis boğaz, doyumsuz. CCII, 573

boğuzla- (~ **boguzla-**)
Boğazlamak. BV, 149;
Boğazlamak, hayvan kesmek. İM, 511;
Boğazlamak, boynunu keserek öldürmek. KE, 178;
Boğazlamak, boğazını kesmek. TA, 95;
boguzla- Boğazlamak. TZ, 154

boğuzlan- Boğazlanmak, kesilmek. İM, 511

boğ Dışkı, bok. CCI, 442

boğorik *Far.* Ocak, şömine. CCI, 442

bok (~ **bok**) Dışkı. BM, 478; Bok. BV, 150; TA, 95; Bugünkü manasında. Kİ, 20; **bok** Dışkı, bok. CCII, 573; TZ, 154

bol Çok, geniş. Kİ, 20; Çok. TA, 95

bol- I Olmak. BM, 478; BV, 150; CCI, 442; CCII, 573-574; DM, 77; GT, 226; HOA, 234; İM, 511; Kİ, 20; KK, 105; MG, 121; MS, 117; TA, 95; TZ, 154; Olmak, meydana gelmek, gerçekleşmek, bulunmak, yaratılmak. KE, 178-181
krş. ol-

aç b.- Acıkmak. CCI, 442

bérnelü b.- Borçlu olmak, borçlanmak. CCI, 442

bulgak b.- Bulanmak. CCI, 442

êşitmiş b.- İşitmiş olmak. CCI, 442

pêşman b.- Pişman olmak. CCI, 442

tın b.- Sakinleşmek. CCI, 442

yazuhtan pêşman b.- Günahtan pişman olmak. CCI, 442

bâtil b.- Boşa gitmek, delili iptal olmak. KE, 178-181

bol- II Yetmek. BM, 478

bolağan Bulanmış. BV, 156

bolak I Çeşme, bulak. CCI, 442

bolak II Ustura. BM, 478 *bk. kerey*

bolar *Ar.* Kristal, billur. CCII, 575

bolay Olaki, belki, bolaki. TZ, 154 *krş. bolgay*

boldur- Yetmesini sağlamak. BM, 478; Oldurmak, olmasını temin etmek. Kİ, 20

bolğa- Bulamak. BV, 156

bolğanuğ Bulanık. BV, 156

bolgay Belki. CCII, 575; Olaki, belki, bolaki. TZ, 154 *krş. bolay*

bolgay kim Belki, muhtemelen, meğer. CCI, 443

bolı Boylu. KK, 105

bolın- Olunmak. İM, 511; Olmak. MG, 129

bollaş- Gebelik sebebiyle şişmanlamak. CCII, 575

bolmaçı Olmaz, imkânsız, gerçekleşmesi mümkün olmayan, boşuna, nafile. CCII, 575

bolmak Olmak. KE, 181

bolmaklık Olmaklık. BV, 156

bolor *Ar.* Billur, kristal. CCI, 443

bolun- Olmak. MG, 130

boluş- Yardım etmek, desteklemek. CCI, 443; CCII, 575; Oluşmak, karşılıklı öyle bulunmak. KE, 181; Yardım etmek. Kİ, 20; Yardımlaşmak. TA, 95

rāzı b.- Karşılıklı kabul etmek. KE, 181
boluş Yardımcı. CCII, 575
boluşmağ Yardım, destek. CCII, 575 *krş.* **boluşmak**
boluşmak Yardım, destek. CCI, 443 *krş.* **boluşmağ**
bonşuk Boncuk. TZ, 154
bopya Ø BV, 156
bor I Beyaza mail yumuşak taş. Kİ, 21
bor II Kireç. BM, 478; Kİ, 21
bor III Şarap. CCI, 443; TA, 95; Sücü, şarap. [*bor olmayınca sirke olmaz şarap olmadıkça sirke olmaz*] İH, 8
borç (~ borç(c)) Borç. CCI, 443; DM, 77; GT, 230; İM, 511; KFT, 955; Borç, ödünç. BM, 478; **borç(c)** Borç, verecek, ödenmesi gerekli olan. KE, 181; Borç. KF, 89
b. biriş- Karşılıklı borç vermek. KE, 181
b. al- Borç almak. BM, 478
borçnlık KFT, 955
borçlaş- Borçlanmak. KE, 181
borçlı Borçlu, borçlu kimse. CCI, 443; Borçlu, borcu olan. İM, 511 *krş.* **borçlu;** **borçluğ**
borçlu Borçlu, borçlu kimse. CCI, 443; Borçlu. CCII, 575; Borçlu, borcu olan kimse. KF, 89 *krş.* **borçlı;** **borçluğ**
borçluğ Borçlu, borcu olan. KE, 181 *krş.* **borçlı;** **borçlu**
borçsuz Borçsuz. İM, 511
borğı Boru. DM, 77 *krş.* **borğu;** **borı**
borğu Boru, çağırma. İM, 511 *krş.* **borğı;** **borı**
borı Boru. TZ, 154 *krş.* **borğı;** **borğu**

borla Üzüm bağı. CCI, 443; Üzüm. Kİ, 21; TA, 96
borsuk Porsuk. BM, 478; Kİ, 21 *bk. küzen*
borş Borç. TZ, 155
b. ber- Borç vermek. TZ, 155
boruç Borç. KFT, 955
boruçlu Borçlu. KFT, 955
bosağa Moğ. Kapı eşiği, merdiven parmaklarından her biri. İM, 511
bostān Far. Bostan. TA, 96
boş I Boş, boşanmış. KE, 181; Kocasından ayrılan. Kİ, 21; Boşanmış. TA, 96
b. bol- Boşanmak. KE, 181
boş II Boş. BV, 156; DM, 77; GT, 230; KFT, 955; MG, 130; TA, 96; TZ, 155; Dolu olmayan, boş. BM, 478; CCI, 443; Boş, hafif. HOA, 235; Boş, dolu olmayan, serbest. İM, 511; Hal, boş. Kİ, 21
b. bol- Tenha, bol olmak; boşanmak, boş olmak. İM, 511
b. koy- Arasını geniş ve bol bırakmak. İM, 511
b. bol- Başanmak. TZ, 155
b. kayıt- Boş dönmek. TZ, 155
boş III Yumşak (insan). TZ, 155
boşa- Boşamak. BM, 478; GT, 230; TZ, 155; Boşamak, serbest bırakmak. KFT, 955; Karısını ayırmak, serbest bırakmak. Kİ, 21
boşad- Serbest bıraktırmak. KFT, 955
boşak Günah çıkarma, günahtan kurtulma, bağış, af. CCII, 575
boşal- Boşalmak. GT, 230
boşan- Boşanmak. BV, 156; KFT, 955; TZ, 155; Boşanma. HOA, 235; Kurtulmak,

- boşanmak. CCI, 443;
Boşanmak, ayrılmak. KF, 89; Alelumum ayrılmak; karı kocasından ayrılmak. Kİ, 21; Ayrılmak, çıkmak. MG, 130
- boşandur-** Serbest bıraktırma. KFT, 955
- boşanmak** Kurtulma. CCI, 443
- boşat-** (~ **boşat-**) Boşaltmak. KK, 105; **boşat-** Serbest bırakmak, bağışlamak; uzaklaştırmak. CCI, 443; Günahı bağışlamak, affetmek. CCII, 576; Boşaltmak, bırakmak. MG, 130; Boşatmak. TZ, 155
- boşatmak** Serbest bırakma, bağışlama. CCI, 443
- boşattır-** Boşamak. KK, 105
- boşov** Bağışlanma, af. CCII, 576
- bota** (~ **boťa**) Deve yavrusu. İM, 511; TZ, 155; **boťa** KK, 105
- botaj** Moğ. Gölge. CCII, 576
- botlaçı** Hamile, yüklü. İM, 511
- bovaz** Boğaz. TZ, 155
- bovun** Parmak eklemleri. BM, 478; (Vücutta) mafsâl, ek yeri. TZ, 155
- bovuzla-** Boğazlamak. TZ, 155
- boy aruvlîhî** İffet, namus. CCII, 576
- boy bile** Bizzat, şahsen, tek başına. CCI, 444
- boy bos** Boy bos. TZ, 155
- boy** Boy. BV, 156; GT, 230; İM, 511; KFT, 956; TA, 96; Vücut, beden; kişi, insan. CCI, 443; Vücut, beden. CCII, 576; Kamet. Kİ, 21; Boy, vücut. MG, 130
- b. sun-** İtaat etmek. İM, 511
- boy suklukı** Aşırı arzu, cinsel istek, şehvet. CCII, 576
- boya-** Boyamak. BM, 478; CCI, 444; GT, 230; İM, 511; KE, 181; KFT, 956; TA, 96; TZ, 155
- boya** Renk, boya. CCI, 444; Boya. TA, 96
- boyaçı** Boyacı. CCI, 444; TA, 96
- boyağ** Boya. İM, 511; KE, 181
- bk. boğağ*
- boyağcı** Boyacı. İM, 511
- boyamak** Boya. DM, 78
- boyan-** Boyanmak. İM, 511
- boyat-** Boyatmak. TZ, 155
- boyatucu** Boyacı. TZ, 155
- boyav** Boya. TZ, 155
- boydaş** Bir boyda olan iki kişi. TZ, 155
- boyı I** Boy. TZ, 155
- boyı II** Çemen otu. BM, 478
- boyın** Boy, bir çeşit boy ölçü birimi. BM, 478; Boyun. CCI, 444; KF, 89
- boyn** Boyun. HOA, 235
- boynağalık** Başkaldırı, ayaklanma, isyan. KE, 181
- bk. boynağuluk*
- b. kıl-** Ayaklanmak, isyan etmek. KE, 181
- boynağuluk** Başkaldırı, ayaklanma, isyan. KE, 181
- bk. boynağalık*
- b. kıl-** Ayaklanmak, isyan etmek. KE, 181
- boynı** Boyun. DM, 78
- boynuz** Boynuz. BM, 478; DM, 78; KF, 89; TA, 96; TZ, 155; Ø Kİ, 21 *bk. muynuz*
- boyov** Boya, renk. CCI, 444
- boyu** Boy. TZ, 155
- boyuk-** Boyanmak. TZ, 155
- boyun** (~ **boy(u)n**) Boyun. BM, 478; BV, 156; CCII, 576; GT, 230; HOA, 235; İM, 511; KFT, 956; KK, 105; MG, 130; TA, 96; **boy(u)n** Boyun. KE, 181-182; TZ, 155-156; Bugünkü manasında. Kİ, 21; Boyun, başla omuz arasındaki kısım. MS, 117

- b. bağı** Gerdanlık. İM, 511
- b. sun-** İtaat etmek. İM, 511
- b. ber-** Boyun eğmek, itaat etmek. KE, 181-182
- b. su-** Boyun eğmek, itaat etmek. KE, 181-182
- b. sun-** Boyun eğmek, itaat etmek. KE, 181-182
- b.ı uzun bol-** Uzun boyunlu olmak. KE, 181-182
- b.ığa at-** Bir kimseye yüklemek, bırakmak, havale etmek. KE, 181-182
- b.ını eg-** Uymak, katlanmak. KE, 181-182
- b. bayla-** Boyun bağlamak. TZ, 155-156
- boyunbağı** Gerdanlık. KFT, 956
- boyunduruk** Boyunduruk. TA, 96
- boyunla- I** Kucaklamak. TZ, 156
- boyunla- II** Tokat atmak, birinin ensesine sert bir şekilde vurmak. BM, 478; Boyuna vurmak. Kİ, 21; Sille vurmak. TA, 96
- boyunlu** Boyunlu. BV, 157
- boyunlu** Boyunlu. HOA, 235
- boyunluğ** Boyunlu. KE, 182
- uzun b. bol-** Boynu uzun olmak. KE, 182
- egri b. bol-** Boynu eğri olmak. KE, 182
- boz I** Bir renk. KFT, 956; Göy rengi, kır. Kİ, 21; Boz, beyaz. KK, 105; Boz. HOA, 235; Boz, kır. TA, 96; Boz renk. TZ, 156
- boz II (~ boz)** Boz at. BM, 478; Kır at. DM, 78; **boz** DM, 78
- boz-** Yağmalamak, yağma etmek. BM, 478; Bozmak. İM, 511; KF, 89; KFT, 956; TZ, 156; Bozmak, yıkmak, geçersiz duruma getirmek, (düğüm) açmak, bağlı bir şeyi ayırmak. KE, 182; Bir şeyi yağmalamak yahut nakzetmek. Kİ, 21; Bozmak, telef etmek, yıkmak. KK, 105; Altın vb. bozdurmak. TA, 96
- boza (~ boza)** Boza. BM, 478; Darı, buğday veya arpadan yapılan bir içki. KFT, 956; Bugünkü manasında (içki). Kİ, 21; Buğdaydan yapılan şarap. KK, 105; Hurmadan yapılan şarap. TA, 96; **boza** Boza. DM, 78
- bozak** Boz. CCI, 444
- Bozğuş** Aslı itibariyle *Bozkuş* olup ismi has mukabilinde kullanılmıştır. Kİ, 21; Bozkuş (özel ad). TA, 96
- bozıcı** Bozan, bozan şeyler. KF, 89
- bozul-** Bozulmak. KFT, 956
- Bozkuş** Bozkuş (özel ad). TA, 96
- bozla-** Kökremek, azmak. TZ, 156
- bozlan-** Bozulmak, harap olmak. TZ, 156
- bozmaçlık** Bozma. KFT, 956
- bozuğ** Kötü bir şeye ıtlak olunurmuş. Kİ, 21
- bozul-** Bozulmak. İM, 511; KF, 89; KFT, 956; TZ, 156; Bozulmak, geçersiz duruma getirilmek. KE, 182; Garet edilmek. Kİ, 21; (Abdest) bozulmak. MS, 117
- bozun** Dişleri sökülmiş. TZ, 156
- bozuş-** Bozuşmak, karşı karşıya gelmek. İM, 512
- bögey-** Söz dinlemek, boyun eğmek, itaat etmek. CCII, 576
- bögeygen** Söz dinleyen, boyun eğen, itaatkâr. CCII, 576
- bögeymek** Söz dinleme, boyun eğme, itaat etme. CCII, 576

bögövr- Tiksinti duymak, midesi bulanmak, öğürmek. CCII, 576
bögrek Böbrek. BV, 157; TA, 96; TZ, 156
bögür Göğüs, böğür. BV, 157
bök Orman, birbirine girmiş çalı çırpı gibi yabancı ağaçlar. Kİ, 21
bökrek Böbrek. BM, 478
böksmen ét Hayvanın böğür eti. CCII, 577
böksmen Yan, yan taraf. CCII, 577
böl- Bölmek, ayırmak, taksim etmek. KE, 182
bölek Bölük, kısım. İM, 512; Bölük, topluluk. MG, 130; Bölük, bölünmüş. TZ, 156
böleydir Böyledir. TZ, 156
bölük Parça, bölüm. CCII, 577; Grup. HOA, 235; Bölük, kısım, grup. KE, 182; Halkın bir kısmı, insanların (büyük) bir kısmı. Kİ, 21; Bölük, bölünmüş. TZ, 156
iki b. kıl- İkiye bölmek. KE, 182
bölüş- Bölüşmek. KFT, 956
bön Saf adam. Kİ, 21
börek Böbrek. BM, 478; KK, 105; TZ, 156
börek İçerisine et doldurulmuş hamur parçaları. Kİ, 22
böri Kurt, börü. CCII, 577; Kurt. GT, 230; İM, 512; KFT, 956; KK, 105; TZ, 156
börk Börk, sarığın altında giyinen başlık. BM, 478; Genellikle hayvan postundan yapılan başlık, börk. CCI, 444; Börk, başlık. GT, 230; Eskiden kullanılan bir cins başlık. İM, 512; Börk, külâh. TZ, 156
börkçi Börk yapan kimse, börkçü. CCI, 444

börlen- Tomurcuklanmak, tomurcuk açmak. CCII, 577
börlükün Böğürtlen. BM, 478
börü I Ø KFT, 956 *bk. berü*
börü II Kurt, börü. CCI, 444; Kurt. Kİ, 22; TA, 96
börük Börk, başlık. KE, 182
b. keçür- Başlık, şapka giydirmek. KE, 182
b. key- Başlık, şapka giymek. KE, 182
böşek (böcek) biti Bit. TA, 96
böv Örümcek. CCII, 577
bövedi (?) (بودی) Güvelenmek; buğday, ekin ve benzer şeylere güve düşmek. KE, 182
bövi Akrep. BM, 478
böy I Akrep. Kİ, 22; TA, 96
böy II Böy, örümcek. TZ, 156
böyle Böyle. GT, 230; Böyle, bunun gibi. HOA, 235; KE, 182
böyürçin Bildircin. Kİ, 22
böz Pamuk veya keten dokuma, bez. CCII, 577; Ham bez, pamuklu. İM, 512; Bez, kumaş. KE, 182; TA, 96; Bez. TZ, 156; Ø GT, 231
bū I Baba. HOA, 235
bu II Bu. BM, 478; DM, 78; GT, 231; HOA, 235; İM, 512; KK, 105; MG, 130; TZ, 156; Bu (işaret zamiri); bu (işaret sıfatı). CCI, 444; MS, 117; TA, 96-97; Bu (sıfat). CCII, 577; KE, 182; İşaret zamiri. KFT, 957; Bu (işaret zamiri). KF, 89; Bugünkü manasında. Kİ, 22; Ø BV, 157 *bk. mu*
bu sat Şimdi, şu an. BM, 478 *bk. şimdi*
bu yıl Bu sene. BM, 478
bucağ (~ **bucak**) Köşe, bucak. DM, 78; KFT, 957; MS, 117; Köşe, zaviye. Kİ, 22;

- Ev vb.nin bir tarafı. TA, 97; **bucak** Bucak, köşe. TZ, 156
- buç** *Far.* Ağzın iç tarafı, avurt. KE, 186
- ķurt ķoyun b.ına düş-** Ağzı kurtlanmak. KE, 186
- buçak** Köşe, evin köşesi. BM, 478
- buçgak** Köşe, bucak. CCII, 577
- buçkı** Makas. CCI, 444
- buçuk** (~ **buçuk**) Yarım. BM, 478; BV, 157; KFT, 957; Buçuk, yarım. GT, 232; KF, 90; KK, 105; MG, 132; Nısıf. Kİ, 22; Buçuk. HOA, 236; Yarı, yarım, buçuk. TA, 97; **buçuk** Buçuk, yarım. TZ, 157 *bk. yosım*
- b. yarısı** Dörtte bir, çeyrek. KK, 105
- bud** But. HOA, 236; KFT, 957; Ø Kİ, 22 *bk. but*
- buda-** Ağaçların dallarını veya lüzumsuz kısmını kesmek. Kİ, 22; Budamak. TZ, 157
- budağ** Budak, ağaç dalı. İH, 8
- budaķ** (~ **budak**) Dal, budak. DM, 78; Budak. KFT, 957; Dal. Kİ, 22; **budak** Budak. TZ, 157
- buday** Buğday. TA, 97; TZ, 157
- buğ** Tencere kaynarken ondan çıkan buhar. Kİ, 22
- buga** Boğa. CCII, 577
- buganak** Sağnak, şiddetli yağmur. Kİ, 22
- bugav** Zincir. DM, 78
- bugavı** Bukağı. TZ, 157
- buğda aş** Buğday yemeğı. BM, 479
- buğdan** Buğday. BV, 158 *bk. buğday*
- buğday** (~ **bugday**) Buğday. BM, 479; BV, 158; DM, 78; GT, 226; İM, 512; KE, 186; KF, 90; KK, 105; TA, 97; Buğday bitkisi. KFT, 957; **bugday** Buğday, tahıl. CCI, 444; Buğday. TZ, 157 *bk. buğdan*
- b. ağacı** Hz. Adem'in cennette iken meyvesinden yiyip çıkarılmasına neden olan ağaç. İM, 512
- buğday başı** Buğday başağı. İM, 512; Başak. KE, 186; **bugday başı** TZ, 157
- b. renklig bol-** Rengi buğday gibi olmak. KE, 186
- buglat-** Tütsülemek. TZ, 157
- bugovlı** Zincirli, bukağılı. CCII, 577
- buğra** Erkek deve, azmış olan erkek deve. BM, 479; Erkek deve. KE, 186; Kİ, 22; Hörgüçlü erkek deve. TA, 97
- buğur** Defa, kere. KFT, 957
- buğuz I** Bu defa. Kİ, 22
- buğuz II** *Ar.* Kin, nefret, sevmeme. KF, 90
- b. eyle-** Nefret etmek. KF, 90
- bugün** Bu gün. BM, 479; Bugün. CCII, 577; Hâl, içinde bulunan zaman dilimi. HOA, 236
- buhaltuk** Sorguç, çelenk. İH, 8
- Buğārā** Buhara şehri. KFT, 957
- buğl** *Ar.* Cimrilik, hasislik. GT, 232
- buhtān** *Ar.* İftira, yalan. KF, 90
- b. eyle-** Yalan söylemek. KF, 90
- buğur** (~ **buğūr**) *Ar.* Tütsü. BV, 158; **buğūr** İM, 512
- buğurla-** (~ **buğūrila-** ~ **buğūrila-**) *Ar.T.* Tütsülemek. BV, 158; **buğūrila-** İM, 512; **buğūrila-** KK, 105
- buğūrlan-** Tütsülenmek. KK, 105

bukağı Bukağı. TZ, 157
bukağla- Bağlamak, bukağılamak. BM, 479
bukağı Bukağı. BM, 479; Bukağı, kelepçe, köstek. KE, 186
b. ur- Kelepçe takmak, kösteklemek. KE, 186
b. urun- Kelepçelenmek. KE, 186
bukağula- Bağlamak. BV, 158; Bukağı takmak, kösteklemek, kelepçelemek. KE, 186
būkalemūn Ar. Bukalemun. GT, 232
bukavuv Bukalı. Kİ, 23
bukez Ø Kİ, 22 *bk. buğuz I*
bukūl Ar. Olgun hurma. İM, 512
bukūn (~ bu kūn) Bugün. CCI, 444; DM, 78; TA, 97; **bu kūn** KK, 106; MS, 117
bul- Bulmak. BV, 158; KFT, 957; MG, 132; Bulmak, elde etmek, istenilen bir şeye kavuşmak, bir görüşe varmak. KE, 186; Bulmak; azletmek. Kİ, 22
ārzūsın b.- İsteğine kavuşmak. KE, 186
fāyda b.- Faydalanmak. KE, 186
hoş b.- Beğenmek. KE, 186
köni yoluğ b.- Doğru yolu bulmak. KE, 186
ögülmiş b.- Övgüye değer görmek. KE, 186
raḥmet içinde b.- Merhamet etmek. KE, 186
revā b.- Uygun görmek. KE, 186
sezā b.- Uygun görmek. KE, 186
şifā b.- İyi olmak, iyileşmek. KE, 186

süçüg b.- Tatlı olduğu görüşüne varmak. KE, 186
tilegini b.- İsteğine kavuşmak. KE, 186
yenig b.- Ucuz olduğu görüşüne varmak. KE, 186
yiğmez b.- Yenilmeyecek kadar kötü olduğu görüşüne varmak. KE, 186
yumşak b.- Yumuşak olduğu görüşüne varmak. KE, 186
zafer b.- Başarı sağlamak. KE, 186
bula- I (Köpek kuyruk) sallamak (yaltaklandığı zaman yapar). İH, 8
bula- II Su, çorba ve buna benzer bir şeyi karıştırmak. Kİ, 22
bulaca Bulaca. DM, 78
bulagav Karışıklık; intizamsız, karmakarışık kaçışmak. Kİ, 22
bulah Su kaynağı, pınar. CCII, 578
bulak Göl. TA, 97
bulamaç Bulamaç, un çorbası. DM, 78; Bulamaç. TZ, 157
bulamak Köpek kuyruk sallamak, yaltaklandığı zaman yapar. İH, 8
bulan- Bulanmak. TZ, 157
bulan Yaban eşeği. TZ, 157
bulanak Bulanık. TZ, 157 *krş.*
bulanuk
bulanuk Bulanık. TZ, 157 *krş.*
bulanak
bular Bunlar (işaret zamiri). CCI, 444; Bunlar. BM, 479; DM, 78; KK, 106
bularnı Bunları. BM, 479
bularunla Bunlarla. BM, 479
bulaş- Karışmak, iki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek. BM, 479; Bulaşmak. İM,

512; KF, 90; TZ, 157 *bk.*
karış-
bulaştır- Bulaştırmak. TZ, 157
krş. **bulaştır-**
bulaştır- Bulaştırmak. İM, 512;
Karıştırmak, bulaştırmak.
TA, 97 *krş.* **bulaştır-**
bulav Pınar. BV, 158
bulay Bu şekilde, bu gibi. MG,
133
buldurçın Bildircin. BM, 479
bulğa- Bulamak, karıştırmak. İM,
512; Bulamak, bulanmak,
karışmak, karıştırmak. KE,
186; Bulamak. Kİ, 22
kanğa b.- Kan içinde
bırakmak. KE, 186
bulgak Bulanma, alt üst olma.
CCI, 444; Bulanık. TZ,
157
b. bol- Bulanmak. CCI,
444
bulğamaç Bulamaç. Kİ, 22
bulgamış Bunalmış, şaşkın. CCI,
444
bulğan- I (~ bulgan-) Bulanmak.
İM, 512; Bulanmak,
karışmak. KE, 186;
bulgan- Bulanmak. CCII,
578; TZ, 157
köğli b.- Yüreği kalkmak,
kusacak gibi olmak. KE,
186
köğlü b.- Midesi
bulanmak. CCII, 578
bulğan- II Can sıkıkmak, üzme,
öfkelenmek. KE, 186
köğli b.- Canı sıkılmak,
öfkelenmek. KE, 186
bulganak Bulanık. TZ, 158
bulğandur- Bulandırmak,
karıştırmak. KE, 186;
Bulandırmak. Kİ, 22
bulğanık Bulanık. İM, 512
bulğaş- Bulaşmak. İM, 512; MS,
117; Bulaşmak, karışmak.
KE, 187

bulğaşık Anlaşılmaz, karışık. İM,
512
bulğaştur- (~ bulğaştur-)
Bulaştırmak, karıştırmak.
KE, 187; **bulğaştur-**
Karıştırmak. CCI, 445
bulğaşuk Karışık. İM, 512
bulğay- Ø Kİ, 23 *bk.* **bulğandur-**
bulın- Bulunmak. KFT, 957
bulıt (~ bulıt) Bulut. BM, 479;
TA, 97; **bulıt** KE, 187 *bk.*
bulut
b. açıl- Sıyrılıp dağılmak.
KE, 187
b. aş- Bulut yükselmek,
çıkmaq. KE, 187
b. çişe- Bulut hafif yağmur
yağdırmak. KE, 187
b.nı sür- (Tanrı) bulutu
onun üzerine getirmek.
KE, 187
bulıtlan- Bulutlanmak, bulut
kaplamak. KE, 187
bulıtlıg Bulutlu. KE, 187
b. bol- Bulutlanmak. KE,
187
bulnağ Yaban eşiği. Kİ, 23
bulov Ucu top biçiminde bir silah,
topuz. CCII, 578
bultur Geçen yıl. BM, 479
bulud Bulut. CCI, 445
bulügiyyet Bülûğa erme. GT, 232
bulukluk eyle- Geçimsizlik
etmek. TZ, 158
bulun- Bulunmak. MG, 133
bulun I Esir. KE, 187
b. kıln- Esir edilmiş. KE,
187
bulun II Ganimet; kâr, kazanç.
BM, 479; Ganimet, kesp.
Kİ, 23
bulun III Kıpçaklarda adaya
bitişik kara. Kİ, 23
bulun IV Yağma. Kİ, 23
buluğ Köşe, yön, taraf. CCII, 578
bulunla- Ganimet almak. Kİ, 23
buluş eyle- Yardım etmek. TZ,
158

buluş- I Rastlaşmak, buluşmak. Kİ, 23
buluş- II Yardım etmek taziye ve teselli etmek. TZ, 158
buluşla- Yardım etmek, taziye ve teselli etmek. TZ, 158
bulut (~ **bulut**) Bulut. DM, 78; KK, 106; **bulut** GT, 232; İM, 512; KE, 187; KF, 90; TZ, 158; Bugünkü manasında. Kİ, 23 *bk.*
bulut
yışılğan b. Parlayan, şimşek çaktıran bulut. KE, 187
bulutlan- Bulutlanmak. TZ, 158
bulutlu Bulutlu. İM, 512
bulutlu Bulutlu. İM, 512
bun- Bugünkü manasında. Kİ, 23
bun I Ayıp. Kİ, 23
bun II Eklem yeri. KK, 106
buna- Ayıplamak. Kİ, 23
buncağ Bunca, bu kadar. Kİ, 23
bundağ Böyle, bunun gibi, bu şekil. KE, 187
bunduğ I Ar. Fındık. BV, 158
bunduğ II Küçük taş. İM, 512
bunıla- Ayıplamak. Kİ, 23
bunlar Bunlar. MS, 117
bunut Aslı itibariyle *binmek* fiilinden olup binilen şey veya hayvan. Kİ, 23
bunyat Temel. CCI, 445
b. **ét-** Temellendirmek, kurmak. CCI, 445
bur- I Burmak, çevirmek. BM, 479; Burmak, kıvrırmak. CCI, 445; MG, 133; Burmak. GT, 232; Bükme, sıkıştırmak, bükerek sıkıştırmak. KE, 187; Burmak, bükme, kıvrırmak. KK, 106; İp bükme. TA, 97; Eğirmek. TZ, 158
bur- II İpi örmek. Kİ, 23
bur- III Karnı ağrımak. Kİ, 23

bura Burarak, çevirecek gibi. HOA, 236
bura- Gürültü yapmak, kulduramak. TZ, 158
burav Matkap, burgu. CCI, 445; Burgu. TZ, 158
burbayı İncik kemiğinin yukarı bayı, aşık kemiğinin aşağı kısmı. BV, 158
burc Ar. Burç. GT, 232; İM, 512
burç Biber. BM, 479; CCI, 445; DM, 79; TA, 97; Karabiber. Kİ, 23
burçağ I Burçak. BM, 479
burçağ II Dolu. Kİ, 23
burçağ III Nohut. TA, 97
burçalağ Bir nevi nebat, sahra lâlesi. Kİ, 23
burdı Burgu. TZ, 158
burdunni Harman, harman yığını. KE, 187
burga (~ **burğa**) Boru. TZ, 158; **burğa** Borazan, boru. BM, 479
burgan Kasırğa, boran. TZ, 158
burgı Burgu. TZ, 158 *krş.* **burgu**
burgu (~ **burğu**) Üfleyerek çalınan bir çalgı, boru, nefir. CCI, 445; Boru denilen iri düdük. İH, 8; **burğu** Boru. KE, 187; Kİ, 23 *krş.* **burgı**
burguç Üfleyerek çalınan bir çalgı, küçük boru, ney. CCI, 445
burgul Bulgur. TZ, 158 *krş.* **burgun**
burgun Bulgur. TZ, 158 *krş.* **burgul**
burhân Ar. Delil. GT, 232
burhân-kâtî Kesin delil. KFT, 957
Burhân-Muḥiṭ Burhaneddin Mahmud b. Taceddin'in kitabının adı. KFT, 957
Burhaü'd-dîn Özel ad, Muhit kitabının müellifi. KFT, 957

būrīya *Far.* Hasır, bir çeşit döşemi. KF, 90
burma Mancınık. TZ, 158
burmuş Bükülmüş, dolaşık. CCI, 445
burn I Burun. KF, 90
burn II Kuş gagası. TZ, 158
burnı kiçi Küçük burnlu (kimse). CCI, 445
bursak Tatar ekmeği. TZ, 158
burşak I Kemer. BM, 479 *bk. kemer*
burşak II Ufak taş, çakıl taşı. TZ, 158
burtar- (Yüz) ekşimek veya asılmak. KE, 187; Buruşturmak. TZ, 158
burtur- Buruşturmak. TZ, 158
burtur Ekşi yüzü. TZ, 158
buru- Misk kokumak. Kİ, 23
buruç Burç, kale burçu. KFT, 957
burul- Kıvrılmak, halkalanmak. CCII, 578; Burulmak, kıvrılmak. MG, 133
burun I Evvel. BV, 158; Önce. CCI, 445; HOA, 236; KFT, 958; KK, 106; TZ, 158; Önce, eskiden; birinci, birinci olarak. CCII, 578; Önce, evvel. GT, 232; KF, 90; MG, 133; TA, 97; Önce, -den önce. İM, 512; Evvel, evvelce, evvel zamanda, akdem. Kİ, 23; Önce, +den önce. MS, 117
burun II (~ bur(u)n) Koklama organı, burun. CCI, 445; CCII, 578; Burun. BM, 479; DM, 79; GT, 232; HOA, 236; İM, 512; KK, 106; TA, 97; TZ, 158; **bur(u)n** KE, 187; Burun, organ. KFT, 958; Bugünkü manasında. Kİ, 23; Burun, koklama organı. MS, 117
b.unu tumala- Burnunu sıkmak. CCII, 578

b.nı toprakğa bulğa- Burnunu sürtmek, boyun eğdirmek. KE, 187
b.nı topraklıg bol- Boyun eğmek. KE, 187
burunduk (~ burunduk) Burunsalık. TZ, 158; **burunduk** Yular, gem. KE, 187; Deve yuları. TA, 97; Ø Kİ, 23 *bk. burunduruk*
b. ur- Yular bağlamak, gem takmak. KE, 187
burundukla- Burunsalık takmak. TZ, 158
burunduruk Devenin burnuna takılan şey, bir ucu topaçlı olup diğer ucuna da ip bağlarlar. Kİ, 23 *bk. burunduk*
burungı (~ burunğı ~ burungi) Birinci, ilk, önceki. CCI, 445; **burunğı** Önceki. HOA, 236; **burungi** HOA, 236
burunğı Evvelki. BV, 159; Önceki. HOA, 236
burunlu Ø BV, 159
burunluğ Burunlu. KE, 187
kiçig b. bol- Burnu küçük olmak. KE, 187
yüksek b. bol- Burnu yüksek olmak. KE, 187
burunsız Burnu olmaksızın, burunsuz. CCII, 578
buruş- Buruşmak. TZ, 158
buruşmuş Buruşuk. CCI, 445
burut- Kabarmak. TZ, 158
bus I Nefes, soluk. CCII, 578
bus II ? KFT, 958
busaga Pabuç yamalığı. TZ, 159
busarık Uzaktan gelen toz. Kİ, 24
bustān *Far.* Bostan. BV, 159; Bahçe. GT, 232; KFT, 958; Bostan, bahçe. İM, 512
bustu Pusu. Kİ, 24
bustuk *Ar.* Fıstık. BV, 159

- buşu** Pusu. TA, 97
- buş- I** Kızmak, öfkelenmek. BM, 479; Kİ, 24; TA, 97 *bk.* **küs-**
- buş- II** Yetişmek, ulaşmak. ? MG, 133
- buşak** Hiddetli, çok öfkeli, ızdıranlı bir kimse. Kİ, 24
- buşaklı** ? Ø TZ, 159 *bk.* **bir buşaklı; bir buştaklı**
- buşmān** *Far.* Pişman. KFT, 958
- b. ye-** Pişman olmak. TZ, 159
- buşmanlı** Pişman olan. TZ, 159
- buşmas** Zararı yok, aldırılmaz. İM, 512; Zararsız. TZ, 159
- buşuk** Buçuk, yarım. DM, 79
- buṭ (~ but ~ but(d))** But, kalçayla diz arasındaki bölüm. BM, 479; Uyluk. DM, 79; But. HOA, 236; KK, 106; TA, 97; **but** BV, 159; Uyluk, bacak, but. CCI, 445; Bacak, but. CCII, 578; **but(d)** But, bacağın etli yeri. KE, 187; But, vücudun kalça ile diz arasındaki bölümü. KF, 90; Bud. Kİ, 24; But, vücudun kalça ile diz arasındaki kısmı. MG, 133; But, kalça. TZ, 159 *bk.* **bud**
- b.in kötür-** (Köpek işemek için) bacağını kaldırmak. KE, 187
- butak (~ butak ~ buṭak)** Ağaç dalı, dal, budak. CCI, 445; Budak. TZ, 159; **butak** BV, 159; Kİ, 24; KK, 106; MG, 134; TA, 98; Dal. GT, 232; Dal, budak. İM, 512; KE, 187; **buṭak** Ağaç dalı, budak. BM, 479
- butka** Pirinçle pişmiş süt, sütlaç. TZ, 159
- butluk** Vücudun belden aşağısını korumaya yarayan zırh. CCI, 446
- buv-** Boğmak. CCII, 578
- buv** Geyik, erkek geyik. CCII, 578
- buvarsık** Bağırsak. TZ, 159
- buvavı** Bukağı. TZ, 159
- buvun** Boğum, parmak bağumu. CCI, 446
- buy- I** Raksetmek. Kİ, 24
- buy- II** Soğuktan donmak. İH, 8
- buyan** Meyan kökü. CCI, 446
- buyday** Buğday. TZ, 159; Ø Kİ, 24 *bk.* **boğday**
- buyrıl-** Buyrulmak, emredilmek. MS, 152
- buyruğ** Emir. HOA, 236
- buyruḡ** Emir, buyruk. CCII, 578
- buyruk** Emir. BV, 159; DM, 79; HOA, 236; İM, 513; KE, 187; KF, 90; KK, 106; Buyruk, emir. GT, 232; KFT, 958; MG, 134; TA, 98; Ferman, emir. Kİ, 24; MS, 117
- b. iyesi** Kadı, hâkim. GT, 232
- b. kıl-** Emretmek. KE, 187
- buyrukınsuz** İzinsiz, emirsiz. KFT, 958
- buyrul-** Emredilmek, buyrulmak. İM, 513; Emredilmek. KFT, 958
- buyrulın-** Emredililmek. KFT, 958
- buyū** Ar. Satışlar, bir kitabın satışla ilgili bölümüne verilen ad. KFT, 958
- buyur-** Emretmek, buyurmak. BM, 479; CCI, 446; CCII, 578; GT, 233; KF, 90; KK, 106; MG, 134; MS, 117; TA, 98; Emretmek, buyrulmak. İM, 513; Emretmek. HOA, 236; KE, 187; KFT, 958; Kİ, 24; Buyurmak. TZ, 159
- buyurçuk** Yelve kuşu. TZ, 159

buyurla- Hediye vb. kabul etmek. TA, 98
buyuruk Emir, buyruk. CCI, 446; CCII, 578
buyurul- Buyrulmak, emredilmek. KF, 91
buz- Bozmak, harap etmek. CCI, 446; Bozmak; yıkmak. CCII, 579; Bozmak. GT, 233
buz Buz. BM, 479; BV, 159; CCII, 579; DM, 79; İM, 513; KE, 187; KFT, 958; KK, 106; TA, 98; TZ, 159; Bugünkü manasında. Kİ, 24
buzağı Büyük buzağı. BM, 479; Buzağı. DM, 79; İM, 513; KFT, 958; Kİ, 24; TA, 98; Buzağı, yeni doğmuş sığır yavrusu. KE, 187; Süt danası. KK, 106
buzav Buzağı, küçük dana. CCI, 446
buzavu Ø Kİ, 24 *bk. buzağı*
buzla- I Devenin bağirtisi. Kİ, 24
buzla- II Donmak, buzlamak. İM, 513; Kırığı yağmak. TZ, 159
buzlan- Buzlanmak, buz tutmak. GT, 233
buzovley Buzağı gibi. CCII, 579
bü İpin ve benzerlerinin düğümü. TZ, 159
büçük- Kumaş çürümek; bir şey değersizleşmek, adileşmek. İH, 8
büge- Suyu bekletmek, kapatmak. İH, 8; Suyun önünü engellemek, suya set çekerek suyu yükseltmek. KE, 187
bügenekli Örtülü, üstü kapalı. CCII, 579
büget Su doldurmak için açılmış çukur, bildiğimiz havuzun adı. İH, 8; Su bendi, set. KE, 187

açık b. Ayağı akar havuz, çukur, gölcük. İH, 8
b. açıl- Su bendi engeli kaldırılmak. KE, 187
b.ni aç- Set engelini kaldırmak. KE, 187
b.ni bağla- Suyun önünü kesmek. KE, 187
bügi Büğü, sihir. TZ, 159
bügrü Ø TZ, 159 *bk. bükri*
bügrük Böbrek. DM, 79
büğü Peygamber. CCII, 579
bügül- Eğilmek, bükülmek. CCI, 446
bühtân Ar. Yalan, iftira. KE, 188; MS, 117; Bühtan, kara çalma, iftira etme. KFT, 958
b. kııl- İftira etmek. KE, 188
bük- I Bükmek, kıvrırmak. BM, 479; Bükmek. BV, 159; HOA, 236; KE, 188; KF, 91; KK, 106; MG, 134; TZ, 159; Katlamak, bükmek. CCII, 579; Bugünkü manasında. Kİ, 24; Bükmek, eğmek. TA, 98
bük- II Oynamak. Kİ, 24
bükel- Secde eylemek, kıcını kaldırmak. Kİ, 24
büker I Ø Kİ, 24 *bk. buğuz I*
büker II Bükülmüş şey. Kİ, 24
büklüm Bükerek yapılan dikiş; düğüm. KE, 188
büklü- *At büklüdü:* doğru yürümeyip oynamak, sıçramak demektir ki ham veya tavlı atların şanındandır. İH, 8
bükrek Böbrek. Kİ, 24
bükrey- Kamburlaşmak. TZ, 159
bükri İki büküm, kambur. KE, 188; Kambur. TZ, 159 *bk. bükri*
b. bol- Kamburlaşmak, iki büküm olmak. KE, 188

bükrü Eğri, büğrü. CCI, 446; CCII, 579; İki büklüm, kambur. KE, 188; Kambur. BM, 479; Kİ, 24
bk. bükri
b. bol- Kamburlaşmak, iki büklüm olmak. KE, 188
bükrül- Bükülmek. GT, 233; Kamburlaşmak. TZ, 159
bükrün Büküm. BV, 159
büksül- Bükükleşmek, kamburlaşmak *udül ve insıraf* karşılığı olur. İH, 8
büksüm Böğür, vücuda futa bağlayacak yer. İH, 8
bükter Hanımların deve üzerine koyup bindikleri beşik. Kİ, 24
büktürül- Büktürülmek, (ip) gerilmek. KE, 188
bükül- Bükülmek. İM, 513; MG, 134; Bükülmek, eğilmek. KE, 188
iki b.- İki büklüm olmak, kamburlaşmak. KE, 188
bükün Büküm yeri. İM, 513
bükür Kambur, iki büklüm. KE, 188
bükürtme Hedef, nişan. KE, 188
bülbül *Far.* Sesinin güzelliği ile tanınmış ötücü bir kuş, bülbül. CCI, 446; Bülbül. GT, 233
bülcek Kurt yavrusu. Kİ, 24
bülçek Kurt yavrusu. BM, 479; TA, 98
bülek Bilek. BV, 159
bülgür- Büngüldemek. TZ, 159
bünyād Temel, esas. GT, 233; Asıl, temel. İM, 513
bür Tomurcuk, gonca. CCII, 579
bürāde *Ar.* Eğeden çıkan talaş. BV, 159
bürçās *Ar.* Bir çubuk üzerindeki hedef. MG, 134
bürçe Pire böceği. BM, 479; Pire. CCI, 446; İH, 8; İM, 513; KF, 91; Kİ, 25; TA, 98 *bk. büre*

bürçek I (~ bürçek(g)) Alındaki kesme saç. İH, 8;
bürçek(g) Kakül, saç, hayvanın iki kulağının arası, iki kulak arasındaki kemik. KE, 188; Alnın üzerine enen saç. Kİ, 25
bürçek II Dalların baş kısmı. TA, 98
bürd *Ar.* Bir çeşit çubuklu kumaş, aba. KE, 188
bürd-i Yemānī Çizgili Yemen kumaşı ve bu kumaştan yapılan elbise. GT, 233
büre Pire böceği. BM, 479; Pire. İH, 8; TA, 98 *bk. bürçe*
bürgü Burgu. TZ, 159
büri- Bürümek, örtmek, kapamak. MG, 134
bürka‘ *Ar.* Yüz örtüsü, kadınları örtündükleri peçe, yaşmak. KE, 188
bürke- Bürümek, örtmek. KE, 188
bürke *Ar.* Havuz. İM, 513; KF, 91; Küçük göl, gölcük. MS, 117
bürkle- Ayıplamak. TZ, 159
bürkü Sıcaklık ve kıtlık vakti. BM, 479; Sıkıntılı ve sıcak hava. Kİ, 25
bürkülde- Titreşmek, sallanmak. CCII, 579
bürkür- Sıçratmak, püskürtmek. CCII, 579
bürküt Kadın üst urbası. TZ, 159
bürlen- Tomurcuklanmak, tomurcuk açmak. CCII, 579
bürşe Pire. DM, 79
bürtük Tane, tohum tanesi. BM, 479; Küçük tane, kum tanesi. CCII, 579; Tane. Kİ, 25
bürük- Dargınlığı geçmek; uykuda mışıldamak. TZ, 160
bürüncük Baş örtüsü, peçe. KE, 188

b. kedür- Baş örtüsü giydirmek. KE, 188
bürünçek Peçe, örtü. TA, 98
bürünçük Peçe, nikap. BM, 479; Kadınların baş örtüsü. İM, 513 *bk. yaşmak; tuvak*
bürüt- Bitmek (nevşü nema). TZ, 160
bürze'â Ar. Ø BV, 160
büsr Ar. Hurma koruğu. İM, 513
büsre- Moğ. Onaylamak, kabul etmek, tasvip etmek. CCII, 579
büsüre- Teşekkür etmek. CCII, 579
büşür- Pişirmek. TA, 98
büt- Kul Allah'ın birliğini ikrar eylemek. İH, 8; Tamamlamak, bütün olmak, olgunlaşmak. KE, 188
büte Çok, pek çok. KE, 188
bütege Kuş cinsi hayvanların kursağındaki taşlık. TZ, 160
bütün Bütün. BV, 160; Bütün, tam. CCI, 446; İM, 513; Bütün, tam; sağlam, sağlıklı. CCII, 579; Bütün, doğru; parçalanmamış, sağlam. KE, 188; Sahih, sağlam. Kİ, 25; Sağlam. TA, 98; Doğru; bütün. TZ, 160
b. ét- Kemale erdirmek, tamamlamak. CCII, 579
b. kı- Kırılmış bir şeyi tamir etmek. KE, 188
bütün **ülüş** Tam, bütün, bölünmemiş. CCI, 446
bütünle- Bütünlemek. BV, 160
bütünlük I Ant, yemin. CCII, 579
b. ét- Ant içmek, yemin etmek. CCII, 579
bütünlük II Bütünlük, eksiksizlik. CCI, 446
bütünlük birle Tamamen, eksiksiz. CCI, 446

bütür- Bitirmek, tamamlamak, işlemek. KE, 188; Bitirmek, sona erdirmek. TA, 98
bütür Ekşi yüz, çehre. Kİ, 25
bütür yüzlü Ekşi suretli. Kİ, 25
büve eyle- Suyu dalmak. TZ, 160
büyük Büyük. BV, 160; KK, 106; TZ, 160; Büyük, yüce, yüksek. KE, 188; Büyük, iri. MG, 134
b. bol- Büyümek, yücelmek. KE, 188
b. kı- Büyütmek, yüceltmek. KE, 188
büyüklük Büyüklük. BV, 160
büyükrek Çok büyük. BV, 160
büz Bez, pamuklu kumaş. KE, 188
büz Biz. HOA, 236 *bk. biz*
büz- Büzmek, burmak; toplamak. KE, 188; Sıkıştırmak, torba vesairenin ağzını çekip darlaştırmak. Kİ, 25; Büzmek. MG, 134
büzmen Bıçağın kabzası ile demiri arasındaki kısım. BM, 480
büzük Kıç, arka, göt. Kİ, 25; Göt deliği. TZ, 160
Büzürcmihir Nüşirevan-ı âdil'in meşhur veziri. GT, 233
cablağ iş Karmakarışık işler. İH, 8
ca'de Ar. Kıvrık saç. BV, 161
cadı Far. Sihirbaz, büyücü. İH, 8; Sihir, büyü. TZ, 160
cādūlūḡ Far.T. Cadılık, büyücülük, hortlaklık. KE, 188
Ca'fer Ar. Ebû Câfer Hasan oğlu Muhammed Herevî. HOA, 236
câfi Ar. Cefa eden, zâlim. GT, 233
çağırtı Bağırıp çağırma, gürültü. İH, 9
câh Ar. (Yüksek) mevki, makam, itibar. GT, 233

caḥfele Ar. At dudağı. BV, 161
cāhil Ar. Cāhil. BV, 161; Bilgisiz, cāhil. GT, 233; KF, 91; KFT, 959; Bilgisiz. HOA, 236; İM, 513
cāhiliyet Ar. Cahillik, bilgisizlik. İM, 513
c. çaķı İslamiyetten önceki devre verilen ad. İM, 513
cāhiliyyet Ar. İslâmdan önceki devir. MG, 134
cāhillik Ar.T. Bilgisizlik, cehâlet. GT, 233 bk. **cehl**
cāhilsin- Ar.T. Cahil saymak, bilgisiz saymak. KE, 188
caḥīm Ar. Cehennem. İM, 513
cālide Ar. Ø BV, 161
Cālīnūs (Galien, Galenus) meşhur Yunan hekimi. GT, 233
cāmçe Far. Küçük bardak. TA, 98
cāme Far. Giysi, elbise, çamaşır. KE, 188
cāmedān Far. Aybe, heybe, eşya konulan meşin kab, çanta. İH, 8
cāmekī Far. Hareme veya eşlere verilen vazife. KFT, 959
cāmi‘ I Ar. Cāmi. GT, 233; KK, 106; Namaz kılınan yer. İM, 513; Cami, namaz kılınan yer. KF, 91
cāmi‘ II Ar. Toplayan, toplayıcı. İM, 513
Cāmi‘ü’-sağır Kitap adı. KFT, 959
Cāmiü’l-Kebīr Kitap adı. KFT, 959
camķa Çadır kazığı. DM, 79
cān (~ can) Far. Can, ruh. DM, 79; İM, 513; KE, 188; KF, 91; Can. GT, 233-234; HOA, 236; KK, 106; MG, 134; **can** Can, ruh. BM, 480; CCII, 580; TZ, 160
c.dan sev- İçten, gönülden. GT, 233-234
c. algan Azrail. İH, 8

c. çık- Ölmek. KE, 188
c. tartmak Can çıkmak. TA, 98
cānān Far. Sevgili, cānān. GT, 234
cānavar (~ canavar ~ cānāvār) Far. Canlı; dört ayaklı hayvan; yük ve binek hayvanı; yırtıcı hayvan; örümcek, karınca, akrep, yılan gibi hayvanlar. İM, 513; Yırtıcı hayvan, yaban hayvanı. KE, 188; Canlı, canlı hayvan. KFT, 959; **canavar** Hayvan. CCI, 447; **cānāvār** DM, 79
canāza İnsan ölüsü. İM, 513
canbaz Far. Pehlivan. TZ, 160
Cānberdi Canverdi (özel ad). DM, 79
canever Ø GT, 234
cānfezā(y) Far. Can bağışlayan, gönüle ferahlık veren, cana can katan. GT, 234
Cānıbay Ruhu zengin (özel ad). DM, 79
Cānım Canım, ruhum (özel ad). DM, 79
cānib Ar. Taraf, cihet. GT, 234
Cānķılıç Cankılıç (özel ad). DM, 79
canlu Far.T. Canlı. KFT, 959
Cānsever Cansever (özel ad). DM, 79
cānsız Far.T. Cansız, ölü. İM, 513
cānum Canım, ruhum. DM, 79
krş. cānım
cānvar Vahşi hayvan. KK, 106
cānver Canlı, yaşayan (bilhassa “hayvan” kastedilir). GT, 234
ca’re Ar. İki yan başının ucu. BV, 161
cārī Ar. Akan, yürüyen. İM, 513; Geçerli. MG, 134
cārre Ar. Toplum, kalabalık. KF, 91
cāsūs Ar. Casus. GT, 234

cāvidān *Far.* Ebedî, sonsuz. GT, 234

cāvidāne *Far.* Sonsuz, ölümsüz. KE, 188

c. kı- Sonsuzlaştırmak, ölümsüzleştirmek. KE, 188

cāyız İzinli, izin verilmiş, yapılmasında mahsur bulunmayan. KFT, 959

cāyife *Ar.* Baş yarığının bir cinsi. İM, 513

cāyız *Ar.* Olabilir, olur. GT, 234; İM, 513; Uygun, olabilir olan. KF, 91; İşlenilmesine izin verilen, olabilir. MG, 135

c. ol- Uygun olmak. KF, 91

cebbāne *Ar.* Mezarlık. İM, 514

cebel *Ar.* Dağ, tepe. BV, 161

ceberī *Ar.* Cüz'î iradeyi kabul etmeyenler. İM, 514

ceberīyye Cüz'î iradeyi kabul etmeyen batıl mezhep. İM, 514

cebīre *Ar.* Kırık ve çıkık olan bir uzuva sarılan tahta. KF, 91

cebr I *Ar.* Onarma, düzeltme, tâmir. GT, 234

cebr II *Ar.* Zor, zorlama. İM, 514

Cebre'îl *Ar.* Dört büyük melekten biri, Cebrail. HOA, 236

cedīd *Ar.* Yeni. GT, 234

cedvel *Ar.* Liste. BV, 161

cefā *Ar.* Eziyet, cefā. GT, 234; Eziyet, incitme. İM, 514; KF, 91; İncitme, eziyet, zulüm. KE, 188

c. kı- İncitmek, zulmetmek. KE, 188

c. eyle- Eziyet vermek. KF, 91

cefācī *Ar.T.* Zalim, incitici. KE, 188

cefākār *Ar.Far.* Cefā edici. GT, 234

cehan (~ **cehān**) *Far.* Dünya, cihan. BM, 480; Dünya, âlem, cihan. CCI, 446; CCII, 580; **cehān** Dünâyâ, cihan. GT, 234

cehd *Ar.* Çalışma, gayret, ceht. GT, 235; Çalışma, çabalama. İM, 514; KF, 91; Çalışma, gayret. MG, 135

c. eyle- Çalışmak, çabalamak. KF, 91

cehennem *Ar.* Cehennem. GT, 235; İM, 514; KF, 91

cehil *Ar.* Bilmezlik, cehalet. KF, 91

cehl *Ar.* Câhillik, cehâlet. GT, 235

cehūd *Ar.* Yahudi. DM, 79; Yahudi, Musevi. KE, 188

c. bol- Musevi inancından olmak. KE, 188

cehūl *Ar.* Pek câhil, bilgisiz. GT, 235

celāl *Ar.* Büyüklük, ululuk. GT, 235; İM, 514; KE, 188

c. bol- Ulu olmak. KE, 188

celālehu Ø GT, 235 *bk. celle*

celd *Ar.* Atik, kahraman, yiğit; cellat. KE, 188

c. bol- Kahraman olmak, çevik olmak. KE, 188

celeb *Acemi.* GT, 235

celīl (~ **celil**) *Ar.* Büyük, ulu. KE, 188; **celil** KF, 91

cellād *Ar.* Cellat. GT, 235; KFT, 959

celle celālühü *Ar.* Yüceliği ulu oldu, anlamında bir söz. İM, 514

celle senāuke *Ar.* Övgün yüce oldu, anlamında bir söz. İM, 514

celle Tanrı için kullanılan hürmet sözü. GT, 235

celled *Cellat.* İM, 514

cem' *Ar.* Toplama; topluluk; toplu. GT, 235; Toplama.

- HOA, 236; KF, 91; Bütün, hep; toplama, bir araya gelme. İM, 514; Toplama, yığma, toplanma. KE, 189; Toplamak, topluluk. MG, 135; Toplama, yığma. MS, 117
- c. kıl-** Toplamak. KE, 189
- c. bol-** Toplanmak. KE, 189
- c. ol-** Toplanmak. KF, 91; MS, 117
- c. eyle-** Toplamak. KF, 91
- cemā‘at** Ar. Cemaat, topluluk. GT, 235; KF, 91; MG, 135; MS, 152; Topluluk. KFT, 959
- c. ol-** Toplanmak, bir araya gelmek, birlik olmak. MS, 152
- cemāl** Ar. Güzellik; (güzel) yüz. GT, 235
- ceme‘et** Topluluk, insan topluluğu; imamın arkasında namaz kılanlar. İM, 514
- c. müzdi** Camide kılınan namazın değeri. İM, 514
- c. namāzı** Camide kılınan namaz. İM, 514
- cemege** Ar. Ücret, karşılık. DM, 79
- ceмі’ (~ cemī‘)** Ar. Çokluk. BV, 161; **cemī‘** Hep, bütün cümle. GT, 235; Bütün, hep. İM, 514; Bütün, herkes. KF, 91
- cemīl** Ar. Tanrı’nın sıfatlarından biri. KF, 91
- cem‘iyyet** Ar. Topluluk, perişanlığın zıddı; metinde bilhassa hatır sözü ile gönül rahatlığı, kalb huzünü mânâsına gelmektedir. GT, 235
- cemre** Ar. Hacıların attıkları küçük taşların her birisi. İM, 514; Hac töreninde taş atılması. KF, 91
- cemregü** Yanşak. İH, 8
- cemret-i akabe** Kurban bayramının ilk günü, hacıların Müzdelife’den gelişlerinde şeytan taşıladıkları yer. KF, 91
- cemşe** Far. Bardak. TA, 98
- Cemşid** Cem, İran mitoloji kahramanı. GT, 236
- cemü’** Toplama. KFT, 959
- cenā** KFT, 959
- cenābet** Ar. Cünüblük, yıkanmayı gerektiren durum. İM, 514
- cenān** Ar. Gönül, kalp. GT, 236
- cenāze** Ar. Cenaze. KF, 91; KFT, 959
- c. namazı** Cenaze namazı. KF, 91
- cenber** Bildiğimiz ağaçtan vesaireden daire. İH, 8
- cennāt** Ar. Cennetler. MS, 117
- cennet** Ar. Cennet. GT, 236; KF, 91; MS, 117 *bk. cenān*
- c. iste-** Cennet istemek. KF, 92
- cerāb** Ar. Dağarcık, torba, âdi deri, meşin ? (metinde *edim* “sahtiyen”in zıddı olarak kullanılmıştır). GT, 236
- cerāḥat** Ar. Cerahat, irin, yara. KE, 189; Yara. KF, 92
- cercir** Ar. Bir bitki adı. BV, 161
- cerde** Ar. Ot bitmeyen yer. BV, 161
- cereb** Ar. Bir at hastalığı. BV, 161
- cerid** Ar. Yaprığı ve budağı soyulmuş hurma ağacı. KFT, 959
- Cerir** Ebû Amr Cerir b. Abdullah b. Câbir el-Beceli, sahabedendir. 100 kadar hadis rivayet etmiştir. MS, 118 *krş. ‘Abdu’llâh Oğlı*

ceriṣ Ar. İri dövülmüş tuz. BV, 161

cerrāh Ar. Cerrah, operatör. GT, 236

cerre Ar. Toprak testi. GT, 236

ces Donuk. ? GT, 236

cevāb Ar. Cevap. GT, 236; KF, 92; MS, 118; Sorulan şeye verilen karşılık. İM, 514; Cevap, yanıt, soruya karşılık. KE, 189; Cevap, karşılık. KFT, 960

c. bir- Sorusuna karşılık vermek. KE, 189

c. biriş- Karşılıklı cevap vermek. KE, 189

c. vir- Cevaplamak. KF, 92

cevāblu Sorumlu. KF, 92

cevāhir Ar. Cevherler, mücevherat. GT, 236 *bk. cevher*

cevāriḥ Ar. Yaralar. MG, 135

cevher I Ar. Cevher; kıymetli taş, cevahir. GT, 236; Elmas, değerli taş. İM, 514; Cevher, kıymetli taş. KFT, 960

cevher II Ar. Kılıç demiri; kılıç demirinde olan benekler. MG, 135

cevheri (~ cevherī) Ar. Cevahirci, kuyumcu, cevher'le ilgili (olan) (cevheri: Türk asıllı meşhûr bir lûgat âlimi). GT, 236; **cevherī** Cevherden yapılmış. HOA, 236

c.ler bāzārı Kuyumcular çarşısı. GT, 236

cevlān Ar. Dolanma, dolaşma. İM, 514; Dolaşma, gezinme. MG, 135

cevr Ar. Ezâ, cefa, eziyet. GT, 236; Zulüm, eziyet, cefa. İM, 514

cevşir Ar. Arpa çorbası, çulha. BV, 161

cevür Eziyet, cefa. KFT, 960

ceyb Ar. Cep. İM, 514

cezâ I Ar. Cezâ, karşılık. GT, 236; Karşılık, iyi veya kötü işlere verilen karşılık. İM, 514; Ceza. KF, 92

c. vir- Cezalandırmak. KF, 92

ceza' II Bir yaşına girmemiş koyun. İM, 514

cezâf Ar. Ölçüp tartmadan satmak. İM, 514

ceze'a (~ ceze'a) Ar. Bir yaşına girmemiş koyun. İM, 515; **ceze'a** Beş yaşına girmiş deve. KFT, 960

cezm Ar. Bir sözcüğün sonundaki harf veya harekeyi düşürme. KE, 189

c. kıl- Sözcüğün sonundaki harfi veya harekeyi düşürmek. KE, 189

cıcak Hala. İH, 9

cıdrī Ar. Çiçek hastalığı. KF, 92

c. ol- Çiçek hastalığına yakalanmak. KF, 92

cıgan Bahil, hasis. İH, 9

cılaḥ Elin parmaklarından. HOA, 236 *bk. çalak*

cırlak Cırlayık, toygır kuşu. İH, 8

cibenim Alın. BM, 480 *bk. olun*

cibin Sinek. KE, 189

cibis Ar. Alçı taşı. KFT, 960

cibre Üzüm çöpü, süprüntüsü ki ondan sirke yaparlar. İH, 9

Cibril (~ Cibrīl) Cebrâil, 4 büyük melekten biri. GT, 236; Peygamberlere vahiy getirmekle görevli melek. İM, 515; **Cibrīl** Cebrail, büyük meleklerden vahiy meleğinin ismi. MS, 118

cice Çocuğun validesine hitap ederken söylediği neda. Kİ, 25

cicik Yerden nebatın ilk görünen yeşilliği; [soğanın içinde

en körpesine *cüçük* derler, buna yakındır]. İH, 9

cidāl Ar. Kavga, cenk; münâzaa, tartışma. GT, 236; Savaş. İM, 515

cidd Ar. Çalışıp, çabalama, bir işi gerçekten işleme. GT, 236; Ciddi, gayret gösterme, gerçek olarak. KE, 189; Ciddî. MG, 135

c. kol- Gerçekten istemek. KE, 189

c. ü cehd Çalışma ve gayret. GT, 236

ciger Far. Ciğer. CCI, 447; GT, 236

cigerbend Far. Akciğer; kalp ve ciğerler. CCI, 447

cihād Ar. Din uğruna savaşmak. KE, 189

c. kıl- Savaşmak. KE, 189

cihān (~ **cihan**) Far. Dünya, âlem. MG, 135; Dünya, cihan. HOA, 236; **cihan** Acun, dünya. TZ, 160

cihāz Ar. Cihaz, çeyiz. GT, 236

cihet I Ar. Cihet, taraf. GT, 237; MG, 135; Yön, taraf. İM, 515; Yer, taraf. KF, 92; Yön. KFT, 960

cihet II Ar. İş, vazife, hizmet, memuriyet. GT, 237

cild Ar. Cilt, deri. HOA, 236; Deri. MG, 135

cilve Ar. Cilve. GT, 237

cīm Ar. Arap alfabesinin beşinci harfi. İM, 515

cimā (~ **cimā'**) Ar. Cinsî ilişki. KFT, 960; **cimā'** Ar. Çiftleşme. İM, 515; İnsanlarda çiftleşme, cinsel ilişki. KE, 189; Çiftleşme, cinsel ilişki. KF, 92

c. kıl- Çiftleşmek. KE, 189

c. eyle- Çiftleşmek, cinsel ilişkiye girmek. KF, 92

cimāh Ar. Atın yürüdüğü zaman sırbancan olması, atın

binicisini istememesi. BV, 162

cimāl Ar. Erkek develer. BV, 162

cimri Eclafdan, adi adam; ahlaksız, bayağı kimse. İH, 9

cin Ar. Cin. GT, 237; İM, 515; MS, 118; Görülmeyen akıllı yaratık, cin. KF, 92

cināb Ar. Şeref, onur ve büyüklük terimi olarak kullanılan bir söz. İM, 515

cinān Ar. Cennetler, bahçeler. GT, 237 *bk. cennet*

cināyet Ar. Adam öldürme veya o derece ağır sayılan suç işleme. İM, 515; Canilik, adam öldürme. KE, 189; Adam öldürme veya o derecede ağır suç işleme, canilik. KF, 92; Cinayet, suç. KFT, 960

c. kıl- Adam öldürmek. KE, 189

cināze Cenāze, tabut. GT, 237

cincibil Ar. Zencefil. CCI, 447

cinder- Doğru veya eğri olup olmadığını araştırmak, bir şeyin eni konu, etrafıyla aslına ermek? hakikat manasına daha ziyade gelir. İH, 9

cindī Ar. Savaşçı. KFT, 960

cinis Ø KFT, 960 *bk. cins*

cinnī Ar. Cin cinsinden. KF, 92

cins I Ar. Cins. BV, 162; Cins, soy. GT, 237; Çeşit, tür. İM, 515; Cins, tür, çeşit. KF, 92; Cins, tür. KFT, 960

cins II Ar. Millet, kavim. CCII, 580

cirāb Dağarcık. İM, 515

cirāhat (~ **cirāhat**) Ar. Yara. GT, 237; İrin, yara. HOA, 236; İM, 515; **cirāhat** Yara, cerahat. KFT, 960

c. it- Yaralamak. GT, 237

- cirāhatlı** Yaralı. GT, 237
c. bol- Yaralanmak. GT, 237
cirāhatlı Yaralı. KFT, 960
cirey KFT, 960
cism Ar. Cisim, beden. GT, 237
cisr Ar. Köprü. GT, 237; KF, 92
civār Ar. Çevre, yöre, yakın yer. KE, 189
c. kıl- yüzini Kibir ve bencillikten yüzünü eğmek. KE, 189
cive Cıva. TA, 98
cizā Mücazat. KFT, 960
cizye Ar. Önceleri müslüman olmayanlardan alınan vergi. KF, 92; Gayrimüslimlerden alınan bir vergi. KFT, 960
c. vir- Vergi vermek. KF, 92
comard Far. Cömert. CCI, 447
comardlık (~ cōmardlık) Far.T. Cömertlik. GT, 237; **cōmardlık** El açıklığı. İM, 515
comart Far. Cömert. CCI, 447; Eliaçık, cömert. CCII, 580
comart köñül bile Cömert gönülle, cömertlikle, cömertçe. CCI, 447
Conban ketanı Fransa'nın Champagne bölgesinde üretilen bir tür keten kumaş. CCI, 447
covap Ar. Yanıt, cevap. CCI, 447
c. bër- Cevaplamak, yanıtlamak. CCI, 447
cömerd Far. Cömert, bonkör. BM, 480; Cömert, eli açık, bonkör, bol bol veren. KE, 189; Cömert, eli açık. KK, 106; Cömert. TA, 98
cömerdlik Far.T. Cömertlik, eli açıklık, bonkörlük, bol bol vermek. KE, 189; Cömertlik. KK, 106
c. kıl- Eli açık davranmak. KE, 189
cömert Far. Kerim, bugünkü manasında. Kİ, 25; Selek. TZ, 160
cūd Ar. Cömertlik. GT, 237
Cuhut Ar. Yahudi. CCII, 580
Cuhut yèri Filistin. CCII, 580
culahak Far. Kumaş dokumacısı, dokumacı. CCI, 447
cum'a (~ cum'e) Ar. Cuma (metinde her iki misalde de "hafta" karşılığında kullanılmıştır?). GT, 237; Cuma, perşembeden sonra gelen gün; Cuma namazı. KF, 92; Cuma günü. KFT, 961; **cum'e** Cuma günü; cuma günü kılınan namaz. İM, 515
c. kıl- Cuma namazını kılmak. KF, 92
c. turguz- Cuma namazını kılmak. İM, 515
cummār Ar. Hurma ağacının başından çıkan ak nesne. KFT, 961
Cūr Behrām-ı Cūr. HOA, 236
curum Ar. Suç, cürüm. CCI, 447
curumla- Ar.T. Suçlamak. CCI, 447
cübbe Ar. Cüppe. GT, 237
cüdā Far. Ayı, ayrılmış. KE, 189
c. koy- Ayırmak. KE, 189
cüftlen- Far.T. Evlenmek, eş olmak. KE, 189
cüftlendür- Far.T. İkilemek; evlendirmek, eş yapmak. KE, 189
sözni c. - Sözü tekrarlamak. KE, 189
cülāh Ar. Dokuyucu. TA, 98
cümle Ar. Bütün, hep, hepsi; herkes. GT, 237; Bütün, hep. İM, 515; Bütün, hep, toplam. KE, 189; Tamamı, hepsi. KF, 92; Bütün, hepsi. MG, 136

cünderbā Ar. Bitki adı. BV, 162
cündî Ar. Sûvârî, sipâhi, kumandan. ? GT, 237; Ata iyi binen, savaşçı. İM, 515
cündü Ata iyi binen, savaşçı. İM, 515
Cüneyd Meşhur mutasavvıf Cüneyd Bağdadî. GT, 237
cünûn Ar. Delilik. BV, 162
cünüb Ar. Dinen yıkanmak durumunda olan kimse; dinen yıkanmak durumunda olma. İM, 515; Gusûl abdesti almak zorunda olan, temiz sayılmayan, cenabet. KE, 189; Dine göre temiz sayılmayan. KF, 92; Dinin buyurduğu biçimde henüz yıkanmadığı için temiz sayılmayan (kimse), cünüp. MS, 118
c. bol- Abdest almamak, kirlenmek. KE, 189
c. ol- Dine göre temiz olmamak. KF, 92
cünüblük Ar.T. Dinen yıkanmak durumunda olma. İM, 515; Cünüplük. KF, 92; Cünüp olma hâli, cenabet. MS, 118
cünüblük Ar.T. Dinen yıkanmak durumunda olma. İM, 515
cürde I Ar. Çıplak vücut. BV, 162
cürde II Ar. Çorak bölge. BV, 162
cürh Ar. Yara. MG, 136
cürm Ar. Suç, cürüm. GT, 237; Suç. KE, 189
cüvbere İçkinin tortusu. İM, 515
cüz' Ar. Kısım, parça, bölüm. İM, 515
cüz'iyet Ar. Azlık. İM, 515
cüzām Ar. İnsan vücudunda çiban ve yaralardan oluşan bulaşıcı bir hastalık. KE, 189

c. iglig bol- Cüzām hastalığına yakalanmak. KE, 189
ça Sevmeye için kullanılan tashir kelimesi. Kİ, 25
çarşenbe Far. Çarşamba. CCI, 447
çabakla- Çabalamak. KFT, 962
çabala- Didinmek, kavranmak, ızdırıp göstermek. İH, 9
çaban Çıban. BM, 480 bk. **kaş yargu**
çaç Temizlenmiş buğday. Kİ, 25
çādār tiregi Çadır direği. DM, 80
çāder Far. Çadır, kadınların başlarına büründükleri örtü. KE, 189
ç. key- Örtü giymek. KE, 189
çadır I (~ çādır) Far. Çadır. BM, 480; **çādır** DM, 80
çadır II Çarşaf, kaftan, örtü. BM, 480
çādur Far. Çadır. DM, 80 *krş.* **çādır**
çağ Kısa ve uzun müddet; *dehr* manasına. İH, 9; Çağ. İM, 515
çağa Tüyü henüz bitmemiş kuş yavrusu ve herhangi yeni doğmuş mahluk. Kİ, 25
çağal Çakal. TA, 99
çağalan- Eti çağalanmak, gevşemek, sölpümek. İH, 9
çağaldalak Hayvanların arkasına yapışmış olan pislik, dışkı. BM, 480
çağan Doğan kuşu. Kİ, 25
çağan- Yatakta rahat edemeyip kıvranmak, oraya buraya atmak, çalkanmak. İH, 9
çağanak (~ çaganak) Dirsek. KK, 106; **çaganak** TZ, 161
çağı Güç, kuvvet, enerji. CCII, 580

çağıltılağ Koyunun kuyruğuna yapışıp kalan pislik. Kİ, 25

çağır- (~ **çağır-**) Bağırarak, çağırarak. CCII, 580; KFT, 962; **çağır-** Çağırarak, yüksek sesle seslenmek. BM, 480; Bağırarak, inlemek. GT, 237; Çağırarak, bağırarak. KE, 189; KK, 106; TA, 99; Çağırarak. KF, 92; Çağırarak, bugünkü manasında. Kİ, 26 *bk.*

çağır-
koy ç.dı Koyun inledi. GT, 237

çağır (~ **çağır**) Şarap. CCI, 447; **çağır** HOA, 236; KK, 106; Şıra, şarap. KE, 189

çağır- Vurmak, çaktırmak. KFT, 962

çağırıld- Çağırtmak. KFT, 962

çağla- I Çağlamak, akmak. KE, 189

çağla- II Hesaplamak, ölçmek. KE, 189 *bk.* **çağla-**

çağnağ Dirsek. BM, 480 *bk.* **dirsek**

çağ Moğ. Zaman, an. CCII, 581

çağar- Bağırarak, ötmek. CCII, 581

tavoğ ç.- Horoz ötmek. CCII, 581

çağla- Ölçülü, orantılı şekilde yapmak. CCII, 581

çağ Moğ. Çağ. İM, 515; -dığı zaman. KK, 106; Zaman, vakit. MG, 136

çağ- I (Çakmak) kıvılcım çıkarmak, ateşi tutuşturmak. KE, 189

çağ- II Acı çekmek. KK, 106

çağ- III Çalmak. TA, 99

çağ- IV Erişmek. KFT, 962

çak- V (~ **çağ-**) İhbar etmek, gammazlamak, iftira etmek. CCI, 447; **çağ-**

İhbar etmek, ifşâ etmek. GT, 237

çağ- VI İşaret etmek. Kİ, 27

çağ- VII Şikayet etmek. KK, 106; Birine bir büyüğe şikâyet etmek. TA, 99

çağ- VIII Vurmak. KFT, 962

çak Zaman, an. CCI, 447; Zaman, an, çağ. CCII, 581

çağıl Çakıl. BV, 163

çağıl- Vurulmak. KFT, 962

çağıla- Çak çak diye ses çıkarmak, gıcırdamak. KE, 189

çakıldak I Çocukların elleriyle döndürdükleri fırlak. İH, 9

çakıldak II Değirmenin tedricle taş içine dane döken ve muttasıl takırdayan alet ki hâlâ Konya'da *değirmen çakıldığı* denir. İH, 9

çağır I Çakır, alaca renk, gök gözlü. KE, 189-190

ç. kızıl Sarıya veya beyaza çalar kırmızı renk. KE, 189-190

ç. gözlü Mavi gözlü. Kİ, 27

çakır II Doğan envaindan. İH, 9

çağır III Şarap. BV, 163; HOA, 236; İH, 9; KE, 190; TA, 99; İçki. İM, 515; KFT, 962

çağır- Seslenmek, çağırarak. İM, 515; Çağırarak, bağırarak. KE, 190 *bk.* **çağır-**

çağıtılık İzdiham. İH, 9

çağla- Hesaplamak, ölçmek. KE, 190 *bk.* **çağla-**

çaklı Gibi, kadar, miktarda. CCII, 581

kêçer ç. yazık
Bağışlanabilir günah. CCII, 581

çakmağ İhbar etme,
gammazlama, iftira etme.
CCI, 448

çağmak I (~ çakmak) Çakmak,
yakma aracı. KE, 190;
(Çakmak) taş. Kİ, 27;
Çakmak. BM, 480; KK,
106; TA, 99; **çakmak** TZ,
161

Çakmak II Erkek adı. TZ, 161

çağırık Çıkırık. TA, 99

çağırış- Karşılıklı çağırarak,
bağırışmak, hayvan
ululamak, ötmek. KE, 190

çakuçı Ara bozucu, jurnalci,
gammaz. CCII, 581

çal Ala, alaca, çok renkli at. BM,
480; Ala renk, çil. TA, 99

çal- I Bağlamak, katlamak. KE,
190

bilinge ç.- tonnu Giysisini
beline sarmak veya
kuşanmak. KE, 190

çal- II Bir müziği dinlemeyi
sağlayan aleti çalıştırmak,
çalmak. CCI, 448; (Bir
musiki aleti) çalmak. GT,
237; Herhangi bir musiki
aletini çalmak. İM, 515;
Def vesaire aleti
musikiyeyi çalmak. Kİ, 26;
Düdük öttürmek. TA, 99

çal- III Çalmak. BV, 163

çala Az, yarım, yarım yamalak.
KE, 190; Az, azıcık. Kİ, 26

ç. bış- Az pişmek. KE, 190

çalab Allah. HOA, 236

çalaça Ø Kİ, 26 *bk. çala*

çālāk I *Far.* Çevik, atik, tez canlı;
cellat. KE, 190

çalağ II Elin parmaklarından.
HOA, 236 *bk. cılağ*

ç. barmakı Serçe parmağı.
İM, 515

çalar- Kamçılama, koşturmak.
İH, 9

çalart- Koşturtmak. İH, 9

çalat bol- *Çalāk* diye farisiye
geçmiş; kıvrak, şen, zeki,
uyanık, varışlı (*celed
oldu*). İH, 9

çaldıra- Çarpınmak, tepinmek,
gürültü patırtı yapmak. İH,
9

çaldırt- Koşturtmak; *çalāk*
buradan. İH, 9

çalı *Çalı, kavkaz, evşen* üçü bir
olduğu anlaşılıyor; boysuz
dikenli ağaç. İH, 9

çalıh Öfkeli, aniden parlayan, tez
canlı. CCII, 581

çalıx I Afacan, yaramaz. TA, 99

çalıx II Başı sert at. Kİ, 26

Çalıx III İsmi has. Kİ, 26

çalıx IV Kılıçla vurmak, kesmek.
Kİ, 26

çalış ayaklı bol- Yürürken
topuklarını birbirine
vurmak. İH, 9

çalış I Mücadele, karşı koyma,
düşmana ok atma. BM,
480; Savaş, cenk. HOA,
236; Birbirine silah çarpış,
muharebe. İH, 9; Harp.
TA, 99; Ok atışma. TZ,
161

çalış II Şaşı. CCI, 448

çalış- Savaşmak, çarpışmak. TA,
99

çalıt Çalışkan. TA, 99

çalқан- Çalkanmak, bugünkü
manasında. Kİ, 26

çalқın Kapalı hava. BM, 480;
Bulutlu gün. Kİ, 26

çalma Başörtüsü, tülbent. CCI,
448; Sarık. BM, 480; MG,
136 *bk. taştar; dastar;*

sarban; dulbend; tülbend

çalpak iş Dolaşık, karışık iş. İH, 9

çalpaş Çapraşık, dolaşık,
yürürken topuk çalar çalar
olma, dizleri ve ökçeleri
birbirine çarpılma. KE,
190

ç. adak Ayakları çapraşık olma. KE, 190

çalpış- talaz Dalgalar çarpışmak. İH, 10

çalpuk Çapak, göz çapağı, göz pınarında veya kirpikte birikerek pıhtılaşan akıntı. KE, 190

çalpukluğ Çapaklı, gözünde çapak olan. KE, 190

ç. bol- Çapaklanmak. KE, 190

çalt koyun uyu- Arka üstü yatmak. İH, 10

çamağa Menteşe. BM, 480

çaman I Yun. Kimyon türü bir bitki, çemen. CCI, 448

çaman II Uyuşuk, tembel, üşengeç, ihmalkâr. CCII, 581

çamçağ Elbisenin iç kısmı, astar. BM, 480

çamğa Menteşe. Kİ, 26

çamğur Havuç. TA, 99

çamur Bugünkü manasında. Kİ, 26; Çamur. TZ, 161

çamuş I Harın, ham. İH, 10

çamuş II Talim görmemiş salma beygir. İH, 10

çamuşluk Ham, harın beygirin oynaması, hoplaması. İH, 10

çanak (~ çanak) Çanak. BM, 480; BV, 163; KK, 106; TA, 99; Çanak, kap. DM, 80; KFT, 962; Çanak, kâse. GT, 237; Bildiğimiz şey, çanak. İH, 10; Kapacak, çanak. İM, 515; Çanak, kadeh, bardak. KE, 190; Bugünkü manasında. Kİ, 26; Çukur şeklinde olan kap. MS, 118; **çanak** Kâse, çanak. CCI, 448; CCII, 581

ç. yoku Yemek sahanında kalan bulaşık. İH, 10

çanağcı Çanakçı. KK, 106

çandır Türk veya gayrisinden cinsleşmiş olan. Kİ, 26

çandırına Zayıf, cılız, çelimsiz. CCII, 581

çang Çan. TZ, 161

çap çap ye- Şap şap, ağzını şapırdatarak yemek. İH, 10

çap- I Koşmak; sürmek. BV, 163; (At) sürmek, koşturmak. GT, 237; At sürmek; vurup kesmek, çarpmak. HOA, 236; Vurmak, sürmek. İM, 516; Koşturmak, (at vs.) sürmek, akın etmek. KE, 190; Bir defada hem vurmak ve hem kesmek. Kİ, 26; Hayvan sürmek. KK, 106; (At) koşturmak, sürmek; kılıç vurmak. MG, 136

çap- II Su içinde çapmak, yüzmek, çırpınmak. İH, 9; Yüzmek, yüzerek gitmek. KE, 190

çap- III Vurmak, yün çırpamak. KE, 190

yün ç.- Yün çırpamak, yün ditmek. KE, 190

çapak Göz çapağı. Kİ, 26

çapala- Kaygılanmak. TZ, 161

çapar Çaput dediğimiz paçavralar. İH, 10

çapçaçık Fıçıçık, küçük fıçı. CCII, 581

çapçuk Serçe. Kİ, 26

çapdur- Koşturmak. HOA, 236

çapın- Birden hücum etmek. Kİ, 26

çapıt- Vurmak, hallaç ile pamuk atmak. KE, 190

çapla- Elin ayası ile vurmak. TA, 99

çaplatmak Tokat, şamar, şaplak. CCII, 581

Çapnı Türklerden bir kabile. Kİ, 26

çapraz düş- Çapraşık olmak. İH, 10

çapraşık yazı Karmakarışık, satırlar, yazılar karışmış. İH, 10

çapul- (Pamuk) atılmak, vurulmak. İM, 516

çapun- Vurunmak, dövünmek, elini yüzüne vurmak. KE, 190

çapuñ Vücuda geniş gelen gömlek. İM, 516

çapur Çaput dediğimiz paçavralar. İH, 10

çaput Paçavra. Kİ, 26

çar şenbeh *Far.* Çarşamba. BM, 480

çara Bugünkü manasında. Kİ, 27

çardak *Far.Ar.* Çardak. BM, 480

çäre *Far.* Çare. BV, 163; MG, 137; Tedbir, yardım. İM, 516; İlaç, derman. HOA, 236

çarh *Far.* Felek, baht. GT, 237

çarı- Namusu lekelenmek. CCII, 581

çarlak Kartal. TZ, 161

çarlama Et harçlı yağda kızartılmış bir çeşit börek; tulumba tatlısı. BM, 480

çarmavut ? BV, 163

çarp- Sür'atle vurmak, tepmek. İH, 10

çarpuvun Aksilik, kaza, felaket. CCII, 581

çārsuv *Far.* Çarşaf. İM, 516

çarşav *Far.* Çarşaf. CCI, 448

çaruk Çarık. Kİ, 27

ças I Duman. TA, 99

çās II (~ ças) *Moğ.* Toz. İM, 516; ças Tuz. Kİ, 27

çaşıt- (Çocuğunu) yaramaz, terbiyesiz yapmak. İH, 10

çāšnī (~ çāşnī) *Far.* Çeşni, nümüne. GT, 237; çāşnī Tat, lezzet. İM, 516

çaşut Casus. Kİ, 27

çaşutla- Casusluk etmek. Kİ, 27

çat Kumaşın dikiş yeri. Kİ, 27

çat- I Kumaşların kenarını birbirine eklemek, dikmek; ayrıca *kaş çatmak* veyahut *çatuḳkaşlu* gibi kelimelerde kullanılmaktadır. Kİ, 27

çat- II Kurgulamak, tasarlamak. KE, 190

yalğan ç- Yalan düzmek, uydurmak. KE, 190

çatal Çatal. TZ, 161

çatan Sepet. Kİ, 27

çatır I (~ çatır) *Far.* Çadır. BM, 480; **çatır** CCI, 448; Kİ, 27; TZ, 161

çatır II Çarşaf, kaftan, örtü. BM, 480

çatla- El şaklatmak, el şaklatarak ses çıkarmak. Kİ, 27

çatlat- Parmaklarını çatlatmak, parmaklarıyla çıt çıt ses çıkarmak. İM, 516

çatlavuk Fındık. CCI, 448

çatruk Kurbağa yosunu. İH, 10

çatuḳ Çatık, çatılmış, birbirine yakın; öfkeli. KE, 190

ç. kaşlıḡ Çatık kaşlı, kaşları birbirine yapışık; öfkeli. KE, 190

ç. kaşlıḡ bol- Kaşları çatık olmak, öfkeli olmak. KE, 190

çatul- (Kaş vesaire) çatılmak. Kİ, 27

çav I Feryat, seda, ses. Kİ, 27

çav II Ün, şöhret. İM, 516

çavlı Erişte kesen alet. TA, 99

çavrun- Çevrilmek. TZ, 161

çavu Kazık, tahta kazık. BM, 480

bk. çufan

çavuş *Far.* Çavuş. İH, 10; Çavuş, padişahın önünde tazim ve ihtiramla bağırان adam. Kİ, 27

çay daşı Bazı şeylere kullanılan yassı taş. İH, 10

çaya Kara erik. BM, 480

- çayan** Çiyan dediğimiz kırkayak. İH, 10
- çayhal-** Çalkalanmak, sallanmak, dalgalanmak. CCII, 581
- çâyiz** Yapılmasına izin verilen, uygun, caiz. MS, 118
- çayna-** Çiğnemek. CCI, 448; (Sakız vs.) çiğnemek. İM, 516
- çaynal-** Çiğnemek. İM, 516
- çéber** Moğ. Maharetli, becerikli. CCII, 581
- çéber kişi** Moğ. T. Maharetli, becerikli kişi; temiz, saf kişi. CCII, 581
- çeçe barmağ** Serçe parmak. Kİ, 27
- çeçrül-** Çevrilmek, değişmek. İM, 516
- çeft** Far. Çift. KK, 106; TZ, 161
- çeftalu** Şeftali. BM, 480
- çege** Boyunun iki yanında bulunan damarlar. TZ, 161
- çeğin eti** Kaba et, adale. İH, 10
- çeğnek** Tekme, depme. İH, 10
- ç. çeğne-** Tekme ile tekmelemek, oynarken ayağını vurmak, çiğnemek, ayak altında ezmek. İH, 10
- çeğre** Far. Yüz, çehre. GT, 237
- çek** Çek, senet, belge. KE, 190
- ç. biti-** Çek, senet, yazmak. KE, 190
- çek-** Çekmek, bir şeyi tutup başka yere doğru yürütmek. BM, 480; Çekmek. BV, 163; GT, 237; TZ, 161; Çekmek, oku ve yayı gererek çekmek. HOA, 236; Kuyudan su çekmek; çekmek, uzatmak; bir şeyi koparıp çekmek; bir şeyi diğer bir şeyle çekmek; bir şeyi diğer bir şeyden kolaylıkla sıyrıp çıkarmak. İM, 516; Çekmek; sürmek. KF, 92; Çekmek, bugünkü manasında. Kİ, 28; Çekmek, tartmak. KK, 106
- bk. çık-**
- çeke** Yazı üzerindeki nokta. Kİ, 27
- çekelen-** Yaranın iyileşmesi güçleşmek ve gecikmek. Kİ, 27
- çekem** Nokta, hareke; süs. KE, 190
- ç. ur-** Noktalamak, harekelemek. KE, 190
- çeker** Far. Şeker. BM, 480; Kİ, 27
- ç. börek** Şeker harçlı börek. BM, 480; Şekerli börek. Kİ, 27
- çekertige** Çekirge. TZ, 161
- çekiç-** Çekişmek, dövüşmek. TZ, 161
- çekil- I** (Kuyunun) suyu boşaltılmak. İM, 516
- çekil- II** Okun atmak için gerilmesi. HOA, 237
- çekil- III** Tartılmak. KFT, 962
- çekirdek** Çekirdek. BV, 163; HOA, 237; KF, 92; Kİ, 27; TZ, 161
- çekirge** Çekirge. DM, 80; TA, 99
- çekiş-** Çekişmek. GT, 237; KF, 92; KK, 106; Bozuşmak, birbirine düşmek. İM, 516; Davalaşmak. KFT, 962
- çekişik** Davalı. KFT, 962
- çekişil-** Niza edilmek. KFT, 962
- çekişmek** Davalaşmak. KFT, 962
- çekişmeklik** İhtilaf, ayrılığa düşme. MS, 152
- çekmen** Kumaş, yün kumaş, çuha. CCI, 448; CCII, 582; Çepken. TZ, 161
- çekmençi** Kumaş dokuyan, dokumacı, çuhacı. CCII, 582
- çektir-** Çektirmek. TZ, 161
- çeküç** Far. Çekiç. CCI, 448; DM, 80; KE, 190; Kİ, 28; TA, 99
- çekük** Kuş. İH, 10

çekürdek Çekirdek. İM, 516
çekürge Çekirge. İM, 516; TZ, 161
çekürke Çekirge. BM, 480
çeküş *Far.* Çekiç. TZ, 161
çel Çil, dağ tavuğu, keklik. BM, 480 *bk. keklik*
çelâklık Kahramanlık, yiğitlik. İM, 516
çelber Dize kadar olan su. Kİ, 28
çelebü Acemi. HOA, 237
çeler- Göz kırmak, göz ucuyla bakmak. İH, 10
çelik Çocukların oynadıkları çelik çomak. Kİ, 28
çelinlen- Kaygılanmak. TZ, 161
çember *Far.* Çenber, yuvarlak şey. İH, 10
çemen *Far.* Çayır, çimenlik. GT, 238; Çimen, cennet bahçesi. HOA, 237; Çimen. TA, 99
çemlek Çömlek. Kİ, 28
çemre- Paylar gibi hızlı hızlı insanın yüzüne karşı kızgın kızgın söylemek; Konya'da *çemkir-* derler. İH, 10
çemreğü Yanşak. İH, 10
çemru Havuç. Kİ, 28
çemşir Şimşir dedikleri sert ağaç. İH, 10
çemül- Çimdiklemek. BM, 480
çenber *Far.* Değirmi, yuvarlak ağaç, demir. İH, 10
çender- İyice aramak, taramak. Kİ, 28
çendi *Far.* Biraz, bir miktar. CCII, 582
çene Bugünkü manasında. Kİ, 28
çengel *Far.* Duvara çakılan demir çengel ki yolcu eşyasını, zenbilini asar. İH, 10
çengi *Far.* Çeng denilen sazı çalan kimse. İM, 516
çengibāzī *Far.* Okçuluk terimi bir tutuş şekli. HOA, 237

çenk *Far.* Eski bir saz. İH, 10; Uda benzer bir alettir. Kİ, 28
çenle- (Köpek) dayak yiyip ağlar gibi ürmek. İH, 10
çepçevre Çepçevre. BV, 164
çepelboķı (Gözden atılan) çapak kiri, göze giden çörçöp, pislik tortusu. KE, 190
çeper I Beyaz benekli. TA, 99
çeper II Gözü iyi görmeyen. Kİ, 28
çepiş Biraz büyümüş keçi. Kİ, 28
çepürde- Kekelemek, lafı ağzında karıştırmak, mırıldanmak, ağzını şapırdatarak söylemek. İH, 10
çepürdek Çerçöp, karmakarışık, abur cubur şeyler. İH, 10
çepürdük söyle- Açıkça söylemeyip değirmenden darı çeker gibi anlaşılmaz hışırtılı, cızırtılı söylemek. İH, 11
çerāğ *Far.* Işık, kandil, mum. GT, 238
çerb I *Far.* Galip, üstün. KE, 190
ç. bol- Galip gelmek. KE, 190
çerb II *Far.* Yağlı. GT, 238
çerbdestī *Far.* Eline çabuk olana ait, eli işine yatkın olanla ilgili. KE, 190
çerbdestlik *Far.T.* Eline çabukluk, eli işe yatkınlık. KE, 190
çerça Tatarca bir kuş. Kİ, 28
çerçi (~ çêrçi) Çerçi. TZ, 161; **çêrçi** Gezerek ufak tefek şeyler satan kimse, çerçi. CCI, 448; Köylerde ve kırsalda gezerek ufak tefek şeyler satan kimse, çerçi. CCII, 582
çerek otı Çörek otu. BM, 482
çeren Ekin destesi, kuru ot yığını. CCII, 582
çeresi akar- Doğuran hayvanın çeresi akarmak, doğurma

akibinde sarı su gelmek. İH, 11

çerez Eski lûgatler *ilme diken* diyorlar. *Şibrik* tazesı, kurusuna *dari'* derler. Kâbe yollarında çok olur, yere yayılır, sâkı olmaz, kuruduktaki kedi tırnağı gibi dikenleri olur. İH, 11

çeri (~ **çeri**) Asker. BM, 480; HOA, 237; Kİ, 28; Ordu, asker. CCII, 582; GT, 238; İM, 516; KF, 93; **çeri** Asker. CCI, 448

ç. dar- Asker darmadağın olmak, dağılıvermek. İH, 11

çeri başı (~ **çeribaşı**) Komutan. CCI, 448; **çeribaşı** KF, 93

çerig Asker, ordu. GT, 238; İM, 516; Çeri, asker, ordu. KE, 190 *bk. çirig*

ç. başı Komutan. İM, 516

çerik Ø Kİ, 28 *bk. çeri*

çerlen- (Gözü) ağrımak, çipillenmek. İH, 11

çerli Zayıf, cılız, çelimsiz. CCII, 582

çermen- Salındırmak. İM, 516; Kıvırmak, (kolu, paçayı) sıvamak. KE, 191

çerpi Dalın ucu. Kİ, 28

çert Genç, taze, yaş (ağaç). CCII, 582

çert- (~ **çért-**) Sert bir şeyle vurup meselâ fincan gibi şeylerin kenarı atmak, kertmek, çatlamak. İH, 11; **çért-** Fiskek vurmak. CCII, 582

çerten Sazan balığı. İM, 516

çeşme *Far.* Çeşme. GT, 238; Çeşme, pınar. KE, 191

çeşte Ud denilen çalgı. İH, 11

çeten Sepet, sele. BM, 480; Pamuk sepeti. DM, 80

çetik Kedi. DM, 80

çetin **koz** Çetinceviz, kabuğu kalın, içindeki eşiği, danesi arasındaki kabuklar

kalın ve kırılması güç. İH, 11

çetlevük I Bir nevi fındık. Kİ, 28

çetlevük II Fıstık. DM, 80

çetleyik Fıstık, fındık ve bütün kabuklu şeyler. TA, 99

çetr *Far.* Çadır, gölgelik. GT, 238

çetük Kedi. BM, 481; DM, 80; GT, 238; İH, 11; İM, 516; KE, 191; Kİ, 28; KK, 107; TZ, 161; Erkek kedi. TA, 100 *krş. şetik; şetük*

ç. közlüg bol- Kedi gözlü olmak, gözü bir tarafa dönmek ve beyazı belirmek. KE, 191

çevçen Ucu ateşli ağaç. Kİ, 28

çevgân *Far.* Çevgân oyunu, bu oyunda kullanılan değnek. MG, 137

çevir- Çevirmek. KK, 107

çevirci Pabuç çevirici. TZ, 161

çevre (~ **çevre**) Çevre. BV, 164; Çevre, etraf. İM, 516; **çevre** HOA, 237; Yakın, etraf. KF, 93; Çevre. MG, 137

ç. key- Elbiseyi ters çevirip giymek. İM, 516

çevril- (~ **çevril-**) Çevrilmek. BV, 164; **çevril-** MG, 137

çevrül- Çevrilmek, değişmek; yönelmek. İM, 516

çevrüm Daire. KFT, 962

çevrün- Dolanmak, dönmek. İH, 11

çevük (~ **çévük**) Toplu, dernekli, tetik, neşeli iş görmek. İH, 11; **çévük** Tatlı, hoş, sevimli. CCI, 448

çevüklük Çeviklik. MG, 137

çevür- (~ **çevür-**) Çevirmek, altını üstüne getirmek; çevirmek, bir yere yönelmek. İM, 516; Çevirmek, döndürmek, bir şeye doğru dönmek. KE, 191; **çevür-** Çevirmek,

- döndürmek, bir şeye doğru dönmek. KE, 191; Çevirmek, döndürmek. MG, 137; Çevirmek. MS, 118
- başın ç.** - Şeytan aklını çalmak, bilincini yitirmek. KE, 191
- yüz ç.-** Gösterdiği ilgiyi kesmek. KE, 191
- çeyen** İpekle desen yapma. BM, 481
- çeygel** Fitne koparan, fesat çıkararak, kanlı katil, kötü, rezil adam. İH, 11
- çeyne-** Çiğnemek. BM, 481; BV, 164; HOA, 237; KF, 93; KK, 107; Çiğnemek, dişler arasında ezmek. KE, 191 *bk. çiyne-; şine-*
- çezil-** Çözülme. KF, 93
- çıban** Çıban. BV, 164; TA, 100; Çıban, yara. İM, 516
- çıbık** Dal. Kİ, 29
- çıbın** Sinek. BV, 164
- çıbış** Ar. Kireç. İM, 516
- çıbuğ** Değnek, dal, çubuk. CCII, 582
- çibuk** Değnek, dal, çubuk. CCII, 582; Dal. TA, 100
- çıçlak** Küçük parmak. Kİ, 29; TA, 100
- çıdan** Akrep, çıyan. KE, 191
- çıfçak** Serçe. KK, 107
- çığ- I** Çıkmak. CCI, 448
- çığ- II** Sarmak, bağlamak, giydirmek. KE, 191
- çıgan** Bahil, çingene. Kİ, 29
- çıganak (~ çıganak)** Dirsek. CCII, 582; **çıganak** Kİ, 29
- çıgar- (~ çıgar-)** Aslı itibarıyla *çıkdurmak* olup çıkarmak demektir. Kİ, 29; **çıgar-** Çıkarmak. CCI, 449; CCII, 582
- çıgay** Yoksul, fakir. TA, 100
- çıgık** Çıkık. BV, 164 *bk. çıguğ*
- çıgıl-da-** (Palan) kıcır kıcır etmek. İH, 11
- çıgıltı** İnce ses, çığlık, kuş sesi. İH, 11
- çıgır** Dar yol, sapanın açtığı yol. İH, 11
- çıgıt** Ergenlerin yüzünde, bazen ihtiyarlarda peyda olan cilt lekeleri. İH, 11
- çıgıt** Peynir. TA, 100
- çıgmak** Aşık kemiği. CCI, 449
- çıgrıgçı** Çarkçı, bileyici. CCI, 449
- çıgrıl-** Buruşmak, büzülüp kasılmak. KE, 191
- çıguğ** Çıkık. BV, 164 *bk. çıgık*
- çıh-** Çıkmak. CCI, 449; CCII, 582
- çıhriğ** Kova ipinin sarıldığı çark, çark, teker. BM, 481 *krş.*
- çıhriğ**
- çıhriğ** Kova ipinin sarıldığı çark, çark, teker. BM, 481 *krş.*
- çıhriğ**
- çık I** Çığ. BM, 481; Çiy. Kİ, 30; Çığ, çığ tanesi. KK, 107
- çık II** Köpeği kovarken kullanılan kelime. Kİ, 30
- çık- I** Bir şeyi bir şeye sarmak, çıkılamak. Kİ, 30
- çık- II (~ çık-)** Dışarıya çıkmak. BM, 481; Çıkmak. BV, 164; GT, 238; İM, 516; Kİ, 30; KK, 107; MG, 137; Çıkmak, ok yaydan çıkmak; bir şey bir şeyin üzerine gelmek; omuzu öne getirmek; ses çıkmak; icat etmek, temel koymak; geliştirmek; ayrılmak. HOA, 237; Çıkmak, ayrılmak, gitmek, yükselmek, yerinden çıkıp kabarmak, karşı çıkmak. KE, 191; Çıkmak, gitmek. KF, 93; Çıkmak, ayrılmak. MS, 118; Dışarı çıkmak. TA, 100; **çık-** Çıkmak. CCII, 582; TZ, 162

- aķa .** - Akarak gitmek. KE, 191
- bāṭıl .** - Boŗa gitmek, yok olmak. KE, 191
- biribirige .** - Savaŗ için birbirine karŗı çıkmak. KE, 191
- cānı .** - Ŗlmek. KE, 191
- dīnindin .** - Bir dinden baŗka bir dine geçmek. KE, 191
- kōzi .** - Gōz bŖyŖmek ve dıŗarı fırlamak. KE, 191
- ōte .** - Delerek geçmek, ileriye atmak. KE, 191
- suṽ .** - Yerden su kaynamak. KE, 191
- Taṅrı fermānıdın .** - Tanrının emirlerini yerine getirmemek. KE, 191
- ık- III** Doḡmak (gŖneŗ, ay). KK, 107
- ık- IV** Yukarıya ıkmak. BM, 481 *bk. aḡ-*
- ıkan ay** Geen ay. BM, 481
- ıkanak** Dirsek. TA, 100
- ıkar- (~ ıkar-)** ıkarmak, dıŗarıya ıkarmak. BM, 481; ıkarmak. GT, 239; İM, 516; KFT, 963; KK, 107; TA, 100; çekmek, çıkarmak. HOA, 237; çıkarmak; ayırmak; kurtarmak; dıŗarı atmak; sŖrmek. KE, 191; çıkarmak; yaratmak; ayırmak. KF, 93; çıkarmak; uzatmak. MG, 138; **ıkar-** ıkarmak. BV, 165; TZ, 162
- ķadḡudın .**- Kaygısından, tasesından kurtarmak.
- menzildin .**- Doḡru yolundan ayrılmak.
- ot .**- **akmakdın** Ateŗ çıkarmak, akmaḡı ateŗlemek.
- ōte .**- Delerek geçirmek, ileri atmak.
- tilni .**- Susuzluktan veya yorgunluktan periŗan olup dilini çıkarmak.
- tutuḡnı .**- Azat etmek, salıvermek.
- yŖz saķal .**- Sakalı bŖyŖmek, sakallı olmak. KE, 191
- ıķarḡucı** ıkarıcı, çıkaran. KE, 191
- ıķarıl-** ıkarılmak. İM, 516; KE, 191 *krŗ.* **ıkarul-**
- ıkarınıl-** ıkarılınmak. KFT, 963
- ıkarul-** ıkarılmak. BV, 165 *krŗ.* **ıķarıl-**
- ıķdur-** Ø Kİ, 30 *bk. ıḡar-*
- ıķın (~ ıķın)** Sarılmış bir ŗey, boha. Kİ, 30; **ıķın** ıķın. TZ, 162
- ıķıŗ-** Baŗa ıkmak, hakkından gelmek. GT, 239
- ıķıŗ ıkma.** TZ, 162
- ıķıt** Peynir. TZ, 162
- ıķmak** ıkmak. KE, 192
- ıķmaklıķ** ıkma, ıķıŗ. KE, 192
- ıķmar** Kıskan, ingene. Kİ, 30
- ıķrat-** Gıcırdatmak, ıķır ıķır ses ıkarmak. KE, 192
- ıķrıķ** Dolap. İM, 516; Kuyu ipinin sarıldıḡı yuvarlak dōner avadanlık. İH, 11; BugŖnkŖ manasında. Kİ, 30; ıķrıķ. MG, 138
- ıla- I** Atın terlemesi. BV, 165
- ıla- II** Islanmak, yaŗ olmak. İM, 517
- ılan-** Islanmak. Kİ, 29
- ılak** Sereparmak. BM, 481
- ım** Ŗedid, çok, pek manasında olup ismi tafzil mukabilinde kullanılmıştır. Kİ, 30
- ımak** Bembeyaz, apak. BM, 481; Bembeyaz. Kİ, 30 *bk. apak*

çımçık Halis, sırf, mahz. İH, 11
çımķış- Zayıf göz bir şeyi dumanlı, karışık görmek. İH, 11
çımuķ **gün** Dağallı, çevlikli, fırtınalı gün. İH, 11
çın ayal Nikâhlı eş, karı. CCI, 449
çın Gerçek, hakiki. CCI, 449; CCII, 582; Doğru, gerçek. TA, 100
çın han Gerçek kral. CCII, 582
çın Tēpri Gerçek Tanrı. CCII, 583
çındır- Zannetmek. Kİ, 30
çınık- Denenmek, sınanmak. CCII, 583
çınķar- Hıçkırmak. BM, 481 *bk.* **çender-** Kİ, 30
çınla- İnlemek. CCII, 583
çınlık Kayık, sandal. BM, 481; Bir nevi küçük gemi, kayık. Kİ, 30
çınra- Ø Kİ, 30 *bk.* **çındır-**
çınra- Çınlamak, çın çın ses çıkmak. KE, 192
çınrağ Çingirak. KE, 192
çınşa- Çığış çığış yapmak, hışırdamak. İH, 11
çıpçak Serçe kuşu. BM, 481 *krş.* **çıpçık; çıpçuk; bk. serçe**
çıpçık (~ çıpçık) Kuş; serçe. CCI, 449; **çıpçık** Serçe. İM, 517 *krş.* **çıpçak; çıpçuk**
çıpçuk Serçe. İM, 517; TA, 100 *krş.* **çıpçak; çıpçık**
çıplak Çıplak. TZ, 162
çır Çocukların oynadıkları aşık arkası üzerine düşünce bu kelime ile tabir edilir (zar). Kİ, 30
çıra *Far.* Tuturak, çıra. TZ, 162; Ø Kİ, 30 *bk.* **çırak**
çırāğ Çıra, meşale, lamba. KE, 192
çırak (~ çırak) *Far.* Farisîcenin *çırağ*ından müştak olup bugünkü manasında istimal edilmiştir. Kİ, 30;

Lamba. BM, 481; KK, 107; Kandil, ışık. KF, 93; Kandil. TA, 100; **çırak** Mum, kandil. CCI, 449; Kandil, mum, çıra, meşale. CCII, 583
ç. ol- Yol göstermek, aydınlatmak. KF, 93
ç. kıl- Işık tutmak. KF, 93
çıraklık *Far.T.* Şamdan, mumluk. CCI, 449
çıralık *Far.T.* Çıralık, çıranın konulduğu yer. BM, 481; Şamdan, minare. Kİ, 30
çıray *Moğ.* Çehre, yüz, beniz, surat. CCI, 449
çırila- Gürültü ile akmak. Kİ, 30
çırlak I (~ çırlak) Dere, çay, akarsu. CCII, 583; **çırlak** Küçük çay. Kİ, 30
çırlak II Akan suyun gürültüsü. Kİ, 30
çırlap akar Su sesi. TZ, 162
çırlavuk Sesi suyun gürültüsüne benzeyen bir nevi kuş. Kİ, 30
çırlayık Toygar kuşu. İH, 11
çırma- Bir şeyle sarmak, sarıp sarmalamak, dolamak. CCII, 583
çırmal- Sarılmak, dolanmak. CCII, 583
çırmamak Sarma, dolaştırma işi. CCII, 583
çırmış Sarılmış, dolanmış, bükülmüş. CCII, 583
çırpı Ağaç dalının uç kısmı. BM, 481; Çalı, çalı çırpı, ince kuru dallar. CCII, 583
çıtırlan- (İşi) alt üst olmak; karmakarışık olmak. İH, 11
çıtlak *Duldak* gibi hüccet, bürhan, delil, sened, manalarına. İH, 11
çıvalduz *Far.* Büyük iğne, çuvaldız. CCII, 583

çıvılda- Yavaşça ses vermek. TZ, 162
çıvla- Yavaşça ses vermek. TZ, 162
çıvşa- Yavaşça ses vermek. TZ, 162
çıy Akbaba kuşu. BM, 481
çıyan Akrep. İM, 517; TA, 100; TZ, 162
çıyğanağ Kol. HOA, 237
çıyrun Talihsizlik, mutsuzluk, hoşnutsuzluk. CCII, 583
çız- Yazı yazmak. CCI, 449; Çizmek. İM, 517; Kİ, 30; Yazmak, çizmek. TA, 100
çızığ Çizik. MG, 139
çızlaş- Yazışmak. Kİ, 30
çızmak Yazı. CCI, 449
çızov Çizi, hat. Kİ, 30
çi I Bir nevi kuş. Kİ, 28
çi II Pişmemiş, çiğ. TZ, 162
çiban Bugünkü manasında. Kİ, 29
çibiç Bir yaşındaki oğlak. TA, 101
çibin Sinek. BM, 481; CCI, 449; GT, 239; İM, 517; TA, 101; Kara sinek. Kİ, 29 *bk. sişek*
çiçe Babanın kız kardeşi, hala. TA, 101
çiçek (~ **çiçek(g)**) Çiçek. BM, 481; CCI, 449; CCII, 583; DM, 80; GT, 239; İM, 517; KK, 107; TA, 101; TZ, 162; **çiçek(g)** KE, 192; Bugünkü manasında. Kİ, 29
ç. çık- Çiçek hastalığına tutulmak. İM, 517
reyhân ç.i Fesleğen çiçeği, ziziphora. KE, 192
çiçeklen- Çiçeklenmek. CCII, 583; KK, 107; Çiçeklenmek, çiçek açmak. KE, 192
çiet Peynir. Kİ, 28
çift Far. Çift. CCI, 449; Çift, ikili, eş. KE, 192

ç. kıl- Eş etmek; evlendirmek. KE, 192
çig I Çiğ. BV, 165; TA, 101; Pişmemiş, çiğ. CCI, 449; GT, 239
çig II Şebnem, çiy. CCI, 449; CCII, 583
çigin Moğ. Omuz. BM, 481; BV, 165; HOA, 237; İM, 517; KK, 107; Omuz, omuz başı. KFT, 963; Çiğın, omuz. MG, 139 *bk. çikin; eyin*
çign Omuz. HOA, 237
çik- Çekmek. GT, 239; Çekmek; yay kurmak. MG, 139
çik et Pişmemiş et. Kİ, 29
çik I Çiğ. HOA, 237; Çiğ, ciy. Kİ, 29
çik II Tecrübesiz adam. Kİ, 29
çikin Omuz. KF, 93 *krş. çigin; bk. eyin*
çikirlik Pislik, çirkeflik. KFT, 963
çikişmek İhtilaf, ayrılığa düşme. MS, 118
çikit Pamuğun tohumu. Kİ, 29
çil I At tonlarından *konur* renge denir. İH, 12
çil II Keklik yavrusu; farisi *kebk* kabca şeklinde tarif edilmiş. İH, 12; Çil kuşu. Kİ, 29
çil tavok Keklik cinsinden bir kuş, turaç. CCI, 450
çile Hafif yağmur. Kİ, 29
çile- Hafifçe yağmur yağmak. Kİ, 29
çilegü Çileni, çi, çisek, rutubet. İH, 12
çim Far. Çimen. İH, 12; Çim otu. Kİ, 29
çim- Çimmek, banyo almak, istihmam etmek. Kİ, 29
çimdi- Çimdiklemek. CCII, 583; KE, 192; Kİ, 29
çimdidivüç Cımbız. TZ, 162
çimdile- Çimdiklemek. TZ, 162
çimdir- Çimdiklemek. TA, 101

Çin Çin. GT, 239
çiğ Tam, gerçek, en yüksek yer, doruk. İM, 517
çine- İpek ile işlemek, örmek. CCII, 583
çinī *Far.* Çini. GT, 239
çint kır- Eski kitaplarımızda *çın kır-* kuş uçarken *vıç* diye vıcık pislemek. İH, 12
çiprek Kap, çorbalık tas. HOA, 237 *krş.* **çöprek**
çirçi Çerçi. TZ, 161
çirdek Her şeyin çekirdeği. TA, 101
çirig Çeri, asker. KE, 192 *krş.* **çerig**
çirik Çürük, pis. CCII, 584
çiriş *Far.* Çiriş. İH, 12
çirk Kirli, pis. BM, 481
çirkeme İçine kıyma konulmuş ve yağda kızartılmış hamur. Kİ, 29
çirkin (~ **çirkīn**) *Far.* Çirkin, kötü. BM, 481; Çirkin. CCI, 450; KK, 107; TA, 101; TZ, 162; Bugünkü manasında. Kİ, 29; **çirkīn** Çirkin. GT, 239 *bk. yavuz*
çirmen- Paçaları, kolları sıvamak. TA, 101
çirt- I İnce ince aramak, ufak paraları seçmek, envainı aramak. İH, 12
çirt- II Sarraf parayı bozmak. İH, 12
çirtik İncecik kalmış sabun artığı. İH, 12
çise Çiy, hafif yağmur. Kİ, 29
çise- İnce ince yağmak. KE, 192; Gayet ince yağmur yağmak. Kİ, 29
bulut ç.- Bulut hafif yağmur yağdırmak. KE, 192
çiseği Çiy, rutubet. İH, 12
çiten Kafes. TA, 101
çitlevük Fındık. BM, 481

çivilde- Yavaş yavaş konuşmak, hafif sesle vicir vicir söylemek. İH, 12
çiye Baelbek yemişi. Kİ, 29
çiyin İpekle yapılan nakış. Kİ, 29
çiyne- Çiğnemek. GT, 239; Çiğnemek, dişler arasında ezmek. KE, 192 *bk. çeyne-*
çiz- Yazmak. BM, 481 *bk. yaz-*
çoban aldagucı Çoban aldatan, *kuyruk sallayan* dedikleri ufak bir kuş. İH, 12
çobān (~ **çoban**) *Far.* Çoban. GT, 239; Çoban, güdücü. KE, 192; **çoban** Çoban. İM, 517; Çoban, hayvan bakıcısı. KFT, 963
çobānsız *Far.T.* Çobanı olmayan, güdücüsü olmayan. KE, 192
çocuk Domuz eniği. İH, 12
çoçka Domuz yavrusu. DM, 80; TA, 101
çoçun *Çoçun, elgin, tülüngü* hepsi de yabancı, ne idiği meçhul, adam yerine konulmayan âdi kimse, meçhul. İH, 12
çoğ Güneş sıcağı, en sıcak günde karşıda ıpıl ıpıl görünen ışıklar. İH, 12
çoğ kop- Kalabalık toplanmak, birikmek yığılmak. İH, 12
çoğ- Yüzünü eksitmek, yüzünü buruşturmak, memnuniyetsizliği yüzüne yansımak. KE, 192
çoğan Doğan kuşu. BM, 481 *bk. sağanğaş*
çoğdu- (Yer) takır takır kurumak, tam takır olmak. İH, 12
çoğı Yığılmak, bağırarak çağırmak, gürültü yapmak. İH, 12
çoğlu boldu günümüz Günümüz ıslıklı oldu demek, belki de mecazen ikballi, saadetli demektir. İH, 12

çoğru- Uyuşmak. İH, 12
çoğu Yığılmak, bağırarak
 çağırarak, gürültü yapmak.
 İH, 12
çoğmarlı Topuzlu, çomaklı. CCII,
 584
çoğrah Su kaynağı, pınar. CCII,
 584
çok (~ çok) Çok. BV, 165; GT,
 239; KE, 192; KF, 93; KK,
 107; Çok, fazla. İM, 517;
 KFT, 963; MS, 118; Kesir,
 çok. Kİ, 31; **çok** Çok,
 fazla. HOA, 237
ç. ol- Çoğalmak. KF, 93
çoğal Zırh. BM, 481; Zırh altına
 giyilir hem ipekli hırka,
 çevşen ise zırhtır. İH, 12
çoğmar I Cimri. TA, 101
çoğmar II (~ çokmar) Çomak.
 DM, 80; İM, 517; TA,
 101; Topuz. Kİ, 31; KK,
 107; **çokmar** Sopa, topuz;
 kamçı. TZ, 162
çoğnaş- Yığılmak, izdiham peyda
 etmek. İH, 12
çoğra- Kaynamak. Kİ, 31
çoğrak I Daha çok, daha fazla.
 MS, 118
çokrak II Su kaynağı, pınar.
 CCII, 584
çokur Bir çeşit diken, çoğür. TZ,
 162
çolğa- Çul sermek. BV, 165
çolğaştur- Çul serdirmek, liff
 etmek. BV, 165
çolmak Bir çeşit sargı. BM, 481;
 Sargı, dolak. Kİ, 31
çolpan Çoban yıldızı, çolpan.
 BM, 481; Zühre yıldızı,
 çoban yıldızı. Kİ, 31
çomak Çomak. İH, 12; TA, 101;
 Bugünkü manasında. Kİ,
 31
çomar Havuç. TA, 101
çomuk Çomak. TZ, 162
çonak Kulağı kesik. TZ, 163

çor Hastalık. Kİ, 31
çorak (~ çorak) Ot bitmeyen
 tuzlu, kısıtlı toprak. İH, 12;
çorak Çorak. TZ, 163
çorlu Bedbaht, biçare, illetli,
 hasta demektir. İH, 12;
 Hasta. Kİ, 31
çotuğ Dalın kesilen yeri, talaş,
 sürpüntü. İH, 13
çov Gürültü, şamata. CCII, 584
çovguç İftiracı, müfteri. CCII, 584
çovlan- Bağırarak, gürültü etmek.
 CCII, 584
çoyun Bronz. CCII, 584; Bakır;
 eski kumandanlardan *Emir*
Çogan hatıra gelir. İH, 13
çoyun- Erimek. İH, 13
çoz- Ortadan kaldırmak. İM, 517
çöğdü- (Ateşin alevi) havaya
 doğru uzamak. İH, 13
çöğdür- Çöğdürmek, havaya
 doğru fırlatmak. İH, 13
çögen At üstünde top çeldikleri
 ucu eğri değnek. İH, 13
çök- I Batmak, inmek. KE, 192
çök- II Çökmek olduğu yere
 oturmak. BM, 481;
 Çökmek. BV, 166; HOA,
 237; KFT, 963; KK, 107;
 TZ, 163; Çökmek,
 çömelmek. CCII, 584; KE,
 192; Dizlerinin üzerine
 çökmek. İM, 517; Dizi
 üzerine çökmek. Kİ, 31;
 Çökmek, oturmak. TA,
 101
tiz ç.- Diz çökmek. CCII,
 584
diz üze ç.- Dizlerini yere
 koyarak oturmak. KE, 192
çök- III Erkek kuş dişisine
 çökmek, döllemek. KE,
 192
çökek Cıvık çamur. İH, 13
çöker- Çökmek, deveyi olduğu
 yere oturtmak, çökmesini
 sağlamak. BM, 481;
 Çökertmek, çöktürmek.
 KE, 192

- çökmen** Kilim. TA, 101
- çöküt-** Kış üstüne oturup dizlerini karnına bitiştirerek iki kolunu dizlerini kavuşturmak suretiyle bağlamak. İH, 13
- çölken** Bıktırıcı, kafa yiyici zat. Kİ, 31
- çölmek** Çömlek. DM, 80; Taştan oyulup yahut saksıdan yapılp içinde yemek pişirilen tenceredir, sonra bakırdan yapılmıştır. İH, 13
- çömçe** *Far.* Kepçe, çömçe. BM, 482; Kepçe. BV, 166; Kİ, 31; TA, 101; Kepçe, büyük kaşık. DM, 80; Tahta kepçe. KE, 192
- çömçi** Çömçe. TZ, 163
- çömel-** Çömelmek, çökmek. KE, 192; Bugünkü manasında. Kİ, 31
- ç.ü otur-** Çömelerek oturmak. KE, 192
- çömiç** Çömçe, kepçe. CCI, 450
- çömlek** Çömlek, toprak tencere. BM, 482; Çömlek. CCI, 450; DM, 80; TA, 101; TZ, 163; Küçük tencere. Kİ, 31 *bk. yaşıç, küveç; krş. çölmek*
- çömiç** Kepçe, büyük (tahta) kaşık. GT, 239
- çön-** Isınmak, bu kelimenin *çogaçla* münasebeti vardır, belki aslı *çoğan-* veya *çovun-*tır. İH, 13
- çönge** **bıçak** Kesmez bıçak. İH, 13
- kılınc çöngbol-** Kılıç çönge olmak, kemik olmak, urup kesmekten kalmak. İH, 13
- çönge** Körelmiş, kesmez; zayıf, görmez. KE, 192
- ç. bol-** Körelmek; görememek. KE, 192
- çönür** Gözleri çöngelmiş, gözü içine çökmüş kimse. İH, 13
- çöp** *Far.* Kırıntı, ekmek ufağı. CCII, 584; Çöp. İM, 517; Çöp, çalı çırpı. KE, 192; Bugünkü manasında. Kİ, 31
- tirki ç.ü** Sofrada dökülen ekmek. CCII, 584
- çöpçövre (~ çöpçövre)** Çepçevre. BV, 166; **çöpçövre** CCI, 450
- çöple-** Bir araya toplamak, bağlamak. CCI, 450; Bir araya getirmek, toplamak. CCII, 584; Toplamak, derlemek. GT, 239; (Meyve) toplamak, derlemek. KE, 192
- söz ç.giçi** Söz toplayan (iki kişi arasında) söz getirip götürən, fitneci. GT, 239
- çöplegiçi** Söz toplayan (iki kişi arasında) söz getirip götürən, fitneci. GT, 239
- çöplen-** Süprüntülenmek, çörçöple kirlenmek. İH, 13
- çöpreg I** Bez, paçavra. MG, 139
- çöpreg II** Çömlek tas. HOA, 237 *bk. çiprek*
- çöprek I** Çömlek tas. HOA, 237 *bk. çiprek*
- çöprek II** Elbise. BV, 166; TA, 101; Paçavra. İH, 13; Elbise, hırka. İM, 517; Bez, paçavra. MG, 139
- çörek** Francala, somun. İH, 13; Ekmek; küçük ekmek, peksimet. Kİ, 31; Çörek. TA, 101
- çörge-** Yakmak, kıvrandırmak. GT, 239
- çövli-** Sıçramak. Kİ, 31
- çövre** Çevre, çepeçevre. CCI, 450
- ç. yür-** Etrafı dolaşmak. CCI, 450
- çövür-** Döndürmek, çevirmek. CCI, 450

çövrme Çevre, çepeçevre. CCI, 450
çövrme Çark. CCI, 450
çöz- I Çözmek. KF, 93; KFT, 963; Bugünkü manasında. Kİ, 31
çöz- II Uzatmak, uzunluğuna çekmek. CCII, 584
çözge- Sarmak, bağlamak, dolamak. GT, 239
çözil- Çözölmek. KF, 94
çübân Çoban. GT, 239
çubur Kirli eşya. Kİ, 31
çuçul- Soyunmak. CCI, 450 *krş.* **suçul-**
çufan Kazık, tahta kazık. BM, 482 *bk. çavu*
çuğan Çöyen, sabun yerine kullanılan bir nevi nebat. Kİ, 31
çuğrat Yoğurt. Kİ, 31
çuğrı- Pislikten korunmak. Kİ, 31
çugur (~ **çuğur**) Çukur. CCI, 450; **çuğur** MG, 139
çuğ Gürültü, şamata. CCII, 584
ç. **çuvla-** Bağırarak, gürültü etmek. CCII, 584
çuhud Musevi. BM, 482
çuķır Çukur. İM, 517
çuķur (~ **çukur**) Çukur. BV, 166; HOA, 237; İM, 517; KE, 192; KFT, 963; Bugünkü manasında. Kİ, 32; **çukur** Çukur. TZ, 163
ç. kaz- Çukur açmak. KE, 192
ç. közlüg Yorgunluktan gözleri kararmış veya çökmüş. KE, 192
ç. közlüg bol- Yorgunluktan gözleri kararmak veya çökmek. KE, 192
çul Çul, kıldan veya yünden dokunmuş hayvan örtüsü. KE, 192; Bugünkü manasında. Kİ, 32

çula- I Çul gibi bir şeyle kapamak, sararak örtmek, sarmak. HOA, 237 *bk. çulğa-*
çula- II Sıçramak. TZ, 163
çulamaķ Örtü, sargı. HOA, 237
çulan- Islanmak. BM, 482 *bk. öl ol-*
çulban I Bezelye. DM, 80
çulban II Sığ, dize kadar olan su. BM, 482
çulğa- Örtmek, sarmak. HOA, 237; Üzerine bir şey giyinmek. İM, 517; Sarmak, dolamak. MG, 139 *bk. çula-*
çulgan- (~ **çulğan-**) Sarınmak, bürünmek, dolanmak. CCII, 584; **çulğan-** Bir şey giyinmek. İM, 517
çulğaş- Dolaşmak, sarılmak. MG, 139
çulgav I Kundak. CCII, 584
çulgav II Tozluk yerine ayak bileğinden dize kadar dolanan, ensiz ve uzun kumaş parçası, dolak. CCI, 450
çulhacı Çulha, dokumacı. TZ, 163
çulla- Çullamak. Kİ, 32
çulpan Çoban yıldızı. TZ, 163
çum- Suyu dalmak. TZ, 163
çumalı Dörtgöl. TZ, 163
çumğalak Dalgıç. Kİ, 32
çura *Far.* Doğan cinsinden yırtıcı bir av kuşu. CCI, 450
çurlaķ Küçük ırmak, çay. BM, 482
çurunba *Far.* Yaprakları haşlanarak salata gibi yenebilen, birkaç yıllık otsu bir bitki, hindiba. CCI, 450
çuş Eşek ve katırı durdurmak için kullanılan kelime. Kİ, 32
çuval *Far.* Çuval, büyük torba. BM, 482; Çuval. İM, 517; KFT, 963

- çuvaldız** *Far.* Çuvaldız. DM, 80;
Çuvaldız iğnesi. Kİ, 32
- çuvalduz** *Far.* Çuvaldız. BM, 482; CCI, 451; İM, 517; KFT, 963; Çuvaldız iğnesi. Kİ, 32
- çuvla-** Bağırarak, gürültü etmek. CCII, 584
- çuḡ ç.-** Kükremek, nara atmak. CCII, 584
- çuvlu-** Bağırarak, gürültü etmek. CCII, 584
- çuvu** Biz. Kİ, 32
- çuz** Pahalı ve parlak bir tür ipek dokuma. CCI, 451; Atlas. TA, 102
- çüzek** Tavuk pilici; cücük; henüz tüylenmemiş ve bir yaşına varmamış kuş. KE, 192
- çübün** Sütten üretilmiş bir yiyecek. KFT, 963
- çüçi** Tatlı, yumuşak, hafif. CCII, 584
- çüçkür-** Hapşırarak, aksırmak. CCII, 585; Aksırmak. Kİ, 32
- çügündür** Kırmızı pancar. CCI, 451
- çük** Erkeklik organı. BM, 482; Bugünkü manasında (aletü tenasüliyye). Kİ, 32 *bk. sik*
- çüklü bardak** Dip tarafından oyulup bir tarafı kulp, diğer tarafı emzik olarak yapılan ağaç ibrik ki *eski çamlar bardak oldu* dedikleri budur; ucundaki emziğe de *çük* derlermiş, sonra çocuk aletine denilmiştir. İH, 13
- çükündür** Pancar. BM, 482; Çükündür denen bitki. TZ, 163
- çükürge** Çekirge. Kİ, 32
- çümen** *Far.* Çimen, çim, yeşilliği bol olan yer. BM, 482; Çimen. Kİ, 32
- çümgen** Bahçe. İM, 517
- çün** *Far.* Eğer. BM, 482; Vaktâ ki, ...inca; çünkü; eğer, gibi. GT, 239; Vaktâ ki, ...inca. MG, 139
- çün ki** *Far.* Çünkü. TZ, 163
- çünge** Kör, kesmeyen. TA, 102
- çünkim** *Far.T.* Bundan dolayı, çünkü. CCI, 451
- çüprek** Bebek kundağı, kundak. CCII, 585; Elbise. Kİ, 32; Kumaş parçası. KF, 94; Bez parçası. BM, 482; KK, 107; Bez, paçavra. MS, 118
- çüri-** Çürümek. İM, 517; KE, 192 *bk. çürü-*
- çürü-** Çürümek. BV, 166; İM, 517; KE, 192; Kİ, 32 *bk. çüri-*
- çürük** Çürük. GT, 239; İM, 517
- çürümek** Çürümek. CCI, 451
- çürüş-** Çürümek, buruşmak, pörsümek. CCII, 585
- çüst** *Far.* Yakışıklı; çevik, çâlâk. GT, 239
- çüv-** Atmak, fırlatmak, salmak. CCII, 585
- çüvçen** Bir baykuş türü. BM, 482
- çüvek** Bir tür deri ayakkabı. CCI, 451
- çüvel-** Devrilmek, bir tarafa yatmak. CCII, 585
- çüvre** Ters, tersyüz. CCII, 585
- ç. kiy-** Ters giymek, tersyüz edip giymek. CCII, 585
- çüz bol-** Kolay, ucuz olmak, ehemmiyetsiz, kıymetsiz olmak. Kİ, 32
- çüzü** Yazmak, çizmek. BM, 482 *bk. yazmak*
- da** Dahi, ve. CCII, 585; Bağlaç, da. HOA, 237
- daave** Ar. Arama, sorma. CCI, 451
- daban** Ayağın altı. KK, 107
- daç** Ar. Taç. CCII, 585

dād I *Far.* Adâlet, hak. GT, 240; Adalet. İH, 13; Adalet, iyilik, bağışlama. KE, 193
d. kıl- Bağışlamak. KE, 193
d. tile- Af dilemek, adalet istemek. KE, 193
dād II Kısım, nasip. GT, 240
dad III Tat. KF, 94; Tad. KFT, 964
dad- Tatmak, tadına bakmak. KF, 94 *bk.* **dat-**
dādā I *Far.* Çocuk bakıçısı. KFT, 964
dāda II Dede. KFT, 964
dağ (~ dāğ) *Far.* Yara. BV, 167; KFT, 964; Dağ. HOA, 237; **dāğ** GT, 240; KFT, 964; Hayvan vücuduna kızgın demirle vurulan damga; yanık yarası; işaret. KE, 193
d. bas- Dağlamak, kızgın demirle yakmak. KE, 193
d. ur- Dağlamak, kızgın demirle yakmak. KE, 193
d. it- Dağlamak. HOA, 237
dağarçuk Bir çeşit kap, yemek kabı. BM, 482
dağaza Teyze. BM, 482 *bk.* **ana kız karandaş; tağaza**
dağı (~ dağı) Dahi; da, de; ve. GT, 240; Dahi, bile. KK, 107; Dahi, de. TA, 102; **dağı** Ve, dahi. CCII, 585
dağık Tavuk. TA, 102
dağıl- Dağılmak. TZ, 163
dağın I Henüz. CCI, 451
dağın II Ve, dahi. CCII, 586
dağla- (~ **dāğla-**) *Far.T.* Dağlamak, kızgın bir demirle hayvana damga vurmak. BM, 482; **dāğla-** Kızgın demirle yakmak, damarı kesip sonra kan akmasını diye bağlamak. KE, 193

baş d.- Yara iyileşmeden kabuğunu almak, yarayı kızgın demirle yakmak. KE, 193
dāğlu *Far.T.* Yaralı. KFT, 964
dağuk Dağınık. İH, 13
dahı (~ dağı) Dahi. TZ, 163; **dağı** Ve, daha, dahi. KFT, 964; Ve; da, de, dahi. MS, 118-119; Dahi. HOA, 237; KF, 94
dāhil *Ar.* İç, içeri. İM, 517; Dāhil, içeri girmiş. MG, 140
Dağire Kitap adı. KFT, 964
dağıl *Ar.* Gelir; verim. GT, 240
dağra Bir çeşit orak. BM, 482
dā'ī *Ar.* Sebep olan. MG, 140
dā'im *Ar.* Sonsuz, sürekli. KF, 94
d. ol- Sonsuz olmak. KF, 94
dağ tut- Suçlamak, zemmetmek, büthanda bulunmak, iftira etmek. GT, 240
dağı Dahi; ve. MG, 140
dağık I *Ar.* İnce, ufak. BV, 167; İnce. MG, 140
dağık II *Ar.* Bitki adı. BV, 167
dağıka *Ar.* İncelik. GT, 241
dağuk Tavuk. BM, 482; TA, 102
dāl *Ar.* Arap alfabesinin sekizinci harfi. İM, 519
dalağ Dalak. BM, 482
dalğa Dalga. İH, 13
dalk *Ar.* (Eski ve yamalı) derviş hırkası. GT, 241
dalpın- (Kuş) debelenmek, çırpınmak. İH, 33
dam I (~ dam) Dam, çatı. DM, 80; **dam** Binanın damı. İH, 13; Ev, bina. KF, 94; Dam. KFT, 964
dām II *Far.* Tuzak. GT, 241
dam- Yağmur tane tane düşmek. İH, 13
damak Damak. DM, 80; Ağzın tavanı. İH, 13

damak üyen Arap dizgini, dizgin. BM, 482 bk. **yügen**

damar (~ **damar**) Damar. DM, 81; **damar** Damar, kök. KE, 193 bk. **tamur**; **tamar**

dambırdı Davula vuruldukça çıkan ses. İH, 13

damğa Mühür; içi yazı ile oyulmuş buğday çeçine basılarak kabartması çıkar tahta damga vesaire damgalar. İH, 13

dāmi'a Kah görünen yara. KFT, 964

damın- (Su) damlamak. İH, 14

Damışk Şam şehri. GT, 241

damışki Ar. Kılıç. GT, 241

damızlık Tadına bakılmak üzere bir nesneden alınan az bir şey. İH, 14

dāmi'a Ar. Baş yarığının bir cinsi. İM, 517

dāmiye Baş yarığının bir cinsi. İM, 517; Kan akan yara. KFT, 964

damğa Mühür; içi yazı ile oyulmuş buğday çeçine basılarak kabartması çıkar tahta damga vesaire damgalar. İH, 13

damur Damar, bitki damarı. KF, 94

dan nerse Şaşılacak nesne, hayretten naşi inkâr olunacak garip bir şey. İH, 14

dan I Sabah vakti. BM, 515

dan II Taaccüp, şaşkınlık. Kİ, 32

dana Küçük buzağı. BM, 515

dāne I Far. İnci. TA, 102

dāne II (~ **dane**) Far. Tane. BV, 167; Dâne, hubûbat tanesi. GT, 241; Tane, tohum. İM, 517; Tohum. KE, 193; **dane** Tane, adet. KF, 94

dānekinlik Far.T. Birer birer, teker teker yapma; masrafı çok kısma. KE, 193

d. kıl- Cimrilik etmek. KE, 193

danğguz Domuz. TZ, 163

danğkuz Ø TZ, 163 bk. **danğguz**

dānık Ar. Bir dirhemin altıda biri ölçüsünde ağırlık birimi. BV, 167

danır- Şaşakalmak. TZ, 163

dānī Ar. Yakın. MG, 140

dāniş Far. Bilgi, ilim. GT, 241

dānişmend Far. Âlim, bilgili, danışman. GT, 241; Din bilgini. TA, 102

dank vur- Tak diye ses vererek sert bir şeye vurmak. İH, 14

danğla- Şaşmak, taaccüp etmek. Kİ, 32

danla- Taaccüp etmek, şaşmak, tuhaf, garip, acayip görmek. İH, 14

dağla Yarın. KF, 95

dansuk Pek nadir, çok kıymetli veyahut görülmemiş, akıl almaz bir halde garip hünerleri olduğunu görünce şaşılır nesne; tuhaf, garip, acayip, hayran olunacak nesne. İH, 14

danuk Şahit, tanık. KFT, 964

d. ol- Şahit olmak, tanık olmak. BM, 515

danuklık Şehadet, şahitlik, tanıklık. KFT, 964

d. ver- Şahit olmak, tanık olmak. BM, 482

danuksuz Şahitsiz. KFT, 965

dap- Bulmak. KFT, 965

dapıl- Bulunmak. KFT, 965

dār I Ar. Ev. KFT, 965

dar II Geniş olmayan, kısıtlı. KF, 94

dār III Far. İdam mahkumlarını asmak için dikilen direk. KE, 193

d.ğa as- Darağacına asmak, idam etmek. KE, 193
daraga Moğ. Askerî vali, vali. CCII, 587
darak Tarak. BM, 515
darāme Ar. Ucu ateşli kuru ot veya odun. BV, 167
daras Ar. Ekşi yemekten dolayı dişin kamaşması. BV, 167
darçini Far. Tarçın. CCI, 451
dardagan ol- Ufalanmak, darmadağın olmak. TZ, 164
dardaganla- Darmadağın olmak. TZ, 164
darğıl Koyu krem, karası kirlilikle karışık sevimsiz renk, alalık rengi gibi. İH, 14
darı Darı. DM, 81
dār-ı herb Müslümanlar ile aralarında barış olmayan gayri müslimlerin ülkesi. İM, 517
dār-ı İslam (~ dār-ı İslām) İslâm memleketi. İM, 517; **dār-ı İslām** Müslümanların hakimiyeti altında bulunan yer. KF, 94
darıb Vurma, vuruş. KFT, 965
darık- İçi daralmak, sıkılmak. İH, 14
darıl- I Bıkmak, çekilmek, içi daralmak. İH, 14
darıl- II Darmadağın olmak; dağılmak. İH, 14
darlık Sıkıntı, güçlük. KF, 94
dart- Çekmek, bir şeyi tutup başka yere doğru yürütmek. BM, 482
dartıl- Ölçmek; çizmek. KF, 94
dartın- I İmtina etmek, vazgeçmek. İH, 14
dartın- II Kılıç çekmek. İH, 14
dartış- Tartışmak. KFT, 965
dartu Tartı. KFT, 965
daru I Darı. KFT, 965

daru II (~ dārū ~ dāru) Far. İlaç. CCI, 451; **dārū** KE, 193; **dāru** GT, 241; MG, 140
d. kıl- İddia etmek, bir konuyu ülkü edinmek. KE, 193
dārü'l-herb Müslümanlar ile aralarında barış olmayan gayri müslimlerin ülkesi. İM, 517
das bar- Kaybolmak. BM, 515 **bk. yavukulun-**
dāsītān Far. Destan, hikâye, masal. GT, 241
dastar Far. Sarık. BM, 482; Mendil, çevre (aslı destardır sonra başa sarılan sarığa demişler). İH, 14 **bk. taştar; sarban; çalma; dulbend; tulbend**
daş I Beraber, birlikte bulunan, refik. Kİ, 32; Arkadaş. TZ, 164
daş II Taş. KF, 94; KFT, 965 **bk. taş**
daş- Taşmak, dışarı çıkmak. KFT, 965
daşak Taşak. HOA, 239
daşgaru Dışarı. KFT, 965 **krş. daşkarı**
daşkarı Dışarı. KF, 94; KFT, 965; Dış, dışarı. MS, 119 **krş. daşgaru; bk. daşra**
daşla- I Dışlamak, dışarıda bırakmak. KFT, 966
daşla- II Taşlamak. KFT, 965
daşlamaçlık Taşlama. KFT, 966 **krş. daşlamaçlık**
daşlamaçlık Taşlama. KFT, 966 **krş. daşlamaçlık**
daşra Dışarı. KFT, 966; Ø KF, 94 **bk. daşkarı**
dat- Tatmak, tadını almak. KF, 95 **krş. dad-**
datlu Tatlı. KFT, 966
dav Ar. Arama, sorma. CCI, 451

da'vā Ar. İddia, dava. İM, 517; Mesele, iddia. KE, 193

d. kı̇l- İddia etmek, bir konuyu űlkű edinmek. KE, 193

davār I Duvar. MS, 119

davar II (~ davār) Tavar, hayvan; eskiden mal, eşyayı menkule manasıdır, sonra ehli hayvanat manasına kullanıldı, o vakit hepsi için *mal tavar* denirdi, şimdi ancak koyun, keçi makulesine derler, eski kitaplarda bunların şahidi çoktur. İH, 14; Mal. KFT, 966; Davar, hayvan. MS, 119; Davar. TZ, 164; **davār** Davar, hayvan sürüsü. KF, 95

da'vet Ar. Dâvet. GT, 241; Yemekli toplantı, ziyafet; dua. KE, 193; Çağırma. KF, 95

d. ol- Çağırılmak. KF, 95

d. eyle- Çağırarak. KF, 95

da'vî (~ da'vî) Ar. Dâvâ, iddiâ. GT, 241; MG, 140; Dava. KFT, 966; **da'vî** Dava. KFT, 966

d.ge tur- Şikâyet etmek. GT, 241

davlum Ata eğerin keçesi bağlandığı yer. İH, 14

da'vu Ar. Dava. KFT, 966

da'vûcî Ar.T. Davacı. KFT, 966

da'vucu Ar.T. Davacı. KFT, 966

Dāvud (~ Davud) Ar. Dāvud peygamber. GT, 241; Hz. Davut. HOA, 239; **Davud** CCII, 587

Dāvūdî Ar. Davud peygamberin sesi gibi gür, dāvūdî. GT, 241

davuşğan Tavşan. BM, 483 *bk. kı̇oyan*

day Dayı. BM, 483

dāya Dayı. KFT, 966

dayağ Dayanılacak değnek, baston. İH, 14

dayan- Dayanmak, asılmak. KF, 95

dāye Far. Dadı, taya. GT, 241; Sűtnine. İM, 518; Dadı, sűtanne. KE, 193

dāyelı̇ğ Far.T. Dadılık, sűtannelik. KE, 193

dāyım Sürekli. KFT, 966

dayıza Teyze. İH, 14

dāyim Ar. Daim. BV, 167; Dâimâ, devamlı olarak. GT, 241; MG, 140; Sürekli, daimî. İM, 518; Devamlı, sürekli. KE, 193; KF, 95; MS, 119

d. ol- Devamlı olmak. KF, 95; MS, 119

d. kı̇l- Her zaman, devamlı. KF, 95

dāyimā Ar. Dâima, her vakit. GT, 241; Daima, devamlı olarak. MG, 140

dāyire Ar. Daire. BV, 167; Çember. MG, 140

dayrın- Ayağı kaymak, zılmak, yılmak. İH, 14

dāz I Far. Âdalet, hakkın yerine getirilmesi. MG, 140

daz II Midilli at. BM, 516

dazağ Tuzak. BM, 516

daztar Bildircına benzeyen bir çeşit kuş. BM, 515

de Dahi. BV, 167; Dahi, ve. CCII, 587; Dahi, de. MS, 119; De (bağlama edatı). KF, 95; Bağlaç, de. HOA, 239

de- (~ dē-) Söylemek. BV, 169; Söylemek, demek. İM, 518; TA, 102; Demek. KK, 107; TZ, 164; Ø MS, 119; **dē-** Söylemek, demek. CCII, 587 *bk. di-*

debelen- İki tarafa yuvarlanmak. İH, 14

- debiltān** Ar. Irığ arası. BV, 168
- debīr** Far. Kâtip, yazıcı. GT, 241
- deccāl** Ar. Kıyamete yakın ortaya çıkacağına inanılan, yalancı ve zararlı bir şahıs deccal. GT, 241
- dedirt-** Dedirtmek. TZ, 164
- def I** Ar. Tef, musiki âleti. GT, 241; Müzik aleti, çalgı. KFT, 967
- def II** Ar. Uzaklaştırma, savma. GT, 241; Öteye itme, savma. İM, 518; Kovma, savma, giderme, red. KE, 193; Savma, defetme. KF, 95
- d. kıl-** Kovmak, gidermek, reddetmek. KE, 193
- d. kılış-** Karşılıklı kovmak, gidermek, reddetmek. KE, 193
- d. eyle-** Defeden. KF, 95
- d. ol-** Yok olmak. KF, 95
- def III** Ar. Oku yaydan bırakma. MG, 140
- defīn** Ar. Gömülmüş, gömülü. KF, 95
- d. ol-** Gömülmüş olmak. KF, 95
- defter** Ar. Defter. GT, 241; İM, 518; KE, 193
- defü'** Uzaklaştırma. KFT, 967
- deg-** Değmek, ulaşmak. DM, 81; KF, 95; Değmek, dokunmak. HOA, 239; Ulaşmak. KFT, 967; Vasıl olmak, erişmek, değmek. Kİ, 33
- degenç** Kadar. HOA, 239 *bk. deginç*
- degi** *Tilge* gibi dilim manasında. İH, 14
- degim** Dilim. İH, 46
- degin** Kadar, dek. KE, 193; Kadar. HOA, 239; KFT, 967; KK, 107; -a/-e kadar. KF, 95; Dek, kadar, değin. MS, 119
- meynisinge d.** Beynine kadar. KE, 193
- degin-** Ulaştırmak, yetiştirmek. TA, 102
- deginç** Kadar. HOA, 239; -e/-a kadar. KF, 95 *bk. degenç*
- deginçe** -e kadar. KK, 107
- değir** Değer, kıymet. BM, 483
- degirmen** Değirmen. KFT, 967
- degirmenci** Değirmenci. KFT, 967
- degirmi** Değirmi, yuvarlak. KFT, 967; Değirmi. HOA, 239; TZ, 164
- değiş-** Değişmek. TZ, 164
- deglükeç** Çaylak türünden bir kuş. TA, 102
- degme (~ değme)** Her. BM, 483; Kİ, 33; **değme** Değme. TZ, 164 *bk. her*
- degme kişi** Her bir kimse. Kİ, 33
- dëgri** Kadar, değin. CCII, 587
- degrin- I** Değirmi olmak. TZ, 164
- degrin- II** Devrilmek. BM, 483
- degşir-** Değiştirmek. TZ, 164 *krş. degşür-*
- degşür-** Değiştirmek. KFT, 967; TA, 102 *krş. degşir-*
- degşüril-** Değiştirilmek. KFT, 967
- degül** Değil. BV, 167; HOA, 239; GT, 241; İM, 518; KF, 95; Kİ, 33; KK, 107; MS, 119; TZ, 164
- degzin-** Dönmek, dolaşmak, devretmek. KFT, 967; Çevirilmek. TZ, 164
- dehas** Ar. Toynak ile tüy arasındaki ağrı. BV, 168
- dehlīz** Ar. Dehliz. GT, 242; Hol, koridor. İM, 518
- dehr** Ar. Zaman, devir. GT, 242
- dehrī** Ar. Dünyanın sonsuzluğuna inanıp ahireti inkar eden. İM, 518
- dek I** Kadar, değin. MS, 119; Dek, kadar. HOA, 239

dek II (~ **dëk**) Gibi. KFT, 967; Kİ, 33; **dëk** Gibi. CCII, 587

deke Teke (erkek keçi). Kİ, 33

dekel- Dekelmek, (Ben bu kelimeyi *danla-*'ın aynı sanıyorum. Yahut muhaffefi olarak *denel-* veya *danal-* gibi o asıldan bir kelime olacak ki şaşırmak, hayran olmak, alıklaşmak demek olur). İH, 14-15

deken Ø GT, 242 bk. **dükân**

deki Dilim. İH, 46

dekşür- Değiştirmek. BM, 483

del- Delmek, delik açmak. BM, 483; Delmek. KFT, 987; Kİ, 33

dela Far. Kaya sansarı. CCI, 451

delâlet Ar. Yol gösterme, delâlet. GT, 242; Yol gösterme, kılavuzluk etme. İM, 518; Delil, işaret. KF, 95; Belirtme. KFT, 967

d. eyle- Göstermek, işaret etmek. KF, 95

delâleten Ar. Yol göstererek. İM, 518

delice doğan Şahin envaından. İH, 15

delîl Ar. Delil. BV, 168; Belge, delil; yol gösteren, kılavuz. GT, 242; Belge, şahit. HOA, 239; Delil, belge, kanıt. İM, 518; Tanık, delil. KF, 95; Kanıt, delil. KFT, 967; Delil, ispat. MS, 119

d. bol- Yol göstermek. GT, 242

d.-i 'aklî Düşünülerek bulunan delil. İM, 518

d.-i kıat'î Kesin delil. İM, 518

d.-i naklî Üstad delili. İM, 518

d. durguz- Tanıklık getirmek. KF, 95

delim Çok. Kİ, 33

delin- Delinmek. HOA, 239

dellâl Ar. Tellal. GT, 242; Davetçi, tellal. KFT, 968

delü Deli. BM, 483; İM, 518; KFT, 968; Deli, akıl dengesi bozuk. KF, 95; Deli, mecnun. Kİ, 33; Deli, aklını kaybetmiş olan. MS, 119

d. ol- Akıl dengesi bozuk olmak. KF, 95

delü tağan Çaylak kuşu. BM, 483

delüg Delik. HOA, 239 *krş.* **delük**

delük Delik. KF, 95; KFT, 968; Kİ, 33 *krş.* **delüg**

delülük Delilik, deli olma. İM, 518; Delilik. KF, 95; KFT, 968

delülük Delilik, deli olma. İM, 518; Delilik. HOA, 239

delür- Delirmek, deli olmak. Kİ, 33

delv Ar. Su kovası. KF, 95

dem I Far. An, zaman; nefes. GT, 242; Soluk, nefes. KE, 193; KF, 95; An, zaman. HOA, 239; MG, 140

d. ur- Bahsetmek. GT, 242

d. ur- Yorgunluktan nefes almak. KE, 193

d. yıkıl- Nefessiz kalmak, soluğu kesilmek. KF, 95

dem II Ar. Kan. BV, 168

demâmil Ar. Çocukların yüzlerine sürülen ilaç. BV, 168

dembedem Far. Zaman zaman; dâyimâ. GT, 242

demek Bazı yerde *temek* damda, duvarda pencere gibi delik. İH, 15

demregü Temriye, uçuğa benzer bir nevi cilt hastalığı. Kİ, 33

demren Temren. DM, 81; Temren, okun ucundaki

sivri demir, Kıpçakçası
başak. Kİ, 33
demür boz Yeşil ve beyazlı at.
 BM, 483
demür Demir. DM, 81; KF, 95;
 TA, 102
demür kömlek Zırh. DM, 81
demürçi Demirci. KFT, 968
demürcilik Demircilik. KFT, 968
demürçi Demirci. DM, 81
den Kadar, miktar. İH, 15
 uşbu d.lü Bunun gibi. İH,
 15
dene *Far.* Tane. KFT, 968; TZ,
 164
dene- Tecrübe ve imtihan etmek.
 İH, 15
dengeş- Bir şey başka bir şeyin
 muadili yani şekilde,
 ağırlıkta vesairede benzeri
 olmak. İH, 15
deñi Denk, eşit. BV, 168
deniz Deniz. BM, 483 *krş.* **deñiz**
deñiz Deniz. BM, 483; KF, 95;
 KFT, 968; MS, 119 *krş.*
deniz
denşür- Değiştirmek, tebdil,
 tağyir etmek. İH, 15
denzin- Dönmek, *kutup* o
 noktadır ki, yıldızlar onun
 etrafında dönerler. İH, 15
dep- I Azıcık kurumak. Kİ, 33
dep- II Tepmek, vurmak. KF, 96;
 Tepmek. Kİ, 34
dep (~ dēp) Diye, deyip. TZ, 164;
 dēp Diye, -dığı için. CCII,
 587
depe Tepe. Kİ, 33; TZ, 164
depek Tepen. Kİ, 33
depele- (Düşman) oh olsun diye
 nispet vermek, Konya'da
ohunsumak derler. İH, 15
depele- Öldürmek. BM, 483 *bk.*
 öldür-
depi Tipi (kar). Kİ, 33
depküç Mahmuz. Kİ, 33
depren- Hareket etmek,
 kımıldamak. HOA, 239;

KFT, 968; Teprenmek,
 kımıldanmak. Kİ, 33
depret- Harekete getirmek. HOA,
 239; Oynatmak, hareket
 ettirmek. KF, 95; Yerinden
 oynatmak. KFT, 968
der- Dermek. TZ, 164
der Ter. BM, 483; KF, 96
derāhim Dirhemler, akçeler,
 paralar. GT, 242;
 Dirhemler. KFT, 968 *bk.*
dirhem; direm
derb Büyük kapı. İM, 518
derd *Far.* Acı, keder, dert. GT,
 242; Derd. İH, 15; Dert,
 hastalık. HOA, 239
dere I Dere, ırmak, nehir. DM,
 81; Dere. KF, 96; Dere,
 küçük akarsu. MS, 119
dere II Vadi. KK, 107
derecāt *Ar.* Dereceler; mertebe
 (burada) derekātın zıddı.
 GT, 242; Dereceler,
 mertebeler. KF, 96
derece *Ar.* Mertebe, derece, rütbe.
 İM, 518; Basamak, aşama.
 KE, 193; Derece, mertebe.
 KF, 96; MS, 119
d. kııl- Aşama aşama
 yapmak. KE, 193
derekāt *Ar.* Derekenin cem'i,
 aşağı basamaklar,
 derecātın zıddı. GT, 242
derem *Far.* Ø KF, 96
dergāh *Far.* Makam. MG, 141
dergü Terki, eyerin arkasında
 eşya bağlamak için takılan
 kayışlar. Kİ, 34
derhūst *Far.* İstek, dilek. HOA,
 239
d. kııl- Rica etmek. HOA,
 239
deri Deri. HOA, 239; KF, 96;
 KFT, 968; TZ, 164
derīçe *Far.* Pencere. GT, 242
derin Derin. DM, 81

- derincek** Kadının başına örttüğü dört köşe çember, baş örtüsü. İH, 15
- derinçek** Peçe, nikap. BM, 483
- derisi** sıyrıl- Yüzülmek, soyulmak. İH, 15
- derk I** Acele, ivedi, çabuk. BM, 483
- derk II** Ar. Anlama, kavrama. İM, 518
- derke** Dehliz, bodrum. BM, 483
- derle-** Terlemek. BM, 513
- dermân (~ derman)** *Far.* İlaç, çare. HOA, 239; **derman** İlaç. BM, 483 *bk. oğ II*
- d. eyle-** İlâç yapmak. İH, 15
- dermende** İkircikli, kararsız. BM, 483
- ders** *Ar.* Ders, öğretmenin belli bir sürede verdiği bilgi. KE, 193; *Ders.* KF, 96
- d. ay-** Ders vermek, ders okutmak. KE, 193
- dert** *Far.* Dert, hastalık. HOA, 239; *Dert.* TZ, 165
- derûn I** *Far.* İç. GT, 242
- derûn II** *Far.* Kalp. GT, 242
- dervîş** *Far.* Dervîş. GT, 242; Fakir ve yoksul, Allah için alçakgönüllülük eden. İM, 518; Alçak gönüllü, her şeyi hoş gören, yoksulluğu benimsemiş, tarikata girmiş. KE, 193
- d. bol-** Her şeyi hoş görmek, alçak gönüllü olmak, yoksullaşmak. KE, 193
- deryâ** *Far.* Deniz, deryâ. GT, 242; Deniz. KE, 193
- deryûze** *Far.* Dilenme, dilencilik. GT, 242
- derzi** *Far.* Terzi. CCI, 451
- destâr** *Far.* Mendil. DM, 81; Sarık, tülbent, çalma. KE, 193
- d. sar-** Sarık örtmek, sarık kuşanmak. KE, 193
- destârçe** *Far.* Mendil. TA, 102
- deste** *Far.* Deste. İH, 15
- dester** *Ar.* Ağırlık ölçüsü birimi. BV, 168
- desterçe** Mendil. BM, 483
- destmâl I** *Far.* El bezi. KE, 194
- destmâl II** *Far.* Esir, tutsak. KE, 194
- destûr** *Far.* Müsaade, izin. GT, 242; İM, 518; KE, 194; İzin, müsaade, ruhsat. KF, 96; İzin, ruhsat. KFT, 968
- d. tile-** İzin istemek. KE, 194
- d. iste-** İzin istemek. KF, 96
- d. vir-** İzin vermek. KF, 96
- destûrînsuz** *Far.T.* İzinsiz. KFT, 968
- destûrsız** *Far.T.* İzinsiz. İM, 518; KF, 96
- destûrsızın** *Far.T.* İzinsiz olarak. İM, 518
- dêş- I** Demek, birlikte söylemek. CCII, 587
- dêş- II** Yarayı yarmak, didiklemek; oyup suyunu çıkarmak, bir şeyi didiklemek. İH, 15; Deşmek. KFT, 968
- deşil-** Deşilmek. TZ, 165
- deşt** *Far.* Bozkır, çöl. HOA, 239
- deşük** Deşik. KFT, 968
- dev anası** Türkte şeytanın kancık olduğunu bilmiyorum. Elveyim en şişman sakil kadına derler. İH, 15
- dev** *Far.* Dev. İH, 15; TZ, 165
- dev-** Tırmalamak. Kİ, 34
- devâ I** Deve. KF, 96
- devâ II** *Ar.* İlaç. BV, 168; İlâç, çâre. GT, 242; KF, 96; İlâç, çare, tedbir. İM, 518-519; Çare. KFT, 969; Çâre, tedbir. MG, 141

- d. koy-** İlaç damlatmak. İM, 518-519
- d. eyle-** İlaç sürmek. KF, 96
- d. dök-** İlaç koymak. KF, 96
- devānīk** Ar. Dirhem'in dörtte biri. İM, 519
- devāret** Ar. Bitki adı. BV, 169
- devāt** Ar. Divit, kalem. KE, 194
- devāyir I** Ar. Daireler. BV, 169
- devāyir II** Ar. Yara. BV, 169
- deve balık** Dilfin isminde büyük balık. Kİ, 34
- deve** Deve. BM, 483; DM, 81; KE, 194; KFT, 969; Kİ, 34; KK, 107 *krş.* **teve; tiye**
- deve kuş** (~ **devekuş**) Deve kuşu. Kİ, 34; KK, 107; **devekuş** BM, 483 *krş.* **deve kuşu; deve kuşu**
- deve kuşu** Deve kuşu. DM, 81 *krş.* **deve kuş; deve kuşu**
- deve kuşu** Deve kuşu. İH, 15 *krş.* **deve kuş; deve kuşu**
- deve tabanı** Nebattandır. İH, 15
- devek** Teyek, tefek gibi üzüm çubuğunun taze dalıdır burada üzüm çubuğu gösterilmiş. İH, 15
- devgüleç** Çaylak. İH, 15
- devin-** Çalışmak, uğraşmak, dövmek, didinmek. İH, 15
- devīt** Ar. Divit. TA, 102
- devlengeç** Devlengeç kuşu. TZ, 165
- devlet** Ar. Saadet. BV, 169; Refah, saadet; devlet, yönetim. HOA, 239; Baht, saâdet, ikbâl. GT, 242; Üstünlük, büyüklük, galibiyet; mutluluk. KE, 194; Baht, saâdet. MG, 141
- d. bir-** Üstünlük sağlatmak. KE, 194
- devletli** Ar.T. İkbâl sahibi, bahtlı. GT, 243; Devletlû. TZ, 165
- devletsiz** Ar.T. Bahtsız. GT, 243
- devlinkeç** Çaylak. KK, 107
- devlügeç** Arapçası *şuha* yay yapılan bir nevi ağaç demektir, bir yanlışı olmasın *çaylak* olsa gerek. İH, 15
- devr** Ar. Devir, dönme. GT, 243; Dönüp dolaşma, devir. MG, 141
- d. ayakı** Mecliste devr eden, dönen kadeh metinde mecâzen "kader" anlamına kullanılmıştır. GT, 243
- devrân** Ar. Devrân. GT, 243
- dévül** Değil. CCI, 451; CCII, 587
- dây** Gibi. CCII, 587
- deyin I** Gibi. KFT, 969
- dâyin II** Kadar, değin. CCII, 587
- deyiş-** Değişmek. TZ, 165
- deyn** Ar. Borç. İM, 519
- dâyri** Değin, kadar. CCI, 451; CCII, 588
- dez-** Ürküp sürüden ayrılmak. Kİ, 34
- dezek** Tezek, hayvan pisliği. BM, 483; Tezek. Kİ, 34
- dığrak** Canlı, hareketli, zinde. BM, 483
- dık-** (~ **dık-**) Tıkmak. HOA, 239; **dık-** TZ, 165
- dıka-** Tıkamak. HOA, 239
- dıldığ** Delil. TA, 102
- dıldığla- I** Delil getirmek. TA, 102
- dıldığla- II** Hac için bedel göndermek. TA, 102
- dıltağ** Delil, hüccet, behane. Kİ, 35
- dımmışkı** Bir kılıç çeşidi. MG, 141
- dın** Nefes. Kİ, 35
- dın-** Ses çıkarmak. KFT, 969

dinç Sakin, rahat, dinç. DM, 81
dınma- Susmak, aldırmamak. İH, 15
dır- Koparmak. Kİ, 35
dırğak Tırnak. DM, 81; Kuş tırnağı. TA, 102
dırnaç (~ **dırnak**) Tırnak. BM, 516; HOA, 239; **dırnak** KF, 96 *bk. tırnaç*
dışra Dışarı. KFT, 969
dıvar (~ **dıvār**) *Far.* Duvar. CCI, 451; KFT, 969; TZ, 165; **dıvār** GT, 243
dıvar ostası Duvar ustası. CCI, 451
di- Söylemek. BV, 169; Demek, söylemek. GT, 243; HOA, 239; İM, 519; KFT, 969; Kİ, 34; MS, 119; Demek. KF, 96; TZ, 165 *bk. de-*
dib Dip. HOA, 240; Dip, engin nesnenin alt kısmı. KF, 96
dībā *Far.* Bir cins ipekli kumaş, dībā. GT, 243
dībāç *Far.* İpek. KFT, 969
dibis Pekmez, hurma pekmezi. KFT, 969
dibli sini Bir nevi sini. İH, 15
Dicle Dicle nehri. GT, 243
did- Didiklemek. KFT, 969; Yün, pamuk vesaireyi atmak. Kİ, 34
dīdār *Far.* Yüz. GT, 243
dide Hövdeç, tahtirevan. Kİ, 34
dider *Far.* Yüz, çehre. CCII, 588
digen Diken. BM, 483
digi -e kadar (son takı). İM, 519
digin Kadar. KF, 96
digirmen I Değirmen. BM, 513
Digirmen II İsmi has. Kİ, 34
diğre- Et zehirlenmek. [Konya'da, bir müddet kullanılmayıp da havası zehirlenen kuyu içine giren derhal boğulur ölür; onun için önce fener sarkıtlar, fener sönerse girmezler

(*kuyu dinlendi*) derler] İH, 16
diğril- Tekerlek gibi şeyler dönmek, yuvarlanmak. İH, 16
dih- Dimek. İH, 34; Kİ, 34
dik I Ø MS, 119 *krş. dek*
dik II Dik. HOA, 239; KF, 97
dik- Dikmek. KF, 96; İkame etmek. KFT, 969; (Ağacı) dikmek; elbise dikmek; nasbetmek. Kİ, 34; Ağaç ve benzeri şeyleri yere dikmek. TZ, 165
dikek Şamdan, çırağman. İH, 16
diken Diken. BV, 169; Bugünkü manasında. Kİ, 34
dikes Dikiş. KF, 97
dikici Dikici. KFT, 969
dil- Bir şeyi uzun ve dar parçalara kesmek. Kİ, 35; Dilmek, dilimlemek. TA, 102
dil I Dil. BM, 513; BV, 169; KF, 97; KFT, 970; Lisan, dil, ayrıca *til* şeklinde de müstameldir. Kİ, 34; Dil, lisan. MS, 119
dil II *Far.* Gönül. GT, 243
dilārām *Far.* Gönül dinlendiren; sevgili. GT, 243
dilbend *Far.* *Dilmec* gibi tercüman manasına kullanılmış. İH, 16
dilber I *Far.* Gönül götüren güzel, dilber. GT, 243; Cariye, gönül alan güzel. KE, 194
Dilber II Kız adı. KFT, 970
dildār *Far.* Gönül tutan, sevgili. GT, 243
dile- Talep etmek, dilemek. BM, 483; Dilemek, istemek. HOA, 239; KF, 97; KFT, 970; MS, 119; Arzu etmek. Kİ, 34
dilek Murat, arzu. Kİ, 34
dilen- Dilenmek, sadaka istemek. BM, 483; İstenmek, talep edilmek. KF, 97

dilenci Dilenci. KF, 97
dilençi Bugünkü manasında. Kİ, 34
dilim Dilim, parça. DM, 81
dilkü Tilki, tülkü. Kİ, 35
dilmaç Dilmeç, tercüman. TZ, 165
dilrübā *Far.* Gönül kapan, sevgili. GT, 243
dilsiz Dilsiz, ahraz, lâl. BM, 513
dilsüz Dilsiz. KFT, 970; Dilsiz, konuşamayan. MS, 119
dilşād *Far.* Gönlü sevinçli, mesrûr. GT, 244
dilük Delik. BM, 513
dimāğ I (~ **dimāğ**) *Ar.* Akıl. GT, 244; Beyin. KF, 97; **dimāğ** Dimağ, beyin. BV, 170
dimāğ II *Ar.* Burun. HOA, 239
dimeklik Söyleme. KFT, 970
dimük- Zihni dalmak, bir hoş şeyle eğlenmek, gönül oyalamak. İH, 16
dīn *Ar.* Din. GT, 244; İM, 519; KE, 194; KF, 97; KFT, 970; MS, 120
dīnār *Ar.* Dinar, altın sikke, o devir ve muhitin parası. GT, 244; Altın para. İM, 519; Para. KFT, 970
dīndaş *Ar.T.* Aynı dinden olan. İM, 519
dinek Boynuz. İH, 16
dinel- Dinelmek, dikelmek, ayağa kalkmak, büyük huzurunda ayakta durmak. İH, 16
dīnī *Ar.* Dinle ilgili. İM, 519; KF, 97
dīn-i islām İslam dini. MS, 120
dinil- Söylenmek. KFT, 970
diğle- Dinlemek. GT, 244; KE, 194; KFT, 970 *bk. tiğle-*
dinlen- Dinlenmek *dinremek* gibidir. İH, 16
diğlen- Dinlenmek, istirahat etmek. BM, 483
diğlendür- Dinlendirmek. BV, 170

dīnlıġ *Ar.T.* Dinli, dini olan. KE, 194
dīnli *Ar.T.* Dindar. KK, 107
dīnsiz (~ **dinsiz**) *Ar.T.* Dinsiz, kafir. GT, 244; Dinsiz. KK, 107; **dinsiz** TZ, 165
dinsiz dur- Susmak. BM, 483 *bk. tek tur-*
dip Dip. DM, 81; HOA, 240; Dip, kök. KFT, 970; MS, 120; Bir şeyin nihayeti, bugünkü manasında. Kİ, 35
diplen- (Ağacın kökü) kökleşmek etrafına yayılmak. İH, 16
dir- Toplamak, yığmak. BM, 483; Dermek. BV, 170; Dermek, toplamak. KFT, 970; Bir araya toplamak. TA, 102
dirāyet *Ar.* Anlayış, dirāyet. GT, 244
dirdük Tezgâh. TA, 102
direk I Ağaç. BM, 483
direk II Direk, dayanak. KF, 97; Direk. KFT, 970; Bugünkü manasında. Kİ, 35; Direk, temel, esas. MS, 120
direm I *Ar.* Gümüş sikke, akçe. GT, 244 *bk. dirhem I*
direm II *Far.* Eski okkanın dört yüzde biri. HOA, 240 *bk. dirhem II*
diren- Direnmek, dayanmak (fakat, bir halde ki dayandığı şeyi alacak olsalar yüz üstü düşerse o vakit *direndi* deriz, alelâdesi *dayandı*). İH, 16
direng *Far.* Durma, eğlenme, erteleme. KE, 194
d. kıldur- Durdurmak, eğlemek. KE, 194
dirgi Tepsî. Kİ, 35
dirhem I *Ar.* Ø GT, 244 *bk. direm I*
dirhem II *Ar.* Dirhem, okkanın dört yüzde biri. GT, 244; Dirhem. KFT, 970; Eski

- bir ağırlık ölçüsü (3,148 g). MS, 120; Eski okkanın dört yüzde biri. HOA, 240; Ağırlık ölçüsü. KF, 97 *bk.*
- direm II**
- diri** Diri, canlı. KF, 97; Sağ, diri. KFT, 970
- d. eyle-** Hayat vermek. KF, 97
- d. eyleyici** Hayat veren. KF, 97
- d. ol-** Yaşamak, hayatta olmak. KF, 97
- diri-** Dirilmek, yaşamak. BM, 513
- diriğ** *Far.* Esirgeme; yazık. GT, 244; Eyvah, ah, aman. KE, 194
- d. it-** Esirgemek. GT, 244
- d.a!** Eyvah, yazık ki! GT, 244
- d. ti-** Eyvah diye nida etmek. KE, 194
- diriğlik bol-** Teessüf edilmek, tasalanılmak. İH, 16
- diril-** Toplanmak. BM, 483; Dirilmek. KFT, 970; TZ, 165
- dirki** Bakırdan yapılmış tencere. BM, 483
- dirler şu** Küçük göl. DM, 81
- dirlik** Hayat; sağ olma durumu. BM, 484; Yaşam, hayat. KF, 97
- dirnek** Dağılmak, tarumar olmak. İH, 16
- dirre** *Ar.* Kırbaç. KFT, 971
- dirseg** Dirsek. HOA, 240
- dirsek** Dirsek. BM, 484; HOA, 240; KF, 97; KFT, 971; MS, 120 *bk. çağnağ*
- dirşür-** Derlemek, toplamak. KFT, 971
- diş- I** Bakireliği gidermek. TA, 103
- diş I** Diş. BM, 513; HOA, 240; KF, 97; KFT, 971; TZ, 165
- d. kama-** Dişi kamaşmak. TZ, 165
- diş- II** Deşmek. TA, 102
- diş II** Eski yazıdaki harflerde bulunan diş. KFT, 971
- dişi** Dişi. BM, 513; HOA, 240; KFT, 971; Kadın, dişi. KF, 97
- dişle-** Dişlemek, ısırmak. HOA, 240; Dişlemek. KF, 97; KFT, 971
- dişleyici** Dişlemek, ısırmak. HOA, 240
- ditre-** Titremek. HOA, 240; KF, 97; Kİ, 35; Sarsılmak, titremek, kaymak. MS, 152 *bk. titre-*
- ditretmek** Soğuk sıtma, titreme. BM, 484
- ditruv bak-** Keskin bakmak. Kİ, 35
- dīv (~ div)** *Far.* Dev, şeytan, cin. GT, 244; Dev. İM, 519; **div** TZ, 165
- dīvān I** Divan memuru. GT, 244
- dīvān II** *Far.* Meclis, divan. GT, 244; Büyük meclis. İM, 519; Meclis, yargı meclisi. KFT, 971
- dīvāne** *Far.* Deli, meczup, dīvāne. GT, 244; Divane, deli, budala. KE, 194
- d. bol-** Delirmek, divane olmak. KE, 194
- divānelik** *Far.T.* Divanelik, delilik, budalalık. KE, 194
- dīvār (~ divār ~ divar)** *Far.* Duvar. İM, 519; KE, 194; KFT, 969; TA, 103; **divār** BV, 170; KF, 98; **divar** BM, 484; GT, 243 *bk. davār*
- divşin-** Çalışmak, uğraşmak, didinmek. İH, 16
- diyānet** *Ar.* Dindarlık, dine bağlılık. GT, 244; Din. İM, 519
- diyār** *Ar.* Memleket, diyâr. GT, 244; Memleket, ülke. İM, 519

Diyārbekr Diyarbakır. GT, 244

diyaza Teyze, diyze, dayza, diyeza; aslı *tigay eza* ana hemşiresi. İH, 16

diyet Ar. Kan bahası. İM, 519; Kan parası, kefare. KE, 194; İslamiyete göre cinayetlerde suçludan alınan para. KF, 98; Öldürme hadisesinde ölenin canına, yaralama hadisesinde ise yaralının yaralanmış organına karşılık olarak suç işleyenin dini açıdan ödemek zorunda olduğu bedel, kan bahası. KFT, 971

d. al- Kan parası almak. KE, 194

d. bir- Kan parası ödemek. KE, 194

diyeze Teyze, diyze, dayza, diyeza; aslı *tigay eza* ana hemşiresi. İH, 16

diyil- Söylenilmek, denilmek. İM, 519

diyü Diye. MS, 152

diz Diz. BM, 484; DM, 81; HOA, 240; KF, 97; KFT, 971; Diz; kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer. KE, 194; Tiz. Kİ, 35 *bk. tiz*

d. çök- Dizlerini yere koyarak turmak. KE, 194

dizgin- Dönmek, bir şeyin etrafını dolaşmak. İH, 16

do- Ø Kİ, 35 *bk. doğ-*

dobuk Topuk. KF, 98

doğ- (~ **dog-**) Doğmak. KF, 98; KFT, 971; MS, 152; Aslı itibariyle *domaktır*, ayrıca *toğmak* şeklinde de kullanılmaktadır, çocuk doğmasına doğmak denildiği gibi ay ve güneş tuluuna da denilmektedir.

Kİ, 35; **dog-** Doğmak. TZ, 165 *bk. toğ-*

doğra- Doğramak, parçalamak. BM, 516

doğrı Doğru, yanlış olmayan. KF, 98; Doğru. KFT, 971; Ø MS, 120 *bk. toğrı; doğru*

doğru Doğru söz. BM, 484; Doğru. KFT, 971; Doğru, gerçek. MS, 120 *bk. dürüst; kerti; kirtü; kirçek*

doğur- Doğurmak. KF, 98; KFT, 971; MS, 120

doğurud- Doğurtmak. KFT, 972

doğ doğ Öz kardeş. Kİ, 35

doğ- Vurmak, dövmek. BM, 484 *krş. döğ-*

doğu- I Çakmak, vurmak. KFT, 972; Vurmak, cezalandırmak. TA, 103

doğu- II Dokumak. TA, 103

doğud- Çaktırmak. KFT, 972

dokın- Çakılmak. KFT, 972

dokmak Tokmak. TZ, 165

doğu- I Çakmak. KFT, 972

doğu- II Damar dokumak, tık tık atmak. İH, 16

doğu- III Kumaş dokumak, mekiği tık tık atmak, tarağı tok tok vurmak. İH, 16

doğud- Çaktırmak. KFT, 972

doğumaklık Dokuma. KFT, 972

doğun- I Dokunmak. KF, 98

doğun- II İsabet etmek, hedefi tutturmak. BM, 484; Tam nişan mahalline isabet etmek, atan nişana vurmak, atın tırnağına taş değmek. İH, 16; Çakılmak. KFT, 972

doğuz Dokuz (sayı ismi). KF, 98

doğuzuncı Dokuzuncu (sıra ismi). KF, 98

dolamaç Dolambaç. İH, 16

dolan- Değsinmek, çevrinmek, daire şeklinde demektir.

İH, 16; Dolanmak, sarılmak. KF, 98
dölâp *Far.* Kuyudan su çıkarıp bahçeleri sulamaya yarayan döner makine. KFT, 972
dolaş- Sarılmak. KFT, 972
doldur- I Doldurmak. KK, 107
doldur- II Okçuluk terimi, oku atmak için çekmek. HOA, 240 *bk.* **doltur-; toldur- II**
dolkuş Kap, çanta, su kabı. BM, 484; Diğer telâffuzu *tolkuş*; tulum. Kİ, 35
doltur- Okçuluk terimi, oku atmak için çekmek. HOA, 240 *bk.* **doldur- II; toldur- II**
dolu Dolu, boş olmayan. KF, 98 *bk.* **tolu**
dolun- Güneş batmak. İH, 16
don I (~ **don**) Elbise. DM, 82; **don** Gömlek. BM, 484 *bk.* **gönlek**
don II Kadınların ay başısı. TZ, 166
donak Toynak. BM, 516
donguz Domuz. KK, 107
donguzlan kurtı Bok böceği. KK, 107
donluk Maaş, aylık. BM, 516
doptolu Dolu. BM, 516
dopuk Topuk. KFT, 972
dorlamak Ceneviz zırhı. BM, 516
doru I Dağ dorusu, tepesi. İH, 16
ağaç d.su en yüksek dalı, dalın ta ucu *dorukta* derler. İH, 16
doru II Doru, kızıl at. BM, 516; Koyu kahverengi. İH, 16
d. bol- Atın rengi doru renkte olmak. İH, 16
dost (~ **doşt** ~ **döst**) *Far.* Dost, yakın arkadaş. BM, 484; Dost. CCII, 588; KF, 98; KFT, 972; TZ, 166; Dost, seven. HOA, 240; Dost,

arkadaş. GT, 244; MG, 141; Dost, yakın arkadaş, gönüldaş, sevilen, güvenilen. KE, 194; **doşt** Dost, arkadaş. KK, 107; **döst** Arkadaş. DM, 82; Sevilen, dost. İM, 519; Dost. TA, 103
d. tut- Yakınlık kurmak, arkadaş olmak. KE, 194
örtüglü d. Gizli dost. KE, 194
dostlaş- (~ **döstlaş-**) *Far.T.* Karşılıklı dost kabul etmek, yakın arkadaş olmak. KE, 194; **döstlaş-** Dost olmak. TA, 103
dostluk *Far.T.* Dostluk, arkadaşlık. GT, 245; Dostluk, yakın arkadaşlık, gönüldaşlık. KE, 194
d. kıl- Yakınlık kurmak. KE, 194
d. kılış- Karşılıklı yakınlık kurmak. KE, 194
d.nı arıg kıl- İyi niyetli arkadaşlık kurmak, arkadaşlık güvene dayanmak. KE, 194
d.nı kes- Arkadaşlığı bitirmek. KE, 194
d.nı kesiş- Her iki taraf arkadaşlığı bitirmek. KE, 194
dosutluk Dostluk. KFT, 972
doynak Toynak. KFT, 973
doz Toz. BM, 484; KF, 98; TA, 103
dozat- Tozutmak. BM, 517; TA, 103
dög- Vurmak, dövmek. BM, 484; Dövmek. TA, 103; TZ, 166; Döğmek, ezmek. HOA, 240 *krş.* **doğ-**
dögme Dügme. KF, 98
d. eyle- Dügmelemek. KF, 98
dögmeklik Döğme. KFT, 973

dögüç Havan. DM, 82; Sarımsak havanı. TA, 103
dögül Değil. GT, 245; MG, 141
dögül- Ezilmiş, döğülmüş. HOA, 240
dögün- Mahsus aletle veya şişle dağlamak; bazıları kollarına budlarına böyle yazılar dağlardı. İH, 17
dök- Dökmek, (yağmur) yağmak. KE, 194; Dökmek. HOA, 240; KF, 98; KFT, 973; Kİ, 35; MS, 120 *bk. tök-*
dökici Dökücü. KFT, 973
dökme Hilekâr adam. Kİ, 35
dökül- Dökülmek. HOA, 240; KF, 98
dölcün- I Ayrılmak, oyalanmak, dönmek dolaşmak, meşgul olmak. İH, 17
dölcün- II Kalbi mutmain olmak, içi rahatlanmak. İH, 17
dölek I (At için) bineğe gelir, alışık, yaramazlık yapmaz. İH, 17
dölek II Vakarlı, temkinli, sakin şerefli. İH, 17
d. ol- Vakar ve temkin sahibi olmak, ağırbaşlı ve sakin olmak. İH, 17
dölen- I İçi rahat etmek. İH, 17
dölen- II İlimde rüsu, kemal hasıl etmek. İH, 17
dölen- III Yerleşmek, sabit olmak. HOA, 240; Gemi bir yerde durmak, karar kılmak, içi serinlemek, sebat etmek. İH, 17
dölendir- Mutmain, müsterih etmek; içini inandırmak, kandırmak. İH, 17
dölenme- Muttasıl kımıldamak, ıztırap göstermek, gitmek gelmek, çalkanmak, müzebzeb olmak. İH, 17
dön- I Dönmek. HOA, 240; KFT, 973; Dönmek, avdet etmek, ric'at etmek. Kİ,

36; Dönmek, geri gelmek. TA, 103
dön- II Dönmek; değişmek; yönelmek. KE, 194 *bk. tön-*
rengi d.- Rengi değişmek. KE, 194
şalâhka d.- İyileşmeye başlamak. KE, 194
dönder- Döndürmek. KF, 98; Döndürmek, çevirmek. MS, 120
dönderici Döndürücü, çevirici, bir hâlden bir hâle sokan. MS, 120
döndirici Döndüren, değiştiren. KF, 98
döndür- Geri vermek, iade etmek. BM, 484 *bk. kaytar-*
döndürü koy- Yerine koymak. TA, 103
dönen Dört yaşındaki tay. TA, 103
döngel Yuvarlak, kozalak gibi dönen şey. İH, 17
dörd Dört. HOA, 240
dördevü Bir arada toplu olan dört şey. Kİ, 36
dördinci Dördüncü (sıra sayısı). KF, 98; Dördüncü. MS, 120
dördül Dörtgen. TZ, 166
dördünçü Dördüncü. KFT, 973
dört Dört. CCIL, 588; HOA, 240; Dört sayısı. BM, 514; DM, 82; KK, 108; Dört (4). MS, 120; Dört (sayı ismi). KF, 98; Dört (sayı). MG, 142; TA, 103; Sayıda dört. TZ, 166; Ø GT, 245 *bk. tört*
dört yüz Dört yüz. MS, 120
dörtgöl Dörtlü. HOA, 240
dörtkül Dörtgen. TZ, 166
dörüd Dört. KFT, 973
dörüt Ø KFT, 973 *bk. dörüd*

- döş** Göğüs, sine. HOA, 240; Göğüs. BM, 514; TA, 103 *bk. köks*
- döşe-** Döşemek. KF, 98; Döşemek, yaymak. MS, 120
- döşek I** (İnsan ve hayvanlarda) sidik torbası. MS, 152
- döşek II** Nikah, evlenmek. KFT, 973
- döşek III** Döşek, yatak. KF, 98; Yatak. KFT, 973
- döşen-** Döşenmek, yayılmak. MS, 120
- döz-** Sabır ve tahammül etmek. Kİ, 36; Sabretmek. TA, 103
- Draz heşi** İtalya'nın Lombardiya bölgesindeki Drizzona şehrinde üretilen bir tür keten kumaş. CCI, 452
- du şenbeh** Pazartesi. BM, 484
- du'ā** Ar. Duā. BV, 170; HOA, 240; GT, 245; KF, 98; MG, 142; Allah'a yalvarma, niyaz. İM, 519; Dua, yalvarma, yakarış, alkış, çağırma. KE, 194-195; Dua, niyaz. MS, 120
- d. kıl-** Dua etmek, yalvarmak. KE, 194-195
- d. eyle-** Dua kılmak. KF, 99
- du'ā-i me'sûre** Etkili dua. İM, 519
- dudağ (~ duḍağ ~ dudag)** Dudak. BM, 484; HOA, 240; **ḍuḍağ** KK, 108; **dudag** TZ, 166 *bk. erin*
- dudak** Dudak. BV, 170; GT, 245; HOA, 240; İM, 519; KFT, 973; TA, 103
- dudurğan** Pirinç. BM, 517
- duğ** Toy kuşu. Kİ, 36
- duḥūl** Ar. Girme. GT, 245; İçeri girme. İM, 519
- dulbend** Sarık. BM, 484 *bk. taştar; dastar; çalma; sarban; ṭulbend*
- dumağı** Nezle. İH, 17
- dumlu** Soğuk. Kİ, 36
- dumşuk** Kuş gagası. DM, 82; TA, 103
- dumul-** Vazgeçmek. Kİ, 36
- dūn** Ar. Aşağı, alçak. GT, 245
- dun-** İslenmek, sislenmek, kirlenmek, kararmak, dunuklanmak. İH, 17
- duna** İki yaşındaki öküz yavrusu, dana. TZ, 166
- dur- I** Ayağa kalkmak, durmak. BM, 517; Durmak. BV, 170; HOA, 240; KF, 99; KFT, 973; Durmak, beklemek; bir yerde olmak; kibleye karşı durmak, kibleye yönelmek; namazda ayakta durmak, (namaza) durmak, kıyam etmek; yerine geçmek. MS, 120 *bk. tur-II*
- dur- II** Süreklilik yardımcı fiili. CCII, 588; Yardımcı fiil. GT, 245; MG, 142 *bk. tur-III*
- durak otu** Nebatattan. İH, 17
- durfanda** Turfanda; ilk çıkan yemiş. İH, 17
- durgay** Turgay, toygay, tarla kuşu. BM, 484
- durgur-** Durdurmak. HOA, 240; Durdurmak, hareketten alıkoymak. İH, 17
- durğuz- (~ durguz-)** Ayağa kaldırmak. BM, 484; Ayağa kaldırmak, yerine getirmek; getirmek, bulundurmak. KF, 99; Durdurmak. KFT, 973; Durdurmak; yerine getirmek, eda etmek. MS, 120; **durguz-** Durdurmak, kaldırmak. HOA, 240

namaz(ı) d.- Namaz şartların yerine getirmek. KF, 99

durguz Boş, hava. HOA, 240

durı (Su) duru. TZ, 166

durkuz- Durdurmak. KFT, 974

durkuzıl- Durdurulmak. KFT, 974

durkuzılın- Durdurulmak. KFT, 974

durkuzmak Durdurma. KFT, 974

durmaklık Durma. KFT, 974

durrâc Ar. Bir cins keklik, keklik cinsinden bir kuş, duraç veya turaç. GT, 245

durşak Yerden ilk çıkan yaprak ve yeşillik. İH, 17

durşaklan- Yeryüzü yeşillenmek, ilk sürgün yerden çıkmaya başlamak. İH, 17

duru su Saf berrak su. İH, 17

duru Temiz, duru. KF, 99

duruk- I Bir meselenin bir yerinde şüphelenip zihnen tevakkuf etmek. İH, 17

duruk- II Giderken duruvermek. İH, 17

durur -dır ek-fiil. HOA, 240; Ø Kİ, 36 bk. **turur**

durust Far. Gerçek, hakiki. CCII, 588; Doğru, sağlam. İM, 519

durust Tēgri Far.T. Gerçek Tanrı. CCII, 588

durustlık Far.T. Doğru olma. İM, 519

durustluk Far.T. Doğruluk, doğru olma. İM, 519

duş- Buluşmak, tesadüf etmek, rast gelmek. İH, 17

duşşar Zor, kolay karşıtı. BM, 484

duşman Far. Düşman. CCII, 588; Düşman dedikleri ki *tuşuna gelen, karşısına çıkan yağdan* ibarettir. İH, 17

duş- (~ **dut-**) Tutmak. BM, 484;

dut- HOA, 241; KE, 195; KF, 99; KFT, 974; Tutmak; bir ibadeti yerine getirmek, oruç tutmak; elde etmek. MS, 120 bk. **tut-**

kîne d.- Gizli düşmanlık duygusunu sürdürmek. KE, 195

dutam Okçuluk terimi, ölçü birimi, tutam. HOA, 241

dutıcı Tutan. KF, 100

dutıl- Tutulmak. KFT, 974

dutın- Tutunmak. KFT, 974

dutmak Tutma. KFT, 974

dutsak Tutsak, esir. KFT, 974

duttur- Tutturmak. HOA, 241

dutuğ Malûm peçe. İH, 17

dutul- Tutulmak. BV, 170; HOA, 241; KFT, 974

dutuş Tutma tarzı. HOA, 241

duvak Kadınların yüz peçesi (ancak şimdi gelinin yüzüne tutulan geniş ve kaplayıcı bürgüye *burka* duvak diyoruz). İH, 17

duvâr (~ **ḡuvâr** ~ **duvar**) Far. Duvar. DM, 82; **ḡuvâr** DM, 82; **duvar** Bugünkü manasında. Kİ, 36

duvar yantusu Güneş girmek için duvara açılan delik pencere. İH, 17

duvat Ar. Hokka. CCI, 452

duy- Kadir olmak, takat getirmek. İH, 18

duz Tuz. KFT, 974

duzağ Cehennem. BM, 517

duzla Tuzla; tuzlu gölü, madeni. İH, 18

duzlu Tuzlu. KFT, 974

duzluğ Tuzla gibi tuzlu gölü, tuz madeni. İH, 18

dü- Demek, söylemek. KFT, 974

dübür Ar. Makat. BV, 170

düden Derin. Kİ, 36

düdük Zurna. BM, 484; Ney. DM, 82; Düdük. KFT, 974; TA, 103; TZ, 166; Bugünkü manasında. Kİ, 36 *bk. şıbzı*

düdükçi Düdükçü. TA, 103

düff Ar. Def. İM, 519

düğ- (~ **düğ-**) (At) kuyruk tüyünü büküp düğümlmek. İH, 18; **düğ-** Düğümlmek. Kİ, 36

düğme Bugünkü manasında. Kİ, 36; Düğme. BM, 484; TZ, 166

düğü Konya'da bulgurun incesi, *darı* manasına gelir. İH, 18

düğün I Düğüm. Kİ, 36; TZ, 166

düğün II Düğün. BM, 484; Evlenme meclisi. Kİ, 36 *bk. yomğu*

düğün- Mahsus aletle veya şişle dağlamak; bazıları kollarına budlarına böyle yazılar dağlardı. İH, 17

dühin Ar. Sürünecek yağ. KF, 100

d. eyle- Dühin sürmek, yağ sürmek. KF, 100

dühn Sürünecek yağ. İM, 519

dühün Ar. Bir bitki adı. BV, 170

dükān Ar. Dükkan. GT, 245; KFT, 974

dükel Tamamı, olduğu gibi. KF, 100; Hep, bütün. Kİ, 36

düken Diken. KFT, 975

düken- Tükenmek. KF, 100; KFT, 975; Kİ, 36; Ayrılmak, bitirmek. MS, 120

düket- Tüketmek, bitirmek. KF, 100

dükkān Ar. Dükkan. İM, 519

dükmele- Düğmelemek. BM, 484 *bk. tüvmele-*

düknük Göçebe Türk kabaili çadırlarının kubbesi. Kİ, 36

dülbenid Far. Tülbend. KFT, 975 *bk. dülubenid*

dülendi Sabit ve müstakir olan. Kİ, 36

düley Aptal, cahil. CCII, 588

dülubenid Far. *bk. dülbenid* KFT, 975

dümen Tümen (10000). Kİ, 36

dümre İçine yem konulup hayvanlara verilen torba. İM, 519

dümri Tef, bir çeşit vurmali çalgı. BM, 484

dümrü Def. Kİ, 36

dümük- Oyalanmak, avunmak. İH, 18

dün- Belki *dön-*'tir; (güvercin) havaya takla atmak, yuvarlanmak. İH, 33

dün I Dün. KF, 100; Bir önceki gün. KFT, 975; Evvelsi gün. Kİ, 36

dün II Gece. Kİ, 36

dündülbi Geceleyin, gece boyu. BM, 484

dünle Gece, geceleyin. BM, 484

dünür Damatla gelinin aileleri birbirinin dünürüdür. İH, 18

dünürşü Damatla gelinin aileleri. İH, 18

dünyā (~ **dünya**) Ar. Dünya, içinde yaşadığımız alem. İM, 519; Dünya. HOA, 241; KF, 100; KFT, 975; MS, 120; **dünya** BV, 171; CCII, 588

dünye Ar. Dünyâ. GT, 246; KFT, 975

dünyevî Ar. Dünya ile ilgili. İM, 519

dünyî Ar. Dünya. GT, 246

dünyîlik Ar. T. Dünyâlık. GT, 246

düp İsmi tafdil ve mübalega mukabilinde düz kelimesine ilâve edilen bir kelime. Kİ, 37

düpdüz Dümdüz. Kİ, 37

düpürde- Tüpüldemek, tıp tıp etmek, yürek tüpüldemek. İH, 18

dür- Bükmek, kıvrırmak. BM, 484; Dürmek. KFT, 975 *bk. bük-*

dür I Dir, te'kit lafzı. Kİ, 37

dür II Ar. İnci. GT, 246

dür III Tür, çeşit. KF, 100

dürdi Tortu. BV, 171

düre Kanun, türe. Kİ, 37

dürer Ar. "Dürr"ün çokluğu, inciler. GT, 246

dürgel- Çabuk gelmek. BM, 514

dürk Çağ gibi zaman, dehr, devir manasına. İH, 18

dürlü Türlü. HOA, 241; KFT, 975; Çeşitli, türlü türlü. KF, 100; Türlü, çeşit. MS, 121 *bk. türlü*

dürpülde- Yürek şiddetle çarpmak. İH, 18

dürriyet Ar. Yıldız. KF, 100

dürt- **I** Dürtmek, bugünkü manasında. Kİ, 37; Dürtmek. TA, 103

dürt- **II** Yağlamak. Kİ, 37

dürüd Far. Dua, medih, selâm. BV, 171; Dua, selam, övgü. KE, 195

dürük El gün, halk. TZ, 166

dürüst Far. Doğru söz. BM, 484; Dürüst. BV, 171; Doğru, dürüst. GT, 246; Sağlam; doğru, yerinde, uygun. HOA, 241; Dürüst, doğru, sağlam, güvenli, tam. KE, 195 *bk. doğru*

d. kıl- Doğru yapmak. KE, 195

d. sözlüg kıl- Sözü doğru söylemek. KE, 195

dürüş- Gayret etmek, çabalamak. BM, 484; Çalışmak. TA, 103

dürüt- **I** Dokunmak. KF, 100

dürüt- **II** Yaratmak. TZ, 166

dürütçi Yaratan. TZ, 166

düş- Girmek, inmek, dadanmak. KE, 195; Düşmek. KF, 100; KFT, 975; Kİ, 37; Sıklıkla görülmek, ortaya çıkmak; dökülmek. HOA, 241; Düşmek, yükümlü olmaktan kurtulmak; arkası üstü düşmek; inmek. MS, 121 *bk. tüş-*

kırt koyun buçına d.- Ağzı kurtlanmak. KE, 195

düş I Ögle, ögle vakti. TA, 103

düş II Rüya. KF, 100

d.e keç- Rüyasına girmek. KF, 100

d.üne keç- Rüyasında görmek. KF, 100

düşlen- Bir mahalle yönelmek, teveccüh etmek. İH, 18

düşmân Far. Düşman. DM, 82; HOA, 241; KE, 195; KF, 101; KFT, 975; Düşman, hasım. MS, 121; **düşman** Düşman. BM, 484; İM, 519; KE, 195 *bk. düşmen*

d. ol- Düşman olmak. KF, 101

d. kıl- Düşman etmek. KE, 195

d. tut- Düşman kabul etmek, düşmanca davranmak. KE, 195

d.nı bas- Düşmana saldırmak. KE, 195

düşmanlaş- Far.T. Karşılıklı düşmanca davranmak. KE, 195

düşmanlğ Far.T. Düşmanlık. KE, 195 *bk. düşmanlık*

düşmânlık (~ düşmanlık) Far.T. Düşmanlık, düşman olma. İM, 520; Düşmanlık. KF, 101; MS, 121; **düşmanlık** KE, 195 *bk. düşmanlğ*

d. kılış- Karşılıklı düşmanlık etmek. KE, 195

düşmen *Far.* Düşman. GT, 246; HOA, 241; MG, 142 *bk.*
düşmān
düşmenlik *Far.T.* Düşmanlık. GT, 247
düşür- İndirmek, inzal etmek. KFT, 975; İndirmek. KF, 101; Düşürmek. KFT, 975; Düşürmek, indirmek. MS, 121
düşvār *Far.* Müşkil, zor. BV, 171; Çetin, müşkül, güç şey. İH, 18; Zor, güç. İM, 520; KE, 195; MG, 142
d. bol- Güçleşmek. KE, 195
d. kıl- Güçleştirmek. KE, 195
düşvārlik *Far.T.* Güçlük, zorluk. KE, 195
d. kıl- Güçlük çıkarmak, zorlaştırmak. KE, 195
d. kılış- Karşılıklı güçlük çıkarmak, zorlaştırmak. KE, 195
dütün *Duman.* KF, 101; Tütün. Kİ, 37
dütünle- Tütsü yapmak. HOA, 241
düvde Küçük solucan. BV, 171
düvlet *Ar.* Talih, şans, devlet. CCII, 588
düz Bugünkü manasında. Kİ, 37; Düz, doğru, paralel. HOA, 241
düz- Düzmek. KFT, 975; İntizama koymak, düzeltmek, dizmek. Kİ, 37
düzel- Bugünkü manasında. Kİ, 37
düzelid- Düzeltmek. KFT, 976
düzet- Düzleştirmek. BM, 485; Onarmak. KF, 101
düzil- Düzülmek. KFT, 976
düzül- Düzene girmek, dizilmek. HOA, 241; Düzülmek. KFT, 976
düzüm Dizi, dizilmiş inci vesaire. Kİ, 37

ê Ey, hey! (ünlem). CCII, 588
ê- İmek, olmak, ek-fiil. CCI, 452; İmek, olmak. (ek-fiil, yardımcı fiil) CCII, 589
e‘āneke’llāhu *Ar.* Allah sana yardım etsin, Allah yardımcın olsun! GT, 247
Ebā Zer *Sahabi.* KFT, 977
ebbe Eserde ‘nüṣṣāb’ın etimolojisi yapılırken nüṣṣe + ebbe birleşiminde Hz. Adem’in ekinini yiyen kargaya attığı okun adı olarak geçmektedir. HOA, 241
ebci Eş, zevce. HOA, 241; Kadın. MS, 121
ebçi Eş, hanım. KFT, 977; Kadın. Kİ, 9; MS, 121
ebe I Kasığı yarık, torbası düşük, sarkık. İH, 14
ebe II Nine, ebe. TZ, 167
ebed *Ar.* Ebet, ebediyet. GT, 247; Sonsuzluk. KFT, 977
ebedā Ebediyyen, sonsuza kadar. KFT, 977
ebeden I *Ar.* Aslâ, hiçbir zaman. MG, 142
ebeden II *Ar.* Sürekli olarak, devamlı. İM, 520
ebedī *Ar.* Sonsuz, ölümsüz. KF, 101
ebedü’l-ebed *Ar.* Sürekli, devamlı. İM, 520
ebem eçkisin koştı Kavs kuzeh; asıl manası “annem keçisini koştı”dur. Kİ, 9
ebem kuşağı Eleğim sağma (*alâimi sama*) demek. İH, 18
ebher Ø BV, 172
Ebī Bekr Ø MS, 121 *bk.* **Ebī Bekri’ş-Şiddīk**
Ebī Bekri’ş-Şiddīk Hz. Ebû Bekir, İslamın ilk halifesi ve ilk müslümanlardandır. MS, 121 *krş.* **Ebī Bekr**

- Ebî Hanîfe** Numan bin Sabit, Hanefi mezhebinin kurucusu ve fıkıh âlimidir. MS, 121
- Ebî Hüreyre** Ebû Hüreyre, Ashab-ı Kiram'dandır. Birçok hadis rivayet etmiştir. MS, 121 *krş.* **Ebû Hüreyre**
- Ebî Mūsā Eş'arî** Özel ad. KFT, 977
- Ebî Tâlib Oğlu** Ø MS, 121 *bk.* 'Alî
- Ebî Yūsuf** Ebû Yūsuf, İmam-ı Azam'ın talebesi ve Hanefi mezhebinin ikinci imamı kabul edilir. 8. yüzyılda yaşamıştır. MS, 121 *krş.* **Ebû Yūsuf**
- ebleh** Ar. Ahmak, akılsız, ebleh, aptal. GT, 247; Aptal. KFT, 977
- ebnā** Ar. Oğullar. GT, 247
- e.'i cinsimiz** Hemcinslerimiz. GT, 247
- ebrār** Ar. Hayır ve takva sahipleri, iyiler. GT, 247
- ebreş** Ar. Alacalı. HOA, 241
- ebrişüm** İpek, ibrişim. BM, 485 *bk. barçın*
- ebşi** Eş, hanım. DM, 82
- ebū** Ar. Babası. BV, 172; Baba. HOA, 241
- Ebū Bekir Asam** Özel ad. KFT, 977
- Ebū Bekir Belhî** Özel ad. KFT, 977
- Ebū Bekir Ebū Kuḥāfa oğlu** Özel ad, peygamberin ilk halifesi. KFT, 977
- Ebū Bekir İskan** Özel ad. KFT, 977
- Ebū Bekir Rāzî** Özel ad, künyesi Ebū Bekir razi Ahmed cessas'dır. *Ahkamü'l-Kur'an* ve *Muhtasar Şehri* adını taşıyan eserleri bilinmektedir. KFT, 977
- Ebū Bekr-i Harezmi** Özel ad. KFT, 978
- Ebū Bekr-i Şiddîk** Özel ad. KFT, 977
- Ebū Ca'fer-i Hindüvânî** Özel ad, Küçük Ebû Hanife de denilen fakih. KFT, 977
- Ebū Eyüb** Özel ad, sahabiden Halid b. Zeyd. KFT, 978
- Ebū Hafş-ı Kebîr** Özel ad, Ömer Nesefî'nin künyesi. KFT, 978
- Ebū Hāmîd** Özel ad, İmam Gazzalî diye meşhur olan zatın künyesi. KFT, 978
- Ebū Hanîfa** Özel ad, Hanefi mezhebinin kurucusu olan büyük fakih. Asıl adı Zeyd b. Sabit'tir. KFT, 978
- Ebū Hureyre** Peygamberin ashabından, adı "kedi yavrusu babası" demektir. GT, 247
- Ebū Hüreyre** Özel ad, hadis ravilerinden. KFT, 978; Ø MS, 121 *bk.* **Ebî Hüreyre**
- Ebū Kuḥāfa** Özel ad, Ebū Bekir Sıddık'ın babası. KFT, 978
- Ebū Süleyman Cüzcânî** Özel ad. KFT, 978
- Ebū Yūsuf** Özel ad, Hanefi mezhebinin imameyin denilen iki büyük imamından birisi. KFT, 978; Ø MS, 121 *bk.* **Ebî Yūsuf**
- Ebu'l-Leyis** Özel ad, Ebu'l-leys Semerkandi. KFT, 978
- Ebü'l-Kāsım Şaffar** Özel ad. KFT, 978
- ebyāt** Ar. Beyitler. GT, 247
- ebyaz** Ar. Yumurta, yumurta akı. HOA, 241
- ecdehā** Far. Büyük yılan. DM, 82

‘eceb Hayret, gariplik, şaşılacak şey. İM, 520

ecel Ar. Ecel. BV, 172; Ecel, ömrün sonu. GT, 247; Ömrün sonu. İM, 520; Hayatın sonu, ölüm zamanı. KE, 195; Süre, müddet. KFT, 978

e. bir- İleriye yönelik zaman belirlemek, zaman vermek. KE, 195

ecell Ar. En ulu, pek büyük, celil. GT, 247

ecelsiz Ar.T. Ecelsiz, eceli gelmeyen. GT, 247

ecir Ar. Ahrete âit mükâfat, sevap. KF, 101; Sevap. MS, 121

e. vir- Sevap kılmak. KF, 101

ecma‘în Hepsi, cümlesi. HOA, 241

Ecnâs Kitap adı, Ömer Nesefi’nin kitabı. KFT, 978

ecr Ar. (Ahrete âit) mükâfat, sevap. GT, 247; Mükâfat, sevap. İM, 520; Emsallerine bakarak ücret verme. KFT, 979

e. tap- Sevap kazanmak. GT, 247

ecr-i mişil Emsallerine bakarak ücret verme. KFT, 979

ecr-i mişl Benzer mükâfat, yapılan bir şeye karşılık olarak alınan şey. İM, 520

eczâ Ar. Parçalar, kısımlar. İM, 520

êç Far. Hiç. CCII, 589

êçdiha Far. Büyük yılan. TZ, 167

eçek Eşek. TZ, 167

ečki I Ø TZ, 167 bk. **ički**

ečki II (~ **êčki**) Keçi. KFT, 979; Kİ, 9; TA, 104; **êčki** Teke; keçi. CCI, 454

eçkü Keçi. KE, 195

eçuk böget Akan sudan herhangi bir tarlaya açılıp işi

bittikten sonra kapanan mahaldir. **açık böget** Tarlaya su akmakta olan yarmadır. İH, 18

ed- Etmek. HOA, 242

edâ I Far. Naz, cilve. GT, 247

edâ II Ar. Ödeme, yerine getirme. GT, 247; İM, 520; KF, 101

e. eyle- Tamamlamak, ödemek. KF, 101

edâ III Far. Tarz, üslûp. GT, 247

edâen Ar. Yerine getirmek suretiyle. KF, 101

edbes Ar. Rengi siyah kırmızı arası olan at. HOA, 241

ede I Ced, büyük baba. Kİ, 33; Dede. TZ, 164

ede II Sahip, iye. KE, 195 bk. **ieye**

edeb I Ar. Edep, terbiye. GT, 247; KFT, 979; İyi terbiye. HOA, 241; Naziklik, iyi terbiye. İM, 520; Edep, iyi terbiye, naziklik. KE, 195; İyi terbiye, edep. KF, 101; Fıkıh terimi olarak edep, Hz. Peygamber’in devamlı değil de ara sıra yaptığı işler, davranışlar karşılığında ve genellikle çoğul olarak (âdâb) kullanılır. MS, 121

edeb II Islah, evcilleştirme. HOA, 241

edebile- Ar.T. Tedip etmek. KFT, 979

edebilemeklik Ar.T. Tedip. KFT, 979

edebluğ Ar.T. Edepli, iyi terbiyeli, nazik. KE, 195

edebli Ar.T. Terbiyeli, terbiye edilmiş. HOA, 241

edepsiz Ar.T. Edepsiz, terbiyesiz. GT, 247

edepsüzlik Edepsizlik. KFT, 979

eden Ar. Ön ayakları kısa, arka ayakları uzun, kuymucu büyük olan at. BV, 172

- eğerle-** Eyerlemek, hayvanın sırtına binmek için oturak bağlamak. KE, 195
- eğersiz** Eyersiz. KE, 195
- eğgü I** Doğru, gerçek. İM, 520
- eğgü II** İyi kişi. İM, 520
- eğgü III** İyi. KE, 195 *bk. eygü*
e. bol- İyileşmek. KE, 195
e. kıl- İyileştirmek. KE, 195
- eğgüle-** İyileştirmek, sağlamlaştırmak. KE, 195
- eğgülük (~ eğgülük)** İyilik, güzellik. İM, 520; **eğgülük** İyilik. KE, 195- 196
e. kıl- İyilik etmek. KE, 195- 196
- edhem** Ar. Yağız at. HOA, 241
- edīb** Ar. Edip. GT, 247
- edici** Eden, yapan. KF, 101
- ‘edil** Adaletle hükmeden, adaletli iş gören. İM, 520
- ‘edillik** Adaletli olma. İM, 520
- edīm I (~ eğim)** Ar. Debbağlanmış deri, sahtiyan. GT, 247; **eğim** Tabaklanmış deri. KE, 196
- edīm II (~ eğim)** Ar. Yüz, satıh. GT, 247; **eğim** KE, 196
- eğiş** Kap kakak, çanak, kadeh; mal, mülk. KE, 196
- ‘edl** Adaletli; adalet. İM, 520
- eğle-** Deriyi terbiye etmek, iyileştirmek, deriyi kokuyla güzelleştirmek. KE, 196 *bk. iyle-*
- eğlen-** Deri terbiye edilmek, iyileştirilmek. KE, 196
- ‘edllik** Adaletli olma. İM, 520
- ednā** Ar. En aşağı, alçak, âdi. GT, 247
- edük** İnce deriden yapılmış bir çeşit çorap. BM, 485; Ayakkabı, kısa çizme. KE, 196; Çizme. KF, 101; Ø Kİ, 9 *bk. etik; etük*
- yip e.** İpten yapılmış ayakkabı, sandalet. KE, 196
- ef‘āl** Ar. Fi‘lin cem’i, işler, hareketler. GT, 247
- bed e.** Kötü hareketler. GT, 247
- efgān** Far. İnleme, feryât. GT, 247
- Efrenç** Yun. Frenk. BV, 172
- éfsik** Az, eksik. CCI, 452
- efsūn** Far. Efsun, büyü, sihir. KE, 196
e. okı- Büyülemek, sihirlemek. KE, 196
- efüş** Islak, ıslanmış. İM, 520
- efüşlik** Islaklık. İM, 520
- efüşlük** Islaklık. İM, 520
- efzal** Ar. Daha üstün, daha faziletli. KF, 101; İyilikler. MG, 143
e. kıl- Daha faziletli kılmak. KF, 101
e. ol- Daha üstün olmak. KF, 101
- eg-** Eğmek, bükmek. KE, 196; Bugünkü manasında. Kİ, 9; Eğmek. TA, 104
boynını e.- Uymak, katlanmak. KE, 196
- ege-** Eğelemek. TZ, 167
- ege** Eye, törpü. DM, 82
- égeç** İken. CCII, 589
- egeçi (~ égeçi)** Moğ. Büyük bacı, abla. TA, 104; **égeçi** Babanın kız kardeşi. CCI, 453
- egele-** İyelemek. Kİ, 9
- égen** İmiş. CCII, 590
kayda é. Nerede imiş. CCII, 590
- eğer I** Dil altında çıkan sivilce. TZ, 167
- eger II** Far. Eğer. BV, 172; CCI, 453; CCII, 590; HOA, 241; KF, 101; KFT, 979; KK, 108; Eğer, şart edatı. GT, 247; MG, 142; TZ,

167; Şayet, eğer. BM, 485; İM, 520; MS, 121
eger III Eyer. Kİ, 13
eğer IV Kurt köpeği. TZ, 167
eğer sağrağı Eğer ağacı. İH, 18
egerçi Far. KFT, 979
égev Ege, törpü. CCI, 453
egi (~ égi) İyi. TZ, 167; **égi** CCII, 590
è. köñül İyi niyet, temiz kalp. CCII, 590
è. köñüllü İyi niyetli, temiz kalpli. CCII, 590
egil- Eğilmek. KE, 196; Kİ, 9; TZ, 167 *bk. igil-*
égilik İyilik. CCII, 590
egin Kürek kemiğinin bulunduğu yer, insanın arka tarafı, sırt. Kİ, 10; Sırt, arka. TA, 104
egir Diğer bir telaffuzda *eygir*, siyah renkli at. Kİ, 10
egir- (~ égir-) Eğirmek, bükerek ip yapmak. KE, 196; Eğirmek. KFT, 979; Kİ, 10; TA, 104; TZ, 167; **égir-** İp eğirmek. CCI, 453
egiş Terbiye. TA, 104
égiz İkiz. CCII, 590
egle- Eğlendirmek. KFT, 979; Meşgul etmek. Kİ, 10
eglen- Oyalanmak, beklemek, durmak. KE, 196; Gecikmek. BM, 485; KFT, 979
eglendür- Geciktirmek. BM, 485
égrek Deve yatağı, kuyu kenarında develerin çöktüğü yer, koyun eylendiği ağıl. İH, 18
egri (~ égrı) Eğri. KE, 196; TA, 104; Eğri, doğrunun zıddı. KFT, 979; Ø HOA, 241; **égrı** Eğri. CCI, 453; CCII, 590
e. bol- Eğrilmek, meyletmek. KE, 196

e. boyunluğ bol- Boynu eğri olmak. KE, 196
e. kııl- Eğmek, meylettirmek. KE, 196
e. köğüslüğ bol- Göğsü kambur, eğri olmak. KE, 196
közi e. bol- Gözü şaşkı olmak. KE, 196
yañaķı tekebbürdin e. bol- Kibirle yüzünü çevirmek, kibirden yüzünü eğmek. KE, 196
égri kılı Sahte, yalan. CCI, 453
égri kişı Yalancı. CCI, 453
egrik Eğrilmiş ip. TZ, 167
egük Eğik, eğilmiş. KE, 196
ehil I Ar. Ehl. KF, 102; Ahali. KFT, 979 *bk. ehl*
e. ol- Hakim olmak. KF, 102
ehil II Mahâretli, usta. MG, 143
ehl Ar. Ehl. BV, 173; Sâhip, ehil; halk, bir yerde oturan. GT, 248; Halk. HOA, 241; Sahip, malik; bir yerde oturan, ikamet eden. İM, 520-521; Ehil, usta, becerikli; bir yerde oturan. KE, 196; Eş; aile; bir işte yetkili olan, ehil. MS, 121-122; Sahip, ehl. KF, 102 *bk. ehil*
e.-i beyt Hz. Muhammed'in yakın akrabası. İM, 520-521; Hz. Peygamber'in yakın akrabası. KF, 102
e.-i herb Savaşanlar. İM, 520-521
e.-i hıbre Bilirkişi. İM, 520-521
e.-i 'ilm Alim. İM, 520-521
e.-i kıble Müslüman. İM, 520-521
e.-i makâşır Günahkar. İM, 520-521

- e.-i** **sünnet**
Peygamberimizin
sünnetlerine uyan. İM,
520-521
- e.-i** **Ḳubā'** Kubâ' ehlerinden
olan. KF, 102
- e.-i** **derb** Sınırdan oturan.
İM, 520-521
- e.-i** **Medīne** Medine'de
oturan, Medineli. İM, 520-
521
- e.-i** **Mekke** Mekke'de
oturan, Mekkelî. İM, 520-
521
- e.-i** **Semerḳand**
Semerkantlı. İM, 520-521
- e. ol-** Ehil olmak. MS,
121-122
- ehlā ve sehlā** Ar. İyi, hoş (selâm
sözü). GT, 248
- ehşi (~ eḥşi)** Ekşi. CCI, 453; **eḥşi**
KFT, 979
- ehūr** Ahır. BV, 173
- ejdehā** Far. Büyük yılan, ejderha.
GT, 248
- ejderhā** Far. Büyük yılan,
ejderha. GT, 248
- ek-** Ekin ekmek. BM, 485;
Ekmek, tohum ekmek;
saçmak, serpmek. KE,
196; Ekmek. HOA, 241;
KFT, 979; Kİ, 10; KK,
108; Ekmek, ekin ekmek.
TA, 104; Ehmek. TZ, 167
- ekābir** Ar. Büyükler, devlet ricālî.
GT, 248
- ekber** Ar. En büyük, anlamında
bir söz. İM, 521
- eke** Hala, emme. Kİ, 10; Hala,
bibî. TZ, 167
- ekele** Ar. Bir hastalık. KFT, 979
- ēker** Fide, fidan. CCI, 453
- ekev** Eğe. TZ, 167
- eki (~ ēki)** İki. KFT, 980; **ēki**
CCI, 453; CCII, 590
- eki katnıḡ arasında** İçeri, içinde,
içeride. CCI, 453
- ekil-** Ekilmek. KFT, 980
- ekin** Ekin. BM, 485; DM, 82;
HOA, 242; KK, 108; TA,
104; TZ, 167; Ekin,
buğday, ürün. KE, 196;
Mahsul, ekin. KF, 102;
Ekin, tahıl. KFT, 980;
Bugünkü manasında. Kİ,
10
- ekinci** Çiftçi. KFT, 980
- ekinçi I** Ekinci, çiftçi. DM, 82;
Çiftçi. TA, 104
- ekinçi II** Yine, tekrar, ikinci. CCI,
453; İkinci. CCII, 590
- ēkindü** İkinci, ikinci namazı.
CCI, 453
- ekinlik** Tarla. KFT, 980
- ekiz** İkiz. KE, 196
- ekizek** İkiz. GT, 248
- ēkki** İki. CCI, 453
- ēkki kat** İki misli, iki kat. CCI,
453
- ekle** Kuyrukta olan bir at
hastalığıdır. BV, 173
- eklil** Bir at hastalığı. BV, 173
- ekne-** Kaybolan veya elde
bulunmayan bir şeye
acınmak. TZ, 167
- ekser** Ar. Ekseriyâ, çoğu. GT, 248
- eksik (~ ēksik)** Eksik. TZ, 167;
ēksik Az, eksik. CCI, 453;
Noksan, eksik. CCII, 591
- ēksiklik** Noksanlık, eksiklik.
CCII, 591
- eksil-** Eksilmek. BV, 173; HOA,
242; TZ, 168; Eksilmek,
azalmak. KE, 196; KFT,
980; Azalmak, noksan
olmak. Kİ, 10
- eksilid-** Eksiltmek, azaltmak.
KFT, 980
- eksilmek** Eksilmek. KFT, 980
- eksit- (~ ēksit-)** Azaltmak,
eksiltmek. İM, 521; KE,
196; **ēksit-** CCI, 453;
CCII, 591 *bk. eksüt-*
- ḥaḳḳını e.-** Hakkını
yemek. KE, 196

eksitil- Eksitilmiş, ucuzlatılmış. KE, 196

eksük (~ éksük) Eksik, noksan. KE, 196; Kİ, 10; TA, 104; Eksik. BM, 485; KFT, 980; Eksik, tam olmayan. MS, 122; Ø HOA, 242; **éksük** Az, eksik. CCI, 453; Eksik, tam olmayan. KF, 102

e. bol- Eksilmek, noksan olmak. KE, 196

e. ol- Eksik olmak. KF, 102; Eksik olmak, eksilmek. MS, 122

e. eyle- Eksik yapmak. KF, 102

eksükle- Azaltmak. KFT, 980

eksüklemek Eksiltme. KFT, 980

eksüklik Eksiklik. MS, 122

eksüklük Eksiklik. HOA, 242

eksüt- Eksiltmek, azaltmak. KE, 196 *bk. eksit-*

eksütmek Eksiltmek, azaltmak. KE, 197

ekşi Ekşi. BM, 485; DM, 82; HOA, 242; GT, 248; TA, 104 *bk. turş*

ekşi yağurt Ekşi yoğurt. DM, 82

ektüle- Besleyip büyütmek. KE, 197

el değşüri Atın satılma sonucunda el değıştirmesi. TA, 104

el I (~ él) El. DM, 83; HOA, 242; KE, 197; KF, 102; KK, 108; MG, 143; El, organımız. KFT, 980; Bugünkü manasında. Kİ, 10; El (organ). MS, 122; **él** El. CCI, 453; CCII, 591; TZ, 168; Ø MS, 122 *bk. el(i)g I; il*

el(i)g I; il

e. tart- El çekmek, vazgeçmek, feragat etmek. KE, 197

e.ini adır- Elini tuttuğu yerden açmak. KE, 197

e.din e.ge al- Elden ele dolaştırmak. KE, 197

é. şap- El çırpma, el ile vurmak. TZ, 168

él II Barış. TZ, 168

él III Memleket. CCI, 453

el IV (~ él) Halk. KF, 102; **él** Millet, halk. CCII, 591; Âlem. TZ, 168

el V Ar. Harfû'l-tarif. HOA, 242

él kün El gün, halk. TZ, 168

él ulus El gün, halk. TZ, 168

elat Ar. Canlı vücudu oluşturduğu söylenen kan, safra, irin ve balgam gibi dört çeşit sıvıya eski hekimlerin verdiği ad, öz su, hilt. CCI, 454

elâyâ! Ar. Bilhassa manzum parçalara başlarken kullanılan bir ünlem, imdi ey! GT, 248

élbek Moğ. Zengin, bol. CCII, 591

élbeklik Moğ. Zenginlik, cömertlik. CCII, 591

elbet Ar. Muhakkak, şüphesiz, elbette. CCI, 454

elbetde Ar. Elbette, şüphesiz. KFT, 980

elbeti Ar. Elbette, kesinlikle. CCII, 591

elbette Ar. Elbette. BV, 173; HOA, 242; KF, 102; Elbette, mutlaka. GT, 248; Kesin olarak, mutlaka. İM, 521

elçi (~ élçi) Elçi. DM, 83; TZ, 168; **élçi** Elçi; melek. CCI, 454; Elçi. CCII, 591

ele- Elemek, elekten geçirmek. KE, 197; Bugünkü manasında. Kİ, 10; Elemek. TA, 104; TZ, 168

elegim sağma Ø İH, 18 bk. ebem kuşağı

elek (~ élek) Elek, eleme aracı. BM, 485; Elek. TA, 104; TZ, 168; Bir şeyi elemeye

mahsus alet. Kİ, 10; **ëlek**
 Elek. CCI, 454
elem Bayrak. Kİ, 10
elen- Elenmek. KFT, 980;
 Bugünkü manasında. Kİ,
 10
elestek Salatalık. TA, 104
eleşke Et ile beraber haşlanmış
 yufka hamur parçaları. Kİ,
 10
eletle- Altlamak. İH, 18
elfāz Sözler, kelimeler. GT, 248
ëlgen- Korkmak, ürmek. CCII,
 591
ëlgendir- Korkutmak, ürkütmek.
 CCII, 591
elgin Yabancı *fakire* derler. İH, 18
elḥamdü Ar. Fatıha sûresi. GT,
 248
elḥamdülillah Ar. Allah'a hamd
 olsun, anlamında bir söz.
 İM, 521
elḥamdülillāhi Ar. Allah'a hamd
 olsun, çok şükür! GT, 248
elhān Ar. Sesler. GT, 248
elif Ar. Elif, arap alfabesinin ilk
 harfi. GT, 248; Arap
 alfabesinin 1. harf. İM,
 521
el(i)g I El. KE, 197 *bk. el I*
e.gi açuk Cömert. KE, 197
e.gin aç- Elini birbirinden
 uzaklaştırmak, ayırmak.
 KE, 197
e.gin ba- Elini arkada
 birleştirmek. KE, 197
elig II Elli sayısı. İM, 521
elik Ceylan. Kİ, 10
elik- Utanıp mahçup olmak. İH,
 18
ëlikle- Alay etmek, küçük
 düşürmek. CCI, 454; CCII,
 591
ëliklemek Alay, alay etme. CCI,
 454
elīm Elem verici, elemli, acı. GT,
 248

elin- Elini sürmek, dokunmak.
 TA, 104
elir Katır. TA, 104
elirlü Katırlı. TA, 104
Elizabet Hz. Meryem'in
 akrabalarından, kâhin
 Zekeriya'nın karısı. CCII,
 591
elkışşa Ar. Neticede, nihâyet,
 hâsılı sözün kısıyası. GT,
 248
elkin I Garip, kimsesiz. Kİ, 10
elkin II Yıldırım. Kİ, 10
ellā Ø KFT, 981 *bk. illā*
elli Elli. HOA, 242; Kİ, 10; Elli
 (sayı ismi). KF, 103; Elli
 sayısı. KK, 108; Elli
 (sayı). TA, 104; Sayıda
 elli. TZ, 168
ellig Elli. BV, 173
ëllik Barış, sulh. CCI, 454
ellik Eldiven. Kİ, 10
elma Elma. TZ, 168
elmaḫşūd Neticede, nihâyet,
 hâsılı, sözün maksadı. GT,
 248
ëlpek Moğ. Zengin, bol. CCII,
 591
ëlsiz Elsiz. CCII, 591
elşey- El ile başa vurmak. TZ, 168
elşi Elçi. DM, 83 *krş. elçi*
ëlt- Götürmek, taşımak, iletmek.
 CCI, 454; CCII, 591
ëltir Kuzu derisi. CCI, 454
elvān Ar. Renkli, rengârenk. GT,
 248
ëm I İlaç, derman. CCII, 591
em II Renk, yüz rengi. Kİ, 10
em- Süt emmek. İM, 521;
 Emmek. KE, 197; KFT,
 981; Kİ, 11; TA, 104
Emālī Kitap adı, Ebu Yusuf'un
 dersindeki notları. KFT,
 981; Ebû Yûsuf'un eseri.
 MS, 122
emān Can ve mal güvenliği. KFT,
 981

emānet Ar. Emānet. GT, 248; İM, 521; KFT, 981; Emanet, korunması için bir süreliğine bırakılan şey. KE, 197; Emniyet edilen kimseye bırakılan şey. KF, 103

e. ko- Emanet etmek, bir süreliğine korunması için bırakmak. KE, 197

emānlık Emniyet, güvenlik. KFT, 981

Emanuel Hristiyanlar tarafından Hz. İsa için kullanılan bir sıfat. CCII, 592

emcek Meme. HOA, 242; Kİ, 11; KK, 108

emçek (~ **émçek** ~ **emçek(g)**) Meme. BV, 173; DM, 83; İM, 521; TA, 104; TZ, 168; **émçek** CCI, 454; **emçek(g)** Emcek, meme. KE, 197

emder- Çevirmek, aktarmak, döndürmek. Kİ, 11

emderil- I Çevrilmek. Kİ, 11

emderil- II Kumaş vesaire çevirmek; lâkin pamuk gibi hafif eşyanın çevrilmesinde kullanılmaz. Kİ, 11

émdi Şimdi, hemen. CCI, 454; Şimdi. CCII, 595

émdiden arı Şimdiden sonra, bundan sonra. CCI, 454

émdiden kəri Eskiden, eski zamanda. CCI, 454

émdigiden Şimdiden sonra, şundan itibaren. CCII, 592

emdiril- (Yar) yıkılmak. İH, 18

émegen Moğ. Yaşlı kadın, kocakarı. CCII, 592

emek Bugünkü manasında. Kİ, 10

emel Ar. Ümit, arzu. KF, 103

emen- (~ **émen-**) Ø Kİ, 11;

émen- Utanmak, mahcup olmak. CCII, 592 *bk.*

emgen-

emen Meşe palamudu, pelit. BM, 485; Meşe, ağaç. TA, 105

emēnlık Ø KFT, 981 *bk.* **emānlık**

emge- Sıkıntı çekmek. KE, 197

emgek (~ **émgek** ~ **emğek**)

Eziyet, zahmet. İM, 521; Acı, sıkıntı, zahmet,

eziyet. KE, 197; **émgek**

Izdırap, acı, işkence; ızdıraplı, acı veren. CCII,

592; **emğek** Emek. Kİ, 11

e. tegür- Zahmet vermek. KE, 197

e.ge tüş- Sıkıntılanmak, sıkıntıya girmek. KE, 197

emgen- (~ **emğen-** ~ **émgen-**)

Zahmet çekmek, sıkıntı çekmek. KE, 197; Zahmet çekmek. KFT, 981;

emğen- Emek çekmek. Kİ, 11; **émgen-** Izdırap çekmek, acı çekmek. CCII,

592

emget- Yormak, zahmet vermek, sıkıntı vermek. KE, 197

emgetil- Sıkıntı verilmek, zahmet verilmek. KE, 197

emildeş Süt kardeş. TZ, 168

emîn Ar. Güvenilir. HOA, 242; KFT, 981; Güvenilir, itimat edilen. KF, 103

e. ol- Güvenilir olmak. KF, 103

e. eyleyici Güven veren. KF, 103

éminç Barış, huzur. CCII, 592

éminlik bile Güvenli, emin. CCI, 454

éminlik Ar.T. Emniyet. CCI, 454

emîr Ar. Emîr, kumandan. GT, 248

emîr-i ceşş Ordu komutanı. İM, 521

emîrû'l-mü'minîn

Müslümanların halifesi. İM, 521; Müslümanların başkanı, halifesi. KFT, 981

emit- Ona doğru dönmek, onun taraftarı olmak; gönlü ona dönüp onunla meşgul olmak. İH, 18

emiz- Emzirmek. İM, 521

emkekle- Emeklemek. TZ, 168

emlâk Ar. Mülkler, emlâk. GT, 248; Mülkler. KFT, 981

emle- semle- Em sem yapmak, mualece yapmak, ilâç yapmak. İH, 18

émle- Tedavi etmek, iyileştirmek. CCII, 592

emmâre Ar. (Kötülük) emredici. GT, 248

emme Bir yara cinsi. KFT, 981

emmek Emmek. KFT, 891

emmênlik Ø KFT, 981 *bk.* **emênlik**

emr I Ar. Buyruk, emir. GT, 248; KF, 103

emr II Ar. İş, husus. GT, 248

emr-i hissî Duygusal iş. İM, 521

emridil- Yıkılmak. İH, 18

emsâl (~ emşâl) Ar. Benzer, akran. GT, 248; **emşâl** Eş, benzer. İM, 521

emüz- Emzirmek. KFT, 982

emüzmek Emzirmek. KE, 197

e. tile- Emzirmek istemek. KE, 197

emzir- Emzirmek. KK, 108

émzirici Süt nine. TZ, 169

emzük Süt emilen kap, bir kabın emilecek sıvı ucu. İH, 18

emzür- Emzirmek. KFT, 982; Kİ, 11; TA, 105

émzürici Süt nine. TZ, 169

ên **burun** İlk, her şeyden önce. CCI, 455

ên- Eğilmek. CCII, 592

en En. TZ, 169

ên I En. CCI, 454; CCII, 592

ên II Yanak. Kİ, 11

ên- İnme. CCI, 454; CCII, 592

enâr Far. Nar. TA, 105

enbiyâ Ar. Nebîler, peygamberler. GT, 249

ences Ar. Çok, en necis, en pis (misalde “daha pis” anlamındadır). GT, 249

encümen Far. Takım, alt kurul, meclis, komisyon. KE, 197

ênç Sakin, huzurlu. CCII, 592

ênçi Özel mülkiyet, mal. CCII, 592

endâm Far. Boy, pos. BV, 173; Vücut, endam, beden. GT, 249; İnsan organı. İM, 521; Organ, vücudun parçası, beden. KE, 197; Vücut, beden, uzuv. HOA, 242

art e.ı tutul- Arka uzvu tutulmak, kabız olmak. KE, 197

endâze Far. Altmış cm’lik bir ölçü, ölçek, takdir, tahmin. KE, 197

e. al- Ölçmek, ölçüsünü almak. KE, 197

e. kıl- Ölçmek, hesaplamak, takdir etmek. KE, 197

Endelüs Endülüs. HOA, 242

ender- Çevirmek, alt üst etmek. Kİ, 11

enderâni Ø BV, 174

éndir- İndirmek. CCII, 592

endîşe Far. Düşünce, endişe. GT, 249; Kaygı, merak, şüphe; düşünme, düşünce. KE, 197

e. kıl- Düşünmek. GT, 249; Kaygılanmak. KE, 197

éndürmiş İndirilmiş, inik. CCI, 455

ene- At vb. hayvanları burmak. TA, 105

eşek Çene, ağzın alt kısmı. KF, 103; Çene. Kİ, 11; Damak. KK, 108

enek I Çene. Kİ, 11; Damak. TZ, 169
enek II Taşak yumurtası. Kİ, 11
enem **eçkisin** **koştı** Gökkuşağı. BM, 485 *bk.* **inegim** **sağma**
Enes b. Malik Özel ad. KFT, 982
eneş İniş, yokuş. TZ, 169
enğ- Eğmek. TZ, 169
enğeg Çene. TZ, 169
engezed *Far.* Meyve çekirdeği. HOA, 242
enğil- Eğilmek. TZ, 169
engre- Kökremek. TZ, 169
enğse Ense. TZ, 169
enğsele- Enseye vurmak. TZ, 169
enḥac *Ar.* Atın ayaklarını açarak yürümesi. HOA, 242
enilik Kadınların kullandıkları kırmızı yüz boyası, kızılık. Kİ, 11
enir Pelikan kuşu. DM, 83
eniş (~ **ëniş**) Eniş, yokuşun zıddı. Kİ, 11; **ëniş** Vadi, yamaç, iniş. CCI, 455;
enlik Allık. BM, 485; Esasen *renklik* demektir; eskiden şeker boyası yaptıkları bir diken köküdür, kızılca da denir *fiker* de derler. İH, 18
enlik Kadınların yüzlerine sürdükleri allık. TA, 105
enṣārī *Ar.* Peygamberimizin Medine'ye göç ettiğinde ona yardım edenler. İM, 521
ense Ense, boynun arkası. BM, 485; Bugünkü manasında. Kİ, 11
enşse (~ **ëñse**) Ense. DM, 83; KK, 108; Başın arkası. TA, 105; **ëñse** Ense. CCII, 592
ëñsele- Ensesine vurmak. CCII, 593
ensele- Ensesine vurmak. Kİ, 11

ent- Şaşmak, hayran olmak. **essim** **entdi** “Sezгим şaştı” [Osmanlıcada *essim enitti* suretinde bazı eserde görülmüştür] İH, 18
enük I Er bezi, haya. BM, 485 *bk.* **taşak**
enük II Köpek ve yırtıcı hayvan yavrusu. Kİ, 11; Köpek yavrusu. TA, 105; TZ, 169
ënür Demirci maşası, demircinin sıcak demiri tuttuğu kıskaç. CCII, 593
envā‘ *Ar.* Nevîler, çeşitler. GT, 249; Çeşitler. MG, 143
Enverī İran'da hüküm süren Selçuklular devrinin en büyük şâiri. GT, 249
epci Eş, kadın. HOA, 242
epçi (~ **ëpçi**) Kadın, hanım, eş. TA, 105; **ëpçi** Kadın; karı, eş. CCI, 455; Kadın. TZ, 169
epelek Kelebek. KE, 197
epger Eğer (şart edatı). TZ, 169
eprit- Eti epritmek, eti pişirmek, lime lime yapmak. İH, 18
epritmek Eprimiş; iyice pişmiş, erimiş et vesaire. İH, 19
epsem Suskun. DM, 83; Suskun, susmuş. KK, 108
e. ol- Susmak, sesini kesmek. İH, 19
e. bol- Susmak. TZ, 169
er- I Ermek, olmak, i- ek-eylemi. KE, 198; Ø BV, 174; **ër-** İmek, olmak (ek-fiil). CCI, 455; CCII, 593 *bk.* **ir-** **e.di** İdi. KE, 198; **ë.di** CCII, 593
e.dim İdim. KE, 198
e.dimiz İdik. KE, 198
ë.se İse. CCI, 455
ë.ür -dır, ek-fiilin geniş zamanı. CCII, 593
ër- II Kendini huzur içinde hissetmek. CCII, 593

è.meyin İstemeyerek, hoşnutsuzlukla. CCII, 593

ër- III Varmak, ulaşmak, yetişmek. CCII, 593

er (~ èr) Erkek, yiğit, kişi. CCII, 593; Er, erkek, koca, kişi, yiğit, baba. KE, 197-198; Erkek. KFT, 982; KK, 108; Erkek, er. KF, 103; Erkek adam. Kİ, 11; Adam. TA, 105; Erkek, adam, er. TZ, 169; **ër** Erkek; koca. CCI, 455 *bk. ir*

yük e.i Kefil, sorumluluğu üzerine alan. KE, 197-198

erāk Ar. Misvak ağacı. İM, 521

erbāb Ar. Sâhipler. GT, 249

erbek Mızrak vb. ucundaki püskül. BM, 485

erçel Uğursuz. Kİ, 11; Yaramaz, huysuz. HOA, 242

erçellig Huysuzluk. HOA, 242

erçellik Huysuzluk. HOA, 242

erdeb İrdeb, bir ölçü birimi. KFT, 982

erdem eyesi Faziletli. DM, 83

erdem I (~ èrdem) Fazilet. DM, 83; Kİ, 11; **èrdem** Fâzilet, erdem. CCI, 593

èrdem II Ustalık, hüner, sanat. CCI, 593

èrdemli Faziletli, erdemli. CCI, 455

erdemlü Erdemli, alim. TA, 105

ërdeñ Bakire. CCII, 593

ërdeñlik Bakirelik. CCII, 593

‘Ereb Arap. İM, 521

‘E. tili Arapça. İM, 521

èremsi- Moğ. Gururlanmak, kibirlenmek, övünmek. CCII, 593

eren- Bıkmak, sıkılmak. Kİ, 11

eren I Ağacın gövdesi. BM, 485

eren II Er, yiğit. İM, 521; Erler, erkekler, kişiler, yiğitler. KE, 198; Erkek. KFT, 982

ereñge Şalgam. TA, 105

eresik Ersek. TZ, 169

ereyne Evet. TZ, 169

ergen Bekâr, evli olmayan. KE, 199; Bekâr erkek. TA, 105; Bekâr. TZ, 170

e. bol- Bekâr olmak, evlenmemiş olmak. KE, 199

ergil Geri bırakılmış bir şey. İH, 19

e. eyleme Geri bırakma. İH, 19

ergillen- Geri bırakılmak. İH, 19

erham Ar. Çok merhametli. HOA, 242

eri- Erimek. BV, 174; KE, 199; TZ, 170; Erimek, çözülmek. İM, 521; Zayıflamak. Kİ, 12 *bk. erü-*

eridmek Eritmek. KFT, 982

èrik- İğrenmek. CCI, 455

èrik I Erik, erik meyvesi. CCI, 455

e. kakı Erik kurutması. İH, 19

èrik II Tabaklanmış deri. CCI, 455

èrikle- Deriyi tabaklamak. CCII, 593

èriklegen tèri Tabaklanmış deri. CCII, 593

èrin I Burun. CCI, 455

erin II Dudak. BM, 485; Kİ, 12; TA, 105 *bk. dudağ*

èrinçek Üşengeç, tembel, miskin, aylak. CCII, 593

èriniñ tēşigi Burun deliği. CCI, 455

eriş- (~ èriş-) Erişmek, ulaşmak. İM, 521; **èriş-** Erişmek. TZ, 170

erişdür- Eriştirmek. KF, 103

erişte İnce ince kesilmiş yufkadır ki ondan pilâv pişirirler. İH, 19

erit- Eritmek. BV, 174

- erk** (~ **érk**) İrade, kudret, arzu, istek. KE, 199; İktidar, güç, irade. KFT, 982; İhtiyar, seçme. Kİ, 12; Erk, irade. TZ, 170; **érk** Güç, kuvvet, erk; arzu, istek, irade. CCII, 594
- e. koy-** İrade, kudret vermek. KE, 199
- erkân** Ar. Erkân, rükünler, esaslar; ileri gelenler. GT, 249; Esaslar. HOA, 242; Esaslar, kurallar. İM, 521; İleri gelenler. KF, 103; Rükünler, esaslar. MS, 122
- erkeç** (~ **érkeç**) Koç, Kıpçaklarda inelmiş keçi. Kİ, 12; **érkeç** Erkek keçi, teke. CCII, 594
- è.** **yoğla-** Tekenin yokluğunu fark etmek. CCII, 594
- erkek** (~ **érkek**) Bugünkü manasında. Kİ, 12; Erkek. TA, 105; **érkek** CCI, 455
- érkelen-** *Moğ.T.* Nazlanmak, şırmarmak. CCII, 594
- erklen-** Bir işi sürdürmeye azimli olmak. İM, 521; Güçlenmek, yetki sahibi olmak. KE, 199
- erklendür-** Güçlendirmek, yetki sahibi yapmak. KE, 199
- érkli** **érksiz** İster istemez, isteyerek veya istemeyerek. CCII, 594
- erkli** (~ **érkli**) Kararlı, sebatlı. İM, 521; **érkli** Güçlü, kuvvetli, kadir, yüce. CCII, 594
- erklig** Güçlü, yetkili, kudretli; istekli; serbest. KE, 199
- e. bol-** Güçlenmek; aşırı istek duymak. KE, 199
- e. kıl-** Güçlendirmek. KE, 199
- erklik** İsteklilik, fazlaca arzulu olma, kocanın karısına sevgisini göstermesi. KE, 199
- e. bol-** Arzulamak, çiftleşmek. KE, 199
- érksindeçi** İdare eden, yöneten, hükmeden. CCII, 594
- érksiz** Güçsüz, etkisiz. CCII, 594
- è. ét-** Etkisiz kılmak. CCII, 594
- è. kıl-** Etkisiz kılmak. CCII, 594
- erlik** (~ **érlik**) Erlik. BV, 174; **érlik** Erkeklik. CCI, 455
- ermez** Değil. KE, 199
- barıglı e.** Varacak olan değil. KE, 199
- errük** Kayısı. BM, 485
- erse** Ek-fiil, ise. HOA, 242
- ersek** (~ **érsek**) Orospu. Kİ, 12; **érsek** Fahişe, kaltak, kahpe. CCI, 455; Fahişe, ahlaksız, namussuz. CCII, 594
- érsekçi** Fahişe, ahlaksız, zinacı. CCI, 455
- érseklik** Fahişelik, ahlaksızlık, namussuzluk. CCII, 594
- érseksiz** İffetli, namuslu. CCI, 456
- ersenğ** Ateş küreği. TZ, 170
- ersik** Ersek. TZ, 169
- ersiz** Erkeği olmayan, kocası olmayan. KE, 199
- e. ‘avrat** Dul kadın. KE, 199
- ersük** Hayat kadını. BM, 485
- ‘erş** Dokuzuncu gök. İM, 522
- erşi** Puşt. Kİ, 12
- ért-** Geçmek, geçip gitmek. CCII, 594
- erte** (~ **érte**) Sabah, erken; tam vaktinde; önceki. KE, 199; **érte** Tan vakti, sabah, erken; eski, geçmiş. CCI, 456; Sabah. CCII, 594 *bk. irte*

e. aşı Sabah yemeği, kahvaltı. KE, 199

e. şarābı Sabah içilen şarap. KE, 199

érte **çakda** Eskiden, eski zamanda. CCI, 456

értegi Evvelki, önceki, bir zamanlar. CCII, 594

ertele- Ertelemek, sabaha bırakmak; erken başlamak. KE, 199

ertelet- Sabahlatmak. KE, 199

erü- Erimek. KE, 199 *bk. eri-*

erük Erik. DM, 83; Erik, sarı erik, şeftali. Kİ, 12

erüt- Eritmek, eritmek. KE, 199

érüv Hızlı, çabuk, enerjik. CCII, 594

erzāk Ar. Erzak. GT, 249

Erzurūmī Erzurumlu. HOA, 242

és I Akıl, hafıza, zihin. CCII, 594

es II His. Kİ, 12

es- Rüzgar esmek. İM, 522; (Yel) esmek, savurmak. KE, 199; Esmek. KF, 103; Kİ, 12; TA, 105; TZ, 170

eşah Ar. Daha doğru, en doğru. İM, 522

esās Ar. Asıl, temel. GT, 249; Temel. KFT, 982

esbāb Ar. Sebepler, gereken (şey)ler. GT, 249; Sebepler. KF, 103

esbān Ar. Kadınların başlarına örttükleri örtü, peçe. KE, 199

e. kıl- Örtü, peçe hazırlamak. KE, 199

esed Ar. Arslan. GT, 249

eselik Selâmetlik. Kİ, 12

Esen I Esen, mutlu (özel ad). TA, 105

esen II Rüzgâr, esinti, esneme. KE, 199; Sağ, salim, selâmet. Kİ, 12; Salim. TA, 105

e. kıl- Esnemek. KE, 199

Esenbay Esenbay (özel ad). TA, 105

Esendemür Esen demir (özel ad). TA, 105

esenle- Veda etmek. Kİ, 12

esenleş- Veda etmek. TA, 105

esenlik Sağlık, esenlik, selamet. BM, 485; Esenlik. TZ, 170

eser (~ eger) Ar. Eser. BV, 174; Eser, iz. GT, 249; **eser** İz, nişan. İM, 522; İz. KF, 103; Eser, tesir, etki; iz, işaret. KE, 199; Eser, iz. MG, 143

e. it- Tesir etmek. GT, 249

e. kıl- Tesir etmek. GT, 249; Etkilemek. KE, 199

eser- Şişmek, kabarmak, kat kat olmak; İstanbul'da *eserip beserdiler* sözü var. İH, 19

eşerlen- Ar.T. Etkili olmak. İM, 522

eshel Ar. Kolay. BV, 174

esir Ar. Esir, tutsak. GT, 249; Esir, tutsak, köle. KE, 199; Köle, esir. KF, 103

e. kıl- Tutsak etmek, köle yapmak. KE, 199

esir- (~ ésir-) Sarhoş olmak. DM, 83; TZ, 170; Sarhoş olmak, içki içmek. İM, 522; **ésir-** Sarhoş olmak, esrimek. CCII, 595

esirge- (~ ésirge-) Merhamet etmek, bağışlamak. İM, 522; Merhamet etmek. Kİ, 11; **ésirge-** Merhamet etmek, acımak, esirgemek. CCII, 595

esirik Sarhoş. İM, 522

esirke- Esirgemek. TZ, 170

esirkele- Esirgemek. TZ, 170

esirlik Ar.T. Esirlik, tutsaklık, kölelik. KE, 199

ésirt- Kendinden geçirtmek, sarhoş etmek. CCII, 595

eskatar Ø BV, 174

êsker- Dikkate almak, dikkat göstermek. CCII, 595

eski (~ **êski**) Eski, yeni olmayan. İM, 522; Eski. BM, 485; HOA, 242; KE, 199; KK, 108; MG, 143; Bugünkü manasında. Kİ, 12; **êski** Eski. CCI, 456; TZ, 170; Eski, yaşlı. CCII, 595

eski- Eskimek. KFT, 982

eskir- (~ **êskir-**) Eskimek, bozulmak, çürümek. KE, 199; **êskir-** Eskimek. TZ, 170

eskirt- Eskitmek, bozmak. KE, 199

esle- (~ **êsle-**) Dikkate almak, önemsemek; şaşırmak, hayret etmek. KE, 199; **êsle-** Dikkate almak, dikkat göstermek. CCII, 595

eslem Ar. En emin. MG, 143

eşliḥ Ar. Sulh yapma. İM, 522

esmer Ar. Buğday renkli. MG, 143

esmes Rüzgarsız, esintisiz hava. BM, 485

esne- (~ **êsne-**) Esnemek. TA, 105; TZ, 170; **êsne-** CCII, 595

esnemek Esneme. TA, 105

esr Ar. Bağlanmış. BV, 174

esregü kün Dünden bir önceki gün. TA, 105

esri Pars. Kİ, 12

esri- Sarhoş olmak. BM, 485; KFT, 982; Kİ, 12

esrid- Sarhoş etmek. KFT, 982

esridici Sarhoşluk verici. KFT, 982

esrik Sarhoş. İM, 522; KK, 108; TZ, 170

êsrıkçı İçkici, ayyaş. CCII, 595

esrü- Sarhoş olmak, esrimek. KE, 199

esrük Sarhoş. BM, 485; İM, 522; KF, 103; KFT, 982; Kİ, 12; TA, 106; Sarhoş, esrik.

e. ol- Sarhoş olmak. BM, 485

e. bol- Sarhoş olmak. KE, 199

esrüklik Sarhoşluk. İM, 522; KF, 103; KFT, 982

esrüklik (~ **esrüklik(g)**) Sarhoşluk. İM, 522; **esrüklik(g)** Sarhoşluk, esriklik. KE, 199

esselām Ar. Selam, anlamında bir söz. İM, 522

esselāmü ‘aleyke Ar. Allah’ın selamı üzerine olsun anlamında bir söz. İM, 522

estağfirullah Ar. Allah’tan bağış dilerim, anlamında bir söz. İM, 522; KFT, 983

estār Bir ağırlık ölçüsü. İM, 522

ester Ar. Bir ölçü birimi. BV, 174

esür- Sarhoş olmak. DM, 83 *krş.*

esir-

esved Ar. Siyah. BV, 174

eş I Eş, arkadaş, refik, yoldaş. Kİ, 12

eş II İş. KFT, 983

êş- Kürek çekmek; fitili bükme. CCII, 595

eş‘ār Ar. Şiirler. GT, 249

eşāci’ Ar. Bağanak ile iki diz arasında bir kemik. BV, 174

eşakḫ Ar. Zahmetli. BV, 174

eşcār Ar. Ağaçlar. GT, 249

eşek (~ **êşek**) Eşek. BM, 485; BV, 174; KE, 199; KFT, 983; Kİ, 12; KK, 108; TA, 106; TZ, 170; **êşek** CCI, 456; CCII, 595 *bk. eşgek*

eşeklü Eşekli. TA, 106

eşeksiz Eşeksiz. TA, 106

eşelik Ökçe. İH, 19

eşemek Delice mantar. TZ, 170

eşerr Ar. En şerir, en kötü. MG, 143

eşgek Eşek. KE, 200 *bk.* **eşek**
eşgük Gemi küreği. KE, 200
eşhedü Ar. Tanıklık ederim
 anlamında söz. KFT, 983
êşik Kapı. CCI, 456; CCII, 595
eşit- (~ **êşit-**) Duymak, işitmek.
 KE, 200; **êşit-** CCI, 456;
 CCII, 595
êşitmege küygen İşitmek isteyen
 (kimse). CCI, 458
eşitmek (~ **êşitmek**) İşitmek,
 duymak. KE, 200;
êşitmek İşitme, işitme işi.
 CCI, 458
eşken Bir çeşit hastalık,
 kurdeşeni. TZ, 170
eşkere bol- Aşikâr, açık olmak.
 TZ, 170
êşikik Kürek, gemi küreği. CCII,
 595
eşkiyâ Ar. Eşkıya. GT, 249
eşkûn Eşkin at, deve. İH, 19;
 Açık adımlarla yürüyen at.
 TA, 106
eştür- Anlatmak, hikâye etmek,
 işittirmek. KE, 200
eşükle- Küreklemek, kürekle
 hareket ettirmek. KE, 200
eşyâ Ar. Eşya, mevcut olan şeyler.
 GT, 249
et azu Köpek dişi. BM, 485
et (~ **êt**) Et. BM, 485; DM, 83;
 HOA, 242; KF, 103; KE,
 200; KFT, 983; KK, 108;
 TA, 106; TZ, 170;
 Bugünkü manasında. Kİ,
 12; **êt** Et. CCI, 458; CCII,
 595
e. öl- Az pişmek, çala
 pişmek. KE, 200
irmek e.i Kalça. KE, 200
et- (~ **êt-**) Etmek. HOA, 242;
 Yapmak, etmek. KF, 103;
 Etmek, eylemek. TZ, 170;
êt- Yapmak, yerine
 getirmek, etmek. CCI,
 458-459; Yapmak, yerine
 getirmek. CCII, 595-596

azat ê- Serbest bırakmak.
 CCI, 458-459
bêrk ê- Sağlamlaştırmak,
 berkitmek. CCI, 458-459
bunyat ê-
 Temellendirmek, kurmak.
 CCI, 458-459
êygirek ê- Düzeltmek.
 CCI, 458-459
harç ê- Harcamak. CCI,
 458-459
kamlık ê- Büyücülük,
 falcılık yapmak. CCI, 458-
 459
kulluk ê- Kulluk, hizmet
 etmek. CCI, 458-459
remliçilik ê- Kehanette
 bulunmak, fal bakmak.
 CCI, 458-459
tamam ê- Tamamlamak.
 CCI, 458-459
teff ê- Serbest bırakmak,
 koyuvermek, defetmek.
 CCI, 458-459
us ê- Yıkanmak. CCI,
 458-459
yara ê- Yaralamak,
 öldürmek. CCI, 458-459
yarıh ê- Aydınlatmak.
 CCI, 458-459
yırak ê- Uzaklaştırmak.
 CCI, 458-459
ziyan ê- Zıyan etmek.
 CCI, 458-459
ê.e al- Yapabilmek,
 edebilmek; yapmak,
 etmek, eylemek. CCII,
 595-596
bütün ê- Kemale
 erdirmek, tamamlamak.
 CCII, 595-596
bütünlük ê- Yemin
 etmek. CCII, 595-596
êrksiz ê-
 Güçsüzleştirmek. CCII,
 595-596

- kabul è.-** Kabul etmek. CCII, 595-596
- medet è.-** Yardım etmek. CCII, 595-596
- niyet è.-** Niyet etmek, niyetlenmek. CCII, 595-596
- sabur è.-** Sabretmek. CCII, 595-596
- saburluḥ è.-** Sabretmek. CCII, 595-596
- saḡış è.-** Niyetlenmek. CCII, 595-596
- satov èt-** Ticaret yapmak. CCII, 595-596
- tamam è.-** Tamamlamak. CCII, 595-596
- taḡlar è.-** Mucizeler göstermek. CCII, 595-596
- tesnif è.-** Şiir yazmak. CCII, 595-596
- yaman è.-** Kötülük etmek. CCII, 595-596
- yamanlıḥ è.-** Kötülük etmek. CCII, 595-596
- yazık è.-** Günah işlemek. CCII, 595-596
- etāba'llāhu serāhum** “Allah (yattığı) topraklarını güzel, iyi etsin”, “Toprağı bol olsun!” GT, 249
- etan** Oğlan yatağı, çocuğun hasıl olup yetiştiği deri kap, meşime. İH, 19
- etçi** Etçi, kasap. KE, 200; Kasap. TA, 106; TZ, 170
- etek (~ etek(g))** Etek, giysinin alt kenarı. BM, 485; Etek. GT, 249; KF, 103; TA, 106; TZ, 170; **etek(g)** Etek, giysinin alt kenarı. KE, 200; Bugünkü manasında. Kİ, 12 *bk. itek*
- eteklig** Etekli, eteği olan. KE, 200
- eten** Etene, son (doğurmadan sonra düşen parça). TZ, 170
- ètez** Vücut, beden. CCII, 596
- etıbbā** Ar. Tabipler, hekimler. GT, 249
- etik (~ etik)** Pabuç, çizme. Kİ, 12; Terlik. KK, 108; **etik** Kısa çizme. CCI, 459; CCII, 596
- etikçi bıçaḡı** Çizmeci, ayakkabıcı bıçağı. CCI, 459
- etikçi** Çizmeci, ayakkabıcı. CCI, 459
- etil-** Yaratılmak. CCII, 596
- étiz-** Erdirmek, ulaştırmak. CCII, 596
- asov è.-** Yardım etmek, yardım ulaştırmak. CCII, 596
- étiz** Vücut, beden. CCII, 596
- è. bol-** Vücut bulmak. CCII, 596
- è. kèy-** Vücut bulmak. CCII, 596
- etlig** Etli, eti olan. KE, 200
- e. bol-** Etli olmak. KE, 200
- etlü** Etli. HOA, 242
- etmek (~ etmek)** Ekmek. BM, 485; KE, 200; KFT, 983; Kİ, 12; KK, 108; TA, 106; **etmek** CCI, 459
- etmekçi (~ etmekçi)** Ekmekçi, fırıncı. TA, 106; **etmekçi** Fırıncı. CCI, 459
- etmeksiz** Ekmeksiz. TA, 106
- eṭrāf** Ar. Yanlar, taraflar. İM, 522
- etsiz** Etsiz. HOA, 242 *bk. etsüz*
- etsüz** Etsiz. HOA, 242 *bk. etsiz*
- etteḥiyyāt** Ar. Namazın oturularak eda edilen kısmında okunan dua. İM, 522
- eturun** Ø BV, 175
- etük** İnce deriden yapılmış bir çeşit çorap. BM, 485; Mesh, çizme. İM, 522; Ayakkabı, kısa çizme. KE, 200; Mes. TA, 106 *bk. edük*

- yip e.** İpten yapılmış ayakkabı, sandalet. KE, 200
- etükli** Meshli, çizmeli. İM, 522
- ‘eüzü bi-llāhi** Ar. Allah’a sığınma. KF, 79
- e‘üzübillah** Ar. Allah’a sığınırım, anlamında bir söz. İM, 522
- e‘üzübillāhimine’ş-şeytāni’r-racīm** Ar. Taşlanmış şeytandan Allah’a sığınırım, anlamında bir söz. İM, 522; “Kovulmuş şeytanın şerrinden Allah’a sığınırım” anlamında Arapça bir ibare. MS, 122
- eṣ- (~ ev-)** Acele etmek. İM, 522; **ev-** Kİ, 13
- ev I (~ év ~ eṣ)** Ev. HOA, 242; KF, 103; Kİ, 12; KK, 108; TA, 106; TZ, 171; Ev, oda. KFT, 983; Ev; kâbe. MS, 122; **év** Ev. BM, 486; CCI, 459; CCII, 597; **eṣ** Ev, çadır. KE, 200
- ev II** Ar. Veya. MG, 143
- Evangelim** Lat. İncil. CCII, 597
- evc** Ar. En yüksek nokta. GT, 249
- evdaş I** Bir evde yaşayıp yekdiğerini tanıyanlar. Kİ, 12
- evdaş II** Hanım, eş. TA, 106
- évdegi épçi** Hizmetçi kadın. CCI, 459
- évdegi kız** Hizmetçi kız. CCI, 459
- evdeş** Eş, hanım. KFT, 983; Bir evde yaşayıp yekdiğerini tanıyanlar. Kİ, 12
- evdi- (~ eṣdi-)** Toplamak, devşirmek, elde etmek. KE, 200
- evdü-** Yemişi toplamak. İH, 19
- eṣdür-** Acele ettirmek. İM, 522
- evet (~ évet)** Evet. DM, 83; KK, 108; TZ, 171; Bugünkü manasında. Kİ, 12; **évet** Evet. CCI, 459
- evkāt** Ar. Vakitler, zamanlar. GT, 249
- evlā (~ evla)** Ar. Daha iyi, daha üstün. İM, 522; Daha iyi. KFT, 983; Daha iyi, evlā. MG, 143; Daha uygun, daha üstün. MS, 122; **evla** Daha iyi, lâyık, evlā. GT, 249
- evle** Öğle. GT, 249
- e. vakt** Öğle vakti. GT, 249
- evlen- (~ eṣlen-)** Evlenmek, izdivaç etmek. BM, 485; Evlenmek. KF, 103; MS, 122; TZ, 171; Evlenmek, nikah yapmak. KFT, 983; Tezevvüç etmek. Kİ, 13; Ø GT, 250; **eṣlen-** Evlenmek. İM, 522; Evlenmek, aile kurmak. KE, 200 *bk. ivlen-*
- evlendir-** Evlendirmek. KK, 108; TZ, 171
- evlendür-** Evlendirmek. BM, 486; KF, 103; KFT, 983
- evlenmek** Evlenme. KFT, 983
- evlik** Eve lâzım olan eşya. İH, 19
- evliyā** Ar. Veliler, evliyā. GT, 250; Veliler, ermişler. İM, 522
- evlü I** Ev sahibi. KFT, 983; Evli, ev sahibi. TA, 106
- evlü II** Evli, nikahlı. KFT, 983; Evli. BM, 486; Kİ, 13
- evrād** Ar. Virdler, zikir, tesbih etme. GT, 250
- evrek I** Ördek. BM, 486; Kaz. Kİ, 13 *bk. yördek*
- evrek II** Yeşil. Kİ, 13
- evren** Büyük yılan. TA, 106
- Evril** Erbil şehri, Irak’ın kuzeyinde yer alan bir şehir. BM, 486
- eṣrül-** Dönmek, çevrilmek. KE, 200
- evşāf** Ar. Vasıflar, sıfatlar. GT, 250

evşen Yavşan dediğimiz köklü ot olsa gerek; ama burada *çalın*ın müradifi gibi göstermiş. İH, 19

evşet- Alışmak, munis olmak. Kİ, 13

evün Tane, tohum, buğday özü. KE, 200

evür- (~ **evür-**) Evirmek. BV, 175; Çevirmek, döndürmek, yönelmek, yöneltmek, (su) akıtmak, yuvarlamak. KE, 200; **evür-** Çevirmek. KE, 200

söz e.- Sözüünü değiştirmek. KE, 200

yüz e.- Yüz çevirmek, gösterdiği ilgiyi kesmek. KE, 200

yüz e.- Yüzünü döndürmek, yönelmek. KE, 200

evüş Islak, yağ. İM, 522

evüşle- Islatmak, bevletmek. İM, 523

evüşlik Islaklık. İM, 523

evüşlük Islaklık. İM, 523

evvah Ar. Ah (ünlem). KF, 103

evvel Ar. Evvel. BV, 175; Önce, ilk, ilkin. HOA, 242; Evvel, önce; ilk, birinci, evvelâ. GT, 250; Önce, ilk. KE, 200; MS, 122; Önce. KFT, 983; Önce, evvel. KF, 103; MG, 144

e.i şevvāl Şevval ayı başı. GT, 250

e.gi İlk, birinci. GT, 250

e.ü'l-müslimīn İlk müslüman. KF, 104

evvelki Ar.T. İlk önceki. HOA, 242; Önceki. KFT, 983

ey I Boz at. BM, 486

ey II (~ **éy**) Ünlem, ey! KE, 200; Ey! TZ, 171; **éy** Ey (ünlem). CCII, 597

eyā Ar.Far. Ey! (ünlem) GT, 250; Ey! MG, 144

eyd- Anlatmak, söylemek, zikretmek. HOA, 242

eydil- Denilmek, konuşulmak. KF, 104; Söylenmek, denilmek. MS, 122

eye (~ **éye**) Sahip. DM, 83; GT, 284; HOA, 242; KF, 104; KFT, 984; Eye, sahip. MG, 144; **éye** İye, sahip. TZ, 171

eyeğ Eye kemiği. TZ, 171

eyegü (~ **eyeğü**) İye kemiği. BV, 175; Kaburga kemiği. TA, 106; Eye kemiği. TZ, 171; **eyeğü** Kaburga. Kİ, 13

eyek Kaburga. BM, 486

eyer (~ **éyer**) Eyer. BM, 486; DM, 83; KF, 104; KK, 108; TA, 106; Ay eyeri. KFT, 984; **éyer** Eyer. CCI, 460; Hayvan eğeri. TZ, 171 *bk. iyer*

eyer **eyrimi** Hayvan eğerinin sağrı üzerine gelen ucu ki keçeden olur. İH, 19

eyer örtüki Eğer örtüsü. BM, 486

éyer yabogı Eyer örtüsü. CCI, 460

eyerçi (~ **éyerçi**) Eyerçi. DM, 83; **éyerçi** Eyer yapan kimse, saraç. CCI, 460

eyerin ön kaşı Ard kaşı; eyerin önündeki ardındaki yükseklikler. İH, 19

eyerle- (~ **éyerle-**) Eyer vurmak. HOA, 242; Eyerlemek, eyer vurmak. KF, 104; Eyerlemek. Kİ, 13; KK, 108; TA, 106; **éyerle-** Eđerlemek. TZ, 171

éyerlen- Eđerlenmek. TZ, 171

éyerniğ ağacı Eyerin ağaçtan yapılmış bölümü. CCI, 460

eyert- İyice içini dışını karıştırıp aslına ermek, meseleyi olduğu gibi anlamak. Kİ, 19

eygenle- Ø Kİ, 13 *bk. oyanla-*
eygi (~ **éygi**) İyi. TA, 106; **éygi** CCI, 460; İyi, güzel. CCII, 597
éygilik İyilik. CCI, 460
eygîr I Ø Kİ, 13 *bk. egir*
eygîr II Yanık kırmızı. TA, 106
éygîrek Daha iyi. CCI, 460
ê. êt- Düzeltmek. CCI, 460
eygü (~ **eygü**) İyi. GT, 250; KE, 200; KFT, 984; İyi, yahşi. İH, 19; **eygü** Eyi. Kİ, 13 *bk. edgü*
eygülik Ø GT, 250 *bk. eygülik*
eygülik İyilik. GT, 250
eygüsüz Kötü. KFT, 984
éyi bile Dürüstçe, samimi olarak. CCI, 460
eyi (~ **éyi**) İyi. TZ, 171; **éyi** CCI, 460
eyid- Söylemek. KFT, 984
eyiddür- Söyletmek. KFT, 984
eyidilin- Söylenilmek. KFT, 984
eyidinil- Söylenilmek. KFT, 984
eyidmeklik Söyleme. KFT, 984
eyil- (~ **éyil-**) Eğilmek. KF, 104; **éyil-** TZ, 171
eyin Omuz. BM, 486; Ø Kİ, 13; Sırt, arka. TA, 106 *bk. egin; çigin*
eyit- (~ **ey(i)t-**) Anlatmak, söylemek, zikretmek. HOA, 242; Demek, söylemek. KF, 104; Söylemek. KFT, 984; **ey(i)t-** Söylemek, demek. KK, 108; MS, 122
eyle- I Deriyi terbiye etmek. İM, 523; Eylemek. KK, 108
eyle- II Yapmak, hazırlamak. BM, 486; Eylemek. BV, 175; GT, 250; KF, 105; Eylemek, yapmak. DM, 83; İşlemek, yapmak. HOA, 243; Yardımcı fiil. İM, 523; Eylemek, etmek, yapmak. KE, 201; Etmek, yapmak. Kİ, 13; Eylemek,

etmek, yapmak, kılmak. (yardımcı fiil) MS, 122; Yapmak, etmek. (yardımcı fiil) TA, 107; Eylemek; dabaget etmek. TZ, 171
eyle kim Öyle ki. BM, 486
eyle Öyle. BV, 175; GT, 250; HOA, 243; İM, 522
eylegen İşleyen, eyleyen. TZ, 171
eylen- I Deri terbiye edilmek. İM, 523
eylen- II Dönmek, döndürmek. MS, 123
eylen- III Yapılmak, meydana getirilmek. KFT, 984
eylendür- Durdurmak. HOA, 243
éylenmiş Sepilenmiş, tabaklanmış. TZ, 171
eylet- ? GT, 250
eyleyici Eyleyen, yapan. KF, 114
eyne Cuma günü. TZ, 171
eynelik Haftalık. TZ, 171
eyneştir- Bir şeyi gereği gibi eyerdip araştırıp soruşturmak. İH, 19
eyrik Başka, ayrı, ayrılmış. TZ, 171
eyü Yahşi. İH, 19
eyüş Deriyi tabakalama, deriyi ıslah etme. KE, 201
eyve Ayva. Kİ, 13
eyvi Helâ. TA, 107
eyyâm (~ **eyyâ'm**) Ar. Günler, zaman. GT, 250; İM, 523; **eyyâ'm** Gündüzler, günler. KF, 114
e.-ı bîz Her arabî ayın 12, 13, 14 ve 15. günleri. İM, 523; Arap ayın günleri. KF, 114
e.-ı teşrîk Zilhiccenin 10, 11, 12 ve 13. günleri. İM, 523
eyyü İyi, yahşi. BM, 486 *bk. yahşu; gey*
ez- Eritmek, ezmek. KK, 108; Ezmek. HOA, 243
ezâ Ar. Ezizlik, incinme. KE, 201

e'zal Ar. Kuyruğu sonradan eğrileşen at. HOA, 243
ezān Ar. Ezan, namaz çağrısı. KE, 201
ezber Ezber. TA, 107
ezdür- Eritmek. TA, 107
eze Teyze. Kİ, 12
'ezeb İşkence, eziyet. İM, 523
ezel Ar. Öncesizlik, başlangıcı olmama. İM, 523; Başlangıcı olmayan geçmiş zaman. KF, 114
ezelī Ar. Öncesiz, başlangıcsız. İM, 523; Sonsuz, bakî. KF, 114
ezell Ar. En aşağı, en âdi. GT, 250
ezhebī Ar. Büyü sözü. HOA, 243
ëzik Uyuşuk, tembel, üşengeç, ihmalkâr. CCII, 597
eziyyet Eziyet, cefâ. GT, 250
ezünāy Ar. Büyü sözü. HOA, 243
fācir Ar. Günahkâr, kötü huylu. İM, 523; KF, 114; Günahkar. KFT, 985
f. ol- Günahkâr olmak. KF, 114
f. eyle- Günah işlemek, kötülük yapmak. KF, 114
fāhiş Ar. Aşırı, taşkın. İM, 523; Çirkin, pek kötü. KE, 201
fahır Ar. Öğünme, iftihar. GT, 250; MG, 144; Öğünme, böbürlenme. İM, 523; Büyüklük, övünme, gurur. KE, 201
f. kııl- Övünmek, gurur duymak. KE, 201
fahret Öğünme, böbürlenme. İM, 523
Fahrü'd-dīn Ersebandī
Horasan'ın kadılar kadısı olan zat. KFT, 985
fahş Ar. Çirkin, pek kötü. KE, 201
fak Tuzak. İH, 19
fāka Ar. Fakirlik, yoksulluk. GT, 250

fakih Din (fıkıh) âlimi, fakih (metinde "âmil" yanında "muallim" karşılığında da kullanılmaktadır). GT, 250
fakīh Ar. Fıkıh ilminin üstadı. İM, 523; Fıkıh bilgini. KE, 201; Fıkıh alimi. KF, 114; İslam hukuku, fıkıh alimi. KFT, 985
f. bol- Fıkıh bilgini olmak. KE, 201
f. kııl- Fıkıh bilgini yapmak. KE, 201
Fakih Leys Atası Ebu'l-Leys İmâmü'l-hüdâ Nasr b. Muhammed b. Ahmed b. İbrâhîm es-Semerkandî. MS, 123
fakīhıraq Kuvvetli fakih. KFT, 985
fakīr Ar. Fakir, yoksul, âciz. GT, 251; Yoksul, zengin olmayan. İM, 523; Yoksul, fakir. KF, 114; Fakir. KFT, 985
fakīrlık Ar.T. Fakirlik, yoksulluk. GT, 251; Yoksulluk. İM, 523
fakkaḥ Ar. Ezhar otunun çiçeği. BV, 176
fakme Ar. Alt dudağı sarkık at. BV, 176
fakr Ar. Fakirlik, yoksulluk. GT, 251
fāl Ar. Hal, uğur. GT, 251; Fal, kura, uğur, talih, gelecekte olacak şeyleri anlamaya çalışma. KE, 201
f. kııl- Fala bakmak, fal açmak. KE, 201
falān (~ falan) Ar. Falan, filan. KF, 114; Falan. KFT, 985; **falan** Falan, filan. CCI, 460
fānī (~ fanī) Ar. Fâni, geçici. GT, 251; Geçici. İM, 523; **fanī** Ölümlü, geçici. KF, 114

f. ol- Yok olmak, geçici olmak. KF, 114

farak Ar. Bir ağırlık ölçüsü, 36 batman. İM, 523

farāyiz Ar. Farzlar. İM, 523

fāre Ar. Bir hastalık adı. BV, 176; Bir at hastalığı. HOA, 243

farı- Tükenmek, boş duruma gelmek. BM, 486

farık Ayrım. KFT, 985

farız Ar. Farz. KF, 114; Yapılması mecburi olan fiiller. KFT, 985 *bk. farz*

fāriğ Ar. Fariğ, feragat etmiş. BV, 176; Rahat, azâde, fāriğ. GT, 252; Çekilmiş, uzak. İM, 523; Vazgeçme; boş, boş kalmış; çekilme; rahat. KE, 201

f. bol- Vazgeçmek, çekilmek. KE, 201

f. kıl- Vazgeçirmek. KE, 201

fāris I Ar. Anlayışlı. GT, 252

fāris II Ar. Binici. BV, 176; Atlı, binici. GT, 252; Atlı, binici. MG, 144

Fārisī Far. Farsça. BV, 176; İM, 523; KFT, 985

fārislik (~ **fārislik**) Ar.T. Binicilik. BV, 176; MG, 145; **fārislik** MG, 145

farīza Ar. Farz, Allah'ın emri. İM, 523; MS, 123; Farz, Tanrı buyruğu, görev. KE, 201

f. kıl- (Tanrı) yapılmasını zorunlu kılmak. KE, 201

farķ Ar. Fark. GT, 252; HOA, 243; Fark, ayrılık, başkalık. İM, 523; Başkalık, fark. KF, 114

Fārsī Ar. İran'a âit. MG, 145

farz Ar. Farz, dînî zorunlu vecîbe. HOA, 243; Farz, Allah'ın yapılmasını istediği emirleri. İM, 524; Farz.

KF, 114; KFT, 985; Müslümanlıkta, özür olmadıkça yapılması zorunlu, yapılmaması günah sayılan ibadet. MS, 123 *bk. farız*

f.-ı 'ayn Allah'ın teker teker her Müslümanın yerine getirmesi gereken emir. İM, 524

f.-ı kifāye Allah'ın bir kısım Müslümanların yerine getirmeleriyle diğerlerinden düşen emirleri. İM, 524; Bazı Müslümanların yapmasıyla diğer Müslümanların üzerinden kalkan emirler. MS, 123

f.-ı kifāyet Farz-ı kifāye. İM, 524

f. ol- Farz olmak. KF, 114; MS, 123

f.-ı 'ayn Her müslümanın yapmakla yükümlü olduğu emirler. MS, 123

f. kıl- Farz kılmak. KF, 114

f.-ı takrîr Farzı yerine getirme. KF, 114

farzlık Ar. Farz olma. İM, 524; Farz olma durumu. MS, 123

faş Ar. Yüzük taşı. KFT, 986

faşāhat Fasahat, güzel söz söyleme. GT, 252

fāsıd Yanlış, bozuk. İM, 524

fāsıdlık Bozukluk, yanlışlık. İM, 524

fāsık (~ **fasık**) Ar. Fāsık, ahlâksız. GT, 252; Allah'ın emirlerini tanımayan günahkar. İM, 524; Bozucu, fışk çıkarcı. KFT, 986; Allah'ın emirlerine itaatten ayrılıp âsi olan mümin veya kâfir. MS,

- 123; **fasık** Günahkâr, fasık. KF, 114
- f. ol-** Günahkâr olmak. KF, 115; Fasık olmak. MS, 123
- fāsıklık** Ar.T. Günahkarlık. İM, 524
- fasıl (~ faşıl)** Ar. Fasıl. BV, 176; **faşıl** Ayırma, bölüm. KF, 115
- fāsīd** Ar. Fasīd. BV, 176; Fāsīt, yanlış, bozuk. GT, 252; MG, 145; Boş, gereksiz. HOA, 243; Fesat çıkaran, kötü, bozuk. KE, 201; Fesat çıkaran, kötü. KF, 115; Bozulmuş. KFT, 986; Kötü, bozuk. MS, 123
- f. ol-** Fesatçı olmak. KF, 115; Fasit olmak; namaz, oruç, abdest vb. bozulmak. MS, 123
- faşīh** Ar. Fasīh, açık, sarıh. GT, 252; Güzel ve güzgün konuşan, açık konuşan. KE, 201; Fesahat sahibi. KFT, 986
- f. tillig** Açık sözlü. KE, 201
- f. tillig bol-** Açık sözlü olmak. KE, 201
- faşīha** Ar. Güzel ve düzgün konuşan, açık konuşan. KE, 201
- faşl** Ar. Bölüm. HOA, 243; İM, 524
- fasuḡ** Ar. Koltuk altı. KF, 115
- fāṣ** Far. Meydana çıkma, fāṣ. GT, 252
- fātır** Ar. Ilık, sıcakça. BV, 176
- fātiha** Ar. Kur'an'ın birinci suresi. KE, 201; Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi. KF, 115; Fatiha suresi, Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi. MS, 123
- fātihasız** Fatiha okumaksızın. KF, 115
- fātihe** Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi. İM, 524
- f.-i kitāb** Fatiha suresi. İM, 524
- fāyda** Ar. Fayda, kazanç, yarar. KE, 201
- f. al-** Yarar sağlamak, faydalanmak. KE, 201
- f. bir-** Yararlandırmak. KE, 201
- f. bul-** Yararlanmak. KE, 201
- f. tegür-** Yarar dokundurmak. KE, 201
- fāyida** Faide. KFT, 986
- fāyide** Ar. Fayda. BV, 176; GT, 252; HOA, 243; Yarar, fayda. İM, 524; Fayda, menfaat, kâr, kazanç. MS, 123
- f. dut-** Fayda bulmak. MS, 123
- fazā'il** Ar. Faziletler, güzel vasıflar. KF, 115
- fazīhat** Alçaklık, edepsizlik. KFT, 986
- fāzıl (~ fāzıl ~ fazıl)** Ar. Faziletli. BV, 176; **fāzıl** Fāzıl, fazilet sahibi. GT, 252; Erdemli, faziletli. İM, 524; **fazıl** Fazilet. KFT, 986; Ø KF, 115 *bk. faẓl*
- fāzīhat** Ar. Edepsizlik, rezillik; utanmaz, rezil. GT, 252; Edepsizlik, rezillik. MG, 145
- fazīlet** Ar. Fazilet, erdem. GT, 252; İM, 524; MG, 145; İyi huy, güzel vasıf. KF, 115; İyi huy, erdem, güzellik. MS, 123
- faẓl** Ar. Üstünlük, fazilet, erdem. GT, 252; Fazilet, erdem. İM, 524; Lütuf, kerem, faẓl. KF, 115; Fazilet. KFT, 986; Üstünlük, fazilet. MG, 145 *bk. faẓl*

f.-ı kebîr Büyük fazilet. İM, 524
faẓla Ar. Fazla. GT, 252
Faẓlî Özel ad, Favayid müellifi. KFT, 986
fecel Ar. Bir bitki adı. BV, 176
fecir Ar. Tan vakti, gün ağarması. KF, 115
f. çık- Güneş doğmak. KF, 115
fecr I Ar. Sabah namazı. İM, 524
fecr II Ar. Sabaha karşı. İM, 524
f. çık- Gün doğmak. İM, 524
fedā Ar. Feda. GT, 252; Gözden çıkarma, uğrunda verme. İM, 524
feḥaz Ar. Yanbaşından inçik kemiğine kadar olan kısım. BV, 176
fehîd Ar. Yabani bir hayvan, tazi. KFT, 986
fehîm I Ar. Anlayış, idrak. KFT, 986
fehîm II Ar. Köpük. BV, 176
fehîmlü Ar.T. Anlayışlı. KFT, 986
fehîm Ar. Anlayış, anlama. GT, 252; İM, 524; KE, 201; MG, 146
f. kılmak tile- Anlamak istemek. KE, 201
feḳad Ar. Hastalık adı. BV, 176
felâḥ Ar. Selâmet, mutluluk, felâh. GT, 252
felek Ar. Gökyüzü, felek. GT, 252
felûs Ar. Bir cins para. İM, 525
fen Ar. Hüner, mârifet, ilim. GT, 252
fener Yun. Fener. CCI, 460; CCII, 597
fenn Fen, hüner. MG, 146
fer' Ar. İkinci dereceden. HOA, 243
ferâġat Ar. Fârîġ olma, vazgeçme, el çekme. GT, 252
ferah Ar. Ferah, sevinç, ferahlık, sevinme. GT, 253; Bol,

geniş. İM, 525; Sevinç, sevinme. KF, 115
f. ol- Sevinmek. KF, 115
ferâset Ar. Ferâset, anlayış, seziş. GT, 253; Anlayışlılık, çabuk seziş; zeka. KE, 201
f. kılmak Sezmek, anlamak. KE, 201
ferâsetlîġ Ar.T. Anlayışlı, sezen. KE, 201
f. bol- Anlayışlı olmak. KE, 201
ferc Ar. Ferc. BV, 177; Tenâsül uzvu, edep yeri. GT, 253; Kadının tenasül uzvu. İM, 525; Edep yeri. KF, 115; Kadınlık organı. KFT, 986
karın bilen f. Mide ile şehvet. GT, 253
ferc Parça. KK, 108
fereste Far. Melek. KK, 108
Ferhâd Ferhat, meşhur eserin erkek kahramanı. GT, 253
feri' Ayrıntı. KFT, 986
ferîbûn Ar. Ø BV, 177
Ferîdûn Feridun, (mitolojide) meşhur bir İran hükümdarı. GT, 253
ferîşte Far. Melek. DM, 83; İM, 525; KE, 201; KK, 108; TZ, 171
ferke Ar. Okçuluk terimi, oku sağ kolun baş ve şehadet parmağı ile birden bırakma. HOA, 243
fermân (~ ferman) Far. Fermân, emir. GT, 253; MG, 146; Emir, buyruk. HOA, 243; KE, 201; **ferman** Ferman, emir, buyruk. BM, 486
f. tut- Emri tutmak, emre uymak. KE, 201
fermânla- Far.T. Emretmek, buyurmak. KE, 201
ferrâş I Ar. Döşeyici. GT, 253
ferrâş II Ar. Hizmetkâr. GT, 253

fersah Ar. Bir uzunluk ölçüsü. İM, 525; Uzunluk ölçüsü birimi. KFT, 986

ferş Ar. Döşeme; kilim. GT, 253

ferve Far. Kürk, kürklü kaftan. GT, 253; Kürk. İM, 525

ferveçilik Far.T. Kürkcülük. GT, 253

feryād Far. Feryat. GT, 253; Çılgılık, imdat, yardım için bağırma. KE, 201

f. teg- Çılgılığı duyulmak. KE, 201

f. kılmağ tile- Yüksek sesle yardım istemek. KE, 201

ferzīn Far. Vezir. (satranç oyununda) GT, 253

fesād Ar. Fesad, kötü(lük). GT, 253; Bozukluk. İM, 525; Fenalık, karıştırma, bozma. KE, 201; Bozgunculuk, fesād. KF, 115

f. kıl- Karıştırmak, bozmak. KE, 201

f. kemiş- Fesat çıkarmak, ortalığı karıştırmak. KE, 201

fesaḥ Ar. Ön ve arka ayaklarındaki sancı. BV, 177

fesh Bozma. İM, 525

feş Far. Sarık veya tülbent ucu, sarığın sarkıtılan ucu. KE, 201

fetā Ar. Genç, yiğit, mert. GT, 253

fetāvā I Ar. Fetvalar. İM, 525; KF, 115

Fetāvā II Kitap adı. KFT, 986

feth Ar. Fetih. GT, 253; Ele geçirme, fethetme. İM, 525

fetha I Ar. Arapça kelimelerin üzerine konulan üstün işareti. İM, 525

fetha II Ar. Okçuluk terimi, oku yaydan iki elini açıp atmak. HOA, 243

fetl Ar. Hasmin süngüsünü süngüyle uzaklaştırmak. MG, 146

fettān Ar. Fettan, fitne ve fenalık yapan. GT, 253

fetvā Ar. Fetvā. GT, 253; Müftü tarafından verilen dinî hüküm. İM, 525; Fetva, şeyhülislam veya müftü tarafından verilen dinsel hukuk kararı. KE, 202; Müftü tarafından verilen şer'i hüküm veya karar. KF, 115; Sorulan meselelere karşı dini bakımdan verilen cevap. KFT, 987

f. bir- Dinsel karar açıklamak. KE, 202

f. dile- Fetva istemek. KF, 115

f. vir- Fetva vermek. KF, 115

f. iste- Fetva istemek. KF, 115

f. al- Fetva almak. KF, 115

Fevāyid Kitap adı, Merginānī'nin kitabı. KFT, 987

fevt Ar. Kaybetme, kaçırma. GT, 253; Gerçekleşmeme; ölüm. HOA, 243; Kaybolma, elden çıkma. İM, 525; Kaybetme, elden çıkarma, kaçırma. KE, 202; Kaybolma, ortadan yok olma. KF, 115

f. ol- Kaçırma, yok olmak. KF, 115

f. kıl- Geçirmek, savuşturmak. KE, 202

feylesūf Ar. Filozof, felsefe ile meşgul olan. GT, 253

feyrūzec Ar. Peruze de denilen kıymetli bir taş. İM, 525

fezā Far. Ø GT, 253 bk. cānfezā

fık Fıkıh, İslam hukuku. KFT, 987
fıkh (~ **fıkh**) Ar. Fıkıh ilmi. İM, 525; **fıkh** Fıkıh, Şeriat ilimi, şeriatın usûl ve hükümleri, amelî ve şer'î meseleler bilgisi, fıkıh. KF, 115
fıkırda- Fıkır fıkır yapmak. İH, 19
fır fır eser yıl (Yel) fır fır esmek, ihtizaz yapmak. İH, 19
fırşat Ar. Ø GT, 253 *krş.* **furşat**
fısıkh Fazıklık. KFT, 987
fısk Ar. Ahıksızlık, sefahat, azgınlık, fisk. GT, 253; Hak yoldan çıkma. İM, 525; Allah'a karşı isyan etme, hainlik. KE, 202
f.-ı fücür Allah'a isyan etme. İM, 525
fıskıyye Suyu aşağıdan yukarıya fıskırtan havuz ağızlığı. İM, 525
fışar Ar. Sıkıcı, sıkan, sıkıp suyunu çıkaran. KFT, 987
fışılta Fış fış ses çıkmak. İH, 19
fitnat Ar. Anlayış, zekâ. GT, 253
fitr Ar. Ø KF, 115 *krş.* **fitra**
f.ı vir- Fitr zekatını vermek. KF, 115
fitr bayramı Ramazan bayramı. İM, 525
fitr şadağası Ramazan bayramında verilen sadaka. İM, 525
fitra Ar. Fıtır sadakası. İM, 525; Ramazan bayramında verilmesi gereken belli bir miktar sadaka. KF, 115
fı Ar. -da; içinde. HOA, 243
fı'illıg Ar.T. Fiilli, amelli. KE, 202
fı'al Ar. İşler, ameller. KF, 116
fı'l (~ **fı'(i)l** ~ **fı'il**) Ar. Fiil. BV, 177; İş, fiil, hareket. GT, 253; İş, hareket, amel. İM, 525; **fı'(i)l** İş, kâr, amel,

eylem. KE, 202; Davranış, hareket. KF, 116; **fı'il** Fiil. KFT, 987

f.i aždād Zıt eylemler. KE, 202

fı'l-cümle Ar. Neticede, sonunda, kısacık. GT, 254

fı'l-hāl Ar. Bu anda, şimdi, derhal. GT, 254; MG, 146

fidā Ar. Fidyeye, rehini serbest bırakmak için verilen karşılık. KE, 202; Fidyeye, bir esiri kurtarmak için verilen şey. KF, 116; Bağışlama. KFT, 987

f. bir- Fidyeye vermek. KE, 202

fidde Ar. Gümüş. BV, 177

fidye Ar. Can kurtarmak için verilen para vs. fidye. KF, 116

fidye Ar. Can kurtarma karşılığı verilen akça vs. İM, 525

fiğ Hayvan yemi olan malûm ekindir; Konya'da *fink* derler. İH, 19

fiğân Far. Feryât, figan. GT, 253

fıhi Ar. "Onda, içinde" anlamında bir edattır. MS, 123

fikir Ar. Fikir. BV, 177; Ø KF, 116; Fikir, düşünce. KFT, 987 *bk.* **fıkr**

fıkr Ar. Fikir, düşünce. GT, 253; KF, 116; MG, 146; Düşünme. İM, 525

f. eyle- Aklından geçmek, düşünmek. KF, 116

fil (~ **fıl**) Far. Fil. CCI, 460; **fıl** GT, 253; İM, 525; Fil, hayvan. KFT, 987

fil tışı Far.T. Fildişi. CCI, 460

filân Ø GT, 253 *bk.* **fulân**

Fir'avn Tanrılık iddiasında bulunan eski Mısır hükümdarları. GT, 254; Tanrılık iddiasında bulunduğu için denizde

boğulan Mısır hükümdarı. İM, 526
firāk Ar. Ayrılık. GT, 254; İM, 525 bk. **fırķat**
firāset Ar. Feraset. BV, 177
firāvān Far. Çok. GT, 254
firdevs Ar. Cennet. GT, 254
firencī Far. Bir kılıç çeşidi. MG, 146
Firenç Far. Firenk. GT, 254
firişte Far. Melek. GT, 254; TA, 107
firişteler Melekler. BM, 486
fırķat Ar. Ayrılık. GT, 254 bk. **firāk**
fişādiyye Ar. Kan aldirdıktan sonra bağlanan şey. İM, 526
fitile Ağırlık ölçüsü birimi. BV, 177
fitne Ar. Fesat, azdırma, fitne; ayartıcı, baştan çıkaran (güzel yüz vb.). GT, 254; Karışıklık, bozgunculuk. İM, 526; Bela, ara bozma, karışıklık, sıkıntı. KE, 202; Kötülük. KFT, 988
fodulluk kıl- Yaramazlık etmek. İH, 19
Francis Aziz Franciskus. CCII, 597
Frangi suf Far.Ar. Frenk yünü. CCI, 460
frişte Far. Melek, ferişte. CCI, 460; Melek. CCII, 597; GT, 254
fucūr Kötülük, kötü iş. KFT, 988
fuḥret Ar. Övme, alkışlama. KF, 116
f. eyle- Övmek, alkışlamak. KF, 116
fūķ Ar. Okçuluk terimi, okun gezini kırmak. HOA, 243
fuķarā Ar. Fakirler, yoksullar. GT, 254
ful Ar. Bakla, fasulye. BV, 177; **fūl** KFT, 988

fulān Ar. Falan, filan. GT, 254; Falan, söylenmek istenmeyen adın yerini tutan bir söz. KE, 202; Falan. KFT, 988 bk. **filan**
fuls Para, akça. İM, 526
fulus Ar. Para, akça. İM, 526
funduķ Ar. Fındık. DM, 83
furçu Fırça. İH, 19
Furķān Ar. Kur'an-ı Kerim. İM, 526
furşat Ar. Fırsat. GT, 254; İM, 526; MG, 146 *krş.* **fırsat**
furūn (~ **furun**) Ar. Fırın. İM, 526; **furun** KFT, 988; TA, 107
furūncı Ar.T. Fırıncı. DM, 83
fus Far. Geveze, palavracı, lafazan. CCI, 460
fustuķ Ar. Fıstık. İM, 526
fusūķ Ar. Fısk'ın cem'i. GT, 254
Fusūl Kitap adı. KFT, 988
fuşār Ar. Ø KFT, 988 bk. **fişār**
fużalā Ar. Fâzıllar. GT, 254
fużulī Ar. Gereksiz şey. İM, 526; Boş yere, boşuna. KFT, 988
fücūr Ar. Ahlâksızca sefahat. GT, 254
fülān Ar. Falan filan. İM, 526; Filān, biri. MG, 146; Falan. TA, 107
fūlfūl Ar. Bir bitki. BV, 177
fūlūs Ar. Para, mangır(lar). GT, 254
fūsūs Ar. Eyvah, yazık gibi bir ünlem. KE, 202
f. tut- Alay etmek. KE, 202
f.ķa tut- Alay etmek. KE, 202
fütūḥ I Ar. Ferahlık. GT, 254
fütūḥ II Ar. Üstünlük. GT, 254
fütune Ar. Bir bitki. BV, 177
fütüvvet Ar. Cömertlik, mertlik. GT, 254

ğaba Gösterişsiz olan, kaba. KF, 116

ğabānet Ar. Aldanma, hayal kırıklığına uğrama, hayıflanma. GT, 254

ğ.den ilin ili üstüne koy- Hayıflanarak ellerini ovuşturmak. GT, 254

ğabarrut Ø BV, 178

ğabn-ı fāhiş Ar. Alışverişte kazıklama. İM, 526

Gabriel Cebrail. CCII, 598

ğaddār Ar. Gaddar, zâlim. GT, 254

ğafarallahü Ar. Allah bağışlasın. HOA, 243

ğāfil Ar. Gafil. GT, 254; MG, 146; Dikkatsiz, gaflet içinde olma. HOA, 243; Gaflette bulunan, dikkatsiz. İM, 526; Gafil, aymaz, ihmal eden, ihtiyatsız. KE, 202; Gafil, gaflette bulunan. KF, 116; Gafil, habersiz. KFT, 989

ğ. bol- Aymazlık içinde olmak. KE, 202

ğ. okın- Aymaz denilmek, aymaz bilinmek. KE, 202

ğāfilsin- Ar.T. Gafil sanmak, aymaz kabul etmek. KE, 202

ğafle Ar. Dikkatsizlik, boşuna. KF, 116

‘ale’l-ğ. Dalgınlığa gelerek, boş bulunarak. KF, 116

ğāflet Ar. Gafillik, gaflet. GT, 254

ğafūr Ar. Mağrifet eden, bağışlayan (Allah). GT, 254

ğalabalık Kalabalık. MG, 147

ğalat (~ ğalaṭ) Ar. Yanlış, galat. GT, 255; Yanlış, yanlış. KE, 202; **ğalaṭ** KFT, 989; Yanlış, galat. MG, 147

ğalbır-la- Ar.T. Kalburlamak, kalburla elemek. KE, 203

ğalebe Ar. Üstünlük, yenme, galip gelme. KE, 203

ğ. kıllı- Üstünlük sağlamak. KE, 203

ğālib Üstün gelen, yenen. İM, 526

ğāliblik Üstün gelme, yenme. İM, 526

ğālib Ar. Galib, yenen; kuvvetli. GT, 255; Üstün gelen, yenen. KE, 203; Üstün, galip. KF, 116; Galip, yenen. KFT, 989; MG, 147

ğ. bol- Yenmek, üstün gelmek. KE, 203

ğ. kıll- Üstün yaptı. KE, 203

ğ. ol- Yenmek. KF, 116

ğālibā Ar. Galibā. GT, 255

ğāliye Ar. Misk ile anberden yapılmış siyah kokulu bir madde. HOA, 243

ğālīz Ar. Kaba, iri. MG, 147

ğālīza Kalın, sık, yoğun, kesif, ağır. MS, 152

ğam (~ gam) Ar. Gam, keder, kaygı. GT, 255; **gam** Tasa, gam. CCI, 461

ğamgīn Ar.Far. Kederli, tasalı. GT, 255

ğamış Camız, manda, su sığırı. BM, 486 bk. **suzgırı**

Ğamidiyye Ar. Bir Arap kabilesinin adı. KFT, 989

ğamm Ar. Keder, sıkıntı. KF, 116

ğammāz Ar. Gammaz, koğucu. GT, 255; Kovcu, iftira eden. KE, 203

ğammāzlık Ar.T. Kovculuk, iftiracılık. KE, 203

ğ. kıll- İftira etmek. KE, 203

ğamsuz Ar.T. Kedersiz, tasasız, kaygısız. KE, 203

ğ. bol- Kaygılanmamak. KE, 203

ġamze Ar. Süzgün veya göz ucu ile bakış, gamze. GT, 255
ganır- Bükmek, eğmek, kırar gibi yapmak. İH, 20
ġanī Ar. Zengin. GT, 255; KFT, 989; Varlıklı, zengin. KE, 203; Zengin, gani. KF, 116
ġ. bol- Zenginleşmek. KE, 203
ġ. ol- Zengin olmak. KF, 116
ġ. eyle- Bollaştırmak. KF, 116
ġanīlık Ar.T. Ganilik, zenginlik. KF, 116; Zenginlik. KFT, 989
ġanīmet Ar. Ganimet, emeksiz kazanç. GT, 255; Düşmandan alınan mal. İM, 526; Ganimet, savaşta düşmandan alınan mal, kazanç. KE, 203; Ganimet, mal. KF, 116; Kazanç, ganimet. KFT, 989
ġanīmetlik Ar.T. Ganimet malı. İM, 526
ġar I Bir bitki. BV, 178
ġār II Ar. Mağara, in. GT, 255; İM, 526; Mağara. KE, 203
ġarab I Ar. Gözyaşı akan damar. İM, 526
ġarab II Yanbaşının bir yanı. BV, 178
ġaraf Bitki adı. BV, 178
ġarāmet I Ar. Azap. GT, 255
ġarāmet II Ar. Borç ödeme. İM, 526; Borç. KFT, 989
garanful Ar. Karanfil. CCI, 461
ġārat Yağma, çapulculuk. GT, 255
ġarāyib Ar. Garip şey(ler). GT, 255
ġaraz Ar. Garaz. GT, 255; Maksat, niyet, gaye, kasıt. KFT, 989
ġarazsız Ar.T. Kötü niyet olmaksızın. İM, 526

ġarb Ar. Batı. İM, 526
ġarbī Ar. Batılı. KFT, 989
ġāret Ar. Yağmalama. İM, 526; Yağma, kapışma, çapul, akın.; Yağma, çapul, talan. KE, 203
ġ. kıl- Yağmalamak, kapışmak. KE, 203
ġ.ka bir- Yağmada kaybetmek. KE, 203
ġargāra Ar. Suyu, ilacı veya herhangi bir sıvıyı boğazda oynatıp çıkarma. İM, 526; Suyu veya ilacı ağızda çalkalama. KE, 203; Boğazı çalkalama, gargara. KF, 116
ġ. kıl- Ağızda çalkalamak. KE, 203
ġ. eyle- Çalkalamak, gargara yapmak. KF, 116
ġarīblık (~ ġārīblık) Alışılmamış durum, şaşkınlık. KF, 116; **ġārīblık** Gariplik. KFT, 989
ġarım Borçlu. KFT, 990
ġarīb I Ar. Garip, tuhaf. GT, 255; MG, 147; Garip, yabancı, zavallı, kimsesiz. KE, 203
ġ. bol- Garip olmak. KE, 203
ġarīb II Ar. Gurbette olan, garip. KFT, 989
ġarīblik Ar.T. Gurbet, gariplik. GT, 255
garik Ar. Boğulma. KFT, 989
ġārim (~ ġarīm) Ar. Alacaklı. İM, 526; KE, 203; Hasım, rakip. MG, 147; **ġarīm** Alacaklı. İM, 526; KFT, 990
garip Yabancı, garip. CCI, 461
ġark (~ ġark) Ar. Gark olmak, boğulmak. BV, 178; Batma, boğulma. GT, 255; İM, 527; Suya batma, suya

batırma, boğma. KE, 203;
garķ Boğulma. KFT, 989
ğ. kı́l- Suya batırmak. KE, 203
ğarķa Ar. (Suya) batmış. GT, 255
ğarre Ar. Mağrur. GT, 255
ğaşb Ar. Zorla alma. İM, 527
ğaşıb Zorla alma. KFT, 990
ğavğā Far. Kavga. GT, 255
ğāvır Ar. Hristiyan, Yahudi. DM, 84
ğavķaz Gavgaz, çalı (belki *kafkas* bu asıldandır). İH, 20
ğāvur Ar. Hristiyan, Yahudi. DM, 84; Kafir. KK, 109 *krş.*
ğāvır
ğāvurlik Ar.T. Kafirlik. KK, 109
ğavvāş Ar. Dalgıç, inci çıkarmak için denize dalan kimse. GT, 255
ğavz Far. Ceviz. KE, 203
ğāyat Gāyet; nihayet, uç, son. GT, 255
ğayb Ar. Gayb, göze görünmeyen. GT, 255; Kayıp, gözle görünmeyen. İM, 527; Kayıp, yitik, gizli. KE, 203; Gayb, göze görünmeyen. MG, 148
‘ālimü’l-g. Gaybı bilen, Tanrı. GT, 255
ğaybet I Ar. Dedikodu, çekiştirme, gıybet. GT, 255; Birisinin arkasından konuşma, çekiştirme. KF, 116; Gıybet, dedikodu. MS, 123
ğ. eyle- Yalan söylemek. KF, 116
ğ. söyle- Yalan söylemek. KF, 116
ğaybet II Ar. Kaybolma, ayrılık. GT, 255
ittifāk-ı ğ. tüş- Ansızın ayrılmak. GT, 255
ğ.imde Yokluğumda, arkamdan. GT, 255

ğāyet (~ ğayet) Ar. Gayet. BV, 178; MG, 148; Gāyet; nihayet, uç, son. GT, 255; Son derece. HOA, 243; Sonuç, nihayet, son derece, çok, hedef. KE, 203; **ğayet** Gayet, son derece. KF, 116
ğayıb (~ ğāyıb) Ar. Görünmeyen. KF, 116; **ğāyıb** Kayıp. KFT, 990
ğ. ol- Yok olmak, görünmez olmak. KF, 116
ğāyıblık Kayıplık. KFT, 990
gayır Çakıl. İH, 20
ğāyib Ar. Kayıp. GT, 256; Kaybolan. İM, 527; Görünmeyen, kayıp. KE, 203; Gayb, göze görünmeyen. MG, 148; Görünmeyen, yok olan, kayıp. MS, 124
ğ. bol- Kaybolmak. KE, 203
ğayiblik Ar.T. Kaybolma. İM, 527
ğayr Ar. Başka, gayri; ...-sız, -siz. GT, 256; Ayrı, başka. İM, 527; Başka, gayri. MG, 148
ğayret I Ar. Gayret. GT, 256
ğayret II Ar. Kıskançlık. GT, 256
ğayretlen- Ar.T. Gayretlenmek, gayrete gelmek. GT, 256
ğayrla- Ar.T. Değiştirmek. İM, 527
ğayrlan- Ar.T. Değiştirilmek. İM, 527
ğayyır Ar. Gayretli. KFT, 990
ğazā Ar. Savaş. HOA, 243
ğazab (~ ğazab) Ar. Gazap, hiddet. GT, 256; Kızgınlık, kızma. İM, 527; **ğazab** Öfke, hiddet. KF, 116
ğ. eyle- Hiddetlenmek, öfkelenmek. KF, 116

ğazablan- *Ar.T.* Hiddetlenmek, öfkelenmek. GT, 256
ğazāl *Ar.* Geyik. İM, 527; **ğazal** Ceylan. BV, 178
ğazālīk (~ **ğazālīk**) *Ar.T.* Güreş, din uğruna savaş. KF, 116; Din uğrunda yapılan savaş. MS, 124; **ğazālīk** Allah yolunda savaş. HOA, 243 *bk. ğāzelīk; ğāzilīk*
ğ. eyle- Mücadele vermek. KF, 116
ğ. mālī Savaşta elde edilen mal, ganimet. MS, 124
ğ.a var- Savaşa gitmek. MS, 124
ğazel *Ar.* Ceylan yavrusu. İM, 527
ğāzelīk Allah yolunda savaş. HOA, 243 *bk. ğazālīk; ğāzilīk*
ğāzī (~ **ğazi**) *Ar.* Gazî, gazâ eden. GT, 256; MG, 148; Gazilik. KFT, 990; **ğazi** İslam uğruna savaşa giren kimse. KF, 116
ğāzilīk (~ **ğāzilīk**) *Ar.T.* Allah yolunda savaşma. İM, 527; **ğāzilīk** Gazî olma. HOA, 243 *bk. ğazālīk, ğāzelīk*
gebe Bugünkü manasında. Kİ, 42
geber- Hamile olmak, karnı şişmek. Kİ, 42
gebin Kalın, mihr. İH, 20
g. kıy- Nikah etmek. İH, 20
g. ver- Mihir olarak bir mal vermek. İH, 20
gebr *Far.* Ateşe tapan, Mecûsî. GT, 256
geç- Rast gelmek, karşılaşmak. HOA, 243
gedā *Far.* Yoksul, dilenci. GT, 256
gedāy *Far.* Yoksul, dilenci. GT, 256

gedāy(i)lik *Far.T.* Dilencilik. GT, 256
geh *Far.* Kâh, bâzı. GT, 256
gejeğen Geçegen, bir kuş. İH, 20
gejere Gecere, keleve, çulhalarca malum yumaktır. İH, 20
gel- Gelmek. BM, 486; HOA, 243
gelin Gelin. BM, 486
gelin tutuğu Boylu boyuna örtülen ipekli kumaş. İH, 17
gelmişte Geldiğinde. BM, 486
gemrük Gedik dişli. İH, 20
genc *Far.* Hazîne. GT, 256; Define, hazine. KE, 203
g. kıl- Sıcaklık vermek. KE, 203
genç Taze, körpe, çocuk. İH, 20
gene Yine. TZ, 172
genez Kolay; şimdi Konya'da *galiba* yerine kullanılır. İH, 20
gensiz getir- Zarurî olarak getirmek, gelmeye mecbur olmak, ister istemez gelmek. İH, 20
gepölöç Çörek. İH, 20
ger ? At renklerinden. BM, 486
ger *Far.* Eğer. (şart edatı) GT, 256
gerçi *Far.* Her ne kadar. GT, 256
gerdeme Nebatî ilaçlardan. İH, 20
gerek Gerek, gerekli; -malı/-meli. HOA, 243
gerekse Gerek. HOA, 244
geri kayık- Giderken geri dönmek. İH, 20
germ *Far.* Sıcak. KE, 203; Sıcak, hararet. MG, 148
gerslik eyle- Hazırlanmak. BM, 486 *bk. gerslika et-*
gerslika et- Hazırlanmak. BM, 486 *bk. gerslik eyle-*
gerüz Geriz, abdesthane ve bulaşık lâğımı. İH, 20
getür- Getirmek. HOA, 244

gev- Gevmek. HOA, 244; Dişi ile çiğnemek, ezmek, ağızda gevelemek. İH, 20

gevde Gövde. HOA, 244

gevür Kafir. BM, 486

gevzenlik Gabavet ve ahmaklık ile tercüme edilmişse de bana bu kelime bugünkü *gezevenin* aslı gibi gelir; ahmak, bilir bilmez söylenir, *gebzen* leffaf. İH, 20

gey İyi. BM, 486 *bk. yaḥṣu, eyyü*

gey- Kuşanmak, giyinik olmak. HOA, 244

geyik Elbise (onun için hep postlu vuhûşa geyik derler). İH, 20

geyik Geyik. HOA, 244 *bk. giyik*

geyin Her hayvanın rahmi denilen uzvu. İH, 20

geyiş- Boynu gövdesi içine geçmek, girmek ki pek ihtiyarların başı önüne düşerek böyle bir vaziyet alır; başı önüne gider, sırtı arkaya domalır, iki kat gibi olur. İH, 20

geykirde- Korkmak, dehşetlenmek, kemikleri birbirine girmek, tüyleri ürpermek. İH, 20

geyrek Eyeği kemiğinin yumuşağı. İH, 20

gez Okçuluk terimi, okun yaya takılan kertikli yeri. HOA, 244

gezdür- Gezdirmek, dolaştırmak. BM, 486

geze gel- Ziyaret etmek. İH, 20

gezefs *Far.* Kara sakız. HOA, 244

gezeḡen Dolaşan, tavaf eden. İH, 20

gezek Nevbet, sıra. İH, 20

geze- Okun gezini kırışe takarak çekmek. HOA, 244

gezli Gezi olan. HOA, 244

ḡidā *Ar.* Gıdā. GT, 256; KF, 116; İnsanı besleyen şeyler. İM, 527; Gıda, besin. KE, 203

ḡ. bir- Beslemek. KE, 203

ḡ. kıl- Beslemek. KE, 203

gık yok Verilen sözden dönülmez, demekmiş. Bakılsa ancak *ses çıkarılmaz* manasına olup söz veren kimseye denir. İstanbul'da *gık dedirtmedi* var, ses çıkartmadı demektir. İH, 21

ḡinā *Ar.* Dal, çubuk. MG, 148

ḡirbāl *Ar.* Kalbur, etek. GT, 256

ḡiriy *Far.* Bağrışma, çıḡlık. GT, 256

ḡıybet *Ar.* Ø GT, 256 *bk. ḡaybet I*

ḡibet Arkadan çekiştirme. İM, 527

gibi Gibi. HOA, 244

gic Geç. HOA, 244

gice Gece. HOA, 244

gici balık Ufak balık. İH, 21

gicik Kaşınma, gidişme. İH, 21

giçün Edat. **düştüḡiçün** Düştüḡünden dolayı. İH, 21

gid- Gitmek, kaybolmak. HOA, 244

gider- Gidermek, uzak tutmak. HOA, 244

gikiş Atın perçemi, kakülü, perçemli at. BM, 487

gil *Far.* Kıl. GT, 256; Hamur. HOA, 244

gile *Far.* Şikâyet. KE, 203

g. kıl- Şikâyet etmek. KE, 203

giḡ Geniş. HOA, 244

gine Yine, kezalik, uhra, diḡer. İH, 21

ginez Kolay. BM, 487

ginge Edat. **düşdüḡinge** **aglan** Düştüḡüne ağlar. İH, 21

ginren- Hayvan harınlamak, yaramazlanmak, isyan

etmek; binite, tımara karşı
huylanmak. İH, 21
gir- Girmek, dışarıdan içeriye
girmek. BM, 487; Girmek.
HOA, 244
girçek Gerçek. HOA, 244
girde Tandırda pişen ince ekmek.
İH, 21
giren ay Bu ay, olduğumuz ay.
BM, 487
giriştâr *Far.* Tutulmuş, tutkun,
esir. GT, 256
girü Sonra. BM, 487
gişen Hayvanların ayak bağı. BM,
487
gişi Kişi, adam. BM, 487
git- Gitmek, kaybolmak. HOA,
244
givir- **I** Büküştürmek,
sokuşturmak. İH, 21
givir- **II** Sancı kıvrırmak, iki
büküm yapmak. İH, 21
givürt- Sokmak. HOA, 244
giyik Geyik. HOA, 244 *bk. geyik*
giz *Far.* Kez, defa. HOA, 244
gizle- Gizlemek. HOA, 244
goğşat- Gevşetmek, (sıcak ona)
gağşaklık gevşeklik
vermek, kımıldamaya hali
kalmamak. İH, 25
goli Bütün işe yarayanları bir işi
temizlemek için çağırma.
İH, 21
goyuk Bu anda hemen söylemek;
tekide delâlet ediyor *koyun*
Konya'da. İH, 21
goz Ceviz. KE, 203
göbek (~ göbek) Göbek. TA, 107;
göbek Bugünkü
manasında. Kİ, 43
göc Göç. HOA, 244
göçek kuş Yazın içeri taraflara
kışın sahile ve çöle göçkün
kuşlar. İH, 21
gödrü Yaramaz, eşirradan, kötü
adam. İH, 21
gög Gök. HOA, 244
göger- Göğermek, morarmak.
HOA, 244

gögerçin Güvercin. BM, 487
gögün Arı. BM, 487
gögüs Göğüs. HOA, 245
g. tigrisinin içi Göğüs
dediğimiz *sine* hududu. İH,
21
gök I Gökyüzü. BM, 487; Gök.
HOA, 244
gök II Mavi. BM, 487
gökcek İyi, güzel. HOA, 245; Pek
sevimli, cana yakın, alımlı.
İH, 21
gökrek Göğüs kemiği. İH, 21
göl bağı Balıkçın. İH, 21
göm- Gömmek. BM, 487
gömren Ada soğanı. İH, 21
gömren- Gömürdenmek, iri iri
sesle, içinden hiddetle
anlaşılmaz söz söylemek;
homurdanma. İH, 21
gömültürük Eyerin kaymaması
için atın göğsüne bağlanan
şey. BM, 487
göncük Cep, giysinin belli bir
yeri açılarak içine
yerleştirilen astardan
yapılmış parça. BM, 487;
Koyun cebi, cib. İH, 21
göndür- Göndermek, yöneltmek.
HOA, 245
gönl Gönül. HOA, 245
gönlek Gömlek. BM, 487 *bk. don*
I
gönlü mutun mutun gel- Kalbi
melul, mahzun olarak
gelmek, doğrusu **munun:**
munludur. İH, 20
göñül Gönül. HOA, 245
gönül- Yönelmek, müteveccih
olmak, bir ciheti tutup
gitmek. İH, 21
göpri Köprü. BM, 487
gör- Görmek; tesadüf etmek,
rastlamak. HOA, 245
göre Göre. HOA, 245
göremez Süt çalınmış yoğurt, bir
nevi peynir (*göre, mast*).
İH, 21
göriş Görme, görüş. HOA, 245

görk Görünüş, alımlılık, cemal. İH, 21
g. bol- Pek güzel ve gösterişli olmak. İH, 21
görklü Gösterişli. HOA, 245
görksüz Gösterişsiz. HOA, 245
görün- Görünmek. HOA, 245
göster- Göstermek. BM, 487; HOA, 245
göttür- Taşımak, kaldırmak. BM, 487
götür- Taşımak; yukarı kaldırmak. HOA, 245
götürüsü Hepsî, ammesi. İH, 21
gövde Bir şeyin oluşu, vücudu, cismi, cirmi, kıtası, şekli. İH, 21
gövele- Kovşalamak, kalbur ile çalkalamak. İH, 21
göy- Bir noktaya göz dikip bakmak, beklemek. İH, 22
göyindür- Yakmak. HOA, 245 *bk. göyündür-*
göymek Gözetmek, intizar etmek, beklemek. İH, 22
göyündür- Yakmak. HOA, 245 *bk. göyindür-*
göz eri Ön birlikler, öncü birlikler. BM, 487
göz Göz. BM, 487; HOA, 245
göz örtüsü Yalnız gözü saklayan örtü, nikap, peçe. İH, 22
gözer Geniş delikli büyük kalbur. İH, 22
gözgü Ayna. BM, 487
gözle- Gözetlemek, gözlemlemek, gözlemek. BM, 487; Nişan almak. HOA, 245
gözli Gözlü. HOA, 245 *bk. gözlü*
gözlü Göz sahibi olan. HOA, 245 *bk. gözli*
Gregor Hristiyan din adamı, ilahiyatçı, Papa, Aziz Gregorius. CCII, 598
ğubār Ar. Toz. GT, 256; İM, 527
gufrān Ar. Affetme, af. GT, 256
gügird Far. Kükürt. GT, 256
g.i pārsī İran kükürdü. GT, 256

ğulāf Far. Gül suyu. İM, 527
ğulam Ar. Çocuk. BV, 178
ğuldura- (Karnı) guruldamak, gur gur yel ses vermek. İH, 22
ğüle Far. Sarı bakır; safran. KE, 203
ğulğul Ar. Kuşların birden ötmesi, bülbülün feryadı, ötüşmesi. GT, 256
ğulül Ar. Savaşta elde edilen maldan çalmak. MS, 124
ğülüvv Ar. Haddini aşma, ileri gitme, taşkınlık. KE, 203
ğ. kıl- Haddi aşmak. KE, 203
günelik Far.T. Rengarenk. KE, 203
g. bol- Rengarenk olmak. KE, 203
gūr I Far. Erkeklik bezi, sidik yolu; taşak. KE, 203
gūr II Far. Mezar. GT, 256; HOA, 245; Mezar, kabir. İM, 527; KE, 203
ğurāb Ar. Karga. GT, 256; İM, 527
ğurbet Ar. Gurbet. GT, 256
ğüre Far. Koruk. GT, 256
ğūristān Far. Mezarlık. İM, 527
ğurre Ar. Parlaklık. İM, 527
ğurūr Ar. Gurur, kibir. GT, 256
ğusıl Ar. Ø KF, 116 *bk. ğusl*
ğusl Ar. Dinen yıkanmak zorunda olan kimsenin yıkanması. İM, 527; Boy abdesti, vücudun tümünü yıkama. KF, 117; Yıkanma, boy abdesti. MS, 124
ğ.ı eyle- Boy abdesti almak. KF, 117
ğ.ı keç- Boy abdesti alma zorunda kalmak. KF, 117
ğuşşa Ar. Kaygı, tasa. GT, 257
ğusul Yıkanma, gusl etme. KFT, 990

güyende *Far.* Söyleyen, söyleyici. KE, 204
gübür Sandık. BM, 487
güc Zor; kuvvet. HOA, 245
gücemle- İcbar ve ısrar eylemek, zorla yapmaya mecbur etmek. İH, 22
güceymen Baş bağı, baş örtüsü. İH, 22
güclü Güçlü. HOA, 245
gücüken Kartal neviden. İH, 22
gücüm yettiğince Takatim yettiği kadar. İH, 22
güç Zor; kuvvet. HOA, 245
güdük I Kesik, kırık, ucu çomak gibi kalmış. İH, 22
güdük II Küt, kuyruğu kesik köpek, kuyruksuz tavuk. İH, 22
güftâr *Far.* Söz. GT, 257
Gühârbay Cevher zengini (özel ad). DM, 84
Güher I Cevher (özel ad). TA, 107
güher II *Far.* Mücevher. GT, 257
güherbâr *Far.* Cevher yağıdır. GT, 257
gül darçini *Far.* Tarçın çiçeği. CCI, 461
gül *Far.* Çiçek. CCI, 461; Gül, çiçek. GT, 257; Gül. BM, 487; HOA, 245; KK, 109; Gül, gül suyu. TZ, 172; **gül** Bugünkü manasında. Kİ, 43
gül- I (Ayağını) kösmek, uzatmak. İH, 22
gül- II Gülmek. BM, 487
gül suyu *Far.T.* Gül suyu. CCI, 461
gülâb *Far.* Gül suyu. TA, 107
gülâf (~ gülâf ~ gülâf) *Far.* Gül suyu. BM, 487; **gülâf** Gül. DM, 84; Gül suyu. İM, 527; **gülâf** Farisîcenin *gülâb*ından muharreftir. Kİ, 43
g. suyu Gül suyu. DM, 84

g. yağı Gül yağı. CCI, 461
Gülbahâr Gülbahar (özel ad). TA, 107
gülbeden *Far.Ar.* Gül bedenli, vücûdu gül gibi olan (sevgili). GT, 257
Gülçiçek Gülçiçek (özel ad). TA, 107
güldürde- (Değirmen) güldür güldür ses vermek. İH, 22
gülef *Far.* Gül, çiçek. KK, 109; Gül. MS, 124; Gül, gül suyu. TZ, 172
g. suyu Gül suyu. MS, 124
gülgün *Far.* Gül renkli, al, pembe. GT, 257; Gül renkli, pembe. KE, 204
g. bol- Gül renkli olmak. KE, 204
gülistân I *Far.* Gülistân, güllük, gül bahçesi. GT, 257
Gülistân II *Far.* Metnin tercümesi olduğu büyük İran edibi Sadi'nin eseri. GT, 257
Gülnâr Gülnar (özel ad). TA, 107
gülşîfât *Far.Ar.* Gül sıfatlı, güller gibi, çiçek gibi. GT, 257
gülzâr *Far.* Gül bahçesi. GT, 257
gümân *Far.* Şüphe, zan. GT, 257; Zan, sanma. İM, 527; Şüphe, sanma, zan. KE, 204
gümânlığ *Far.T.* Şüpheli. KE, 204
g. bol- Şüphelenmek. KE, 204
gümbürtü Davul gibi şeylerin sesi. İH, 22
gümele Kelik, avcılar evi. İH, 22
gümlüç Tatarcık, gürp düşen. İH, 22
gümüldürük Devenin göğsüne bağlanıp ufak çanlarla, katır boncuğu vesaire ile donatılan süs. İH, 22
gün Gün. HOA, 245
günâh *Ar.* Günah. KF, 117

günbed *Far.* Kubbe, kümbet. GT, 257
gündüz Gündüz. BM, 487
gündüzün Gündüzün, gün boyu. BM, 487
güneş Güneş. HOA, 246
günlük Buhurdanda yakılan bir nevi ağaç. Kİ, 43
güpcük Eğer yastığı. İH, 22
güpür güpür Gümbür gümbür ses vererek. İH, 22
gür gür yan- (Ateş) gürleyerek yanmak. İH, 22
gür Sık şey; sık orman, sık sakal, sık ekin. İH, 22
taliin g. olsun Bereketli, feyizli, artımlı. İH, 22
g. er Sağlam, dayanıklı kavi. İH, 22
güre Kendini beğenmiş, mağrur, azametli. İH, 22
güreş- Güreşmek. BM, 487
gürgen Asker gürültüsü. BM, 487
güveç Tencere envaından. İH, 22
güveli- Sağa sola şaşırtmak suretiyle koşmak. İH, 22
güvenç Sevinç duyma, içi açılma. İH, 22
güvle- (Kulak) uğultu yapmak. İH, 22
güvüg Hayvanları sütten kesmek için kullanılan bir alet. ? BM, 488
güy- Sabretmek. BM, 488
güyeğü Güveği, damat. İH, 22
güyeğü ot Güyeğü otu *za'ter* dedikleri ot ki kebaba saçılır. İH, 22
güz Güz, sonbahar. BM, 488; TZ, 172
güzāfe *Far.* Boş. KFT, 990
güzer *Far.* Geçme, geçiş. GT, 257
güzide *Far.* Seçkin, beğenilmiş. KE, 204
güzün Sansar, kunduz. BM, 488
hā *Ar.* Arap alfabesinin 27. harfi. İM, 527
hā'il *Ar.* Korkunç. GT, 258

habar (~ **ḥabar**) *Ar.* Haber. CCI, 461; **ḥabar** KFT, 991
ḥabbe *Ar.* Kabarcık. BV, 179; Tane (buğday, arpa vb hububat için). GT, 257; Tane, arpa, buğday gibi ufak ve yuvarlak olan şeyler. İM, 527; Kabarcık, tane. KFT, 991
ḥ. ḥ. Tane tane. GT, 257
ḥabbetü'lḥazrā *Ar.* Çitlenbik. HOA, 246
ḥaber *Ar.* Haber, bilgi. GT, 257; Haber. HOA, 246; İM, 527; KF, 117; Haber, ağızdan ağıza yayılan bilgi. MS, 124
ḥ. açıl- Anlaşılmak; yayılmak. MS, 124
ḥ. ay- Haber vermek. MS, 124
ḥ. bir- Bildirmek, bilgilendirmek. KE, 204; Haber, bilgi. MS, 124
ḥ. viril- Haber verilmek. MS, 124
ḥ. eyleyici Haber veren, haberci. KF, 117
ḥ. kel- Haber gelmek. KF, 117
ḥ. veril- Haber verilmek. KF, 117
ḥaberçi Peygamber. DM, 84
ḥaberdār *Ar.Far.* Haberdar. BV, 179
ḥaber-i mütevātir Birçoklarının birçokları vasıtalarıyla rivayet ettikleri hadis-i şerifler. İM, 528
Ḥabīb I Sahabeden iyi ok atan Habīb oğlu Sehl. HOA, 246
ḥabīb II *Ar.* Sevgili. GT, 257; Dost, sevgili. İM, 528
ḥabīs (~ **ḥabīs**) *Ar.* Pis, kötü. KF, 117; Kötü. KFT, 991; **ḥabīs** Kötü, alçak, pis. İM,

528; Kötü, çirkin, pis. MS, 124

ḥabisle- Hapsetmek. KFT, 991

ḥabs Ar. Hapis. BV, 179; GT, 258; Hapis, alıkoyma, bir yere kapama. İM, 528; Haps. KF, 117; Habs, tutma. MG, 149

ḥ. eyle- Haps etme, kapatma. KF, 117

ḥabslan- Ar.T. Hapsedilme, alıkonma. İM, 528

ḥabsle- Tutmak, bırakmamak. MG, 149

ḥabus Hapis. KFT, 991

ḥabusla- Hapsetmek. KFT, 991

ḥabuslamak Hapsetme. KFT, 991

ḥabüsle- Hapsetme. KFT, 991

ḥabüslemek Hapsetme. KFT, 991

ḥāc (~ ḥacc ~ ḥac ~ ḥāc ~ ḥac(c))
Ar. Hacca giden, hacı. GT, 258; **ḥacc** Hac, hac ibadeti. KE, 204; **ḥac** Belirli bir tarihte Kâbe’i ziyaret etme, hac. KF, 117; **ḥāc** Haç. MG, 149; **ḥac(c)** İslamın şartlarından biri olup zengin müslümanların üzerine farz olan bir ibadettir. MS, 124

ḥ. eyle- Haca gitmek. KF, 117; Hac ibadetini yerine getirmek. MS, 124

ḥacālet Ar. Utanma, mahcubiyetle şaşırma. GT, 258

ḥacāmat (~ ḥacāmat) Ar. Hacamat. BV, 179; Kan aldırma. İM, 528; **ḥacāmat** Kan alma. KFT, 991

ḥācāt (~ ḥācāt) Ar. Dilekler. GT, 258; **ḥācāt** İhtiyaçlar, hacetler. KF, 117

Ḥaccāc bin yūsuf Emevi hükümdarı Abdülmelik’in

meşhur veziri, Irak ve Hicaz valisi. GT, 258

Ḥaccāc Ø GT, 258; KFT, 991 *bk.*

Ḥaccāc bin Yūsuf

ḥaccām Ar. Hacamatçı, vücuttan kan alan. KE, 204

ḥacc-ı veda‘ Veda haccı, Hz. Peygamber’in vefatından üç ay önce eda ettiği ilk ve son haccı. MS, 152

ḥāce Far. Ulu, şeyh. TA, 107

ḥacer Ar. Taş. GT, 258

ḥācet (~ hacet) Ar. İhtiyaç, lüzûm, hâcet, dilek. GT, 258; İhtiyaç, gereklilik. KE, 204; MS, 124; İhtiyaç. HOA, 246; KF, 117; KFT, 991; İhtiyaç, lüzum. MG, 149; **hacet** Hacet. BV, 179

ḥ. tile- Dilekte bulunmak, ihtiyacını arz etmek. GT, 258

ḥ. degül Lüzum yok. GT, 258

ḥ. in revā kıl- Dileğini yerine getirmek. GT, 258

ḥācetliġ Ar.T. Muhtaç, gerekli. KE, 204

ḥ. bol- Gereksinim duymak. KE, 204

ḥācetsiz Ar.T. İhtiyacı olmayan. İM, 528

ḥācī Hacı. KFT, 991

ḥacıl KFT, 991

ḥācī Ar. Hacı. GT, 258; Hac yapan, hac farızasını yerine getiren. İM, 528; Hacı, hacca giden, Kabe’yi ziyaret eden. KE, 204

hacibe Ar. İki yanbaşı kemiği. BV, 179

Ḥācibü’l-Ḥuccāb Gülistan tercümesinin takdim edildiği Tayhas Bey’in ünvanı. GT, 258

ḥacil Ar. Utanma, utanmış, mahcûp. GT, 258;

- Utlanmış, utancından yüzü kızarmış. KE, 204
- h. kıl-** Utandırmak. KE, 204
- haclet** Ar. Utanç. GT, 258
- haç (~ hāç)** Far. Çarmıh, haç. CCII, 598; Haç. BM, 488; İM, 528; **hāç** Haç, istavroz. KFT, 991
- haçan** Ne zaman, ...dığında, ...dığı zaman. CCII, 598
- had I** Ar. Şeriatçe verilen ceza. İM, 528; KF, 117
- h. vurul-** Sınırlandırmak, imkanlarını kısıtlamak. KF, 117
- had II (~ hadd ~ had(d))** Ar. Had. BV, 179; Sınır, derece. İM, 528; Sınır, ceza. KFT, 991; **hadd** Sınır, derece, had. GT, 258; MG, 149; Sınır. HOA, 246; **had(d)** Had, sınır, derece. KE, 204
- h.i keç-** Sınırı aşmak, ölçüyü bozmak. KE, 204
- h. ur-** Sınır koymak. KE, 204
- h. ay-** Sınır kesmek, ayırmak. KE, 204
- hadak I** Moğ.T. Çivi, mih. CCII, 598
- hadak II** Ar. Hayvan pisliği, kuş pisliği. KE, 204
- h. kıl-** Pislemek. KE, 204
- Haçaramavıt** Yer adı. KFT, 992
- Haçaramavut** Yer adı. KFT, 992
- hadeb** Ar. Uca kemiğinin eğri olması. BV, 179
- hadeş** Ar. Gusül abdestinin alınmasını gerektirir durum; insan pisliği. KE, 204
- h. kıl-** Zina etmek; pislemek. KE, 204
- hādık** İşinin ehli olan, işinde uzman. HOA, 246
- hādi** Ar. Bitki adı. BV, 179
- hādīm** Ar. Hizmet eden, hizmetçi. GT, 258
- hadīs (~ hadīs)** Ar. Hz. Muhammed'in sözleri, hadis. GT, 258; **hadīs** Peygamberimizin sözleri. İM, 528; Hz. Muhammed'in kutsal sözleri. KE, 204; Söz, Peygamberimizin kutsal sözleri. KF, 117; Peygamberin sözleri. KFT, 992; Hz. Peygamberin sözleri. MS, 124
- h. ol-** Hadis haline gelmek. KF, 117
- hadīs-i nebī** Peygamberimizin sözü. İM, 528
- hadrā** Ar. Yeşil. BV, 179
- hafetān** Ar. Kükürt cinsi. HOA, 246
- hafī** Ar. Gizli. BV, 179
- hafif (~ hafīf ~ hafif)** Ar. Hafif. BV, 179; **hafīf** Hafif. İM, 528; Hafif, yeğni. MG, 149; **hafif** Ağır olmayan, hafif. KF, 117
- h. kör-** Alay etmek. İM, 528
- h. eyle-** Kısa, çabuk yapmak. KF, 117
- h. ol-** Kolay olmak. KF, 117
- hafife** Etki gücü az olan, hafif, küçük. MS, 152
- hafifiye** Etki gücü az olan, hafif, küçük. MS, 152
- hafikayn** Ar. Doğu ve batı tarafları, iki yan. BV, 179
- hafta** Far. Hafta. CCI, 461
- hak I** Ar. Allah. GT, 258; Allah. KF, 117
- hak II** Ar. Doğru, gerçek. İM, 528; Gerçek, doğru, hak. KF, 117; Gerçek, hakiki. MS, 124

hak III Ar. Emek karşılığı elde edilen şey, hak. CCI, 461

h. tēyir- Ödemek. CCI, 461

hak IV Ar. Muhakkak ki (kuvvetlendirme sözü). MS, 124

hak V (~ **hakḳ** ~ **hak(k)** ~ **hakḳ**) Ar. Hak, bir şeye veya bir kimseye ait olan, pay, hisse. GT, 259; Hisse, pay; bir şeye veya birine ait. İM, 528; Hak. KFT, 992; **hakḳ** Hak ile ilgili. HOA, 246; **hak(k)** Pay, hisse, adalet, doğru, hukukun gerektirdiği kazanç. KE, 204-205; **hakḳ** Gerçek, doğru, hak; Allah; bir kimseye ait olan şey; pay. KF, 118

h.a açıl- Doğru açığa çıkmak; zahir olmak. KE, 204-205

hakāret Ar. Hor görme, hakaret. GT, 259

hakem Ar. Hakem, tarafların aralarındaki anlaşmazlığı çözmeye yetkili kişi. KE, 204

h. bar- Hakeme danışmak. KE, 204

hakıl Ar. Akıl. CCII, 598

hakīkat Ar. Hakikat. BV, 180; Hakikat, gerçek. GT, 259; KF, 118; KFT, 992; Gerçek, doğru. İM, 528; Hakikat, gerçek, doğru. KE, 204

hakīkatī Gerçek, gerçeğe mensup. KF, 118

hakīkī Ar. Doğru, gerçek. İM, 528; Gerçek. KF, 118

hakīkiye Asıl olan, uydurma olmayan, doğru, sahih. MS, 152

hakīm I (~ **hakim** ~ **hākim**) Ar. Hikmet sahibi, bilge. GT, 259; Hikmet sahibi. KF, 118; **hakim** Hükmeden, hükümdar, vâli; hâkim. GT, 259; **hākim** Bir şeye hükmeden. İM, 528; Hakim, kadı. KE, 204; Hakim, yargıç. KFT, 992

h.ge bar- Hakime danışmak. KE, 204

h. ü hayy ü bākī Tanrı. GT, 259

hakim II (~ **hakīm** ~ **hākim**) Ar. Doktor, hekim. CCII, 598; **hakīm** Hekim, tabip. GT, 259; **hākim** Doktor. İM, 528

hakīr (~ **hakir**) Ar. Hakîr, değersiz. GT, 259; Değersiz, adi, bayağı. İM, 528; Alçak, düşük. KFT, 992; **hakir** Değersiz, adi. KF, 118

h. eyle- Değersiz kılmak, aşağılamak. KF, 118

hakḳān Doğrusu. İM, 528

hakḳat Gerçek. İM, 528

Hakḳullāh Ar. Allah. KF, 118

haklıḳ Ar.T. Doğruluk, gerçeklik. İM, 528

haksız Ar.T. Haksız. KF, 118

haksuz Ar.T. Haksız. KFT, 992

hal' I Ar. Boşanma. KE, 205

h. kıl- Boşamak. KE, 205

hāl II Ar. Dayı. İM, 529

hāl III (~ **hal**) Ar. Hal. BV, 180; Hal, durum. GT, 259; KE, 205; KFT, 992; MG, 150; Durum, vaziyet. İM, 529; KF, 118; Keyfiyet, durum, hâl. MS, 124; **hal** Hal, durum. KFT, 992

hāl IV Ar. Şimdiki zaman. İM, 529

hala Ar. Köy. CCI, 461

- ḥalāf** Ar. Ayrılık. KFT, 992
- ḥalaḳa** Ar. Halka. KFT, 992; Halka, çember. MG, 150
- ḥalaḳnākūm** Ar. Sizi yarattık. HOA, 246
- ḥalal** (~ **ḥalāl**) Ar. Meşru, helal. CCII, 598; **ḥalāl** Helâl. GT, 259; KFT, 992; Dinî hükümler bakımından yasak olmayan. İM, 529
- alḡanım ḡ.ım** Aldığım nikâhlı eşim. CCII, 598
- ḥalal ḡatun** Ar.T. Meşru eş, nikâhlı eş. CCII, 598
- ḥalal ogul** Ar.T. Meşru çocuk, öz evlat. CCI, 461
- ḥalālillaş-** Ar.T. Helallaşmak, haklarını karşılıklı olarak helal etmek. İM, 529
- ḥalāş** (~ **ḥalāş**) Ar. Kurtuluş. BV, 180; KFT, 992; **ḥalāş** Kurtulma, kurtuluş, halâs. GT, 260; Kurtulma, kurtuluş. İM, 529; MG, 150; Kurtulma, kurtuluş. KE, 205; Boş bırakmak; oku fırlatmak. HOA, 246
- ḡ. kıl-** Kurtulmak. KE, 205
- ḥālāt** Ar. Haller. BV, 180
- ḥalāvāt** Ar. Halâvetler. GT, 260
- ḥalāvet** Ar. Tatlılık, zevk. GT, 260
- ḥalāyık** Ar. Yaradılmışlar. BV, 180; İnsanlar, halk. GT, 260; MG, 150; Kişiler, insanlar, yaratılmışlar. HOA, 246; İnsanlar, yaratıklar. İM, 529; Halk; kadın köle, cariye. KE, 205; Yaradılmışlar. KFT, 992
- Ḥaleb** Halep şehri. DM, 84; GT, 260
- Ḥalebli** Ar.T. Halepli. KK, 109
- ḡalef** Ar. Devamı, fazlası. KF, 118
- ḡalel I** Ar. Çatlak, aralık, boşluk. GT, 260
- ḡalel II** Ar. Eksiklik, hanel. GT, 260; MG, 150; Bozukluk, eksiklik. İM, 529
- Halep** Halep şehri. TZ, 173
- H.idir** Haleplidir. TZ, 173
- ḡālet** Ar. Hal. BV, 180; Hal, keyfiyet. GT, 260; Hal, durum. İM, 529
- nez' ḡ. turur** Can çekişme hâlinde. GT, 260
- ḡalḡan** Artan, baki, bakiye. CCI, 461
- ḡalḡa** Ar. Yüzük, halka. CCII, 598
- ḡalḡal** Ar. Halhal. BV, 180; KFT, 992; Ayak bileziği. KE, 205
- ḡ. soḡ-** Ayağına halhal takmak. KE, 205
- ḡalı** Far. Halı, sergi. DM, 84; Halı. BM, 488; TZ, 173
- ḡalıfe** Ar. Gebe deve. İM, 529
- ḡalıḡ I** Ar. İnsanlar, yaratılanlar, halk. MS, 124; Ø KF, 118
- bk. ḡalıḡ**
- ḡalıḡ II** Yaradan (Tanrı). GT, 260; Yaratıcı, yaratan. İM, 529
- ḡalış** (~ **ḡalış**) Herhangi bir art niyet olmadan, samimi olarak. İM, 529; **ḡalış** Katıksız. KFT, 993
- ḡalış muḡalış** Samimi olarak, içten. İM, 529
- ḡalışlıḡ** Samimiyet. İM, 529
- ḡālī I** (~ **ḡālī** ~ **ḡālī**) Ar. Boş. BV, 180; **ḡālī** Boş, hâli. GT, 260; Boş. HOA, 246; Tenha, boş, sahipsiz. İM, 529; Açık, boş yer. KF, 118; **ḡālī** Boş, ıssız, تنها, sahipsiz. KE, 205; Boş. KFT, 993
- ḡ. bol-** Boş olmak. KE, 205
- ḡ. kıl-** Boşaltmak. KE, 205
- ḡālī II** Ar. Şimdi, henüz. GT, 260

ḥalīfa Ar. Halife, birinin yerine geçen kişi. KFT, 993

ḥalīfah Ar.T. Halifelik. İM, 529; Hilafet, halifelik. KFT, 993

ḥalīfe Ar. Birinin yerine geçen kimse. İM, 529; Halife, birinin yerine geçen. KF, 118; Birinin yerine geçen kişi; hükümdar. KE, 205; Halife, padişah. MG, 150

ḥ. kı-/- Kendi yerine atmak. KE, 205

ḥalīfelik Ar.T. Birinin yerine geçme. İM, 529; Halifelik, birinin yerine geçme. KE, 205

ḥ. kı-/- Halife yapmak. KE, 205

ḥalīk Ar. Allah, tanrı. KF, 118

ḥalīl Ar. İbrahim Peygamber. GT, 260

ḥalīm Ar. Yumuşak huylu, halīm. GT, 260; Yumuşak huylu. İM, 529; KF, 118

ḥ.-i nefis ol- Yaradılışı iyi olan. KF, 118

ḥālīs (~ ḥālīş) Ar. Halis. BV, 180;

ḥālīş Hālīs, hīlesiz. GT, 260; Halis, katışıksız, saf, samimi. KE, 205; Yalnız, halis. KF, 118; Katıksız. KFT, 993

ḥ. bol- Saf, samimi olmak. KE, 205

ḥ. kı-/- Saf, samimi yapmak. KE, 205

haliye Ar. Ø BV 180

ḥalk I Ar. Boğaz, hançere. GT, 260

ḥalk II (Güzel) ses. GT, 260

ḥalk III Ar. İnsanlar, halk. GT, 260; KE, 205; KF, 118; Halk, ahali. HOA, 246; Yaradılmışlar, insanlar. İM, 529; İnsanlar, yaratılanlar, halk. MS, 124 bk. **ḥalīk**

ḥalk IV Ar. Yaratılış. GT, 260

ḥalka (~ ḥalka) Ar. Halka. BV, 180; HOA, 246; İM, 529; Halka, çember. MG, 150;

ḥalka (At takımında kullanılan) halka. CCI, 461

ḥall Ar. Çözme, hal. GT, 261

ḥallıg Ar.T. Tavırlı, tutumlu, durumlu. KE, 205

yāvuz ḥ. bol- Kötü tavırlı olmak. KE, 205

ḥalt Ar. Karıştırma. BV, 180

halta Ar. Köpek boynuna takılan ağaç vesaire. İH, 22

ḥalvā Ar. Helva. DM, 84; Tatlı, helvâ. GT, 261

ḥalvācı Ar.T. Helvacı. DM, 84

ḥalvat Birlikte olmak. KFT, 993

ḥalvet Ar. Yalnız, تنها; tenhalık, تنها yer. GT, 261; Yalnız, تنها. KF, 118; Yalnız kalma, تنهاya çekilme. İM, 529

ḥ. tap- Tenha bulmak. KF, 118

ham I Far. Acemi. BV, 180

ḥām II Far. İşlenmemiş (deri). MG, 151

ḥam III (~ ḥām) Far. Ham, olgunlaşmamış; işlenmemiş. CCI, 461; **ḥām** Pişmemiş, az pişmiş. KE, 205

ḥamal Ar. Hamal. CCI, 462

hamāme Ar. Bitki adı. BV, 180

Hāmān Ar. Hāmān, Firavun'un baş veziri. GT, 261

hamaşa Âdet. TZ, 173

ḥamāyil Ar. Bağ, hamayil. GT, 261; Omuzdan çapraz asılan bağ. MG, 151

ḥamd Ar. Tanrıya olan şükran, hamd. GT, 261; Şükretme. HOA, 246; Allah'a şükretme, şükran duygularını bildirme. İM, 529

hame *Ar.* Toynakın iki yanının büyüklüğü. BV, 180
hamel *Ar.* “Kuzu” burcu. GT, 261
hamır I *Ar.* Bilek altındaki zevâyid. BV, 181
hamır II *Ar.* Hamur. CCI, 462
hamış *Kamış.* CCII, 598
hamid *Ar.* Hamd. BV, 181
hamîr *Ar.* Hamur. KE, 205
hamîs (~ hāmîs) *Ar.* Beşinci. KF, 118; **hāmîs** KFT, 993
hamîs kün Perşembe günü. İM, 530
hamiye *Ar.* Toynakın yanları. BV, 181
haml *Ar.* İsnat, atf, haml (etme). GT, 261; Yükleme. İM, 530
hamle *Ar.* Atılış, saldırış, hamle. GT, 261; Atılma, saldırma. İM, 530; KE, 205; Hareket, davranış. KF, 118; Hamle, saldırış. MG, 151
h. kıl- Saldırmak, atılmak, niyetlenmek, yönelmek. KE, 205
h. eyle- Harekete geçmek. KF, 118
hammāl *Ar.* Hamal. GT, 261; Taşıyıcı. KFT, 993
hammām *Ar.* Hamam. GT, 261; İM, 530; Hamam, banyo. KFT, 993
hammāmle- *Ar.T.* Sıcak suya girmek, banyo yapmak. KE, 205
hammārā *Ar.* Şarapçı dükkânı, meyhâne. GT, 261
hammi *Ar.* Bir hastalık. BV, 181
hammus *Ar.* Bitki adı. BV, 181
hamr *Ar.* Şarap. GT, 261
hamrā *Ar.* Kırmızı, kızıl. GT, 261
hamrı Şarap rengi. TA, 107
hamur İçki, sarhoşluk veren içecek. KFT, 993

hamuş *Far.* Rahat, yumuşak huylu, sessiz (kimse). CCI, 462
han I (~ hān) Kral, hükümdar. CCII, 599; Kağan, hakan. HOA, 246; Türk padişahı unvanı. İH, 22; **hān** Han, hükümdar. İM, 530; KFT, 993
han II Müneccim. CCII, 599
hanakıyye *Ar.* Yanak şişmesi. BV, 181
hanat Kanat. CCII, 599
hanaz Henüz. TZ, 173
hanāzîr *Ar.* Hinzır, domuz. BV, 181
Hanbel Hanbelî mezhebinin kurucusu Hanbel oğlu Ahmet. HOA, 246
handak (~ handak) *Ar.* Hendek. BV, 181; Büyük geniş çukur. KF, 118; **handak** Hendek, çukur. GT, 261; Hendek, kale etrafında açılan çukur. İM, 530
handikun *Ar.* Bitki adı. BV, 181
hāne *Far.* Ev, mesken. KE, 205
haneki *Ar.* Vücutta bir bölge. BV, 181
hangına Sevgili han, hancağız. CCII, 599
hanhan *Ar.* Bitki adı. BV, 181
hanı Hani. TZ, 173
hānıkhāh *Ar.* Tekke. GT, 261
hanıs I *Ar.* Kemiğin kapışkak olması. BV, 181
hanıs II *Ar.* Yemini yerine getirmemek. KFT, 993
hanlıh Krallık, hükümdarlık. CCII, 599
hanlık (~ hanlık) Krallık. CCII, 599; **hanlık** Devlet, hanlık. HOA, 246; Sultanlık. İH, 22
hannān *Ar.* Çok acıyan. KF, 118

ḥanşer Ar. İşaret parmağı. KF, 118

hantaz Bugün *hantal* dediğimiz, iri yarı dört köşe, yakışsız adam, her yakışsız şeyler. İH, 22

ḥānumān Far. Ev bark, yuva. GT, 261

ḥanūt Ar. Ölü için kullanılan ilaç. İM, 530; Ölüyü ilaçlamada kullanılan ilaç. KE, 205

hanuz Far. Daha, henüz. CCII, 599

ḥanḡal Ar. Ebu Cehil karpuzu denilen meyve, acı hıyar. GT, 261; Ebûcehil karpuzu. HOA, 246

hanzale Ar. Bitki adı. BV, 181

hapazla- Avucunu doldurarak almak. İH, 23

harab I Ar. ? BV, 181

ḡarāb II Ar. Kendinden geçmiş, sarhoş. GT, 261; Yıkık, viran, perişan. GT, 261; Yorgun. HOA, 246; Yıkık, viran. İM, 530; KF, 118; Harap, yıkık, viran. KE, 205; Harap, perişan. MG, 151

ḡ. ol- Mahvolmak, bozulmak, helak olmak. BM, 488 bk. **helak ol-**

ḡ. kıl- Yıkmak, viran etmek. KE, 205

ḡarabat I Ar. Fahişe. CCI, 462

ḡarabat II Ar. Gelenev. CCI, 462

ḡarāc (~ ḡarāc) Ar. Müslüman olmayanlardan alınan vergi. İM, 530; Haraç, vergi. KE, 205; Haraç. KF, 118; KFT, 993; **ḡarāc** Vergi, haraç. GT, 261

ḡarācī Ar. Haraçla ilgili, harç alınan. İM, 530

ḡarām I (~ haram) Ar. Dince yasak olan şey, haram. GT, 261; Dînî yasak. HOA, 246; Dinen yasaklanmış

şey. İM, 530; Haram, dince yasaklanmış şey, helal olmayan. KE, 205; Din açısından haram sayılan şeyler, haram. KF, 118; Yasak olan şeyler. KFT, 993; Yapılması din tarafından yasaklanan fiil, haram. MS, 124; **haram** Yasa dışı, haram. CCII, 599

ḡ. bol- Yasak olmak. KE, 205

ḡ. kıl- Yasaklamak. KE, 205

ḡ. ol- Haram olmak. KF, 119; MS, 124

ḡ. yi- Haram yemek. KF, 119

ḡarām II Ar. Kâbe. GT, 261

ḡarāmī Ar. Hırsız, haydut, harāmî. GT, 261; Hırsız, yolkesen. KF, 119

ḡarāmlik Ar.T. Haram olma. İM, 530

ḡaram za(de) (~ ḡarāmzāde)
Ar.Far. Uğursuz, gayrimeşru çocuk, piç. BM, 488; **ḡarāmzāde** Hârāmzāde, piç. GT, 261

ḡaran Ar. Atın tepme, ısırma huyunu edinmesi. BV, 181

ḡarāret Ar. Sıcaklık. BV, 182

ḡaravul Moğ. Nöbetçi, bekçi. CCI, 462

ḡarb Ar. Savaş, harb. GT, 261; İM, 530; Harp, savaş. KE, 205; MG, 151; Savaş, kavga. KF, 119

ḡ. kıl- Savaşmak. KE, 205

ḡarbak Ar. Zanbak ailesinden, beyaz ve siyah renklerde iki türü bulunan bir bitki. HOA, 246

ḡarbī I Ar. Esas, gerçek. KF, 119

ḥarbī II Ar. Okçuluk terimi, okdan bir tutam kaldıktan sonra atma. HOA, 246

ḥarbī kāfir Müslümanların savaştıkları gayrimüslimlerden her biri. İM, 530

ḥarbiyye ḥatun Müslümanların savaştıkları yerlerdeki kadınlardan her biri. İM, 530

ḥarbiyye kāfir Müslümanların savaştıkları gayrimüslimlerden her biri. İM, 530

ḥarbiyye kāfire Müslümanların savaştıkları yerlerdeki kadınlardan her biri. İM, 530

ḥarc Ar. Sarf, harc (etme). GT, 262; Sarf, gider. İM, 530; Harcama, gider. KE, 205

ḥarç Ar. Masraf. CCI, 462

ḥ. ét- Harcamak. CCI, 462

ḥardal Hardal. BV, 182

ḥarek Ar. Atın hârik kemiğinin kırılması. BV, 182

ḥarekât Ar. Hareketler. GT, 262

ḥareket Ar. Hareket. BV, 182; HOA, 246; İM, 530; MG, 151; Tavır, gidiş, hareket. GT, 262; Sarsıntı, deprem. KE, 205; Hareket, oynama. KF, 119

ḥ. eyle- Oynatmak. KF, 119

ḥareketlü Ar.T. Hareketli. HOA, 246

ḥarem Ar. Harem. GT, 262; Hac zamanında ihrama girilen yerden itibaren Kabe'ye doğru olan kısım. İM, 530; Harem, kadınlar dairesi, yasak yer. KE, 205

Ḥaremeyn Ar. Mukaddes bölge. BV, 182; Mekke ile Medine. İM, 530

ḥarf Ar. Harf, söz. GT, 262; Harf. İM, 531; KF, 119; Harf, alfabeyi oluşturan işaretlerden her biri. KE, 205

ḥarîç Harcama. KFT, 993

ḥārîṣa Ar. Deriyi çizerek açılan yara. KFT, 993

ḥāric Ar. Dış, dışarı. İM, 531; MG, 151

ḥāricī Ar. Hz. Aişe'ye isyan eden. İM, 531; Dışarıya çıkan; Hz. Ali'ye isyan eden üyelerden her biri. KE, 205

ḥarîf Ar. Dost, arkadaş; adam, kimse. GT, 262

ḥārik I Ar. Eğer duran yer. BV, 182

ḥarîḫ II Ar. Uca kemiği. BV, 182

ḥarîr Ar. İpek. BV, 182; İM, 531; KF, 119; KFT, 993; İpek, ipekli. GT, 262; İpek (iplik). MG, 151

ḥarîṣ I Ar. Hırslı, tamahkâr, haris. GT, 262; Hırslı, çok istekli. KE, 205; İstekli, hırslı. KF, 119

ḥ. kıl- İsteklendirmek. KE, 205

ḥ. eyle- Hırslandırmak. KF, 119

ḥāris II Ar. Muhâfız, bekçi. GT, 262

ḥārîṣa Ar. Bir cins baş yarığı. İM, 531

ḥarîṣlık Ar.T. Hırslılık, aşırı isteklilik. KE, 205-206

ḥ. kıl- Aşırı isteklendirmek. KE, 205-206

harla- Har har yanmak. İH, 23

ḥarman Far. Harman. BM, 488; KE, 206

Ḥarrâz Ar. Ebû Mûsâ Harrâz. HOA, 246

harūn (~ **hārūn**) Ar. Harın, ilerleyecek yerde duran ya da geri giden hayvan, huysuz. HOA, 246; **hārūn** Huysuz hayvan. MG, 151

hārūnu'r-reşīd Meşhur Abbâsî halîfesi. GT, 262

haş (~ **hāş** ~ **hāş**) Ar. Has. BV, 182; **hāş** Has, hâlis; bir kimseye (hükümdara) mahsus. GT, 262; Özel, mahsus. İM, 531; Özel, has. HOA, 246; Has; hükümdara mahsus. MG, 152; Mahsus, özel, özgü. MS, 124; **hāş** Has. KFT, 993

h. kim Özellekle. İM, 531

hasa Ar. Özellekle. CCI, 462

Hasan I Ø MS, 124 *bk.* **Hasan-ı Başrî**

Hasan II Ebû Cafer oğlu Muhammed Herevî. HOA, 246

Hasan Meymendî Ø GT, 262 *bk.* **Hôca Hasan**

Hasan Zeyyâd Oğlu Hasan b. Zeyyad, Hanefî fıkıh âlimlerindendir. Ebû Hanîfe'nin talebesidir. MS, 125

Hasan-ı Başrî Tabiinden büyük bilgin. KFT, 994; Ebû Saîd el-Hasen b. Yesâr el-Basrî, Medine'de doğmuştur. Sahabelerin sohbetlerine katılmış, Basra'ya giderek ders almış ve birçok öğrenci yetiştirmiştir. MS, 124-125 *krş.* **Hasan I**

hasâret Ar. Zarar ziyan. GT, 262

hasbe Ar. Kızamık hastalığı. KE, 206

hasbî Ar. Karşılıksız, parasız, bedava. KE, 206

haseb Ar. Soy, asillik, soy temizliği. KE, 206

hased Ar. Kıskançlık, haset. GT, 262; Haset, kıskançlık, çekemezlik. KE, 206; Kıskançlık, çekememezlik. KF, 119; MS, 125

h. eyle- Çekememek. KF, 119

hasefe Ar. Sünnet yerine varana kadar olan zekerin başı. KFT, 994

haseki (~ **hāşekî**) Ar. Hükümdarların yakını, has adamları. GT, 262; **hāşekî** Hükümdarın yakın adamı. MG, 152

hasen Ar. Güzel. KFT, 993

hasenât Ar. İyilikler. KF, 119

hasene (~ **hasenet**) Ar. İyilik, hayır. KF, 119; **hasenet** İyilik, hayırlı iş. İM, 531

h. vir- İyilik vermek, hayır vermek. KF, 119

hâşıl Ar. Hâsıl. BV, 182; Hâsıl, husûle gelen, elde edilen. GT, 262; Meydana gelen, olan. İM, 531; KF, 119; MG, 152; Elde edilen, toplanan. KE, 206; Ortaya çıkmış. KFT, 994; Meydana gelen, ortaya çıkan. MS, 125

h. kıl- Elde etmek. KE, 206

h. ol- Hasıl olmak, meydana gelmek. KF, 119; Ortaya çıkmak. MS, 125

h. bol- Gerçekleşmek, ortaya çıkmak. HOA, 246

haşım Ar. Düşman. İM, 531; KFT, 994; Düşman, karşı taraf. KF, 119

hasır (~ **haşır**) Ar. Hasır. CCI, 462; **haşır** Hasır. GT, 262

haşî Ar. Hadım, iğdiş, burma, eneme. KE, 206

h. kıl- Hadım etmek. KE, 206

- ḥasīb** Ar. Metindeki hikâyede, Hārūnurreşdī'in Mısır'ı fethettiği zaman, firavunlara nisbet, bilhassa Mısır'ın başına getirdiği nakledilen zencî köle; huseyb olarak da bilinir. GT, 262
- ḥaṣīr** Ar. Hasır. İM, 531; Hasır, sazdan yapılmış sergi. KFT, 994
- ḥasīs** Ar. Cimri, hasis; alçak, insanı küçülten. GT, 262; Cimri, pinti. KE, 206
ḥ. bol- Cimri olmak. KE, 206
- ḥaṣiyyet** Kuvvet, tesir, hassa. GT, 262; Bir şeye mahsus olan kuvvet, tesir. MG, 152
- ḥaṣlet** (~ **ḥaṣlet**) Ar. Haslet. BV, 182; **ḥaṣlet** Tabiat, huy, mizaç. GT, 262; İnsanın yaradılışındaki huyu, mizacı. İM, 531; Neden; özellik. HOA, 246
- ḥaṣletlü** Ar.T. Huylu, hasletli. HOA, 246
- ḥaṣm** Ar. Düşman, hasım. GT, 263; KE, 206
- ḥasret** Ar. Hasret. GT, 263; Göreceği gelme, özleyiş. İM, 531
- ḥāṣṣ** Ar. Has, özgü, özel, mahsus. KE, 206
ḥāṣṣ kıl- Özel yapmak. KE, 206
- ḥāṣṣa(ten)** (~ **ḥāṣṣa**) Ar. Hassa. BV, 183; Bilhassa, hasseten. GT, 263; Özellikle. İM, 531; Bilhassa, hasseten. MG, 152; **ḥāṣṣa** Özellikle, hassaten. HOA, 246
- Ḥaṣṣāf** Ahmed b. Amr. KFT, 994
- ḥaṣṣiyyet** Ar. Bir şeye mahsus olan kuvvet, tesir. MG, 152
- ḥaṣṭa** (~ **ḥasta**) Far. Hasta. DM, 84; **ḥasta** GT, 263; İM, 531; MS, 125; TZ, 173; Hasta, rahatsız. KF, 119
ḥ. sor- Hastayı ziyaret etmek. İM, 531
ḥ. ol- Hastalanmak. KF, 119
ḥ. bol- Hasta olmak. TZ, 173
- ḥastalan-** Far.T. Hastalanmak. TZ, 173
- ḥastalık** (~ **ḥastelık**) Far.T. Hastalık, hasta olma. İM, 531; Hastalık, rahatsızlık. KF, 119; **ḥastelık** Hastalık. HOA, 246
- ḥasūd** Ar. Hasetçi, kıskanç. GT, 263
- ḥaṣūdlik** Ar.T. Kıskançlık. KF, 119
- ḥasūdlik** Ar.T. Çekemezlik, kıskanma. İM, 531
- ḥāṣ** (~ **ḥaṣ**) Far. Haç. DM, 84; **ḥaṣ** Haç, salıp. TZ, 173
- ḥaṣan** Ne zaman?, Ne vakit? DM, 84
- ḥaṣekriṣ** Ar. Yara yongası. HOA, 246
- ḥaṣem** Ar. Maiyet, hizmette bulunanlar, tebea, ordu. GT, 263
- ḥaṣeri** Ar. Terbiyesiz, ahlaksız, kötü adam; elinden her fenalık gelen kimse. İH, 23
- Hāṣim** Ebû Hāṣim. HOA, 246
- hāṣime** Ar. Baş yarığının bir cinsi. İM, 531; Kemiğin de kırıldığı yara. KFT, 994
- ḥaṣīnlik** Ar.T. Sertlik. İM, 531
- ḥāṣiye** Ar. Hizmetkârlar, etrâf, tebea. GT, 263
- ḥaṣv** Ar. Yün. MG, 152
- ḥaṭ I** Ar. Parmağın on ikide biri olan bir ölçü. KF, 119
ḥ. eyle- Parmağıyla gezdirmek. KF, 119

ḥaṭ II Ar. Yazı. GT, 263; Çizgi, satır. HOA, 246

Ḥaṭā I Doğu Türkistan. GT, 263

ḥaṭā II (~ ḥaṭā') Ar. Hata. BV, 183; Yanlış, yanlışma, hatâ, kusur. GT, 263; Yanlış, yanlışma. İM, 531; Hata, yanlışlık. KE, 206; Hata, yanlış. KFT, 994; MG, 152; Yanlış. HOA, 246; **ḥaṭā'** KF, 119

ḥ. kıl- Yanlış yapmak. KE, 206

ḥ. eyle- Yanlış yapmak. KF, 119

ḥ. ol- Yanlış olmak, yanlışmak. KF, 119

ḥaṭab Ar. Odun. KFT, 994

ḥaṭālīk Hata olma. KFT, 994

ḥātam Ar. Mühür, üstü mühürlü yüzük. KF, 119

ḥaṭar Ar. Tehlike. GT, 263; İM, 531; KE, 206; MG, 152; Hatalı. HOA, 246

ḥ.ḡa at- Tehlikeli bir davranışta bulunmak. KE, 206

ḥaṭāsuz Hatasız. KFT, 994

Ḥaṭāy Doğu Türkistan. GT, 263

ḥātem Ar. Mühür. GT, 263

Ḥātem-i Ṭāyī İslâmdan önce yaşamış, cömertliği ile meşhur İbnü Abdu'llah b. Sad'ın lâkabı. MG, 152

ḥatım Tamamlama, kapatma. KFT, 994

ḥatımlama Ar.T. Mühürleme, kapatma. KFT, 994

ḥatımlı Ar.T. Mühürlü. KFT, 994

ḥatımsuz Ar.T. Mühürsüz. KFT, 994

ḥatın Kadın. DM, 84

ḥāṭır I (~ ḥāṭır) Ar. Düşünce, fikir. KF, 119; ḥāṭır Zihin, akıl. MS, 125

ḥaṭır II Gönül, hatır. GT, 263

ḥaṭīb (~ ḥaṭīb) Ar. Hutbe okuyan, hatîp. GT, 263; Camide hutbe okuyan. İM, 531; Hutbe okuyan, konuşmacı. KE, 206; Hatip. KFT, 994; **ḥaṭīb** Söz söyleyen, hitabeden. KF, 119

ḥ. bol- Hutbe okumak. KE, 206

ḥaṭīblik Ar.T. Hutbe okuma, konuşmacılık. KE, 206; Hatiplik. KFT, 994

ḥātīf Ar. Gizli. İM, 531

Ḥātim Ø GT, 263; MG, 152 bk.

Hātem-i Tayi; Ḥātim-i Ṭāyī

Ḥātim-i Ṭāyī İslâmdan önce yaşamış çok zengin bir Arap şâir ve asılzâdesi. GT, 263

ḥaṭīra Ar. Mezar. İM, 531

ḥatm Ar. Sona erme, bitirme, hatim. GT, 263; Sona erdirme, bitirme. İM, 531; Kur'an'ın tamamını okuma. KE, 206; Kur'an'ı baştan sonuna kadar okuma. KF, 119

ḥ. kıl- Kur'an'ın tamamını okumak. KE, 206

ḥ. eyle- Kur'an'ı bitirmek. KF, 119

ḥ. ol- Kur'an'ı bitirmek. KF, 119

ḥatme Ar. Hatme etme, bitirme. KF, 119

ḥaṭmī Ar. Ø bk. ḥaṭmī

ḥaṭra Ar. Okçuluk terimi, sol eli kabza ile birlikte aşağı bırakmak. HOA, 246

ḥaṭṭ (~ ḥaṭṭ) Ar. Çizgi. İM, 531; Yazı, çizgi, satır. KE, 206; Yazı. KFT, 995; Çizgi, hat. MG, 152; ḥaṭṭ Yazı. HOA, 246

- ḥ.ı muḥayyer biriş-** Yazı güzelliği konusunda yarışmak. KE, 206
- ḥ. tut-** Yazı yazmak. KE, 206
- ḥattā** Ar. Tâ ki, -e kadar, -incaya kadar, diye. GT, 264; Hem de, hatta. KF, 119; Ta ki, hatta. KFT, 995
- ḥ.'l-'arak** Terleyinceye kadar. GT, 264
- Ḥattāb** Özel ad, Hz. Ömer'in babası. KFT, 995
- Ḥattābiyye** Ar. Bir kabile adı. KFT, 995
- ḥattlḡ** Ar.T. Çizgili. KE, 206
- ḥatun** (~ ḥātun ~ ḥatun) Hatun, evin kadını. BM, 488; Kadın, hanım, hatun. CCII, 599; Kadın. DM, 84; GT, 264; İM, 531; KFT, 995; Hanım, kadın. KE, 206; Hatun. TZ, 173; ḥātun Kadın. MG, 153; ḥatun Hatun. BV, 183 *krş.* ḥatın
- ḥ. ol-** Karı almak, evlenmek. GT, 264
- hatunlar urunu** Matem sözlerini mahsus makamiyle söyleyecek kadınların toplandığı yer. İH, 23
- hav** Atın yürüyüş şekillerinden birisi. MG, 153
- havā I** (~ hava ~ ḥavā) Ar. Hava, gökyüzü. KE, 206; MG, 153; **hava** Hava. CCI, 462; **ḥavā** KE, 120
- yamgurlu h.** Yağmurlu hava. CCI, 462
- yarık h.** Açık hava. CCI, 462
- havā II** Heva, heves. KFT, 995
- Hava III** Hz. Havva. CCII, 599
- ḥavāle** Ar. Havāle (etme). GT, 264; Bir işi veya bir şeyi başkasına bırakma. İM, 532; (Para) yollamak, göndermek. KE, 206; Gönderme. KFT, 995
- ḥ. kıl-** Yollamak, göndermek. KE, 206
- ḥ. kılın-** Yollanmak, gönderilmek. KE, 206
- ḥavāli** (~ ḥavālī) Ar. Civar, etraf. HOA, 246; **ḥavālī** Çevre, etraf. KF, 120
- havan** Havan. BV, 183
- ḥavāriç** Ar. Hariciler diye tanınan dinî topluluk. KFT, 995
- ḥavāricī** Ar. Hariciler, Hz. Ali'ye baş kaldıranlar. İM, 532
- ḥavāş** Ar. Haslar. GT, 264
- ḥavāyic** Ar. İhtiyaçlar. İM, 532; KF, 120
- ḥavel** Ar. İyi görmeme hastalığı. BV, 183
- ḥavf** Ar. Korku, korkma. GT, 264; Tehlikeli, korkulu. MG, 153
- ḥavl** Ar. Güç, kuvvet. KE, 206
- ḥavşeb** Ar. Köstek yeri. BV, 183
- ḥavuz** Ar. Havuz. KF, 120
- ḥavz** Ar. Havuz. İM, 532; KE, 206; MS, 125
- ḥay I** Ar. Diri, canlı. KF, 120
- ḥāy II** Seslenme edatı. HOA, 246
- ḥayā** Ar. Hayâ, nâmûs, utanma. GT, 264
- ḥayāl** (~ ḥayāl) Ar. Hayal, kafada tasarlanıp canlandırılan şey. İM, 532; Hayal, zihinde tasarlanan imge. KE, 206; **ḥayāl** Hayal. GT, 264
- hayat I** Hanenin havlusu, avlusu, etrafı çevrilmiş meydanlığı. İH, 23
- ḥayāt II** Ar. Hayat, ömür. GT, 264
- ḥayavān** İnsan dışındaki canlılar. İM, 532
- haybat** Ar. Heybet. CCII, 599
- haybatlı** Ar.T. Heybetli. CCII, 599

- ḥayda** Nerede. CCII, 599
- ḥāye** *Far.* Haya. İM, 532
- ḥayf** *Ar.* Yazık, pişmanlık. GT, 264
- ḥ.ım kil-** Hayıflanma. GT, 264
- ḥāyin** *Ar.* Hain. KFT, 995
- ḥayınlık** *Ar.T.* Hayınlık, nankörlük. KF, 120
- ḥayır** (~ **ḥay(ı)r**) *Ar.* Hayır. BV, 183; KF, 120; **ḥay(ı)r** Hayır, iyilik. MS, 125 *bk.* **ḥayr**
- ḥ. ol-** Hayırlı olmak. KF, 120
- ḥ. vir-** Hayır vermek. KF, 120
- ḥ. veril-** Hayır verilmek. KF, 120
- ḥ. eyle-** Hayır vermek. KF, 120; Hayır işlemek. MS, 125
- ḥayırlı** *Ar.T.* Hayırlı. KF, 120 *bk.* **ḥayırlu**
- ḥayırlık** *Ar.T.* Hayırlılık. KF, 120
- ḥayırlu** *Ar.T.* Hayırlı, kutlu. KFT, 995; Ø KF, 120 *bk.* **ḥayırlı**
- ḥayış** Kayış. CCII, 599
- ḥāyıt** *Ar.* Duvar. MG, 153; ? BV, 183
- ḥāyız** (~ **ḥāyız** ~ **ḥayız**) *Ar.* Aybaşı kadın. İM, 532; Âdet gören kadın. MG, 153; Hayızlı, hayız gören (kadın). MS, 125; **ḥāyız** Hayızlı. KFT, 995; **ḥayız** Kadınların her ay geçirdikleri hastalık; hayızlı. KFT, 995
- ḥāyil** *Ar.* Perde benzeri ortayı bölen nesne. KF, 120
- ḥāyin** *Ar.* Hain, hıyanet eden. KE, 206; Hıyanet eden, hayın. KF, 120
- ḥāyız I** *Ar.* Aybaşı olan kadın. KE, 207
- ḥ. bol-** Aybaşı olmak. KE, 207
- ḥāyız II** Kısır hayvan. BV, 183
- ḥaykır-** Nara urmak. İH, 23
- ḥayl I** *Ar.* At. BV, 183; HOA, 246
- ḥayl II** Kabîle. GT, 264
- ḥaylı** *Far.* Hayli, çok. TZ, 173
- ḥaylî** *Far.* Epeyce, çok. GT, 264
- ḥayma** Çadır. KFT, 995
- ḥayme** *Ar.* Çadır. GT, 264; İM, 532; KF, 120
- ḥ. ur-** Çadır kurmak. GT, 264
- ḥayr** (~ **hayr**) *Ar.* İyilik; iyi; hayır, hayırlı. GT, 264; İyi, faydalı iş. İM, 532; Hayır, iyilik, faydalı iş. KE, 206; Hayır, iyilik. KF, 120; MG, 153; **hayr** İyilik. HOA, 246 *bk.* **ḥayır**
- ḥayrân** *Ar.* Şaşmış, hayrân. GT, 264
- ḥayrât** *Ar.* Hayırlar. İM, 532
- ḥayret** *Ar.* Şaşma, hayret. GT, 264
- ḥayrlıḡ** *Ar.T.* Hayırlı, iyi. KE, 206
- ḥ. bol-** İyi olmak. KE, 206
- ḥayrsız** *Ar.T.* Hayırsız, faydasız. KE, 207
- ḥ. bol-** Faydasız olmak. KE, 207
- ḥayva** (~ **hayva**) *Ayva.* DM, 84; KK, 109; **hayva** TZ, 173
- ḥayvân I** *Ar.* Canlılık, hayat. GT, 264
- ḥayvân II** (~ **ḥayvan** ~ **ḥayvân**) *Ar.* Hayvan. GT, 264; KFT, 995; Hayvan, canlı. HOA, 246; **ḥayvan** Hayvan. BV, 183; **ḥayvân** KF, 120
- ḥayvânât** *Ar.* Hayvanlar. GT, 264
- ḥayy** *Ar.* Canlı, diri (Tanrı). GT, 265

ḥayya ‘alā’ṣṣalāḥ Ar. “Toplanın namaza gelin!” sözü. KE, 207

ḥayyāt Ar. Terzi. KFT, 995

ḥayye ‘alel-felāḥ Ar. “Kurtuluşa gelin” anlamında ezanda kullanılan bir söz. İM, 532

ḥayye ‘aleṣ-ṣalāt Ar. “Namaza gelin” anlamında ezanda geçen bir söz. İM, 532

ḥayz Ar. Kadınların aybaşı. İM, 532; Hayız, aybaşı, ay hâli. KE, 207; Kadının adet görmesi. KF, 120; Hayız, kadınlarda aybaşı. MS, 125

ḥ. bol- Aybaşı olmak. KE, 207

ḥ. kör- Aybaşı olmak. KE, 207; Adet görmek. KF, 120

ḥayzerān Sıcak memleketlerde yetişen uzun yapraklı kamış. MG, 153

ḥazā Ar. Bu. HOA, 246

ḥazam Ar. Hızla yürümek. BV, 183

ḥazar I Barış hali, hazer (sefer’in zıddı). GT, 265

ḥazar II (~ **ḥazer**) Ar. Sakınma, korunma. KF, 120; **ḥazer** Sakınma, kaçınma. GT, 265

ḥ. eyle- Sakınmak. KF, 120

ḥazf Ar. Yok etme, ortadan kaldırma. KF, 120

ḥ. ol- Yok olmak. KF, 120

ḥāzıḳ (~ **ḥāzıḳ**) Ar. Hazâkatli, usta. GT, 265; Usta, mâhir. MG, 153; **ḥāzıḳ** Usta. BV, 183

ḥāzır (~ **ḥazır**) Ar. Hazır. GT, 265; KFT, 995; MG, 153; Hazır, uygun. HOA, 246; Meydanda, göz önünde olma. İM, 532; Hazır,

huzurda, göz önünde. KE, 207; Bulunan. KF, 120;

ḥazır Hazır. BV, 183

ḥ. bol- Hazır olmak. KE, 207

ḥ. kıl- Hazır etmek. KE, 207

ḥ. eyle- Hazırlamak. KF, 120

ḥ. ol- Hazır olmak. KF, 120

ḥāzırılık Ar.T. Hazırlık. İM, 532; Hazırlık, hazır olma. KFT, 996

ḥazîn Ar. Hazîn, hüznü. GT, 265

ḥazîne (~ **ḥazîne**) Ar. Hazîne. GT, 265; **ḥazîne** Devlet malının saklandığı yer. HOA, 246

ḥazîre I Ar. Etrafı çevrili yer, ağıl. KE, 207

ḥ. kıl- Hazır etmek. KE, 207

ḥazîre II Ar. Mezar. İM, 532

ḥaziz Ar. Kutsal, aziz. CCII, 600

ḥazna Ar. Tatarlar *kazna* der; (ir kaznası iski söz, ir şırakki ikki köz); bu kelime *kazma* aslından pek âlâ define ve hazine demeklik üzere Türkçedir. İH, 23

ḥazrā Ar. Yeşillik. GT, 265

ḥazret I (~ **ḥazret**) Ar. Hazret (saygı sözü). GT, 265; **ḥazret** Saygıdeğer. HOA, 246; Saygı için kullanılan bir söz. İM, 532

ḥazret II (~ **ḥazret**) Ar. Huzur, makam. GT, 265; **ḥazret** Bir kimsenin huzuru, önü. KF, 120; Huzur, kat. MG, 153

ḥazṣ Ar. Zevk, haz. GT, 265

heb Hep, bütün. HOA, 247

hec İslam’ın beş şartından biri. İM, 532

hecā Ar. Hece. İM, 532; Hece, seslem. KE, 207
hecın Ar. Deve. BV, 183
hecr Ar. Hicran. GT, 265
hêç Far. Hiç. CCI, 462; Asla, hiç. CCII, 600
hêç nême Far.T. Asla, hiç de. CCII, 600
hêç nême tagı Far.T. Hiçbir şey, hiç. CCI, 462
hediye Ar. Hediye, armağan. GT, 265; İM, 532; Hediye. KFT, 996
hedy Mekke'ye götürülen kurbanlık hayvan. İM, 532
hedye Ar. Hediye, armağan. KE, 207
h. bir- Armağan vermek. KE, 207
h. biriş- Karşılıklı armağan vermek. KE, 207
heğbe Ar. Heybe. DM, 84; Hurç. İH, 23
hekāyet Ar. Anlatma, hikaye etme. KFT, 996
helāk Ar. Helak. BV, 184; Mahv, helāk (olma). GT, 265; Mahvolma, ölme. İM, 532; KE, 207; Yok olma, helak. KF, 120; Yok olma. KFT, 996; Mahvolma, yok olma. MS, 125
h. bol- Mahvolmak, ölmek. KE, 207
h. kıl- Mahvetmek, öldürmek. KE, 207
h. eyle- Yok etmek. KF, 120
h. ol- Mahvolmak, bozulmak, helak olmak. BM, 488; Yok olmak. KF, 120 *bk. ħarab ol-*
h. it- Yok etmek. MS, 125
h. et- Bozmak, mahvetmek. BM, 488 *bk. yamanla-*
helāket Ar. Helāket olma. GT, 265

helāklik Ar.T. Helāk olma. GT, 265; Mahvolma. İM, 532; Yok olmak. KE, 207; Yok olma, mahvolma. KF, 120
helāl Ar. Helal, nikâhlı eş, haram olmayan. KE, 207; Haram olmayan şey, helāl. KF, 120; Helal, dinen yasak olmayan. MS, 125
h. bol- Helal olmak, nikâhlı eş olmak. KE, 207
h. kıl- Helal etmek. KE, 207
h. kör- Helal kabul etmek. KE, 207
h. sa- Helal sanmak. KE, 207
h. ol- Haram olmamak. KF, 121; Helal olmak. MS, 125
h. eyle- Temizler, arındırır. KF, 121
helezon Ar. Helezon şeklinde. HOA, 247
heligüc Ar. Bitki adı. BV, 184
helik Ar. Bitki adı. BV, 184
helile Ar. Halile, tohumları müşhil olarak kullanılan bir bitki. BV, 184
helīlec Ar. Tohumları müstakil olarak kullanılan bir bitki, kara halile. HOA, 247; Hindistan cevizi. İM, 532; Tohumları müşhil olarak kullanılan bir nebat, halile. KF, 121
helke Yun. Üstü halkalı saplı tencere gibi bakır kap. İH, 23
helyūn Ar. Kuşkonmaz. BV, 184
hem Far. Ve, hem. CCII, 600; Hem, aynı zamanda, ve. GT, 265; Aynı, bir; hem. HOA, 247; Karşılaştırma edatı. KFT, 996; Hem (benzer görevli sözleri birbirine bağlar). MS, 125

hemān *Far.* (Yine) de, dahi. GT, 265; Hemen. KFT, 996

Hemdaniyye *Ar.* Bir kabile adı. KFT, 996

hemdem *Far.* Yakın arkadaş, refik. GT, 265

Hemedān (İranda) Hemedan şehri. GT, 265

hemeşe *Far.* Daima, her zaman. CCII, 600

hemîşe *Far.* Dâima, her zaman. GT, 265; KE, 207; MG, 154; Sürekli, daima. HOA, 247

h. bol- Devamlı olmak. KE, 207

h. kıl- Devamlı yapmak. KE, 207

hemm *Ar.* Gam, keder, sıkıntı. KF, 121; Gam, keder. KFT, 996

hem-reng *Far.* Aynı renkli. KE, 207

h. bol- Rengi aynı olmak. KE, 207

hemyān *Far.* Büyük kese, heybe. GT, 265

hemze *Ar.* Hemze. KFT, 996

henāk Çene, çene altı. MS, 125

henüz *Far.* Şimdiye kadar, ancak. İM, 533

henüz (~ **henüz**) *Far.* Henüz. BM, 488; Henüz, daha. GT, 265; **henüz** Henüz. KFT, 996 *bk. sonra*

h. çıkma- Daha çıkmamak. İH, 23

hep *Far.* Hep. CCII, 600; Hep, bütün. HOA, 247

her *Far.* Her. BM, 488; BV, 184; CCII, 600; HOA, 247; KFT, 996; TZ, 173; Her, hep, bütün. GT, 265; İM, 533; MG, 154; MS, 125; Her, her bir. KF, 121 *bk. degme*

h. kez Her sefer. KF, 121

herekli bağ Çubukları ağaçlara bağlanıp çadır gibi yapılmış. İH, 23

herevî I *Ar.* Bir altın çeşidi. KFT, 996

Herevî II Ebû Çafar Hasan oğlu Muhammed Herevî. HOA, 247

hergiz *Far.* Asla. CCI, 462; CCII, 600; İH, 23; Âsla, hiçbir suretle. GT, 266; Asla, katiyen, hiçbir vakit. İM, 533

herkiz *Far.* Asla. CCI, 462

Herodes Hz. İsa'yı yargılayan yargıçlardan birisi, Herod Antipas; Hz. İsa'nın doğduğu dönemde Yahudi Kralı Herodes. CCII, 600

hêrsek Fahişe, ahlaksız, namussuz. CCII, 600

hêrsekçi Fahişe, ahlaksız, namussuz. CCII, 600

herze *Far.* Hezeyan, sayıklama, saçmalama. BM, 488

heş *Far.* Kaba keten kumaş. CCI, 462

hevā I *Ar.* Hava. BV, 184; GT, 266

hevā II *Ar.* Heves. BV, 184; Heves, arzu. GT, 266; Heves, istek, arzu. İM, 533

h. ve heves Zevk ve şehvet. GT, 266

hevādar *Ar.Far.* Havadar, dost, taraf tutma. KE, 207

hevān I *Ar.* Havan. BV, 184

hevān II *Ar.* Horluk, aşağılık. BV, 184

heves *Ar.* Arzu, (gelip geçici) istek. GT, 266; Arzu, istek. KF, 121

heybet *Ar.* Heybet, mehabet. GT, 266; Korku ile saygı duygularını birden uyandıran hal veya gösteri. İM, 533; Heybet, korku. KF, 121; Gösteriş, heybet.

KFT, 996; Heybet. MG, 154
heybetlũ Ar.T. Heybetli. KFT, 996
heyhāt Ar. Yazık! (ünlem) GT, 266
heykel Ar. Heykel. GT, 266
heyve Ayva. DM, 84 *krş.* **hayva**
heyvin Ar. Kolay. HOA, 247; KF, 121
h. eyle- Kolaylık sağlamak. KF, 121
h. ol- Kolay olmak. KF, 121
hezīme Ar. Koşarken kişneyen at. BV, 184
hezīmet Ar. Bozgun, yenilgi. KE, 207
hıbrat Tecrübe. GT, 266
hicıp Ar. Perde çavuşu, sarayın ileri gelen hademesi *hicıp* çihiz gibi imale edilmiş *hacip*den bozmadır. İH, 23
hıdmat Ar. Hizmet, vazife. GT, 266; Hizmet. KFT, 996
hıdmet Ar. Hizmet. BV, 184; İM, 533
hıffet Ar. Hafiflik. GT, 266
hıfız Koruma, saklama. KFT, 996
hıfz Ar. Saklama, hıfz. GT, 266; Saklama, ezberleme. İM, 533; Koruma, saklama. KF, 121
h. eyle- Aklında saklamak. KF, 121
hıjıldı Hışılta, göğsün hış hış ötmesi, rüzgârdan ağaç hışıldaması vesaire. İH, 23
hıķāk Ar. Dört yaşına girmiş develer. İM, 533
hıķķa Ar. Dört yaşına girmiş deve. İM, 533
hılāf Ar. Hilāf. BV, 184; Anlaşmazlık. KFT, 996
Hılāl Özel ad, Hilāl b. Yahya'r-Re'y büyük fakihlerden. KFT, 997

hıl'at (Hükümdar tarafından verilen) elbise, kaftan. GT, 266
hılıt Ar. Hılt, safra. BV, 184
hılķat Ar. Yaradılış. BV, 185; Yaradılış. İM, 533
hımār I Ar. Eşek. BV, 185; KFT, 997
hımār II (~ hımār) Ar. Kadınların baş örtüsü. İM, 533; **hımār** Örtü. KF, 121
hımmaş Ar. Nohut. İM, 533
hımmış Ar. Nohut. KFT, 997
hımmuş Ar. Nohut. KFT, 997
hınān Ar. Yara. BV, 185
hındukuk Ar. Bitki adı, kara yonca. BV, 185
hınnā Ar. Kına. BV, 185; KFT, 997
hınşır Ar. Parmak adı. HOA, 247
hınzır Ar. Domuz. KFT, 997
hıra bol- Alıklaşmak, çölde şaşırarak kalmak. İH, 23
hırāmān Far. Salınarak, salına salına, salınan. GT, 266
hırāmla- Far.T. Siperlenerek, gizlenerek yürümek. KE, 207
hırāmlamak Far.T. Siperlenerek, gizlenerek yürümek. KE, 207
hırāset Ar. Koruma, muhāfaza. GT, 266
hırdal Ar. Hardal. BV, 185
hırı Eşek çiçeği, mantı çiçeği; nebattandır. İH, 23
hırķa Ar. Hırka. BV, 185; GT, 266; İM, 533; Hırka, bir çeşit giysi. KF, 121
hırila- Harıldamak, harıltı çıkarmak. İH, 23
hırmen Far. Harman. İH, 23
hırş Ar. Sonu gelmeyen istek. İM, 533; Hırs, istek. MG, 154
hırva' Ar. Bitki. BV, 185

hıryar (*hıryar, nitlü*) Tahkikâ, muhakkak gibi bir söz tekit eden bir söz imiş. İH, 23

hırz Ar. Sığınak. İM, 533; KFT, 997

hışâl Ar. Huylar, tabiatlar. GT, 266

hayvân h. Hayvan huylu. GT, 266

hısım (~ **hışım**) Ar. Akraba. İH, 23; **hışım** Yakınlar. KFT, 997

h.ları erin Erin hısımları, akrabası. İH, 23

hışlat Ar. Tabiat, huy. KF, 121

hışm Ar. Akraba, hısım. BM, 488

hışmâne Düşmanca. MG, 154

hışset Ar. Hasislik, cimrilik. GT, 266

hışı- Vurmak, dövmek. CCII, 600

hışım Ar. Gazap, kin; ağır surette birine kızmak. İH, 23

hışınrak Ar.T. Haşince. BV, 185

hışîn Ar. Haşin. BV, 185; Haşin, ağır, katı. HOA, 247

h. bol- Yaranın ağırlaşması, katılaşması. HOA, 247

hıtân Ar. Cinsel organ. KF, 121

hıtmî Ar. Bitki adı. BV, 185; Hanım çiçeği. İM, 533

hıyânât (~ **hıyânât**) Ar. Hâinlik. GT, 267; Güveni kötüye kullanma. İM, 533; **hıyânât** Hainlik. KFT, 997

hıyânâtlık Ar.T. Hainlik içinde bulunma. İM, 533

hıyânet Ar. Hainlik, vefasızlık, güveni kötüye kullanma. KE, 207

h. kıl- Hainlik etmek. KE, 207

hıyânetçi Ar.T. Hainlik eden, vefasız. KE, 207

hıyâr I (~ **hıyâr**) Far. Hıyar, salatalık. GT, 267; MS, 125; Hıyar. İM, 533; **hıyâr** CCI, 462

hıyâr II Ar. Serbestlik. BV, 185; Bir işi yapıp yapmamaktaki serbestlik. İM, 533; Seçme hürriyeti. KFT, 997

hıyâr şanbar Far. Baklagillerden, siyah renkte olan meyvelerinin içinde çekirdeklerden başka hekimlikte kullanılan bir öz bulunan bitki, Hint hıyarı. CCI, 462

hıyârî Ar. Tercihli. KFT, 997

hıylet Ar. Oyun, hile. HOA, 247

hıyre Far. (Göz) donuk, fersiz. KE, 207

h. bol- Göz donuk, fersiz olmak. KE, 207

hıyrelîk Far.T. Donukluk, fersizlik. KE, 207

hızâm Ar. Kolan. MG, 154

hızlanguçı Hızlandırıcı. KE, 207

hızmat Ar. Hizmet. KFT, 997; Hizmet, vazife. MG, 154

hibe Ar. Hibe etme. KFT, 997

hibret Ar. Tecrübe. GT, 266

hicâb I Ar. Engel, perde. KF, 121

hicâb II Ar. Utanma, sıkılma. KE, 207

hicâmet Ar. Kan alma, hicamet.

h. eyle- Kan almak. KF, 121

h. ol- Hicamet olmak. KF, 121

Hicâz Hicaz. GT, 267; Yer adı. KFT, 997

hicâzî Ar. Hicaz yolcusu, hacca giden. GT, 267

hicret Ar. Hicret, İslami takvimde tarih başlangıcı (peygamberin Mekke'den Medine'ye göçü). GT,

- 267; Göç. İM, 533; Göç etme. KF, 121
- hicv** Ar. Şiir yoluyla alay etme, yermek. KE, 207
- h. ay-** Şiir yoluyla yermek. KE, 207
- h. aydı-** Birbirini şiirle yermek. KE, 207
- h̄iç (~ hiç)** Far. Hiç. GT, 267; KFT, 997; MG, 154; Yok denecek kadar az, önemsiz. İM, 533; Hiç, hiçbir. KE, 207; **hiç** Hiç. BM, 488; BV, 186; HOA, 247; KK, 109; Hiç, hiçbir. KF, 121
- h. nime** Hiçbir şey. GT, 267
- hiçilik** Küçüklük. KFT, 997
- hidāyet** Ar. Hak yolunu gösterme, hak yolunda olma. İM, 533; Doğru yolu bulma. KF, 121; Hak yol, doğru yol, Müslümanlık yolu. MS, 125;
- h. eyle-** Doğru yolu göstermek. KF, 121
- h. iste-** Doğru yolu dilemek. KF, 121
- h. vir-** Doğru yolu göstermek. KF, 121
- h. kıl-** Doğru yola koymak. KF, 121
- h. virici** Hidayet veren. KF, 121
- hiddet** Ar. Öfke, kızgınlık, hiddet. GT, 267
- hikāyāt (~ hikāyāt)** Ar. Hikâyeler. GT, 267; **hikāyāt** İM, 533
- hikāyet** Ar. Anlatma, hikâye (etme); Hikâye (metinde başlık olarak çok geçmektedir). GT, 267; Hikâyeler. İM, 533; Hikâye, masal, anlatı. KE, 207; Hikaye, öykü. KF, 121; Hikaye, anlatma. MG, 154
- h. kıl-** Anlatmak. KE, 207
- h. eyle-** Hikaye etmek. KF, 121
- hikme** Ar. Hikmet. GT, 267 *bk.*
- hikmet**
- hikmet** Ar. Hikmet. BV, 186; İM, 533; KF, 121; MG, 154; Hikmet (metinde çok kere başlık olarak geçmektedir). GT, 267; Düşüncel incelik. HOA, 247
- hil'at** Ar. Giysi, kaftan. KE, 208
- hilāf** Ar. Karşı, zıd, aks(i). GT, 268; Karşı, zıt. İM, 533; Karşı, zıt, yalan. KE, 208; Yalan, anlaşmazlık. KF, 121
- h. kıl-** Karşı gelmek. KE, 208
- h. eyle-** Yalan söylemek. KF, 122
- hilāl I** Ar. Ara, aralık. KF, 122
- h. eyle-** Aralığın temizlemek. KF, 122
- hilāl II** Ar. Hilāl. GT, 268
- hilālle-** Ar.T. Diş temizliğini yapmak. KF, 122
- hîle** Ar. Hile. BV, 186; GT, 268; KFT, 997; MG, 155; Oyun, aldatma. İM, 533; Hile, oyun, aldatma. KE, 208
- h. kıl-** Aldatmak. KE, 208
- hilel** Ar. Ara, aralık. İM, 533
- hilelle-** Parmaklarının arasını aralamak. İM, 533
- hilet** Çâre, hîle. GT, 268
- Hille** (Bağdat yakınında) Hille şehri. GT, 268
- hilm** Ar. Yumuşak huy, yavaşlık. GT, 268
- himāyet** Ar. Koruma, himâye. GT, 268
- himmet** Ar. Himmet, gayret. GT, 268; Çabalama, çalışma. KF, 122; Yardım. KFT, 998

himyā Ar. Para konulan kese. İM, 533
h̄in Ar. An, zaman, vakit. İM, 533
Hind Ar. Hindistan. GT, 268
hindī I Ar. Bir kılıç çeşidi. MG, 155
Hindī II (~ Hindī) Ar. Hinde ait. BV, 186; **Hindī** Hindli, Hindu. GT, 268; Hintli. KFT, 998
hindiba Ar. Bitki adı. BV, 186
Hindūstān Ar. Hindistan. GT, 268
hirmen Harman. TA, 107
hisāb Ar. Hesap. BV, 186; GT, 268; KFT, 998; MG, 155; MS, 125; Kayda değer. HOA, 247; Hesap, oranlama, tahmin. KE, 208; Hesap, sayma. KF, 122
h. eyle- Saymak. KF, 122
hisabla- Ar.T. Hesaplamak. KFT, 998
hisābsız Sayısız; sorgusuz. KF, 122
hisābsuz Hesapsız, sorgusuz. MS, 125
hişār Ar. Kale, hisar. GT, 268; KE, 208; Kale. TA, 107
hiseb Ar. Hesap, sayma. İM, 533
hiseb küni Kıyamet günü. İM, 534
hiseblen- Ar.T. Hesaplanmak, sayılmak. İM, 534
hiss Ar. Duygu. İM, 534
hişşe Ar. Pay, hisse. GT, 268
hiş (~ hiş) Far. Hiç. DM, 84; hiş TZ, 173
Hişām Özel ad. KFT, 998
hiṭāb Ar. Hitāp, hitabet. GT, 268; Konuşma, söyleme. İM, 534
h̄iz (~ hiz) Far. İbne, puşt, kadınımsı erkek. KE, 208; **hiz** Açıkça tarif edilmesinden haya edilen muhannes adam. (bu iki

kelime Türkçe değildir) İH, 23

hizām Ar. Atın kolanı. HOA, 247
h̄izlik Far.T. İbnelik, kadınımsı erkeklik. KE, 208
hizmet Ar. Hizmet, iş, iş görme. KE, 208
h. kıl- Hizmet etmek, iş işlemek. KE, 208
hōca I Far. Efendi, sâhip, büyük. GT, 268; Sahip. KF, 122; **hōcā** Efendi, sahip. KFT, 998; **hoca** Hoca, efendi. DM, 85; Filasıl efendi demektir, sonraları türlü türlü sınıflara denmiştir. **kadının zevci, hoca** Koca; din âlimi; bedestanda oturan tüccar; saray hademesi; çavuşlar vesaire. İH, 23; Hoca. KK, 109; TZ, 173
hōca II Vezir. GT, 268
Hōca Ḥasan (Meymendī) Sultan Mahmud Gaznevi'nin süt kardeşi ve sonra veziri. GT, 269
Hōca İshāk (Horezmi/Hvarizmi) Eserin aslında olmadığı halde, mütercim Seyf-i Sarâyî tarafından katılan bir isim, devrin âlimlerinden. GT, 269
Hoca Muhammed Yezdī O devrin büyük din âlimlerinden; eserin aslında olmadığı halde, Seyf-i Sarâyî tarafından tercümede zikredilmiştir. GT, 269
hōcadaş Far.T. Aynı efendinin adamları, kulları, kapı yoldaşı. GT, 269
hōcalık Far.T. Efendilik. GT, 269
hod Far. Kendi, bizzat. GT, 269

ḥodrāy *Far.* Kendi kafasına giden, kendini beğenmiş. GT, 269

Ḥoherzāze Özel ad, Ebu Bekir Hoherzaze. KFT, 998

ḥolincan *Far.* Zencefilgillerden, kök sapları baharat olarak kullanılan güzel kokulu bir bitki, havlıcan. CCI, 463

ḥōn *Far.* Sofra, yemek. GT, 269

ḥop- Kalkmak, yükselmek, çıkmak. CCII, 601
kom ḥ.- Dalga yükselmek. CCII, 601

hor (~ ḥōr) *Far.* Hor. BV, 186; Değersiz, fena, hor. CCII, 601; Aşağı, hakir, hor, âdi. GT, 269; Hor, değersiz, adi. KE, 208; **ḥōr** Alçak, değersiz. KFT, 998

ḥ. bol- Değersiz olmak. KE, 208

ḥ. kıl- Değersiz saymak, değer vermemek. KE, 208

ḥ. tut- Küçümseyici, incitici davranmak. KE, 208

ḥor- Sallamak. CCII, 601

hora- Güçsüzleştirmek, zayıflatmak. CCII, 601

Ḥorāsān Horasan. GT, 269; HOA, 247; MG, 155; Şehir adı. KFT, 998

ḥorāsānī I *Far.Ar.* Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 155

Ḥorāsānī II *Far.Ar.* Horasanlı. GT, 269

horata eyle- Bir güruh başkasıyla alay etmek, mahtaba almak. İH, 23

ḥorāz (~ ḥoraz) *Far.* Horoz. İM, 534; **ḥoraz** TZ, 173

Ḥorezm *Far.* Hârizm. GT, 269

Ḥōrezmşāh Ø GT, 269 *bk.* **Sultān Maḥmūd**

ḥorla- I (~ ḥōrla-) *Far.T.* Hor görmek, aşağılamak, horlamak. CCII, 601; Küçümseyici davranmak, değer vermemek. KE, 208; **ḥōrla-** Aşağılamak, küçük görmek. İM, 534

ḥorla- II Uykuda burnundan ses çıkarmak. İH, 24; Horlamak. TZ, 173

ḥorluḥ *Far.T.* Aşağılık, zillet. GT, 269; Aşağılık, bayağılık. İM, 534

ḥorma *Ar.* Hurma. CCI, 463

ḥoron *Yun.* Canlı, hareketli bir oyun, horon. CCII, 601

ḥoros *Far.* Horoz, erkek tavuk. KE, 208; Horoz. TA, 107
irkek taḥuḥ Horoz. KE, 208

ḥoroz *Far.* Horoz. BM, 488; CCI, 463; DM, 85

hortla- Burnundan ses çıkarmak ve hınzır tıskırıp burnunu öttürmek. İH, 24

ḥoryat (~ horyat) *Ar. < Yun.* Hoyrat, kaba. GT, 269; Sokulgan olmayan, vahşi; muamele bilmez, terbiyesiz. İH, 24; **horyat** Hoyrat. TZ, 173

ḥoş bile Dürüstçe, samimi olarak. CCI, 463

ḥoş (~ ḥōṣ) *Far.* İyi insan. BM, 488; Hoş. BV, 186; İyi, hoş. CCI, 463; KK, 109; Hoş, iyi, güzel. DM, 85; Güzel, iyi. HOA, 247; KF, 122; Hoş, güzel. GT, 269; MG, 155; TZ, 173; Hoş, güzel, iyi, tatlı. KE, 208; **ḥōṣ** Güzel; tatlı. İM, 534

ḥ. bol- Güzel olmak. KE, 208

ḥ. bul- Beğenmek. KE, 208

h. kel- Güzel görünmek. KE, 208
h. kıl- Güzel yapmak. KE, 208
h. ol- İyileşmek, hoş olmak. BM, 488; İyi olmak. KE, 122
h. kör- Hoş görmek, içi açılmak. TZ, 173
hoş köñül bile Tatlılıkla; dostça, samimi olarak. CCI, 463
hoş yıl Nesim ki Türkçesi *esimdir*. İH, 24
hoşadaş Ulu. TA, 107
hoşāvāz Güzel sesli. GT, 269
hoşdaş *Far.T.* Arkadaş. BM, 488; Arkadaş, öğrencilik arkadaş. TZ, 173
hoşluk *Far.T.* Hoşluk, güzellik, iyilik. KE, 208
h. kıl- Güzelleştirmek. KE, 208
hoşmakal Güzel, tatlı sözlü. GT, 269
hoşnūd *Far.* Râzı ve memnun, hoşnut. GT, 269; Râzı, memnun. İM, 534; Memnun, razı. KE, 208
h. bol- Memnun olmak. KE, 208
h. kıl- Memnun etmek. KE, 208
hoşnūdluk *Far.T.* Razılık, memnuniyet. İM, 534; Memnuniyet, sevinme. KE, 208
hoşrak *Far.T.* Hoşça. BV, 186
hotar- Boşaltmak, kotarmak. CCII, 601
hovan- Sevinmek, mutlu olmak, kıvanmak. CCII, 601
hovanlan- Gururlanmak, kibirlenmek, övünmek. CCII, 601
hovar- Ölmek, kırılmak, telef olmak. CCII, 601

hovatlan- *Ar.T.* Güçlenmek, kuvvetlenmek. CCII, 601
hovathı Güçlü, kuvvetli. CCII, 601
hoz *Far.* Ceviz, koz. CCII, 601
höküm *Ar.* Hüküm. CCII, 601
h. urmağ bile Yargı kararıyla. CCII, 601
hökümçi *Ar.T.* Avukat. CCI, 463
hörmet bile *Ar.T.* Onurlu, saygılı, hürmetli. CCI, 463
hörmet *Ar.* Saygı, hürmet. CCI, 463; İtibar, hürmet. CCII, 601
hörmetle- *Ar.T.* Saygı göstermek, hürmet etmek. CCII, 601
Hristoz Hristos, Hz. İsa. CCII, 601
Hristus Hristos, Hz. İsa. CCII, 602
hū *Far.* Huy, âdet; alışma, öğrenme. KE, 208
h. kıl- Alışmak, öğrenmek. KE, 208
hubs *Ar.* Ayıp, kötülülük, çirkinlik. GT, 269
hubūb *Ar.* Taneler. KFT, 998
hubve *Ar.* Bel kuşağı, kemer, kayış; kundak bağı. KE, 208
h. bağla- Kuşak bağlamak, kundak bağı bağlamak. KE, 208
h. kıl- Kuşak bağlamak. KE, 208
huccet (~ huccet) Delil, belge. GT, 269; **huccet** Delil. İM, 534
huccetleş- Delil getirmek. GT, 269
h.ip çıkışa bil- Delil getirip ikna etmek, üstün gelmek. GT, 269
hucira *Ar.* Dolap, kiler. CCI, 463
hucra *Ar.* Hücre, odacık. GT, 269
hūdde *Ar.* Atın etinin zayıflaması, çürümesi. HOA, 247
hudūd *Ar.* Hadlar. KFT, 998

ḥufye Ar. Gizli. GT, 269
ḥukemā Hakîmler. GT, 269
ḥukḥa Ar. Hokka. BV, 186
ḥukm Hüküm. GT, 270
ḥukna Ar. İlaç. İM, 534
ḥukne I Ar. Hukne. BV, 186; Şıringa. HOA, 247
ḥukne II Ar. Kötü koku. KF, 122
ḥ. eyle- Kötü kokmak. KF, 122
ḥul' Ar. Ücret vererek karısını boşamak. İM, 534
Ḥulāṣa Ar. Dili Türkçe olan Kitâb fi-İlmi'n-Nüşşâb, Kitâb fi-Riyâzâtî'l-Hayl ve dili Arapça olan Kitâb fi'l-Musâbaka'yı muhtevî yazma eserin adı. HOA, 247
Ḥulāṣatü'l-Fetāvā Kitap adı. KFT, 998
ḥulbe Ar. Hububattan olan şey. BV, 186
ḥulefā Ar. Halifeler. BV, 186
ḥulḥ Ar. Huy, yaratılış. BV, 186; Huy, tabiat, yaratılış. GT, 270; Yaratılmış. İM, 534
ḥulḥūm Ar. Boğaz. KF, 122
ḥulla İki parçadan oluşan elbise. KFT, 998
ḥulle Ar. Cennet elbisesi. KF, 122
ḥulu' Ar. Nikah mülkünü kadının kabulüne bağlı olarak ve özel lafızlardan biriyle ortadan kaldırmak demektir. KFT, 998
ḥūluḡ Far.T. Huylu, yaratılışlı, ahlâklı. KE, 208
ḥuluklu Ar.T. Yaratılışlı, güzel huylu. KFT, 998
ḥumār Ar. İçki içtikten sonra gelen baş ağrısı, humâr. GT, 270
ḥumış Ar. Bitki adı. BV, 186
ḥumḫān Ar. Bitki adı. BV, 187
ḥumme Ar. Bir hastalık. BV, 187

ḥummiş Ar. Bitki adı. BV, 187
ḥummiye Ar. Bir at hastalığı. BV, 187
ḥummuş Ar. Nohut. KFT, 998
ḥums Ar. Beşte bir. İM, 534
ḥumus Ar. Beşte bir. KF, 122
hun I Hon ve şölen, sofra. İH, 24
ḥūn II Far. Kan. KE, 208
ḥunān Ar. Mankafalık. BV, 187
bk. maḡkav
hunar Vasıf, tarif, huy, ahval, sanat; yani hüner. İH, 24
ḥunnī Bitki adı. BV, 187
ḥūr Ar. Hur, cennet kızı. KF, 122
ḥūr-ı 'ayn Cennet kızı. İM, 534
ḥuric Kuruş. KF, 122
ḥurī Ar. Huri, cennet kızı. KF, 122
ḥūrma ağacı Hurma ağacı. DM, 85
ḥurmā (~ ḥūrma ~ ḥurma ~ hurma) Ar. Hurma. GT, 270; İM, 534; KFT, 998; TA, 107; Hurma, hurma ağacı. KE, 208; **ḥūrma** Hurma. DM, 85; **ḥurma** BV, 187; KF, 122; TZ, 173; Hurma ağacının yemişi. HOA, 247; **hurma** Hurma. TZ, 211
ḥurmet Hürmet, saygı. GT, 270
ḥurmetsizlik Saygısızlık. GT, 270
ḥurūf Ar. Harfler, sözler. GT, 270; Harfler. İM, 534
ḥusrān Hüsrân. GT, 270
Ḥusrev ü Şīrīn Hüsrev ü Şirin hikâyesi. GT, 270
ḥuşūmet Ar. Düşmanlık, husûmet. GT, 270; Düşmanlık, kıskançlık, çekemezlik. KE, 208
ḥ. kıl- Düşman olmak. KE, 208
ḥusye (~ ḥuşye) Ar. Husye. BV, 187; **ḥuşye** Haya. İM, 534
hūş Far. Fikir, şuur. GT, 270

huşû Ar. Gönül alçaklığı. İM, 534

hutbe Ar. Hutbe. GT, 270; HOA, 247; KF, 122; Cuma namazlarından evvel, bayram namazlarından sonra hatibin minberde cemaate verdiği öğüt. İM, 534; Cuma ve bayram namazlarında minberde okunan dua ve verilen öğüt. KE, 208-209

h. okı- Minberde konuşma yapmak. KE, 208-209

h. eyle- Hutbe okumak. KF, 122

h. işit- Hutbe dinlemek, işitmek. KF, 122

h. ok- Hutbe okumak. KF, 122

Hutluba Kutlubey (özel ad). TA, 108

hutur Uyuz. KE, 209 *bk. kutur*

huv- Kovalamak, kovmak. CCII, 602

huvala- Kovmak, kovalamak. CCII, 602

huvâr Ar. Çılgılık, sayha. BV, 187

huvâri Ar. Bitki adı. BV, 187

huvluk Genç kısrak, ilk kez kulunlayan kısrak. CCII, 602

huvun Kavun. CCII, 602

hûye Ar. Kulaktaki şişliği ifade eden bir at hastalığı. HOA, 247

huyye Ar. Kulaktaki şişliği ifade eden bir at hastalığı. HOA, 247

huzâm Ar. Kolan. MG, 155

huzme Ar. Işık. BV, 187

huzûr Ar. Huzûr, yan, nezd. GT, 270; Hazır bulunma. İM, 534

h.da Yakında. GT, 270

hücce Ar. Delil. KFT, 999

hüccet Ar. Delil, senet. KE, 209; Ø KFT, 999; Vesika, delil. MS, 125 *bk. hücce*

h. ay- Delil göstermek. KE, 209

h. kılış- Karşılıklı delil göstermek. KE, 209

h. eyle- Delil göstermek. MS, 125

hüccire Hücre. KFT, 999

hücre Oda. İM, 534

hüccüre Ø KFT, 999 *bk. hüccire*

hüffet Ar. Temkinsizlik. MG, 155

hükim Ar. Hüküm. KFT, 999

hüküm Ar. Hüküm, durum. HOA, 247; Hüküm, emir. İM, 534; Hüküm, karar. KF, 122; Hüküm. MS, 125

h. eyle- Karar vermek. KF, 122

h. eyleyici Karar veren. KF, 122

h. ol- Karar verilmek. KF, 122

hükmi Ar. İtibarî olan. İM, 534; Aslî, esas, kalıcı. KF, 122; Hükümle ilgili, itibari. MS, 125

hüküm (~ **hük(ü)m**) Ar. Hüküm. BV, 187; Ø KFT, 999; **hük(ü)m** Hüküm, karar, emir; sicil. KE, 209 *bk. hükim*

hükim

h. kıl- Hüküm vermek. KE, 209

hümây *Far.* Devlet kuşu, hümâ. GT, 270; MG, 156; Cennet kuşu. İM, 534

hüner *Far.* Mârifet, hüner. GT, 270; MG, 156; Marifet. HOA, 247; Bir adamın bildikleri, elinden gelen şeyler. İH, 24; Beceri, ustalık. KE, 209; Hüner. TZ, 173

hünsâ Ar. Hem erkek hem dişi olan, çift cinsiyetli. İM,

- 534; Hem erkek hem dişi özelliği gösteren kişi. KFT, 999
- hür** Ar. Serbest. İM, 535; Serbest, esir olmayan. KF, 122; Hür. KFT, 999
- hürlik** Ar.T. Hürriyet. KFT, 999
- hürlik** Ar.T. Ø KFT, 999 bk. **hürlik**
- hürmet** Ar. Saygınlık. HOA, 247; Saygı. İM, 535; Saygı, hürmet. KE, 209; KF, 122; Saygı, ihtiram. KFT, 999
- h. tut-** Saygı göstermek. KE, 209
- hürmetle-** Ar.T. Saygı göstermek, ikram etmek. İM, 535
- Hürmüz** Hürmüz, Sasanîlerden Nuşirevan'ın oğlu. GT, 270
- hürr** Hür. KFT, 999 bk. **hür**
- hüsn** Ar. Güzellik. BV, 187; Güzellik, iyilik; güzel, iyi. GT, 270; Güzellik, iyilik. MG, 156
- hāca** Hoca, efendi, sahip. İM, 528
- hān** Far. Sofra. İM, 530
- har I** Far. Eşek. GT, 261
- hār II** Far. Hor, aşağı. İM, 530
- Hārezmī tili** Harezme. İM, 531
- Hārezmīli** Harezmi ilinden olan. İM, 530
- ı-** Göndermek, irsal etmek. Kİ, 41
- ıbar** Misk. BM, 488
- ıbrīk** Ar. Su testisi, ibrik. İM, 535
- ıçhur-** Horlamak. BM, 488
- ıçın** Küçük tekne. BM, 488
- ıçkın-** Kaçmak, kurtulmak, serbest kalmak. CCII, 602
- ıçkır** Kemer, bel bağı, uçkur. CCII, 602
- ıd- (~ ıd-)** Göndermek. CCI, 463; **ıd-** Göndermek, terk etmek, ısmarlamak. KE, 209 bk. **ıy-**
- ıdda** İddet. KFT, 1000 bk. **ıddat**
- ıddat** İddet. KFT, 1000 bk. **ıdda**
- ıdı-** Gönderilmek, salıverilmek. KE, 209
- ıdına-** Kokuşmak; rengi, tadı, kokusu bozulmak. KE, 209
- ıdır-** Göndermek. CCII, 602
- ıdış** Giriş. CCI, 463
- ıdmak** Gönderme, gönderme işi. CCI, 463
- ıffet** İffet. KFT, 1000
- ıg** Buğdayın üzerindeki saçak veya kılçık. Kİ, 41
- ıgla- (~ ıgla-)** Ağlamak. CCI, 463; CCII, 602; **ıgla-** KE, 209; Kİ, 41; TA, 108 bk. **yıgla-**
- ıglamak** Ağlama. CCI, 463
- ıglat-** Ağlatmak. Kİ, 42
- ıh-** Durmak, hareket etmemek. CCII, 602
- ıh ıh** Öksürerek boğazı temizlemek için çıkarılan ses. KE, 209
- ıhrām** Hac veya umreyi veya her ikisini eda etmek için mübah olan şeylerden bazılarına nefesine men etmek. KFT, 1000
- ıhtılāf** Ayrılık. KFT, 1000
- ıhtimāl** İhtimal, olabilirlik. KFT, 1000
- ıhtıyār** Seçme. KFT, 1000
- ıhtıyāt** Tedbirli olma, sakınma. KFT, 1000
- ıhtıyātlu** Tedbirli, ihtiyatlı. KFT, 1000
- ıhtıyātluurak** Çok tedbirli. KFT, 1000
- ıklık (~ ıklık)** Saz. TA, 108; **ıklık** Üç telli, yayla çalınır eski sazdır. İH, 24; Bir çeşit çalgı, saz. TZ, 174
- ıklıkçı** Saz çalan. TA, 108
- ıklım** Ar. Diyar, memleket. KF, 122; Memleket, belde. KFT, 1000
- ıkrām** İkram. KFT, 1000
- ıkrār I** Bir kitap adı. KFT, 1000

ıkrar II (~ **ıkrār**) Ar. İtiraf, açıkça söyleme. CCI, 463; **ıkrār** Kararlaştırma, beyanda bulunma. KFT, 1000

ı. bër- Günahları itiraf etmek. CCI, 463

ıkrık Kurak yer. BM, 488

ıkşa- Kapı ve emsalinin açılma ve kapanmasından çıkan ses. Kİ, 42

ıl Yıl. CCII, 603; Yıl, sene. KE, 209 *bk. yıl*

ıla- Ağlamak. CCII, 603

ılan Yılan. CCII, 603; KF, 122; KFT, 1001; TZ, 174 *bk. yılan*

ıldırım Yıldırım. KE, 209; KF, 123 *bk. yıldırım*

ıldırığ Parlak, süslü. KE, 209

ılı su (~ **ılı su(v)**) Sıcak su. Kİ, 42; Ilık su, hamam. TZ, 174; **ılı su(v)** Hamam. GT, 270

ılık Rebap. Kİ, 42

‘ılım İlim. KFT, 1001

ılın- Bir yana doğru eğilmek. TZ, 174

ılkı At sürüsü, hayvan. KE, 209 *bk. yılkı*

ılı şı Hamam, sıcak su. TA, 108

ımdı Kasık bölgesindeki kıllar. DM, 85

ımozğan- Uyuklamak. KE, 209

ımşak Yumuşak. BM, 488

ımağ Sadık, candan bağlı, vefalı. CCII, 603

ımak (~ **ımağ**) Sadık, candan bağlı, vefalı. CCII, 603; İnanılan, güvenilen kişi. TZ, 174; **ımağ** Dost. TA, 108

ınam Güven. MG, 156

ınamlı Sadık, candan bağlı, güvenilir. CCII, 603

ınan- İnanmak. BM, 488; CCI, 463; GT, 270; İM, 535; İman etmek, inanmak. CCII, 603; MS, 125; İnanmak, güvenmek, iman

etmek. KE, 209; İnanmak, güvenmek. MG, 156; İnanmak, doğrulamak. TA, 108

ınangan İnançlı, imanlı. CCI, 464

ınanmak İnanç, inanma işi. CCI, 464

‘ınāyet Yardım, destek. KFT, 1001

ınçıkır- Hıçkırık. TZ, 174

ınçıkırık Hıçkırık. TZ, 174

ınçka- (~ **ınçka-**) Ø BV, 187; **ınçka-** Hıçkırık, inlemek. CCII, 603

ınçkır- I Gagalamak, gaga vurmak. İM, 535

ınçkır- II Hıçkırık. KE, 209 *bk. ınçkur-*

ınçkur- Hıçkırık. KE, 209 *bk. ınçkır- II*

ındal- Hastalığa, bir fenalığa tutulmak, duçar olmak. İH, 24

ındala- Indalamak, azarlamak, paylamak. İH, 24

ındır Harman, harman yeri. CCII, 603

ınnar- Esnemek, uykulu, sıkıntılı veya yorgunluk duyulan bir anda ağzı genişçe açarak soluk alıp vermek. BM, 488

ınğar- Esnemek, uykulu, sıkıntılı veya yorgunluk duyulan bir anda ağzı genişçe açarak soluk alıp vermek. BM, 488

ınra- Arslan haykırmak, bu kabil bağırma; diğer manası *inlemektir*, bu hasta sabaha kadar ınraştı derler. İH, 24

ıngran- (Köpek) hırlamak. CCII, 603

ınrık Zifiri karanlık. İH, 24

ınşıkırık Hıçkırık. TZ, 174

ıpar Misk. CCI, 464; Amber. TZ, 174

ıprak- Kıyafet değiştirmek. BM, 488 *bk. dekşür-*
ıprak Kumaş. BM, 488
ır Şarkı, türkü. CCI, 464; CCII, 603; Yır, şarkı, şiir. KE, 209; Şarkı, makamile söylenilen şey. Kİ, 42
ıra- Beşik veya ona benzer bir şeyi sallamak. Kİ, 42
ırağ Uzak. CCI, 464; Uzak, irak. CCII, 603
irak (~ **ırağ**) Uzak. CCI, 464; **ırağ** KE, 209; KF, 123; KFT, 1001 *bk. yırağ*
ı. bol- Uzak olmak. KE, 209
ı. eyle- Uzaklaştırmak, uzak tutmak. KF, 123
ı. ol- Uzak olmak, uzak durmak. KF, 123
‘ıraq I Ar. Bilekteki yara. BV, 187
‘İrāk II Irak. GT, 270; Irak, Acem ülkesi. KE, 209; Irak ülkesi. KFT, 1001
‘ıraq III Ar. Ter. BV, 187
irak- Uzaklaşmak. CCI, 464
‘İrakī I Ar. Irak’a ait. BV, 187
‘ırakī II Ar. Terli. BV, 187
‘İrāklı Ar.T. Iraklı. KK, 109
ırçı Şarkıcı, türkücü. CCI, 464
ırdın Harman. Kİ, 42
ırğa- Sallamak. Kİ, 42
ırgak (~ **ırgak**) Çengel ve emsali. Kİ, 42; **ırgak** Ø TZ, 174
ırgakla- (Yırtıcı hayvan) ısırarak, dalamak. TZ, 174
ırgal- Sallanmak, silkelenmek, sarsılmak, ırgalanmak. CCII, 604
ırgan- Irgalanmak. TZ, 174
ırgat Amele, rençber, gündelikçi. İH, 24
ırgık Olta, olta iğnesi. BM, 488
ırı- Gönülden uzaklaştırmak. Kİ, 42
ırığ Ø BV, 187

‘ırk I Ar. Kök. HOA, 247
‘ırk II Damar. MG, 156
ırkıl Uğursuz. TZ, 174
ırkla- Tahminle, usulü dahilinde istidlâl; gelecek hakkında söz söylemek, fal bakmak. İH, 24
ırktağ Cebbar denilen yıldız. Kİ, 42
ırila- Şarkı söylemek, türkü söylemek. CCI, 464; Şarkı söylemek, ilahi okumak. CCII, 604; Şarkı söylemek. İM, 535; KE, 209; KFT, 1001; TA, 108; Taganni etmek. Kİ, 42
ırlağuçı Şarkıcı. KFT, 1001
ırlat- Şarkı söyletmek. KE, 209
ırlayıcı Şarkıcı. TA, 108
ıрмаğ (~ **ırmak**) Nehir, ırmak. BM, 489; Irmak, nehir, akarsu. İM, 535; Hendek, tarlalara kazılan su yolu. KFT, 1001; Bugünkü manasında. Kİ, 42; **ırmak** Irmak. TZ, 174 *bk. özen;*
arg
ırs Sl. Vaşak. CCI, 464
ırsalık Erkeksi kadın. BM, 489
ırşık Has ekmek. TZ, 174
ıs- Isırmak. İH, 24
‘İşām şerhi Kitap adı. KFT, 1001
ısbarla- Ismarlamak, emanet etmek, bırakmak. KE, 209 *bk. ısmarla-*
ısbas *Far.* Farisi *sipasdan* alınmıştır; minnet ve şükran demektir. İH, 24
nimetga ı.sızlık kıl- Küfrani nimet etmek, iyiliğe karşı kötülük etmek. İH, 24
ısbatan Gerdeme denilen eskiden ilâca kullanılan ottur; tohumuna *habbürreşat* derler. İH, 24
ısı Isı, sıcak. MG, 156
ısıd- Isıtmak. HOA, 247

ışığ Kâr, kazanç. DM, 85
ısıl- Ağzı ıslamak, su gibi şeylerle nemlendirmek. İH, 24
ısın- Isınmak. KFT, 1001
ısır- (~ **ışır-**) Bir şeyi dişlerle oymak; kesmek. İH, 24; Isırmak. KE, 209; Dişlemek. Kİ, 42; **ışır-** Isırmak, dişlemek. BM, 489 bk. **tişle-**
ısırga Küpe, kulak memesine takılan süs eşyası. KE, 209
ı. sok- Küpe takmak. KE, 209
ısrığa Küpe. TA, 108
ısrık (~ **ısrık**) Bir ziynet eşyası. KFT, 1001; **ısrık** Küpe. TZ, 174
ısıt- Isıtmak. HOA, 247
ısıtma Sıtma, titreme nöbeti, hastalık ateşi. KE, 209; Sıtma. TA, 108
ıskarlat Far. En çok kırmızısı tutulan, yeşil ve beyaz renkleri de bulunan bir tür Venedik çuhası. CCI, 464
ışkāt Ar. Düşürme. İM, 535
ısla- (~ **ışla-**) İslamak. BV, 187; İslatmak. TZ, 174; **ışla-** İslamak. HOA, 247
ışlad- İslatmak. HOA, 247
ışlāh Ar. İslah. BV, 187; İyi hale koyma, iyileştirme. İM, 535; İyileştirme, düzeltme. KF, 123
ı. eyle- İyileştirmek, düzeltmek. KF, 123
ıslan- Islanmak. BV, 187; İM, 535; Islanmak, nem olmak. KF, 123
ışlat- (~ **ışlat-**) İslatmak. HOA, 247; **ışlat-** KF, 123
ışlıh vur- Işık çalmak. TZ, 174
ısmarla- Teslim etmek, ısmarlamak. BM, 489; İsmarlamak, emanet etmek, bırakmak. KE, 209;

Bugünkü manasında. Kİ, 42 bk. **ısbarla-**
İşpahān Isfahan şehri. KFT, 1001
ıspanak Far. Ispanak. CCI, 464
ısrā I Aşağı. MG, 156
ısrā II Bir şeyin nihayeti. Kİ, 42; Art, öte. MG, 156
ısrāğa Kadının kulağındaki halka. KK, 109
ıssı Sıcak. KFT, 1001
ıssıtmak Ateş, sıtma. BM, 489 bk. **ıssilik**
ıştabul Ar. Ahır. KFT, 1001
ıstıhsāh Gizli kıyas. KFT, 1001
‘ışā Akşam veya yatsı (namazı). GT, 270; Yatsı zamanı. KFT, 1001
ısan- Güvenmek, inanmak. CCI, 464; Tevekkül etmek. TZ, 174
ısan Far. İşaret, nişan, sembol. CCII, 604
ısanmak Güven, inanç; umut, ümit. CCI, 464
ışı Aydınlık, ışık. KF, 123
ışlıh Işık, aydınlık. TZ, 174
ışık (~ **ışık**) Ziya. Kİ, 42; **ışık** Işık. TZ, 174
ışingı yıl İki yıl önce. BM, 489
ışır- (Ateşi) alevlendirmek, kuvvetlendirmek, hızlandırmak. CCII, 603
‘ışk Ar. Aşk. GT, 270; Aşk, sevi. KE, 209
ışkın- Boşanmak, kurtulmak. TZ, 175
ışkun Kıvılcım. TZ, 175
ışlık Baca. CCII, 604
ı‘tībār İtibar, değer. KFT, 1002
ıtlā kaz Bir çeşit kuş. TZ, 175
ıtlāk I Okçuluk terimi, okun yaydan çıkarılma tarzlarından biri. HOA, 247
ıtlāk II Ar. Salıverme. İM, 535
ıttıfak Birleşme, rey birliği. KFT, 1002

‘ıvaż Ar. Karşılık. İM, 535; KFT, 1002

ıvık Geyik. KE, 209

ıy- I Göndermek. CCI, 464; MG, 156; TZ, 175; Göndermek, terk etmek, aşağı indirmek, ısmarlamak. KE, 209 bk.

ıd-

aşağa ı.- Aşağı salıvermek, indirmek. KE, 209

suû ı.- burnınğa Burnuna su çekmek. KE, 209

ıy- II Kokmak. CCII, 604

ıyabir- Göndermek. GT, 271

‘ıyāl Ar. Âile, ev halkı. GT, 271; Birinin geçindirmek zorunda olduğu kimseler. İM, 535; Aile, aile fertleri. KE, 210; Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler, kadın, eş. KF, 123

‘ıyāllu Ar.T. Aile sahibi; kadın, eş sahibi. KE, 210

‘ı. bol- Aile sahibi olmak. KE, 210

‘ıyān Açık, âşikâr, belli. GT, 271

ıyar- Uydurmak. TZ, 175

ıyı Koku. CCII, 604; GT, 271

ıyık Çiğın, omuz. TZ, 175

ıyın- Kokuşmak; tadı, rengi, kokusu bozulmak. KE, 210

ıyış- Gönderişmek, karşılıklı göndermek. KE, 210

ıyla- Koklamak. CCI, 464; CCII, 604; Kokulamak; kokusunu gidermek için (deriyi) kokulu şeylerle terbiye etmek. KE, 210

ıylamak Koku. CCI, 465

ıylan- (Et) durmakla kokmak, bozulmak. KE, 210

ıymış Kokuşmuş, pis kokmuş olan. CCI, 465

ıyır Vadi, dere. BM, 489

ıyuğ Geyik, ceylan. BM, 489 bk. keyik

ıyuğ Geyik, ceylan. BM, 489 bk. keyik

ıyun Aşiret, kabile. BM, 489

ıyva Ayva. BM, 489

ıyvan Keler. BM, 489 bk. keler

ız Mühendis. BM, 489

İzāh Bir kitap adı. KFT, 1002

ızarlı Kıskanç, cimri, açgözlü. CCI, 465

ızarlık Kıskançlık, haset. CCII, 604

ızgar Hasis, pinti, kötü huylu. İH, 24

ızhār Ortaya çıkarma. İM, 535

ıztıbā‘ Ar. Hac esnasında usulüne uygun olarak ihrama sarınma. İM, 535

‘ızzet İzzet, ikram, azizlik. KFT, 1002

i- Cevherî fiil. GT, 271; İM, 535; KFT, 1003; İmek. KF, 123; İmek. (cevheri fiil) MG, 157; İmek. (yardımcı fiildir) MS, 125

i‘āde Ar. Karşılık verme, geri gönderme. KE, 210

i. kıl- Geri vermek, geri çevirmek. KE, 210

‘ibādet Ar. İbâdet. GT, 272; HOA, 247; MG, 157; Allah’ın emirlerini yerine getirme. İM, 535; İbadet, tapınma. KF, 123; Kulluk. KFT, 1003; Allah’ın emirlerini yerine getirme, ibadet. MS, 125

‘i. it- İbadet etmek. MS, 125

‘i. eyle- İbadet yapmak, ibadetle meşgul olmak. KF, 123

‘i. ol- İbadet kılmak. KF, 123

‘i. yap- İbadet yapmak. KF, 123

‘ibāret I Ar. Bir şeyin aynı. İM, 535; Bir şeyin aynı olan. MS, 125

‘ibāret II Ar. İbāre, söyleyiş, sözler. GT, 272

‘ibāret III Ar. Oluşan, meydana gelen. KE, 210; Bir şeyden oluşan. MS, 125

‘i. kı- Meydana getirmek, oluşturmak. KE, 210

ibçi Karı, zevce. GT, 272; Kadın. KK, 109; MG, 157

iblis Ar. İblis, şeytan. GT, 272; Şeytan. İM, 535

İbn Mes‘ūd Abdullah b. Mes‘ud, Ashab-ı Kiram’dan biri olup birçok hadis rivayet etmiştir. MS, 126 *krş.* **Mes‘ūd Oğlu**

İbni ‘Abbās Ashabın fakihlerinden bir kişi. KFT, 1003

ibn-i maḥāz Ar. İki yaşındaki deve. İM, 535

ibn-i sebīl Ar. Yolcu. İM, 535

İbnü Ebī Leylā Kufe kadılığı yapmış fakih. KFT, 1003

İbnü Hıkkā Dört yaşına giren deve. KFT, 1003

İbnü Maḥāz İki yaşına giren erkek deve. KFT, 1003

İbnü Mes‘ūd Ashabın fakihlerinden. KFT, 1003

İbnü Semā’a Muhammed b. Semā’a. KFT, 1003

İbnü’l cevzī Ø GT, 272 *bk.* **Şemsü’d-dīn**

ibrā Temizleme, aklama. KFT, 1003

İbrāhīm İbrahim peygamber. GT, 272; KFT, 1003; Hz. İbrahim. HOA, 247; Hz. İbrahim. Hz. İsmail ve İshak’ın babası olup kendisine sahife verilen peygamberdir. MS, 126

İbrāhīm Oğlu Ø MS, 126 *bk.* **‘Alī Atası; Şakīk; Şakīk-i Belhī**

İbrāhīm-i Naḥā’ī Kufenin meşhur fakihlerinden. KFT, 1003

ibre I Göz yaşı. BV, 188

ibre II Halhal yerindeki küçük bir kemik. BV, 188

ibrecek Okçuluk terimi, kabzanın iç tarafı. HOA, 247

‘ibret Ar. İbret. GT, 272; Bir olaydan alınan ders. İM, 535; İbret, ders alınacak şey. KFT, 1003

ibrīk İbrik. GT, 272; İbrik, kulplu emzikli su kabı. KE, 210

ibrişim Far. İbrişim, ipek. DM, 85

ibtidā I Ar. Başlangıç, başlama. KF, 123

ibtidā II Ar. Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 157

ibtidā-i āḥar Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 157

ibük İbibik, çavuş kuşu. İH, 24

icābet Ar. İcābet. GT, 272; Kabul etme. İM, 535; Uyma, kabul. KE, 210

i. kı- Uymak, kabul etmek. KE, 210

icār Ar. Kira. KFT, 1003

icāre Ar. Kiralama. KFT, 1004

icāret Ar. Kira. İM, 535; Kira, ücret. KF, 123

i. ol- Kirada olmak. KF, 123

icāzet Ar. İcāzet, müsaade. GT, 272; İzin, ruhsat. KE, 210

i. bir- İzin vermek. KE, 210

icmā’ Ar. Bir araya getirme, toplama. İM, 536; Toplanma. KFT, 1004

icmā’-ı ümmet Büyük fakihlerin dinle ilgili bir konuda birlik olmaları. İM, 536

icret Ücret, kazandığı hak. KFT, 1004

ictihād I Ar. Bir kimsenin bir şeyden anlam ve hüküm

- çıkararak o iş hakkında fikir ileri sürmesi. İM, 536; Fikir beyan etme, dinî meselelere dair görüşlerini açıklama. KFT, 1004
- ictihād II** Ar. Çalışma, ceht ve gayret. GT, 273
- ictimā'** Ar. Toplanma, bir araya getirme. İM, 536
- iç** Bedenin iç kısmı. BM, 489; İç. BV, 188; GT, 273; MG, 157; İç, içeri; ağacın içi, özü. CCI, 465; İç; içeri. CCII, 604; İM, 536; KE, 210; İç, iç taraf. HOA, 247; İç, iç kısım; ara. KF, 123; İç, dahil. KFT, 1004; İç, dış karşıtı. MS, 126
- i. köz** Gönül gözü. CCII, 604
- i. yağı** İç yağı. İM, 536; Hayvanların iç organlarını saran yağ. KE, 210
- i. yağ** Hayvanın içinden çıkan yağ, iç yağı. MS, 126
- iç-** İçmek. BM, 489; BV, 189; CCI, 465; CCII, 604; GT, 273; HOA, 247; İM, 536; KF, 123; KFT, 1004; Kİ, 37; KK, 109; MG, 157; TA, 108; TZ, 175
- ant i.-** Yemin etmek. CCII, 604; İçmek, içine çekmek.
- and i.-** Yemin etmek. KE, 210-211
- iç ton (~ iç ton)** Don. TA, 108; **iç ton** İç donu. Kİ, 38; İç donu, urba. TZ, 175
- içdir-** İçirmek. TZ, 175
- içecek** İçecek yer. TZ, 175
- içegen** Aşırı içen. TZ, 175
- içegi I** Hekim. TZ, 175
- içegi II** Kaburga kemiklerinin içinde bulunan beyazımsı sıvı. İM, 536
- içegü (~ içegü)** İçeri, iç taraf. KE, 211; içegü Ø BV, 189
- içeğ** Bağırsak. CCI, 465
- içek** Bağırsak. KK, 109
- içercirek** Daha iyi içici. TZ, 175
- içeri** İçeri, iç kısım. KF, 123; İçeri. KFT, 1004
- içerü Ø** KFT, 1004 *krş.* **içeri; içre**
- içesü** İçecek, içilecek. KE, 211
- içevci** İçici. TZ, 175
- içgeri Ø** HOA, 248
- içgi** Küçüklerin büyüklere hitap ettikleri zaman söyledikleri kelime. Kİ, 37
- içgüçü** İçici, içen. KE, 211
- içi** Amca. BM, 489; Kİ, 37 *bk. ata*
- karandaş**
- içi kör** *T.Far.* Kıskanç, cimri, açgözlü. CCI, 465
- içiç** İçiş. TZ, 175
- içik** Kürk. CCII, 604
- içil-** İçilmek. İM, 536
- içim** İçim (su), yudum. GT, 273; İçim. TZ, 175
- için** İçin. MG, 157; Son çekim edatı. BV, 189
- içinde** İçinde, +dA. BM, 489; İçinde, içerde. CCI, 465 *bk. da*
- içir-** İçirmek. BV, 189; CCII, 604; GT, 273; İM, 536; KF, 123; KK, 109; TA, 108; TZ, 175; İçmek, bugünkü manasında. Kİ, 37 *bk.*
- içür-**
- içirgi** Yamçı, eyer keçesi. GT, 273
- içirki** Yamçı, eyer keçesi. GT, 273
- içiş-** Daha çok içmesi için yardım etmek. CCII, 604
- içiş-** Karşılıklı yemin etmek, (yemin) içmek. KE, 211
- and i.-** Karşılıklı yemin etmek. KE, 211
- içkeri** İçeri. BV, 189; İçinde, içerde. CCI, 465 *bk.*
- içkerü**
- içkerü** İçeri. BV, 189; İM, 536 *bk. içkeri*
- içki** Keçi. TZ, 175

içkur Uçkur, kuşak, kemer. KE, 211; Uçkur, don bağı. Kİ, 38

içkü Keçi. İM, 536

içlendür- Hamile bırakmak. KE, 211

içlik İçlik. TA, 108

içmek İçecek şey. GT, 273; İçilecek şey. İM, 536; İçecek şey; eritilmiş şeker şerbeti. KK, 109

içmeklik İçme. KFT, 1004

içre Ø KFT, 1004 *bk. içeri, içerü*

içrih İçeri, derun, iç. CCII, 605

içüci İçici. TZ, 175

içün İçin. HOA, 248; İçin (edat). KFT, 1004

içür- İçirmek. BV, 189; İçirmek. HOA, 248; İçirmek; (kaygı veya gazabı) yutturmak. KE, 211 *bk. içir-*

id- I Etmek. HOA, 249; KF, 123; Yapmak, etmek. KFT, 1004; Etmek. MG, 157 *bk. it-*

id- II Göndermek, yollamak. İM, 536

‘iddet Dul kalan kadının yenide evlenebilmek için beklemeye mecbur olduğu müddet. GT, 273; Kocasından ayrılan kadının tekrar başkasıyla evlenebilmek için beklemek zorunda olduğu süre. İM, 536

idi I Bugünkü manasında (adet). Kİ, 37

idi II Ek-fiil, idi. HOA, 248

idi III Rab, Allah. İM, 536; Tanrı. Kİ, 37; İdi. TZ, 175

idici Eden, yapan. KF, 123; Yapıcı. KFT, 1005; Edici, eden, eyleyici. MS, 126

idicirek Daha çok yapıcı. KFT, 1005

idiçi Yapıcı. KFT, 1005

idil- Yapılmak. KFT, 1005

idiş- Yapışmak, karşılık veya birlikte yapmak. KFT, 1005

idlig Kokulu. KE, 211 *bk. yıdliğ*

idmān (~idman) Ar. İdmân, alıştırma. MG, 158; **idman** Alıştırma. HOA, 248

idmen Ar. İdmân, alıştırma. MG, 158

idrāk Ar. İdrāk. GT, 273

idrār Ar. Bir büyük tarafından tâyin edilen bağış, maaş, ihsan. GT, 273

iflāh Ar. İflah. BV, 190

iflās Ar. İflās. GT, 273

iflāt Ar. Okçuluk terimi, okun yaydan çıkması. HOA, 248

ifrād Ar. Hac çeşitlerinden biri. İM, 536

iftār (~ iftār) Ar. İftâr. GT, 273; Oruç açma. İM, 536; **iftār** Oruç açma, ramazan ayında verilen yemek, iftar. KF, 123

i. eyle- Oruç açmak, iftar yemeğini yemek. KF, 124

ig- Eğmek. GT, 273; MG, 158

ig I Hasta, hastalık, ağrı. KE, 211

i.in (Vasıta hâli eki) hastalığıyla. KE, 211

baş i.i Baş ağrısı, migren. KE, 211

baş i.i ketür- Baş ağrısı getirmek, başını ağrıtmak. KE, 211

oğlan i.in iglen- Doğum ağrısı çekmek. KE, 211

ig II (~ iğ) İğ. DM, 85; **iğ** TZ, 176

igdiş İğdiş. BV, 190; İğdiş, erkekliği burulmuş hayvan. KFT, 1006; Melez at. TA, 108

ige- Demiri yontmak, eğelemek. İM, 536; Eğelemek, demiri törpülemek. KE, 211

ige Eğe, bilemek için kullanılan alet. BM, 489; Eğe. KFT, 1006; MG, 158; Eye. Kİ,

38; Ege, demirci egesi. TA, 108
igegü Ege. İM, 536
igek Ege, demir törpüsü. KE, 211
igele- Egelemek. KFT, 1006; Egelemek. TZ, 176
igen Çok, fazla. MG, 158; Çok. HOA, 248
igeşle- Soymak, yontmak, para bozmak, çıkarmak. İH, 24
igi İyi. TZ, 176
igik Ayıp, kusur. TZ, 176
igikli Ayıplı, kusurlu. TZ, 176
igil- Eğilmek. GT, 274; KE, 211; MG, 158; Eğilmek, meyletmek. İM, 536 *bk. egil-*
igin- İğinti, ıklayarak gelen, iğintili şiddetli sancı. İH, 24
igin Sırt, arka. BV, 190; Omuz. GT, 274; KE, 124; MG, 158; Omuz, sırt, arka. KE, 211
igine İğne. CCI, 465
igir- Eğirmek; tiksirmek. İM, 536
igirimi Yirmi. KE, 124 *bk. yigirmi*
igit Genç, yiğit. CCI, 465
igle- I Eğlemek, oyalamak, meşgul etmek. KE, 211
igle- II Hasta olmak, rahatsızlık, sızı. KE, 211
iglen- (~ **iglen-**) Hastalanmak. KE, 21; **iglen-** TZ, 176
oğlan igin i.- Doğum ağrısı çekmek. KE, 211
iglet- Hastalandırmak, hasta etmek. KE, 211
iglig Hasta, hastalıklı, dertli, sızılı. KE, 211
i. bol- Hasta olmak, ağrımak. KE, 211
i. kıl- Hasta etmek, ağrıtmak. KE, 211
yinçge i. Verem, ince hastalık. KE, 211
igliglik Hastalık, hasta olma durumu. KE, 211

igmā Ar. Kendinden geçme, bayılma. KF, 124
i. eyle- Kendinden geçmek, bayılmak. KF, 124
i. ol- Bayılmak. KF, 124
igne İğne. BM, 489; BV, 190; DM, 85; İM, 536; KE, 211; KFT, 1006; Kİ, 38; KK, 110; TZ, 176 *bk. yigne*
igrem Girdâp. GT, 274
igren- (~ **igren-**) Tiksirmek, iğrenmek. CCII, 605; **igren-** İğrenmek. TZ, 176
igri Eğri. GT, 274; MG, 158
igri yel Adam düşüren kasırga gibi yel. İH, 24
igür- Koşmak. BM, 523
iḥdîr Ar. Yeşil renkli. BV, 190
iḥlâş Ar. Samimiyet, doğruluk. İM, 536; Doğruluk, bağlılık. KF, 124; Doğruluk, temizlik. MG, 158; Samimiyet, doğruluk, bağlılık. MS, 126
i. eyle- Doğru yapmak, bağlı kalmak. KF, 124
iḥlîleç Ar. Siyah helile denilen bitki. KFT, 1006
iḥrâc Ar. İhraç, çıkarma, atma. GT, 274
iḥrām Ar. Hacıların Kabe'yi tavaf için Mekke dışında örtünmek zorunda oldukları dikişsiz bürgü. İM, 536; İhram, hacıların Mekke'de giydiği dikişsiz bürgü. KE, 211; Hac seferinde giyilen özel bir giysi. KF, 124
i. bağla- İhram giysisi giymek, ihrama girmek. KE, 211
ihsā'allāhu "Allah isterse" mânâsında bir söz. MG, 163

iḥsān I Ar. İffetli, namuslu. İM, 536; İyilik, bağışlama. KF, 124

i. eyle- İyilik yapmak, bağışlamak. KF, 124

i. eyleyici Bağışlayan. KF, 124

iḥsān II İhsan, bağış. GT, 274; MG, 158; İyilik, bağış. İM, 536; İyilik etme, bağışlama. MS, 126

iḥşār Ar. Kısaltma, kısalma. İM, 536

iḥtikār Ar. Halkın, yiyecek ve içecek gibi zorunlu ihtiyaçlarını ucuz ucuz toplayıp fırsat bulunca pahalı pahalı satma. İM, 537

iḥtilāc Ar. Seğirtmek, çarpıntı, havâle nöbeti. BV, 190

iḥtilāf (~ **iḥtilāf**) Ar. Ayrılık, uymayıp, uymama. İM, 537; Ayrılık, ihtilaf. MG, 159; **iḥtilāf** Farklılık. HOA, 248

iḥtilām Ar. İhtilâm. GT, 274

iḥtimāl Ar. Mümkün olma, olabilirlik. İM, 537; Olabilme, mümkünlük. KF, 124

i. eyle- Yapmak, yüklenmek. KF, 124

iḥtirāz (~ **iḥtirāz**) Ar. Sakınma, kaçınma. GT, 274; Sakınma, çekinme. İM, 537; Korkma, sakınma. MG, 159; **iḥtirāz** Sakınma, çekinme. KF, 124

i. eyle- Sakınmak, çekinmek. KF, 124

iḥtişār Ar. İhtisar. GT, 274; Kısaltma. İM, 537

iḥtiyāc Ar. İhtiyaç, gerekme. GT, 274; İhtiyaç. MG, 159

iḥtiyār Ar. Seçme. BV, 190; İM, 537; Seçme, tercih (etme), seçilme; ihtiyar, irâde. GT,

274; Rey, görüş. HOA, 248; Seçme, tercih, seçilme. KE, 211; Seçme, seçilme. KF, 124; Seçme, tercih etme. MG, 159

i. kıl- Seçmek. KE, 211

i. eyle- Seçmek, seçilmek. KF, 124

iḥtiyārī Ar. Seçime bağlı. İM, 537

iḥtiyāt Ar. İhtiyat, temkinlilik, sakınma. GT, 274; Tedbirli davranmak, sakınmak. HOA, 248; İlerisini görerek, düşünerek davranma, tedbirli olma. İM, 537; Tedbirli, tedarikli bulunma. KF, 124; İhtiyat, temkinlilik. MG, 159; Sakınma, tedbirli olma. MS, 126

i. eyle- Tedbirli, tedarikli davranmak. KF, 124

iḥvān-ı şafā Ar. 4. asrın sonlarına doğru Basra'da kurulan, birbirine bağlı insanlardan müteşekkil bir cemiyet; geniş mânâda tarikat kardeşliği. GT, 274

iḥyā Ar. Diriltme, can verme. KF, 124

i. eyle- Diriltmek, can vermek. KF, 124

iḥzim Ar. Yemeği hazm etme. KF, 124

i. eyle- Yemeği hazm etmek. KF, 124

ik- Ekmek. GT, 274; Ekin ekmek. İM, 537

ik I Hastalık. Kİ, 38

ik II İğ. BM, 489; İp eğirmeye mahsus şiş. Kİ, 38

ik'a Ar. Dizini çöküp makadı üzerine oturma. İM, 537

ikā' Ar. Düşürme, yapma. KF, 124

'ikāb Eza, cefa, eziyet. İM, 537

ikāle Ar. İki tarafın isteğiyle anlaşmayı bozma. KE,

- 211; Her iki tarafın isteğiyle alışveriş mukavelesini bozma. KFT, 1006
- i. kıl-** Anlaşmayı bozmak. KE, 211
- ikāmet** Ar. Oturma, durma. KE, 212
- i. kıl-** Oturmak. KE, 212
- ikbāl** Ar. İkbāl, tâlih, baht. GT, 274
- ikçi** Ekşi, acı. TZ, 176
- iken yahşi** Pek güzel, en güzel. İH, 24
- ikeş-** **I** Dayanmak, bitişmek, eklenmek. İH, 24
- ikeş-** **II** Hayvan harınlamak, ekeleşmek, hamlaşmak, şırmamak. İH, 24
- iki bile** İki yüzlü kılınç. Kİ, 38
- iki boz at (~ ikki bozať ~ ikki boz at)** Türkçe’de “iki kardeş” ismini taşıyan yıldız. Kİ, 38; **ikki bozať** Küçükayı takım yıldızının iki yıldızı. BM, 489; **ikki boz at** “İki kardeşler” denen göğün kuzey tarafında görülen iki yıldızın adı. TZ, 176
- iki İki.** BV, 190; HOA, 248; KFT, 1006; MG, 159; MS, 126; İki (2). GT, 274; İM, 537; İki, iki sayısı. KE, 212; İki (sayı ismi). KF, 124; Bugünkü manasında. Kİ, 38; İki sayısı. KK, 110; İki (sayı). TA, 108
- i. böl-** İkiye bölmek, bölüşmek. KE, 212
- i. kat bol-** İki büküm olmak, beli eğilmek. KE, 212
- i. kat kıl-** İki büküm yapmak, belini eğmek. KE, 212
- iki yıllı tay** İki yaşındaki at. Kİ, 38
- ikile-** İki yapmak. Kİ, 38
- ikin** Ekin. İM, 537
- ikin kargası** Ekin kargası. İM, 537
- ikinci** İkinci. KE, 212; MS, 126; İkinci (sıra sayısı). KF, 125; Bugünkü manasında. Kİ, 38
- ikinç** İkinci. KE, 212
- ikinçi I** Çiftçi. GT, 274
- ikinçi II** İkinci. BV, 192; KFT, 1006; KK, 110; Bugünkü manasında. Kİ, 38
- ikinçilik** Çiftçilik. İM, 537
- ikindi** İkinci vakti. İM, 537; Bugünkü manasında. Kİ, 38; İkinci, ikinci vakti. MS, 126
- ikindü** İkinci. KF, 125
- ikiz** İkiz. KFT, 1006
- ikki bile** Çift tarafı keskin olan. BM, 489
- ikki** İki sayısı. BM, 489; İki (2). GT, 274; Sayıda iki. TZ, 176
- i. kat** İki kat. TZ, 176
- ikki y(ı)llı** İki yaşındaki at. BM, 489
- ikki yüz** İki yüz. BM, 489; Sayıda iki yüz. TZ, 176
- ikki yüzli bol-** İki yüzli olmak. TZ, 176
- ikkindi** İkinci. TZ, 176
- ikkiz** İkiz. TZ, 176
- iklīm** Ar. Memleket, diyar. GT, 275; Memleket. HOA, 248
- iklīme** Ar. Bitki adı. BV, 192
- ikrām** Ar. İkrām. GT, 275
- ikrār** Ar. İkrār, doğrulama, tasdik. GT, 275; Dil ile söyleme. İM, 537; İkrār, kabul, dil ile söyleme. KE, 212; Dil ile söyleme, açıklama. MS, 126
- i. kıl-** Kabul etmek. KE, 212
- i. eyle-** Dil ile söylemek. MS, 126
- iksik** Eksik, az. MG, 160

- iksil-** Eksilmek. GT, 275; Eksilmek, noksanlaşmak. İM, 537
- iksit-** Eksiltmek, noksanlaştırmak. İM, 537; Eksiltmek, azaltmak. MG, 160
- iksü** Eğsi, ucu yanmış odun, iyice yanmamış zehirli gaz çıkaran kömür. İH, 24
- iksük** Eksik. BV, 192; Eksik, aşağı, az. GT, 275; Eksik, noksan. İM, 537; Eksik, az. MG, 160
- iksül-** Eksilmek. BV, 192; Eksilmek, noksanlaşmak. İM, 537
- iksüt-** Eksiltmek, azaltmak. GT, 275; Noksanlaştırmak. İM, 537
- iksütül-** Noksanlaştırmak. İM, 538
- ikşi I** Ekşi yoğurt. TZ, 176
- ikşi II** Ekşi, acı. TZ, 176
- ikşi III** Keçi. TZ, 176
- ikti** Evcil hayvan. CCI, 465
- iktişār** Ar. Sözü kısa kesme. İM, 538; Sözü kısa kesme, uzatmama. KF, 125
- i. eyle-** Sözü kısa kesmek. KF, 125
- iktü** Ekin, zahire, darı. İH, 24
- iktüle-** Besleyip büyütme. KE, 212
- il- I** Eğilmek. CCII, 605
- il- II** Tutturmak, asmak, ilmek. CCI, 465; Bağlamak, tutturmak, takmak, asmak. CCII, 605; Değmek, dokunmak, ilişmek, takmak, tutmak. GT, 276; Asmak. Kİ, 38; İlmek, asmak. TZ, 176
- il I** El uzvu. BM, 489; El. BV, 192; GT, 275; İM, 538; TA, 109; TZ, 176; El; atın ön ayakları. MG, 160; *bk. el, el* MS, 126
- il II** İklim. TA, 108
- il III** Memleket ve halk. GT, 276; Şehir, belde. İM, 538; İl, şehir, yurt, memleket. KE, 212; El, memleket. Kİ, 38; Memleket. MG, 161
- il IV** Sulh. Kİ, 38; Barış. BM, 489; TA, 108
- il ucu** İki hükûmetin huduttaki memleketi, arazisi, eskiden *yağılık* derlermiş. İH, 25
- ilā I** Ar. -a, -e; -a kadar. HOA, 248
- ilā II** Bir kişinin karısına yaklaşmamak cinsî ilişkide bulunmamak için yemin etmesi. KFT, 1006
- ‘ilāc** Ar. İlaç. HOA, 248; İM, 538; KF, 125
- ‘i. eyle-** İlaç kullanmak. KF, 125
- ‘ilāc** Ar. İlaç. BV, 193
- ‘ilācsız** Ar. T. İlaçsız. BV, 194
- ilāh** Ar. Tanrı. GT, 276
- ilāhi (~ ilāhī)** Ar. “Allahım, Tanrım”, ünlem. GT, 276;
- ilāhī** Ey Allahım. MS, 126
- İlaldı** İlaldı (özel ad). TA, 109
- i‘lām** Ar. Bildirme. GT, 276
- İlbastı** İlbastı (özel ad). TA, 109
- İlbegi** İlbeyi (özel ad). TA, 109
- ilçek** Elcik, küçük el (alay için kullanılır). İM, 538
- ilçi** Elçi. KE, 212; TA, 109; TZ, 177; Bugünkü manasında. Kİ, 38
- ile-** Elemek. BV, 194
- iled-** İletmek, ulaştırmak. KFT, 1006
- ilegü** Ø BV, 194
- ilek I** Elek. BV, 194
- ilek II** İncir. Kİ, 38
- ilelik** İlelik. (?) BV, 194
- ilen-** I İlenmek. BV, 194; Hakkında kötü söylemek, kötülüğüne dua etmek. İH, 25
- ilen-** II Öfkelenmek. Kİ, 38
- ilenc** İnkisar, beddua etmek; aleyhinde söyleme. İH, 24

- ilengir** Lenger. TZ, 177
ilengiş Yengeç. TZ, 177
ileri Birinci, başta olan. BM, 489; İleri. DM, 85; Ön taraf. İH, 25
ilersik satan Uçkur satan. İH, 25
ilersik Uçkur, don bağı. TA, 109; Uçkur. TZ, 177
ilersük İliştirilen, tutturulan şey. İH, 25
ilerü Önce. BM, 489; İleri. KF, 125 *bk. ilgerü*
ileş Barışmak. TA, 109
ilet Götürmek, iletmek. İM, 538; İletmek, götürmek, ulaştırmak. KE, 212; İletmek. KFT, 1006; TZ, 177
iletici Ulaştıran, eriştiren. KF, 125
i. kıl- Ulaştıran kılmak. KF, 125
iley daz Başının iki tarafı yanları şakakları tüysüz. İH, 14
iley I Erkek ve kadınların tenasül uzvu. İM, 538
iley II Ön, yan. BV, 194; HOA, 248; TZ, 177; Ön, huzur. GT, 276; MG, 161; Ön, ön taraf; kat, huzur. İM, 538; Ön, karşı, huzur. KE, 212; Ön kısmı, ön tarafı, alın. KF, 125; Ön. KFT, 1006; Ön, ön taraf. MS, 152
ileyhā Ar. Ona. HOA, 248
ileyin Arka. KK, 110
ileyinde Ön, ileri. BM, 489
ilgeri İleri, ön, önce. CCI, 465; İleri. CCII, 605; DM, 85; HOA, 248; GT, 276; KK, 110; TZ, 177 *krş. ileri; ilgerü*
ilgerü (~ **ilgerü**) İleri. BV, 192; DM, 85; HOA, 248; İH, 25; İM, 538; KFT, 1006; MG, 161; İleri, önde, önce. KE, 212; İleri, ön. KF, 125; **ilgerü** İleri, ön, birinci. Kİ, 38 *krş. ileri; ilgeri*
i. eyle- İleri atmak. KF, 125
ilgevür Raf, sergen. TZ, 177
ilgik İlik. MG, 161; İlik (elbisede). TZ, 177
ilgü Hedef. HOA, 248; Ok nişangâhı. Kİ, 38
ilgün Devlet. Kİ, 38
ilhāk Ar. Katılma, katıştırma. İM, 538
ilhām Ar. İlham, içe doğan ilahi düşünce. KE, 212; İlham. KF, 125; İlham, esin. KFT, 1006
i. bir- İçine ilahi düşünce doğurmak. KE, 212
i. eyle- İlham vermek. KF, 125
ilig Elli sayısı. İM, 538; Elli (50). MS, 126
ilik- Alay etmek, küçümsemek, gülmek. CCII, 605
ilik Ø TZ, 177 *bk. igik*
ilik İlik. DM, 85; GT, 276; TA, 109; İlik (elbisede). TZ, 177
ilikle- Ø TZ, 177 *bk. iyikle-*
‘ilim Ø KF, 125 *bk. ‘ilm*
ilim Balık ağı. CCII, 605
ilin- I Takılmak, takılıp kalmak. CCII, 605; İlişmek, asılmak. Kİ, 38; Birbirine girmek, karışmak, ilinmek. TZ, 177
ilin- II Tutulmak, yakalanmak. GT, 276; Yakalanmak, tutulmak, tutsak olmak. KE, 212
ilindir- Bağlamak, takmak. CCII, 605
iliş- Yetişmek, erişmek. KF, 125
ilitiş- İlişmek, birbirine girmek. TZ, 177
ilk İlk. BV, 194; TZ, 177; Birinci, ilk. CCI, 466; İlk, önce, evvelâ. GT, 276; İlk, birinci. İM, 538
i. yaz İlkbahar. GT, 276

i. tekbīr Namaza başlarken alınan tekbir. İM, 538
ilk yaz ay Baharın ilk ayı, mart. CCI, 466
ilke İlk. TA, 109
ilki Havan, dibek. BM, 489; Havan. Kİ, 39
ilkik Düşme iliği. Kİ, 39
illa (~ illā) Ar. Ancak, illa. CCI, 466; **illā** Yalnız, ancak, -den başka, meğer (istisna beyan eden edat). GT, 276; Ancak. HOA, 248; KFT, 1006; MS, 126; Mutlaka, ille. KF, 125; Yalnız, ancak. MG, 161 *bk. ellā*
illes- Barışmak. BM, 489
ileştür- Barıştırmak, insanların arasını düzeltmek. BM, 489
‘illet I Ar. İllet. BV, 194; İllet, hastalık. GT, 276; Hastalık, sakatlık. HOA, 248; Hastalık. İM, 538; KE, 212; Hastalık, illet, sebep. KF, 126
‘i. ol- Sebep olmak. KF, 126
‘illet II Ar. Sebep, bahane. KE, 212; Sebep. MG, 161
‘illethğ Ar.T. Hasta, hastalıklı. KE, 212
‘i. bol- Hastalanmak, hastalıklı olmak. KE, 212
‘illetsiz Ar.T. Sebepsiz, bahanesiz. KE, 212
illi I Elli (50). GT, 276; Elli sayısı. BM, 489; İM, 538
illi II Şehirli, şehirde oturan. İM, 538
illig Elli (sayı). MG, 161
illik Şehirli, şehirde oturan. İM, 538
illik Yüksük, ellik. BM, 489
‘ilm Ar. İlim. GT, 276; KF, 126; İlim, bilme. İM, 538; İlim, bilim. KE, 212; İlim; bilgi.

HOA, 248; MG, 162 *bk. ‘ilim*
‘i. oku- Tahsil etmek. GT, 276
‘i.-ı nücūm Astronomi. GT, 276
‘i.-i kāmīl Tam, mükemmel ilim. İM, 538
‘ilmli Ar.T. İlim sahibi. KK, 110
ilşige Yüksek, yüce. TZ, 177
ilşin yıl Bir önceki yıldan önceki yıl. TA, 109
ilt- İletmek, götürmek, ulaştırmak. GT, 277; İletmek. MG, 162; İletmek, ulaştırmak. TA, 109
ilti Kadın. TA, 109
ilticā Ar. İlticā, sığınma. GT, 277
iltifāt Ar. İltifat. GT, 277; Yüzünü çevirip bakma, dikkat. KE, 212; İltifat, gönül alma. KF, 126
i. kıl- Yüzünü dönmek. KE, 212
i. eyle- Övmek, iltifatta bulunmak. KF, 126
ilzem Ar. Daha lâzım. MG, 162
im I Don, iç çamaşır. BM, 489; Don, kitaplar *don* ile *gömleki* karıştırmışlar. İH, 25; Don, elbise. TA, 109 *bk. işdon*
im II Mahsul, ürün. BM, 489
im- Emmek. TZ, 177
İmām ‘Alī Pezdevī Fahrü’l-islam Ali Pezdevî. KFT, 1007
imām Ar. İmam. BV, 195; KFT, 1007; Önder. HOA, 248; Din alimi; namazda kendisine uyulan. İM, 538; İmam, cemaate namaz kıldırın. KE, 212; Önder, imam. KF, 126; Namazda kendisine uyulan kimse, imam. MS, 126
i. ol- İmam olmak. MS, 126

İmām Ğazzālī Ebu Hâmid Muhammed Gazzalî, büyük islâm âlim ve mütefekkeri. GT, 277

İmām Muḥammad Fadıl oğlu İmam Selîl Ebu Bekir Muhammed b. Fadıl. KFT, 1007

İmām Muḥammad Hanefî mezhebinin büyük imamlarından, Ebu Yusuf'la beraber imameyin diye anılır. KFT, 1007

imām namāzı İmamla birlikte kılınan namaz. İM, 538

İmām Serḥasī Müctehid imamlardan. KFT, 1007

imam urunu Camide mihrap. İH, 25

imāmat İmamlık, namaz kıldırma. İM, 538

imāmatlık İmamlık yapma. İM, 538

imāme Başlık. KFT, 1007

‘imāme Ar. Sarık. İM, 538; KE, 212

‘i. sar- Sarık sarmak, sarık giymek. KE, 212

İmāmeyin Ebu Yusuf ve Muhammed'e verilen ad. KFT, 1007

İmām-ı A‘zām Hanefî mezhebinin kurucusu olan büyük fakih, asıl adı Zeyd b. Sabit. KFT, 1007

İmām-ı Şāfi‘ī Şafii mezhebinin kurucusu olan kişi. KFT, 1007

imamlık (~ imāmlık) İmamlık, namaz kıldırma. İM, 538;

imāmlık İmamlık. KF, 126

imāmluk İmamlık, imam olma durumu. KE, 212

i. kıl- İmanlık yapmak. KE, 212

īmān Ar. İnanma. İM, 539; Allah'a inanma, iman etme. KF, 126; İman. KFT, 1007; MS, 126-127

ī. keltür- İman getirme, iman etme. KF, 126

ī. ketür- İman etmek. MS, 126-127

imān İman. GT, 277; İnanma, inanç. KE, 212

i. ketür- İnanmak. KE, 212

īmānsız İnanmayan, kafir. İM, 539

‘imāret I Ar. İmar, onarım. KF, 126; Bayındırlık, ümrân; Mâmûr, bayındır (ḥarāb'ın zıddı). GT, 277; Şenlendirme, bayındırlık. İM, 539; İmaret, bayındırlık, geliştirme. KE, 212

‘i. kılmaḵ tile- Bayındır hâle getirilmesini istemek, geliştirilmesini istemek. KE, 212

‘i. eyle- Onarmak. KF, 126

‘imāret II Ar. Makam, konak. GT, 277

‘imāretlik Ar.T. İmaretlik nesne. KFT, 1007

imçek Meme. BV, 195; TZ, 177

imdi Hemen, şimdi. CCI, 466; İmdi, şimdi. GT, 277; Şimdi. İM, 539; KFT, 1007; MG, 162; TA, 109; TZ, 177; Şimdi, el'an. Kİ, 39;

imekle- Emeklemek. TZ, 177

imen- Utanmak, mahcup olmak. CCI, 466

imge- Zorluk çekmek. BV, 195

imgek Zahmet, emek. BV, 195; Ezîyet, zahmet. GT, 277; İM, 539; MG, 162

imgen- Zahmet çekmek. BV, 195; MG, 162

imget- Emek verdirmek. BV, 195; Zahmete, sıkıntıya sokmak. MG, 162

imil- I Durmak, kımıldamamak, bir yere oturmak. İH, 25

imil- II İmilmek, bir işi yapmakta birleşmek. İH, 25

imīn (~ **imin**) Ar. Emin, güvenilir. İM, 539; Güvenilir. KFT, 1007; **imin** Emin, güvenilir; güvenli, korkusuz. KE, 213; Emin. MG, 162

i. kıl- Güvenli yapmak. KE, 213

imīnlik (~ **iminlik**) Ar.T. Emin olma. İM, 539; **iminlik** Eminlik, güvenilirlik. KE, 213

imkān İmkân. GT, 277; MG, 162

imlā Yazma, yazdırma. KE, 213

i. kıl- Yazmak, yazdırmak. KE, 213

imle- Birisine göz kırpmak, göz ile işaret çakmak. İH, 25

imli- Gizlenmek, büzülmek. İH, 25

imli- Tevazu, meskenet göstermek. İH, 25

immā I Ar. Amma, ancak. İM, 539

immā II Ar. Gerekse. KFT, 1008

imsiri Ar. Karasakız, bitüm. CCI, 466

imtinā' I Ar. Çekinme, geri durma. İM, 539; Kaçınma. KFT, 1008

imtinā' II Ar. Süngüyü hamleden sonra geri çekme. MG, 163

imtinān Ar. İyilik bağışla. KF, 126

i. eyle- İyilik etmek. KF, 126

imtişāl Ar. Emre uyma. MG, 163

iğ En. GT, 278; İM, 539

in I En, genişlik. KE, 213; En. KFT, 1008; MG, 163;

Uzunluğun zıddı, bir şeyi eni. Kİ, 39

in II Koyun kulağının dilimi. Kİ, 39

in III İn, yaban hayvanlarının kendilerine yuva edindikleri kovuk. BM, 490; Mağara, in. CCII, 605; İn, yuva. GT, 277; Çukur, derinlik. İH, 25; Hayvan yuvası. İM, 539; Kıpçakça hayvanat yuvası. Kİ, 39; Mağara. TA, 109; Yırtıcı hayvan yuvası. TZ, 177

in IV Ses. BM, 490

in- İnmek. BV, 195; GT, 277; HOA, 248; KF, 126; TA, 109; Konaklamak; eğilmek; aşağı inmek; akmak, gelmek; nazil olmak, inmek. İM, 539; İnmek, yüksekten aşağıya doğru gelmek. KE, 213; Bugünkü manasında. Kİ, 39

i.erde İnerken, akarken. KE, 213

inābet Ar. Günahlara tövbe edip Tanrıya yönelme, nedâmet. GT, 277

inak Dost. İH, 25

inam Doğru, emin adam. Kİ, 39

in'ām Ar. İnâm, nîmet verme, lütuf, iyilik (etme). GT, 277; İyilik etme. İM, 539; Nimet verme, iyilik etme. KE, 213

i.ina...ögren- Alışmak. GT, 277

i. kıl- İyilik etmek. KE, 213

'inān Ar. Dizgin. GT, 277

inan- İnanmak. KFT, 1008; Kİ, 39; TZ, 177

inancı Güvenilen, inanılan. BV, 195

inanç Düzenlik, emniyet, güvenç. TZ, 177

inanıl- İnanılmak. KFT, 1008
‘ināyet Ar. Himmet, gayret, lütuf. GT, 277
ince İnce. HOA, 248 *bk.* **incge**
incge İnce. HOA, 248 *bk.* **ince**
incgelik İncelik, zayıflık. HOA, 248
inci İnci. KK, 110; TZ, 178
incid- İncitmek. KF, 126; KFT, 1008; İncitmek, sıkıntı vermek. MS, 127
İncil (~ **İncil**) Ar. Hz. İsa’ya indirilen kitap. İM, 539; İsa peygambere indirilen mukaddes kitap. KFT, 1008; **İncil** İncil. GT, 277
incin- İncinmek. HOA, 248; KFT, 1008
incir (~ **incir**) Far. İncir. BM, 490; BV, 195; CCI, 466; DM, 85; KK, 110; TA, 109; TZ, 178; **incir** İncir meyvesi. KFT, 1008
incit- İncitmek, eziyet etmek. DM, 85; İncitmek. TZ, 178
incitmek İncitme, eziyet. DM, 85
incü İnci. KF, 126
incü İnci. KK, 110
incüg İncik. HOA, 249 *bk.* **incük**
incük İncik. HOA, 249 *bk.* **incüg**
inçe I Böyle, böylece. BV, 195
inçe II Dar, ince. BM, 490; İnce. MG, 163
inçge İnce. MG, 163
inçi İnci. DM, 85; GT, 277
İnçibay İnci zengini (özel ad). DM, 86
inçikelik İncelik. KFT, 1008
inçin- İncinmek. GT, 277
inçir İncir. İM, 539
inçit- İncitmek. GT, 277; İncitmek, eziyet vermek. İM, 539
inçke İnce. BV, 195; CCI, 466; CCII, 605
inçkele- İnce düşünmek. CCI, 466
inçü İnci. CCI, 466; GT, 277; KE, 213; KFT, 1008; Kİ, 39 *bk.* **inçi; yinçü**

inçüci İncici. KFT, 1008
inçük Baldır, dizle ayak bileği arasındaki bölüm. BM, 490 *bk.* **balçur; baldur; aşuk**
inde- Çağırarak. GT, 277; Çağırarak, davet etmek, birini bir adla adlandırmak. KE, 213 *bk.* **ünde-**
indeş- Karşılıklı çağırarak. KE, 213
indi Bugünkü manasında. Kİ, 39
indir Buğday döğme. İM, 539
indir- İndirmek. İM, 539; TZ, 178; İndirmek, vahi etmek. KF, 126 *bk.* **indür-**
indür- İndirmek. BV, 195; HOA, 249; Kİ, 39; İndirmek (vurmak). GT, 277; İndirmek; başını indirmek, eğmek. İM, 539; İndirmek, aşağı salmak, akıtmak. KE, 213; Ø KF, 126 *bk.* **indir-**
menî i.- Menisini akıtmak. KE, 213
meziyy i.- İdrardan önce gelen beyaz su akıtmak. KE, 213
perdeni i.- Yüzünün peçesini kapatmak. KE, 213
suṽ i.- Çiftleşen kişi menisini akıtmak. KE, 213
ta‘ām i.- Misafire yemek hazırlayıp sunmak. KE, 213
indürici İndiren. KF, 126
indüril- İndirilmek. İM, 539
indürül- İndirilmek. İM, 539
indürüş- Karşılıklı indirmek; vuruşmak. KE, 213
ine- Enemek, içdiş etmek, hadım etmek. KE, 213; Taşak yumurtalarını çıkarmak. Kİ, 39
ine İğne. CCII, 605; Ø Kİ, 39 *bk.* **igne**

inegim sağma Gökkuşağı. BM, 490 bk. **enem eçkisen** **koştı**
inegü İn. BV, 195
inek I Avurt, çene. GT, 278; Çene. İM, 539
inek II Ø BV, 195 bk. **inek I**
inek I Husye, taşak. BV, 195
inek II İnek. BM, 490; CCI, 466; DM, 86; KE, 213; KK, 110; TA, 109; TZ, 177; Bugünkü manasında. Kİ, 39
inek III İnilecek yer. TZ, 178
iğen I Çok. BV, 196; CCII, 605; Pek, çok. GT, 278; Çok, pek, ziyade. İM, 539
iğen II Dişi deve. KE, 213; TA, 109
inenmiş İnetilmiş. Kİ, 39
inetil- Enetilmek, iğdiş edilmek, hadım edilmek. KE, 213
infi'âl Ar. Teessür, gücenme, infîâl. GT, 278
ingen teve Dişi deve. TZ, 178
iğle- İnlemek. TZ, 178
ingsek Al gibi. HOA, 249
ini Torun, erkek torun. CCI, 466
iğilde- İnlemek, ahlayıp vahlamak. İM, 539
iğildü İnilti, ses. MG, 163
inim Büyüğün küçüğe hitap ettiği zaman söylediği kelimedir, aslı itibariyle küçük kardeş demektir. Kİ, 39
inin- İnilmek. TZ, 178
inircik Deve hörgücü. İH, 25
iniş İniş. İM, 539; TA, 109; TZ, 178; Nüzul, inmek. Kİ, 39
iniz Pelikan kuşu. BM, 490
inkā Ar. Suda ıslatma. KF, 126
i. eyle- ıslatmak. KF, 126
inkār (~ **inkār**) Ar. İnkâr. GT, 278; KFT, 1008; İnanmama, reddetme. İM, 539; **inkār** Reddetme, tanımama. MS, 127

i. eyle- İnkâr etmek. MS, 127
i. it- İnkâr etmek. MS, 127
inkılāb Ar. İnkılab. BV, 196
i. bol- Kırılmak. HOA, 249
inkıtāt Ar. Kesinti. BV, 196
iğle- İnlemek, eziyet çekmek. KE, 213; İnlemek. Kİ, 39
inli Geniş. KK, 110
inlig Enli, geniş. KE, 213
inlü Geniş. BM, 490; Enli. KFT, 1008
innā enzelnā Ar. Kadr sûresi. KF, 126
innā enzelnāhu (sûresi) Kadir suresi, Kur'ân-ı Kerim'in 97. suresi. MS, 127
innā fatahñā Ar. Fetih sûresi. KF, 126
'innîn Ar. Erkeklik organı kalkmayan kişi. KFT, 1008
iğre- İnlemek. KE, 213
inşāf Ar. İnsâf. GT, 278; Merhamete, vicdana dayanan adalet. İM, 540; İnsaf, acıma, merhamet. KE, 213; Merhamet, adalet. KF, 126
i. biriş- Karşılıklı acımak. KE, 213
insān Ar. İnsan. GT, 278
iğse Ense. BV, 196; İM, 539; MG, 163
insiz Geniş olmayan, genişliği az olan. BM, 490
insüz Ensiz. KFT, 1008
inşā Ar. Edebîyat (yapma), güzel yazma. GT, 278
inşāallāh(u) (~ **inşāallahü** ~ **in-şā'-Allah**) Ar. Allah kısmet ederse, Allah isterse. GT, 278; Allah isterse, Allah nasip ederse, anlamında bir söz. İM, 540; Allah isterse manasında bir söz. MG,

163; **inşāallahü** Allah'ın izniyle. HOA, 249; **in-şā'-Allah** Allah isterse. KF, 127

inşike Yüksek. KK, 110

intifā' Ar. Faydalanma. KFT, 1009; MG, 163

intihā Ar. Sona erme, bitme. KF, 127

intikāl Ar. İntikal. BV, 196; Bir yerden bir yere göçme. İM, 540

intikām Ar. İntikam, öç. GT, 278

intisāb Ar. Okçuluk terimi, hedefe karşı durmak. HOA, 249

intişār I Ar. Üreme. BV, 196

intişār II Ar. Yara. BV, 196

ip İp, iplik. CCI, 466; İp. DM, 86; KFT, 1009; KK, 110; Bugünkü manasında. Kİ, 39

ip saracağ İp çıkırığı. DM, 86

ipar Misk. Kİ, 40

ipçi Kadın. TZ, 178

ipçi Kadın. BM, 490 *bk. avrat*

ipek İpek. CCI, 466

ipkin Menekşe rengi, mor. CCI, 466

iplik İplik. DM, 86; KFT, 1009

ipren- Tat almak, dölenmek, iyi olmak. TZ, 178

ir I Er, adam, kişi, zât, erkek, yiğit. GT, 278; Er, erkek. BM, 490; İM, 540; KE, 213 *bk. er*

ir II Erken. KE, 213

ir III Koca, zevç. GT, 278

ir IV Matkap. BM, 490

ir- I Ayırmak, göstermek. Kİ, 40

ir- II Cevheri fiil. BV, 196; İM, 540; İmek (cevherî fiil). GT, 278; MG, 164

ir- III (Kar vb.) Erimek. BM, 490; Erimek. TZ, 178

ir- IV Ermek. BV, 196; Vasil olmak, irişmek. Kİ, 40; Ermek, yetişmek. MG, 163

ir- V Sıkılmak. Kİ, 40

ir- VI Sormak, anlamak. TA, 110

ir karındaş Erkek kardeş. İM, 540

i'rāb Ar. Hareke, harekeleme. KE, 213

i. ur- Harekelemek. KE, 213

irādet Ar. İrāde, arzu, ihtiyar. GT, 278

i. kitür- İhtiyar etmek. GT, 278

i'rāz Ar. Yüz çevirme, kaçınma. KF, 127

i. eyle- Yüz çevirmek. KF, 127

ircel Erkek isteyen kızgın fahişe, *kutsuz* ile tercüme edilmiş ki *menhus* demektir. İH, 25

irde- Araştırmak, didiklemek, yoklamak. İH, 25

irdem Erdem, fazilet ve meziyet. GT, 278

irdem iyesi Fenmen, fen bilen. TZ, 178

irdi Ek-fiil. HOA, 249 *bk. idi*

iren- İğrenmek. TZ, 178

iren(ler) İr'in çokluk şekli (dâimâ çokluk eki ile kullanılır). GT, 279; Er, yiğit. İM, 540

irençli Puşt. TZ, 178

irgeç Arapçası *kerardır* ki arap kadınların takındığı bir nevi boncuktur. İH, 25

irgen Bekar. BM, 490

irhā Ar. Gevşetme, aşağı salıverme. KF, 127

i. eyle- Gevşetmek. KF, 127

iri- Erimek. BV, 196; Sızmak, eriyip akmak, erimek. CCII, 605; Erimek, sıvı hale gelmek. İM, 540

iri I İri. BV, 196; TZ, 178

iri II Sert. TA, 110

irig Kaba, sert, büyük. KE, 213; İri. TZ, 178

i. bol- Kaba olmak. KE, 213

i. sözlük bol- Kaba, kırıcı konuşmak. KE, 213
iriglik Kabalık, sertlik. KE, 213
irik I Erik. TZ, 178
sarı i. Sarı erik, zerdeli. TZ, 178
irik II Katı, eski olan nesne. BV, 197
irik- I Bıkmak, usanmak, sıkılmak. KE, 213; Bıkmak, usanmak. MG, 164; İçi daralmak, sızlamak. TZ, 178
irik- II Hayvan korkup arkuru hareket etmek. İH, 25
irik- III Hayvan yorga olmak, kuvvetli, şen, dinç olmak. İH, 25
irik- IV Hazık üstat olmak, ferih. İH, 25
irik- V Toplamak, dolmak. BV, 197; TZ, 178
irikinçe Mühlet. TZ, 179
iriklen- Dolmak, toplamak. BV, 197
irikmek Sıkıntı, gam. TA, 110
iriktir- Biriktirmek. İH, 25
iril- Çekilmek, bertaraf olmak. Kİ, 40
irimçik Yoğurt yapmak için kaynatılırken kesilmiş olan süt. TZ, 179
irin- Erinmek, tembelleşmek, vücuda yorgunluk çökmek, bıkmak, usanmak. İH, 25; Erinmek, tembellik etmek. TZ, 179
irin I Dudak. BV, 197; TZ, 179; Dudak, ağız. KE, 213
irin II İrin. BV, 197; KF, 127; TZ, 179; Cerahat. Kİ, 40; İrin, cerahat. KK, 110; İrin, vücutta meydana gelen pis sıvı. MS, 127 *bk.*
iriş
iriş İrin, cerahat. BM, 490; KE, 213; İrin. BV, 197; İrin, iltihaplanmış yaradan akan

sarımsı sıvı. İM, 540 *bk.*
irin; özen
i. kıl- İrinlenmek. KE, 213
irinçek Tembel, erincek. TZ, 179
irinli İrinli. BV, 197
irinlig Dudaklı, ağızlı. KE, 213
irip- Ø BV, 197
iriş- Erişmek. GT, 279; HOA, 249; Erişmek, ulaşmak; sonuca ulaşmak; bir şeyi elde etmek. İM, 540; Erişmek, yetişmek. MG, 164
irişdür- Eriştirmek, ulaştırmak. HOA, 249
iriştür- Eriştirmek, kavuşturmak. İM, 540
irit- Eritmek. BV, 197
irk- Biriktirmek, toplamak. KE, 213; Toplamak. Kİ, 40
irk I İrikmiş, yığılmış. **halk irkler:** Halk yığını. İH, 25
irk II Kuvvet, kudret. GT, 279
irkeç Enenmiş teke. BM, 490
irkeg Erkek. HOA, 249 *bk.* **irkek**
irkek Erkek. BM, 490; BV, 197; HOA, 249; KE, 213; KF, 127; KFT, 1009; TZ, 179; Er, erkek. İM, 540; Her hayvanın erkeği. KK, 110 *bk.* **irkeg**
irkek tavuk Horoz. KE, 213
irkel- Toplanmak. İH, 25
irken Erken, tam zamanında, o anda, hemen. İH, 25
irkepçi Ø TZ, 179
irkil- Biriktirmek, toplanmak. KE, 213; Toplanılmak. Kİ, 40
irkinçe Mühlet. TZ, 179
irklen- Bir şeye erklenmek, sahibi olmak, başı olmak. İH, 25
irkmek I Ağaç kökünden çıkan sürgünler, piçler. İH, 25; Taze budak. İH, 25
irkmek II Kuyruk kemiğinin yumuşak ucu, körpe sürgün ve dallar. İH, 25

irkmek III Sağrı, kalça; sallanan, gelip giden. KE, 214
i. eti Kalça. KE, 214
irlik Erkeklik, mertlik, yiğitlik. GT, 279
irlik sufi Meni, döl suyu. İM, 540
irlik suvı Meni. İM, 540
irmenî toprağı Ermeni toprağı, bir cins toprak. İM, 540
irmik ekmeğı Unun irmiğinden yapılan ekmek. İH, 26
irse Ek-fiil, erse. HOA, 249
irsek Ersek. TZ, 179
irşi Kadınsı erkek. BM, 490
irşik Matkap. TA, 110
irte Yarın. BM, 490; Kİ, 40; Erte. BV, 197; Erte, sonra; ertesi gün. GT, 279; Tan, sabah aydınlığı. İM, 540; Erken, er, seher vakti. KE, 214; Sabahın erken vakti, seher vakti. KF, 127; Sabah. KFT, 1009; Sabah, sabah vakti. MS, 127; Sabahleyin, yarın. TA, 110; Seher vakti, erte. TZ, 179 *bk. erte; tanıda; yarın*
i. aşı Sabah yemeğı. İM, 540
i. mağı Sabah ezanı. İM, 540
irtele- Sabahlamak. İM, 540
irtesi Ertesi gün, yarın. İM, 540; KF, 127
irtess Ar. Eğlenme, oyalanma. İM, 540
irti'ad Ar. Okçuluk terimi, okçuluk hatalarından olan titremelerin ortak adı. HOA, 249
irtifā' Ar. Yükseklik. GT, 279
i.-ı velāyet Memleket geliri, vergi. GT, 279
irtihāş Ar. Toynakları birbirinden uzak olan, bilekleri birbirine sürten at. BV, 197

irür- Erdirmek, getirmek, ulaştırmak. KE, 214
irüş- Bir şeye kavuşmak. İM, 540
is- Esmek. GT, 279; Rüzgar esmek. İM, 540
‘İsā I İsa b. Eban. KFT, 1009
‘İsā II (~ ‘İsā) Ar. İsa peygamber. GT, 279; ‘İsā KFT, 1009; Hz. İsa, kendisine İncil nazil olan peygamber. MS, 127
‘işābe Başa sarılan sarık. İM, 540
işābet Ar. Yerini bulma, rast gelme. KF, 127
i. eyle- Yerini bulmak. KF, 127
īşār Ar. İkram, iyilik için mal dağıtmak, cömertlik. GT, 279
işbāt Ar. Şahit ve delil göstererek doğruya çıkarma. İM, 540; Kanıtlama, ispatlama. KFT, 1009
isde- Aramak, araştırmak. BM, 491; Aramak, sormak. CCI, 466
isdemek Arama, sorma. CCI, 466
iseb Gelin çeyizi. CCII, 605
isfizāc Ar. Bitki adı. BV, 197
İşhāk I Ø GT, 279 *bk. Hoca İşhak Horezmi*
İşhāk II Okçuluk ilmi içinde imam olan üç kişiden biri. HOA, 249
isi- Isınmak. Kİ, 40; Isımak. TZ, 179
isi Sıcak, kızgın. CCII, 605; Sıcak. İM, 540; Kİ, 40
isig Sıcak. İM, 541; Isı, sıcak. KE, 214
i. suf Hamam. İM, 541
i. suv Hamam. İM, 541
i. bol- Sıcak olmak, ısınmak. KE, 214
i. yaşlıg bol- (köz) Sevinçten, gülmekten gözü yaşarmak. KE, 214

ödlek i.i Öğle sığağı. KE, 214
isiglig Sıcak, hararetli. KE, 214
isim İsim, ad. KE, 214
isin- Isınmak. İM, 541; KE, 214; TZ, 179
isirğa Küpe. Kİ, 40
isit- Isıtmak. BV, 197; KE, 214
isittir- Bugünkü manasında. Kİ, 40
isittür- Isıtmak. BM, 490
iske- I İrkilmek, tepki göstermek. HOA, 249
iske- II Koklamak. KK, 110
isken- İrkilmek. HOA, 249
İskender Makedonya Kralı Büyük İskender. GT, 279
İskenderiyye İskenderiye şehri. GT, 279
iski Eski. BV, 198; GT, 279; İM, 541; MG, 164
iski- Eskimek. BV, 198
iskü- Eskimek. BV, 198
İslām Ar. İslām. GT, 279; Allah tarafından Hz. Muhammed'e bildirilen en son hak din. İM, 541; İslam, İslam dini, müslümanlık. KE, 214; İslâmiyet. KF, 127; İslam dini. KFT, 1009; Hz. Muhammed'in Allah tarafından tebliğine memur edildiği sin, son kutsal din, İslam, İslamiyet. MS, 127
İ. dārı Müslüman memleketi. İM, 541
ism I Ar. İsim, ad. GT, 279
işm II Ar. Suç, günah. KF, 127
İsmā'il Hz. İsmail peygamber. HOA, 249
'işmet Ar. Haramdan kaçınma. İM, 541; Günahsızlık, temizlik. KF, 127
'i. iste- Günahtan arınmak. KF, 127

isnād Ar. Hadislerin kimler tarafından söylendiğini sırasıyla bildirme. KE, 214
i. kıl- Hadisleri kimin söylediğini bildirmek. KE, 214
isne- Esnemek. İM, 541; KF, 127; KK, 110
isneyn Ar. Pazartesi. İM, 541
ispahi Asker, sipahi. BM, 490 *bk. sü eri*
İspicābī Alaüddin Ali b. Muhammed. KFT, 1009
isrāf (~ işrāf) Ar. İsrāf. GT, 279; Gereksiz yere harcama. İM, 541; İsrāf, haddi aşma, gereksiz harcama. KE, 214; Gereksiz harcama, israf. KF, 127; **işrāf** Harcama, sarfetme. KFT, 1010
i. kıl- Haddi aşmak, gereksiz harcama yapmak. KE, 214
i. eyle- Gereksiz yere masraf etmek. KF, 127
İsrahel Hz. Yakup. CCII, 605
isre Uzak. TA, 110
isrū- Sarhoş olmak. GT, 279
isrūk Sarhoş. GT, 279
isrūt- Sarhoş etmek. GT, 279
issi Sıcak. BM, 490; BV, 198; CCI, 466; GT, 279; HOA, 249; TA, 110; TZ, 179; Sıcak, sıcaklık. DM, 86
i. anı gogşat- Gevşetmek, sıcak ona gagşaklık gevşeklik vermek, kımıldamaya hali kalmamak. İH, 26
i. su Sıcak su, banyo, hamam. CCI, 467; **i. şu** Hamam, sıcak su. TA, 110
issig Ø BV, 198
issilik Ateş, sıtma. BM, 490; Sıcaklık. CCI, 467; Sıtma. Kİ, 40 *bk. ısıtmak*

issin- Isınmak, ılımak, bunalmak. BM, 490; Isınmak. CCI, 467; TA, 110

issirek Çok sıcak. BV, 198

iştabul Ar. Ahır. BV, 198

iste- I Aramak, araştırmak, sormak. KE, 214

iste- II İstemek, aramak. GT, 279; İstemek. İM, 541; KF, 127; İstemek, arzu etmek, beklemek. KE, 214; İstemek, dilemek, arzu etmek. MS, 127

istebrak Ar. Sırma ile işlenmiş bir çeşit kaba kumaş. KF, 127

isteştür- Birbirini aramak, araştırmak. KE, 214

isti'āze Sığınma. İM, 541

isti'māl Ar. Kullanma. BV, 198; İM, 541; KFT, 1009; MG, 164; Kullanma, yerinde kullanma. KF, 127

i. eyle- Kullanmak. KF, 127

isti'dād Ar. İstîdat. GT, 280

istibrā I Ar. İdrardan sonra tenasül uzvunun temizlenmesi. İM, 541; Küçük abdestten sonra akıntıyı tam arıtma. KF, 127; MS, 127

istibrā II Ar. Hayız süresi geçinceye kadar kadına yaklaşmama. KE, 214

i. kıl- Hayız süresince kadına yaklaşmamak. KE, 214

istidlāl Ar. Bir delile dayanarak bir netice çıkarma. İM, 541

istifhām Ar. Sorma, öğrenmek için sorma. İM, 541

istiftāh Ar. Başlama, açma. İM, 541; KF, 127

istiğfār Ar. İstîfar, tövbe. GT, 280; Tövbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme. İM,

541; Allah'tan günahların bağışlanmasını isteme, "Estağfirullah" deme. KF, 127; Allah'tan günahın bağışlanmasını isteme. MS, 127

i. eyle- "Estağfirullâh" demek. KF, 127

istiḥāre Ar. Bir işin hayırlı olup olmayacağını anlamak için abdest alıp dua edip uykuya dalma. İM, 541; Bir işin hayırlı olup olmayacağını anlamak için abdest alıp dua edip uykuya yatma. KF, 127

istiḥāza Ar. Aybaşıli kadın. İM, 541

istiḥāze Ar. Hastalık, özür. KF, 127

istiḥfāf Ar. Küçümseme, hafifseme. KF, 127

i. eyle- Küçümsemek. KF, 127

istiḥsān Ar. Beğenme, güzel sayma. İM, 541; Beğenme, güzel bulma. KF, 127

istilād Ar. Bir cariyeyi ümm-ü veled yapmak, cariyenin çocuğunu nesebine dahil etme. KFT, 1009

istilām Ar. El ile dokunup öpme. İM, 541

istincā Ar. Pislikten temizlenme. İM, 541; KF, 128; Pislikten, dışkıdan temizlenme. KE, 214; Abdest bozduktan sonra veya abdest almadan önce kan, sidik, meni gibi şeylerin çıktıkları yeri temizleme. KFT, 1009; Necasetten, pislikten temizlenme. MS, 127

i. kıl- Pislikten temizlenmek. KE, 214

i. eyle- Temizlenmek, silinmek. MS, 127

istindāc Ar. Bitki adı. BV, 198
istinkā Ar. Temiz olmayı isteme. İM, 541; Temizlenme[k]. KF, 128; Pislikten temizlenme. MS, 127
istirāhe Ar. İstirahat. BV, 198
istiskā I Ar. Bir hastalık. BV, 198; Vücudun bir tarafında veya karında su birikme. KE, 214
istiskā II Ar. Yağmur duâsı. KF, 128
istitā‘at Ar. Kudret, iktidar. GT, 280
‘isyān Ar. İsyân, âsîlik. GT, 280
iş bunda İşte burada. İH, 26
iş I Arkadaş, yoldaş. BM, 490; Eş. GT, 280
iş II Hadise, vak’a. Kİ, 40
iş III İş, uğraş. BM, 490; İş. BV, 198; CCI, 467; DM, 86; GT, 280; HOA, 249; İM, 542; KFT, 1010; MG, 165; TZ, 179; Amel, fiil, hareket, iş. CCII, 605-606; İş, hizmet, durum, davranış. KE, 214-215; İş, amel. KF, 128; Bugünkü manasında. Kİ, 40; İş, görev. MS, 127
i. bıyur- Çalıştırmak, iş buyurmak. BM, 490
ten i.isiz Cinsel ilişki olmadan. CCII, 605-606
i. açıl- İş açığa çıkmak, açıklanmak. KE, 214-215
i. bağlan- İş kapalı ve anlaşılabilir olmak, belirsiz ve gizli olmak. KE, 214-215
i. bas- İş ağır gelmek. KE, 214-215
i. bol- İş hâl değiştirmek, iş olmak. KE, 214-215
i. kıl- İş yapmak. KE, 214-215
i.ni aç- İş açığa çıkarmak, açıklamak. KE, 214-215

i.niğ içi İşin iç yüzü. KE, 214-215
iş küç Yapılacak iş, meşguliyet. DM, 86
iş- I Bağlamak, bükmek; çekmek, hareket etmek. KE, 215
iş- II Eşmek, kazmak. İM, 542
iş- III İçmek. DM, 86; TZ, 179
‘işā Ar. Yatsı zamanı. BV, 199; Akşam namaz vakti. KF, 128
‘i.yı kıl- Akşam namazını kılmak. KF, 128
‘i. namazı Akşam namazı. KF, 128
iş‘ār Ar. Haber verme. İM, 542
işāret Ar. İşâret. GT, 280; İM, 542; MG, 165; İşaret, iz, im. KE, 215; İşaret, nişan. KF, 128; İşaret, gösterme. KFT, 1010; Bir şeyi gösterme, işaret. MS, 127
i. eyle- İşaret etmek. KF, 128; MS, 127
işbu Bu, şu. HOA, 249; Bu. KFT, 1010 **bk. uşbu**
işçi İşçi. CCII, 606; DM, 86; KFT, 1010
işdon Don, iç çamaşır. BM, 490 **bk. im**
işe- İşemek. MS, 127
işegi İçerik. TZ, 179
işek çiçeği Mantı çiçeği, yabani hatmi çiçeği. İH, 26
işek Eşek. BV, 199; GT, 280; İM, 542
işen- Dayanmak, güvenmek. İM, 542
işeri İçeri. TZ, 179
işid- İşitmek, dinlemek, kaale almak. KFT, 1010
işiddür- İşittirmek. KFT, 1010
işidici Dinleyici. KFT, 1010
işidil- Dikkate alınmak. KFT, 1010
işidilmek Dinlenmek, itibar edilmek. KFT, 1010
işidmek Dinlemek, dikkate almak. KFT, 1010

işidür- Duyurmak, işittirmek. KF, 128
işik Eşik, kapı (daha çok “kapı” mânâsında kullanılmıştır). GT, 280; Eşik, kapı. İM, 542; Eşik, kapı, kapı ağzındaki alçak basamak. KE, 215; Eşik. KFT, 1010; Kİ, 40; TZ, 179; Kapı. KK, 110; MS, 127; TA, 110
işil- Çekilmek, bükülmek. KE, 215
işim Baldıra çekilen potur. Kİ, 40; TA, 110
işit- İşitmek. BV, 199; Kİ, 41; KK, 110; TZ, 179; Duymak, işitmek, dinlemek. GT, 281; Duymak, işitmek. BM, 490; İM, 542; KF, 128; MS, 127; TA, 110
işitil- İşitilmek, duyulmak. İM, 542; İşitilmek. MG, 165
işitin- İşitilmek. İM, 542
işitmek İşitme. CCI, 467
işittir- Duyurmak, işittirmek. CCII, 606; Bugünkü manasında. Kİ, 41
işittür- İşittirmek. İM, 542
işkāl Şekiller, tarzlar. MG, 165
iške münüzü “Keçi boynuzu” denen yemiş. TZ, 179
işker Far. Açık, belli. KFT, 1010
işkeri İç, içeri. DM, 86; İçeri. TZ, 179
işkerü İç, içeri. DM, 86 *krş.*
işkeri
işki Keçi. TZ, 180
işkik I Kayık küreği. Kİ, 41
işkik II Koğa. TZ, 180
işkun Bir nevi ottur, lâtif kokusu vardır. Kİ, 41
işle- İşlemek. BV, 199; KFT, 1010; MG, 165; İşlemek, yapmak. DM, 86; GT, 281; İM, 542; İşlemek, çalışmak. KE, 216; Yapmak, gerçekleştirmek.

KF, 128; İşlemek, yapmak, ifa etmek. MS, 127; İlk defa yapmak, üretmek, imal etmek. HOA, 249; Uğraşmak, yapmak, işlemek. TA, 110
işled- İşletmek, birisini çalıştırmak. KFT, 1010
işlegen İşleyen, çalışan. TZ, 180
işlemek İş, çalışma. CCI, 467; Fiil, hareket, çalışma. CCII, 606; İş işlemek, iş yapmak. KE, 216; Çalışmak. KFT, 1010
işlen- İşlenmek, nakşedilmek. İM, 542; Yapılmak. KF, 129; İşlenmek. MG, 166
işler Zevce, karı. BM, 490 *bk.*
avrağut
işleş- Eşleşmek, arkadaş olmak. KE, 216
işlet- Yaptırmak. GT, 281; İşletmek, nakşettirmek. İM, 542; İşletmek, çalıştırmak, sarf etmek. KE, 216; Uğraştırmak. TA, 110
işleyici Yaradan. KF, 129
işmek İçilecek şey. DM, 86
‘işret Ar. İşret, içki içme. GT, 281; İçki içme, arkadaşça geçinme, geçim sağlama. KE, 216
‘i. kılış- Birbirleriyle hoşça yaşamak, arkadaşça geçinmek. KE, 216
işteğāl Ar. Meşgul olma, uğraşma. İM, 542
işten İç donu. KE, 216
iştigāl Ar. Uğraşma. İM, 542
iştihā İştah. GT, 281
iştir- Su içirmek. DM, 86
işyağ İçyağı. DM, 86
it azu Köpek dişi. TZ, 180
it balığı Kurbağa yavrusu ki küçükken kuyruklu balık gibi olur, sonra kuyruğu

düşer ayakları çıkar. İH, 26
it balığı Köpek balığı. TZ, 180
it burnu Yabani gül. İH, 26
it burunu İtburnu, gül meyvesi. BM, 490
it çıpçukı Serçeye benzeyen, üzüm ve çekirge ile beslenen bir kuş. İM, 542
it I Et. BV, 199; GT, 281; İM, 542; MG, 166
it II Köpek, it. BM, 490; CCI, 467; CCII, 606; DM, 86; KE, 216; KK, 110; TA, 110; TZ, 180; Köpek. GT, 281; İM, 542; KFT, 1010; Kİ, 41; MG, 166
it- I Etmek. BV, 199; HOA, 249; MG, 166; Etmek, yapmak. GT, 281; KF, 129; Etmek (yardımcı fiil). İM, 542; Etmek, eylemek. MS, 127; Y yapmak, etmek (yardımcı fiil). TA, 110 *bk. id-*
it- II İtmek, iteklemek. CCII, 606; İtmek. GT, 284; Kİ, 41; MG, 166; TZ, 180
‘itāb Ar. Tekdir, azarlama. GT, 284; Azar, azarlama, paylama. KE, 216; Azarlama, tersleme. KF, 129
‘i. eyle- Azarlamak, terslemek. KF, 129
İtār Okçuluk terimi, dikkatle hedefi gözleme. HOA, 249
ite bér- (~ **itebér-**) İtivermek. CCII, 606; **itebér-** TZ, 180
itek Ø GT, 284; Etek. İM, 542; MG, 167; Etek, eteklik, giysi. KE, 216 *bk. etek*
iti Keskin. CCII, 606; GT, 284; KFT, 1011; MG, 167
i‘tibār Ar. İtibar. GT, 284; Önem, ehemmiyet, değer. İM, 542; Saygı gösterme, ehemiyet verme. KF, 129
i. ol- Ehemiyet vermek. KF, 129

i‘ticār Kiraya verme. İM, 542
i‘tidāl Ar. İtidal. GT, 284
itig Süs, bezek, ziynet. KE, 216
itigsiz Süssüz, bezeksiz, ziynetsiz. KE, 216
itik Edik, pabuç. TZ, 180
i‘tikād Ar. İtikat, inanma. GT, 284; İnanma, gönülden tasdik ederek inanma. İM, 542; İnanç. KF, 129; İnanma. KFT, 1011; İnanma, güvenme. MG, 167
i‘tikāf (~ **i‘tikef**) Ar. Bir yere kapanıp ibadetli vakit geçirme. KF, 129; **i‘tikef** Bir yere kapanıp ibadetle vakit geçirme. İM, 542
i. eyle- İbadet emek. KF, 129
i‘tikāfī İbadetle ilgili. KF, 129
itil- Yapılmak, edilmek. İM, 542
i‘timād I Ar. İtimat. BV, 199; İtimat, güven. GT, 284; Dayanma, güvenme. İM, 542; MG, 167; Güven, güvenme. KE, 216; Güven. HOA, 249
i. kıl- Güven vermek. KE, 216
i‘timād II Okçuluk terimi, ok atmaya zihnen hazır olma. HOA, 249
i‘tirāf Ar. İtiraf. GT, 284
i‘tirāz Ar. İtiraz. GT, 284
itlen- Kaybolmak. CCII, 606
itlet- Kaybetmek. GT, 284
itli Etli. BV, 199
itlik Etlik. BV, 199
itme Alıştırma, idman, egzersiz. CCII, 606
itmek Ekmek. GT, 284
itmele- Alıştırma yapmak, uygulama yapmak, egzersiz yapmak. CCII, 606
itrib Turp. DM, 86
itsiz Etsiz. BV, 199

itti Keskin. GT, 284

ittifak **I** Ar. İttifak, sözleşme. GT, 284; Birleşme, sözleşme. İM, 543; Anlaşma, uyuşma, birleşme. KE, 216; Birleşme, anlaşma. KF, 129; Birleşme, uyuşma. MS, 128

i. kıl- Anlaşmak, uyuşmak. KE, 216

i. eyle- Birleşmek, anlaşmak. KF, 129

ittifak **II** Okçuluk terimi, usule uyma. HOA, 249

ittifak **III** Ar. Tesadüf. GT, 284

i.an Tesâdüfen. GT, 284

ittüklü Süslü. HOA, 249 *bk. yeteklü*

itük Etek. MG, 167

iv- Acele etmek. İM, 543; Acele etmek; bir işi yapmaya girişmek. KE, 216; **iv-** Acele etmek, evmek. MG, 167; Acele etmek. BM, 490; TA, 110

iv (~ iv) **I** Ev. BV, 200; İM, 543; KE, 216; **iv** GT, 284 *bk. ev*

i. başı Ev bacası. İM, 543

i. ördegi Yabani olmayan evcil ördek. İM, 543

i. töpesi Baca. İM, 543

i. tut- Ev tutmak, yerleşme. İM, 543

i.i tut- Ev edinmek; evlenmek. KE, 216

i.ge öğren- Eve alışmak, evcilleşmek, ehil olmak. KE, 216

iv II Mezar höyüğü. CCII, 606

‘ivaż Ar. Bedel, karşılık. KE, 216; KF, 129

‘i. bir- Bedel, karşılık ödemek. KE, 216

‘i.in kaytar- Hakkını vermek, bedelini ödemek. KF, 129

ivdeş (~ ivdeş) Eş, zevce, karı. GT, 284; **ivdeş** Eş, koca. İM, 543

ivdür- Acele ettirmek. KE, 216

ivdürmek Acele ettirmek. KE, 216

ivin- Acele etmek. KE, 216

ivlen- (~ ivlen-) Evlenmek. GT, 284; **ivlen-** İM, 543

ivlendür- Evlendirmek. İM, 543

ivleş Eş, koca. İM, 543

ivmek Acele etmek. KE, 216

iy- I Eğirmek. TZ, 180

iy- II Göndermek, yollamak. İM, 543; Gönderme. KFT, 1011

iy I Ağrı, acı. CCII, 606

iy II Ey! GT, 284; MG, 167; Ey, seslenme edatı. İM, 543

iy kayın Çam ağacı. CCII, 606

‘ıyd Ar. Bayram. KE, 216

‘ı. kıl- Bayram etmek, bayram yapmak. KE, 216

ıye Sahip. BV, 200; GT, 284; MG, 167; Sahip, efendi. İM, 543; Sahip, bey. KE, 216; İye, sahip. TZ, 180 *bk. eḏe*

ıyebir- Göndermek, yollamak. İM, 543

ıyegü Omurga. BV, 200

ıyer Eğer (at eḡeri). BV, 200; Eyer. BM, 490; GT, 285; İM, 543; MG, 167 *bk. eyer*

ıyerle- Eḡerlemek. BV, 200; Eyerlemek, eyer vurmak. İM, 543

ıyerlet- Eyerletmek. MG, 168

ıyez Övez, sivrisinek. TZ, 180

ıygi İyi. KF, 129

ıygılık İyilik. CCII, 606

ıyid- Ø KFT, 1011 *bk. eyid-*

ıyikle- Kınamak, ayıplamak. TZ, 180

ıyil- Gönderilmek, yollanmak. İM, 543

ıyin Arka. Kİ, 41; Omuz. KK, 110

- iyir-** Yün eğirmek. İM, 543; Eğirmek. TZ, 180
- iyiske-** Koklamak. TZ, 180
- iyile-** Deriyi terbiye etmek. İM, 543; (Deriyi) ıslah etmek, iyileştirmek, kokuyla güzelleştirmek. KE, 216; Ø BV, 200 *bk. edle-*
- iylen-** I Deri terbiye edilmek. İM, 543
- iylen-** II Kokmak, bozulmak. İH, 26
- su i.-** Su bozulmak, kokmak. İH, 26
- iyemen** Emin, korkusuz. GT, 285
- iyne** İğne. TA, 110; TZ, 180
- iyir** O sırada, o esnada. TZ, 180
- iz I** Bir adamın bilgisini gösteren eseri, işi, telifi. İH, 26
- iz II** İz. BV, 200; CCII, 606; MG, 168; TZ, 180; Hem insan ve hayvanın ayağı nişanesi, hem sert bir şeyin dokunmasından vesaireden hasıl olan çukurluk. İH, 26; İz, yol, nişan. KE, 216; Bugünkü manasında. Kİ, 41
- iz-** I Erimek. TZ, 181
- iz-** II Ezmek. BV, 200
- ‘izā cānaşru’llāh** Nasır sûresi. KF, 129
- izāfet** (~ **izāfet**) Ar. İki şey arasında bağ, ilgi. KE, 216; **izāfet** İlgi, bağ. KF, 129
- i. kıl-** Bağ kurmak, ilgi kurmak. KE, 216
- i. eyle-** Bağlamak. KF, 129
- i. ol-** İlgilenmek, bağlanmak. KF, 129
- izār** Ar. Peştamal. İM, 543; Peştamal; don, iç donu, butluk, çakşır. KE, 217; Belden aşağıya mahsus örtü, peştamal. KF, 129; Elbisenin belden aşağı kısmı. KFT, 1011
- i. bağla-** Peştamal giyinmek. KE, 217
- izārlan-** Ar.T. Peştamal takınmak. İM, 543
- i‘zāz** Ar. Ağırılama, âzaz. GT, 285
- izba** Sl. Oda. CCI, 467
- izde-** Aramak, araştırmak. BM, 491; Aramak; sormak. CCI, 467; Aramak. CCII, 606; Kİ, 41; İstemek, aramak. GT, 285; MG, 168; Dilemek, istemek, arzu etmek. HOA, 249; İstemek. KFT, 1011; KK, 110; Araştırmak. TA, 110; Aramak; istemek. KF, 129; Ø MS, 128 *bk. iste-*
- izdemek** Arama; sorma. CCI, 467
- izden-** İstenmek. KFT, 1011
- izdiḥām** Ar. İzdiham, yığılma, birikme. GT, 285
- izer** Eyer. MG, 168
- izgü** İyi. BV, 200
- izgölük** İyilik. BV, 200
- izhār** Ar. Gösterme, ortaya çıkarma. KF, 129
- i. eyle-** Ortaya çıkarmak. KF, 129
- izilmek** Ezilmek. BV, 201
- izin I** Bitki adı. BV, 201
- izin II** Ø KF, 129 *bk. izn*
- i. vir-** Ruhsat vermek. KF, 129
- izle-** I Takip etmek. HOA, 249; Takip etmek, arkası sıra girmek. KF, 129; İrdemek, araştırmak. TZ, 181
- izle-** II İstemek, dilemek. İM, 543
- izletil-** İstenilmek. İM, 543
- izlik** Bir nevi ayağa giyilen pabuç. Kİ, 41; Ayakkabı. TA, 110
- izn** Ar. İzin, müsaade. İM, 543; İzin, ruhsat. KF, 129 *bk. izin*
- ‘izz** Ar. İzzet, şeref, itibar. GT, 285
- izzeḥar** Ar. Boya otu. İM, 543

‘izzet Ar. İzzet. BV, 201; İzzet, hürmet, itibar. GT, 285; Ululuk, yücelik. İM, 543; İzzet, hürmet. MG, 168

izzetlü (~ **‘izzetlü**) Kudretlü, kıymetli. KF, 129; **‘izzetlü** Ar.T. İzzetli, yüce olan. MS, 128

‘izzetsizlik Ar.T. Hürmetsizlik. GT, 285

jengār Far. Türkleşmiş *cengārî* bir renk. İH, 26

jingārılığ Far.T. Paslı, kirli, bakırlı. KE, 217

jive Far. Cıva. İH, 26

kaam ? TZ, 185

ka‘as Ar. Uca kemiğinin aşağı kaymış olması. BV, 201

kab- Dikilmek durmak. İH, 26

kab I Kabuk. Kİ, 67

kab II Kap. BV, 201; İçine bir şey konulup saklanacak kap, kab; kap kacak. İM, 543; İçinde sıvı konulabilecek bir nesne, abdest almak için içine su konularak kullanılan nesne. KF, 129

kab III Kılıf, kap, muhafaza. İM, 543

kaba I Kaba, büyük, iri. KE, 217; Kaba, dağınık şey. Kİ, 67; Kaba, sık. KK, 110

k. bol- Büyümek, iri olmak. KE, 217

kabā II Ar. Kaftan, süslü ve kıymetli elbise. GT, 285; Üste giyilen elbise, kaftan. İM, 543; Bir kumaş cinsi. KFT, 1012

kaba III Toprak, toz rengi. BM, 495 bk. **qavu**

kaba şakallu Sık sakallı. TA, 111

kababa Ar. Karabiberi andırır taneli, kuyruklu biber, Hint biberi. CCI, 467

kabāhat Çirkinlik. GT, 285

kabak I Boynuzsuz. İH, 26

kabak II Göz kapağı. İH, 26; İM, 543

kabak III (~ **kabak**) Kabak (sebze). İM, 543; Kabak. KK, 110; TA, 111; Kabak bitkisi. MS, 128; Ø BV, 201 **kabak** Sürünge gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü olan bir bitki, kabak. CCI, 467; Kabak. TZ, 181

kabak IV Kapı. CCII, 607

kabal Toptan ücret. İH, 26

kabala Bir şeyi sabitlemek veya bağlamak için kullanılan araç gereç, belge. BM, 495

kabāle Senet, tapu. GT, 285

kaban (~ **qaban**) Moğ. Yaban domuzu, erkek yaban domuzu. CCII, 607; **qaban** Büyük domuz. DM, 87

kabar- (~ **kabar-**) Kabarmak. İH, 26; Kabarmak, şişmek, sivilcelenmek. KE, 217; Bugünkü manasında. Kİ, 67; **kabar-** Kabarmak. TZ, 181

baş k. Saçları dağılmak. Kİ, 67

kabar Kaburga, eye kemiği. TZ, 181

kabarcuq Kabarcık, şişkinlik, kabartı. KE, 217

kabarcuqluğ Kabarcıklı, kabartılı, şiş. KE, 217

kabarçak Sandık, kutu. TZ, 181

kabarçaklı бага Kaplumbağa. TZ, 181

kabarçuq I Kabarcık. İM, 543

kabarçuq II Koku kutusu. TA, 111

kabarşak Sandık, kutu. TZ, 181

kabarşaklı бага Kaplumbağa. TZ, 181

Ka‘be Ar. Kâbe. BV, 201; GT, 285; Mekke’de bulunan kutsal bina. İM, 543; Kâbe, Mekke’de bulunan kutsal yer. KE, 217;

- Harem-i Şerif'in ortasında bulunan ve hacda ziyaret edilen kutsal bina, Kâbe. MS, 128
- Kâbe** **ķavsayn** Ar. Mirac gecesinde Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakka olan yakınlık derecesinden kinaye. İM, 544
- ķabıķ** Ağaç kabuķu. BM, 495
- ķabılan** Ø BV, 201 *bk. kaplan*
- kabırķak** Sandık, kutu. TZ, 181
- ķabırķa** Kaburķa. DM, 87
- ķabīķ** Ar. Āirkin. BV, 201; GT, 285; Āirkin, kōtū. MG, 169
- Kābīl** I Ar. Hz. Adem'in oğlundan biri. HOA, 249
- ķabīl** II Ar. Kabul eden, alan, kabiliyetli. GT, 285
- ķabīl** III Ar. Tür, cins. İM, 544
- ķabīla** Ar. Kabile. KFT, 1012
- ķabīle** I Ar. Ebe; süt nine. GT, 285
- ķabīle** II Ar. Kabile, soy. GT, 285; İlkel ve göķebe insanlarda, aynı soydan sayılan ve bir başkana itaat eden insan topluluķu. İM, 544
- ķābīn** Far. Ağırılık, mihri muaccel, kalın. GT, 285; Damadın geline verdiķi ağırılık. İM, 544; Nikāh parası, damadın verdiķi eķya. KE, 217
- ķ. ķıl-** Nikāh parası veya hediyesi vermek. KE, 217
- ķabir** Ar. Mezar. KF, 129
- ķabķab** Nalın. GT, 285
- ķabr** Ar. Kabir, mezar. GT, 286; KFT, 1012; Mezar. İM, 544
- ķabsa-** Kaplamak, her tarafına eriķmek; abluka. İH, 26
- ķabtal** At eķerinin iki yan kaptalı, örtüleri. İH, 26
- ķabuķ** Kabuk. HOA, 249
- ķabuķ** (~ **kabuk**) Kabuk. BV, 201; DM, 87; İM, 544; Ağaç kabuķu. Kİ, 67; **kabuk** Ağaç kabuķu. CCI, 467; Kabuk. TZ, 181
- ķabuķsız** Kabuksuz. BV, 201
- ķabūl** Ar. Kabul. BV, 201; GT, 286; HOA, 249; MG, 169; MS, 128; Alma, razı olma. İM, 544; Kabul, isteyerek razı olma. KE, 217; Benimseme, kabul etme. KF, 129; Kabul etme. KFT, 1012
- ķ. bol-** Kabul edilmek. KE, 217
- ķ. ķıl-** Kabul etmek. KE, 217
- ķ. eyleyici** Kabul eden. KF, 130
- ķ. it-** Kabul etmek. KF, 130
- ķ. ol-** Kabul olmak. KF, 130; MS, 128
- ķ. eyle-** Kabul etmek. MS, 128
- kabul** Onay, kabul. CCII, 607
- k. ét-** Onaylamak, kabul etmek. CCII, 607
- ķaburķaklı baķa** Kaplumbaķa. İM, 544; Kİ, 67; Kurbaķa, kutulu kurbaķa. TA, 111
- ķaburķaklı baķa** Kaplumbaķa. Kİ, 68
- ķaburķuķ** Ağaçtan içi oyularak yapılan yahut ağaç kabuķundan yapılan hokka, kutu. Kİ, 67
- ķaburķa** (~ **kaburga**) Kaburga. KK, 110; **kaburga** Kaburga, eye kemiķi. TZ, 181
- ķabūrī** Ar. Bir kılıĉ ķeķidi. MG, 169

kaburka Kaburga. CCI, 467
kabuturga Çanta, dağarcık, torba. İH, 27
kabuż Alma, el koyma. KFT, 1012
kabż I Ar. El ile tutma, içine alma, kavrama. İM, 544; El ile tutma, ele geçirmek. KF, 130; Alma, el koyma. KFT, 1012
ķ. eyle- Ele geçirmek, el bağlamak. KF, 130
kabż II Sıkıntı, daralma. BV, 202
ķabża I Ar. Tutacak, avuç. KF, 130; Sap; avuç. MG, 169
ķabża II Ar. Okçuluk terimi, yayın sol elle tutulan kısmı. HOA, 249
kaç- (~ **ķaç-**) Kaçmak. CCI, 467; CCII, 607; HOA, 250; TZ, 181; **ķaç-** Kaçmak, firar etmek. BM, 495; Kaçmak. GT, 286; İM, 544; KF, 130; KFT, 1012; Kİ, 67; KK, 110; MG, 169; TA, 111; Kaçmak, kaçınmak, sakınmak. KE, 217
ķaç Sual mukabilinde kullanılır; ne kadar, kaç. Kİ, 67; Kaç, kaç. TA, 111
ķaçan (~ **ķaçan**) Ne zaman. BM, 495; BV, 202; KF, 130; KFT, 1012; KK, 110; TA, 111; Ne zaman, -dığında, ...dığı zaman. CCII, 607; Ne zaman, ...dığı zaman. GT, 286; MG, 169; Ne zaman, vakta ki. HOA, 250; İM, 544; Ne vakit. Kİ, 67; Ne zaman, ne zaman ki, vakta ki. MS, 128; **ķaçan** Ne zaman. CCI, 467; Kaçan, ne zaman. TZ, 181
k. ki Her ne zaman ki. TZ, 181
k.sa Ne zaman ise. TZ, 181

ķaçır- Nefret ettirmek, tiksindirmek. İM, 544
ķaçır Üst dudağında yarık olan kimse. BM, 495
ķaçmak Kaçmak. BV, 202
ķaçmaklık Kaçma. KFT, 1012
ķaçmas Kaçmaz (özel ad). DM, 87
ķaçu Set, baraj. KE, 217
ķaçur- Kaçırarak, ürkütüp kaçırarak. KE, 217
kada- (~ **ķada-**) Moğ. Çivilemek, mıhlamak, çakmak. CCII, 608; **ķada-** Çivilemek. KE, 217
ķadah I Bir ölçü birimi. KFT, 1012
ķadah II Kadeh. BV, 202; Bardak, kâse, kadeh. GT, 286
ķadar Ar. Kadar. BV, 202; GT, 286; HOA, 250; KF, 130; MG, 170; Miktar. İM, 544; Kadar (edat). KFT, 1012; Kadar, ölçüsünde, miktar. MS, 128
ķadarlan- Ar.T. Belirlenmek. İM, 544
kadav Çivi, mih. CCI, 468
ķadd Ar. Boy. GT, 286; MG, 170
ķa'de-i aķire İki veya daha fazla rekath namazlardaki son oturuş. İM, 544
ķadeķ (~ **ķadeķ**) Ar. Kadeh, küçük bardak. İM, 544; **ķadeķ** Bardak, içki bardağı. KE, 217
ķadem Ar. Ayak. GT, 286; HOA, 250; KF, 130
ķader Ar. Kader, alın yazısı. KF, 130
ķaderi Ar. Kul yaptığı işlerin yaratıcısıdır, inancında olan sapık mezhebe bağlı olan. İM, 544

ḳaderiyye Ar. Kul yaptığı işlerin yaratıcısıdır diyen mezhep. İM, 544

ḳadḡu (~ **ḳadḡu**) Üzüntü, kaygı. İM, 544; **ḳadḡu** Kaygı, keder, tasa. KE, 217 *bk.* **kayḡu**

ḳ. açıl- Üzüntü giderilmek. KE, 217

ḳ.dın çıkar- Kaygısından, tasasından kurtarmak. KE, 217

ḳ.ḡa sal- Kaygılandırmak, kaygıya sevk etmek. KE, 217

ḳ.nı aç- Kaygıyı gidermek, rahatlatmak. KE, 217

ḳadḡuluḡ Kaygılı, kederli. KE, 217 *bk.* **ḳayḡuluḡ**

ḳ. bol- Kaygılanmak. KE, 217

ḳadḡur- (~ **ḳadḡur-**) Üzülmek, kederlenmek. İM, 544;

ḳadḡur- Kaygılanmak. KE, 217

ḳadḡurt- (~ **ḳadḡurt-**) Üzüntüsüne sebep olmak. İM, 544; **ḳadḡurt-** Kaygılandırmak. KE, 217

ḳādı Ar. Kadı, hâkim. KE, 217

ḳādıḡ Ar. Küçük kurt, ağaç kurdu. MG, 170

kadın tuzluḡu Anber baris. İH, 26

ḳadır (~ **ḳādır**) Ar. Muktedir olan, gücü yeten. KF, 130; **ḳādır** Kudretli. KFT, 1013

ḳ. kece Kadir gecesi. KF, 130

ḳādī Ar. Kadı. KFT, 1012

Ḳādī Şurayḡ Şüreyh b. Haris. KFT, 1013

ḳādī'l-ḳudāt Kadılar kadısı. KFT, 1013

Ḳādīḡān Fahrüddin Hasan Kadıhan'ın kitabının adı. KFT, 1013

ḳādīḡ Ar.T. Kadılık. KFT, 1013

ḳadīm Ar. Eski, önceki. KE, 217; Eski. KF, 130

ḳadīmī Ar. Eski, kadimi. GT, 286

ḳadīr I (~ **ḳādır**) Ar. Bitmez kudret sahibi, Allah. HOA, 250; **ḳādır** Kudretli, kadir. GT, 286; MG, 170; Kudret sahibi, güçlü. İM, 544

ḳadīr II Ar. Değer, kıymet. GT, 286

ḳadīrlıḡ Ar.T. Büyük, yüce, değerli. KE, 217

ḳ. bol- Büyük olmak. KE, 217

ḳadīrsiz Ar.T. Değersiz, yüce olmayan. KE, 217

ḳ. bol- Değersiz olmak. KE, 217

ḳadr I Ar. Değer, kıymet. GT, 286; Kadar. HOA, 250; Kıymet, şeref, azamet. KF, 130 *bk.* **ḳadar**

ḳadr II Ar. Kur'an-ı Kerim'in inmeye başladığı Ramazan ayının 27. gecesi. İM, 544

ḳāf I Ar. Arap alfabesinin 21. harfi. İM, 544

kāf II Ar. Arap alfabesinin 22. harfi. İM, 544

ḳafā I Ar. Arka, geri. GT, 286

ḳafā II Ar. Kafa, baş. KF, 130

ḳafaş Ar. Kafes. GT, 286; İM, 544

ḳāfıla Kafile. KFT, 1013

ḳāfile Ar. Kafile. GT, 286; Birlikte yolculuk eden topluluk. İM, 544; Kafile, birlikte yolculuk eden topluluk. KF, 130

kāfir (~ **ḳāfir**) Ar. Kâfir, inkâr eden. GT, 286; Kafir. HOA, 250; Allah'ın varlığına ve birliğine

- inanmayan. İM, 545; Kâfir, inanmayan. KE, 217; İnançsız, küfür içinde olan kişi. KFT, 1013; Din adına tebliğ ettiği konularda peygamberi tasdik etmeyen, onaylamayan, kâfir. MS, 128; **kâfir** İnkâr eden, inanmayan, kâfir. KF, 130 **k. ol-** İnkâr etmek, inanmamak. KE, 217; Kâfir olmak. MS, 128; **k. ol-** İnkâr etmek. KF, 131
- ķafire** Ar. Allah'a inanmayan kadın. İM, 545
- kâfirlik (~ kâfirlik)** Ar.T. Allah'a inanmama. İM, 545; **kâfirlik** Kâfirlik, inanmama. KE, 218
- ķâfiye** Kafiye, şiirde uyak. KE, 218
- ķafîz** Ar. Bir ağırlık ölçüsü. İM, 545
- ķafil** Okçuluk terimi, kirişin baş parmağa çarpması. HOA, 250
- ķaflan** Kaplan. KK, 110
- ķafle** Ar. Okçuluk terimi, kirişin baş parmağa çarpması. HOA, 250
- ķafr** Ar. Bitki adı. BV, 203
- ķaftan (~ ķaftan)** Kaftan, giysi. KE, 218; **ķaftan** Kaftan. BM, 495; DM, 87
- kâfūr** Ar. Uzak doğuda yetişen bir cins taflandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz ve yarı saydam kolaylıkla parçalanabilen kokusu çok bir madde. İM, 545; Ø BV, 203
- kâfūrī** Ar. Kâfūrī (defne cinsinden bir ağaçtan elde edilen beyaz ve kokulu bir madde). GT, 286
- ķağan** Kükreyen, kızgın (aslan). GT, 286
- ķāğıd** Far. Kâğıt. DM, 87; İM, 545; KK, 110; TA, 111
- ķağır-** Hah diye genzinden kanrığı çıkarıp tükürmek. **ķağır tükür** Genizden gelen katı sümüşü kak diye gağırmak, tükürmek, Konya'da *ganrık* derler. İH, 26
- ķagıt (~ ķağıt ~ kâğıt)** Far. Kâğıt. CCI, 468; Kağıt aslı itibariyle Farsîcenin *ķağıd*ından muharrefdir, bugünkü manasında. Kİ, 68; Kâğıt, yaprak. TZ, 182; **ķağıt** Kağıt. BM, 495; **kâğıt** TA, 111
- ķağun** Kavun. KE, 218
- ķâh** Far. Kâh. TZ, 182
- ķahal** Ar. Yavaş, uyuşuk, ağırkanlı, tembel. CCI, 468; Uyuşuk, ağırkanlı, tembel. CCII, 608
- ķahalluk** Ar.T. Ağırkanlılık, tembellik. CCII, 608
- ķahbe** Ar. Fahîşe, kahpe. GT, 287; KFT, 1013
- kâhellik** Ar.T. Kahil, tembellik, ihmal. GT, 287
- kâhil I** Ar. Tembel, gayretsiz, durgun. KE, 218 **k. bol-** Tembel olmak. KE, 218
- kâhil II** Ar. Yağırılığın önünün büyük olması. BV, 203
- kâhillik** Ar.T. Tembellik, gayretsizlik, durgunluk. KE, 218 **k. kıl-** Tembellik etmek. KE, 218
- ķâhir** Ar. Gücü yeten, üstün gelen. MG, 170
- ķahķaha** Ar. Yüksek sesle çok gülme. İM, 545
- ķahna** İnce kuzu derisi. CCII, 608

ķahr Ar. Gazap, kahr. GT, 287; Zorlama, zorlama ile iş gördürme. İM, 545; Kahr, sitem. KE, 218; Yok eden, ortadan kaldıran. KF, 131; Üstün gelerek mahvetme. MG, 170

ķ. **eyleyici** Yok eden, ortadan kaldıran. KF, 131

ķaķt Ar. Kıtlık, kuraklık. KE, 218

ķ. **bol-** Kıtlık olmak. KE, 218

ķ.ķa tüş- Kıtlık yaşamak. KE, 218

ķā'ide Ar. Kaide, usûl. GT, 287

Kaifas Hz. İsa'yı yargılayan dört yargıçtan biri, Haham Kaiphas. CCII, 608

ķā'im-i maķām Ar. Birinin yerine geçen. İM, 545

ķak- Göz kırmak. BM, 495

kak I Kadit, kuruyan, kakırdayan her şey. TZ, 182

ķak II Kuru göl yatağı, çukur. KE, 218; Taş üzerinde olan ve su toplanan göz gibi çukur. Kİ, 71

ķak III Pastırma. Kİ, 71

kak- I Öfkelenmek, kızmak. TZ, 182

ķak- II Vurmak, (kapıyı) çalmak. GT, 287; Kİ, 71; Kapıyı vurmak, dövmek. TA, 111

ķa ķa Karga sesi, şimdi gak gak deriz. İH, 26

kakaç Eskimiş, eski. TZ, 182

ķakaç et Kurutma et. İH, 26

kakı- (~ **ķakı-**) Azarlamak, sövmek. CCI, 468; Öfkelenmek, kızmak. TZ, 182; **ķakı-** Kızmak; tehdit etmek, kükremek. KE, 218; Öfkelenmek, kızmak. BM, 495; Kİ, 71; Kızdırmak. KK, 110

ķakıd- Sürülmek, çalınmak, vurulmak. KE, 218

ķakıķ Dargınlık, öfke, hınç, gayz. BM, 495 **bk. açuķ**

ķakıle Ar. Kakule. BV, 203

kakımak Azarlamak, sövmek. CCI, 468

ķakın- Öfkelenmek. KK, 111

kakır- (~ **ķakır-**) "Hah" diye genizden kanrığı çıkarıp tükürmek, boğazını temizlemek. CCII, 608; Tükürmek. TZ, 182; **ķakır-** Hah diye genzinden kanrığı çıkarıp tükürmek. İH, 26 **bk. ķağır-**

kakırdak I Kakırkak. TZ, 182

ķakırdak II (~ **ķakırdak**) Rahimde oğlan yatağı dedikleri deri. İH, 26

ķakıya Ar. Bitki adı. BV, 203

ķakla- (Eti dilip) kurutmak. KE, 218; Eti parçalamak. TA, 111

kakla- Kurutmak, kak yapmak. TZ, 182

ķaklanmış balık Balık kurutması. İH, 26

ķaklık I Ganrık, genizden gelen katı sümük. İH, 26; Sümük. Kİ, 71

ķaklık II İçine su biriken çukur. KE, 218

ķakrak Ot bitmeyen yer. Kİ, 71

kaksı- Kokmak, bozulmak. TZ, 182

k.ptır Bozulmuş, kokmuş yağ. TZ, 182

kaksır- Kansırmak. TZ, 182

ķal- (~ **kal-**) Kalmak. BM, 495; BV, 203; GT, 287; KE, 218; KF, 131; KK, 111; MG, 170; Kalmak, geriye kalmak. CCII, 608; Kalmak, arta kalmak. HOA, 250; Kalmak, terk etmek; artmak; kalmak. İM, 545; Bugünkü manasında. Kİ, 68;

- Kalmak, iz bırakmak. MS, 128; Kalmak, durmak. TA, 111; **kal-** Öylece durmak, kalmak. CCI, 468; Kalmak. TZ, 182
- bākī ք.**- Artmak. KE, 218
- kiç ք.**- Gecikmek. KE, 218
- son ք.ğan** Vâris, kalıtçı. KE, 218
- kal I** Kol. BM, 495 *bk. kol II, kar III*
- kal II** Yabani, vahşi. CCII, 608
- kal'a** Ar. Kale. HOA, 250; İM, 545; KF, 131; KFT, 1013; KK, 111; MG, 171; TA, 111
- kal'ayı** Kalay. KFT, 1013
- kal'î** Ar. Bir kılıç çeşidi. MG, 171
- kalaa** Ar. Kale. CCI, 468
- kalak** Yüksek. KFT, 1013; Hareket. MG, 171
- kalam** (~ **kalam**) Ar. Kalem, kamış kalem. CCI, 468; **kalam** Kalem. İM, 545
- kalanı** Kalan, mütebaki. BM, 495
- kalaş** Yuka, şipit, çörek. TZ, 182
- kalavun** Düğün beledi. TZ, 182
- kalay** (~ **kalay**) Kalay. BV, 203; İH, 26; **kalay** CCI, 468; TZ, 182
- kalb I** Ar. Kalb. BV, 203; Döndürmek. MG, 171
- kalb II** Ar. Kalp. MG, 171
- kalbur** Kalbur. TZ, 182
- kalburla-** Kalburlamak. TZ, 182
- kalcı** Şaşı. KK, 111
- kaldır-** (~ **kaldır-** ~ **kaldır-**) Kaldırmak. KF, 131; **kaldır-** KK, 111; **kaldır-** TZ, 182 *bk. kaldur-*
- kaldıra- I** Kalkımak. TZ, 182
- kaldıra- II** Kuru bir şey karıştırıldığında kaldır kaldır ses vermek; Konya'da *kaldıramak* başkası kuldurdatmak. İH, 26
- kaldur-** Elini kaldırmak, kaldırmak. BM, 495; Kaldırmak. KF, 131; MS, 128 *bk. kaldır-*
- kal'e I** Ar. Dedi. HOA
- kal'e II** Kale. GT, 287
- kale III** Ar. Kumaş; mal. KE, 218
- kalem** Ar. Kalem. GT, 287; HOA, 250; KE, 218; KFT, 1013; KK, 111
- kalemtıraş** Ar.Far. Kalem açacağı, kalem açmada kullanılan küçük bıçak. KE, 218
- kalender** Far. Derviş gibi yaşayan; dünyayı umursamayıp başı boş dolaşan kimse. GT, 287
- kalgan** Kalan. TZ, 182
- kalgi-** Atlamak, sıçramak, zıplamak. BM, 495; Sıçramak, fırlamak. TA, 111
- kalı I** (~ **kalı**) Far. Halı. CCI, 468; **kalı** Sergi, halı. TA, 111
- kalı II** Muvafık. Kİ, 68
- kalık-** Havalanmak, uçmak. KE, 218
- kalın I** (~ **kalın**) Çeyiz. TA, 111; **kalın** TZ, 182
- kalın II** (~ **kalın**) Kalın. DM, 87; TA, 111; Kalın, ince olmayan. KE, 218; Metîn, yoğun, kalın. Kİ, 68; **kalın** Kalın. TZ, 182
- kalın III** Kın, sadak. TZ, 182
- kalıñ** (~ **kalıñ**) Kalın. BV, 203; İM, 545; MG, 171; **kalıñ** CCII, 608
- kalıñlıq** Kalınlık. İM, 545
- kalıp** Ar. Kalıp. CCI, 468
- kalıtış-** Çarpışmak, tokuşmak, vuruşmak. KE, 218
- kalî'** Ar. Atların sırtında daire şeklinde olan tüy, nişâne. HOA, 250

kalķ- Kalkmak. Kİ, 68

kalķan (~ **kalkan**) Kalkan. BM, 495; DM, 87; GT, 287; HOA, 250; İM, 545; KF, 131; KFT, 1013; KK, 111; MG, 171; TA, 111; Kalkan, koruma aracı. KE, 218; Muhaberelede kullanılan zırh. Kİ, 68; **kalkan** Kalkan. CCII, 608; TZ, 182

ķ. ört- Kalkanla kendini korumak. KE, 218

kalķanķı Kalkancı. DM, 87

kalķatar Ar. İlaç yapımında kullanılan bir madde. BV, 203

kalkı- I Batmak çıkmak çabalamak, oynamak. İH, 27

kalkı- II Hoplamak, zıplamak. İH, 27

kaltaban Far. Pezevenk (bugün tembel işe yaramaz adama derler). İH, 27

kaltaķ (~ **kaltak**) İffetsiz, namussuz kadın. KE, 218; **kaltak** İffetsiz, namussuz, kaltak (kadın). CCI, 468; Pezevenk (bugün pezevenk kadına derler). İH, 27

kaltaķlık İffetsizlik, namussuzluk. KE, 218

ķ. kıl- İffetsizlik etmek. KE, 218

kam I Büyücü. CCI, 468

ķam II Hekim. Kİ, 68

kam III Kendir. TZ, 183

kam IV Süt nine, daya. TZ, 183

kam katun ķişı Büyücü kadın. CCI, 468

kama- I Kamaşmak. CCII, 608

kama- II Yummak, yığmak, kapamak. İH, 27

ķama' Ar. Şikal yerinin ardının içi. BV, 203

kamal- Çalkalanmak, sallanmak, silkelenmek, sarsılmak. CCII, 608

kaman- Mütteheyyiç olmak. İH, 19

ķamaş- (~ **kamaş-**) Kamaşmak. GT, 287; Gözleri kamaşmak. İM, 545; Bugünkü manasında. Kİ, 68; **kamaş-** Göz kamaşmak. TZ, 183

ķamķı (~ **kamķı**) Kamķı. BM, 495; BV, 204; DM, 87; GT, 287; HOA, 250; İM, 545; KFT, 1013; Kİ, 68; KK, 111; MG, 172; TA, 111; Kamķı, vurma aracı. KE, 218; **kamķı** Kamķı. CCI, 468; CCII, 608

ķamķıla- Kamķılamak. HOA, 250; MG, 172

ķamer Ar. Ay. GT, 287; MG, 172

ķāmet Ar. Farz namazlara başlanırken okunan sözler. İM, 545; İç ezan. KE, 218; Farz namazlarına başlarken okunan sözler. KF, 131; Farz namazdan önce "kadmāmeti's-salāt" sözünün ilavesiyle okunan ezan cümleleri. MS, 128

ķ. ķıl- İç ezan okumak. KE, 218

ķ. ketür- Cemaatle kılınan namazlarda "kad-kameti's-salāt" kelimelerini okumak. KF, 131

ķamılar Hepsi. BM, 495

ķamırsağı Karınca. BM, 495 *bk. ķarınķa*

ķamışı Hepsi. BM, 495

ķamış bal Kamış balı. DM, 87

ķamış I (~ **kamış**) Kamış. BM, 496; GT, 287; HOA, 250; İM, 545; KFT, 1013; KK, 111; MG, 172; Kamış, şeker kamışı. DM, 87;

kamış Kamış. CCII, 608; TZ, 183
ķamış II Saman. KF, 131
ķamış şu Kamış suyu. DM, 87 *bk.*
ķamış şuyı
ķamış şuyı Kamuş suyu. DM, 87
krş. **ķamış şu**
ķamışlıķ Kamışlık. İM, 545
kāmih Ar. Buğday. HOA, 250
kāmīl Ar. Kamil. BV, 204; Kāmīl, olgun. GT, 287; Tam, eksiksiz, bütün. İM, 545; Olgun. KFT, 1013; Bütün, tam. MG, 172
ķamķaķ başlu Akılsız insan. TA, 111
ķamķaķ Çalı çırpı. TA, 111
ķamla- İyileştirmek, iyileşmesini sağlamak. BM, 496; Hekimlik etmek. Kİ, 68
ķamla Tüylerin bitlenmesi. BV, 204
kamlık Kehanet, büyücölük. CCI, 468
k. ét- Fal bakarak kehanette bulunmak. CCI, 468
k. kıl- Falcılık yapmak, dūř yormak, yerde gökte bazı şeylerden ahkām çıkarmak; insanın yıldızına bakıp taliini söylemek. İH, 27
ķamluķ Kehanette bulunma. KE, 218
ķ. kıl- Kâhinlik etmek. KE, 218
kamov Sarılmış, dolanmış, bükölmüş. CCII, 608
ķamruķ Taşak, er bezi. KE, 218
ķamruķluę Taşaklı, taşağı olan. KE, 218
ķamřı (~ kamçı) Kamçı. DM, 87; **kamçı** TZ, 183 *krş.* **kamçı**
kamşu Kamçı. TZ, 183
ķamu Bütün, hep. GT, 287
ķamuç Kepçe. Kİ, 68

ķamuę Bütün. BV, 204; Bütün, hep, her. İM, 545; Bütün, hepsi. KE, 218; Hepsi. Kİ, 68
ķan I (~ kan) Kan. BM, 496; BV, 204; DM, 87; GT 287; HOA, 250; İM, 545-546; KE, 218; KF, 131; KFT, 1013; Kİ, 68; KK, 111; MG, 172; MS, 128; TA, 112; **kan** CCI, 469; CCII, 608; TZ, 183
ķ. kör- Aybaşı olmak. İM, 545-546; Kadınların ay başı görmesi. KF, 131
ķ. bahāřı Kan değeri, dökölen kana karşılık verilen şeyler. İM, 545-546
ķ. alıķı Kan alıcı. TA, 112
kān II *Far.* Māden, menbağ, kaynak. GT, 288; Maden. TA, 112
ķan III (~ kan) Melik. Kİ, 68; **kan** Padişah, imparator, kağan, han. CCI, 469; Han, hakan. TZ, 183
ķan- Kanmak, doymak. KE, 218; Suyu doymak, suya kanmak. Kİ, 69
kan katunı Hükömdar eşi, hakanın karısı. CCI, 469
kaça İnce tahta. CCI, 469
ķana- (~ kana-) Kanamak. BV, 204; Kanamak, kan akmak. İM, 546; KE, 218; Kan akmak. Kİ, 69; **kana-** Kanamak. TZ, 183
ķanā‘at Ar. Kanaat, iktifā. GT, 288; Bir şeyi yeter bulup fazlasını istememek. İM, 546; Kanaat, yetinme. KE, 219; Az şeyle yetinme, kanaat. KF, 131
ķ. kıl- Yetinmek. KE, 219
ķ. eyle- Az şeyle yetinmek, kanaat etmek. KF, 131

kanan- Kanamak. TZ, 183
ķanať (~ **ķanat** ~ **kanat**) Kanat. BM, 496; DM, 87; **ķanat** GT, 288; İM, 546; KE, 219; KF, 131; Kİ, 68; TA, 112; **kanat** TZ, 183
ķanat- Kanatmak. BV, 204; MG, 172
kanbaz Boşboğaz, koğucu. TZ, 183
ķanča barursan Nereye varırsın. Kİ, 69
kančaka Ø TZ, 183
kančık (~ **ķančık**) Dişi köpek, kancık. CCII, 608; Dişi köpek. TZ, 183; **ķančık** Dişi it. TA, 112
ķančuķ Dişi köpek. BM, 496; DM, 87; Kİ, 69
ķanda Nerede. BM, 496; Nerede, nereye. GT, 288; Nerede. KFT, 1014; MS, 128; Nereye. Kİ, 69
kandala (~ **ķandala**) Tahtakurusu. CCI, 469; Tahta kurusu TZ, 183; **ķandala** Tahtakurusu. DM, 87; Bit. İM, 546; Baş biti. TA, 112
ķandalık Bir şeyin nerede olduğu. KFT, 1014
ķandan Nereden. GT, 288
kandır- (Suya) kandırmak. TZ, 183
ķandīl Ar. Kandil. İM, 546; KF, 131
ķandur- I İnandırmak. İM, 546;
ķandur- II Kandırmak, (suya) doyurmak. KE, 219; Suya kandırmak, doyurmak. Kİ, 69
kanfor Far. Kâfur. CCI, 469
ķangı (~ **ķangı**) Hangi. BM, 496; **ķangı** Hangi. TZ, 183
kanı (~ **ķanı**) Hani. GT, 288; TZ, 183; **ķanı** Hani, nerede? KF, 131

ķanım Kanım (özel ad). DM, 87
ķanır- Olanca kuvvetiyle eğmek, bükmek, kökünden yana doğru çekmek, söküp çıkarmak; (boyun) yana bükmek, kırar gibi eğmek. İH, 27
ķanıve Ø BV, 204 *bk. maņķav*
ķanız saģu Pis koku çürümüş bir şeyin kokusu. BM, 496
ķāni Ar. Kāni, kanaat sahibi. GT, 288; Yeter bulup fazlasını istememe. İM, 546
ķankı Hangi. KFT, 1014
ķanlı Araba. TA, 112
ķanlı I Eski zaman öküz arabaları, kanlı arabası. Kİ, 69
ķanlı II Kanlı. CCII, 608
ķanlıģ Kanlı. KE, 219
ķ. bol- Kanlanmak. KE, 219
ķ. ķıl- Kanlı yapmak. KE, 219
ķaņraķ Geniz. BM, 496
ķanrık Geniz. Kİ, 69
ķanrıl- Ağaç dalı gibi şey eğilmek. İH, 27
ķantār Ar. Kantar. KFT, 1014
ķaņtara I Ar. Kemerli. BV, 204; Taştan yapılan kemerli köprü. İM, 546; Taştan yapılan kemerli büyük köprü. KF, 131
ķaņtara II Kantarlarca servet. KFT, 1014
ķantūriyūn Ar. Bitki adı. BV, 204
ķanum Kanım (özel ad). DM, 87 *krş. ķanım*
ķanuş- Muharebe meydanında dönüp düşmana hücum etmek. Kİ, 79
ķap- Çarpmak, dokunmak, (şimşek gözü) kamaştırmak. KE, 219
yaşın kōz ķ. Şimşek gözü almak, şimşekten göz kamaşmak. KE, 219

kap **kaçak** Kap, tas, çanak, kap
kacak. KE, 219

kap- Kapmak, kaçırmak. BM,
496; Kapmak. GT, 288;
KK, 111; TA, 112;
Kapmak, çalmak. HOA,
250; Kapmak, birden
almak. İM, 546; Kapmak,
almak, alıp kaçmak,
koparmak. KE, 219;
Bugünkü manasında. Kİ,
69; Kapmak, almak. MG,
172

kap Torba. BM, 496; Kap, tas,
çanak. KE, 219; Kap.
KFT, 1014; TA, 112 *bk.*
torba

kap(b) Kabuk. KE, 219

kap- Yağmalamak. TZ, 183

kap- Kapamak. KE, 219

kapagan Kapanan. BV, 204

kapak I (~ kapak ~ kapak) Göz
kapağı. BM, 496; Kİ, 69;
kapak TZ, 183; **kapak**
Kapak. KFT, 1014

kapak II Kepek. Kİ, 69

kapak III Ok atmaya mahsus alet.
Kİ, 69

kapan Fak, tuzak. İH, 27

kapçuk I Buğdayın üstündeki sert
kabuk. KFT, 1014

kapçuk II Kapçık. BV, 204

kapçuk III Para kesesi. İM, 546

kapı Kapı. BM, 496; DM, 87; İH,
27 *bk.* **kapu**

kapı sövesi Konya'da söge derler.
İH, 27

kapışkak Yağmalanmış. BV, 204

kapkara Kapkara, simsiyah. DM,
88; Simsiyah. Kİ, 69; TA,
112; Kapkara. BM, 496;
KK, 111

kapla- Deriden veya başka bir
şeyden ona kap yapmak.
Kİ, 69; Kaplamak. MS,
128

kaplan (~ kaplan) Kaplan. BM,
496; BV, 204; DM, 88; İH,
27; İM, 546; TA, 112;
kaplan TZ, 183 *bk.*
kabilan

kapsa- İçine almak, kapsamak.
İM, 546; Kaplamak,
sarmak. KE, 219

kapsa *Lat.* Sandık. CCII, 609

hapsan- Kuşatılmak, kapsanmak.
İM, 546

kaptan Aslı itibariyle Farsîcenin
*hâftan*ından muharref olup
kaftan demektir. Kİ, 69;
Kaftan. TA, 112

kapturğa Zincir veya bukağı
halkalarını bir araya
toplayan demir. TZ, 184

kapu (~ kapu) Kapı. BM, 496;
DM, 88; KF, 131; KFT,
1014; Kİ, 69; KK, 111;
MS, 128; TA, 112; **kapu**
TZ, 184 *bk.* **kapı**

kapuç Kese, küçük torba. CCI,
469

kapuçı Kapıcı. TA, 112

kapuğ Kapı. KE, 219
ğ.nı bağla- Kapıyı
kilitlemek. KE, 219

kapul- Kapılmak, alıp kaçırılmak.
KE, 219

kapurçuk Kabuk. MG, 172

kar- I Boğazda bir şey kalmak,
boğaz tıkanmak. TZ, 184

kar- II İhtiyarlamak, pirlenmek.
Kİ, 70

kar- III Karmak, bulamak,
karıştırmak. KE, 219;
Karıştırmak. Kİ, 70

kar I (~ kar) Kar. BM, 496; BV,
205; DM, 88; GT, 288;
İM, 546; Kİ, 69; KK, 111;
TA, 112; Kar, yağış türü.
KE, 219; **kar** Kar. CCI,
469; TZ, 184

kar II Kıpçaklarda düz arazi. Kİ,
70

kar III Kol. BM, 496 *bk. kol II, kal I*

kar(ı)n Karın. KE, 220

ķ. bağı Bele bağlanan kemer. KE, 220

ķ. bağı bağla- Kemer giyinmek, kemer takmak. KE, 220

ķ. bağla- İlaç karnı kabız yapmak. KE, 220

ķara ar Sarı renkli olup bilekleri siyah olan at. BM, 496

ķara balı Şeker kamışı balı. KK, 111

ķara- Beddua etmek. Kİ, 70

ķara etmek Kara ekmek. BM, 496; Siyah ekmek. Kİ, 70

ķara ev Kara çadır, çadır. BM, 496

kara irik Kara erik. TZ, 178-184

kara I İnek, büyük baş hayvan. CCII, 609

ķara II Kara, siyah at. BM, 496

ķara III (~ kara) Kara. BV, 205; HOA, 250; MS, 128; Siyah, kara. BM, 496; CCII, 609; DM, 88; GT, 288; KF, 131; KFT, 1014; Kİ, 70; KK, 111; MG, 173; TA, 112; Siyah. İM, 546; Kara, siyah, doru renkte, kara ile kırmızı arası bir renk. KE, 219; **kara** Siyah, kara; CCI, 469; Kara. TZ, 184

ķ. at Karayağız at. DM, 88

ķ. bal Siyah bal. DM, 88

ķ. erük Siyah erik. DM, 88

k. abnus Kara abanoz. İH, 27

k. yağı İntikamcı korkunç düşman. İH, 27

ķ. boyağ Demirsülfat. İM, 546

ķ. iv Çadır. İM, 546

ķ. kan Koyu renkli kan. İM, 546

ķ. ķurbān Kurban bayramı günü kesilen kurban. İM, 546

ķ. kuş Tavşancıl kuşu. İM, 546

ķ. bol- Kararmak, kara olmak. KE, 219

ķ. kıl- Karartmak. KE, 219; MS, 128

ķ. közlüg bol- Gözünün rengi kara olmak. KE, 219

ķ. ķılğan kūn Mahşerde günahkâr insanların ayrıldığı vakit. MS, 128

ķ. sevda ol- Aşk olmak. KF, 131

ķ. eyle- Karartmak. KF, 131

ķ. ol- Kara olmak. KF, 131

k. laçın Kara şahin. TZ, 184

k. sığır Kara sığır. TZ, 184

k. sıyrır Sığır, su sıyrır. TZ, 184

ķara IV (~ kara) Kul, köle. DM, 88; Köle. KK, 111; **kara** Kul, köle. TZ, 184

kara V (~ ķara) Mürekkep. CCI, 469; **ķara** İM, 546

ķara VI Yeryüzü. İM, 546

ķara VII Zencî, siyahî. GT, 288

kara kaz Bir kuş adı. TZ, 184

kara kul Zenci köle, kul. CCII, 609

ķara ķulaķ Karakulak, çakala benzeyen bir hayvan. GT, 288

ķara ķurut Ekşi kara kurut, kurutulmuş süt ürünü. BM, 496; Siyah peynir. Kİ, 70; Siyah kurut, bir tür peynir. TA, 112

ķara ķuş (~ kara ķuş) Kara kartal. BM, 496; **kara ķuş**

- Kartal. CCI, 469; CCII, 609
- kara küzen** Kokarca. CCI, 469
- ķara şıġın** Boynuzdan yapılan temren. BM, 496
- kara tanık bil-** Tanımak, anlamak. TZ, 184
- ķara taş** Hacer-i Esved taşı. İM, 547
- kara tēyin** Kara sincap. CCI, 469
- kara ulus** Halk. CCII, 609
- ķara yağız (~ ķarayāġız)** Esmer. İH, 27; Bugünkü manasında. Kİ, 70; Esmer. KK, 111; Kara yağız. TA, 113; **ķarayāġız** Esmer. BM, 496
- ķara yarmaķ** Bir çeşit para birimi, kara akçe. BM, 496
- ķara yarmuķ** Bakır para. DM, 88
- kara yoguzlık** Kara yağızlık, esmerlik. TZ, 184
- kara yovuz** Kara yağız, esmer. TZ, 184-185
- kara yovuzlık** Kara yağızlık, esmerik. TZ, 184-185
- karabar** *Far*. Kehribar. CCI, 469; CCII, 609
- ķarabaş** Karavaş, cariye. KE, 219; Cariye. TA, 112 *bk.* **ķaravaş**
- ķarābet** Yakınlık. İM, 546
- ķarabūs** Eyerin ön ve art kaşı. MG, 173 *krş.* **ķarbūs**
- ķaraca** Karaca. Kİ, 70
- ķaraca ķaz** Ördekten küçük mavi bir kuş. DM, 88; Bir nevi kuş. Kİ, 70
- ķaraça ķaz** Kara kaz. BM, 496
- ķaraġlık** Karanlık. KF, 131
- ķaraġu I** Kara, siyah. KE, 219; Karanlık. TA, 112
- ķaraġu II** Kör, âmâ. BM, 496; Kör. KE, 219 *bk.* **türleg; kör**
- ķ. ķıl-** Gözünü kör etmek. KE, 219
- ķ. ol-** Kör olmak, görme duyusunu kaybetmek. BM, 496 *bk.* **kör ol-**
- ķarak** (~ **karak**) Gözün karası. Kİ, 70; **karak** Göz bebeġi. TZ, 184
- ķarakaş** Karakaş (özel ad). DM, 88
- karakçı** Dilenci. CCII, 609
- ķaraköz** Karagöz (özel ad). DM, 88
- ķaraķu** Karanlık. KE, 219
- ķ. bol-** Karanlıklaşmak. KE, 219
- ķarakuş I** Karakuş (özel ad). TA, 112
- ķarakuş II** Tavşancıl kuşu. DM, 88; Kartal, tavşancıl kuşu. KK, 111
- ķaraldu I** Karaltı. Kİ, 70
- ķaraldu II** Üstünlük, galibiyet. İM, 546
- ķaralġ** Karalık. HOA, 250
- karalık I (~ ķaralık)** Karalık. CCII, 609; **ķaralık** Karanlık. HOA, 250
- karalık II** Mürekkep hokkası. CCI, 469
- ķaramuķ** Gülçer dedikleri karaca tohum ki ekin içinde çıkar. İH, 27
- ķarañ I** Sahil, kenar. İM, 546
- ķarañ II** Ufuk. İM, 546
- ķarandaş (~ karandaş)** Erkek kardeş. BM, 496; **karandaş** CCI, 469
- karangi-** Karanlık olmak. TZ, 184
- karangi** Karanlık, karanı. TZ, 184
- karangi** Karanlık. CCII, 609
- ķarañġu** Karanlık. GT, 288; İM, 546; KE, 219 *bk.* **ķarañķu**
- ķ. bol-** Karanlıklaşmak. KE, 219
- karangu** Karanlık; kapalı, kasvetli hava. CCI, 469
- ķarañġuluk** Karanlık. GT, 288; İM, 546

karanı Karanlık. BM, 496

karanķu Karanlık. KE, 219 *bk.*

karanķu

ķ. bol- Karanlıklaşmak.
KE, 219

ķ. ķıl- Karanlıklaştırmak.
KE, 219

karanlı öy Karanlık ev. TZ, 184

karanķu Karanlık. BV, 205

karanķuluk Karanlık. KE, 219

ķ. açıl- Karanlık dağılmak,
yoğunluğunu yitirmek.
KE, 219

karanķur- Kararmak,
karanlıklaşmak. KE, 219

karapçı Fakir. Kİ, 70

ķarār *Ar.* Durma, sebat; karar.
GT, 288; Durma,
süreklilik. İM, 546; Karar,
hüküm. KE, 219; Karar,
durma. KF, 132

ķ. ķıl- Karar vermek;
durmak, oturmak. KE, 219

ķ. ķıl- Aheste olmak,
vakur ve ağırbaşlı olmak.
KE, 219

ķ. ķıldur- Oturtmak,
tutmak. KE, 219

ķ. dut- Karar vermek. KF,
132

ķarar- (~ **ķarar-**) Kararmak. BV,
205; GT, 288; HOA, 250;
Kararmak, siyahlanmak.
İM, 546; Siyahlaşmak.
KK, 111; **ķarar-**
Kararmak. CCII, 609; TZ,
184

ķararak Daha kara, çok kara.
CCII, 609

ķarārī *Ar.* Yerli, mukîm. GT, 288

ķararmak Karalık, siyahlık. CCI,
469

ķarārsız *Ar.T.* Kararsız. KE, 219-
220

ķ. bol- Kararsız kalmak.
KE, 219-220

ķ. ķıl- Kararsızlaştırmak.
KE, 219-220

ķarasunķur Kuru sungur (özel
ad). TA, 112

ķaraţar Kılıç adlarından. BM,
496

ķaraţay Karatay (özel ad). TA,
113

ķarav Ödül. CCI, 470; CCII, 609

ķ. bër- Ödül vermek,
ödüllendirmek; tazminat,
prim. CCI, 470

ķaravaş I (~ **ķaravaş**) Hizmetçi
kız, cariye. CCI, 470;
Cariye. TZ, 184; **ķaravaş**
Hizmetçi, cariye. CCII,
609; Halayık. İH, 27;
Karavaş, cariye. KE, 220;
Köle ve cariye. Kİ, 70;
Cariye. BM, 496; TA, 113
bk. ķarabaş; ķırnaķ

ķaravaş II Kara kuş, sungur. TZ,
184

ķaravul (~ **ķaravul**) Karakol. Kİ,
70; **ķaravul** TZ, 184

ķaravulu Karakol. TZ, 184

ķarāyīb *Ar.* Yakınlar, akrabalar.
KF, 132

ķarāyīb *Ar.* Yakınlar, akraba. İM,
547

ķarbūs I Ø MG, 173 *krş.* **ķarabūs**

ķarbuş II *Far.* Karpuz. DM, 88;
KK, 111; MS, 128

ķ. şuyı Karpuz suyu. DM,
88

ķarbuz Karpuz. KF, 132

ķarca- Karmakarışık olmak,
birbirinden ayırt edilemez
olmak, benzeşmek, iltibas
peyda etmek, Konya'da
göz ķarcış- ihtiyar gözü,
hasta gözü gibi çatal matal
görür olmak. İH, 27

ķarçaga *Moğ.* Atmaca, şahin,
aladoğan. CCII, 609

ķarçı Makas. TZ, 185

karçıga (~ **karçıga**) *Moğ.*
Atmaca, şahin, aladoğan.
CCI, 470; **karçıga** Şahin,
doğan. İM, 547

kardeş (~ **kardaş**) Kardeş. DM,
88; GT, 288; KF, 132;
KFT, 1014; KK, 111;
kardaş TZ, 185 *bk.*
karındaş
togan k. Öz kardeş. TZ,
185

kız k. Kız kardeş. TZ, 185

kardeşlik Kardeşlik. KFT, 1014

karga- (~ **karğa-**) Beddua etmek,
lanetlemek, ilenmek. CCII,
609; İlenmek, (birine) kötü
dilekte bulunmak. TZ,
185; **karğa-** Lânet etmek,
kötülüklerini saymak
dökmek; Konya'da
ilenmek. İH, 27; Beddua
etmek. KE, 220; Beddua
eylemek. Kİ, 70

karğa (~ **karga**) Karga. BM, 496;
HOA, 250; İM, 547; KE,
220; Kİ, 70; KK, 111; TA,
113; **karga** TZ, 185

ķ. közlüg Bir gözü mavi
bir gözü siyah olan. KE,
220

ķ. közlüg bol- Renkten
renge değişmek, bir göz
mavi bir gözü siyah olmak.
KE, 220

karğan Ahır, korunak. BM, 496

kargaşa I Karışıklık. TZ, 185

kargaşa II Kavgacı, kabadayı
(adam). CCII, 609

kargaşala- Karışıklık çıkarmak.
TZ, 185

kargaşın Kurşun. TZ, 211

karğı Ø İH, 27 *bk. bambu*

karğış (~ **kargış**) Beddua, ilenç.
DM, 88; Beddua. KK, 111;
kargış İlenme, kötü
dilekte bulunma, inkisar,
lânet. TZ, 185

karğışla- Beddua etmek. DM, 88

kargışlı Lanetli, lanetlenmiş. CCI,
470

kargışlu Lanetli, lanetlenmiş.
CCII, 609

karğı Kargı, kamış. Kİ, 70

karğa Ar. Yara, ceriha, ülser,
kursak hastalığı. BV, 205

karı I (~ **karı**) Arşın. Kİ, 70;
Kumaş ölçüsü, arşın. TA,
113; **karı** Yaklaşık 68
santimetrelik bir uzunluk
ölçüsü, arşın. CCI, 470

karı II Eş, hanım. İM, 547; KK,
111

karı III Kol. TA, 113

karı IV (~ **karı**) Yaşlı, ihtiyar.
GT, 288; İM, 547; KE,
220; İhtiyar. Kİ, 70; MG,
173; TA, 113; **karı** İhtiyar,
yaşlı. TZ, 185

ķ. bol- Yaşlanmak. KE,
220

karı- I Karışmak. TZ, 185

karı- II (~ **karı-**) Yaşlanmak,
kocamak. CCII, 609;
Kocalmak, yaşlanmak. TZ,
185; **karı-** Yaşlanmak,
ihtiyarlamak. GT, 288;
KE, 220

karıca Kolun omuzdan alt yanı.
İH, 27

karıg Kenar, kıyı, sahil. İM, 547

karıl- I (Sesi) kısılmak. CCII, 610
üni k.- Sesi kısılmak.
CCII, 610

karıl- II Boğazda bir şey kalmak,
boğaza durmak, boğaz
tıkanmak; karışmak. TZ,
185

karıla- Ölçmek, arşınlamak,
karışlamak. KE, 220

karılgaç Serçe. İM, 547

karılık İhtiyarlık. GT, 288

karımak Yaşlılık, ihtiyarlık. CCI,
470

karın (~ **karın**) Karın, göbek.
BM, 496; Karın. BV, 205;
DM, 89; GT, 289; HOA,

- 250; İM, 547; KF, 132; KFT, 1014; Kİ, 70; MG, 173; MS, 128; TA, 113; Karın, içkembe. KK, 111; **karın** Karın. CCI, 470; CCII, 610; TZ, 185
k. içi Boşluk, karın içi. İH, 27
ķ.ı kiç- Karnı içine geçmek, zayıf olmak. İM, 547
ķarınca Karınca. KF, 132; KK, 111
ķarınça Karınca. BM, 496; DM, 89; GT, 289; İM, 547; TA, 113 *bk. kamırsağı*
karınçak Ø TZ, 185 *bk. kumruska*
ķarındaş (~ **karındaş**) Kardeş. BM, 496; BV, 205; GT, 289; HOA, 250; İM, 547; KE, 220; Kİ, 70; MG, 173; TA, 113; **karındaş** CCII, 610; Kardeş, karında eş. TZ, 185 *bk. ķardaş*
ķarınlı Karınlı. KE, 220 *bk. ķarınlığ*
ķarınlığ Karınlı. KE, 220 *bk. ķarınlı*
ķarış I Beddua. Kİ, 71; Karış. MG, 173; Kargış, kötü dua, beddua. TA, 113
ķarış II (~ **karış**) Karış. BM, 496; HOA, 250; İM, 547; TA, 113; Bugünkü manasında. Kİ, 71; Karış, bir ölçü birimi. KK, 111; **karış** Karış. TZ, 185
ķarış- I Karışmak, iki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek. BM, 496; Karışmak. BV, 205; GT, 289; KF, 132; MG, 173; Karışmak, birbirine girmek. İM, 547; Karışmak, bir araya gelmek. KE, 220 *bk. bulaş-*
karış- II Korumak, savunmak. CCI, 470
ķarışdur- Karıştırmak. KFT, 1014
ķarışla- Karışlamak, karışla ölçmek. BM, 497
karışmak Koruma, savunma. CCI, 470
karışrık Karışık. TZ, 185
ķarıştur- (~ **karıştur-**) Karıştırmak. BV, 205; Karıştırmak, birbirine katmak. İM, 547; Karıştırmak, bir araya getirmek. KE, 220; **karıştur-** Karıştırmak. CCI, 470
ķarıt- Kocatmak, yaşlandırmak. KE, 220
ķarīb Ar. Yakın, yakın olan. MG, 173
ķārin Ar. Hac çeşitlerinden biri. İM, 547
ķarkıl Ar. Kolsuz savaş elbisesi. MG, 173
ķarla- Ölçmek, tartmak. BM, 497 *bk. ölç-*
ķarlağaç Kırlangıç. KK, 111; TA, 113
karlağaç Kırlangıç, cennet serçesi. TZ, 186
ķarlağuç (~ **karlağuç**) Kırlangıç. Kİ, 71; **karlağuç** Kırlangıç, cennet serçesi. TZ, 186
ķarlavuç Ø Kİ, 71 *bk. ķarlağuç*
ķarlugaç Kırlangıç. KE, 220
karma- Dokunmak, hissetmek, el yordamıyla aramak. CCI, 470; Bir şeyin ne olduğunu bilmek için araştırmak. TZ, 186
karmak Olta. CCII, 610; Olta iğnesi, örgü tığı. TZ, 186
karmala- I Acele etmek, çabuk olmak. CCII, 610

ķarmala- II Dokunmak. Kİ, 71
ķarmala- III Eşyayı karıştırmak, araştırmak, karmakarışık etmek. İH, 27; Kaybolan bir şeyi bulmak için aramak. TZ, 186
ķarn Karın. HOA, 250
ķarna Dolap, değerli eşyaları saklamak için kullanılan dolap. BM, 497
ķarnaķ Cariye. KK, 111
ķarnı aç- Acıkmak. BM, 497 *bk. aç ol-*
ķarobur *Far.* Kehribar. CCII, 610
ķarov Ödöl, mükâfat. CCII, 610
ķarp Pat (yansıma ses). CCII, 610
ķarpus *Far.* Karpuz. BM, 497
ķarpuz (~ **ķarpuz**) *Far.* Aslı itibariyle *ķarpuz* olup Farsîden alınmıştır, bugünkü manasında. Kİ, 71; Karpuz. TA, 113; **ķarpuz** TZ, 186
ķarrı- İhtiyarlaşımak, yaşlanmak. BM, 497
ķarrı Yaşlı, yaşlı adam. BM, 497
ķarruķ Gizli ve yasal olmayan cinsel ilişki öncesinde aracılık eden kimse. BM, 497
ķars- (El) birbirine çarpmak. İH, 27; (İnsan) iki eli, (kuş) iki kanadı birbirine çarpmak. TZ, 186
ķarsak Bozkır tilkisi. CCI, 470; Çakal. TZ, 186
ķarsala- Kalkımak, löp löp yürüyüp binen kimseyi sarsmak, dingildemek. İH, 27
ķārsāz *Far.* İş işleyen, becerikli. KE, 220
ķarş Karşı. TZ, 186
ķarşı (~ **ķarşı**) Karşı. CCII, 610; **ķarşı** GT, 289; KK, 111 *bk. ķarşu*

ķarşıla- Yüz yüze gelmek ve karşılaşmak. TZ, 186
ķarşu Karşı. BM, 497; BV, 206; HOA, 250; GT, 289; İM, 547; KF, 132; KFT, 1014; MG, 173; Karşı; karşılıklı. KE, 220; Karşı, mukabil, bugünkü manasında. Kİ, 71; Karşı, +e doğru. MS, 128 *bk. ķarşı*
ķ. tap- Yönelmek. İM, 547
ķ. tur- Yönelmek. İM, 547; Karşılaşmak. KE, 220
ķ. kel- Önüne çıkmak. KE, 220
ķ. olduruş- Karşı karşıya oturmak. KE, 220
ķ. dur- Karşı durmak, karşısına almak. KF, 132; Yönelmek. MS, 128
ķ. eyle- Karşı koymak. KF, 132
ķ. otur- Karşısına oturmak, paralel oturmak. KF, 132
ķ. ol- Doğru olmak. KF, 132
ķarşul- Yan yana, bir arada olmak. MG, 174
ķarşula- Karşılamak, beklemek. KF, 132
ķarşulaş- Karşılaşmak. KFT, 1014
ķart (~ **ķart**) Yaşlı, ihtiyar. CCI, 470; Kart, ihtiyar, yaşlı. TZ, 186; **ķart** Yaşlı. TA, 113
ķarţabān I *Far.* Deyyus, pezevenk. KFT, 1015
ķartaban II Kartal. TZ, 186
ķarţal (~ **ķartal** ~ **kartal**) Akbaba. BM, 497; **ķartal** Kartal. DM, 89; TA, 113; Kartal kuşu. Kİ, 71; **kartal** Kartal. TZ, 186 *bk. keķken*
ķartay Kart, ihtiyar, yaşlı. TZ, 186

kartay- Kocalmak. TZ, 186
kartın Yaşlı. TZ, 186
karu Nereye manasında istifham kelimesidir. Kİ, 71
karu sikmek Erkek kadın çiftleşmek. TZ, 186
karuk Kavut. TZ, 186
Kārūn Musa peygamber zamanında yaşamış meşhur zengin. GT, 289
kārvān Far. Kervan, kafile. GT, 289; İM, 547
kārvānsarāy Far. Han, kafile evi. TA, 113
kas kas kül- Katıla katıla gülmek. TZ, 187
kas Kas. BV, 206
kas- Kısaltmak, (uzun elbiseyi) kasmak. Kİ, 71
kaş'a Ar. Çanak, kabe. İM, 547
kaşa İpekten mamûl her bir elbise. Kİ, 71
kaşab I Ar. Keten ve ipekten dokunmuş bir çeşit kumaş. GT, 289
kaşab II Ar. Saz, kamış. İM, 547; MG, 174
kaşaba (~ kaşaba) Ar. Bir tür kumaş; elbiselere yapılan işleme, süs. BM, 497; **kaşaba** Keten ve ipekten dokunmuş bir çeşit kumaş. GT, 289;
kaşaltılak Sedef. BM, 497
kaşāne Ar. Bir topluluğun yemin ettirilmesi. KFT, 1015
kasap Ar. Kasap. CCI, 470
kasarlar Köpek sürüsü. TZ, 186
kasartku Çekirge. İM, 547
kasatlık Sedef. TZ, 187
kaşbe Ar. Kabızlık belirtileri taşıyan hastalık. BV, 206
kaşd Ar. Kasıt, (kötü) niyet. GT, 289; Kasıt, bilerek. HOA, 250; Kurma, niyet. İM, 547; Kasıt, saldırma, yönelme. KE, 220; Niyet,

bilerek, isteyerek. KF, 132; Kasıt, niyet. MG, 174; Kasıt, niyet, bile bile yapma. MS, 128
ķ. eyle- Saldırmak, yönelmek. KE, 220
ķ. eyle- Bilerek yapmak. KF, 132
kası- Kazımak. TZ, 187
ķāsıd I Ar. Haberci, ulak. GT, 289
ķaşıd II Kasıt. KFT, 1015
ķasıĝ Kasık. BV, 207
ķaşıır Ar. Kısa, az, eksik. GT, 289
kasırĝa Kasırĝa. İH, 27
ķaşıırķa Kasırĝa. TA, 113
ķaşırtķa Kene. TA, 113
ķasıt Ar. Kasıt. BV, 206
ķāsī Ar. Uzak, uzak olan. MG, 174
kāsib Ar. Emeĝi ile kazanan, geçimini çalışarak saĝlayan. GT, 289
kāsıd Ar. Kesatlı, revaçsız, sürümsüz. GT, 289; Durgunluk, yokluk. KE, 220
k. bol- Durgun olmak. KE, 220
ķaşıde (~ ķasīde) Ar. Kaside, şiir. KE, 220; **ķasīde** Kasīde. GT, 289
ķ. ay- Kaside okumak. KE, 220
kasmak Ateşin çokluĝundan kabın dibine yapışan yemek artıĝı. TZ, 186-187
ķasır I (~ ķaşıır) Ar. Kısaltma. İM, 547; **ķaşıır** Kısa kesme, kısaltma. KF, 132
ķ. eyle- Kısa kesmek. KF, 132
ķaşıır II Ar. Köşķ. GT, 289
ķaşışāb Ar. Kasap. GT, 289; İM, 547; KF, 132
ķaşışār Ar. (Çamaşıır) çırpıcı, yıkayıcı. GT, 289; Halı çırpıcı. İM, 547; Leke

çıkarıcı, yıkayıcı. KFT, 1015
kaş *Ar.* Adaletli olma. İM, 547
kaştalık Sedef. Kİ, 71
kasuk (~ **kasuk**) Kasık. DM, 89;
kasuk İH, 27; İM, 547
kasurğa Kasırğa. Kİ, 71
kaş I Eyerin önünde ve ardında olan yükseklikler. MG, 174
kaş II (~ **kaş**) Kaş. BM, 497; BV, 206; DM, 89; GT, 289; KE, 220; KF, 132; KK, 111; MG, 174; TA, 113; Kaş, gözün üst kısmı. İM, 548; Bugünkü manasında. Kİ, 72; **kaş** Kaş. CCI, 470; Gözdeki kaş. TZ, 187
ka. açuk Kaşı aralıklı. KE, 220
ka. açuk bol- Kaşı aralıklı olmak. KE, 220
kaş III Kenar, her şeyin kenarı, ağzı. İH, 28
kaş IV Tepenin başı. Kİ, 72
kaş V Taş, mücevherlerde kullanılan yüksek değerli cevher. BM, 497
kaş VI Yüzük kaşı. İM, 548; KFT, 1015; TA, 113
kaş VII ? TZ, 187
kaş- Kaçmak. DM, 89
kaş yargu Çıban. BM, 497 *bk. çaban*
kaşa bar- Kaçmak, kaçır vermek. TZ, 187
kaşağı Kaşağı. BM, 497; TA, 113
kaşak Kaşağı. Kİ, 72
Kāšān Kāšān, İran'da eski bir şehir. GT, 289
kaşdar- Kaçırmaq, dağıtmak, karmakarışık etmek. İH, 28
Kaşgār Kāšgar. GT, 289
kaşı- (~ **kaşı-**) Kaşımak. BM, 497; BV, 206; İM, 548;

KF, 132; KK, 111; Kaşımak, tımar etmek. KE, 220; Atı kaşağıyla temizlemek, kaşımak. Kİ, 72; Tımar etmek. TA, 113;
kaşı- Kaşımak. CCI, 471; TZ, 187
kaşıguç Kaşıyıcı, kaşıma aracı, kaşağı. KE, 220
kaşık Kaşık. DM, 89
kaşın- I (At) işemek. TA, 114
kaşın- II Kaşınmak. HOA, 250; KK, 111
kaşka I (~ **kaşka**) (Hayvanlar için) alnındaki beyazlık. Kİ, 72; **kaşka** At alnındaki aklık. TZ, 187
kaşka II Kel, dazlak. CCII, 610
kaşkaldak Alnında biraz aklık olan at. TZ, 187
kāški *Far.* Keşke. KE, 220
kaşla- Haşlamak. Kİ, 72
kaşlak Kuşları fırlatmak için kullanılan bir alet. BM, 497 *bk. ayriç*
kaşlıg Kaşlı, kaşı olan. KE, 220
çatuk ka. Çatık kaşlı, kaşları birbirine yapışık; öfkeli. KE, 220
çatuk ka. bol- Kaşları çatık olmak, öfkeli olmak. KE, 220
kaşragu Kaşağı. CCI, 471
kaşrav Kaşağı. CCI, 471
kaşu I Keser denen aygıt. TZ, 187
kaşu II Sopa, tokmak. TZ, 187
kaşuk (~ **kaşuk**) Kaşık. BM, 497; BV, 206; DM, 89; GT, 289; HOA, 250; KE, 220; Kİ, 72; KK, 111; TA, 114; **kaşuk** CCI, 471; TZ, 187
krş. kaşık
kaşukçı Kaşıkçı. KK, 111
kat I (~ **kat**) Kat. BV, 207; MG, 174; Kat, tabaka. İM, 548; Kat, kıvrılan veya bükülen bir şeyin her biri. KE, 221;

- Bugünkü manasında. Kİ, 72; **kat** Üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka, kat; huzur, ön, yan, kat. CCI, 471; Huzur, yan, kat. CCII, 610; Kat, yan, nezd, ind. TZ, 187
- iki k. bol-** İki büküm olmak. KE, 221
- iki k. kıl-** İki büküm yapmak. KE, 221
- kat II (~ kat)** Yanında. BM, 497; Yan, nezd, huzûr. GT, 289; KE, 221; MG, 174; TA, 114; Kat, huzur; görüş. HOA, 250; Kat, nezd, huzur. İM, 548; Kat, huzur. KF, 132; Huzur. KFT, 1015; Huzur, yan. MS, 128; **kat** Kat, huzur. DM, 89; Yan, kat, huzur. KK, 111
- kat- I** Eş koşmak, eş saymak. KE, 221
- ortak k.-** (Tanrıya) ortak tutmak, ortak koşmak. KE, 221
- kat- II (~ kat-)** Katmak. BV, 207; İM, 548; İlâve etmek, katmak, burada koymak, tıkmak, mânâsında kullanılmış. GT, 290; Katmak, karıştırmak. HOA, 251; Katmak, eklemek, karıştırmak. KE, 221; Karıştırmak, ilâve etmek. Kİ, 73; Karıştırmak. TA, 114; **kat-** Karmak, katmak. TZ, 187
- kat- III (~ kat-)** Katılaşmak, kaskatı olmak. KE, 221; Katılaşmak. Kİ, 73; **kat-** Katı olmak. TZ, 187
- kat- IV** Katlamak, bükmek, dürmek. KE, 221
- kat- V** Koymak, sokmak. KE, 221
- kat- VI** Siki katılaşmak, dimdik olmak. İH, 28
- kat kat karın** Kubbe, işkembe, kıl çadır. İH, 28
- kat kat** Tabaka tabaka. İM, 548
- kat** Ar. Kesme. GT, 290
- k.-ı rahim** Akraba ile alâkayı kesme. GT, 290
- kat'â** Ar. Asla, katiyyen. İM, 548
- kata (~ kata)** Boyunca, süresince. CCII, 610; **kata** Boyunca. GT, 290
- kış k.** Kış süresince. CCII, 610
- kata kal-** Şaşakalmak. TZ, 187
- kata kaldır-** Şaşılatmak. TZ, 187
- Katâde** Özel ad. KFT, 1015
- kağan (~ kağan)** Hindiba, karakavuk. BM, 497; **kağan** Hindiba otu. Kİ, 72; Hindiba. TA, 114
- katalı** Pişkin, çok pişmiş, lime lime. İH, 28
- kaçar** Ar. Deve kervanı. KFT, 1015
- katarla-** Ar.T. Katar katar dizmek. İH, 28
- katat** Ø BV, 207
- katâyıf** Ar. Kadayıf. İM, 548
- katı I (~ katı)** Güçlü, sert. BM, 497; Katı, çok, çok fazla, şiddetli, iyice, sıkı sıkı, ağır. BV, 207; Sert, sıkı. HOA, 251; Çok, fazla. İM, 548; Sıkı; çok; yüksek, yukarı. KF, 132; Çok. KFT, 1015; **katı** Katı, sert. DM, 89;
- k. çağır-** Yüksek sesle çağırarak. KF, 133
- k. dutıcı** İyi bakan, sıkı bak[mak]an. KF, 133
- katı II (~ katı)** Şiddetli, sert. CCII, 610; Sağlam; sert; şiddetli. İM, 548; Şedid, katı. Kİ, 72; Sert, yumuşak olmayan; yüksek sesle konuşma, açıktan okuma. MS, 128-129; Katı. TA,

- 114; **katı** Yumuşak olmayan. CCI, 471; Katı, sert. TZ, 187
- ķ. taş** Büyük taş. İM, 548
- ķ. ayıt-** Açıktan ve yüksek sesle söylemek. İM, 548
- ķ. ķ. kül-** Kahkaha atmak. MS, 128-129
- k. bol-** Katı olmak. TZ, 187
- ķatı III** Yan, nezd, ind. Kİ, 72
- katı-** Katımak. TZ, 188
- katı kılı** Sert, cesurca, sıkıca. CCI, 471
- katı kın** Şiddetli ceza, ağır işkence. İH, 28
- ķatıġ I** Katı. BV, 207; Çok, fazla. İM, 548; Katı, sert, kuvvetli, sıkı, güç. KE, 221; Katı, sert; çok. MG, 175
- ķ. ķarı** Çok yaşlı. İM, 548
- ķ. yüzlüġ bol-** Utanmaz, arlanmaz olmak. KE, 221
- könli ķ. bol-** Taş yürekli olmak; sıkıntılı olmak. KE, 221
- ķatıġ II** Katık, yiyecek. İM, 548
- ķatıġ III** Şiddetli. İM, 548
- ķatıġlan-** Çabalamak, gayret etmek, katlanmak. KE, 221
- ķatıġlık** Zorluk, sertlik, sıkıntı. KE, 221
- ķatıġsız** Katışksız, saf, temiz, arı. KE, 221
- ķatık I (~ katık)** Katık, yoġurt. KE, 221; Ekmekle beraber yenilen süt, yoġurt gibi şeyler. Kİ, 72; **katık** Katık. TZ, 188
- ķatık II** Katılmış, karıştırılmış. KE, 221
- ķatık III** Sağlam, sağlamlık, katı. KE, 221
- ķatıl- I** Cinsî ilişkide bulunmak. KFT, 1015
- ķatıl- II** Katılaşmak. Kİ, 72
- ķatıl- III (~ katıl-)** Katılmak. BV, 207; Katılmak, karışmak, karıştırılmak. KE, 221; **katıl-** Katılmak, karışmak. TZ, 188
- ķatıla-** Katı olmak, sertleşmek; güçlenmek. BM, 497
- ķatılan-** Ø Kİ, 72
- katılap** Sert, cesurca, sıkıca. CCI, 471
- ķatılmaķlık** Cinsî ilişkide bulunma. KFT, 1015
- ķatın** Çok. KFT, 1015
- katır-** Kamışını katılatmak, dineltmek. İH, 28
- ķatır (~ ķatır ~ katır)** Katır. BM, 497; DM, 89; KK, 112; **ķatır** BV, 207; İM, 548; KFT, 1015; TA, 114; Bugünkü manasında (hayvan). Kİ, 73; **katır** Katır. CCI, 471; TZ, 188
- katırak (~ ķatırak)** Daha katı, daha sert. CCII, 610; **ķatırak** Çok şiddetli. KFT, 1015
- ķatıran** Ar. Katran. BV, 207
- ķatıransız** Ar.T. Katransız. BV, 208
- ķatırġa** Kadirġa. TA, 114
- ķatırġan** Koturluk, cüzzam. BM, 497 *bk. uyuz*
- katış kara bol-** Katışık olmak. TZ, 188
- ķatış-** Katışmak, karışmak. KE, 221
- ķatışdur-** Karıştırmak. KFT, 1015
- katışiptır** Karışık. TZ, 188
- katıştur- (~ ķatıştur-)** Karıştırmak. CCI, 471; **ķatıştur-** Katıştırmak, karıştırmak. KE, 221
- katışturmak** Karıştırma. CCI, 471
- ķatıyalu** Güçlü yaylı (özel ad). TA, 114

katib (~ **kātib**) Ar. Kâtip, yazı ustası. CCI, 471; **kātib** Kâtip, yazıcı. GT, 290
katifa Ar. Kadife. CCI, 471
kātil I Ar. Katil, öldüren, öldürücü. GT, 290
kātil II Ar. Öldürme. GT, 290
katl Ar. Öldürme. GT, 290; KF, 133
katla (~ **katla**) Defâ, kere. MG, 175; **katla** Kere, kez. TZ, 188
katla- Yanında, yakınında olmak. MG, 175
katlan- Katlanmak, zahmete katlanmak; gayret etmek. KE, 221; Sabr ve tahammül etmek. Kİ, 73
katlu bi's-sebeb Bir kişinin herhangi bir yerde gerekirse kendi evinde olsun kuyu kazması veya yol üzerine kayılacak şeyler atması, hayvan bağlaması gibi bir suretle bir kişinin ölümüne sebep olması. KFT, 1015
katmer yuka Yağlı hamurla yapılan katmer. İH, 28
Katolik klisea Lat. Katolik kilisesi. CCII, 610
katra I Ar. Damla. GT, 290; KF, 133
katra II Baca. CCI, 471
katre Ar. Damla. İM, 548
katrehğ Ar.T. Damlalı. KE, 221
katrığa Yun. Kadirğa, kayık. Kİ, 73
katṭār Ar. Katar, birbiri ardı sıra sıralanan hayvan dizisi. İM, 548
katṭı Cimri. BM, 497 bk. **şoḳmar**
katṭı Katı, sert; çok. GT, 290; Katı. Kİ, 73
ḳ. ün bilen Yüksek sesle. GT, 290
katṭılık Sertlik, katılık. GT, 290

ḳaṭuḳ Sıpa. BM, 497
katulan- Uğraşmak, çabalamak, gayret etmek. CCII, 610
ḳatun (~ **katun**) Kadın, hanım, hatun. CCII, 611; Kadın. KFT, 1016; TA, 114; Hatun, hanım. Kİ, 73; **katun** Kadın, hatun. CCI, 471
ḳatūnā Ar. Bitki adı. BV, 208
ḳav I Kav. DM, 89; GT, 290; TA, 114; Çakmak taşı ile yanan şey. Kİ, 73
ḳav II Yılanların çıkardıkları beyaz kabuk. Kİ, 73
ḳav- Kovmak. MG, 175
ḳav(i)m Kavim, boy, insan topluluğu. KE, 221
ḳavā'id Ar. Kaideler, usullar. KF, 133
kavak ağacı Kavak ağacı. İH, 28
ḳavaḳ Kavak, ağaç. TA, 114
kavanoz Kavanoz. İH, 28
kavdan Kuru ot. CCII, 611
ḳavıl Ø KF, 133 bk. **ḳavıl**
ḳavī Ar. Kuvvetli, güçlü, zorlu, kavî. GT, 290; Sağlam, güçlü, kuvvetli. KE, 221; Kavi, kuvvetli. MG, 175
ḳ. bol- Güçlenmek. KE, 221
ḳ. ḳıl- Güçlendirmek. KE, 221
ḳavil Söz; fıkıhta “görüş” anlamına gelir. MS, 129
ḳavl Ar. Söz. GT, 290; HOA, 251; İM, 548; Söz, yemin. KF, 133; Söz; fıkıhta “görüş” anlamına gelir. MS, 129 bk. **ḳavıl**
ḳavla- Yılan kabuğundan çıkmak. Kİ, 73
ḳavluḳ Kap konacak şey. Kİ, 73
ḳavm Ar. Kavim, millet, ahali. GT, 290; İnsan topluluğu. İM, 548; KF, 133
kavnuç Kavlıç. TZ, 188

- kavra** Ø Kİ, 73
- kavrul-** Kavrulmak. TZ, 188
- kavrun-** Kavrulmak. TZ, 188
- kavsuk** Göbek. TZ, 188
- kavşur-** Kavışdırmak, dürmek
bükme. İH, 28
- ķavu** Toprak, toz rengi. BM, 497
bk. **ķaba**
- ķavuk** I Darı kepeği. BV, 208;
Kavut, öğütölüp
kavrulmuş buğday veya
arpa. Kİ, 73
- ķavuk** II Sidiklik, mesane. BV,
208; Sidik yolu, mesane.
KE, 221; Sidik kabı. Kİ,
73; (İnsan ve hayvanlarda)
sidik torbası. MS, 129
- ķavul** Rey, düşünce. KFT, 1016
- ķavum** Kavim. KFT, 1016
- ķavun** ħıyār Yaş ot. İM, 548
- ķavun** (~ **kavun**) Kavun. BM,
497; DM, 89; İM, 548;
KK, 112; TA, 114; Sarı
kavun. Kİ, 73; **kavun**
Kavun. TZ, 188
k. dilimi Kavun dilimi. İH,
28
- ķavunluk** Kavun, karpuz tarlası.
GT, 290
- kāvur** Ar. Gāvur. TZ, 188
- ķavur-** (~ **ķāvur-**) Kavurmak,
yağda kızartmak. BM,
498; Kavurmak. Kİ, 73;
Eti kavurmak. TA, 114;
ķāvur- Kavurmak,
kızartmak. KE, 222
- ķavurğa** Kavrulmuş hububat. Kİ,
73
- kavurķına** Kızartma tavaşı. CCI,
471
- ķavurma** Yağda kızartılmış et
parçası. Kİ, 73; Kavurma.
TA, 114
- ķavurmiş** Kavrulmuş. GT, 290
- kavursın** Moğ. Tüy kalem. CCII,
611
- kavurşak** Oyuncak, oyun
aygıtları; oyuncak haline
getirilen budala kimse. TZ,
188
- ķavurt** Sık, yoğun. KE, 221
ķ. bol- Yoğunlaşmak. KE,
221
- ķavurtluk** Kalabalık, sıkıntı. KE,
221
ķ. kıl- Sıkıntı vermek. KE,
221
- kavuş-** Kavuşmak. TZ, 188
- ķavuş** I Koğuş, oluk. MG, 175
- ķavuş** II Rende. TA, 114
- ķavut** (~ **ķāvut** ~ **kavut**) Kara
ekmek. BM, 498; Darıdan
yapılan bir yemek. İM,
548; Kavrulmuş arpa unu,
darı ekmeği, kavut yemeği.
KE, 222; Kavrulmuş
buğday. Kİ, 73; **ķāvut**
Darıdan yapılmış yemek.
BV, 208; Darıdan yapılan
bir yemek. İM, 548; **kavut**
Kavut. TZ, 188
- ķavvād** Ar. Pezevenk, kavat. GT,
290
- ķavza-** Bir şeyi ihtiva etmek,
toplamak, ihata etmek. Kİ,
73
- ķay-** Ayağı zılmak, yılmak,
kayıpmak. İH, 28
- ķay** I Nereye. Kİ, 73
- ķay** II Yağmur ile beraber dolu.
Kİ, 74
- kaya** (~ **ķaya**) Kaya. CCII, 611;
TZ, 188; **ķaya** GT, 290;
Kİ, 74; TA, 114
- kayağan** Ayak kayar düz mücella
taş. İH, 28
- ķayak** Yüksek hedek, nişangâh.
BM, 498
- ķayaş** ? BV, 208
- ķayd** Ar. (Ayağa vurulan) zincir,
pranga, esâret. GT, 290;
Bağlama, sınırlama. İM,
548

kayda (~ **ķayda**) Nerede. CCI, 471; TZ, 188; Nerede, nereye. CCII, 611; **ķayda** Nereye. DM, 89; Kİ, 74; Nerede. GT, 290; HOA, 251; İM, 548; KK, 112

k. ěgen Nerede imiş. CCII, 611

k.ki Neredeki. TZ, 188

k.sa Neredeyse. TZ, 188

k.sa ki Neredeyse ki. TZ, 188

ķaydan I İsmi has. Kİ, 74

kaydan II (~ **ķaydan**) Nereden. CCI, 472; **ķaydan** GT, 291; İM, 548; KFT, 1016;

ķaydasa Bir yere. DM, 89

ķaydur- Çevirmek. Kİ, 74

kayga- Kaygılanmak, kaygı duymak. TZ, 188

kaygana Unla yumurta ile yağ içine dökülen tatlı. İH, 28

kaygar- Kaygılanmak. TZ, 188

kaygı Tasa, endişe, kaygı. CCII, 611; Kaygı. TZ, 188

ķaygı tut- Üzülmek, kederlenmek. TA, 114

kaygır- (~ **ķaygır-**) Üzülmek, kaygılanmak. CCII, 611; Kaygılanmak, kayırmak. TZ, 189; **ķaygır-** Üzülmek, endişe etmek. KF, 133; Tasalanmak. KK, 112 *bk. ķaygur-*

ķaygu Kaygı, endişe, tasa. GT, 291; Kaygı, endişe. HOA, 251; Kaygı, keder, tasa. KE, 222 *bk. kağgu*

ķ.nı içür- Kaygı veya gazabını dışa vurdurmamak. KE, 222

ķayguluđ Kaygılı, kederli. KE, 222 *bk. kağguluğ*

ķ. bol- Kaygılanmak. KE, 222

ķaygur- Kaygılanmak, endişe etmek. GT, 291; Üzülmek,

endişe etmek. İM, 548; Kaygılanmak. KFT, 1016; Ø KF, 133; Ø Kİ, 74 *bk.*

antat; ķaygır-

ķaygurt- Kaygılandırmak. KE, 222 *bk. ķađgurt-*

ķaygusuzluđ Kaygısızlık, kaygılanmama. KE, 222

ķ. kıl- Kaygılanmamak. KE, 222

ķayı Hangi. İM, 548; Hangi, ne, nere. MG, 175

ķayıd- Geri dönmek. KFT, 1016

ķayıdla- Ar.T. Bağlamak. KFT, 1016

kayık- Kayırlamak, iltifat etmek. TZ, 189

ķayın ağaşı Kayın ağacı. DM, 89

kayın I ...ki o CCI, 472

kayın II (~ **ķayın**) Kayın ağacı. CCII, 611; **ķayın** Kayın, ağaç. TA, 114;

ķayın ķarındaş Kayın birader. TA, 115

kayınana (~ **ķayın ana** ~ **kayın ana**) Kaynana, kayınvalide. CCI, 472; **ķayın ana** Kaynana. TA, 114; **kayın ana** Kayın ana. TZ, 189

kayınata (~ **ķayınata** ~ **ķayın ata**) Kaynata, kayınpeder. CCI, 472; **ķayınata** Kaynata. KFT, 1016; **ķayın ata** Kayın peder, kayın baba. TA, 114

kayıp- Ayağı kaymak, düşecek gibi olmak. İH, 28

ķayır- I (~ **kayır-**) Düşünmek. BM, 498; Kayırmak. BV, 208; KFT, 1016; Önem vermek, ilgilenmek. MG, 175; **kayır-** Kayırmak. TZ, 189

ķayır- II Zararlı olmak. KF, 133 *bk. ķayur- II*

ķayır (~ **kayır**) Kum. BM, 498; İri kum. Kİ, 74; Kalın kum. TA, 115; **kayır** Kum tepesi, dalgalı kumdan meydana gelmiş olan tepecikler. TZ, 189 *bk.* **ķum**

ķayıra Tekrar. MG, 175

ķayırı Geri, yeniden. CCI, 472
k. al- Geri almak. CCI, 472

kayır-la- Kayırmak, iltifat etmek. TZ, 189

ķayırmas Zıyanı yok. İM, 549; Beis yok, zararı yok. MG, 175

ķayırtamak Süt. Kİ, 74

ķayısı Hangisi. İM, 549

ķayış- I (Güneş) batmak. İM, 549; Kaymak, kayarak gitmek, meyletmek, (gölge) dağılmak, (güneş) batmak. KE, 222 *bk.* **ķayış-**

ķayış- II Birbirine acımak. BV, 208

ķayış (~ **kayış**) Kayış, kuşak. BM, 498; Kayış. BV, 208; DM, 89; MG, 175; Kayış, bugünkü manasında. Kİ, 74; **kayış** Kayış. TZ, 189

ķayışçı Kayışçı. DM, 89

kayışka Cüce. TZ, 189

ķayışkak Ø BV, 208

ķayıt Dön (özel ad). DM, 89

ķayıt- (~ **ķayıt-** ~ **kayıt-**) Geri dönmek, geri gelmek. BM, 498; (Geri) dönmek. GT, 291; Geri dönmek, geri geri yürütmek. HOA, 251; Dönmek. BV, 208; İM, 549; KFT, 1016; Dönmek, avdet etmek. Kİ, 74; Geri dönmek. MG, 176; TA, 115; **ķayıt-** KK, 112; **kayıt-** TZ, 189

ķayıtdur- Ø Kİ, 74 *bk.* **ķayıttur-**
ķayıtmak Dönmek. KFT, 1016

ķayıtmas Dönmez (özel ad). DM, 89

ķayıttur- Geri döndürmek. Kİ, 74

ķāyil I Ar. İdrāk eden, râzı olan. GT, 291

ķāyil II Ar. Söyleyen. GT, 291; Diyen, söyleyen. İM, 549

ķāyim Ar. Yerine geçen. GT, 291; Ayakta duran. HOA, 251; Birinin yerini tutan. İM, 549; Ayakta duran, birinin yerini tutan. KE, 222

ķ. makāmı Yerine geçecek kimsesi. GT, 291

ķāyime Ar. Bürcâsın yere çakılan ayağı, çubuk. MG, 176

ķāyimmaķām Ar. Yerine geçecek kimsesi. GT, 291

kāyināt Ar. Kâinat. GT, 291

kaykalan- Kaygılanmak. TZ, 189

ķayķıç İlerideki gaye, maksat. Kİ, 74

ķayķır- Kaygılanmak, tasalanmak. MS, 129

kayma Her kim, her kim olursa olsun, hepsi. CCI, 472; Her şartta, her zaman. CCII, 611

kaymak I (~ **ķaymak**) Kaymak. BV, 208; TZ, 189; **ķaymak** DM, 90; GT, 291; Kİ, 74; KK, 112; Kayma. KFT, 1016

ķaymak II Yağdakızartılmış hamur, pişi. BM, 498

ķayn ana Kayın valide. BM, 498

ķayn aķa Kayınpeder. BM, 498

kayna- I (Mide) yanmak, ekşimek, kaynamak. CCII, 611

kayna- II (~ **ķayna-**) (Tencere) kaynamak. TZ, 189; **ķayna-** Su kaynamak. BM, 498; Kaynamak. BV, 208; İM, 549; HOA, 251; KE, 222; Kİ, 74; Kaynamak, bitişmek. MG, 176

k.rda Kaynarken. KE, 222
ḳaynad- Kaynatmak. HOA, 251
ḳaynan- Kaynatılmak. HOA, 251
ḳaynat- (~ **kaynat-**) Kaynatmak. BM, 498; BV, 208; GT, 291; HOA, 251; İM, 549; KE, 222; Kİ, 74; **kaynat-** CCI, 472
ḳaynatıl- Kaynatılmak. İM, 549
ḳaynum atası Kayınpederim. BM, 498
kayra (~ **ḳayra**) Geri, yeniden. CCI, 472; **ḳayra** Tekrar. İM, 549
k. al- Geri almak. CCI, 472
kayrı Geri, yeniden. CCI, 472
k. al- Geri almak. CCI, 472
kayrıl- Kanırlılamak ve eğrilmek. TZ, 189
ḳayrılıp bak- Dönüp bakmak. İM, 549
ḳaysı (~ **kaysı**) Kimisi, bazısı, her biri. CCII, 611; Hangi, hangisi. DM, 90; GT, 291; Hangi. HOA, 251; KF, 133; MS, 129; **kaysı** Hangi, hangisi. CCI, 472; Nerede. TZ, 189
ḳ.nda Hangisinde. KF, 133
k.sa Neredeyse. TZ, 189
k.kı Hangi. TZ, 189
ḳayş Yüzük kaşı. KK, 112
ḳayşlı yüzük Kaşlı yüzük. KK, 112
ḳayt- I (~ **kayt-**) (Geri) dönmek. GT, 291; Geri dönmek, caymak. KE, 222; Dönmek. KK, 112; **kayt-** Geri dönmek. CCI, 472; CCII, 611; Dönmek. KF, 133
türkige ḳ.- (Kitap için) Türkçeye çevrilip. GT, 291

ḳayt- II Bağışlanmasını dilemek, istiğfar etmek. MS, 129
ḳayta Geri, arka. MG, 176
ḳaytar- (~ **kaytar-**) Geri vermek, iade etmek. BM, 498; Döndürmek. BV, 209; KFT, 1016; Geri dönmek, vazgeçmek. CCII, 611; Çevirmek, geri döndürmek. GT, 291; MG, 176; Çevirmek. HOA, 251; Geri vermek. İM, 549; KK, 112; Geri döndürmek, çevirmek, geri getirmek, yöneltmek. KE, 222; Geri göndermek, geri çevirmek. KF, 133; Geri döndürmek. Kİ, 74; Geri çevirmek, reddetmek, inkâr etmek; nehyetmek, menetmek; iade etmek, tekrarlanmak. MS, 129; **kaytar-** Geri vermek. CCI, 472 *bk. döndür-*
ḳaytarıcı İnkâr eden, reddeden. MS, 129
ḳaytarıl- Geri çevrilmek, iade edilmek. İM, 549
ḳaytarımıl- Döndürülmek. KFT, 1016
ḳaytarmaḳ Geri döndürmek, çevirmek, geri getirmek, yöneltmek. KE, 222
ḳaytarmaḳlık Döndürme. KFT, 1016
ḳaytur- Geri çevirmek, (selama) karşılık vermek. MS, 129; Geri vermek, çevirmek, reddetmek. TA, 115
ḳayu Hangi. BV, 209; İM, 549; Hangi, ne, nerede. MG, 177
ḳayur- I Kaygılanmak. GT, 291
ḳayur- II Ø KF, 134 *bk. ḳayır-* II
ḳayurṭamaḳ Deve sütü. BM, 498
ḳayusı Hangisi. İM, 549

ḳayyūm Ar. Ezelî, Allah'ın adlarından. KF, 134

ḳaz- atını Arapçasına bakılırsa “atının durmasını talep etmek” demek lâzımdır, şu halde “atın dizginini çekmek” yahut “dur” gibi tercüme etmek daha doğrudur. Kİ, 74-75

kaz ayağı Maydanoz. İH, 28

ḳaz (~ kaz) Kaz. BM, 498; DM, 90; GT, 291; İH, 28; İM, 549; Kİ, 74; KK, 112; TA, 115; **kaz** CCI, 472; CCII, 611; TZ, 189

ḳ. iti Kaz eti. GT, 291

k. kağ kuğ et- Kaz kağ kuğ etmek, böyle ötmek. İH, 28

ḳaz- (~ kaz-) Kazmak, oymak. Bm, 498; Kazmak, eşmek. İM, 549; KE, 222; Bugünkü manasında. Kİ, 74; Kazmak. TA, 115; **kaz-** TZ, 189

kazkık Kazma. TZ, 189

ḳazâ I (~ ḳazâ) Ar. Bir dinî vecibeyi sonradan eda etme. GT, 291; Vaktinde ödenmeyip sonraya kalan ibadeti ödeme. İM, 549; **ḳazâ** Vaktinde kılınmayan namaz, tutulmayan oruç borcunu kurallarına göre sonradan yerine getirme, Allah tarafından takdir olunan şeylerin meydana gelmesi. KF, 134

ḳazâ II Ar. Kader, kazâ. GT, 291; Allah'ın yazdıklarının olması. İM, 549

ḳazâ III Ar. Kadılık etme, hüküm verme, yargı. GT, 291; Kadılık. KFT, 1016

ḳazağuş Nüşhaların Arapçasında kelime durdurulan ata itlak edilmiştir, lâkin siğanın şekline göre, atı durduran

kimsenin ismi olmalıdır. Kİ, 74

kazak başlı Bekâr. TZ, 189

ḳazak Evsiz, barksız. TA, 115

kazaldırık Ekşen, mihver. TZ, 190

kazan ayak Üzerine tencere, tava vb. koymaya yarayan üç ayaklı demir destek, sacayağı, ocak. CCI, 472

ḳazan (~ kazan) Bakır kazan, bakırdan yapılmış büyük tencere. BM, 498; Kazan. BV, 209; DM, 90; İM, 549; KK, 112; Bakırdan mamul büyük tencere. Kİ, 74; Bakır kap, kazan. TA, 115; **kazan** Kazan. CCI, 472; Kezan. TZ, 190

ḳazan- (~ kazan-) Toplamak, yığmak. BM, 498; Kazanmak. KFT, 1016; TA, 115; **kazan-** TZ, 190

ḳazancuk Küçük kazan. BV, 209

ḳazanç Kazanç. MG, 177; TA, 115

ḳazdur- Kazdırmak. KFT, 1017

ḳazf Ar. Namuslu birine iftira atma. İM, 549

ḳazğan Bakır kap, kazan. TA, 115

kazgan- (~ ḳazğan-) Başarmak, kazanmak. CCI, 473;

ḳazğan- Kazanmak. KE, 222

ḳazğış Cimri. KK, 112

ḳazı Ar. Kadı. KF, 134

kazı- Sıyırmak, çekip ayırmak, silmek, soymak. İH, 28; Kazımak. TZ, 190

ḳazıcı Kazıcı. DM, 90

ḳazıf Bir kimseye suçunu yüzüne vurma ve sövme maksadıyla ziha isnad etmek. KFT, 1017

ḳazık Kazık. Kİ, 75

ḳazıl- Kazılmak, hak edilmek. GT, 291; Eşilmek,

- kazılmak. İM, 549;
Kazılmak. KF, 134;
Kazılmak, oyulmak. MG, 177
- ķāzī** Ar. Kadı, hâkim. GT, 291;
Şeriat hakimi. İM, 549; Ø
KE, 222 *bk. ķādı*
- ķazitān** Ar. İki yanbaşının aşağısı.
BV, 209
- ķazīyye** Ar. Husus, kaziye. GT,
291; Hüküm. İM, 549
- ķazma I (~ kazma)** Kazma. BM,
498; DM, 90; **kazma** CCI,
473
- ķazma II** Tutkal sürmek için
kullanılan çubuk. ? BM,
498
- kazmak** Ateşin çokluğundan
kabın dibine yapışan
yemek artığı. TZ, 190
- ķazmaklıķ** Kazma işi. KFT, 1017
- kazna (~ ķazna)** Ar. Hazine,
hazine sandığı. CCII, 611;
ķazna Devlet hazinesi. Kİ, 75;
- kaznaçı** Ar.T. Hazinedar. CCII,
612
- ķazuķ** Kazık. BM, 498; BV, 209;
KE, 222; KFT, 1017
- ke‘ab** Ar. Topuk. BV, 209
- Ke‘nān** Kenan memleketi,
Filistin. GT, 292
K. kuyusu Yusuf
Peygamberin atıldığı kuyu.
GT, 292
- ke‘l-‘adem** Ar. Yok, yokmuş gibi.
GT, 292
- kebāb** Ar. Kebap. GT, 291
- kebākī** Ar. Kılıcın üzerine çizilen
şekil, resim. MG, 177
- kebāyir** Ar. Büyükler. KFT, 1017
- kebe** Gebe, karınlı, karnı büyük.
TZ, 190
- kēbek (~ kebek)** Kepek. CCI,
473; **kebek** Kİ, 43
- kēbelmiş** Giyinik, örtülü. CCI,
473
- kēben** Öbek, yığın, ot yığını.
CCII, 612
- kēbensi-** Gürlemek, gürüldemek,
patlamak. CCII, 612
- keber-** Üflemek, şişmek. Kİ, 43
- kēbermiş** Giyinik, örtülü. CCII,
612
- kebes** Börk, kalpak ve başa
geçirilen sair şeyler. Kİ, 43;
TA, 115
- kebeş** Takke, börk. BM, 491
- kebid** Ar. Ø BV, 209
- kebilgen** Meyhane, bar. İH, 28
- kebin (~ kebīn)** Far. Mihr. BM,
491; Kadına kesilen mihr;
kefin için ayrılan para. TZ,
190; **kebīn** Kadına verilen
mihr, nikah parası. KFT,
1017
- kebinle-** Far.T. Kefinlemek. TZ,
190
- kebinlü** Far.T. Mihirli. KFT, 1017
- kebīr** Ar. Büyük, ulu. GT, 291;
Büyük. İM, 549
- kebīre** Ar. Büyük. KFT, 1017
- kēbit** Dükkân, mağaza. CCI, 473
- kebut** Far. Mavi. CCI, 473
- kebut yakut** Far.Ar. Mavi yakut,
safir. CCI, 473
- kebve** Ar. Tereddüt etme. İM, 549
- kece** Gece. KF, 134; KFT, 1017;
TZ, 190; Akşam. KK, 112
- kecik-** Gecikmek. TZ, 190
- keç- I** (Güneş veya ay) batmak.
KE, 222
- keç- II** (Haddi) aşmak. KE, 222
ħaddi k.- Sınırı aşmak,
ölçüyü bozmak. KE, 222
- kēç- III** Bir kimsenin suçunu
affetmek. CCII, 612
k.er çaklı yazık
Bağışlanabilir, küçük
günah. CCII, 612
- keç- IV (~ kēç-)** Geçmek, bir
yerden bir yere geçmek.
BM, 491; Geçmek. KE,
222; KF, 134; Kİ, 43; KK,

- 112; Ø MS, 129; TA, 115;
kêç- CCI, 473 *bk. kiç-*
tınından k.- Umutsuzluğa
kapılmak, umutsuzluğa
düşmek. CCI, 473
keç- V Ölmek. KE, 222
keç (~ kêç) Geç. TZ, 190; **kêç**
Geç (vakit). CCI, 473
keççi boynuzu Keçi boynuzu. BM,
491
keçe bol- Gece olmak. Kİ, 43
keçe I (~ kêçe) Gece. Kİ, 43; TA,
115; **kêçe** CCI, 473; CCII,
612
keçe II Keçe, yere serilen bir çeşit
kilim. BM, 491
keçi Keçi, Kıpçak lehçesinde *eçki*.
Kİ, 43
keçi boynuzu Harnop. İH, 28
keçi I Geçit. TA, 115
keçi II Ham ipek. BM, 491
keçi III (~ kêçi) Keçi. KFT, 1017;
KK, 112; TA, 115; TZ,
190; **kêçi** BM, 491
keçi münüzü Keçi boynuzu
denen yemiş. TZ, 196
kêçiktir- (Günahı itiraf etmeyi)
geciktirmek, (günahı)
gizlemek. CCII, 612
keçil- Geçilmek. KF, 135
keçip kit- Bir suyun öte yakasına
geçmek. İM, 549
kêçir- Affetmek, bağışlamak;
geçirmek. CCII, 612
keçken Akbaba. BM, 491 *bk.*
ķartal
keçken Geçen. TA, 115
keçkün Kadın üst urbasi. TZ, 190
keçmek Geçmek. KFT, 1017
keçür- I Bağışlamak, affetmek.
KE, 222
yazukını k.- Günahı
bağışlamak. KE, 222
keçür- II Geçirmek, aşımak. KE,
222; Geçirmek. KFT,
1017; MS, 152
keçür- III Vakit geçirmek, bir
süre yaşamak, oturmak.
KE, 222
keçürmek Bağışlamak, affetmek.
KE, 222
yazukın k. Günahını
bağışlamak. KE, 222
keçüt Keçit. Kİ, 43; Geçit. TA,
115
ked- I Bir şeyde yarık açmak. Kİ,
43
keç- II Giymek. KE, 222 *bk. key-*
ked- III Gitmek. KFT, 1017
keç Çok, iyice. KE, 222
kedi Kedi. İH, 28
keçik (~ kêdik) Her türlü av
hayvanı. İM, 549; **keçik**
Av hayvanı. KE, 223
kedük Bir şeyin bir tarafında hasıl
olan çüzü şikeste, dişli gibi
olan. Kİ, 43
kedük(g) (Kılıç) körelmiş, kör;
gedik, kertük, yarık. KE,
223
keçür- Giydirmek. KE, 223 *bk.*
keyür-; kiyür-
keennehü Ar. Nasıl ki. KFT,
1017; Güyâ, sanki. MG,
177
kefâf Ar. Yaşayacak kadar rızık,
kifâf. GT, 292
kefel Ar. Dip, ard, kıç, atın
oturulan yeri. BV, 209; Her
şeyin gerisi. İM, 549
kefeli Ar. Ölçülü. HOA, 251
kefellig Ar.T. Kıçlı, artlı, butlu.
KE, 223
kefen Ar. Kefen. GT, 292; KFT,
1017; Ölüyü sardıkları
bez. İM, 549; Ölü sarılan
bez. KE, 223
k. kıl- Kefene sarmak. KE,
223
kefenlemek Ar.T. Kefenleme.
KFT, 1017
keff (~ kef) Ar. El, avuç. GT, 292;
Avuç içi. HOA, 251;
Avuç, el içi. KF, 135; **kef**

- El içi, aya, avuç. MS, 129
bk. **kiff**
- keffâret** Ar. Bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya verilen şey. İM, 549; Bir günaha karşı tutulan şey, keffaret. KF, 135; Keffaret. KFT, 1018
- kefîl** Ar. Kefalet sahibi. KFT, 1018
- kefillik** Ar.T. Kefillik, kefalet. KFT, 1018
- kefûr** Ar. (Çok) inkâr eden, nîmete küfran eden. GT, 292
- kefye** Takke, kep. KK, 112
- kêger-** Rezil olmak, utanç verici duruma gelmek. CCII, 612
- kegir-** Genirmek. İM, 550; Geçirmek. KE, 223
- kegne-** Eğilmek, meyletmek, karşılıklı ziyaret etmek, bükülmek. BM, 491
- kegrik(g)** Geçirme, geçirti. KE, 223
- keh** Kâh. TZ, 182
- kehel** Ar. Tembel, dermansız, kıyıdamaz. İH, 28; Tembel. BM, 491; TA, 115
- kehne** Heybe. DM, 90
- kek etmeği** Fırınlanmış kuru ekmek, peksimet, gevrek. İH, 28
- kêk** Kin, nefret, husumet. CCII, 612
- kekeğülük** Kekemelik. İH, 28
- kekel** Far. Kâkül. TZ, 190
- keken-** Çekinmek, imtina etmek. İH, 28
- kekilde-** Tavuk kıkırdamak, devenin boğazı kikir etmek. İH, 28; Tavuk yumurtlarken vak vak diye ses çıkarmak. İH, 28
- kêkir-** Geçirmek. CCII, 612
- keklik** Çil, dağ tavuğu, keklik. BM, 491; Bugünkü manasında (kuş). Kİ, 43; Keklik. TZ, 190
- kekrek** Kekeme. TZ, 190
- keksen-** Keksenmek, içtinap etmek, bir işi yapmaktan imtina etmek. İH, 28
- kel** Çorak; bitik olmayan yer. TZ, 190
- kel-** (~ **kêl-**) Gelmek. BM, 491; DM, 90; GT, 292; İM, 550; KF, 135; KFT, 1018; KK, 112; MS, 129; TA, 115; TZ, 190; Gelmek, ortaya çıkmak. KE, 223; Kelmek. Kİ, 44; **kêl-** Gelmek. CCI, 473; CCII, 612-613
- hoş k.-** Güzel görünmek. KE, 223
- çarşu k.-** Önüne çıkmak. KE, 223
- kişlik k.-** Bolluk, rahatlık ulaşmak. KE, 223
- övkê k.-** Öfkelenmek. KE, 223
- vaşıyyet k.-** Vasiyet edilmek. KE, 223
- yakın k.-** Yaklaşmak. KE, 223
- k.ir ayna** Gelecek Cuma. CCII, 612-613
- kelâ** Otlı yer. İM, 550
- kelâm** Ar. Söz, kelâm. GT, 292; Söz. İM, 550; KF, 135; KFT, 1018; Âyet. HOA, 251
- k.u'llâh** Kur'an-ı Ker'im. GT, 292
- k.-ı muhtaşar** Kısaltılmış söz. KF, 135
- kelb** Ar. Köpek. GT, 292
- kelbeteyn** Ar. Kerpeten. BV, 209
- keldeçi** Gelecek. TA, 115
- keldeçi kün** Yarından sonraki gün. TA, 115
- keldeçi yıl** Gelecek sene. Kİ, 44

keldür- Getirmek, ortaya çıkarmak, doğurmak. KE, 223 *bk. keltür-; ketür-övkège k.-* Öfkelen-dirmek. KE, 223

keleb İp, iplik, yumağı, keleb. İH, 28

kelebek Kelebek, Konya'da *epelek* derler, Çağatayca kübelek. İH, 28

keleben *Aram.* Miskinlik hastalığına uğrayan kimse. Kİ, 44

keleci Söz, sohbet, lakırdı; bazen söz sohbet gibi *söz geleci* derler. İH, 29

kelecü Söz. KE, 223

kelecüleş- Sözleşmek, birbiriyle konuşmak. KE, 223

kelek I Bir nevi tahtadan mamul sal. Kİ, 44

kelek II Düz ve uzun burunlu büyük bir kuşun adı. TZ, 193

kelem Lahana. KK, 113

kelenü Tarla faresi. İH, 29

kelenyıl Gelecek yıl. BM, 491

kelepen *Aram.* Cüz zamalı hasta. BM, 491; Zayıf, hastalıklı, cüz zamalı. CCI, 473; Hastalıklı, cüz zamalı, iğrenç, kötü kalpli (kimse). CCII, 613

keler Keler; kertenkele. BM, 491; Kertenkele. TA, 116 *bk. ıyvan; keseltiki*

kelesi Gelecek. KK, 113

keleş Evlenme çağındaki kız. CCII, 613

keleş- Nişanlamak, nişanlanmak, evlenmeye söz vermek. KE, 223

kelgen Gelecek. TA, 116

kelgülüg Gelme zamanı olan. KE, 223

keli I (~ **kéli**) Buğday havanı. TA, 116; **kéli** Havan tokmağı, havaneli. CCI, 473

keli II Musluk, kurna, dibek gibi. TZ, 190

kelik I Atın başına konulan gölgelik. İH, 29

kelik II Gümele gibi avcı kulübesi. İH, 29

kelim Elbise, urba. TZ, 193

kelimçi *Ar.T.* Tercüman, çevirmen. BM, 491 *bk. tálamaç*

kelime *Ar.* Kelime. GT, 292; İM, 550; KE, 223; Kelime, söz. KF, 135

kelin (~ **kélin**) Gelin. GT, 292; KE, 223; Kİ, 44; TA, 116; TZ, 193; **kélin** CCII, 613

k. aşı Gelin yemeği, düğün ziyafeti. KE, 223

kelince Gelince. KF, 135

keliş- Karşılıklı gidip gelmek. KE, 223

kellāse *Ar.* Şam camiindeki havuzun adı. GT, 292

kelpildet- Kuş kanadını sallar gibi hafif, lâtif kımıldatmak ki gayet az, sesinden ziyade lâtif rüzgârından anlaşılır. İH, 29

kelte Keler. İH, 29; Bukalemun. TA, 116

keltir- (~ **kéltir-**) Getirmek. DM, 90; KK, 113; TZ, 193; **kéltir-** CCII, 613

kéltiriş- Birlikte getirmek, getirme işinde birbirine yardım etmek. CCII, 613

keltür- (~ **kéltür-**) Getirmek. BM, 491; GT, 292; HOA, 251; İM, 550; KE, 223; Kİ, 44; TA, 116; **kéltür-** CCI, 473 *bk. keldür-; ketür-*

keltürğen Ø Kİ, 44 *bk. ketüren*

kem *Far.* Kötü, değersiz. GT, 292

kemā hüve *Ar.* Onun gibi. MG, 177

kemāl Ar. Olgunluk, erginlik, kemāl. GT, 292; Olgunluk. İM, 550

Kemāl-i eyimme Bir lakap. KFT, 1018

keman göre Far.T. Yumlak, kemangöre, iptidaî tüfenk; içine çakıl koyup kuş vururlar, bir neville ok atarlar. İH, 29

keme (~ **kême**) Kıpçaklarda binilecek bir şey, gemi. Kİ, 44; Gemi. TZ, 193; **kême** CCII, 613

k. ıhar Gemi duruyor. CCII, 613

kemend Far. Kement. GT, 292

kemer Far. Kemer. BM, 491; CCI, 474; GT, 292 *bk.*

burşak

kemi Tekne. BM, 491; Gemi. DM, 90; GT, 292; İM, 550; KE, 223; KFT, 1018; Kİ, 44; TA, 116; TZ, 193

kemici Gemici. TZ, 194

kemiçi Gemici. İM, 550; KFT, 1018; TA, 116

kemir- (~ **kémir-**) Kemirmek. TZ, 194; **kémir-** CCII, 614

kemirçek Kemik ucunda yumuşak kemik. İH, 29

kemiş- (~ **kêmiş-**) Atmak, fırlatmak, bırakmak. BM, 491; Bırakmak, salmak. BV, 209; Fırlatmak, atmak. KFT, 1018; Salmak, bırakmak, atmak. DM, 90; TZ, 194; Atmak, bırakmak; aşağı koymak. İM, 550; Atmak, bırakmak; aşağı koymak, indirmek; dökmek. KE, 224; Atmak. Kİ, 44; Çıkarmak, atmak. HOA, 251; MG, 69; Mahvetmek, atmak. TA, 116; **kêmiş-** Fırlatmak, atmak. CCI, 474

ayrı k.- Ayırmak, ayrı koymak. KE, 224

ayrık k.- Aralarına engel olarak durmak. KE, 224

fesād k.- Fesat çıkarmak, ortalığı karıştırmak. KE, 224

muwāfaqat k.- Onaylamak, kabul etmek. KE, 224

şekge k.- Kuşkulandırmak. KE, 224

kemişil- (~ **kêmişil-**) Atılmak, bırakılmak. İM, 550; KE, 224; **kêmişil-** Dışarı çıkarılmak, kovulmak. CCII, 614

kemişül- Atılmak, bırakılmak. İM, 550

kemmün Ar. Kimyon. BV, 209

kemre Hayvan ayağı altında çiğnenmiş fişki, mayıs. İH, 29

kemrik Dişi kedik. Kİ, 44

kemsen Talihsiz, şanssız, bahtsız. CCII, 614

kemür- Kemirmek. KE, 224; Kİ, 44

kemürdek Kıtırdak (kemik), kemirtlik. Kİ, 44

kemürül- Kemirilmek. KE, 224

ken Vâsi, geniş, gen. Kİ, 44

keñ (~ **kêñ**) Geniş. KK, 113; **kêñ** CCII, 614

keñç Genç. KE, 224

keñç oğlan Küçük çocuk. TA, 116

kend I Kendi. TZ, 194

kend II Köy, kent. İM, 550; Kent, semt. KF, 135

kendi (~ **kêndi**) Kendi. BV, 210; TZ, 194; **kêndi** CCI, 474 *bk. kendü*

k.ne tut- Korumak, muhafaza etmek. CCI, 474

kendir Kendir. CCI, 474; DM, 90; TZ, 194; Kınnap,

keten. Kİ, 44; Keten. BM, 491; TA, 116
kendirsi Keten, kumaş parçası. DM, 90
kendü Kendi. BV, 210; GT, 292; HOA, 251; İM, 550; KE, 224; KFT, 1018; MS, 129; Kendi, öz. KF, 135; Kendisi. Kİ, 44 *bk. kendi*
kendür Ar. Kendir. HOA, 251
kendüzi Kendisi, o. BM, 491
kene I Koyunda, sığırdı olur, yapışkan böcek. İH, 29; Bilhassa hayvanların vücuduna konup kanını içtikçe şişen ve içeri dalan sinek. Kİ, 44; Kene. TA, 116; Kene, büyük hayvanlara sataşan ve kanlarını emen küçük bir böcek. TZ, 194
kene II Yine, gene. TZ, 194
kenel eyle- Mızahcılık etmek. TZ, 195
kenel- Mızahcılık etmek. TZ, 195
keleş (~ kēleş) Danışma, nasihat. KE, 224; **kēleş** Öğüt, nasihat. CCI, 474
k. tile- Danışmak, nasihat istemek. KE, 224
k. bër- Öğüt vermek, nasihat etmek. CCI, 474
keleş- (~ **kēleş-**) Danışmak, müşavere etmek. İM, 550; Danışmak. KE, 224;
kēleş- İstişare etmek, karşılıklı danışmak. CCII, 614
keneş- Meşveret etmek. Kİ, 44
keneşke Meşveret. Kİ, 44
kenete (~ kēnete) Moğ. Ansızın. TZ, 194; **kēnete** Aniden, ansızın, birdenbire, hemen. CCII, 614
k. kel- Ansızın gelmek. TZ, 194
keşez Düz. TA, 116

keng (~ keng) Geniş. KF, 135;
keng TZ, 194
k. eyle- Geniş açmak. KF, 135
k. ol- Geniş olmak. KF, 135
kengel Şaka, lâtife, alay, maskaralık. İH, 29; Alay, şaka. KFT, 1018
kengelci Alaycı, şakacı, lâtifeci, meclisârâ, nedim. İH, 29
kenger Kenger denilen diken ki bustanisine (*enginar*) derler. İH, 29; Enginar. TA, 116
kengez Yavaş, kolay. TZ, 194
k. bol- Kolay olmak. TZ, 194
kengil- Yayılmak, genişlemek. TZ, 194
kengirt- Genişletmek. TZ, 194
kengük Kenger otu. İH, 29
kenid Kasaba. KFT, 1018
kenince Mehil, mühlet. TZ, 194
kenise (~ kenise) Ar. Kilise. İM, 550; **kenise** KF, 135
keniş- Danışmak. TZ, 194
kenkeç Ø Kİ, 45 *bk. kenkeş*
kenkelci Alay, şaka. TZ, 195
kenkeş Meşveret. Kİ, 45
kēlik Genişlik. CCI, 474
kens Kendi. TZ, 195
kensi (~ kēnsi) Kendi. KK, 113; TZ, 195; **kēnsi** Kendi, kendisi. CCII, 614
kent (~ kēnt) Köy ve kasaba. GT, 292; Köy, kent. İM, 550; KK, 113; Köy. BM, 491; Kİ, 45; TA, 116; Şehir. TZ, 195; **kēnt** Şehir, kent. CCI, 474
kentli Kentte oturan. İM, 550
kenz Ar. Hazine. İM, 550; Hazine, define. KF, 135
k. eyle- Mal varlık toplamak. KF, 135
keşz Kolay. KF, 135

k. ol- Kolay olmak. KF, 135
keñzig Geniz, burun boşluğu. KE, 224
kep Kalıp. Kİ, 45; TZ, 195
kepçe Büyük kaşık. Kİ, 45
kepek Un kepeği. BM, 491; Kepek. DM, 90; HOA, 251; İM, 550; KK, 113; TZ, 195
kepeklü Kepekli. KFT, 1018
kepes Şapka, börk, külah. CCI, 474
ker- (~ **kêr-**) Germek. Kİ, 45; TZ, 195; Asmak, germek. TA, 116; **kêr-** Kol ve bacaklarını açarak bir yere bağlamak, germek. CCII, 614
kerâhiyyet I Ar. İğrenme. GT, 292; İğrenme, tikslenme. KF, 135
kerâhiyyet II Ar. Şeriatın kesin olarak yasaklamadığı fakat harama yakınlığı ihtimali çok olduğu için çekinilmesi gereken şeyin hali. İM, 550
k. vaqt Namaz kılmanın mekruh olduğu vakit. İM, 550
kerâmât Ar. Kerametler. GT, 292
kerâmet Ar. Keramet; hürmet. GT, 292; KF, 135; Keramet. HOA, 251; Evliyaların bazı olağanüstü halleri. İM, 550
kerçek Gerçek. KF, 135; Gerçek, doğru. MS, 129
kere Ar. Kere, defâ. GT, 292
k. yüz Yüz defâ. GT, 292
kere yağ Tereyağı. TA, 116
kere yav Tereyağ. TZ, 195
kêregi Çadır iskeleti, çadırın (yurdun) ağaçtan yapılan sökülebilir duvarı. CCII, 614

kerek (~ **kêrek**) Gerek. BM, 491; BV, 210; KFT, 1018; TZ, 195; Gerek, gerekli. İM, 550; MG, 177; Gerek, gerekli, ihtiyaç. KE, 224; Lazım, gerekli; ister. KF, 136; Gerek, lâzım. Kİ, 45; **kêrek** Gerek, gerekli. CCI, 474; CCII, 614
k. bol- Gerekmek. KE, 224
kerek- Gerekmek. BV, 210; DM, 90; İM, 550; Gerekmek, lazım olmak. KFT, 1018
kerekli (~ **kêrekli**) Gerekli olan, gereken. İM, 550; Gerekli. TZ, 195; **kêrekli** CCII, 615
kereklig Gerekli. KE, 224
kerekli Lazım olan, gerekli. KF, 136
kerekli En gerekli. KFT, 1018
kerekse Gerekse, öyle olsa. İM, 550
kerem Ar. Cömertlik, lütuf, ihsan, kerem. GT, 292; Lütuf, bağış. İM, 550; Cömertlik. KF, 136; Büyüklük, cömertlik. KFT, 1018; Esâlet, soyluluk; cömertlik. MG, 177; Cömertlik, ihsan. MS, 152
kereme Kerre gibi bir defaya delâlet eder. **bir kereme** Bir defa olarak. İH, 29
keremlûg Ar.T. Kerem sahibi, cömert. KE, 224
kerep I Ø Kİ, 45 *bk. küme*
kerep II Gemi. Kİ, 45; TA, 116
keret Ar. Kere, defa. HOA, 251; Kez, kere, defa. TZ, 195
kerey Ustura. BM, 491; İM, 550; TZ, 195 *bk. bolak*
kerfes Ar. Kereviz. BV, 210
kerge Tavan, gölgelik, örtme. KE, 224
kerhen Ar. Ø GT, 293 *bk. tav'an ve k.*

- Kerhî** Ebu'l-Hasan Ubeydullah b. El-Hüseyn b. Dellâl el-Kerhî, İslam hukuku âlimidir. MS, 129
- keri I** (~ **kèri**) Geri. İM, 550; **kèri** CCI, 474
k. kayt- Geri dönmek. CCI, 474
- keri II** Sonra. GT, 293
imdiden k. Bundan sonra. GT, 293
- kerîh** (~ **kerih**) Ar. Çirkin. GT, 293; MG, 177; İğrenç, murdar. KFT, 1019; **kerih** İğrenme, tiksınme. KF, 136
- keril-** (~ **kèril-**) Gerilmek. BV, 210; GT, 293; **kèril-** Kol ve bacakları açılarak bir yere bağlanmak, gerilmek; gerinmek, esnemek. CCII, 615
- kerîm** Ar. Cömert, kerem sâhibi. GT, 293; Cömert, eli açık. İM, 550; Eli açık, cömert, ulu. KE, 224; Kerem sahibi, cömert. KF, 136; Kerim, kerem sahibi. KK, 113; Büyük, çok. MG, 177
yā k. yā raḥîm Tanrım! GT, 293
- kerin-** Gerinmek, uzamak. KE, 224; Gerinmek. TZ, 195
- keriş-** Kavga etmek, didişmek. GT, 293; Ona zıt gitmek. Kİ, 45
- keriş I** (~ **kèriş**) Kavga, münazaa, çekişme. GT, 293; **kèriş** Tartışma, kavga, çekişme. CCII, 615
- keriş II** Tepe. Kİ, 45
- kerit-** Kertmek. TZ, 195
- kerkes** Ar. Kerkenez, karakuş cinsinden bir kuş. İM, 550; Kartal, kerkes kuşu. TZ, 195
- kerkez** Akbaba. DM, 90; Kerkes, kerkenes, nesr. İH, 29
- kerki-** Cima eder gibi birisinin diğerine sürtünmesi (onanisme). Kİ, 45
- kerki** (~ **kèrki**) Keser, kerki. BM, 491; Keser. Kİ, 45; Balta. TA, 116; **kèrki** Nacak, küçük balta. CCI, 474 **bk. yonça**
- kerkü** Üzerinde bir şey dokunulan tezgâh. Kİ, 45
- kermen** (~ **kèrmen**) Şehir. Kİ, 45; TA, 116; **kèrmen** Şehir, kale. CCII, 615
- kernip** Lahana. BV, 210
- kerpiç** Kerpiç. CCI, 474; İM, 550; TA, 116; TZ, 195; Tuğla. GT, 293
- kerpüç** Kerpiç. KFT, 1019; Kİ, 45
- kerras** Kendene. BV, 210
- kerrât I** Ar. Bir hastalık. BV, 210
- kerrât II** Ar. Defalarca. GT, 293
- kerremallahu vechehü** "Allah yüzünü keremlendirsın" anlamında Hz. Ali için kullanılan ibare. KFT, 1019
- kerremnâ** Ar. Bize ikram et. HOA, 251
- kerrep** Gemi. BM, 491
- kersen** Leğen, hamur leğeni. BM, 491; Ağaçtan hamur teknesi. Kİ, 45
- kersenc** Far. Uyuşuk, tembel, üşengeç, ihmalkâr. CCII, 615
- kersenne** Ø BV, 210
- kerşek** Gerçek. DM, 90; TZ, 195; Doğru. TA, 117
- kert- I** Cimada çekmek. TA, 117
- kert- II** Çekmek. TA, 117
- kert- III** (~ **kért-**) Kertmek. Kİ, 46; Kertmek, kesmek, kazımak. TA, 117; **kért-** Çentik açmak, kertmek. CCII, 615
- kértek I** Gelin odası, gerdek. CCII, 615

- kertek II** Kiler. TZ, 195
- kerterki ketir** Arkasına dönüş. TZ, 195
- kerti** (~ **kérti**) Doğru, gerçek. TA, 117; Gerçek. BM, 491; TZ, 195; **kérti** Gerçek, doğru, hakikat. CCI, 474; Doğru, gerçek, haikiki. CCII, 615 *bk. doğru; dürüst; kirçek; kirtü*
- k. köjül** Samimi kalp. CCII, 615
- kerti enlik** Bitkiden yapılan ve kadınların yüzlerine sürdükleri enlik. TA, 117
- kerti eyit-** Gerçek söylemek. TZ, 196
- kertik** Kertik. Kİ, 46; Kertik, kertilmiş. TZ, 196
- kértilep** Samimi olarak, samimiyetle, dürüstçe. CCI, 474; Samimi olarak, samimiyetle. CCII, 615
- kértilik** Doğruluk, hakikat. CCII, 616
- kertin-** Kertilmek. TZ, 196
- kértir-** Anlamında olmak, anlamına gelmek, demek. CCII, 616
- kertme I** (~ **kértme**) Armut. TA, 117; **kértme** CCI, 474
- kertme II** Elma. Kİ, 46
- kerü** Arka. TA, 117
- kervan** (~ **kervān**) *Far.* Kervan, kabile. BM, 491; **kervān** İM, 551
- kervansara** (~ **kervan sara**) *Far.* Han, otel, kervansaray. Kİ, 46; **kervan sara** Han, kervansaray. BM, 491
- kes-** (~ **kês-**) Kesmek, parçalamak. BM, 492; Kesmek. BV, 210; GT, 293; HOA, 251; İM, 551; KF, 136; KFT, 1019; Kİ, 46; KK, 113; TA, 117; TZ, 196; Kesmek, ayırmak; sona erdirmek; her şeyi bırakıp Allah'a yönelmek. KE, 224; **kês-** Kesmek. CCII, 616 *bk. kis-*
- dostluğun k.-** Arkadaşlığı bitirmek. KE, 224
- muḥarref k.-** Kalemî bir yana eğik yontmak. KE, 224
- yançuk k.-** Yan kesicilik yapmak, hırsızlamak, çalmak. KE, 224
- kesād** Ar. Ticarete durgunluk. KF, 136
- k. eyle-** Ticareti olumsuz etkilenmek. KF, 136
- kesah** Bir hastalık. BV, 211
- kesb** Ar. Çalışıp kazanma. GT, 293; Kazanma, kazanç. İM, 551; Çalışıp kazanma, edinme. KE, 224; Kazanma. KF, 136; Çalışma. KFT, 1019
- k. itmeki** Çalışarak kazanılan rızık. GT, 293
- k. kıl-** Çalışıp kazanmak. KE, 224
- k. eyle-** Kazanmak. KF, 136
- kesegen** Keskin. HOA, 251; Kesici, keskin. KFT, 1019; Kesegen, keskin. MG, 177
- kesek I** Ekmek dilimi. DM, 91
- kesek II** Kesek. BV, 211; Kesek, sağlam toprak parçası. DM, 91; Kesik, parça, taş veya toprak parçası. GT, 293; Donmuş toprak kırıntısı, taş parçası, kuru çamur. İH, 29; Toprak parçası. İM, 551; Toprak parçası, çömlenmiş toprak parçası. KF, 136; Bel, çapa veya sabanın topraktan kaldırdığı iri parça, kesek. MS, 129
- kesek III** (~ **kések**) Parça; küçük parça. İM, 551; Parça. KFT, 1019; TA, 117;

- kèsek** Dilim, yassı parça. CCII, 616
- k. altun** Altın parçası. İM, 551
- k. kan** Kan pıhtısı. İM, 551
- kesel** Ar. Hasta. KF, 136
- k. ol-** Hastalanmak. KF, 136
- keselteki** Kertenkele ve ona benzer bir hayvan. Kİ, 46
- keseltki** Kertenkele. BM, 492; TZ, 196 *bk. keler; ıyvan*
- keser** Ağaç kestiğimiz âlet. İH, 29
- kesertke** Çekirge. CCII, 616
- kesertki** Çekirge. CCII, 616
- kèset-** Ürkütme, korkutma, cesaretini kırmak. CCII, 616
- kesici** Kesici. KFT, 1019
- kesiçi** Bugünkü manasında. Kİ, 46
- kesik** Kesik, kesilmiş. İM, 551
- kesil-** Kesilmek. BM, 492; BV, 210; GT, 293; İM, 551; KF, 136; KFT, 1019; KK, 114; TZ, 196; Kesilmek; sona ermek, ayrılıp kurtulmak, uzaklaşmak. KE, 224; Ara vermek, kesilmek. MS, 129
- kesilin-** Ayrılmak, terk etmek. KE, 224
- kesilmiş** Enenmiş erkek. BM, 492
- kesin-** Kesilmek. TZ, 196
- kesir (~ keşir)** Ar. Çok, bol. GT, 293; **keşir** Çok, fazla. İM, 551
- kesiş-** Kesişmek; bir işte uyuşmak; ilgiyi kesmek. KE, 224
- kesişmek** Karşılıklı ilgiyi sona erdirmek. KE, 225
- dostluğun k.** İki taraf arkadaşlığı bitirmek. KE, 225
- keskel-** Parça parça kesmek. Kİ, 46
- keskeri** Ar. Göl ördeği. İM, 551
- keski** Pıçkı. Kİ, 46; Keski. TZ, 196
- keskü** Keski, kesme aleti. KK, 114; Keski. TZ, 196
- keslânlik** Ar.T. Tembellik, usangaçlık. KF, 136
- k. eyle-** Tembellik etmek. KF, 136
- keslen** Ar. Tembel, uyuşuk, gevşek. İM, 551
- keslenlik** Ar.T. Tembellik, gevşeklik. İM, 551
- kesmük** Tasma, ağaçtan yapılmış tasma. KE, 225
- kesni** Hindiba, acı kesni, kazkağusu, yabancı hindiba. İH, 29
- kesr** Ar. Kırmak, çevirmek. MG, 178
- kesre** Ar. Esre denilen hareke işareti. İM, 551
- kestane** Yun. Kestane. CCI, 475
- kestene** Yun. Kestane. DM, 91; TZ, 196
- kesük I** Harem ağası, tavaşi. Kİ, 46
- kesük II (~ kesük(g))** Kesik, kesilmiş. İM, 551; **kesük(g)** KE, 225
- kesürtüki** Kertenkele. DM, 91
- keş-** Geçmek. TZ, 196; Ø Kİ, 46 *bk. keç-*
- keş bol-** Akşam olmak. TZ, 196
- keş (~ kēş)** Far. Ok kabı, okluk. DM, 91; **kēş** Okluk, ok kabı, kubur, sadak. CCII, 616
- keşe** Gece. TZ, 196
- keşek** İki yaşındaki deve yavrusu. TZ, 196
- keşel** Saçı dökülmüş. TZ, 196
- kēşene** Far. Mezar höyüğü. CCII, 616
- keşi boynuzı** Keçi boynuzu. DM, 91
- keşi boynuzu** Keçi boynuzu. DM, 91 *krş. keşi boynuzı*
- keşi** Keçi. DM, 91

keşif Keşif. KFT, 1019
keşim İlaç yapımında kullanılan bir madde. BV, 211
keşin Köstek. DM, 91
keşir Havuç. DM, 91
keşiş Rahip, papaz. TZ, 196
keşk *Far.* V nüshasında *kışk*, D ise *köşk* şeklinde almış. Aslı itibariyle Farişice olduğundan doğrusu keşktir. Kİ, 46
keşke (~ **kêşke**) *Far.* Keşke, n'olaydı. İM, 551; Keşke. Kİ, 46; KK, 114; TZ, 196;
kêşke CCI, 475
keşkeh Keşke. BM, 492
keşkek Bildiğimiz yemek. İH, 29
keşken yıl Ø Kİ, 46 *bk. aşınğı yıl*
Keşşâf *Ar.* Keşşâf, Zemahşerinin meşhur tefsîri. GT, 293
Sâhibül K. Muḳaddimesi
Keşşâf sâhibi yani müellifin mukaddime adlı eseri. GT, 293
keşür (~ **keşür**) Havuç. BM, 492; Kİ, 46; KK, 114; TA, 117; TZ, 196; **keşür** İM, 551
ket- I (Kılıç) körelmek. KE, 225
ket- II (~ **kêt-**) Gitmek. DM, 91; İM, 551; KK, 114; TZ, 196; **kêt-** Gitmek; (şişkinlik, şiş) inmek. CCI, 474
ket- III Kaybolmak. İM, 551
ket- IV Nakletmek, göçmek. İM, 551
ket- V Yok olmak, devam etmemek. İM, 551; Helak olmak, yok olmak. KE, 225
ket- VI Yüz çevirmek, ayrılmak. İM, 551
ketan *Ar.* Keten. CCI, 475
ketan-ı ḥam *Ar.Far.* Ham, işlenmemiş keten. CCI, 475
kete Bir nevi ekmek. Kİ, 46
ketelük Boğaz. Kİ, 46

keter- (~ **kêter-**) Ortadan kaldırmak, gidermek. İM, 551; Götürmek; gidermek. KK, 114; **kêter-** Yok etmek, ortadan kaldırmak, gidermek. CCII, 616
keteril- Giderilmek, ortadan kaldırmak. İM, 551
ketif *Ar.* Omuz. KF, 136
ketik Dişleri kırık dökük olan. BM, 492; Kedik, dişlerden birisinin düşmesiyle hasıl olan aralık. Kİ, 46; Gedik. TZ, 197
ketil- Gedilmek. TZ, 197
ketince Gidince, temizlenince. KF, 136
ketir- Getirmek. TZ, 197
kettân *Ar.* Keten. BV, 211; İM, 551
ketük Ø Kİ, 46 *bk. kedük*
ketür- **I** Develeri bir araya toplamak. TA, 117
ketür- **II** Getirmek. GT, 293; KF, 136; KFT, 1019; MS, 129; TA, 117; Taşımak, getirmek. İM, 551; Getirmek, sağlamak, ortaya çıkarmak. KE, 225; Bugünkü manasında. Kİ, 47 *bk. keldür-; keltür-ârzûğa k.-* Arzu ettirmek, umdurmak. KE, 225
îmân k.- İnanmak. KE, 225
övkege k.- Öfkelenlendirmek. KE, 225
ketüren Getiren. Kİ, 46
ketürül- Kaldırılmak. İM, 551; Getirilmek. KE, 225
kevde Gövde. DM, 91; TA, 117
kevdeli Gövdeli, vücutlu. TZ, 197
keven- Sevinmek. Kİ, 47
kevenç Ferah, sevinç. Kİ, 47
kevgiş Kulağı arkaya eğerek, sarkık, çirkin kulaklı. İH, 29
kevrük Gevrek. Kİ, 47

kevrül- Girdirilmek. İM, 551
kevser Kevser. BV, 211
kevşe- Geviş getirmek. Kİ, 47
kevşek Gevşek. KE, 225
k. bol- Gevşemek. KE, 225
kevşen- Geviş getirmek. TZ, 197
kevük Saman. BM, 492; Kİ, 47; TZ, 197
kevül- İhtiyarlamak. Kİ, 47
kevül Kütüksüz fakat incire benzer meyvesi olan bir nevi ağaç. Kİ, 47
kevr- Girdirmek, sokmak. İM, 551
kevür I Ar. Bitki adı. BV, 211
kevür II Ar. Kafir. Kİ, 47
kevüsmek Göğüs zırhı. BM, 492
kevüz Yaygı, yere yayılan şey. Kİ, 47
key- Giymek. GT, 293; İM, 551; KE, 225; KF, 137; KFT, 1019; KK, 114; MG, 178; MS, 129; TZ, 197; Geymek. Kİ, 47; Giymek, giyinmek. TA, 117; **kây-** Giymek. CCI, 475; CCII, 616 *bk. keç-*
börük k.- Şapka takmak. KE, 225
tâc k.- Taç giymek. KE, 225
ten k.- Vücut bulmak. CCII, 616
étiz k.- Vücut bulmak. CCII, 616
key İyi. Kİ, 47; TA, 117
keydir- (~ **kéydir-**) Giydirmek. GT, 293; **kéydir-** CCII, 616
keydür- Giydirmek. GT, 293; İM, 551; Geydirmek. Kİ, 47
keydürül- Giydirilmek. İM, 551
keyesi Giyesi, elbise. Kİ, 47
keyfiyetsüz Benzemeyen, sonradan olmayan, eşsiz. MS, 129

keyfiyyet Ar. Nitelik, özellik. KF, 137
Keyhusrev Keyhusrev, meşhur İran hükümdarı. GT, 294
keyik (~ **kéyik**) Geyik, ceylân. BM, 492; DM, 91; Geyik. GT, 294; Yabanî hayvan. TA, 117; **kéyik** Vahşi, yabani hayvan. CCI, 476 *bk. ıvuğ; ıvuğ*
keyik şığır Yaban sığırı. BM, 492; DM, 91 *bk. savan keyik*
kéyik toğuz Yaban domuzu. CCI, 476
keyikle- Avlamak. BM, 492 *bk. avla-*
keyil- Giyilmek. İM, 551
kéyin- Giyinmek. CCII, 616
ten k.- Vücut bulmak. CCII, 616
keyin Kadının ve hayvanların rahmi. İH, 29
kéyit Giyecek, elbise. CCII, 616
Keykeldi İyi geldi (özel ad). TA, 117
keykenek Birtakım kuşlar. Kİ, 47
keykir- Geçirmek. TZ, 197
keyl Ar. Ölçü, ölçme. KF, 137
keymek Giysi, giyecek. BM, 492; Elbise. DM, 91; Geymek. Kİ, 47
keyne- Kuş yuvasını bırakmak ve başka yuvaya yerleşmek. Kİ, 47
keys-i Hastalıktan iyiliğe dönmek, nekahat kesbefti. İH, 47
keyür- Giydirmek. KE, 225 *bk. keçür-; kiyür-*
keyvân Far. Ülker yıldızı. GT, 294
kez I (~ **kéz**) Far. Kez, kere. BM, 492; Kere. BV, 211; Defa, kere, kez. MS, 130; TZ, 197; Defâ, kere. GT, 294; KF, 137; KFT, 1019; Kez, defa. HOA, 251; İM, 551; MG, 178; Kerre, merre,

defa. Kİ, 47; **kéz** Defa, kere, kez. CCII, 616 **bk. giz**

kez II Ok gezi. ? BM, 492; Yay gezi. Kİ, 47

kez- (~ **kéz-**) Gezmek. Kİ, 48; Gezmek, yürümek. DM, 92; Gezmek, dolaşmak. BM, 492; KE, 225; KK, 114; TA, 117; **kéz-** Gezmek. CCII, 616

kezdür- Gezdirmek. KF, 137; Dolaştırmak, gezdirmek. KK, 114 **bk. kezdür-**

kezdür- Gezdirmek. Kİ, 48; Ø KF, 137 **bk. kezdir-**

kezek Gezek. TZ, 198

kezen Keven, kudret helvası, havadan yere yağın yumuşak bir madde ki helvaya benzer. Kİ, 48

kezer- Cima için aletini dimdik yapmak. Kİ, 48

kéziv Salgın hastalık, veba. CCII, 616

kezig Gezi olan, ok için kiriş üzerine açılan çentiği olan. KE, 225

keziklik Okun kirişe dayanan yerini oymak için kullanılan bıçak. Kİ, 48

kezmek Dolaşmak, gezmek, dönmek. BM, 492

kezüç Çok gezen adam, gezgin. Kİ, 47

kı Evet. Kİ, 75

kıbal Ar. Çevre. KFT, 1019

kıbirçıklı bağa Kaplumbağa. BM, 498

kıbla Ar. Namazda yönelinen taraf. İM, 551; Kible. KF, 137; KFT, 1019

kıble Ar. Kible, (ibâdet) yönelinen taraf. GT, 294; Kible, Kâbe'nin bulunduğu yön, güney. KE, 225; Kible. MS, 130

kıblegâh Kiblenin bulunduğu yer, (ibâdet) yönelinen yer. GT, 294

kıcıkla- Gıdıklamak. İH, 29

kıdırı Kıcır kıcır etme sesi. İH, 29

kıdır- Haykırmak. HOA, 251

kıç ayakları Atın arka ayakları. TA, 117

kıç I Hardal. TZ, 198

kıç II Öçekden yukarı yani baldırdan ökçeler üzerine çekilip muttasıl olan kalın sinir, hayvanlarda ise art ayaklarının arkasında olur ki bu da ön ayaklarda olan diz kapakları menzilesindedir. Kİ, 75

kıdır- Haykırmak. HOA, 251

kııkla- Alay etmek. TZ, 198

kıın kıın yürü- Arka arka yürümek. Kİ, 75

kıır Üst kapağı tersine çevrilmiş göz kapağı. Kİ, 75

kıır- Seslenmek, bağırarak, çağırarak. CCI, 476; Seslenmek, çağırarak. CCII, 617; Bağırarak, ünlemek. TZ, 198

kıırarak Seslenme, çağırma, ılgılık. CCI, 476

kıırur- Çağırarak, bağırarak, feryat etmek. Kİ, 75

kııamlık Kıdem, "Allah'ın varlığının başlangıcı bulunmaması ve başkasına ihtiyaç duymaksızın mevcut olması" demektir, Allah'ın zâtî sıfatlarındandır. MS, 152-153

kığ Devenin pisliği. İH, 29; Koyun pisliği. KFT, 1019; Hayvan pisliği. TA, 118

kıılcım Kıvılcım. TZ, 198

kıır Atların kuyruğunun sonradan eğri olması. HOA, 251

- kığır-** Çağırarak. Kİ, 75
- kığşa-** (Palan) kığşamak, çıkıldamak, eski palan kağış kağış ses çıkarmak; kığılcım. İH, 29
- kıķ et** Kurutulmuş et. BM, 498 *bk.*
- ķuru et**
- kıkırda-** Kıkırdamak. İH, 29
- ķıl I** Kıl. BV, 211; KF, 137; KFT, 1020; Kıl, tūy. GT, 294; Kıl, saç. İM, 551; Kİ, 75
- ķ. iv** Ćadır. İM, 551
- kıl II** Malûm, kıl fırça. İH, 29
- ķıl- I** Kastetmek, yönelmek. KE, 229
- ķıl- II (~ kıl-)** Kılmak. BV, 211; Yapmak, etmek, kılmak. GT, 294; KE, 225; MG, 178; MS, 130; Yapmak, etmek, eylemek. HOA, 251; Kılmak, yapmak. İM, 551; KF, 137; Yapmak. KFT, 1019; Kİ, 75; Namaz kılmak. KK, 114; Kılmak (yardımcı fiil). TA, 118;
- kıl-** Etmek, eylemek, yapmak, kılmak. CCII, 617
- aybsız k.-** Günahsız kılmak, ayıpsız kılmak. CCII, 617
- ērksız k.-** Gücsüz kılmak, etkisiz kılmak. CCII, 617
- tūgel k.-** Tamamlamak, mükemmel hâle getirmek. CCII, 617
- ķılā'ī** Ar. Bir kılıç çeşidi. MG, 186
- ķılāde** Ar. Gerdanlık. İM, 552
- kılavuz** Kılavuz. İH, 29
- ķılbarķ** Tūylü av köpeđi. Kİ, 75
- ķılķık (~ kılķık)** Balık etinde, buğday başağı ucunda diken gibi şeyler. İH, 30; Buğday başağının üzerindeki ufak ve uzun dikenler. Kİ, 75; **ķılķık** Buğday başağı. TZ, 198
- ķılķır** Şaşı. TZ, 198
- ķıldır-** Kıldırarak. MS, 153
- ķıldıra-** Teker gibi şeyler yol üstünde kıldır kıldır ses vermek. İH, 30
- ķıldur-** Kıldırarak. BV, 214; İM, 552; Kıldırarak, yaptırmak. KE, 229; MG, 186; Ø MS, 153 *bk.* **ķıldır-**
- ķılğı** Ahlāk. TZ, 198
- ķılğıuı** Kılıcı, yapan, eden. KE, 229
- ķılı** Yaradılış, karakter, yaradılışlı, karakterli. CCI, 476; Yaradılışlı, yaradılış itibarıyla. CCII, 617
- ķılıc** Kılıç. HOA, 252
- ķılıcı** Kılan, yapan. KF, 138; Yapan, kılan, eden, ifa eden. MS, 130
- ķılıķ I** Kılıç (özel ad). DM, 92; TA, 118
- ķılıķ II (~ ķılıķ ~ ķılıķ(c))** Kılıç. CCI, 476; CCII, 617; TZ, 198; **ķılıķ** BM, 498; DM, 92; GT, 298; HOA, 252; İM, 552; KF, 138; KFT, 1020; Kİ, 75; KK, 115; MG, 186; TA, 118; **ķılıķ(c)** KE, 229
- ķ. tart-** Kılıç çekmek. İM, 552
- ķ.nı aç-** Kılıcı parlatmak, cilalamak. KE, 229
- ķılıķ ostası** Kılıç ustası. CCI, 476
- ķılıķçı** Kılıç işiyle uğraşan. DM, 92; Kılıççı. KK, 115
- ķılıķlı** Karakterli, yaradılışlı, kılıklı. CCII, 617
- yēñil k. ķişi** Hoppa, hafifmeşrep kimse. CCII, 617
- ķılıķ** Tabiat, yaradılış. GT, 298; Tabiat, huy, fitrî haller, bugün *kılım*, *kılığı*, tabiat; *kılık* şekil diye ayırmak zaruridir. İH, 30; Eylem, hareket; huy. KE, 229;

- Huy, ahlak. Kİ, 75; Huy, hareket, tarz, gidiş. TA, 118
- kılıklı** Dürüst, iyi huylu, karakterli, temiz (kimse). CCI, 476
- kılın-** **I** (~ **kılın-**) Edilmek, yapılmak, kılınmak. CCII, 617; **kılın-** Kılınmak, yapılmak. İM, 552; Yapılmak, edilmek. KE, 229; Kılınmak, edilmek. MG, 187
- kılın-** **II** Kendisinde ahlak olmadığı halde ahlak izhar etmek. Kİ, 75
- kılın** Sözleşme, akit. BM, 498
- kılınç** Kılıç. İM, 552
- kılındur-** Ata istenilen tavrı takındırmak. MG, 187
- kılış-** Kılışmak. İM, 552; Birlikte yapmak, beraber olmak. KE, 229
- kılkıdıs** Ar. Bitki adı. BV, 214
- kılkıya** Ar. Bitki adı. BV, 214
- kılkıyruk** Bir kuş ismi. Kİ, 75; Kılkıyruk. TA, 118
- kılmağ** Yapmak, etmek, eylemek. KE, 229
- kılmağlık** Yapma, etme. KE, 229
- kılıpılda-** Kıpırdanmak, debelenmek, yavaş yavaş yürür gibi sıralanmak. İH, 30
- kımār** Ar. Kumar, şans oyunu. KE, 229; Kumar. KFT, 1020
- k. oyna-** Şans oyunu oynamak. KE, 229
- kımar oku** Ok üzerinde bir nevi kumar oynayış. İH, 30
- kımar oyna-** Kumar usulü ile oynama. İH, 30
- kımıl-da-** (~ **kımıl-da-**) Kımıldamak. Kİ, 76; **kımıl-da-** TZ, 198
- kımız** (~ **kımız**) Kımız. BM, 498; DM, 92; İH, 30; İM, 552; Kımız (at ve deve sütü). Kİ, 75; **kımız** Kımız, ekşitilmiş kısrak sütü. TZ, 198
- kımtara** Eşya veya kitap saklanan yer. KFT, 1020
- kın I** Acı, eziyet, ızdırıp, azap, işkence. CCII, 617; **kın** Azap, ızdırıp, eziyet. GT, 298
- kın II** (~ **kın**) Kılıf, kın. CCII, 617; Kın, sadak. TZ, 198; **kın** Kın, kılıf. DM, 92; Kın. BM, 498; GT, 298; İM, 552; MG, 188; TA, 118; Bıçak veya kılıç kılıfı. KE, 229; Bıçak kını, eslehe kabı. Kİ, 76
- kın-** Tehevvürle kalktırmak. Kİ, 76
- kına** (~ **kına**) Ar. Kına. BM, 498; BV, 214; DM, 92; İM, 552; **kına** CCII, 617; TZ, 198
- kına-** (~ **kına-**) Eziyet etmek, acı çektirmek. CCII, 617; İşkence yapmak. TZ, 198; **kına-** Eziyet, cefa etmek. GT, 298; Cezalandırmak, cinayet işlemek. TA, 118
- kınal-** Eziyet çekmek, acı çekmek. CCII, 617
- kınala-** (~ **kınala-**) Ar.T. Kına sürmek. TA, 118; **kınala-** Kınalamak, kına yakmak. TZ, 198
- kınalan-** Ar.T. Kınalanmak. TZ, 198
- kınan-** (~ **kınan-**) Kınanmak. KFT, 1020; **kınan-** Kınanmak, ayıplanmak. TZ, 198
- kıncık** Hancık, şah. İH, 30
- kındır-** Teşvik etmek, musallat eylemek. İH, 30

ķındıra Sazlık neviden halfa otu. İH, 30
ķındur- I Başkasını kaldırmak, tahrik etmek, kızdırmak. Kİ, 76
ķındur- II Yöneltmek, teşvik etmek. KE, 229; Teşvik etmek. KF, 138
ķındur- III Zayıflamak, zayıf olmak. İM, 552
ķıngır I Eğri. TZ, 198
k. eneg Eğri çene. TZ, 198
ķıngır II İnatçı. TZ, 198
ķımķ Türkmen kabilesinden birisinin ismi. Kİ, 76
ķıgır Eğik, eğri büğrü, çarpık; şaşı (gözlü). CCII, 617
ķınır Şaşı. **ķınırgöz** Şaşı göz, kinli kinli bakan göz. İH, 30
ķınış- Hevesle girişmek, kaynaşmak aynaşmak. İH, 53
ķınlık Azap, işkence, ceza. İH, 30
ķıntar 40 okka civarında bir ağırlık ölçüsü, kantar. GT, 298
ķıp- Göz kırmak, göz ucunu kapar gibi işaret çakmak. İH, 30; (Göz) kırmak. Kİ, 76
ķıpçak (Yer adı) Kıpçak ülkesi, Kıpçak yurdu. CCII, 618
ķıpķızıl Kıpķızıl. DM, 92; Kıpķırmızı, çok kıızıl. KE, 229; Kıpķırmızı. Kİ, 76; KK, 114; TA, 118
ķıptı (~ ķıptı) Makas. CCI, 476; TZ, 198; **ķıptı** KK, 114; TA, 118
ķıptı Makas. İM, 552
ķır at Kır at. TZ, 198
ķır I Bel. CCI, 476
ķır II Felek. TA, 118
ķır III Kır, dağ bayır. BM, 498
ķır IV Kır, sahra. TZ, 198
ķır V *ķıran* gibi, kenar. İH, 30

ķır VI Tepe başı. Kİ, 76
ķır- I Gidermek, mahvetmek. TA, 118
ķır- II (~ ķır-) Kırmak. İM, 552; **ķır- TZ**, 199
ķır- III Solmak, suyunu çekmek. BM, 499
ķırā'at (~ ķırāat) Ar. Okuma, düzgün okuma. KF, 138; Kur'an okuma. İM, 552; **ķırāat** Okuma, devamlı ve düzgün okuma. KE, 229
ķırağ I Sahil. İM, 552
ķırağ II Uç, kenar. KF, 138
ķıraq I Acı. TA, 118
ķıraq II Ufuk. MS, 130
ķıran I Ar. Birleştirme. KF, 138
ķırān II Ar. Bir hac çeşidi. İM, 552
ķıran III İnsanların kılıçla öldürülmesi. TZ, 199
ķıran IV Kenar. BM, 499; İH, 30
ķıraq Kenar. HOA, 252; Kenar, uç. KF, 138
ķıraqlığ Kenarlı, kıyılı, ufuklu. KE, 229
ķırat (~ ķırāt) Kırat. BV, 214; **ķırāt** Dört keçi boynuzu çekirdeği ağırlığında bir mücevher tartı birimi. İM, 552
ķırav Kırığı. TZ, 199
ķırba Ar. Kırba. BV, 215; İM, 552
ķırbat Bir çeşit askeri gemi, savaş gemisi. BM, 499; Kadırğa, kayık. Kİ, 76
ķırcı- Kıvrık kıvrık olmak, Konya'da *gözünü kırçıştır-* derler, kapar gibi kirpikleri yaklaştırarak bakmak, ihtiyarlar keskin bakmak için yaparlar. İH, 30
ķırğa- Beddua etmek. BM, 499
ķırgı (~ ķırgı) Atmaca. BM, 499; **ķırgı** TZ, 199 *bk. atmaça*

kırıl Saçına ak düşmüş, kırçıl. KE, 229; Orta yaşta olan. TA, 118
kırıy Atmaca. CCI, 476
kırğuy Atmaca. İM, 552
kırhıma Kırkılmış koyun derisi. CCII, 618
kırı Kenar, yan, uç. TZ, 199
kırı tar Cinsel yönden zayıf, iktidarsız. CCI, 476
kırıl Kart. KFT, 1020
kırığ I Göz bebeği. TA, 118
kırığ II Yan, kenar. MG, 188
kırığ III Ø BV, 215
kırık Kırk. KFT, 1020
kırıl- (~ **kırıl-**) Helâk olmak, mahvolmak. Kİ, 76; **kırıl-** Ölmek, telef olmak, kırılmak. CCII, 618
kırır Kenar, kıyı, sınır. CCII, 618
kırk (~ **kırk**) Kırk. BV, 215; Kırk sayısı. BM, 499; DM, 92; KK, 115; Kırk (40); GT, 299; 40 sayısı. İM, 552; Kırk (sayı ismi). KF, 138; Bugünkü manasında (40). Kİ, 76; Kırk (sayı). MG, 188; TA, 118; **kırk** Sayıda kırk. TZ, 199
k. yaşar Kırk yaşında. GT, 299
kırk- (~ **kırk-**) Kırkmak, (hayvanların tüylerini) kesmek. KE, 229; Tüyünü makasla kesmek (koyun ve keçi için müstameldir). Kİ, 76; Kırkmak. TA, 118; **kırk-** Koyunun yünlerini kesmek, kırkmak. CCII, 618; Kırkmak. TZ, 199
kırkı- Kırkmak. TZ, 199
kırkık Oya. TZ, 199
kırkıl- Kırılmak. KFT, 1020
kırıklık Ortası raptedilmemiş bir nevi makas ki koyun tüyü kırkarlar. İH, 30
kırıl **yir** Kırılacak yer, hiçbir şey bitmemiş. İH, 30

kırılacak Kırılacağı. BM, 499 *krş.*
kırılacak
kırılacak Kırılacağı. İH, 30 *krş.*
kırılacak
kırıl Koyun vb. kırkma makası. BM, 499
kırıl- Saldırmak, kavga etmek, tartışmak, çekişmek. CCII, 618
kırlov Nadas. CCII, 618
kırıl Cârîye. GT, 299 *krş.*
kırıl
kırıl Ar. Kırmızı. CCI, 476
kırıl (~ **kırıl**) Cariye. BM, 499; DM, 92; KE, 229; KFT, 1020; Kİ, 76; TA, 118; Halayık. İH, 30; Cariye, halayık. İM, 552; Cariye, hizmetçi. KF, 138; **kırıl** Cariye. TZ, 199 *krş.* **kırıl**; *bk.* **kırıl**
kırıl Cariyelik. KFT, 1020
kırıl Kırığı. CCII, 618
kırıl- Tüyün uçlarını almak. Kİ, 76
kırıl Fakir, yoksul. BM, 499 *bk.* **yoksul**
kırıl I Kalp. BM, 499
kırıl II Kursak. BM, 499
kırıldat- Kemirmek. TZ, 199
kırıl- Kırkmak. TZ, 199
kırıl ? BV, 215
kırıl Ar. Kağıt. BV, 215
kırıl (~ **kırıl**) Boynuz borazan. BM, 499; **kırıl** Boynuzdan yapıлып üflenerek çalınan boru. TZ, 199
kırıl Sağrı yağı. TZ, 199
kırıl Kavun, karpuz kabuğu. TA, 118
kırıl Ekşi suratlı kimse. Kİ, 76
kırıl Nemli hava. BM, 499
kırıl I Çekmek. KFT, 1020
kırıl II (~ **kırıl-**) Sıkıştırmak, sıkmak, bastırmak. CCI, 476; CCII, 618; Kısmak.

- TZ, 199; **kıs-** Sıkmak, sıkıştırmak. HOA, 252; Kİ, 76; Kısmak, sıkmak. MG, 188
- kıs-** III Toplayıp kısaltmak, tor top etmek, sıkmak tıkmak. İH, 30
- kışā** I Ar. Kabakgillerden bir bitki, hıyar. MS, 130
- kışa** II Kısa, uzun olmayan. KF, 138; Kısa. MS, 130; TA, 118; Ø Kİ, 76 *bk. kışga*
- ķ. it-** Kısaltmak. MS, 130
- ķ. eyle-** Kısa kesmek, kısa kılmak. KF, 138
- kışar** Ar. Kısaltılanlar. BV, 215
- kısar-** Kısaltmak, kısmak, kısa yapmak. İH, 36; Kısaltmak. TZ, 199
- kısarla-** Kıştırmak, daracık yere sıkıştırmak. İH, 30
- kışāş** Ar. Adam öldüreni öldürme cezası, kısas. GT, 299; Öldürenin öldürülmesi, yaralayanın yaralanması olayı. İM, 552; Kısas, öç, misilleme. KE, 229; Öldüreni öldürme, yapılane aynı şekilde karşılık verme cezası. KFT, 1020
- ķ. ķıl-** Öç almak, misilleme yapmak. KE, 229
- kısaş** Yengeç. TZ, 199
- kışda-** Kısmak. KFT, 1020
- kışdamak** Kısmak. KFT, 1020
- kışga (~ kışga)** Kısa. KE, 229; Kİ, 76; **kışga** CCII, 618 *bk. kışka*
- ķ. bol-** Kısalmak. KE, 229
- ķ. ķıl-** Kısaltmak. KE, 229
- kışgaç** Kışkaç. Kİ, 76
- kışgan-** Kışkanmak. BM, 499
- kışha** Kısa. CCII, 618
- kışı** Şişmanlıktan karnın büklüm, katmer olması. İH, 30
- kısıltıkı** Kene, yavısı. TZ, 199
- kısıptır** Sidiği gelmiş olan. TZ, 199
- kısır (~ kısır)** Kısır, doğurmayan. KE, 229; Kısır, hamilenin zıddı, hiç doğurmaz kimse. Kİ, 76; **kısır** Kısır. TZ, 199
- ķ. bol-** Kısırlaşmak. KE, 229
- kısır kısırak** Kısır kısırak. TA, 118
- kısırak** Kısırak. CCI, 477
- kışka (~ kışka)** Kısa. BV, 215; DM, 92; GT, 299; HOA, 252; İM, 552; KE, 230; KFT, 1020; KK, 115; MG, 188; TA, 118; Ø Kİ, 76; **kışka** CCI, 477; TZ, 199 *bk. kışga*
- ķ. bol-** Kısalmak. KE, 230
- kışkaç** I Kerpeten; kışkaç. CCI, 477
- kışkaç** II Yengeç. BM, 499; İM, 552; Kİ, 76
- kışkaçuk** Kısa. BM, 499; Kısacık. TA, 118
- kışkalık** Kışalık. CCI, 477
- kışkan-** Kışkanmak. Kİ, 76; TA, 119
- kışkar-** (~ **kışkar-**) Kısaltmak. İM, 552; **kışkar-** TZ, 199
- kışkarak** Kısa. BV, 215
- kışkart-** (~ **kışkart-**) Kısaltmak. İM, 552; MG, 188; **kışkart-** Kısalttırmak. TZ, 199
- kışkartıl-** Kısaltılmak. İM, 552
- kışkaş** Yengeç. TZ, 199
- kışkı** Bir şeyi kıştıracak, kapayacak şey. İH, 30
- kışkınç** Kışık, dapdaracık bir yer, bir şey. İH, 30
- kışm** Ar. Fasıl, bahis. GT, 299; Parça. İM, 552; Kısım, bölüm. MG, 189
- kışmet** Ar. Kısmet, pay. BV, 215; Kısmet. GT, 299; Kader,

- nasip. İM, 552; Kısım, KE, 230; Tâlih, nesip, kader. KF, 138
- ķ. kıl-** Nasip etmek, nasip edilmek. KE, 230
- ķ. eyle-** Nesip kılmak. KF, 138
- ķısrak (~ ķısrak ~ kısrak)** Kısırak. BV, 215; DM, 92; KK, 115; TA, 119; Kısırak, dişi at. KE, 230; At. Kİ, 77; **ķısrak** BM, 499; **kısrak** Kısırak. TZ, 199
- ķıssa I** Ar. Hıyar. BV, 216
- ķıssa II** Ar. Hikâye, kıssa. GT, 299; MG, 189; Hikaye. İM, 552; Hikâye, mesel. KE, 230
- ķıst** Ø BV, 216
- ķısta-** (~ **ķısta-**) Sıkıştırmak, ısrar etmek, üstelemek, zorlamak. CCII, 618; **ķısta-** Müsadere etmek, el koymak. İM, 552
- ķıstalaş-** Kalabalık olmak. İM, 553
- ķıstalış-** Birbirine girmek, birbirine sokulmak. CCII, 618
- ķıstaş-** Kısılmak, sıkışmak. TZ, 200
- ķış ay** Kış ayı. CCI, 477
- ķış I** Hardal. TZ, 200
- ķış II (~ ķış)** Kış. BV, 216; GT, 299; KF, 138; MG, 189; Kış mevsimi. BM, 499; İM, 553; KK, 115; Kış, kış mevsimi. KE, 230; Kİ, 77; **ķış** Kış. CCI, 477; CCII, 618; TZ, 200
- ķ. ķışla-** Kış mevsimini geçirmek, kışı yaşamak. CCII, 618
- ķış yeli** Poyraz. İH, 30
- ķış-** Yırtmak. KK, 115
- ķışķır-** (~ **ķışķır-**) Bağırarak, çılgılık atmak. KK, 115; **ķışķır-** Bağırarak. TZ, 200
- ķışķırak** Ötürük. TZ, 200
- ķışla-** (~ **ķışla-**) Kışı bir yerde geçirmek. BM, 499; **ķışla-** Kış mevsimini geçirmek, kışlamak. CCII, 618
- ķış ķ.-** Kış mevsimini geçirmek, kışı yaşamak. CCII, 618
- ķışlak** Kışlak. TZ, 200
- ķışlav** Kışlak. TZ, 200
- ķışlık** Kışlık. Kİ, 77
- ķışra** Ar. Kabuk. MG, 189
- ķıt** Ar. Kıt. Kİ, 77
- ķıtāl** Ar. Vuruşma, savaş. KE, 230
- ķıtār** Ar. Deve kervanı. KFT, 1020
- ķıtta** Ø BV, 216
- ķıvan-** Güvenmek, öğünmek. GT, 299
- ķıvırcuķ** Kıvırcık. KE, 230 *bk.* **ķıvırcuķ**
- ķ. bol-** Kıvırcıklaşmak. KE, 230
- ķıvırcuķsuz** Kıvırcık olmayan. KE, 230
- ķ. bol-** Kıvırcıklaşmamak. KE, 230
- ķıvraktur-** Saçları kıvrılmış olmak. Kİ, 77
- ķıvrat-** Bugünkü manasında. Kİ, 77
- ķıvruķ** Kıvrık, kıvrılmış. KE, 230 *bk.* **ķıvıruķ**
- ķ. bol-** Kıvrılmak. KE, 230
- ķıvrul-** Kıvrılmak, buruşmak, titremek. KE, 230
- ķıvırcuķ** Kıvırcık. KE, 230 *bk.* **ķıvırcuķ**
- ķıvırcuķluğ** Kıvırcıklı, kıvrık. KE, 230
- ķ. bol-** Kıvırcıklı olmak. KE, 230
- ķıvıruķ** Kıvrık, kıvrılmış. KE, 230 *bk.* **ķıvruķ**

kıy- I Bir şey hakkında cesaret etmek. Kİ, 77

kıy- II Dikmek. Kİ, 77

kıy- III (~ kıy-) Kıymak, acımayıp öldürmek. GT, 299; **kıy-** Kıymak, ihanet etmek. TZ, 200

kıya bak- Yan bakmak. TZ, 200

kıya gör- Göz ucuyla bakmak, iltifat etmek. İH, 31 *bk. kıya bak-*

kıya Hırçın, sert. GT, 299

kıyām Ar. Namazın ayakta eda edilen kısmı. İM, 553; Ayağa kalkma, ayakta durma. KF, 138

kıyāmat Ar. Kıyāmet. GT, 299

kıyāmet Ar. Kıyamet. BV, 216; HOA, 252; Dünyanın sonunda bütün ölülerin dirilip toplanacakları zaman. İM, 533; Kıyamet, ölülerin mahşerde toplanacakları zaman. KE, 230; Ahiret, kıyamet. KF, 138; Dünyanın sonu, mahşer günü. MS, 130

ķ. kop- Kıyamet kopmak. KF, 138

kıyan Tavşan. TZ, 200

kıyās Ar. Kıyas. BV, 216; Karşılaştırarak hüküm verme, kıyās. GT, 299; Benzetme, karşılaştırma. İM, 553; Kıyas, benzeterek hüküm verme, karşılaştırma. KE, 230; Karşılaştırma. KF, 138; Karşılaştırarak hüküm verme. MG, 189

ķ. kıl- Karşılaştırmak. KE, 230

ķ. eyle- Karşılaştırmak, mukayese etmek. KF, 138

kıyık oltur- Tam oturmamak, yarım yamalak oturmak. İM, 553

kıyık Üzerine yatmış, eğik. HOA, 252

kıyın kıyın bak- Göz ucuyla kinli kinli bakmak. İH, 30

kıyır Ø TZ, 200 *bk. kayır*

kıyış- Meyletmek, çevrilmek. MG, 189

kıyıştur- Meylettirmek. MG, 189

kıykaş Gözü kaymış, şaşıl. İH, 31

kıyıkıç Alçak hedef, nişangâh. BM, 499

kıyma (~ kıyma) Bugünkü manasında. Kİ, 77; **kıyma** Kıyma. TZ, 200

Kıymas Kıymaz (özel ad). DM, 92

kıymat Değer, kıymet. GT, 299

ķ. bilen al- Karşılığını verip almak. GT, 299

kıymatsız Ar.T. Paha biçilemez, çok kıymetli. CCII, 618

kıymet Ar. Değer. HOA, 252; KFT, 1021; Değer, baha. İM, 553; Kıymet, değer, fiyat. KE, 230; Değer, kıymet. KF, 138

ķ.e dut- Değerini ölçmek. KF, 138

kıymetli Ar.T. Değerli. İM, 553

kıymetlü Ar.T. Değerli. HOA, 252

kıymetsüz Ar.T. Değersiz. HOA, 252

kıyna- Eziyet etmek, işkence etmek, acı çektirmek. CCII, 619

kıyş- Kaymak, kayarak gitmek, yönelmek, yoldan sapmak, meyletmek, (gölge) dağılmak, (güneş) batmak. KE, 230 *bk. kayış-*

kıyşur- Çevirmek, döndermek. KE, 230

kız- I Ateşte kızdırılmak. İM, 553; Ateşlenmek, hararetlenmek. Kİ, 77

kız- II Kızarmak, parlamak. CCII, 619

kız I Ergen kız; kız, kız çocuk. BM, 499; Bakire, kız. CCII, 619; Kİ, 77; Kız. GT, 299; Kız çocuğu. İM, 553; Kız, kız evlat. KE, 230; Kız. KF, 139; KFT, 1021; Bâkire. KK, 115; Kız. TA, 119; **kız** Kız, kız çocuk. CCI, 477; Kız. TZ, 200

ķ. iri Kızın kocası. GT, 299

k. karandaş Kız kardeş. CCI, 477

k. kardaş Kız kardeş, bacı. TZ, 200

ķ. ķarındaş Kız kardeş. İM, 553; TA, 119

ķ. ķarındaşı Kız kardeşı. GT, 299

ķ. oğlan al- Bâkire ile evlenmek. GT, 299

ķ. oğlan El değmemiş kız. İM, 553; Bakire. TA, 119

oğul ķ. Çoluk çocuk. GT, 299

kız II (~ kız) Pahalı. BM, 499; Kİ, 77; TA, 119; Pahalı, değerli. DM, 92; Kıt, az, nadir, pahalı. KE, 230; **kız** Pahalı. CCI, 477; Kıt, pahalı. TZ, 200

ķ. bol- Az olmak. KE, 230

k. bol- (Narh) yükselmek. TZ, 200

ķ. ķıl- Az yapmak. KE, 230

ķ. ol- Fiyat yükselmek, pahalalanmak. BM, 499

kız kuşu Serçe gibi bir alaca kuş. İH, 31

kızak Buz üstünde kayılan âlet. İH, 31

kızamuk Kan bozulup vücut çıban dökmesi. İH, 31

ķizar- (~ **ķizar-**) Kızarmak. HOA, 252; Kızarmak, kırmızı olmak. KE, 230; Kırmızı olmak. Kİ, 77; Kırmızılaşmak. KK, 115; Kızarmak, kızıl renkli olmak. MG, 189; **ķizar-** Kızarmak, parlamak. CCII, 619; Kızarmak. TZ, 200

k.ıp yatır Kızarıyor, parlıyor. CCII, 619

ķizarğan- Herhangi bir ürünün fiyatını yükseltmek. BM, 499

ķizart- Kızartmak, kırmızılaştırmak. KE, 230

ķızdır- (~ **ķızdır-**) Bugünkü manasında. Kİ, 77; Kızdırmak. TA, 119;

ķızdır- KK, 115

ķızdırma Humma. İH, 31

ķızdur- Isıtmak. BM, 499; Kızdırmak. BV, 216; KFT, 1021; Kızdırmak, ısıtmak. KE, 230; Kızartmak, ateşe tutmak. KF, 139

ķızgan- Kıskanmak, cimrileşmek. TZ, 200

ķızgançı Açgözlü, tamahkâr, paragöz. CCII, 619

ķızganıp Cimrice, cimrilikle. CCI, 477

ķızganş Kıskaç, kısır. TZ, 200

ķızgaş Bir kuş adı. TZ, 200

ķızıl at Doru at. DM, 92

ķızıl (~ kızıl) Kızıl. BV, 216; Kırmızı, kızıl. BM, 499; GT, 299; KF, 139; MG, 189; TA, 119; Kırmızı. DM, 92; HOA, 252; İM, 553; Kİ, 77; KK, 115; Kızıl, kırmızı, al. KE, 230; Kızıl renk. KFT, 1021; **ķızıl** Kırmızı, kızıl. CCI, 477; TZ, 200

ķ. erük Kırmızı erik. DM, 92

- çaķır** **ķ.** Sarıya veya beyaza çalar kırmızı renk. KE, 230
- ķ. bol-** Kırmızı olmak. KE, 230
- ķ. közlüg bol-** Kırmızı gözlü olmak. KE, 230
- ķızılķa başı çıpçuk** Yund kuşu da denilen küçük bir kuş. İM, 553
- ķızılķa** Kırmızı, kırmızılık. DM, 92; Kırmızıca. Kİ, 77
- ķızılķa tırnak** Gerdanlık; boynunda gerdanlık gibi ayrı bir renk bulunan hayvan. TZ, 200
- ķızılķa turğay** Bir nevi kuş. Kİ, 77
- ķızılķa turgı** Kumru. BM, 499
- ķızılıķ** Kızılık, güneş doğarken veya batarken oluşan hafif kızıl renk. MS, 130
- ķızılıptur** Güneşten kızarmış. TZ, 200
- ķızış-** Kızışmak. TZ, 200
- ķızlat-** Pahalılandırmak. Kİ, 77
- ķızlıķ I** Bekâret. KFT, 1021 *ķrş.*
- ķızlıķ II** Kıtılık. GT, 299; KFT, 1021
- ķızlıķ III** Pahalılık. TA, 119 *ķrş.*
- ķızlıķ II**
- ķızlıķ I** Bekâret. Kİ, 77 *ķrş.*
- ķızlıķ II** Pahalılık. Kİ, 77 *ķrş.*
- ķızlıķ III**
- ķızma** Çiriş. TZ, 200
- ķızsız** Kızsız, kızı olmayan. KE, 230
- ķi** *Far.* Ki. CCI, 477; KK, 115; Ki (bağlaç). CCII, 619; MS, 130; Ke ki (edat). GT, 299; Bağlaç, ki. HOA, 252; Ki (bağlama edatı). KF, 139; Sıla edatı. TZ, 200
- ķibāyir** Ø KFT, 1021 *bk. ķebāyir*
- ķibe** Gibi (edat). KFT, 1021
- ķibi** Gibi. BM, 492; BV, 216; CCI, 477; CCII, 619; GT, 299; İM, 553; KF, 139; KFT, 1021; Kİ, 77; KK, 115; MG, 189; MS, 130; Gibi; yakın için benzetme edatı. TZ, 201
- ķibik** Gibi. DM, 93; KK, 115; Uzak için benzetme edatı. TZ, 201
- ķibin** Gibi. GT, 300
- ķibr** Ar. Kibir. GT, 300
- ķibrīt (~ ķibrit)** Ar. Kırmızı yakut, altın, kibrit. HOA, 252; **ķibrit** Kibrit, kükürt. BV, 217; Kükürt. CCI, 477
- ķice** Gece. KFT, 1021; MS, 130
- ķiç** Geç. BV, 217; GT, 300; Geç, uzun zaman, yavaş. KE, 230
- ķ. ķal-** Gecikmek. KE, 230
- ķ. ķıl-** Geciktirmek. KE, 230
- ķ. tap-** Yavaş bulmak. KE, 230
- ķiç- I** Geçmek. BV, 217; GT, 300; KE, 230; MG, 190; Zulmetmek, adaletsizlik yapmak; zaman bakımından önce olmak; gelip geçmek; anılmak, zikredilmek; göçmek, nakletmek; vakit geçmek, uzamak; öne geçmek; yok olmak, fevt olmak; geçmek. İM, 553; Geçmek; ötesine geçmek, sınırı aşmak. MS, 130 *bk. ķeç-*
- ķiç- II** Yavaşlamak. BM, 492; Gecikmek, bir yerde eğlenip durmak. KE, 230; Tabiatıyla geç kalmak. Kİ, 48; Gecikmek. TA, 119
- ķiççi** Küçük. GT, 300
- ķiççilik** Küçüklük, çocukluk. GT, 300
- ķiçe** Gece. BV, 217; CCI, 477; İM, 553; KE, 230-231;

- KFT, 1021; TA, 119;
Gece, geceleyin. GT, 300;
MG, 190
k. bol- Gece vakti
oluşmak. KE, 230-231
kiçgez Küçücük. HOA, 252
kiçgi Eski, geçmiş, kadim. KE,
231
k. bol- Eskimek. KE, 231
kiçi- Kaşınmak, gicişmek. CCII,
619; Kaşınmak. KE, 231;
Kİ, 48; (Vücut) kızmak.
TZ, 201
kiçi I Kişi, adam, insan. TZ, 201
kiçi II Küçük erkek. BM, 492;
Küçük. CCI, 477; HOA,
252; İM, 553; KFT, 1021;
MG, 190; MS, 130-131;
Küçük; kişi. KF, 140;
Küçük, sagir. Kİ, 48 *bk.*
kiçüçük
k. taharet Guslü
gerektirmeyen temizlik,
küçük temizlik, abdest.
MS, 130-131
kiçi köñül bile Alçak
gönüllülükle. CCI, 477
kiçi leğen El, abdest leğeni. İH,
31
kiççük Küçücük. İM, 553; Ø Kİ,
48 *bk. kiçi*
kiçig Küçük. İM, 553; Küçük, az.
KE, 231
kiçgez Küçücük. BV, 217; KFT,
1021
kiçik- Gecikmek, geç kalmak. İM,
553; Gecikmek. KE, 231;
Mahsus gecikmek. Kİ, 48
kiçik Küçük. BV, 217; MG, 190
kiçikrek Küçücük. BV, 217
kiçilik Küçüklük, çocukluk. GT,
300; Küçüklük. HOA, 252;
KFT, 1021
kiçir- Geçirmek. MG, 190
kiçit Geçit. İM, 553; Ø Kİ, 48 *bk.*
keçüt
kiçkes Küçük. İM, 553 *krş.*
kiçkez
kiçkez Küçük. İM, 553; KK, 115
krş. kiçkes
k. çıpçuk Küçük kuş. İM,
553
k. oğlan Küçük çocuk. İM,
553
k. tağ Küçük dağ. DM, 93
k. tirek Küçük ağaç. DM,
93
Kiçkine I İsmi has. Kİ, 48
kiçkine II Küçük kız. BM, 492;
Küçücük. Kİ, 48
kiçöv Uyuşuk, tembel, üşengeç,
ihmalkâr. CCII, 620
Kiçrekba Küçük bey (özel ad).
TA, 119
kiçüçük Küçük erkek. BM, 492
bk. kiçi
kiçük- Gecikmek. İM, 553
kiçür- Geçirmek. GT, 300; MG,
190; Bağışlamak,
affetmek; geçirmek. İM,
553-554
kiçürlü Bağışlayan, affeden. KE,
231
kiçüt Geçit. İM, 554
kid- I Gitmek. KFT, 1021; MG,
191
kid- II Giymek. İM, 554
kider- Gidermek, arındırmak. KF,
140; Gidermek. KFT,
1021; Gidermek, yok
etmek. MS, 131
kiderici Arındıran, gideren. KF,
140
kiderilmeklik Giderme, izale
etme. KFT, 1021
kiğin Sonra. KE, 231
kidye ? BV, 217
kifâfet Ar. Yeterlik; geçinme
vasıtası, kazanç. GT, 300
k. durur Yeter, kâfidir.
GT, 300
‘aql u k. İdrâk. GT, 300
kifâyet Ar. Yeterli olma, yetme.
İM, 554; Kafi gelme,
yetme. KF, 140; Yeterlilik.
KFT, 1021

k. eyle- Yetmek, kafi gelmek. KF, 140
kiff Ø KF, 140 *bk. keff*
kigrül- Sokulmak, girdirilmek. KE, 231
kigür- Yollamak, göndermek; sokmak. KE, 231
kikez Küçücük. TZ, 201
kikiş Alın. Kİ, 48
kiklik Keklik. DM, 93
kikre- Harın olmak, hamlıktan yaramaz olmak, huysuzlanmak. İH, 31
kikrüş- Birbirine girdirmek, birbirine sokmak. KE, 231
kil- Gelmek. BV, 217; GT, 300-302; İM, 554; MG, 191; Ø MS, 131 *bk. kel-*
hoş k.- Hoşa gitmek. GT, 300-302
ihtiyār k.- Karşı karşıya gelmek. GT, 300-302
sözge (söze) k.- Söze girmek; tartışmak. GT, 300-302
tura k.- Kalkmak. GT, 300-302
kil *Far.* Kil. GT, 300
kilāfsen *Ar.* Ø BV, 218
kile- Huzursuzlanmak, huysuzlanmak, mızımsızlanmak. CCII, 620
kilen Birbirini takip ederek, ara vermeden. MS, 131
kilesi yıl Gelecek yıl. İM, 554
kilīd *Ar.* Kilit. TA, 119
kilim I *Far.* Elbise. Kİ, 48
kilim II (~ kilīm) *Far.* Kilim. BM, 492; CCI, 477; TA, 119; Kilim, yaygı, derviş elbisesi. GT, 302; **kilīm** Kilim. KE, 231
kilince Gelince, geldiği zaman. KF, 140
kilit *Far.* Anahtar. BM, 492; DM, 93; Kİ, 48; KK, 115; Kilit. KFT, 1022; TA, 119; TZ, 201
kilit- Şikayet etmek. BM, 492

kilitle- *Far.T.* Kapatmak, kilitlemek, bağlamak. BM, 492; Bugünkü manasında. Kİ, 48
kilitlü *Far.T.* Kilitli. KFT, 1022
killikçe Yastığın üzerine örtülen örtü. Kİ, 48
kils *Ar.* Kireç taşı. BV, 218
kiltir- Getirmek. MG, 192
kiltür- Getirmek. BV, 218; GT, 302; Getirmek, çevirmek, tercüme etmek. MG, 192
kilürpiç Kerpiç. TZ, 201
kim I Hatta, ki, işte o. BM, 492; Ki. BV, 218; Ki (bağlaç). CCI, 478; İM, 554; KE, 231; MS, 131; Ki (edat). GT, 302; MG, 192; Bağlaç, ki. HOA, 252
kim II Kim (soru zamiri). CCI, 478; CCII, 620,621; İM, 554; KF, 140; Kim. BM, 492; DM, 93; Kim (zamir). GT, 302; MG, 192; Kim, kimse. HOA, 252; Bugünkü manasında. Kİ, 48; Kim? KK, 115; MS, 131; TA, 119; Kim; sıla edatı. TZ, 201
kime Gemi. GT, 303
kimeçi Gemici. GT, 303
kimerde gel- Bazen kitapta yazmak, rivayet olunmak, ağızda söylenmek. İH, 31
kimerse Kimse. BV, 220; HOA, 252; İM, 554; MG, 194; Kimse, kişi. KE, 231; Ø Kİ, 49 *bk. kimse*
kimersene Kimse. HOA, 253; Ø Kİ, 49 *bk. kimerse*
kimese (~ kim-ése) Kimse. GT, 304; **kim-ése** CCII, 623
kimi Gemi. GT, 304
kimirse Kimse. GT, 304; MG, 194
kīmiyā *Ar.* Kimya, iksir. GT, 304
kimse Kimse. DM, 93; HOA, 253; KK, 115; MG, 194; TZ, 201; Kimse, herhangi

biri. KF, 140; Şahıs, bugünkü manasında. Kİ, 49

kimsene Kimse. DM, 93 *krş.*

kimse

kiş Geniş. BV, 220; İM, 554; TA, 119; Geniş, bol. GT, 304; MG, 194; Geniş, bol, rahat. KE, 231

k. bol- Genişlemek. KE, 231

k. kıl- Genişletmek. KE, 231

k. közlük bol- Gözü geniş, büyük olmak. KE, 231

kin I Geniş. BM, 492

kin II *Far.* Gizli düşmanlık. İM, 554

kin III Misk kokusu. Kİ, 49

kināyet *Ar.* Kināye. GT, 304; Doğrudan doğruya anlatılmayıp dolayısıyla bir anlamı olan söz. İM, 554; Kapalı söz. KE, 231

k. kıl- Üstü örtülü söylemek. KE, 231

kinbala Misk yavrusu. Kİ, 49

kinici Susam. DM, 93

Kinçek I İsmi has. Kİ, 49

kinçek II Misk göbeği. Kİ, 49

kinde İkinci, ikinci namazı. CCI, 478

kindek Göbek. KK, 115

kindik Göbek. CCI, 478; Kİ, 49; TA, 119; TZ, 201

kindü Kendi. MG, 194

kindük Ø BV, 220

kine *Far.* Kin. GT, 304; Kin, gizli düşmanlık duygusu. KE, 231

k. dut- Gizli düşmanlık duygusunu sürdürmek. KE, 231

kinelig *Far.T.* Kinli olma. KE, 231

kişez ol- Kolaylaşmak, kolay olmak. BM, 492

kinkeş- Danışmak. TZ, 202

kinine Miskceğiz. Kİ, 49

kişlik Genişlik. İM, 554; Genişlik; bolluk; rahatlık, serbestlik. KE, 231

k. kıl- Genişletmek, rahatlatmak. KE, 231

k. kel- Bolluk, rahatlık ulaşmak. KE, 231

kişrek Genişçe. BV, 220

kişrig Burun deliği. İM, 554

kinsi Kendi. KK, 115

kint Köy veya kasaba. GT, 304

kir- Girmek. BV, 221; CCII, 623; GT, 304; İM, 554; KF, 140; KK, 115; MG, 194; TA, 119; TZ, 202; Girmek, sığınmak, tabi olmak, başlamak. KE, 231; Girmek, dahil olmak. Kİ, 49; Girmek, dâhil olmak, katılmak; girmek, (bir şeye) başlamak; araya (arasına) girmek. MS, 131

sözge k.- Söze dalmak, konuşmaya başlamak. KE, 231

yükge k.- Borçlanmak, kefil olmak. KE, 231

ķir I *Ar.* Katran, zift. KE, 231

kir II Kir. BV, 220; CCII, 623; İM, 554; KK, 115; TA, 119; TZ, 202; Kir, kirli. GT, 304; Bugünkü manasında. Kİ, 49; Kir, pislik. MS, 131

kirā Kira. İM, 554

kiras *Yun.* Kiraz. CCI, 478

kirav Rehin. BM, 492

kirava koyı- Rehin etmek. BM, 492

kiraye *Ar.* Kira. Kİ, 49

k. ber- Kiraye vermek. Kİ, 49

kiraz *Far.* Kiraz. DM, 93

kirbüg Kirpik. HOA, 253

kirbük Kirpik. HOA, 253

kirçek Gerçek. BM, 493 *bk. doğru; dürüst; kerti; kirtü*

kirde *Far.* Ekmek; pasta. CCI, 478; Pide, ekmek. GT, 304

kirdek Yeni damadın zifaf evi. Kİ, 49

kireç *Far.* Kireç. CCI, 478; CCII, 623; İM, 554; KE, 231; KF, 141; TA, 119; TZ, 202

kirek Gerek, gerekli. MG, 195

kirek- Gerekmek, icâb etmek. GT, 304; MG, 195

kirekli Gerekli, lüzumlu. GT, 304

kiren şu İyi, tatlı, temiz su. TA, 119

kireş *Far.* Kireş. TZ, 202

kirevet *Rum.* Kürsü, geniş koltuk. İH, 31; Kürsü. TZ, 202

kirfik (~ kirfiş) Kirpik. KK, 115; **kirfiş** TA, 120

kiri I Geri. MG, 195

kiri II Sonuncu, sonda olan, son. BM, 493 *bk. sonra*

kiril- Girilmek. İM, 554; Gerinmek. KK, 115

kirince Girdiği zaman, girince. KF, 141

kiriş- Girişmek, karışmak. GT, 304; Girişmek, karşılıklı girmek. İM, 554; Girişmek, kalkışmak. KE, 231; Girişmek. Kİ, 49; MG, 196

kiriş Kiriş, ok atılan yayın iki ucu arasındaki esnek bağ. BM, 493; Kiriş. BV, 221; DM, 93; GT, 304; TA, 120; TZ, 202; Okçuluk terimi, yayın iki başını birbirine bağlayan çile. HOA, 253; Kiriş, yaya takılan bağ, tel. KE, 231; Ok kirişi, veter. Kİ, 49; Kiriş, yay kirişi. MG, 196

kirişçi Kirişçi. DM, 93

kirişi Dönüm. İM, 554

kirişle- Kirişlemek, kurmak. TZ, 202

kirişsüz Kiriş, yayın iki ucuna bağlanan bağ. KF, 141

kirke ber- Ø Kİ, 49 *bk. kiraye ber-*

kirkiz- Girdirmek. TZ, 202

kirli Kirli. KE, 231

k. bol- Kirlenmek. KE, 231

kirmek Girmek. KE, 231

kirmeklik Girme işini yapma, dâhil olma. MS, 131

kirmen Kirmen. BV, 221

kirpi Kirpi. BM, 493; CCII, 623; DM, 93; İM, 554; KE, 231; TZ, 202; Bugünkü manasında. Kİ, 49

kirpiç Kerpiç, tuğla. BM, 493; Kerpiç. TZ, 202

kirpik Kirpik. BM, 493; CCI, 478; DM, 93; TA, 120; TZ, 202; Bugünkü manasında. Kİ, 49

kirpük Kirpik. GT, 304; İM, 554

kirş Yarış, oyun, ok atışı gibi müsabakada kendi tarafında olan kimse. Kİ, 49

kirşan Allıktan önce sürülen yağ, krem. TA, 120

kirşen Kadınların yüzlerine sürdükleri düzgün. TZ, 202

kirt- Kertmek. MG, 196

kirtek Gerdek. İM, 554

kirtü Gerçek. BM, 493; Doğru sözlü manasında olup kendisinden fiil yapılmazmış. Kİ, 49 *bk. doğru; dürüst; kerti; kirçek*

k. söz Doğru söz. Kİ, 49

k. et- Doğruyu söylemek, gerçeği söylemek. BM, 493

k. sözle- Doğru söylemek. Kİ, 50

kirtüle- Herhangi bir işte ciddiyetle davranmak. Kİ, 50

kirü Geri. BV, 221; İM, 554
kis- Kesmek. GT, 204; İM, 554; KF, 141; MG, 196 *bk. kes-*
kīs (~ kis) Ar. Para kesesi, torba. GT, 304; **kis** Cepte taşınan torbacık. BV, 221; Cepte taşınan para kesesi. İM, 554
kiseg Kese, torba. MG, 196
kisek Ø MS, 131 *bk. kesek* III
kiseleği Kertenkele. İM, 554
kisen Yular. DM, 93
kisgen Kesegen, keskin. MG, 196
kisik Kesik. BV, 221
kisil- Kesilmek. GT, 305; KF, 141; Ayrılmak, kopmak. MG, 196 *bk. kesil-*
Kisrā Ar. Kisrā, İran hükümdarlarının lâkabı, bilhassa ve burada kastedilen: Nûşirevan'ı Âdil. GT, 305
kistür- Kestirmek. MG, 196
kisve Ar. Elbise. İM, 554
kisvet Ar. Elbise, kisve. GT, 305
Kiṣ I Kiş, İran'ın güneyinde İran ile Hindistan arasında küçük bir ada. GT, 305
kiş II Sadak, ok torbası. TZ, 202
kiş III Samur. CCI, 478; İM, 554; Kİ, 50; Samur denen hayvan. TZ, 202
kişen Köstek, bukağı, atın ayağına vurulan zincir. CCI, 478; Ayak bağı. Kİ, 50; At kösteği. TA, 120; Köstek. TZ, 202
kişenle- Hayvanın ayağına bağ vurmak. BM, 493; Atın ayağına bağ vurmak. Kİ, 50
kişgir- Tazıyı ava teşvik etmek, saldırmak. İH, 31
kişi I Kadının kocası, sevc. Kİ, 50
kişi II Kişi, adam. BM, 493; Kişi. BV, 221; GT, 305-306; HOA, 253; KK, 115; MG, 196; MS, 131; Kimse, kişi. CCI, 478; İnsan, kimse,

kişi. CCII, 623-624; Kişi, şahıs. DM, 93; İM, 554; Kişi, kimse, insan. KE, 231; İnsan, kişi, adam. KF, 141; Adam, insan. Kİ, 50; İnsan, kişi. TA, 120

yēṅil kılıḫlı k. Hoppa, hafifmeşrep. CCII, 623-624

kişifçi Ar.T. Casus. DM, 93

kişine- (At) kişnemek. CCII, 624

kişne- Kişnemek, at bağırır gibi yüksek ses çıkarmak. BM, 493; (At) kişnemek. CCII, 624; Kişnemek. KE, 231; Kİ, 50; TA, 120; TZ, 202

kişnic Kişniş. BM, 493

kit- I Gitmek. BM, 493; BV, 221; GT, 305; KF, 142; Kİ, 50; MG, 197; MS, 131; TA, 120; Yok olmak, gitmek; nakletmek, göçmek; gitmek. İM, 554; Gitmek; yok olmak; göçmek. KE, 232 *bk. bar-; var-; yiri-ilden k.-* Elden çıkmak. GT, 305-306

ortadan k.- Ortadan kalkmak. GT, 305-306

kit- II Yolculuk etmek, sefer etmek, gitmek. BM, 493 *bk. köç-; sefer et-*

kitāb Ar. Kitap. BV, 222; GT, 306; HOA, 253; KE, 232; KF, 142; MG, 197; MS, 131

k.nı bağla- (Yazar) harfleri iyice belli etmemek. KE, 232

kitābet I Ar. Köle ile efendi arasında geçerli olan akit. İM, 555; Bir köleyi ödemeyi kabul ve taahhüt ettiği bedeli ödediğinde azad olmak üzere tasarrufta bulunmak hürriyetine ve mülk edinme hakkına malik kılmak. KFT, 1022

kitābet II Ar. Yazılmış yazı. MG, 197

kitābet III Ar. Yazma, kâtiplik. GT, 306

Kitāb-ı ‘azīz Kuran-ı Kerim. KFT, 1022

kitābī Ar. Ehli kitap denilen Yahudi ve Hristiyanlara verilen ad. KFT, 1022

Kitābullāh Ar. Kuran-ı Kerim. KFT, 1022

kitap Ar. Kitap. HOA, 253

kiteb Kitap. İM, 555

kitebe Kırk bayır. İH, 31

kiter- Gidermek. BV, 222; GT, 306; Gidermek, ortadan kaldırmak. İM, 555; Gidermek, uzaklaştırmak, yok etmek. KE, 232; Gidermek, arındırmak. KF, 142; Gidermek, uzaklaştırmak. MG, 197

kiteril- Ortadan kaldırılmak, yok edilmek. İM, 555; Giderilmek, uzaklaştırılmak, yok edilmek. KE, 232

kitik (Bıçak vb.) Kırık, kör. BM, 493

kitil- Gedilmek, gedik açılmak. MG, 197

kitire Far. Keven adındaki bitkinin kökünden çıkarılan sakız, kitre. CCI, 478

kitür- Getirmek. GT, 306; MG, 197

kivür- Girdirmek. BV, 222; Sokmak, göndermek. KF, 142; Sokmak. KFT, 1022

kivven Geven otu. BV, 222

kiy- Giymek. CCII, 624; GT, 293; KF, 142; MG, 198; Giymek, giyinmek. KK, 116

çüvre k.- Ters giymek, tersyüz edip giymek. CCII, 624

kiydir- Giydirmek. GT, 293

kiydür- Giydirmek. MG, 198

kiyik Vahşi hayvan, yabani hayvan. CCII, 624; Geyik. GT, 306; KK, 116; MG, 198; Av hayvanı. İM, 555; Yaban hayvanları. TZ, 202

kiyir- Girdirmek. TZ, 202

kiyiz (At takımında kullanılan) keçe. CCI, 478; Keçe. DM, 93; İM, 555; Kİ, 50; TA, 120; Döşek, keçe, yün. KFT, 1022; Yaygı, döşe, keçe. TZ, 202

kiymek Uzun kadın gömleği. KK, 116; Kiymek. TZ, 202

kiyür- Giydirmek. KE, 232 *bk.* **keður-; keyür-**

kiz- Gezmek, dolaşmak. GT, 306

kiz I Gez. MG, 198

kiz II Keçe. MG, 198

kiz III Kez, defa. İM, 555; Defâ, kere. MG, 198

kizle- I Gizlemek. BV, 222; KFT, 1022; Kİ, 50; KK, 116; MS, 131; TZ, 203; Gizlemek, saklamak. BM, 493; GT, 306; İM, 555; KE, 232; MG, 198; Gizlemek, aldatmak. TA, 120

kizle- II *Kitâb-ı Beylik’e göre ayrıca tımar manasında imiş. Dozy’de bu kelimenin manası yeri ekmek ve terbiye etmektir, lâkin hiçbir Türk lehçesinde bu manaya tesadüf edilmiyor.* Kİ, 50

kizlen- Saklanmak, gizlenmek. CCII, 624; GT, 306; İM, 555; KE, 232; KFT, 1022; KK, 116; TA, 120

kizlençü Gizli, saklı. KE, 232

kizli Gizli. GT, 306; TZ, 203

kizlü Gizli. KFT, 1022

klisea Yun. Kilise. CCII, 624

klisia Yun. Kilise. CCII, 624

ko I Koğu. TZ, 203

ko II Uğursuz. TZ, 203

ko- I Bırakmak, terk, boşaltmak. İH, 31

ko- II Koymak; yerleştirmek; çığır açmak. HOA, 253; Koymak, bırakmak; izin vermek, salıvermek; belirlemek, vermek. KE, 232; Koymak, bırakmak. KFT, 1022; Koymak. MS, 131 *bk. kod-; koy-*

arқasın k.- Dayanmak, yaslanmak. KE, 232

bākī k.- Kalıcı olmasını sağlamak, sürekli öyle bırakmak. KE, 232

rīšte k.- Püskül takmak. KE, 232

tārīh k.- Kitaba tarih vermek. KE, 232

tek k.- Sakinleştirmek, susturmak. KE, 232

tutuğ k.- Rehine koymak, tutsak vermek. KE, 232

kobir- Koymak, bir şeyi bir yere bırakmak. BM, 499

kobuz Aleti musikiye. Kİ, 77; Kopuz. TA, 120

kobuzçı (~ kobuzçı) Kopuz çalan kimse, kopuzcu. CCI, 478; **kobuzcu** Kopuzcu. TA, 120

koca I İhtiyar, yaşlı. KF, 142

koca II (~ koca) Koca, zevç. BM, 499; **koca** Koca. TZ, 203

koca III (~ koca) Mal sahibi, efendi, soylu. CCI, 478; **koca** Şeyh, ulu, efendi. TA, 120

kocadaş Bir ulu kişiye ait olan iki insan. TA, 120

kocalık İhtiyarlık. İH, 31

kocataş Bir efendinin iki kölesi ki yekdiğerlerine hacetaş derler. Kİ, 78

koç Koç. BM, 499; Kİ, 78; TA, 120 *bk. koçkar*

koç- (~ **koç-**) Kucaklamak. İM, 555; Kİ, 78; **koç-TZ**, 203

koçğar Koç, erkek koyun. KE, 232 *bk. koçkar*

koçkar (~ koçkar) Koç. BM, 499; DM, 94; GT, 306; İM, 555; Kİ, 78; KK, 116; TA, 120; Koç, erkek koyun. KE, 232; **koçkar** Koç. CCI, 478; CCII, 625; TZ, 203 *bk. koç; koçğar*

koçun- Rahatsız olup içtinap etmek, çekinmek. İH, 31

koçur Çorak. TZ, 203

koğ- Koymak, bırakmak, terk etmek. KE, 232 *bk. ko-; koy-*

kodı Aşağı, aşağıya. KE, 232

başın k. kıl- Başını aşağı eğmek, başını önüne eğip susmak. KE, 232

koduk (~ koduk) Sıpa. BM, 499; Eşşek sıpası. İH, 31; **koduk** Sıpa. TZ, 203

kofo Kova. İM, 555

koğ Göze, yemeğe düşen çöp süprüntü. İH, 31

koğa (~ koga) Kova. DM, 94; KE, 232; **koga** Koğa. TZ, 203 *bk. koğa; koğğa*

kogan Kıvılcım. TZ, 203

kogı Koğu. TZ, 203

koğur- Güvercin gibi kuşlar ötmek. İH, 31

koguz Çöğür denen bitki. TZ, 203

koķ- (~ kok-) Kokmak. KE, 232; KFT, 1022; Kİ, 79; **kok-TZ**, 203

kokaz Çöğür denen bitki. TZ, 203

koksu- Kokmak. TZ, 203

koku- Kokmak. TZ, 203

koķu Koku, rayiha. KFT, 1022; Koku. KF, 142; MS, 131

koķurđan Gırtlak, Konya'da *hümürtlek* derler. İH, 31

koķuruş Bitki adı. (?) BV, 222

koķut- Kokutmak. KE, 232

kokuz I Ağaçlı yer. BM, 499
kokuz II (~ **koğuz**) Alçak yer. BM, 499; **koğuz** Kİ, 79
kokuz III Su akıntısı, basık yer. TZ, 203
kol- (~ **kol-**) İstemek, rica etmek. KE, 232-233; **kol-** İstemek, talep etmek. CCI, 479; İstemek, rica etmek, elde etmek. CCII, 625
cidd kı- Gerçekten istemek. KE, 232-233
kol I Kol, taraf. MG, 198
kol II Kol. BM, 499; BV, 222; HOA, 253; İM, 555; KE, 232; KFT, 1022; Kİ, 78; MG, 198; TA, 120; Kol; el. DM, 94; GT, 307; KF, 142; El. KK, 116; Kol, elden dirseklere kadar olan kısım. MS, 131; **kol** Kol; el. CCI, 478-479; CCII, 625; Kol. TZ, 203 *bk. kal I, kar III*
kı. bağı Beşikte çocuğun ellerini yanlarında bağlayan bağ. KE, 232
kı. koy- Ellemek, el atmak. KF, 142
kol III Vadi. İM, 555; TA, 120
kol ol- Destek olmak. BM, 499
kol şap- El çırpma, el ile vurma. TZ, 204
kola Açık kahverengi. İH, 31
kolak bol- Kolu çolak olmak. İH, 31
kolağ Eyer bağı, kayış. KE, 233
kolan I (~ **kolan**) Kuşak, kemer. BM, 500; Kolan. DM, 94; KK, 116; TA, 120; Kolan halkası. İH, 31; **kolan** Semer bağı, kolan. CCI, 479; Semer kolanı. TZ, 204
kolan II (~ **kolan**) Yaban eşeği. KE, 233; KK, 116; **kolan** TZ, 203

kolansa (~ **kolansa**) Koltuk altı kokusu. KK, 116; **kolansa** TZ, 204
kolat Arslan; güçlü, kuvvetli, arslan gibi. TZ, 204
kolay (~ **kolay**) Kolay. MG, 199; Kolay, zor olmayan. MS, 131; **kolay** Kolay. TZ, 204
kı. eyle- Kolaylaştırmak. MS, 131
kı. ol- Kolay olmak. MS, 131
koladaş Arkadaş, yoldaş. GT, 307; Arkadaş, yoldaş, yardımcı. KE, 233
koladaşlaş- Birbiriyle arkadaş olmak. KE, 233
koladaşlık Arkadaşlık, yoldaşlık. KE, 233
kolduğ Koltuk. İM, 555
kolgaç Yarasa. İH, 31
kolla- Kollamak. TZ, 204
kolluk I Urba kolu. TZ, 203
kolluk II Yumruk, bilek. DM, 94; Bileklik. KK, 116
kolmak Rica, talep. CCI, 479
koltuğ Koltuk. HOA, 253
koltuğ (~ **koltuğ** ~ **koltuk**) Koltuk. BV, 222; HOA, 253; GT, 307; İM, 555; KF, 142; KK, 116; MG, 199; TA, 120; Koltuk, koltuk altı. DM, 94; Koltuk, kol altı. KE, 233; Kolun alt kısmı. Kİ, 78; **koltuğ** Koltukaltı. BM, 500; **koltuk** Koltuk, koltuk altı. CCII, 625; Koltuk. TZ, 204
kı. sasığı Koltuk altlarının kötü kokusu. İM, 555
koltuk yiyisi Pis kokusu. İH, 31
kolun At tayı. İH, 31
kom I Dalga, su dalgası. CCII, 625
k. hop- Dalga yükselmek. CCII, 625

kom II Hekim, doktor. BM, 500
koma Ortak; carıye. TZ, 204
komaklık Bırakma. KFT, 1023
komlak Şarap. TA, 120
komuç Büyük kepe. BM, 500
komut- Hoplatmak, teşvik etmek. İH, 31
onu k.- Heveslendirmek. İH, 31
kon- (~ **kon-**) Konmak, konaklamak. CCII, 625; Çadır kurmak. TZ, 204;
kon- Konmak, mola vermek için bir yere yerleşmek. GT, 307; İnmek, konaklamak. İM, 555; Konmak, yerleşmek. KF, 142; Vasil olmak, konmak. KI, 78; Konaklamak, yerleşmek. TA, 121
kon Manşet, kolluk. BM, 500
konaç Ayağın bilekten baldıra doğru olan bölümü, konç. CCII, 625
konak I Baştaki kepek. İH, 31
konak II Darı. İH, 31
konak III (~ **konak**) Konuk, misâfir. GT, 307; KF, 143; TA, 121; Misafir. İM, 555; KK, 116; **konak** Konuk, misafir. TZ, 204 *bk.* **konuğ**
konak IV Konulacak, ikamet edilecek mekân, menzil, han. İH, 31
konak tarıg Bir cins darı. İM, 555
Konakbay Zengin misafir (özel ad). DM, 94
konakla- I (~ **konakla-**) Evinde misafir etmek, konaklatmak. CCI, 479;
konakla- Misafir etmek. DM, 94; Misafir olmak. İM, 555; KK, 116; Ağrlamak, misafir etmek. TA, 121

konakla- II Şölen vermek. TZ, 204
konaklık Konaklama yeri. CCI, 479
konan- Nimet sahibi olmak. TZ, 204
konaş Komşu. KK, 116
konç (~ **konç**) Baldır, bacak. CCI, 479; **konç** Baldırın yukarı kısmındaki et ile onun üzerine giyilmiş mes veyahut çizme arasındaki boşluk. KI, 78
kondrak Far. Tütsü. CCI, 479
kondur- Barındırmak, misafir etmek, evinde konaklatmak. CCI, 479; Barındırmak, misafir etmek. CCII, 625
konğur I Koyun gözlü. TZ, 204
konğur II Üstü kırmızı altı beyaz. TA, 121
konıl- Bırakılmak. KFT, 1023
konıla- Kıskaçmak. TZ, 204
konrağ Çul. İM, 555
konran- Kendi kendine söylenmek, sokranmak. CCII, 625
konrov Çingirak, zil, küçük çan. CCII, 625
konrul- Yerinden sökülme; ayırmaya çalışılmak, sallanmak. KE, 233
konruğ Çul. İM, 555
konş Komşu. TZ, 204
konşı (~ **konşı**) Komşu. DM, 94; KFT, 1023; KI, 78; TA, 121; **konşı** CCI, 479
konşı (~ **konşı**) Komşu. GT, 307; **konşı** İM, 555; KE, 233
konşılâş- Komşuluk etmek. KE, 233
konşılık Komşuluk. İM, 555
konşılık Komşuluk. KFT, 1023
konşu (~ **konşu**) Komşu. BM, 500; **konşu** Ø KFT, 1023 *bk.* **konşı**

konşu Komşu. CCII, 625
konuk (~ **konuk**) Konuk, misafir. KE, 233; Ø KF, 143; Misafir. KFT, 1023; Kİ, 78; **konuk** Konuk, misafir. TZ, 204 *bk. konak*
ķ. ol- Misafir olmak. KE, 143
konukla- Ağırlamak. BM, 500; Misafir etmek, ağırlamak. GT, 307; Konuk etmek, ağırlamak. KE, 233; Misafir etmek. KFT, 1023
konuklık Misafirlik. KFT, 1023
konukluk Misafirlik. İM, 555; KFT, 1023; Kİ, 78
konul- Konulmak, (zaman) belirlenmek. KE, 233
konur Kumral, krem rengi. **gonur ün** Kalın kısık ses. İH, 31
koşur- Yerinden sökmek, ayırmaya çalışmak. KE, 233
konuş- Bir araya konmak, komşu olmak. Kİ, 78
konuş I (~ **konuş**) Akın etme, hücum. BM, 500; **konuş** Yağma. TZ, 204
konuş II Komşu. DM, 94 *krş.*
konşu
konuş III Konaklama yeri, göçüp konulan yer, mekân. CCII, 625
konuz Kın kanat böceği. BM, 500
koşuzan kırt Domuzlan böceği. İM, 555
ķop- I (Ortaya) çıkmak; yetişmek (büyümek). GT, 307
ķop- II (~ **kop-**) Kopmak yerinden ayrılmak. BM, 500; Kopmak. BV, 223; HOA, 253; KF, 143; Kopmak, ayrılmak. KE, 233; **kop-** Kopmak. TZ, 204
ķop- III Öfkelenmek; kalkmak, ayaklanmak. BM, 500

ķop- IV (~ **kop-**) Öldürdükten sonra tekrar dirilmek, ayağa kalkmak. İM, 555; **kop-** Yerinden kalkmak, yeniden dirilmek. CCII, 625
ķop- V Sökmek, yerinden çıkarmak. İM, 555; Bugünkü manasında. Kİ, 79; Mafsal yerinden çıkmak. TA, 121
ķop- VI Yükselmek, toz, fırtına vb. kopmak. BM, 500; Toz koparmak. TA, 121
ķop- VII (~ **kop-**) Yerinden kalkmak, ayağa kalkmak, meydana gelmek. KE, 233; Ayağa kalkmak. TA, 121; **kop-** CCI, 479
ķop- VIII Yükselmek. Kİ, 79
ķopar- I Harekete geçirmek, tahrik etmek. KE, 233
ķopar- II (~ **kopar-**) Koparmak, yerinden sökmek. BM, 500; Koparmak. BV, 223; KFT, 1023; Koparmak, kaldırmak. GT, 307; Yerinden sökmek. İM, 555; Yolmak, koparmak. Kİ, 79; Koparmak, kesmek. TA, 121; **kopar-** Koparmak. TZ, 204
ķopar- III (~ **kopar-**) Meydana çıkarmak, ortaya çıkarmak. İM, 555; Meydana getirmek, kurmak, inşa etmek. KE, 233; **kopar-** Kurmak, inşa etmek, yükseltmek. CCI, 479
ķopar- IV Öldükten sonra dirilmek. İM, 555
ķopar- V Yükseltmek, kaldırmak, (toz) havalanmak. KE, 233 *bk. ķopğar-*
ķoparıl- Meydana getirilmek, inşa edilmek, yapılmak. KE, 233

- koparmak** Bina, yapı. CCI, 479
- koparul-** Yerinden sökülme; toplanmak, bir araya gelmek. İM, 555
- kopgar-** Kaldırmak, ayağa kaldırmak, (toz) havalanmak. KE, 233 *bk.*
- kopar-**
- koplan** Kaplan. TZ, 204
- kopmaklık** Ölümünden sonra dirilme. CCII, 626
- kopsa-** İlahi söylemek. CCII, 626
- kopsagan** İlahi (Mezmur). CCII, 626
- Davud k.ı** Hz. Davud'un ilahileri, Mezmur. CCII, 626
- kopuk** Kopuk, kopmuş. KE, 233
- kopus** Kopuz. KFT, 1023
- koput-** Kaldırmak, hareket ettirmek, sallamak, ırgalamak. KE, 233
- kopuz** Telli çalgılar. BM, 500; Kopuz. İM, 555
- kor I (~ kor)** Kor, ateş hâlindeki odun, köz. KE, 233; **kor** Ateş közü. TZ, 205
- kor II** Bel bağı. Kİ, 79
- kor III** Vakit, sıra. Kİ, 79
- korgaşın** Kurşun madeni. CCI, 479; Kurşun, kurşun madeni. CCII, 626
- k.dan tontarma** Kurşun toka. CCII, 626
- korh-** Korkmak. CCII, 626
- kork-** (~ **korç-**) Korkmak. CCI, 479; CCII, 626; **korç-** Korkmak, ürkmek. BM, 500; Korkmak. BV, 223; DM, 94; GT, 307; HOA, 253; KE, 233; KF, 143; Kİ, 79; KK, 116; MG, 199; TA, 121; Korkmak, çekinmek. İM, 555 *bk.*
- koruk-**
- korçak** (~ **korkak**) Korkak. HOA, 253; KFT, 1023; Kİ, 79; KK, 116; **korkak** TZ, 205
- korçı** Korku. İM, 555; KF, 143 *bk. korçu*
- korçınç** Korkulu durum. İM, 556
- korçıt-** Korkutmak. KE, 233
- korkmak** Korku. CCI, 480
- korçmaklık** Korkma. KFT, 1023
- Korçmas** Korkmaz (özel ad). DM, 94
- korçmazlık** Korkmama. HOA, 253
- korçu** Korku. GT, 307; İM, 556; KF, 143; MG, 199; Korku; gönülden boyun eğme. MS, 130-131 *bk. korçı*
- korçucı** Korkan. KF, 143; Korkan; Tanrıya boyun eğen, gönlü korku ve saygı ile dolu olan, mütevazı. MS, 132
- korçud-** Korkutmak. KFT, 1023
- korçuğ** Korku. KE, 233; Ø KF, 143 *bk. korçu*
- k. al-** Korkmak, endişe etmek. KE, 233
- korkuk** Korku. CCII, 626
- korkunç** (~ **korçunç**) Korku. CCI, 480; **korçunç** Korkunç. BV, 223; MG, 199; Korkulu durum. İM, 556; Korku, korkunç. KE, 233
- k.ğa at-** Kendini tehlikeye atmak, kendine zarar verebilecek bir davranışta bulunmak. KE, 233
- k.nı könlige al-** Korkusunu içinde gizlemek. KE, 233
- k. bile** Korkuyla, ürkekçe. CCI, 480
- korkunç** İğrenç, korkunç. CCII, 626
- korkunç** kişi İğrenç, tiksindirici, korkunç kimse. CCII, 626

ķorkunçlıē Korkulu, korkunç. KE, 234
ķ. bol- Korkulu olmak. KE, 234
ķ. ķıl- Korkulu yapmak. KE, 234
ķorkunıl- Korkunulmak. KFT, 1023
korkunş Korkunç. TZ, 205
korkut- (~ **ķorkut-** ~ **ķorkuť-**) Korkutmak. CCII, 626;
ķorkut- İM, 556; KE, 234; KF, 143; **ķorkuť-** KK, 116
korla- I Horlamak, horuldamak. CCII, 626
ķorla- II (At için) yem torbasını görünce boēazından ses çıkarmak. İH, 31
korluk *Far.T.* Horlanmış kimse. TZ, 205
koron Raks, dans, horon. CCI, 480
korovul Kale duvarı, sur. CCII, 626
ķort- Korkutmak. TA, 121
ķoru- (~ **koru-**) Kayırmak, saklamak, himaye etmek. İH, 31; **koru-** Korumak. TZ, 205
ķoruē Korunan yer, saklanılan yer; harem. KE, 234
ķoruēun Türbe, mezar kubbesi. BM, 500
ķoruķ- (~ **koruk-**) Korkmak. KF, 143; KFT, 1023; **koruk-** TZ, 205 *bk. ķork-*
ķoruķ (~ **koruk**) Yetişmemiş üzüm. BM, 500; Koruk. BV, 223; Olmamış üzüm. DM, 94; Olmamış meyve. TA, 121; **koruk** Koruk. TZ, 205
ķorula- Korumak, himaye etmek. TA, 121
korulda- (Uykuda) horlamak. TZ, 205

ķoş- I (Yalan) söylemek, (yalan) tertip etmek. KE, 234
yalēan ķ- Yalan düzmek, uydurmak. KE, 234
ķoş- II (Yanına) koşmak, terfık etme. GT, 307; Koşmak. KF, 143; KK, 116
ķoş- III Ad veya lakap vermek. MS, 132
ķoş- IV Bir şeyi bir şeye yapıştırmak; iki şeyi birleştirmek; katmak, eklemek; takılmak. İM, 556; Birleştirmek, yan yana getirmek. Kİ, 79
koş- V Koşmak, atmak. TZ, 205
koş at Yanda yürütölen at, itaatli at. BM, 500
ķoş I Çift. İH, 31; Çift, mukabil, hemsaye, arkadaş, birlikte olan. Kİ, 79
ķoş II Yedekte çekilen at. Kİ, 79
ķoşdaş Arkadaş. Kİ, 79
koşıcı Şair. CCII, 626
koşıl- Birleşmek, bağlanmak. CCII, 626
ķoşlan- Kendine hayvan yedek koşmak, yedeklemek. KE, 234
ķoşlanıl- Hayvan yedeklenmek. KE, 234
ķoşuçu Saî, sayı, haber getiren, peyk; feyc. İH, 31
ķoşul- Eklenmek, takılmak. İM, 556; Katılmak, eklemek. KF, 143; Birleşmek. Kİ, 79
kotak Taşak. TZ, 205
kotaksız Taşaksız. TZ, 205
ķoťar- (~ **ķotar-** ~ **kotar-**) Boşatmak. BM, 500; Yemeēi servis yapmak. KK, 116; Yemeēi bir kaptan diēer bir kaba dökmek. TA, 121; **ķotar-** Yemeēi tabaēa servis yapmak. DM, 94;

- Tencereden sahana yemek koymak, Konya'da *kurtar*-derler. İH, 32; **kotar**-Kotarmak. TZ, 205
- kotur** (~ **ķotur**) Uyuz. CCI, 480; **ķotur** Hasta, zayıf. HOA, 253
- ķoturġan** Uyuz. TA, 121
- koturlu** Uyuz hastalığına tutulmuş, uyuz hastası. CCI, 480
- ķov I** Arkadan ķekiřtirme, gıybet, iftira. Kİ, 79
- ķov II** Ateşi tutuşturmaya yarayan kuru aġaķ kabuġu yahut ince ve kuru aġaķ dalı, kav. CCI, 480; Kav. TZ, 205
- ķov III** Yıldız ismi. Kİ, 79
- ķov-** (~ **ķov-** ~ **ķov-**) Kovmak. GT, 307; İM, 556; MG, 199; Kovmak, kovalamak, ardından gitmek. KE, 234; Kovmak, takip etmek. Kİ, 79; **ķov-** Kovmak. İM, 556; **ķov-** Kovmak, kovalamak. TZ, 205
- ķova** (~ **ķovā**) Kova. BM, 500; Bugünkü manasında, koġa, kova. Kİ, 79; **ķovā** Kova. İM, 556; KE, 234 *bk.* **ķoġa**; **ķovġa**
- ķovaġ** Yara kabuġu, saķ kepeġi. CCII, 626
- ķovak** Kof, iķi boş. KE, 234 *bk.* **ķovuk**
- ķovala-** Kovalamak. TZ, 205
- ķovan** Arı koġanı. İH, 32
- ķovan-** Kıvanmak, sevinmek, mutlu olmak. CCII, 626
- ķovanķ** Kıvanķ, sevinķ. CCII, 626
- ķovat** Ar. Gūķ, kuvvet. CCII, 626
- ķovġa** Kova. KE, 234 *bk.* **ķoġa**, **ķovā**
- ķovgu** Oyuk, obruk, ķukur yer. İH, 32
- ķovla-** Arkasından hoşuna gitmeyecek sōz sōylemek, iftira etmek. Kİ, 79
- ķovra** Anız, ot, kurumuş bitki sapı. CCII, 626
- ķovrun-** Kavrulmak. TZ, 205
- ķovřala-** Kalburlamak; karıştırmak, sarsmak, sallamak, ķalkalamak, kaġřalamak, iġřalamak, ırgalamak. İH, 32
- ķovu I** Kav, aġaķların gōvdesinde veya dallarında yetiřen bir tūr mantardan elde edilen ve ķabuk tutuřan, sūngerimsi madde. BM, 500
- ķovu II** Toprak, toz rengi. Kİ, 80
- ķovuk** Kovuk. BV, 223; Oyuk, ķukur, kovuk. İH, 32; İķi boş, oyuk. KE, 234; İķi boş olan her oyuk (delik deşik). Kİ, 80 *bk.* **ķovak**
- ķovul** Gūneř almayan ķukur yer. MG, 199
- ķovun** Kavun. CCI, 480; TZ, 205
- ķovur-** Kavurmak. TZ, 205
- ķovurdak** Kakırdak. TZ, 205
- ķovurluk** Kavurga. TZ, 205
- ķovuř-** Kavuşmak. CCII, 627
- ķovuř** (~ **ķovuř**) Kovuk, oyuk. CCII, 627; **ķovuř** Kovuk, boş. MG, 199
- ķoy- I** Dōkmek. Kİ, 80
- ķoy- II** Hastalıġı zahir olmak. Kİ, 80
- ķoy- III** İndirmek. TA, 121
- ķoy- IV** (~ **ķoy-**) Koymak. BV, 223; HOA, 253; KFT, 1023; Bırakmak, terk etmek, koymak. CCII, 627; Koymak, bırakmak. BM, 500; GT, 307; KK, 116; MG, 199; Terk etmek; izin vermek; bırakmak, atmak; bir şeyi bir yere koymak. İM, 556; Koymak, bırakmak; terk

- etmek; dökmek; indirmek, (zaman) belirlemek, vermek. KE, 234; Koymak; sokmak; bırakmak. KF, 143; **koy-** Bırakmak, koymak; bağışlamak, serbest bırakmak; ayrılmak. CCI, 480; Koymak. TZ, 205 *bk.*
- ko-; koğ-**
- cüdā k.-** Ayırmak. KE, 234
- erk k.-** İrade, kudret vermek. KE, 234
- minnet k.-** Yaptığı iyiliği başa kakmak. KE, 234
- soñ k.-** Ertelemek, geciktirmek. KE, 234
- soñka k.-** Ertelemek, geciktirmek. KE, 234
- vañt k.-** Zaman belirlemek. KE, 234
- k.ı vir-** Salıvermek. KF, 143
- koy-** V (~ **koy-**) Salıvermek, bırakmak. TA, 121; **koy-** Vazetmek. Kİ, 80
- koy (~ koy)** Koyun. BV, 223; GT, 307; KE, 234; KFT, 1023; **koy** CCI, 480; CCII, 627; TZ, 205 *bk.* **koyın; koyun k. biti** Kene. İM, 556; Koyun. KE, 234
- k. közlüg bol-** Gözü koyun gözü gibi olmak. KE, 234
- k. sürüki** Koyun derisi, meşin. CCI, 480
- koyan (~ koyan)** Tavşan. BM, 500; İM, 556; Kİ, 80; TA, 121; **koyan** CCI, 480; CCII, 627 *bk.* **davuşğan**
- koygan kişi** Bağışlayan, serbest bırakan kimse. CCI, 480
- koygaş-** Koyun koyuna uyumak. CCII, 627
- koygaşuñ** Koynuna girmiş, koynunda yatan. KE, 234
- koyı-** Koymak, bir şeyi bir yere bırakmak. BM, 500 *bk.*
- ķobir-**
- ķoyın-** Koyulmak. İM, 556
- ķoyın** Koyun. HOA, 253; KF, 143; KFT, 1024 *bk.* **ķoy;**
- ķoyun**
- ķoyķa** Omuzla arka arası. İH, 32
- ķoyma-** Yüz çevirmek, engel olmak. TZ, 206
- ķoymaķ** Bırakmak, terk etmek. KE, 234
- cüdā k.** Ayırmak. KE, 234
- ķoymatsız** Çobansız, güden kişi olmaksızın. KE, 234
- ķoymıç** Leğen kemiği, kuyruk sokumu kemiği. CCI, 480
- ķoymuç** Bir şeyin gerisi. İM, 556
- ķoyın** Koyun. KE, 234 *bk.* **ķoy;**
- ķoyun**
- ķoyu** Koyu. BV, 224
- ķoyuğ** Koyu. BV, 224; Koyu, katı. İM, 556; KE, 234
- k. bol-** Katılaşımak, koyulaşmak. KE, 234
- k. kıl-** Katılaştırmak, koyulaştırmak. KE, 234
- ķoyuğluķ** Yoğunluk, kesiflik. İM, 556
- koyul-** I Bırakılmak, konulmak. CCII, 627
- ķoyul-** II İlaç damlatılmak. İM, 556
- ķoyul-** III Konulmak; bırakılmak, terk edilmek. İM, 556; Konulmak, bırakılmak. KE, 234
- ķoyul-** IV Koyulaşmak. İM, 556; Akmak, akan şeyler koyulaşmak, (yağmur) şiddetlenmek. KE, 234
- ķoyul-** V (Köpek) ulumak. Kİ, 80
- koyun I** Elbisenin içi, koyunu, koltuğa doğru kısmı. TZ, 206
- ķoyun II** Göğüs, bağır. Kİ, 80

koyun III Koyun, iç taraf. İM, 556

koyun IV (~ koyun) Küçükbaş hayvan, koyun. BM, 500; Koyun. DM, 94; KE, 234; KK, 116; TA, 121;; Koyun. KFT, 1024; Koyun (hayvan). Kİ, 80; **koyun** Koyun, iki yaşındaki koyun. TZ, 206 **bk. koy; koyın; koyun**

koyun- Su dökünmek. İM, 556

koyun yozla- Kısır kalmak, yozda kalacak sağmal olsa ağıla getirilir. İH, 32

koyurmak Suyu çekilmiş, katı, yoğun. CCII, 627

koyuş- Karşılıklı bırakmak, terk etmek. KE, 235

koz (~ koz) *Far.* Ceviz. BM, 500; BV, 224; DM, 94-95; GT, 308; HOA, 253; İM, 556; KF, 143; KFT, 1024; Kİ, 80; TA, 121; **koz** CCI, 480; TZ, 206

k. halvâsı Ceviz helvası. DM, 94-95

k. işi Ceviz içi. DM, 94-95

k. yağı Cevizden çıkarılan yağ, ceviz yağı. CCI, 481

kozak (~ kozak) Yeşil kabuklu ceviz, buna benzer yuvarlaklar. İH, 32; Çam fıstığı. Kİ, 80; **kozak** Kozak. TZ, 206

kozar Cam. İM, 556

kozgalış- Karıştırmak, deşelemek, karıştırarak aramak. CCII, 627

kozgar- Sözü çevirmek. TZ, 206

kozi (~ kozi) Kuzu. CCI, 481; CCII, 627; **kozi** DM, 94; Kİ, 80

kozlu helva Kozlu helva. İH, 32

kozu kulağı Kuzu kulağı (nebat). Kİ, 80

kozu Kuzu. TA, 121

köbek (~ köbek(g)) Göbek, karın ortasında bulunan çukurluk. BM, 493; Göbek. DM, 95; İM, 556; KF, 143; KFT, 1024; MS, 132; TZ, 206; **köbek(g)** Göbek, göbek bağı. KE, 235

köbelek I Çoban köpeği. TZ, 206

köbelek II Kelebek. CCII, 627

köbkök Gömgöy. Kİ, 50

köbö- Kabarmak, şişmek. CCII, 627

köbür Köprü. DM, 95

köbürçük Sandık, kutu. TZ, 206

köç Göç, göçmek. BM, 493; Göç. KE, 235; Bugünkü manasında [Arapça tercümesine bakılırsa, kafilenin içinde kadın bulunduğu takdirde *köç* denilmekteymiş]. Kİ, 50

köç- Yolculuk etmek, sefer etmek, gitmek, göçmek. BM, 493; Göçmek. CCII, 627; GT, 308; KE, 235; KK, 116; TA, 121; Göçmek, nakletmek. İM, 556; Köçmek. Kİ, 50 **bk. sefer et-; kit-**

köçe Bulgur. TZ, 206

köçken Kerkes kuşu. Kİ, 50; Kartal. TA, 122

köçmek Göçmek. KE, 235

köçür- Göçmesini sağlamak, göçürmek. CCII, 627; Göçürmek, nakletmek. KE, 235

köfük Tüylü köpek. DM, 95

köfün Köfün, küfe. İH, 32

kög Gökyüzü. TZ, 206

kög(ü)s Göğüs. KE, 235

kögem Gövem eriği. TZ, 206

kögen I Gövem eriği. TZ, 206

kögen II *Moğ.* Kavun, karpuz vb. bitkilerin yerde sürünen sapı. CCII, 627

kögenek Samur denen hayvan. TZ, 206

- köger-** Küflenmek. GT, 308
kögerçin Güvercin. GT, 308; İM, 556; KE, 235
kögerçün Güvercin. İM, 556
kögis Göğüs. CCII, 627
kögs Göğüs. KF, 143
kögüs Göğüs. BV, 224; DM, 95; GT, 308; KFT, 1024; MG, 200; TA, 122
köğüslüg Göğüslü, göğsü olan. KE, 235
kök çüber Ucu kırık kılıç. Kİ, 51
kök I Döl suyu. TA, 122
kök II Gökyüzü. CCI, 481; KK, 116; Gökyüzü, gök. CCII, 628; Gökyüzü, sema. DM, 95; TA, 122; Gök. GT, 308; KF, 143; Gök, sema. İM, 556; Gök, gökyüzü. KE, 235; MG, 200; MS, 132; Sema. Kİ, 51
k. ötmeki İsa'nın bedenini temsil eden, gökten inen ve İncil'de yiyenlerin ölümsüzleşeceği belirtilen ekmek. CCII, 628
k. hanı Göğün kralı, Hz. İsa. CCII, 628
k., yer hanı Göğün ve yerin kralı, Hz. İsa. CCII, 628
k.tegi hanlık Göklerin egemenliği. CCII, 628
k. açıl- Karanlık dağılmak, yoğunluğunu yitirmek. KE, 235
kök III Kök, ırk. BM, 493; Kök, asıl, soy, akraba. CCI, 481; Kök, asıl. GT, 308; Asıl, esas. TA, 122; Kök. TZ, 206 *bk. tamar*
k.li Kökü olan, asıl. TZ, 206
k.deş Bir kökten olan. TZ, 206
kök IV Kök, taze, çiğ. KFT, 1024; Cins, kök. Kİ, 51
kök V Mavi, gök. BV, 224; Mavi. CCI, 481; DM, 95; İM, 556; KK, 116; TA, 122; Yeşil. CCII, 628; Yeşil, gök rengi. GT, 308; Gök, mavi; mavimsi boz, karamtırak boz. KE, 235; Renk (açık mavi). Kİ, 50; Gök renk, mavi. TZ, 206
k. bol- Mavi, mavimsi olmak. KE, 235
k. közlüg bol- Gözü mavi olmak. KE, 235
k.lık Göklük, mevlilik. TZ, 206
k. berez Lacivert. TZ, 206
kök yolu Hacılar yolu, saman hırsız yolu. Kİ, 51
kök(ü)s Göğüs. CCII, 628; İM, 557; KK, 116; TZ, 207
kökçe Yeşil, yeşil renkli. CCII, 628
kökçek Güzel, yakışıklı. BM, 493; Güzel. BV, 224; TZ, 206; Güzel, hoş, iyi. İM, 556-557; Gökçek, güzel. KE, 235; İyi, güzel. MG, 200 *bk. körüklü; şimid*
k. gümân tut- Hakkında iyi düşünmek. İM, 556-557
k. kör- Beğenmek, tasvip etmek. İM, 556-557
k. bol- Güzel olmak. KE, 235
kökçübür Ucu kırık kılıç. BM, 493
köken I Erik. BM, 493; Kİ, 51
köken II Şeftali. TA, 122
köker- Göğermek. TZ, 206
kökerçin Güvercin. TZ, 206
kökle- Olmak, kökleşmek. Kİ, 51
köklük Nesep, soy sop. İM, 557
kök nar Çam fıstığı. İH, 32
kökre- Gürlemek. CCI, 481; Kİ, 51; Kükremek. TZ, 207
kökrek Kadavra, ceset. TA, 122
kökremek Gürleme, gök gürlemesi. CCI, 481; Gürlemek. Kİ, 51; Gök gürlemesi. TA, 122

köks Göğüs. BM, 493 *bk. döş*
kökün Erik. Kİ, 51
kökürdeş Süt kardeşi. TA, 122
kökürmek Gök gürlemesi. DM, 95
köl kırgı Bir çeşit balıkçıl kuş. BM, 493
köl Su birikintisi, göl. CCII, 628; Göl. İM, 557; TA, 122; Köl. TZ, 206
kölçük Küçük göl. İM, 557
köledge Gölge. KFT, 1024
köledgelen- Gölgelemek. KFT, 1024
kölege Gölge. CCI, 481; CCII, 629; MS, 132
kölek Gölge. TA, 122; TZ, 207
köletke Gölge. GT, 308; TZ, 207
k. eyle- Gölge etmek. TZ, 207
kölge Gölge. DM, 95; GT, 308; KF, 143; TA, 122
kölgeç Başa sarılan nesne. TZ, 207
kölgey Kölge, hayal. Kİ, 51; Gölge. BM, 493; KK, 116
kölige Gölge. BV, 225; İM, 557; KE, 235
k. kııl- Gölge yapmak. KE, 235
köligelen- Gölgelemek. İM, 557; Gölgelemek, gölge yapmak. KE, 235
köligelik Gölge. İM, 557
kölik(g) Binek hayvanı. KE, 235 *bk. kölük*
kölük Davar. BM, 493; Yük ve binek hayvanı. İM, 557; Binek hayvanı. KE, 235; Binek hayvanlarının genel adı. TA, 122 *bk. kölik*
köm- Gömmek. CCI, 481; KFT, 1024; KK, 116; MG, 200; TZ, 207; Gömmek, gizlemek. İM, 557; Gömmek, gizlemek, ateşte pişirmek, külbastı yapmak. KE, 235; Gömülmek. Kİ,

51; Gömmek, defnetmek. TA, 122
kömeç Mayasız hamurdan yapılmış ekmek. CCII, 629; Çörek; bir çeşit yemek. KE, 235
kömil- Gömülmek. İM, 557
kömiş Gümüş. CCII, 629
kömkök Masmavi. DM, 95; KK, 116; Ø Kİ, 51 *bk. köbkök*
kömlek Gömlek. DM, 95; KK, 116; TZ, 207
kömül- Gömülmek. CCII, 629; İM, 557; KFT, 1024
kömül Gönül. DM, 95
kömlüdürük Genellikle hayvanlara takılan göğüs kemeri. CCI, 481; Atın göğsündeki kayışların iltisak noktasında yapılan süs; at ve devenin gerdanına astıkları mercan halkası. Kİ, 51; At göğüslüğü. MG, 200; Göğüslük. TA, 122
kömülgen Şiddetli çamur. Kİ, 51
kömür Kömür. BM, 493; CCI, 481; DM, 95; GT, 308; İM, 557; KF, 144; MS, 132; TA, 122; TZ, 207; Bugünkü manasında. Kİ, 51
kömürçi Kömür. DM, 95
kön I Gönül, ruh. KK, 116
kön II Post, tüylü deri. BM, 494; Deri, gön, kösele. GT, 308; Gön, hayvan derisi. KE, 235; Meşin, gön. Kİ, 51; Gön. TZ, 207
kön- Yanmak. BM, 493
köñ(ü) Gönül, kalp, yürek, sevgi, istek, düşünüş. KE, 235-236
k.i açıl- Sıkıntısı dağılmak, ferahlamak. KE, 235-236
k. bağla- Niyet etmek, yapmayı düşünmek. KE, 235-236

- k.i bulğan-** Yüreği kalkmak, kusacak gibi olmak. KE, 235-236
- k.i katıg bol-** Taş yürekli olmak; sıkıntılı olmak. KE, 235-236
- k.i tar bol-** İçi sıkılmak. KE, 235-236
- k.i ur-** Kalp çarpmak. KE, 235-236
- k.ige al-** Anlamak, idrak etmek. KE, 235-236
- k.in kötür-** Vazgeçirmek. KE, 235-236
- k.inge tüş-** Hatırlamak. KE, 235-236
- k.ini aç-** İçini açmak, ferahlatmak; hidayete erdirmek. KE, 235-236
- k.ini köydür-** Üzüntü veya sevgiden kalbi yanıp tutuşmak. KE, 235-236
- könçek** Pantolon, şalvar. CCI, 481; Giysi. DM, 95; KK, 116; Pelerin gibi omuza alınan bir elbise. İM, 557; Urba, iç donu. KFT, 1024; Don. KF, 144; TA, 122; Urba. TZ, 207
- könçekli keçik** Ayaklarında pelerine benzeyen tüyleri olan bir hayvan. İM, 557
- könçekli kögerçin** Paçalı güvercin. İM, 557
- könçük** Cep. İM, 557
- könder-** Düzeltmek, doğrultmak. CCI, 481; CCII, 629; Göndermek, yollamak. İM, 557; Göndermek. KF, 144; Kİ, 51; TZ, 207; Koymak, bırakmak. MG, 200
- köndür- I** Göndermek, yollamak. İM, 557; Göndermek, yöneltmek, doğrultmak, yüreklendirmek. KE, 235
- köndür- II** Yakmak. BV, 225
- köndürmek** Göndermek, yöneltmek, doğrultmak. KE, 235
- köne** Kene denen hayvancık. TZ, 207
- köne suvu** Cıva. CCII, 629
- köne** Yanmış, yanan. CCII, 629
- könel-** Bir şeye kabiliyetli olmak, becermek. CCII, 629
- Tatar tilge k.-** Tatar dilini, Kıpçakçayı doğru konuşmak. CCII, 629
- könen-** Tatmin olmak, memnun olmak. CCII, 629; Nimet sahibi olmak. TZ, 207
- könesu** Cıva. CCI, 481
- könğlek** Gömlek. TZ, 207
- köni** Doğru. BV, 225; GT, 308; Doğru, gerçek, adil, dürüst. CCII, 629; Doğru, yanlış olmayan. İM, 557; Doğru, gerçek, tam. KE, 235
- k. yoluğ bul-** Doğru yolu bulmak. KE, 235
- könile-** Kıskanmak, haset etmek. TZ, 208
- könilik** Doğruluk. GT, 309
- könkök** Masmavi. DM, 95 *krş.*
- kömkök**
- könlek** Gömlek. GT, 308; İM, 557; KE, 235; KF, 144; KFT, 1024; TA, 122
- könlek** Gömlek. Kİ, 51
- könligle al-** Korkusunu içinde gizlemek. KE, 233; Korkunç. MG, 199
- könü** Doğru, dürüst, samimi; helal. CCI, 481; Doğru, gerçek, adil, dürüst. CCII, 629
- könü halık** Doğru, dürüst, samimi yaradılışlı, dindar. CCI, 482
- könü kılı** Doğru, dürüst, samimi yaradılışlı, dindar. CCI, 482
- könül-** Doğru yola girmek. İM, 557; Yönelmek, doğrulmak. KE, 236

könül Gönül, hatır. BM, 494; Gönül. BV, 225; KF, 144; KFT, 1024; MS, 132; TA, 122; Gönül. CCI, 482; Gönül. CCII, 630; Gönül, kalb. GT, 308; Gönül, kalp. İM, 557; Gönül; *Kitâb-ı Beylik*'te *könül* olup "nefs" manasında kullanılmıştır. Kİ, 51; Gönül, kalp. MG, 200
k. aç- Teselli etmek, gönül almak. CCI, 482
k. açırgamaş Üzüntü, pişmanlık. CCI, 482
k. içinde ayt- Bir şey hakkında düşünmek, bir şeye karar vermek. CCI, 482
arıksuz k. Saf olmayan kalp. CCII, 630
égi k. İyi niyet, temiz kalp. CCII, 630
ênç k. Huzurlu gönül. CCII, 630
kérti k. Samimi kalp. CCII, 630
k.ü aynı- Midesi bulanmak. CCII, 630
k.ü bulan- Midesi bulanmak. CCII, 630
k. közi Kalp gözü. CCII, 630; Gönül gözü. İM, 557
k. köynügi Gönül yanığı, gönülden yanma. İM, 557
k. kıp- Heyecanlanmak. İM, 557
k. tön- Gönül dönmek, kötü şeyler düşünmek. İM, 557
k.i bulğan- Aklı karışmak. İM, 557
k.ine tüş- Hatırlamak. İM, 557
k.inden kıçür- Düşünmek, hatırına gelmek. İM, 557
könülele Gömlek. KFT, 1024

könülik Adalet, doğruluk. CCII, 630
könüllü Gönüllü. CCII, 630
égi k. İyi niyetli, temiz kalpli. CCII, 630
miskın k. Alçak gönüllü. CCII, 630
könüllü Gönüllü. CCI, 482
könüllüg Gönüllü. BV, 225
könülsüz Gönülsüz, inanmadan. İM, 557
könülsüz Korkak, kalbi zayıf. KE, 236
könülik Adalet, doğruluk. CCII, 630
k. avalı Adaletin kaynağı. CCII, 630
könülükçe Adilce, adaletlice, adaletle. CCII, 630
köp Çok. BV, 225; GT, 309; KFT, 1024; MG, 201; TA, 123; Çok, fazla. CCI, 482; İM, 557; Çok, daha çok. CCII, 630; Çok, hep, bütün. KE, 236; Çok, kesir. Kİ, 52; Çok, hayli. TZ, 208
k. bol- Çoğalmak. TZ, 208
köp kurla Sık sık. CCI, 482
köp- Taşmak. TZ, 208
köpçük Teğelti, eyerin altına konulan keçe. BM, 494
köpden Çoktan, çoktandır. CCII, 630
köpek it Köpek. TA, 123
Köpek I İsmi has. Kİ, 52
köpek II Köpek. BM, 494; CCI, 482; İt nev'inin iri ve tüylü nevi. İH, 32; Çok tüylü köpek. Kİ, 52
köpge dýyri Uzun süre. CCI, 482
köpik(g) Köpük. KE, 236
köpiklen- Köpüklenmek. KE, 236
köpirek Çokça. KFT, 1024
köpkök Masmavi. KK, 116
köplek İlkbaharda açar güzel kokar nergis çiçeği. İH, 32

köpleş- Çoğalmak, çok sayıda olmakla övünmek. KE, 236

köplik Çokluk, fazlalık. İM, 557

köplük Çokluk, fazlalık. İM, 557

köpri Köprü, sırat köprüsü. MS, 153; Köprü. KF, 144; TA, 123; TZ, 208

köprü Köprü. CCI, 482; Bugünkü manasında, Türkmenlerde ise yalnız büyük asma köprü. Kİ, 52

köprücük Geyrek kemiği. İH, 32

köprüg Köprü. İM, 557

köptelük *Far.T.* Köfte yapmaya yarayan öğütülmüş bulgur, köftelik. CCI, 482

köpten Çoktan, çoktandır. CCII, 630

köpü- Astarlı olan elbiseyi silkmek. Kİ, 52

köpük I Köpük. BM, 494; BV, 225; İM, 557; KFT, 1024; TZ, 208 *krş.* **köfük**

k.i çık- Köpüklenmek. TZ, 208

köpük II Tüylü köpek. DM, 95; Bugünkü manasında. Kİ, 52

köpüklen- Köpüklenmek. GT, 309

köpür- Bugünkü manasında. Kİ, 52

kör- Görmek. BM, 494; BV, 225; CCII, 630; GT, 309; İM, 558; KF, 144; KK, 116; MS, 132; TA, 123; TZ, 208; Görmek; uyanık olmak, uyanık durmak. CCI, 482-483; Görmek, kabul etmek, saymak; görünmek. KE, 236; Bugünkü manasında. Kİ, 52; Görmek (iktidarî yardımcı fiil olarak). MG, 201-202

tüş k.- Düş, rüya görmek. CCI, 482-483

hayz k.- Aybaşı olmak.

helâl k.- Helal kabul etmek.

mübâh k.- Sakıncasız kabul etmek.

rây k.- Şüphelenmek, tedbir almak.

şavâb k.- Sevap kabul etmek. KE, 236

kör I *Far.* Gözü görmeyen, kör. CCI, 482; Kör. GT, 309; KK, 115; MG, 201; Kör, göremeyen. İM, 557; KE, 236; Kör, âmâ. BM, 494; KFT, 1024; Kör, gözleri görmeyen kimse. KF, 144; Gözü görmeyen. TZ, 208

bk. türleg; karağu

k. ol- Kör olmak, görme duyusunu kaybetmek. BM, 494

k. bol- Gözleri görmemek. KE, 236

k. kıl- Kör etmek. KE, 236

k. eyle- Kör etmek. KF, 144

kör II *Far.* Mezar. BM, 494; TZ, 208; Mezar, kabir. CCII, 630

köralma- Nefret etmek, tiksirmek, iğrenç bulmak. CCII, 631

kördüğüm Kördüğüm. BV, 226

kördür- Göstermek. Kİ, 52

köre Bakarak, göre. CCII, 631; Göre (edat). GT, 310; KFT, 1025; MG, 202

körel- Kör olmak, körleşmek. KE, 236

kören Gören. Kİ, 52

körgez- Göstermek. KFT, 1025

körgü Görünen, görünüşlü. KE, 236

k. teg kız Kız görünüşlü erkek. KE, 236

körgüz- Göstermek. CCI, 483; GT, 310; KFT, 1025; KK, 117; MG, 202; Göstermek,

açıklamak. CCII, 631 *bk.*
körgez-
körgüzmek Gösterme, gösteri. CCI, 483
köri Davul. DM, 95
körin- Görünmek. KFT, 1025; MG, 202
körk Güzellik. CCI, 483; CCII, 631; GT, 310; Kİ, 52; Güzellik, iyilik. MG, 202
körkebay Güzel. GT, 310
körkez- Göstermek. KE, 236; TZ, 208 *bk.* **körkiz-, körküz-**
körkiz- Göstermek. KE, 236 *bk.*
körkez-; körküz-
körkizil- Gösterilmek. KE, 236
körkizmek Göstermek. KE, 236
körkli Güzel. CCII, 631; GT, 310
körklü Güzel. CCI, 483; GT, 310; Kİ, 52; Güzel, iyi. MG, 202
körklüg I Görünüşlü, biçimli. KE, 236
körklüg II Güzel. KE, 236; Güzel, iyi. MG, 203
körksizlik Çirkinlik. CCI, 483
körksüz Çirkin. CCI, 483; GT, 310; Çirkin, güzel olmayan. KE, 237 *bk.*
körsüz
körküz- Göstermek. İM, 558; KE, 237; Kİ, 52; TZ, 208 *bk.*
körkiz-; körkez-
körmek Görme, görüş. CCI, 483
körmeklik Görme. KFT, 1025
körmez Kör, görmeyen. KE, 237
k. bol- Görmemek. KE, 237
k. kııl- Görmeyen yapmak. KE, 237
körpe I İki üç aylık kuzu derisi. CCII, 631
körpe II Körpe, süt emen kuzu. Kİ, 52
körpe III Pek taze, yeni çıkmış ot; her şeyin tazesı. İH, 32
körse- Şehveti artmak, cinsel isteği güçlenmek. KE, 237;

Bir kadınla yatmak için şehveti artmak. Kİ, 52
körset- Göstermek. TZ, 208
körsüz Çirkin, güzel olmayan. KE, 237 *bk.* **körksüz**
körtül Kuvvetli, şiddetli. Kİ, 53
körüglüg Güzel görünen, görülmesi gereken. KE, 237
körükli Güzel. TZ, 208
körüklü Güzel, yakışıklı. BM, 494; Güzel, görklü. KFT, 1025 *bk.* **kökçek; şimid**
körüklürek Güzelce. KFT, 1025
körül- Görülmek. İM, 558
körümli Güzel, gösterişli, çekici, cazip. CCII, 632
körün- Görünmek. BM, 494; BV, 226; CCI, 483; CCII, 632; GT, 310; KE, 237; KF, 144; Kİ, 52; MG, 203; Göz ile görünmek; açık olmak, ortaya çıkmak; görülmek. İM, 558
körünmek Görünme. CCI, 483
körünmez Görünmez, görünmeyen. KE, 237
k. bol- Görünmemek. KE, 237
körüş- Görüşmek. GT, 310; Karşılaşmak, tesadüf etmek; vedalaşmak, Allahımsarladık demek. İM, 558; Görüşmek, birbirini görmek. KE, 237; Musafaha etmek. Kİ, 53
körüşmek Görüşmek, birbirini görmek, karşılaşmak. KE, 237
körövse- Görmek istemek, arzulamak. CCII, 632
köse- I Ateşi parlatmak, karıştırmak. İH, 32; Ateş karıştırmak. KE, 237
köse- II Gıpta etmek, candan özlemek. İH, 32
köse *Far.* Köse. DM, 95; KK, 117; TA, 123; TZ, 208; Çenesinde az sakallı,

sakalsız. İH, 32; Köse, sakalı olmayan. İM, 558; Köse, sakalı, bıyığı çıkmayan. KE, 237
kösegi Eğseren, ıskara. TZ, 208
köseğü Ateş karıştırmaya yarayan araç. KE, 237
köser Yatak örtüsü, kilim. BM, 494
kösev Eğseren, ıskara. TZ, 208
kös-könü Dosdoğru, doğru. CCII, 632
kösşubān Sol baş parmağa takılan yüzük. HOA, 253
köslün- Sıralanmak, dizilmek, dizi başı. İH, 32
kösnü- Kadın çiftleşmeye istahlanmak. İH, 32
kösnük Pek iştahlı, çiftleşmek ister dişi. İH, 32
kösnüyüptür Kısır. TZ, 208
kösöv Ateşi karıştırmaya yarayan demir, ocak demiri. CCII, 632
kösrük Göğüs altındaki eyeği kemiği. İH, 32
kössüz etmek Köstebek. BM, 494
köstebek Gözsüz tarla faresi. İH, 32; Köstebek. TZ, 208
köstek At ayağına vurulan bağ. İH, 32; Köstek, hayvanların ayağını bağlayan bağ. KE, 237; Köstek. TZ, 208
k. ur- Köstekle bağlamak. KE, 237
köstekle- Kösteklemek. TZ, 209
köster- Göstermek. KF, 144; Kİ, 53; MS, 132
kösül- Açmak, uzatmak, ayağı uzatarak oturmak. CCII, 632
ayak k.- Ayaklarını uzatarak oturmak. CCII, 632
kösür Çocuğun adım atıp yürümesi, ayaklarının bağı açılması. KE, 237

k. bol- Yürümeye başlamak. KE, 237
kösürükle- (Atın ayağını) zincirlemek, kösteklemek, bukağı takmak. CCII, 632
at k.- Atın ayağını kösteklemek. CCII, 632
kösüz Gözsüz, kör. KE, 237
köş Göç, göçmek. BM, 493
köş- Göçmek. TZ, 209
köşege Perde, cibinlik. CCI, 483
köşek Deve yavrusu. BM, 494; Kİ, 53; TA, 123; TZ, 209
köşelig Köşeli. KE, 237
köşene Kubbe. TZ, 209
köşk *Far.* Köşk, süslü ev. KE, 237; Köşk, kasır. Kİ, 53; Köşk, saray. TZ, 209
köt Anüs, makat. BM, 494; Göt. BV, 226; DM, 96; Kaba et, kıç. CCI, 483; Makad. İM, 558; Arka, bugünkü manasında. Kİ, 53; Kıç. KK, 117; Oturak yeri, kıç. TA, 123; Kıç, göt. TZ, 209
kötcek Kıç, insanın arka kısmı. MS, 132
köten Ham deri. TZ, 209
kötenci Atın üzengisini tutan. BM, 494
köter- Götürmek. BV, 226; Kaldırmak, yükseltmek. CCII, 632; Kaldırmak, götürmek, taşımak. GT, 310; Kaldırmak, yükseltmek; nakletmek, taşımak. İM, 558; Kaldırmak. KF, 144
köteril- Kaldırılmak, yükseltilmek. İM, 558
kötert- Taşıtmak. İM, 558
köterül- Yükseltilmek, kaldırılmak; taşınmak. İM, 558
kötir- Bağışlamak. CCII, 632
kötle- Arapça tercümesi kâfi derecede anlaşılmıyor, nüshaya bakılırsa “götünü kullanmak” diye tercüme

- etmek lâzım gelir,
bugünkü Kazan Tatar
lehçesinde “caymak”
manasındadır. Kİ, 53;
Götlemek. TZ, 209
- kötlen-** Götlenmek. TZ, 209
- kötrem** Kötürüm, eli ayağı
tutmayan. İM, 558
- kötrül-** Kaldırılmak, götürülmek.
GT, 311; Kaldırılmak;
taşınmak. İM, 558;
Götürülmek. KFT, 1025;
Kaldırılmak. MG, 203
- kötür-** Taşımak, götürmek. BM,
494; Götürmek. BV, 226;
KF, 144; KFT, 1025; Kİ,
53; KK, 117; TA, 123; TZ,
209; Kaldırmak,
yükseltmek; taşımak,
götürmek. CCII, 632;
Kaldırmak, götürmek,
taşımak. GT, 311; MG,
203; Kaldırmak; taşımak.
İM, 558; Götürmek,
taşımak; kaldırmak,
dikmek; son vermek,
gidermek. KE, 237
- başın k.-** Başını yukarı
kaldırmak. KE, 237
- budın k.-** (Köpek işemek
için) bacağına kaldırmak.
KE, 237
- köğlin k.-** Vazgeçirmek.
KE, 237
- kötürd-** Götürtmek. KFT, 1025
- kötürem** Zayıf, cılız, çelimsiz.
CCII, 632
- kötürmeklik** Yok etme, ortadan
kaldırma. CCI, 483
- yazuk için yuvık**
kötürmek Günahlar için
tövbe etmek. CCI, 483
- kötürül-** Götürülmek,
kaldırılmak, giderilmek.
KE, 237; Kaldırılmak.
MG, 203
- kötürülmüş** Asılmış, yükseltilmiş,
kaldırılmış. CCI, 483
- kövde** Gövde. TZ, 209
- kövlek** Gömlek. CCI, 483
- kövrek** Peksimet. BM, 494
- kövrük** Kükürt. CCI, 484
- kövrüv** Davul. BM, 494
- kövüs I** Göğüs, meme. CCII, 632
- kövüs II** Gönül. CCI, 484
- kövüz** Halı. CCI, 484
- köy** *Far.* Köy. KFT, 1025; TA,
123
- köy- I** Eğlenmek, durmak. TA,
123
- köy- II** Yanmak. BV, 226; CCII,
633; GT, 315; TZ, 209;
Yakmak. İM, 558; KFT,
1025; Yanmak, yakmak.
KE, 237
- k.e dur-** Yanıp durmak,
yanmaya devam etmek.
CCII, 633
- köydür-** Yakmak. BV, 226; GT,
315; KE, 237; Yakmak,
yaktırmak. İM, 558
- köğlini k.-** Üzüntü veya
sevgiden kalbi yanıp
tutuşmak. KE, 237
- köydürül-** Yaktırılmak. İM, 558
- köyeg** Mantar. İM, 558
- köygen** Yangın. KE, 237
- köylü** *Far.T.* Köylü. KFT, 1025
- köynü-** (Yemiş) pişmek, olmak,
kemale ermek. İH, 32
- köynük** Yanık. İM, 558; Yanan
(peşiman olan). Kİ, 53
- köyük** Yanık, yanmış. KE, 237;
TZ, 209
- köyülmüş** Yanmış, yanık. TZ, 209
- köyün-** Yanmak. BM, 493; BV,
227; Yanmak (peşiman
olmak). Kİ, 53
- köyündür-** Yandırmak,
kaygılandırmak,
kederlendirmek. KE, 237;
Yakmak. KFT, 1025; Kİ,
53; TA, 123; TZ, 209
- köyür-** Yakmak, dağlamak;
(güneş bir şeyin) rengini
sarartmak. KE, 237
- köz I** Göz. BM, 494; BV, 227;
CCI, 484; CCII, 633; DM,

- 96; GT, 311; İM, 558; KE, 237-238; KF, 144; KFT, 1025; Kİ, 53; KK, 117; MG, 204; TA, 123; TZ, 209
- köğül k.i** Kalp gözü. CCII, 633
- k. iyeleri** Görüş kabiliyeti olan kimseler. İM, 558
- k. karanı** Gözün burunla birleştiği yer. İM, 558
- k. yaşı** Gözyaşı. İM, 558
- k. tegür-** Göz değdirmek, kötü gözle bakmak.
- k. tut-** Olmasını beklemek, gözetmek.
- k.i egri bol-** Şaşı olmak.
- k.i ucu birle ba-** Gözlerini kısıp inceleyerek bakmak, kibirlenmek.
- k.i yaşı a-** Gözünden yaş akmak, ağlamak.
- k.ini aşak kıl-** Gözünü haramdan sakınmak.
- bir k. birle ba-** Öfke ve kibirden gözü küçülterek bakmak.
- iki k.i arasını bağla-** Kaşlarını çatıp yüzünü ekşitmek.
- yaşın k.i kap-** Şimşek gözü almak, şimşekten göz kamaşmak. KE, 237-238
- k. kak-** Gözle, kaşla işaret etmek. TZ, 210
- k. yum-** Göz yummak. TZ, 210
- köz II** Kaynak, göze. DM, 96; İM, 558; Pınar. KF, 144; Çeşme. Kİ, 53; Pınar, çeşme, su kaynağı. MS, 132; Kaynak. TA, 123
- köz III** Köz, kor. GT, 311; Ateş közü, köz. İM, 558; Ateş. Kİ, 53; Ateş közü. TZ, 209
- köz yaruğu** Göz nuru. CCI, 484
- közdemci** Gözcü, bekçi. KE, 238
- közdemle-** Gözlemek, beklemek. KE, 238
- köze** Köz, kor. BM, 494
- közek** Büyük gözlü adam. Kİ, 53
- közen** Gelincik. İM, 558; Sansar; firavun sıçanı. TZ, 209
- közenek** Yaşmak, eskiden kadınların yüzlerine örtündükleri örtü. TZ, 209
- közet-** Gözetmek, kollamak. GT, 311; Bakmak, izlemek. KF, 144; Gözetlemek, gözlemek. TZ, 209
- közet** Nöbetçi, bekçi. CCI, 484
- közetçi** Gözetici. TZ, 210
- közgi** Ayna. DM, 96; KK, 117
- közü** Ayna. DM, 96; GT, 311; İM, 558; KE, 238; KFT, 1025; TA, 123 *krş.* **közgi**
- k.ni aç-** Parlatmak, cilalamak. KE, 238
- közgüçi** Aynacı. DM, 96
- közgüçilik** Aynacılık. GT, 311
- közi tazar-** Gözü belermek. TZ, 210
- közin-** Görünmek, ortaya çıkmak. TA, 123
- közle-** Gözlemek. BV, 227; GT, 311; MG, 204; TZ, 210; Murakebe etmek. Kİ, 53; Gözlemek, bakmak. TA, 123
- közlen-** (Ateş) közlenmek. GT, 311
- közlü** Gözlü, gören; gözeli. İM, 558; Gören. KFT, 1025; Gözü olan, gözlü. TA, 123
- közlüg** Gözlü. KE, 238
- çetük k. bol-** Kedi gözlü olmak, gözü bir tarafa dönmek ve beyazı belirlemek. KE, 238
- çukur k. bol-** Yorgunluktan gözleri kararmak veya çökmek. KE, 238
- egri k.** Şaşı. KE, 238
- ğara k. bol-** Gözü kara olmak. KE, 238

- ķarga k. bol-** Renkten renge değişmek, bir gözü mavi bir gözü siyah olmak. KE, 238
- ķızıl k. bol-** Gözü kırmızı olmak. KE, 238
- ķiņ k. bol-** Gözü geniş olmak. KE, 238
- ķoy k. bol-** Gözü geniş olmak. KE, 238
- ķök k. bol-** Gözü mavi olmak. KE, 238
- tar k. bol-** Gözü küçük olmak. KE, 238
- yaşuķ k. bol-** Gözü parlamak. KE, 238
- yırtlas k. bol-** Göz kapağı dışa dönmek. KE, 238
- köznü** Ayna. Kİ, 54
- közsiz köpek** Köstebek. CCI, 484
- közsiz** Kör. CCI, 484; KK, 117; Gözsüz. TA, 123
- közsüz** Kör, âma. GT, 311; Gözleri görmeyen. İM, 558; Gözsüz, kör. KE, 238; Kör. KFT, 1025; Âma. Kİ, 54
- k. bol-** Kör olmak, görmemek. KE, 238
- közsüz sebek** Kör sıçan. Kİ, 54
- közün-** Görünmek. MS, 132
- közündürük** Kıldan yapılp gözün üzerine konulan göz örtüsü, hayvanların etrafı görmemek için gözlerine takılan kapak, belki de gözlük.(?) Kİ, 54
- közünę aydın** Gözün aydın! TZ, 210
- Kristian** Lat. Hristiyan. CCII, 633
- Kristus** Hristos, Hz. İsa. CCII, 633
- ķu** Bir çeşit balıkçıl kuş, kuğu. BM, 500
- ķu(o)r-** Korumak, himaye etmek. Kİ, 82
- kū‘** Ar. Baş parmak ile bilek arası. HOA, 254
- ķu‘aş** Ar. Bir hastalık. BV, 227
- ķuba** Toprak rengi. Kİ, 80
- ķubar-** Bozarmak, benzi toprak ve toz rengine dönmek. Kİ, 80
- ķubaş (~ ķubas)** Köpek türlerinden. BM, 500;
- ķubas** Bir nevi köpek. Kİ, 80
- ķubbe** Ar. Kubbe. GT, 311; İM, 558
- ķubh** Ar. Çirkinlik. GT, 311
- ķuble** Ar. Öpme, öpücük. KE, 238
- kuburçuk** Moğ.T. Küçük kutu, hokka. CCI, 484
- ķubuz** Ut gibi, fakat yayla çalınır üç telli eski saz. İH, 32
- ķubuzçu** Çalgıcı. İH, 32
- ķucakla- (~ kucakla-)** Kucaklamak. KF, 145;
- kucakla-** TZ, 210
- ķuç- (~ kuç-)** Kucaklamak, kuçmak. GT, 311; Kucaklamak. BM, 500; TA, 123; **kuç-** CCI, 484; CCII, 633
- ķuçaķ I** Kucak. Kİ, 80
- kuçaķ II** Kuşak. TZ, 210
- ķuçaķla-** Kucaklamak. İM, 558; Kİ, 80
- ķuçaķlaş-** Kucaklaşmak. İM, 558
- ķuçuķ** Kucak. TA, 123
- ķuçuş-** Kucaklaşmak. KE, 238
- ķudret** Ar. Kudret, varlık, zenginlik. GT, 311; Güç, kuvvet. İM, 559; KF, 145
- ķ-i zātī** Kudretli, kuvvetli. KF, 145
- ķudruk** Kuyruk. KE, 238 *bk.* **ķuyruk**
- ķuds** Ar. Kutluluk. KFT, 1026
- ķuduę** Kuyu. KE, 238 *bk.* **ķuyuę**
- ķ. ur-** Kuyu kazmak. KE, 238
- ķuduķ** Sıpa. DM, 96; KK, 117; Sıpanın küçüğü. TA, 123

ķudur- Yaramazlık etmek, haşarılık etmek. İH, 32; Kudurmak, azmak, kuduz olmak. KE, 238 *bk. ķutur-*

ķudurķan Kuduran, kuduz köpek. KE, 239

ķud r  Kitap adı. KFT, 1026

ķud r  şerhi Kuduri kitabının bir şerhi tam adı şerh-i Kud r . KFT, 1026

ķud s Kudüs. GT, 312

ķ fe K fe şehri. GT, 312; şehir adı. KFT, 1028

ķufl Ar. Kilit, sürgü. KE, 239

ķ. ur- Kilitlemek. KE, 239

ķuf ln n Bitki adı. BV, 227

ķugu Kugu kuşu. TZ, 210

ķuķuz Oyuk,  ukur, koķuk. İH, 32

k.unu doldur- Karnını doyurmak. İH, 32

ķuķul Ar. G z ilacı, sürme. BV, 227

ķul- Kılmak. KFT, 1026

ķul (~ kul) Kul. BV, 227; Kul, köle. BM, 501; DM, 96; GT, 312; İM, 559; KE, 239; KFT, 1026; MG, 204; Tanrı'ya göre insan, kul; kul, köle. KF, 145; Bugünkü manasında. K , 80; Köle. HOA, 254; KK, 117; TA, 123; Kul, köle, abd. MS, 132; **kul** Kul. CCII, 633; Kul, köle. TZ, 210

ķ. ķırnaķ Kul köle. İM, 559

ķ. ķıl- Köle yapmak. KE, 239

k. kutan Kul köle takımı. TZ, 211

kula at Açık kahverengi at. İH, 32

kula I (~ ķula)   K , 81 *bk. ķula *

ķula II Koyu kahverengi. İH, 32; Siyahla karışık sarı (at rengi). TA, 123

kula III Terk edilmiş yer, bozkır. CCII, 633

kula t z Issız bozkır, kimsesiz alan. CCII, 633

ķulabars Alaca panter, çizgili leopar. CCII, 633

ķula  Bir kol kadar mesafe. BM, 501; İnsan iki kolunu a tıķı zaman bir kolundan öteki koluna kadar olan mesafe. K , 81; Kula . TA, 124

ķulaķ Kulak. BM, 501; HOA, 254; KK, 117; TA, 124;   MS, 132 *bk. ķula *

ķulag ur- Kulak  ınlamak. TZ, 210

ķulaķı uzun Eşek .TA, 124

ķulaķuz Kılavuz, delil. TA, 124

ķulaķuzla- Kılavuzluk yapmak. TA, 124

ķula  (~ kulak) Kulak. BV, 228; DM, 96; GT, 312; HOA, 254; İM, 559; KE, 239; KF, 145; KFT, 1026; K , 81; MG, 204; Kulak, işitme organı. MS, 132; **kulak** Kulak. CCI, 484; TZ, 210

ķ. tut- Merak edip dinlemek. KE, 239

ķ.ı aķır bol- Kulaķı az işitmek. KE, 239

kulak tozu Kulaķın düz ibiķi. İH, 32

kulaksız (~ ķula sız) Saķır. CCI, 484; **ķula sız** Kulaķı olmayan. İM, 559

ķulampara Oķlancı. TZ, 210

ķulamřa Puşt. TZ, 210

ķulamus Ar. Bir bitki. BV, 228

ķulan alan Alaca, alaca bulaca. CCII, 633

ķulaņ Köstek, bukaķı. HOA, 254

ķulan I Kulan. BV, 228; Hayvanların karnının altından geçen kayış. K , 81

kulan II Seyrek ve eğri dişli. TZ, 210

ķulan III Yabani eşek. Kİ, 81; Yaban eşeği. BM, 501; TA, 124

kulanpara eyle- Oğlancılık etmek. TZ, 210

kulaş Kulaş. TZ, 211

ķulatuz Kır, sahra. TZ, 211

ķulavuz Kılavuz. GT, 312; Kılavuz, yol gösteren. KE, 239

ķulavuzla- (~ **ķulaŗuzla-**) Kılavuzluk yapmak, yol göstermek. KE, 239; **ķulaŗuzla-** Kılavuzluk etmek. Kİ, 81

ķulavuzluk Kılavuzluk, yol göstericilik. KE, 239

ķulbars Kulbars (özel ad). TA, 124

kulduramak Gürültü yapmak. TZ, 211

ķulin Sütten kesilmiş bir yaşında at. BM, 501

ķulinç Bağırsak ağrısı, omuz ağrısı. KE, 239

ķ. bol- Kulunç ağrısı meydana gelmek. KE, 239

ķulķıyruđu Bağırtlak kuşu. BM, 501

ķullan- Köle olarak kullanmak. İM, 559; Köleleştirme. KFT, 1026

ķullık Kulluk. KF, 145; MS, 132; Kölelik. KFT, 1026 *krş.* **ķulluk**

ķ. eyle- Kulluk etmek. KF, 145

ķ. kıl- Kulluk kılmak. KF, 145; Kul olmak, kula yakışır şekilde davranmak. MS, 132

ķ. eyle- Kul olmak, kula yakışır şekilde davranmak. MS, 132

kulluk birle Alçak gönüllüce, mütevazıca. CCI, 484

ķulluk (~ **kulluk**) Kulluk, kölelik. GT, 312; İM, 559; KE, 239; Ø KFT, 1026; Kulluk. MS, 132; **kulluk** Hizmet, kulluk. CCI, 484 *krş.* **ķullık**

ķ. it- Kul olmak, kula yakışır şekilde davranmak. MS, 132

k. ét- Hizmet etmek. CCI, 484

ķullukķı (~ **kullukķı**) Maiyet memuru, hizmetçi, bekçi. KFT, 1026; **kullukķı** Hizmetçi, hizmetkâr. CCI, 484

ķulmaşlık Sahtekarlık. KFT, 1026

ķulna- Kulan yahut tay doğurmak. Kİ, 81

ķulp Bir şeyin desti, kulpu. Kİ, 81

ķultur- (~ **ķultur-**) (Suyu) dalgalandırmak, guldurmak, kımıldatmak. İH, 32; **ķultur-** Dalgalandırmak, guldurmak, kımıldatmak. İH, 32

ķulüb Ar. Kalbler. GT, 312

ķuluk I İki yaşındaki koyunun doğurduğu zaman. Kİ, 81

ķuluk II Yakmaya yardımcı olan bir madde. BM, 501

ķulun Tay, yaban eşeği yavrusu. KE, 239; Tay. Kİ, 81; Küçük tay, bir yaşındaki tay. TA, 124

ķulunaçı Gebe kalan tay. Kİ, 81

ķulunç Kulunç. BV, 228

ķulunçak Küçük tay. TA, 124

ķulunla- (Kısrak) yavrulamak. CCII, 633

ķum I Dalga, dalganın diğer tabiri *talazdır*, çölde kumun yığılmasına *dalgalan-* ve kum yığımına *talaz*

- demişler, hatta çöle, düz ovaya *deniz* demişler. İH, 32; Dalga, fırtına, su taşkını. KE, 239; Dalga, fırtına. TA, 124
- ķ. ur-** Dalgalanmak, su kabarmak. KE, 239
- ķum II (~ kum)** Kum. BM, 501; DM, 96; GT, 312; İM, 559; KE, 239; KF, 145; KK, 117; MG, 204; TA, 124; **kum** CCI, 484; CCII, 633; TZ, 211 *bk. ķayır*
- ķ. tōpesi** Kum yığını. İM, 559
- ķum III** Kum üzerinde falcılık etmek, kum. Kİ, 81
- ķum IV** Semer. TA, 124
- kum kuş** Kuş sürüsü. TZ, 211
- ķuma** Cariye, odalık, kuma. CCII, 633; Kuma. DM, 96; Kuma, evli kadının üzerine gelen kadın. İM, 559; Kuma, ikinci eş. KE, 239; Kadınların ortağı. Kİ, 81; **kuma** Kuma. CCI, 484
- ķ. al-** Evliyken başka bir kadınla evlenmek. KE, 239
- kumadan tovgan** Piç. CCI, 484
- ķumār I** Kumar. İM, 559
- ķumar II** Miras. İH, 33
- kumartkı** Miras, vasiyet. CCII, 634
- ķumāş I (~ ķumaş)** Ar. Elbise, giysi. KF, 145; Kumaş. KFT, 1026; İpek, yün gibi şeylerden yapılan dokuma, elbise. MS, 132; **ķumaş** Kumaş. GT, 312; HOA, 254
- ķ. ķaidır-** Elbise, giysi. KF, 145
- ķ. key-** Elbise, giysi. KF, 145
- ķumāş II** Satılacak mal, eşya. İM, 559
- ķumçı** Remilci, kum üzerinde fala bakan, falcı. Kİ, 81
- ķumeri** Kumeri (özel ad). TA, 124
- kumga** İbrik. TZ, 211
- kumgan** İbrik. TZ, 211
- ķumral** Kumral. Kİ, 81
- ķumravu (~ ķumraṽu)** Çan. (Diğer telâffuzu *ķinraḡu, ķinradı*) Kİ, 81
- ķumrı** Ar. Kumru, bir kuş. KE, 239
- kumruska** Karınca. TZ, 211
- ķumūlite ?** BV, 228
- ķumursķa** Karınca. TA, 124
- ķumursuḡa** Karınca. Kİ, 81
- ķumurusķa** Karınca. DM, 96
- kūn** Far. Kıç, makat. GT, 312
- kuna** İki yaşındaki öküz yavrusu, dana. TZ, 211
- ķunaçın** Üç yaşına girmiş dişi buzağı. İM, 559
- ķunan** Üç yaşındaki tay. TA, 124
- ķundus** Kunduz. BM, 501
- ķunduz** Kunduz. İH, 33
- ķunlançı kısrak** Döl veren kısrak. TA, 124
- ķunūd** Ar. Kunūt duası. MS, 132
- ķunuş** İki yıldızın veya gezegenin aynı çizgide olması durumu. BM, 501
- ķunūt** Ar. Yatsı namazından sonra kılınan üç rekâtlik namazda okunan dua. İM, 559; Yatsı namazından sonra kılınan ve salât-ı vitir denilen üç rekâtli namaz. KF, 145
- ķupturḡa** Kemerin sağ tarafında taşınan deri çanta. Kİ, 81
- ķupuz** Kupuz. İH, 33
- ķur- I** Bir şeyin suyunu çekmek, emmek. Kİ, 82
- kur- II (~ ķur-)** Düzenlemek, kurmak. CCII, 634; Kurmak. TZ, 211; **ķur-**

- Yayın kirişini germek, takmak. BM, 501; Kurmak. GT, 312; Okçuluk terimi, yay yapmak; düzen vermek. HOA, 254; Kurmak, düzenlemek. İM, 559; Kurmak, yaya veterini bağlamak. Kİ, 82; (Yay) kurmak. MG, 204; Ok atmak. TA, 124
- kurulta k.-** Kurultay toplamak. CCII, 634
- ya k.-** Yay ok atmak için germek. CCII, 634
- kur I (~ kur)** Kuşak. İM, 559; TA, 124; Kuşak, bağ. KE, 239; **kur** Kuşak, kemer. CCI, 485; CCII, 634
- ķ. bağla-** Kuşak sarmak. KE, 239
- kur II** Yaş, akran ve emsal. Kİ, 82
- kur III** Zarar. TA, 124
- kur'a** Ar. Kura, ad çekme. İM, 559; Kura, seçme ve sıralamayı belirleme. KE, 239; Kura, çekiliş. KFT, 1026
- ķ. kemişil-** Kura çekilmek. İM, 559
- ķ. at-** Seçme veya sıralamayı belirlemek, kura çekmek. KE, 239
- Kur'an (~ Kuran ~ Kur'en)** Ar. Kur'an. GT, 312; KK, 117; Kur'an, Hz. Muhammed'e inen kutsal kitap. KE, 239; Mukaddes kitabımız. KFT, 1026; Kur'an-ı Kerim. KF, 145; MS, 132; **Kuran** BV, 228; **Kur'en** İM, 559
- ķura-** Eksilmek. Kİ, 82
- ķuraç** Arapların kullanmadığı bir çeşit dizgin. BM, 501
- ķurak** Kurak sene (yağmursuz geçen sene). Kİ, 82
- ķuraklık** Kuraklık. GT, 312
- ķurbağa (~ kurbaga)** Kurbağa. BM, 501; HOA, 254; İH, 33; KE, 239; TA, 124; Bugünkü manasında. Kİ, 82; **kurbaga** Kurbağa. TZ, 211
- kurban I (~ ķurbān ~ ķurban)** Ar. Kurban. CCI, 485; CCII, 634; **ķurbān** GT, 312; KF, 145; Allah'a yaklaşmak için kesilen hayvan. İM, 559; Kurban, din gereği kesilen hayvan. KE, 239; **ķurban** Kurban kesmek. KFT, 1026
- ķ. ķıl-** Kurban kesmek. KE, 239
- ķ. eyle-** Kurban kesmek. KF, 146
- ķ. küni** Kurban Bayramı günü. KF, 146
- ķurban II** Yay kabı. İH, 33
- kurban bayram ay** Ar.T. Kurban Bayramı ayı, zilhicce. CCI, 485
- ķurbānlık (~ ķurbanlık)** Ar.T. Kurban edilecek hayvan. İM, 559; Kurban, eti fakirlere dağıtılmak niyetiyle kesilen hayvan. KE, 239; **ķurbanlık** Kurbanlık, kurban kesilecek hayvan. KF, 146
- ķurbet** Ar. (Allah'a) yakınlık. GT, 313; Yakınlık, akrabalık. İM, 559
- ķurbuğa** Kurbağa. DM, 96
- ķurç (~ ķurç)** Çelik. CCII, 634; **ķurç** TA, 124
- ķurd eṣeni** Kan bozulu gövde dalga dalga kızarır, kaşımır, bir hastalıktır. İH, 33
- ķurd** Kurt. BM, 501 *bk. birü*
- ķurdan** Hançere, boğaz. İH, 33
- ķurdaş** Akran, aynı yaşta olan. İM, 559

ķurdemana Ar. Bitki adı. BV, 228
kurdeşini Bir çeşit hastalık. TZ, 211
ķurdĩ Kurt cinsinden. KF, 146
ķureyř Ar. Peygamber'in mensup olduğu Arap kabilesi. İM, 559
ķureyřĩ Ar. Kureyşli. İM, 559
kurgak Kurak, kuru. CCII, 634
ķurėan I At ahırđ. TA, 124
ķurgan II Kubbe. TZ, 211
ķurgan III (~ ķurėan) Mezar h y ğ , ķurgan. CCII, 634; **ķurėan** Mezar, t rbe. TA, 124
ķurėan IV Muhasırların muhafazası iin yapılan siper, sur. Kİ, 82; Kale. TA, 124
kurėař Atmaca kuşu. TZ, 211
ķurėařın Kuşun. KK, 117
ķurėařun Kuşun. İM, 559; TA, 125
ķurėařunla- Kuşunlamak, kuşun s rmek. İM, 560
ķurėuř Kuruş. BV, 228
ķurėuřın Kuşun. DM, 96
ķurėuřun Kuşun. Kİ, 82
ķurı I Kuru. DM, 96; GT, 313; İM, 560; KFT, 1026
ķurı II  z m, kuru  z m. BM, 501
ķurı- Kurumak. BV, 228; İM, 560; KE, 239; KFT, 1027; Kİ, 82
ķurıt- Kurutmak. KE, 239
ķurıtıl- Kurutulmak. İM, 560
ķurıtul- Kurutulmak. İM, 560
ķurķuřun Kuşun. KFT, 1027
ķurla (~ ķurla) Defa, sıra. BV, 228; Def , kere. GT, 313; MG, 204; **ķurla** Kez, defa, kere. CCI, 485; CCII, 634; Defa, kere. HOA, 254
ķurluķ Meşin torba, tulum, tuluk. İH, 33

ķurma Ar. Hurma. BM, 501; KK, 117; TA, 125
ķurman Sadak. TZ, 211
ķurrı- Kurumak. BM, 501
ķurř Ar. Yuvarlak şey. İM, 560
ķurřa I Ar. Kurs, görünen yuvarlak ve düz yüz. GT, 313
ķursa II Parça. (?) BV, 228
ķursak (~ kursak ~ ķursak) Kursak. BV, 229; **kursak** Mide; mesane. CCI, 485; Kursak. TZ, 211; **ķursak** Karaciğer. Kİ, 82; Kursak. BM, 501; TA, 125 *bk. boğağı*
ķurřak Kuşak, kolan. BM, 501
ķurřovla- Kuşatmak, embere almak, sarmak. CCII, 634
ķurřun (~ kurşun) Kuşun. BM, 501; TA, 125;   Kİ, 82; **kurşun** TZ, 211 *bk. ķurėuřun*
ķurt I (~ ķurt) Kurt. BM, 501; BV, 229; DM, 96; GT, 313; İM, 560; Kİ, 82; TA, 125; Kurt, b r . KE, 239; **ķurt** Kurt. DM, 96; KK, 117 *krş. ķurt; bk. bir *
ķ. d ş- Kurtlanmak. KE, 239
ķurt II (~ kurt ~ ķurt) Kurt, b cek, solucan. BM, 501; B cek, kurt. DM, 96; Bug nk  manasında. Kİ, 82; Kurt, solucan. TA, 125; **kurt** Solucan, kurtçuk. CCI, 485; Meyve kurdu, kurtçuk. CCII, 634; Her türlü kurt, böcek. TZ, 211; **ķurt** Böcek. İM, 560; Böcek, kurt. MG, 205
ķurtak Boynuzdan yapılma boru. Kİ, 82
ķurtar- Kurtarmak. GT, 313; İM, 560; KE, 239; KF, 146; KFT, 1027; Kurtarmak,

azat etmek. MS, 153 *bk.*
ķutar-; **ķutgar-**
ķurtul- Kurtulmak. KF, 146
kurtka Yaşlı kadın, kocakarı. CCII, 634
kurtley Solucan gibi, kurtçuk gibi. CCII, 634
ķurttuķ Tepici kapıcı haşarı hayvan, Konya'da *köpek kürdük-* derler; koşar hoplar, deli gibi olur. İH, 33
ķurtul- (~ **ķurtul-** ~ **kurtul-**) Kurtulmak, tehlikeli bir durumu atlatmak. BM, 501; **ķurtul-** BM, 501; Kurtulmak. GT, 313; İM, 560; KE, 239; KFT, 1027; MG, 205; MS, 132; Halâs olmak. Kİ, 82; **kurtul-** Kurtulmak. HOA, 254; TZ, 211
ķurtulmak Kurtulmak. KE, 239
ķurțuman Bezelye. DM, 97
ķuru et Kurutulmuş et. BM, 501 *bk. ķıķ et*
ķuru ħurma Kuru hurma. DM, 97
ķuru inçir Kuru incir. DM, 97
ķuru (~ **kuru**) Kuru, sert. BM, 501; Kuru. BV, 229; HOA, 254; İM, 560; KF, 146; Kİ, 82; TA, 125; Ø GT, 313; **kuru** Kurumuş olan, kuru. CCI, 485; CCII, 634; Kuru. TZ, 212 *bk. ķuri*
ķuru- (~ **kuru-**) Kurumak. BV, 229; HOA, 254; İM, 560; KFT, 1027; MS, 132; **kuru-** TZ, 212 *krş. ķuri-*
ķuru tirek Kuru ağaç. DM, 97
ķuru yet Kuru et. DM, 97
kuru yüzüm (~ **ķuru yüzüm**) Kuru üzüm. CCI, 485; **ķuru yüzüm** DM, 97; KK, 117
ķurud- Kurutmak. HOA, 254

ķuruğ Kuru. BV, 229; İM, 560; Kuru, kurumuş. KE, 239
ķ. arığ Temiz. İM, 560
ķuruğı Bir nevi toğan kuşu. Kİ, 83
kurul- I Örtülmek, oturmak, ikamet etmek. TZ, 212
ķurul- II Tıklamak, doldurulmak, basılmak, itilmek. İH, 33; Uyuşmak, büzüşmek, gerilmek. KE, 239
ķurulğan Tırnak dibinde çıkar bir çıban. İH, 33
kurulta Kurultay. CCII, 634
k. kur- Kurultay toplamak. CCII, 634
kuruluķ Kuruluk. HOA, 254
kurum (~ **ķurum**) İs, kurum. CCII, 634; **ķurum** Bacada hâsıl olan is birikintisi. İH, 33
kurunçuka Cüce. TZ, 212
ķurut I Bir nevi peynir. Kİ, 83; Kurut. TA, 125
kurut II Kurutulmuş yoğurt. TZ, 212
ķurut- Kurutmak. BV, 229; GT, 313; HOA, 254; İM, 560
ķurutul- Kurutulmak. İM, 560
kurvalı Kavlıç. TZ, 212
kūs *Far.* Kös, büyük davul. GT, 313
k.-i rahıl Göç davulu, ölüm vakti. GT, 313
ķuş- (~ **kus-** ~ **ķus-**) Kusmak, istifra etmek. BM, 501; Kusmak. KK, 117; TA, 125; **kus-** CCI, 485; TZ, 212; **ķus-** İM, 560; KE, 239; KF, 146; Kİ, 83
ķuşgu Kusuntu. Kİ, 83
ķuşgun Atın kuyruğı altından geçirilip eyere bağlanan kayış. BM, 501; Atın kuyruğına takılan bir nevi kayış. Kİ, 83

kuskak Kusuntu, kusulmuş şey. TZ, 212

kuşkun Atın kuyruğuna takılan bir nevi kayış. Kİ, 83; Hayvanın kuyruğu altından geçirilen kuşak. TA, 125

kusmak (~ **kuşmak** ~ **kusmak**) Kusmuk. BM, 501; **kuşmak** KF, 146; **kusmak** TZ, 212

kustun- Sık ve yoğun bir biçimde nefes almak. CCI, 485

kustunmak Sık ve yoğun bir biçimde nefes alma. CCI, 485

kustur- Kusturmak. İM, 560; KE, 240

kusur Ø Kİ, 83 *bk. kuşgu*

kusuk Kusmuk, kusulan şey. İM, 560

kuşūr I Ar. Artık. (?) BV, 229

kuşūr II Ar. Özur, kusur, ayıp. KF, 146

kuş (~ **kuş**) Kuş. BM, 501; BV, 229; DM, 97; GT, 313; İM, 560; KE, 240; KFT, 1027; Kİ, 83; KK, 117; TA, 125; **kuş** CCII, 634; TZ, 212

kuş kuyruğu Çıban. Kİ, 83

kuş süti Bulunmayan şey, kuş sütü. CCII, 634

kuş yolu Galaksi, Samanyolu. BM, 501

kuşak I Kucak. TA, 125

kuşak II Kuşak. DM, 97; İM, 560; TA, 125; Bel bağı. İH, 33; Kemer, beli bağladığı sargı. KF, 146; Bel kuşağı. Kİ, 83; Kuşak, kemer. KK, 117; MG, 205

kuşaklık Alnında beyaz çizgi olan at. BM, 501

kuşalıp Alnında beyaz çizgi olan at. BM, 501

kuşanmak Takmak, giyinmek. KFT, 1027

kūşe Far. Köşe. GT, 313

kuşluk I Kuşları vurmaya mahsus geniş ok. Kİ, 83

kuşluk II (~ **kuşluk**) Kuşluk vakti. BV, 229; KK, 117; Kuşluk vakti, sabah ile öğle arasında bir vakit. İM, 560; Günün sabahla öğle arasındaki bölümü. KE, 240; Güneş doğduktan iki saat sonraki vakit, öğlene yakın zaman. Kİ, 83; Kuşluk. TA, 125; **kuşluk** Kuşluk vakti. TZ, 212

ķ. aş Sabah ile öğle arası yemeği. KE, 240

ķ. bol- Sabah ile öğle arası vakti gelmek. KE, 240

ķ. uykusı Sabah ile öğle arasındaki uyku. KE, 240

Kuştemür Kuşdemir (özel ad). TA, 125

ķut I Akılsız, zihni karışmış. Kİ, 83

ķut II (~ **ķut**) Bereket, saadet. İH, 33; Kut, bereket. Kİ, 83; **ķut** Bereket. TZ, 212

ķ. topuklu Kutlu topuklu, kademli, uğurlu. TZ, 212

ķ.lı topluklı Kutlu topuklu, kademli, uğurlu. TZ, 212

ķūt III Ar. Yiyecek, gıdâ. GT, 313; Yaşamak için yenilen şey. İM, 560

ķutan Bir çeşit kuş adı. TZ, 212

ķutar- Kurtarmak. KE, 240 *bk.*

ķurtar-, ķutgar-

ķutarguĉı Kurtarıcı. KE, 240

ķutgar- Kurtarmak. KE, 240 *bk.*

ķurtar-, ķutar-

ķuthar- Kurtarmak. CCII, 634

ķutık ? BV, 229

ķutılmak Kurtulma işi, kurtuluş. CCII, 635

kutkar- Kurtarmak. CCII, 635; TZ, 212
kutkardaçı Kurtarıcı. CCII, 635
kutkaruvsa- Kurtarmak istemek. CCII, 635
kutla- Kutlamak. TZ, 212
ķutlı Kutlu, mübarek. DM, 97; GT, 313
kutlu (~ **ķutlu**) Kutsal, kutlu. CCII, 635; **ķutlu** Kutlu, mübarek. GT, 313; Uğurlu, mübarek. HOA, 254; Bereketli, bahtiyar, mesut. Kİ, 83; Kutlu. TA, 125
ķ. ol- Kutlu olmak. BM, 501
Ķutluba Kutlubey (özel ad). TA, 125
Ķutlubars Kutlubars (özel ad). TA, 125
kutlug Kutlu, mübarek. GT, 313
ķutlula- Kutlamak. TA, 125
kutluya koşa yağar Talilinin tarlasına iki katlı yağmur yağar. İH, 31
ķutn Ar. Pamuk. GT, 313
ķutsız (~ **kutsız**) Kutsuz, uğursuz. TA, 125; **kutsız** Uğursuz. TZ, 212
k. topuklı Uğursuz ayaklı. TZ, 212
Ķutti İsmi has. Kİ, 83
kutu Kutu. İH, 33
ķutuk Yabani eşek yavrusu. Kİ, 83
kutul- (~ **ķutul-**) Kurtulmak. CCI, 485; CCII, 635; TZ, 212; **ķutul-** GT, 313; İM, 560; TA, 125; Ø Kİ, 83 *bk.* **ķurtul-**
kutulmak Kurtulma işi, kurtulma. CCI, 485
kutuluş Kurtuluş. CCII, 635
kutur- (~ **ķutur-** ~ **ķuķur-**) Hiddetlenmek, öfkelenmek, kudurmak.

CCII, 635; **ķutur-** Kudurmak. İM, 560;
ķuķur- Kudurmak, azmak. KE, 240; Kudurmak. TZ, 212 *bk.* **ķudur-**
ķutur I (~ **kutur**) Uyuz, uyuzluk. BV, 229; Uyuz. İM, 560; Uyuz, yara kabuğu. KE, 240; **kutur** Uyuz; uyuzluk. TZ, 212 *bk.* **ķutur**
ķ. bol- Uyuz olmak. KE, 240
kutur II Kuduz köpek. TZ, 212
kuturgan Kuduz köpek. TZ, 212
ķuturķan Uyuzluk. Kİ, 83
kuturlı bol- Uyuz olmak. TZ, 212
ķuķurmak Kudurmak. TA, 125
ķutuz- (~ **kutuz-**) Terbiyesizlik etmek, delirmek, çıldırmak, köpek kuduz olmak. İH, 33; **kutuz-** Kudurmak. TZ, 213 *bk.* **kudur-**
ķutuz I Hayvanların boynuna asılan tüy. BM, 501; Hayvanların boynuna asılan tüy, kutas. Kİ, 83
ķutuz II (~ **kutuz**) Kuduz. KE, 240; **kutuz** Kudurmuş köpek; kuduz. TZ, 213
kuv Soluk, renksiz, solgun; kuru, kurumuş. CCII, 635
k. ağaç Kurumuş ağaç. CCII, 635
ķuva Saman, kuru ot. BM, 501
ķuvan- Güvenmek, öğünmek. GT, 299
ķuvar- (Ağaç) sararmak, solmak. GT, 313
kuvasla- Cimrileşmek. TZ, 213
kuvuķ Saman. CCII, 635
ķuvuruk Kıvrılmış; kavrulmuş. BV, 230
ķuvvat Ar. Güç, kuvvet. KFT, 1027
ķuvvatlan- Ar.T. Güçlenmek. KFT, 1027

kuvvatlu *Ar.T.* Güçlü. KFT, 1027
 kuvvatlusuz *Ar.T.* Güçsüz. KFT, 1027

kuvvet *Ar.* Kuvvet. BV, 229; GT, 313; Güç, kuvvet. HOA, 254; İM, 560; KF, 146; MG, 205; Kuvvet, güç; nafaka. KE, 240

k. bir- Yardım etmek, nafaka vermek. KE, 240

k. biriş- Yardımlaşmak. KE, 240

kuvvetli *Ar.T.* Kuvvetli, güçlü. KE, 240

k. bol- Güçlenmek. KE, 240

k. kıl- Güçlendirmek. KE, 240

kuvvetli Kuvvetli. BV, 229

kuvvetli *Ar.T.* Kuvvetli. KF, 146; Kuvvetli, esaslı. MS, 133

kuvvetsiz *Ar.T.* Kuvvetsiz. BV, 230

kuy- Koymak, akmak, kalıba dökmek, altın işlemek. KE, 240

kuyaş batğanda Arapça tercümesine bakılırsa güneş batarken. Kİ, 84

kuyaş (~ kuyaş) Güneş ışını. BM, 502; Güneş. KE, 240; KK, 117; Güneş; güneşin ziyası. Kİ, 83-84; Güneş ışığı. TA, 126; **kuyaş** Güneş. CCI, 485; CCII, 635; Işık, aydınlık. TZ, 213

kuyı Kuyu, su kuyusu. BM, 502; Kuyu. DM, 97; GT, 313; KFT, 1027

k. şu Kuyu su. DM, 97

kuyışkan Atın kuyruğu altından geçirilen kayış, kuskun. CCI, 485

kuymak Un ve süt ile yağda pişirilmiş bulamaç; bir nevi helva. Kİ, 84

kuymıç Leğen kemiği, kuyruk sokumu kemiği. CCII, 635

kuymuç Oturulan bölge. (?) BV, 230

kuyruğ Kuyruk. HOA, 254

kuyruğ yağı Kuyruk yağı. DM, 97; KK, 117; TA, 126

kuyruğ Kuyruk. CCII, 635

kuyruk Kuyruk yağı. BM, 502

kuyruk (~ kuyruk) Kuyruk. BM, 502; BV, 230; GT, 314; HOA, 254; İM, 560; KE, 240; KFT, 1027; Kİ, 84; MG, 205; **kuyruk** CCI, 485; TZ, 213 *bk. kuçruk*

kuyruklu Kuyruklu. İM, 560

kuyrukluğ Kuyruklu. KE, 240

k. bol- Kuyruklu olmak. KE, 240

kuytu Koy, çukur, siper, gizlenebilecek yer, gölgelik. İH, 33; Kuytu, gizlenilecek yer. KE, 240
 k. yayun Abdesthane. İH, 33

kuyu (~ kuyu) Kuyu. CCI, 485; CCII, 635; TZ, 213; **kuyu** GT, 313; İM, 560; KF, 146; KFT, 1027; Bugünkü manasında. Kİ, 84; Kuyu, su çıkarmak için kazılan derince çukur. MS, 133

kuyuğ Kuyu. İM, 560; KE, 240
bk. kuğuğ

kuyum- Kalıba dökmek. TZ, 213

kuyumcı Kuyumcu. KFT, 1027; Gümüşçü. TA, 126

kuyun Kasırğa. CCII, 635

k. satka- Kasırğa yıkıp geçmek. CCII, 635

kuyunçi Kuyumcu. Kİ, 84

kûz I *Ar.* Bardak. İM, 560

kuz II Güneş dokunmayan yer. Kİ, 84

kuzah *Ar.* Renk renk çizgi. İM, 560

kûze *Far.* Testi. GT, 314

ķuzġun (~ **kuzgun**) Kuzgun. İH, 33; İM, 560; Gagası ve kuyruġunun tüyü uzun ve çok siyah bir nevi karga. K , 84; Kara karga. KK, 117; **kuzgun** Ekin kargası. TZ, 213

ķuzı ķulaġı Kuzukulaġı. Bm, 502

ķuzı Kuzu. BM, 502; İM, 560; KK, 117

ķuzla- Kuzulamak, yavrulamak. KFT, 1027

kuzu ķulaġı İlkbaharda çıkan ek ice ot. İH, 33

ķuzu Kuzu. İH, 33

ķ   n, san. MG, 205

ķ be I G ve. TA, 126

ķ be II  rme zırh. CCI, 486; Harp esnasında giyilen zırh. K , 54; Zırh. TA, 126

ķ br  Sandık,  ekmece. DM, 97

ķ b  Harp esnasında giyilen zırh. K , 54

ķ b r Sandık. K , 54

ķ   G  . BV, 230; KF, 146; KFT, 1028; G  , kuvvet; i  g  , amel. CCI, 486; Kuvvet, g  ; zor, zorluk. CCII, 636; Zor, g  . DM, 97; Kuvvet, g  , zor. GT, 314; Zor,  ebir; güç, kuvvet. İM, 560-561; G  , kuvvet; zor, zulüm, eziyet; gayret. KE, 240; Kuvvet, g  . K , 54; MG, 205; G  , kudret. MS, 133

ķ  n (*Vasıta h li eki*) Güçlükle, zulümle. KE, 240

k. birle Güçlükle. KE, 240

k. ķıl- Eziyet etmek. KE, 240

k. eyle- G   kullanmak. KF, 146

ķ ci yet- G   yetmek. KF, 146

ķ  ba G  bey ( zel ad). TA, 126

ķ  e- Zor kullanmak, zorlamak. CCII, 636; Tiksindirmek, nefret ettirmek. İM, 561

ķ  en- Güçlenmek. BV, 230; Uġra mak,  abalamak, gayret etmek. CCII, 636; Yüklenmeye g   yetmemek (hücum etmeye g   k fi gelmemek). K , 54

ķ  et Mazlum. TZ, 213

ķ  ey G  , zor. KE, 240

ķ  i yeter Kaadir. TZ, 213

ķ  le- Kuvvetlenmek. TZ, 213

ķ  li G  l . BV, 230; KK, 117; Kuvvetli. GT, 314; Güçlü, kuvvetli. İM, 561; TZ, 213

ķ  lik Güçlük, zorluk. İM, 561

ķ  l  Güçlü, kuvvetli, saġlam. CCI, 486; Kuvvetli, g  l . CCII, 636; G  l . KFT, 1028; TA, 126

ķ  men G  l . CCII, 636

ķ  siz Zayıf, d   n, güçsüz (kimse). CCII, 636; Güçsüz,  ciz. DM, 97; Güçsüz, kuvvetsiz. TA, 126

ķ  s z I Aciz, güçsüz. BM, 494

ķ  s z II Yumuşak, güçsüz. BM, 494 *bk. yum ak*

ķ     k Küçük. TZ, 213

ķ   k I Köpek yavrusu. K , 54; TA, 126; TZ, 213

ķ   k II Kuyruġu kesik. K , 54

ķ   k III Küçük. İM, 561

ķ   nsiz Zayıf. KK, 117

ķ   t Geçit, nehir geçidi. BM, 494

ķ  d- G  tmek, idare etmek. KFT, 1028

ķ  deg  Güveyi, damat. KE, 240

ķ  den Atın kaburga kısmı ve yaġlı etinden yapılan sucuk, at sucuġu. CCII, 636

ķ  dez- Korumak, gözetmek. KE, 240

ķ  dici  oban. KFT, 1028

küfci Takke yapan, satan. MS, 133
küfiyye (~ **küfiye**) Ar. Sargı, baş örtüsü. KF, 146; **küfiye** Başa örtülen bir tür örtü, takke. MS, 133
küflen- Küflenmek. TZ, 213
küfr Ar. Küfür. GT, 314; Allah'a inanmama. İM, 561; Söğmek. KFT, 1028
küfrlük Ar.T. Allah'a inanmama. İM, 561
küfür Ar. Söğmek. KFT, 1028
küfv Ar. Benzeri. KF, 146
küfye Ar. Ancak geçinebilecek kadar olan yiyecek. KFT, 1028
kügercin Güvercin. BV, 230; KFT, 1028
kügerçin Güvercin. DM, 97; GT, 308; KE, 240; Kİ, 54
kügürçin Güvercin. CCII, 636
kügürçinley Güvercin gibi. CCII, 636
kügürmek Gök gürlemesi. BM, 494
küher Far. Cevahir. TZ, 213
kükel Moğ. Kara diken, dikenli bir tür çalı, karamuk. CCII, 636
kükercin Güvercin. KK, 117
kükevün At sineği, Kıpçak lehçesinde zenbur manasında. Kİ, 54
kükevür İbrik. TZ, 213
kükre- Kükremek, gürlemek. KE, 240 *bk. küküre-*
kükrek Şimşek. TZ, 214
küküre- Kükremek, gürlemek. KE, 240 *bk. kükre-*
kükürt Far. Kükürt. TZ, 214
kül- I Gülmek. CCI, 486; DM, 97; GT, 314; İM, 561; KE, 240; KF, 146; KFT, 1028; Kİ, 54; KK, 117; MS, 133; TA, 126; TZ, 214
kül- II Koyun keserken ayağını bağlamak. Kİ, 54

kül Kül. BM, 494; BV, 230; DM, 97; GT, 314; İM, 561; KFT, 1028; KK, 117; TA, 126; TZ, 214; Kül, ateş artığı. KE, 240; Bugünkü manasında. Kİ, 54
külâf Far. Bitki adı. BV, 230
küldür- Güldürmek, gülmesini sağlamak. BM, 494; Güldürmek. KE, 240; Kİ, 54
küldüre- Gürlemek, kükremek. KE, 240
küleç Güleç. GT, 314; Çok gülen, beşuş çehreli kimse. Kİ, 54
külegen Güleç, çok gülen. KE, 240
külfet Ar. Külfet, zahmet. GT, 314; Zahmet. İM, 561; Yüklenme. KFT, 1028
külgüçi Gülcü, gülen. KE, 240
külüçe I Far. Külçe. İH, 33
külüçe II Peksimet, kek, kuru gevrek. İH, 33
külik Çabuk, hızlı, çevik. CCII, 636
külkeç Kadınların kullandığı bir çeşit sarık. BM, 494; Kadınların başlarına bağladıkları bez. Kİ, 54
küllü Ar. Bütün, tamam. GT, 314
küllük Kül dökülen yer. Kİ, 54
külmek Alay, alay etme. CCI, 486
külşe Çörek. TZ, 214
külte I Balta sapı, düğdü. İH, 33
külte II Demet. TZ, 214
kültebeg Ekin demeti, ekin bağı. CCII, 636
kültkü Gülüş, gülme. CCI, 486
külüçe *Girde* dedikleri ince tandır ekmeği. İH, 33
külük I Çabuk, hızlı. GT, 314
külük II Enik. BM, 494
külünç Gülünç. KE, 241
külünük *Külük* kazma. İH, 33
küm I Çeç, buğday yığını. İM, 561

küm II Kim (bağlama edatı). KFT, 1028
küme Hasır. Kİ, 55
kümeýt Ar. Doru at. HOA, 254
kümiş ayak Gümüş kadeh. DM, 97
Kümiş I Gümüş (özel ad). TA, 126
kümiş II Gümüş. BV, 231; CCI, 486; CCII, 636; DM, 97; KF, 146; KFT, 1028; TA, 126
kümişçi Gümüşçü. TA, 126
kümişlik Gümüşlük. KFT, 1028
kümüş ayak Gümüş kadeh. DM, 98 *krş.* **kümiş ayak**
kümüş Gümüş. BM, 494; CCII, 636; DM, 97; GT, 314; İM, 561; KE, 241; Kİ, 55; KK, 117; MG, 205; TZ, 214 *krş.* **kümiş**
kümüş paresi Gümüş parçası. DM, 98
kümüşley Gümüş gibi. CCII, 636
kümüşli Gümüşlü. İM, 561
kümüşlü Gümüşlü. KFT, 1028
kümüşlög Gümüşlü. KE, 241
kün batışı Batı, güneşin battığı taraf. CCI, 486
künj Cariye. CCI, 486
kün érte Sabah vakti. CCI, 486
kün I Güç, kuvvet, erk, kudret. CCI, 486
kün II Gün. BV, 231; GT, 314; İM, 561; KF, 146; KFT, 1028; KK, 117; MG, 205; TA, 126; TZ, 214; 24 saatlik zaman dilimi, gün. CCI, 486; CCII, 636; Gün, gündüz, içinde bulunulan zaman. KE, 241; Gün, yevm. Kİ, 55; Gün, aydınlık olan vakit. MS, 133
k. aşı Gün aşırı. KE, 241
k. ortası Gündüz vakti. KE, 241
k. uzun Gün boyunca. KE, 241

şikāyet k.i Kameri takvime göre her aydan son üç gece. KE, 241
tün k. Gece gündüz. KE, 241
kün III Gündüz. GT, 315; İM, 561
kün IV Güneş. BM, 494; CCI, 486; CCII, 637; KE, 241; Kİ, 55; MG, 205; TA, 126; TZ, 214
k. uyağ- Güneş batmak. CCII, 637
k. bat- Güneş ufukta kaybolmak. KE, 241
k. tutul- Güneş tutulmak. KE, 241
kün V Hizmetçi. BM, 494
kün- Kabul etmek, razı olmak; teşekkür etmek. CCII, 637
kün toğuş Doğu, güneşin doğduğu taraf. CCII, 637
kün tovuşı Doğu, güneşin doğduğu taraf. CCI, 486
kün tuvuş Doğu, güneşin doğduğu taraf. CCII, 637
künbed Kubbe, kümbet. GT, 257
küncei Far. Susam. BM, 494
künç Far. Köşe. GT, 315
künçek Don. Kİ, 55
künçi Susam. TZ, 214
künçük Cep. Kİ, 55
künd I Far. Alık, ebleh. İH, 33
künd II Far. Körleşme, kesmeme. KE, 241
k. bol- Kesmez olmak, körleşmek. KE, 241
künde Her gün, sürekli, daima. CCII, 637
künde künde Her gün. CCI, 486
kündeği Her gün. CCI, 486
künder Bitki adı. BV, 232
kündeş Ortak. TZ, 214
Kündoğdı (~ Kündoğdı) Gündoğdu (özel ad). TA, 126; **Kündoğdı** Erkek adı. TZ, 214
Kündoğmuş Gündoğmuş (özel ad). TA, 126

kündük Göbek. İM, 561
kündür Ar. Bitki adı. BV, 232
kündüs Bitki adı. BV, 232
kündüz Gündüz. BV, 232; GT, 315; İM, 561; KF, 147; Kİ, 55; KK, 117; MS, 133; TA, 126; TZ, 214
kündüzin Gündüzleyin. KF, 147; Gündüz. KFT, 1029
künen- Nimet ve izzet sahibi olmak. Kİ, 55
Küneri İsmi has. Kİ, 55
künesufi Cıva. İM, 561
küneş Güneş. BV, 232; DM, 98; GT, 315; İM, 561; KF, 147; KFT, 1029; KK, 118; MG, 206; MS, 133; TA, 126; TZ, 214; Güneşin ziyası; güneş. Kİ, 55
küney şu Cıva. TA, 126
küni I Kıskaç. Kİ, 55
küni II Metres, sevgili, oynaş. CCI, 486
künile- Kıskaçmak. KE, 241; Kıskaçmak. Kİ, 55
künilemek Kıskaçma (iş), haset, gıpta. CCII, 637
künkök Gömgök, masmavi. TA, 126
künle- İmrenmek, gıpta etmek. TA, 126
künlen- Şaşmak, hayret etmek. TA, 127
künlük Günlük. KFT, 1029
künlük Günlük. İM, 561; Gündelik. TZ, 214
Künseli Temiz güneş (ismi has). Kİ, 55
künüçi Kıskaç. CCII, 637
künyet Ar. Künye. İM, 561; KF, 147; KFT, 1029; Künye, takma ad. KE, 241
k. kı- Takma ad kullanmak. KE, 241
künyetlig Ar.T. Künyeli, takma adlı. KE, 241
küp Küp. BM, 494; İM, 561; TA, 127; TZ, 214; Bugünkü manasında. Kİ, 55

küpçük Küpecik, çömlek, küçük küp. İH, 33
küpe I Küpe. KE, 241; KFT, 1029; TA, 127; TZ, 214; Bugünkü manasında. Kİ, 55
küpe II Örmeye zırh. BM, 494
küpeçük Toprakta veya camdan yapılmış bir çeşit kap. BM, 494
kür I İri, aşırı büyük, gür. CCII, 637
kür II Sergi, halı. TA, 127
Kürd Ar. Kürt. İM, 561
Kürdî Kürt asıllı. KF, 147
kürdük- Müteheyyiç olmak, didinmek, kıvrınmak, çırpınmak. İH, 33
küre Far. Maden eritmede kullanılan fırın, döküm ocağı. CCI, 487
küreççi Güreşçi, pehlivan. TZ, 214
kürek Fırın küreği, kürek. CCI, 487; Kürek. BM, 494; DM, 98; TA, 127; Toprak küreği. Kİ, 55; Kürek; safiha, levha. TZ, 214
küreş Güreş. BM, 495; GT, 315; Bugünkü manasında. Kİ, 55
küreş- Güreşmek. GT, 315; KE, 241; Kİ, 56; Güreşmek, güreş tutmak. TA, 127
küreşçi Güreşçi. GT, 315
küreşmek Güreşmek. KFT, 1029
kürk Kürk. BM, 495; KFT, 1029; TA, 127; TZ, 214; Koyun derisi kürkü. Kİ, 56
kürken İki asker arasındaki gürültü. Kİ, 56
kürkülmek Gürültü etmek. TZ, 215
kürle- Böğürmek, bağırmak, gürlemek. CCII, 637; Gürlemek. Kİ, 56
kürre Ar. Küme, göz. BV, 230
kürreş Ar. Bitki adı. BV, 230

kürsî Ar. Oturulacak yüksekçe yer. İM, 561; Oturulacak yüksek yer. KF, 147
kürt Ayva. Kİ, 56
kürt kürt ye- Kütür kütür yemek. İH, 33
kürtün Palan. BM, 495; Eğer keçesi, tegelti, yöne. İH, 33; Âdi palan. Kİ, 56 *bk. palan*
kürü- Hayvanların pisliğini kürekle toplamak. İH, 34
kürüdüp otur- Kırıtip oturmak, azametle, vekarla. İH, 33
kürük Körük. CCI, 487
kürünçük Cep. TA, 127
küs- Kızmak, öfkelenmek. BM, 495; Küsmek. KE, 241; TZ, 215; Bugünkü manasında. Kİ, 56; Küsmek, kızmak. KK, 118; Küsmek, darılmak. TA, 127
küse- I Ateşi karıştırmak. Kİ, 56
küse- II İmrenmek, arzu duymak, gıpta etmek. KE, 241; Arzu etmek. TA, 127; İyilik yapmakta ona mümasil olmak istemek. Kİ, 56
küsen- Arzu etmek, istemek, özlemek. CCI, 487
küsenç Arzu. BV, 232; Arzu, istek, özlem, umut. CCII, 637
küsengen Arzu, istek, dilek. CCII, 637
küsenmek Arzu etme, isteme, özlem. CCI, 487
küsevüv Ateşi karıştıracak şey, çöp. Kİ, 56
küsûf Ar. Güneşin tutulması. KF, 147
küsük Didilmiş pamuk külçesi. Kİ, 56
küş Güç, kuvvet. TZ, 215
küşek Melez. KFT, 1029
küşen- Tekrarlamak. CCII, 637

küştüvân Far. Okçuluk terimi, sağ el baş parmağına takılan yüzük. HOA, 254
küt- (Hayvan) otlatmak, gütmek. CCII, 637; Gütmek. GT, 315; KK, 118; TZ, 215
küt Ayağı güdük, kesik, kırık, basamaz, topal. İH, 34
kütle- I Gütmek. TZ, 215
kütle- II Küt etmek, küt diye bir ses çıkarmak. Kİ, 56
kütlük Damak. BM, 495 *bk. tamak*
kütöv Sürü, topluluk. CCII, 637
kütövçi Çoban. CCII, 637
küttâb Ar. Mektep (burada mahalle mektebi, ilkokul). GT, 315
kütüb I Ar. Kitap. KFT, 1029
kütüb II Ar. Kitaplar. KFT, 1029
kütüci Çoban. TZ, 215
kütük Nefis, öz varlık. BM, 495
küveç (~ küveç) Çömlek, toprak tencere. BM, 495; **küveç** Güveç, çömlek, toprak kap, bu kapta pişirilen yemek. KE, 241 *bk. yaşıç; çömlek*
küvegün Arı denen hayvancık. TZ, 215
küvek Diğerlerinin üzerine atlamasını diye koçun aletine bağlanan paçavra. Kİ, 56
küvelek Sütün sağıldığı kova. Kİ, 56
küven- Güvenmek, övünmek. KE, 241
k.ü yörü- Kendine güvenmek. KE, 241
küvenç (~ küvenç) Güvenç. BV, 232; **küvenç** Güvenme, güven, övünç, gurur. KE, 241
küverçin Güvercin. TA, 127
küvezlü Gururlu, kibirli, mağrur. CCII, 638
küvük Saman. TA, 127

küvüldür Balıkçıl kuşu. TZ, 215
küvür- Yöneltmek, doğrultmak, girdirmek. CCII, 638
küy- I Beklemek, sabretmek. CCI, 487; KFT, 1029; Beklemek. CCII, 638; Beklemek, geciktirmek, vade vermek. KE, 241
k.üp tur- Bekleyip durmak, sürekli beklemek. CCII, 638
küy- II Yanmak. GT, 315
küydür- Yakmak, tutuşturmak. CCI, 487; Yakmak. GT, 315
küye I Güve, yün yiyen bir böcek. KE, 241; Güve. TZ, 215
k. tüş- Güve dolmak, güvelenmek. KE, 241
küye II Kayın ana. TZ, 215
küyegü Güvey, damat. BM, 494; CCI, 487; Damat. GT, 315; Damat, güveyi. KFT, 1029; Güveyi. TA, 127; Güvey. TZ, 215
küyegü oti Güveyi otu. TA, 127
küyev Güvey damat. GT, 315; Güvey. TZ, 215
küye'vüv Güveyi. Kİ, 56
küygelek Arsız, düşüncesiz, asabi. CCII, 638
küyme Çadır, ev. CCII, 638
küyöv Damat, güvey. CCII, 638; GT, 315
küyürtin Aşağıdan. CCII, 638
küyüz Yaygı, döse. TZ, 215
küz ay Sonbahar, güz ayı. CCI, 487
küz I Ø Kİ, 56 bk. **kez**
küz II Sonbahar, güz. CCI, 487; Sonbahar. DM, 98; Kİ, 56; KK, 118; Güz. İM, 561; Güz mevsimi, sonbahar. KFT, 1029
küzbere Ar. Kışniş. BV, 232; Asmacık. HOA, 254
küzen Porsuk. BM, 495; Sansar (belette). Kİ, 56; Gelincik. TA, 127 bk. **borsuk**

küzgü Ayna. CCI, 487
küzün Güz mevsiminde, güzün. CCII, 638
lā Ar. Menfi edatı -sız, -siz. GT, 315; Olumsuzluk edatı. HOA, 254; KF, 147
lā havle Ar. Teessür ve hiddet anında okunan bir duânın ilk sözleri. GT, 315
laal Ar. Parlak kırmızı renkte, billurlaşmış değerli bir taş, lal. CCI, 487
lābüd (~ lābüdd) Ar. Gerekli, zarûrî, muhakkak, mutlaka. GT, 315; Gerekli, gerek. KF, 147; Mutlaka. KFT, 1030; **lābüdd** Lazım, gerekli. İM, 561; Gerekli, muhakkak. MG, 206
l. ol- Gerekli olmak. KF, 147
lācerem Ar. Şüphesiz, elbette. GT, 315
Laçın Şahin (özel ad). DM, 98; TA, 127
laçın Şahin. DM, 98; TA, 127; Şahin kuşu. BM, 502; Kİ, 56; Şahin denen kuş. TZ, 215
laçın Şahin. İH, 34
lāf Far. Söz, lâf. DM, 98; Söz, lâf. GT, 315; Söz, konuşma, lakırtı. KE, 241
l. ur- Bahsetmek, sözünü etmek. GT, 315; Çok konuşmak, bilgiçlik taslamak. KE, 241; **laf ur-** Çalım satmak, davalı, âlimane sözler söylemek. İH, 34
l. kııl- Boş ve anlamsız konuşmak. KE, 241
lafz (~ lafz) Ar. Söz. GT, 315; İM, 562; KE, 241; MG, 206; MS, 133; **lafz** KF, 147
lāğ Far. Şaka, latife, oyun. KE, 241

I. kıl- Şakalaşmak. KE, 241
lāgayr Ar. (Bundan) başkası değil. MG, 206
lağıl Ar. Ø HOA, 254
lağlaş- Far.T. Şakalaşmak, oynamak. KE, 241
lağv Ar. Faydasız, beyhude, boş. İM, 561; Kaldırma, hükümsüz bırakma. KE, 241
I. kıl- İptal etmek. KE, 241
laḡab Ar. Lakap. CCI, 487
lahan I Far. Kilisenin vaftiz bölümü, vaftizhane. CCII, 638
lahan II Yun. Lahana. CCI, 487
laḡd Çukur, mezar, kabir. İM, 562
laḡid Ar. Mezar. KE, 241
laḡn Ar. Nağme, ezgi. İM, 562
lāil Ar. Lâil, yakut. TZ, 215
lāilāhe Ar. “İlah yoktur” anlamında bir söz. İM, 562
lāilāhe illallah Muḡammedün resūlullāh Ar. Allah’tan başka Tanrı yoktur, Muhammed onun resulüdür, anlamında bir söz. İM, 562
lāilāhe illallahu vallāhu ekber Ar. Allah’tan başka Tanrı yoktur, Allah büyüktür, anlamında bir söz. İM, 562
lāilāheillallah Ar. Allah’tan başka Tanrı yoktur, anlamında bir söz. İM, 562
lak I Taaccüp makamında söylenilen kelime. Kİ, 57
lak II Hind. Vernik. CCI, 487
laḡab Ar. Bir kimseye kendi asıl adın dışında takılan ad. İM, 562; Lakap, takma ad. KE, 241
I. aydış- Karşılıklı ayıp bir adla çağırmak. KE, 241
I. ur- Takma ad vermek. KE, 241

lakin (~ lākin) Ar. Lakin. BV, 233; **lākin** Amma, fakat. HOA, 254; Ama, fakat. KF, 147
laḡīt (~ laḡīt) Ar. Anası, babası bilinmeyen çocuk. KFT, 1030; **laḡīt** Yeni doğup sokağa terk edilmiş çocuk. İM, 562; Sokağa bırakılmış yeni doğma çocuk. KF, 147
laḡve Ar. Ağız çarpılması. KE, 242
lakvelḡ Ar.T. Ağzı eğrilik, ağzı çarpılmışlık. KE, 242
la‘l Ar. Kırmızı renkte, değerli bir süs taşı, lâl. GT, 315
lām Ar. Arap alfabesinin 23. harfi. İM, 562
lānazīr Ar. Eşsiz, benzersiz. MG, 206
la‘net Ar. Beddua, kargış. İM, 562; Lanet, beddua, Tanrı’nın sevgi ve ilgisinden yoksun olma. KE, 242
I. kıl- Beddua etmek. KE, 242
lanḡurt Domuzlan böceği. DM, 98
laplap Bir nevi yürüyüş yahut yürüyüş tarzı. Kİ, 57
last Far. Ham ipek. CCI, 488
laşa Far. Omuz başı. DM, 98
lāšek Ar. Şüphesiz. GT, 315
laṭāyif Ar. Latîfeler. GT, 315
latık Ar. Bitki adı. BV, 233
laṭīf Ar. Güzel, latîf. GT, 316; Hoş, güzel. HOA, 254; Yumuşak, hoş, Allah’ın adlarındandır. KF, 147
laṭīfe Ar. Şaka, latîfe. GT, 316
latīflık Ar.T. Güzellik; naziklik. HOA, 254
lāvallāh Ar. Vallahi (hayır). GT, 316
lay Yan, kat, nezd. İH, 34

l.ında otur- Yanında oturmak. İH, 34
lāya‘lem Ar. Câhil. GT, 316
layıḥ Ar. Uygun, yaraşır, layık. CCII, 638
lāyık Ar. Yakışır, yakışan, lâyık. GT, 316; Yakışan, yaraşır. İM, 562; Uygun, yakışan. KF, 147
lazate (Laziate yer adından) bir tür çizgili kumaş. CCI, 488
lazen Ar. Bitki adı. BV, 233
lâzım Ar. Gerekli, lâzım. GT, 316; KE, 242; Gerekli. İM, 562; KF, 147; KFT, 1030
l. kıl- Gerekli yapmak. KE, 242
l. eyle- İstemek. KF, 147
l. ol- Lazım olmak. KF, 147
lazuḫ Ar. Bir hastalık. BV, 233
le‘anehullah Ar. Allah ona lanet etsin, anlamında bir söz. İM, 562
lebbeyk Ar. Buyurunuz, emir sizindir, anlamında bir söz. Hac esnasında söylenilir. İM, 562; Bu kelimeyle başlayan duâ ve duâlar. KF, 147
leben Ar. Bitki adı. BV, 233
leblâb Ar. Sarmaşık, ebegümece. BV, 233
leblebü Far. Bugünkü manasında. Kİ, 57; Nohut. TZ, 216
leclâc Ar. Satranç oyununun mûcidi; kumarbazların pîri, oyunların üstâdı. GT, 316
lef Ar. Sarma, devşirip kaldırma. KF, 147
l. eyle- Devşirip kaldırmak. KF, 147
legen (~ **leḡen**) Far. Tabak. BM, 502; Leḡen. İM, 562;
leḡen Büyük çamaşır leḡeni. İH, 34
legün Fıçı. DM, 98

lehce Ar. Lehçe, konuşma, dil. GT, 316
lehu Ar. Onun için. HOA, 254
lehv Ar. Oyun, eğlence. GT, 316
leklek Leylek (kuşu). Kİ, 57
lenger Çapa, demir çapası. CCII, 638; Gemi demiri. İH, 34
leşker Far. Asker, ordu. GT, 316
leṭâfet Ar. Güzellik, letâfet. GT, 316
levâzım Ar. Gerekli şeyler, şartlar. GT, 316
levḥ Ar. Eskiden her talebenin yanında bulunan ders tahtası, küçük ders levhası. GT, 316; Tahta. İM, 562
l.-i mahfûz Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha. İM, 562
levn Ar. Renk. BV, 233; GT, 316; HOA, 254; İM, 562; KFT, 1030; MG, 206; Ø KF, 147
bk. levün
levs Ar. Pislik, kir. İM, 562
levün Ar. Renk. HOA, 254; KF, 147 **bk. levn**
levünlü Ar.T. Renkli. HOA, 254
levz Ar. Badem. İM, 562
leyl Ar. Gece. GT, 316
leylî Ar. Leylâ ile Mecnun hikâyesinin kadın kahramanı. GT, 316
leymû Ar. < Yun. Limon. DM, 98
l. şuyı Limon suyu. DM, 98
leyyin Ar. Yumuşak. MG, 206
lezzet (~ **lezzet**) Ar. Tat, lezzet. GT, 316; **lezzet** İM, 562; MG, 206
lihân KFT, 1030
lirp Ansızın. Kİ, 57
li I Bugünkü manasında, sıfat edatı. Kİ, 57
li II Ar. İçin anlamında edat. HOA, 254
li‘ân Ar. Karı ile kocanın hakim huzurunda din kurallarına

- uygun olarak dörder defa
şehadette bulunduktan
sonra karşılıklı nefislerine
lanet okumaları. İM, 562;
Karı ve kocanın hakim
huzurunda dörder defa
şahitlikte bulunduktan
sonra nefislerine lanet
okumak suretiyle olan
yeminleri. KFT, 1030
- libāka** Ar. Binicinin iyi
hareketleri, ustalık. MG,
207
- libākat** Ar. Ø MG, 207 *bk. libāka*
- Liban** Kutsal deniz kızı. CCII,
638
- libās** Ar. Elbise, esvap. GT, 316
- licām** Ar. Hayvanların ağzına
vurulan gem. KF, 147;
Dizgin, gem. KFT, 1030;
Gem. HOA, 254; MG, 207
- l. eyle-** Gem vurmak. KF,
147
- l. al-** Gemi almak. KF, 147
- l. dut-** Gemi tutmak. KF,
148
- l. ur-** Ağzına gem vurmak.
KF, 148
- licāmsız** Ar. T. Gemsiz. HOA, 254
- lifāfe** Ar. Sargı. İM, 563
- liff** Ar. Ø BV, 233 *bk. çolğaştur-*
- lift** Ar. Şalgam. BV, 233
- liḥā** Ar. Sakallar. BV, 233
- lihazā** Ar. Bundan dolayı. KFT,
1030
- lik** Edatı nispet. Kİ, 57
- līka** Ar. Lika, lök, mürekkep
hokkalarına konulan ham
ipek. KE, 242
- līkin** Far. Lâkin, fakat. GT, 316
- lillah** Ar. Allah için, anlamında
bir söz. İM, 563
- lim** Salyangoz. DM, 98
- liman** Yun. Liman. CCI, 488
- limon** Far. Limon. CCI, 488; TZ,
216
- livā** Ar. Bayrak. KF, 148
- l. dut-** Bayrak tutmak. KF,
148
- līvān** Ar. Ø HOA, 254
- livāta** Ar. Erkekler arasında cinsel
sapıklık. KF, 148
- liven** ? BV, 233
- loda** Noda, sürülmüş zahire
yığını. İH, 34
- loğ** Damları düzeltmek için
kullanılan taş. Kİ, 57
- loğla-** Damın üzerini taşla
düzeltmek. Kİ, 57
- loğma** Ar. Lokma. İM, 563;
Lokma, sokum. KE, 242;
Lokma, yiyecek parçaları.
KF, 148
- Lonbardi ketanı** İtalya'nın
Lombardia bölgesinde
üretilen bir tür keten
kumaş. CCI, 488
- lor I** Bitki adı. BV, 233
- lor II** Ar. Keçi veya koyun
doğurduktan sonra, üç gün
zarfında onun sütünden
yapılan peynir. Kİ, 57
- lorp** Herhangi bir yere giren şey
evvelce dayanır sonra
birden bire tamamıyla
girerse lorp girdi derler.
Kİ, 57
- lök** Yedi yaşını dolduran deve.
BM, 502; Asil, iyi cins
deve. Kİ, 57
- luğ** Kıpçak lehçesinde bizim li
edatına müsavi olup edatı
nisbettir. Kİ, 57
- luğat I** Ar. Dil. KFT, 1030
- luğat II** Ar. Sözlük. İM, 563
- Lukas** Dört İncil'den birinin
yazarı, Aziz Luka. CCII,
638
- luğma** Ar. Lokma. GT, 316
- luğmān** Ar. Lokman Hekim,
meşhur hekim ve bilge.
GT, 316
- Lut I (~ Lūt)** Ar. Lût peygamber.
GT 316; Lūt KFT, 1030

Lūt II Ar. Lut peygamberin kavmi. KE, 242

luṭf Ar. İyilik, güzellik. HOA, 254; Güzellik, iyilik, lütuf. GT, 316; Lütuf, yardım. KE, 242

I. kıl- Yardım etmek. KE, 242

luz ? BV, 233

lūbbed Ar. Yün. KFT, 1030

lūbed Ar. Keçe, yün. MS, 133

lūben Bitki adı. BV, 233

Lūbnān Lübnan. GT, 317

lūḡat Ar. Söz, kelime. KE, 242

lūk Nar ağacına benzeyen bir hindi ağacının zamkı. BV, 233

lūle Emzik. İH, 34

lūzen Bitki adı. BV, 233 *bk. samağ*

ma Ar. Aşık kemiğinin üstündeki sinir. BV, 235

maa Bana. CCII, 639; “Bana” anlamına. TZ, 216

ma‘a hāzā Ar. Bununla beraber. MG, 207

maacun Ar. Macun. CCI, 488

maana Tür, nitelik, çeşit; şekil, tarz, biçim. CCI, 488

ma‘ānī Ar. Mânâlar. GT, 317

ma‘āşī Ar. Günahlar, âsilikler. GT, 317

ma‘āş Ar. Maaş. GT, 317

ma‘āyine Ar. Göz ile, bizzat. GT, 317

mabṭūn Ar. Karın ağrısı. BV, 235

ma‘būd Ar. Tanrı. GT, 317

mācerā Ar. Cereyan eden, mâcerâ. GT, 317

Mācihān Dünya ayı (özel ad). TA, 127

ma‘cun (~ ma‘cūn) Ar. Macun. BV, 235; **ma‘cūn** Macun, ilaç. KF, 148;

m. ol- Macun olmak. KF, 148

maçı Erkek kedi; kedi. CCI, 488; Kedi. GT, 317; İH, 34; KI, 57; TZ, 216

mādām Ar. Mâdem, değil mi (ki). GT, 317; Madem. KF, 148

madde (~ mādde) Ar. Madde. BV, 235; **mādde** HOA, 254

ma‘de Ar. Mide. BV, 235; GT, 317

ma‘den Ar. Mâden. GT, 317; İM, 563

ma‘din Ar. Maden. İM, 563; KF, 148

mafāşıl Ar. Eklemler. MG, 207

ma‘firet Günahların bağışlanması, mağrifet. GT, 317

ma‘füv Ar. Affedilmiş, bağışlanmış. İM, 563

mağāra (~ mağara) Ar. Mağara. DM, 98; **mağara** GT, 317; Dağ odası, yuva. İH, 34

magat (~ mağat) Moğ. Muhakkak, şüphesiz, elbette. CCI, 488; CCII, 639; **mağat** Mutlaka. İM, 563

mağdanos Ar. *Far*. Maydanoz. İH, 34

mağla- Ezan okumak. KK, 118

mağlay Moğ. Alın. KK, 118

mağlūb Ar. Mağlup. MG, 207

mağrib Ar. Akşam vakti. KFT, 1031

mağrib I Ar. Akşam; akşam namazı. KF, 148; Akşam. MS, 133

m. kıl- Akşam namazını kılmak. KF, 148

m. namāzı Akşam namazı. İM, 563

mağrib II Ar. Batı. İM, 563; KE, 242

mağrifet Ar. Allah’ın, kullarının günahlarının bağışlaması. İM, 563; Allah’ın

- günahları bağışlaması. KF, 148
- mağrūr** Ar. Gururlu, mağrur. GT, 317; Gururlu, bir şeye güvenen. İM, 563; Kendini beğenmiş, aldanmış. KF, 148
- mağz I** Ar. Beyin. GT, 317
- mağz II** Ar. İç. GT, 317
- mah** Ar. Nah, işte. İH, 34
- maḥabbet** Ar. Sevgi, muhabbet. GT, 317; Sevgi, dostluk. İM, 563; Sevgi. KF, 148
- m. eyle-** Sevmek. KF, 148
- m. eyleyici** Sevi veren. KF, 148
- maḥaffe** Ar. Deve, katır gibi hayvanların sırtına konulan ve içine iki kişi oturabilen kapalı vasıta. İM, 563
- mahak** Ar. Mihenk taşı. CCI, 488
- maḥal** Ar. Yer, mahal. GT, 317
- maḥalla** Ar. Mahalle. KFT, 1031
- maḥalle** Ar. Mahalle. GT, 317; İM, 563
- Mahaltı** Ay altı (özel ad). TA, 127
- māḥazar** Ar. Hazır bulunan (şey). GT, 317
- maḥbūb** Ar. Sevgili. GT, 317
- maḥcūb** Ar. Kapalı, örtülü. GT, 318
- maḥcūr** Ar. Malını kullanmaktan engellenen. KFT, 1031
- maḥḍar** Ar. Hazır olma, mahkeme sicili. KFT, 1031
- Maḥdūm I** Ar. Hazretleri, Mahdum Tolu Bey. HOA, 254
- maḥdūm II** Ar. Hizmet edilen, efendi. GT, 318;
- maḥfī** Ar. Gizli. KF, 148
- m. ol-** Gizlenmek. KF, 148
- maḥfil** Ar. Toplantı yeri, oturup görüşülen yer. GT, 318
- maḥfūz** Ar. Korunmuş, saklanmış. GT, 318
- maḥḥala** Ar. Mahalle. KFT, 1031
- maḥḥāre** Ar. (Çöl yolculuğunda) devenin üstüne oturtulan, iki kişinin oturduğu odacık. GT, 318
- Māh-ı Cihān** Dünya ayı (özel ad). TA, 128
- māhir** Ar. Māhir, becerikli. MG, 207
- māhiyyet** Ar. Bir şeyin aslı, esası, iç yüzü. İM, 563
- maḥlūk (~ mahlūk)** Ar. Yaratık. BV, 235; İM, 563; Yaratık, mahlūk. GT, 318; Yaratılmış, yaratık. KF, 148; **mahlūk** Yaratılmış. HOA, 254
- maḥmel** Ar. Deve üzerine konulan sepet. İM, 563
- maḥmil** Ar. Deve üzerine konulan sepet. İM, 563
- Maḥmūd I** Ø GT, 318 *bk. Sultān Maḥmūd*
- maḥmūd II** Ar. Övülmeye değer. MG, 207
- Maḥmūd naḥlesi** Kûfe'den Hicaz'a giderken 3. konak. GT, 318
- mahmuda** Ar. Mahmude otu ve bu otun köklerinden çıkarılan, hekimlikte kullanılan, reçineye benzer bir madde. CCI, 488
- maḥmūr** Ar. Uyku sersemliği, baygın göz. KE, 242
- m. bol-** Baygın gözlü olmak. KE, 242
- maḥrec** Ar. Mahreç. BV, 235; Çıkış yeri. İM, 563; MG, 207; Kapı, girilecek yer, ağız. KF, 148
- maḥrem** Ar. Dinen kadının kendinden kaçmadığı erkek. İM, 563

maḥrūm (~ **mahrum**) Ar. Mahrūm. GT, 318; Yoksun. İM, 563; KFT, 1031; Mahrum, yoksun. KE, 242; İsteğini elde edemeyen, mahrum. KF, 148; **mahrum** Mahrum. TZ, 216
m. kı- Yoksun olmak. KE, 242
m. eyle- Nasipsiz bırakmak. KF, 148
maḥsıt Ar. Maksat, niyet. CCII, 639
maḥsūb Ar. Sayılmış. İM, 563
maḥşūl Ar. Elde edilmiş, husûl bulmuş. GT, 318
maḥşūş (~ **maḥşūş**) Ar. Özel, müstakil. İM, 563; Bilerek, bilinç altında, özel. KF, 148; Hususî. KFT, 1031; **maḥşūş** Özel. HOA, 254
maḥşer Ar. Mahşer, kıyamet. GT, 318
maḥta- Moğ. Övmek, methetmek. CCII, 639
maḥv Ar. Mahv, yok (etme veya olma). GT, 318; Yok etme, perişan etme. KF, 148
m. eyle- Yok etmek. KF, 148
maḥz Ar. Katkısız, sırf. İM, 563
mā'ide sūresi Kur'ân-ı Kerimde 5. sūredir. KF, 148
ma'îşet Ar. Yaşama, geçinme, maîşet. GT, 318
maḥad (~ **maḥ'ad**) Ar. Dübür. BV, 235; **maḥ'ad** Oturak yeri, kış. İM, 563; Kış. HOA, 254; Kış, makat. KF, 148
maḥ'at Kış. HOA, 254
maḥal I Ar. Bitki adı. BV, 235
maḥāl II Ar. Söz, söyleme. GT, 318
makala Ar. Mahalle. CCI, 488
ma'ḳale Ar. Kan bahası. İM, 563

ma'ḳūdūn Ar. Bağlanmış. HOA, 255
ma'ḳūl Ar. Mâkul, akla uygun. MG, 208
maḳām Ar. Yer, makam. GT, 318; Makam. KF, 148
maḳāmāt Ar. Makame'ler, nutuk tarzında söylenilen sözler. GT, 318
maḳbūl Ar. Makbul. GT, 318; Beğenilen, hoş karşılanan. İM, 563; Kabul edilen. MS, 133
m. kı- Kabul etmek. MS, 133
maḳlūb Ar. Alt üst. HOA, 255; Ters çevrilmiş, altı üstüne getirilmiş. İM, 563; Ters döndürülmüş. MG, 207
maḳra'a Ar. Kamçının ağaç kısmı. MG, 207
maḳrîf Ar. Melez at. BV, 235
maḳşad Ar. Maksat, gâye, istenilen şey, emel, meram. GT, 318
maḳşūd (~ **maksūd**) Ar. Kasdolunan, istenilen şey, emel, meram. GT, 318; İstek. İM, 563; İstenilen, maksat. KF, 148; İstenilen şey, kasdolunan. MG, 207; **maksūd** Maksat. HOA, 255
maḳşūm Ar. Taksim edilmiş, ayrılmış. GT, 318
m. rızḳ Kısmet. GT, 318
maḳşūre Ar. Camilerde etrafı parmaklıklı yüksek yer. İM, 563
maḳta I Ar. Kesit. BV, 235
makta II Övme, metih. TZ, 216
makta- Övmek, öğüşlemek, methetmek. TZ, 216
maktavcı Övücü, methedici. TZ, 216
maḳtel Ar. Kesme yeri. HOA, 255

māl Ar. Mal, gelir, para. GT, 318-319; Bir kimsenin tasarrufu altında bulunan şey, varlık, servet. İM, 563; Mal, mülk, servet. KE, 242; Mülk, mal-varlık. KF, 148; Mal. KFT, 1031; MS, 133; **mal** Mal, davar. TZ, 216
re's-i m. Sermaye. GT, 318-319

mala Far. Mala, Türkçesi *sıvağû*, *sıvağuç*. İM, 34

malaham Far. Deriye sürülerek kullanılan ilaç, merhem. CCI, 488

Malatıyye Ar. Malatya. GT, 319

ma'lef Ar. Samanlık. BV, 235

mālik Ar. Sahip. İM, 563; KFT, 1031; Sahip, malik. KF, 149

m.ü'l-mülk Mülkün sahibi, Allah. GT, 319

m. ol- Sahip olmak. KF, 149

māllan- Ar.T. Mal almak, servet edinmek. İM, 564

māllı Ar.T. Mal sahibi. KK, 118

māllıg Ar.T. Malı olan, serveti olan. KE, 242

m. bol- Mal sahibi olmak. KE, 242

māllık Ar.T. Malla ilgili. İM, 564; Mallık nesne. KFT, 1031

māllu Ar.T. Mallı, malı olan. TA, 128

ma'lūm Ar. Bilinen. BV, 235; KFT, 1031; Belli, bilinen, mālūm; para. GT, 319; Aşık, belli. HOA, 255; Bilinen, belli. İM, 564; Malum, bilinen, belli. KE, 242; Bilinen, mālum. MG, 208

m. rızık Belirli rızık. GT, 319

m. vakıt Belirli vakit. GT, 319

m. kııl- Bildirmek. KE, 242

mālsız Ar.T. Malsız. TA, 128

Mama I İsmi has (kadın). Kİ, 57

mama II Yaşlı kadının çağrıldığı esnada söylenen veya söylenilen kelime. Kİ, 57

māmezā Ar. Geçmiş şeyler, olan biten. GT, 319

m.dan kiç- Geçmiş unutmak. GT, 319

mamık (~ mamık) Pamuk. TA, 128; **mamık** TZ, 216

mamlaha I Ar. Bitki adı. BV, 235

mamlaha II Ar. Tuzlu yer. BV, 235

mamrah Kurt yavrusu. TZ, 216

mamuḥ Ar. Pamuk. CCI, 488; CCII, 639

mamuḥ (~ mamuk) Ar. Bitki adı, pamuk. BV, 236; Pamuk. GT, 319; İM, 564; KE, 242; Kİ, 57; **mamuk** TZ, 216

mamuḥçı Pamukçu. İM, 564

mamuḥlı Pamuklu. İM, 564

mamuḥlu Pamuklu. İM, 564

man- Bandırmak. BV, 236; Suya batırmak, içine daldırmak, banmak. CCII, 639

mān Far. Ø GT, 319 *bk. hānumān*

maḡ Ezan. İM, 564

m. bir- Ezan okumak. İM, 564

maḡa Bana. CCI, 488; CCII, 639; GT, 323; HOA, 255; İM, 564; KE, 242 *bk. baḡa; men*

ma'nā Ar. Anlam. İM, 564; Anlam, mana. KF, 149; MS, 133 *bk. ma'nī*

manaş Dörtte bir. TA, 128

manaysız Sınırsız, ölçüsüz. CCII, 639

manbūḥ Pamuk. KFT, 1031

manbūḥlu Pamuklu. KFT, 1031

mancınıḥ Mancınık. İM, 564

mandalla- Sürgüyü sürmek, kilitlemek. İH, 34
maḡdanus Yun. Maydanoz. CCI, 488
mang Ezan. İM, 564
m. bir- Ezan okumak. İM, 564
maḡla- Bağırarak; ezan okumak. TZ, 216
maḡlayı Moğ. Alın, cephe. TZ, 216
ma'nı Ø KFT, 1031 *krş.* **ma'nī**
ma'nī Ar. Mânâ. BV, 236; GT, 319; MG, 208; Mana, anlam. KE, 242; KFT, 1031; Anlam. HOA, 255; Ø KF, 149 *krş.* **ma'nā**
m. eyle- Mana vermek. KF, 149
maḡkak Uyuşuk, tembel, üşengeç, ihmalkâr. CCII, 639
maḡkav Hastalık türü, mankafalık. BV, 236
maḡla- Bağırarak. GT, 319
maḡlay I Moğ. Alın. CCI, 489; İM, 564
maḡlay II Moğ. Öncü. BV, 236; Öncü, önde gelen (asıl manası: alın). MG, 208
manna Lat. Kudret helvası. CCII, 639
maḡra- (Koyun, kuzu) melemek. CCII, 639
maḡşib Ar. Devlet hizmeti, makam, mansıp. GT, 319; Devlet hizmeti, memuriyet. KF, 149
m.u cāh Makam ve mevki. GT, 319
ḡazā m.ı Kadılık makamı. GT, 319
maḡşūr Ar. (Allah'ın yardımı ile) gâlip gelmiş. GT, 319
mantar Rum. Mantar. İH, 34
manzar I Ar. Görünen yer, gökyüzü. KF, 149

manzar II Ar. Görünüş. GT, 319
manzara Ar. Manzara, bakıp seyredilen yer. İM, 564
manzūm Ar. Manzum. GT, 319
manzūr Ar. Bakılmış, bakılan, görülen. GT, 319
mār Far. Yılan. GT, 319
maraz Ar. Hastalık. GT, 319
marcand Ar. Mercan. CCI, 489
Maria Hz. Meryem. CCII, 639
Mariam Hz. Meryem. CCII, 640
Mariam katun Hz. Meryem. CCI, 489; CCII, 640
ma'refe Ar. Atlarda yele veya ibiğin büyüdüğü yer. HOA, 255
ma'rib I Akşam, gece. GT, 317
ma'rib II Garp, batı (maşrıkın zıddı). GT, 317
Ma'ribī Mağribli, faslı veya kuzey Afrika halkından. GT, 317
ma'rife Ar. Anlamı belirtilmiş söz. KE, 242
m. ḡıl- Anlamını belirtmek. KE, 242
ma'rifet I Ar. (Tasavvufta) Tanrı'nın birliğini tanıma, bilme zevki. GT, 319; Bilme, bilinme. HOA, 255; Bilme, biliş. İM, 564; Allah'ı tanımak ve bilmek. MS, 133
ma'rifet II Ar. Marifet. BV, 236; Hüner, irfan, mârifet. GT, 319; Bilgi, ilim. KF, 149; Mârifet, hüner. MG, 208
ma'rifet III Ar. Tanışıklık, ülfet. GT, 319
mariz Ar. Marazlı. BV, 236
ma'rūf Ar. Maruf. BV, 236; Tanınmış, meşhur, mâruf. GT, 320; Bilinen. İM, 564; MG, 208; Bilinen, tanınmış. KE, 242
Ma'rūfu Kerhī Meşhur islâm velilerinden. GT, 320

marul *Yun.* Marul. CCI, 489; İH, 34; TZ, 216

marzî *Ar.* Razi olunmuş. KFT, 1032

maşhara *Ar.* Maskara, soytarı. İM, 564; Maskara. KFT, 1032

maşharalık *Ar.T.* Maskaralık. İM, 564

maşır *Mısır.* KFT, 1032

ma‘şiyet *Ar.* Günah, âsîlik, isyankârlık. GT, 320; İsyân, günah. İM, 564; Günah, itaatsizlik. KF, 149

maskara *Ar.* Hokkabaz, palyaço, soytarı, oyuncu, maskara. CCI, 489

maşlahat *Ar.* (Yapılması gereken, münâsîp) iş, husus. GT, 320; Barış, düzen dirlik. İM, 564; İş, mesele, sulh yolu. KFT, 1032

masra *Far.* Masura, masra, iplik sarılan kumaş. İH, 34

maştaba *Ar.* Sedir, seki. İM, 564

mastaki (~ **maştakî**) *Ar.* Bitki adı. BV, 236; **maştakî** Sakız. HOA, 255

ma‘şûm *Ar.* Günahsız, mâsûm. GT, 320; Suçsuz, günahsız. İM, 564

maşa *Far.* Maşa. CCI, 489

maşad *Ar.* *Meşhet* kabristan, hâlâ *maşatlık* derler. İH, 34

mâşallâh *Ar.* Allah’ın istediği gibi, anlamında bir söz. İM, 564

maşrık *Ar.* Şark, doğu (mağribin zıddı). GT, 320; Doğu, güneşin doğduğu taraf. KE, 242

ma‘şûk *Ar.* Sevilen (erkek). GT, 320

ma‘şûka *Ar.* Sevilen (kadın). GT, 320

maşara *Su* matarası, matara. BM, 502

maṭbah *Ar.* Mutfak. GT, 320; KFT, 1032

matel *Ar.* Mana, anlam. CCII, 640

mâtem *Far.* Yas, mâtem. GT, 320

ma‘tiḫ *Ar.* Dururken güzel görünen, yürüdüğü zaman sıfatı değişen at. BV, 236

maṭlab *Ar.* İstenilen şey, istek arzu, maksat, meram. GT, 320; Talep olunan, meram, istek. KF, 149

maṭlablayın *Ar.T.* İstenilen şekilde, arzu edilince. GT, 320

maṭlûb *Ar.* İstenilen, arzu edilen. GT, 320; İstenilen (şey), istek. MG, 208

maṭlûbât *Ar.* İstenilen şeyler. MG, 208

matrak I *Ar.* Değnek, sopa. KFT, 1032

matrâk II *Ar.* Uzun ok. İM, 564

matuh semelen- *Ar.T.* Ateş getirmiş ihtiyar, akli ermez, şaşkın, unutkan hale girmek. İH, 34

mâverd *Ar.Far.* Gül suyu. GT, 320

mâverid KFT, 1032

mavla- (Kedi) mavlama. İH, 34

maya *Ar.* Kuzu midesinden yapılan peynir mayası, her nevi mayalar. İH, 34; Maya. TZ, 217

mayak *Hayvan* pisliği. TA, 128

mayan *Far.* Başlıca, esas olarak, esasen. CCI, 489

mâyasız *Far.T.* Mayasız, mayalanmadan. KE, 242

maydan *Ar.* Açık alan, meydan. CCI, 489

mâyil *Ar.* Benzer, andırır. MG, 208

maymaçık *Paytak*, çarpık bacaklı. CCII, 640

maymun (~ **maymûn**) *Ar.* Maymun. CCI, 489; KK,

118; TZ, 217; **maymūn** DM, 98; KFT, 1032
mayrıl- Kanrılmak, eğilmek, dolamak. TZ, 217
mayruk Seyrek ve eğri dişli olan. TZ, 217
maytı Sopa, değnek. TZ, 217
ma'yūb Ar. Ayıplanan, eksik kusurlu. GT, 320
mazı *Far.* Mazı. BV, 236; TZ, 217 *bk.* **mazu**
māzī I Ar. Geçmiş zaman. İM, 564
māzī II *Far.* Mazı, pelit ağacı. İM, 564
maẓlūm Ar. Eziyet görmüş. İM, 564; Zulme uğramış olan. KF, 149; Zulme uğramış kimse. KFT, 1032; Zulūm görmüş. MG, 208
maẓmaẓa Ar. Abdest alırken ağıza su alıp çalkalama. KE, 242
m. kıl- Ağzını çalkalamak. KE, 242
māzū *Far.* Mazı. İH, 34; KFT, 1032; Ø BV, 236 *bk.* **mazı**
ma'zūl Ar. Azledilmiş. GT, 320; KFT, 1032
ma'zūlluk Ar.T. Mâzul olmak. GT, 320
ma'zūr (~ ma'zūr) Ar. Özürlü, mâzur. GT, 320; **ma'zūr** Özürlü, özürü olan. İM, 564; Özürlü. KFT, 1032
me'ākıl Ar. Kan bahaları. İM, 564
Mebṣūṭ Kitap adı. KFT, 1032
me'būn Ar. İbne, homoseksüel. KE, 242
m. bol- İbnelik hastalığına tutulmak. KE, 242
mecāl Ar. Tâkat, imkân, mecāl. GT, 320
mecālis Ar. Meclisler. GT, 320
mecāz Ar. Kendi öz anlamıyla kullanılmayıp benzetme yolu ile başka bir manada

kullanılan söz. İM, 564; Mecaz, yan anlam. KF, 149
meccānen Ar. Bedava, parasız. KE, 242
mecīd I Ar. Mecit. BV, 236
mecīd II Ar. Ø GT, 320 *bk.* **kelām**
meclis I Eyerin oturulacak yeri. MG, 208
meclis II Ar. Toplantı, toplanılan yer, meclîs. GT, 320; Oturulacak toplanılacak yer; bir konuyu görüşmek üzere toplanan insan topluluğu. İM, 565; Toplantı, oturum, toplantı yeri. KE, 242
m. kıl- Toplanmak. KE, 242
meclis-i fısk Bozgunculuk meclisi. İM, 565
mecma' Ar. Toplantı, meclis. GT, 320
mecmū' Ar. Bütün, tamamı. MG, 209
Mecmū'-u Nevāzil Kitap adı. KFT, 1032
mecnūn I Ar. Deli, mecnūn. BV, 236; GT, 320; Deli, divane, çıldırmış. İM, 565; Mecnun, delice seven, tutkun. KE, 242; Cinnet geçirmiş. KFT, 1032
m. bol- Tutulmak, sevdalanmak. KE, 242
mecnūn II Ar. Leylâ ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı, Mecnun. GT, 320
mecnūne Deli kadın. İM, 565
mecnūnlik Ar.T. Mecnunluk. KFT, 1032
mecrūḥ Ar. Yaralı, yaralanmış. GT, 320; Yaralanmış. MG, 209
mecūsī Ar. Putperest, ateşe tapan, mecûsî. GT, 320; Ateşe

- tapınan. İM, 565; Zerdüşt dininde bulunan, ateşe tapan, mecûs dinine mensup. KF, 149; Ateşperest, mecusî. KFT, 1032
- mecûsiyye** Ar. Ateşe tapınan kadın. İM, 565; Mecusî. KFT, 1032
- mêçele** Sert kabuk, deniz kabuğu. CCII, 640
- meçi** Erkek kedi. TA, 128
- meçik** Topuz. İH, 34
- med** (~ **medd**) Ar. Uzatma, ulama. KF, 149; **medd** Uzatma, çekme. İM, 565
- medd eyle-** Uzatmak, ulamak. KF, 149
- medd** Ar. Okçuluk terimi, yayı çekmek. HOA, 255
- meddâh** Ar. (Çok) medheden, medhiyeci. GT, 321
- meded I** Ar. Yardım, medet. İM, 565; Yardım. KF, 149; Yardım, meded. MG, 209
- m. eyle-** Yardım etmek. TZ, 217
- meded II** Ar. Uzatma, uzunluk. GT, 321
- medeniyyeli** Ar.T. Şehirli. İM, 565
- medet** Ar. Yardım; yardımcı. CCII, 640
- m. êt-** Yardım etmek. CCII, 640
- medfün** Ar. Gömülmüş, gizli. GT, 321
- medh** Ar. Övgü, övme, medih. GT, 321; Övme. KE, 242; KF, 149; Övgü, medih. MG, 209
- m. ay-** Övücü sözler söylemek. KE, 242
- m. eyle-** Övmek. KF, 149
- medhal** Ar. Girecek yer, kapı. GT, 321
- medhüş** Ar. Şaşkın, kendinde olmayan. GT, 321
- medîd** Ar. Uzun. GT, 321
- Medîne** Ar. Şehir. HOA, 255; İM, 565; Medine şehri. KFT, 1033
- medrese** Ar. Ders yeri, medrese. GT, 321; Dinî dersler okutulan yer, medrese. KF, 149
- mefâze** Ar. Sığınılacak yer. İM, 565
- mefhar** Övünülen, övünmeye sebep olan. GT, 321
- mefhûm** Ar. Anlaşılmış, bilinen. GT, 321
- meflûc** Ar. Felç olmuş. İM, 565; Felç olmuş, inmeli. KE, 243
- m. bol-** İnme inmek, felç olmak. KE, 243
- mefred** Ar. İri yarı, çirkin *nefret* veya *mıfrit* gibi bir asıldan. İH, 34
- meğal** Ar. Hastalık adı. BV, 236
- meğas I** Ar. Bitki adı. BV, 236
- meğas II** Ar. Göbek burmak. BV, 236
- meğaz** Ar. Bitki adı. BV, 236
- meger** (~ **meğer**) Far. Meğer, illa. BM, 502; Meğer. BV, 236; HOA, 255; KFT, 1033; Belki, meğer. CCI, 489; Yoksa, meğer, oysa (ki). GT, 321; Meğer, oysa. İM, 565; Meğer, meğerse, oysa, oysaki. MS, 133; **meğer** İse, olabilir ki, belki. İH, 34; Meğer. KK, 118; Yoksa, meğer. MG, 209
- m. kim** Oysa ki. İM, 565
- mehâbet** Ar. Azamet, ululuk, heybetlilik. GT, 321
- Mehaltı** Ay altı (özel ad). TA, 128
- mehcûr** Ar. Terk edilmiş, uzaklaşmış, ayrılmış. GT, 321

mehek Ar. Âyâr taşı, mihenk taşı. GT, 321
mehir Ar. Mehir, kadına nikahta verilen para. KFT, 1033
mehmîz Mehmuz. MG, 209
mehr Ar. Evlenirken erkek tarafından kadına verilen nikah bedeli. İM, 565
mehrecân Far. Sonbahar, eski İranlıların iki büyük bayramlarından biridir. KF, 149
mekân Ar. Mekan. BV, 236; KFT, 1033; Yer, mekân, ev. GT, 321; Ev, oturulan yer. KE, 243
mekârim Ar. Keremler. GT, 321
meken Yer, mekan. İM, 565
mekîn Ar. Yerleşen. MG, 209
mekkâr Ar. (Çok) hileci, düzenbaz. GT, 321
mekkâre Ar. Ø GT, 321 *bk.*
mekkâr
Mekke Ar. Mekke. GT, 321; Mekke şehri. HOA, 255; KFT, 1033; MS, 133
Mekki Ar. Mekke. BV, 236
mekkin Ar. Bir yerde sabit olma. İM, 565
mekr Ar. Hile, düzen. GT, 565; Aldatma. İM, 565; Hile, düzen, oyun. KE, 243
m. kıl- Aldatmak. KE, 243
mekre Ar. Hile. KF, 149
m. eyle- Hile yapmak. KF, 149
mekrûh (~ mekruh) Ar. Mekruh. BV, 237; İğrenç. GT, 321; Yapılması dinen hoş görülme. İM, 565; Yapılması şeriatça hoş görülme. KF, 149; Mekruh, yapılması kerih görülen şeyler. KFT, 1033; Yapılması dinî bakımdan hoş görülme. MS, 133;
mekruh Yapılması dinî

bakımdan hoş görülme. MS, 133
m. ol- İğrenç olmak, tiksindir olmak. KF, 149
mekseb Ar. Kazanç. GT, 321
mektâf Ar. Bir hastalık. BV, 237
mekteb Ar. Mektep, okul. GT, 321; Mektep. KFT, 1033
mektûb Ar. Yazılmış. GT, 321; Yazılmış şey. MG, 209
mekûk I Ar. Ölçü birimi. BV, 237
mekûk II Far. Mekik. İH, 34
melâ'ik Ar. Melekler. KF, 149
melâhat Ar. Güzellik. GT, 321
melâl Ar. Usanç, bıkkınlık. GT, 321
melâlet Ar. Usanç, bıkkınlık. GT, 321
melâmet Ar. Ayıplama, kınama, azarlama. GT, 321; Ayıplama, kınama. İM, 565; KE, 243
m. kıl- Ayıplamak, kınamak. KE, 243
melâyik Ar. Melekler. MS, 133
melâyike Ar. Melekler. GT, 321; MS, 133; Melek. İM, 565
mele- Kuzunun bağırması. Kİ, 58
melek Ar. Melek. GT, 321; KF, 149; Melek, Allah'ın nurdan yarattığı varlık. MS, 133
m.ü'l-mevt Ölüm meleği, Azrail. KF, 149
melekût Ar. Ruh ve meleklerin alemi. KF, 149
melhem Ar. Merhem. İH, 34
melîh Ar. Tuzlu. BV, 237
melik Ar. Hükümdar, melik. GT, 321; MG, 209; Hakan, hükümdar. HOA, 255; Padişah, hükümdar. İM, 565
melûl Ar. Usanmış, bezgin, mahzun; melûl. GT, 322; Usanmış, bezmiş. MG, 209

- melüllük** *Ar.T.* Bıkkınlık, usanmak; mahzunluk. GT, 322
- melüllük** *Ar.T.* Bıkkınlık, usanmak; mahzunluk. GT, 322
- me'lün** *Ar.* Lânetlenmiş, mel'ün. GT, 322
- melül** *Ar.* Bıkmış, usanmış. İM, 565
- melüllük** *Ar.T.* Usanmışlık, bıkmışlık. İM, 565
- memdüh** *Ar.* Övülmüş, makbûl. GT, 322
- memleket** *Ar.* Memleket, ülke. GT, 322; Memleket, diyar. HOA, 255
- memnû'** *Ar.* Yasaklanmış. İM, 565
- memreç** *Ayı* yavrusu. Kİ, 58
- me'mün** *Ar.* Emin, korkusuz. MG, 209
- memzûc** *Ar.* Mezcolunmuş, karıştırılmış. GT, 322
- mèḡ** *Beyin.* CCI, 489
- men I** *Benzeyiş.* Kİ, 58
- men II (~ mèn)** *Birinci teklik zamiri.* BM, 502; Ben. BV, 237; KFT, 1033; Kİ, 58; KK, 118; TA, 128; Ben (1. teklik şahıs zamiri). DM, 98; İM, 565; KF, 149; Men (şahıs zamiri). GT, 322; Zamir 'ben', şahıs eki 'ben'. HOA, 255; Ben, kişi zamiri. KE, 243; Ben (şahıs zamiri). MG, 209; MS, 133; Ben, birinci şahıs zamiri. TZ, 217; **mèn** Ben (teklik birinci kişi zamiri). CCI, 489; Ben (1. kişi zamiri). CCII, 640 *bk.* **ben, min**
- men III** *Yüzdeki ben.* BM, 502
- men' IV** *Ar.* Yasak (etme), bırakmama, men. GT, 323; Yasaklama. İM, 565; Mani olma, önleme, yasaklama. KF, 150; Men. KFT, 1033; Yasak etme. MG, 210
- m. eyle-** *Yasaklamak, önlemek.* KF, 150
- m. eyleyici** *Mani olan, önleyen.* KF, 150
- m. ol-** *Engellemek, önlemek.* KF, 150
- meḡ** Ø Kİ, 58
- menāfi'** *Ar.* Menfaatler. GT, 323
- menāhī** *Ar.* Haram, nehy edilmiş şeyler, günah. GT, 323
- menāre** *Ar.* Minare. İM, 566
- menāsik** *Ar.* İbadetin rükünleri. İM, 566
- menba'** *Ar.* Kaynak, pınar. GT, 323
- mende** *Bende.* GT, 323
- menden** *Benden.* GT, 323; İM, 566
- meḡdeş koy-** *Bağdaş kurarak oturmak.* İM, 566
- mendīl** *Ar.* Mendil. İM, 566
- meneviş** *Bir dağ yemişi.* İH, 34
- menfa'at** *Ar.* Menfaât. BV, 237; MG, 210; Fayda. HOA, 255; Fayda, yarar. KF, 150; Kazanç. KFT, 1033
- menfa'atlı** *Ar.T.* Menfaatli. BV, 238
- menfa'atlu** *Ar.T.* Faydalı, yararlı. KF, 150
- menfa'atlü** *Ar.T.* Faydalı. HOA, 255
- menfe'et** *Ar.* Fayda, yarar. İM, 566
- menfe'etli** *Ar.T.* Yararlı. İM, 566
- menfeşe** *Ar.* Boyuna takılan bir nesne. KFT, 1033
- meḡ** (Vücuttaki) ben. TZ, 217
- meḡgü (~ meḡgü)** *Ebedi, sürekli.* İM, 566; **meḡgü** *Ebedî, sonsuz, ölümsüz.* CCII, 641
- meḡgü kol-** *Devam etmek.* TA, 128
- meḡgü su** *Abu hayat.* Kİ, 58

menhî (~ **menhi**) Ar. Yapılması dinen yasaklanmış şey. İM, 566; Haram olmuş. KF, 150; Dinî açıdan yapılması yasak olan şeyler. KFT, 1033; Haram olmuş, yapılması dinî bakımdan yasak olan. MS, 133; **menhi** MS, 133

menî I Ar. Meni, bel suyu, döl suyu. KE, 243; Dölsuyu, sperma. KF, 150

m. indür- Menisini akıtmak. KE, 243

meni II Beni. GT, 323; İM, 566

mênji Ebedî, sonsuz, ölümsüz. CCII, 641

m. han Tanrı. CCII, 641

meni' Men. KFT, 1033

mênjilük Ebedîlik, sonsuzluk, ölümsüzlük. CCII, 641

menim Benim. GT, 322; İM, 566

meniñ Benim. GT, 322

meniz Beniz. Kİ, 58

meñiz Çehre, beniz, yüz; gibi. GT, 323; Özellik. KFT, 1033; Beniz. TA, 128

meñizlig Gibi. KE, 243

menķül Ar. Aktarılmış. HOA, 255

meñley Moğ. Ön. BV, 238 *bk.*

mağlay

meñli I Benli. Kİ, 58

meñli II İsmi has. Kİ, 58

menn Ar. Bir ağırlık ölçüsü. İM, 566

mennān Ar. Allah'ın adlarından, çok ihsan eden, ihsanı bol. KF, 150

mensüb Ar. (Bir şey ile) ilgili, mensup. GT, 323; MG, 210

menşefe I Ar. Boyuna takılan bir nesne. KFT, 1033

menşefe II Ar. Su silecek nesne, bez. KF, 150; Silme, temizleme maddesi; bez. MS, 133

menşür Ar. Sultanın emri, mühürsüz mektubu fermanı. KFT, 1033

meñü (~ **mênü**) Ebedî. GT, 323; Bengi, ölümsüz, ebedî. KE, 243; Ebedi. Kİ, 58;

mênü Ebedî, sonsuz, ölümsüz. CCII, 641

m. su Abu hayat. Kİ, 58

m. han Tanrı. CCII, 641

m. Tēñri Ebedî Tanrı. CCII, 641

m. tırilik Edebî hayat. CCII, 641

mênüdeş Birlikte sonsuz olan, ebedîliği birlikte paylaşan. CCII, 641

mênülük Ebedî, sonsuz. CCII, 642

m. on Ebedî mutluluk. CCII, 642

mênülük Ebedîlik, sonsuzluk. CCII, 642

m. tav Ebedî dağ. CCII, 642

meñze- Benzemek. HOA, 255; İM, 566; KE, 243; KFT, 1033; Kİ, 58

menze- Benzemek. Kİ, 58; TZ, 217

meñzeş bol- İhtiyaç ve zarurettten müşkül mevkide kalmak. Kİ, 58

meñzeşik Benzer. KE, 243

menzil Ar. Konak (yeri, mesafesi), menzil. GT, 323; Konak yeri. İM, 566; Konak, iki konak arasındaki uzaklık, ok atma yarışlarında erişilen uzaklık. KE, 243; Derece; konak yeri, ev. KF, 150; Konak. KFT, 1034

m.din çıkar- Doğru yolundan ayrılmak. KE, 243

menzile I Ar. İnilecek, konaklanacak yer. İM, 566

menzile II Ar. Mesabesinde, yerine denk düşen. HOA, 255; Derece, rütbe. İM, 566

menzilet Ar. Derece, rütbe. GT, 323

merbūya Ar. Akkar usaresi. BV, 238

mercemek Far. Mercimek. KK, 118

mercimek Far. Mercimek. BM, 502; CCI, 489; DM, 99; HOA, 255; Bugünkü manasında. Kİ, 58

mercümek Far. Mercimek. TA, 128

merdāne Far. Merdçe, erkekçe. GT, 323

merdemen Far. Merdiven. İH, 34

merdimen Far. Merdiven. TZ, 217

merḥabā Ar. Selam, selamlama sözü. KE, 243

m. kı- Selam vermek, selamlamak. KE, 243

merḥale Ar. Menzil, konak. İM, 566

merḥamet Merhamet, bağış. MS, 134

m. it- Bağışlamak. MS, 134

merhem Ar. Merhem. BV, 238; İH, 34; Melhem. HOA, 255

merkeb Ar. Eşek. İM, 566; Binek hayvan, binilecek şey. KF, 150

merküb Ar. Binit. BV, 238

mermer Yun. Mermer. GT, 323

merrāt Ar. Defālar, kereler. GT, 323

kerrāt ve m. Defalarca. GT, 323

merre Ar. Defa, kerre. HOA, 255

mersin Mersin. İH, 34

mersüm Ar. (Resmedilmiş) maaş. GT, 323

mertebe Ar. Derece, rütbe, mertebe. GT, 323; Derece, rütbe. İM, 565; Mertebe, makam. KF, 150; Derece. KFT, 1034

mertek I Far. Doğal kurşun oksidi. HOA, 255

mertek II Kiriş, tavan kirişi. Kİ, 58

mertemen Far. Merdiven. İH, 34

mervāḥa Ar. Yelpaze. İM, 566

Mervāri Far. İnci (özel ad). TA, 128

Mervārīd Far. İnci (özel ad). TA, 128

meryem Ar. Meryem. BV, 238

merzencūş Ar. Sıçan otu. BV, 238

mes'ele Ar. Mesele. GT, 324; Konu. İM, 566; Çözülmesi istenilen şey, problem. KF, 150; Mesele, problem. KFT, 1034; Mesele, konu. MS, 134 **bk. mes'eli**

mes'eli Ø KF, 150 **bk. mes'ele**

meşābiḥ Ar. Kandiller, چراغlar, aydınlatıcı nesneler. GT, 323

m.u'l-ḳulūb Kalpleri aydınlatan (şeyler). GT, 323

mesācid Ar. Mescitler. İM, 566

mesāḳin Ar. Miskinler. GT, 323

mesārīf Ar. Masraflar, giderler. İM, 566

mesbūḳ Ar. Geçmiş, önde bulunan. İM, 566; Geri kalmış. KF, 150

mescid Ar. Mescit. GT, 323; Secde edilecek, namaz kılınacak küçük cami. İM, 566; Mescit, küçük cami. KE, 243; Namaz kılınan yer, mescid. KF, 150; Mescid. KFT, 1034

M.-i ḥarām Mekke'de Ka'be'nin bulunduğu en büyük mescid. İM, 566

- M.ü'l-ḥarām** Mescid-i haram. İM, 566
- M.-i Ḳubā** Kuba mescidi, Medine'de bir mescittir. KF, 150
- meşel** (~ **meşel**) Ar. Örnek, mesel. GT, 323; **meşel** Örnek, benzer; örnek olarak. KE, 243; Örnek, mesel. MG, 210
- m. kıl-** Örnek yapmak. KE, 243
- meselā** (~ **meşelā**) Ar. Misal olarak, meselā. GT, 324; **meşelā** Misal olarak, şunun gibi. İM, 566
- mesh** Ar. El ile sığama. İM, 566; Abdest alırken ıslak eli başa ve meste sürme. KE, 243; Silme, sığama. KF, 150; Abdest alırken ıslak el ile başa ve ayaktaki mest üzerine sürme. MS, 134
- m. tart-** Mesh etmek, elle sıvazlamak. KE, 243
- m. eyle-** Mesh etmek, abdest alırken ıslak eli başa ve meste sürmek. MS, 134
- m. boz-** Mesh bozmak. KF, 150
- m. eyle-** Silmek, sığamak. KF, 150
- mesken** Ar. Yer, mesken. GT, 324; Oturulacak yer. İM, 566
- meskenet I** Ar. Fakirlik, yoksulluk. GT, 324
- meskenet II** Ar. Gururlu olmamak. MG, 210
- meskit** Ar. Farisîden muharref mescit, cami. Kİ, 58
- mesned** Ar. Makam. GT, 324
- mesnūn** Ar. Sünnet olan şey. İM, 566
- Mesrūk** Özel ad, Mesrūk b. Ecdâ. KFT, 1034
- mest** Far. Sarhoş, mest. GT, 324
- meste** Şey, nesne. DM, 99
- mestūr I** Ar. Örtülü, kapalı. İM, 566; Kapalı, açık olmayan. KF, 150; Örtülü, gizlenmiş. KFT, 1034; Örtülü, gizli. MG, 210
- m. ol-** Kapalı olmak. KF, 151
- mestūr II** Ar. Perhizkâr, namuslu. GT, 324
- mestürlük** Ar.T. Örtülülük. KFT, 1034
- Me'sūd Oğlu** Ø MS, 134 *bk. İbn Me'sūd*
- meşākifī** Okçuluk terimi, bir oturarak atma tarzı. HOA, 255
- meşakḳat** Ar. Zahmet, sıkıntı, meşakkat. GT, 324; Zahmet, sıkıntı. İM, 566; Zahmet, sıkıntı, güçlük. KF, 151
- meş'aledār** Ar.Far. Meş'aleci. GT, 324
- Me'şar-i ḥarām** Hac zamanında Ka'be'de ziyaret edilen muayyen yer. İM, 567
- Meş'arī'l-ḥarām** Ar. Meş'ar-i haram. İM, 567
- meşāyih** Ar. Şeyhler. KFT, 1034
- meşāyih** (~ **meşāyih**) Ar. Şeyhler. GT, 324; İM, 567; **meşāyih** KF, 151
- meşeş** Far. Atın ayaklarında ceviz gibi olan şiş. BV, 238; Atın yanlarında sivrilip çıkan mühre denen şey. HOA, 255
- meşgale** Ar. İş güç, uğraş. KE, 243; Uğraşılacak iş. MG, 210
- meşgūl** (~ **meşgūl**) Ar. Meşgul. GT, 324; KFT, 1034; MG, 210; Bir işle uğraşan, oyalanma. KE, 243; Meşgul, uğraş içinde olan.

- KF, 151; **meşgûl** Meşgul. HOA, 255
- m. kıl-** Uğraştırmak, oyalamak. KE, 243
- m. bol-** Uğraşmak, oyalanmak. KE, 243
- m. ol-** Meşgul olmak. KF, 151
- meşgüllük** Ar.T. Meşgul olmak. GT, 324
- meşhed** Ar. Bir adamın şehit olduğu veya bir şehidin gömüldüğü yer. İM, 567
- meşhūd** Ar. Tanıklık verilmiş. KFT, 1034
- meşhūr (~ meşhūr)** Ar. Şöhretli, meşhūr. GT, 324; KE, 243; Şöhretli. HOA, 255; Tanınmış, meşhur. KF, 151; Şöhretli, tanınmış. KFT, 1034; **meşhūr** Ün salmış, ün kazanmış. İM, 567
- m. kıl-** Şöhretli yapmak. KE, 243
- m. ol-** Tanınmak, meşhur olmak. KF, 151
- meşkūk** Ar. Şüpheli. İM, 567
- meşrū‘** Ar. Dinen yapılmasına izin verilen. İM, 567; Câiz olan, şeriatça uygun görülen. KF, 151
- meşveret** Ar. Danışma, meşveret. GT, 324; Danışma. KE, 243; KFT, 1034
- metā (~ metā‘)** Ar. Mal, eşya. GT, 324; **metā‘** Meta, mülk, kazanç. KFT, 1034
- meṭāli‘** Ar. Doğacak yerler. İM, 567; Doğacak yer, ortaya çıkacak mekan. KF, 151
- metbū‘** Ar. Kendisine uyulan. İM, 567; Emri altında olan, tabi olan. KF, 151
- metn** Ar. Bir yazıyı şekil ve noktalama özellikleriyle birlikte meydana getiren kelimelerin tamamı. İM, 567
- metrūk** Ar. Terk edilmiş, bırakılmış. İM, 567
- mevc** Ar. Dalga. GT, 324
- mevcūd** Ar. Var olan, bulunan, mevcud. GT, 324; Var olan, bulunan. İM, 567
- mevcūdāt** Ar. Varlıklar, yaratıklar. GT, 324
- mevdet** Ar. KFT, 1034
- meveddet** Ar. Sevgi, muhabbet. GT, 324
- mev‘ıza** Ar. Öğüt, vaaz. GT, 324
- mevķıf** Ar. Durak yeri, durulacak yer. İM, 567
- mevķıf-ı a‘zam** Durulacak yerlerin en büyüğü. İM, 567
- mevķūf** Ar. Durdurulmuş. BV, 238; KFT, 1034; Vakfedilmiş, bağlanmış. İM, 567
- mevlā I** Ar. Allah. GT, 324
- mevlā II** Ar. Efendi, sahip. İM, 567
- mevlāt** Ar. Efendi, sahip. İM, 567
- mevmīd** Ümitsiz. İM, 576
- mevşūf** Ar. Vasıflanmış. GT, 324
- mevt** Ar. Ölüm. GT, 324; KF, 151
- mevzi‘** Ar. Yer. MG, 210
- mevzūn** Ar. Ölçülü, vezinli. GT, 324
- mey** Beyin. BM, 502
- mey(i)n** Beyin. KE, 243
- m.isinge degin** Beynine kadar. KE, 243
- mevdān I** Ar. Meydan. BV, 238; GT, 324; MG, 324; Açık alan, saha. KE, 243
- mevdān II** Ar. Okçuluk terimi, yay başlarında ve kirişin ortasında ip sargı. HOA, 255
- meysi** Beyin. Kİ, 58
- mevil** Ar. Eğilme. HOA, 255; Eğilim. KFT, 1034

- meyin I** Beyin. İM, 567
- meyin II** Kablel, evvel manasında gelir. Kİ, 58
- meyin III** Nefi halde gayri manasında istimal olunur. Kİ, 58
- mèyiz** Yüz, çehre, beniz. CCI, 489
- meyl** Ar. Meyil, arzu. GT, 324; Eğilme. HOA, 255; KF, 151; Gönül akışı. İM, 567; Eğilme, eğilim. KE, 243; Meyil. MG, 211
- m. kıl-** İlgi göstermek, eğilmek. KE, 243
- m. eyle-** Eğilmek. KF, 151
- Meymendî** Ø GT, 324 *bk. Hoca Hasan Meymendi*
- meyni** Beyin. KFT, 1034
- meyšûm** Ar. Uğursuz, mel'ûn. GT, 324
- meyve** Far. Meyve, yemiş. KE, 243
- meyvelîğ** Meyveli. KE, 243
- m. bol-** Meyve vermek. KE, 243
- mezyer** Ar. Peştamal. İM, 567
- mezdeki** Mastika. Kİ, 58
- meze** Far. Tat, lezzet. KE, 243
- mezeliğ** Far.T. Tatlı, lezzetli. KE, 243
- m. bol-** Tatlanmak. KE, 243
- mezellet** Ar. Zelillik, horluk, itibarsızlık. GT, 324
- mezesiz** Far.T. Tatsız, tuzsuz, lezzetsiz. KE, 243
- m. bol-** Tatsız olmak. KE, 243
- mezheb (~ mezheb)** Ar. Tarz, usul. HOA, 255; Mezhep. İM, 567; Tutulan yol, mezhep. KF, 151; Yol, mezheb. KFT, 1035; **mezheb** Tutulan yol. GT, 325
- mezhib** Ar. Ø KFT, 1035 *bk. mezheb*
- mezîd** Ar. Çoğalma, artma. GT, 325
- m. kıl-** Çoğaltmak, artırmak. GT, 325
- meziyy (~ meziyy)** Ar. İdrardan önce gelen meniye benzer beyaz su. KE, 243; **meziyy** Kamıştan idrardan önce gelen dölsuyuna benzer koyuca beyaz sıvı. KF, 151
- m. indür-** İdrardan önce gelen beyaz su akıtmak. KE, 243
- meziyyet** Ar. Meziyet, üstünlük. GT, 325
- mezkûr (~ mezkûr)** Ar. Zikredilmiş, anılmış. GT, 325; **mezkûr** MG, 211
- me'zûn** Ar. İzinli. KFT, 1035
- mezy** Ar. Kamıştan, idrardan evvel gelen meniye benzer koyuca beyaz su. İM, 567
- mI (~ mı)** Soru edatı. BM, 502; CCII, 642; **mı** HOA, 255; İM, 567; **Mı** soru eki. KF, 151
- mığallı** KFT, 1035
- mıh** Far. Büyük çivi, mıh. CCI, 489; CCII, 642; Çivi. KE, 244; Çizi, enser. TZ, 217
- mıhla- Far.T. Ø Kİ, 59 *bk. mıkla-***
- mıhla** Su taksimi için kullanılan taş, mukla. BV, 238
- mıkdâr (~ mıkdar)** Değer, derece. GT, 325; Miktar, derece. MG, 211; **mıkdar** Ölçü, miktar. KFT, 1035
- mıkhla- Far.T. Çivilemek. TZ, 217**
- mıkla- Far.T. Çivilemek. Kİ, 59**
- mıklay** Ø BV, 238 *bk. mıhla*
- mınar** Pınar, çeşme. KE, 244
- mırhî** Ar. Sert, katı. KF, 151
- mısıx** Yüzsüz. BM, 502
- Mısıx** Ar. Mısıx. BV, 239; GT, 325; TA, 128; Mısıx

ülkesi. KFT, 1035; TZ, 217

mısrân Ar. Ø BV, 239

mısmıl Temiz. İH, 35

Mısr Ar. Mısır. GT, 325; MG, 211; Şehir. İM, 567

mısrâ' Ar. Mısrâ (başlık) metin içinde geçmemektedir. GT, 325; Dize, şiir satırı. KE, 244

Mısrî I Ar. Mısırlı. BV, 239; Mısırlı, mısır'a ait. GT, 325

M. kasaba Keten ve ipekli mısır bezi. GT, 325

mısrî II Bir kılıç çeşidi. MG, 211

Mısrılı Mısırlı. KK, 118

mış Edat. (*barmış, gitmiş*) İH, 35

mışmış Ar. Zerdali. İM, 567

myık Bıyık. DM, 99; KE, 244; KK, 118 *bk. bıdık; bıyık*

myıklı Bıyıklı. KK, 118

mi Sorgu edatı. İM, 567; Mi soru eki. KF, 151; Edatı istifham. Kİ, 58; Ø CCII, 642 *bk. mI*

mi'cer Ar. Baş örtüsü. İM, 567

mi'râc Ar. Hz. Muhammed'in göğü çıktığı Receb ayının 27. gecesi. İM, 568; Ø GT, 325 *bk. şâhib*

midâd Ar. Yazı mürekkebi. KE, 244

midrese Medrese. KFT, 1035

miftâh Ar. Anahtar. GT, 325; KF, 151; MS, 134

mîh Far. Mıh, iri çivi. DM, 99; Çivi. GT, 325

mihir Far. Sevgi, aşk. CCII, 642

mihmân Far. Misafir, konuk (derviş). GT, 325

mihmâz Ar. Mahmuz. HOA, 255; MG, 211

mihmazla- Ar.T. Mahmuzlamak. BV, 239

mihmâzle- Ar.T. Mahmuzla atavurmak, dokunmak. MG, 211

mihnet Ar. Eziyet, sıkıntı, mihnet. GT, 325

mihir Far. Sevgi, muhabbet. GT, 325

mihrâb Ar. Camilerde, mescitlerde yönelinen taraftaki duvarda bulunan ve imamlık eden kimseye ayrılmış olan girintili yer. İM, 567; Mihrap. KFT, 1035

mihribânlık Far.T. Sevimlilik, güler yüzlülük. KE, 244

m. kıl- Güler yüzlü, sevecen davranmak. KE, 244

منكر اسك سنر ? KE, 244

mihricân Far. Eski İranlıların iki büyük bayramından birinin adı olup Güneş ayının 16. gününe rastlar. Bu gün, İran mecusilerinin Nevruz'dan sonra gelen en büyük bayramıdır. İM, 567-568

mihter Far. (Yüksek rütbeli) hizmetkâr; çavuş. GT, 325

mîkât Ar. Mekke yolu üzerinde hacıların ihrama girdikleri yer. İM, 568

Mikâyil Ar. Dört büyük melekten biri, Mikâil. GT, 325

mikdâr Ar. Miktar. İM, 568; KF, 151; Ölçü, mikdar. KFT, 1035

miktâf Ar. Bir yara. BV, 239

mîl I Ar. 4000 adımlık mesafe. İM, 568

mîl II Ar. Göze sürme çektikleri şey. İM, 568; Mil, çeşitli işlerde kullanılan ince ve uzun metal çubuk. KE, 244

milh Ar. Tuz. BV, 239

milik Ar. Milk. KFT, 1035

miliklen- Temellük etmek. KFT, 1035

miliklendür- Temellük ettirmek. KFT, 1035

milik Ar. Birinin tasarrufu altında bulunan şey. İM, 568; Mülk, varlık. KF, 151; Mülk, ülke. MG, 212

milikür Sürmelik. KFT, 1035

mim Ar. Mim harfi. KF, 151

miñ Bin. BV, 239; KFT, 1035; Bin (1000). CCII, 642; Bin (sayı sözü). GT, 325; Bin sayısı. İM, 568; Bin, bin sayısı. KE, 244; Bin (sayı). MG, 212

min- I Binmek. BM, 502; BV, 239; DM, 99; GT, 325; HOA, 255; İM, 568; KE, 244; KK, 118; MG, 212; TA, 128; TZ, 217; Binmek, çıkmak. CCII, 642; Binmek, suvar olmak. Kİ, 59

haçka m.- Çarmıha gerilmek. CCII, 642

m.erde Bindiğinde. KE, 244

min- II Çıkmak, yükselmek. CCI, 489

min I (Şahıs zamiri). GT, 325; Ben, kişi zamiri. KE, 244
bk. ben; men

min II Ar. -den. HOA, 255

min III Bin sayısı. DM, 99; KK, 118; Bin (1000). Kİ, 59; Bin (sayı). TA, 128

min IV Yüzdeki ben. BM, 502

minber Ar. Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü. İM, 568; Minber. KFT, 1035

mindil Ar. Mendil. İM, 568

mindir- Bindirmek. KK, 118; TZ, 217

mindür- Bindirmek. BV, 239; GT, 325; HOA, 255; KE, 244

minen- Binilmek. KK, 118

miñer Biner. KFT, 1035

miñeş- Birlikte binişmek. BV, 239; Binişmek, ata binenin arkasına binmek; peşine düşmek; art arda gelmek, üst üste dizilmek. KE, 244

miñeşük Birbiri üstüne gelme, ayak baş parmağı yanındaki parmağın üzerine yatık olma. KE, 244

minez Pınar, çeşme. Kİ, 59

miñg Sayıda bin. TZ, 218

mingeştir- (Onu) bindiği atın ardına bindirmek, terdif etmek; bazı şeyleri birbiri ardından teraküm ettirmek, birbiri ardından getirip dizmek, toplamak. İH, 35

mingi Ebedî, muhallet; *mengü*. İH, 35

minil- Binilmek. BV, 239; TZ, 218

miniş Binme, biniş. HOA, 255; KK, 118

minmek Binmek. KFT, 1035

minnet Ar. Minnet. GT, 325; Bir iyiliğe, bir iyilik yapana karşı kendini borçlu hissetme. İM, 568; Gönül borcu, iyilik etme. KE, 244; İyilik, bağış. KF, 151

m. koy- Yaptığı iyiliği başa kakmak. KE, 244

m. kıl- İyilik yapmak. KE, 244

m. ur- İyilik yapmak. KE, 244

m. eyle- İyilik yapmak. KF, 151

minnetsüz İyilik yapana karşı kendini borçlu hissetmeme. MS, 153

mîrâs (~ mîrâs) Ar. Miras. HOA, 256; KF, 151; KFT, 1035; Ölenin yakınlarına bıraktığı mal mülk. İM, 568; Miras, kalıt, ölenen

- kalan mal mülk. KE, 244;
mīrās Mîras. GT, 325
m. kı́l- Miras bırakmak. KE, 244
m. ol- Miras kalmak. KF, 151
m. koy- Miras bırakmak. KF, 151
mīrāşçı Ar.T. Varis. KFT, 1036
miraz Bitki adı. BV, 239
miret Ar. Miras. CCII, 642
miron Lat. İstanbul'da şarap, zeytinyağı ve çeşitli esanslarla hazırlanarak dünyadaki bütün Hristiyan Ortodoks kiliselerine gönderilen kutsal vücut yağı, Mesih yağı. CCII, 642
mirre Ar. Öd. BV, 239
mirvaḥa Ar. Yelpeze. GT, 325
mis'ar Ar. Ateş küsküsü, ateş karıştırmaya yarayan demir. KF, 151
misāfir Ar. Misafir, konuk. KE, 244
mişāk Ar. Sözleşme, anlaşma. İM, 568
m. küni Kıyamet günü. İM, 568
misāl Ar. Örnek, benzer, misāl. GT, 325
Misiḥa Ar. Mesih, Hz. İsa. CCII, 642
misik Far. Bir cins ceylanın göbeğinden çıkan güzel kokulu madde. KFT, 1036
misk Far. Misk. BV, 240; GT, 325; HOA, 256; İM, 568
mişkāl Ar. Ölçü birimi. BV, 240; Yirmi dört kıratlık bir ölçü birimi. HOA, 256; 24 kıratlık bir ağırlık ölçüsü. İM, 568; KF, 151; Bir ölçü birimi. KFT, 1036; Miskāl (ağırlık ölçüsü). MG, 212
miskīn (~ miskin) Ar. Miskin. BV, 240; KFT, 1036;
 Âciz, zavallı, yoksul. GT, 326; Aciz. HOA, 256; Zavallı, beceriksiz. İM, 568; Miskin, tembel, uyşuk, âciz. KE, 244; Fakir, yoksul. KF, 151;
miskin Zavallı, beceriksiz, âciz. CCII, 642
m. eyle- Alçakgönüllü, mütevazı kılmak. KF, 151
m. köñüllü Alçak gönüllü. CCII, 642
miskīnlik Ar.T. Âcizlik, âciz davranmak. GT, 326; Uyuşukluk, tembellik, âcizlik. KE, 244; Alçakgönüllülük. KF, 151
m. eyle- Alçakgönüllülük, mütevazilik göstermek. KF, 151
mişl Ar. Benzer, eş. İM, 568; Benzer, gibi. KF, 151
mişleş- Ar.T. Benzeşmek, eş olmak. İM, 568
mismār I Ar. Ensiz çivi, mih. BV, 240; Çivi. GT, 326; MG, 212; Çivi, kazık. İM, 568
mismār II Ar. Kılıç mismarı. MG, 212
misvāk Ar. Diş temizliğinde kullanılması sünnet olan bir ağaç. İM, 568; Misvak, diş fırçası. KE, 244; Misvak, diş temizliğinde fırça gibi kullanılan bir ağaç parçası. KF, 151; Misvak. MS, 134
m. ur- Diş fırçalamak. KE, 244
m. eyle- Dişleri misvak yapmak, temizlemek. KF, 152; Misvakla ağız temizlemek. MS, 134
misvāksız Ar.T. Misvaksız, ağız temiz olmayan. KF, 152
mişmiş Ar. Kayısı. CCI, 490
miy Beyin. BM, 502

miyançı *Far.T.* Komisyoncu, ticarete ara bulucu, tellal. CCI, 490

miyini Beyin. TZ, 218

miyni Beyin. (?) BV, 240

miz Biz (zamir). Kİ, 59; Biz. KK, 118

mizāb *Ar.* Su yolu, oluk. İM, 568; Oluk. KFT, 1036

mizāc *Ar.* Bünye, tabiat, mizaç. GT, 326

i'tidāl-i m. Vücudun muvazenesi. GT, 326

mizāh *Ar.* Şaka, eğlence. KE, 244

m. kılış- Birbiriyle eğlenmek, şakalaşmak. KE, 244

mizāhlaş- *Ar.T.* Şakalaşmak, birbiriyle eğlenmek. KE, 244

mizān (~ mizān) *Ar.* Ölçü, itidal. GT, 326; Ölçü; terazi. HOA, 256; İM, 568; KFT, 1036; **mizān** Ölçek, terazi. KF, 152

mizersüz *Ar.T.* Peştemalsız. KFT, 1036

mizlig *Ar.T.* Konuğu olan, ziyafet veren. KE, 244

m. bol- Konuk çağırarak, ziyafet vermek. KE, 244

mizmār Ney. İM, 568

Moğaltay Moğol (Tatar) tayı. TA, 128

moğdak I *Moğ.* Anlayışsız, ahmak. CCII, 643

moğdak II *Moğ.* Kör, küt, kesmez. CCII, 643

mohor *Far.* Mühür. CCI, 490

mohorla- *Far.T.* Mühürlemek. CCI, 490

mona- Bunamak, çok ihtiyarlıktan yaptığını bilmemek, bir şeye aklı ermemek. İH, 35

moncuḳ Boncuk. KE, 244

monçuḳ Boncuk. BM, 502

mondobari (Monbara yer adından) bir tür çizgili kumaş. CCI, 490

Mongol Tatar manasında olup *Muḡal* kelimesinin aslıdır, fakat müstamel olan *Muḡal* kelimesidir. Kİ, 59

mor Mor renk. İH, 35

mort Temel. TZ, 218

moynuz Okçuluk terimi, yay yapımında kullanılan sığır veya öküz boynuzu. HOA, 256

moynuzsuz Boynuzsuz. KE, 244

möllük Sakız. TZ, 207

möng Budala, şaşkın. TZ, 218

mu I Bu. BV, 240; HOA, 256; KE, 244; Bu, yakın için işaret imi. TZ, 218; Ø GT, 326 *bk. bu*

m.nca yıldan beri Bunca yıldan beri. TZ, 218

m.nda Burada. TZ, 218

mu II Soru edatı. CCII, 643; KE, 244; Sorgu edatı. İM, 568; Edatı istifham. Kİ, 59

mu'āf *Ar.* Muaf, ayrı tutulmuş, serbest. KE, 244

m. kıl- Ayrı tutmak. KE, 244

mu'ākıb *Ar.* Cezalandıran, cezalandırıcı. GT, 326; Cezalandıran. İM, 568

mu'ālece *Ar.* İlâç yapma, tedavi. GT, 326

mu'allim *Ar.* Muallim, öğretmen. GT, 326; Öğretmen, öğretici. İM, 568; Öğretici, eğitici. KFT, 1036

mu'āmele *Ar.* Davranma, davranış. İM, 569; İşlem, alış veriş. KE, 244; Davranma, hareket. KF, 152; İşlem. KFT, 1036

m. kıl- İşlem yapmak. KE, 244

mu‘āraza Ar. Kavga, çekişme, birbirine karşı gelme. KE, 244
m. kıl- Kavga etmek, çekişmek. KE, 244
mu‘arrec Ar. Esnek. MG, 213
mu‘arref Ar. Bildirilmiş, tanımlanmış. İM, 569
mu‘asfar Ar. Bir cins çiçek. İM, 569
mu‘aşşab Ar. Atın tırnakları kararmış olmak. HOA, 256
mu‘âtib Ar. Tekdir (eden). GT, 326
mu‘aţţal Ar. Kullanılmaz. MG, 213
mu‘āvenet Ar. Yardım. GT, 326
Mu‘āviye Muâviye b. Ebu Sufyan. KFT, 1036
mu‘avved Ar. Hazırlıklı, idmanlı. MG, 213
mu‘āyır Ar. Ayarlayıcı. KFT, 1036
mu‘ayyen Ar. Tâyin edilmiş, belirli. GT, 326; Belirli, belirlenmiş. İM, 569
m. kıl- Tâyin etmek, kararlaştırmak. GT, 326
Mu‘az Muaz b. Cebel. KFT, 1036
mu‘azzez Ar. Azîz, muazzez, saygı gören. GT, 326
mu‘cib Ar. Hayrete düşüren, şaşkınlık veren. GT, 326
mu‘cizât Ar. Mucizeler. İM, 569
mu‘în Ar. Yardımcı. MG, 214
mu‘lem I Ar. Süslü. GT, 327
mu‘lem II Ar. Tefrik edilmiş, belirtilmiş. GT, 327
mu‘teber Ar. İtibarlı, mûteber. GT, 328; İtibar edilen. HOA, 256; İnanılır, güvenilir. İM, 571; Geçerli. KFT, 1038
mu‘tedil Ar. Ilımlı, mülayim. İM, 571; Ne az ne çok, orta. MG, 214
mu‘tekid Ar. İtikat eden, inanan. GT, 328

mu‘tekif Ar. İtikâfa çekilmiş. GT, 328
mu‘temed Ar. İtimad edilen, güvenilen. GT, 328
m.ün ‘aleyhi (Kendisine) itimad edilen, güvenilen. GT, 328
mu‘terif Ar. İtiraf eden. GT, 328
mu‘tezile Ar. Kaderi inkar edenler. İM, 571
mu‘tezilî Ar. Kaderi inkar eden. İM, 571; Mutezile mezhebinden olan kişi. KFT, 1038
mu‘ahḥar Ar. Sonda olan, sonraki. KF, 152
m. ol- Geride olmak. KF, 152
muadele Ar. Dengeşme. İH, 15
muayyen Ar. Belirli. KF, 152
mubāḥ Ar. İşlenmesinde günah ve sevap olmayan şey. İM, 569; İşlenmesinde günah ve sevap olmayan şey, iş. KF, 152
m. eyle- Mubah kılmak. KF, 152
mubālağa Ar. Mübalaga. GT, 326
mubaşşır Ar. Gözleyici, bakıcı, bekleyici, koruyucu. GT, 326
mucābāt Ar. Nazire, bir manzume örnek alınarak aynı ölçü ve uyakla yazılan şiir. KE, 244
m. ay- Nazire söylemek. KE, 244
Muḍar Ar. Bir kabile adı. KFT, 1036
muḍārebe Ar. Vurulmuş, darbedilmiş. KFT, 1036
mūḍḥa Ar. Kemiğin görüldüğü yara. KFT, 1036
mufāraḳat Ar. Ayrılık, ayrılma. GT, 326
mufarraḳ Ar. Ayrılmış. KFT, 1036

mufaşşal Ar. Uzun uzadıya, tafsilatlı. İM, 569

muğ Far. Mecusi. BM, 502; Ateşperest, ateşe tapan. İM, 569

Muğal Ø Kİ, 59 bk. **Mongol**

muğannî Ar. Şarkıcı, mugannî. GT, 326

muğaviz KFT

muğaylân Far. Deve diken. GT, 326

mugaylan ağacı Arabistan çölünde meşhur diken. İH, 35

muğra Bulanıklık. BV, 240

muğāba Ar. Korku, çekingenlik. MG, 213

muhācir Ar. Göç eden, göçmen. İM, 569

muḥaddis I Ar. Hades kılan, abdest ve guslün tazelenmesini gerektiren işle meşgul olan. KE, 245

muḥaddis II Ar. Hadisçi. KFT, 1037

muḥakkak Ar. Muhakkak, mutlaka. GT, 326

muḥakkık Ar. Tahkik eden, muhakkik; (tasavvuf terimi) hakikatı delilleri ile ispatlayan. GT, 326

muḥāl Ar. Mümkün olmayan, muhāl. GT, 326; Mümkün olmayan. HOA, 256; Olmaz, olamaz. İM, 569; İmkânsız, olmayacak. KE, 245

m. bol- İmkânsızlaşmak. KE, 245

m. sözle- Mümkün olmayacak şeyler söylemek. KE, 245

muhālefet (~ **muḥālefet** ~ **muḥālefet**) Ar. Aykırılık, karşı gelme, muhaliflik. GT, 326; Düşmanlık, anlaşmazlık. İM, 569;

muḥālefet Muhalefet. HOA, 256; **muḥālefet** Muhalefet, karşı olma, uyuşmama, aykırılık. KE, 245

m. kıl- Karşı olmak, uyuşmamak. KE, 245

muḥālif Karşıt, çapraz. KFT, 1037

muhālif (~ **muḥālif**) Ar. Aykırı, uygunsuz. GT, 326;

muḥālif Farklı. HOA, 256; Aykırılık gösteren. İM, 569; Aykırı, diğer. MG, 213

muḥallil Ar. Analiz yapan. İM, 569

Muḥammad b. Aḥmad b. ‘Ömer Fakihlerden biri. KFT, 1037

Muḥammed (I) Ar. Muhammed. BV, 240; Hz. Muhammed. HOA, 256; Hz. Muhammed, kendisine Kur’ân-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir. MS, 134

Muḥammed (II) Ø MS, 134 bk.

Muḥammed Ḥasan Oğlu

Muḥammed Ḥasan Oğlu

Muhammed b. Hasan eş-Şeybanî, 8. asırda yaşamıştır. İmam Muhammed olarak ün yapmış ve Ebû Hanîfe ve Ebû Yûsuf’tan ders almıştır. Hanefî mezhebinin üçüncü önemli imamıdır. Künyesi Ebû Abdullah’tır. MS, 134 krş.

Muhammed (II)

Muḥammed Yezdî Ø GT, 326 bk.

Ḥoca Muḥammed

Muḥammedî’l-Herevî Ebû Cafer-i Hasan oğlu

- Muhammed-i Herevî.
HOA, 256
- Muhammedü'l-Muṣṭafâ** Hazreti
Peygamber. GT, 326
- muḥammese** Ar. Beş mesele iç
içe olan fikhî problem.
KFT, 1037
- muḥannat/s** Ar. Korkak, kadın
mizaçlı, edepsiz. GT, 327
- muḥannes** Ar. Kadınlaşmış erkek.
KFT, 1037
- muḥārif (~ muḥarîf)** Ar. Tahrif
eden, bozan; hilekâr,
düzenbaz. GT, 327;
muḥarîf Karışma, tahrif
olma. KF, 152
m. ol- Karışmak. KF, 152
- muḥarref** Ar. Aslı bozulmuş,
değiştirilmiş. KE, 245;
Değiştirilmiş, oynanmış.
KF, 152
m. kes- Kalemi bir yana
eğik yontmak. KE, 245
m. ol- Değiştirilmek,
oynnamak. KF, 152
- muḥarrem** Ar. Kamer aylarının
birincisi. İM, 569; Kamer
takviminin birinci ayı,
Muharrem ayı. KF, 152; Ø
KE, 245
- muḥarrer** Ar. Yazılmış. MG, 213
- muḥāsebe** Ar. Hesap (ilmi),
muḥāsebe. GT, 327;
Hesaplaşma. GT, 327
- muḥāṭara** Ar. Tehlike(li). GT,
327; Tehlikeli. MG, 213
- muḥayyer** Ar. Seçmeli,
beğenmeye bağlı. İM, 569;
Beğenmece, seçmeli,
beğenmeye bağlı. KE, 245;
İsteğe bağlı, seçmeli. KF,
152
ḥaṭṭı m. biriş- Yazı
güzelliği konusunda
yarışmak. KE, 245
- muḥbiş (~ muḥbiş)** Ar. Kötü,
alçak, soysuz. İM, 569;
Kötü, alçak. KF, 152;
- muḥbiş** Kötü, soysuz,
alçak, fesat (kimse). MS,
153
- muḥḍar** Ar. Atın yürürken güzel
görünmesi. BV, 240
- muḥdeş** Ar. Sonradan meydana
gelmiş. MG, 213
- muḥettem** Ar. Ø MG, 213
- muḥib** Ar. Dost, muhip. GT, 327;
Seven, dost. İM, 569
- muḥîl** Ar. Havale eden. İM, 569
- muḥkem** Ar. Kuvvetli, sağlam.
GT, 327; Sağlam, sıkı,
kuvvetli. HOA, 256;
Sağlam, sağlam kılınmış.
İM, 569; Sağlam, kuvvetli.
KE, 245;
Sağlamlaştırılmış,
kuvvetli. KF, 152; Sağlam.
KFT, 1037; Muhkem,
sağlam. MG, 213;
Dayanıkl, sağ-
lamlaştırılmış. MS, 134
m. bol- Sağlamlaşmak.
m. kıl- Sağlamlaştırmak.
KE, 245
m. eyle- Sağlamlaştırmak,
kuvvetlendirmek. KF, 152;
Dayanıkl yapmak,
sağlamlaştırmak. MS, 134
- muhkim** Ar. Tahkim edilmiş. BV,
241
- muḥlis (~ muḥliş)** Ar. İhlas
sâhibi, hâlis, muḥlis. GT,
327; Katkısız, halis. İM,
569; **muḥliş** İhlas sahibi,
içten. KF, 152
- muḥrım** Ar. Mahrum olunmuş.
KFT, 1037
- muḥrim (~ muhrim)** Ar. İhrama
girmiş kimse. İM, 569;
İhrama giren. KE, 245;
muhrim İhram giren,
ihramlı. KF, 152
m. ḥelâl bol- İhramdan
çıkma. KE, 245

muḥṣan Ar. Akıllı, ergen, müslüman, zinadan emin kişi. KFT, 1037

muḥṣın Ar. Haramdan kaçınan. İM, 569

muḥṣına Ar. Haramdan kaçınan kadın. İM, 569

muḥtâc (~ **muḥtaç** ~ **muḥtâc** ~ **muḥtac**) Ar. Muhtaç. BV, 241; **muḥtaç** İhtiyaç sahibi, muhtaç. CCII, 643; **muḥtâc** İhtiyacı olan, muhtaç. GT, 327; MG, 213; Gereklilik. HOA, 256; İhtiyacı olan, yoksul. İM, 569; İhtiyaçlı, gereksinim duyan. KE, 245; İhtiyaç sahibi. KFT, 1037; İhtiyacı olan, muhtaç. MS, 134; **muḥtac** KF, 152

m. kıl- Gereksinim duymak, zorunda bırakmak. KE, 245

m. ol- İhtiyacı olmak, muhtaç olmak. KF, 152; İhtiyaç sahibi olmak, muhtaç olmak. MS, 134

muḥtâl Ar. Borç veren. İM, 569

m.-ı ‘aleyh Kendisine borç verilen. İM, 569

muḥtalıf Ar. Çeşitli. KFT, 1037

muḥtâr (~ **muḥtar**) Ar. Seçilmiş, seçkin. İM, 570; **muḥtar** KF, 152

m. eyle- Seçmek, seçilmek. KF, 152

Muḥtaşar I Ebu’l-Hasen Ubeydullâh b. El-Hüseyn b. Dellâl el-Kerhî’nin eseridir. MS, 134

muḥtaşar II (~ **muḥtaşar**) Ar. İhtisar edilmiş, kısa, küçük, basit. GT, 327; Kısaltma. HOA, 256; Kısaltılmış, özetlenmiş. İM, 570; Kısaltılmış. KF,

152; **muḥtaşar** Kısa. MG, 214

m. eyle- Kısaltmak. KF, 152

Muḥtasar III Kitap adı. KFT, 1037

muḥtaṭ Ar. Bir yer ele geçirildiğinde hükümdar tarafından kendisine verilen kimse. İM, 570

Muḥtelef Muhtelifü’r-rivâye (Muhtelifü’r-rivâye), Ebu’l-Leys İmâmü’l-hüdâ Nasr b. Muhammed b. Ahmed b. İbrâhîm es-Semerkandî’nin fıkıhla ilgili bir eseridir. MS, 134

muhtelif (~ **muḥtelif** ~ **muḥtelif**) Ar. Çeşitli, muhtelif. GT, 327; Çeşitli, türlü. KF, 152; **muḥtelif** İM, 570; Çeşitli, muhtelif. MG, 214; **muḥtelif** Çeşitli, türlü; karşıt, birbirini tutmayan. KE, 245

m. bol- Karşıt olmak. KE, 245

m. kıl- Çeşitli yapmak. KE, 245

muḥtelis Ar. Okçuluk terimi, oku tamamen çekip biraz durduktan sonra atma şekli. HOA, 256

muḥtemel Ar. İhtimal dahilinde, olabilir. GT, 327

muḥterem Ar. Muhterem, hürmete lâyık. GT, 327

muḥtesib Ar. (Eskiden) şehrin asâyiş ve nizâmına bakan kimse. GT, 327; Eskiden belediye işlerine bakan memur. İM, 570; Devlet memuru. KF, 152

muḥâbele (~ **muḥabele**) Ar. Karşı karşıya gelme, karışma. GT, 327; Karşılama, karşılık verme. İM, 570; Karşılıklı kitap okuma.

- KE, 245; **muḵabele** Karşı.
KF, 152
m. kıl- Karşılıklı kitap
okumak. KE, 245
- muḵābil** Ar. Karşı karşıya gelen,
karşılık. GT, 327; Karşılık.
İM, 570
- muḵaddem (~ mukaddem)** Ar.
Önce, önde, üstün. GT,
327; Takdim edilen,
sunulan. KF, 152;
mukaddem Önce. KFT,
1037
m. ol- Önce olmak. KF,
152
- muḵadder** Ar. (Allah tarafından)
takdir edilmiş, mukadder.
GT, 327; Takdir olunmuş,
belirlenmiş. İM, 570;
Önemli, değerli. KF, 152
- muḵaddime** Ar. Zamaḥşeri'nin
meşhur nahiv kitabı. GT,
327
- mukallid** Ar. Taklitçi. KFT, 1037
- muḵārin** Ar. Bitişmiş, bir yere
yaklaşmış. İM, 570;
Yakın, yaklaşmış. KF, 152
m. ol- Yaklaşmak, yakın
olmak. KF, 152
- muḵarreb** Ar. (Tanrının) yakını,
sevdiği. GT, 327;
Yaklaşmış, yakın. İM,
570; Yakın. KF, 152
- muḵarrer** Ar. (Allah tarafından)
kararlaştırılmış, (mülk
memleket) nasip olmak.
GT, 327
- muḵāṭa'a** Ar. Belli bir kira
karşılığında arazinin
kesime verilmesi. KE, 245
- muḵavvī** Ar. Kuvvetli. BV, 241
- muḵayyed** Ar. Kayıtlı, bağlı. İM,
570; Bir şarta veya şartlara
bağlı olan, şartlı. MS, 134
m. şu Temizliğe uygun
olmayan su. MS, 134
- mukīm (~ muḵīm)** Ar. İkamet
eden, oturan. GT, 327; İM,
570; İkamet eden kişi.
KFT, 1037; **muḵīm**
Yerleşik, oturan, eğleşen,
ikamet eden. KE, 245;
İkamet eden, oturan,
yaşayan. KF, 152
ni'met-i m.ğa tüş-
Devamlı sâadete ulaşmak.
GT, 327
m. bol- Oturmak,
yerleşmek. KE, 245
m. ol- Yaşamak,
yerleşmek. KF, 152
- muḵrīb** Ar. Uzaktan atın şeklinin
güzel görünmesi. BV, 241
- mukrīf** Ar. Melez at. BV, 241
- muḵrī** Ar. Okuyan (Kur'an için).
GT, 327
- muḵteżā** Ar. İktiza eden, icap.
GT, 327
- mula-** İnek bağırma. Kİ, 59
- mulāṭafa(t)** Ar. İyi, güzel
muâmele etme, tatlı
davranma kûtf etme. GT,
327
- mulūha** Ar. Bitki adı. BV, 241
- mulūhiyye** Ar. Ebegümece. BV,
241
- mum (~ mūm)** Far. Mum,
(yiyecek olarak) bal
mumu. BM, 502; Bugünkü
manasında. Kİ, 59; Yapma
mum. TZ, 218; **mūm**
Mum. DM, 99; KK, 118
bk. uş
- mun-** Bunamak. GT, 327;
Bunamak, saçmalamak;
başı boş dolaşmak. KE,
245
- mun** Çorba. İH, 35
- muḡ** Zaruret, ihtiyaç. Kİ, 59
- mun'akid** Ar. Sözleşmiş. KFT,
1038
- muna** İşte, bak. CCI, 490
- munakḵıla** Ar. Kemik kırıldıktan
sonra kemiğin yerinden
çıkması. KFT, 1038
- muḡar** Buna. CCI, 490; İM, 570

murad (~ **murād**) *Ar.* İstek, dilek, amaç, murat. CCII, 643;
murād *Arzu, dilek, murât.* GT, 328; Maksat. HOA, 256; *Arzu, dilek, maksat.* İM, 570
murākabe *Ar.* Gözaltında bulundurma, denetleme. KF, 153
m. eyle- Denetlemek. KF, 153
murākabet *Ar.* Kendi iç âlemine dalarak kendinden geçme (tasavvuf). GT, 328
murakka‘ *Ar.* Yamalı (hırka, elbise). GT, 328
muraşşa‘ *Ar.* Süslü, bezenmiş. GT, 328; Kıymetli taşlarla bezenmiş. KE, 245
murdār I (~ **murdar**) *Far.* (Dince) pis (yiyecek ve içecek), murdar. GT, 328; Pis. İH, 35; KFT, 1038; Kirli, pis. İM, 570; Murdar, kirli, pis; İslâm hükümlerine göre kesilmemiş. KE, 245;
murdar Necaset, pis, mundar. BM, 502; Kirli, pis. CCII, 643; Haram. TZ, 218
m. bol- Kirli olmak. KE, 245
murdar II *Far.* Fahişe, kahpe, iffetsiz (kadın). CCI, 490
m. sik- Zina etmek. TZ, 218
murdarlık *Far.T.* Ahlaksızlık, iffetsizlik, fahişelik. CCII, 643
murdāsenk *Far.* Bir taş çeşidi. İM, 570
murşid *Ar.* Doğru yolu gösteren, mürşit. KF, 153
murtad *Ar.* İslam dininden dönen. İM, 570
murtadda *Ar.* İslam dininden dönen kadın. İM, 570

murtadlık *Ar.T.* İslam dininden dönme. İM, 570; Dinden çıkma, irtidat etme. KFT, 1038
murzı *Ar.* Çocuk emizen. KF, 153
Mūsā *Ar.* Musa Peygamber. GT, 328; Hz. Musa, Ebû Mûsâ Harrâz. HOA, 256; Hz. Musa; kendisine Tevrat nazil olmuştur, İsrailoğullarına gönderilmiştir. MS, 134
musādere *Ar.* (Bir kimseyi) yakalayıp veya hapsedip malları zaptetme. GT, 328
muşāfaḥat *Ar.* El sıkışma, tokalaşma. KE, 245
muşaffi *Ar.* Temizlenmiş. BV, 241
muşāḥabet *Ar.* Sohbet etme, söyleşme. KFT, 1038
muşahḥar (~ **musahḥar**) *Ar.* Bağlı. BV, 242; **musahḥar** Ele geçirilmiş. İM, 570
muşāhib *Ar.* Sohbet eden, arkadaş, dost. GT, 328; Sohbet eden, arkadaş. KF, 153
m. ol- Arkadaş olmak. KF, 153
muşālaḥa *Ar.* Anlaşma, barışma. İM, 570
muşallā I *Ar.* Namaz kılmaya mahsus açık yer. İM, 571; Cami avlusunda namaz kılınan açık yer. KF, 153
Muşallā II *Ar.* Şiraz’ın Musâlla semti, mesire yeri. GT, 328
musallaṭ *Ar.* Rahatsız eden, sataşan. KF, 153
m. eyle- Sataşmak, rahatsız etmek. KF, 153
muşannif *Ar.* Kitap yazar, müellif. İM, 571
muşavver *Ar.* Tasvir edilmiş, resimlenmiş. GT, 328

muşhaf Ar. Kur'an-ı Kerim. İM, 571; KFT, 1038; Kitap, Kur'an. KE, 245; Sahife haline getirilmiş şey, kitap. KF, 153

muşib Ar. İsabet eden, yanılmayan. KF, 153

muşibet Ar. Musibet, felâket. GT, 328; Bela, sıkıntı, felaket. KE, 245; Ansızın gelen bela, sıkıntı. KF, 153

muşibetliĝ Ar.T. Sıkıntılı, belaya uğramış. KE, 245

mûsikî Ar. Musiki, müzik. GT, 328

m. âĝâz kıl- Şarkı söylemek. GT, 328

muştafâ Ar. Peygamberimizin isimlerinden biri; seçilmiş. BV, 241; Hz. Peygamber. GT, 328

mustahik Ar. Hak etmiş, layık. KFT, 1038

muşak Ar. Tedavide kullanılan bir madde. BV, 241

muştici İyi haber getiren. Kİ, 59

muştla- Müjdelemek. TZ, 218

muştula- İyi haber getirmek. Kİ, 59

muştuluk İyi haber getirene verilen hediye, müjde. Kİ, 59

muşultu Uyurken bazılarının yaptığı horultu. İH, 35

mutâba'at Ar. Tâbi olma, uyma. GT, 328

muţâla'a Ar. Tedkik, temaşa, müşahade. GT, 328; Tedkik. HOA, 256

muţâlebe Ar. Talep, arzu etme. GT, 328

muţallak Ar. Boşanmış. İM, 571

muţallaka Ar. Salıverilmiş, eşî tarafından boşanmış (kadın). KE, 245

mutavassıt Ar. Orta. MG, 214

mutaẓa'af Ar. Düşkünleşmiş. GT, 328

mutî' (~ **muţî'**) Ar. İtaat eden, boyun eğen. GT, 328; **muţî'** İM, 571; KF, 153; MS, 134; İtaatli. KFT, 1038

m. ol- İtaat etmek. KF, 153; Boyun eğmek. MS, 134

muţlak Ar. Kayıtsız şartsız. İM, 571; KF, 153; MS, 134; Kesin. KFT, 1038

m. şu Temizliğe uygun olan su. MS, 134

muţlakâ Ar. Ne olursa olsun, her halde. İM, 571; Kesinlikle. KFT, 1038

mutma'in Ar. İçi rahat etme, şüphesi yok. KF, 153

m. ol- İçi rahat etmek, emin olmak. KF, 153

muţmainne Ar. İçi rahatlamış halde. BV, 241

muţrib Ar. Çalgı çalan, şarkı söyleyen, mutrib. GT, 328

muttakî Ar. Takva sahibi. KFT, 1038

muvâcehet Ar. Karşı karşıya gelme. MG, 214

muvâfakat Ar. Râzı olma, muvafakat uzlaşma. GT, 328; Uygunluk, razı olma, ikisinden birini kabul etme. KE, 246

m. kemiş- Onaylamak, kabul etmek. KE, 246

m. kıl- Onaylamak, kabul etmek. KE, 246

muvâfık Ar. Uygun, muvâfık. GT, 328; Uygun, yerinde. İM, 571; Uygun. HOA, 256; KF, 153; KFT, 1038; MG, 214

m. ol- Uygun olmak. KF, 153

muvaḥḥid Ar. Allah'ın birliğine inanan. MG, 214

muvaris Ar. İnsandan kaçmayan, insana alışan. KF, 153
m. ol- Alışmak, alışılmak. KF, 153
muvar Bura. TZ, 218
muvasenet Ar. Ünsiyet, (insana) alışma. GT, 328
muvaṣāba Ar. Devam ettirme, sürekli kılmak. KF, 153
m. eyle- Sürekli kılmak. KF, 153
muvaṣābet Ar. Ø KF, 153 *bk.*
muvaṣāba
m. eyle- Devam ettirmek. KF, 153
muvaṣāzin Ar. Denk, beraber. MG, 214
muynuz Boynuz; boynuzdan yapılan boru, nifir. İH, 35; Boynuz. KFT, 1039
muyuz Boynuz. Kİ, 59; TZ, 218
muza Şimdi mozak, mozalak derler, yusuvarlak, ufak tefek. İH, 35
muṣā'af Ar. Kat kat, artma. KF, 153
m. eyle- Artırmak, kat kat yapmak. KF, 153
m. ol- Artmak, kat kat olmak. KF, 153
muṣaffer Ar. Üstünlük kazanmış, muṣaffer. GT, 328; Zafer kazanmış, üstünlük sağlamış. KE, 246
muṣāraba Ar. Bir tarafın sermaye öteki tarafın emek koymasıyla meydana gelen ortaklık. İM, 571
muṣāri' Ar. Dil bilgisinde geniş zaman. KE, 246
mūṣḥa Ar. Baş yarığının bir cinsi. İM, 571
muṣmer Ar. Gizli, örtülü. ? MG, 214
mü Sorgu edatı. İM, 571; Soru edatı. KE, 246; Ø CCII, 643 *bk. mu*

mü'eccel Ar. Peşin olmayan, gelecekte bir zamanda olacak olan. İM, 571
mü'ekke **sünnet** Ar. Peygamberimizin her zaman eda ettikleri sünnetler. İM, 572
mü'ellefe-i ḳulūb Ar. Kalpleri İslam dinine ısındırılanlar. İM, 572
mü'ezzin (~ **mü'ezzin**) Müezzin, ezan okuyan. GT, 329;
mü'ezzin Ar. Ezan okuyan. İM, 572; KE, 246; Ezan okuyan kimse, müezzin. MS, 135
mü'ezzinlik Ar.T. Ezan okuma. İM, 572
mü'min Ar. Mümin, inanan. HOA, 256; İman etmiş, inanmış, Müslüman. İM, 572; İman etmiş, Müslüman. KF, 154; İmanlı, inanan kişi. KFT, 1040; İman etmiş, Müslüman. MG, 215; Allah'a inanan kimse, mümin. MS, 135
mü'mine Ar. İslam dinini kabul etmiş kadın. İM, 572
mübāḥ Ar. Dince yapılmasında sakınca olmayan. KE, 246; Dince yapılmasında sakınca olmayan, yapılması günah veya sevap olmayan şey. KF, 153
m. ḳıl- Sakıncasız yapmak. KE, 246
m. kör- Sakıncasız kabul etmek. KE, 246
mübāḥase Ar. Bahse girişme, münâkaşa. GT, 329
mübāḥāt Ar. Övünme, iftihar etme. KE, 246
m. ḳılış- Karşılıklı övünmek. KE, 246

mübālağa (~ mübālāğa) Ar. Bir işte ileriye varma, abartma. İM, 571; **mübālāğa** Mübalağa, abartı. KF, 153
m. eyle- Abartmak, büyütme. KF, 153
mübārek Ar. Bereketli, feyizli; kutlu, uğurlu, hayırlı. GT, 329; Mübarek, kutlu. KE, 246; Bereketli, feyizli. KF, 153
m. bol- Kutlu olmak. KE, 246
m. ol- Bereketli olmak. KF, 153
mübārız Ar. Döğüşen, cenk eden, bahadır. GT, 329
mübāşere Ar. Başlama, girişme. İM, 571
mübeddel Ar. Değişmiş, tebdil edilmiş. GT, 329
mübezzir Ar. Müsrif. GT, 329
mübezzirlik Ar.T. Müsriflik, israf etme. GT, 329
mübtedī I Ar. Yeni başlayan, acemi, müptedi. GT, 329; Okçuluk terimi, okçuluğa yeni başlamış, acemi. HOA, 256; Yeni başlayan. KF, 153
mübtedī II Ar. Ehl-i sünnet akidesine karşı olan, yeni yeni şeyler uyduran. İM, 571; Yeni bir şey ortaya koyan, aykırı hareket eden. MS, 134-135
m. ol- Dine aykırı hareket etmek. MS, 134-135
mübtelā Ar. Tutkun, müptelâ. GT, 329; Tutulmuş, tutkun. İM, 571; Alışık, düşkün. KFT, 1039
mücādele Ar. Çekişme; savaş. KE, 246
m. kıl- Çekişmek. KE, 246
mücāhede I Ar. Azap, ıstırap, sıkıntı, mihnet. GT, 329

mücāhede II Ar. Savaşma. KFT, 1039
mücāhid Ar. Cihad eden, savaşçı. MG, 215
mücāneset Ar. Aynı cinsten olma, benzeme. KE, 246
m. kıl- Aynı cinsten olmak. KE, 246
mücārā Ar. Yarış, çekişme, tartışma. GT, 329
mücāvır Ar. (Bir yere) çekilip oturan, komşu olan. GT, 329; Komşu. İM, 571
mücerreb Ar. Tecrübe edilmiş. BV, 241; Denenmiş. HOA, 256
mücerred Ar. Yalnız, mücerret. GT, 329; Tek, yalnız. İM, 571
mücevvef Ar. Oyuk, içi boş. KF, 153
mücmel Ar. Kısa ve özlü anlatılmış, öz. KE, 246
müctehedün fīhi Ø KFT, 1039
müctehid Ar. Kur'an'dan ve hadis-i şeriflerden hüküm çıkarma kudretinde olan din alimi. İM, 571; İctihad yapabilen alim. KFT, 1039
müctemi' Ar. Toplanmış. BV, 241; Toplanmış, birikmiş. MG, 215
müd Ar. Batman gibi bir ağırlık ölçөгüdür. KF, 153
müdāfa'a Ar. Müdāfaa. MG, 215
müdāfa'at Ar. Savunmalar, korumalar. KE, 246
m. kıl- Savunmak. KE, 246
müdām Ar. Devamlı, durmadan. GT, 329
müdārā Ar. Hoş görme, yüze gülme, dostluk gösterme. GT, 329
müdārāt Ar. Yüze gülme, güler yüzlü. KF, 153
m. eyle- Güler yüzlü olmak. KF, 153

müdüre Ar. Gülümseme. KF, 153
müdüyene Ar. Kur'ân-ı Kerim'de bir ayet. KF, 153
müdbir Ar. Tâlihsizliğe uğramış, düşkün. GT, 329
müdd Ar. İki batmanlık bir ağırlık ölçüsü. İM, 571
müdde'â Ar. Dava edilen. KFT, 1039
müdde'î Ar. İddiâcı, inatçı, müddeî; hodbin, bencil. GT, 329; Davacı. KFT, 1039
müddet Ar. Zaman, müddet, süre. GT, 329; Süre, zaman. İM, 571; KF, 153; Süre. KFT, 1039; Müddet, zaman. MG, 215
müdebber I Ar. Azat kılınması sahibinin ölmesiyle gerçekleşecek olan köle. İM, 571; Serbest bırakılması efendisinin ölümüne bağlı bulunan köle. KE, 246
m. kı- Şartlı köle yapmak. KE, 246
müdebber II Ar. Tedbirli. KFT, 1039
müdebbere Ar. Tedbir alınmış, düşünce ile harekete geçmiş. KF, 153; Tedbirli, tedbir konmuş. KFT, 1039
müdebbir Ar. Tedbirli, müdebbir. GT, 329
müderriş Ar. Ders veren hoca. KFT, 1039
müdevver I Ar. Müdevver. BV, 242; Yuvarlak. MG, 215
müdevver II Ar. Okçuluk terimi, okun yaydan çıkması. HOA, 256
müdhâmmetân Ar. Rahman suresinin 64. ayeti. KF, 153
müeccel Ar. Peşin olmayan, mühletli. KFT, 1039
müfâharet Ar. Övünme. KE, 246

m. kı- Karşılıklı
övmek. KE, 246
müfavâza Ar. Ortaklık, işbirliği. İM, 572
müferrağ Ar. Ayrılmış. İM, 572
müferres Ar. Müfesser yerine yanlış imla. ? KFT, 1039
müferrih Ar. Ferahlık veren, iç açıcı. GT, 329
müfessir Ar. Kur'an'ı yorumlayan din alimi. İM, 572
müfezzez Ar. Zahmete katlanamama. MG, 215
müfid Ar. Mânâlı, faydalı. GT, 329; Faydalı. HOA, 256
müflis (~ müflis) Ar. İflas etmiş, müflis, parasız. GT, 329;
müflis İflas etmiş, parasız. İM, 572; KE, 246; İflas etmiş kimse. KFT, 1039
m. bol- İflas etmek. KE, 246
müfrağ Ar. Terk olunmuş, unutulmuş. MG, 215
müfrid Ar. Bir hac çeşidi. İM, 572
müfsid Ar. İfsâd eden, bozan. GT, 329; Bozguncu. İM, 572
müftî Ar. Fetvâ veren, din bilgini. GT, 329; Fetva veren. İM, 572; Fetva veren, müftü. KF, 153; Müftü, fetva vermeye yetkili kişi. KFT, 1039
müheyyâ Ar. Hazır, hazırlanmış. GT, 329; MG, 215
mühim Ar. Ehemmiyetli. GT, 330
mühlet Ar. Bir işin yapılması için verilen zaman. İM, 572; Belirlenen zaman, vade. KE, 246; Süre. KFT, 1040
m. bir- Belirli bir süre belirlemek. KE, 246
mühmel Ar. Mânâsız, boş. GT, 330
mühmelât Ar. Mânâsız, boş sözler. GT, 330

- mühr** Ar. Mühür. BM, 502; GT, 330; Mühür, imza, damga. KE, 246
- m. ur-** Mühürlemek, imzalamak. KE, 246
- mühürle-** Mühürlemek, bir belgeye mühür basmak. BM, 502
- müjde** Far. Müjde, muştı, sevinç haberi. KE, 246
- m. biriş-** Karşılıklı müjde vermek. KE, 246
- m. kııl-** Müjdelemek. KE, 246
- mükābere** Ar. Kibirlenme, kendini büyük görme. KE, 246
- m. kııl-** Büyüklenmek. KE, 246
- mükāleme** Ar. Konuşma, mükāleme. GT, 330
- mükārī** Ar. Kira ile hayvan işleten. İM, 572
- mükāşefet** Ar. İlâhi sırların görünmesi (tasavvufta). GT, 330
- mükāteb** Ar. Tamamlandığında azad edilmek üzere bedele bağlanan köle. İM, 572; Bedele bağlanan köle, bedeli ödediği zaman serbest bırakılacak köle. KE, 246; Azadedilmiş köle. KF, 154; Köleliğin bir çeşidi. KFT, 1040 *bk. kitābet*
- m. kııl-** Bedele bağlı köle yapmak. KE, 246
- mükātebe** Ar. Tamamlandığı zaman azad edilmek üzere bedele bağlanan kadın köle. İM, 572; Ø KFT, 1040 *bk. kitābet*
- mükāteblik** Ar.T. Bir bedele bağlama. İM, 572
- mükedder** Ar. Üzüntülü, kederli. GT, 330
- mükellef** Ar. Bir işi yapmaya mecbur olan. İM, 572; Bir şeyi yapmaya mecbur olan. KF, 154
- mükerrem** Ar. Muhterem. GT, 330
- mükerrer** Ar. Tekrar, mükerrer. GT, 330; Tekrarlanmış. İM, 572
- mülāzemet** Ar. Devamlı bir işle meşgul olma. KFT, 1040
- mülāzım** Ar. Bir kimseye bağlı olan kişi, stajyer. KFT, 1040
- mülāzım** (Bir vazifeye, hizmete) devam eden, hizmette bulunan. GT, 330
- mülhid** Ar. Dinsiz. GT, 330
- mülk I** Ar. Bir kimsenin tasarrufu altında bulunan şey. İM, 572; Taşınmaz ve gelir getiren mal. KF, 154
- mülk II** Ar. Memleket, mülk. GT, 330
- mülket I** Ar. Lâht yapılmayan adı mezar çukuru. İH, 35
- mülket II** Ar. Mülk, ülke. GT, 330
- mülkle-** Ar.T. Mirasa konmak, mirastan pay almak. CCI, 490
- mülklemek** Ar.T. Miras. CCI, 490
- mülşak** Ar. Bitiştirilmiş, dokundurulmuş. MG, 215
- mültefit** Ar. Yüzünü çevirip bakan. MG, 215
- mültezim** Ar. Lüzûmlu. MG, 215
- mülük** Ar. Melikler. GT, 330
- mülük** Ar. Mülk. KFT, 1040
- mümāreset** Ar. Alışma, yakınlık. KE, 246
- m. kııl-** Alışmak, yakınlaşmak. KE, 246
- mümkin** Ar. Mümkün. BV, 242; HOA, 256; KFT, 1040; Olabilir. İM, 572; Mümkün, olabilir. KF,

154; Mümkün, olabilen. MG, 215

mün‘akid Ar. Bağlı, bağlanmış. İM, 572

mün‘akide Ar. Bağlı, bağlanmış. İM, 573

mün‘im Ar. (İn‘âm eden, nimet veren) zengin. GT, 330

münâcât Ar. (Allaha) duâ ve niyâz, yalvarma. GT, 330; Allah’a yalvarma. İM, 572; Allah’a dua etme, yalvarma. KF, 154

m. eyle- Yalvarma, dua etmek. KF, 154

münâdî Ar. Münâdî, tellâl. GT, 330

münâfık Ar. İki yüzlü, münâfık. GT, 330; İki yüzlü, iki yüzlülük eden. İM, 572; Münafık, dışı başka, içi başka olan kişi. KFT, 1040

münafıklık Ar.T. İkiyüzlülük. KF, 154

münakıle Ar. Baş yarığının bir cinsi. İM, 573

münâsebet Ar. İlgi, münasebet. GT, 330

münâsib Ar. Uygun, yaraşır, lâyük. GT, 330; Uygun. HOA, 256

münâza‘a Ar. Kavga, çekişme, münâzaa. GT, 330

münâza‘at Ar. Kavga, çekişme, münâzaa. GT, 330; Ağız kavgaları, çekişmeler. KE, 246

m. kıl- Ağız kavgası yapmak. KE, 246

münâzara Ar. Münâzara, münakâşa. GT, 330; Uygun olarak karşılıklı konuşma. KE, 246

m. kıl- Karşılıklı konuşmak. KE, 246

münecces Ar. Pis, murdar. GT, 330

müneccim Ar. Müneccim, astrolog. GT, 330

müğeştür- Biniştirmek, arkasına bindirmek, art arda gelmek. KE, 246

müñet Üstüne yük yüklenen şey, asma biniti. KE, 247

münevver Ar. Aydınlanmış, münevver. GT, 330

münevvin Ar. Tenvinli yazma, nun harfini yazma. KE, 246

m. kıl- Nun harfini yazmak. KE, 246

münezzeh Ar. Muhtaç olmayan, berî, münezzeh. GT, 330; Temiz, arınmış. KF, 154

müngâzz Ar. Zindeliği kalmamış, hayatı bozuk olan. KE, 247

m. kıl- Canlılığı kalmamış hâle getirmek. KE, 247

münîr Ar. Aydınlık veren, parlak. GT, 330; Nurlandıran, ışıık veren. İM, 573

münkad Ar. Tâbi, uyan. GT, 330

münkaleb Ar. Dönmüş, değişmiş. İM, 573

münkasım Ar. Bölünmüş. MG, 216

münkati‘ Ar. Kesilmiş. GT, 330

münker I Ar. Dinen câiz olmayan. GT, 330; İnkâr edilmiş, şeriatçe yapılması uygun görülmeven. KE, 247; Yasaklanmış şey. KFT, 1040

münker II Ar. Mezarda ölüleri sorguya çekecek bir melek. İM, 573

münkir Ar. İnkâr eden, inanmayan. GT, 331; İnkarcı. KFT, 1040

müñre- (Sığır) böğürmek, bağırmak. CCII, 643; Böğürmek. KE, 247

müntahab Ar. Seçilmiş, seçkin. KF, 154

müntefi‘un-bih Ar. Kendisinden faydalanılan. MG, 216
müntehā Ar. Son hadde erişen. GT, 331
Müntekā Ebu Velid Süleyman Bâcî’nin kitabı. KFT, 1040
mügüş Köşe, yön, taraf. CCII, 643
mügüz Boynuz. BV, 242
mür Ar. Acı sâfi ağacı. HOA, 256
mürāca‘at Ar. Mürâcat, başvurma. MG, 216
mürd Far. Ölmüş. KE, 247
mürdar Pis. İH, 35
mürdeseng Far. Doğal kurşun oksidi. HOA, 256
mürdesenk Far. Mürdesenk bitkisi. BV, 242
mürdümük Far. Mercimek, maş. İH, 35
mürebbî Ar. Mürebbi, terbiye eden. BV, 242; Yetiştiren, terbiye eden. GT, 331
mürekkeb Ar. Mürekkeb. BV, 242; KF, 154; Terkip edilmiş. MG, 216
m. dartıl- Mürekkeple yazmak. KF, 154
müretteb Ar. Tertip olunmuş, düzenlenmiş. GT, 331; Dizilmiş, sıraya konulmuş. İM, 573
mürîd Ar. (Bir şeyhe) intisâp eden, mürîd. GT, 331
mürre Ar. Bir hastalık. BV, 242
mürsel Ar. Peygamber. İM, 573; Gönderilmiş. KFT, 1040
mürted Ar. İrtidat eden, dinden çıkan. KFT, 1040
mürtedd Ar. Dinden çıkan. KFT, 1040
mürtedlik Ar.T. Dinden çıkma. KFT, 1040
mürtekib Ar. Kötü iş yapan; rüşvet alan. İM, 573
mürüvet Ar. İnsanlığa uygun davranış. KFT, 1040

mürüvvet Ar. Merdlik, insanlık, mürüvvet. GT, 331
mürüvvetsizlik Ar.T. Namerdlik, mürüvvetsizlik. GT, 331
mürvet Ar. Cömertlik, iyilikseverlik. CCII, 643
müsābağa Ar. Yarış, yarışma. KE, 247
m. kııl- Yarışmak. KE, 247
müsādere Ar. Yasak bir şeyin kanuna uygun olarak zorla alınması. KE, 247
m. kııl- Yasak bir şeyi zorla almak. KE, 247
müşādere Ar. Yasak edilen bir şeyin kanuna göre zorla alınması. KFT, 1041
müsāfir (~ müsafir) Ar. Konuk, misâfir. GT, 331; KE, 247; KFT, 1041; Misafir. İM, 573; **müsafir** Misafir, yolcu. KF, 154
müsahhar Ar. Emrine amade. HOA, 256; Ele geçirilmiş, boyun eğmiş. KE, 247
m. kııl- Ele geçirmek, boyun eğdirmek. KE, 247
müsākāt Ar. Meyvesinin bir kısmını almak şartıyla bir bağ veya bostanı birine verme. İM, 573
müsāmaḥat Ar. Müsāmaha. GT, 573; Hoş görme, göz yumma. KE, 247
m. kıılış- Karşılıklı hoş görmek. KE, 247
müsāwī Ar. Eşit, denk. MG, 216
müsecca‘ Ar. Secîli (söyleme). GT, 331
müsellem Ar. Teslim olunmuş, mukarrer. GT, 331; Teslim edilmiş. KFT, 1041
müşelles I Ar. İçkiyi kuvvetlendirmek için içmek. KFT, 1041
müşelles II Ar. Üçlü. MG, 216

müslmān *Far.* Müslüman. KFT, 1041 *bk.* **müsülman**
müsel *Ar.* Bir yazı biçemi, araları kesilmeden, art arda, zincirleme. KE, 247
müşennā *Ar.* İgili. MG, 216
müslimānlık *Ar.T.* Müslümanlık. KK, 119
müslim *Ar.* Müslüman. KFT, 1041
müslimān (~ **müslīmān**) *Ar.* Müslüman. DM, 99;
müslīmān Müslüman, islam dininden olan. KF, 154
müslīmānlık *Ar.T.* Müslümanlık. KF, 154
müslimīn (~ **müslīmīn**) *Ar.* Müslümanlar. HOA, 256;
müslīmīn KF, 154
müslüman *Ar.* İslam dininden olan kimse. BM, 502
müsta‘cil *Ar.* Acele (eden). GT, 331
müsta‘mel *Ar.* Kullanılmış. BV, 242; İM, 573; MS, 135; Kullanılmış, eski. KF, 154
müstağnī *Ar.* Lüzûmlu, gerekli bulmayan. MG, 216
müstağrak *Ar.* Dalmış, batmış. GT, 331
müstaḥab *Ar.* Beğenilen, farz ve vâcipten başka olarak sevap kazanılan iş. KF, 154
müstaḥak *Ar.* Hak etmiş, layık. KF, 154 *bk.* **müstaḥıḳ**
m. ol- Hak etmek, layık olmak. KF, 154
müstaḥakḳ *Ar.* Hak etmiş (metinde lüzûmunda). MG, 216
müstaḥıḳ *Ar.* Ø KF, 154 *bk.* **müstaḥak**
müstaḥıḳ(ḳ) *Ar.* Hakkı olan, lâyük. GT, 331

müstaḥsen *Ar.* Güzel sayılmış, beğenilmiş. MG, 216
müstaḳīm *Ar.* Doğru. GT, 331; KF, 154
m. ol- Doğru olmak. KF, 154
müstaḳırr *Ar.* Durulmuş, karar kılmış. MG, 216
müste‘men *Ar.* Ecnebi tebaasından olan kimse. KF, 154
müste‘min *Ar.* Eman verilmiş kişi. KFT, 1041
müstecāb *Ar.* Kabûle layık (olan). GT, 331; Kabul olunmuş. İM, 573
müstedām *Ar.* Devamlı, sürekli. MG, 216
müstefīd *Ar.* İstifâde eden, faydalanan. GT, 331
müsteḥab (~ **müsteḥāb**) *Ar.* Farz ve vacipten başka olarak sevap kazandıran iş. İM, 573; Farz ve vacipten başka olarak sevap kazanılan iş. KF, 154; Dinen emredilmediği hâlde yapıldığında sevap kazandıran davranış. MS, 135; **müsteḥāb** Yapılması güzel olan işler. KFT, 1041
müsteḥak *Ar.* Hak etmiş, hak kazanmış. İM, 573
müsteḥāza *Ar.* Aybaşılı kadın. İM, 573; Aybaşı gören kadın, hayız olan. KE, 247
m. bol- Aybaşı olmak. KE, 247
müsteḥzī *Ar.* Alay eden, herkesle eğlenen. KE, 247
m. kıl- Alay etmek. KE, 247
müstemi‘ *Ar.* Dinleyen. GT, 331
müstemir *Ar.* Devamlı, sürekli. KFT, 1041

müsteski Ar. İstiska illetine tutulmuş, çok su içen ve karnı su toplayan. GT, 331

müstevi Ar. Düz, her tarafı bir. MG, 216

müslmān Ar. Müslüman, islām. GT, 331; Müslüman. HOA, 256; İM, 573; KE, 247; KFT, 1041; MG, 216; MS, 135 bk. **müselmān**

müslmānlık Ar.T. Müslümanlık. İM, 573; MG, 217

müsülmenlik Ar.T. İslam. KFT, 1041

müsürmān Ar. Müslüman. DM, 99 bk. **müslimān**

müşābehet Ar. Benzerlik. GT, 331

müşāhede Ar. (Gözle) görme, müşāhede. GT, 331; Gözle görme, tanık olma. KE, 247

m. kı- Tanık olmak. KE, 247

müşāhere Ar. Aylıkla tutma, kiralama. KE, 247

m.ğa tut- Kiralamak. KE, 247

müşakkaḳ Ar. Yarık, yarılmış. MG, 217

müşārūn ileyhi Ar. Parmakla gösterilen. GT, 331

müşāvere Ar. Danışmak, istişare etmek. KFT, 1041

müşāveret Ar. Danışma, müşāvere. GT, 331

müşedded Ar. Süngünün hamle için doğrultulmuş olması. MG, 217

müşemmer Ar. Sağlam, sıkı. MG, 217

müšerref Ar. Şereflenmiş, şerefli. GT, 331; Şerefli, onurlandırılmış. KE, 247; Şereflendirilmiş. MG, 217

m. bol- Onurlanmak. KE, 247

müşfik Ar. Merhametli, seven, acıyan. GT, 331

müşg Far. Misk, güzel kokulu madde. KE, 247; Misk. KF, 154

müşk Ar. Misk. BV, 242; DM, 99; GT, 331; İM, 573; Kİ, 59

müşkil Ar. Müşkül. BV, 242; Zor, müşkül. GT, 331; KFT, 1041; Güç, zor. KE, 247

m. bol- Güçleşmek. KE, 247

müşrik Ar. Allah'a eş koşan. İM, 573; Allah'a ortak koşan kimse. KF, 154

müştaḡil Ar. İştigâl eden, meşgûl. GT, 331

müştaḳ Ar. Özleyen, müştak. GT, 332; Özleyen, can atan. İM, 573; MG, 217

müştaḳlık Ar.T. Özleme, müştak olma. GT, 332

müştebih Ar. Şüpheli, şüphe duyma. KF, 154

m. ol- Şüphelenmek. KF, 154

müştemel Ar. İçinde bulunan. KF, 154

müşterî I Ar. Müşteri, alıcı, müşteri yıldızı. (?) GT, 332;

müşterî II Ar. Satın alan. İM, 573

müt'a I Ar. Muta, kadına verilen para karşılığında yapılan geçici nikâh. KE, 247

m. bir- Nikâh karşılığı para vermek. KE, 247

müt'a II Ar. Temettü hacca giren kimsenin kesmek zorunda olduğu kurban. İM, 573

mütâla'a Ar. Öğrenmek için devamlı bakma, ayrıntılı düşünme. KE, 247

m. kı- Dikkatlice bakma, düşünme. KE, 247

- müte‘abbid** Ar. İbâdet eden, kulluk vazifesini yerine getiren. GT, 332
- müte‘allık** Ar. İlgili. BV, 242; Dair, ilişkin. KFT, 1041
- müte‘allık** Ar. Taalluk eden, mensup, bağlı. GT, 332; İlgili, ilişiği olan. İM, 573
- müte‘allim** Ar. Bilgi edinen, öğrenen. MG, 217
- müte‘ayyın** Ar. Açıklığa kavuşmuş, taayyün etmiş. KFT, 1041
- müte‘azzır** Ar. Özürlü olmak. KFT, 1041
- müte‘ahhır** (~ **müte‘ahhir**) Ar. Geciken, sonraya kalan. KF, 154; Sonradan gelen. İM, 573; **müte‘ahhir** Sonraya gelen. MG, 217
m. ol- Gecikmek. KF, 154
- mütecebbir** Ar. Cebir ve zor kullanmaya yeltenen, zorba. GT, 332
- mütefennin** Ar. Fen bilgini, teknik bilgi sahibi. KE, 247
m. bol- Fen bilgini olmak. KE, 247
- müteferrik** (~ **müteferriḳ**) Ar. Dağılan, dağınık. GT, 332; Dağınık, ayrı ayrı. İM, 574; Ayrı ayrı. MG, 217; **müteferriḳ** Dağınık, ayrı ayrı. KF, 154
m. bol- Dağılmak. GT, 332
- müteğarrık** Ar. Boğulmuş. BV, 242
- müteğayyir** Ar. (Hâli, tavrı) değişen, başkalaşan bozulan. GT, 332; Değişen, başkalaşan. İM, 574
- müteḥammil** Ar. Taşıyan, tahammül (eden). GT, 332
- müteḥayyir** Ar. Şaşmış, şaşırmış. GT, 332; Şaşmış, şaşırmış, hayrette kalan. KE, 247; Hayrette kalan, şaşkın. MG, 217
m. bol- Şaşırmak, hayret etmek. KE, 247
m. kıl- Şaşırtmak, hayrette bırakmak. KE, 247
- müteḥayyirlik** Ar.T. Şaşkınlık, hayrette kalma. KE, 247
- müteḳaddim** Ar. Önde bulunan. İM, 574
- mütekebbir** Ar. Kibirli, azametli, kendini beğenmiş. GT, 332; Kendini beğenmiş, gururlu. İM, 574; Kibirli, kendini beğenmiş. KE, 247
m. bol- Kendini beğenmek. KE, 247
- mütekellif** Ar. Usta olmayan. MG, 217
- mütekellim** Ar. Söyleyen. GT, 332
- mütekemmil** Ar. Olgunlaşan, olgun. MG, 217
- mütelâḫıma** Ar. Çok et kesilen yara. KFT, 1041
- mütelâḫime** Bir cins baş yarığı. İM, 574
- mütemekkin** Ar. Yerleşen. BV, 242; Yerleşen, yerleşmiş, oturan. GT, 332; Yerleşen, yerleşmiş. MG, 217
- mütemetti‘** Ar. Bir cins hac. İM, 574
- mütena‘‘im** Ar. Nîmet içinde ve nazlı büyüyen. GT, 332
- mütenâḳız** Ar. Tenâkuz eden, zıt, çelişik. GT, 332
- mütereddid** Ar. Tereddüt eden, kararsız. İM, 574; Karar veremeyen, ikircikli. KE, 247
m. bol- Karar verememek. KE, 247
- mütereddit** Ar. Mütereddid, kararsız. GT, 332
- mütesâvî** Ar. Birbirine denk olan. MG, 217

müteşavver Ar. Tasarlanmış. KFT, 1042
müteşebbek Ar. Ağ gibi olmuş. BV, 242
mütetâbi Ar. Birbiri ardınca, peyderpey. KF, 155
mütevâtir Ar. Tevatür edilmiş. KFT, 1042
mütevellî Ar. Birinin yerine geçen kişi. KFT, 1042
mütevellid Ar. İleri gelen. İM, 574
müttakî Ar. Takvâ sâhibi, müttahî. GT, 332; Temizleyen, ıslah eden. KFT, 1042
müttefik Ar. Uzlaşmış. HOA, 256
müttefik Ar. Birlik (olmuş), uyuşmuş, anlaşmış. GT, 332
müttehem Ar. İtham edilmiş. KFT, 1042
müttehim Ar. İtham eden. KFT, 1042
mütü Kayış parçacığı. BM, 502
müüz Boynuz. CCII, 643
müvekkel Ar. Vekil, memur edilen. GT, 332
‘ukûbet m.leri İşkence memurları. GT, 332
müvesvis Ar. Vesveseli. KFT, 1039
müyesser Ar. Hâsıl olan, müyesser. GT, 332
müyün Çorba. TA, 129
müyüz Yüz, surat. BM, 502 *bk. yüz*
müz Far. Ücret. TZ, 218
müzâhmet Ar. Zahmet verme, sıkıntı verme. KE, 247
m. kıl- Sıkıntı vermek. KE, 247
müzd Ar. Sevap, ücret. BM, 502; Sevap, karşılık. HOA, 256; Ücret, karşılık, mükafat. İM, 574; Ücret, karşılık. KFT, 1042; Mükâfât. MS, 135; Ücret. TZ, 218

m. ber- Görülen iş mukabilinde muayyen para vermek. Kİ, 60
müzdli Far.T. Ücretli, mükafatlı. İM, 574
müzdür İş görüp mukabilinde ücret alan. Kİ, 60
müzehheb Ar. (Altında) süslenmiş, süslü. GT, 332
müzekker Ar. Erkek, eril, sözcüğü erkek gösteren. KE, 247
m. kıl- Erilleştirmek. KE, 247
müzekkî I Ar. Şahitlerin şehâdeti hakkında tezkiyede bulunan, tezkiyeci. GT, 332
müzekkî II Ar. Temizleyen, ıslah eden. KFT, 1042
müzekkî III Ar. Zekatını vermiş. İM, 574
müzeyyen Ar. Tezyin edilmiş, bezenmiş. GT, 332
nâ Far. Menfi edatı, “olmayan, -sız” GT, 332
na‘am Ar. Evet. İM, 574; KF, 155
naal Ar. Nal. CCI, 491
naamatlu Ar.T. Zarif, sevimli, sevgiye değer. CCI, 491
nacağ Nacak. DM, 99
nacaşlık Ar.T. Hayvan sürücülüğü. İM, 574
nacık Nacak. KK, 119
nâcins Far.Ar. Cinsi bozuk, soysuz. GT, 332
nâçâr Far. Çâresiz. GT, 332
nâdân Far. Câhil, bilmez. GT, 332
nâdânlık Far.T. Kaba, bilmez. KE, 248
nâdir Ar. Az, seyrek, nâdir. GT, 332
n.ü'l-hüsn Az bulunur güzel. GT, 332
nafağa Ar. Geçinecek (para), nafaka. GT, 332; Yiyecek

- parası. İM, 574; Yiyecek, geçimlik para. KE, 248; Geçimlik, nafaka. KF, 155; Nafaka. KFT, 1043
- n. kıl-** Geçinecek kadar para sağlamak. KE, 248
- n. eyle-** Nafaka vermek, geçimlik sağlamak. KF, 155
- n. it-** Nafaka vermek, yardımda bulunmak. KF, 155
- nafas** Ar. Nefes, soluk. CCI, 491
- nāfi‘** Ar. Faydalı. BV, 242; MG, 218
- nāfile** (~ **nafile**) Ar. Nafile ibadet. HOA, 256; Farz ve vacip dışında yapılan ibadet. İM, 574; Farz, vacip ve sünnet ibadetler dışında kişinin daha fazla sevap kazanmak için kendi isteğiyle yaptığı malî ve bedenî ibadetler, nafile. MS, 135; **nafile** Farzların dışında kılınan namaz. KF, 155
- nāgah** (~ **nāgāh**) Far. Vakitsiz, ansızın, birden bire. GT, 332; **nāgāh** Ansızın. HOA, 256; Ansızın, birden bire. İM, 574; Ansızın, birden bire, vakitsiz. KE, 248; Vakitsiz, ansızın. MG, 218
- nağam** Ar. Nağmeler. GT, 332
- nagaş** Yokuş. TZ, 218
- nāgeh** Far. Vakitsiz, birden bire, ansızın. GT, 332
- nāgehān** Far. Ansızın, birden bire. GT, 333; KE, 248; Ansızın. HOA, 256
- nağme** Ar. Ses, nağme. GT, 333; Nağme, güzel ses, ezgi, melodi. KE, 248
- n. kıl-** Şarkı söylemek. GT, 333
- n. kıl-** Ezgi çıkarmak. KE, 248
- nāhalef** Far.Ar. Hayırsız halef (evlat). GT, 333
- naḥl** Ar. Hurma ağacı. GT, 333
- naḥle** Ar. Hurmalık. GT, 333
- naḥnah** Ar. Öksürük. BV, 242
- nāhoş** Far. Hoşa gitmeyen, nâhoş. GT, 333; Hoş olmayan, kötü, çirkin. KE, 248
- naḥs** Ar. Uğursuz. KE, 248
- naḥv** Sentaks, (Arap.) cümle bilgisi, nahiv. GT, 333
- nā’ib** Ar. Vekil, birinin yerine geçen. KF, 155
- nā’im** Ar. Yumuşak. MG, 218
- nak** Far. Altın sırmalı bir tür ipek kumaş. CCI, 491
- nāka** Ar. Dişi deve. GT, 333; KFT, 1043
- nakara** Ar. Bir tür davul, nakkare. CCI, 491
- naḳāre** Nakkare. DM, 99
- naḳd** Ar. Para, servet, nakit; peşin para. GT, 333; Para olarak bulunan servet. İM, 574; Nakit, para, peşin para. KE, 248
- n.-i rāḥat** Peşin, hazır rahat. GT, 333
- n. bir-** Peşin ödemek. KE, 248
- nākes** Far. Alçak; pinti, nekes. GT, 333; Cimri, pinti, eli sıkı. KE, 248
- n. bol-** Cimri olmak. KE, 248
- naḳıd** Ar. Nakit. KFT, 1043
- naḳıl** Ar. Aktarma. KFT, 1043
- nāḳıs** Ar. Nakıs, eksik. BV, 242; Eksik, noksan, tam olmayan. İM, 574
- naḳışla-** (~ **nakışla-**) Ar.T. Nakış yapmak, resim yapmak. KE, 248; **nakışla-** Nakışlamak. KFT, 1043
- naḳḳāş** Ar. Nakış yapan, nakkaş. GT, 333

- naql I** Ar. (Süngünün) tutuluş usûlünü değiştirme. MG, 218
- n.-i ħorāsānī** Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 218
- n. ħorāsānī kādīm** Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 218
- n.-i muħdiř-i řaęrī** Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 218
- n.-i řaęrī** Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 218
- naql II** Ar. Nakil. GT, 333; Aktarma. HOA, 256; Bir şeyi bir yerden bir yere götürme. İM, 574; Taşıma, aktarma. KF, 155; Atı yürütme, harekete geçirme. MG, 218
- n. it-** Anlatmak, haber vermek. GT, 333
- n. eyle-** Taşımak, aktarmak. KF, 155
- naqla-** Ar.T. (Bir şeyin, süngünün) tutuluş usûlünü değiştirmek; atı yürütmek, harekete geçirmek. MG, 218
- nakş (~ nakş)** Ar. Resim, nakış. CCI, 491; **nakş** Nakış. GT, 333; Resim, nakş. İM, 574; Resim, ipekli işleme, resim yapma. KE, 248;
- n. kıl-** Nakış yapmak. KE, 248
- nakşla-** Ar.T. Resmetmek, nakşetmek. CCI, 491
- nakşlagan** Ar.T. Nakkaş, ressam. CCI, 491
- nakt** Ar. Akęe, para. CCI, 491
- na'l I** Ar. Ayakkabı, pabuğ. İM, 574; KE, 248; Ayakkabı. MS, 135
- na'l II** Ar. Nal. BV, 243; GT, 333; KE, 248; KF, 155
- n. ur-** Ayakkabının altına nal ęakmak. KE, 248
- nālān** Far. İnleyen. GT, 333
- nāle** Far. İnleme. GT, 333
- na'leyn** Ar. Nalın, takunya, bir ęift ayakkabı. KE, 248
- na'lla-** Ar.T. Nallamak. BV, 243
- nām** Far. Ad, ün. KE, 248
- naman sokur** Kör köstebek. TZ, 218
- namaz (~ namāz)** Far. Namaz. BM, 502; **namāz** GT, 333; HOA, 256; İM, 574; KE, 248; KF, 155; KFT, 1043; KK, 119; TA, 129; Bugünkü manasında. Kİ, 60; Müslümanlara farz olan bir ibadet, salat, namaz. MS, 135
- n. et-** Namaz kılmak, ibadet etmek. BM, 502
- n. kıl-** Namaz kılmak, ibadet etmek. BM, 502; Namaz ibadetinin yerine getirmek. KE, 248; Namaz kılmak. KF, 156; MS, 135
- azīne n.ı** Bayram namazı, cuma namazı. KE, 248
- n. durguz-** Namaz şartlarını yerine getirmek. KF, 156
- n. keç-** Namazı geçerli olmak. KF, 156
- n. kılıcı** Namaz kılan. KF, 156
- namazlağu** Far.T. Seccade. Kİ, 60
- namazlık (~ namāzlık ~ namazlık)** Far.T. Seccade, namazlık. BM, 502; **namāzlık** Mescit, cami, secde edilen yer. KE, 248; **namazlık** Namaz için hazırlanmış olan şey. TZ, 219
- nāmdār** Far. Ünlü, namdar. GT, 333

nāme *Far.* Kitap. GT, 333;
Mektup, kitap, mecmua.
KE, 248

nāmevzūn *Far.Ar.* Ölçüsüz. GT,
333

namlı Okun temreni, tüfengin
nişan yeri. İH, 35

nāmūs *Ar.* Âr, edep, hayâ. GT,
333

na'na *Ar.* Nane. BV, 243

nār I *Far.* Ateş. GT, 333

nar II (~ nār) *Far.* Nar (meyve).
BM, 502; Nar. TA, 129;
nār DM, 99; HOA, 256;
Nar, meyve. KK, 119;

na'ra *Ar.* Nâra, bağırma. GT, 333
n. ur- Nara atmak. GT,
333

naranci *Far.* Turuncu. CCI, 491

narçın Bitki adı. BV, 243

nardan *Far.* Nar tanesi. BM, 502;
Nar. CCI, 491

nardivan *Far.* Merdiven. BM,
502

narḥ *Far.* Resmî makamlarca
belirlenen ve her yerde
geçerli olan fiyat. KE, 248
n. koy- Fiyat belirlemek.
KE, 248

narinç *Far.* Narenciye; portakal.
CCI, 491

naş I *Ar.* Açıklık. KF, 156
n. eyle- Açıklık getirmek.
KF, 156

naş II Kesin kabuller. KFT, 1043

naşab *Ar.* Harfin üstünlü
okunması. İM, 575

naşārī *Ar.* Hıristiyanlar. İM, 575

naşāyih *Ar.* Nasihatler, öğütler.
GT, 333

naşb *Ar.* Dikme, saplama. MG,
219

nāşih *Ar.* Uslanmış. BV, 243

nāşıye *Ar.* Alın, kısmet. KF, 156

naşīb *Ar.* Pay, hisse, nasip. GT,
333; Pay, üleş. KFT, 1043;

Allah'ın kısmet ettiği şey,
pay, hisse. KF 156

n. eyle- Nasip etmek. KF
156

nasībet *Ar.* Nasiplik. KF, 156
n. eyle- Nasihat etmek.
KF, 156

nasıç *Far.* Altın sırmalı ve incili
bir tür kumaş. CCI, 491

nāşih *Ar.* Öğüt veren. GT, 333

naşīhat *Ar.* Öğüt, nasihat (kitabın
sonlarına doğru başlık
olarak da geçmektedir,
hikmet gibi). GT, 333;
Öğüt. KE, 248; KFT,
1043; Nasihat, öğüt. KF,
156
n. kıl- Öğüt vermek. KE,
248
n. eyle- Nasihat etmek.
KF, 156

naşīr *Ar.* Çok yardım eden. KFT,
1043

naşl *Ar.* Kılıcın boyu. MG, 219

naşrānī *Ar.* Hıristiyan. GT, 334;
İM, 575; KF, 156; KFT,
1043

naşrānīlik *Ar.T.* Hıristiyanlık. İM,
575

naşrāniyye *Ar.* Hıristiyan kadın.
İM, 575

naşrī *Ar.* Allah yardımıyla
üstünlük ve ülke almakla
ilgili. KF, 156

naşş *Ar.* Manasında açıklık ve
kesinlik bulunan ve Kur'an
ayetini delil olarak
gösteren. İM, 575

naşūh *Ar.* Öğüt veren. KF, 156

nāsūr *Ar.* Bâsûr deliği; nasır.
HOA, 256

naṭ'a I *Ar.* Sahtiyan döşek. KFT,
1043

naṭ'a II *Ar.* Satranç tablası. GT,
334

nāṭıf *Ar.* Helva. BV, 243

natrun *Ar.* Bitki adı. BV, 243

nāv *Far.* Oluk, içi oyuk şey. MG, 219
nāvek *Far.* Bir ok çeşidi. MG, 219
nāverd I *Far.* Meydan. MG, 219
nāverd II *Far.* Savaş, dövüş. MG, 219
nāy *Far.* Ney; Kamış. GT, 334
nāyib *Ar.* Vekil, birinin yerine geçen. İM, 575; Vekil, yedek. KE, 248; Yardımcı. KFT, 1043
n. bol- Vekil olmak. KE, 248
nāyiblik *Ar.T.* Yardımcılık. KFT, 1043
Naz Hatun İsmi has. Kİ, 60
nāz *Far.* Naz. GT, 334; Naz, cilve, eda. KE, 248; Bugünkü manasında. Kİ, 60
naz et- Nazlanmak, şımarmak. BM, 503
nāz kıl- Nazlanmak. KE, 248
nazar I (~ naẓar) *Ar.* Nazar, bakış. BV, 243; Bakış, görüş, nazar. GT, 334; **naẓar** Bakma, gözetleme. KF, 156; Bakış. KFT, 1043; Bakış, nazar. MG, 219
n. kıl- Bakmak. GT, 334
n. eyle- Bakmak, gözetlemek. KF, 156
naẓar II *Ar.* Okçuluk terimi, hedefi gözleme. HOA, 256
nāẓır *Ar.* Bakan. KFT, 1043
naẓīf (~ nazīf) *Ar.* Temiz. BV, 243; **nazīf** GT, 334
nazik Nazik, zarif. CCII, 644
nāzil *Ar.* Navek okunun bir başka adı. MG, 219
naẓīr *Ar.* Benzer, eş. GT, 334; HOA, 256; İM, 575
nazlamak *Far.T.* Nazlanmak. TZ, 219

nazlan- *Far.T.* Nazlanmak. Kİ, 60
nazlanmak *Far.T.* Nazlanmak. TZ, 219
naẓm Nazım. GT, 334
nāzūg *Far.* İnce, zarif. HOA, 256
nāzūk *Far.* İnce, zarif. HOA, 256
nāzūklūg *Far.T.* İncelik, zariflik. HOA, 256
ne erse Nesne, şey. MG, 219
ne I (~ nè) *Far.* Değil, yok (menfi edatı). GT, 334; Olumsuzluk edatı. KF, 156; **nè** Değil, hiç. CCII, 644
ne II Ne! ünlemi. BM, 503
ne III (~ nè) Ne? sorusu. BM, 503; Ne. BV, 243; DM, 99; HOA, 257; İM, 575; Kİ, 60; KK, 119; MS, 135; TA, 129; TZ, 219; Ne (soru sıfatı); soru zamiri; zarf. KF, 156; Karşılaştırma edatı. KFT, 1043; **nè** Ne. CCI, 491; Ne, hangi. CCII, 644
n. ki Her ne. MS, 135
n. üçün Niçin. CCII, 644
ne ni üçün Niçin, neden. KK, 119
ne niçün Niçin, neden. KK, 119
nè üçün Niçin, neden. CCI, 492
ne yerde Nerede. TZ, 220
ne yerde ki Nerede ki. TZ, 220
ne‘am Evet. KFT, 1044
ne‘ūzubillāhi *Ar.* “Allah korusun” anlamında bir ibare. KFT, 1044
Nebaṭī *Ar.* Bir kabile adı. KFT, 1044; Sami ırkından bir kavmin ismi. İM, 575
nebī *Ar.* Peygamber. GT, 334; HOA, 257; İM, 575; KF, 157; KFT, 1044; Hz. Muhammed; peygamber. MS, 135-136
nebīlik *Ar.T.* Peygamberlik. İM, 575
nebīz *Ar.* Hurma ve arpadan yapılan bir cins içki. İM,

- 575; Hurma ve üzümünden yapılan bir içki. KFT, 1044
- nebî** Ar. Bitki adı. BV, 243
- necâsatlık** Ar.T. Pislik. İM, 575
- necâset** Ar. Pislik, murdarlık. İM, 575; Pislik, dışkı. KE, 248; Pislik. KF, 158; KFT, 1044; Necaset, pislik, kir. MS, 136
- n. ol-** Pislik olmak, pislenmek. KF, 158
- n. yetiş-** Pislenmek, pislığe bulanmak. KF, 158
- necâsetlik** Ar.T. Pislik. İM, 575
- nece** Ne kadar. TZ, 219
- necelik** Nitelik, kemiyet. TZ, 219
- Neced** Ar. Necid, Arap yarımadasının orta bölgesi. KE, 248
- necik** Nasıl. TZ, 219
- neciklik** Necelik, keyfiyet. TZ, 219
- necis** Ar. Pis, murdar. GT, 334; İM, 575; KF, 158; Necis, pis. KFT, 1044; Pis, murdar; pislik, murdarlık. MS, 136
- necishğ** Ar.T. Pislenmiş, murdar. KE, 248
- n. bol-** Pislenmek, murdar olmak. KE, 248
- neçâset** Ar. Necaset, pislik, kir. MS, 136
- neçe I (~ nêçe)** Kaç. Kİ, 60; Kaç, kaç tane. KK, 119; Kaç, kaç. TA, 129; **nêçe** Ne kadar. CCI, 491; Ne kadar, çok, ne çok. CCII, 644
- neçe II** Nasıl. TA, 129
- neçeye** Kaça. TA, 129
- nêçik ki** Nasıl ki, ne şekilde. CCI, 491; CII, 645
- nêçik kim** Nasıl ki, ne şekilde. CCII, 645
- neçik (~ nêçik)** Nasıl. BM, 503; DM, 100; **nêçik** CCI, 491; Nasıl, ne şekilde, nasıl ki, gibi. CCII, 644
- neçük** Nasıl. DM, 100; Kİ, 60; KK, 119; TA, 129; Nice; niçin; nasıl ki. HOA, 257; Nasıl, ne şekilde. KF, 158 *krş.* **nêçik; neşik; neşük**
- n. eyle-** Nasıl yapmak. KF, 158
- n. ki** Nasıl ki. KF, 158
- n. ol-** Nasıl olmak, ne şekilde olmak. KF, 158
- neçüklük(g)** Nitelik, nasıllık. KE, 248
- neçün** Niçin, neden. BM, 503; KK, 119
- nedâmet** Ar. Pişmanlık, nedâmet. GT, 334; Pişmanlık. KE, 248
- neden (~ nêden)** Neden. KK, 119; TZ, 219; **nêden** Niçin, neden. CCII, 645
- nedîm** Ar. Sultanın meclis ve sohbet arkadaşı, nedîm. GT, 334
- nedîmlük** Ar.T. Arkadaşlık. KE, 248
- n. kıl-** Arkadaşlık yapmak. KE, 248
- nef*** Ar. Fayda, menfaat. GT, 334; Fayda. MG, 220
- nefah** Ar. Nefes. BV, 243
- nefes I** Ar. Bir nefeslik an. GT, 334
- nefes II** Ar. Nefes. BV, 243; HOA, 257; Soluk, nefes. GT, 334; Nefes, soluk. İM, 575; MG, 219
- nefesli** Ar.T. Ø BV, 244
- nefha** Ar. Ø BV, 244
- nefha** Ar. Atın karnının şişmesi. HOA, 257
- nefî** Ar. Sürme. KFT, 1044
- nefis I** Ar. Beğenilen, hoş giden, güzel. GT, 335; Pek hoş, hoş giden. İM, 575
- nefis II** Nefs. KFT, 1044; Ø KF, 158 *bk.* **nefis II**

- nefit** Ar. Neft. BV, 244
- nefl** Ar. Vacip olmayan ibâdet. KF, 158; Farz, vacip ve sünnet ibadetler dışında kişinin daha fazla sevap kazanmak için kendi isteğiyle yaptığı malî ve bedenî ibadetler, nafîle. MS, 136
- n. ol-** Nafîle olmak. MS, 136
- nefret** Ar. Tiksinme, nefret. GT, 335
- nefs I** Can, nefis (biyolojik ihtiyaçlar). GT, 335
- nefs II** Ar. Kendi, şahıs; cevher. GT, 335; Zihin. HOA, 257; Kendi, şahıs. İM, 575; Kendi. KE, 248; Kendi, nefis. KF, 158; Nefis, kendi, kişilik. MS, 136 *bk. nefis*
- n.inî arıt-** Kendini kötü şeylerden uzak tutmak. KE, 248
- neft** Ar. Neft yağı. HOA, 257
- nefy** Ar. Sürme, sürgün etme. İM, 575; Yasak etme. KF, 158
- n. eyle-** Yasak etmek, yasaklamak. KF, 158
- nehâr** Ar. Gündüz. GT, 335
- neheng** Far. Timsah. GT, 335
- nehmet I** Ar. Aşırı hırs. GT, 335
- nehmet II** Ar. Büyük himmet. GT, 335
- nehy** Ar. Yasak (etme). GT, 335; Nehiy, yasaklama, menetme. MS, 136
- n. eyle-** Yasaklamak, menetmek. MS, 136
- nek I** Moğ. Tek, biricik. CCII, 645
- nek II** Niçin, neden, niye. CCII, 645
- neke** Niçin. TZ, 219
- nekende** Dikişte koltuk altına konan parça. İH, 35
- nekes** Far. Hasis, cimri, ızgar. İH, 35
- neki** Nice. TZ, 219
- nekim** Nice, ne ki. TZ, 219
- Nekîr** Ar. Mezarda ölüleri sorguya çekecek olan meleklerden biri. İM, 575
- nekre** Ar. Belirsiz isim. İM, 575
- nekte** Kesme ve dövme tahtası. BM, 503
- nelik** Ne için. BM, 503; Mahiyet. İH, 35; Niçin ve nasıl. TZ, 219
- nelük** Niçin. Kİ, 60
- nem** Far. Islak, yaş, nemli. GT, 335
- nemazı** ? BV, 244
- neme (~ nème)** Şey, nesne. BM, 503; Ne, ne kadar. KE, 249; Nesne. KFT, 1044; Bir şey. Kİ, 60; Şey. TZ, 219; **nème** Şey, herhangi bir şey, nesne. CCI, 492; CCII, 645 *bk. nesne*
- nemecük** Nesnecik. KFT, 1044
- nemedzîn** Far. Eyer altına konulan keçe. TA, 129
- nemezîn** Far. Eyer altına konulan keçe. TA, 129
- neml** Ar. Kur'ân-ı Kerim'de bir sure adı. KF, 158
- nemle** Ar. Karınca. BV, 244
- Nemrûd** Nemrut, eserde Acem yayını ilk yapan kişi olduğu zikredilmektedir. HOA, 257
- nerd** Far. Tavla. İM, 575
- nerdi** Far. Tavla oyunu. KFT, 1044
- nerdübân** Far. Merdiven. KE, 249
- nerdüven** Far. Merdiven. TZ, 219
- nerid** Ø KFT, 1044 *bk. nerdi*
- nerse** Nesne. BV, 244; Şey, nesne. İM, 575; Nesne, şey, bir şey. KE, 249 *bk. ni erse; nirse*
- nes'e** Ar. Veresiye, veresiye alma. KE, 249

nese Şey. Kİ, 60; Şey, nesne. TA, 129
neseb Ar. Soy, nesep. GT, 335; Nesil, soy. İM, 575; Soy. KFT, 1044
Nesefî Ebu Hafs Ömer Nesefî. KFT, 1044
neş Ar. Hükümsüz bırakma; Kur'an-ı Kerim'in sonra gelen bir ayetinin önce gelmiş bir ayetinin hükmünü değiştirmesi. İM, 575
nesl Ar. Nesil. GT, 335
nesne Şey, nesne. BM, 503; HOA, 257; KE, 249; KF, 158; MS, 136; Şey. TZ, 219 *bk. neme*
nesnenin düzlüğü Tam onun hizası. İH, 35
neşât Ar. Sevinç, neş'e. GT, 335
neşe ki Nice ki. TZ, 219
neşik Nasıl? DM, 100 *krş. neçik, neçük, neşük*
neşin Niçin?, Neden? DM, 100
neşir Ar. Yayma. KF, 159
n. eyle- Yaymak, yayımlamak. KF, 159
neşter Far. Hekim bıçağı. KE, 249
neşük Nasıl? DM, 100 *krş. neçik; neçük; neşik*
neşün Niçin?, Neden? DM, 100 *krş. neşin*
Netâc Bir yer adı. KFT, 1044
nete Nasıl. TA, 129; TZ, 219
neteg Nasıl, ne şekilde. İM, 576
nev' Ar. Tür. BV, 244; KFT, 1044; Cins, tür, nev'. GT, 335; Cins, çeşit, tür. İM, 576; Sınıf, tür. KF, 159; Cins, tür. MG, 220
nevâdir Ar. Nadir bulunan, az olan. KF, 159
nevâhî Ar. Nahiyeler, oba. GT, 335
Nevâzil Semerkandî'nin eseri. KFT, 1044

Nevbahâr I Far. İlk bahar (özel ad). TA, 129
nevbahâr II Far. İlkbahar. GT, 335
nevbet Ar. Sıra, nöbet. GT, 335; KE, 249; Sıra ile görülen iş, sıra. İM, 576
n. kıl- Nöbet tutmak, yerine geçmek. KE, 249
nevbetleş- Ar.T. Nöbetleşmek, bir işi sırayla yapmak. KE, 249
nevha Ar. Ağlama. GT, 335
nevkâr Far. Arkadaş, dost. İM, 576
nevmîd (~ nevmîd) Far. Ümitsiz, ümidi kırılmış. GT, 335; Ümitsiz, ümidi kırık. KE, 249; **nevmîd** KE, 249
n. bol- Ümitsiz olmak. KE, 249
n. kıl- Ümitsiz yapmak. KE, 249
nevrûz I Far. Güneşin koç burcuna girdiği gün olup ilkbaharın başlangıcıdır. İM, 576
nevrûz II Far. İlkbaharda ilk yetişen bir nevi çiçek. Kİ, 60
neyçün Niçin. MG, 220
neyle- Ne yapmak? DM, 100
neyrûz Far. Nevruz, yılbaşı. KF, 159
nez' Ar. Can çekişme. GT, 335
nezik Far. Nazik. TZ, 220
nezîr I Ar. Hz. Muhammed'in adlarından biri. İM, 576
nezîr II Ar. Ø KF, 159 *bk. nezr*
nezr Ar. Adak, adama. İM, 576; KF, 159 *bk. nezîr*
n. eyle- Adak adamak. KF, 159
nezük İnce, zarif. Kİ, 60
nıkrıs Ar. Bir hastalık. BV, 244
nışif Ar. Yarı. BV, 244

ni erse Nesne, şey. İM, 576; KE, 249 *bk. nerse; nirse*

ni kim Ne ki. İM, 576

ni I Ne. BV, 245; Ne, niye, hangi (soru sözü); Ne (müphem söz). GT, 335; Ne, soru edatı. İM, 576; Ne, hangi. MG, 220; Ø KF, 159 *bk. ne*

ni II Yok, değil (menfi edatı). GT, 336; Olumsuzluk edatı, yok, değil. İM, 576

ni üçün Niçin. İM, 577

ni‘met Ar. Nîmet. GT, 337; Lütuf, yiyecek, içecek. İM, 576; Yiyecek, ekmek; iyilik; saadet, mutluluk. KE, 249; İyilik, ihsan, bahşiş. KF, 159; Nimet, lütuf, ihsan. MS, 136;

n. ol- Nimet olmak. KF, 159

n. vir- Nimet vermek. KF, 159

ni‘metliĝ Ar.T. Nimetli, yiyecek içecek; bereketli. KE, 249 *bk. ni‘metlig*

n. bol- Yiyecek içecek bol olmak. KE, 249

n. kıl- Yiyeceği içeceği bol yapmak. KE, 249

ni‘metlig Ar.T. Nimetli, yiyecek içecek; bereketli. KE, 249 *bk. ni‘metliĝ*

n. bol- Yiyecek içecek bol olmak. KE, 249

ni‘metlü Ar.T. Nimetli. KF, 159; Nimetli, nimetlerle dolu olan. MS, 136

nicam Ø KFT, 1044 *bk. necam*

nice Çok, çoğu. HOA, 257; Ne kadar. KF, 159; Nice. MS, 136 *bk. niçe*

n. kez Kaç kere. KF, 159

n. n. Çok kez. MS, 136

nicelik Nicelik, miktar. KF, 159

niçe Kaç. BM, 503; Nice. BV, 245; Nice, ne kadar, kaç. GT, 336; Çok, çoğu. HOA,

257; Nasıl. İM, 576; Nice, ne kadar. KFT, 1045; Niçin. Kİ, 60; Nice, ne kadar; birçok. MG, 220; Ø MS, 136 *bk. nice*

niçe kim Nice ki. KFT, 1045

niçük Niçin. BV, 245; Nasıl, nice. GT, 336; MG, 220; Nice; niçin; nasıl ki. HOA, 257; Nasıl, ne şekilde. İM, 576; Nasıl. KFT, 1045; Niçin, nasıl. MS, 136 *bk. neçük*

niçüklük Nasıllık, nicelik. İM, 576

niçüklük Nasıllık, nicelik. İM, 576

niçüksiz Örtüsüz, engelsiz. İM, 576

niçün Niçin. GT, 336; İM, 576; KF, 159

nidâ Ar. Çağırma, seslenme. KF, 159

n. eyle- Çağırma. KF, 159

n. it- Seslenmek. KF, 159

n. ol- Seslenmek. KF, 159

nifâk Ar. Nifak. GT, 336

nifâs Ar. Loğusalık hali. İM, 576; Lohusalık durumu, doğumdan sonraki dönem. KE, 249; Loğusalık hali. Doğumu takip eden kandır (Hanefî mezhebinde 40 gündür). KF, 159; Kadının doğumdan sonraki kırk gün. KFT, 1045; Lohusalık hâli. MS, 136

nifâslıĝ Ar.T. Lohusa olan, doğumdan sonraki dönemde olan. KE, 249

nigâr Far. Resim, nakış. KE, 249

n. yak- Kına yakmak, kınayla nakışlamak. KE, 249

nige Neye. İM, 576

nigîz Zift. İH, 35

nihâs Tabiat, asıl. BV, 245

nihâyet Ar. Son. KE, 249; MG, 220

nîk I *Far.* Beğenilen, güzel. HOA, 257
nîk II Niçin? GT, 336
niķāb *Ar.* Peçe, yüz örtüsü. KE, 249
nikāh *Ar.* Nikāh, evlenme. GT, 336; Nikah. İM, 576; Nikāh, yasal evlilik işlemi. KE, 249
nikāh-ı şahīh *Ar.* Şartları yerine getirilen nikah. İM, 576
nikāhī *Ar.* Nikahla ilgili. İM, 576
nikāhlu *Ar.T.* Nikahlı. KFT, 1045
nikb *Ar.* Meyletmek. BV, 245
nîkbaht *Far.* Şanslı, bahtı iyi, talihli. KE, 249
n. bol- Şanslı olmak. KE, 249
n. kıl- Şanslı yapmak. KE, 249
nîkbahtlık *Far.T.* Şanslılık, talihlilik. KE, 249
niks *Ar.* Pislik, murdarlık. MS, 136
nil I *Far.* Çivit otundan elde edilen koyu mavi boya. CCI, 492
Nîl II *Ar.* Nil nehri. GT, 337
nime (Bir) şey. GT, 337; MG, 220
niñ Şey. BV, 245
nirse Nesne, şey, bir şey. KE, 249
bk. nerse; ni erse
nirsesiz Hiçbir şeyi olmayan, nesnesiz. KE, 251
n. bol- Hiçbir şeyi kalmamak. KE, 251
nisab I *Ar.* Asıl, esas; sermaye, esas mal. KF, 159
nişāb II *Ar.* Bir malın zekatını vermek üzere varılması gereken miktar. İM, 576; Ölçü miktarı, zekat ölçüsü. KFT, 1045
Nîsābūr Nişabur. KFT, 1045
nişār *Ar.* Gökten yere saçılan, saç. GT, 337
nisbet I *Ar.* Kıyas, mukayese. GT, 337; Kıyaslama, ölçü. İM,

576; Nispet, kıyaslama, eşit tutmak, bağıntı, ilgi, oranlama. KE, 251
n. kıl- Kıyaslamak, eşit tutmak, eş saymak. KE, 251
nisbet II *Ar.* Mensubiyet. GT, 337
nisūn *Ar.* Kadınlar. BV, 245
nişān (~ nişan) *Far.* Nişan. BV, 245; İz, belirti, işaret, sembol, nişan. CCII, 645; Nişan, alâmet, iz. GT, 337; Nişan, iz, belirti. İM, 577; Nişan, hedef; iz, işaret. KE, 251; Nişan, alamet. KFT, 1045; Hedef. HOA, 257; MG, 220; Nişan, iz. TA, 129; **nişan** Nişan, belirti, iz. BM, 503; CCI, 494; Dağ, alamet, nişan. Kİ, 60; Nişan, alâmet, belge. TZ, 220
n. kıl- İşaretlemek, iz yapmak. KE, 251
n. kılubir- İşaret yapıvermek, iz yapıvermek. KE, 251
n. ur- İşaret koymak, işaretlemek. KE, 251
nişāne *Far.* Nişan. GT, 337; İz, belirti. HOA, 257; Nişan, hedef. KE, 251
n. ur- Hedeften vurmak. KE, 251
nişanla- (~ nişānla-) *Far.T.* Bir şeyin yerini belirtmek, işaretlemek, nişan koymak. CCI, 492; Alamet, nişan, damga vurmak. Kİ, 60; Belgelemek. TZ, 220; **nişānla-** İşaretlemek, işaret koymak. KE, 251; Nişan koymak. TA, 129
nişānlıg *Far.T.* İşaretli. KE, 251
nişānlu *Far.T.* Özellikleri uygun. HOA, 257

nişār KFT, 1045
nişasta Unun özü; buğdayı güneşte ıslak tutup sıkarak çıkarılır. İH, 35
nişe Niçin. Kİ, 60
nīşter Ar. Neşter. HOA, 257; Kan almak için damar yaran alet. İH, 35
nit- Ne yapmak, nitmek. GT, 337
nite ki Nitekim, nasıl ki. KF, 159
nitekim (~ **nite kim**) Nitekim. HOA, 257; KF, 159; Nasıl ki. MG, 221; **nite kim** Nitekim. KFT, 1045
nite Nasıl. Kİ, 61
nitek Nasıl, nice. BV, 245
nitü Nasıl. Kİ, 61
niyābet Ar. Vekillik, vekalet. KE, 251
niyāz Far. Yalvarma, niyâz. GT, 337
niyāzsız Far.T. İhtiyacı olmayan, muhtaç olmayan. KE, 251
n. bol- Muhtaç olmamak. KE, 251
niye kim Niye ki. KFT, 1045
niyet Ar. Niyet. CCII, 646; Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme. KE, 251
n. ét- Niyet etmek, niyetlenmek. CCII, 646
n. kıl- Niyetlenmek, zihinde tasarlamak. KE, 251
niyyet Ar. Niyet. GT, 337; KFT, 1045; MG, 221; Arzu, istek. HOA, 257; Niyet, meram, kurma. İM, 577; Niyet, maksat. KF, 159; Niyet, bir şeye başlama, maksat. MS, 136
n. eyle- Niyet etmek. KF, 159; MS, 136
nizā' Ar. Çekişme, ihtilâf, nizâ. GT, 337
noḥud (~ **noḥūd**) Far. Nohut. BM, 503; KF, 160; **noḥūd** İM, 577;

noḥuṭ (~ **noḥut** ~ **noḥūt**) Far. Nohut. BM, 503; KK, 119; **noḥut** CCI, 492; **noḥūt** DM, 100; İM, 577
noḥsān Ar. Azlık. MG, 221
nokta I Ar. An. CCI, 492
nokta II (~ **nokṭa**) Ar. Nokta. BV, 245; **nokṭa** HOA, 257; Nokta, hareke. KE, 251
n. ur- Noktalamak, harekelemek. KE, 251
nokta III Yedici, yedegüç. TZ, 220
nokta IV (~ **nokṭa**) Moğ. Yular, dizgin. CCI, 492; **nokṭa** Yular. TA, 129
nokut Far. Nohut. TZ, 220
nöbet Nevbet. KFT, 1045
nöger Moğ. Arkadaş, yoldaş, ortak. CCI, 492; Arkadaş; hizmetkâr. GT, 337; Hizmetçi, asker. İH, 35; Arkadaş. TZ, 220
nöker I Arkadaş. DM, 100
nöker II Kardeş. DM, 100
nu'îdüküm Ar. Sizi döndürünüz. HOA, 257
nūḥ Ar. Nuh peygamber. GT, 337
nuḥās Bakır madeni. KFT, 1045
nuḥaṭ Ar. Noktalar. İM, 577
nuḥra Nokta. BV, 245
nuḥsān Ar. Eksiklik, noksan. GT, 337
num Çin. Şeriat. İH, 35
Tanrı n.u Şeriatı Rabbanî; dinî, ilâhî. İH, 35
nūn Ar. Arap alfabesinin 25. harfi. İM, 577
nur (~ **nūr**) Ar. Parıltı, ışık, nur. CCII, 646; **nūr** Nur, ziya, aydınlık. GT, 337; Aydınlık, parıltı. İM, 577; Işık, aydınlık, nur. KF, 160; Göz nuru. KFT, 1045; Aydınlık. MS, 136; KF, 160

- n. kıl-** Aydın kılmak. KF, 160; Nurlandırmak, aydınlatmak. MS, 136
- n. eyle-** Aydınlandırmak. KF, 160
- n. ol-** Aydın olmak. KF, 160
- nūra (~ nura)** Alçı taşı. İM, 577;
- nura** Bir çeşit cisim. KF, 160
- nurlan-** Ar.T. Aydınlanmak. KF, 160
- nūrlandur-** Ar.T. Aydınlatmak. İM, 577; Nurlandırmak. MS, 153
- nurlu** Nurlu, aydınlı. KF, 160
- n. eyle-** Nurlandırmak. KF, 160
- nuşrat** Ar. Yardım; zafer, başarı. GT, 337
- nuşret** Ar. Allah'ın yardımı. İM, 577; Yardım. KE, 251; Üstünlük, zafer, yardım. KF, 160; Başarı, üstünlük. MG, 221
- n. kıl-** Yardım etmek. KE, 251
- nusūr** Ar. Kuşlar. BV, 246
- Nūşin Revān ('Ādil)** Nuşirevânî Ādil, meşhur Sasânî hükümdarı. GT, 337
- nutfe** Ar. Meni, tohum. GT, 337
- nuṭṭ** Ar. Söz, söyleyiş. GT, 338
- nübüvvet** Ar. Peygamberlik. İM, 577
- nücūm** Ar. Yıldızlar. GT, 338
- nüdemā** Ar. Nedimler. GT, 338
- nüfesā** Ar. Loğusa. İM, 577
- nügüd** Libre, bir çeşit ağırlık ölçü birimi. BM, 503
- nügüt** Libre, bir çeşit ağırlık ölçü birimi. BM, 503
- nühās** Ar. Bakır. HOA, 257; İM, 577; Bakır madeni. KFT, 1045
- nükte** Ar. Nükte. GT, 338; İnce anlamlı zarif ve şakalı söz. KE, 251
- nüşa** Ar. Yazılı bir şeyden çıkarılan suret. İM, 577; Yazılı bir şeyin kopyası. KE, 251
- n. biti-** Bir kitabın aynısından bir tane kopya yazmak. KE, 251
- nüsük** Ar. Haccın şartlarından her biri. İM, 577
- nüşāb** Ar. Nüşşāb. HOA, 257
- nüşan** Nişan, belirti, iz. BM, 503
- nüşşāb** Ar. Nüşşāb. HOA, 257
- nüşse** Nüşşāb'ın nüşse + ebbe şeklindeki etimolojik birleşmelerinden biri. HOA, 257
- nüvre** Ar. Alçı taşı. BV, 246
- nüzül** Ar. İnme, iniş. GT, 338
- o I** Ey (seslenme). CCII, 646
- o II** O. BV, 246; HOA, 257
- oba** Moğ. Tümsek, tepe. CCI, 492; CCII, 646
- obrul-** Toprak tepe vesaire çökmek, oyulmak, çukrulamak, göçmek. İH, 35
- obur** Oyuk ve çukur yer. TZ, 220
- ocaḳ (~ ocak)** Ocak. KFT, 1046; Ocak, fırın. KK, 119; **ocak** Ocak. TZ, 220
- oḳak I (~ oḳaḳ)** Ocak. CCI, 492; **oḳaḳ** Fırın, ocak. DM, 100
- oḳaḳ II** Ocak [ayı]. TA, 129
- oḳun** Alev, kıvılcım. KE, 251
- oḳunla-** Alevlenmek, tutuşmak, kıvılcımlanmak. KE, 251
- od** Ateş, cehennem odu. KF, 160; Ateş. KFT, 1046
- oḳaḡ** Uyanık, uykusuz. KE, 251
- bk. oyaḡ**
- o. bol-** Uykusuz kalmak. KE, 251
- oda şık** Oda komşusu. İH, 37
- odalaş evler** Odası bitişik. İH, 37
- odluḳ** Çakmaklık. BM, 504
- oḳun (~ odun)** Odun. DM, 100; **odun** TA, 129

ofut- Azametle başını kaldırarak geçmek. İH, 35

oğ I Boş, halvet. Kİ, 61

oğ II Kefillik, borçlanma, borcu üzerine alma durumu. KE, 251

o.ğa bir- Ödetmek, kefil etmek. KE, 251

o.ğa kir- Kefil olmak. KE, 251

o.ka kir- Kefil olmak. KE, 251

oğ(u)l Evlat, çocuk, erkek çocuk. KE, 252; Oğul. KK, 119

oğan Allahın adı, *kadir*, her şeyi yapmak elinden gelir manasına. İH, 35; Tanrı. Kİ, 61; Yaradan, Allah. TA, 129

ogaz Bir çeşit kuş adı. TZ, 220

oğıl Oğul. KF, 160 *bk. oğul*

oğlak I Boş, halı. Kİ, 61

oğlak II (~ **oglak**) Oğlak. BM, 503; DM, 100; TA, 129; Oğlak, keçi yavrusu. KE, 252; Keçi yavrusu. Kİ, 61; **oglak** Oğlak. TZ, 220

oğlan (~ **oglan**) Oğlan, erkek çocuk. BM, 503; Oğlan. BV, 246; KF, 160; KFT, 1046; Çocuk, genç, oğul. GT, 338; Nesil, soy. HOA, 257; Erkek, çocuk. İM, 577; Oğlan, çocuk, erkek çocuk, evlat; hizmetçi, köle. KE, 251; Genç, çocuk. Kİ, 61; Çocuk; erkek çocuk. MG, 221; Çocuk. MS, 136; Oğlan, çocuk. TA, 130; **oglan** Çocuk, bebek; evlat; kız, genç kız. CCII, 646; Oğlan. TZ, 220 *bk. oğul*

o. birağ- Çocuk düşürmek. İM, 577

o. tap- Çocuk doğurmak. İM, 577

o. tüş- Erken doğmak. KE, 251

o. doğurğan Çocuk doğuran, lohusa. MS, 136

oğlancuğ Oğlancık. KFT, 1046

oğlançık Çocukluk. GT, 338

oğlanlar I Erkek çocuklar, oğlanlar. CCI, 492

oğlanlar II Hizmetçiler, görevliler. CCI, 492

oğlanlığ Çocuklu, oğlan çocuk sahibi. KE, 252

o. bol- Oğlan çocuk sahibi olmak. KE, 252

oğlanlık Çocukluk. GT, 338; Oğlanlık. KFT, 1046

oğlansın- Çocuklanmak, çocukluk etmek, çocuk gibi davranmak. KE, 252

oğlı Oğlu. KF, 160

ogluk Bir çeşit çalgı, saz. TZ, 220

oğra- I Niyet etmek, yapmaya karar vermek, kastetmek. KE, 252

oğra- II Uğramak. GT, 338

oğranıl- Niyet edilmek, karar verilmek. KE, 252

oğrı (~ **ogrı**) Hırsız. BM, 503; DM, 100; GT, 338; İM, 577; KF, 160; Kİ, 61; KK, 119; TA, 130; **ogrı** CCI, 492

ogrılayın Gizlice. CCI, 492

ogrılık Hırsızlık. GT, 338; İM, 577; KE, 252

ogrula- Çalmak, hırsızlık etmek. CCI, 492

ogrulamak Hırsızlık. CCI, 493

ogruluk Hırsızlık. İM, 577

oğşa- Benzemek. BV, 246

ogul I Hz. İsa. CCII, 646

oğul II (~ **ogul**) Oğlan, erkek çocuk. BM, 503; Oğul. BV, 246; TA, 130; Oğul, çocuk, evlât. GT, 338; Oğul, çocuk; nesil, soy. HOA, 257; Çocuk, erkek

- çocuk. İM, 577; Oğlan. KF, 160; Evlat. KFT, 1046; Bugünkü manasında. Kİ, 61; Oğul, erkek çocuk. MS, 136; **ogul** Evlat, oğul. CCI, 493; Oğul, erkek çocuk. CCII, 646; Oğul. TZ, 220 *bk.*
- oğul**
- o. kız** Çocuk. İM, 577
- o.ının oğlu** Torun. İM, 577
- ogulak** Oğlak. CCI, 493
- oğulduk** (~ **ogulduk**) Ağaç kökünden çıkan ufacık dallar, sürgünler. İH, 35; **ogulduk** Tohum. TZ, 221
- oğulsuz** Çocuksuz, evlatsız. KE, 252 *bk.* **oğulsuz**
- oğulsuz** Çocuksuz, evlatsız. KE, 252 *bk.* **oğulsuz**
- oğun-** Bayılmak. Kİ, 61
- oğuntağa** Omurga. KK, 119
- oğur-** Çalmak, hırsızlık etmek. İM, 577
- ogur** Hırsız. CCII, 646
- ogurla-** I Birisiyle aradaki mesafeyi azaltmak. MG, 221
- ogurla-** II (~ **ogurla-**) Çalmak, hırsızlık etmek. GT, 339; İM, 577; MS, 137; Çalmak, gizlemek. KE, 252; Çalmak, sirkat etmek, hırsızlık etmek. Kİ, 61; Çalmak. KK, 119; MG, 221; Hırsızlık yapmak, çalmak. BM, 503; TA, 130; **ogurla-** Çalmak, hırsızlık etmek. CCI, 493
- oğurlan-** Çalınmak. İM, 577
- oğurlat-** Çaldırmak. İM, 577
- oğurluk** Hırsızlık. KF, 160
- o. eyle-** Hırsızlık yapmak. KF, 160
- oğurlu** Uğurlu. Kİ, 61
- ogut-** Eğitmek, yetiştirmek, ders vermek, okutmak. CCI, 493
- Oğuz** Yafesden sonra Türklerin büyük babası. Kİ, 61
- oh I** Ok. CCII, 646; HOA, 257
- oh II** Pekiştirme edatı. CCI, 493; CCII, 646
- ohçı** Ok yapan kimse, okçu. CCI, 493
- ohşa-** Benzemek. BV, 246; GT, 339; HOA, 257; KE, 252; KF, 160; MG, 221; MS, 137; Benzemek, andırmak. İM, 577
- ohşaş** Benzer, benzeyen. CCII, 647; Benzer. İM, 577
- ohşaş-** Benzeşmek, benzemek. MG, 221
- ohşası** Benzer. BV, 246
- ohşasıg** Benzer, benzeş. KE, 252
- ohşat-** Benzemek. HOA, 257; Benzetmek. İM, 578; KE, 252
- ok I** (~ **ok**) Ânıhazıra delâlet eder: **şimdiok** Hemen şimdi (farisinin *hot* lâfzı gibi tekit ifade eder: **bayakok** İşte tabii. **şimdiok** İşte şimdilik). İH, 35; Kuvvetlendirme edatı. İM, 578; Hemen (kuvvetlendirme edatı). MG, 222; **ok** Pekiştirme edatı. CCII, 647; Zaman gösteren bir edat. TZ, 221
- ok II** (~ **ok**) Ok. BM, 503; DM, 100; GT, 339; İM, 578; KF, 160; KK, 119; MG, 221; TA, 130; Ok, yay ile atılan çubuk. KE, 252; Ok silahı. KFT, 1046; Bugünkü manasında. Kİ, 62; Ø HOA, 257; **ok** Ok. TZ, 221
- o. yinçesi** Okun demiri. İM, 578

ok- I Kumarda ortaya para koymak, kumar oynamak. KE, 252

ok- II Okumak. KF, 160; KK, 119; Ø BV, 246 *bk. oku-*

ok temür Ok temreni, ok ucu. BM, 503

okcı Ok atma işiyle uğraşan, okçu. HOA, 258

okçı Okçu. DM, 100; TA, 130

okı- Okumak. BM, 503; GT, 339; HOA, 258; İM, 578; KF, 161; Kİ, 62; KK, 119; MG, 222; TA, 130; Okumak, öğrenmek, dua okumak, yüksek sesle konuşmak. KE, 252; Ø MS, 137 *bk. oku-*

efsün o.- Büyülemek, sihirlemek. KE, 252

hutbe o.- Minberde konuşma yapmak. KE, 252

okıçı Okuyucu. KK, 119

okımağ Okumak, öğrenmek, dua okumak, yüksek sesle konuşmak. KE, 252 *bk. okımağ*

okın- I Çağrılmak, isimlendirilmek, olarak bilinmek. KE, 252

ğâfil o.- Aymaz denilmek, aymaz bilinmek. KE, 252

okın- II Okunmak. İM, 578

okış- Karşılıklı okumak. KFT, 1046

okıyya Ölçü birimi. BV, 246

oklağı Oklava. TA, 130

oklı kirpi Oklu kirpi. TZ, 221

okruk Kement ki eski cengâverler kale burcuna tutturur tepesine çıkarlardı. İH, 36

okşa- (~ okşa-) Okşamak. Kİ, 62; Benzemek. KK, 119; **okşa-** Benzemek, okşamak. TZ, 221

okşaş- Benzemek, benzeşmek. CCI, 493

okşaş Benzer, benzerlik. CCI, 493

okşat- Bir şeyi âdet hâline getirmek, bir şeye alışmak. CCI, 493

okt Ar. Zaman, vakit. CCI, 493

oku- Okumak. BV, 246; GT, 339; HOA, 258; İM, 578; KF, 161; KK, 119; MG, 222; MS, 137 *bk. ok-; okı-*

oku- Öğrenmek, okumak. CCII, 647; Okumak. TZ, 221

okul- Okunmak. MS, 137

okumağ Okumak, yüksek sesle konuşmak. KE, 252 *bk. okımağ*

o.in aç- Okumaya başlamak. KE, 252

okumağsuz Okumadan, okuma işi olmadan. MS, 137

okun- I Edinmek, saymak. KE, 252

okun- II Okunmak. HOA, 258; İM, 578

okuş- Ø KFT, 1046 *bk. okış-*

okut- (~ okut-) Okutmak. GT, 339; KF, 161; Konuğa Kur'an okutmak. KK, 119; **okut-** Okutmak. TZ, 221

ol I Asil. Kİ, 62

ol II O. BV, 247; GT, 339; KFT, 1046; KK, 119; MG, 221; O (teklik üçüncü kişi zamiri); bildirme görevinde kullanılan zamir. CCI, 493; O (kişi zamiri); o (işaret zamiri); o (işaret sıfatı). CCII, 647-648; O (3. teklik şahıs zamiri). DM, 100; O (zamir); o (sıfat). İM, 578; MS, 137; O, teklik 3. kişi zamiri; sıfat. KE, 252-259; O (zamir). BM, 503; Kİ, 61; TA, 130; O (işaret zamiri). KF, 161; O, teklik üçüncü şahıs işaret ismi. TZ, 221; Ø HOA, 258 *bk. tigi*

- ağa** Ona. KE, 252-259
- ağaru** Ona doğru, ileriye, öte. KE, 252-259
- ağaru birü** Bir oraya bir buraya. KE, 252-259
- ança** Onca, o kadar, onun gibi, öyle, öylesine. KE, 252-259
- anda** Orada, oraya, oradan. KE, 252-259
- andın** Ondan, oradan, ondan sonra, ondan ötürü, onun için. KE, 252-259
- olar** Onlar. KE, 252-259
- anlar** Onlar. KE, 252-259
- anı** Onu. KE, 252-259
- anıg** Onun, onun için. KE, 252-259
- anuñ** Onun. KE, 252-259
- anuñçun** Onun için. KE, 252-259
- öl III** Oğul. TZ, 221
- ol IV** Tahsin mukabilinde kullanılan kelime. Kİ, 62; O. MG, 222
- ol- I** Olgunlaş[tı]mak, piş[tı]mek. BM, 503
- ol- II** Olmak (imek). BM, 503; Olmak. GT, 342; HOA, 258; İM, 578; KF, 162; KFT, 1046; Kİ, 62; MG, 225; TZ, 221; Olmak, meydana gelmek, gerçekleşmek. KE, 259; Olmak; varlık kazanmak, meydana gelmek, vuku bulmak, gerçekleşmek, olmak; bulunmak, mevcut olmak; bulunmak, (bir yerde) olmak; (zaman bildiren kelimelerle) yaklaşmak, gelip çatmak; tamamlanmak, geçmek; sıfat-fiil eki almış kelimelerle birlikte başlama, bitirme vb. bildiren fiiller oluşturur. MS, 137-138 *krş.* **bol-**; *bk.* **yi-**
- olaça-** Takdir etmek. Kİ, 62
- olağ** Su yolu. İM, 578; Oluk. MG, 225
- olan** Oğlan, çocuk. TA, 130; Oğlan. TZ, 221
- olancı** Oğlancı. TZ, 221
- olca** Moğ. Ganimet. CCII, 649; İM, 578
- olça** Moğ. Ganimet. İM, 578
- oldur- I** Gerçekleştir[en]mek. KF, 167
- oldur- II** Oturmak. KE, 259 *bk.* **oltur-; otur-**
- oldurt-** Oturtmak. KE, 259 *bk.* **oturt-**
- olduruş-** Birlikte oturmak, karşılıklı oturmak. KE, 259
- oltur-** (~ **oltur-**) Oturmak. BM, 503; Kİ, 62; KK, 119; TA, 130; **oltur-** BV, 257; CCI, 493; CCII, 649; GT, 342-343; HOA, 258; İM, 578; KE, 259; TZ, 221; MG, 226 *bk.* **oldur-; otur-tik o.-** Susmak. GT, 342-343
- olturgaş** Oturulacak yer, kerevet. TZ, 221
- olturguç** Sandalye, oturak. CCI, 493
- olturguz-** Oturmasını sağlamak, oturtmak. CCII, 649
- olturkaç (~ olturkaç)** Sandalye. BM, 503; **olturkaç** Sandalye, iskemle. Kİ, 62
- olturmak** Oturma işi, oturma. CCII, 649
- olturt-** Oturmasını sağlamak, oturtmak. CCII, 649; Oturtmak. HOA, 258; İM, 578; Kİ, 62; TZ, 221
- olturtut-** Oturtmak. Kİ, 62
- olturuş-** Hep birlikte oturmak. İM, 578
- olturuş (~ olтуруş)** Oturuş. HOA, 258; **olturuş** KK, 120
- oluk I** Bir çeşit çalgı, saz. TZ, 221

oluk II Oluk. KFT, 1046; Suyun sür'atle aktığı oluk. Kİ, 62
omaca kemiği Köprücük kemiği. TZ, 222
omaç Amaç, nişangâh. TZ, 222
omrav Köprücük kemiği. TZ, 222
omuz Omuz. TA, 130
on beç Sayıda on beş. TZ, 222
on bir On bir. BM, 503; Sayıda on bir. TZ, 222
on birinçi On birinci. KK, 120
on iki On iki (12). MS, 138
on ikinci On ikinci. KK, 120
on ikki On iki. BM, 503; Sayıda on iki. TZ, 222
on üç On üç. BM, 503
on On. BV, 257; HOA, 259; On (10). GT, 343; MS, 138; On sayısı. BM, 503; İM, 578; KK, 120; On, on sayısı. KE, 259; On (sayı ismi). KF, 167; Bugünkü manasında (10). Kİ, 62; On (sayı). MG, 226; TA, 130; Sayıda on. TZ, 222
on- I Gözetmek, murakabe etmek. Kİ, 62
on- II Sararıp solmak, beti benzi atmak. CCI, 494
on I Doğru, kibar. CCII, 649; Sağ, doğru. KE, 259; Müstakim, doğru. Kİ, 62
on II Sağ, sağ taraf. CCI, 494; CCII, 649; MG, 226; Sağ taraf. Kİ, 62
on III Selamet, huzur, kurtuluş. CCII, 649; Uğur, hayır, iyi. KE, 259
mênjülik o. Ebedî mutluluk. CCII, 649
ona- Saymak, itaat etmek. İH, 36; Onaylamak, uygun bulmak, razı olmak. KE, 259
onjal- İyileşmek, sıhhat bulmak. BV, 257; İyileşmek. CCII, 649; İyileşmek, eski

sağlığına kavuşmak. İM, 578
onalt- İyileşmesini sağlamak, iyileştirmek. CCII, 649
onar- Onarmak, iyileştirmek, düzeltmek. KE, 259; İyileştirmek, ıslah etmek. Kİ, 62
onat Akıllı, iyi. Kİ, 62
onat Akıllı, uslu kimse. İH, 36; Olgun, ergin. TZ, 222
onğ- Felah bulmak. TZ, 222
onğa “Ona” anlamına. TZ, 222
onğul- Onat olmak, düzelmek. TZ, 222
onı “Onu” anlamına. TZ, 222
onınç Onuncu. KE, 259
o. bol- Onuncusu olmak. KE, 259
onğolu Askerin sağ tarafı, sağ kolu. Kİ, 62
onlar Onlar. TZ, 222
onlık Sağlık, selamet, mutluluk. CCII, 650
onlu Sağlı, sağ taraflı. CCII, 650
onul- Hastalıktan kurtulmak, sağ ve sağlam olmak; cerahat onalmak. Kİ, 62
onunğ “Onun” anlamına. TZ, 222
onurğa Omurga. BV, 257; KE, 259
ooşamak Benzerlik. CCI, 494
opa Kadınların yüzlerine sürdükleri düzgün. TZ, 222
oprak I Giysi, elbise; elbise astarı, astar. CCI, 494
oprak II Yıpranmış. TZ, 222
or- Bıçmek, kesmek. KE, 259
or I Derin çukur, hendek, siper. CCII, 650; Hendek ve su yolu. Kİ, 62
or II Oğul. Kİ, 62
or III Ora. TZ, 222
or(u)n Yer, mekân, taht, mezar. KE, 260
o. kıl- Mezar eşmek. KE, 260

orah Orak. BM, 503
orak küni Ekin biçim günü. İM, 578
orak (~ **orak**) Orak. BM, 503; TA, 130; **orak** TZ, 222
orana Doğurmadan sonra düşen parça, son. TZ, 222
orbu Mancınk. CCII, 650
orda Başkent, karargâh. CCI, 494
ordu Bey ordusu, padişahın oturduğu şehir, payitaht. İH, 36
orğa Bayrak. Kİ, 62
orğan Koyun sağarken ona bağlanan uzun ip. Kİ, 62
organa Lat. Org adlı müzik aleti, erganun. CCII, 650
Orlens ketanı Paris'in güneybatısındaki Orléans şehrinde üretilen bir tür keten kumaş. CCI, 494
orman Ağaçla örtülü geniş alan, orman. BM, 503; Orman. CCI, 494; GT, 343; TA, 130; Sık ağaçlık, orman. Kİ, 63
ormanlık (~ **ormanlık**) Ormanlık. KK, 120; **ormanlık** TZ, 222
orna- İkamet etmek, bir yerde yerleşmek, bir yeri yurt edinmek. CCII, 650; Yerleşmek. HOA, 259
ornat- Yerleştirmek. TZ, 222
oroz Far. Talih, baht, şans. CCI, 494
orta barmağ (~ **orta barmağ**) Ortaparmak. BM, 503; **orta barmağ** Bugünkü manasında. Kİ, 63; Orta parmak. KK, 120; TA, 130
orta kılı Normal olarak, alışıldığı gibi. CCI, 494
orta kış ay Orta kış ayı, ocak. CCI, 494
orta küz ay Güz aylarının ikincisi, orta güz ayı. CCI, 494

orta I Dadı, ebe, sütanne. KE, 259
orta II Orta. BV, 258; CCI, 494; CCII, 650; GT, 343; HOA, 259; İM, 578; KF, 167; KFT, 1047; KK, 120; MG, 226; TA, 130; TZ, 222; Orta, ara yer, iç yarı, yarım, eşit. KE, 259; Mutavassıt, orta. Kİ, 63; Orta, ara. MS, 138
o. boylı Orta boylu. DM, 100
o. cemre İkinci cemre. İM, 578
o. çaklı Orta halli. İM, 578
o. mufaşşal Orta uzunlukta. İM, 578
o. namâz İkinci namazı. İM, 578
o. ber- Eşit davranmak, orta karar vermek. KE, 259
o. bol- Ortada bulunmak. KE, 259
o.da қо- Ortasına koymak. KE, 259
kün o.sı Gündüz vakti. KE, 259
o. namâzı İkinci namazı (orta namazının hangi vakit olduğu hususunda farklı rivayetler vardır). MS, 138
ortaçaklı Ne uzun ne kısa, orta. MG, 226
ortak I Arkadaş, yoldaş, ortak. CCI, 494; Ortak. TZ, 222
ortak II Ortak, şerik, hissedar. BM, 503; Ortak. İM, 578; KE, 259-260; KF, 168; TA, 130; Ortak, şerik. KFT, 1047; Şerik. Kİ, 63; Ortak, eş. MS, 138
o. bol- Ortak olmak. KE, 259-260

- o. kat-** (Tanrıya) ortak tutmak, ortak koşmak. KE, 259-260
- o. kıl-** Ortak etmek. KE, 259-260
- ortakla-** Ortak olmak. TZ, 223
- ortaklaş-** Ortak olmak, ortaklık kurmak. KE, 260; Ortak olmak. TZ, 223
- ortaklık** Ortaklık. İM, 578; KE, 260; KFT, 1047
- o. kıl-** Ortaklık. KE, 260
- ortalık** Dadılık, ebelik, sütannelik. KE, 259
- o. kıl-** Dadılık yapmak. KE, 259
- ortancı** Ortanca. TZ, 223
- ortañçı I** Orta kilolu. BM, 504
- ortañçı II** Ortanca. KFT, 1047
- ortar** Otağ. TZ, 223
- oruç** *Far.* Oruç. CCI, 494; CCII, 650; GT, 343; İM, 578; KF, 168; KFT, 1047; KK, 120; MS, 138; TZ, 223
- o. tut-** Oruç ibadetini yerine getirmek. CCI, 494; Bugünkü manasında. Kİ, 63; **o. tuṭ-** Oruç tutmak. BM, 504; TA, 130
- o. aç-** Oruç açmak, iftar etmek. MS, 138
- o. dut-** Oruç tutmak. KF, 168; Oruç tutmak, oruç ibadetini yerine getirmek. MS, 138
- o. eyle-** Oruç tutmak. KF, 169
- o. ol-** Oruçlu olmak. KF, 169
- o. yi-** Oruç açmak. KF, 169
- oruçsız** Oruç olmayan. KF, 169
- orul-** Biçilmek, kesilmek. KE, 260
- orun** Yer. CCII, 650; Mahel, yer. Kİ, 63
- orunla-** Sanmak. TZ, 223
- orunluğ** Yeri olan, oturan, yerleşen. KE, 260
- o. bol-** Yerleşmek, yer sahibi olmak. KE, 260
- oruspi** (~ **oruspi**) *Far.* Oruspu. TZ, 223; **oruspi** Ø Kİ, 63 *bk. ersek*
- orutga** Bel kemiği. TZ, 223
- orutka** Bel kemiği. TZ, 223
- osal bol-** Usanmak. TZ, 223
- osal** Gafil, ihmalkâr. CCII, 650
- osan bol-** Usanmak. TZ, 223
- oşır-** Osurmak. TA, 130
- ‘Osman** (~ **‘Osmān**) Hz. Osman. BV, 258; **‘Osmān** HOA, 259
- osrak** Osurgan. TZ, 223
- osruk** (~ **osruk**) Osuruk. İM, 579; **osruk** TZ, 223
- osta** *Far.* Öğretmen, usta. CCI, 494
- Ostuni ketanı** İtalya’nın Ostuni şehrinde üretilen bir tür keten kumaş. CCI, 494
- oşur-** (~ **osur-**) Osurmak, yellenmek. BM, 504; **osur-** CCII, 650; KE, 260; Bugünkü manasında. Kİ, 63; Osurmak. TZ, 223
- oşurmağ** (~ **osurmağ**) Osuruk. BM, 504; **osurmağ** Bugünkü manasında. Kİ, 63
- oş** İşte. GT, 343; İM, 579; İşbu, Arapçadaki *hakeza* manasını ifade eden *ha* kelimesinin mukabilidir. Kİ, 63
- o. andan** Ondan. İM, 579
- o. anı** İşte onu. İM, 579
- o. anıṭ** İşte onun. İM, 579
- o. anlar** İşte onlar. İM, 579
- o.bu** İşte (sıfat); işte (zamir). İM, 579
- o. imdi** İşte şimdi. İM, 579
- o. munda** İşte onda. İM, 579

- o. mundan** İşte ondan. İM, 579
- o. muğar** İşte ona. İM, 579
- o. muni** İşte onu. İM, 579
- o. munuğ** İşte onun. İM, 579
- oşol (~ oş ol)** O. BV, 258; İşte o (sıfat); işte o (zamir). İM, 579; **oş ol** O, şu. CCII, 650
- oşa-** Benzemek, okşamak. TZ, 223
- oşatıptır** Yarılmış. TZ, 223
- oşbu** Uşbu. BV, 258
- oşka-** Benzemek; bir şeyi âdet hâline getirmek, bir şeye alışmak. CCI, 495
- oşkar** Benzer, benzeyen. CCI, 495
- oşla-** Sineği kovmak, uzaklaştırmak. TA, 131
- oş I (~ ot)** Ateş. BM, 504; DM, 101; TA, 131; **ot** Ateş, od. CCI, 495; CCII, 650; MS, 138; Ateş. GT, 343; HOA, 259; İM, 579; KE, 260; Kİ, 63
- o. çıkar- çaķmaķdın** Ateş çıkarmak, çaķmaķı ateşlemek. KE, 260
- o.nı ur-** Ateşi üflemek. KE, 260
- oş II (~ ot)** Deriye sürülen merhem. CCI, 495; Deva, ilâç. DM, 101; İlâç. BM, 504; TA, 131; **ot** İlâç. GT, 343; Kİ, 63; TZ, 223; İlâç yerine kullanılan ot, ağız otu. KE, 260 *bk. derman*
- ot III (~ oş)** Ot. BV, 258; GT, 343; KFT, 1047; Yabani bitki, ot. CCI, 495; Ot (bitki). İM, 579; Ot, yeşillik, bitki. KE, 260; Yeşillik, ot. KF, 169; Nebat. Kİ, 63; Ot, küçük bitki. MS, 138; **oş** Ot. DM, 101; TA, 131
- ot IV** Tıp, tedavi. CCI, 495
- ot V** Koku, parfüm. CCI, 495
- ot urnı** Fırın. TZ, 224
- otaçı (~ otaçı)** Hekim; cerrah. CCI, 495; Tabip, hekim, üfürükçü. GT, 343; Ø Kİ, 63; Hekim. TZ, 223; **otaçı** Doktor, tabip. TA, 131 *bk. otçi*
- otaķ** Çadır, kırdaki vatan. Kİ, 63
- otaķın ķanı** Menzilin nerede. Kİ, 63
- otala-** Tedavi etmek. CCI, 495; Tedavi etmek, ilaçlamak. KE, 260
- başnı o.-** Yarayı tedavi etmek. KE, 260
- otçi** Tabip, doktor. Kİ, 63
- otla- I** Hayvan otlamak. İM, 579; Kİ, 63; Otlamak, yayılmak. KE, 260; Otlamak, hayvanların otlaması. KF, 169
- otla- II** İlâçlanmak, tedavi olmak. TA, 131
- otlağ** Otlak. BV, 258; İM, 579; Otlak, otlanılan yer, mera. KE, 260
- otlaķ (~ otlaķ ~ otlaķ)** Mera, otlak. DM, 101; TA, 131; **otlaķ** Otlak, yeşillik. KF, 169; Otlak. KFT, 1047; **otlaķ** TZ, 223
- otlamak** Otlak, mera. CCI, 495
- otlar I** Bitkiler, otlar. CCI, 495
- otlar II** İlâç. CCI, 495
- otlat-** Hayvan otlatmak. İM, 579; Otlatmak, yaymak. KE, 260
- otlatıl-** Otlatılmak. İM, 579
- otlu** Otlı. İM, 579
- otlu sulu yir** Otlı, sulu yer. İH, 36
- otluğ I** Ateşli, yanan. KE, 260
- o. bol-** Ateş almak, yanmak. KE, 260
- o. ķıl-** Ateşlemek, yakmak. KE, 260

- otluğ II** Otlı. KE, 260
o. bol- Otlı olmak, otu ol olmak. KE, 260
- oñluk** (~ **otluk** ~ **otluk**) Çakmaklık. BM, 504;
otluk Çakmak taşı. CCI, 495; Çakmak. TZ, 223;
otluk Kİ, 63
- otraç** (~ **otraç**) Ada. BM, 504;
otraç Ada, adacık. CCII, 650 *bk. atuv*
- otrak** Oturak, oturulacak yer. TZ, 223
- otraş I** Ada. TZ, 223
- otraş II** Oturak, oturulacak yer. TZ, 223
- otruk** Oturak, oturulacak yer. TZ, 223
- otsuz** Ateşsiz, yanmayan. KE, 260
o. bol- Yanmamak, ateş almamak. KE, 260
- otıruçak** Oturduğunda. BM, 504
- otıuz** Otuz sayısı. BM, 504
- otu(v)** Garnizon, askerlerin ve silahlarının bulunduğu yer. BM, 504
- otun** (~ **otun**) Odun. BM, 504;
otun GT, 343; İM, 579; KE, 260; TZ, 223; Bugünkü manasında. Kİ, 63
- otur-** Oturmak. GT, 343; HOA, 259; KF, 169; KFT, 1047; MS, 138; TZ, 224; Oturmak, bulunmak. KE, 260-261 *bk. oldur-; oltur-tik otur!* Sus! GT, 343
çömelü o.- Çömelerek oturmak. KE, 260-261
- oturak** Oturak. TZ, 224
- oturan** Oturan, oturmuş olan. BM, 504
- oturgu** Oturak. TZ, 224
- oturt-** Oturtmak. KE, 261 *bk. oldurt-*
- oturud-** Oturtmak. KFT, 1047
- oturuş** Oturuş. HOA, 259
- otuv** Toksuba kabilesinde *ada* demekmiş, aynı manada sair kabileler ise *atraç* kelimesini kullanmışlar. Kİ, 64
- otuz** (~ **otuz**) Otuz. BV, 259; CCII, 650; HOA, 259; KFT, 1047; Otuz sayısı. İM, 579; Otuz (sayı ismi). KF, 169; Bugünkü manasında (30). Kİ, 64; Otuz (sayı). MG, 226; Sayıda otuz. TZ, 224; **otuz** Otuz sayısı. DM, 101; KK, 120; Otuz (sayı). TA, 131
- ov-** (~ **ov-**) Ovmak, ufalamak, sürterek temizlemek. KE, 261; **ov-** Ovmak. TZ, 224
- ovdarı** Sırt üstü, arka üstü. CCII, 650
- ovlaç** Ceylan yavrusu. Kİ, 64
- ovlan** Oğlan. Kİ, 64
- ovrulayın** Gizlice. CCI, 495
- ovruyın** Gizlice. CCI, 495
- ovsun** *Far.* Afsun. TZ, 224
- ovsunla-** *Far.T.* Afsunlamak. TZ, 224
- ovşa-** Benzemek. CCII, 650
- ovşar** Benzer, benzeyen. CCII, 650
- ovuç** Avuç. CCI, 495
- ovul I** Hz. İsa. CCII, 651 *bk. ogul I*
- ovul II** Oğul, erkek çocuk. CCII, 650 *bk. oğul II* Kİ, 64
- ovulduğ** Balık yumurtası, havyar. CCII, 651
- ovus I** *Rus.* Çavdar. CCI, 495
- ovus II** Mum. Kİ, 64
- ovuz** Oğlak veya kuzu karnından çıkarılan peynir mayası. BM, 504; İlk süt. Kİ, 64
- oy I** Kül rengi. TA, 131
- oy-** Oymak, delmek. KE, 261
o.a yara- Oyarak yarmak. KE, 261
- oy II** Vadi. TA, 131
- oya** Oya, işleme. İM, 579

oyağ Uyanık, uyanıklık. KE, 261

bk. odağ

o. bol- Uyuyamamak. KE, 261

o. kıl- Uyandırmak. KE, 261

oyalan- Oyalanmak, hoppalanmak, şımarlamak (bugün *gittiği yerden çabuk gelmemek, işini ağır ağır yapmak* manasında). İH, 36

oyan Gem. Kİ, 64

oyanla- Gemlemek. Kİ, 64; Gem vurmak. TA, 131

oyanuk Uyanık. KE, 261

o. bol- Uyumamak, uyuyamamak. KE, 261

oyatlıg Atın avret yeri. HOA, 259

oyğan- Uyanmak. KE, 261

oyğar- Uyandırmak, uyarmak. KE, 261

oyın Oyun. CCI, 495

oyınçıl Hokkabaz, palyaço, maskara, soytarı, oyuncu. CCI, 495

oymağ Yüksük, dikiş yüksüğü. CCII, 651

oymak Yüksük, dikiş yüksüğü. CCI, 496; Yüksek. TA, 131; Dikiş yüksüğü. TZ, 224

oymak Yüksük. Kİ, 64

oyna- I Okun atıldıktan sonra titremesi. HOA, 259

oyna- II Oynamak, boşanmak. MG, 227

oyna- III Oyun oynamak, dans etmek; edepsizce şakalar yapmak. BM, 504; Oynamak. BV, 259; CCI, 496; İM, 579; KFT, 1047; MG, 227; TA, 131; Oynamak, şakalaşmak; hareket etmek. GT, 344; Oynamak, hareket etmek, cilveleşmek, eğlenmek.

KE, 261; Bugünkü manasında. Kİ, 64

kımār o.- Kumar, şans oyunu oynamak. KE, 261

oynat- Oynanmak. MG, 227

oynamak (~ **oynamak**) Oynamak. BM, 504; **oynamak** Oyun. KF, 169

oynaş Cariye, metres, sevgili, oynaş. CCI, 496; Maşuka. BM, 504; Kİ, 64; Oynaş. TZ, 224

oynaş- Oynaşmak, şakalaşmak. KE, 261

oynaşsız Oynaşı olmayan. CCII, 651

oynatmak Oynatmak, oyun oynatmak. KE, 261

oyov Uyanık. CCII, 651

oyovla- Nakış işlemek, desen yapmak, motif yapmak. CCII, 651

oyu Oya. BM, 504; TZ, 224

oyuk I Ok gibi, ani, hemen olan şeyi gösterir (**şimdi oyuk** şu anda, derhal; Konya'da *hoyno* var). İH, 36

oyuk II Oyulmuş. TZ, 224

oyuk III Yığın, bağda ve bahçelerde kuşları ürkütmek ve gelmemesi için yapılan şey, korkuluk. Kİ, 64

oyul- Çökmek, yıkılmak, batmak. CCII, 651; Çukrulamak. İH, 36

oyun Oyun. HOA, 259; İM, 579; MG, 227; Bugünkü manasında. Kİ, 64

oyuncağ Oyuncak, şaka. GT, 344

o. kil- Şaka (gibi) gelmek. GT, 344

oyuru Dere. Kİ, 64

oz- Geçmek, aşmak. BM, 504; Başkasından ileri geçmek. BV, 259; Geride bırakmak, öne geçmek. CCII, 651; Yetişmek, yetişip geçmek. GT, 344; Geçmek, ileri

- geçmek. İM, 579; Öne geçmek, ileri geçmek, üstün olmak; kurtulmak, serbest kalmak. KE, 261; Geçmek. Kİ, 64; TA, 131; Geçmek; üstün olmak. MG, 227
- ozav** Geçmiş, eski. CCII, 651
- ozav kün** Dün. CCII, 651
- ozdur-** İleri geçirmek. İM, 579
- ozdurul-** İleri geçirilmek. İM, 579
- özgünçü** İleri geçen, ileride olan. İM, 579
- ozmaklık** Üstünlük, güçlülük, galip gelme, yenme. KE, 261
- ozuk** Sınır, hedef, ölçü; yarışta önde olan, üstün. KE, 261
- ozul-** İleri geçilmek. İM, 579
- ozun-** Geçilmek. BV, 259
- ozuş-** Yarışmak, birbirlerine üstün gelmek. KE, 261
- öbüge** Moğ. Dede, büyük baba, ata. CCII, 651
- öceş-** Bahs tutuşmak. İH, 36
- öç alguçü** İntikamcı, öç alıcı. CCII, 651
- öç I** İntikam, öç. CCII, 651; GT, 344; İntikam. Kİ, 64; Öç; öndül. TZ, 224
- öç II** Taraf, yan. TZ, 224
- öç-** Sönmek. KE, 261
- öçeç-** Öndül ile yarışmak. TZ, 224
- öçek** Baca. İM, 579
- öçeş-** Bahse girmek. CCII, 651; Bahis tutuşmak, bahiste karşılıklı ödül koymak. KE, 261
- öçkek** Öksürük. CCII, 651
- öçü-** Tahrik etmek, kışkırtmak, harekete geçirmek. CCII, 651
- öd I** Acılık. TZ, 224
- öd II** Öd. DM, 101; Öt. TZ, 224
- öde-** Ödemek, tediye etmek. BM, 504; Ödemek. GT, 344; KF, 169; KFT, 1048; Ödemek, namazı kaza etmek. KE, 261; Ödemek, eda etmek. MS, 138
- namāzı ö.-** Kaza namazı kılmak. KE, 261
- öded-** Ödetmek. KFT, 1048
- ödemek** Ödemek, borcunu vermek. KE, 261 *bk. öte-*
- ödemeklik** Ödeme. KFT, 1048
- ödinç** Ödün. BM, 504
- ödle** Öğle, öğle vakti. KE, 261
- ö. isigi** Öğle sıcağı. KE, 261
- ödrün-** Seçilmek. KE, 261
- ödründü** Seçkin, seçilmiş. KE, 261
- ö. bol-** Seçkin olmak. KE, 261
- ödü** Ruh, can, nefes. TA, 131
- ödünç** Ödünç. TA, 131
- ö. al-** Ödünç almak. TA, 131
- ödür-** Seçmek, seçip ayırmak. KE, 261
- öfke I** Akciğer. KK, 120
- öfke II** Öfke. GT, 344
- ög** Akıl. MG, 228
- ög-** Övmek. CCII, 652; GT, 344; Övmek, medhetmek. İM, 580; Övmek, yüceltmek. KE, 261
- ölügni ö.-** Ağıt yakmak, övücü şiir söylemek. KE, 261
- ögeç** Üç yaşındaki koyun. TA, 131
- ögendire** Ucu çivili ağaç ki onunla öküzü sürerler. İH, 36
- ögey oğlan** Üvey çocuk. TA, 131
- ögeyik** Meşhur kuştur. İH, 36; Üveyik, et güvercini. TA, 131
- ögikye** Okka. İH, 36
- ögmek** Övmek, yüceltmek. KE, 261
- ögre-** (Hayvan) eş istemek, öğürsemek, alışmak; öğrenmek. KE, 261

- öğred-** Öğretmek. HOA, 259; KFT, 1048
- öğren-** I (Hayvanlar için) evcilleşmek. İM, 580
- öğren-** II (~ **öğren-**) Öğrenmek. BM, 504; DM, 101; HOA, 259; İM, 580; Kİ, 64; KK, 120; MG, 228; TA, 131; Öğrenmek; alışmak. GT, 344; Öğrenmek, alışmak, evcilleşmek, ehli olmak. KE, 261-262; **öğren-** Öğrenmek. KF, 169; TZ, 224
- ivge ö.-** Evcilleşmek, ehli olmak. KE, 261-262
- öğreniş-** Öğrenişmek, öğrenmek. MG, 228
- öğret-** (~ **öğret-**) Öğretmek, alıştırmak. GT, 344; Öğretmek. HOA, 259; İM, 580; KE, 262; Kİ, 64; KK, 120; MG, 228; MS, 138; TA, 131; **öğret-** KF, 169
- ögri-** Çocuğun beşiğini sallamak. Kİ, 65
- ögrümük** Salıncak. Kİ, 65
- ögsürmek** Öksürme. BM, 504 *bk.* **yitirmek; ögürmek**
- ögsüz** Annesiz, yetim. KE, 262
- ögül-** Öğülmek. HOA, 259; Övülmek, övünmek. KE, 262
- ö.miş bul-** Övgüye değer görmek. KE, 262
- ögün-** Öğünmek. GT, 344
- öğünç** Övgü, övünme, övünç. CCII, 652
- ögür-** (~ **ögür-**) Bağırmak. CCII, 652; **ögür-** Öğürmek, kalın sesiyle ağlamak (danalar gibi kalın sesiyle böğüre böğüre ağladı deriz). İH, 36
- ögür I** Mağara. İH, 36
- ögür II** Yekdiğerine alışık olan hayvan. Kİ, 65; Uysal (at). TA, 131
- ögürmek** Öksürme. BM, 504 *bk.* **ögsürmek; yitirmek**
- ögüş-** Övüşmek, birbirlerini övmek. KE, 262
- ögüt** (~ **ögüt**) Ögüt, nasihat. GT, 344; Ögüt. KE, 262; Nasihat. Kİ, 65; **ögüt** Ögüt. TZ, 224
- ö. bir-** Öğütlemek. KE, 262
- ögütle-** (~ **ögütle-**) Ögüt vermek. TA, 131; **ögütle-** Öğütlemek. TZ, 224
- ök I** Dört yaşındaki koyun. TA, 132
- ök II** Hatır, gönül. TA, 132
- ök III** Kalp. Kİ, 65
- ök-** Medhetmek. Kİ, 65
- ökce** Ökçe. HOA, 259
- ökçe** Ökçe. İM, 580; MG, 228; TA, 132; Ökçe, topuk. KE, 262
- ökçem** Taban. KK, 120
- ökerçin** Güvercin. TZ, 225
- ökidi** Kusuntu. Kİ, 65
- öksür-** Öksürmek, aksırmak. KE, 262; Öksürmek. BM, 504; HOA, 259; KF, 169; KK, 120; MS, 139; TA, 132
- öksürmek** Öksürük. KK, 120; TA, 132
- öksürük** Öksürük. KE, 262; KK, 120
- öksüs** Öksüz. TA, 132
- öksüz** Öksüz. İM, 580; TZ, 225
- ökşe** Ökçe. DM, 101
- öktem** Gururlu, kibirli, mağrur (kimse). CCII, 652; Ø TZ, 225
- öktemlen-** Gururlanmak, kibirlenmek, övünmek. CCII, 652
- öktemlik** Gurur, kibir, mağrurluk. CCII, 652
- öktün-** Gücenmek, kırılmak, rencide olmak. CCI, 496
- öktünmek** Gücenme, kırılma, rencide olma. CCI, 496

- ökün-** Pişman olmak. KE, 262; Teessüf etmek. Kİ, 65; Kaybolan veya elde bulunmayan bir şeye acınmak. TZ, 225
- ökünç** Hasret, iştihak, arzu. İH, 36
- öküş** Çok. BV, 260; HOA, 259; KE, 262; MG, 228; TA, 132; Çok, fazla. İM, 580; Çok, kesir. Kİ, 65
- ö. kııl-** Artırmak. KE, 262
- mālmı ö. kııl-** Malını artırmak, çoğaltmak. KE, 262
- sözni ö. kııl-** Sözü uzatmak. KE, 262
- öküşrek** Pek çok; çokça. BV, 260; Çok fazla. İM, 580
- öküşsin-** Çoğumsamak. TA, 132
- öküz alması** Ayva. Kİ, 65
- öküz I** Enenmiş öküz. BM, 504; Öküz. BV, 260; CCI, 496; DM, 101; GT, 344; KK, 120; TA, 132; TZ, 225; Öküz, erkek sığır. KE, 262; Bugünkü manasında. Kİ, 65
- öküz II** Irmak, nehir. CCI, 496
- öl-** (Et) az pişmek, tazeliği ve sertliği yok olmak. KE, 262
- et ö.-** Az pişmek, çala pişmek. KE, 262
- öl eyle-** Islatmak. BM, 504 *bk. toşal-*
- öl ol-** Islanmak. BM, 505 *bk. çulan-*
- öl-** Ölmek. BV, 260; CCI, 496; CCII, 652; GT, 344; HOA, 259; İM, 580; KF, 169; KFT, 1048; Kİ, 65; KK, 120; MS, 139; TA, 132; TZ, 225; Ölmek, yaşam sona ermek. KE, 262
- ölç** Ölçme. TZ, 225
- ölç-** Ölçmek, tartmak. BM, 505; Ölçmek. BV, 260; CCI, 496; İM, 580; MG, 229; TA, 132; Ölçmek, yeri ekip biçmek için sürmek. KE, 262; Ölçmek, kile ile ölçmek. TZ, 225
- ölçe** Ölçü. CCI, 496; İM, 580
- ölçek** Ölçek, tartı. BM, 505; Ölçü, ölçek. İM, 580; KE, 262; Ölçek. KFT, 1048; Ölçek, kile. TZ, 225
- ö. bol-** Ölçü olmak. KE, 262
- ölçi** Ölçü. Kİ, 65
- ölçil-** Ölçülmek. KFT, 1048
- ölçük** Ölçü, ölçek. İM, 580
- ölçül-** Ölçülmek, tartılmak. İM, 580
- öldür-** Öldürmek, katletmek. BM, 505; Ölmesini sağlamak, öldürmek. CCII, 652; Öldürmek. GT, 345; HOA, 259; KE, 262; KF, 170; TA, 132 *bk. öltür-*
- başlıgını ö.-** Yaralının işini çabuk bitirip öldürmek. KE, 262
- öldüril-** Öldürülmek. KFT, 1048
- öldürmek** Öldürmek. KE, 262
- öldürmeklik** Öldürme. KFT, 1048
- öldürül-** Öldürülmek. KE, 262; KFT, 1048
- öldürüş-** Savaşmak. KE, 262
- öldürüt-** Öldürtmek. KFT, 1048
- ölet** İnsanların ölümü. TZ, 225
- öli** Ölü. GT, 345; İM, 580; KFT, 1048; TZ, 225 *bk. ölü*
- ölüm** Ölüm. CCII, 652
- ölit-** Islatmak. KE, 262
- ölmeci** Ölümcül, ölecek olan, ölüme çok yaklaşmış hasta. KE, 262 *bk. ölümeci*
- ölmek** Ölüm. KK, 120; Ölmek, ölüm. TA, 132
- Ölmes** Ölmez (özel ad). DM, 101
- ölşek** Ölçek. DM, 101
- ölşey-** El ile vurmak, tokatlamak, zulmetmek. TZ, 225
- ölşi-** Ölçmek. TZ, 225
- ölşük** Ölçek. TZ, 225

ölşüv- Ölçülmek. TZ, 225
öltür- Öldürmek. BV, 260; GT, 345; HOA, 259; İM, 580; KE, 262; Kİ, 65; KK, 120; TZ, 225; Ölmesini sağlamak, öldürmek. CCII, 652 *bk. öldür-*
öltürt- Öldürtmek. TZ, 225
öltürül- Öldürülmek. CCII, 652; İM, 580
öltürüş- Karşılıklı öldürmek. İM, 580
ölü- Nemlenmek, ıslanmak. TZ, 225
ölü Ölü. CCI, 496; GT, 345; İM, 580; KF, 170; MS, 139; TA, 132; Ölmüş kimse, ölü. CCII, 652; Ölmüş. HOA, 259; Ø KFT, 1048; Bugünkü manasında. Kİ, 65 *bk. öli*
ö. namāzı Cenaze namazı. MS, 139
ölüç Ölçü, ölçüt. BM, 505
ölüg Ölü. İM, 580; Ölü, ölmüş. KE, 262-263
ö.[g]le kıside ay- Ağıt yakmak, övücü şiir söylemek. KE, 262-263
ö.[g]le sağa- Ağıt yakmak, ağlayıp inlemek. KE, 262-263
ö.ge sağ- Ölünün arkasından ağlayıp inlemek. KE, 262-263
ö.ni ög- Ağıt yakmak, övücü şiir söylemek. KE, 262-263
ölügse Ölü, ceset, cenaze. KE, 263
ölügsek Ölü, ceset, cenaze. KE, 263
ölüm Ölüm, mevt. BM, 505; Ölüm. CCI, 496; CCII, 652; GT, 345; KF, 170; MG, 229; TZ, 225; Ölüm, ölme. İM, 580; KE, 263
ölümdük Leş. İM, 580

ölümeci Ölümcül, ölecek olan, ölüme çok yaklaşmış olan. KE, 263 *bk. ölmeci*
ö. bol- Ölümcül olmak. KE, 263
ölümlü Ölümlü. CCII, 653
ölümlüh Ölümlü. CCII, 653
ölüş- Ölçmek. TZ, 225
ömed *Far.* Umut, ümit. CCI, 496
ömek Bitki adı. BV, 260
‘Ömer I *Ar.* Ebu Kâb oğlu Ömer. KFT, 1048
‘Ömer II *Ar.* Hz. Ömer, ikinci halife. BV, 260; Kişi adı. KE, 263; Hattab oğlu Ömer, ikinci halife. KFT, 1048; Hz. Ömer. HOA, 259; MG, 229
‘Ömer Oğlu Ø MS, 139 *bk. ‘Abdu’llāh*
‘ömr *Ar.* Ömür. GT, 345; İM, 580; Hayat, ömür. KF, 170; Ömür, hayat. MS, 139
‘öm(ü)r (~ ‘ömür) *Ar.* Ömür, yaşam. KE, 263; ‘ömür Ömür. KFT, 1048
öñ ayakları Atın ön ayakları. TA, 132
ön- I Bitmek, çıkıp yetişmek, büyümek. KE, 263; Büyümek, nevsü nüma bulmak, neticelenmek. Kİ, 65
ön- II İnat etmek, üstelemek, ısrar etmek. KE, 263
ön- III Ortaya çıkmak, meydana gelmek, büyümek; yükselmek, göğe yükselmek. CCII, 653; Öne çıkmak, rağbet görmek, önem kazanmak. KE, 263
ö. bol- Önemli olmak, rağbet görmek. KE, 263
ön I Hayvanın duygusu. TZ, 226
ön II Ön, ön taraf. KE, 263
öñ I Ön, huzur. CCII, 653

öğ II Ön. BV, 261; Ön; sağ. HOA, 259; Sağ taraf. İM, 580

ön(e)- (Nüshalarda *ön-* fakat doğrusu *öne-*) İnat etmek. Kİ, 65

öndür- Büyütmek, yetiştirmek. KE, 263

otnı ö.- Yeşilliği yetiştirmek. KE, 263

sağal ö.- Sakal uzatmak. KE, 263

önegü İnatçı. KE, 263; Muannit. Kİ, 65

ö. bol- İnatçılık yapmak, üstelemek. KE, 263

öğel- İyileşmek. BV, 261

önevü Ø Kİ, 65 bk. önegü

öng I Doğru. TZ, 226

öng II Sağ taraf. TZ, 226

öng- Doğrulamak. TZ, 226

öngü- Yüzünü buruşturmak, ekşitmek. TZ, 226

öngülmüş İçi boş. TZ, 226

öngür *Önür, gor, gar* gibi mağara. İH, 36

öngüz Bellek, hafıza. TZ, 226

öğün Başkası, başkaca. KE, 263

önmek Karşı koymak, mücadele etmek, inat etmek. KE, 263

öğü Çıplak, yalın. CCII, 653; Başka. TA, 132

öñür- İleri geçmek, yarış etmek. KE, 263

öp- I İçmek, höpürdeterek içmek, yutmak. KE, 263; Höpürdetmek. TZ, 226

öp- II Öpmek. BM, 505; CCI, 496; CCII, 653; DM, 101; GT, 345; İM, 580; KE, 263; KF, 170; KFT, 1049; Kİ, 65; KK, 120; TA, 132; TZ, 226

öpke I Akciğer. BV, 261; CCII, 653; Kİ, 66; Ciğer. TZ, 226

öpke II Öfke. CCI, 496; CCII, 653

öpkele- Öfkelenmek, sinirlenmek, kızmak. CCI, 497

öpkelemekçi Öfkeli, çabuk öfkelenen, sinirli. CCII, 653

öpmek Öpme, öpücük. CCI, 497

öpüş- Öpüşmek. GT, 345

ör- I Kalkmak, ayağa kalkmak. KE, 263; Kalkmak. KFT, 1049

ö.e tur- Ayağa kalkmak, ayakta durmak. KE, 263

ör- II Örmek. GT, 345; Kİ, 66; Saç örmek. İM, 580

örcele- İnat etmek, ısrar eylemek. İH, 36

örçeleş- Bir mesele üzerinde inatlaşmak, mübahase etmek, münakaşa eylemek. İH, 36

ördek Ördek. DM, 101; İM, 580; TA, 132; TZ, 226; Mâlum su kuşu. İH, 37; Bugünkü manasında. Kİ, 66

öre “Ayakta dik durmak” anlamını bildirir. TZ, 226

öre tur- Ayağa kalkmak, ayakta durmak. İM, 580

öre turğuz- Ayağa kaldırmak. İM, 580

ören- Öğrenmek. Kİ, 66; Öğrenmek, bilmek, tanımak. TZ, 226

örenle- I *Oranlamak*; harfleri hecelelemek. İH, 37

örenle- II Zannetmek. Kİ, 66; Zannetmek, sanmak. TA, 132

‘örf Ar. Örf, gelenek. İM, 580

örgeç I Erkeç, enenmiş koç. BV, 261

örgeç II Hörgüç. BV, 261; İM, 580

örgeçlen- Hörgüçlenmek. İM, 580

örgeç Urgan. BV, 261; Urgan, ip, yular. KE, 263

örgüç Hörgüç. TA, 132

örgülüg Belirmiş. BV, 261
örgüz- (Koyunları) otlağa salmak, otlatmak. CCII, 653
örkeç yavı Deve hörgücünden çıkarılan yağ. TZ, 226
örken Urgan, halat. CCII, 653
örkeş Hörgüç. TZ, 226
örkü Yapağı, koyunun kırılmasından sonra derisinde vücuda gelen yün. Kİ, 66
örküç Hörgüç, kambur (deve, hayvan). Kİ, 66; Hörgüç. TZ, 226
örleş Yüksek yer, yokuş, tepe. CCI, 497; Yokuş, çıkış. İM, 580
örmeç Kıl ve saç gibi şeylerin örülmüşü. TZ, 226
örmeçek Örümcek. Kİ, 66
örpek Mızrağın ucundaki tuğ, develerin boynundaki kotaz. Kİ, 66
örs Örs. CCI, 497; TZ, 226; Demircilerin üstünde demir eşya düzelttikleri büyük ve iki ucu söbü demir avadanlık. İH, 37
örsele- Hırpalamak, yıprandırmak. İH, 37
ört- Örtmek. BV, 261; GT, 345; HOA, 259; Kİ, 66; TA, 132; Örtmek, saklamak, gizlemek. İM, 580; Örtmek, kapatmak, gizlemek, belirsizleştirmek, bağlamak, sarmak. KE, 263; Örtmek, kapamak. BM, 505; MG, 229
kalқан ö.- Kalkanla kendini korumak. KE, 263
sözni ö.- Sözü kapalı söylemek, bilmece sormak. KE, 263
örte- Yakmak. GT, 345; TA, 132
örtli Ateşli, alevli. CCII, 653
örtlik Ateşli, alevli. CCII, 653

örtmek Örtmek, gizlemek. KE, 263
örtü Örtü. TZ, 226
örtüg Örtü, perde. KE, 263
örtügli Örtülü, gizli. GT, 345
örtüglü Örtülü, gizli. İM, 580; KE, 263 *bk. örtüglüg; örtülü*
ö. dost Gizli dost. KE, 263
örtüglüg Örtülü. BV, 261; Örtülü, örtülmüş; müşkil, karışık; gizli, kapalı. KE, 263 *bk. örtüglü, örtülü*
ö. bol- Müşkil, karışık. KE, 263
ö. kıl- Gizli yapmak, açık etmemek. KE, 263
örtüglük Örtülü, gizli. İM, 580
örtük Örtü. Kİ, 66
örtül- Örtülmek. BV, 261; HOA, 259; Örtülmek, gizlenmek. İM, 580; Örtülmek; karışık olmak, çapraşık olmak. KE, 263
örtülik Gizlilik. İM, 580
örtülü Örtülü, gizli. KE, 263
ö. bol- Örtülmek, gizlenmek. KE, 263
örtün- Örtünmek, kendini örtmek. KE, 263; Örtünmek. TA, 132; TZ, 226
örü I Dik. HOA, 259; Durma, ayakta durma. TA, 132
örü II Örgü, yama olarak yapılan örgü. KE, 264
örü III Yer altında hububatı muhafazaya mahsus mahzen. Kİ, 66
örük I Eğrilmiş yün (birinci hece uzatılarak). İH, 37
örük II Enenmiş koç. BM, 505
örük III Kıl ve saç gibi şeylerin örülmüşü. TZ, 226
örük IV Yalan. TA, 133
örül- Saç örülmek. İM, 580
örümcek Malûm. İH, 37; Örümcek. TZ, 227
örümcük Örümcek. TZ, 227
örümçik Örümcek. CCII, 653

- örüt-** Örtmek. TZ, 227
- ös-** I Binaya veya ağaca çıkmak, tırmanmak. KK, 120
- ös-** II Büyümek, gelişmek, yetişmek. CCII, 653
- ös-** III Savurmak. TZ, 227
- ösek** Ateş küreği. TZ, 227
- öskür-** Öksürmek. CCI, 497
- öskürmek** Öksürük. CCI, 497
- öşen-** Avunmak, aldanmak. TZ, 227
- öşeñ** İnatçı, dikkafalı, asi. CCII, 653
- öşendir-** İncitmek. TZ, 227
- ‘öşr** Ar. Ürünlerden alınması gereken şerî onda bir vergi. İM, 580; Öşür, onda bir. KE, 264; Onda bir. Mahsullerden Kur’ân-ı Kerîm hükümlerince onda bir olarak alınan zekat. KF, 170
- ‘ö. eyle-** Zekat vermek. KF, 170
- ‘ö. al-** Zekat almak. KF, 170
- ‘ö. alıcı** Öşr toplayıcı. KF, 170
- ‘ö. vir-** Zekat vermek. KF, 170
- ‘öşrî yir** Öşür alınan yer. İM, 581
- öt-** I Affetmek, bağışlamak. İM, 581
- öt-** II Geçmek. BV, 261; Geçmek, delmek. GT, 345; Etki etmek, geçmek. İM, 581; Geçmek, atmak, aşmak, delmek. KE, 264; Geçmek, çıkmak. KFT, 1049; Geçmek, gitmek. TA, 133; Geçmek, nüfuz etmek. TZ, 227
- ö.e çık-** Delerek geçmek, ileri gitmek. KE, 264
- ö.e çıkar-** Delerek geçirmek, ileri atmak. KE, 264
- öt-** III Ötmek, (hayvan) ses çıkarmak. KE, 264
- öt-** IV Ses çıkarmak. HOA, 259; (Gök) ses çıkarmak, gök gürlemek. KE, 264
- öt** Safra, öd. BM, 505; Öd. BV, 261
- GT, 345; Kİ, 66; KK, 120; TA, 133; Öt; acılık. TZ, 227
- öte I** Arasından. CCII, 654
- öte II** Delik; çukur. BM, 505; Bir yandan bir yana geçen (delik). MG, 229
- öte III** Öte, ön, ileri. TZ, 227
- öte-** Yerine getirmek, yapmak, gerçekleştirmek, ödemek. CCII, 654; Ödemek. TZ, 227; İM, 581; Ödemek, borcunu vermek. KE, 264 **bk. ödemek**
- ötel-** Ödenmek. İM, 581
- öten-** Ödenmek. İM, 581
- ötenil-** Ödenilmek. İM, 581
- ötetilük** İki kapılı ev ki biri sokağa, diğeri başka sokağa çıkar; gizli merdiveni olup selamlığa çıkan konaklar; tünel; Anadolu da dağı delerek gizli yoldan bir köyden bir köye yol yapmışlar. İH, 37
- ötgen** Geçen, geçerli. KE, 264
- ö. bol-** Geçerli olmak. KE, 264
- ötgün** Gök gürültüsü. KE, 264
- ötker-** Geçirmek, nüfuz ettirmek. BV, 261; Öğdürmek, nüfuz ettirmek. TZ, 227
- ötkün-** Hikâye söylemek. İH, 37
- ötkünç** Hikâye, uzun masal. İH, 37
- ötkür-** I Delmek, geçirmek, göndermek. KE, 264
- ötkür-** II Öksürmek, aksırmak. TZ, 227
- ötkür-** III Yapmak, tamamlamak, yerine getirmek. KE, 264
- ötkürü** Ötürü. KFT, 1049 **bk. ötüri; ötürü**

ötlü Öd karıştırılmış, ödlü, safralı. CCII, 654
ötmek Ekmek. CCII, 654; DM, 101; İM, 581; Yenecek ekmek. TZ, 227
ötmekçi Ekmekçi. CCII, 654; DM, 101; İM, 581
ötmekley Ekmek gibi. CCII, 654
ötmekniş uşahı Kırıntı, ekmek ufağı. CCII, 654
ötri Ötürü. TZ, 227
ötrü Ötürü. HOA, 259; Ötürü, dolayı. MG, 229; Ø İM, 581 *bk. utru*
ötrük I Mide bozulmakla sulu çok kokmuş olarak sancı ile defedilen insan pisliği. İH, 37
ötrük II Yalan. Kİ, 66; TA, 133
ötrükçi Yalancı. CCI, 497
ötrükle- Yalan söylemek, gerçeği tahrif etmek. BM, 505; Yalan söylemek. Kİ, 66
ötsüz Ödsüz. BV, 261
öttür- Ögdürmek, nüfuz ettirmek. TZ, 227
ötük Durumu açıklama, hikâye. TA, 133
ötükle- Yalan söylemek. TA, 133
ötünç Ödünç. CCI, 497; Ödünç, geri almak üzere verme. KE, 264
ö.ke bër- Ödünç vermek. CCI, 497
ö. bir- Ödünç vermek. KE, 264
ötüptür Bir yandan öbür yana geçen. TZ, 227
ötür- I Delmek, delik açmak. BM, 505 *bk. del-*
ötür- II Karnı ötürmek, cıvık ve sancılı olarak pislemek. İH, 37; Ötürmek, ishal olmak, cıvık pislemek. KE, 264
ötür- III Öksürmek, göğsü içinde bir şey tikanıp kalmak. KE, 264; Öksürmek. TA, 133

ötürgü Kazmak, delmek için kullanılan bir alet. BM, 505; Delgiç, makkap. TZ, 227
ötürü Ø KFT, 1049 *bk. ötkürü; ötürü*
ötürmek Öksürmek, öksürük. TA, 133
ötürü Ø KFT, 1049 *bk. ötkürü; ötürü*
öv Ev. CCII, 654; Ev, (bu misalde) oda. GT, 346
öv- Methetmek, övmek. CCII, 654; Oğmak. TZ, 227
övdü Övgü, alkış. CCII, 654
övdürgen Saygıdeğer. CCII, 654
övke Öfke. BV, 262; Öfke, kızgınlık. KE, 264
ö. kel- Öfkelenmek. KE, 264
ö. kıl- Öfkelenmek. KE, 264
ö.ge keldür- Öfkelenmek. KE, 264
ö.ge ketür- Öfkelenmek. KE, 264
övkeleş- Birbirine öfkelenmek, kızmak. KE, 264
övkeliğ Öfkeli, kızgın. KE, 264
övrén- Öğrenmek. CCI, 497; TZ, 228
övret- Öğretmek; hatırlatmak, uyarmak, ihtar etmek. CCI, 497; Öğretmek. CCII, 654; TA, 133
övretmek Öğüt, nasihat, uyarı. CCI, 497
övrü Hububat ambarı, loda. BM, 505
övün- Gururlanmak, kibirlenmek, övünmek. CCII, 654
övünçlü Övgülü, övünçlü. CCII, 654
övüptür Ovulmuş. TZ, 227
övüşle- Oğuşturmak. BV, 262
övüt Öğüt. TZ, 228
övüt- Silmek, temizlemek. CCII, 655
övüz Bal arısı. TZ, 228

öy Ev. TZ, 228
öydeş Ev arkadaşı. TZ, 228
öyez Öyez, sivrisinek. TZ, 228
öygen Akciğer. BM, 505
öyke Akciğer. DM, 101; TA, 133
öyken Akciğer. TA, 133; Ciğer. TZ, 228
öyle I Evet gibi tasdik edatı, Konya'da *he*. İH, 37
öyle II Öğle. KF, 170; Öğle vakti; öğle namazı. MS, 139
öyle III Zuhr vakti. İH, 37
öylen- Evlenmek. TZ, 228
öylen Öğlen, öğle. BM, 505; Öğle vakti. TA, 133
öylendir- Evlendirmek. TZ, 228
öyük Tepe. TA, 133
öyüş bol- Nemlenmek, ıslanmak. TZ, 228
öyüş- Savurmak. TZ, 228
öyütle- Öğütlemek. TZ, 228
öyütli Öğüt veren. TZ, 228
öz İlk süt, ağız. TZ, 228
öz kuş Arı kuşu, çekük kuşu, kelepük kuşu, bir asıl kuş; ağaç arasında ağzı dar örme yuva yapan bir kuş. İH, 37
öz I Öz. BV, 262; KFT, 1049; Kendi, öz. CCII, 655; İM, 581; MG, 229; Kendi. GT, 346; KK, 120; Öz, kendi; iç; sadık; sevimli. HOA, 260; Öz, kendi, kendisi; nefis. KE, 264; Öz (dönüşlülük zamiri). KF, 170; Kendi, nefsi. Kİ, 66; Öz, kendi (dönüşlülük zamiri). MS, 139; Nefs, kendi. TZ, 228
ö.ini arıt- Kendini kötü şeylerden uzak tutmak. KE, 264
ö.i açıl- Aşikâr olmak, belli olmak. KE, 264
öz II Yemek kaynakken üzerine çıkan yağ. Kİ, 66
öz yürimek Kanlı basur. TA, 133
özdek Ağacın bedeni, sâkı. İH, 37

özden Asil, soylu. CCI, 497; Seçkin, güzel. GT, 346; Asil. HOA, 260; Güzel. KFT, 1049; TZ, 228; Her şeyin güzel olanı. KK, 121; Necip, asil. TA, 133
özden Seçkin, güzel. GT, 346
özdenlik Güzellik. KK, 121
öze Üzerine, üzerinde. BV, 262; Yüzünden, aracılığıyla, ile. CCII, 655; Üstüne, üzere. GT, 346; İM, 581
özek Ağaç özü; murdak ilik. TZ, 228
özelik(g) Öz, iç yüz, kıvam. KE, 264
özen Nehir, ırmak. BM, 505; Vadi, ırmak yatağı. CCII, 655; Nehir. Kİ, 66; TA, 133; Irmak. TZ, 228 *bk. arg; akar; ırmak*
özge Başka. BV, 264; CCII, 655; GT, 346; KE, 264; KFT, 1049; MG, 229; TA, 133; Başka (kimse, şey). CCI, 497; Başka, gayri. İM, 581; Başka, diğer. KF, 170; Başkası. Kİ, 66; Başka, başkası. KK, 121; Başka, gayri. HOA, 260; MS, 139; Başka, ayrı. TZ, 228
özgeçe Başkaca, başka türlü. CCII, 655
özgele- Benimsememek, yadırgamak. İM, 581
özgeler Diğerleri, başkaları. CCI, 497
‘özir Ar. Suçun bağışlanması, eksiklik. KF, 170
‘özirsiz Ar.T. Eksiksiz, özürü olmaksızın. KF, 170
özlük I (Kendi) kendisi, kendi başına. MG, 230
özlük II Şahsiyet. MG, 230
özme Zincir ve benzeri şeylerin halkaları, halka. CCII, 655

‘özü (~ **‘özü**) *Ar.* Özü. GT, 346;
KFT, 1049; **‘özü** İM, 581;
Özü, suç. KE, 264
‘ö. ay- Özü dilemek. KE,
264
özre Üzere. GT, 346
‘özrlü *Ar.T.* Özürlü, özürü olan.
İM, 581
‘özrsiz *Ar.T.* Özü olmayan. İM,
581
özüle- Arzulamak, bir şeyi
içinden şiddetle istemek.
İH, 37
özüt Ölüler. BM, 505
pabuğ Pamuk. BM, 505 *bk.*
pambuğ; pambuğ
paçalı Paçalı. CCII, 655
paçınak Bacanak. TA, 133
padişah (~ **pādişāh**) *Far.*
Padişah, sultan. BM, 505;
pādişāh Padişah. HOA,
260
pādişāhī *Far.* Padişaha ait,
padişahlık. KE, 265
pādişāhlık *Far.T.* Padişahlık. KE,
265
pāk *Far.* Temiz. GT, 347
palan (~ **pālān**) *Far.* Palan. BM,
505; BV, 265; **pālān** İM,
581; Palan, semer, eğer.
KE, 265 *bk.* **kürtün**
p. ur- Palanı hayvanın
sırtına bağlamak. KE, 265
palazı- Yıpranmak, çürümek,
eskimek; çırpınmak. İH,
37
pambuğ Pamuk. BM, 505 *bk.*
pabuğ
pambuğ Pamuk. BM, 505; MS,
139 *bk.* **pabuğ**
pampuk Pamuk. MS, 139
pamuk Pamuk. İM, 581
panpuğ Ø Kİ, 67 *bk.* **mamuk**
pap *Lat.* Papa. CCII, 655
papas *Yun.* Papaz. CCII, 655;
Papaz. TZ, 229
papaz *Yun.* Papaz. CCII, 655

para I Para. KF, 170
para II Parça, herhangi bir
şeyden kesilmiş parça.
BM, 505; Parça. MS, 139
p. p. bol- Parça parça
olmak. TZ, 229
pāre *Far.* Parça. BV, 265; GT,
347; HOA, 260; İM, 581;
KE, 265; KF, 170
p. p. Parça parça. GT, 347
p. kıl- Parçalamak. KE,
265
p. kılın- Parçalanmak. KE,
265
p. p. bol- Parça parça
olmak. KE, 265
iki p. kıl- İkiye ayırmak.
KE, 265
parla Tüyü az olan köpek. TZ,
229
parmak Parmak. TZ, 229
pars *Far.* Pars. TZ, 229
pārsā *Far.* Âbit, sofı, zâhit. GT,
347; Temiz kişi, güzel,
iffetli, namuslu. KE, 265
p. bol- Güzel olmak, iffetli
olmak. KE, 265
pārsālık *Far.T.* Zahitlik, sofuluk.
GT, 347
Pārsī *Far.* Fars’a, İran’a ait. GT,
347; Farsça. İM, 581;
Farsça, Farsçaya ait. KE,
265
gügird-i P. İran kükürdü.
GT, 347
Pārsice *Far.* Farsça. HOA, 260
pas *Far.* Pas. GT, 347; Bugünkü
manasında. Kİ, 67; Demir
pası. TZ, 229
p. tut- Paslanmak. Kİ, 67
paslan- *Far.T.* Pas tutmak. Kİ,
67; Paslanmak. TZ, 229
Pater noster *Lat.* Türkçesi
“Göklerde olan babamız”
diye başlayan, Hz. İsa’dan
havariler vasıtasıyla intikal
etmiş olan bir dua. CCII,
655

Paulus Yeni Ahit'te ve Luka İncili'nde önemli bir yere sahip, Pavlik kiliselerin kurucusu Hristiyan misyoner, havari Paul. CCII, 656

payam (~ **pāyām**) *Far.* Kabuklu badem. BM, 506; Badem. TZ, 229; **pāyām** KFT, 1050

p. içi Badem içi. BM, 506

payan *Far.* Badem. KFT, 1050

paygambar *Far.* Peygamber. CCI, 498; CCII, 656

payganber *Far.* Peygamber, yalavaç. TZ, 229

payından ol- Kefil olmak. BM, 506

pazar *Far.* Pazar. TZ, 229

peç *Sl.* Fırın. CCI, 498

pehlevān *Far.* Pehlivan; güçlü. GT, 347

pejmān(?) *Far.* Alışamama, yabanileşme, ürkme; birinin azığı tükenmek, acıkmak. KE, 265

p. bol- Ürkme; acıkma. KE, 265

pekiş Sivri diş. TZ, 229

pekmes Pekmez. BM, 506

pekmez Pekmez. BM, 506; TZ, 229

pekter Develerin üzerine konan kapalı oturma yeri. TZ, 229

pelās *Far.* Eski kilim, keçe; aba, çul. HOA, 260

peleng *Far.* Leopar. CCI, 498; Kaplan veya pars. GT, 347

pelid *Far.* Pis, murdar. GT, 347

peltek Peltek, dilini dişleri arasına alır gibi konuşan. KE, 265; Peltek. TZ, 229

p. bol- Peltek olmak. KE, 265

penc şenbeh *Far.* Perşembe. BM, 506

pençe *Far.* Pençe. GT, 347; Kıynak, kuşta ciynak, çârpada tırnak. İH, 37

pend *Far.* Nasihat, öğüt. GT, 347

penir (~ **penīr**) *Far.* Peynir. KI, 67; TA, 133; **penīr** TA, 133

penşenbe *Far.* Perşembe. CCI, 498

perākende *Far.* Perakende. İM, 581

perde *Far.* Perde. GT, 347; Perde, örtü, peçe, yaşmak. KE, 265

p.ni indür- Yüzünün peçesini kapatmak. KE, 265

perdedār *Far.* Perdedâr, kapıcı, teşrifatçı. GT, 347

perdeliğ *Far.T.* Perdeli, örtülü, yaşmaklı. KE, 265

pergel *Far.* Pergel. CCI, 498

perhāş *Far.* Savaş, kavga, tartışma. KE, 265

p. kıl- Tartışmak, kavga etmek. KE, 265

perhiz *Far.* Perhiz. GT, 347; Perhiz, diyet. KE, 265

perī (~ **peri**) *Far.* Peri. İM, 581; **peri** Peri, çok güzel kadın. KE, 265;

perīşān *Far.* Dağınık, perişan. GT, 347

perīşānlık *Far.T.* Dağınık, perişanlık. GT, 347

persenk *Far.* Tartının ayarı (kelime farisîdir, **parseng** taş parçası demektir; bunun yerine *tartilca* gibi bir şey söylemeli, zaten **terazi/tarazi** tartan demektir). İH, 37

pervāne *Far.* Işık etrafında dönen böcek, pervâne. GT, 347

pervāz *Far.* Uçma, uçuş. KE, 265

p. kıl- Uçmak. KE, 265

pes *Far.* Pes. BV, 265; Öyleyse, şu halde, halbuki, imdi.

- GT, 347; Öyleyse, şu hâlde. MG, 230
- peşe** (~ **pêşe**) *Far.* Zanaat, fen. TZ, 229; **pêşe** Zanaat, meslek. CCI, 498; CCII, 656
- peşeker** *Far.* Zanaat sahibi. TZ, 229
- peşimānlık** *Far.T.* Pişmanlık. KE, 265
- pêşman** *Far.* Pişman. CCI, 498
- yazuştan** **p.** **bol-** Günahlarından pişman olmak. CCI, 498
- Petrus** Hz. İsa'nın on iki havarisinden biri, Aziz Petrus. CCII, 656
- peydā** *Far.* Meydanda, peydā (olma). GT, 347
- peygamber** *Far.* Peygamber. KFT, 1050
- peygamber** (~ **peygāmbēr**) *Far.* Peygamber. GT, 347; KK, 121; **peygāmbēr** HOA, 260; İM, 581; Peygamber, elçi, yalavaç. KE, 265; Peygamber, nebi. MS, 153; Elçi, peygamber. TA, 133
- peygāmbērlik** *Far.T.* Peygamberlik, elçilik. KE, 265
- peygānber** *Far.* Peygamber. DM, 102; KK, 121
- peynir** (~ **peynīr**) *Far.* Peynir. BM, 506; KK, 121; TZ, 229; **peynīr** DM, 102
- peyveste** *Far.* Sürekli, devamlı. KE, 265
- p. bol-** Sürekli olmak. KE, 265
- peyvestelik** *Far.T.* Süreklilik, devamlılık. KE, 265
- p. kıl-** Sürekli yapmak. KE, 265
- pınar** Pınar, kaynak, göz. MS, 153
- pışlak** Kurutulmuş yoğurt. TZ, 229
- piçe** *İt.* Peçe, yüze tutulan. İH, 37
- piçir-** Pişirmek. TZ, 229
- pil** *Far.* Fil. CCI, 498
- Pilatus** Pont Pilat. CCII, 656
- pilte** Fitol. BM, 506
- pinti** Bitli, bîçare, elden ayaktan düşmüş. İH, 37
- pīr** *Far.* Yaşlı, ihtiyâr. GT, 347
- pirāye** *Far.* Süs. KE, 265
- pirinç** Pirinç. İM, 581; TZ, 229
- piroza** *Far.* Firuze taşı, turkuaz. CCI, 498
- pīrūze** *Far.* Firūze, mavi renkli süs taşı. GT, 347
- pisle-** Yellenmek, osurmak. TA, 133
- pistak** *Yun.* Antep fıstığı, fıstık. CCI, 498
- pīşe** *Far.* Sanat, iş, meslek; huy, âdet. GT, 347; Sanat, iş. İM, 581
- p. tut-** Huy edinmek, âdet etmek. GT, 347
- pişekār** *Far.* Sanatkâr. GT, 347
- pişir-** Pişirmek. TZ, 229
- pīshmān** *Far.* Pişman. İM, 581
- pīşvā** *Far.* Başkan, reis. KE, 265
- piyāde** *Far.* Piyāde, yaya. GT, 347
- piyala** (~ **piyale** ~ **piyāle** ~ **piyele**) *Far.* Bardak, kadeh. CCI, 498; **piyale** Cam bardak. BM, 506; **piyāle** Kadeh, bardak. GT, 348; Cam kadeh, bardak. İM, 582; **piyele** Cam kadeh. TZ, 229
- polat** *Far.* Çelik. BM, 506
- Pont Pilat** MS 26-36 yılları arasında Roma İmparatorluğu'nun Yahudiye eyaletinin valisi ve Hz. İsa'yı yargılayan yargıçlardan birisi, Pontius Pilatus. CCII, 656

porsun balığı Balık kılçığı; yılan bıçağı; uskurpot; dikenli balık. İH, 37
poşgut Irgat. İH, 38
profet Lat. Peygamber. CCII, 656
proso Sl. Darı. CCII, 656
psalmos Lat. Mezmurlar kitabı. CCII, 656
pül (~ pul) Far. Pul, altın ve gümüş olmayan para. DM, 102; **pul** En küçük para. TZ, 229;
pülād Far. Çelik. GT, 348
pulat Far. Sopa, değnek. TZ, 229
puluç Puşt. TZ, 229
pursla- Hayvana yem vermek. TZ, 229
pus- Bir yere oturup kalmak, yapışmak. TZ, 230
pus I Güneş ışığı tellerinde görülen toz. TZ, 230
pus II Hayvan yemi. TZ, 230
pus III Nefes. TZ, 230
pusaç Silah. KFT, 1050
put Far. Büt. KFT, 1050; Put. TZ, 230
pürçek Kâkül. TZ, 230
pürşe I Biber. TZ, 230
pürşe II Pire. TZ, 230
pürşek Ağaç ve ot köklerinde, pürçek. TZ, 230
pürşük Ağaç ve ot köklerinde, pürçek. TZ, 230
ra'ıyyet Ar. Bağlılar. KFT, 1051
ra'ıyyet I Bir hükümdarın idaresi altında bulunan halk, tebea. GT, 348; Bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk. KF, 171
ra'ıyyet II Ar. Otlatılan hayvan sürüsü. KE, 266
ra'nā Ar. Güzel, lâtif. GT, 348; Güzel, hoş görünen. KE, 266
r. bol- Güzelleşmek. KE, 266
rabb Ar. Allah. BV, 266; HOA, 260; İM, 582

rabbenā Ar. Rabbımız, Tanrımız. KF, 171
rabbenā leke'l-ḥamd Ar. Allahım, hamd sanadır, anlamında bir söz. İM, 582; Rükûdan doğrulurken cemaat tarafından söylenen "Ey Rabbim, hamt sanadır" anlamında bir söz. MS, 139
rāci' Ar. Dönen, ilgili olan. İM, 582
rāciḥ Ar. Üstün. İM, 582
raḍıyallahu 'anhu Ar. "Allah ondan razı olsun" anlamında bir dua cümlesi. KFT, 1051
rafes Ar. Cima. İM, 582
rāfiḥ Ar. Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer'in halifelliğini kabul etmeyen, onlara dil uzatan. İM, 582
rağbet I Ar. İyi kabul edilme. İM, 582
rağbet II Ar. Rağbet. BV, 266; İstek, arzu, rağbet. GT, 348; İstek, arzu. İM, 582; KE, 265; İstekle karşılama, istek. KF, 171
r. kıl- İstemek, beğenmek. KE, 265
r. eyle- İstek vermek. KF, 171
rağbetlendür- Ar.T. İsteklendirmek, arzulatmak. KE, 265
rağbetsiz Ar.T. İsteksiz, gönülsüz. KE, 265
r. bol- İsteksiz olmak. KE, 265
r. kıl- İsteksiz yapmak. KE, 265
rağbetsizlik Ar.T. İsteksizlik. KE, 265
r. kıl- İsteksiz davranmak, yüz çevirmek. KE, 265
rāḥ Ar. Şarap. GT, 348

rāḥat Ar. Rahat, sıkıntısız, tasasız. KE, 266; Sıkıntısız olma, rahat. KF, 171; Rahat. MG, 230

r. bol- Dinlenmek. KE, 266

r. kıl- Dinlenmek. KE, 266

rāḥatlandur- Ar.T. Rahat ettirmek, huzura erdirmek. KE, 266

rāḥatlan- Ar.T. Rahatlanmak. BV, 266

rāḥet Ar. Rahat, sükûnet, gönül rahatlığı. GT, 348

raḥım Ar. Acıma, merhamet etme. KF, 171

r. eyle- Rahım etmek, merhamet etmek, acımak. KF, 171

raḥınallahu Ar. “Allah ona rahmet etsin” anlamında bir dua cümlesi. KFT, 1051

rāhib Ar. Evlenmeyen papaz. İM, 582

raḥīl Ar. Göç. GT, 348

raḥım I Ar. Hısımlık, akrabalık. GT, 348

raḥım II Ar. Rahim merhamet, acıma, esirgeme. CCII, 656; Merhametli, esirgeyen (Allah). GT, 348; Merhamet eden, acıyan. İM, 582; Merhametli, esirgeyen, koruyan. KF, 171

raḥīmeḥullāh Ar. Allah merhamet eylesin, anlamında bir söz. İM, 582; Allah ona rahmet etsin anlamında bir dua cümlesi. KFT, 1051

raḥm Ar. Acıma, esirgeme, merhamet. GT, 348; Acıma, esirgeme, koruma. İM, 582; Acıma, esirgeme, koruma. KE, 266

r. kıl- Acımak, korumak. KE, 266

raḥmān Ar. Dünyada her canlıya mümin kafir ayırt etmeksizin merhamet eden, Allah. İM, 582; Allah’ın sıfatlarından. KF, 171

raḥmet Ar. Acıma, esirgeme, merhamet. GT, 348; Acıma. HOA, 260; Acıma, esirgeme, koruma. İM, 582; Acıma, esirgeme, koruma. KE, 266; Acıma, esirgeme, rahmet. KF, 171; Acıma, merhamet, esirgeme, koruma. MS, 139

r. kıl- Acımak, korumak. KE, 266; Rahmet etmek, esirgemek. KF, 171; Merhamet etmek. MS, 139

r. içinde bul- Merhamet etmek. KE, 266

r. it- Merhamet etmek. MS, 139

r. eyleyici Rahmet eden, esirgeyen. KF, 171

r. iste- Rahmet dilemek. KF, 171

r. eyle- Ø TZ, 230 *bk. zahmet eyle-*

raḥmetu’llāhi ‘aleyhi Ar. Geçmiş büyüklerin adından sonra söylenen “Allahın rahmeti üzerine olsun.” GT, 348

raḥt Far. Ev eşyası. GT, 348

rahvānlık Atın rahvan yürümesi. HOA, 260

raḥım Ar. Bir tedâvi yolu. BV, 266

raḥīk Ar. İnce. BV, 266; KFT, 1051

raḥs Ar. Raks, oyun. GT, 348

ramak Ar. Ø GT, 348 *bk. sedd-i ramak*

ramazān (~ ramazan) Ar. Ramazan ayı. GT, 348;

- MS, 139; Oruç ayı, üç ayların sonuncusu. İM, 582; Mübarek aylardan biri. KFT, 1051; **ramazan** Ramazan ayı, oruç ayı. KF, 171
- rāmī** Ar. (Ok) atan. MG, 230
- rāsīc** Ar. Bitki adı. BV, 266
- rāsiḥ** Ar. Bitki adı. BV, 266
- rāsin** Ar. Bitki adı. BV, 266; Andız otu. HOA, 260
- rāsmāl** Ar. Sermâye, hâsıl. GT, 348
- rāst** (~ **rast**) *Far.* Rast, doğru. BV, 266; Doğru. GT, 348; İM, 582; Doğru, uygun. HOA, 260; Doğru, düz, gerçek, uygunluk. KE, 266; **rast** Doğru, gerçek. DM, 102
- r. tut-** Doğrulamak. İM, 582
- r. bol-** Doğru olmak. KE, 266
- r. kıl-** Doğrultmak, düzeltmek. KE, 266
- r.ka tut-** Doğrultmak. KE, 266
- rāstı** Doğrusu, gerçeği. İM, 582
- rāstla-** *Far.T.* Doğrultmak, yöneltmek. KE, 266
- rāstlık** *Far.T.* Doğruluk. HOA, 260; Doğruluk, doğru olma. İM, 582; Doğruluk, adalet. KE, 266
- r. kıl-** Adil davranmak. KE, 266
- rasūl** Peygamber. İM, 582; Elçi. KFT, 1051; Ø HOA, 260
- Rasūlallāh** Ar. Allah'ın rasūlü. HOA, 260
- Rasūlullah** Ar. Hz. Muhammed. İM, 582; "Allahın elçisi" anlamında peygamberimizin ünvanı. KFT, 1051
- rāşidīn** Ar. Olgunlar. BV, 266
- raṭab** Ar. Bir hastalık adı. BV, 266
- ratka** Ar. Kadının cinsî organında bir kemik vardır. Bu kemik erkeğin organının girmesine engel olur. Bu duruma ratka denir. KFT, 1051
- rāvand** (~ **ravand**) *Far.* Bitki adı. BV, 266; **ravand** Büyük yapraklı, beyaz çiçekli, çok yıllık ve otsu bir bitki, ravent. CCI, 498
- rāvende** *Far.* Bitki adı. BV, 266
- ravza** Ar. Bahçe. İM, 582
- ravza-i şerīfe** Ar. Hz. Muhammed'in kabri. İM, 582
- rāy I** Ar. Fikir, görüş, rey. GT, 348; Görüş, fikir. KE, 266; Rey, fikir. MG, 230
- r. kör-** Şüphelenmek, tedbir almak. KE, 266
- rāy II** Ar. Yol. BV, 266
- raygan** *Far.* Bedelsiz, ücretsiz. CCII, 656
- rāyiḥa** Ar. Koku. GT, 349; MG, 230
- rāyiz** Ar. Seyis. HOA, 260
- rāylıḡ** Ar.T. Düşünceli, fikre sahip. KE, 266
- r. bol-** Düşünceli olmak. KE, 266
- rāz** *Far.* Sır. GT, 349; Sır, giz. KE, 266
- r. ay-** Sırlarını açıklamak. KE, 266
- r. aydı-** Fısıldaşmak. KE, 266
- rāzı** Ar. Razı olan, kabul eden. KE, 266
- r. boluş-** Karşılıklı kabul etmek. KE, 266
- rāzık** Ar. Ø KF, 171 bk. **rāzık**
- raziyallāhu** Ar. Allah ondan razı olsun. HOA, 260

raziyallahu ‘anh Ar. Allah ondan razı olsun, anlamında bir söz. İM, 583

rāzī Ar. Rızâ gösteren, uyan, râzı. GT, 349; Kabul eden, rıza gösteren. İM, 582; Razi olan, kabul eden. KF, 171; Razi. KFT, 1051; Razi, hoşnut. MS, 139

r. ol- Razi olmak. KF, 172; Razi olmak, hoşnut olmak. MS, 139

r. eyle- Razi etmek. KF, 172

rāzīlık Ar.T. Razi olma, kabul etme. İM, 583; Razi olma, kabul etme, razılık. KF, 172

raziyana Far. Maydanozgillerden, hoş kokulu, baharatlı meyveleri yemeklerde ve bazı içkilerde tat verici olarak kullanılan bir bitki, rezene. CCI, 498

rāziyānc Ar. Rezene, foeniculum dulce. HOA, 260

rāzık Ar. Rızık veren. KF, 172 bk.

rāzık

razlaş- Far.T. Gizli konuşmak. İH, 38

rāzyānc Ar. Bitki adı. BV, 266

rebe Ar. Tefecilik, faiz. CCI, 498

Rebī Ar. Bir kabile adı. KFT, 1051

rebī‘ Ar. (İlk) bahar. GT, 349

rec‘ Ar. Bitki adı. BV, 266

recā Ar. Yalvarma, ümit, dilek. KF, 172

r. eyle- Dilemek, yalvarmak. KF, 172

rec‘at Ar. Geri gelme. KFT, 1051

receb Ar. Arabî ayların yedincisi. İM, 583; Arap aylarının yedincisi, Recep ayı. KF, 172

recim Ar. Taşlama. KFT, 1051

redd Ar. Red. BV, 266; Geri çevirme, red. GT, 349; MG, 230; Kabul etmeme, geri çevirme. İM, 583

ref‘ Ar. Arapça bir kelimenin sonunu ötreli okuma. İM, 583

Reffā İshak-ı Reffā. HOA, 260

refīk Ar. Arkadaş, yoldaş. GT, 349

regāib Ar. Recep ayının ilk cuma gecesidir. KF, 172

regāyib Ar. Recep ayının ilk cuma gecesi. İM, 583

reheni Ar. Rehine. KFT, 1051

rehet Ar. Üzüntüsüz, tasasız bir halde bulunma. İM, 583

rehetlen- Ar.T. İstirahat etmek. İM, 583

rehetlendür- Ar.T. Rahatlatmak. İM, 583

rehin Ar. Rehin. KFT, 1051

rehn Ar. Rehin, tutsak. İM, 583

reh̄sa Ar. Bir at hastalığı. BV, 267

rehvār Far. Atın rahvan yürüyüşü. HOA, 260

re‘īs Ar. Baş, başkan. İM, 583

rekāb Ar. Bitki adı. BV, 267

rek‘at Ar. Rekât (namazda). GT, 349; Namazda rekat. KF, 172

rek‘et Ar. Rekat; namazda bir kıyam bir rûku ve iki secdeden ibaret hareket. İM, 583

reka‘at Ar. Rekâtlar; namazda bir kıyam, bir rûkû ve iki secdeden oluşan bölümler. MS, 139

reke‘at Ar. Bir kıyam, bir rûku ve iki secdeden ibaret olan namazın bir rûknü. KFT, 1052

remel Ar. Hızlı hızlı yürüme. İM, 583

remilçilik Ar.T. Kehanet, falcılık. CCI, 498-499

- r.  t-** Kehanette bulunmak, falcılık etmek, fal bakmak. CCI, 498-499
- renc** *Far.* Ağrı, sızı, zahmet. GT, 349; Ağrı, sızı; zahmet, sıkıntı. HOA, 260; Eziyet, sıkıntı. KE, 266
- renc de** *Far.*  ncinmiş, kırılmış. GT, 349
- renclig** *Far.T.* Sıkıntılı, eziyet verici. KE, 266
- rencl ** *Far.T.* Sıkıntılı. HOA, 260
- renc r** *Far.* Dertli, sıkıntıda. GT, 349
- reng** *Far.* Boya, renk. CCI, 499; Renk. GT, 349; HOA, 260 ‘unn b-r. Hünnap renkli. GT, 349
- reng-i lak** *Far.* Cila yapmakta kullanılan bir çeşit reçine. CCI, 499
- rengler** *Far.T.* Renkler. CCI, 499
- renk(g) (~ renk)** *Far.* Renk. KE, 266; renk HOA, 260
- r.i d n-** Rengi değişmek. KE, 266
- hem. bol-** Rengi aynı olmak. KE, 266
- renklig** *Far.T.* Renkli. KE, 266
- buğday r. bol-** Rengi buğday gibi olmak. KE, 266
- renkl ** Renkli. HOA, 260
- re’s** *Ar.*   GT, 349 *bk. r sm l*
- re’s-i m l** *Ar.* Sermaye.  M, 583
- res de** *Far.* Erişmiş, yetişmiş.  M, 583; Olgun, yetişmiş, ergenleşme. KE, 266
- r. bol-** Olgunlaşmak, ergenleşmek. KE, 266
- res delik** *Far.T.* Olgunluk, ergenlik. KE, 266
- r.ege yet-** Ergenleşmek. KE, 266
- res llik** *Ar.T.* Elçilik. KE, 266
- r. k l-** Elçilik yapmak. KE, 266
- resim** *Ar.*  det, tavır. KF, 172; Resim, suret. KFT, 1052
- resm I** *Ar.*  det, us l. GT, 349
- resm II** *Ar.* Eser, iz, alamet.  M, 583
- res l** *Ar.* Elçi. BV, 267; Peygamber. GT, 349; Elçi, peygamber. KE, 266; Elçi, peygamber, res l. KF, 172; Hz. Muhammed. MG, 230; Res l, kendisine kitap verilen peygamber. MS, 139
- res lu’llah** *Ar.* Allah’ın elçisi. KF, 173
- res llik** *Ar.T.* Peygamberlik.  M, 583
- reş d** *Ar.* Doğru yolu gösteren, Allah’ın sıfatlarından.  M, 583; R şd n  tamamlamış, ergenleşmiş. KFT, 1052
- reş dlik** *Ar.T.* Reşitlik. KFT, 1052
- reşvet** *Ar.* Rüşvet. KF, 173
- rev ** *Far.* Uygun, yerinde, rev . GT, 349; Layık, münasip, caiz.  H, 38; Yakışır, uygun, yerinde.  M, 583; Uygun, layık. KE, 266-267
- r. k l-** Yerine getirmek. GT, 349; Uygun görmek. KE, 266-267
- r. bul-** Uygun görmek. KE, 266-267
- r. tut-** Uygun görmek. KE, 266-267
- rev k** *Ar.* Revak, (eski binalarda) kemer altı, sundurma,  ardak. GT, 349
- rev lık** *Far.T.* Uygun olma.  M, 583
- rev n** *Far.* (Su gibi akıp giden) hemen,  abuk. GT, 349; Akan, yürüyüp giden; hemen, derhal. KE, 267
- r. bol-** Sürmek, devam etmek. KE, 267

- r. kıl-** Sürüyüp götürdü. KE, 267
- revnaḵ** Ar. Parlaklık, tâzelik. GT, 349
- re'y** Ar. Görüş. İM, 583
- reyhan** (~ **reyhān**) Ar. Bitki adı. BV, 267; **reyhān** Fesleğen. GT, 349; İM, 583; Reyhan, fesleğen. KE, 267;
- r. çiçeği** Fesleğen çiçeği, ziziphora. KE, 267
- rısaş** Ar. Bitki adı. BV, 267
- rızā** Ar. Râzı olma; memnunluk, istek, rızâ. GT, 349; Hoşnutluk, memnunluk. İM, 583; KF, 173
- rızık** Ar. Nimet, rızık. KF, 173; Rızık. KFT, 1052
- r. vir-** Rızık vermek. KF, 173
- r. virici** Rızık veren. KF, 173
- rızık** Ar. Allahın takdir ettiği maîşet, rızık. GT, 349; Allah'ın herkese bahşettiği kısmet. İM, 583; Maîşet, rızık. MG, 231; Rızık, Allah'ın bütün yarattıklarına verdiği nimet. MS, 139
- r. eyle-** Rızık vermek. MS, 139
- rızvānullāhi** Ar. Allah ondan razı olsun. HOA, 260
- ri'āyet** Ar. Gözetme. HOA, 260; Gözetme, gütme. İM, 583
- ribā** Ar. Faiz. İM, 584; KF, 173; Faiz; artma, çoğalma. KE, 267; Riba, faiz. KFT, 1052
- ribāt** Ar. Konak han, tekke. KF, 173
- ricis** Ar. Dinin yasak ettiği şey, günah. KF, 173
- rics** Ar. Pislik, murdarlık. İM, 584; MS, 139
- ridā** Ar. Belden yukarı örtülen örtü. İM, 584; Belden yukarı örtülen örtü, hırka. KE, 267; Elbisenin belden yukarı kısmı. KFT, 1052
- r. tōk-** Örtü takınmak. İM, 584
- r. kıl-** Belden yukarı örtmek. KE, 267
- rif'at** Ar. Yükseklik, yükselme, rif'at. GT, 350
- rīḥ** Ar. Bitki adı. BV, 267
- rikāb I** Ar. Evdeki eşyayı gözetleyen hizmetçi. İM, 584
- rikāb II** Ar. Üzengi. GT, 350; HOA, 260
- rikāz** Ar. Yer altında tabii olarak bulunan madenler ve defineler. İM, 584
- rind** Far. Çevik, çalâk, neşeli, hafif ruhlu, geniş mezhepli. İH, 38; Rint, kalender, gönül eri. KE, 267
- r. bol-** Gönül eri olmak. KE, 267
- risāle** Ar. Mektup, küçük kitap. KE, 267; Küçük kitap. MG, 231
- risālet** Ar. Elçilik, peygamberlik. KE, 267
- rīšte** Far. İplik, püskül. KE, 267
- r. ḵo-** Püskül takmak. KE, 267
- rişvet** Ar. Rüşvet. KFT, 1052
- rivāyet** Ar. Rivâyet. GT, 350; KF, 173; MG, 231; Nakil. HOA, 260; Hikaye edilen bir haber, söz. İM, 584; Söylenti, nakledilen söz. KE, 267; Rivayet etme. KFT, 1052; Bir olay, bir haber veya sözü nakletme. MS, 139
- r. kıl-** Söylentiyi aktarmak. KE, 267
- r. eyle-** Rivayet etmek. KF, 173
- r. ol-** Rivayet olmak. KF, 173

- riyā** Ar. İki yüzlülük, riyâ. GT, 350; İki yüzlülük, özü sözü bir olmama. İM, 584; İkiyüzlülük; özü, sözü bir olmama. KE, 267; Gösteriş, riya. KF, 173
r. ol- Gösteriş için yapmak. KF, 173
- riyāset** Ar. Reislik, baş olmak (fikri). GT, 350
- riyāzat** Ar. Nefsi kırma, dünya lezzetlerinden ve rahatından kaçınma. İM, 584
- riyāzet** (~ **riyāzet**) Ar. Riyazet. BV, 267; **riyāzet** Terbiye etme. HOA, 260;
- roz** Far. Talih, baht. CCI, 499
- rub** Ar. Dörtte bir, çeyrek. BV, 267; Dörtte bir, çeyrek. İM, 584; Dörtte bir. KFT, 1052
- rub‘ī** Ar. Dörtte biri, çeyrek. KF, 173
- rubb** Ar. Meyve suyu, meyvenin yağ posası. KE, 267
- rubbemā** Ar. Belki, muhtemel. MG, 231
- rubu‘** Ar. Çeyrek. BV, 266
- rucū** Ar. Dönme, geri dönme. KF, 173; Dönüş. KFT, 1052
r. eyle- Geri dönmek. KF, 173
- rūh** Ar. Rūh, cân. GT, 350; Can. HOA, 260
- ruḥām** Ar. Mermer. İM, 584
- rūḥānī** Ar. Güzel, latîf. GT, 350
- ruhbānlık** Ar.T. Rahiplik, papazlık. KE, 267
r. kıl- Rahiplik yapmak. KE, 267
- ruḥṣat** Ar. İzin, müsaade. İM, 584; KF, 173; İzin, ruhsat. KFT, 1052
- rūḥu’llāh** Ar. Hazreti İsa. GT, 350
- ruk‘a** Ar. Deri parçası. MG, 231
- Ruḳayyat** Bir kitap adı. KFT, 1052
- rukū** Ar. Eğilme, namazın gereklerinden biri. KFT, 1052
- Rum** (~ **Rūm**) Ar. Rum. BV, 267;
Rūm Anadolu. GT, 350; Arap ilinden başka yerden olan. İM, 584
- Rūmeri** Rumeri (özel ad). TA, 134
- Rūmī** Ar. Anadolulu. KFT, 1052
- Rūmlı** Ar.T. Anadolulu. KK, 121
- rummān** Ar. Bitki adı. BV, 267; Nar. İM, 584; KFT, 1052
- Rusi ketanı** Ruslar tarafından üretilen bir tür keten kumaş. CCI, 499
- rustayī** Far. Kaba, anlayışsız. CCI, 499
- rūšen** Far. Aydın, parlak, münevver. GT, 350
r.-zāmīr Kalbi münevver, içi aydın, cevherli. GT, 350
- ruṭab** Ar. Olgun hurma. İM, 584; Hurma. KFT, 1052
- ruṭūbet** Ar. Nem. BV, 267
- rūy** Far. Yüz. GT, 350
- rūze** Far. Oruç. KE, 267
r. aç- Orucunu bozmak, oruçlu hâlden çıkmak. KE, 267
r. tut- Oruç tutmak. KE, 267
- rūzedār** Far. Oruçlu, oruç tutan. KE, 267
- rūzgār I** Far. (Aslında) zaman, devir metinde; ömür, hayat; tâlih. GT, 359; Zaman. İH, 38; Zaman, devir. KE, 267
- ruzgar II** (~ **rūzgār**) Far. Rüzgar. BM, 506; **rūzgār** Rüzgâr, yel. KE, 267
- rūzī I** Ar. Dua. BV, 267

rūzī II *Far.* Yiyecek, azık, rızık, kısımet. KE, 267; Rızık, nasip. MG, 231

rūzīsiz *Far.T.* Yiyeceksiz, azıksız, kısıketsiz. KE, 267

r. bol- Malı telef olmak. KE, 267

rübā'ıyyāt *Ar.* Ön dişler ile azı dişleri arasında ve ikisi altta bulunan dört diş. HOA, 260

rücū' *Ar.* Dönme, geri dönme. İM, 584

rükebī *Ar.* Dizler ile ilgili, diz kapakları ile ilgili. BV, 267

rükñ I *Ar.* Bir şeyin en sağlam tarafı, temeli, aslı; kolon, direk. İM, 584; Direk, sağlam, rükün. KF, 173

rükñ II *Ar.* Namazın tam ve doğru olarak eda edilebilmesi için gereken temel ve esaslarından her biri. MS, 140

r. kıl- Rükün kılmak. KF, 173

rükñ-i 'ırāķī *Ar.* Kabe'nin Irak tarafındaki sütunu. İM, 584

rükñ-i ġarbī *Ar.* Kabe'nin batı tarafındaki sütunu. İM, 584

rükñ-i Şāmī *Ar.* Kabe'nin Şam tarafındaki sütunu. İM, 584

rükñ-i Yemānī *Ar.* Kabe'nin Yemen tarafındaki sütunu. İM, 584

rükū' *Ar.* Namazdan dizlere tutunularak vücudun belden yukarısı yere paralel gelecek şekilde eğilme. İM, 584; Namazda öne doğru eğilme. KE, 267; Namazda ellerini dizlere dayayıp öne doğru eğilme, rükû. KF, 173;

Namazda elleri dize koyarak öne doğru eğilme durumu, rükû. MS, 140

r.ı sücüdli Rükû'u ve secdesi olan. İM, 584

r. sücüd Rükû ve secde. İM, 584

r. kıl- Öne doğru eğilmek. KE, 267

r. eyle- Rükûya gitmek. KF, 173; Namazda elleri dizlere dayayıp öne doğru eğilmek. MS, 140

rükûlu *Ar.T.* Rükû'u olan. KF, 173

r. ol- Rükû'u olmak. KF, 173

rükün *Ar.* Esas. KFT, 1052; Namazın tam ve doğru olarak eda edilebilmesi için gereken temel ve esaslarından her biri. MS, 140

Rüstem İran mitolojisinin, kuvveti ile meşhur efsânevî kahramanı. GT, 350

rüstem yâsı Eleğim sağma. İH, 37

rüsvā *Far.* Rezil, ayıplanacak durumda olan. KE, 267

r. kıl- Rezil etmek. KE, 267

rüsvāy *Far.* Rezil, itibarsız. GT, 350; MG, 231; Rezil, hakir. KF, 173

r. eyle- Rezil etmek. KF, 173

r. ol- Rezil olmak. KF, 173

rüşvet *Ar.* Rüşvet, bir işi kanunsuz yaptırmak için verilen para. KE, 267

r. al- Rüşvet kabul etmek. KE, 267

r. bir- Rüşvet vermek. KE, 267

r. tile- Rüşvet istemek. KE, 267

rüzgâr *Far.* Zaman. İM, 584

şâ I *Ar.* Arap alfabesinin bir harfi. KF, 173

sa II Sağ, sağ taraf. CCII, 656

şâ' (~ sâ' ~ şa') *Ar.* Bin dirhemlik bir hububat ölçüğü. İM, 585; **sâ'** Bir hububat böceği. KF, 173; **şa'** Bir dirhemlik kutu. KFT, 1053

sa- I Ø Kİ, 84 *bk. sana-*

sa- II Saymak. KE, 267

sa- III Varsaymak, kabul etmek, düşünmek, gibi görmek. KE, 267

turfe s.- Yeni kabul etmek. KE, 267

saa Sana. CCII, 656; "Sana" anlamına. TZ, 230

sa'âdet *Ar.* İkbâl, tâlih, baht, saâdet. GT, 350; Mutluluk. HOA, 260; İM, 585; MG, 231; Mutluluk, sevinme. KF, 173

s.-i ebedî Sonsuz mutluluk. KF, 174

saan- Sanmak. TZ, 230

saar Utanma, mahcubiyet. CCII, 657

s.ga tüş- Utanmak, mahcup olmak. CCII, 657

saarla- Utanmak, mahcup olmak. CCII, 657

saarlap *Moğ.T.* Ürkekçe, korkuyla, çekingen biçimde. CCI, 499

şâat I Usta, işçi aleti. BM, 509

sâ'at II (~ saat) *Ar.* Saat. BV, 268; HOA, 260; KE, 267; KF, 174; KFT, 1053; Saat, zaman. GT, 350; Vakit, saat, zaman. İM, 585; **saat** Vakit, saat, 60 dakikalık zaman dilimi. CCI, 499

şa'b *Ar.* Çetin, zorlu, kavî. GT, 350; Zor, güç. HOA, 260; Çetin, zorlu. MG, 231

şab(ı)r *Ar.* Sabır, dayanma. KE, 267

ş. kıl- Sabretmek. KE, 267

şabâ *Ar.* Sabâ (rüzgârı). GT, 350

saba saba yürür "Kurumlanarak yürür" anlamına. TZ, 230

şabâh (~ sabâh) *Ar.* Sabah, sabahleyin. GT, 350; Sabah vakti, sabah. KF, 174; Sabah vakti. MS, 140; **sabâh** Sabah. HOA, 260

ş. ol- Sabah olmak. KF, 174

şabâh yel Sabahları dalga dalga esen rüzgâr. DM, 102

sabaķat *Ar.* Geçme, öne geçme. KF, 174

s. it- Öne geçmek, geçmek. KF, 174

sabalan- Çabalanmak, debelenmek, yılan büküm büküm olmak. İH, 38

saban I Ekilen alan. CCI, 499

şaban II Saban. BM, 509; TA, 134; **saban** CCI, 499; CCII, 657; Çift aygıtı. İH, 38

saban tēmir Saban demiri. CCII, 657

saban yēri Tarla, ekilen yer. CCII, 657

sabançı Çiftçi, rençber. CCII, 657

şabar *Ar.* Bitki adı. BV, 268

sābık *Ar.* Eski, geçmiş. GT, 350

sabırluķ *Ar.T.* Nefsine hâkim olma, haddini bilme. CCII, 657

s. ét- Nefsine hâkim olmak, haddini bilmek. CCII, 657

sabırluk *Ar.T.* Sabırlı, nefesine hâkim. CCII, 657

şabî *Ar.* Çocuk. KFT, 1053

şābir *Ar.* Sabreden, sabırlı. GT, 350

şābit I (~ sābit ~ şābit) *Ar.* Sabit. BV, 268; KFT, 1053; MG, 231; Hareketsiz, sükûnetle.

- HOA, 260; Hareketsiz, yerinde duran. İM, 585; Gerçekliği tespit edilmiş, kanıtlanmış olan. MS, 140; **şābit** Sâbit. GT, 350; **şābit** Yerinde duran, sağlam, ispat edilmiş. KF, 174
ş. eyle- Sağlam yapmak. KF, 174
ş. ol- Sabit olmak. MS, 140
şābit II Ar. Okçuluk terimi, ıtlâk türü. HOA, 260
şabr I Ar. Kaktüs. HOA, 261
şabr II Ar. Sabır. GT, 350; HOA, 261; İM, 585; KF, 174; MG, 231
ş.ğa sat- Peşin para ile sonradan teslim etmek üzere mal satma. İM, 585
ş. eyle- Sabretmek. KF, 174
ş. eyleyici Sabreden. KF, 174
şabu yüzli Yanakları pürüzsüz, yumuşak olan. BM, 509
şabūh Ar. Sabahleyin içilen içki. GT, 351
şabun (~ şābūn) Ar. Sabun. BV, 268; **şābūn** MS, 140;
şabur I (~ şabur) Ar. Sabır. BV, 268; KFT, 1053; **şabur** Nefsine hâkim olma, haddini bilme. CCII, 657-658
s. ét- Nefsine hâkim olmak, haddini bilmek. CCII, 657-658
şabur II Ar. Sıcak bölgelerde yetişen, yaprakları oldukça yüksek bir sapın tepesinde toplanmış bulunan bir bitki, sabırotu, sarısabır. CCI, 499
şaburlı Ar.T. Sabırlı. BV, 268
şaburlu Ar.T. Sabırlı. HOA, 261
şabursız Ar.T. Sabırsız. BV, 268
sāc I Ar. Hindistanda çıkan pek sert ve iyi cins bir ağaç. KFT, 1053
sac II Saç. HOA, 261
şaç ayağı Sacayağı. BM, 509
saç ayak Üç ayak, ateş üstünde tencere altına konan demir. İH, 38
saç bak Saça takılan bir çeşit süs eşyası, saç bağı. BM, 509
saç I (~ saç) Saç. BV, 268; CCI, 499; GT, 351; HOA, 261; İM, 585; KF, 174; KFT, 1053; MG, 232; MS, 140; Saç, baş derisi kılı. KE, 267; Bugünkü manasında. Kİ, 84; **şaç** Saç. BM, 509; DM, 102; KK, 121; TA, 134
s. tök- Saçı örüp bükmek. İM, 585
saç II Üzerinde yufka ekmek pişirilen saç. Kİ, 84; **şaç** Sac. BM, 509
şaç- Saçmak, bir şeyi ortaya dağıtmak; serpmek. BM, 509; Bugünkü manasında. Kİ, 84; Saçmak, serpmek. MS, 140; Saçmak, dökmek. TA, 134 Saçmak. BV, 268; HOA, 261; (Tohum) saçmak, serpmek. CCI, 499; CCII, 658; Döküp saçmak. İM, 585; Saçmak, dağıtmak, yaymak. KE, 267; Saçmak, dökmek. KF, 174
bk. sep-; saç-
saçak I (~ saçak) (At takımında kullanılan) püskül, saçak. CCI, 499; **saçak** Saçak, süslü püskül. KE, 267; Saçak. KFT, 1053; Püskül. Kİ, 84
s. kıl- Püskül yapmak. KE, 267
saçak II Ocak. TZ, 231

saçaklığ Saçaklı, püsküllü. KE, 267
saçır- Su boğazda durmak. TZ, 231
saçlığ Saçlı, saçı olan. KE, 267-268
uzun s. bol- Uzun saçlı olmak. KE, 267-268
saçmak Delme, delip geçme. CCI, 502
saçrat- Sıçratmak. KI, 84
saçsız Saçsız, saçı olmayan, kel. KE, 268
s. bol- Kel olmak. KE, 268
şād (~ şad) Ar. Arap alfabesinin 14. harfi. İM, 585; Arap alfabesinin bir harfi. KF, 174; **şad** Arap alfabesinin 14. harfi. İM, 585
sadaf Far. Sarı çiçekli ve hekimlikte kullanılan, çok yıllık bir bitki, sedef otu. CCI, 499
sadaga Ar. Sadaka. CCI, 500; CCII, 658
şadağa (~ sadağa) Ar. Sadaka. GT, 351; İM, 585; KFT, 1053; MS, 140; Bağış, sadaka. KF, 174; **sadağa** Sadaka, karşılıksız verilen yardım. KE, 268
ş. eyle- Sadaka vermek, bağışta bulunmak. KF, 174
ş. vir- Sadaka vermek. KF, 174
şadağa-i fitr Ar. Ramazan bayramında belirlenen rayice göre verilen sadaka. İM, 585
şadağatü'l-fitr Ar. Ø İM, 585 bk. **şadağa-i fitr**
şadar Ar. Başlangıç. İM, 585
sādec Ar. Sāde, süssüz. MG, 232
şadef Ar. Sedef, inci kabuğu. GT, 351
şādık (~ şadık) Ar. Sâdık, doğru, sadâkatli. GT, 351; İçten

bağlılığı olan. İM, 585; Doğru olan, Allah'ın sevgisini kazanan. MS, 140; **şadık** Doğru, gerçek, bağlılığı ve sadakati olan. KF, 174
şādır Ar. Çıkan, sâdır. GT, 351
ş. bol- Vukua gelmek. GT, 351
Şadır İmam Sa'īd Lakabı "bürhanü'l-eyimme" olan büyük fakih. KFT, 1053
Sa'dī Sâdi, Gülistan'ın müellifi, büyük İran edîbi. GT, 351
şadr Ar. Baş köşe. GT, 351; (Bir şeyin) önü; yan tarafı. MG, 232
Şadr-ı sehīd Asıl adı Ömer. KFT, 1053
Şadru'l-islām Ebu'l Yusur Muhammed Pezdevî'nin künyesi. KFT, 1053
sa'f ? BV, 268
saf I Sav, darbimesel. İH, 38
şaf II Ar. Sıra, dizi, saf. GT, 351; Dizi, sıra. KE, 268; KF, 174; Namazda durulan saf. KFT, 1053
ş. bol- Dizilmek. KE, 268
ş. kıl- Dizmek. KE, 268
şafā Ar. Gönül şenliği, zevk, safâ. GT, 351; Gönül rahatlığı, sakinlik, eğlence. KE, 268
ş. kılış- Karşılıklı rahatlamak. KE, 268
safar ay Ar.T. Ay takviminin ikinci ayı, sefer ayı. CCI, 500
safar Ar. Sefer, yolculuk. CCI, 500; GT, 351; Yolculuk. İM, 585
şafāyih Ar. Madeni levhalar. İM, 585
sa'fe Bir hastalık adı. BV, 268
Safed Kasaba adı. TZ, 231
şafen Ar. Husye kabı. BV, 269
sāfer Ar. Yolculuk. İM, 585

şaff Ar. Sıra, dizi. İM, 585
şāfī Ar. Safi. BV, 269; Katıksız, duru. HOA, 261; Saf, temiz, pak. İM, 585; Duru, temiz, katıksız, saf. KE, 268
ş. bol- Katıksız bolmak. KE, 268
ş. kıl- Durultmak. KE, 268
şafrā Ar. Safra. İM, 585; Öddeki sarı sıvı. KF, 174
safu- Soğumak. İM, 585
safuḫluk Soğukluk. İM, 585
sağ el Bugünkü manasında. Kİ, 85
şag I Gerçek. TA, 134
sağ II (~ sağ) Sağ (solun zıddı). GT, 351; MG, 232; Sağlam, sağ taraf. HOA, 261; Sağ taraf. KFT, 1053; Sağ, sağ taraf. KF, 174; MS, 140; Ø Kİ, 85; **şag** Sağ taraf. KFT, 1053; Sağ, sağ taraf. MS, 140 *bk. sol*
sağ III (~ sağ) Sağ. BV, 269; Sıhhatte, sıhhatli. İM, 585; MG, 233; Sağ, sağlam, diri. KE, 268; Salim, sağlam, afiyette olmak. Kİ, 84; Sağlam. TA, 134; **şag** Sağ, hasta olmayan. KK, 121
s. bol- İyileşmek. GT, 351; Sağlam, sıhhatli. İM, 585
şag kol Sağ taraf. DM, 102
sağ- (~ sag-) Sağmak. İM, 586; KFT, 1054; Kİ, 85; Sağmak, süt sağmak. KE, 268; **sag-** Sağmak. TZ, 231
sağa- Övmek, ölünün arkasından ağıt yakmak. KE, 268
ölügge s.- Ağıt yakmak, ağlayıp inlemek. KE, 268
sağa Sana. KK, 121
sagak (~ şağak) Çene. CCI, 500; **şağak** TA, 134
sağal- İyileşmek. KFT, 1054

sağam Serap. TA, 134
şagan- (~ sağan-) Düşünmek. KK, 121; **sağan-** Ø Kİ, 85 *bk. san-*
sağan Ok demiri. Kİ, 85
sağangaş Doğan kuşu. BM, 509 *bk. çoğan*
sağasğan Ø Kİ, 85 *bk. saḫasğan*
sağaş Sayı. KF, 174
sağav Ø BV, 269 *bk. hunān*
şagāyır Ar. Küçükler. KFT, 1054
şagda Sağ taraf. BM, 509
sağıl- Sağılmak, süt sağılmak. KE, 268
sağılmış süt Bugünkü manasında. Kİ, 85
sagım Susuz kalmış kimsenin uzaktan görerek su sandığı ılgın, serâp. TZ, 231
şagın- (~ sağın- ~ sagın-) Sanmak, zannetmek. BM, 509; Sanmak, zannetmek, düşünmek. KK, 121; **sağın-** Düşünmek. BV, 269; MG, 233; Düşünmek, sanmak, hesaplamak, mütalaa ve tasavvur etmek, teemmül. GT, 351; Düşünmek, sanmak. HOA, 261; Zannetmek, düşünmek. KFT, 1054; **sagın-** Düşünmek. CCI, 500; Düşünmek, hatırlamak; zannetmek, sanmak. CCII, 658
şagın Yabanî geyik. TA, 134
saginç (~ sağınç) Düşünce, fikir. CCI, 500; CCII, 658; **sağınç** Emel, umu. İH, 38; Emel, istek, arzu, endişe. KFT, 1054
sagındır- Öğüt vermek, uyarmak, ihtar etmek. CCI, 500
sagındırmak Öğüt, nasihat, uyarı, ihtar. CCI, 500
sagınmak Düşünce. CCI, 500

şagır (~ **sağır** ~ **sagır**) Sağır. BM, 509; HOA, 261; **sağır** Sağır, duymayan. KE, 268; Bugünkü manasında. Kİ, 85; **sagır** Sağır. TZ, 231
bk. sızgı
s. bol- Duymamak. KE, 268
s. kıl- Sağır etmek. KE, 268
şagırçuk Sığırçık. BM, 509
sagış I Düşünce, niyet. CCII, 658; Düşünce, teemmül. GT, 351
s. ét- Niyetlenmek, niyet etmek. CCII, 658
sagış II (~ **şagış**) Sayı. BM, 506; Hesap. GT, 351; Sayı, adet, miktar. KFT, 1054; Hesap, sayış. Kİ, 85; **şagış** Sayı, adet. DM, 102; Sayma, hesap. TA, 134
ş. et- Saymak, hesap etmek. BM, 509
sagışa- Düşünmek, niyet etmek. CCII, 658
sagışla- I Düşünmek, niyet etmek. CCII, 658
şagışla- II (~ **sagışla-**) Saymak. DM, 102; Saymak, hesap etmek. TA, 134; **sagışla-** Hesaplamak. KK, 121;
sagıt I At koşum takımı. CCI, 500
sagıt II (~ **sağıt**) Silah. CCI, 500; Silah, silah olarak kullanılan aletler. CCII, 658; **sağıt** Zırh. MG, 233
sagıtlan- Silahlanmak. CCI, 500
sağız Sakız. İM, 586
şagızğan Saksagan. TA, 134
sağlıg Sağlık, esenlik. İM, 586
sağlık bile Sağlıkla, akli başında olarak. CCI, 500
sağlık I (~ **sağlık**) Koyun. Kİ, 85; **sağlık** Sağlıklı koyun ve keçi. TA, 134

sağlık II (~ **sağlık**) Sıhhat, sağlık. CCI, 500; Sağlık, esenlik, afiyet. TZ, 231; **sağlık** Sağ olmak. GT, 351; Sağlık, esenlik. İM, 586; Dirilik. KFT, 1054; Sağlık, selametlik. Kİ, 85
şagmal (~ **sağmal**) Sağmal koyun. BM, 509; **sağmal** Sağmak için ayrılan koyun. Kİ, 85
sagr Ar. Geçit, sınır. İM, 586
sagrak (~ **sağrak**) Emziksiz uzun boğazlı su kabı. İH, 38; Kase. Kİ, 85; **sağrak** Bardak, kadeh. KE, 268; Kâse. Kİ, 85
şagrı (~ **sağrı** ~ **sagri**) Sağrı, memeli hayvanlarda bel ile kuyruk arasındaki dolgun ve yuvarlakça bölüm. BM, 509; Sağrı. TA, 134; **sağrı** Sağrı. BV, 269; Atın kaba etleri üstü. İH, 38; Atın arka ayağının üstüne gelen yuvarlak yer. Kİ, 85; Atın arka ayağının üstü. MG, 233; **sagri** Hayvan postu, deri. CCI, 500; Sağrı. TZ, 231
sağrı Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 233
sagsagan I Kıvrılmış olan yılan. TZ, 231
sağsağan II (~ **sagsagan**) Saksagan. BM, 506; **sagsagan** TZ, 231
sağısı Saksı, topraktan yapılan eşya. İH, 38
sagsız (~ **şagsız**) Sağlıksız, hasta. CCI, 501; **şagsız** Hasta[dır]. KK, 121
sağsuz Hasta. KFT, 1054
sağsuzluk Hastalık. KFT, 1054
sağtuç Zevcin düğününde adamlara hizmet eden, refik. Kİ, 85

saġu Ağıt. KFT, 1054
saġum Serap. İM, 586
saġyaġ Sadeyaġ, yani sütün çıkan yaġ. Kİ, 85
saġā Cömertlik. GT, 351
şaġābe Ar. Sahābe. BV, 269; HOA, 261; Hz. Muhammed'i görmüş ve kendilerinin sohbetinde bulunmuş olan kimse. İM, 586; Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş kimseler. KF, 174
şaġābī Ar. Sağlığında peygamberi gören ve ona iman eden müslümanlar. KFT, 1054
saġav Moğ. Peltek konuşan, pepe, kekeme. CCII, 658
saġāvet Ar. Cömertlik, eli açıklık. GT, 351; Cömertlik. MG, 233
şaġāyīf Ar. Sahifeler. İM, 586
Saġbān-ı Vāyil Çok güzel konuşması ile meşhur bir Arap hatibi. GT, 351
şaġbihi Ar. Dostu. HOA, 261
şaġĥ Ar. Doğru, yanlışsız. İM, 586
şaġĥat Ar. Toynak ortasının geniş olması. BV, 269
saġī Ar. Cömert, eli açık. GT, 351
şaġhib Ar. Sahip. BV, 269; MG, 233; Sāhip, hāiz. GT, 352; Sahabe. İM, 586
ş.-i 'özr Özür sahibi. İM, 586
ş.-i meclis Oturum idarecisi. KFT, 1054
şaġhibe Ar. Kadın sahabe. İM, 586
şaġīfe Ar. Sayfa. İM, 586
şaġih Ar. Sahih. BV, 269; Doğru. HOA, 261; Gerçek, doğru. İM, 586; KF, 175; MG, 233; Sıhhatli, sağlıklı, güvenilir. KFT, 1054; Gerçek, kusursuz. MS, 140

ş. ol- Doğru olmak, kusursuz olmak. MS, 140
ş. ol- Doğru olmak, sahih olmak. KF, 175
ş. eyle- Doğru yapmak. KF, 175
şaġiharak Ar.T. En sahih. KFT, 1054
şaġihıraq Ar.T. Ø KFT, 1054 bk.
şaġiharak
şaġihlik Ar.T. Sıhhat. KFT, 1054
sāhir Ar. Büyücü. İM, 586; Sihirbaz. KFT, 1054
saġkeşt Bitki adı. BV, 269
saġla- Beklemek. CCII, 658
şaġn I Ar. Avlu. GT, 352
şaġn II Ar. Kase, çanak. GT, 352
şaġn III Ar. Kırma. BV, 269
şaġra I Ar. Eğer konulan yer. BV, 269
şaġrā II Ar. Çöl, kır, sahra. GT, 352; Kır, sahra. MG, 233
saġt Uyanık, dikkatli, tedbirli (kimse). CCII, 659
saġtiyan (~ saġtiyān) Far. İşlenmiş ve cilalanmış deri. CCI, 501; **saġtiyān** Deriden yapılmış yaygı. DM, 102
saġūr Ar. Oruçlu kimsenin gece vakti yediği yemek, sahur. KF, 175
s. yi- Sahur yemeğini yemek. KF, 175
sa'ıy Çalışma. KFT, 1055
sa'id Ar. Uğurlu, mübârek. KF, 175
sāķ Ar. Baldır, incik. KF, 175
saķ- Övmek, ölünün arkasından ağıt yakmak. KE, 268
ölügge s.- Ölünün arkasından ağlayıp inlemek. KE, 268
saka I Saka kuşu. CCI, 501
saķā II Ar. Su taşıyan kişi. KFT, 1055
sakak Çene altı. İH, 38

şakal (~ **sakal** ~ **saşal**) Sakal. BM, 509; DM, 102; KF, 175; KK, 121; TA, 134; **sakal** CCI, 501; TZ, 231; **saşal** DM, 102; GT, 352; HOA, 261; İM, 586; KFT, 1055; MS, 140; Sakal, yüzdeki kıl. KE, 268; Bugünkü manasında. Kİ, 87

s. çıkar- Sakalı büyümek, sakallı olmak. KE, 268

s. öndür- Sakal uzatmak. KE, 268

sakal yülüvçi Berber. CCI, 501

şakalduruk Boyunluk, şal, atkı, fular. BM, 509

şakaleyn Ar. İnsan ve cin. BV, 269

şakālīk Ar.T. Suculuk. KFT, 1055

sakallı balta Teber. TZ, 231

şakallı Sakallı. KK, 121

şakallu (~ **şakallu**) Sakallı. DM, 102; **şakallu** TA, 134

şakalsız (~ **şakalsız** ~ **sakalsız**) Bıyığı sakalı çıkmayan erkek, köse. BM, 510; Sakalı olmayan. KK, 121; Sakalsız. TA, 134; **şakalsız** DM, 102; Kİ, 87; **sakalsız** Sakalsız, yalabık. TZ, 231

şakamunya Ar. Bitki adı. BV, 269

sakandurukla- (Atı) yularlamak, ipi sakağı altından geçirmek. İH, 38

şakar I (~ **sakar**) Atın alnındaki aklık. İH, 38; Alnında beyaz olan at. Kİ, 87; **sakar** Alnında bir parça aklık olan at. TZ, 231;

şakar II Ar. Cehennem. GT, 352

şakasgan Saksagan. Kİ, 87 *bk. saşasgan*

sakav Moğ. Kekeme. TZ, 231

şakavtar Ar. Bitki adı. BV, 269

şakbar barmaş Şehadet parmağı. BM, 510

saşçı Bekleyen, bekçi, nöbetçi. KE, 268

s. bol- Beklemek. KE, 268

saşçılı yol Bekçisi, karakolu, menzilcisi vesairesi olan emin yol. İH, 38

saşçılık Bekçilik, nöbetçilik. KE, 268

s. kıl- Bekçilik yapmak. KE, 268

sakf Ar. Tavan, çatı. İM, 586

sākīd Düşük, düşmüş. KFT, 1055

saşıf Çatı, dam, tavan. KFT, 1055

saşıl-da- (Soğuktan) titremek, sakır sakır titremek. İH, 38

saşın- I Düşünmek. BV, 269; Düşünmek, sanmak, zannetmek. GT, 352; Sanmak, zannetmek. İM, 586; Hatırlamak, düşünmek, hayal etmek. KE, 268

sakın- II Gizlenmek. TZ, 231

saşın- III Sakınmak, çekinmek. İM, 586; Sakınmak, kaçınmak, çekinmek. KE, 268; Sakınmak, korunmak. KF, 175; MG, 234; Sakınmak, kaçınmak. TA, 134

saşın Sakın! DM, 102

saşınuk Sakınan, çekinen, takva sahibi, Allah'tan korkan. KE, 268

saşınukluk Sakınma, takva, Allah'tan korkma. KE, 268

saşış Düşünce, kaygı (hesap). GT, 352; Hesap, sayma. KE, 268

s. kılış- Hesaplaşmak, sayışmak. KE, 268

saşışla- Hesaplamak. GT, 352

sākīt (~ **sākīt**) Ar. Düşen, düşmüş. İM, 586; Düşen, değer

kaybeden. KF, 175; **sākıt** Sakıt, düşmüş. KFT, 1055
s. ol- Düşmek, değer kaybetmek. KF, 175
sakıyye (~ sakıye) Ar. Su kanalı. İM, 586; **sakıye** Su dolabı, su içmede kullanılan nesne. KF, 175
sakız (~ saķız) Sakız. CCI, 501; **saķız** DM, 102; İH, 38; İM, 586; KF, 175; TA, 134; Sakız, çiğnenen reçine. KE, 268
sākī Ar. Sâki. GT, 352
sakīm Ar. Hasta. GT, 352
sākin I Ar. Bir yerde oturma. İM, 586; Oturma, yerleşme. KF, 175
s. ol- Yerleşmek, oturmak. KF, 175
sākin II Ar. Okçuluk terimi, ıtlāk türü. HOA, 261
sākin III Ar. Sâkin. BV, 270; GT, 352; HOA, 261; MG, 234; Rahat, huzur içinde bulunma. İM, 586; Sakin, suskun, durgun. KFT, 1055
sākinlik Ar.T. Gönül rahatlığı. İM, 586
sākıt I Ar. Düşmüş. BV, 270
sākıt II (~ sākit) Ar. Susan. GT, 352; **sākit** Susan, sessiz olan. KF, 175
s. bol- Susmak. GT, 352
s. ol- Susmak, sessiz olmak. KF, 175
şakla- (~ saķla- ~ sakla-) Korumak, saklamak. BM, 510; **saķla-** Saklamak. BV, 270; KFT, 1055; Saklamak, gözetmek, kollamak. GT, 352; Muhafaza etmek. HOA, 261; Korumak, gözetmek; muhafaza etmek; haramdan çekinmek;

ihlikar yapmak, saklamak; himaye etmek. İM, 586; Saklamak, korumak, gizlemek, gözetmek, sakınmak. KE, 268; Korumak. KF, 175; Muhafaza etmek, beklemek, gizletmek. Kİ, 87; Saklamak, korumak, sakınmak. KK, 121; Saklamak, korumak. MG, 234; TA, 134; Saklamak, muhafaza etmek; devam etmek, terk etmemek, saklamak, muhafaza etmek (Arapça ifadeye göre). MS, 140; **sakla-** Saklamak, korumak. CCI, 501; Gizlemek. TZ, 231
tünle s.ķan Gece bekçisi. KE, 268
saklağ Doğrusu *sufلاغ* ki **suvلاغ** sulak, suvat yani davar sulayacak pınar, çevlik, havuz, gölcük. İH, 38
saklamak (~ saķlamak) Saklama, koruma. CCI, 501; **saķlamak** Saklamak, korumak. KE, 268
s. tile- Korunmak istemek. KE, 268
saklan- (~ saklan-) Saklanmak. BV, 270; KFT, 1055; Saklanmak, gizlenmek, korunmak. GT, 352; Gizlenmek. HOA, 261; Çekinmek; korunmak, muhafaza edilmek; uzak durmak, korunmak. İM, 586-587; Çekinmek, korunmak, korkmak. KE, 268; Korunmak. KF, 175; Saklanmak, korunmak. MG, 234; **saklan-** Korunmak, kaçınmak, sakınmak. CCI, 501; Gizlenmek. TZ, 231
saklanmak Saklanmak. KFT, 1055

saklaş- Gözetmek, dikkat etmek. KF, 175; Korumak, saklamak. MS, 153

saklat- Haramdan kaçındırmak. İM, 587

saklavçı Muhafız, yol bekçisi. İH, 38

saklayıcı Koruyucu, koruyan. KF, 175; Koruyucu. KFT, 1055; Muhafaza eden, koruyan. MS, 140

saklayıcı Koruyucu, saklayıcı. KFT, 1055

sakra- (Saksağan gibi kuşlar) ötmek. İH, 38

saksağan Saksağan. İH, 38

saksı (~ saksı) Saksı, çanak. DM, 102; saksı Saksı. TZ, 231

saksıkan Saksağan. İM, 587

saksızlık Hastalık, sağlıksızlık. CCI, 501

sakuk Ø BV, 270

sakurga (~ sakurga) Sakırğa, hayvanlarda hasıl olup kanını emen hayvan. Kİ, 87; sakurga Kene, yavısı, sakırğa. TZ, 231

sal Büyük çaylarda üstünde gidilen çatma ağaçlardan yapılmış nakil vasıtası. İH, 38; Su üzerindeki sal. Kİ, 85

sal- I Ağırlığını anlamak için uzatmak, sarkıtmak. İH, 39

şal- II (~ sal-) Göndermek. BM, 510; Salmak, çevirmek; götürmek. HOA, 261; Atmak, bırakmak. KK, 121; sal- Salmak. BV, 270; Bırakmak, atmak. CCII, 659; Salmak, bırakmak, göndermek. GT, 352; Bırakmak, salmak. İM, 587; KE, 268; Koyuvermek, irsal etmek. Kİ, 85; Salmak, uzatmak; koymak. MG, 234; Salmak, akıtmak. MS,

140; Salmak, atmak, bırakmak. TZ, 232

şalâbet Ar. Sağlamlık, sertlik. GT, 352

salaça Devenin üzerine koyup seyahate çıkanların bindikleri beşik; Şeyh Fahreddi'nin dediğine göre ölü taşıyacak tahta. Kİ, 85

şalâh Ar. İyilik, rahatlık, barış. GT, 352; Rahatlık, barış. İM, 587; Düzeltme, iyileşme. KE, 269; Huzur. KFT, 1055

ş.ka dön- İş iyileşmeye başlamak. KE, 269

salam I (~ şalam) Sl. Saman. CCI, 501; şalam TA, 134

salam II Ar. Selam. CCI, 501

s. bër- Selam vermek. CCI, 501

salama Zift. TZ, 232

salâmat Kurtulma, selamete çıkma. İM, 587

salamatlık birle Sağlıklı bir şekilde, sağlıklıla. CCI, 501

salamatlık (~ salâmatlık) Ar.T. Selametlik, sağlık. CCI, 501; salâmatlık Selametlik, eminlik. İM, 587

salamçak At eğrinin girvesinde olan kayış. Kİ, 85

salât Ar. Namaz. KF, 175

s.-ı evvâbîn Evvâbîn namazı, akşam namazından sonra kılınan nafîle namazı. KF, 175

şalavât Ar. Hz. Muhammed'e edilen dualar. İM, 587; KF, 175; MS, 140

ş. ketür- Salavât getirmek. KF, 175

ş. vir- Salavât vermek. KF, 175; Salavat getirmek. MS, 140

şalavâtullâhi ‘aleyhi ve selâmehu
Ar. Hz. Peygamber
zikredilince söylenen
hürmet ibâresi. GT, 353

şalavâtullâhi Ar. Allah'ın selamı.
HOA, 261

salban Başa sarılan sarık. TZ, 232

şalça Tahtırevan. BM, 510

saldıra- Hışkırdamak. TZ, 232

salg Lat. Adaçayı. CCI, 501

salı nesne Ele alıp yukarı
kaldırmak veya aşağı
sarkıtmak suretiyle ağırlığı
tahmin olunan nesne ki *el*
tartısı tabir olunur. İH, 39

şalıber- Salıvermek, bırakmak.
TA, 135

şālîh Ar. Dinin emrettiği şeylere
uygun harekette bulunan,
uygun, elverişli. KF, 175;
Tanrı ve kul hukukunu
yerine getiren kişi. KFT,
1055

ş. ol- Uygun olmak,
elverişli olmak. KF, 175

şālîhlîk Salihlik, doğruluk. KF,
175; Salihlik. KFT, 1055

salık Salınmış. BV, 270

salın- (~ **şalın-**) Salınmak. BV,
271; CCII, 659; TZ, 232;
İki tarafa salınarak
yürümek, güvenerek
yürümek; iftiharla, azamet
satarak, mağrurane
yürümek; iki tarafa
eğilmek, gerilmek,
sallanmak, sarkmak. İH,
39; Hapse atılmak; saçın
kıvrık olmayıp sarkması.
İM, 587; Salınmak, kibirle
yürümek. KE, 269;
Koyuverilmek, irsal
edilmek. Kİ, 86;
Bırakılmak. MG, 235;
şalın- Salınmak. HOA,
261; KK, 121

s.a s.a yüri- çalım satarak,
kibirlenerek yürümek. İM,
587

salınan- Salınmak. TZ, 232

salıncak (~ **salıncak**) Salıncak.
İH, 38; **salıncak** Kİ, 86

salındır- Salındırmak, sarkıtmak.
BV, 271; Sarkıtmak;
başını eğmek. İM, 587

salındur- Salmak, bırakmak. İM,
587

salıver- Salıvermek, bırakmak,
koyvermek. İH, 39

salīb Ar. Haç. BV, 271

şālîh I Ar. Yarar, uygun, dini
emirlerini yerine getiren,
âbit, sâlih. GT, 353; Dinin
emrettiği şeylere uygun
harekette bulunan; iyi,
uygun, yakışır. İM, 587;
Yarar, elverişli. MG, 235;
Dinin buyruklarına uygun
harekette bulunan. MS,
140

şālîh II Ar. Salih peygamber. GT,
353

sālîm I Ar. Noksansız, eksiksiz.
İM, 587

sālîm II Ar. Salim. BV, 270;
Emin, selâmetle, sālîm.
GT, 353; Selamette olan.
KFT, 1056; Emin, sālîm.
MG, 235

sālîmlîk Ar.T. Korkusuzluk,
eminlik. İM, 587

salķ Ø BV, 271

şalkım (~ **salkım**) Salkım. DM,
102; **salkım** TZ, 232

salkum (~ **salķum** ~ **şalkum**)
Üzüm salkımı, salkım.
CCII, 659; **salķum** Salkım.
KE, 269; Üzüm salkımı.
Kİ, 86; TA, 135; **şalkum**
Ø DM, 102 *krş.* **şalkım**

salkun Moğ. Serinlik, esinti,
hava. CCI, 501; Hava.
CCII, 659

şalla'llāhu 'aleyhi ve selleme Hz. Peygamber zikredilince söylenen hürmet ibâresi. MG, 235

salma Başı boş, kayıtsız. İH, 39; Salınmış, sarkıtılmış. İM, 587

salmağ Oyun, eğlence. İM, 587

şaln- Salınmak. HOA, 261

Salomon Kral Davud'un oğlu, 3. İsrail kralı Hz. Süleyman. CCII, 659

salp Sarkmış, sarkık. CCII, 659

salţanat Ar. Hükümdarlık, saltanat. GT, 353; MG, 235

sālūs Far. Riyâkâr. GT, 353

saluslan- Far.T. Kendini salih, zahit, büyük adam göstermek. İH, 39

salyar Ağızdan akan yapışık salya. İH, 39

salyaz Salya. TZ, 232

şama' Bitki adı. BV, 271

şamağ Bitki adı. BV, 271

samala Sl. Zift. CCI, 501; Kİ, 86

saman (~ **şaman**) Saman. BV, 271; İM, 587; KFT, 1056; TA, 135; TZ, 232; **şaman** DM, 103

samanlu Samanlı. KFT, 1056

samas- Israr etmek, aksilik etmek. Kİ, 86

samasan- Ø Kİ, 86 *krş.* **samsan-**

samasna- Ø Kİ, 86 *krş.* **samasan-**

şamğalı Sağımlı koyun ve keçi. TA, 135

şamit Ar. Susma, konuşmama. KF, 175

şamt oruçi Oruçlu iken yememe, içmemenin yanında konuşmama. İM, 587

şamla Katran. BM, 510

samparı Zemheri. İH, 39

samra- Samur samur etmek, homurdanmak, ağzı içinden anlaşılmaz söz

söylemek (ağır hastalar yapar). İH, 39

samsan- Israr etmek. Kİ, 86

şan- I (~ **san-**) Saymak. Kİ, 86; **san-** MG, 235 *bk.* **sağan-**

san- II Zannetmek, sanmak. İM, 587; KF, 175; Zannetmek. Kİ, 86

san I Kaide ve usul, adet, meslek; hal, gidiş, huy; onunla anılır. İH, 36

san II Sayı. CCI, 501; İM, 587; KE, 269; MG, 235; Ø BV, 271

s.inca **tururlar** Sayısındadır. KE, 269

şan'at Ar. Hüner. MG, 235

sana- I Olarak kabul etmek, zannetmek, düşünmek. KE, 269

sana- II (~ **şana-**) Saymak, hesaplamak. CCI, 502; KE, 269; Saymak. İM, 587; KFT, 1056; Kİ, 86; MG, 235; TZ, 232; **şana-** TA, 135

saña Sana. BM, 506; CCI, 502; CCII, 659; GT, 355; HOA, 261; İM, 587; KE, 269; MS, 140; Sana (Sen zamirinin yönelme hali). KF, 176 *bk.* **sen**

şanā'at Ar. Sanat, hüner. GT, 353; Zenaat. HOA, 261; KFT, 1056; Hüner. MG, 235

sanal- Sayılmak. İM, 587; KFT, 1056

şanam Put. İM, 587

şanamağ Sayı. TA, 135

sanan- Sayılmak. İM, 587

sanar Küfûv, denkdaş, Konya'da *sınar* deriz. İH, 39

sanar takta Hesap yapmaya yarayan tahta, hesap tahtası. CCI, 502

şanavber Ar. Bitki adı. BV, 271; Sevgilinin boyuna teşbih

- edilen çam fıstığı ağacı. GT, 353
- sanc-** Saplamak. HOA, 261
- sancağ** Alay bayrağı. KF, 176
- sancı** Mızrak saplanır gibi karına saplanan bir ağrı. İH, 39
- sanç-** (~ **şaңç-**) Saplamak. BV, 271; Delmek, delip geçmek. CCI, 502; CCII, 659; Batırmak, saplamak, geçirmek. GT, 353; Süngü gibi şeyleri saplamak. İH, 39; Karnı yarmak; bastonla vurmak; hayvanı yürütmek için dürtmek. İM, 587; Batırmak, vurmak, dürtmek. KE, 269; Bugünkü manasında. Kİ, 86; Batırmak, saplamak. MG, 235; Sançmak. TZ, 232; **şaңç-** Saplamak. BM, 510; KK, 121; Vurmak, dürtmek. TA, 135
- şaңcağ I** Kova. BM, 510
- şaңcağ II** Ökçe, topuğun arka bölümü. BM, 510
- Sançar** Sancar (özel ad). DM, 103; TA, 135
- sançı** Sancı. TZ, 232
- sançıç** Sancışma. TZ, 232
- şaңcık** Kova. DM, 103
- sançıl-** Dürtülmek. İM, 587; Sançılmak, vurulmak. MG, 236
- sançış-** Dürtüşmek. KFT, 1056; Vuruşmak, sançışmak. MG, 237
- şaңcış** (~ **sancış**) Kılıç vb. silahlarla karşılıklı olarak saplamak. BM, 510; Savaş. TA, 135; **sancış** Savaş, muharebe. CCI, 502; Vuruş, batırış. KFT, 1056; Sancış, vuruş. MG, 237
- şaңcuğ** Ø DM, 103 *krş.* **şaңcık**
- şandal** Ar. Sandal ağacı. İM, 587; Bugünkü manasında. Kİ, 86
- sandıra-** *Moğ.* Paniklemek, şaşırmaq, saçmalamak. CCII, 659
- şandūk** Ar. Sanduka. GT, 353; Sandık. KFT, 1056
- şanem** Ar. Put. GT, 353
- sağır** Ø Kİ, 86 *bk.* **sağır**
- sağgrav** Sağır. TZ, 232
- sağsar** Sansar. TZ, 232
- sanıç-** Batırmak, sançmak. KFT, 1056
- sanıl-** Bir yere takılmak. İM, 588
- sanır** Havadaki burçlar ki yıldızların sınırını gösterir. İH, 39
- sanır** Sınır, senir; dağın ucu, burnu, çıkıntısı, sarp yeri. İH, 39
- şāni'** Ar. Yaratıcı. İM, 588
- sanki** Gûya, faraza, tatalım ki. İH, 39
- sanķu** Aptal kimse. Kİ, 86
- sanķula-** Aptallaşmak. Kİ, 86
- sanla-** Kuş, hayvan pislemek. İH, 39
- sanmış** Sayılmış. TZ, 232
- sansar** Sansar. İH, 39; TZ, 232
- sansız** Sayısız. CCII, 659; GT, 353
- şaңşış** Vurma, kavga etme. DM, 103
- saşlı** Damgalı. TZ, 232
- şanu** Sayısız. MS, 140
- sanzagan** Kıvrılmış olan yılan. TZ, 232
- sap-** Ayrılmak, sapmak. CCII, 659; Sapmak, sağa sola saparak yürümek. KE, 269; Salına salına yürümek. Kİ, 86
- s.a s.a yöri-** Sağa sola saparak yürümek. KE, 269
- şap I** Hayvanları çekmek için kullanılan ip. BM, 510

şap II (~ **sap**) Kabza, sap. BM, 510; Sap. TA, 135; **sap** GT, 353; MG, 237; TZ, 232; Bıçak sapı. Kİ, 86
sap- I İğneye iplik takmak. KE, 269
şap- II Sapmak. KFT, 1056
sapan İçinde taş atılan kadim harp âleti. İH, 39; Saban. TZ, 232
s. taşı Sapanda atılan taş. İH, 39
sapan- Saban sürmek, ekmek. TZ, 232
sapanla- Saban sürmek, ekmek. TZ, 232
sapçağ Süt konulan kap. İM, 588; Bakır kulplu kova. Kİ, 86
sapraş- Ayrılmak, ayrışmak. Kİ, 86
sapsarı (~ **şapşarı**) Sapsarı. BV, 271; Bugünkü manasında. Kİ, 86; **şapşarı** Sapsarı. DM, 103
şapşaru Sapsarı. BM, 510; TA, 135
sapsavuk Çok soğuk. Kİ, 86
saptur- Saptırmak. Kİ, 86
sar I Doğan kuşu; akbaba. CCI, 502
sar II Zar, yumurtanın iç ince kapuğu. İH, 39
sar- I Bükmek, dolamak. Kİ, 87
şar- II Sarık vb. sarmak. TA, 135
sar- III Sarmak, sarmalamak. İM, 588; Sarmak, bağlamak, örtmek. KE, 269; Sarmak, örtmek. KF, 176; Sarmak. KFT, 1056; Sarmak, yaymak. Kİ, 87; Sarmak, dolamak. TZ, 232
sar taban Nilde bulunan iyi cins bir balık. TZ, 233
saraça Hayvanın zekası ve sür'atli hareketi. Kİ, 87
saraf Ar. Sarraf. CCI, 502
saraguç Sorguç, çelenk. İH, 39
saramsak Sarımsak. KK, 121

saran- Sarık sarınmak. TZ, 233
sarana Sopa, değnek. TZ, 233
sarañcika Çekirge. TZ, 233
şarar- (~ **sarar-**) Sararmak. HOA, 261; Sararmak, rengi sarıya dönmek. MS, 153; **sarar-** Sararmak. TZ, 233
şarať Bir çeşit ot. BM, 510
saray I (~ **sarāy**) *Far.* Ev. BM, 506; Saray. CCI, 502; Saray, köşk. TZ, 233; **sarāy** Saray, konak. GT, 353; Saray. İM, 588; Saray, ev, bina. KE, 269; Ev, saray. TA, 135 *bk. év*
saray II Üstü tamamen veya kısmen örtülü hayvan barınağı. CCII, 659
Sarāyī Müellifin lakâbı. GT, 353
sarban *Far.* Sarık. BM, 506; Kİ, 87 *bk. tatar; dastar; çalma; dulbend; ŭlbend*
sarça *Far.* Kâse, kadeh. DM, 103
şarf Ar. Harcama, sarf. GT, 353; Harcama. İM, 588; Harcama, masraf etme. KF, 176; Kullanma, sarf etme. MG, 237
ş. eyle- Harcamak. KF, 176
ş. ol- Harcanmak. KF, 176
sargar- (~ **sargar-**) Sararmak. KE, 269; **sargar-** TZ, 233
sarĥut Fazla, artık, artakalan; hediye. CCII, 659
sarĥut- Sızdırmak, suyunu akıtmak. CCII, 659
şarı erük Kayısı. DM, 103
sarı I Karşı. CCI, 502; Karşı, doğru. CCII, 660; Yön, taraf. MG, 237
sarı II Safra. CCI, 502
sarı III (~ **şarı**) Sarı. BV, 271; HOA, 261; İM, 588; KF, 176; TZ, 233; Sarı (renk). CCI, 502; GT, 353; MG,

- 237; Sarı renkli, sarı. CCII, 660; Sarı renk. Kİ, 87; **şarı** Sarı. DM, 103; KK, 121 **bk. şaru**
- ş. at** Sarı at. DM, 103
- s. ağaç** Eczacılıkta kullanılan usfur çiçeği. İM, 588
- s. suf** Yaradan akan sarı su. İM, 588
- sarı IV** Şarap. Kİ, 87
- sarı irik** Sarı erik, zerdeli. TZ, 233
- şarı kavun (~ sarı kavun)** Sarı kavun. DM, 103; **sarı kavun** Kavun (sarı). Kİ, 87
- sarı kuş (~ şarı kuş)** Sandal dedikleri kuş. İH, 39; **şarı kuş** Baykuş. DM, 103
- şarı yağ** Tereyağı. DM, 103; KK, 121
- sarı yav** Sarı yağ. TZ, 233
- şarîf** Harcama, sarf etme. KFT, 1056
- sarığ** Sarı. BV, 272; İM, 588; KE, 269; Sarı (renk). MG, 237
- s. suf** Yaradan akan sarı su. İM, 588
- s. yağ** Tereyağı. İM, 588
- s. bol-** Sararmak. KE, 269
- s. kıl-** Sarartmak. KE, 269
- sarılı** Sarısı olan. TZ, 233
- sarılık** Sarılık. TZ, 233
- sarımsak (~ sarımsak)** Sarımsak. BM, 506; BV, 272; TA, 135; Bugünkü manasında. Kİ, 87; **sarımsak** Sarımsak. CCI, 502; TZ, 233
- sarın-** Sarınmak, bağlanmak. KE, 269
- sarınçga** Çekirge. İM, 588
- sarınçka (~ sarınçka ~ şarınçka)** Çekirge. CCII, 660; **sarınçka** İM, 588; **şarınçka** TA, 135
- sarınçkan** Çekirge. Kİ, 87
- sarışın** Bugünkü manasında. Kİ, 87
- şarıyışın** Sarışın. BM, 510
- şarîh** Ar. Açık, belli. İM, 588
- sark-** (~ **sark-**) Azar azar akmak, yoğurt torbasından suyu akar gibi süzülme, sızma. İH, 39; **sark-** Sarkmak. KFT, 1056; Bugünkü manasında. Kİ, 87
- sarkı-** Ø KFT, 1056 **bk. sark-**
- sarkık** Sarkık. BV, 272
- sarkıt I** Ağızdan akan salya. İM, 588
- sarkıt II** Yemek artığı. GT, 353
- sarkıt-** Süzmek. TZ, 233
- sarlan-** Sarılmak, dolana dolana sarılmak. KE, 269
- sarmak I** Sarmak, bağlamak. KE, 269
- sarmak II** Moğ. Şalgam. CCI, 502 **bk. şalgam**
- sarmaş-** İplik gibi şeyler birbirine dolaşmak. İH, 39
- sarmāya** Sermaye. İM, 588
- şarmısak** Sarımsak. DM, 103
- şarmusak** Ø DM, 103 *krş.*
- şarımşak**
- sarnaşa** Ø DM, 103 *krş.* **sarça;**
- sarşa**
- sarov** Safra. CCII, 660
- s.u kayna-** Midesi ekşimek, midesi yanmak. CCII, 660
- sarp (~ şarp)** Sert, sarp. CCII, 660; Sarp, kale, güç şey. Kİ, 87; Güç, sarp. TZ, 233; **şarp** Zor, güç. DM, 103; Sarp. TA, 135
- sarpan** Örtü, masa örtüsü. CCI, 502
- sarsıl-** Bugünkü manasında. Kİ, 87
- sarsıt-** Geri itip defetmek, kovmak. İH, 39

sarşa Ø DM, 103 *krş.* **sarça**;
sarnaşa
sart Şehirli; avam. TZ, 233
şaru I Sarı. BM, 510; HOA, 261;
 KFT, 1056; MS, 140; TA,
 135; Ø DM, 103 *krş.* **şarı**
ş. şu Yaradan akan sarı,
 pis kokulu sıvı; irin. MS,
 140
ş. yağ Tereyağı. MS, 140
ş. erük Sarı erik. TA, 135
saru II Yön, taraf. MG, 237
şaruca (~ **saruca**) Sarımtırak.
 DM, 103; **saruca** Sarıca.
 Kİ, 88
şaruişin Sarışın. KFT, 1056
şaruluğ Sarılık. HOA, 261
sarumsak Sarımsak. HOA, 261
sas Duman, sis. CCII, 660
sası- Kokmak, pis kokmak. CCI,
 502; CCII, 660; Sasımak,
 kötü kokmak. TZ, 233
şası (~ **sası**) Sası, idrar kokusu.
 BM, 510; **sası** Kokmuş,
 pis kokulu. CCII, 660;
 Fena koku, müteaffin. Kİ,
 88
sasık Sasık, kötü kokan. TZ, 233
sasıkan Saksığan. GT, 353
sasımış Kokuşmuş, pis kokmuş.
 CCI, 503
saş (~ **şaş**) Baştaki saç. TZ, 233;
şaş Ø DM, 103 *krş.* **şaç**
şaşak Yamalı ve eski elbise. TZ,
 233
şat- (~ **sat-** ~ **şaç-**) Satmak. BM,
 506; KFT, 1057; TA, 135;
sat- CCI, 503; GT, 353;
 İM, 588; KE, 269; KF,
 176; Kİ, 88; TZ, 234; **şaç-**
 KK, 121
satama Musibet, felâket, dert,
 meşakkat. İH, 39
sataş- I Değmek, dokunmak. İH,
 39
sataş- II (~ **sataş-**) Görüşmek,
 buluşmak; rastlaşmak.

BM, 506; **sataş-**
 Karşılaşmak. İM, 588;
 Karşılaşmak, rastlamak.
 KE, 269 *bk.* **satgaş-**
sataştur- Karşı karşıya getirmek,
 yüz yüze gelmelerini
 sağlamak. KE, 269
şaçdır- Sattırmak. KK, 121
sa'ter Ar. Kekik. BV, 272
satgaş- Karşılaşmak, rastlamak.
 KE, 269 *bk.* **sataş-**
satgın Satın, satın alma. KE, 269
bk. **satun**
s. al- Satın almak. KE, 269
satguç Satıcı. KE, 269
sañ Ar. Bir şeyin dış tarafı. İM,
 588
şaçı (~ **satıcı** ~ **şaçı**) Satıcı.
 DM, 104; **satıcı** Satan,
 satıcı. İM, 588; **şaçı**
 Satıcı. TA, 135
satığ Satma, satış, ticaret. KE, 269
satıl- (~ **şatıl-**) Satılmak. İM, 588;
şatıl- KFT, 1057
satılmış I Bugünkü manasında.
 Kİ, 88
Satılmış II (~ **Satılmış**) İsmi has.
 Kİ, 88; **Satılmış** Satılmış
 (özel ad). TA, 135
satın Satın (alma). GT, 353; MG,
 238
şatın al- (~ **satın al-** ~
şatın al-) Satın almak.
 DM, 104; KK, 121; **satın**
al- İM, 588; TZ, 234; **şatın**
al- Ø DM, 104 *krş.* **şatın**
al-; **şatın al-**
satış- Satış yapmak. TZ, 234
şañ Ar. Mitoloji. İM, 588
satka- Yıkıp geçmek, ezmek,
 çiğnemek. CCII, 660
kuyun s.- Kasırğa yıkıp
 geçmek. CCII, 660
satlık Satılık. TZ, 234
satmak (~ **satmak** ~ **şatmak**)
 Satış. CCI, 503; **satmak**
 Satma, satış. KE, 269;

şatmak Satmak. KFT, 1057

Satmaz Satmaz (özel ad). TA, 135

satna al- Satın almak. Kİ, 88

satov Satış, ticaret. CCII, 660

s. ét- Ticaret yapmak. CCII, 660

saṭr Ar. Satır. HOA, 261

şaṭṭın al- Satın almak. KK, 121

şaṭṭır- Sattırmak. KK, 121

şaṭṭun al- Satın almak. BM, 506

satu Satma. TZ, 234

şatuğ Satış. KFT, 1057

satuğlık Satılık. KFT, 1057

satuh Satış, ticaret, pazar, piyasa. CCI, 503

satuhçı Satıcı. CCI, 503

satuk (~ satuk) Satış, ticaret. CCI, 503; **satuk** Satış. KFT, 1057

satun Satış, ticaret, satın. CCI, 503; Satın (alma). GT, 353; Satın, satın alma. KE, 269; Satın. KFT, 1057 *bk.*

satğın

şaṭun al- (~ satun al- ~ şaṭun al-) Satın almak. BM, 510; **satun al-** CCI, 503; KE, 269; KF, 176;

şaṭun al- TA, 135

sav bol- Sağ olmak, iyi olmak. TZ, 234

sav I Dava. Kİ, 88

sav II Sağlıklı, sağlam. CCII, 660

sav- I Sağmak. TZ, 234

sav- II Yerini değiştirmek. Kİ, 88

sav sav gel- Nöbetleşe, biri bir nevbet, öbürü diğer nevbete gelmek, nevbetlerini şaşırmamak. İH, 40

şavāb Ar. Doğru, doğruluk, doğru hareket. GT, 353; Doğru. İM, 588; MG, 238; Doğru, doğruluk, dürüstlük. KE, 269

ş. kıl- Doğru yapmak. KE, 269

ş. kör- Doğru kabul etmek. KE, 269

şavāmi' Ar. Savma'a'nın çokluğu, tekkeler, (husûsî) ibadet yerleri. GT, 353

şavan keyik Yaban sığırı. BM, 510 *bk.* **keyik**

savap İyilik, ihsan. TZ, 234

savar- Savmak, savurmak. TZ, 234

şavaş (~ savaş) Savaş, cenk. BM, 510; **savaş** Mücadele, çatışma, savaş. GT, 353

ş. et- Savaşmak. BM, 510

şavaş- (~ savaş-) Savaşmak. DM, 104; TA, 135; **savaş-** Savaşmak, cenk etmek. TZ, 234

savçı I Davacı, yani davayı gören kadı. Kİ, 88

savçı II Davayı faslettiğinden dolayı peygambere de ıtlak olunmuştur. Kİ, 88

savçımız Peygamberimiz. Kİ, 88

savda Ar. İnsan mizacında olduğu kabul edilen dört öğeden biri, karasevda. CCI, 503

şavık Yumuşak. TA, 136

şavıl- Uzaklaş[tı]mak, yerini terk et[tı]mek. BM, 510

savla- Dâva etmek. TZ, 234

savlavlat- Gürültü yapmak. CCII, 660

şavlet Ar. Hücûm, saldırma. GT, 353

savluk I Dişi koyun, sağılan koyun. TZ, 234

savluk II Sağlık, esenlik, afiyet. TZ, 234

şavma'a Ar. İbadet yeri, tapınak. İM, 588

savoğ Soğuk. CCI, 503

savok Soğuk. CCI, 503

savrak Kafatası. CCII, 660

savru İşlenmiş deri. CCII, 660

savru Sağrı. TZ, 234

savsa- Kendini göstermeden sıvışmak, gece gizli sevgili yatağına girmek. İH, 40

savsar (~ **şavşar**) *Far.* Sansar. CCI, 503; İH, 40; İM, 588; **şavşar** Samur. TA, 136;

savu- I Soğumak. KE, 269

saṣu- II Yüz çevirmek, dönmek. İM, 588

şavuk (~ **savuk** ~ **saṣuk**) Soğuk. BM, 510; DM, 104; **savuk** GT, 353; TA, 136; **saṣuk** İM, 588

şavukluk I Soğuk alınlığı. BM, 510

saṣukluk II Soğukluk. İM, 588

savul- I Ses çıkarmak. Kİ, 88

şavul- II Yoldan çıkmak. TA, 136

savulçak Karın yılanı, soğulcan. TZ, 234

savun- Serinlemek, soğumak. KE, 270

saṣur- (~ **savur-**) Ekin savurmak. İM, 588; Savurmak, havaya kaldırmak. KE, 270; **savur-** Savurmak, havaya atıp dağıtmak. KE, 270

savurşuk Akıllı zayıf olan kimse. TZ, 234

saṣut- (~ **şavut-**) Soğutmak. İM, 588; TA, 136; **şavut-** KK, 121

sa'y I *Ar.* Çalışma, gayret. GT, 354; Çalışma, çabalama. HOA, 261; Çalışmak. İM, 588; Gayret, emek. KF, 176

s. eyle- Gayret etmek. KF, 176

sa'y II *Ar.* Hac'da Safa ile Merve arasında koşma. İM, 589

say I Hararet, sıcaklık. İH, 40

say II Kaypak, sırlak, mücellâ, düz, katmer katmer taşlıklılı, kaymak taşı. İH, 40

şay III (~ **say**) At yüksekliğini aşmayan su. BM, 510; **say** Sığ, derin olmayan. CCII, 660; Atın boyu kadar derinlikte olmayan su. Kİ, 88

say IV Zırh. MG, 238

şay- (~ **say-**) Saymak, bir şeyin kaç tane olduğunu öğrenmek için gözden geçirmek. BM, 510; Saymak. DM, 104; KK, 121; MS, 140; **say-** İM, 589; TZ, 234; Saymak, hesaba katmak. KF, 176

say su Duru su, sığ su. TZ, 234

say yir Bir parça toprak, arazi. İH, 40

sayaca *Far.T.* Sadece. İH, 40

şayağ (~ **şa yağ**) Tereyağı, sarı yağ. BM, 510; **şa yağ** Tereyağı. TA, 136

şayd *Ar.* Av. GT, 354; Av, avlanma. İM, 589; Av, avlama. KE, 270

ş. kıl- Avlamak. KE, 270

şayhānī *Ar.* Medine'de yetişen bir cins hurma. İM, 589

sa'yı Ø KFT, 1057 *bk.* **sa'ıy**

şayfī *Ar.* Yazlık, yaz ürünleri. KFT, 1057

sayık- (Yer) ısınmak. İH, 40

sayıkla- (Uyuyan adam yahut hasta) abuk sabuk söylemek. İH, 40

sayıl- Addedilmek, sayılmak. GT, 354

sāyib *Ar.* Bir yerle ilişkisi olmayan, başı boş. İM, 589

sāyil *Ar.* Dilenci. GT, 354; Dilenci, soran. KF, 176

şaykal (~ **saykal**) *Ar.* Cilâ, yaldız. GT, 354; **saykal** Say yapan, cilâlayan nesne. İH, 40

saykalla- *Ar.T.* Cilâlamak. İH, 40

sayla- Temizlemek, sağalmak. TZ, 234

şaymak Sayı, adet. DM, 104
saymış Sayılmış. TZ, 234
sayra- Ötmek, şakımak. GT, 354;
 Kuş ötmek. TZ, 234
sayrac Bülbül. İH, 33
şayrafı Ar. Sarraf. İM, 589
şayram Beyaz kayış. BM, 510 *bk.*
taşma
sayraş- (Kuşlar) ötmek. İH, 33
sayrı Hasta. İH, 40; Zayıf, hasta.
 TZ, 234
s. bol- Arıklamak,
 zayıflamak. TZ, 234
sayrılan- Hastalanmak. TZ, 234
sayru Hasta. KE, 270
sayruluk Hastalık. KE, 270
şayyad Ar. Avcı. GT, 354
saz I Batakılık. CCII, 661
sāz II *Far.* Çalgı, müzik. KF, 176
s. işit- Müzik dinlemek.
 KF, 176
saz III Orman. Kİ, 88
saz IV Saz, ince kamış. TA, 136
s. kamış Saz kamışı. TZ,
 235
saz V *Far.* Ses, avaz. CCI, 503
saz- Yaranın ağrısı artmak,
 şiddetlenmek. Kİ, 88
sazagan (~ sazağan) Ejderha;
 yılan. CCI, 503; **sazağan**
 Koca yılan. Kİ, 88
sazan balığı Sazan balığı. İH, 40
sāzec Ar. Sâde. MG, 238
şazğan Ejderha. TA, 136
sāzic Ar. Sade. BV, 272
seb'a Ar. Yedi. GT, 354
sebeb Ar. Sebep. BV, 272; CCII,
 661; GT, 354; HOA, 261;
 İM, 589; KFT, 1057; MG,
 238; Sebep, neden. KE,
 270; Sebep, vasıta. KF,
 176
s. kıl- Neden olmak, çare
 bulmak. KE, 270
s. ol- Sebep olmak. KF,
 176

sebîl Ar. Hayrat, su dağıtılan yer,
 bağış. KE, 270; Hayrat.
 KFT, 1057
s. kıl- Neden olmak, çare
 bulmak. KE, 270
sebût Ar. Cumartesi günü. KFT,
 1057
Sebük tigin Ø GT, 354 *bk.* **Sultân**
Maḥmud
seccâde Ar. Seccâde. GT, 354;
 MS, 140; Üzerinde namaz
 kılınan küçük halı. İM,
 589
s. sal- Seccade sermek,
 yaymak. GT, 354
secde Ar. Namazda alnını, el
 ayalarını, dizleri ve ayak
 parmaklarını yere
 dayamaktan ibaret ibadet
 durumu. İM, 589;
 Namazda alnı yere
 koyarak kapanma. KE,
 270; Secde. KF, 176;
 Namazda alnı, elleri,
 dizleri yere dayamaktan
 ibaret ibadet şekli. MS,
 141
s. âyeti Kur'an-ı Kerim'in
 14 yerinde bulunan ve
 okunduğunda secde
 edilmesi gereken
 ayetlerden her biri. İM,
 589
s.-i seh Namazda yapılan
 bir yanlışlık için secde
 etme. İM, 589
s.-i şükür Şükür secdesi.
 İM, 589
s.-i taḥiyyet Dua secdesi.
 İM, 589
s.-i tilāva Kur'an Keri'in
 14 yerindeki secde
 ayetlerini okuyunca
 okuyan ve işiten için
 yapılması gereken secde.
 İM, 589
s.-i tilāvat Tilave secdesi.
 İM, 589

- s.t-i tilāvat** Tilave secdesi. İM, 589
- s.tü's-sehv** Sehv gecesi. İM, 589
- s. kıl-** Secde etmek. KE, 270
- s. eyle-** Secde etmek. KF, 176; (Namazda) secde etmek. MS, 141
- s. sehvi** (Namazda) sehiv (yanılma) secdesi. MS, 141
- s.t-i sehv** Ar. Namazda yapılan bir hata için secde etme. KF, 176
- seci'** Ar. Nesirde yapılan uyak. KE, 270
- s. ay-** Uyaklı söz söylemek. KE, 270
- seç-** Bir şeyi diğer bir şeyden tefrik etmek. KI, 88
- sed** Ar. Engel duvarı, set. KF, 176
- s. eyle-** Engel duvarı oluşturmak. KF, 176
- sedd-i ramak** Ar. Ölmeyecek kadar yiyip içme. GT, 354
- sedef** Sadef, midye envaından bazılarının kabuğu, mualecattan kokulu ot. İH, 40
- sedl** Ar. Bırakmak, salmak. İM, 589
- sefāhat** Ar. Hafiflik, akılsızlık. GT, 354
- sefātih** Ar. Başlangıçlar. İM, 589
- sefer** Ar. Sefer, yol. BV, 272; Yolculuk. KE, 270; Sefer, yolculuk. KF, 176; Gezi. KFT, 1057; Savaşa gitme. MG, 238; Sefer, hicret, yolculuk. MS, 141
- s. et-** Yolculuk etmek, sefer etmek, gitmek. BM, 506
- s. kıl-** Yolculuk yapmak. KE, 270
- s. eyle-** Yolculuğa çıkmak, yolculuk yapmak. KF, 177
- seferçel** Ar. Ayva. KFT, 1057
- sefih** Ar. Sefih, akılsız. GT, 354; Akılsız, düşkün. İM, 589; Zevk ve eğlenceye düşkün, uçarı, cahil. KE, 270; Eğlenip boşa zaman harcayan kimseler. KF, 177; Malını boş ve faydasız yere harcayan saçıp savuran kişi. KFT, 1057
- s. bol-** Uçarı olmak. KE, 270;
- sefihlik** Ar.T. Sefahate düşkünlük. KFT, 1057
- segerle- I** Teşvik etmek. TA, 136
- segerle- II** Yermek. TA, 136
- seggiz** Sekiz sayısı. BM, 506
- segir-** Seğirmek. BV, 272; Oynamak, kımıldamak, seğırtmek. TZ, 235
- seğirden** Oturak yeri, uca. İH, 40
- segirt-** Koşmak, yürümek. HOA, 261; Atı sürmek. TA, 136
- sêgiz** Sekiz. CCII, 661
- segri-** Segrimek. BV, 272; Titremek. HOA, 261
- sehā** Ar. Ø GT, 354 *bk. sâhib*
- seḥat** Ar. Öfke, gazap. İM, 589
- sehel** (~ seh(e)l ~ sehl) Ar. Kolay. BV, 272; **seh(e)l** GT, 354; **sehl** GT, 354
- seher** (~ seher) Ar. Sabah. BV, 273; **seher** Seher, sabahın erken vakti. GT, 354; Tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit. İM, 589
- s. yi-** Sahur yemek. İM, 589
- sehergāh** Ar.Far. Seher vakti. GT, 354
- seherle-** Ar.T. Tan yeri ağarmak, sabah olmak. KE, 270
- Sehl** Okçulukta mahir sahabelerden Habîb oğlu Sehl. HOA, 261
- sehlā** Ø GT, 354 *bk. ehlā ve sehlā*
- sehv I** Ar. Sehiv secdesi. MS, 141

sehv II Ar. Yanlış, hatâ. GT, 354; MG, 238; Yanılma, yanlış yapma. İM, 589; Yanlış, yanılma. KF, 177; Sehv, yanılma. MS, 141
s. eyle- Yanlışlık yapmak, yanılmak. KF, 177
sek- Sekmek, sıçramak. KE, 270; Sıçramak. Kİ, 88
sekbinç Ar. Bitki adı. BV, 273
seker Kaynamış hurma suyu. İM, 589; Pişirilmediği halde kendi kendine kaynayıp sarhoşluk verici hale gelen taze hurma suyunun kaynayıp keskinleşmesi ve köpüğünü atması hali. KFT, 1057-1058
seket- Koklatmak. MS, 141
sekir- (~ **sêkir-**) Sıçramak, hoplamak. GT, 354; (Hayvan) birbiri üzerine sıçrayıp binmek, erkek hayvan dişiye aşmak, çiftleşmek. KE, 270;
sêkir- Sekmek, sıçramak, atlamak. CCI, 503 *bk.*
sikir-
sêkirmek Sekme, sıçrama, atlama. CCI, 503
sekiz Sekiz. BV, 273; HOA, 261; KFT, 1058; KK, 121; Sekiz sayısı. DM, 104; İM, 589; KE, 270; Sekiz (sayı ismi). KF, 177; Bugünkü manasında (8). Kİ, 88; Sekiz (sayı). MG, 238; TA, 136; Sayıda sekiz. TZ, 235
sêkizinçi Sekizinci. CCII, 661
sekkiz Sekiz (8). GT, 354
sekkiz yüz Sekiz yüz. BM, 506
seklebe Pazı. TA, 136
sekri- Sıçramak. Kİ, 88; MG, 238
seksen Seksen sayısı. DM, 104; İM, 589; Seksen. KFT, 1058; KK, 122; Seksen (sayı ismi). KF, 177; Bugünkü manasında (80).

Kİ, 88; Seksen (sayı). MG, 238; TA, 136; Sayıda seksten. TZ, 235
seksen- Tehdit etmek. Kİ, 88
sekü Seki, oturmak için evlerin önüne taş ve çamurdan yapılan set. BM, 506; Seki, bir arşın kadar yükseltilmiş bir mahal, kapı önünde bir miktar yüksek mahal. **ahır sekisi** Seyisin oturduğu yüksek yer. İH, 40; Kapı önlerine oturmak için yapılan yer. TA, 136
sekül Sekil, sekilli at. İH, 40
selâh Silah. KFT, 1058
selâm Ar. Selâm. BV, 273; GT, 354; HOA, 261; İM, 589; KF, 177; KFT, 1058; KK, 122; MS, 141; Selam, esenleme. KE, 270
s. et- Selam vermek, selamlamak. BM, 506
s. kıl- Selamlamak. KE, 270
s. vir- Selam vermek. KF, 177
s. kıytur- Selama karşılık vermek, selamı almak. MS, 141
s. vir- Selam vermek. MS, 141
selâmat Ar. Selâmet, esenlik. GT, 354
selâmatlık Ar.T. Selâmet, emniyet, esenlik. GT, 354; Selamet, esenlik. KF, 177; Kurtulma. MS, 141
selâmet Ar. Selâmet, esenlik. GT, 354
selâîin Ar. Sultanlar. GT, 354
seleb Ar. Birinden soyularak alınan şey. İM, 590
selekle- Gerinmek. İH, 40
selem Ar. Malı sonradan almak üzere peşin para verip alış veriş yapmak. KE, 270; Peşin para ile malı

- sonradan almak şartıyla yapılan alışveriş. KFT, 1058
- s. bağla-** Selem yoluyla alışveriş yapmak. KE, 270
- s. kıl-** Selem yoluyla alışveriş yapmak. KE, 270
- selgençek** Salıncak. TZ, 235
- seli** Temiz. Kİ, 88
- selîha** Ar. Kabuk. BV, 273
- selik I** Ar. Bir bitki adı. BV, 273
- selik II** Kibar, nazikâne vaziyet alanlara denilir, kibar genç. Kİ, 89
- selîm** Ar. Selim. BV, 273; Doğru, kusursuz, sağlam. GT, 355; Sağlam, kusursuz. HOA, 261; İM, 590
- selin-** Ø BV, 273 *bk. salın-*
- selki** Sölpük, gevşek adam. İH, 40
- selkinçek** Salıncak. Kİ, 89
- selkünçük** Salıncak. BM, 506
- sellem** Ar. Selamete erdiresin. HOA, 261
- sellim** Ar. Selem yoluyla yapılan alışveriş. KFT, 1058
- selm** Ar. Barış. İM, 590
- selmānī** Ar. Bir demir çeşidi. MG, 238
- selpük** Selpik, sölpük; zayıf, sıska, hıra. İH, 40
- sem'** Ar. Kulak. GT, 355
- semā'** Ar. Mûsiki, semâ. GT, 355
- seme** Sersem, aptal, zekâsız, saf. İH, 40
- şemen** Ar. Baha, kıymet, değer. İM, 590
- semend** Far. Kula at. HOA, 261
- semer** Yük hayvanı palanı nevinden. İH, 40
- şemere** Ar. Fayda, verim. KF, 177
- Semerķand** Semerkand şehri. KFT, 1058
- semi'allāhu limenḥamide** Ar. Allah hamdedeni işitir, anlamında bir söz. İM, 590; Rükûdan doğrulurken söylenen dua. MS, 141
- semîn (~ şemîn)** Ar. Kıymetli, pahalı. GT, 355; **şemîn** İM, 590
- dürr-i s.** Kıymetli inci. GT, 355
- semir-** (~ **sêmir-**) Şişmanlamak, kilo almak. BM, 506; Semirmek. BV, 273; TZ, 235; Şişmanlamak, semirmek. GT, 355; **sêmir-** Şişmanlamak, yağlanmak, semirmek. CCII, 661
- semiz** Semiz. DM, 104; KK, 122; TZ, 235; Semiz, şişman. GT, 355; Semiz, besili. TA, 136; Ø Kİ, 89; **sêmiz** Yağlı, besili, semiz. CCI, 503 *bk. semüz*
- s. bol-** Semirmek. TZ, 235
- semizlik** Semizlik. TZ, 235
- semri-** Semirmek, yağlanmak, şişmanlamak. Kİ, 89
- semrit-** Şişmanlatmak. KE, 270
- semüz** Şişman, kilolu. BM, 506; Semiz, besili, yağlı. KE, 270; Semiz. Kİ, 89
- sêṅ** Buz parçası, buz kalıbı. CCII, 662
- sen (~ sên)** İkinci teklik zamiri. BM, 506; Sen. BV, 273; KFT, 1058; KK, 122; MS, 141; Sen (2. teklik şahıs zamiri). DM, 104; İM, 590; KF, 177; Sen (şahıs zamiri). GT, 355; MG, 238; Kişi zamir, sen. HOA, 261; Sen, teklik ikinci kişi zamiri. KE, 270; Sen (zamid). Kİ, 89; TA, 136; "Sen" anlamına. TZ, 235; **sên** Sen (teklik ikinci kişi zamiri); sen. CCII, 662
- saṅa** Sana. KE, 270
- sêniṅni** Seni. CCI, 504
- sen-** (~ **sên-**) Senmek. TZ, 235

senā (~ **ṣenā**) Ar. Sena. BV, 273; Övme, medih, senâ. GT, 355; Övgü. HOA, 262; **ṣenā** Övme, övgü. İM, 590; KE, 270; KF, 178
ṣ. **ay-** Övmek, övgüde bulunmak. KE, 270
ṣ. **eyle-** Övmek. KF, 178
ṣenāyā Ar. Ön dişler. HOA, 262
sencem (?) (سنعم) ? KE, 270
sende Sende. GT, 355
senden Senden. GT, 355; İM, 590
sendire- I Sendelemek, iki tarafa sarsılarak yürümek. İH, 40
sendire- II Yürürken ayağı sendelediği gibi sözde de abuk subuk söylemek. İH, 40
esrük s.- Sarhoş saçma sapan söylenmek. İH, 40
sened Ar. Dayanılacak şey, delil. MG, 239
seneg Test,. BM, 506
senek Küp, damacana. DM, 105
senğ Ayrışık tekil ikinci şahıs zamiri. TZ, 235
seni Seni. GT, 355; İM, 590
senin Sen zamirinin ilgi hâli çekimi. BM, 506
senin Senin. GT, 355; İM, 590
senin tapana kıl- Sana rağmen, sana inat yapmak. İH, 40
señir- Esnerken ağzını yummak. İM, 590
senir Sınır, hudut, rükün. İH, 40
señir (~ **sēñir**) Tepe, siper, kale. Kİ, 89; **sēñir** Yüce, sarp (dağ). CCII, 662
s. **tav** Yüce, sarp (dağ). CCII, 662
senit Yastağaç, hamur tahtası. İH, 40; Bir tür tahta. TA, 136
ṣeniy Ar. Beş yaşındaki deve, iki yaşındaki sığır ve bir yaşındaki koyuna verilen ad. İM, 590
ṣ. **ye tife** Beş yaşındaki deve. İM, 590

ṣenne Ar. Bileğin ardında tüy biten yer. BV, 274
sennetlen- Sünnet olma (imla hatası). KFT, 1058
señseñ Kuzu derisi. CCII, 663
senüs Başparmak ile şahadet parmağı arasında boşluk. BM, 507
sep- **I** Saçmak, serpmek. BM, 507; Serpmek. BV, 274; HOA, 262; Kİ, 89; TZ, 235 *bk. saç-*
sep- **II** Yalayıp almak, süzerek içmek. KE, 270
sepet Değirmen sepedi, değirmen üstünde buğday konulan büyük kap. İH, 40
sepiştir- Serpiştirmek. TZ, 235
sepkün Yağmur serpintisi. Kİ, 89
sepük Sünepe, süssüz, kocasının ölümünden sonra takıyı ve gösterişi bırakan kadın. KE, 270
ser Far. Baş. GT, 355; Kİ, 89
ser- Sermek. TZ, 235
Serāyī Ø GT, 355 *bk. Sarāyī (Seyf)*
serbāz Far. Yiğit, cesur. GT, 355
serben Far. Sarık. TA, 136
serbend Far. Sarık, baş örtüsü. TA, 136
serc Ar. Sırt, eğer konulan yer. HOA, 262
serçe Far. Serçe kuşu. BM, 507; Serçe. İH, 41; TA, 136 *bk. çıpçak*
seredür Ø Kİ, 89 *bk. saraça*
serefrāz Far. Benzerlerinden üstün olan, itibar ve nüfuz sâhibi. GT, 355
serele- Paranın iyisini kötüsünden ayırmak; parayı geçer akçe saymak; parayı kalp yapmak. KE, 270
serendîbî Ar. Bir demir çeşidi. MG, 239
seretān I Ar. Kötü huylu ur. HOA, 262

sereṭān II Ar. Yengeç. HOA, 262
serevün Moğ. Serin, soğuk. CCII, 663
sêrgek Moğ. Uyanık, dikkatli, tedbirli (kimse). CCII, 663
sergen Raf, sergen. TZ, 235
sergerdān Far. Başı dönmüş, sersem, şaşkın. GT, 355; Sersem, şaşkın. KE, 270
s. bol- Sergerdan olmak, hayran olmak. İH, 41
s. kııl- Sersem etmek, şaşırtmak. KE, 270
sêrgiz- Evcilleştirmek, eğitmek. CCII, 663
serhoş Far. Sarhoş, mest. GT, 355
serhoşluk Far.T. Sarhoşluk. GT, 355
serīd I (~ serīd) Ar. Tirit denilen yemek. İM, 590; **serīd** Tirit yemeği, yemek suyu. KE, 270
serīd II Ar. Toprak, toz gibi eskidikçe şarabın yüzünde oluşan şey. KFT, 1058
sêriv Ehil, uysal, evcil. CCII, 663
seriyye Ar. Sayıları dört ile dört yüz arasında olan askerden meydana gelen müfreze. KFT, 1058
serke Far. Sirke. HOA, 262 *bk. sirke*
serme Sürme. Göze çekilen sürme, göz ilacı. KF, 178
sermûze etük Far.T. Kısa çizme. İM, 590
serpil- Dağılmak. HOA, 262
sêrpildi Serpinti. CCII, 663
serrā Ar. Genişlik, kolaylık. KF, 178
serşe Serçe. DM, 105; TZ, 235
serük Deriden yapılmış sergi. TA, 136
serv Far. Servi. GT, 355
servaḳt Far.Ar. (Yabancı) kimse bulunmayan, yalnız

kalınan yer, halvet yeri. GT, 356
server Far. Baş, reis, ulu. GT, 356; Kılavuz. BV, 274
sêrvın Esin. TZ, 235
ses işit- Hakikî veya mecazî bir ses, bir hareket, fısıltı, hışırtı bir nesne duymak. İH, 41
sesi- Erimek. BV, 274
sesken- (~ **sêsken-**) Ürkmek, korkmak. GT, 356; Vehimlenmek, kuruntulu olmak. İM, 590; **sêsken-** Korkmak, ürkmek, irkilmek, çekinmek. CCII, 663
sêskendir- Korkutmak, ürkütmek. CCII, 663
seşenbe Far. Salı. CCI, 504
sete Sap, bitki sapı. CCII, 663
setele- Sallanmak. CCII, 663
setir Ar. Örtme. KFT, 1058
setirlik Ar.T. Gizlilik. KFT, 1058
setkik Zeki. Kİ, 89
setr Ar. Örtme, kapama, gizleme. KF, 178
s. eyleyici Gizleyen. KF, 178
settūḳa On dirhem güzel ahça. KFT, 1058
sev- I Sevmek, savmak, alacaklıyı savmak. İH, 41
sev- II (~ seṽ- ~ sêv-) Sevmek, aşık olmak. BM, 507; Sevmek. DM, 105; GT, 356; KF, 178; Kİ, 89; KK, 122; TA, 137; **seṽ-** BV, 274; İM, 590; KE, 271; **sêv-** CCII, 663
sevā Ar. Müsâvi, denk, eşit. GT, 356; Denk, müsâvi. MG, 239
şevāb Ar. Sevap. HOA, 262; Allah tarafından mükafatlandırılan hareketler. İM, 590; Sevap, Tanrı tarafından

verilen ödül. KE, 270;
Karşılık, mükafât, sevap.
KF, 178; Allah tarafından
mükâfatlandırılan hareket.
MG, 239; Allah tarafından
mükâfatlandırma. MS, 141
sevâbık Ar. Sâbık çokluğu,
geçmiş (şeyler). GT, 356
şevâblu Ar.T. Sevaplı, sevap
kazanan. MS, 141
s. ol- Sevap kazananlardan
olmak. MS, 141
sevâd Ar. Karalık. KFT, 1058
Sevâd-ı a‘zam Ar. Mekke-i
Mükerreme. İM, 590
şevb Ar. Giysi, elbise. KE, 271
sevdâ (~ **sevda**) Ar. Sevgi, arzu.
GT, 356; **sevda** Sevda,
aşk. KF, 178
s. ol- Aşk olmak. KF, 178
sevdâlu Ar.T. Sevdalı. HOA, 262
Sevdi İsmi has. Kİ, 89
sevdür- Sevdirmek. İM, 590; KE,
271
Severbay Seven zengin (özel ad).
DM, 105
sevgilü Sevimli, hoş. MS, 141
sevgü I Sevgi. TA, 137
sevgü II Sevilmiş kimse. Kİ, 89
sevgülü Sevgili. KFT, 1059
sevgülürek En sevgili. KFT, 1059
sevici Seven. KF, 178
s. ol- Sevmek. KF, 178
sevin- (~ **sevin-**) Sevinmek, mutlu
olmak. BM, 507;
Sevinmek. DM, 105;
HOA, 262; Kİ, 89; KK,
122; TA, 137; **sevin-** KE,
271 bk. **sevün-**
sevinç Sevinç, neşe; sevinçli. KE,
271 bk. **sevünç**
sevinçlüg Sevinçli, neşeli. KE,
271
sevindir- Sevindirmek. KK, 122
sevindür- (~ **sevindür-**)
Sevindirmek, mutlu etmek.
BM, 507; **sevindür-**

Sevindirmek, memnun
etmek. KE, 271 bk.
sevündür-
seвле- Söylemek, demek. DM,
105
sevleş- Söyleşmek. DM, 105
sevmeklik Sevgi, aşk, sevmek.
KE, 271
sevtügüm Sevgili (erkek). BM,
507
sevüglü Sevilen, beğenilen. İM,
590
sevüglüg Sevgili, dost, sevilen.
KE, 271
sevüglük Sevgi, aşk, dostluk. KE,
271
sevügrek Sevimli, hoş. İM, 590
sevün- (~ **sevün-** ~ **sevün-**)
Sevinmek. CCI, 504;
sevün- GT, 356; KK, 122;
Ø DM, 105; **sevün-** İM,
590; KE, 271 *krş.* **sevin-**;
sevin-
sevünç Sevinç, neşe. KE, 271 bk.
sevinç
sevündür- Sevindirmek. İM, 590;
Sevindirmek, memnun
etmek. KE, 271 bk.
sevindür-
sevünür kişi Mutlu, şad kimse.
CCI, 504
seviz Söz. DM, 105
seyâhat Ar. Yolculuk, seyahat.
GT, 356
seyb **yüri-** Ar.T. Başı boş
yürümek, gezinmek. İM,
590
Seyf Gülistan tercümesinin
müellifi Saraylı Seyf. GT,
356
Seyf-i Sâylî Hanefi fakihlerinden
birisi. KFT, 1059
seyir Ar. Seyretme. KFT, 1059
seyis Ar. Seyis. BV, 274
seyl Ar. Sel. GT, 356; İM, 590
seylân Ar. Kılıcın sapa giren yeri.
MG, 240

- seyr** Ar. Seyir. BV, 274; Yürüme, gezme. GT, 356; Yolculuk, gezme. İM, 590; Yürüme, gezme. MG, 240
s. it- Gezmek. GT, 356
- seyrek** (~ **séyrek**) Hafif. BM, 507; Seyrek. İH, 41; Seyrek, aralıklı. KE, 271;
séyrek Sık olmayan, seyrek. CCI, 504
s. bol- Aralıklı olmak. KE, 271
s. tişlig bol- Dişleri aralıklı olmak. KE, 271
- seyün-** (Ateş) sönmek. Kİ, 89
- seyyah** Ar. Yolcu, gezgin. GT, 356
- seyyid** Ar. Efendi. GT, 356; İM, 540; Hz. Peygamber. GT, 356
- seyyidinā** Ar. Efendimiz. HOA, 262
- sez-** (~ **séz-**) Sezmek, bilmek. KK, 122; Sezmek. TZ, 235;
séz- Hissetmek, sezmek. CCI, 504; CCII, 663
- sezā** Far. Uygun, yaraşır, münasip. KE, 271
s. bol- Uygun olmak. KE, 271
s. bul- Uygun görmek. KE, 271
s. kıl- Uygun yapmak. KE, 271
- sezāb** Ar. Far. Su teresi. BV, 274
- sezek** Hatıra gelen duygu. TZ, 235
- sezelli** Uyuklayarak başını iki yana sallayan kimse. TZ, 236
- sezgen-** Deprenmek. TZ, 236
- sézmek** Sezme, sezgi. CCI, 504
- sı-** Kırmak, bozmak, yenmek, mağlup etmek. KE, 271
- şıbzıgı** (~ **sıbzıgı** ~ **sıbzıgı**) Zurna. BM, 510; Davul. DM, 106;
sıbzıgı Düdük. Kİ, 90;
- sıbzıgı** Uzun düdük. TZ, 236 bk. **düdük**
- sıbzıgı** Islık, düdük. TA, 137
- sıbzıgı** Islıkçı, düdükçü. TA, 137
- sıç-** (~ **şıç-**) Sıçmak, dışkılamak. BM, 507; Büyük abdestini yapmak, sıçmak. CCII, 663; İşemek, pislemek. KE, 271; Bugünkü manasında. Kİ, 90; Sıçmak. TA, 137; **şıç-** KK, 122
- şıçan** (~ **sıçan**) Fare. KK, 122; **sıçan** Yumran, fare. İH, 41; Fare. KF, 178; TA, 137; Sıçan denen hayvancık. TZ, 236; Ø Kİ, 90 bk. **sıçgan**
- sıçgan** Sıçan. BV, 274; Fare. Kİ, 90
- sıçkak** Sık sık sıçan kimse. TZ, 236
- sıçkan** (~ **sıçkan** ~ **şıçkan**) Sıçan. BV, 274; Fare. İM, 590; **sıçkan** Fare, sıçan. CCI, 504; Fare. TA, 137; **şıçkan** Sıçan. DM, 106; Fare. BM, 511; KK, 122
- sıçra-** I Sıçramak. İM, 590; KE, 271
saçmaknıg **sıçrağanı** Mızrak darbesi yerinden kan fişkırması ve saçması. KE, 271
- sıçra-** II Sürçmek, tökezlemek. BM, 507
- sıçrat-** Sıçratmak. BM, 507
- şıçuk** Sucuk. BM, 511
- şiddik** Ar. Çok doğru (kimse). GT, 356
- sıdır-** Kırmak. TZ, 236
- şidk** Ar. Doğruluk, gerçeklik. GT, 356
- sıdur-** Kırdırmak. BV, 274
- şifat** (~ **şifāt**) Ar. Sıfat. BV, 274; Vasıf, hal, sıfat; vasıflı,

- gibi. GT, 356; Özellik. HOA, 262; Sıfat, vasıf, nitelik. İM, 590; KF, 178; Sıfat, vasıf. KE, 271; Sıfat, özellik. KFT, 1059; Vasıf, hâl. MG, 240; **şifât** Sıfatlar. GT, 356; Sıfatlar, vasıflar. İM, 590
- ş. kıl-** Sıfat veya unvan vermek, övmek. KE, 271
- ş. eyle-** Vasıflandırmak. KF, 178
- ş. ol-** Sıfat olmak. KF, 178
- şifatla-** Ar.T. Sıfatlamak, nitelemek. KF, 178
- şifatlamaşsız** Ar.T. Sıfatlamadan. KF, 178
- şifatlu** Ar.T. Özellikleri haiz. HOA, 262; Sıfatlı. KFT, 1059
- sığ- I** Sıgmak. GT, 356; İM, 591; MG, 240; Sıgmak, yeri olmak. KE, 271
- sığ- II** Yakışmak, uymak. KFT, 1059
- sığa su (~ sığa su)** Dibi görünür az su, sığ. İH, 41; **sığa su** Duru su, sığ su. TZ, 236
- sığa-** Üstünden el gezdirmek, sıvamak. İH, 41; Sıvamak, okşamak. KE, 271 *bk.*
- sıka-**
- sıgal-** Yoklamak, aramak. TZ, 236
- sıgan-** Salınmak. İM, 591
- sığın (~ sığın ~ sığın)** Geyik. BM, 511; **sığın** Geyik envaından iri cinsi. İH, 41; Yabani inek. Kİ, 90; **sığın** Yaban öküzü, sığın. TZ, 236
- sığın- I (~ sığın- ~ sığın-)** Sığınmak. CCII, 663; TZ, 236; **sığın-** GT, 356; İM, 591; MG, 240; TA, 137; Sığınmak, güvenmek. KE, 271; Sığınmak, koruması altına girmek. MS, 141; **sığın-** Sığınmak. KF, 178
- sığınur men** Sığınırım. KE, 271
- sığınğu yer** Sığınak. KE, 271
- sığın- II** Yayılmak. TZ, 236
- sığınç** Sığınak. CCII, 663
- sığınçı** Kendisine sığınılan. İM, 591; Kendine sığınılan. KE, 271
- sığındur-** Sığındırmak, korumaya almak. KE, 271
- sığır keyik** Yabanî sığır. TA, 137
- sığır (~ sığır ~ sığır)** Sığır, büyükbaş hayvanlar. BM, 511; Sığır. DM, 106; HOA, 262; İM, 591; KK, 122; TA, 137; İnek, sığır. KF, 178; **sığır** Sığır, büyükbaş hayvanlar. BM, 511; Sığır. BV, 275; İM, 591; KFT, 1059; MG, 240; Bugünkü manasında. Kİ, 90; **sığır** Sığır. CCI, 504; TZ, 236
- sığırçık (~ sığırçık ~ sığırçık)** Sığırçık kuşu. CCI, 504; TZ, 236; **sığırçık** Sığırçık. DM, 106; **sığırçık** İH, 41
- sığırçuğ (~ sığırçuğ)** Sığırçık. TA, 137; **sığırçuğ** Ø DM, 106 *krş.* **sığırçık**
- sığış- (~ sığış-)** Sığışmak, sıgmak. GT, 356; **sığış-** Sıkışmak. KF, 178
- sığıt** Matem, yas. CCII, 663
- sıgız balçık** Süzük, koyu, kuru balçık. İH, 41
- sıgız I** Sakız. TZ, 236
- sıgız II** Zeyrek, akıllı. TZ, 236
- sıgılığ** Islık. Kİ, 90
- sıgrağ** İki parmağın arası. Kİ, 90
- sıgun-** Sığınmak, güvenmek. KE, 271 *bk.* **sığın-**
- sığza** Gömleğin yakası. Kİ, 90

- sıh-** I Sıkmaq, sıkıştırmak. CCII, 663
- sıh-** II Yüzünü ekşitmek. TZ, 236
- sıhan-** Kol yenini sıvamak, çemremek. CCII, 663
- şıhhat** Sağlık, sıhhat; doğruluk, sahilik. GT, 356; Sıhhat, doğruluk, gerçeklik. İM, 591
- sıhır** Sihir. KFT, 1059
- sık I** Derin olmayan, sığ. TA, 137
- sık II** İplik teli. TZ, 236
- sık III** (~ sık) Sık. BV, 275; Sık, sıkı. DM, 106; Birbirine çitilmiş, çitişmiş, bitişmiş. İH, 41; Sık, yoğun. İM, 591; Sık, yoğun, bitişik. KE, 272; **sık** Seyrek olmayan, sık. CCI, 504
- s. bol-** Yoğun olmak. KE, 272
- sık-** (~ sık- ~ sık-) Sıkmaq. BV, 275; İM, 591; KK, 122; MS, 141; Bugünkü manasında. Kİ, 91; **sık-** Sıkmaq, sıkıştırmak. CCI, 504; Sokmaq; bir şeyin suyunu çıkarmak üzere sıkmaq. TZ, 236; **sık-** Sıkmaq. KF, 178; KFT, 1059; MS, 141
- sıkça-** Sıvamak, okşamak, yoklamak. KE, 272 *bk.* **sığa-**
- sığa** Ar. İtimad edilen bilginler. KFT, 1059
- sıkda-** Ölen kimseye karşı mersiye söyleyerek ağlamak ve ağlatmak. Kİ, 91
- sıkı-** Görünmek, görünür gibi gölgesi göz önünden geçmek, karaltısını sezmek. İH, 36
- sıkıl-** Sıkılmak. İM, 591; Sıkılmak, ezilmek. KE, 272; Sıkılmak, sıkmaq işi yapılmak. MS, 141
- sıkır-** (Kuş) ıslık çalar gibi ötmek. KE, 272
- sıkış** Sıkışıklık, izdiham. İH, 41
- sıkışur-** Yıldırmaq, bezdirmek. TA, 137
- sıkılın-** Sıkılmak. İM, 591
- sıknaş-** Sıkışmak, kısılmak. TZ, 236
- sıkırık vur-** Islık çalmak. TZ, 236
- sıktır-** Sıkırtmaq. TZ, 237
- sıkuk** Sıkık. BV, 275
- şılâ I** Köy. İM, 591
- şıla II** Ar. Ulaşma, memleketine ulaşma. KF, 178
- sıla- I** Dügün şöleni vermek. TZ, 237
- sıla- II** Sıvazlamak, okşamak. CCII, 663; Meshetmek, sıgamak. İM, 591; Sıvamak. KFT, 1059; Cilâlamak. TZ, 237
- sıla' Ar.** Bir hastalık. BV, 275
- sılâh** Silah. KFT, 1059
- şıla-ı rahm** Ana, baba ve akrabaları ziyaret etmek. İM, 591
- sılamak** Sıvamak. KFT, 1059
- sılan-** Kaplanmaq, örtülmek. İM, 591
- sılta- I** Bahane bulmaq. TZ, 237
- sılta- II** Saltamak, salmaq, bırakmaq, terk etmek. İH, 41
- sıltalı** Bahaneli. TZ, 237
- sıltamak** Özür, bahane, çare. TZ, 237
- sıltov** Moğ. İftira, suçlama, hakaret. CCII, 664
- sın-** (~ şın-) Kırmak. BV, 275; Kırılmak, parçalanmaq. CCII, 664; Kırılmak. BM, 507; GT, 357; İM, 591; KE, 272; KFT, 1059; Kİ, 91; MG, 240; TZ, 237; Sınmaq, kırılmak. İH, 41; **şın-** Kırılmak. HOA, 262; KF, 178
- sın I** Put. TZ, 237

- sın II** Şahıs. TZ, 237
- sın III** Yazılı, resimli mezar taşı. CCII, 664
- sına-** Denemek, sınamak. CCII, 664; Denemek, tecrübe etmek. GT, 357; Denemek, tecrübe etmek, imtihan eylemek. İH, 41; Sınamak, denemek, tecrübeli hâle getirmek. KE, 272; Tecrübe etmek, sınamak. Kİ, 91; Sınamak. TZ, 237
- sınamış ir** Denenmiş adam. GT, 357
- sınamağan kişi** Denenmiş kimse. GT, 357
- şınā‘at** Ar. Sanatlar. İM, 591; Sanat; el sanatı, meslek. KE, 272
- sınağ** Sınav, imtihan. KE, 272
- sınal-** Denenmek, sınanmak. CCII, 664
- sınamak (~ sınamak)** Deneme, sinama. CCII, 664; **sınamak** Sınamak, denemek, tecrübeli hâle getirmek. KE, 272
- sınan-** Sınanmak, tecrübe edilmek. MG, 240
- sınarla-** Teşvik etmek, kindirmek. İH, 41
- sıncıla-** Binmek, kullanmak, tecrübe etmek. BV, 275
- sınçla-** Gözlemek, gözetlemek. CCII, 664
- sındı** Makas. İH, 41; TZ, 237
- sındır-** (~ **şındır-**) Kırmak, parçalamak. CCII, 664; Kırmak. Kİ, 91; Ø GT, 357; **şındır-** Kırmak. KK, 122 bk. **sındur-**
- sındu** Makas. BM, 507; DM, 106; TA, 137 bk. **bışkaç**
- sınduk** Ar. Sandık. CCI, 504
- sındur-** I Bozguna uğratmak, yenmek, korkutmak. KE, 272
- sındur- II (~ şındur-)** Kırdırmak. BV, 276; İM, 591; KFT, 1059; Kırmak, parçalamak. CCI, 504; Kırmak. BM, 507; GT, 357; Kırdırmak, parçalamak. KE, 272; Kırmak, kırdırmak. MG, 241; **şındur-** Kırmak. HOA, 262
- sındurmak** Kırma, parçalama. CCI, 504
- şınf** Ar. Sınıf, kısım. MG, 241
- sınğar** Uzak için benzetme edatı. TZ, 237
- şınıf** Sınıf. İM, 591
- sınık-** Kaçmak, korkup kaçmak. KE, 272
- sınık (~ sınık)** Kırık. CCII, 664; Kırılmış. TZ, 237; **sınık** Kırık. MG, 241
- sınmamak** Kırılmamak. KFT, 1059
- sınra-** Yapmak istememek, sarmamak, hırçınlanmak; Konya’da *sıkra-*, *zınar-*. İH, 41
- sınsıkamak** Savaşta mağlup olmak, hezimete uğramak, kaçmak. KE, 272
- sınuğ (~ sınıuk ~ şınıuğ)** Kırık. GT, 357; İM, 591; MG, 241; TA, 137; Kırık, kırılmış. KE, 272; Sınık, kırık, bozuk. Kİ, 91; **sınıuk** Kırılmış, kırık. CCI, 505; **şınıuğ** Kırık. BM, 511
- sınur** Sınır, hat. İH, 41
- s. ur-** Hudut yapmak, çit çekmek. İH, 41
- sıpa** Eşek yavrusu. Kİ, 91; Bir yaşındaki eşek yavrusu. TA, 137
- sıpıldağ** Çıplak hayvan. Kİ, 91
- sıpıldak eyle-** Zıbıldak, cıscıbıldak, üryan eylemek. İH, 41
- sıpkın** Zıpkın. MG, 241

sıpkun Zıpkın (balık avlarken ona atılan demir). Kİ, 91; Zıpkın. MG, 241

sıplak Çıplak ağaç, yapraksız. İH, 41

sır I (~ sır(r)) Ar. Giz, sır. CCII, 664; Sır. GT, 357; KFT, 1059; MG, 1059; Gizli tutulan, kimseye söylenmeyen. İM, 591; Gizli olan şey, sır. KF, 178; **sır(r)** Sır, giz, gizli söz. KE, 272

sır II Sığır. KK, 122

sır- I Çizmek, boyamak. CCII, 664

sır- II Yayıcı açmak. TA, 137

sıra sıra otur- Sıra sıra, saf saf, dizi dizi oturmak. İH, 41

şırât Ar. Sırat köprüsü. İM, 591; MS, 141; Yol, Sırat köprüsü. KF, 178

sırça (~ sırça) Far. Bir çeşit küçük kap. BM, 511; **sırça** Sırça. BV, 276; KFT, 1060; Cam, cam bardak, şişe. KE, 272; Cam, billur. Kİ, 91; Cam. BM, 507; TA, 137 *bk. yaldım*

sırça parmak Çıçalık, en küçük parmak. İH, 41

sırdak İlikli kemik. TZ, 237

şırğa (~ sırğa) Küpe. BM, 511; DM, 106; **sırğa** Kİ, 91

sırgalak Kaygan, kaypak, kayma. CCII, 664

sırıh Uzun sopa, sırık. CCII, 664

sırık- Canavar inine girmek. TZ, 237

sırık Uzun sopa, sırık. CCII, 664

s. otur- Dik oturmak, düz oturmak. CCII, 664

sırıl- Sıyrılmak. Kİ, 91

sırınsı- Yüzünü buruşturmak, ekşitmek. TZ, 237

şırıt Saban demiri. BM, 511

sırıtlan ? TZ, 237 *bk. tak; yılım*

sırk- Azar azar akmak, yoğurt torbasından suyu akar gibi süzölmek, sızmak. İH, 39

sırila- Süslemek, boyamak, boya sürmek. CCII, 664

sırma Altın yaldızlı veya gümüş telden dokunmuş (kumaş). CCII, 664

sırsır Cırcır böceği, ağustos böceği. İH, 41

sırşa Far. Sırça. TZ, 237

şirt I (~ sırt) Yüksek yer, tepe. BM, 511; **sırt** Arka, sırt; tepe, sırt. CCII, 664; Yüksek arazi. Kİ, 91

sırt II Kıpçakçada sapan demiri. Kİ, 91

sırt balığı ? TZ, 237

sırtān Ar. Bir ağırlı. BV, 276

şırılan (~ sırtlan) Sırtlan. BM, 511; DM, 106; **sırtlan** Bugünkü manasında. Kİ, 91; Sırtlan. TA, 137; TZ, 237

sıruğ Üzerine elbise sermeye mahsus bilek kalınlığında uzun ağaç. Kİ, 91

sısām Ar. Susam. KFT, 1060

sıskır- Islık çalmak. TZ, 237

sış- Sıçmak. TZ, 237

sışkak Sık sık sıçan kimse. TZ, 238

sışkan Sıçan denen hayvancık. TZ, 237

sışra- Sıçramak. TZ, 238

sıt- Kırıp ufatmak. TZ, 238

sıta- Patlatmak, deşmek. KE, 272

sıtın- Deşilmek, fıskırmak. TZ, 238

sıva- (~ sıva-) Sıvamak, sıva ile kaplamak, kireç veya çimento ile sıva yapmak. KE, 272; **sıva-** Sıvamak. TZ, 238 *bk. suva-*

sıvagu Mala. İH, 41

sıvaş- Bulaştırmak, lekelemek. KE, 272

sıvı- Sıvılmak, cıvılamak, sertliği kalmamak, cıvık, pörsük,

işe yaramaz hale gelmek.
İH, 41
sıvık Cıvık. İH, 41
sıy I (~ **şıy**) Sıyı, sıya. İH, 41; **şıy**
Derin olmayan, sığ. TA,
137
sıy II Saygı, hürmet. CCI, 505;
CCII, 664
s. tabuğ Saygı, hürmet,
itibar. CCII, 665
s. tabuğ kıl- Saygı,
hürmet, itibar göstermek.
CCII, 665
sıy III Elbisenin etek zincifi,
büklümü. İH, 41
sıy- I Genişlemek. TZ, 238
sıy- II Uymak, uyum sağlamak,
uzlaşmak. CCII, 664
sıy- III Ürmek. İM, 591
sıyın Yaban öküzü, sığın. TZ, 238
sıyın- I Acıklanmak, teessüf
etmek. TZ, 238
sıyın- II Sığınmak. TZ, 238
sıyın- III Yayılmak. TZ, 238
sıyır (~ **şıyır**) Sığır. CCII, 665;
şıyır KK, 122
sıyır- Sıyırmak, sırttan elbise
çıkarmak. İH, 42;
Sıyırmak, soymak,
koparmak. KE, 272;
Sıyırmak. MG, 241
sıyırım Beyaz kayış. Kİ, 91
sıyış Sıyırdım, cihet. İH, 8
sıypa- Sıvazlamak, okşamak.
CCII, 665
sıyrık Sıyırılmış. TZ, 238
sıyrıl- Balık elden sıyırılmak,
sıvışmak kaymak, sabun
gibi fırtmak. İH, 42; Kılıç
kından çıkmak. İH, 42;
Sıyırılmak. İM, 591; TZ,
238
sıyrın- Zıyınmak, kaymak. TZ,
238
sız Edatı nefi. Kİ, 91
şız- (~ **sız-**) Erimek (kurşun vb.).
BM, 511; **sız-** Erimek,

eriyip akmak, sızmak.
CCII, 665; Sızmak,
akmak. GT, 357; Sızmak,
akmak, erimek. KE, 272;
Erimek (kurşun ve emsalı).
Kİ, 91
s.a ak- (Su) sızarak
akmak. KE, 272
sıza- Sıvamak. TZ, 238
sızal- İncelmek. TZ, 238
sızdır- Eritmek. Kİ, 91
şızdur- Eritmek. BM, 511
sızga Küpe. TZ, 238
şızgan Yılan (erkek). BM, 511
şızgı Sağır. BM, 511 *bk. şağır*
sızgır- Islık çalmak. CCI, 505
sızgur- Sızdırmak, eritmek. KE,
272
sızgurmak Islık. CCI, 505
sızgurul- Sızdırılmak, eritilmek.
KE, 272
sızla- I Sıkılmak. TZ, 238
sızla- II Sızmak. TZ, 238
sızlık Çorak. TZ, 238
sızur- Sızdırmak. KFT, 1060
sızurul- Eritilmek. KFT, 1060
si- Siymek, sidiklemek, işemek.
KE, 272; İşemek. Kİ, 89;
KK, 122; TA, 137; TZ,
238
si şenbeh Far. Salı. BM, 507
si'āye Çalışıp kazanmak. İM, 591
sibek Buğdayı değirmen taşı içine
döken huni gibi şey, çocuk
sibeği. İH, 42; Ø TZ, 238
sibîl Sebil. KFT, 1060
sibsi Kamış düdük, ney. İH, 42
sibürtki Süpürge. CCI, 505
sicil Ar. Sicil, hüküm, kütük. KE,
272
s. biti- Hükmü kayda
geçmek. KE, 272
sicilnâme Ar.Far. Sicil veya
hükmün yazıldığı kitap.
KE, 272
siçek Serçe, kırlangıç gibi bir kuş.
KE, 272

- sidik** İdrar, sidik. CCI, 505; Sidik. TA, 138; TZ, 238
- sidüg** Sidik. HOA, 262
- sidük** Sidik. BV, 278; HOA, 262; İM, 591; KFT, 1060; Kİ, 89; Küçük tuvalet, sidik. KF, 178; İdrar, sidik. MG, 241
- sidük(g)** Sidik, idrar. KE, 272
- s.i tutul-** İşeyememek, işemekte zorlanmak. KE, 272
- sidür-** İşetmek. KE, 272
- sifte kıl-** Ar.T. İlk başlamak. İH, 42
- sigek** Sidik. TZ, 238
- siggek** İşeyen. TZ, 238
- sigil** Siğil, deriden oluşan zararsız küçük ur. KE, 272
- sigir-** Seğirmek, (kalp, nabız) vurmak, çarpmak. KE, 272 *bk. sigri-*
- sigri-** Seğirmek, deri altındaki kaslar hafifçe oynamak. KE, 272 *bk. sigir-*
- sihr** Ar. Büyü, sihir. İM, 591
- sik** Erkeklik organı. BM, 507; CCI, 505; DM, 106; Penis. Kİ, 89; Erkeğin cinsel organı. KK, 122; TA, 138; Erkeklik aygıtı. TZ, 238 *bk. çük*
- sik- I** Coire cum femina. Kİ, 89; Cinsel ilişkide bulunmak, yatmak. KK, 122; Cinsel ilişkide bulunmak. TA, 138; Silmek. TZ, 239
- sik- II** Nikâhlamak. TA, 138
- sikāye** Ar. Bir yara. BV, 276
- sikir- I** Hayvan sıçramak, çiftleşmek, tepinmek, neşeyle koşmak. KE, 273 *bk. sekir-*
- sikir- II** (İllet, hastalık, şer) sıçramak, atılmak. KE, 273
- sikir- III** Sekmek, seke seke yürümek. KE, 273
- sikirt-** (İllet, hastalık, şer) sıçratmak, atmak. KE, 273
- sikiş** Bugünkü manasında. Kİ, 89
- sikiz** Sekiz. MS, 141
- sikke** Para. HOA, 262
- sikle-** Sidiklemek, işemek, pislemek. KE, 273
- sikri-** Sekmek, (kılıç) bir yere değdikten sonra sıçramak. KE, 273; Sıçramak. MG, 241
- sikrik** Haberci, kurye. CCI, 505
- sikriş-** (Hayvanlar) birbirine sıçramak, çiftleşmek. KE, 273
- sikrit-** Siktirmek. BV, 276
- siksen** Seksen. BM, 507
- şıl I** Ar. Bitki adı. BV, 276
- şıl II** Ar. Sel. KFT, 1060
- sil-** Silmek. İM, 591; TA, 138; TZ, 239; Silmek, kurutmak, temizlemek. KF, 178; Bugünkü manasında. Kİ, 90; Silmek, temizlemek, mesh etmek. MS, 141
- silāh** Ar. Silāh. GT, 357; HOA, 262; İM, 591; KE, 273; KF, 178; MG, 241
- s. kıl-** Silah yapmak, silah etmek. KF, 178
- silāhlı** Ar.T. Silahlı. KE, 273
- silāhnāme** Ar.Far. Silahla ilgili kitap, silahnāme. MG, 242
- sile-** (Siler gibi) elini üstünden gezdirmek, *sığamak*. İH, 42
- silecek** Silgi. TZ, 239
- sileh** Ar. Hades, pislik. KE, 273
- s. kıl-** Hadeslemek, pislemek. KE, 273
- silen-** Silinmek. TZ, 239
- silevsin** Moğ. Vaşak. CCII, 665
- silevsün** Moğ. Vaşak. CCI, 505
- silgü** Silgi. TZ, 239
- şilī I** Far. Şamar, tokat. GT, 357
- sili II** Temiz, saf; bakire. CCII, 665; Temizlenmiş. Kİ, 89

- silik** Salya. TZ, 239
- silin-** Silinmek, temizlenmek. MS, 141
- silik-** Sallamak, çırpma, silmek. CCI, 505; CCII, 665; Silmek. İM, 591; MG, 242; TA, 138; TZ, 239; Silmek, silkelemek, sarsmak. KE, 273; Silikmek, siliklemek. KF, 178; Bugünkü manasında. Kİ, 90; Silmek, silkinmek. KK, 122
- silkgü** Tozak. TZ, 239
- silkin-** Silkinmek. CCII, 665; İM, 591; TZ, 239; Silkinmek, silkelenmek. KE, 273
- silkmek** Silmek, silkelemek, sarsmak. KE, 273
- sille I** At hastalığı. BV, 276
- sille II** *Far.* Tokat. BV, 276
- silsile** *Ar.* Zincir, sıra, silsile. GT, 357; Zincir, art arda gelen şey. İM, 591; Silsile, zincir. MS, 141
- şim** *Far.* Gümüş. GT, 357
- şimāb** *Far.* Cıva, gümüş renkli su. KE, 273
- simāṭ** *Ar.* Sofra, ziyafet sofrası. GT, 357
- simək** Siymek, sidiklemek, işemek. KE, 273
- simgir-** Sümürmek. KF, 178
- simḥāk** *Ar.* Baş yarığının bir cinsi. İM, 591; Eti ve deriyi aşarak kemiğe ulaşan yara. KFT, 1060
- simi-** Kafaya dikip içmek, höpürdeterek içmek. CCII, 665
- simiz** Ø GT, 357 *bk. semiz*
- simkir-** Sümüğü burundan kuvvetli nefesle atmak. İM, 591; Sümürmek. KK, 122
- simkirik** Sümük. İM, 591; KK, 122
- simkür-** Sümüğü burnunda kuvvetli nefesle atmak. İM, 591; Sümürmek. TA, 138
- simkürük** Sümük. İM, 591
- simśār** *Ar.* Komisyoncu. İM, 591
- simsin** *Ar.* Susam. İM, 591
- simurğ** *Far.* Zümrüdüanka. İH, 42
- şin I** *Ar.* Arap alfabesinin 12. harfi. İM, 592
- sin II** Kabir, mezar. İH, 42; TA, 138; Mezar. KFT, 1060
- sin III** Put. TA, 138
- sin IV** Sen (şahıs zamiri). MG, 242
- sin-** Sindirmek, hazmetmek, yutmak. KE, 273; Hazmolunmak. TZ, 239 *bk. siṅ-*
- siṅ- I** Etkilemek, hoşla gitmek. KE, 273
- siṅ- II** Sinmek, emilmek, içe işlemek; sindirmek, hazmetmek. CCII, 665; Sinmek, işlemek, girmek. GT, 357; Sindirmek, hazmetmek, yutmak. KE, 273 *bk. sin-*
- s.mez bul-** Hazmı, sindirilmesi güç olduğu görüşüne varmak. KE, 273
- siṅ- III** Sinmek, işlemek, girmek. GT, 357; Gizlenmek için yere sinmek (yatmak). Kİ, 90
- Sincār** Bağdat ile Musul şehirleri arasında bir kasaba, Sincariye. GT, 357
- sinci** Boy, pos, endam. BV, 276
- sincir** *Far.* Zincir. İH, 42
- sinek I** Levha. TZ, 239
- sinek II** Sinek. DM, 106; KF, 178
- siṅek I** Sinek. BM, 507; KE, 273; TA, 138 *bk. çibin*
- siṅek II** Testi. Kİ, 90
- singe** Sine, edat; düşesne bir şeyin düşmesi hususuna. İH, 42
- siṅek** Sivrisinek. TZ, 239
- siṅir** Sinir. TZ, 239

sini Bakırdan değirmi geniş tepsi ki üstünde yemek yenilir. İH, 42

siñil Küçük kız kardeş. CCII, 665

siñilde- (Köpek) açlıktan havlamak. Kİ, 90

siñir- I Derin derin solumak, koklamak. CCII, 665

siñir- II Sindirmek, hazmetmek. CCII, 665

siñir I Okçuluk terimi, hayvan sinirinden yapılan yay kirişi. HOA, 262

siñir II Sinir. BM, 507; BV, 276; CCI, 505; DM, 106; İM, 592; KE, 273; Kİ, 90; MG, 242; TA, 138

siñirlik Ağızda bir bölge. BV, 277

sinke Sirke. DM, 106

sinle Mezarlık. KFT, 1060

sinle- Sinmek, gizlenmek, saklanmak. İH, 42

sinlig Dilenci. TZ, 239

siñür- Yutmak, sindirmek, emmek. KE, 273

Sion (Yer adı) Kudüs yakınlarında bir dağ. CCII, 665

sipāhī Far. Sipahi, atlı. GT, 357

sipās Far. Şükretme, hamdetme. KE, 273

s. **kıl-** Şükretmek, hamdetmek. KE, 273

Sipehsalār Komutan (özel ad). TA, 138

sipir- Süpürmek. TZ, 239

sipirge Süpürge. DM, 106; TZ, 239 *krş.* **sipirgi**

sipirgi Süpürge. TZ, 239 *krş.* **sipirge**

si'r Ar. Fiyat, narh. İM, 592

sīrac (~ **sirāc**) Ar. Işık, kandil. HOA, 262 **sirāc** İM, 592 *bk.* **sīric**

sirbenceñ Bir hastalık adı. BV, 277 *bk.* **cimah**

sirçe Kuş, serçe. BV, 277

sīret Ahlāk, tabiat, hâl, sîret. GT, 357

sirit- Sırtıtmak, dişlerini göstererek tebessüm etmek. İH, 41

sirīc I Ar. Bitki adı. BV, 277

sīric II Ar. Işık, kandil. HOA, 262 *bk.* **sīrac**

sirim Üzengi kayışı. Kİ, 90

siriş Far. Yer sakızı, karasakız, zift. CCII, 665

sirke I Bit yumurtası. DM, 106; TZ, 239; Bit yumurtası, tohumu. Kİ, 90; Sirke, bit yavrusu. TA, 138

sirke II Far. Sirke, ekşimiş üzüm, elma, limon vb. suyu. BM, 507; Sirke. BV, 277; CCII, 665; HOA, 262; İM, 592; KE, 273; KFT, 1060; KK, 122; TZ, 239; Ø DM, 106; Bugünkü manasında. Kİ, 90; Sirke, ekşilik vermek için kullanılan ekşimiş üzüm, elma, limon vb. suyu. MS, 141 *krş.* **sinke;** **serke**

sirkeli **soğan** Risar, reçel, eskiden, kurma her nevi turşulara *riçar* derlermiş *risar* diye tarif edilmiş, sonra bizde *reçel* kaynatma yemiş tatlılarına denmiş. İH, 42

sirkelig Far.T. Sirkeli, başında bit yumurtası olan. KE, 273

başı **s.** **bol-** Başı bitlenmek, başı sirkelenmek. KE, 273

sirmūze etūk Far.T. Kısa çizme. İM, 592

sirşe Serçe. TZ, 239

sis I Sis rengi. TA, 138

sis II Sis renkli at. DM, 106

sisen Far. Ø BV, 278 *bk.* **süsen**

siş Şiş. İH, 42

sişik- Değmek, isabet etmek, bulaşmak. İH, 42

sitāre *Far.* Karı ile koca arasında kalan ev. KFT, 1060
sitem *Far.* Zulüm, haksızlık, eziyet. KE, 273
s. kıl- Eziyet etmek. KE, 273
sitgük Zeki. BM, 507
sitük Ø Kİ, 90 *bk. sidük*
siv- Sevmek. GT, 357
sivek Kemik. HOA, 262 *bk. süvek*
sivilci Sivilce. İH, 42
sivir çibin Sivrisinek. BM, 507 *bk. sivir sişek*
sivir sişek Sivrisinek. BM, 507 *bk. sivir çibin*
siviş- Aralıktan, karaltıdan, siperden kimseye sezdirmeden kaçmak; İstanbul'da yanlış olarak *sıvış-* derler. İH, 42
siy- İşemek, çiş yapmak. BM, 507; İşemek. BV, 278; CCI, 505; CCII, 666; KFT, 1060; Sidiklemek. HOA, 262; Küçük tuvaletini yapmak, siymek. KF, 179; İşemek, bevletmek. İM, 592; Siymek, işemek. MS, 141 *bk. yişe-*
siyāset *Ar.* Cezâ. GT, 357; Siyaset. İM, 592; Tazir ve tedip etme. KFT, 1060
siydük Sidik. KFT, 1060
Siyer-i kebîr İmam Muhammedin kitabı. KFT, 1060
siymek İdrar, sidik. CCI, 505
siytük Sidik. BV, 278
siz- Sezmek, sanmak; itham etmek; hissetmek. KE, 273; Sezmek. KFT, 1060; Kİ, 90
siz Siz (çokluk ikinci kişi zamiri). CCI, 505; Siz (ikinci kişi zamiri). CCII, 666; Siz (2. çokluk şahıs zamiri). DM, 106; İM, 592; KF, 179; Siz (şahıs zamiri). GT, 357; MG, 242; Siz (zamir). BM,

507; Kİ, 90; TA, 138; Siz. HOA, 262; KK, 122; MS, 141; Ayrışık çoğul ikinci şahıs zamiri. TZ, 239
sizden Sizden. İM, 592
sizge Size. İM, 592
sizik(g) Şüphe. KE, 273
siziñ Sizin. İM, 592
sizni Sizi. İM, 592
sobı Ø Kİ, 91 *krş. sobu*
sobu Çene ve yanağın düzlüğü. Kİ, 91
soçım Sekme, sıçrama, atlama. CCI, 505
sofa *Ar.* Sofa. İH, 42; Sofa, gölgelik. KE, 273
sofra *Ar.* Sofra. İH, 42
şoğ Son, arkada kalan şey. KFT, 1060
şoğan (~ soğan ~ sogan) Soğan. BM, 511; DM, 107; HOA, 262; KK, 123; **soğan** BV, 278; GT, 357; TA, 138; Bugünkü manasında. Kİ, 91; **sogan** Soğan. CCI, 505; TZ, 239
soğıt- Soğutmak. KE, 273
şoğlak Koyun. BM, 511
şoğra Sonra. KFT, 1061; KK, 123
soğrı- Uyuşmak. Kİ, 91
soğşur- Sokuşturmak, bazı şeyleri bazı şeylerin altına üstüne sıkıştırmak, istif etmek, gizlemek. İH, 43
soğul- Soğulmuş su, toprak emmiş, yere çekilmiş. İH, 42; Su çekilmek, suyu azalmak; çukurlaşmak. KE, 273
soğulcan (~ sogulcan) Soğulcan. İH, 42; **sogulcan** Sovulcan. TZ, 240
sogulçan Karın yılanı. TZ, 240
soğulu- Saplamak, geçirmek; eti şişe saplamak, geçirmek, dizmek. İH, 43

soğun- Sokulmak, büzülüp sinip saklanmak, kendini gizlemek. İH, 42

soğ- Sıkıştırmak, sokmak; (damar, nabız) atmak; vurmak, dövmek. CCII, 666

şohbet Ar. Görüşüp konuşma, sohbet. KF, 179; Sohbet. KFT, 1061

ş. eyle- Konuşmak, sohbet etmek. KF, 179

soğlan- Tamah etmek, arzu duymak, can atmak. CCI, 506

soğran- Üzülmek, yas tutmak. CCII, 666

soğta Karaciğer ve baharatla yapılan bir tür sucuk. CCII, 666

sok barmak (~ sok barmak) Şehadet parmağı. Kİ, 92; **sok barmak** Orta parmak. TA, 138

sok göz Ak göz, haris, gözü doymaz. İH, 42

sok- I (~ sok- ~ sok-) Sokmak. BV, 278; GT, 357; KFT, 1061; Kİ, 92; MG, 242; Sokmak, girdirmek. İM, 592; KE, 273; Bir şeyi bir şeye sokmak. TA, 138; **şok-** Sokmak, içini doldurmak. KK, 123; Sokmak. HOA, 262; KF, 179; MS, 141; **sok-** TZ, 240

sok- I Takmak, süs eşyası takınmak. KE, 273-274

bilezük s.- Bileklik takmak. KE, 273-274

halhal s.- Ayağına halhal takmak. KE, 273-274

ısrığa s.- Küpe takmak. KE, 273-274

sokak I Ak renkli geyik. İH, 42

sokak II Havan, dâne dövülen taşa, demirden havan. İH, 42

sokak III Ar. Sokak. İH, 42

soklan- İsteği artmak. TZ, 240

soklandır- Teşvik etmek. TZ, 240

sokluk (~ sokluk) Hırs, göz doymamazlık. İH, 43; **sokluk** Hırs. TA, 138

s. kıl- taamga Yemeğe hırs göstermek. İH, 43

şokmar Cimri. BM, 511 *bk. kattı*

şokran- (~ sokran-) Kızmak, sinirlenmek. BM, 511; **sokran-** Ağzı içinden anlaşılma söz söylemek; ekseriya hiddet eden kızan kimseler yapar. İH, 43

soktur- Sokturmak. TZ, 240

sokulda- Yara yahut çiban şiddetle acımak. Kİ, 92

sokum (~ sokum) Lokma, bir lokma. BM, 508; Parça, bir dilim ekmek. TA, 138; **sokum** Tıkım. TZ, 240

sokur (~ sokur) Moğ. Şaşı göz, kör. CCI, 506; Tek gözlü. TZ, 240; **sokur** Kör. İH, 43; MG, 243; Tek gözlü. KK, 123

şol şol Sol taraf. DM, 107

sol I Kuzay. TZ, 240

sol II (~ şol) Sol. BV, 279; GT, 357; MS, 141; TZ, 240; Sol, sol taraf. CCI, 506; KE, 274; Sol, sağın zıddı. İM, 592; KFT, 1061; Bugünkü manasında. Kİ, 92; Sol (sağın zıddı). MG, 243; **şol** Sol taraf. HOA, 262; Sol, sol taraf. KF, 179; Sol. KK, 123

sol- Solmak. BV, 279; GT, 358; Çiçek buruşmak; kumaşın rengi atmak. İH, 43; Solmak, canlılığı kaybolmak. KE, 274

şolaçan Sülük. BM, 511

solagay Moğ. Solak. CCII, 666; TZ, 240

solak Solak. TZ, 240

- şolda** Sol taraf. BM, 511
- solğay** Moğ. Solak. MG, 243
- solı-** Solumak, yorgunluktan nefes nefese kalmak. KE, 274; Sık sık nefes almak. Kİ, 92
- solkulda-** Titremek, sallanmak. CCII, 666
- sollu** Sollu, solu taraflı. CCII, 666
- soltan** Ar. Padişah, hükümdar, sultan. CCI, 506
- soltan katunı** Hükümdar eşi, sultan hanımı. CCI, 506
- solu-** Nefes almak, solumak. CCII, 666; Solumak. TZ, 240
- soluk** Nefes. Kİ, 92
- solukun** Soluyan, nefes alan. Kİ, 92
- solunçan** Sülük. Kİ, 92
- som** Sebike, altın gümüş, çelik vesaire. İH, 43; Som. TZ, 240
- somun** Rum. Somun, çörek. TZ, 240; Ø İH, 43 *bk. besgeç*
- soğ küz ay** Güzün son ayı. CCI, 506
- şoğ I (~ soğ)** Sol. HOA, 262; **soğ** İM, 592; Kİ, 92
- soğ II (~ şoğ)** Son. BV, 279; CCI, 506; CCII, 666; Son, arka. GT, 358; Son, nihayet. İM, 592; Son, art, arka, sonra, geriye. KE, 274; **şoğ** Son. HOA, 262
- s.ıca** Ardınca. KE, 274
- s.inca** Ardınca. KE, 274
- s. ıalğan** Vâris, kalıtçı. KE, 274
- s. ıoy-** Ertelemek, geciktirmek. KE, 274
- s.ka ıoy-** Ertelemek, geciktirmek. KE, 274
- biri s.ı biri bol-** Birbiri ardınca olmak. KE, 274
- biri s.ı biri ıl-** Birbiri ardınca yapmak. KE, 274
- son I** Sol. Kİ, 92
- son II** Son. BV, 279; Ahır, son. Kİ, 92
- sona ıoy-** Sona bırakmak, geriye koymak, tehir etmek. Kİ, 92
- soğaçak** Ayak ökçesi. İM, 592
- sonbul** Ar. Sümbül. CCI, 506
- soğ** Son. TZ, 240
- soğga ıoy-** Ertelemek, geciktirmek. İM, 592
- soğgu** Son. CCI, 506
- soğgu yaz ay** Baharın son ayı. CCI, 506
- songur** Doğan kuşu, sungur. CCI, 506
- soğı** Son. CCII, 666
- soğıra** Sonra. CCII, 666
- sonkol** Sol kol, sol el. Kİ, 92
- sonkulda-** İnlemek, sıklamak. İH, 43
- sonkur I** Bir nevi kuş. Kİ, 92
- Sonkur II** İsmi has. Kİ, 92
- soğla- I** Arkasından gitmek, uymak, izinden gitmek, ardınca yürümek. KE, 274
- soğla- II** Sonlandırmak, bir şey ile sonuçlandırmak. KE, 274
- sonra** Bugünkü manasında. Kİ, 92
- şoğra I (~ soğra ~ soñra ~ songra)** Sonra. BM, 511; HOA, 262; KF, 179; KFT, 1061; MS, 142; TA, 139; **soğra** BV, 279; CCI, 506; CCII, 666; GT, 358; İM, 592; KE, 274; MG, 243; **soñra** BV, 281; **songra** TZ, 240 *bk. henüz*
- s. ıal-** Gecikmek. İM, 592
- şoğra II** Sonuncu, sonda olan, son. BM, 511 *bk. kiri*
- soğrakı** Sonraki. İM, 592
- şor- I (~ sor-)** Emmek, somurmak. BM, 511; Emmek. TA, 139; **sor-** İM, 592; KE, 274; Kİ, 92; Sormak, emmek. TZ, 240

- şor- II** (~ **sor-**) Sormak. BM, 511; HOA, 262; KF, 179; Soru sormak. KK, 123; Sormak, sual etmek. MS, 142; **sor-** Sormak. CCI, 506; CCII, 667; GT, 358; İM, 592; KFT, 1061; TA, 139; TZ, 240; Sormak, sual etmek, araştırmak, ziyaret etmek. KE, 274; Sual etmek. Kİ, 92; Sormak, sual etmek. MS, 142
- sor- III** (~ **şor-**) Ziyaret etmek. İM, 592; Hasta ziyaret etmek. MS, 142; **şor-** MS, 142
- s.a bar-** Ziyaret etmek. İM, 592
- sorat** Darı. DM, 107
- soravcı** Süzgeç, süzgülü. TZ, 240
- sorguç** Kılıcın sapının uç kısmı. MG, 244
- sorıl-** Sorulmak, sual edilmek. MS, 142
- sorkun** Uzun salkım söğüt. İH, 43; Sorgun ağacı. Kİ, 92
- şorma** (~ **sorma**) Boza. DM, 107; **sorma** Kİ, 92
- sormak** Sormak, araştırmak. KE, 274
- sorp** Gafleten. Kİ, 92
- s. gir-** Gafleten girmek. Kİ, 92
- soruk** Olgunlaşmış. KFT, 1061
- sorul-** (~ **şorul-**) Sorulmak. İM, 592; **şorul-** KE, 179
- sorun-** Sünmek. TZ, 240
- sorunıl-** Kendisine sorulmak. KFT, 1061
- soruş-** Karşılıklı sormak, sual etmek. KE, 274
- sorut-** Surat etmek, kafa dikmek, çalım satmak, ağız burup burun kıvrıp azamet göstermek, *ofutmak*. İH, 43
- sovaş-** Savaşmak, karşı koymak. CCI, 506
- sovi-** Soğumak, soğuk olmak. Kİ, 92
- sovrun-** Sıyrılmak. TZ, 240
- sovu-** Soğumak. BV, 281; İM, 592
- sovuk** (~ **şovuk** ~ **sovuk** ~ **sovuk**) Soğuk. BV, 281; KE, 274; Kİ, 92; **şovuk** HOA, 262; **sovuk** KFT, 1061; MG, 244; **sovuk** TZ, 240
- s. bol-** Soğumak. KE, 274
- sovukluk** Soğukluk. MS, 153
- sovul-** Solmak. TZ, 240
- sovulşan** Solucan. TZ, 241
- sovun keyin** Dağ keçisi, yabani keçi. Kİ, 92
- sovunçak** Topuk, ökçe. CCI, 506
- sovur-** Savmak; savurmak. TZ, 241
- sovur** Yabani geyik. Kİ, 92
- sovuşla-** Yavaşça ses vermek. TZ, 241
- sovut-** Soğutmak. TZ, 241
- soy** Bir kökten gelen evlât. İH, 43
- soy- I** (~ **şoy-**) Soymak. BV, 281; GT, 358; TZ, 241; Soymak, hırsızlık etmek. İM, 592; **şoy-** Soymak, çıkarmak. KK, 123; Soymak. TA, 139
- şoy- II** (~ **soy-**) Yüzmek, soymak. BM, 511; **soy-** Derisini yüzmek. İM, 592; Soymak, derisini yüzmek, çıkarmak. KE, 274
- soyalaşı gel-** Birbiri ardınca gelmek. İH, 43
- soyılmış** Soyulmuş. TZ, 241
- soyka** Hil'at, padişahın bir kimseyi taltif için kendi sırtından soyunup başkasına giydirdiği kaftan. İH, 43
- soylak tişli** Sivri dişli, ısırgan dişli. TZ, 241
- soytar-** Saplanıp kısılmak. İH, 43
- ok s.-** Deri ile etin arasına kısılmak. İH, 43

soyuğucu Soyguncu. KE, 274

soyuk Soyuk. TZ, 241

soyul- (~ **soyul-**) Soyulmak, birinin üstünde, yanında veya bir yerde bulunan şeyleri çalarak alıp götürmek. BM, 511; **soyul-** Soyulmak, derisi yüzülmek, çıkarılmak. KE, 274

soyun- Soyunmak. BV, 281

soyurga- I Bir hakani tahttan indirmek. TZ, 241

soyurga- II Moğ. Ödüllendirmek, nimet vermek. CCII, 667

soyurgal Moğ. Lütuf, bağış, ihsan. CCII, 667

soyurgamağ Lütuf, bağış, ihsan. CCII, 667

soyurgamak Lütuf, bağış, ihsan. CCII, 667

soyurgat- Ödül kazanmak, lütuf elde etmek; lütfetmek. CCII, 667

soyurka- Bir hakani tahttan indirmek. TZ, 241

söbi Söbü. TZ, 241

söbü Mahrut, sivri şeyler. İH, 43

sög- Sövmek, küfretmek. BM, 508; Sögmek. İM, 592; Sövmek, kötü söz söylemek. KF, 179; Sövmek. KFT, 1061; Kötü söz söylemek, küfretmek. Kİ, 92

sögel Hasta, sökel. BM, 508

sögellik Hastalık. BM, 508

sögen balık İt balık. İH, 43

söglence Kebap. DM, 107

söglün- Kebap olmak, kavrulmak. Kİ, 93

söglünçi Ateşte pişirme. BM, 508
bk. **sökülme**

söglünmiş et Ateşte pişirilmiş et. BM, 508

sögmeklik Sövmek. KFT, 1061

sögül- I Kaynatılmak, haşlanmak, kızartılmak. KE, 274;

Kebap etmek, ateş üzerinde pişirmek. Kİ, 93

sögül- II Söğülmek. İM, 592; Sövülmek. KFT, 1061

sögünç Sövmek, küfür. GT, 358

sögünül- Kendisine sövülmek. KFT, 1061

sögüş- Sövüşmek, tahkir etmek. GT, 358; Karşılıklı küfretmek. İM, 592; Küfürleşmek. KE, 274; Karşılıklı sövmek. KFT, 1061

sögüt I Dal. TA, 139

sögüt II Sögüt ağacı. DM, 107; Sögüt (ağacı). MG, 244

sögüt- Söğütmek, çöğütmek, diz çökmek. İH, 43

sök- I İşkence yapmak, zulmetmek. KE, 274

sök- II Küfretmek, sövmek. CCI, 506; GT, 358; KE, 274; TA, 139; İftira etmek, hakaret etmek, sövmek. CCII, 667; Sövmek. DM, 107; KK, 123; Sögmek; sökmek. TZ, 241

sök- III Sökmek, bir şeyi kuvvet kullanarak çekip yırtmak. BM, 508; Bugünkü manasında. Kİ, 93; Sökmek, çıkarmak. TA, 139

sökel Hasta. GT, 358; İM, 592; KE, 274; Kİ, 93; TA, 139

s. bol- Hastalanmak. KE, 274

sökelek Hastalık. Kİ, 93

sökellik Hastalık. İM, 592; KE, 274; TA, 139

söken Hasta. TA, 139

sökilmiş Sökülmüş, parçalanmış. TA, 139

söklençi Kızarmış et. TA, 139

söklün- Kebap yapılmak. TZ, 241

sökmek Küfür, sövgü. CCI, 506

söktür- Sögdürmek. TZ, 241

söküçi Söğücü. TZ, 241

sökük Sökük, sökülmiş. İM, 592

sökül- **I** Kızartmak, ateşte pişirmek. BM, 508
sökül- **II** Sökülmek. CCII, 667; Sökülmek, yırtılmak. İM, 593
sökülme Ateşte pişirme. BM, 508
bk. söglenci
sökülmüş Sökülmüş. TZ, 241
sökünç Sövme, küfür. GT, 358; KE, 274
söküş **bile** Hakaret ederek, söverek, meydan okurcasına. CCI, 506
söküş **I** Küfür, sövgü. CCI, 506; Sövme, küfretme. KE, 274
söküş **II** Olduğu yerden söküp ilerlemek, kapı sögesi. İH, 43
söküş- Sövüşmek, tahkir etmek. GT, 358
söküt- Diz çökmek. TZ, 241
sölençü Parçalanmış kebablık et. TZ, 241
sön- Sönmek. GT, 358; Sönmek, yanmaz olmak. KE, 274
söndür- Söndürmek. BM, 508; CCI, 507; GT, 358; İM, 593; KE, 274
sörçek Masal, efsane, bilmece, anlatı. KE, 274
s. ay- Masal, efsane anlatmak. KE, 274
s. aydı- Karşılıklı bilmece söylemek. KE, 274
söv- Sevmek. CCI, 507; CCII, 667; GT, 358; KFT, 1061; TZ, 241
söve- Dayamak, yaslamak. İM, 593
sövek Kemik. CCI, 507
söven- Dikilmek. HOA, 262; Dayanmak, yaslanmak. İM, 593
söver **kişi** Sevimli, sevgi dolu kimse. CCI, 507
sövgülerek Daha sevgili. KFT, 1061
sövilmiş Sevilmiş. TZ, 241
sövin- Sevinmek. CCII, 668

sövle- Söylemek. KK, 123
söylen- Söylenmek. KK, 123
söyleş- Konuşmak. KK, 123
sövlün Sülün. CCI, 507
sövlünçü Dilim dilim kesilmiş et. Kİ, 93
sövmek Sevgi, aşk. CCI, 507; Sevme, sevme işi. CCII, 668
sövmeklik Sevgi, aşk. CCI, 507; CCII, 668
sövün- Sevinmek. CCI, 507; CCII, 668 **bk. biyen-**
sövünç **ay** Sevinç ayı, şubat. CCI, 507
sövünç Sevinç. CCI, 507; Sevinç, sevgi. CCII, 668
s. sövün- Çok sevinmek, mutlu olmak. CCII, 668
sövünçle- Müjdelemek, müjde vermek. CCI, 507; CCII, 668; Müjdelemek. TZ, 241
sövünçlü Mutlu, sevinçli. CCII, 668
sövündirgiçi Sevindirici, avutucu. CCII, 668
sövündür- **I** Sevindirmek. CCII, 668
sövündür- **II** Söndürmek. TZ, 241
sövünmek Sevinme, sevinç. CCI, 507
sövüş Sevgili, sevilen arkadaş, dost. CCI, 507
söy- Sevmek. CCII, 668; TZ, 241
söyindür- Söndürmek. KF, 179
söyken- Dayanmak. HOA, 262; TZ, 242; Sırtını dayamak. İH, 43
söykenmeklik Dayanma. KFT, 1062
söyle- Söylemek. BM, 508; HOA, 263; KK, 123; MS, 142; TZ, 242; Söylemek, demek, konuşmak. KF, 179; Konuşmak. TA, 139
söylen- Söylenmek. MS, 153
söyleş- Söyleşmek. TZ, 242

söyleyici Söyleyen, anlatıcı. KF, 179
söymek Sevme, sevgi. CCII, 669
söyre- Uzaklaşmak; sürümek. TZ, 242
söyün- I Sevinmek. CCII, 669; TZ, 242
söyün- II Sönmek, yanmaz olmak. KE, 275; Sönmek. BM, 508; Kİ, 93
söyündür- I Sevindirmek. TZ, 242
söyündür- II Söndürmek. Kİ, 93; TA, 139
söyüşliş Karşılıklı sevgi, aşk. CCII, 669
söz Söz. CCI, 507; CCII, 669; HOA, 263; KK, 123; MS, 142; TZ, 242; Söz. GT, 358; Söz, kelam. İM, 593; Söz, sözcük, laf, haber, emir. KE, 275; Söz, konuşma. KF, 180; Kelam, lafız. KFT, 1062; Bugünkü manasında. Kİ, 93
s. kil- İddia etmek, iddialaşmak. GT, 358
s. bağlan- Konuşmamak. KE, 275
s.ge kir- Söze dalmak, konuşmaya başlamak. KE, 275
s.ni aç- Açıklamak. KE, 275
s.ni bağla- Sözü anlaşılabilir söylemek. KE, 275
s.ni cüftlendür- Sözü tekrarlamak. KE, 275
s.ni öküş kıl- Sözü uzatmak. KE, 275
s.ni ört- Sözü kapalı söylemek, bilmece sormak. KE, 275
s.ni tegür- Sözü birine dayandırmak, iftira etmek. KE, 275
bâtil s. Boş söz, saçma söz. KE, 275

bâtil s. sözle- İşe yaramaz sözler söylemek, boş konuşmak. KE, 275
s. kesil- Bu bölüm. KF, 180; Ara verilmek, fasıl. MS, 142
s. kezdür- Söz gezdirmek, dedikodu yapmak. KF, 180
söz yordamı Bir kelâmın tefsiri, fehvası, maksadı, izahı. İH, 43
sözle- Demek, söylemek, konuşmak. CCI, 507; CCII, 669; Söylemek. BM, 508; GT, 359; KE, 275; Kİ, 93; KK, 123; TZ, 242; Söz söylemek. HOA, 263; Söylemek, konuşmak. İM, 593; KFT, 1062; Konuşmak. TA, 139
muḥāl s.- Mümkün olmayacak şeyler söylemek. KE, 275
sözlegüçü Söyleyen, bildiren. KE, 275
sözlemek Konuşma, söyleme. CCI, 507; Konuşma, söz. CCII, 670; Söylemek. KE, 275; Söylemek, konuşmak. KFT, 1062
sözlen- Söylenmek. GT, 359; Söylenmek, kendisine konuşulmak. KFT, 1062
sözleş- Söyleşmek, konuşmak, bahsetmek. GT, 359; Birine söz söylemek; konuşmak; hitap etmek; görüşmek, müzakere etmek. İM, 593; Konuşmak, müzakere etmek, anlaşmak. KE, 275; Karşılıklı konuşmak. KFT, 1062
sözlet- Birini sorguya çekmek, söyletmek. İM, 593; Söyletmek, konuşturmak. KE, 275
sözley Söz gibi. CCII, 670
sözli Söz sahibi. KK, 123

sözlüg Sözlü. KE, 275
dürüst s. kıl- Sözü doğru söylemek. KE, 275
irig s. bol- Kaba konuşmak. KE, 275
yavuz s. bol- Kötü söz söylemek. KE, 275
Stefan Hristiyanlığın taşlanarak öldürülen ilk kurbanı, Aziz Stephan. CCII, 670
su başı Serasker. İH, 43
şu evi (~ su evi) Tuvalet. KF, 180; Ayak yolu, tuvalet. MS, 142; **su evi** Tuvalet. KFT, 1062; Ayak yolu, tuvalet. MS, 142
su koyun- Yıkanmak. TZ, 242
şu kuşu Su kuşu. DM, 107
su öy Yunulacak yer, gusülhane. TZ, 242
su sığır Manda, su sığırı. CCI, 508; Camus, manda. TZ, 243
şu şığırı Camuz. KK, 123; Manda. TA, 140
su sıyır Camus, manda. TZ, 243
su I Meni. KFT, 1062
su II (~ şu) Su. CCI, 507; CCII, 670; GT, 359; KFT, 1062; MG, 244; TZ, 242; MS, 142; Bugünkü manasında. Kİ, 93; **şu** Su. DM, 107; HOA, 263; KF, 180; KK, 123; MS, 142; TA, 139
su sugar- Yer suyu sormak. TZ, 243
su- Sunmak, uzatmak, itaat etmek. KE, 275
boyun s.- Boyun eğmek, itaat etmek. KE, 275
su tartarı Su horozu. Kİ, 94
su taşı Su taşı. Kİ, 94
su yinçi Tatlı su incisi. CCII, 671
su'âl Ar. Soru. BV, 281; İM, 593; KF, 180
suâl I Dilenme, dilencilik. GT, 361
suâl II Soru, suâl. GT, 361

sub' Yedide bir. İM, 593
subalağ Ø BV, 281
şu'bân Ar. Büyük yılan, ejder. GT, 360
şubh Ar. Sabah. GT, 360; İM, 593; Sabah, sabah vakti. KE, 275
ş.-ı şādık Tan yerinin ağırması, fecir. GT, 360
ş. açıl- Gün ağarmak, sabah olmak. KE, 275
subhâne rabbiye'l-a'lâ "Yüce Allahım, seni noksanlıklardan tenzih ederim" anlamında secdede okunan dua. MS, 142
subhâne rabbiye'l-a'zîm "Büyük Allahım, seni noksanlıklardan tenzih ederim" anlamında rükûda okunan dua. MS, 142
subhâne Tanrı sözünden sonra zikredilen saygı sözü. GT, 360
subhâne'llâhi Suphanallah! Şaşma, hayret ünlemi. GT, 360
subhâneke Subhaneke duası. MS, 142
şubh-dem Ar.Far. Sabah vakti. GT, 360
sucu- (At) harınlık etmek, şaha kalkmak, çifte atmak; uysallanmamak, dölüklenmemek. İH, 43
sucuk Sucuk. TZ, 242
suç Suç, günah. BM, 508; Kusur, kabahat, günah. Kİ, 93
suçı- Hayvan inat etmek, üzerine bindirmemek, direnmek. KE, 275
suçı Sucu. TZ, 242
suçu- Tepinmek, şâha kalkmak. BV, 281; Sıçramak. MG, 244
suçuğ Bağırsak. CCI, 508

şuçuk (~ **suçuk**) Sucuk. DM, 107;
suçuk Koyun sucuğu. Kİ, 93
suçul- Soyunmak. CCI, 508;
 Soyunmak, tamamıyla çıplak olmak. Kİ, 93
şuda bat- Suya batmak, dalmak. TA, 139
şuda' Ar. Bir at hastalığı. BV, 281
suf I Ar. Bir tür sertçe, ince yünlü kumaş, sof. CCI, 508
suf II Su. İM, 593
 s. **ivi** Tuvalet. İM, 593
 s. **közi** Su kaynağı. İM, 593
 s. **sığırı** Camuz. İM, 593
 s. **in-** İhtilam olmak. İM, 593
 s. **kel-** İhtilam olmak. İM, 593
 s. **köz-** Yıkanmak. İM, 593
 s. **koyn-** Yıkanmak. İM, 593
 s. **tök-** Bevletmek. İM, 593
şuffa Ar. Sofa. İM, 593
şūfī Ar. Sofî, derviş. GT, 360
sufılı Sulu, su dolu. İM, 593
sufra I Far. Baca. CCI, 508
şufra II Ar. Bir bitki adı. BV, 281
sufra III Ar. Sofra. CCII, 670;
 Sofra, yemek (tepsisi). GT, 360
sufsa- Susamak. İM, 593
Şufyân-ı Şevrî Ebu Abdullah Sufyan-ı Sevrî. KFT, 1062
suğar- Kılıca su vermek. MG, 244
suğır şavşar Gelincik. TA, 139
suğ kişi Açgözlü, cimri, tamahkâr kimse. CCI, 508
suğ Tamahkâr, açgözlü. CCI, 508
şuḥbet Sohbet, meclis, arkadaşlık. GT, 360
suḥlan- Tamah etmek, arzu etmek, hayranlık duymak. CCII, 670

suḥra I (~ **şuḥra**) Ar. İstihzâ, alay, eğlenme. GT, 360;
şuḥra Maskaralık için kullanılan bir söz. İM, 593
suḥra II Ar. Zorla ve ücretsiz gördürülen iş, angarya. GT, 360
 s. **ğa tut-** Angaryaya, zoraki bir işe koşmak. GT, 360
suḥūr Ar. Seherler. İM, 593
suk Açgözlü, tamahkâr. CCII, 670
suk barmak Şahadet parmağı. İH, 44
suklık Şehvet, cinsel istek. CCII, 670
sukluk Şehvet, cinsel istek. CCII, 670
suḫūl-ı ḥayıl Ar. At pazarı. KFT, 1062
sulak Sulak. BV, 281
sulangır Gelin kadın, gelincik. TZ, 242
şulb Ar. Sert, katı. MG, 244
şulbî Ar. Birisinin sulbünden gelme, süre gelme, devam. KF, 180
şulḥ Ar. Barış, uzlaşma, sulh. GT, 360; Barış, barışma. İM, 593; Barış, uzlaşma. KE, 276; Barış. KF, 180
 ş. **kıl-** Barışmak. KE, 276
 ş. **eyle-** Barış, huzur yapmak. KF, 180
sultân (~ **sultan**) Ar. Sultan. BV, 282; HOA, 263; KFT, 1062; KK, 123; Hükümdar, sultan. GT, 360; MG, 244; Hükümdar. İM, 593; Sultan, padişah, hükümdar. KE, 276; Padişah, hükümdar. KF, 180; MS, 142; Sultan, emir. TA, 139; **sultan** Sultan. TZ, 242
 s. **nâyibi** Hükümdarın vekili. İM, 593

- s. tik-** Hükümdar seçmek. İM, 593
- s. turğuz-** Hükümdar seçmek. İM, 593
- Sultân Maḥmūd (Sebūktigin)** Gazneli Mahmud diye anılan ünlü hükümdar. GT, 361
- Sultân Maḥmūd Ḥorezmşāh** Horezm hükümdarlarından. GT, 361
- sultānlık** Ar.T. Hükümdarlık. İM, 593; Sultanlık, padişahlık. KK, 123
- sulu** Kılçıksız buğday. CCI, 508
- şuluḥ** Sulh. KFT, 1062
- şuluḫ I** Bitki adı. BV, 282
- suluḫ II** Kemer ile asılan çanta. Kİ, 93
- suluṇṇan** Solucan, sülük. Kİ, 93
- suluv** Su bulunan yer. Kİ, 93
- sumağ** Bir bitki adı. BV, 282
- sumāk I** Bitki, baharat adı. BV, 282
- sumāk II** Sunmak, uzatmak, itaat etmek. KE, 276
- boyun s.** Boyun eğmek, itaat etmek. KE, 276
- sun-** (~ **şun-**) Sunmak. BV, 282; Uzatmak, sunmak; sarf etmek, harcamak. CCII, 670; Vermek, sunmak, uzatmak. GT, 361; İtaat etmek. İM, 593; Vermek, ulaştırmak; uzatmak, sunmak, itaat etmek. KE, 276; Eline uzatmak. Kİ, 93; Sunmak, uzatmak. MG, 244; **şun-** Sunmak. HOA, 263; Elini uzatmak. TA, 139
- boyun s.-** Boyun eğmek, itaat etmek. KE, 276
- şun‘** Ar. Kudret, yapma. İM, 593
- sunçuḫ** Akap, halef. Kİ, 93
- sunduk** (~ **şundūk**) Ar. Sandık. CCII, 670; **şundūk** Sandıklar. İM, 593
- Sunḫur** Akdoğan (özel ad). DM, 107; Sunkur, özel isim. KK, 123; Aksungur (özel ad). TA, 140
- sunḫur I** Akdoğan. TA, 139
- sunḫur II** (~ **sunkur**) Turumtay kuşu, sungur. BM, 58; **sunkur** Kara kuş. TZ, 242
- bk. turuntay**
- sunkur II** Köle, adı. TZ, 242
- Sunḫurça** Sungurca (özel ad). TA, 140
- sunnāre** ? BV, 282
- şunuber-** Vermek. TA, 140
- sunuṣ-** Bir şeye elini uzatıp vermek. TZ, 242
- sūr** Ar. Sur, kale. KFT, 1062
- şurat I** Darı, mısır. BM, 511
- surat II** (~ **şurāt**) Ar. Görünüş, biçim, resim. CCII, 670; **şurāt** Suret. KFT, 1062
- sūre** Ar. Kur’an-ı Kerim’in 114 bölümünden her biri. İM, 594; sure, Kur’an’ın 114 bölümünden her biri. KE, 276; Kur’ân-ı Kerim’in ayrıldığı yüz on dört bölümden her biri, sure. KF, 180
- şūret I** Ar. Görünüş, kılık, biçim. GT, 361; Biçim, tarz. İM, 594; Biçim, şekil, görünüş. KE, 276; Şekil, suret. KF, 181; Yüz, çehre; resim. MG, 245; Ø BV, 282
- ş. kıl-** Şekillendirmek. KE, 276
- sūret II** Ar. Kur’an’ın kısım veya fasılları, sūre. GT, 361; Kur’ân-ı Kerim’in ayrıldığı 114 bölümden her biri. MS, 142
- şūretlen-** Ar.T. Şekillenmek, biçimlenmek. İM, 594

surna *Far.* Zurna, boru. İH, 44
surıalan Sırtlan. KK, 123
şurûf yel *Ar.T.* Sabahları dalga dalga esen rüzgâr. DM, 107
suruk Uzun sopa, sırık. CCII, 670
suruna *Far.* Zurna. CCI, 508
sus- Su çekmek. CCII, 670
susa- I Özlemek, hasret çekmek. CCII, 670
suşa- II (~ **susa-**) Susamak. BM, 508; **susa-** Susmak. GT, 361; Susamak. İM, 594; TZ, 243; Bugünkü manasında. Kİ, 94; *bk.* **susuz ol-**
susak Su kabı, kova. İH, 44
susam *Ar.* Susam. İH, 44
şusuz Susuz. TA, 140
susmār (~ **susmar**) *Far.* Kertenkele. İM, 594; **susmar** Sansar. TZ, 243
sust *Far.* Gevşek, tembel, uyuşuk. CCI, 508
susun *Moğ.* Kısırak veya ineğin mayalanmış sütünden damıtılmış bir tür hafif içki. CCII, 670
susuz ol- Susamak. BM, 508 *bk.* **suşa-** II
şusuzlık (~ **susuzluk**) Susuzluk. KF, 181; **susuzluk** KFT, 1062
susuzluk Susuzluk. KFT, 1062
suş Suç. TZ, 243
şuv dazdarı Su tavuğu. BM, 511
suv (~ **suû**) Su. BM, 508; CCI, 508; CCII, 670; KE, 276; **suû** BV, 282; İM, 594; KE, 276
s. iûi Tuvalet. İM, 594
s. tûk- Bevletmek. İM, 594
s.ğa batur- Suyun dibine sokmak. KE, 276
s. bağla- Sulamak için suyun önünü açmak. KE, 276

s. indür- Çiftleşen kişi menisini akıtmak. KE, 276
s. ıy- burnınga Burnuna su çekmek. KE, 276
s.ğa batur- Suyun dibine sokmak. KE, 276
şuv taşı Su taşı. BM, 511
şuv taztarı Su tavuğu. BM, 511
suû- Yıkanmak. İM, 594
suva- Sıvamak, sıva ile kaplamak. KE, 276; Sıvamak. TZ, 243 *bk.* **sıva-**
suval- (Su) yere batmak, kaybolmak. İM, 594
suvâl I Dilenme, dilencilik. GT, 361
suvâl II Soru, suâl. GT, 361; Sual. KFT, 1063
suvan- Sulanmak. BV, 283
suvar- (~ **suvar-**) Suvarmak, su vermek, içirmek. BM, 511; Sulamak. İM, 594; **suvar-** Kılıca su vermek. MG, 245
suvarıl- Su verilmek. İM, 594
suvğar- Sulamak, su vermek. KE, 276
suvıkla- Ötürmek, cıvık pislemek. KE, 276
suvlağ Sulak yer. İM, 594; Su alınacak yer, su içilecek yer. KE, 276
suûlı Sulu. BV, 283
suvluğ (~ **suûluğ**) Sulu. KE, 276; **suûluğ** KE, 277
şuvluk Su taşımak için kullanılan kap. BM, 511
şuvluv Kelek, ırmaklarda işleyen ve şişirilmiş tulumlar üzerine kurulan bir tür sal. BM, 511
suûsa- (~ **suvsa-**) Susamak. BV, 283; KE, 277; **suvsa-** CCI, 508; KE, 277; Susmak. GT, 361
suvsalık Susamışlık, susuzluk. KE, 277

suvsamak (~ **suvsamak** ~ **suvsamak**) Susuzluk çekme, susama. CCI, 508; **suvsamak** Susamak. KE, 277; **suvsamak** KE, 277

suvsat- Susatmak. KE, 277

suvsab Ar. Bitki adı. BV, 283

suvsız Susuz. BV, 284

suvul- Sıvışmak, kaçmak. CCII, 670

suya kar- Dalmak, batmak; Konya'da *günaha kar-* batmak, müstağraf olmak. İH, 43

şuyak- Hayvanları suvarmak. TA, 140

suza- Sünmek. TZ, 243

suzgırı Camız, manda, su sığırı. BM, 508 *bk. gamış*

suzla- Sıkılmak, daralmak. TZ, 243

sü Asker. TA, 140

sü eri Asker, sipahi. BM, 508 *bk. ispahi*

süb'ad Ar. Bir bitki adı. BV, 284

Sübaşı I Komutan (özel ad). TA, 140

sübaşı II Komutan. TA, 140

sübhanallāh Ar. Şaşma, hayret ünlemi. GT, 360; Allahım, seni noksanlıklardan tenzih ederim, anlamında bir söz. İM, 594

sübhāne Ar. Tanrı sözünden sonra zikredilen. GT, 360

sübhanekallahümme Ar. Ey Allahım, seni noksanlıklardan tenzih ederim, anlamında bir söz. İM, 594

sübhāneke Ar. Namazın başlangıcında okunan dua. KF, 181

sübhānerabbiye'l-‘azīm Ar. Yüce Allahım, seni noksanlıklardan tenzih ederim, anlamında bir söz. İM, 594

süci İçki. KFT, 1063

sücüd Ar. Secde etme, ibâdet. GT, 361; Secde etme. KF, 181; Secde, secde etme. MS, 142

s. eyle- Secde etmek. KF, 181; MS, 142

sücüdlü Ar.T. Secdesi olan. KF, 181

sücü Çakır, bor, şarap. İH, 44

sücüd Secde etme. İM, 594

s.-i sehiv Sehiv secdesi. İM, 594

s.-ı tilāva Tilave secdesi. İM, 594

sücüdlü Secdeli namaz. İM, 594

süçi I Şarap. DM, 107; Kİ, 94

süçi II Tatlı. Kİ, 94

süçit- Tatlılandırmak. KE, 277

süçü I İçki, şarap. BM, 508; Üzümden yapılan bir içki. TA, 140; Ø Kİ, 94 *bk. süçi*

süçü II Tatlı, her şeyin tatlısı. TA, 140 *bk. şıra*

süçüg Tatlı, lezzetli. KE, 277

s. bol- Tatlı olmak, tatlı gelmek. KE, 277

s. bul- Tatlı olduğu görüşüne varmak. KE, 277

süd Süt. BM, 509; HOA, 263; KF, 181; KFT, 1063

südd Ar. Engel olmak. İM, 594

südük İdrar, sidik. BM, 508; MS, 142 *bk. yişemek*

Südün Özel isim. KK, 123

süglün Süglün. İH, 44

sügrek Kemik. BM, 508 *bk. sünüg*

sügük Kemik. TZ, 243

sügüm Bir sele uzunluğunda iplik ve benzeri. TZ, 243

sügüm Kanaat, aza razı olma; soğum. İH, 44

sügümsüz Kanaatsız, haris. İH, 44

Süheyl Süheyl-i Yemani denilen yıldız. GT, 361

sükker Ar. Şeker. BV, 284; GT, 361; KFT, 1063
s. kamış Şeker kamışı. İM, 594
sükr Ar. Sarhoşluk, sekir. GT, 361
sükrünş Karış gibi kullanılan ağızlarımızdaki ‘süyem’ baş ve işaret parmak arası gibi kullanılan bir ölçü birimi olmalı; Paris nüshasında bu kelime ‘dutam’ olarak değiştirilmiş; ama bu, ‘tutam’dan farklı olmalı; çünkü, tutam kelimesi zaten metinde kullanılmıştır. HOA, 263
süksük Atı yürütmek, atın bir yürüyüş şekli. MG, 245
süksükle- Atı yürütmek. MG, 245
süksün Omuz başı, dal. İH, 44
sükün Ar. Olgunluk. MG, 245
sükût Ar. Susma, sükût. GT, 361; Susma. KFT, 1063
Süleymân Ar. Süleyman peygamber. GT, 362; Hz. Süleyman. HOA, 263
süleymânî Ar. Bir kılıç çeşidi. MG, 245
sülük Sülük. BV, 284; CCII, 671; İM, 594; TA, 140; TZ, 243; Bugünkü manasında. Kİ, 94
sülüş I Ar. Bir bitki adı. BV, 284
sülüş II Ar. Üçte bir. İM, 594; KF, 181; KFT, 1063; MG, 245; MS, 142
süm‘a Ar. Başkalarına gösteriş yapmış olmak için yapılmış iş, davranış. İM, 594; Görsünler, istesinler diye yapılan göstermecilik. KF, 181
s. ol- Göstermece olmak, kandırmak. KF, 181
sümek Sömek. BV, 284

sümeye al- Ölçüsüz, hesapsız almak. İH, 44
sümgür Sümük. BM, 508 *bk. sümrüki*
sümkür- Burundan akan pisliği defetmek, sümkürmek. Kİ, 94; Sümkürmek. KF, 181; MS, 142; TZ, 243
sümkürük Sümkürük. KF, 181; Sümük. TZ, 243
şümme Ar. Sonra. KF, 181
şümn Ar. Sekizde bir. İM, 594
sümrük Sümük. İM, 594
sümrüki Sümük. BM, 508 *bk. sümgür*
sümük I Burundan akan pislik. Kİ, 94; Sümük. MS, 153; TA, 140
sümük II Kemik. DM, 107
sümülde- Boğazın temizlenmesi için öh öh diye seda çıkarılması. Kİ, 94; Kansırmak. TZ, 243
sümülgün Hastanın zihin dalgınlığı. Kİ, 94
sümür- Büyük yudumlarla hörpüldeterek içmek; hırsıyla içmek. İH, 44
sün- Uzanmak. HOA, 263; Kİ, 94; Sünmek. TZ, 243
sünbüke Ar. At toynağının ucunun olmaması. BV, 284
sünbül Bitki adı. BV, 284; Sünbül çiçeği. GT, 362
sündür- Çekmek. HOA, 263; Uzatmak. Kİ, 94
sünek Kemik. GT, 362; İM, 594
süngi Mızrak. BM, 598; Süngü. DM, 107; Delici silah, süngü. KF, 181; Ø HOA, 263
süngü I Süngü. KK, 123; TA, 140; TZ, 243; Ø DM, 107; HOA, 263 *krş. süngi*
Süngü II Süngü (özel ad). TA, 140
süñgü Mızrak, kargı, süngü. CCII, 671

süngüçi Süngücü. TA, 140
süni Mızrak. BM, 508; Süngü. GT, 362; İM, 594
sünig Vücut, endam. BV, 285
süniz Ar. Bir bitki adı. BV, 285
sünnet I Ar. Sünnet, peygamberin yaptıkları ve tavsiye ettikleri. GT, 362; Hz. Muhammed'in sözleri, işleri veya beğendikleri. İM, 594-595; İyi ahlak, Hz. Muhammed'in sözleri, sünnet. KF, 181; Hz. Muhammed'in hâl ve davranışları. MS, 142-143
s.-i mü'ekke Hz. Muhammed'in hemen her zaman eda ettikleri sünnetler. İM, 594-595
s.-i vaht Vaktin sünneti. İM, 594-595
s. eyle- Sünnet kılmak. KF, 181
s. ol- Sünnet olarak kabul edilmek. MS, 142-143
sünnet II Bıçağı bileme, mızrağa uç takma. KE, 277
s. ko- Bıçağı bilemek. KE, 277
sünnet III Ar. Sünnet düğünü. KFT, 1063
sünnet IV Sünnet, erkek çocukta erkeklik organının ucundaki deriyi kesmek. KE, 277; Sünnet olma. KFT, 1063
s. kıl- Sünnet etmek. KE, 277
s. ol- Sünnet olmak. KF, 181
sünnet V Yol. KFT, 1063
sünnetçi Ar.T. Sünnetçi. İM, 595
sünnetlen- Ar.T. Sünnet edilmek. İM, 595
süğü Mızrak, kargı, süngü. CCII, 671; Süngü. GT, 362; İM, 594; Kİ, 94; MG, 245; Süngü, mızrak. KE, 277; Kargı mızrak. KFT, 1063

süğüçi Süngü kullanan. MG, 247
süğüçilik Süngü kullanma işi, sanatı. MG, 247
sünüg Kemik. BM, 508 *bk. sügrek*
süğük Kemik. BV, 284; GT, 362; İM, 594; KE, 277; KFT, 1063; Kİ, 94; MG, 247; MS, 143; TA, 140
sünü Kemik. İH, 44
süğüksüz Kemiksiz. KE, 277
süğülçe Neşter. CCI, 508
sünüşek Süner, uzar. İH, 44
süpür- Süpürmek. TZ, 243
süprül- I Bugünkü manasında. Kİ, 94
süprül- II Çekilmek gitmek. Kİ, 94
süpründü Süprüntü, süpürülen şey. KE, 277
süpür- Süpürmek. GT, 362; KE, 277; KK, 123; TA, 140; Bugünkü manasında. Kİ, 94
süpürge Süpürge. BM, 508; KFT, 1063; TA, 140; Süpürge, süpürme aracı. KE, 277; Bugünkü manasında. Kİ, 94; Ø DM, 107 *krş.*
sibirge
süpürge Süpürge. KK, 123
süpürücü Süpürücü. KFT, 1063
sür- I (Bir şeye) sürmek. GT, 362
sür- II El ile dokunmak, el sürmek. İM, 595; Sürmek, ovmak, sürtmek. KE, 277; Değdirmek. MG, 247
sür- III Hayvanı ardından sürmek; nakletmek, taşımak; el ile dokunmak, el sürmek. İM, 595; Sürmek, uzaklaştırmak; davarı sürüp sevk etmek, otlatmak; kovmak, sürgün etmek; yürütmek. KE, 277; Arkasından sürerek yürütüp götürmek. Kİ, 92; (At) sürmek. MG, 247

- bulutnı s.-** (Tanrı) bulutu onun üzerine getirmek. KE, 277
- sür-** **IV** Pulluk veya sabanla toprağı işlemek, sürmek. BM, 509; (Sabanla) toprağı işlemek, sürmek. CCI, 508; (Bir şeyi) sürmek. GT, 362; Sürmek, ilerlemek. HOA, 263; Sürmek, toprağı işlemek, ziraat için tarlayı sürüp nadas yapmak. KE, 277; Sürmek, (canlılarda nevşünema) sürmek. TZ, 243
- sür-** **V** Sürmek. BV, 285; KFT, 1063; TA, 140; Yayma, ince tabaka olarak sürmek, sürmek. KF, 181
- sür-** **VI** Uzaklaştırmak, sürmek. CCII, 671; Sürmek, defetmek, kovmak. GT, 362; Kovmak, taretmek. Kİ, 92
- sürç-** Sürçmek. BV, 285; TZ, 243; Sendelemek, kaymak. KE, 277
- sürçek** Hikaye. İM, 595; Kİ, 94
- süre-** Sürümek, sürüklemek, çekmek. KE, 277; Sürümek. MG, 247
- süret** Rüzgârda kurutulmuş et. TZ, 243
- süri şibin** Sivrisinek. TZ, 243
- süri tüş** Öğle vakti. TZ, 244
- sürücü** Sürücü. KFT, 1063
- süriçibin** Sivrisinek. GT, 362
- sürme** Sürme, kirpik diplerine sürülen siyah boya. BM, 509; Sürme. İM, 595; TA, 140; Sürme, göz boyası. KE, 277; Bugünkü manasında. Kİ, 94; Göze çekilen sürme. TZ, 244; Ö BV, 285
- sürmedân** *T.Far.* Sürme kabı. İM, 595
- sürmek** Sürmek. KFT, 1063
- sürmele-** Sürme çekmek. TA, 140
- sürmelik** Sürme. KFT, 1063; Sürmelik. TA, 140
- sürsü** İrin, cerahat. BM, 509
- sürt-** Sürtmek. CCI, 508; HOA, 263; MG, 247; El ile silmek; elle dokunmak; elle bir şeyi eğmek. İM, 595; Sürmek, ovmak, el ile yaymak, bulaştırmak; kaşımak. KE, 277
- sürtü-** Kaşımak, sürtmek. TZ, 244
- sürtül-** **I** El ile dokunulmak. İM, 595
- sürtül-** **II** Sürülmek. BV, 286; HOA, 263; Sürülmek, aşınmak. GT, 362; Sürülmek, sürüyerek üzerinden geçilmek. KE, 277
- sürtümek** Silmek için kullanılan bez. BM, 509
- sürtün-** Sürülmek. BM, 509; Dokunulmak. İM, 595; Sürmek, sürünmek, ovmak. KE, 277; Mendil ile silinmek, sürtünerek yürümek, emeklemek. Kİ, 95; Sürünmek. TZ, 244
- sürtüş-** Sürtüşmek. BV, 286
- sürtüşdür-** Sürtmek. HOA, 263; Sürtüştürmek. KFT, 1064
- sürtüştür-** Sürtüştürmek. BV, 286
- sürüd** Şarkı, türkü. KE, 277
- sürür** Ar. Sürür. BV, 286
- sürü çibin** Sivrisinek. CCI, 508
- sürü-** Sürmek. Kİ, 95; Sürümek. TZ, 244
- sürü I** Sivri. CCII, 671
- sürü II** Sürü. DM, 108; TA, 141; Hayvan sürüsü. Kİ, 95
- sürücü** Sürücü. KFT, 1064
- sürük** Kilim. BM, 509; İnce ve yumuşak deri, ayakkabı derisi. CCI, 509; Deriden yapılmış yaygı. DM, 108
- sürük sırt** Bir çeşit su canlısı, su kertenkelesi. BM, 509; Nil nehri sahilinde olan bir

- nevi canavardır, hem suda hem de karada yaşar. Kİ, 95
- sürül-** **I** (Hayvan) ardından sürülmek. İM, 595
- sürül-** **II** Sürülmek, kovulmak, götürülmek. KE, 277
- sürün** Ø Kİ, 95 *bk. sürü II*
- sürün-** **I** Sürülmek; koku, boya, ilaç gibi şeyler sürülmek. KE, 277
- sürün-** **II** (Yerde) sürünmek; (atı) sürmek. MG, 248; Sürünmek. TZ, 244
- sürünceğ** Yara. BV, 285
- sürüt-** Sürdürmek. BV, 285; Sürtmek, sürmek, yaymak; silmek. KF, 181; Sürtmek, silmek, silip gitmek. Kİ, 95; Sürtmek. MG, 248; MS, 143; TZ, 244
- sürüv** Birlikte yaşayan hayvan topluluğu, sürü. CCII, 671
- Süryānī** Ar. Süryanî, eski Suriyeliler. HOA, 263
- süs-** (Hayvan) süsmek. TZ, 244
- süsen** Far. Bitki adı, susam. BV, 286; Susam. İH, 44
- süst** Far. Yumuşak, güçsüz. BM, 509; Gevşek. GT, 362; Gevşek, tembel. İM, 595; Gevşek, sölpük, tembel. KE, 277-278
- s. bol-** Gevşemek, tembel olmak. KE, 277-278
- s. kıl-** Gevşetmek. KE, 277-278
- süstel-** Çekiçle düzelmek, yassılanmak. İH, 44
- süsüş-** Boynuzlamak, boynuzla dürtüşmek. KE, 278
- süsüt** Yavaş, tembel, gevşek. BV, 286; Gevşek. KFT, 1064
- süt sapçağı** Süt kabı. İM, 595
- süt** Süt. BM, 509; BV, 287; CCI, 509; CCII, 671; DM, 108; GT, 362; İM, 595; KE, 278; KK, 123; MS, 153; TA, 141; TZ, 244; Bugünkü manasında. Kİ, 95
- s. ur-** Süt vermek, emzirmek. KE, 278
- s. uyu-** Süt mayalanmak. KE, 278
- s.din adır-** Sütten kesmek. KE, 278
- s.ni yay-** Yağını çıkarmak için sütü çalkalamak. KE, 278
- sütmek** Sporda kullanılan top. BM, 509; Yuvarlak şey, top. Kİ, 95 *bk. top II*
- sütre** Ar. Perde, örtü. İM, 595; Perde. KFT, 1064
- sütsüz** Sütsüz, sütü olmayan. KE, 278
- s. bol-** Sütsüz olmak, sütü kesilmek. KE, 278
- sütürlük** Ar.T. Örtmelik. KFT, 1064
- süv-** Kendine doğru sündürüp çekmek. İH, 44
- süv** Savaşa doğru gitme, sefer. BM, 509
- süvek** Kemik. HOA, 263; KF, 181; KK, 123; TZ, 244 *bk. sivek*
- süvelek tişli** Sivri dişli, ısırğan dişli. TZ, 244
- süvelt-** Sivriltilmek, dikmek, doğrultmak. İH, 44
- süvrü çibin** Sivrisinek. İM, 595; Kİ, 95
- süvü** Pergâr. Kİ, 95
- süvük** Kemik. Kİ, 95
- süye-** Dayanmak, söykenmek. TZ, 244
- süyem** Bir dikimlik bir sele uzunluğunda iplik. TZ, 244
- süyen-** Bir şeye dayanmak, yaslanmak. CCII, 671; Dayanmak, söykenmek. TZ, 244
- süyrel-** Sürünmek. TZ, 244
- süyüm** Bir sele uzunluğunda iplik ve benzeri. TZ, 244

süz- Süzmek. BV, 287; CCI, 509; TZ, 244; Süzmek, temizlemek. KE, 278; TA, 141; Bir şeyi süzmek. Kİ, 95

süzgüç Süzgeç. İH, 44

süzgüş Süzgeç. TZ, 244

süzme I Mahmur bakışlı göz. Kİ, 95

süzme II Süzgeç. TZ, 244

süzme III Süzülmüş. İM, 595; Süzülmüş yoğurt. Kİ, 95

süzmeli Süzülmüş yoğurt. TZ, 244

süzük su Temiz su, duru su, berrak su. CCII, 671

süzük Temiz, duru, berrak. CCII, 671

süzül- Süzülmek. BV, 287

sünük tumlu çık- Romatizma gibi bir sebeple vücudun bir tarafından kemik harice fırlamak. İH, 48

şaar Far. Şehir. CCI, 509

şāb Ar. Genç. GT, 362

şabad Usta, akıllı. TZ, 245

şa‘bān Ar. Arabî ayların sekizincisi. İM, 595; Arap takvimine göre sekizinci ay, ramazan ayından önceki ay. KF, 181; Kameri aylardan biri. KFT, 1065

şabat kün Yahudilerin dinlenme günü, cumartesi. CCI, 509

şabat Yahudilerin dinlenme günü, cumartesi. CCI, 509

şa‘be Ar. Yağlamakta kullanılan bir nesne. BV, 288

Şa‘bī Şa‘bī Ebu Amr. KFT, 1065

şād Far. Sevinçli. GT, 362; Sevinçli, memnun. KE, 278

ş. bol- Sevinmek. KE, 278

ş. kıl- Sevindirmek. KE, 278

şa‘de Ar. Bir bitki adı. BV, 288

şadı Maymun. CCII, 671

şādī Far. Sevinç, memnuniyet. GT, 362

şādīlık Far.T. Sevinç, memnurluk, mutluluk. KE, 278

şādluğ Far.T. Sevinçli. KE, 278

şādmān Far. Sevinçli. GT, 362

şāf Ar. Katranla yağlama. HOA, 263

şafā‘at Ar. Şefaati. KF, 182

ş. eyle- Şefaati etmek. KF, 182

ş. eyleyici Şefaati eden. KF, 182

ş. it- Şefaati etmek. KF, 182

şafağ Ar. Güneşin batışından sonraki alaca karanlık. İM, 595; Güneş battıktan sonra batı ufkunda görülen ve kaybolması akşam namazı vaktinin bitip yatsı namazı vaktinin girmesinin ölçüsü sayılan kızılık ya da bu kızılıktan sonra ortaya çıkan beyazlık. MS, 143

şafağat Ar. Şefkat, acıyarak ve esirgeyerek sevmek. KF, 182

ş. eyle- Sevmek. KF, 182

ş. eyleyici Seven. KF, 182

şāfī Ar. Şifa veren Allah. HOA, 263

Şāfī şerhi Kitap adı. KFT, 1065

Şāfī‘ī İmam Şāfī. KFT, 1065; Ebû Abdillâh Muhammed b. İdris b. Abbâs eş-Şāfī, Şāfī mezhebinin kurucusudur. MS, 143

şafkatlu Merhametli, şefkatli. KF, 182

şaftalu Far. Şeftali; geç olgunlaşan şeftali. CCI, 509

şag Zaman. TZ, 245

şagır (~ şagır) İçki. DM, 108; şagır Çakır, şıra, şarap. TZ, 245

şāgird *Far.* Talebe, şakirt, çömez. GT, 362

şāh bellūṭ *Far.* Kestane. TA, 141

şah (~ **şāh**) *Far.* Şah. BV, 288; Bugünkü manasında. Kİ, 95; **şāh** Hükümdar, şah. GT, 362

şahādet *Ar.* “Eşhedü en lâ ilāhe illallāh” cümlesini söyleme. KF, 182

ş. barmak Şehadet parmağı, işaret parmağı. KF, 182

şaḥdar *Far.* Değnek, sırık, çomak. CCI, 509

şāhidlık *Ar.T.* Tanıklık. KFT, 1065

şāhıdsuz *Ar.T.* Tanıksız. KFT, 1065

şaḥım *Ar.* İç yağı. BV, 288

şāhid *Ar.* Sevgili, mahbub. GT, 362; Şahit, tanık. İM, 595; KFT, 1065

şāhīn *Far.* Şahin. DM, 108

şahr Şehir. İM, 595

şaḥş *Ar.* Kişi, kimse, şahıs. GT, 362

şā‘ir *Ar.* Şâir. GT, 362; MG, 248; Şair, şiir okuyan. KE, 278

şā‘irlik *Ar.T.* Şâirlik. GT, 362

şak I *Ar.* Okçuluk terimi, okçu hatalarından dolayı uzuvlarda oluşan yarılma. HOA, 263

şak II Şak (yansıma ses, yüksekten düşme sesi). CCII, 671

şak III Zaman. TZ, 245

şak- Yanıkmak. TZ, 245

şakal (~ **şakal**) Çakal. DM, 108; **şakal** TZ, 245

şakāvet Bahtsızlık, kutsuzluk, saādet’in zıddı. GT, 362

şakfa *Ar.* Ø BV, 288

şakı- Kuş billurî ve tiz sesiyle ötmek. İH, 44

şakır köz Çakır göz. TZ, 245

şakī *Ar.* Haydut, yol kesen. KF, 182

Şakīk Ø MS, 143bk. **Şakīk-i Belhī**

Şakīk-i Belhī Ebû Alî Şakīk b. İbrâhîm el-Ezdî el-Belhî. MS, 143 *krş.* ‘**Alī Atası, İbrâhîm Oğlu, Şakīk**

şākir *Ar.* Şükreden, iyiliği unutmayan. GT, 362

şākird I *Far.* Delikanlı, genç. DM, 108; Öğrenci. HOA, 263

şākird II *Far.* Şakirt, ücretle çalışan adam. Kİ, 96; Köle. TA, 141

şākirdlik *Far.T.* Öğrencilik, çıraklık. KE, 278

ş. kıl- Öğrencilik yapmak. KE, 278

şākirid *Far.* Öğrenci. KFT, 1065

şākirt *Far.* Ø DM, 108 *krş.*

şākird

şakla- I Şak sesi çıkarmak, şak demek. İH, 44

şakla- II (Yemişi) ikiye ayırmak. İH, 44

şaklak (~ **şaklak**) Sefih adam. Kİ, 95; **şaklak** Beyinsiz. TZ, 245

şaklı Takdir anlamına. TZ, 245

şakmak Çakmak taşı. DM, 108

şakşak Şakşak. BV, 288

şal I Ayıp, noksan, kusur. TZ, 245

şal II Boz renkli at. DM, 108

şal III Kakım, ars denen hayvan. TZ, 245

şal- Düdük çalmak. TZ, 245

şalga- Çalkamak. TZ, 245

şalgam (~ **şalgam**) *Far.* Şalgam. CCI, 509; TZ, 245;

şalgam DM, 108; GT, 362; Turpa benzer yuvarlak sebze, bugünkü manasında. Kİ, 95 *bk.*

sarmak II

şalka- Çalkamak. TZ, 245

şalkam Şalgam. KK, 124

- şalu** Bavlı, içerisine ot doldurulmuş hayvan derisi. TZ, 245
- şalvar** İm, şalvar. İH, 44
- şam ağacı** Çam ağacı. Kİ, 95; TA, 141
- şam ağaşı** Çam ağacı. DM, 108
- Şām (~ Şam)** Ar. Şam şehri. GT, 362; KE, 278; KFT, 1065; TA, 141; **Şam** Şehir adı. TZ, 245
- şāmī I** Ar. Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 248
- Şāmī II** Ar. Şamlı. GT, 363
- Şāmlı** Ar.T. Şamlı. KK, 124
- şamruk** Derenin derinliği, deredeki suyun akıntısı. TZ, 245
- şān** Far. Şan. MG, 248
- şanak** Çanak. TZ, 245
- Şansda heşi** İtalya'nın Novara şehrinde üretilen bir tür keten kumaş. CCI, 509
- şanşmala-** Süslenmek. TZ, 245
- şanşu** Sancı. TZ, 245
- şanus** Sere, baş parmakla şahadet parmağı arasındaki mesafe. Kİ, 95
- şap-** Sürmek, çarpmak. DM, 108; Çarpmak, bir aygıtla vurmak. TZ, 245
- şapaklı** Çapaklı. TZ, 246
- şapış** Sürme. DM, 108
- şapla- I** Taş yotmak. TZ, 246
- şapla- II** Tokat atmak. TA, 141
- şaplama** Şaplak, tokat. İH, 44
- şapras** ? TZ, 246
- şār (~ şar)** Far. Şehir. BM, 511; DM, 108; KFT, 1065; KK, 124; **şar** Kİ, 95; TZ, 246
- şa'rā** Ar. Sadaka toplanan yer. İM, 595
- şara** Far. Bahane, özür, çare. TZ, 246
- şarāb** Ar. İçki. BV, 288; Şarap. GT, 363; İçilecek şey, şarap. İM, 595; Şarap, içecek. KE, 278
- erte ş.ı** Sabah içilen şarap. KE, 278
- şardak** Far.Ar. Çardak, taht. DM, 108
- şarıt** Şart. KFT, 1065
- şark** Ar. Doğu. İM, 595
- Şarkeri** Doğulu (özel ad). TA, 141
- Şarkī** Ar. Doğuya ait. KFT, 1065
- şarlan-** Malik olmak. TZ, 246
- şārlu** Far.T. Şehirli. KFT, 1065
- şarman-** Kolunu sığamak, çemrenmek. TZ, 246
- şart (~ şart)** Ar. Şart. BV, 289; GT, 363; İM, 595-596; MG, 248; MS, 143; Şart, koşul. KE, 278; **şart** Şart. KF, 182
- ş.-ı lāzım** Gerekli şart. İM, 595-596
- ş. kıl-** Şart koşturmak, şarta bağlamak. KE, 278
- şaş** Ar. Baş örtüsü. KF, 182
- şaş- I** Hedeften kaymak. İH, 44
- şaş- II** Hesapta yanılmak, aldanmak; *hayret*. İH, 44
- şaşa-** Su boğazdan durmak. TZ, 246
- şaşak** Yamalı ve eski elbise. TZ, 246
- şaşı gözlü** Bugünkü manasında. Kİ, 95
- şaşı** Kınır, kıygaş. İH, 44; Şaşı. TZ, 246
- şaşkır-** Su boğazda durmak. TZ, 246
- şaşra-** Sıçramak. TZ, 246
- şaṭb** Ar. Kılıcın yüzündeki yol. MG, 248
- şaṭıb** Ar. Bir tedavi yolu. BV, 289
- şaṭır (~ şāṭır)** Ar. Şen. KFT, 1065; **şāṭır** Çevik. MG, 248;
- şāṭırlık** Ar.T. Çeviklik. MG, 248
- şatla-** Parmak çatlamak. TZ, 246
- şatlan-** Parmak çatlatmak. TZ, 246
- şatranç** Ar. Satranç oyunu. GT, 363

şatranıç Ar. Satranç. KFT, 1065
şavk Işık. İH, 44
şavlı Meşhur, ünlü, sanlı. TZ, 246
şavt Ar. Beyt-i Şerif ziyaretinde Hacer-i Esvedden başlayıp şartı üzere dolanarak yine Hacer-i Esved'e gelmek üzere yapılan tavaf. İM, 596
şavt-ı avval Birinci şavt. İM, 596
şaya Döşeme, kaldırım. TZ, 246
şayet Far. Olayki, şayet. İH, 45
şayfal- Dağılmak, parçalanmak. TZ, 246
şayır şimen Çayır çimen. DM, 108
şayna- Çiğnemek. TZ, 246
şaytan Ar. Şeytan. CCIL, 671
şāzz Ar. Kural dışı. İM, 596
şebbe Ar. Bir bitki adı. BV, 289
şebbek Ar. Birbirine girdirme. İM, 596
şebek Şebek, çirkin. TZ, 246
şebha Ar. Köstek. BV, 289
şebkör Far. Gece görmeyen. HOA, 263
şebşebi Kınından çıkarılmış, kılınç. KI, 96
şecā'at Ar. Yiğitlik, şecāat. GT, 363; Yiğitlik. MG, 249
şed Ar. Pekiştirme. KF, 182
ş. eyle- Pekiştirmek. KF, 182
şedāy Ar. Büyü sözü. HOA, 263
şedd Ar. Kemer, kuşak. GT, 363
şedīd Ar. Katı, sıkı. MG, 249
şef' Ar. Çift. KF, 182
şefā'at Ar. Birinin suçunun affi için tavassut, şefāat. GT, 363; Aracılık, şefaat. İM, 596; Birisi için af dileme, dileğin yerine getirilmesi için yapılan aracılık. KE, 278
ş. kıl- Af için aracı olmak. KE, 278
şefā'atçı Ar.T. Şefaat eden. İM, 596; KFT, 1065

şefā'atsuz Ar.T. Şefaatsız. KFT, 1066
şefakat Ar. Acıyarak sevmek, sevecenlik, merhamet. KE, 278; Şefkat. MS, 143
ş. kıl- Acımak, merhamet etmek. KE, 278
ş. eyle- Şefkat göstermek. MS, 143
şefakatsız Ar.T. Merhametsiz, sevecen olmayan. KE, 278
şefeķat Ar. Şefkat. GT, 363
şefī' Ar. Şefaat eden. GT, 363; Şefaat eden, birinin bağışlanması için aracılık eden. KE, 278; Şufacı. KFT, 1066
ş. kıl- Bağışlanmak için aracı yapmak. KE, 278
şefīķ Ar. Şefik. BV, 289
şefķat Ar. Şefkat, acıyarak ve merhamet ederek sevmek. İM, 596; Acıyarak sevmek, sevecenlik, merhamet. KE, 278
ş. kıl- Acımak, merhamet etmek. KE, 278
şefre Ar. Kılıcın ağzı. MG, 249
şeftali Far. Şeftali. İH, 45
şeftālū Far. Şeftali. DM, 108
şefteli Far. Şeftali, tülü, hülü, tüylü erik. TZ, 246
şeftelū Far. Şeftali. KK, 124
şehādat I Ar. Şahitlik, tanıklık. İM, 596;
şehādat II Ar. Şehitlik. İM, 596
şehādet İşāret. MG, 249; Ø HOA, 263
ş. barmakı İşāret parmağı. İM, 596
şehd Ar. Bal. GT, 363
şehir Far. Şehir. GT, 363; KF, 182 bk. **şehr**
şehid (~ şehīd) Ar. Din uğrunda ölen kimse. İM, 596; **şehīd** Şehit, din uğrunda ölen, savaşta ölen. KE, 278;

- Şehit. KF, 182; Şehit, Allah yoluna ölen kimse. MS, 143
- ş. **bol-** Savaşta ölmek. KE, 278
- şehīdlik** Ar.T. Şehit olma. İM, 596; Şehitlik. KF, 182
- şehir** Far. Ø KF, 182 bk. **şehir**; **şehr**
- Şehnāme** Firdevsi'nin meşhur eseri. GT, 363
- şehr** Far. Şehir. BV, 289; GT, 363; KE, 278; KF, 182; TA, 141 bk. **şehir**
- şehriyār** Far. Hükümdar. GT, 363
- şehvet** Ar. Şehvet. GT, 363; Nefis, aşırı cinsel istek. KE, 278; Şiddetli arzu, şehvet. KF, 182; Şehvet, cinsî duygu. KFT, 1066
- ş. **suyı** Meni. KFT, 1066
- şehvetsüz** Ar.T. Şehvetsiz. KF, 182
- şeir** Ar. Şair. CCII, 671
- şek** (~ **şek(k)** ~ **şekk**) Ar. Şüphe, kuşku. GT, 363; Şüphe. KF, 182; MG, 249; **şek(k)** Kuşku, şüphe, tereddüt. KE, 278-279; **şekk** Şüphe. İM, 596
- ş. **küni** Hilalin görünmemesi sebebiyle Şabanın 30. günü mü yoksa Ramazan'ın 1. günü mü olduğundan tereddüd hasıl olma. İM, 596
- ş. **tüş-** Şüphelenmek. İM, 596
- ş. **içinde** **bol-** Kuşkulananmak. KE, 278-279
- ş. **tut-** Kuşkulananmak. KE, 278-279
- ş. **ge** **kemiş-** Kuşkulandırmak. KE, 278-279
- ş. **ge** **tüş-** Kuşkulananmak. KE, 278-279
- ş. **ge** **tüşür-** Kuşkulandırmak. KE, 278-279
- ş. **e** **bırak-** Şüphe bırakmak. KF, 182
- şeker** (~ **şekker**) Far. Şeker. CCI, 509; CCII, 671; DM, 109; GT, 363; **şekker** GT, 363
- ş. **şuyı** Şeker suyu. DM, 109
- şekird** (~ **şekirt**) Far. Şakirt, ücretle çalışan adam. Kİ, 96; **şekirt** Çırac. KK, 124
- şekirdek** Çekirdek. DM, 109
- şekl I** Ar. Çehre. GT, 363
- şekl II** Ar. Şekil, biçim. GT, 363
- şeklen-** Ar.T. Şüphelenmek. İM, 596
- şeklenmeklik** Ar.T. Kuşkulananma. KFT, 1066
- şeklig** Ar.T. Kuşkulu, şüpheli. KE, 279
- ş. **bol-** Kuşkulananmak. KE, 279
- şeksiz** Ar.T. Şüphesiz. BV, 289; Şüphe[lenmek]. İM, 596
- şeksüz** Ar.T. Kuşkusuz. KFT, 1066
- şelha** Ar. Dilinmiş et, parça; yüzülmüş deri, soyulmuş. KE, 279
- ş. **kıl-** Eti dilimlemek; derisini yüzmek. KE, 279
- şem'** Ar. Mum. GT, 363; İM, 596
- şem'a** Ar. Işık. BV, 289; Mum fitili. İM, 596
- şemāyil** Ar. Huylar, tabiatlar. GT, 363; Huylar, tabiâtler. MG, 249
- şemme I** Ar. Bir kere koklama. BV, 289
- şemme II** Ar. Pek az, nebze. GT, 363
- şemmir** Ar. Sıvama, toplama. KF, 182
- ş. **eyle-** Sıvamak, toplamak. KF, 182
- şems** Ar. Güneş. GT, 363

Şemsü'd-dîn İbnü'l-cevzi lakabı ile tanınan Bağdatlı büyük bir âlim ve mürşid. GT, 363-364

Şemsü'l-eyimme Bekir b. Muhammed Zerencerî Hanefî fakihlerinden biri. KFT, 1066

Şemsü'l-eyimme Halavânî Abdulaziz ibni Ahmed. KFT, 1066

Şemsü'l-eyimme Halvâyî Abdullah Halvâyî. KFT, 1066

Şemsü'l-eyimme Kerderî Hanefî fakihlerinden. KFT, 1066

Şemsü'l-eyimme Serahsî Hanefî fakihlerinden. KFT, 1066

Şemsü'l-islâm Evcezendî Hanefî fakihlerinin büyüklerinden. KFT, 1066

şen I Saat. TA, 141

şen II Şen. TA, 141

şenbeh Far. Cumartesi. BM, 512

şengül Far. Şengül, zarif ve işveli sevgili. GT, 364

şenhiyâr Ar. Salatalık. İM, 596

şenî' Ar. Kötü. KFT, 1067

şer (~ şer(r) ~ şerr) Ar. Kötülük, şer. GT, 364; KF, 183; Kötülük, fenalık. İM, 596; **şer(r)** Şer, kötülük. KE, 279; **şerr** MS, 143

şer'an Ar. Dine uygun olarak. İM, 596

şer'Ar. Allahın emri, şeriat. GT, 364; Dinî kaide. KF, 182; Şeriat. KFT, 1067; MG, 249

ş. eyle- Şer' etmek. KF, 182

şer'î Ar. Dinle ilgili. İM, 596

şerâhiyyen Ar. Büyü sözü. HOA, 263

şeraf Ar. Neşter. BV, 289

şerbet Ar. Şerbet. GT, 364

şerece Ar. Soy ağacı. KF, 182

şeref Ar. Şeref, ululuk. GT, 364; Büyüklük, ululuk, yücelik. İM, 596

şerefe Ar. Minarede ezan okunan yer. İM, 596

Şerefü'l-eyimme Mekkî Hanefî fakihlerinden. KFT, 1067

şerement Becerikli, elinden iş gelen. DM, 109

şerez Yun. Çerez. TZ, 246

şerh Ar. Bir kitabın ibaresini kelime kelime açıp izah ederek yazılan kitap. İM, 596; Açıklama, açıkça anlatma. KE, 279; Açıklama. MG, 249

ş. kıl- Açıklamak. KE, 279

şeri Ordu, asker. DM, 109; Çeri, asker. TA, 141

şeri' Ar. Şeriat. KFT, 1067

şeriat (~ şerî'at) Ar. Kadı, yargıç. CCI, 509; **şerî'at** Şeriat. KF, 182; Din, yol. KFT, 1067; Şeriat; Kur'ân'daki ayetlere, Hz. Muhammed'in sözlerine dayanan İslam kanunu, İslam hukuku. MS, 143

şerî'atlik Ar.T. Dine uygun davranış. KFT, 1067

şerî'et Ar. Allahın dini. İM, 596

şerîf II Ar. Peygamber soyundan. GT, 364

şerîf II Ar. Şerefli, asıl. GT, 364; Şerefli, kutsal; soylu, asil. İM, 596; Şerefli, haysiyetli. KF, 182; Şerefli. KFT, 1067; MS, 143

şerîha Ar. Et dilimi. BV, 289

şerîk Ar. Ortak. GT, 364; KF, 182
ş. ol- Ortak olmak. KF, 182

şerlig Ar.T. Şerli, kötü. KE, 279

şerlü Ar.T. Şerli, dertli. KF, 183

şerşe Serçe. TZ, 246

şerü baş Komutan. DM, 109

şerü Asker, çeri. TZ, 246; Ø DM, 109 *krş.* **şeri**

şeş- (~ **şêş-**) Çözmek, açmak. BM, 512; Çözmek. BV, 290; GT, 364; HOA, 263; KFT, 1067; Kİ, 96; KK, 124; TA, 141; TZ, 246; **şêş-** Çözmek, bağını açmak. CCI, 509

şêşen Zeyrek, çeçen. TZ, 247

şêşil- Çözölmek. BM, 512; BV, 290

şêşmiş Çözölmüş, bağı açılmış olan. CCI, 509

şetik Kedi. DM, 109

şetlegen Fıstık. DM, 109

şetlevük Fındık. TZ, 247

şetük Kedi. TZ, 247; Ø DM, 109 *krş.* **çetik; çetük; şetik**

şevnir Ar. Çörek otu. BV, 290

şevre- Çevirmek. TZ, 247

şevren- Çevrilmek, aktarılmak. TZ, 247

şevrün- Çevrilmek. TZ, 247

şevvâl Ar. Şevval ayı, Arabî ayların onuncusu. GT, 364; Arabî ayların onuncusu. İM, 596; Arap takvimine göre onuncu aydır. KF, 183

şey Ar. Şey, nesne. İM, 596

şeyâd Far. Şayet. İM, 597

şeyh (~ **şeyh**) Ar. İhtiyar; şeyh. GT, 364; Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse. İM, 597; Şeyh, tarikat büyüğü, kabile başkanı. KE, 279; **şeyh** Bir tekke büyüğü. KF, 183

Şeyh Sa'dî Şeyh Sâdi, Gülistan müellifi. GT, 364

Şeyh Şiblî Irak'ta yaşamış, H. III. asrın büyük mutasavvıflarından. GT, 364

Şeyh Zü'n-nün-ı Mısrî İlk melâmilerden meşhur sofî. GT, 364

Şeyh-i Ecell Ø GT, 364 *bk.*

Şemsü'd-dîn

şeyin Nasıl, nice. TZ, 247

şeyne- Çiğnemek. KF, 183; TA, 141

şeysi Bir hastalık adı. BV, 290

şeytân Ar. Şeytan. GT, 364; İM, 597; KF, 183; Şeytan, kötülüğe yönelten cin. KE, 279; Şeytan, iblis. MS, 143

şezâ Ar. İnciğe yapışık sinir başındaki kemik. BV, 290

şık- Çıkmak. DM, 109

şık I Çiğ, şebnem. DM, 109

şık II Ünleme. TZ, 247

şıkarak Dolap. TZ, 247

şıkırık Çıkırık. DM, 109

şılıbık Sopa, ağaçtan yapılmış olan âsâ. TZ, 247

şiltak Bahaneli, özörlü. TZ, 247

şın Korunacak, gizlenecek yer, korunak. BM, 512

şingıl Derin. TZ, 247

şingla- Çınlamak. TZ, 247

şinkırtı Şingırtı, şingırdama. İH, 45

şıpılda- Yavaşça ses vermek. TZ, 247

şıpşık (~ **şıpşık**) Serçe. DM, 109; **şıpşık** TZ, 247

şıra Far. İçki, şarap. BM, 512; Şarap. CCI, 509 *bk.* **süçü**

şıraçı Far.T. Şarap üreticisi, şarap satıcısı, meyhaneci. CCI, 509

şırak (~ **şırak**) Far. Işık, kandil. DM, 109; **şırak** Kandil ışığı, cırağ. TZ, 247

şıraklan- Far.T. Aydınlanmak. TZ, 247

şıraklık Far.T. Şamdan. DM, 109

şıray Renk. TZ, 247

ş.ı kayıt- Rengini atmak, bezikmek. TZ, 247

şırdak Moğ. Zırh. CCI, 509

şırış Ar. Delme. BV, 290
şırdoğan Susam yağı. İH, 45
şırlan- Hali iyileşmek. TZ, 247
şırşa Sırça. TZ, 247
şırşık Sığırcık kuşu. TZ, 247
şırur- KFT, 1067
şırıyık Bir hastalık adı. BV, 290
şışkan Sıçan denen hayvancık. TZ, 247
şışra- Sıçramak. TZ, 247
şışur- Şişirmek. KE, 279
şıtranc Ar. Satranç. İM, 597
şıyam Akrep. DM, 109
şıyık Şeyh, efendi. KFT, 1067
Şi'ā Ar. Şii, şiiilik mezhebinden olan. KE, 279
Şi'ālīk Ar.T. Şiiilik. KE, 279
şi'ir Ar. Şiir. KE, 279; KFT, 1067
 ş. ay- Şiir okumak. KE, 279
 ş. aydı- Karşılıklı şiir okumak. KE, 279
şi'r Ar. Şiir, manzum parça (eserde bütün manzum kısımların ve münferit beyitlerin başlığı olarak yazılmıştır). GT, 364; Şiir. İM, 597; KF, 183; KFT, 1067; MG, 249
 ş. eyit- Şiir söylemek. KF, 183
şiban Çıban. TZ, 247
şibbe Ø BV, 290 *bk. şebbe*
şibe Ok. (?) HOA, 263
şibin Sinek. DM, 109; Kara sinek. TZ, 248
şibke Bir hastalık adı. BV, 290
şibülde- Yavaşça ses vermek. TZ, 24
şiddet Ar. Zorluk, sıkıntı. GT, 364; Kötülük, sertlik, katılık. İM, 597
şifā Ar. Şifā, iyileşme. GT, 364; Hastalıktan kurtulma, iyileşme. İM, 597; Hastalıktan kurtulma, onma. KE, 279

ş. bir- İyileştirmek. KE, 279
ş. bul- İyi olmak, iyileşmek. KE, 279
ş. tile- İyileşmek istemek. KE, 279
şig Çiğ, pişmemiş. DM, 110
şigin Omuz. DM, 110
şiğ Bir bitki adı. BV, 290
şihādāt Şahitlikler. KFT, 1067
şihādet Tanıklık. KFT, 1067
şikāl I Ar. Biçimler, suretler. HOA, 263
şikāl II *Far.* Ø BV, 291 *bk. kama'; bukağı*
şikāllen- *Far.T.* Kösteklenmek. BV, 291
şikālsüz Ar.T. Biçimsiz. HOA, 263
şikāyet Ar. Şikāyet. GT, 364; HOA, 263; Şikāyet, sızlanma, yakınma. KE, 279
 ş. kıl- Sızlanmak, yakınmak. KE, 279
 ş. küni Kameriye göre her aydan son üç gece. KE, 279
şikāyetgerd Ar.*Far.* Şikāyet etme. KE, 279
şikel Ar. Köstek, bukağı. HOA, 263
şikembe *Far.* Karın, işkembe. İH, 45
şikence *Far.* İşkence. GT, 364
şikince I *Far.* İki tahtayı sıkıştırmak için kullanılan marangoz aracı. CCI, 510
şikince II *Far.* İşkence. CCI, 510
şimdi Şimdi, şu an. BM, 512; Hala, el'an, bugünkü manasında. Kİ, 96; Şimdi. TZ, 248 *bk. bu sat*
şimen *Far.* Çimen. TZ, 248
şimgen *Far.* Çimen. TZ, 248
şimid Güzel, yakışıklı. BM, 512 *bk. körüklü; kökçek*

şin I Arapça harflerin on üçüncüsü. İM, 597
şin II Şen, mamur, kalabalıklı. İH, 45
şinük Şinik, tartı envaından. İH, 45
şir *Far.* Aslan. GT, 364
Şiraz Şiraz şehri. GT, 365
şirāzlan- *Far.T.* Kitap ciltlerinin iki ucunda bulunan ve yaprakları muntazam tutan ibrişimden örülmüş ince şeritin takılması. İM, 597
şire *Far.* Sıra, usare. İM, 597; Şıra, üzüm suyu, süt. KE, 279
şirec *Ar.* Donyağı. İM, 597
şiriç *Far.* Çiriş. BV, 291
şirihîst *Far.* Kudret helvası. CCI, 510
şirik *Ar.* Ortak koşma. KFT, 1067
Şirîn I *Far.* Meşhur Ferhad ve Şirin hikâyesinin kadın kahramanı. GT, 365
şirin II (~ **şirîn**) *Far.* Tatlı. BM, 512; Tatlı, lezzetli, sevimli. İH, 45; Şirin, güzel. TZ, 248; **şirîn** Tatlı. GT, 365; Şirin, sevimli, sempatik. KE, 279 *bk. taṭlu*
şirk *Ar.* Allah'a eş koşma. İM, 597; Tanrıya eş koşma, ortak tanıma. KE, 279
şirkin *Far.* Çirkin, şebek. TZ, 248
şirşe I Serçe. TZ, 248
şirşe II Şen, şatır. Kİ, 96
şiş börek Şişle yenilen börek. BM, 512; Hamurdan parça parça yapılan maruf börek (yemek). Kİ, 96
şiş- I Çözmek. GT, 365; Çözölmek. İM, 597; Çözmek, ayırmak. KE, 279
şiş- II Şışmek. BM, 512; BV, 291; CCI, 510; HOA, 264; KK, 124; TZ, 248; Kabarmak,

şışmek. CCII, 671; KE, 279; Su vs. yükselmek; şışmek, kabarmak. İM, 597; Yara toplayarak kabarmak, bugünkü manasında. Kİ, 96
şiş I Bir borcun ödemesini üstüne alma, ödek. İH, 45
şiş II Şiş, bir ucu sivri, demir veya ağaçtan, bazen silah gibi kullanılabilen ince uzun çubuk. BM, 512
şiş III Şiş, şışlik. BM, 512; Şiş. BV, 291; DM, 110; GT, 365; HOA, 264; TA, 141; TZ, 248; Şiş, şışkinlik. İM, 597; Şişen, kabaran yer, şiş. Kİ, 96
şişdür- Şışirmek. HOA, 264
şişe (~ şîşe) *Far.* Şişe. CCI, 510; Şişe, cam bardak. KE, 279; **şîşe** Şişe. İM, 597
ş. ur- Ağrıyı dindirmek için ısıtılmış şişeyi veya bardağı sırtta yapıştırmak, vantuz gibi çekmek. KE, 279
şişek I Çiçek hastalığı. TZ, 248
şişek II Şişek, iki yaşındaki koyun. BM, 512; İki yaşındaki koyun. Kİ, 96; TA, 141; Oğlak. TZ, 248
şişik kêtken Şışkinliği gitmiş, şişi azalmış olan. CCI, 510
şişik Şişik. BV, 291; Şışkinlik, şışlik, yumru. CCI, 510; Şişmiş. TZ, 248
şişil- I Şişilmek. BV, 292
şişil- II Yayılmak; çözölmek. İM, 597
şişle- Kızartmak, ateşte pişirmek. BM, 512; Şişlemek, şişe geçirmek. GT, 365; Kebap etmek. Kİ, 96; Kebap yapmak. KK, 124; Şişe dizmek. TZ, 248 *bk. söğöl-*
şişlen- (Et) ateşte kebab yapılmak. İM, 597; Kebap yapılmak. TZ, 248

şışlık Kebap. DM, 110; KK, 124;
Şişlik, kebablık et. TZ, 248
şışmek Şişik, kabarık, şiş. BM,
512; Şişkinlik, yumru.
CCI, 510
şışük (~ şişük(g)) Şişik. BV, 292;
şışük(g) Şişik, şişmiş,
yumru. KE, 279
şive Far. İşve, nâz, cilve. GT, 365
şoh Far. Hobba, yaramaz. İH, 45
ş.ğa başla- Hafiflik,
hoppalık yapmak. İH, 45
oğlan ş.luk kıl- Çocuk
yaramazlık yapmak,
kıvrانmak, hoplamak,
zıplamak. İH, 45
şok barmağ İşaret parmağı. KK,
124
şok (~ şok) Çok. DM, 110; şok
TZ, 248
ş. bol- Çoğalmak. TZ, 248
şokmar Çomak. DM, 110
şokra- Kabarmak. TZ, 248
şol O. KFT, 1067; Şu. MG, 249;
Şu, o. MS, 143
şolak Çolak. TZ, 248
şoluğ barmağ Serçe parmak. KK,
124
şor Far. Tuz, tuzlu. KE, 279
ş. kıl- Tuzlamak, tuzlu
yapmak. KE, 279
şorba Far. Sulu yemek, çorba.
BM, 512; Çorba. DM, 110;
GT, 365; KE, 279; KFT,
1067; TA, 141; Çorba, her
türü et suyu. KK, 124
şorpa Çorba. İM, 597
şorultu Bir kaba dökülen suyun,
sütün sesi. İH, 45
şorva Çorba. KFT, 1067
şovulşan (İnsandaki) sovuşan.
TZ, 248
şöhret Ar. Ün, ad yapma. İM, 597
şölen Ziyafet. İH, 45
şölmek Çömlmek. TZ, 248
şöp Far. Çöp. DM, 110; TZ, 248
şöple- Sağlamak, şifa bulmak;
çöplemek. TZ, 248

şörek Çörek. TZ, 248
şörli Sanlı. TZ, 248
şövrülmiş Çevrilmiş. TZ, 249
şövür- Çevirmek. TZ, 249
şöyle Şöyle. KFT, 1068
şu'al Ar. Kızarıklık. BV, 292
şuf'a Ar. Satılan veya karşılık
şartıyla hibe edilen bir
akarı müşteriye kaç mal
olmuşsa, o miktarı vererek,
müşteri veya satıcısından
yahut kendisine bu şekilde
hibe edilen kişiden zorla
alıp temellük etmek. KFT,
1068
şuğl Ar. İş, meşgale. GT, 366
şüh Far. Şuh, neşeli, şen,
hareketlerinde serbest. KE,
279
ş. bol- Neşelenmek,
şenlenmek. KE, 279
şühluğ Far.T. Neşeli olma, serbest
olma. KE, 279
ş. kıl- Neşelenmek,
neşelendirmek. KE, 279
şuğak (~ şuğāk) Ar. Yarıklar. BV,
292; **şuğāk** Soğuktan
cildin çatlaması. HOA,
264
şuğur Çukur. DM, 110
şulga- Dolamak. TZ, 249
şulgalık Dolak. TZ, 249
şulgu Dolak, sargı. TZ, 249
şüm Far. Uğursuz. HOA, 264;
Şom, uğursuz. KE, 279
ş. bol- Uğursuz olmak,
uğursuz gelmek. KE, 279
fāl-ı ş. Uğursuz kabul
edilen fal. KE, 279
şümluğ Far.T. Uğursuzluk. HOA,
264
şümluğ Far.T. Uğursuzluk. HOA,
264
şumuk Çomak. DM, 110
şüniz Far. Siyah kimyon. HOA,
264
şūr Far. Tuzlu, acı. GT, 366;
Tuzlu. İM, 597

ş. su Acı su. GT, 366
şurba Çorba. GT, 365
şüre Ar. Çorak, verimsiz. GT, 366
şürü' Ar. Başlama. MG, 249
şuval Far. Çuval. DM, 110; TZ, 249
şuvaldız Far. Çuvaldız. DM, 110
şuyun Çin demiri. TZ, 249
şübe Ar. Cüppe. TZ, 249
şübhe Ar. Şüphe, kuruntu. İM, 597; Şüphe, kuşku. KF, 183; Şüphe. KFT, 1068
ş. yi- Kuşkulanmak, endişelenmek. KF, 183
şüf'a Bir mülk kaç a alınmışsa o mülke o para ile sahip olma. İM, 597
şük Erkeklik organı. DM, 110
şükr Ar. Şükr. BV, 292; Şükür. GT, 366; HOA, 264; İM, 597; MG, 249; Hamd, şükür. KF, 183; Şükür, minnettarlık, teşekkür etme. MS, 143 *bk. şükür*
ş. eyle- Şükretmek. KF, 183; MS, 143
ş. it- Şükretmek. KF, 183; MS, 143
ş. ol- Şükr olmak. KF, 183
şükrâne Ar. Şükrân alâmeti, adak. GT, 366
şükre et- Ar.T. Şükretmek, minnet duymak. BM, 512
şükrlen- Ar.T. Şükredilmek. İM, 597
şükür Ar. Şükür. CCII, 671; DM, 110; Şükür, Tanrı'ya duyulan minnet. KE, 280; Ø KF, 183 *bk. şükr*
ş. kıl- Şükretmek. KE, 280
şükürlü Ar.T. Şükürlü, iyiliğe karşı şükreden. KF, 183; Şükreden. MS, 143
ş. kıl- Hayırlı kılmak. KF, 183; Şükretmek. MS, 143
şüniz Far. ? BV, 292
şüprek Yırtık bez parçası. DM, 110; Yıpranmış, eski. TZ, 249

şürşek Arık deve. TZ, 249
şürü' Ar. Başlama, girişme. İM, 597; Başlama. MG, 249
şürü- Çürümek. TZ, 249
şürük Çürük. DM, 110; TZ, 249
şüşkür- Hapşırmak. KK, 124; Aksırmak. TZ, 249
şüşüş Kuru üzümünden yapılan bir tür şarap. KK, 124
tā I Ar. Arap alfabesinin üçüncü harfi. İM, 597; Arap alfabesinde bir harf. KF, 183
tā II Arap alfabesinin on altıncı harfi. İM, 597
tā III Far. ...e kadar, tâ. GT, 366; MG, 249; Kadar, dek, değin. HOA, 264; ta, +e dek, +e değin, +e kadar, vakta ki, ne zaman ki. MS, 143
tā' IV İtaat etme, boyun eğme. İM, 597
ta'ab I Bir hastalık adı. BV, 293
ta'ab II Ar. Sıkıntı, meşakkat. KF, 183; Zahmet çekmek. KFT, 1069
ta'accüb Ar. Hayret, şaşma, taaccüb. GT, 366
ta'addī Saldırma, zulüm ve adâletsizlik. GT, 366
ta'ala (~ ta'ālā) Ar. Yüce. BV, 293; **ta'ālā** Tanrı adından sonra zikredilen saygı sözü. GT, 366; MG, 250; Yüce olsun, te'ālā. KF, 183; Cenab-ı Allah'ın adıyla kullanılan "yüksek olsun" anlamında bir söz. MS, 144
ta'alluk Ar. İlgisi olma veya olan. GT, 366; İlgili olma, ilişigi olma. İM, 597; İlg. KFT, 1069; Âit olma. MG, 250
ta'am (~ ta'am) Ar. Yemek. GT, 366; Yemek, aş. İM, 598; KE, 280; **ta'am** Yemek. KFT, 1069

ṭ.-ı ibāḥa Mübah olan yemek. İM, 598
ṭ. indür- Misafire yemek hazırlayıp sunmak. KE, 280
ta‘annüt Ar. İnatlaşma. KFT, 1069
ta‘arruḡ Ar. Sataşma, saldırma. GT, 366; Saldırma. İM, 598; MG, 250
ta‘assub Ar. Tutuculuk, dogmatizm. KFT, 1069
ṭā‘at Ar. İbâdet, taat; hizmet. GT, 366; İbadet. HOA, 264; Allah’ın emirlerini yerine getirme. İM, 598; KF, 184; Boyun eğme, itaat etme, ibadet. KE, 280
ṭ. kıl- İtaat etmek, boyun eğmek. KE, 280
ta‘ayyün Ar. Belirme, aşikâr olma, ortaya çıkma. KE, 280
t. kıl- Ortaya çıkarmak, belirginleştirmek. KE, 280
tab- Bulma, isabet etme. HOA, 264
tāb Far. Işık. GT, 366
tāb‘ I Far. Güç, kuvvet. KF, 184
t. eyle- Güç vermek. KF, 184
ṭab‘ II Ar. Tabiat, huy, yaratılış. GT, 366; Tabiat, huy, yaratılış. KE, 280
taba I Bir şeye razı oluş. İH, 45
taba II Yana, tarafa. BV, 293; Tarafına. HOA, 264
tabak (~ ṭabaḡ) Ar. Tabak. CCI, 510; **ṭabaḡ** Tabak, kap. GT, 366
ṭabaḡa Ar. Seviye. HOA, 264
tabaldırık Nalın, takunye. TZ, 249
ṭaban I (~ taban) Ayak. BM, 514; Ayak tabanı. DM, 110; Ayağın altı. Kİ, 96; Taban. HOA, 264; TA, 141; **taban** Ayağın alt

kısmı, taban; ayakkabı taban. CCI, 510; Ayağın alt kısmı, taban. CCII, 672; Taban, ayakkabının alt kısmı. İM, 598; KE, 280; Taban, ayağın altı. TZ, 249
taban II Ters, baş aşağı. KE, 280
ṭaban III Topuk. DM, 110
ta‘bān Ar. Yorgun, bitkin, bîtap. GT, 366
Ṭaberi (~ ṭaberi) Ar. Abdurrahman-ı Taberî. HOA, 264; **ṭaberi** Taberi (kişi adı). MG, 250
tabıl Ar. Tabla. BV, 293
tābi‘ Ar. Birine uyma, emri altında olma. İM, 598; Boyun eğen, birine uyan, bağlı kalan. KF, 184
t. eyle- Bağlı kalmak, boyun eğmek. KF, 184
t. ol- Bağlı olmak. KF, 184
ṭabī‘at Ar. Huy, tabîat. GT, 366; MG, 250; Yaratılış, huy. KF, 184
tabi‘î Ar. Hz. Muhammed’i görmüş olanları (ashabı) görüp kendisinden hadis dinlemiş olan. KF, 184
tābi‘în Ar. Peygamberimizi görmüş olanları görüp kendilerinden hadis dinleyenler. İM, 598; Ashaptan sonra gelen ikinci grup müslümanlar. Bunlar Peygambere yetişemeyen ancak sahabeleri görenlerdir. KFT, 1069
ṭabīb Ar. Hekim, tabip. GT, 366; Tabip, doktor, hekim. KE, 280; Doktor. KFT, 1069
ṭ. bol- Doktor olmak. KE, 280
ta‘bîr Ar. Tâbir, yorma. GT, 367
ta‘biye Ar. Tertip. GT, 367
ṭabl Ar. Davul. BM, 514; GT, 367; İM, 598

ṭabṭab Ar. Atın alt dudağının şak şak etmesi. BV, 293
tabuḥ Hizmet, saygı, hürmet. CCII, 672
ṭabul Davul. KFT, 1069
tabun- Saygı göstermek, hürmet etmek, şükretmek; ibadet etmek, tapınmak. CCII, 672
tabunmak Saygı gösterme, hürmet etme, minnet duyma. CCII, 672
tabuṣ- Tartışmak, bir şey ileri sürmek. CCI, 510; CCII, 672
tābūt Ar. Ölü konulan sandık. İM, 598; Tabut. KFT, 1069
tabuvsā- Bulmak istemek. CCII, 672
tac (~ tāc) Ar. Taç. CCII, 672; tāc GT, 367; İktidar sembolü olarak başa giyilen süslü başlık. KE, 280
t. key- Taç giymek. KE, 280
t. ur- Taç giymek. KE, 280
tācırılık Ar.T. Ticaret. KFT, 1069
tacik Tecimen. TZ, 249
ta‘cīl Ar. Acele etme, çabuklaştırma. GT, 367; Acele ettirme, çabuklaştırma. İM, 598
tācir Ar. Ticaretle uğraşan, tâcir. GT, 367; Ticaretle uğraşan. İM, 598; KF, 184
tācirlik Ar.T. Ticaretle uğraşma. İM, 598
tacirlük (~ tācirlük) Ar.T. Ticâretle uğraşma. KF, 184; **tācirlük** Ticaretle uğraşma, tüccarlık. MS, 144;
taç Ar. Taç. CCI, 510
Taçar İsmi has. Kİ, 96
ta‘dīl Ar. Düzeltme. KFT, 1069

t.-i erkān Namazı adabına uygun olarak kılma. İM, 598
tafaḥ Ar. Bir işi başlayıp devam ettirme[k]. KFT, 1069
tafar Hayvan. İM, 598
tafaruḥ Ar. Eğlence, gezinti. CCII, 672
ṭāfī Ar. Su üzerine çıkan balık. İM, 598
tafşīl Ar. Açıklama. İM, 598; Geniş açıklık getirme, açıklama. KF, 184
tafuḥ Tavuk. İM, 598
tag- (Ad) takmak, koymak, vermek. CCI, 510
ad t.- Ad takmak, ad koymak, ad vermek. CCI, 510
tag atagı Dağ eteği, dağın kenarları. İH, 45
tag I (~ tag ~ tag ~ tag) Dağ. BM, 514; DM, 110; KF, 184; Kİ, 96; KK, 124; TA, 141; **tag** CCI, 510; GT, 367; TZ, 249; **tag** HOA, 264; **tag** İM, 598; Dağ, tepe. KE, 280
tag II Damga. TZ, 249
tag dibi Dağ dibi, dağ eteği. İH, 45
tag telügi Dağ deliği, mağara, delik, oyuk. İH, 45
taga I Dayı. CCII, 672
taga II Nal. TZ, 249
tagal- Dağılmak. Kİ, 96
tagala- Nallamak. TZ, 249
tağan Tava. BM, 515
tağar Omuz. İM, 598
tağarcuḥ Dağarcık. Kİ, 96 *krş.*
tagarçık; tagarçuk
tagarçık Dağarcık. TZ, 249 *krş.*
tagarçuk; tagarçuk
tagarçuk Dağarcık. TZ, 249 *krş.*
tagarçuk; tagarçık
tagay Dayı. CCI, 510

tağayyür Ar. Değişme. GT, 367; Değişme, başkalaşma. İM, 598

tağaza Teyze. BM, 515 *bk. ana kız karandaş; dağaza*

tagı Dahi, ve. CCI, 510

tağıdıl- Dağıtılmak, vurulmak. MG, 250

tağıl- Dağılmak. BV, 293; KE, 280; Dağılmak; nefret etmek, kaçmak. İM, 598

tağıt- Dağıtmak. GT, 367; KE, 280

tağî Ar. Azgın, isyankâr. GT, 367

tağla- (~ **tağla-**) Yakmak, ateşe vermek. KF, 184; **tağla-** Dağlamak. KI, 96

taglar Dağlık bölge. CCI, 510

tağlav Boğazın tavanı. KK, 124

tağrı Tanrı. KK, 124

tağuk I Dağınık, dağılmış. KE, 280

tağuk II (~ **tağuk**) Tavuk. DM, 111; **tağuk** KE, 280 *bk. tavuk*

tağyîr Ar. Başkalaştırma, değiştirme, bozma. KF, 184; Değiştirme. KFT, 1069; Değiştirme, bozma. MG, 250

tağâl Ar. Tahıl. BV, 293

tağammül Ar. Tahammül. BV, 293; Dayanma, tahammül. GT, 367

tağârat Ar. Temizlik, tahâret. GT, 367

ṭ. kıl- Abdest almak. GT, 367

ṭ.ka kit- Abdest almaya gitmek. GT, 367

tağâret Temizlik, temizlenme. MS, 144

ṭ.-i ġalîza Büyük taharet. MS, 153

ṭ.-i ḥafîfe Küçük taharet. MS, 153

ṭ.-i ḥakîkiye Gerçek taharet. MS, 153

ṭ.-i ḥükmiye İtibari taharet. MS, 153

ṭ.-ü ḥükmiye İtibari taharet. MS, 153

ṭ.ü'l-ḥafîfiye Küçük taharet. MS, 153

tağarri Ar. Arama, araştırma. İM, 598; KF, 184

t. eyle- Araştırmak. KF, 184

Ṭaḥâvî Ahmed ibni Muhammed el-Ezdî, et-Tahâvâ. KFT, 1069; Ebû Ca'fer Ahmed bin Muhammed, Hanefi fıkıh âlimidir. MS, 144

tahayyür Ar. Hayran olma, hayret, şaşma. GT, 367

taḥfîf Ar. Hafifletme. İM, 598

tahfîfe Ar. Hafif ve ince sarık, geceleyin veya evde sarılan sarık, takke. GT, 367; Sarık. İM, 598

taḥiyyatü'l-mescid Ar. Mescid veya camiye girildiğinde kılınan namaz. KFT, 1069

taḥiyyet Ar. "Allah ömür versin" deme, dua etme. BV, 293

Ṭahir I Ar. Tahir-i Belhî. HOA, 264

ṭāhir II Ar. Temiz, pak. KF, 184; Temiz. KFT, 1070

taḥiyyât I Ar. "Allah'a ömür versin!" demeler, hayır duâlar. KF, 185

t. ok- Hayır duâlar okumak. KF, 185

taḥiyyât II Ar. Namazın oturuş kısımlarında okunan dua. İM, 598; Namazda oturarak taḥiyyat duasını okuma, teşehhüt. MS, 144

t.a otur- Namazda taḥiyyat duasını okumak için oturmak. MS, 144

taḥiyyet Ar. Tahiyat. İM, 598;
“Allah’a ömür versin!”
deme, hayır duâ etme. KF,
185

t. eyle- Hayır duâ etmek.
KF, 185

t.ü'l-mescid Sabah, öğle,
ikinci namazlarından evvel
mescide girince henüz
namaz vakti girmemişse
oturmadan sevap niyetiyle
kılınan iki rek'at namaz.
KF, 185

taḥkīk Ar. Doğru, gerçek. HOA,
264; Doğru olup
olmadığını araştırma. İM,
598; Şüphesiz, gerçekten.
KF, 185; Doğru olup
olmadığını meydana
çıkarma. MG, 250;
Gerçekten; doğru olup
olmadığı araştırılmış. MS,
144

taḥlīl Ar. Çözme, açıklık getirme.
KF, 185

t.l eyle- Çözmek, açıklık
getirmek. KF, 185

taḥmīd Ar. Allah’a hamdetme.
İM, 598

taḥrīme Ar. Namaza başlarken
tekbir alma. GT, 367

t. bağla- Namaza başlama,
tekbir alıp el bağlama. GT,
367

taḥrīr Ar. Yazma, yazılma. MG,
250

taḥşīl Ar. Elde etme, hâsıl etme.
GT, 367

taḥşīn Ar. Beğenme, takdīr. GT,
367

t. oku- Övmek,
medhetmek. GT, 367

taḥt Far. Taht, hükümdarlık
makamı. GT, 367;
Padişahın oturduğu yüksek
geniş koltuk. İH, 45; Taht.
KF, 185

taḥta (~ tahta) Far. Tahta. DM,
111; İM, 599; **tahta** TZ,
249

taḥun Ar. Tahun. BV, 293

ta‘ın Tâin etmek. KFT, 1070

Ṭā‘ī Ø GT, 371 bk. **Hâtım-i Ṭayī**

ṭāk I Ar. Bina kemeri. İM, 599

tak II ? TZ, 249 bk. **yılım II**;
sırtlan

taḥ- Takmak. GT, 367; Takmak,
iliştirmek. KE, 280;
Bugünkü manasında. Kİ,
99; Takmak, bağlamak.
MG, 250

ṭāka (~ tāka ~ taḥa) Ar. Pencere.
BV, 293; **tāka** GT, 367;
taḥa Ø KFT, 1070

taḥaddüm Ar. İleri geçme. MG,
250

taḥarrüb Ar. Yaklaşma, yakın
olma, yakınlık. GT, 367;
Yaklaşma, yanaşma. İM,
599

ṭakat Ar. Takat. BV, 293; Güç,
kuvvet, tākat. GT, 367;
Güç, kuvvet. İM, 599; KE,
280; KF, 185

ṭ. kitür- Dayanmak,
tahammül etmek. GT, 367

taḥāzā Ar. Sıkıştırma, zorlama,
tazyik, takaza. GT, 367

taḥdīm I Ar. Öne alma, öncelik.
GT, 367; Öne geçirmek,
öne almak. İM, 599

taḥdīm II Ar. Sunmak, tavsiye
etmek. MG, 251

taḥdīr I Allah’ın ezelde olacak
şeyleri belirlemesi. İM,
599

taḥdīr II Ar. Tahmin, oranlama.
İM, 599; Beğenme, değer
biçme, anlama. KE, 280;
Değer, değerini,
gerekliliğini anlama. KF,
185

t. kıl- Beğenmek, değerli
yapmak. KE, 280

tağdir-i hayr Hayrın Allah tarafından belirlenmesi. İM, 599

tağdir-i şer Şerlerin de Allah tarafından belirlenmesi. İM, 599

taği Dahi, ve. BV, 294; Ve; da, dahi; ile, birlikte, beraber; diğer, başka; veya, ya. İM, 599; Ve, dahi, da, başka. KE, 280; Dahi; başka. Kİ, 99; Dahî; ve; da, de. MG, 251

tağıl- I Dağılmak. KE, 281

tağıl- II Takılmak, engelle karşılaşmak. KE, 280

tağırda- Tak tak diye ses çıkarmak, tıkırtı yapmak. İH, 45; At yürürken tak tak diye ses çıkarmak. KE, 281

tağıt- Dağıtmak. KE, 281

tağkuz Dokuz sayısı. BM, 515

tağkuz yüz Dokuz yüz. BM, 515

tağlîd Ar. Asma. İM, 599

tağrîb Ar. Yaklaştırma, yakınlaşma. GT, 367

tağrîr Ar. Anlatma, söyleme. GT, 368

tağşîr Ar. Eksik, noksan, kusur (etme). GT, 368; Yanlışlık, hata, kusur. KE, 281; Kusur etme. KF, 185; Eksik, kusur. MG, 252

t. kıl- Yanlış yapmak, hata etmek. KE, 281

t. eyle- Kusur etmek, yanlış yapmak. KF, 185

tağşîrlîk (~ **tağşîrlîk**) Ar.T. Kısaltma. İM, 599; **tağşîrlîk** Kusur etme. KFT, 1070

tağşîrlîk Ar.T. Kusurluluk. BV, 302

takta Far. Tahta. CCI, 511

tağti I Ar. Bir hastalık adı. BV, 302

tağti' II Ar. Kesme, parçalama; edebiyatta bir mısra veya beyti veznine göre ayırıp okuma. GT, 368

tağtîr Ar. Damla damla okutma. HOA, 264

tağuk (~ **tağuk**) Tavuk. BM, 482; **tağuk** Kİ, 99

tağuz (~ **takuz**) Dokuz sayısı. DM, 110; **takuz** Sayıda dokuz. TZ, 250

tağvâ I Ar. Allahtan korkup dinin yasaklarından kaçınma, takvâ. GT, 368; Allah'tan korkup yasakladığı şeylerden kaçınma. İM, 599

tağvâ II Ar. Okçuluk terimi, ok atmanın aslından denilen fakat metinde tarifi yapılmayan bir terim. Büyük bir ihtimalle özgüven olmalı. HOA, 264

tağviyet Ar. Kuvvetlendirme, takviye. GT, 368

tal I (~ **tal**) Dal (dal gibi doğru ve dik). GT, 368; **tal** Dal. TA, 141

t. ağaç Ağaç dalı. TZ, 250

tal II Söğüt. GT, 368

t. ağacı Söğüt ağacı. GT, 368

tal- I Dalmak, suyun içine girmek. KE, 281; (Suya) dalmak. Kİ, 97

tal- II (~ **tal-**) Kıpçakçada yorulmak. Kİ, 97; Yorulmak. TZ, 250; **tal-** Yorulmak. KK, 124

tala- I Dalamak. Kİ, 97

tala- II Yağma etmek. İM, 599; Talan etmek. TZ, 250

tağab Ar. İsteme, arzu etme. KFT, 1070

ğ. al- Seçmek, beğenmek. TA, 142

- talâk** I Ar. Boşama, talâk. GT, 368; Boşanma. İM, 599; KFT, 1070; Boşama, nikâhlı kadını bırakma. KE, 281; Boşama, ayrılma. KF, 185
- ṭ. bir-** Boşamak. GT, 368; Boşamak, boşadığını söylemek. KE, 281
- ṭ. kıl-** Boşamak, boşadığını söylemek. KE, 281
- talâk II (~ talâk ~ talak)** Dalak. DM, 111; KK, 124; TA, 142; **talâk** İM, 599; Kİ, 97; **talak** TZ, 250
- talâk III** Klitoris, bızır. BM, 515
- tala kaz ?** TZ, 250 *bk. kara kaz*
- talal** Ar. Komisyoncu, ticarete arabulucu, tellal. CCI, 511
- talamaç** Tercüman, çevirmen. BM, 515 *bk. kelimçi*
- talán-** Tat almak. TZ, 253
- talapın-** Az az hareket etmek, dalbınmak. TZ, 250
- talaş-** (~ **ṭalaş-**) Saldırmak, kavga etmek, tartışmak, çekişmek. CCII, 672; Dalaşmak, birbirine sataşmak. İM, 599; Düşmanlık yapmak. TA, 142; Döğüşmek. TZ, 250; **ṭalaş-** Sataşmak. DM, 111; Dövüşmek, vuruşmak. KK, 124
- talaşman** Haydut, yol kesen, harami; nifak çıkaran, nifakçı. CCII, 672
- ṭal‘at** Yüz, çehre, suret. GT, 368
- talatṭuf** Nâzikâne, muâmele, iltifat. GT, 368
- talav** Talan. TZ, 250
- talaz** Dalga. İH, 45; Fırtına; dalga. TZ, 250
- ṭaleb** Ar. Talep. BV, 302; İsteme, talep. GT, 368; MG, 252; İsteme. İM, 599; Talep, istek. KF, 185
- ṭ. eyle-** İstemek, talep etmek. KF, 185
- ṭalıbı-** Çırpınmak. Kİ, 96
- ṭālīk** Boş. KFT, 1070
- ṭalısm** Bir hazineyi koruduğuna inanılan büyü, tılsım. GT, 368
- ṭalışman** Fakih. DM, 111
- ṭālī‘** Ar. Talih, kısmet. GT, 368
- ṭālib** Ar. İsteyen, istekli. GT, 368; İsteyen. MG, 252
- ta‘līk** Ar. Asma, asılma. İM, 599
- ta‘līm** Ar. Ders (verme). GT, 368; Öğretme. KF, 185; İdman. MG, 253
- t. eyle-** Öğretmek. KF, 185
- talḳala-** Bir işi mühimsemeyip geri bırakmak; İstanbul’da *dalga geç-* İH, 45
- talḳan** Kavrulmuş un, kavut yemeği. KE, 281
- talḳazlık** Fitne. İH, 45
- talṃav** Maskara. TZ, 250
- talpın-** Az az hareket etmek, dalbınmak. TZ, 250
- ṭalsım** Yun. Bir hazineyi koruduğuna inanılan büyü, tılsım. GT, 368
- tam-** (~ **ṭam-**) Damlamak, akmak. CCII, 672; Damlamak. GT, 368; HOA, 264; İM, 599; KE, 281; Kİ, 97; TZ, 250; **ṭam-** KK, 124; Damlamak, damla damla akmak. MS, 144
- t. dur-** Damlamayıp durmak. CCII, 672
- ṭa‘m** Ar. Tad, lezzet. İM, 599
- tam I** Bir şeyin dış yüzü, dam, elbise. Kİ, 97
- tam II (~ ṭam)** Çatı, dam. CCI, 511; Dam. GT, 368; KFT, 1070; Duvar. İM, 599; Dam, duvar, ev, bina, ev çatısı. KE, 281; **ṭam** Dam, çatı. BM, 515

- t. iv** Kerpiçten yapılmış ev. İM, 599
- ṭ. üsti** Dam üstü, baca. TA, 142
- tam III** Düz olan nesne. TZ, 250
- tam IV** Ar. Tam, tamamen. CCII, 672
- ṭam V** (~ **tam**) Damla. BM, 515; **tam** Yağmur damlası. Kİ, 97; Damla. TZ, 250
- ṭama'** (~ **tama**) Ar. Tamah. BV, 302; KFT, 1070; Tamah, doymazlık. GT, 368; Açgözlülük. HOA, 264; Doymazlık, açgözlü olma. İM, 599; Açgözlülük, tamahkar davranma. KE, 281; Arzu, istek, ümit. KF, 185; Çok isteme. MG, 253; **tama** Açgözlülük, tamah. CCII, 672
- ṭ. et-** Tamah etmek, çok istemek. BM, 515
- ṭ. tut-** Açgözlü davranmak. KE, 281
- ṭ. eyle-** Arzu etmek. KF, 185;
- ṭama'lık** Ar.T. İsteme, arzu etme. KF, 185
- tamağ** (~ **tamag**) Boğaz, damak. BV, 302; **tamag** Damak. TZ, 250
- tamak** (~ **ṭamak** ~ **tamak**) Damak, boğaz. BV, 303; Damak. Kİ, 97; **ṭamak** BM, 515; TA, 142; **tamak** Boğaz. CCI, 511; Boğaz, damak. CCI, 672 *bk.* **kütlük**
- tamak sav** Obur. TZ, 250
- ṭamak üyen** Arap dizgini. BM, 515
- tamaker** Ar.Far. Açgözlü, tamahkar. CCII, 672
- tamām** (~ **tamam**) Ar. Tamam. BV, 303; HOA, 264; KFT, 1070; Tam, eksiksiz, tamam. GT, 368; KF, 185; GT, 368; Tam, eksiksiz; bitme, son; uygun. KE, 281; Tam, eksiksiz. MG, 253; Tamam, bitmiş. MS, 144; KF, 185; **tamam** Tamam, tam. CCI, 511; Tamam, tam, tamamen. CCII, 673
- t. ét-** Tamamlamak. CCI, 511; CCII, 673
- t. bol-** Bitmek, tamamlamak. GT, 368; Tamamlanmak, bitmek, uygun gelmek. KE, 281
- t. kıl-** Tamamlamak, bitirmek. KE, 281
- t. al-** Eksiksiz yapmak. KF, 185
- t. eyle-** Bitirmek, tamamlamak, sona erdirmek. KF, 185
- t. ol-** Eksiksiz, tam olmak. KF, 185; Tamamlanmak, sona ermek. MS, 144
- tamāmet** Ar. Tamâmen, bütün. GT, 368
- taman** Bir işin yapıldığını tekit ve hatırlatma için kullanılan edat. İM, 600
- tamar I** (~ **ṭamar**) Damar. BV, 303; CCI, 511; CCII, 673; İM, 600; KE, 281; Kİ, 97; TZ, 250; **ṭamar** BM, 515; HOA, 264; İM, 600; KK, 124; TA, 142 *bk.* **damar**; **tamur**
- t. soğ-** Damar, nabız atmak. CCII, 673
- t. aç-** Damardaki tıkanıklığı gidermek, damar şişmek. KE, 281
- ṭamar II** Kök, ırk. BM, 515 *bk.* **kök**
- tamaşa** (~ **ṭamāšā** ~ **ṭamaşa**) Far. Eğlence; zevk, keyif. CCI, 511; Bugünkü manasında. Kİ, 97; Gezi. TZ, 250; **ṭamāšā** Temaşa. DM, 111;

ṭamaṣa Temaşa, seyir. KK, 124
ṭ. et- Seyretmek, bakmak, izlemek. BM, 515
t. eyle- Gezmeye, seyre çıkmak. TZ, 250
tamaşalan- *Far.T.* Temaşa etmek. Kİ, 97
tamav I Damak. TZ, 250
tamav II Dumağı. TZ, 250
ṭamçı (~ tamçı) Damla. BM, 515; **ṭamçı** Kİ, 97
tamdur- Damlatmak. KE, 281
tamga Damga. TZ, 250
t. eyle- Damgalamak. TZ, 251
tamḥa Damga, mühür. CCII, 673
tamı Cehennem. TZ, 251
tamır Damar. MG, 253
tamız- Damlatmak. BV, 303; İM, 600
tamızık Damla, damlacık. CCII, 673
tamla (~ ṭamla) Damla. İM, 600; **ṭamla** KF, 185
tamu (~ ṭamu) Cehennem. CCII, 673; TA, 142; TZ, 251; **ṭamu** KFT, 1070
tamuḡ Cehennem. GT, 368; İM, 600
t. otı Cehennem ateşi. GT, 368
tamuḡlı Cehenneme girecek olan. İM, 600
tamuḥ Cehennem. CCII, 673
tamuk Cehennem. CCI, 511
tamur Damar. İM, 600; KE, 281; TZ, 251 *bk. damar; tamar*
tamuv Cehennem. Kİ, 97
tamuz- Damlatmak. BV, 303; İM, 600; KE, 281
tamzır- (~ ṭamzır-) Damlattırmak. BV, 303; **ṭamzır-** Damlatmak. KK, 124
tamzum Damlatılmış bir damla. Kİ, 97
tamzur- Damlatmak. İM, 600

taḡ érte Sabah vakti. CCI, 511
ṭa'n *Ar.* Ayıplama, yerme, sövme. KE, 281
ṭ. kıl- Ayıplamak, yermek. KE, 281
tan I Dan, taaccüp, şaşma, hayret. İH, 45
ṭan II (~ tan) Sabah vakti. BM, 515; Sabah vakti, ortalık ağarması. İH, 45; Sabah. KK, 124; Seher vakti, tan. TA, 142; Sabah; yarın. TZ, 251; **tan** Sabah vakti, ortalık ağarması. İH, 45
t. at- Sabah olmak. İH, 45
t. sarısı Işık. TZ, 252
tan- I Çirkin görmek, kötülemek. KE, 281
ṭan- II Danışmak. TA, 142
tan- III İnkâr etmek, yalanlamak. CCI, 511; İnkâr etmek, kabul etmemek. İM, 600; İnkâr etmek, kabul etmemek, reddetmek. KE, 281; Danmak, inkâr etmek. TZ, 251
tan- IV İzin istemek. Kİ, 97
tan- V Şaşırmak. BV, 303
taḡ- Bağlamak, tanımak. CCII, 673
taḡ I Dan. Kİ, 98
taḡ II Mucize. CCII, 673; Hayret verici, şaşılacak, tuhaf, garip (şey). GT, 369; Şaşılacak, hayret edici. KE, 281; Taaccüp. Kİ, 98
t.lar èt- Mucizeler göstermek. CCII, 673
t. bol- Şaşırtmak, şaşılacak olmak. KE, 281
taḡ III Tan. BV, 303; Şafak, tan. CCII, 673; Tan, sabah vakti. GT, 369; İM, 600; Sabah vakti, alaca karanlık. KE, 281
t. sarısı Şafak vakti, tan vakti. CCI, 512; CCII, 674

- t. at-** Şafak sökmek, sabah olmak. GT, 369; Gün doğmaya başlamak. KE, 281
- t. bile** Sabahleyin, yarın. GT, 369
- t. namāzı** Sabah namazı. GT, 369
- t.da** Ertesi gün, yarın. GT, 369
- t.dası** Ertesi günü. GT, 369
- t. karağusu** Alaca karanlık. İM, 600
- t. yaru-** Sabah olmak, gün aydınlanmak. KE, 281
- tan tarı** Kabuğu soyulmuş darı. Kİ, 97
- ta'na** Sövmek. İM, 600
- тана (~ tana)** Küçük buzağı. BM, 515; Dana. DM, 111; KK, 124; Bir yaşındaki dana. TA, 142; **tana** Dana. İM, 600; Kİ, 97; TZ, 251
- tana'um** Ar. Bolluk, nîmet içinde rahat yaşama. GT, 368
- танаğ** Burun deliği. BM, 515
- tağaz-** Şiş kızarmak, şiddetlenmek. Kİ, 98
- танбур** Ar. Tanbur. İM, 600
- tanbüre** Ar. Tambure, çalgı aleti. KF, 185
- tağda** Yarın. CCI, 511
- tağda (~ tağda)** Yarın. BM, 515; **tağda** KK, 124; *bk. ırte; yarın*
- tağdası kün** Ertesi gün. İM, 600
- ta'ne** Tâ (etme), yerme, çekiştirme. GT, 368
- т. ur-** Kötü söylemek, kınamak. GT, 368
- thane** Far. İnci. TA, 142
- tağ** Sabah. TZ, 251
- tangırda-** Sert bir şey tan diye diğer sert şeye vurularak ses çıkarmak; tın tın etmek. İH, 45
- tağla-** Danlamak; sabahlamak. TZ, 251
- tağla** Yarın. KK, 124
- tağlayı** Dulun. TZ, 251
- tağlığ** Danılan şey. TZ, 251
- tağrı-** Tanımak. TZ, 251
- Tağrı** Tanrı. TZ, 251
- T.ya kayıt-** Tövbe etmek. TZ, 251
- tanı-** Tanımak. CCI, 511; GT, 369; Bilmek, tanımak. CCII, 673; Anlamak, tanımak. TZ, 251
- tanıhlık** Şahitlik, tanıklık. CCII, 673
- t. bér-** Şahitlik etmek. CCII, 673
- tanık (~ tanıq)** Şahit, tanık. CCII, 673; Tanık. TZ, 251; **tanıq** Şahit. DM, 111
- tanıkla-** Tanıklamak. TZ, 251
- tanıklat-** Bildirmek, göstermek, haberdar etmek. CCII, 673
- tanıkluk** Şahitlik. DM, 111
- tağıl-** Sıkıştırılmak. KE, 281
- tanımak** Tanıma. CCI, 511
- tañış** Bildik, tanıdık. DM, 111
- tañış-** Danışmak, müşavere etmek. Kİ, 97; Danışmak. TZ, 252
- tağış-** Kızarmak, parlamak. CCII, 674
- t.ıp yatır** Kızarıyor. CCII, 674
- tağış** Mucize. CCII, 674
- tañışık** Danışık, müşavere. Kİ, 97
- tañışmak** Danışma[k], meşveret etme[k]. Kİ, 97
- tañışman** Danışman, kendisine bir şey danışılan okumuş. İH, 45; Danışman, fakih, müşavir. TZ, 252
- tank tank kes-** Tan tan diye balta sesiyle odun kesmek. İH, 45
- Танқуш** Tankuş, sabah kuşu (özel ad). TA, 142

tağla I Damla. BV, 303
tağla II Sabah erken, şafak atarken. Kİ, 98
tağla- I Hayret etmek, şaşırmak. CCI, 512; Şaşmak, şaşırmak, hayret etmek. KE, 281; Taaccüp etmek. Kİ, 98
tağla- II Seçmek. CCI, 511; Arayıp bulmak, seçmek; sezmek. CCII, 674
taşla- Şaşırmak, hayret etmek. TA, 142
taşlançığ Mucize. CCII, 674
taşlançık Harika, muhteşem, mükemmel. CCII, 674
taşlaş- İncelemek, araştırmak. CCI, 512
tanlı Danan, şaşırان. TZ, 252
Tanrı Tanrı. HOA, 264; KE, 281; Tanrı, ilah. KFT, 1070; Tanrı, Allah. DM, 111; KE, 186; MG, 253; MS, 144; Ø GT, 369 *bk. tegri*
T.ğuzun evi Kâbe. MS, 144
T. Ta‘âlā Allahuteala. MS, 144
tanrı Ø DM, 111 *krş. tağrı; tegri; tiğri*
tağrıbermiş Ø DM, 111 *krş. tağrıbirmiş*
tağrılık Allah için, Allah’a lâyük. GT, 369; Tanrılık. KFT, 1070
tansık Acayip, şaşılacak şey. TZ, 252
taşık (~ **taşık**) Harika, nadir. CCII, 674; **taşık** Taaccüp olunacak şey. Kİ, 98
tansuk Gayet zarif, lâtif, nadir görülür, kıymetli mühim şeyler. İH, 45
taşuk Tuhaf, nâdide, nâdir ve güzel. GT, 369
tanu- Tanımak, bilmek. CCI, 512

tanuk (~ **tanuk** ~ **tanuk**) Tanık, şahit. BM, 515; KE, 185; Şahit. KFT, 1070; Ø DM, 111; **tanuk** Şahit, tanık. CCI, 512; **tanuk** Şahit. İM, 600; Kİ, 98; Tanık, şahit, delil. KE, 282 *krş. tanık*
t. ol- Şahit olmak, tanık olmak. BM, 515 *bk. danukluk ver-*
t. kıl- Tanık olarak göstermek. KE, 282
tanukluk Şahitlik, tanıklık. KE, 186
t. vir- Şahitlik etmek, tanıklık etmek. KE, 186
tanukluk (~ **tanukluk** ~ **tanukluk**) Şehâdet. BV, 303; Şahitlik, tanıklık. GT, 369; Şahitlik. İM, 600; Tanıklık, şahitlik. KE, 282; Tanıklık, şahitlik. MS, 144; Ø DM, 111; **tanukluk** Şahitlik, tanıklık. CCI, 512; **tanukluk** Şahitlik. HOA, 264 *krş. tanukluk*
t. bér- Tanıklık etmek. CCI, 512
t. bir- Şehâdet etmek. GT, 369; Tanıklık etmek. KE, 282
t. vir- Tanıklık etmek. MS, 144
tanur kişi Uzman, deneyimli kimse. CCI, 512
tağusuk Şaşılacak. HOA, 264
tağuş Mucize. CCII, 674
tağuz Domuz. DM, 111
tap- I Bir görüşe varmak, öyle kabul etmek, bulmak. KE, 282
kiç t.- Yavaş bulmak. KE, 282
tap- II (~ **tap-**) Bulmak, sezmek, hizmet etmek. BV, 303; Bulmak, kazanmak, elde

- etmek. GT, 369; Bulmak. KE, 282; KF, 187; KFT, 1070; MG, 253; MS, 144; Bulmak; buluşmak. Kİ, 98; Bulmak, karşılaşmak, rastlamak. KK, 124; **tap-** Bulmak. CCII, 674; İM, 600; TZ, 252
yol t.- Doğru yola girmek. KE, 282
- tap- III** İsabet etmek. HOA, 264
- tap- IV** Tapmak, ibadet etmek. KE, 282
- tap tik** Sessiz, sakin. İM, 600
- tap** Yeterli, yetişir, kâfi; denk, eşit. KE, 282; Yeter, kâfi. Kİ, 98
- t. bol-** Yetinmek, kanaat etmek. KE, 282
- t. kel-** Denk gelmek, eşit olmak. KE, 282
- t. kıl-** Yetinmek, kanaat ettirmek. KE, 282
- tapa I** Başa kakma, yakınma, serzenişte bulunma. KE, 282
- t. kıl-** Yakınmak, başa kakmak. KE, 282
- tapa II** -e doğru. İM, 600; -a/-e doğru, için. KE, 282
- tapala- I** Oh olsun diye nisbet yapmak, kızacağı işi inadına yapmak. İH, 45; Başa kakmak, kınamak, azarlamak, öfkelenmek. KE, 282
- tapala- II** Yönelmek, yüz yüze olmak; kastetmek. KE, 282
- tapalamak** Başa kakmak, kınamak, azarlamak. KE, 282
- tapan-** İnzivaya çekilmek; durmak, sakinleşmek; emekliye ayrılmak. KE, 282
- tapandur-** Hareketli bir şeyi sakinleştirmek, teskin etmek. KE, 282
- tapçak** Hükümdar tahtı. TZ, 252
- tapçan I** Ağaç ve taş yontacak alet. Kİ, 98
- tapçan II** Yatak, kanep. BM, 515
- tapı et-** Hizmet etmek. BM, 515
- tapıcı** Hizmetçi, kiralanmış. BM, 515
- tapıl- (~ tapıl-)** Bulunmak. İM, 600; KE, 282; **tapıl-** KF, 187; KFT, 1071; MS, 144
- tapır-** Koşa koşa yürümek, galopper. Kİ, 98
- tapış- (~ tapış-)** Buluşmak. KFT, 1071; **tapış-** Kİ, 98; Kavuşmak. TZ, 252
- tapıştur-** Buluşturmak. Kİ, 98
- taplamançığ** Beğenilmeyen, uygun bulunmayan, nefret edilen. KE, 283
- t. bol-** Beğenilmemek, uygun bulunmamak. KE, 283
- tapn** Hizmetçi, yumuşçu. TZ, 252
- taprıl-** Sarsılmak, kaymak. MS, 144
- tapta-** Ayaklarıyla bir şeyin üzerine basmak, basıp çiğnemek. CCII, 674
- tapu (~ tapu)** Hizmet. İM, 600; Kİ, 98; **tapu** KF, 187; TA, 142
- t. eyle-** Hizmet etmek. KF, 187; **t. eyle-** TZ, 252
- tapucu** Bulucu. KFT, 1071
- tapuçı** Hizmetçi. DM, 112
- tapuçı** Hadım, hizmetçi. Kİ, 99
- tapuğ** Hizmet, huzur. GT, 369; MG, 254; Hizmet. İM, 600
- tapuğcı** Hizmetkâr. GT, 369; Hizmetçi. İM, 600
- tapuk** Topuk. MS, 144
- tapul-** Bulunmak. BV, 304; Bulunmak, kazanılmak. GT, 369; Tapınmak, ibadet etmek; bulunmak. İM, 600
- tapula-** Hizmet etmek. KK, 124

tapun- Tapınmak, ibadet etmek. İM, 601
tapuş- Buluşmak, karşılaşmak. MG, 254
tar bol- Daralmak. TZ, 252; Ø Kİ, 99 *bk. taral-*
tar- Dağıtmak. KE, 283
tar I Bir bitki adı. BV, 304
tar II (~ tar) Dar. BM, 515; HOA, 264; KK, 124; TA, 142; **tar** BV, 304; HOA, 264; İM, 601; Kİ, 99; TZ, 252; Geniş olmayan, dar. CCII, 674; Dar, sıkışık, sıkıntılı. GT, 369; Dar, geniş olmayan, sıkıntılı. KE, 283; Dar, sıkışık. MG, 254
t. bol- Darlaşmak. KE, 283
t. kıl- Darlaştırmak, daraltmak. KE, 283
t. közlüg bol- Gözü küçük olmak. KE, 283
köpli t. bol- İçi sıkılmak. KE, 283
tirigligi t. bol- Mecalsiz olmak, yaşamı sıkıntılı olmak. KE, 283
tar III Kelek (ufak nehir kayığı). Kİ, 99
tar IV Yağ tortusu. KE, 283
t. kıl- Sütü mayalamak, yoğurt mayalamak. KE, 283
tar tirlik Geçim sıkıntısı. İM, 601
tara- (~ **țara-**) Taramak, saç taramak. İM, 601; KE, 283; (Saçlarını) taramak, bugünkü manasında. Kİ, 99; Taramak. TZ, 252; **țara-** TA, 142
tarab Ar. Sevinç, şenlik. GT, 369; Sevinçlilik, şenlik. İM, 601; Sevinçlilik, coşkunculuk. KE, 283
ț. kıl- Sevinçten coşturmak. KE, 283

Țarāblīs Trablusşam şehri. GT, 369
taraf (~ țaraf) Ar. Taraf. BV, 304; Yön, taraf. KF, 188; **țaraf** GT, 369; MG, 254; Taraf, yan. İM, 601;
țarak I Okçuluk terimi, vücudun belli yerlerini kırışın yaralaması. HOA, 264
țarak II (~ tarak ~ tarak) Tarak. BM, 515; BV, 304; DM, 112; **tarak** Tarak, tarama aracı. KE, 283; Bugünkü manasında. Kİ, 99; **tarak** Tarak. TZ, 252
țarakçı Tarakçı. KK, 124
țarakla- (~ tarakla-) Saç taramak. BM, 515; **tarakla-** Ø Kİ, 99 *bk. tara-*
țaraklat- Taraklatmak. HOA, 264
taraklu (~ țaraklu) Taraklı, geniş. HOA, 264
taral- Daralmak, dar olmak. Kİ, 99
tarancubin Far. Kudret helvası. CCI, 512
tarat- Sıcak olmak, ısıtmak. Kİ, 99; Üğütmek. TZ, 252
tarazi Far. Terazi. Kİ, 99
țarazu (~ tarazu) Far. Terazi. BM, 515; **tarazu** CCI, 512
țārem Far. Gök kubbe GT, 370
țarfa Ar. Bitki adı. BV, 304
tarğa- Dağılmak. GT, 370
targat- Dağıtmak, ortadan kaldırmak, yatıştırmak. CCII, 674
țarḥ I Ar. (Bir malı) belli bir bedelle almaya mecbur etme, salma. GT, 370
țarḥ II Ar. (Bir şeyi) yöneltmek, doğrultmak. MG, 254
tarḥa- Dağılmak. CCII, 674
țarḥana (~ țarḥana(ḥ) ~ tarhanah) Far. Tarhana. BM, 515; **țarḥana(ḥ)** DM, 112; **tarhanah** TZ, 252

tarı (~ **tarı**) Darı. BV, 304; CCI, 512; Kİ, 99; TZ, 252; **tarı** TA, 142

tarıġ Bir cins beyaz büyük darı. İM, 601

tarıl- Dağılmak. KE, 283

tarıma Engebeli, dalgalı, düzensiz. CCI, 512

tarî *Far.* Tâze, terâvetli. GT, 370

ta‘rîf *Ar.* Anlatma, açıklama. İM, 601

târîh (~ **târih**) *Ar.* Târih (gün). GT, 370; Tarih. KFT, 1071; **târih** KE, 283

târih **ko-** Kitaba tarih verilmek. KE, 283

târîhsuz *Ar.T.* Tarihsiz, tarih belirtilmeden. KFT, 1071

tarîk *Ar.* Yol. GT, 370; MG, 254; Usul, şekil. İM, 601

tarîka *Ar.* Yol, âdet, usûl. GT, 370; Yol. MG, 254

tarîkat Tarîkat. GT, 370

tarğa *Ar.* Bir hastalık adı. BV, 304

tarla (~ **tarla**) *Tarı, tarıġ* tohum ekilen sürülmüş düz arazi. İH, 46; **tarla** Tarla. TA, 142

tarlandur- Dara düşürmek, muhtaç etmek. KE, 283

tarlık Darlık, sıkışıklık. İM, 601; Kıtık vesaire yüzünden olan darlık. Kİ, 99

tarlov Tarla. CCII, 674

tarıma Tırmık. TA, 142

tart- I Bıçak veya kılıcı kınından çıkarıp saldırmak için davranmak. KE, 283

tart- II (Boru vb.) üflemek, çalmak. CCII, 674-675

birgi t.- Boru üflemek, boru çalmak. CCII, 674-675

tart- III Boya sürmek, ovarak yaymak. KE, 283

mesh t.- Mesh etmek, elle sıvazlamak. KE, 283

tart- IV (~ **tart-**) Çekmek, bir şeyi tutup başka yere doğru yürütmek. BM, 482;

tart- Çekmek; çekerek sıkamak. CCI, 512; Çekmek. CCII, 674-675; MG, 254; Çekmek, taşımak. GT, 370; Tartmak, çekmek. İM, 601; Kİ, 99; Çekmek, asılmak, yukarıya kaldırmak, taşımak, yedeğinde götürmek. KE, 283; Çekip çıkarmak. TZ, 252

ayıl t.- Kolanı çekerek sıkamak; çevirmek, döndürmek. CCI, 512

émgek t.- Emek çekmek. CCII, 674-675

el t.- El çekmek, vazgeçmek, feragat etmek. KE, 283

tart- V İp uzatmak. TA, 142

tart- VI Tartışmak, çekişmek, münakaşa etmek. KE, 283

tart- VII (~ **tart-**) Tartmak. BV, 304; **tart-** Tartmak, çekmek, ölçmek. TA, 142

tart- VIII Uzatmak, (dilini) dışarı çıkarmak. KE, 283

tart- IX Öğütmek. TA, 142

tegirmen t.- El değirmeniyle bulgur vb. çekmek. CCI, 512

tarta- Çekip çıkarmak. TZ, 252

tartaz Bildircin. TZ, 252

tartgaç Terazi. İH, 46

tartık Armağan. TZ, 252

tartık bër- Takdim etmek. TZ, 253

tartıl- Tartılmak. BV, 304

tartın- I Kayırmak, korumak, müdafaa etmek, şefkat göstermek. İH, 19

tartın- II Taklit etmek. CCI, 513

tartış- Tartışmak, çekişmek, mücadele edişmek. KE, 283

tarttur- Çektirmek, sürükletmek. KE, 283

tartu Terazî, çeki. Kİ, 99

taru Beyaz darı, darı. BM, 515

tas I (~ **taş** ~ **tās** ~ **tāş**) *Far.* Kayıp, yok olmuş. CCII, 675; Kayıp. GT, 370; **taş** DM, 112; **tās** İM, 601; Zayi olmak. KFT, 1071; **tāş** Kayıp. TA, 142

ṭ. bar- Kaybolmak. BM, 515; **t. bar-** Zayi olmak. Kİ, 99 *bk. yavukulun-*

t. bol- Kaybolmak. CCII, 675; Yok olmak, kaybolmak. TZ, 253

tas II *Ar.* Tas. CCI, 513; Hamam taşı, yıkılacak büyük tas (daha ziyade küçük el tasına denir). İH, 46

taşarruf I *Ar.* Sâhip olma, idâre. GT, 370; Sahip olma. HOA, 264; Sahip olma, kullanma. İM, 601

taşarruf II *Ar.* Tasarruf, tutumluluk. KFT, 1071

taşavvuf *Ar.* Tasavvuf. GT, 370

taşavvur *Ar.* Tasarlanma, kurma, istek, tasavvur, düşünce. GT, 370; Kurma, zihinde şekillendirme. İM, 601

taşdîk *Ar.* Doğrulama, tasdîk. GT, 370; Doğrulama, doğruluğunu kabul etme. İM, 601; Gerçek olduğunu söyleme, onaylama. KF, 188

tāse *Far.* Tas. BV, 304

taşğîr *Ar.* Küçültme, küçük anlamıyla kullanma. KE, 283

t. kıl- Küçültmek. KE, 283

taşma (~ **tasma**) *Moğ.* Beyaz kayış. BM, 515; **tasma**

Tasma, halka. MG, 255; Nalın ve terliğin ayağı tutan meşin bölümü. MS, 145 *bk. şayram*

taşnîf *Ar.* Sınıflandırma; bu suretle meydana getirilen eser, kitap. GT, 370; Sınıflama. HOA, 264; Bölümlendirme, sınıflandırma. KE, 283

t. kıl- Bölümlendirmek. KE, 283

tast Tas. BV, 304

tastar I *Far.* Örtü, masa örtüsü. CCI, 513

taştar II *Far.* Sarık. BM, 515 *bk. sarban; dastar; çalma; dulbend; tûlbend*

taş I Açık, aşikâr. TZ, 253

taş II (~ **taş**) Dış. BV, 305; GT, 370; HOA, 264 İM, 601; Dışarı. Kİ, 99; **taş** Dış. HOA, 264

taş III (~ **taş**) Taş. CCI, 513; CCII, 675; GT, 370; İM, 601; KE, 283; TZ, 253; Taş kaya. HOA, 264; Bugünkü manasında. Kİ, 99; **taş** Taş. BM, 516; DM, 112; KF, 188; KK, 124; MS, 145; TA, 143 *bk. daş*

taş- (~ **taş-**) Taşımak, su artarak taşmak. BM, 516; Taşmak. GT, 370; **taş-** Taşmak, yükselmek. KE, 283; Bugünkü manasında. Kİ, 100; Taşmak. TZ, 253

taşak (~ **taşak** ~ **taşak**) Er bez, haya. BM, 516; Taşak. DM, 112; Daşak. HOA, 264; Testis. KK, 125; **taşak** Er bezi, haya. CCI, 513; Taşak, testis. TA, 143; Taşak. TZ, 253; **taşak** Haya. İM, 601; Bugünkü manasında. Kİ, 100 *bk. enük I*

taşaksız (~ **taşaksız**) Hadım, kısırlaştırılmış. CCI, 513; **taşaksız** Hadım. DM, 112
taşarı Dışarı. TZ, 253
taşçı Taşçı. DM, 112
taşgaru Dışarı. İM, 601; KE, 283
taşgın Taşkın, sel. KE, 283
taşı- Alıp götürmek, taşımak. CCII, 675; Bir yerden bir yere götürmek, nakletmek. İH, 46; Taşımak, dışarı çıkarmak. KE, 283; Taşımak, nakletmek. Kİ, 100; Taşımak. TZ, 253
taşın- Taşınmak, göçmek. İM, 601
taşıt Taşıyıcı. BV, 305
taşkara Dışarı. BM, 516; Ø Kİ, 100 *bk. taş; taşra*
taşkarı (~ **taşkarı**) Dışarı, dışarıda. CCI, 513; Dışarı. CCII, 675; TZ, 253; **taşkarı** GT, 370; HOA, 264
taşkaru Dışarı. BV, 305; HOA, 264; İM, 601
taşkı Dış, dışarıki. İM, 601
taşkın Sel. İH, 46
taşkın şu Sel. TA, 143
taşkun Taşan su. Kİ, 100
taşla- I (~ **taşla-**) Taşla saldırmak, taş atmak, taşlamak. CCII, 675; Taşlamak, taş atmak. İM, 601; KE, 283; Taşlamak. TZ, 253; **taşla-** Taşlamak, taş atmak. KK, 124
taşla- II Taşlamak, taş ile temizlenmek. MS, 145
Taşlak İsmi has. Kİ, 100
taşlan- (~ **taşlan-**) Taşlanmak. İM, 601; Taşlanmak, taş atılmak. KE, 284; **taşlan-** Taşlanmak, taş tutulmak, recmolunmak. MS, 145
taşlanıl- Taşlanılmak, taş tutulmak. İM, 601

taşlar Terazide ağırlık ölçüsü olarak kullanılan nesneler. CCI, 513
taşlaş- Karşılıklı taş atmak. KE, 284
taşlat- Taşlatmak. İM, 601
taşlı Taşlı. İM, 601
taşlıg Taşlı. KE, 284
taşlu yer Taşlı yer. DM, 112
taşlu yir Ø DM, 112 *krş. taşlu yer*
taşra (~ **taşra**) Dışarı. BM, 516; **taşra** BV, 305; İM, 601 *bk. taşkara*
taşst Metal test, leğen, metal tas. KE, 284
taştıb Ar. Yarılmış yer. BV, 305
taştın Dışarı, dış. CCI, 513
taş I (~ **tat**) Araplaştırılmış veya Araplaşmış kimse. BM, 516; **tat** Arap, Farisî. İH, 46
taş II (~ **tat**) Çiftçi, köylü. DM, 112; **tat** Ekinci, fellâh. Kİ, 100; Yerli çiftçi. TZ, 253
tat III Demir pası. TZ, 253
tat IV Şehirli. TZ, 253
taş V (~ **tat**) Tat. BM, 516; TA, 143; **tat** Bir şeyin tadı; tatlıda olan tat. Kİ, 100
tat VI *Far.* Türkçe bilmez, dilsiz. İH, 46
taş- (~ **tat-**) Tatmak, bir şeyin tadına bakmak. BM, 516; Tatmak. KK, 124; TA, 143; **tat-** Tadına bakmak, tatmak. CCI, 513; CCII, 675; İM, 601; Tatmak. GT, 370; TZ, 253; Tatmak, tadını duymak. KE, 284; Bugünkü manasında. Kİ, 100
Tatar (~ **Ṭatar**) *Far.* Tatar, Kıpçak. CCII, 675; Tatar. GT, 370; Tatar kavmi. Kİ, 100; **Ṭatar** Tatar. GT, 370
Tatar til Tatarca, Kıpçakça. CCII, 675

T.ge könel- Tatar dilini, Kıpçakçayı doğru konuşmak. CCII, 675

Tatarça Tatarca, Kıpçakça. CCII, 675

Tatarî *Far.Ar.* Tatarî. BV, 305

taṭavvu‘ *Ar.* Farz olmayan ibadette bulunma. İM, 601; Yapılması müstehab ve mendup olan. KFT, 1071

tatıg (~ **tatıĝ**) Lezzet, tat. CCI, 513; **tatıĝ** İM, 602

tatıĝlı Lezzetli, tatlı. CCI, 513

tatıķ- Fellâh gibi konuşmak. Kİ, 100

tatın- Tat almak. TZ, 253

tatır- Tattırmak, tadına baktırmak. CCII, 675

tatlı kamyş Tatlı kamyş. TZ, 253

tatlı kılı Tatlı, hoş, sevimli. CCI, 513

tatlı (~ **taṭlı**) Tatlı. BV, 305; GT, 370; TZ, 253; Tatlı, lezzetli. CCI, 513; Tatlı, lezzetli; şirin, hoş, sevimli. CCII, 675; Tatlı, güzel, hoş. İM, 602; **taṭlı** Tatlı. DM, 112; KK, 125

taṭlı teñiz Suyu tuzlu olmayan deniz. DM, 112

taṭlı tiñiz Ø DM, 112 *krş.* **taṭlı tengiz**

taṭlı yaĝurt Tatlı yoĝurt. DM, 112

Ṭaṭlıbay Tatlı zengin (özel ad). DM, 112

tatlıĝ Tatlı, lezzetli. KE, 284

t. bol- Tatlılaşmak. KE, 284

taṭlu şu Tatlı su. DM, 112

taṭlu (~ **tatlu** ~ **taṭlu**) Tatlı. HOA, 264; **tatlu** Kİ, 100; **taṭlu** TA, 143

taṭluṽ Tatlı. BM, 516 *bk. şirin II*

tatmak Tat alma, tatma; lezzet, tat. CCI, 513

tatov Tat, lezzet. CCII, 675

tattur- (~ **taṭtur-**) Tattırmak. KE, 284; **taṭtur-** TA, 143

tav Dağ. CCII, 676; KK, 125; TZ, 253

tav‘an İsteyerek. GT, 371

t. ve kerhen İster istemez. GT, 371

ṭava I Deve. KFT, 1071

tava II *Far.* Tava. TZ, 253

ṭavāf *Ar.* Hacı olmak üzere zamanında ve muayyen usul dahilinde Kabe'nin etrafını dolaşma. İM, 602; Etrafını dolaşma. KE, 284; Hacı olmak üzere Kâbe'nin etrafını dolaşarak ziyâret etme. KF, 188

ṭ. kıl- Etrafını dolaşmak. KE, 284

ṭ. eyle- Tavaf etmek, ziyaret etmek. KF, 188

ṭ. it- Tavaf etmek, ziyaret etmek. KF, 188

tavakkuf *Ar.* Bekleme, durma. GT, 374

tāvān *Far.* Para cezası, borç. KE, 284

t. bir- Ceza ödemek, borcunu ödemek. KE, 284

t. kıl- Borçlanmak, kefil olmak. KE, 284

ṭavar (~ **tavar** ~ **taṽar**) Davar. BM, 516; Mal. KFT, 1071; **tavar** Hayvan, davar. GT, 371; **taṽar** Binek hayvanı. KE, 284

ṭavāşī *Ar.* Hadım. İM, 602; Hadımaĝası. KFT, 1071

tavdul- Dikkati dağılmak, ilgilenememek. MG, 255

tavhane *T.Far.* Tabhane (eski lûgatler *gurfe* tercümesinde *hane*, *çardak*, *hanay*; bu, eskiden tekke gibi fukara meskeni olmak üzere yapılan binadır). İH, 46

tavile Ar. Hayvan sürüsü, tavla. GT, 371

ta'vîz Ar. Muska. KE, 284

t. kıl- Muska yazmak. KE, 284

tavk Ar. Gerdanlık, tasma. KE, 284; Yaka, halka. KF, 188

t. as- Gerdanlık takmak. KE, 284

t. bağla- Gerdanlık takmak. KE, 284

t. ur- Gerdanlık, tasma takmak. KE, 284

t. eyle- Sarmak, dolamak. KF, 188

tavoğ Horoz. CCII, 676

t. çağar- Horoz ötmek. CCII, 676

tavok Tavuk. CCI, 513

tavşan (~ **tavşan**) Tavşan. DM, 112; KK, 125; TA, 143;

tavşan TZ, 253

tavşancıl Tavşancıl. TA, 143

tavuk (~ **tavuk** ~ **tavuk** ~ **tavuk**)

Tavuk. BV, 305; İM, 602;

KE, 284; **tavuk** CCI, 514;

TZ, 253; **tavuk** KFT,

1071; **tavuk** KK, 125; Ø

DM, 112 *krş.* **tağuk**

irkek t. Horoz. KE, 284

tavul Fırtına, bora, kasırga. CCII, 676

tavus- Tamamlamak, bitirmek, tüketmek. CCII, 676

tavus (~ **tāvus**) Ar. Tavus kuşu. CCI, 514; **tāvus** GT, 371

tay- Ayağı kaymak, yanılmak. İM, 602; Sürçmek,

kaymak, yanılmak. KE,

284; Kaymak. MG, 255;

TZ, 254

tay I (~ **tay**) Tay, at yavrusu. BM, 516; Tay. BV, 305; DM,

112; KK, 125; At yavrusu.

HOA, 264; İki yaşındaki

tay. TA, 143; **tay** At

yavrusu. Kİ, 100; Tay.

MG, 255; Tay, at yavrusu. TZ, 254;

tay II Dayı. BM, 483

tay kal- Sarsılmak. TZ, 254

tay lak Deve yavrusu. TZ, 254

taya- Dayamak. HOA, 265; İM, 602; Kİ, 100; Dayamak, yaslanmak. KE, 284

tayak I Dayak. TZ, 254

tayak II Dayanak. TA, 143

tayak III (~ **tayak**) Sopa, dayak, değnek, asa. CCII, 676;

tayak Sopa, çubuk, dayak,

değnek. GT, 371;

Dayanılacak şey, değnek.

İM, 602; Değnek, sopa,

kötek. KE, 284

t.(ğ)ı tur- Burada erkek tenasül uzvu için kullanılmıştır. GT, 371

tayan- I (~ **tayan-**) Dayanmak, güvenmek. İM, 602;

Dayanmak, yaslanmak.

KE, 284; Dayanmak. Kİ,

100; TZ, 254; **tayan-**

Dayanmak, destek almak.

KF, 188; Dayanmak,

yaslanmak. TA, 143

tayan- II Kaymak, sürücümek. Kİ, 100

tayanlı Dayanmış. TZ, 254

Taybars Taybars (özel ad). TA, 143

taydur- Kaydırmak. KE, 284

tayğa Dayı. TA, 143

taygak Kaygın yer, zıyıcak. TZ, 254

Tayhaş (Big) Tayhas Bey, Seyfi Sarayı'nın eserini armağan ettiği emir. GT, 371

tāy I Davetçi. KFT, 1071

tay I (~ **tay I**) Dayı. Kİ, 100; **tay I** TA, 143

tāyifa (~ **tāyifa**) Ar. Bölük, grup.

İM, 602; **tāyifa** Grup, taife.

KFT, 1071

tayığ Kaygan, kaydırıcı, yumuşak. KE, 284
t. bol- Kayganlaşmak, yumuşamak. KE, 284
tayın- Kaymak, kaygan yüzeyde yer değiştirmek. KE, 284
tayın Uygurlarda din reisi. Kİ, 100
tayındır- Ayağını kaydırmak, saptırmak. İM, 602
tayındur- Saptırmak, kaydırmak. KE, 284
Ṭāyī Ø GT, 371 *bk.* **Ḥātīm-i Ṭāyī**
ṭāyi' Ar. Davetçi. KFT, 1071; Bir işi istekle yapan. MG, 255
ṭāyife Ar. Tâife, güruh, bölük. GT, 371; Takım, bölük. KF, 188; Grup, taife. KFT, 1071
ta'yīn Ar. Belli etme, ayırma. İM, 602
taykak Kayan. TZ, 254
ṭaylasān Ar. Başa veya omuza sarılan şal. KE, 284
ṭaylesān Ar. Kışın giyilen bir elbise. İM, 602
ṭayna- Ayağı kaymak. BM, 516
ṭayy Ar. Örtme, göz yumma. KF, 188
ṭ. eyle- Örtmek. KF, 188
ṭayyib Ar. Hoş, güzel. GT, 371; İM, 602
ṭayza Teyze. TA, 143
Taz I *Far.* Arap. Kİ, 100
taz II (~ **ṭaz**) Kel. CCI, 514; Dazlak, kel, saçsız. KE, 284; Kel gibi. Kİ, 100; Daz. TZ, 254; **ṭaz** Kel. KK, 125
ṭaz III Midilli at. BM, 516
ṭazak Tuzak. BM, 516
taẓarru' Ar. Yalvarma, tazarrû. GT, 371; Kendini alçaltarak yalvarma. İM, 602
ṭazdar Bildircına benzeyen bir çeşit kuş. BM, 516

tāze *Far.* Taze. BV, 306; İM, 602; Tāze, körpe. GT, 371; HOA, 265; Taze, bayatlamamış, yaş. KE, 284
tāzeliğ *Far.T.* Körpelik. HOA, 265
tāzelik *Far.T.* Tazelik, yaşlılık. KE, 284
ṭazı I (~ **taẓı**) *Far.* At, erkek at, aygır. BM, 516; Arap atı. TA, 143; **taẓı** Kİ, 100 *bk.* **aygır**
t. at Arap atı (burada aklı karalı tüylü at demek). İH, 46
ṭazı II *Far.* İnce yapılı av köpeği. İH, 46; Av köpeği. TZ, 254
ṭ. it Tazı. TA, 143
tāzī Ar. Arap. GT, 371; Arap, Arapça, Arapçaya ait. KE, 284
ṭ. it Tazı. DM, 113
t. at Arap atı. GT, 371
ta'ẓīm Ar. Saygı gösterme, ululama. İM, 602; KF, 188; Tâzim, hürmet. MG, 255
t. eyle- Saygı göstermek. KF, 188
ta'ẓīmla- *Ar.T.* Yüceltmek, ululamak. İM, 602
ta'zīr Ar. Azarlama, tekdir. GT, 371; Suçluyu suçuna göre tekdir etme. İM, 602; Suçluyu sözle azarlama, tekdir etme. KE, 284; Azarlama, cezalandırma. KFT, 1071
t. ur- Azarlamak. KE, 284
ta'ziyet Ar. Baş sağlığı (dileme), tâziye. GT, 371; Başsağlığı dileme, teselli etme, sabır dileme. KE, 284
t. tut- Başsağlığı dilemek. KE, 284
tazluk Kel. Kİ, 100

- te‘addī** Ar. Zulmetme, adaletsizlik. İM, 602
- te‘ālā** Ar. “Yüksek olsun.” Anlamında deyim. HOA, 265
- teb** Terazi gibi bir ölçü göstergesi olabileceği gibi “terazi gibi”, tek isminin ilaveli tekrar yoluyla pekiştirilmiş hâli ‘tebtek’ de olabilir; sözlük anlamını bulamadım. Paris nüshasında ise bunun yerine ‘didib’ kelimesi kullanılmıştır. (?) HOA, 265
- teb‘** Ar. Tabi olma. İM, 602
- tebārekallah** Ar. Allah mübarek etsin, anlamında bir söz. İM, 602
- tebāreke** Ar. “Ve ta‘ālā” sözleri ile Tanrı adından sonra gelen saygı sözü. GT, 371
- tebdīl** Ar. Değişme, değiştirilme. İM, 602; Değiştirme, başka bir hale getirme. KF, 188
- t. eyle-** Değiştirmek. KF, 188
- tebe I (~ tēbe)** Tepe. İH, 46; **tēbe** Başın üst kısmı, başın tepesi. CCI, 514; CCII, 676
- tebe II** Cihet gösterir. İH, 46
- tebe‘iyyet** Ar. Tabi olma. İM, 602
- teberra‘** Ar. Uzak durma. KFT, 1071
- teberru‘** Ar. Bağış, bağışlama. İM, 602; Bağış bağışlama. KF, 188; Bağış. KFT, 1071
- t. eyle-** Bağışlamak. KF, 188
- teberrük** Ar. Uğur sayma. İM, 602
- tebessüm** Ar. Gülümseme, tebessüm. GT, 371; Gülümseme. İM, 603; KF, 188
- t. eyle-** Gülümsemek. KF, 188
- tebin** Samur. BM, 512
- tebiz** Tuzlu. İM, 603
- tebkiç** Mahmuz. Kİ, 101
- tebred-** Oynatmak. HOA, 265
- tebren-** Sarsılmak, kımıldamak. HOA, 265
- tebret-** Oynatmak, sarsmak. HOA, 265
- tebük** Bir nevi çocuk oyunu. Kİ, 101
- tecāsür** Ar. Cesâret gösterme, cür’et. GT, 371
- tecebbür** Ar. Kibirlenme, büyükenme. MG, 255
- tecellī** Ar. Görünme, âyan olma, tecelli. GT, 371
- tecribe (~ tecribe)** Ar. Tecrübe. BV, 306; **tecribe** Tecrübe, deneme. GT, 371; KFT, 1071; Tecrübe. HOA, 265
- tedārük** Ar. Ele geçirme, edinme, tedârik. GT, 371
- tedbîr** Ar. Çâre, tedbir, tutulacak yol. GT, 371; Tedbir, önlem, çare. KE, 284; Tedbir, çare. MG, 255
- t. kıl-** Önlem almak. KE, 284
- te’dīb** Ar. Edeplendirme. BV, 306; Terbiye etme. MG, 255
- tedrīb** Ar. Yetiştirme. MG, 255
- te’emmül** Ar. İyice, etraflıca düşünme, teemmül. GT, 371
- te’essüf** Ar. Eseflenme, teessüf, acınma. GT, 371
- tef** Ar. Tef. CCI, 514
- tefarık** Ar. Fark. CCII, 676
- tefävüt** Ar. Fark. GT, 371; İki şeyin birbirinden farklı olması. İM, 603; Farklılık, ayırıcı özellik. KE, 284; Fark, ayırım. KF, 188

- t. kıl-** Çark etmek, tesir etmek. GT, 371; Farklı duruma getirmek. KE, 284
- t. ol-** Fark olmak, farklı olmak. KF, 188
- tefaẓẓul** Ar. Fazilet, üstünlük. MG, 256
- tefekkkür** Ar. Düşünme, tefekkür. GT, 371; Düşünme, zihin yorma. İM, 603
- teferrüc** Ar. Gezme, gezip görme, eğlenme. GT, 371; Gezinti, gezip ferahlama. KE, 284
- t. it-** Gezip görmek. GT, 371
- t. kıl-** Gezip görmek. GT, 371
- teff** Ar. Bırakma, vazgeçme, def. CCI, 514
- t. ét-** Serbest bırakmak, koyuvermek, defetmek. CCI, 514
- tefrī'** Ar. Dal budak salma. İM, 603
- tefrīt** Ar. Kusur işleme, eksik bırakma. KF, 188
- t. eyle-** Eksik bırakmak, kusur işlemek. KF, 188
- tefsīr I** Ar. Kur'ân-ı Kerim'i açıklayan kitaplara verilen ad. MS, 145
- tefsīr II** Ar. Yorum, açıklama. HOA, 265; MS, 145; Yorum, yorumlama. İM, 603; Tefsir, yorum, açıklama. KE, 284; Kur'ân'ın mana bakımından yorumu. KF, 188; Yorumlama. KFT, 1072; Tefsir, yorum. MG, 256
- t. kıl-** Yorumlamak, açıklamak. KE, 284
- t. eyle-** Yorum yapmak. KF, 188
- tefter** Ar. Defter; hesap, tutanak defteri. CCI, 514
- teftīş** Ar. Araştırma, soruşturma, bir şeyin aranıp sorulması. GT, 372; Soruşturma, denetleme. KF, 188
- t. eyle-** Denetlemek, soruşturmak. KF, 188
- tefvīk** Ar. Okçuluk terimi, oku gezlemek. HOA, 265
- teg** Asma, yaş üzüm, bitki dalı. KE, 284
- teg-** (~ **tég-**) Değmek. HOA, 265; Değmek, ulaşmak, varmak, isabet etmek, karşılaşmak. KE, 284-285; **tég-** (Bir şeye) sahip olmak, (bir şeyi) elde etmiş olmak. CCI, 514 *bk.*
- tig-**
- belā t.-** Bela ile karşılaşmak. KE, 284-285
- қадағu t.-** Kaygılanmak. KE, 284-285
- муşіbet t.-** Felaketle karşılaşmak. KE, 284-285
- teğayyür** Ar. Tegayyür. BV, 306
- tège** Erkek keçi, teke. CCII, 676
- tegek** Asma, üzüm dalı, asma filizi. KE, 285
- tegelti** Teğelti. TZ, 254
- tègene** Su teknesi, lavabo, leğen. CCI, 514
- tegenek** Sopa, değnek. TZ, 254
- teger-** Değdirmek. HOA, 265
- tegi** -e kadar İM, 603
- tegil** Değil. DM, 113
- tegin** Değın, kadar. HOA, 265
- tégirme** Yuvarlak. CCI, 514
- tegirmelen-** Yuvarlaklaştırılmak, kamburlaşmak. KE, 285
- tegirmen** (~ **tégirmen**) Değirmen. DM, 113; GT, 372; KE, 285; **tégirmen** CCI, 514
- t. tart-** El değirmeniyle bulgur vb. çekmek. CCI, 514

tegirmençi (~ **têgirmençi**)

Değirmenci. DM, 113;

têgirmençi CCI, 514

tegirmi Değirmi. HOA, 265;

Yuvarlak, değirmi. İM,

603; KE, 285

tegirmi taş Değirmi taş. İH, 46

tegme (~ **têgme**) Her, her bir. KE,

285; **têgme** Hepsî, bütün,

hep; her, herhangi. CCI,

514

têgmek I Değer, fiyat. CCI, 514

tegmek II Değmek, ulaşmak,

varmak. KE, 285

tegri (-e) kadar GT, 372

tegrü Değîn. HOA, 265; Dek,

değîn, kadar. KE, 285

tegül Değil. HOA, 265

tegür- Değdirmek. BV, 306;

HOA, 265; Ulaştırmak.

İM, 603; Ulaştırmak;

dokundurmak; bildirmek.

KE, 285

āsāyışka t.- Rahata

erdirmek; zevk aldirmek.

KE, 285

emgek t.- Zahmet vermek.

KE, 285

fāyda t.- Yarar

dokundurmak. KE, 285

köz t.- Göz değdirmek,

kötü gözle bakmak. KE,

285

sözni t.- Sözü birine

dayandırmak, iftira etmek.

KE, 285

ziyân t.- Zarara uğratmak.

KE, 285

te'ḥîr Ar. Gecikme, geciktirme.

GT, 372; Gecikme, geriye

bırakma. İM, 603;

Erteleme, geciktirme. KE,

285; Sonraya bırakma,

geciktirme. KF, 188;

Erteleme. KFT, 1072

t. kıl- Ertelemek,

geciktirmek. KE, 285

t. eyle- Sonraya bırakmak,

geciktirmek. KF, 188

tehlîl Ar. Kelime-i tevhid (lâ ilâhe

illallah) tekrarlama. GT,

372; “Lailaheillallah”

sözünü tekrarlama. İM,

603

teḥnik Ar. Bir hastalık. BV, 306

teḥniyet Ar. Tebrik etme,

kutlama. GT, 372

tehzîb Ar. Islâh etme, düzeltme.

GT, 372

tek I Gibi. HOA, 265

tek II (~ **têk**) Sessiz, sakın,

sakinleşme, susma. KE,

285; Tiyek. TZ, 254; **têk**

Sessiz, sakın. CCI, 515 *bk.*

dinsiz dur-

t. tur- Susmak. BM, 512;

TZ, 254; Sakinleşmek,

susmak. KK, 125;

Sakinleşmek, öfkesine

hakim olmak. KE, 285; **t.**

ṭur- Susmak, sessiz olmak.

TA, 143; **têk tur-** Sessiz

olmak. CCI, 515

t. ḵo- Sakinleştirmek,

susturmak. KE, 285

t. oltur- Konuşmadan ve

hiçbir şey yapmadan

oturmak, uslu oturmak. Kİ,

101

t. yûri- Sessiz olmak. TA,

144

tek III (~ **têk**) Tek. İM, 603; KK,

125; TZ, 254; **têk**

Benzersiz, eşsiz, tek. CCI,

515

teḵazā Ar. Alacaklının borçluyu

sıkıştırması, başa kakma.

KE, 285

t. ḵıl- Borçluyu

sıkıştırmak. KE, 285

tekbîr Ar. Tekbîr. GT, 372;

Allahu ekber, deme. İM,

603; “Allahü ekber” deme,

ululama. KF, 188;

- “Allahuekber” sözünün söylenilmesi. MS, 145
- t.-i iftitāh** Namaza başlarken söylenen tekbir. İM, 603
- t.-i teşrīk** Kurban bayramı günlerinde kılınan namazların farzlarından sonra vacib olarak tekrarlanan dua. İM, 603;
- t.-i teşrik** Teşrik günlerinde namazların farzlardan sonra vacip olarak tekrarlanması. KF, 189
- t.ü'l-iftitāh** İftitah tekbiri, namaza başlanırken söylenen tekbir. İM, 603
- t. eyle-** Tekbir getirme. KF, 188
- tekçek** Kadeh. Kİ, 101
- tekçük** Kadeh. Kİ, 101
- teke** Teke. BV, 306; KFT, 1072; TA, 143; TZ, 254; Teke, erkek keçi. BM, 512; DM, 113; Erkek keçi. KE, 285; Keçi. Kİ, 101
- tekebbür** Ar. Kibirleşme, büyüklük taslama. GT, 372; Kibirleşme, büyüklenme. KE, 285; MG, 256
- t. kıl-** Kibirleşmek, büyüklenmek. KE, 285
- tekebbürlük** Ar.T. Gururlanma, kibirleşme. İM, 603; Kibirlik. KF, 189
- tekeçük** Küçük teke. TA, 143
- tekellüm** Ar. Söyleme, konuşma. GT, 372
- tekene** Tekne. TZ, 254
- tekenek** Diken. KK, 125
- tekesin-** Erkek keçi gibi davranmak, teke sanmak. KE, 285
- teket** Zift. BM, 512
- tekim** Dilim. İH, 46
- tekinc** Kadar. HOA, 265
- tekit** Zift. İM, 603
- tekleç** Yengeç. DM, 113
- tekliif** Ar. Birinden eziyetli, fakat başkası için yararlı olan bir iş isteme. İM, 603; Teklif, isteme. KE, 285
- t. kıl-** İstemek. KE, 285
- tekne-** Delmek, yarmak. TZ, 254
- tekne** Tekne. İM, 603; TZ, 254; Bugünkü manasında. Kİ, 101
- teköt-** Boşaltmak. TA, 143
- tekrār** Ar. Tekrar. GT, 372; İM, 603; KF, 189; MS, 145
- t. eyle-** Tekrarlamak, tekrar yapmak. KF, 189; Tekrarlamak. MS, 145
- tékşi** Moğ. Yalnız, sadece, tekdüze. CCII, 676
- tékşir-** Değiştirmek. CCI, 515
- tekye I** Ar. Dayanma. GT, 372; HOA, 265; Dayanmak. MG, 256
- tekye II** Ar. Tekke. BV, 306
- tel-** Delmek, oymak. KE, 285; Delmek. TZ, 254
- telattuf** Ar. Nâzikâne muâmelede bulunma. MG, 256
- telbiye** Ar. Hac esnasında hacıların “Lebbeyk” demesi. İM, 603
- telbüge** Moğ. Dizgin. CCII, 676
- telef** Ar. Telef. BV, 306; Yok etme, harcama, telef. GT, 372; Yok olma. İM, 603; Telef etme, boşa harcama. KFT, 1072
- teleme** Yumuşak; İstanbul’da balık etinde yumuşak hanıma, kadınlar *teleme peyniri gibi* derler. İH, 46
- telhîn** Ar. Güzel okumak için kelimeyi değiştirmek. İM, 604
- teli (~ tēli)** Deli. İM, 604; TA, 144; TZ, 254; **tēli** Deli, aptal, ahmak. CCI, 515
- telik** Delik. DM, 113; Kİ, 101; TZ, 254

- telilen-** Delirmek. TZ, 255
telilik Delilik. TA, 144
telim Çok. TA, 144
telin- Delinmek. HOA, 265
telkīn I Ar. Duygu veya düşünceyi aşlamak, öğretmek. KE, 285
t. kıl- Düşünceyi aşlamak. KE, 285
telkīn II Ar. Ölü gömüldükten sonra mezarı başında imamın söylediği sözler. İM, 604; Telkin. KFT, 1072
telü Deli. İM, 604; KFT, 1072
telük Delik. BV, 306; HOA, 265; İM, 604; Delik, delinmiş, çukur, yarık. KE, 285
telülük Delilik. KFT, 1072
telür- Delirmek. TZ, 255
temāşa Ar. Bakıp seyrteme, gezip görme, temaşa. GT, 372
temeddüd Ar. Uzatma. BV, 306
temen (~ **tēmen**) Büyük iğne, çuvaldız. TZ, 255; **tēmen** Büyük iğne, çuvaldız. CCII, 676
temennā Ar. Dilek, istek, temennî. GT, 372
tēmeri İrin, iltihap. CCII, 676
temettu' Ar. Kât etme, kazanç sağlama. KE, 285; Kâr etme, fayda. KF, 189
t. kıl- Kazanç sağlamak. KE, 285
temettü' I Ar. Bir hac çeşidi. İM, 604
temettü' II Ar. Kâr, fayda, kazanç. GT, 372
t. al- Faydalanmak. GT, 372
temir (~ **tēmir**) Demir. CCII, 676; Kİ, 101; KK, 125; TZ, 255; **tēmir** CCI, 515
t. mih Demirden yapılmış büyük çivi. CCII, 676
t. boğu Demir dövüldükten sonra ondan kalan bakiye. Kİ, 101
t. kalkan Demir kalkan. TZ, 255
temirbaş Başı sivri çomak. Kİ, 101
temirçi Demirci. KK, 125
temir ğazık Kutup yıldızı, süreyya. DM, 113
temir ħazuḳ Oğlak burcu, kuzey yıldızı, sabit. KK, 125
temir ḳazık Cedi yıldızı. Kİ, 101
temir tırnak ? TZ, 255
temiz boz Demir kır, boz. TZ, 255
temiz kazuk Kutup yıldızı, demir kazık. TZ, 255
temkīn Ar. İhtiyat, tedbir. MG, 256
temme Ar. Bitti, tamam oldu. HOA, 265; "Bitti" mânâsında bir söz. MG, 256
temmet Ar. Bitti. HOA, 265; Ø MG, 256 *bk. temme*
temmūz *Far.* Temmuz (ay), yaz. GT, 372; Temmuz, yılın sıcak zamanı, yaz, orak ayı. KE, 285
temregi Temreği. TZ, 255
temren Ok ucundaki demir. İH, 46; Demren. TA, 144
temrev Temreği. TZ, 255
temür (~ **tēdür**) Demir. BV, 306; HOA, 265; İM, 604; KE, 285; TA, 144; **tēdür** Demir, nal. CCI, 515
temür ḳazık Kutup yıldızı. BM, 512
temür ḳazuḳ (~ **temür kazuk**) Demir direk. DM, 113; **temür kazuk** Demir kazık, cedi, oğlak yıldızı. İH, 46
temür kömlek Ø DM, 113 *krş. demür kömlek*

- temürboz** Demirboz, bir renk. TA, 144
- temürçi** (~ **témürçi**) Demirci. TA, 144; **témürçi** Demirci, nalbant. CCI, 515
- Temürhan** Demirhan (özel ad). TA, 144
- temürle-** Demirlemek, demir takmak. KE, 286
- temürlüg** Demirli. KE, 286
- Temürtaş** Demirtaş (özel ad). TA, 144
- Temürtaşı** Ahmet b. İsmail Zahirüddin Timürtaşı el-Harezmî. KFT, 1072
- temyîz** Ar. Ayırma, seçme. İM, 604
- teñ** (~ **tên**) Denk. BV, 306; Denk, eşit, benzer. KE, 286; **tên** Eşit, denk. CCII, 677
- tên tabuğ** Saygı, hürmet. CCII, 680
- ten** Far. Vücut, beden. BM, 512; KF, 189; Ten. BV, 306; DM, 113; KFT, 1072; Cilt, deri, ten; vücut, beden. CCII, 676; Vücut, beden. GT, 372; Vücut. HOA, 265; Gövde, vücut. İM, 604; Ten, vücut, gövde, cilt. KE, 286; Cisim, beden. Kİ, 101; Vücudun dış yüzü, ten. MS, 145; Ten, deri. TZ, 255
- tenaḥnuḥ** Ar. Gırtlığı temizlemek üzere hırıltılı ses çıkarma. İM, 604; Gırtlığını temizleme, öksürme. KF, 189; Öksürme, gırtlığı temizlerken hırıltılı ses çıkarma. MS, 145
- t. eyle-** Eksikliği yok etmek. KF, 189
- t. eyle-** Öksürmek. MS, 145
- tena‘um** Ar. Nimet içinde, bolluk içinde bulunma. İM, 604
- têndeş** Aynı değerde, aynı seviyede, eşit, beraber. CCII, 677
- tendürüst** Far. Sağlam, kuvvetli. KE, 286
- t. bol-** Sağlam olmak. KE, 286
- tene** Far. Tane. DM, 113; TZ, 255
- Tênêr** Tanrı. CCII, 677 bk. **Tênêri**
- Tênêri** Tanrı. CCII, 677 bk. **Tênêr**
- tenertike** Kütük, kesilmiş ağacın toprakta kalan son bölümü. BM, 512
- teng** (~ **teng**) Far. Yük, eşya dengi. CCI, 515; **teng** “Eş, benzer” anlamına. TZ, 255
- tengeç** Yengeç. DM, 113
- tengiş-** Bir şey başka şeyle denkleşmek, onun muadili, dengi, benzeri olmak. İH, 46
- tengit-** Dingildetmek, önüne düşürmek, sallamak. İH, 46
- tengiz** (~ **tengiz**) Deniz. KK, 125; **tengiz** TZ, 255
- tengle** Yine. TZ, 255
- Tênir** Tanrı. CCII, 677 bk. **Têniri**
- Têniri** Tanrı. CCII, 678 bk. **Tênir**
- te’nîş** Ar. Sözcüğü dişileştirme. KE, 286
- t. kıl-** Sözcüğü dişileştirmek. KE, 286
- teñiz** (~ **têniz**) Deniz. DM, 113; GT, 372; İM, 604; TA, 144; **têniz** CCI, 515; CCII, 678
- t. şuyı** Deniz suyu. DM, 113
- t. karağı** Deniz kıyısı, sahil. İM, 604
- t. yakası** Sahil. İM, 604
- t.de yürü-** (Kayık vb. ile) denizde gitmek. CCI, 515

teniz Deniz. İH, 46; Kİ, 101
t. butağ Deniz budağı, *haliç* dediğimiz karaya girmiş deniz. İH, 46
têniz yeli Güney rüzgârı. CCII, 678
tênli Denk, gibi, benzer. CCII, 678
tenli *Far.T.* Tenli, canlı, vücut sahibi. CCII, 677
tenlig *Far.T.* Tenli, gövdeli, ciltli. KE, 286
ala t. bol- Cildi alaca benekli olmak. KE, 286
uluğ t. bol- İri vücutlu olmak. KE, 286
yumşak t. bol- Teni yumuşak olmak. KE, 286
teñlü Denli, kadar. HOA, 265
tennür *Ar.* Fırın, tandır. BV, 307; Tandır, fırın. KE, 286
Tênri Ata Tanrı. CCII, 679
Tênri sözi Hz. İsa. CCII, 680
Teñri Tanrı. BM, 512; BV, 307; Kİ, 101; Tanrı, Allah. GT, 372; MG, 256; TA, 144; Allah. İM, 604; Ø DM, 113; **Tênri** Tanrı. CCI, 515; CCII, 678 *krş.* **tanrı; tañrı; tiñri**
T. sövmekligi Allah aşkı, Tanrı sevgisi. CCI, 515
T. iñi Kabe. İM, 604
Teñri Te‘ālā Yüce Allah. İM, 604
Teñri Te‘ālī Yüce Allah. İM, 604
Teñrilik Têñrilik Tanrısal, Tanrı'ya ait. CCII, 680; Tanrılık. GT, 372; İM, 604
tenrütke Develerin burnu üzerine yapılan im, işaret. TZ, 255
teñsiz Benzersiz, eşsiz. KE, 286
t. bol- Benzersiz olmak. KE, 286
tenüñ Burun deliği. BV, 307
tenzîh *Ar.* Eksikliği yok etme. KF, 189

t. eyle- Eksikliği yok etmek. KF, 189
tep tek tur- Susmak, sakinleşmek. KK, 125
tep- Tepmek, ayak ile vurmak (hayvan). BM, 512; Ayak tepmek. İM, 604; Tepmek, çifte atmak. KE, 286; Ayağıyla vurmak. Kİ, 102; Tekmelemek, çifte atmak. KK, 125; Tepmek. HOA, 265; TZ, 255; Ayakla vurmak, tepinmek. TA, 144
tepe I Başın ön tarafı. TA, 144
tepe II Kadın süs eşyası. DM, 113
tepe III Tepe, yığın, toprak tepe. DM, 113; Tepe. Kİ, 101; TA, 144
tepegen Çok tepen. BV, 307
tepele- Öldürmek, helâk etmek. Kİ, 101
tepengi Eger yastığı. TZ, 255
tepikey Tekmeleme. BV, 307
tepiiz Bataklık; tuzlu yer. BM, 512
tepkeç Mahmuz. TZ, 255
teпкиç Nalın arka kısmındaki demir. BM, 512
tepre- Kımıldamak, hareket etmek. İM, 604
tepren- Hareket etmek, kıpırdamak. BM, 513; Yerinden oynamak. BV, 307; Kımıldanmak, deprenmek. GT, 372; Hareket etmek, kımıldamak. İM, 604; Deprenmek, kımıldamak, hareket etmek, sarsılmak, titremek. KE, 286; Bugünkü manasında. Kİ, 101; Deprenmek. TZ, 255
yer t.- Yer sarsılmak, deprem olmak. KE, 286
yürek t.- Kalp çarpınmak. KE, 286
tepreñ- Hareket etmek. KK, 125
teprenme Deprenme, kımıldama, hareket etme. KE, 286

teprenmek(g) Deprenme, sarsıntı, kımıldama. KE, 286
yer t.i Yer sarsıntısı, deprem. KE, 286
tepret- (~ **tèpret-**) Hareket ettirmek, kıpırdatmak. BM, 513; Yerinden oynatmak. BV, 307; Hareket ettirmek. İM, 604; KK, 125; Harekete getirmek. GT, 372; Kımıldatmak, titretmek, hareket ettirmek. KE, 286; Kımıldatmak. TA, 144; Depretmek. TZ, 255; **tèpret-** Hareket ettirmek. CCI, 515
tèpretmek Hareket. CCI, 515
tepriş Hareket. TA, 144
tepsi Tepsi. CCI, 515; TZ, 256
tepün- Tepinmek, ayakla kımıldatmak. KE, 286
ter- Dermek, zammetmek. TZ, 256
ter I İnsandan başkasının kılı gönü. TZ, 256
ter II Kira, ücret. KE, 286
t. bir- Kira ödemek. KE, 286
t.ge al- Kiralamak; kiracı kabul etmek. KE, 286
t.ge bir- Kiraya vermek. KE, 286
ter III *Far.* Tâze. GT, 373
ter IV (~ **tèr**) Ter. Kİ, 102; KK, 125; TA, 144; (Deriden çıkan) ter. TZ, 256; **tèr** Ter. CCI, 515; CCII, 680
terahhüm *Ar.* Merhamet etme, acıma. GT, 373
terâhî *Ar.* Zayıf, aciz. İM, 604
terâvîh *Ar.* Ramazanda yatsı namazı ile vitir arasında kılınan 20 rekatlık namaz. İM, 604; Ramazanda yatsı namazı ile salât-ı vitir arasında kılınan yirmi rek'atlık namaz. KF, 189

terâzî *Far.* Terazi. DM, 114
terâzû *Far.* Terâzi. GT, 373; HOA, 265; İM, 604; TA, 144; Terazi, tartı. KE, 286; Ø DM, 114 *krş.* **terâzî**
t. başı Terazi kefesı. İM, 604
terbes Padişahların başı üzerinde açılan büyük gölgelik. Kİ, 102
terbeş Çadır, gölgelik. BM, 513
terbî' *Ar.* Dört köşeli. MG, 256
terbiyet *Ar.* Terbiye, eğitim, yetiştirme. GT, 373
terce- Acele etmek. TA, 144
terceme *Ar.* Tercüme, çevirme. GT, 373
terci' *Ar.* Geri çevirme, döndürme. İM, 604
tercümân *Ar.* Tercüman. KFT, 1072
tercüme *Ar.* Tercüme. MG, 256
têrçe Çabuk, hızlıca. CCII, 680
tere I *Far.* Bakliyat. BM, 513; Tere (bitki). GT, 373; Tere, kokulu bir bitki. KE, 286; Tere. TZ, 256
tere II Dere. TZ, 256
terece *Far.* Pencere. CCI, 515
tereddüd *Ar.* Kararsızlık. İM, 604; KF, 189; Tereddüt, kararsızlık. KE, 286
t. kıl- Kararsız davranmak. KE, 286
t. eyle- Tereddüt etmek. KF, 189
terek (~ **tèrek**) Ağaç. Kİ, 102; KK, 125; Ağaç, asma. KE, 286; Direk, hurma ağacı. TZ, 256; **tèrek** Ağaç. CCI, 516; CCII, 680
tereke *Ar.* Ölünün kalan malı. KFT, 1072
tereñ (~ **tèreñ**) Derin. GT, 373; **tèreñ** CCII, 680
teren Derin. TZ, 256
terennüm *Ar.* Şakıma, terennüm. GT, 373

- terezü** *Far.* İki kefeli tartı aleti, terazi. CCII, 680
- terfîk** *Ar.* Yanına katma, katılma. KF, 189
t. vir- Yanına katmak, kabul etmek. KF, 189
- têrge-** Araştırmak, incelemek, denetlemek, kontrol etmek. CCII, 680
- tergi** Eski zamanda derip toplanan meşinden yemek sofrası ki *sumat* derler. İH, 46
- terhîm** *Ar.* Adı kısaltma, adın son harfini düşürme. KE, 286
t. kı- Adı kısaltmak. KE, 286
- teri kanat** Yarasa. TZ, 256
- teri I (~ tîri)** Deri, cilt. BM, 513; Deri. DM, 114; GT, 373; HOA, 265; Kİ, 102; KK, 125; TZ, 256; Deri, gön. KE, 286; **tîri** Deri. CCI, 516; CCII, 680
t.sine tûş- Dedikodusunu yapmak. GT, 373
- teri II** Döşek, minder, halı gibi şeyler. TZ, 256
- teri III** Tere, yeşillik dediğimiz yenir otlar. İH, 46
- teri IV** Yünlü deri. BM, 513
tîri ton Kürk, post. CCI, 516
- terik** Terk. KFT, 1072
- terike** Ölen kimsenin bıraktığı şey. İM, 604
- teriñ** Derin. KE, 286 *krş.* **terin**
- terin** Derin. TA, 144; TZ, 256 *krş.* **teriñ**
- terincek** Derincek, kadınların büründükleri çarşaf envanı, bir vakit süslüsüne *car* derlerdi. İH, 46
- terinçek** Kadın gömleği. İM, 604
- terinlet-** Derinletmek. Kİ, 102
- terisine düş-** Dedikodusunu yapmak. GT, 373
- terk I** *Ar.* Bırakma, vazgeçme, terk. GT, 373; Terk. HOA, 265; Bırakma. İM, 605; Ayırma, bırakma. KE, 286; Bırakma, terk etme. KF, 189; Terk, bırakma. MG, 256; Terk, ayrılma. MS, 145
t. koy- Ayırmak, ayrılmak. KE, 286
t. eyle- Terk etmek, bırakmak. KF, 189; Terk etmek. MS, 145
t. et- Terk etmek. KF, 189
t. it- Terk etmek. MS, 145
- terk II (~ tîrk)** Çabuk, acele, hızlı, tez. GT, 373; Hemen, çabuk, derhal. KE, 286; Acele. Kİ, 102; **tîrk** Tez, çabuk. CCI, 516
- tîrk tîrk** Sık sık, sıklıkla. CCI, 516
- terkeş** *Far.* Sadak, ok mahfazası, tırkeş. GT, 373
- tîrkey** Tezce, çabucak, hızla. CCI, 516
- terkib** *Ar.* Terkib. BV, 307
- terkin-** Acele etmek. TA, 145
- terkle-** Acele etmek. Kİ, 102
- tîrklep** Tezce, çabucak, hızla. CCI, 516
- terklet-** Acele etmek. TA, 145
- terkü** At eğrinin arka ciheti. İH, 46; Terki. TA, 145
- terle-** (~ **tîrle-**) Terlemek, ter dökmek. KE, 286; Terlemek. BM, 513; TZ, 256; **tîrle-** Ter çıkmak, terlemek. CCII, 680
- tîrme** *Moğ.* Mabet. CCII, 680
- termis** Bitki adı. BV, 307
- ters I** *Far.* Bir tür kumaş. CCI, 516
- ters II (~ tîrs)** Bugünkü manasında. Kİ, 102; Ters, aksi. TZ, 256; **tîrs** Öfkeli, ihtiraslı, aniden parlayan. CCII, 680

tersā (~ **tersa**) *Far.* Hristiyan. GT, 373; İM, 605; **tersa** Yahudi. Kİ, 102

tersīm *Ar.* Resmedilme, memûr olma. GT, 373

t. bol- Memûr edilmek. GT, 373

tersimleme *Ar.T.* Resmetmek. KFT, 1072

tertīb *Ar.* Hazırlama, tertip. GT, 373; Dizme, düzene koyma. İM, 605; Düzen, sıra. KE, 286; Düzenleme. KFT, 1072; Düzenleme, tertip. MG, 256; Tertip, düzen. KF, 189; MS, 145

t. kıl- Düzenlemek. KE, 286

t. eyle- Düzenlemek, sıraya koymak. KF, 189

t. közet- Düzenlemek, sıraya koymak. KF, 189

tervīh *Ar.* Teravih namazının her dört rekati. İM, 605

tervīha *Ar.* Teravih namazının her dört rekati. İM, 605

terviye kün *Ar.T.* Arafadan önceki gün. İM, 605

terzi *Far.* Terzi. İM, 605

terzü *Far.* Terzi. İM, 605

tesbīh *Ar.* Belli sözleri tekrarlayarak Allah'a tâzim etme, tesbīh. GT, 373; Dua, subhanallah deme. İM, 605; Sübhanallah sözünü söyleyerek Tanrı'yı ululama. KE, 287; Allah'ı yüceltme, noksanlardan tenzih etme. KF, 189

t. ay- Tanrı'yı ululamak. KE, 287

t. eyle- Allah'ı yüceltmek. KF, 189

tesellī *Ar.* Avutma, teselli. GT, 373

tesīr *Ar.* Tesir. GT, 373

teslīm *Ar.* Verme, teslim. GT, 373; Emaneti geri verme, doğruyu söyleme. İM, 605; Bir emaneti teslim etme, verme. KF, 189; Teslim. KFT, 1072

t. eyle- Teslim etmek. KF, 189

tesmiye *Ar.* Besmele çekme. İM, 605

tesnif *Ar.* Yazma, şiir yazma. CCII, 680

t. êt- Şiir yazmak. CCII, 680

teş- (~ **têş-**) Delmek, kazmak, dürtmek. KK, 125; Deşmek. HOA, 265; TZ, 256; **têş-** Delmek, delik açmak, deşmek. CCII, 680

teşdīd ḥorāsānī Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 257

teşdīd ḥorāsānī kadīm Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 257

teşdīd I *Ar.* Bir harfi iki kez okuma. İM, 605

teşdīd II *Ar.* Süngünün hamle için doğrultulması. MG, 257

teşdīd saġrī Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 257

teşdīd šāmī Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 257

teşdīd-i deylemī Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 257

teşdīd-i muḥdiş-i saġrī Bir çeşit süngü tutma şekli. MG, 257

teşebbūh *Ar.* Kendini benzetmeye çalışma. KF, 189

teşebbūk *Ar.* Şebekeleşme, ağ şeklini alma. BV, 307

teşebbūs *Ar.* Girişme, harekete geçme. KF, 189

t. eyle- Harekete geçmek. KF, 189

teşehhūd *Ar.* Namazda oturarak ettehiyatü duasını okuma. İM, 605

- teşek** ? TZ, 256
- teşen** Kavlıç. TZ, 256
- teşik** (~ **têşik**) Deşik. DM, 114; Deşik, deşilmiş. TZ, 256; **têşik** Delik, deşik. CCI, 516
- teşikli** Delinmiş, deşilmiş. TZ, 256
- têşmek** Delik, deşik. CCI, 516
- teşne** Leğen, tekne. BM, 513
- teşnî**‘ Ar. Ayıplama, zemmetme, çekiştirme. GT, 373; Ayıplama. KE, 287
- t. kıl-** Ayıplamak. KE, 287
- teşrîf** Ar. Şereflendirme, şeref verme. GT, 373; Şereflendirme, onurlandırma. İM, 605
- teşrîh** Ar. Açma, yayma. KF, 189
- teşrîk** Ar. Kurban etlerinin güneşte kurutulması. KF, 189
- teşrîk kün** Kurban etlerinin güneşte kurutulduğu gün. KF, 189
- teşrîk küni** Arapların çölde kurban kestikleri Zilhiccenin 10, 11, 12 ve 13. günleri. İM, 605
- teşrîk tekbrî** Teşrik günlerinde namazların farzlarından sonra vacip olarak tekrarlanan dua. İM, 605
- teşt** Ar. Leğen. İM, 605
- teşvîş** Ar. Karışıklık, perişanlık, kaygı. GT, 373; Karıştırmak, bulandırma. KFT, 1072
- tetâbu**‘ Ar. Ardı ardına, sürekli. KF, 190
- teṭavvu**‘ Ar. Nafile ibadet. HOA, 265; Farz olmayan ibadette bulunma. KF, 190
- tetik I** Gizli bir şeyin anahtarı ki onu ancak o şeyi yapan bilir, şifre. Kİ, 102
- tetik II** (~ **têtik**) Zeki. TA, 145; **têtik** Akıllı, zeki; bilge. CCII, 680
- tevâbi**‘ Ar. Tâbi, olanlar. GT, 374
- tevaḳḳu**‘ Ar. Umma, isteme, ümit (etme), bir şey talep etme, dilenme. GT, 374
- tevâzu**‘ Ar. Alçak gönüllülük, tevâzu. GT, 374; Alçak gönüllülük gösterme. KF, 190; Alçak gönüllülük. MG, 258
- tevâzu**‘ **eyle-** Alçak gönüllülük göstermek. KF, 190
- tevbe** Ar. Tevbe. GT, 374; KFT, 1072; Tevbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine söz verme. İM, 605; Tövbe, günah veya suç işlememeye karar verme. KE, 287; Tevbe, işlenen bir yanlışın bir daha işlenmeyeceğine dair verilen söz. KF, 190
- t. tile-** Günah işlememeye karar vermek. KE, 287
- t. eyle-** Tevbe etmek. KF, 190
- tevbîh** Ar. Azarlama, takdir. GT, 374
- teve** (~ **teṭe**) Deve. GT, 374; Erkek deve. TA, 145; **teṭe** Deve. KE, 287 bk. **deve**; **tîve**
- teve kuş** Deve kuşu. TZ, 256
- teveccüh** Yönelme. MG, 258
- teveçi** Deveci. GT, 374
- tevek** Tiyek. TZ, 256
- tevekkeltü** Ar. Kadere razı olarak işi Allah’a bıraktım deme. İM, 605
- tevekkül** Ar. (Kadere) râzı olma, tevekkül. GT, 374; İş Allah’a bırakıp kadere razı olma. İM, 605; KF, 190;

- Razı olma, işi Allah'a bırakma. KE, 287
- t. kı- Razı olmak.** KE, 287
- t. eyle-** Kadere boyun eğmek. KF, 190
- tevelü** Devesi olan. TA, 145
- tevesiz** Devesi olmayan. TA, 145
- tevfiḳ** (~ **tevfiḳ**) Ar. Yardım. BV, 307; KFT, 1073; Yardım (Allah'ın). HOA, 265; Yardım, (Tanrı'nın) yardımına kavuşma. KE, 287; Başarıya ulaşma. KF, 190; **tevfiḳ** Allahın yardımına karışma, hidâyet. GT, 374; Allah'ın yardımına kavuşma. İM, 605; Allah'ın yardımı. MG, 258
- t. bir-** Yardım etmek. KE, 287
- t. iste-** Yardım istemek. KF, 190
- t. vir-** Yardım etmek, başarı sağlamak. KF, 190
- tevḥîd** Ar. Allahın birliğine inanma, tevhîd. GT, 374; Allah'ın birliğine inanma. İM, 605; KF, 190; Allah'ın bir olduğuna inanma. MS, 145
- te'vîl** Ar. Uydurma, yakıştırma, tevil. GT, 374; Söze ayrı mana vermeye kalkışma. İM, 605; Çevirme, açıklama, yorumlama. KE, 287; İzah, yorum, açıklama. KF, 190
- t. kı-** Açıklamak. KE, 287
- t. eyle-** Yorum yapmak. KF, 190
- tevḳî'** Ar. Padişah buyruğuna konulan nişan. KE, 287
- t. ur-** Padişahın buyruğuna nişan koymak. KE, 287
- tevlinceḡ** Dölenceḡ kuşu. DM, 114
- tevliye** Ar. Mütevellilik, vakıf işlerine bakma görevi. İM, 606
- tevlüḡeḡ** Devlenceḡ kuşu. TZ, 256
- tevlük** Kör. TA, 145
- tevmek** Bir şeyi dövecek alet, çekiç. Kİ, 102
- Tevrât** Ar. Hz. Musa'ya indirilen mukaddes kitap. KFT, 1073
- tevrît** Ar. Tevrat. GT, 374; Hz. Musa'ya inen mukaddes kitap. İM, 606
- tevṡe** Ar. Bir hastalık adı. BV, 307
- tey-** (~ **tây-**) Dokunmak. KK, 125;
- tây-** Ulaşmak, varmak, ermek, değmek; değerinde olmak, değmek. CCI, 516; Ulaşmak, varmak, ermek, değmek. CCII, 680
- teyemmüm** Ar. Su bulunmadığı durumlarda abdest veya gusûlün yerine geçmek üzere yapılan şey. İM, 606; Susuzlukta kum, toprak gibi şeylerle abdest alma, teyemmüm. KF, 190; Abdest alınamadığı veya gusûl yapılamadığı durumlarda temiz toprak yahut yer cinsinden bir maddeye elleri sürerek yüzü ve iki kolu meshetme, teyemmüm. MS, 145
- t. eyle-** Teyemmüm abdesti almak. KF, 190
- t. al-** Teyemmüm etmek. MS, 145
- teyemmümli** Ar.T. Teyemmüm almış olan. İM, 606
- teyin I** Deri. İH, 46
- teyin II** Gibi. KE, 287
- teyin III** (~ **tâyin**) Sincap. BM, 513; İM, 606; TA, 145; Sincap dedikleri derisi makbul kedi gibi hayvan.

- İH, 46; **tèyin** Sincap. CCI, 516
- tèyir-** Ulaştırmak. CCI, 516; Ulaştırmak, vardırmaq, erdirmek, değdirmek. CCII, 681
- hak t.-** Ödemek. CCI, 516
- teyirme yüzli** Yuvarlak suratlı. BM, 513
- teyirme yüzlü** Değirmi, top yüzlü. Kİ, 102
- tèyirmek** Çark. CCI, 516
- teyirmen** Değirmen. Kİ, 102; TA, 145
- tèyiş-** Hediye sunmak, armağan takdim etmek. CCII, 681
- tèyişli** Mecbur. CCII, 681
- teyme** Her. Kİ, 102
- tèyre** Çevre, bölge, semt. CCI, 516
- tez-** Acele etmek. KK, 125
- tez (~ tèt)** *Far.* Acele, ivedi. DM, 114; **tèt** Tez, çabuk. CCI, 517
- teze** *Far.* Taze. DM, 114; KFT, 1073; Kİ, 102; TZ, 256
- tezeg** Yoğrulmuş küspe. HOA, 265
- tezek** Tezek. BV, 307; KFT, 1073; Yoğrulmuş küspe. HOA, 265; Hayvan tersi. İM, 606; Tezek; sığır, at dışkısı. KE, 287; Tezek, dışkı. KF, 190; Gübre. Kİ, 102; Tezek, sığır dışkısı. MS, 145; At gübresi. TA, 145; Hayvan pisliği, gübre, süprüntü. TZ, 256
- tezekle-** Terslemek, pislemek. İM, 606; (Hayvan) pislemek, dışkılamak. KE, 287; Pislemek. KFT, 1073
- tezgin-** I Gezmek, gezinmek. KE, 287
- tezgin-** II (~ **tètgin-**) Yuvarlanmak. HOA, 265; Dönmek, dolanmak, çevrilmek, kuşatmak. KE, 287; **tètgin-** Dönmek. CCII, 681
- başı tètgin-** Baş dönme. CCII, 681; **başı tezgün-** KE, 287
- tezgündür-** Döndürmek, dolandırmak. KE, 287
- tezgünmek** Dönmek, dolanmak. KE, 287
- tezgün-** Dönmek, çevrilmek. İM, 606
- tezken-** Dolaşmak. Kİ, 102
- tezkere** Tahtadan dört saplı çamur vesair eşya taşınılan kap, küfe envai. İH, 46
- tezkın-** İstilâ etmek, alt etmek. TZ, 257
- tezkır** Ar. Bildirme, hatırlatma; kıssa, hatıra. KE, 287
- t. ay-** Bir haberi anlatmak, kıssa anlatmak. KE, 287
- tezkire** Ar. (Bir kimseyi) andıracak yazı. GT, 374
- tezkiye** Ar. Temiz etme, temize çıkarma. İM, 606; Temizleme. KFT, 1073
- tezkiyelik** Ar.T. Temize çıkarma. İM, 606
- tezle-** *Far.T.* İvmek. TZ, 257
- tezlet-** *Far.T.* Acele ettirmek. DM, 114; TZ, 257; Acele etmek. KK, 125
- tezvır** Ar. Yalan, dedikodu, yalancı. KE, 287
- t. bol-** Yalan söylemek, yalancı olmak. KE, 287
- tıfl** Ar. (Küçük) çocuk. GT, 374
- tıgrak (~ tıgrak ~ tıgrak)** Canlı, hareketli, zinde. BM, 516; Becerikli. TA, 145; **tıgrak** Çevik, eli çabuk, derli toplu. İH, 47; **tıgrak** Neşeli, şen. Kİ, 103
- tıha-** Tıkamak. CCII, 681
- tık-** I Doldurmak. BM, 516
- tık-** II (~ **tık-** ~ **tık-**) Tıkamak, kapatmak. BM, 516; **tık-** Sedetmek, tıkamak. Kİ,

- 104; Tıkmak. KK, 125;
Tıkmak, kapamak. MG,
258; Tıkamak. TA, 145;
tık- Tıkmak, kapatmak.
TZ, 257
- tıkaç** Tıkaç, tıkama aracı. KE, 287
- tıkıgılığ** Tıkalı, tıkanmış. KE, 287
- tıkıl-** Tıkanmak, boğazda su veya yemek sıkışıp kalmak. KE, 287
- tıkılın-** Tıkanmak, su veya yemek sıkışıp boğaz tıkanmak. KE, 287
- tıkım** Lokma. İH, 47
- tıkın** Tıkım. TZ, 257
- tıknaz** Etine dolgun, tıklım tıklım, etli kimse. İH, 47
- tılā** Ar. Üzüm şiresi kaynatıldığında üçte birlik kısmından daha az kalanına verilen ad. İM, 606; Üzüm suyunu kaynatmaktan dolayı üçte bir oranından azalan şarap. KFT, 1073
- tılak** (~ **tılak**) Klitoris, çillik. Kİ, 103; **tılak** Dılak. TZ, 257
- tılmaç** Dilmaç, tercüman. TZ, 257
- tılta-** Bahane aramak. CCII, 681
- tıltagan söz** Bahane. CCII, 681
- tıltağ** Ø Kİ, 103 *bk. dıltağ*
- tımar** Far. Tedavi. CCII, 681
- tımarla-** Sağaltmak. TZ, 257
- tımarsık** Murdar; alçak. TZ, 257
- tın ata** Peder, papaz. CCII, 682
- tın-** Ø Kİ, 104 *bk. tın-*
- tın-** I Alıkoymak, eğlendirmek. TZ, 257
- tın-** II (~ **tın-**) Dinlenmek, istirahat etmek. TA, 145;
tın- Dinlenmek, soluk almak. CCII, 682; İstirahat etmek. Kİ, 104; Solumak. TZ, 257
- tın-** III Durmak, kımıldamamak. TA, 145
- tın-** IV Söylemek. TZ, 257
- tın-** V Susmak. TZ, 257
- tın I** Can, ruh. CCI, 517; CCII, 681-682; Nefes. KE, 287; Ruh. Kİ, 104; Nefes, soluk. TZ, 257
t.ından kēç- Umutsuzluğa kapılmak, umutsuzluğa düşmek. CCI, 517
t. aşı Manevi gıda. CCII, 681-682
t. azılı Manevi gıda. CCII, 681-682
t. uruğ Manevi evlat. CCII, 681-682
t. alumaz kıl- Nefes alamaz duruma getirmek. KE, 287
- tın II** Sakin, sessiz. CCI, 517
t. bol- Sakinleşmek. CCI, 517
- tın yēr** Nadasa bırakılmış toprak. CCII, 682
- tınaz** Sürülmüş buğday sapı yığınıdır ki savrulup buğdayı samanı ayrılır; *loda* da derler, Konya'da *noda* deriz. İH, 47
- tınç** Rahat, sakin, huzurlu. CCII, 682; Sakit, dinç. Kİ, 104
yēr t.ı Dünyanın temeli. CCII, 682
- tınçlık** Sakitlik, dinçlik. Kİ, 104
- tındur-** Dinlendirmek, rahat ettirmek. KE, 287
- tınğla-** Çınlamak. TZ, 257
- tınış-** Rahat etmek, dinlenmek. TZ, 257
- tınla-** Dinlenmek. CCI, 517; İM, 606; Dinlemek. GT, 374
- tınlamak** Dinlenme, huzur. CCI, 517
- tınlan-** Dinlenmek, huzura kavuşmak. GT, 374
- tınlıvar** Hayvan. CCII, 682
- tınmak** Rahat. TA, 145
- tınş-** Susamak. TZ, 257
- tınta-** Gıdıklamak, dürtmek. TZ, 257

tırak Çabuk, çevik, hızlı, atik. CCII, 682

tırāz Ar. İşleme, elbiseye yapılan süs, nakış. GT, 374; Kumaş ve bezlerdeki nakış, süs. İM, 606

tırkazla- (Kapıyı) mandallamak, kapatmak, süngüyü sürmek. İH, 47

tırma- Tırmalamak. TZ, 257

tırna- Tırmalamak. TZ, 257

tırnağ Tırnak. HOA, 265

tırnağ (~ **tırnağ** ~ **tırnak**) Tırnak. BM, 516; DM, 114; KK, 125; TA, 145; **tırnağ** BV, 308; HOA, 265; İM, 606; KE, 287; MG, 258; TA, 145; Bugünkü manasında. Kİ, 104; **tırnak** Tırnak. CCI, 517; TZ, 257

t.inı batur- Tırnağını geçirmek, sokmak. KE, 287

tırnağlı Tırnaklı. İM, 606

tırnağlı Tırnaklı. HOA, 265

tırpıl-da- Kararsızlaşmak. TZ, 257

tırrıl Makbul, beğenilir. İH, 47

tırtağ Zekat. BM, 513

tırtıl Küçük kurt. İH, 47

tış Dış. İM, 606

tışkaru Dışarı, dışarıya doğru. MG, 258

tıy- Engellemek, engel olmak. CCI, 517; Durdurmak, tutmak. GT, 374; Yasaklamak, engel olmak. İM, 606; Geciktirmek. TZ, 257

tıyalma- Hâkim olamamak, tutamamak, engel olamamak. CCII, 682

tıyıl- I İhtiyatlı davranmak, kendine hâkim olmak. CCI, 517

tıyıl- II Yasaklanmak, engellenmek. İM, 606

tıyılın- Yasaklanmak. İM, 606

tıyrmak Güçlü, kuvvetli. CCII, 682

tıymak Engel. CCI, 517

tî (Arap alfabesinde) t harfi. GT, 374

ti- Söylemek. BV, 308; Demek. HOA, 265; İM, 606; Demek, söylemek. KE, 287-288; MG, 258; Ø GT, 374 bk. **tip**

āmīn t.- Öyle olmasını dilemek. KE, 287-288

dirîğ t.- Eyvah diye nida etmek. KE, 287-288

ţib Ar. Güzel koku. İM, 606; KF, 190; Hoş kokulu nesne. KFT, 1073

ţ. sürüt- Güzel koku sürmek. KF, 190

tibin Ar. Kesmik. HOA, 266; Kuru ekin, sap, saman. KFT, 1073

tibiz Tuzlu yer. Kİ, 102

ţiblan- Ar.T. Güzel koku sürünmek. İM, 606

ţiblandur- Ar.T. Güzel koku sürdürmek. İM, 606

tible- Diplemek, bir şeye dip yapmak, dip koymak. Kİ, 102

ticâret Ar. Alışveriş, ticâret. GT, 374; İM, 606; Ticaret. KFT, 1073

tife Deve. İM, 606

tifeçi Deveci. İM, 606

tig Gibi. GT, 374; MG, 259

tig- I (Afet) gelmek. İM, 606

tig- II Değmek. BV, 308; HOA, 266; MG, 259; Erişmek, ulaşmak, değmek, dokunmak. GT, 374; Dokunmak, isabet etmek, erişmek; birinin ardından kavuşmak, ulaşmak; değmek; karşılaşmak, buluşmak. İM, 606; Değmek, ulaşmak. KE, 288 bk. **teg-**

tig- **III** Eşitlenmek, eşit olmak. İM, 606
tig- **IV** (Yılan) sokmak. İM, 606
tigele Mintan, acem gömleği. İH, 47
tigenek Diken. CCII, 682
tigenek tacı Hz. İsa çarmıha gerildiğinde başına geçirilen dikenden örülmüş taç. CCII, 682
tigi I Kadar. BV, 308; -e kadar İM, 606
tigi II O (zamir). BM, 513
tigin- İsabet etmek, dokunmak. İM, 606
tigin Kadar. BV, 308; -e kadar İM, 606
tigir- Dokunmak. İM, 607; Değirmek. MG, 259
tigirmen Değirmen. BM, 513
tigirmi Değirmi. BV, 309; MG, 259
tigirü -a kadar. BV, 309 *bk. tigürü*
tigme Her. BV, 309; Her, değme. GT, 375; MG, 259; Değme, her bir. İM, 607
tigre Çevre, etrâf. GT, 375; İM, 607
tigrek Değre, toka. TZ, 257
tigret- Öğütmek, ezmek. BM, 513
tigri I (-e) kadar GT, 372
tigri II Allah. İM, 607
tigrü (-e) kadar GT, 375; -e kadar İM, 607; (e) kadar MG, 260
tigür- **I** Değdirmek. BV, 310; Ulaştırmak, eriştmek. GT, 375; Ulaştırmak, kavuşturmak. İM, 607
tigür- **II** Dokunmak, el ile dokunmak. İM, 607
tigürü -a kadar. BV, 310
tik ağaç Ağaç direk, sütun. CCI, 517
tik I Dik. BV, 310; HOA, 266; Dik, doğru. MG, 260; **tik** “Ayakta dik durmak” anlamını bildirir. TZ, 258

tik II Bu kelime yalnız kullanılmayıp oltur-, tur-fiilleri ile “susmak” mânâsına gelir. GT, 375; Sessiz. İM, 607
tik III Dek, (e) kadar. MG, 260
tik IV Tek. TZ, 258
tik V Tıkım. TZ, 258
tik- I (Ağaç) dikmek. GT, 375; Ağaç dikmek. KK, 125
t.eğoy- Dikmek, ekmek. TA, 145
tik- II Değmek. HOA, 266
tik- III Dik koymak, bir şeyi bir yere dikmek. GT, 375; Dikmek. TA, 145
tik- IV Bir bitkiyi toprağa yerleştirmek, dikmek. CCI, 517
tik- V Dikmek, kumaş parçalarını birbirine iplikle tutturmak. BM, 513; Dikmek. BV, 310; (Dikiş) dikmek. CCI, 517; Dikmek (elbise vb). GT, 375; Dikiş dikmek. İM, 607; KK, 125; Dikmek, dikiş dikmek. KE, 288; Dikmek. Kİ, 102; MG, 260; TZ, 258
tik- VI (Göz) dikmek. GT, 375; Göz ucu ile bakmak. KE, 288
göz t.- Göz ucu ile bakmak. KE, 288
tik- VII Lokma almak. Kİ, 102
tik- VIII Sokmak (arı, yılan). GT, 375; Sokmak, batırmak. KE, 288
tik- IX Tayin etmek. İM, 607
tik- X Tıkım. TZ, 258
tik- XI Dikmek, yukarı kaldırmak. İM, 607; KE, 288
tiken Diken. DM, 114; GT, 375; TA, 145; TZ, 258; Diken, sert bitki çıkıntısı. KE, 288
tikenek Tiken. Kİ, 102; Diken. TA, 145; TZ, 258
tiki Çift. TZ, 258

- tikiç** Mahmuz. TA, 145
- tikiçi** Dikici. GT, 375; Terzi. KK, 125; TA, 146
- tikil- I** Dikilmek, kaldırılmak. İM, 607
- tikil- II** Dikiş dikilmek. İM, 607
- tikilmiş** Dikilmiş. TZ, 258
- tikke** Uçkur. İM, 607
- tikke urunu** Donun bağlanacak yeri. İH, 47
- tikme I** Ağaç kazık, direk. CCII, 682
- tikme II** Dik duran, dikilmiş. CCI, 518
- tikmeg** Çadır kazığı. BM, 513
- tikmek** Dikme işi, dikiş. CCI, 518
- tikte** Orada. TZ, 258
- tikük** Dikilmiş (dikiş). İM, 607
- til- I** Delmek. TA, 146
- til- II** Dilmek, kesmek. KE, 288; Dilmek. TZ, 258
- til I** Dil. BM, 513; BV, 310; DM, 114; GT, 375; İM, 607; KFT, 1073; KK, 125; TZ, 258; Dil; birçok aletin uzun, yassı ve çoğu hareketli bölümü. CCI, 518; Ağızdaki organ, dil. CCII, 682; Dil, ağızdaki organ. KE, 288
- t.ini çıkar-** Susuzluktan veya yorgunluktan perişan olup dilini çıkarmak. KE, 288
- til II** Lisan, dil. CCII, 682; HOA, 266; Kİ, 102; MG, 260; Lisan. GT, 375; Dil, söz, lisan. KE, 288
- bitik t.i** İncil'in dili. CCII, 682
- ağır t.** Ağır söz; sövme; ayıplama. KE, 288
- t. bağı** Konuşamamaya sebep olan. KE, 288
- til kuş** Bir kuş adı. TZ, 258
- tilāva** Okumak. İM, 607
- tile-** Dilemek. BV, 311; TZ, 258; İstemek, arzu etmek, dilemek. CCI, 518; CCII, 683; Dilemek, istemek. GT, 375; İM, 607; TA, 146; Dilemek, istemek; aramak, beklemek. KE, 288; Dilemek, arzu etmek. Kİ, 103; MG, 260; İstemek. HOA, 266; KK, 125
- tilek** İstek, arzu, dilek. CCII, 683; İM, 607; Dilek, arzu. GT, 376; Dilek. KFT, 1073; TZ, 258
- tilek(g)** Dilek, istek, arzu. KE, 288
- t.ini bul-** İsteğine kavuşmak. KE, 288
- tileklü** Dilekli, dileğe bırakılmış. KFT, 1073
- tilemek** İstek, dilek. CCI, 518; CCII, 683; Dilemek, istemek. KE, 288
- tilen-** Dilenmek. DM, 114; GT, 376; Bir şey istemek. İM, 607; Dilenmek, istenmek. KE, 288; Dilenmek, istemek. TA, 146; Dilencilik etmek. TZ, 258
- tilençi** Dilenci. DM, 114; GT, 376; TZ, 258; Dilenen, isteyen. İM, 607; Ø Kİ, 103 *bk. dilençi*
- tilençilik** Dilencilik. GT, 376
- tilevür** Güzel konuşan, açık ve anlaşılır konuşan. KE, 288
- t. bol-** Güzel konuşmak. KE, 288
- tilim** Yassı parça, dilim. CCII, 683
- tilke** Dilim; her şeyin böyle uzunluğuna kesilmiş. İH, 47
- tilki** Tilki. DM, 114
- tilkü** Tilki. BM, 513; İM, 607; TA, 146; Ø DM, 114; Kİ, 103 *krş. dilkü; tilki*
- tillig** İlli, sözlü. KE, 288
- faşih t.** Açık sözlü. KE, 288

faşîh t. bol- Açık sözlü olmak. KE, 288

tilmaç Tercüman, çevirmen. CCI, 518; Tercüman. İM, 607; Dilmaç, tercüman. TZ, 258

tilsiz Dilsiz, ahraz, lâl. BM, 513; Konuşma engelli, ahraz. CCI, 518; Dilsiz. Kİ, 103; TZ, 258

tilsüz Dilsiz. HOA, 266; KFT, 1073

tilü Deli. İM, 607

tilük Delik. BM, 513; BV, 311

tīmār (~ timār) *Far.* Yara bakımı. HOA, 266; **timār** Tımar, hayvan veya bitki bakımı; önem vermek, özen göstermek. KE, 288;

t. kıl- Özen göstermek. KE, 288

tīmārla- *Far.T.* Yaraya bakım yapmak. HOA, 266

tīmārsuzluk *Far.T.* Bakımsızlık. HOA, 266

time Her; her ne zaman. KK, 125; Değme! TZ, 258

timeam *Lat.* Buhur, tütsü. CCII, 683

timek Demek, söylemek. KE, 288

timir Demir. MG, 261

timren Temren. MG, 261

timür I Demir. BV, 311; GT, 376; MG, 261 *bk. temür*

Timür II Timür (kişi adı). MG, 261

tiñ Denk, müsâvi. GT, 376; MG, 261; Eş, denk. İM, 607

t. tuş Eş, benzer. İM, 607

tin- Dinmek, sakinleşmek. KE, 289

tin (~ tīn) Ten. BV, 311; Ten, cisim, vücut. TZ, 258; **tīn** Vücut. İM, 607

tiñlen- Dinlenmek. TZ, 258

tiniş Dinlenen. TZ, 259

t. bol- Dinlemek. TZ, 259

tiñiz Deniz. BV, 311 *krş. teñiz*

t. şuyı Ø DM, 114 *krş. teñiz şuyı*

tiniz Deniz. GT, 376

tiñle- Dinlemek. GT, 374; KE, 289 *bk. diñle-*

tiñlen- Dinlenmek, huzura kavuşmak. GT, 374; Dinlenmek, istirahat etmek. İM, 607; Dinlenmek. MG, 261

tinlen- Rahatlamak. KK, 126

tiñlendür- Dinlendirmek. HOA, 266

tiñri Tanrı. BV, 311; Ø DM, 114 *krş. tanrı; tañrı; teñri*

tiñsi- Bir şeyin tadına bakmak, bir şeyi gizlice alıp yemek. CCII, 683

tint- Araştırmak, incelemek, tahkik etmek. CCII, 683

tintövçi Araştırmacı, inceleyici. CCII, 683

tip I Dip. MG, 261; Kök. TA, 146

tip II Diye. GT, 376

tip- Tepmek. BV, 311; MG, 261

tip tik (Susup, sus pus) hareketsiz. GT, 376

t. t. tur- Sessizce oturmak. İM, 607

tipi Karlı rüzgar. Kİ, 103; Tipi, kar vb.nin esmesi. TA, 146

tipre- Sarsılmak, kaymak. MS, 145

tipren- Teprenmek. BV, 311; Deprenmek, sallanmak. MG, 261

tiprert- Tepretmek. BV, 311

tipret- Depretmek, kımıldatmak. MG, 262

tir- Dermek. BV, 311; (Derleyip) toplamak. GT, 376; Bir araya getirmek, toplamak. İM, 607; Dermek, toplamak. KE, 289

tir Ter. İM, 607

tire- Diremek, dayamak. MG, 262

tirek I Ağaç. DM, 114; GT, 376

- tirek II** Direk, destek, mesnet. CCII, 683; Direk. İM, 607; Kİ, 103
- tiren-** Sertleşmek. CCI, 518
- tireş** Seviye. BV, 312; Derinlik. İM, 607
- tirezü** Terazi. TZ, 259
- tirgiz-** Hayat vermek, can vermek, diriltmek. CCII, 683; Diriltmek. GT, 376; İM, 607
- tirgizgiçi** Diriltici, can verici. CCII, 683
- tirgür-** Diriltmek. KE, 289
- tirgüz-** Diriltmek. İM, 607; KE, 289
- tiri-** Dirilmek, yaşamak. BM, 513; Yaşamak. Kİ, 103
- tiri I** Canlı, diri. BV, 312; CCI, 518; CCII, 684; İM, 607; Kİ, 103; Diri, canlı, hayatta. GT, 376; Diri. TA, 146; TZ, 259
- t. bulah** Dirilik suyu, hayat kaynağı. CCII, 684
- tiri II** Deri. İM, 607
- t. ton** Kürk. İM, 608
- tirig** Diri, canlı. İM, 607; KE, 289
- t. ko-** Diriltmek, canlı bırakmak. KE, 289
- tirigle** Diri diri, canlı iken. KE, 289
- tiriglik(g)** Dirilik, canlılık; dirlik, geçim, yaşayış. KE, 289
- t. kıl-** Geçinmek, yaşam sürmek. KE, 289
- kiş t.** Rahat yaşam. KE, 289
- tar t.** Sıkıntılı yaşam. KE, 289
- t.i kiş bol-** Yaşamı rahat olmak. KE, 289
- t.i tar bol-** Mecalsiz olmak, yaşamı sıkıntılı olmak. KE, 289
- tirik-** Dirilmek, canlanmak. BV, 312
- tiril- I** Dirilmek. BV, 312; CCI, 518; GT, 376; KE, 289; Kİ, 103; TA, 146; Dirilmek, yeniden hayat bulmak. İM, 608
- tiril- II** Toplanmak. HOA, 266; Toplanmak, bir araya gelmek. İM, 608; Derlenmek, toplanmak. KE, 289
- tiril- III** Yaşamak. CCI, 518; TZ, 259; Yaşamak, ömür sürmek. GT, 376; Yaşamak, birlikte yaşamak. KE, 289
- tirilik** Hayat, ömür. CCII, 684
- tirilmek** Diriliş; dirilik, hayat. CCI, 518
- tirki** Üzerinde yemek yenilen yaygı, sofrası. CCII, 684
- tirkin-** Kılıç sapının elin içinde iyi durmaması, sallanması. MG, 262
- tirkir-** Diriltmek. Kİ, 103
- tirkiz-** Diriltmek. TZ, 259
- tirkizgen** Diriltten. TZ, 259
- tirle** Diri, canlı. İM, 608
- tirle-** Terlemek. BV, 312; İM, 608
- tirlik** Hayat, dirlik. DM, 115; Hayat, dirlik, canlılık, yaşayış. GT, 377; Dirilik, canlılık. İM, 608; Hayat. Kİ, 103
- tiröv** Hayat, dirilik. CCII, 684
- arı t.** Edebî hayat, kutsal hayat. CCII, 684
- tirpilde-** Gevezelik etmek, kıkırdamak. CCII, 684
- tirseğ** Dirsek. HOA, 266
- tirseğ** Dirsek. BV, 312; DM, 115; HOA, 266; İM, 608; KK, 126; MG, 262; TA, 146; TZ, 259
- tirşür-** Toplamak, biriktirmek, saklamak. GT, 377
- tiryāk** Ar. Afyon, haşhaş. BV, 312; Tiryak, panzehir. GT, 377
- tiş- I** (İnci) dizmek, delmek. GT, 377

tiş- II Deşmek. BV, 312; Delmek, deşmek. İM, 608; MG, 262
tiş Diş. BM, 513; BV, 312; CCI, 518; CCII, 684; DM, 115; GT, 377; HOA, 266; İM, 608; KE, 289; Kİ, 103; KK, 126; TA, 146; TZ, 259
t. eti Diş eti. CCI, 518
t. açukı Ön diş seyrekliği. KE, 289
t. arıtgu Diş temizleyicisi, diş fırçası, kürdan. KE, 289
tişe- Diş açmak, bilemek. KE, 289
tişegüç Taş yontacak araç; oyma, bileme aracı. KE, 289
tişek Delik, deşik. MG, 262
tişele- Deşelemek. BV, 312
tişi Dişi. BM, 513; BV, 313; İM, 608; KE, 289; Kİ, 103; TA, 146; Dişi (hayvan); kadın. CCI, 518-519; Dişi, her heyvanın dişisi. KK, 126
t. ečki Dişi keçi. CCI, 518-519
t. eşek Dişi eşek. CCI, 518-519
t. katır Dişi katır. CCI, 518-519
t. koy Dişi koyun. CCI, 518-519
t. maçı Dişi kedi. CCI, 518-519
t. toğuz Dişi domuz. CCI, 518-519
t. teve Dişi deve. TZ, 259
tişik Deşik. BV, 313; Delik, yarık, deşik. GT, 377; Delik, deşik. MG, 262
tişik- Şekketmek, işkillenmek. TZ, 259
tişil- Deşilmek. BV, 313; Delinmek, deşilmek. İM, 608
tişilik Dişilik. İM, 608
tişle- Dişlemek. BV, 313; İM, 608; Kİ, 103; Isırmak,

dişlemek. BM, 513; CCI, 519; GT, 377; TA, 146; Isırmak. TZ, 259 *bk. ısır-*
tişlegen Dişlegen, ısırğan. MG, 262
tişlemek Dişleme, ısırma. CCI, 519
tişleyici Dişlemek. HOA, 266
tişli Dişli. BV, 313
tişlig Dişli. KE, 289
seyrek t. bol- Dişleri seyrek olmak. KE, 289
uzun t. bol- Dişleri uzun olmak. KE, 289
tişsiz Dişsiz. CCII, 684
tişsizlühle- Çöp vb. bir şeyle dişlerini temizlemek. CCII, 684
tişük Delik, deşik. İM, 608
tit- Ditmek; yün, pamuk gibi şeyleri tellerine ayırmak. KE, 289; Tüylerini yolmak. TA, 146; Ditmek. TZ, 259
titir Arap devesi. TA, 146
titre- Titremek. BV, 313; CCI, 519; CCII, 684; GT, 377; HOA, 266; KE, 289; MG, 262; TZ, 259
titred- Titretmek. HOA, 266
titrek Titreme. KE, 289
t. tut- Titremeye başlamak. KE, 289
titreme Titreme. TA, 146
titremek Titreme, sarsıntı. CCI, 519; Titreme, titreyiş. CCII, 684
titret- Titretmek. KE, 289; MG, 262
titrü bak- Keskin, dik bakmak. Kİ, 103
ti ve Deve. BV, 313; KE, 289 *bk. deve; te ve*
tiy- Değmek. BV, 313; (Bir şeye) değmek. TZ, 259
tiyek Başlık parası. BM, 513
tiyek ot Ø Kİ, 103
tiyin Diye. GT, 377; Teğın, iteğın. TZ, 259

tiyişli Gerekli, değer. TZ, 259

tiz I (~ tîz) *Far.* Çabuk. HOA, 266; Tez. KFT, 1073; Tez, çabuk. KF, 190; MG, 263; **tîz** Çabuk, acele. İM, 608; Tez, çabucak, hızla. KE, 290

t. baĥ- Hemen bakmak, şiddetle bakmak. KE, 290

tiz II Diz. BV, 313; CCII, 684; HOA, 266; İM, 608; Kİ, 103; KK, 126; MG, 263; TA, 146; TZ, 259; Diz, kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer. KE, 290 *bk. diz*

t. çök- Diz üstü çökmek. CCII, 684

t. bağı Dizlerinden bağlamak için kullanılan ip. KE, 290

tiz- Dizmek, sıralamak. KE, 290; Dizmek. TZ, 259

tîz tîz *Far.* Acele acele. İM, 608

tizcek Çabucak. HOA, 266; Çabuk, bir an önce. KF, 190

tizdar Kale valisi. BM, 513

tizek Tezek. BV, 314; İnsan ve hayvan tersi. İM, 608

tizekle- Tezeklemek. BV, 314; Pislemek. İM, 608

tizgah Dizgin. BM, 513

tizge Çorap bağı. CCI, 519

tizgen Arap dizgin, dizgin. BM, 513 *bk. damak üyen; yügen*

tizgi Diz. CCI, 519

tizgin Binek hayvanlarının gemine bağlanan ve hayvanı yönetmeye yarayan kayış, dizgin. CCI, 519; Dizgin. İM, 608; Kİ, 103; TA, 146; Dizgin, hayvanı yöneltmeye yarayan kayış. KE, 290

t.ni at kulakığa kıl- Dizgini atın kulağına takmak. KE, 290

tizgin- Dönmek. BV, 314; Döndürmek, çevirmek. İM, 608; Dönmek, dolaşmak. MG, 263

tizgindür- Döndürmek, çevirmek. İM, 608; MG, 263

tizginle- Dizginlemek. Kİ, 103

tizgün- Döndürmek, çevirmek. İM, 608; Dönmek, dolaşmak. MG, 263

tizgüt- Döndürmek. BV, 314

tizi- Delmek. İM, 608

tizik Dizilmiş. TZ, 260

tizil- Dizilmek, sıralanmak. KE, 290

tizilmiş Dizilmiş. TZ, 260

tizim Dizi, dizilmiş. İM, 608

tizirek Tezce. KFT, 1073

tîzle- (~ **tizle-**) *Far.T.* Acele etmek. İM, 608; **tizle-** Çabuklaştırmak. MG, 264; Acele etmek. TA, 146

tizlet- *Far.T.* Hızlandırmak. KF, 190

tizlik Dizlik. TZ, 259

tizsiz Dizensiz. CCII, 684

toba Ar. Tövbe. CCI, 519; Tövbe, günahıtan af dileme. CCII, 684

toba ay Ar.T. Tövbe ayı, cemaziyelevvel. CCI, 519

tobalak I Hoş kokulu bir ottur ki nohut tanesi kadar tanesi olup Su'ud ismini taşımaktadır, bilhassa ilaç için istimal edilir. Kİ, 104

tobalak II Toparлак, yuvarлак. CCII, 684

tobalan Sancı illeti, mahsus sancılanmış adam. Kİ, 104

tohra (~ tobra) Torba. BM, 516; Yem torbası. DM, 115;

tobra Torba. Kİ, 104 *bk. ħap*

tog- I (~ **toğ-** ~ **toğ-**) Doğmak. CCI, 519; CCII, 684; **toğ-** BV, 314; GT, 377; İM, 608; Kİ, 104; Doğmak, dünyaya gelmek. KE, 290; **toğ-** Doğmak. KF, 190 *bk.* **doğ-**

toğ- II (~ **toğ-**) Güneş veya yıldız ortaya çıkmak. KE, 290; **toğ-** (Ay, güneş) doğmak. KK, 126

toğ Toz, duman. KE, 290

toğa I (~ **toga**) Toka, kemer, kayış, ayakkabı vb.nin iki ucunu birbirine bağlamaya, bunları istenilen genişlikte tutmaya yarayan, türlü biçimlerde tutturmalık. BM, 513-514; Toka. Kİ, 104; **toga** (At takımında kullanılan) toka. CCI, 519; Toka. TZ, 260

toğa II Doğuştan, anadan doğma. KE, 290

toga tili (At takımında kullanılan) toka çengeli, toka dili. CCI, 520

Toğan I Doğan (özel ad). TA, 146

toğan II (~ **toğan** ~ **togan**) Bugünkü manasında. Kİ, 104; **toğan** Doğan, kuş. TA, 146; **togan** Doğan denen kuş. TZ, 260

togan kardeş Öz kardeş. TZ, 260

toğın Torun. İM, 608

toğır- Doğurmak. CCII, 685

toğkan Doğum, doğan. KE, 290
t. yer Doğum yeri. KE, 290

toğku I Doğma, güneş ortaya çıkma. KE, 290
kün t. yer Doğu, güneşin doğduğu yer. KE, 290

toğku II Doğum, dünyaya gelme. KE, 290

t. vakt ya yer Doğum zamanı veya doğum yeri. KE, 290

toğma tilü Anadan doğma deli. İM, 608

togmak Tabiat, doğuştan gelen huy, mizaç, doğa. CCI, 520

toğra- (~ **toğra-**) Doğramak, parçalamak. BM, 516; **toğra-** Doğramak, kesmek. KE, 290; Doğramak. Kİ, 104

toğral- Lime lime olmak, biçilmek. İH, 47

toğram (~ **toğram**) Et parçası. DM, 115; **toğram** Parça, bir lokma ekmek. TA, 146

toğran- (~ **togran-**) Doğranmak, kesilmek. KE, 290; **togran-** Doğranmak. TZ, 260

toğrı (~ **toğrı** ~ **togrı**) Doğru. GT, 377; HOA, 266; MG, 264; **toğrı** KF, 190; **togrı** TZ, 260 *bk.* **doğrı**

togrıl- Doğrulmak. TZ, 260

togru I Doru renk. TZ, 260

togru II (~ **toğru** ~ **toğru**) Düz, doğru. CCI, 520; **toğru** Doğru. HOA, 266; Doğru, düz. TA, 147; **toğru** Doğru, gerçek. İM, 608; Doğru. MG, 264; Düzeltilmiş, düz, eğri olmayan. Kİ, 104

toğru III Sözünde sadık, doğru olan. Kİ, 104

toğrul- Doğrulmak. İM, 608

togruluk **bile** Dürüstçe, doğrulukla. CCI, 520

togruluk Doğruluk. CCI, 520

togu Balık yavrusu. TZ, 260

togu- I Dokumak. CCII, 685

togu- II Kafaya dikip içmek, hüpürdeterek içmek. CCII, 685

toğur- (~ **togur-** ~ **toğur-**)
Doğurmak. BV, 314; GT, 377; İM, 608; MG, 264; Doğurmak, dünyaya getirmek. KE, 290; **togur-** Doğurmak. CCII, 685; TZ, 260; **toğur-** TA, 147

toğurt- Doğurtmak. İM, 608; Doğurtmak, dünyaya getirtmek. KE, 290

togus Dokuz. CCII, 685

toguş Doğuş, doğma. CCII, 685

tohta- Moğ. (Hafızada) saklamak, korumak. CCII, 685

tohum Far. Tohum. BM, 514; DM, 115; KFT, 1074

toķ- Ø Kİ, 105 *bk. toy-*

toķ (~ **toķ** ~ **tok**) Tok. GT, 377; Tok, bugünkü manasında. Kİ, 105; **toķ** Tok, doymuş. TA, 147; **tok** Tok, aç karşıtı. TZ, 260

toka Değre, toka. TZ, 260

toķan- Dokunmak. HOA, 266

toķı- I Dokumak. GT, 377; Dokumak, dikmek. KE, 290; Örmek, dokumak. Kİ, 105

toķı- II Şiddetle vurmak. Kİ, 105

toķın- Dokunmak, dikilmek. KE, 290

toķıt- Vurdurmak. KE, 290

Toķıtımış Tok, aç olmayan (özel ad). DM, 115

toķlı (~ **toķlı**) Orta yaşlı kuzu, bir yıllık kuzu. BM, 516; **toķlı** Bir yaşındaki koyun. TA, 147

toķlıķ Doygunluk, tokluk. CCII, 685

toķlu Bir yaşar erkek koyun. İH, 47

tokluk Bolluk, refah, bereket. CCII, 685

toķma (~ **toķma**) Kıyafet dövmekte kullanılan bir aletin kabzası. BM, 516;

toķma Tokmak. BM, 514; Kİ, 105

tokmaçık Küçük tokmak, tokmakçık. CCII, 685

toķmak (~ **tokmak**) Tokmak. BV, 314; **tokmak** CCI, 520; Topuz, tokmak. CCII, 685

toķsan (~ **toķsan** ~ **toķsan** ~ **toksan**) Doksan. BM, 516; Doksan sayısı. DM, 115; Doksan (sayı). TA, 147; **toķsan** Doksan. BV, 314; Doksan (90). GT, 377; Kİ, 105; Doksan sayısı. İM, 608; KE, 290; **toķsan** Doksan sayısı. DM, 115; KK, 126; **toksan** Sayıda doksan. TZ, 260

toķsanç Doksanıncı. KE, 290

Toķsuba Kıpçaklardan bir kabile. Kİ, 106

tokta- Sabit kılmak, sabit olmak. TZ, 260

toktaptır Sabit. TZ, 260

Toķtay Tok tay (özel ad). TA, 147

toķu- (~ **toku-**) Dokumak. İM, 608; **toku-** TZ, 260

tokucı Dokumacı, çulha. TZ, 260

toķuçu Dokuyucu, dokuma işiyle uğraşan. DM, 115

toķun- (~ **tokun-**) Dokunmak. BV, 314; **tokun-** Dokunmak, çarpılmak. TZ, 260

tokun Tohum, dane. TZ, 260

tokunuş- Vuruşmak, çarpışmak. TZ, 260

toķurcı Dokuyucu. TA, 147

toķurçin Satranca benzer bir nevi oyun. Kİ, 106

toķuş Savaş. HOA, 266; İM, 608; Savaş, dövüş. KE, 290

t. kıl- Savaşmak, dövüşmek. KE, 290

toķuş- (~ **tokuş-**) Savaşmak, dövüşmek. KE, 290;

Vuruşmak, çarpışmak.
MG, 264; **tokuş-** TZ, 260
Ŧokuşumuş Ø DM, 115 *krş.*
Ŧokıtımış
toķuz (~ **Ŧokuķ**) Dokuz. BV, 315;
HOA, 266; Dokuz (9). GT,
377; Kİ, 106; Dokuz
sayısı. İM, 608; KE, 290;
Dokuz (sayı). MG, 264;
Ŧokuķ Dokuz sayısı. KK,
126; Dokuz. MS, 145;
Dokuz (sayı). TA, 147
toķzan Doksan sayısı. KK, 126
tol- I Dolmak. BV, 315; CCII,
685; GT, 377; İM, 608;
KE, 290; Kİ, 104
tol- II Okçuluk terimi, okun atış
için çekilmesi. HOA, 266
tola- I Dolamak, sarmak,
çevirmek. KE, 290;
Dolamak. Kİ, 104; TZ,
261
tola- II Doldurmak. KE, 290
tolak Dolak. Kİ, 104
tolan- I Bulanmak. TZ, 261
tolan- II Dolanmak. TZ, 261
tolanak Bulanık. TZ, 261
tolanak köz Göz karangısı. TZ,
261
Ŧolaz Aşağı, bayağı. TA, 147
toldır- Doldurmak. TZ, 261
toldur- I Doldurmak. GT, 377;
Doldurmak, dolmak. KE,
290 *bk. toltur-* I
toldur- II Okçuluk terimi, oku
atmak için çekmek. HOA,
266 *bk. toltur-* II
tolgan- I Bulanmak. TZ, 261
tolgan- II Dolanmak. TZ, 261
tolı Dolu. GT, 377; Kİ, 105; TZ,
261
Ŧolķuk (~ **tolķuk**) Kap, çanta, su
kabı. BM, 484; **tolķuk**
Tulum, yarılma
yüzülmüş hayvan derisi,
torba. KE, 291
t. ur- Tulum şişirmek,
tulum üflemek. KE, 291

tolkun Dalga. TZ, 261
tolmaç Moğ. Tercüman,
çevirmen. CCII, 685
toItur- I (~ **ŦolŦur-**) Doldurmak.
BV, 315; CCII, 685; İM,
609; KE, 291; Kİ, 105;
MG, 264; **ŦolŦur-** KK, 126
bk. toldur- I
t. men Doldururum. KE,
291
toItur- II Okçuluk terimi, oku
atmak için çekmek. HOA,
266
Ŧolu I (~ **tolu**) Dolu. BV, 315; İM,
609; KE, 190; TA, 147;
Tolu dolu, dolmuş. KE,
291; **tolu** Dolmuş, dolu.
CCI, 520; CCII, 685;
Dolu. GT, 377 *bk. dolu*
Ŧolu II Nohut büyüklüğündeki
dolu. TA, 147
Ŧolu III Özel ad. BV, 315;
Nüşşâb'ın yazılmasını
isteyen melik, mahdum
Tolu Bey. HOA, 266
tolu kılı Dolu olarak, tam
biçimde. CCI, 520;
Tamamen, tam. CCII, 685
toluğ Dolu. BV, 315; İM, 609
tolun- Dolaşmak, batmak. Kİ, 105
tolun Dolun (ay). GT, 377
tomal- Kızın memesi yumrulmak.
İH, 47
tomala- I Saklamak, gizlemek.
TZ, 261
tomala- II Yayılmak, geniş bir
yeri kaplamak. İH, 47
Ŧomar Zarar vermeyen yuvarlak
temren. BM, 516
tombur Davul, kös. CCII, 686
tomruk Yumru odun, kütük, kök.
İH, 47
tomrul- (Burnu) kabarmak,
şişmek; kanamak. İH, 47
tomşuk Kuş gagası. TZ, 261
tomur- Eğilip arkasını dışa
fırlatmak. İH, 47
tomurcuk Çiçek koncası. İH, 47

tomut- Bir araya gelmek, toplanmak. TA, 147

toḡ- Çok üşümek, donmak. CCII, 686; Donmak, buz hâline gelmek. KE, 291; Buz olmak, donmak. Kİ, 105

toḡ Don (buz). Kİ, 105

ton (~ **ton**) Kürk. BM, 516; Elbise. KFT, 1074; KK, 126; Bütün giyecekler. TA, 147; **ton** Giyim, elbise. CCI, 520; Üst giyimi, elbise, kaftan. CCII, 686; Elbise, esvap. GT, 377; Elbise, şalvar. İH, 47; Elbise. İM, 609; Kİ, 105; MG, 264; Giysi, elbise. KE, 291; Elbise, don, futa. TZ, 261 *bk. yiçmek*

ḡara t. Yasta iken giyilen giysi. KE, 291

ḡara t. key- Yas giysisi giymek. KE, 291

t.nı aç- Giysisini kaldırmak, çözmek. KE, 291

ton- ? TZ, 261 *bk. süz-*

ṭonak Toynak. BM, 516

tonan- Süslenmek. TZ, 261

toncuk- Donakalmak, nefes alamamak, katılmak. İH, 47

tonçı Kürkçü. CCI, 520

toḡdarıl- Devrilmek, yuvarlanmak. KE, 291

tonḡ- Donmak. TZ, 261

tonḡşı ? TZ, 261

ṭonḡuz Domuz. TA, 147

tonguzdan kurtı Domuzlan bok böceği. TZ, 261

tonluḡ I Elbiselik (kumaş). GT, 378

ṭonluḡ II (~ **tonluḡ**) Maaş, aylık. BM, 516; **tonluḡ** Ücret. İH, 47

tontarma Toka. CCII, 686

korgaşından t. Kurşun toka. CCII, 686

tonuk Donuk. TZ, 261

tonuḡ yüzlü Ekşi yüzlü. Kİ, 105

ṭonuz (~ **tonuz**) Domuz. BM, 516; **tonuz** BV, 315; CCI, 520; CCII, 686; İM, 609; Kİ, 105

toodak Dudak. CCI, 520

toolu Buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türü, dolu. CCI, 520

top I Kerpiç. İM, 609

ṭop II (~ **top**) Sporda kullanılan top. BM, 516; Savaş topu. DM, 115; Top, yuvarlak parça. KF, 190; Top (çevgân oyununda kullanılan). MG, 264; **top** Top. CCII, 686; Top, oyun aracı. KE, 291; Bugünkü manasında. Kİ, 105 *bk. sütmek*

top III Tortu; top, toparlak. TZ, 261

ṭopa Ambar kapağı. BM, 516

topalak Topalak otu, tomalan. TZ, 261

topalan Kolun bağırsağına ârız olan hastalık ki, defî tabiiye ve yel çıkmasına mânidir. İH, 47

topan yat- Yüz üstü yatmak. TZ, 261

toplaḡ Topalak otu. BM, 514

topra Torba. CCI, 520; TZ, 261

ṭopraḡ (~ **topraḡ** ~ **toprak**) Toprak. BM, 516; DM, 115; KF, 190; KK, 126; **topraḡ** BV, 315; GT, 378; İM, 609; KE, 291; KFT, 1074; MG, 265; MS, 145; TA, 147; Bugünkü manasında. Kİ, 105; **toprak** Tozla karışık çer çöp, süprüntü. CCI, 520; Toprak. CCII, 686; TZ, 261

toprakla- Topraklamak. TZ, 261
topraklı Topraklı. BV, 315
topraklıg Topraklı. KE, 291
t. bol- Toprağa bulaşmak. KE, 291
t. kıl- Topraklı yapmak, toprağa bulamak. KE, 291
toptolu (~ toptolu) Dolu. BM, 516; **toptolu** Ø GT, 378 *bk. tolu*
topuk (~ topuk ~ topuk) Taban, topuk. BM, 516; Topuk. DM, 115; KK, 126; TA, 147; **topuk** BV, 315; GT, 378; İM, 609; Bugünkü manasında. Kİ, 105; Topuk (kemiği). MG, 265; **topuk** Topuk. TZ, 261 *bk. aşık*
topuklu Topuklu. HOA, 266
topurşukla- Sölpümek. TZ, 262
topuz Harp çomağı, gürz. İH, 47
toragi Doruk, kule, kale. CCII, 686
toran- Doğranmak. TZ, 262
torba Torba. TZ, 262
torgay Boz renkli, küçük, ötücü bir tür serçe, tarla kuşu, turgay. CCI, 520
torha Moğ. İpek, ipekli kumaş. CCII, 686
torı I Doğru. TZ, 262
torı II Doru at. DM, 115
torku İpek kumaş. KE, 291
torlak I Hor tutulan, garip adam, acemi, akılsız kimse. Kİ, 106
torlak II Sargı, dolak. TA, 147
torlamak (~ torlamak) Ceneviz zırhı. BM, 516; **torlamak** Ceneveden gelen kalkan. Kİ, 106
tornakşı Kuzey rüzgârı. CCII, 686
tortalı Tortulu. BV, 324
toru (~ toru) Doru, kızıl at. BM, 516; Doru rengi. TA, 147;

toru Doru, hurma renginde at. Kİ, 106; Doru renk. TZ, 262
torumcah İki yaşını dolduran deve. BM, 517
toruntay Şahin cinsinden bir kuş. TZ, 262
torva Torba. KF, 190
tosun Vahşi (at, deve); hırçın, inat at. KE, 291
tosunluk Vahşilik, hırçınlık. KE, 291
t. kıl- Vahşi, hırçın davranmak. KE, 291
toşal- Islatmak. BM, 514 *bk. öl eyle-*
totak Dudak. CCII, 686
tothar Moğ. Kötülük, felaket, hasar, zarar. CCII, 686
totu Far. Papağan. CCI, 520
tov I Aşık kemiğinin bir yüzünün adı. BM, 517
tov II Ucuna bir top ile altında at kuyruğu kıllarının sarktığı bir sırıktan oluşan saltanat, şan ve şöhret alameti, tuğ. CCI, 520
tovgan Doğan, doğmuş. CCI, 520
tovram Dilim, parça, doğram, kesek. CCII, 686
tovu Zarif, neşeli, hoppa. İH, 47
tovulga Miğfer, tolga. CCI, 521
tovur- Doğurmak. TZ, 262
tovuş Doğuş, doğma. CCI, 521
toy- I Bıkmak. GT, 378
toy- II (~ toy-) Doymak. BM, 517; KK, 126; **toy-** BV, 315; GT, 378; İM, 609; KE, 291; Kİ, 106; TZ, 262;
toy I (~ toy) Bildiğimiz kuş. İH, 47; Büyük bir kuş. Kİ, 106; Yavru. TZ, 262; **toy** Toy, kuş. TA, 147
toy II (~ toy) Ziyafet, şölen, toy. CCI, 521; Ziyafet, şölen. CCII, 686; Ziyafet; şenlik, düğün. İH, 47; Düğün,

- şölen. İM, 609; Büyük düğün. Kİ, 106; **toy** Düğün. KFT, 1074
- t.ga ünde-** Ziyafete çağırmak, yemeğe davet etmek. CCI, 521
- toydır-** Doymasını sağlamak, doyurmak. CCII, 686
- toydur-** Doyurmak. BV, 315; GT, 378
- toynak** Toynak. BV, 315; Hayvan tırnağı. İH, 47; Hayvan ayağı. İM, 609
- toyun** Safranlı bir koku. KE, 291
- toz I (~ toz)** Toz. BM, 484; DM, 115-116; KK, 126; **toz** BV, 316; CCII, 686; GT, 378; HOA, 266; İM, 609; KE, 291; KFT, 1074; TZ, 262; Toz, toprak. CCI, 521; Bugünkü manasında. Kİ, 106
- t. toprak** Toz toprak. DM, 115-116
- toz II** Yaylara sarılan ağaç kabuğu. Kİ, 106
- toz-** Tozmak. BV, 316; Toz kopmak, kalkmak. Kİ, 106; Toz olmak. TZ, 262
- tozat-** Tozutmak. BM, 517
- tozdur-** Tozatmak. TZ, 262
- tozla-** Tozlamak. TZ, 262
- tozlu** Tozlu. İM, 609
- tozul-** Bozulmak. TZ, 262
- töbe** Beyin. KK, 126
- töben** Aşağı, alt, aşağıya. CCII, 686-687
- t. tüş-** Aşağıya düşmek, tepe üstü düşmek. CCII, 686-687
- t. yit-** Üzerine eğilmek. İM, 609
- töbengi** Alt, aşağı. CCII, 687
- tög- I** Dökmek. CCII, 687
- tög- II** Döğmek. BV, 316; TZ, 262; Dövmek. GT, 378; Dövmek, parçalamak, ezmek, inceltmek. KE, 291
- t.erde** Dövdüğünde, döverken. KE, 291
- tögerik** Değre olan şey, değirmi, teker. TZ, 262
- tögüci** Dövcü, inceltici; yıkayıcı. KE, 291
- tögül** Değil. MG, 265
- tögül- I** Döğülmek. BV, 316; Dövülmüş, ezilmiş. KE, 291
- tögül- II** Dökülmek. CCII, 687
- töhemet** Töhmek. KFT, 1074
- töhemmet** Ø KFT, 1074 *bk. töhemet; töhümet*
- töhmek (~ töhmet)** Ar. Suç isnât etme, töhmet, itham. GT, 378; **töhmet** Birine isnat olunan, fakat henüz aydınlanmamış suç, suçlama. KF, 190
- t. eyle-** Suçlamak, töhmet vermek. KF, 190
- töhümet** Ar. Töhmek. KFT, 1074 *bk. töhemet; töhemmet*
- tök- I** Dağıtmak, gereksiz yere harcamak, tüketmek, heba etmek. BM, 514; Dağıtmak. Kİ, 106
- tök- II** Dökmek. BV, 317; CCII, 687; HOA, 266; İM, 609; TA, 147; TZ, 262; Dökmek, sermek. GT, 378; Dökmek, akıtmak. KE, 291 *bk. dök-*
- tök- III** Dövmek, vurmak, ezmek. KE, 291
- tök- IV** Su dökünmek. İM, 609
- tök I** Puşt oğlan, ahlâksız mahalle çocuğu, açıkça yazılamayan habîs adam. İH, 47; Puşt. TZ, 262
- tök II** Tane. TZ, 262
- tökçek** Kadeh. BM, 514
- töki** Çift. TZ, 262
- tökke-** Götmek. TZ, 262
- töklen-** Götlenmek. TZ, 262
- tökme I** Hünerli, marifetli. CCI, 521

tökme II Kemikten yapılmış oyun zarı. CCII, 687

tökme Bir nevi çadır. Kİ, 106

tökül- I Dağıtılmak, gereksiz yere harcanmak, tüketilmek, heba edilmek. BM, 514

tökül- II Dökülmek. GT, 378; KE, 291; Kırılıp dökülmek; su dökülmek, yıkanmak. İM, 609

tökün- Su dökünmek, yıkanmak. İM, 609

töl- Borcunu ödemek. TZ, 262

töl Döl. İM, 609

töle- Ödemek. CCII, 687; Borcunu ödemek. KE, 292

töleç Bedava, parasız, beleş, ücretsiz. CCII, 687

töleklilik Ağır başlılık. İM, 609; Sakinlik, ağır başlılık. KE, 292

tölemek I (Kutsanmayı) isteme, rica etme. CCI, 521

tölemek II Ödeme. CCI, 521

tölen- I Emin olmak, kalbi kanaat getirmek. İM, 609; Mutmain olmak, karar kılmak, huzura kavuşmak, temayül göstermek. KFT, 1074

tölen- II Yerleşmek, bir yerde sabit olmak. İM, 609; Bir yerde yerleşmek, ikamet etmek; durgun; sabit olmak; sakin olmak. KE, 292

tölen- III Zayıflamak. GT, 378

tölendür- Bir yere yerleştirmek; sakinleştirmek, durgunlaştırmak. KE, 292

tölenmek Bir yerde yerleşmek, ikamet etmek. KE, 292

töletke Ø TZ, 262 *bk. köletke*

tölük- Dökülmek. MG, 265

tömel- Dömelmek. BV, 317

tön- Dönmek. BV, 317; CCII, 687; İM, 609; Dönmek, bir istikamete çevrilmek. GT, 378; Dönmek, vazgeçmek.

KE, 292; Geri dönmek. TZ, 262 *bk. dön-*

töğder- Döndürmek, çevirmek. KE, 292

töndür- Döndürmek. İM, 609

töpe Tepe. BM, 514; BV, 317; İM, 609

töpüle- Kalp çarpmak, yürek çarpıntısı olmak. KE, 292

tör Sedir. TZ, 262

töre I Hukuk, kanun, âdet, töre. CCI, 521; Yasa, kanun, töre, ahlak, kural. CCII, 687; Örf, âdet. İM, 609

t. okşa- (~ t. okşat-) Bir şeyi âdet hâline getirmek, bir şeye alışmak. CCI, 521

t. tut- Bir şeyi âdet hâline getirmek, bir şeye alışmak. CCI, 521

t.ge yogo- Kanuna uymak. CCII, 687

töre II Kadınların aybaşı. İM, 609

töre- Türemek. CCII, 687

törole- Hüküm vermek, yargılamak. CCI, 521

töret- Doğurmak, türetmek. CCII, 687

töretteçi Yaratıcı, yaratan. CCII, 687

törpi Törpü. Kİ, 106

törpüle- Törpü ile sürtmek, düzeltmek. İH, 48

tört Dört. BV, 317; CCII, 687; HOA, 266; Dört (4). GT, 378; Dört sayısı. BM, 514; İM, 609; KE, 292; Bugünkü manasında (4). Kİ, 106; Dört (sayı). MG, 265

t. birin Dörtte birini. KE, 292

tört yüz Dört yüz. BM, 514

törtgöl Dört köşeli. BV, 317 *bk. murabba'*

törtkil Dörtgen. İM, 609; Dörtgen, kare. KE, 292

- törtkül** Dört köşeli, dörtgen. CCI, 521
- törtünçi** Dördüncü. CCI, 521; CCII, 687
- törtünçi ülüş** Dörtte bir, çeyrek. CCI, 521
- töş** Göğüs. BM, 514; Döş. BV, 317; TZ, 262; Sine, göğüs, döş. CCI, 521; Göğüs ve arka. Kİ, 106 *bk. köks*
- töşe-** Döşemek. BM, 514; GT, 378; KK, 126; TA, 147; TZ, 263; Döşemek, yaymak. İM, 609; Kİ, 107; Döşemek, sermek, eşyayı yerleştirmek. KE, 292
- töşek** Yatak, döşek. CCI, 521; İM, 609; KE, 292; Kİ, 107; Keçe yatak. CCII, 687; Döşek. BM, 514; DM, 116; GT, 378; KK, 126; TA, 147; TZ, 263
- t.niğ ayagı** Üzerine döşek serilen sehpa. CCI, 521
- töşen-** Döşenmek, yayılmak. İM, 609; Döşenmek. KK, 126; TZ, 263
- töşet-** Döşetmek, yaydırmak. İM, 609
- töv-** I Buğday vb.ni harmanda dövmek. CCII, 687
- töv-** II Çalmak, vurmak, dövmek. Kİ, 107
- tövbe** Tövbe. MS, 145
- t. it-** Tövbe etmek. MS, 145
- töve** Deve. CCI, 521; CCII, 687
- tövgüç** Havan; havan tokmağı, havaneli. CCI, 521-522
- tövlük** Kör, âmâ. CCI, 522
- tövmek** Kıyafet dövmekte kullanılan bir alet. BM, 514
- töy-** Döğmek. TZ, 263
- töydür-** Döğdürmek. TZ, 263
- töz-** Dayanmak, tahammül etmek, sabretmek; zulüm görmek. CCI, 522; CCII, 687; Sabır ve tahammül etmek. GT, 378; Sabretmek, tahammül etmek. Kİ, 107; Dayanmak, katlanmak. MG, 265
- töz** Yay kaplamasında kullanılan zarımsı ağaç kabuğu. BM, 514
- tözdeş** Aynı nitelikte, aynı özde olan. CCII, 688
- tözlük** Öz, cevher, varlık. CCII, 688
- tözmek** Izdırap çekme, tahammül etme. CCI, 522
- tözmelük** Eziyet, zulüm. CCII, 688
- tözümlü** Dayanıklı, tahammüllü, sabırlı. CCI, 522
- tözümlü kişi** Rahat, yumuşak huylu, sessiz kimse. CCI, 522
- tözümlük** Dayanma, tahammül, sabır. CCII, 688
- trapes** Yun. Sofra, masa. CCII, 688
- tu-** Kapatmak, örtmek, tıkamak. KE, 292
- tu** Kısır hayvan. TZ, 263
- tuğ** Tuğla, kiremit. MS, 145
- tuç burgu** Savaş borusu. BM, 517
- tuç (~ tuç)** Tunç. CCII, 688; İM, 609; KFT, 1074; Kİ, 107; tuç Bakır. BM, 517
- tudağ** Dudak. DM, 116; KE, 292 *bk. tutak*
- tudruk** Ateş tutuşturacak çer çöp. KE, 292
- tudu** Tutu, tabiat; Konya'da *tutum*. İH, 48
- tūfān** Ar. Büyük sel âfeti, tūfān. GT, 378
- tufur** Tonluk, askere, hademeye verilen kesim *tufur* ve *ülufe* de derler. İH, 48
- tuğ** Tuğ. DM, 116
- Tuğluk I** İsmi has. Kİ, 107
- tuğluk II** Yük yüklemek için her bir çatına ip bağlanan çatal ağaç. Kİ, 107

tuğrul Bir kuştur, turnalara bırakıldığı zaman hepsini tepeler. Kİ, 107

tuğfe Ar. Hediye, armağan. GT, 378

tuğm Far. Tohum. GT, 378

tuğme Ar. Hazımsızlık, mide dolgunluğu. KE, 292

t. bol- Hazımsızlık oluşmak. KE, 292

tuhmet Suç isnât etme, töhmet, itham. GT, 378

tul Dul, eşinden boşanmış. KE, 292; Dul, dul kadın. Kİ, 107; Dul. TZ, 263

t. atun Kocası ölmüş veya ayrılmış kadın, dul kadın. CCII, 688

t. bol- Boşanmak, evli olmamak. KE, 292

. epçi Dul kadın. TA, 148

tulban Far. Baş örtüsü, sarık, tülbent. Kİ, 107; Başa sarılan sarık. TZ, 263

ulband Far. Sarık. DM, 116

ulbend Far. Sarık. BM, 517 bk.

astar; dastar; alma; sarban; dulbend

tulga- İçi burulmak, ağrımak. TZ, 263

tulkma Ağaç kütüğü, kütük. CCII, 688

ulkuğ (~ tulkuğ ~ tulkuk)

Tulum, kırba. DM, 116;

tulkuğ Tulum. Kİ, 107;

tulkuk Tuluk. TZ, 263

tulp Kürüh. Kİ, 107

tulp tulp gel- Güme güme gelmek, çok çok gelmek. İH, 48

tulum I (~ ulum) Saç örgüsü, belik. CCII, 688; ulum Saç örgüsü. DM, 116; TA, 148

tulum II Tulum. HOA, 266

tulun Göz ile kulak arası. TA, 148; Dulun, şakak. TZ, 263

tuluğ Kaşla kulak arasındaki yer, şakak. Kİ, 107

tulup Derin. İH, 48

tu‘m Ar. Tad, lezzet. GT, 378

tum Son akşam yemeğinin anıldığı, ekmeğin İsa’nın bedenini, şarabın kanını temsil ettiği ekmek şarap ayini. CCII, 688

t. al- Ayinde kutsal şarap ve kutsal ekmek almak, Hristiyanlar için kendisini feda eden İsa’yı kendi içine alarak Hristiyanları Mesih ile birleştirmek. CCII, 688

tuma Harp esnasında giyilen zırh ve emsali. Kİ, 107

tumagı Dumağısı olan; dumagı. TZ, 263

tumak Keskin olmayan, küt. CCII, 688

tumala- Bastırmak, eliyle sıkarak tıkamak. CCII, 688

tuman bétli Asık suratlı, atık kaşlı. CCII, 688

tuman I Boru, fülüt. TZ, 263

uman II On bin. KK, 126

uman III (~ tuman) Sis. BM, 517; Duman. DM, 116; KK, 126; TA, 148; **tuman** Sis, pus, duman. CCI, 522; Sis, duman. CCII, 688; Duman. Kİ, 107; TZ, 263

tumar omak oku, *tımar oku* dedikleri ucu temrensiz, hatta yuvarlak omak gibi oktur; çocuklara ok atmak öğretmek için yaparlar; dokunursa yaralamaz, yayı da yumuşak olur; *kepaze* de derler. İH, 48

tumav Dumagısı olan. TZ, 263

tu‘me Ar. Azık, yemlik, lokma. GT, 378

tumgı yuk Nilüfer yaprağı. TZ, 263

umğuluk Nilüfer çiçeği. TA, 148

umğuyuk Nilüfer. BM, 517

- tumışmış** Huysuz, kötü huylu (kimse). CCI, 522
- tumlu** Soğuk. Kİ, 107
- tumlu, issi gün** Bir gün sıcak bir gün soğuk olan günler. İH, 48
- tumnu** Büyük çanak. Kİ, 107
- tumov** Nezle, soğuk algınlığı. CCII, 688
- tumsuk-** Ölürcesine bayılmak. TZ, 263
- tun-** Dokunmak, hisseye isabet etmek. İH, 36
- tuğa-** *Moğ.* Bildirmek, haber vermek. CCII, 689
- tuğavul** *Moğ.* Bildirme, haber verme. CCII, 689
- tunçuk-** Ölürcesine bayılmak. TZ, 263
- tunuk gece** Bulutla veya sisle, pusla kapalı gece. İH, 48
- tunyak** Hayvan tırnağı. TZ, 263
- tur- I (~ tur-)** Ayağa kalkmak, durmak. BM, 517; Kalkmak. GT, 378; Ayağa kalkmak. İM, 609; KK, 126; TA, 148; **tur-** Ayağa kalkmak. CCI, 522; CCII, 689-690; Durmak, ayağa kalkmak. KF, 190
- t.a tüş-** Ayak üstü düşmek, dik düşmek. CCII, 689-690
- tur- II (~ tur-)** Bir yerde sabit kalmak, durmak; öylece durmak, kalmak. CCI, 522; Bir yerde sabit kalmak, durmak; bir yere varıp kalmak, duraklamak, durmak. CCII, 689-690; Durmak, konaklamak, ayağa kalkmak, sakinleşmek, durgun olmak. KE, 292; Durmak. BV, 320; HOA, 267; TZ, 263; Durmak, bulunmak. GT, 378; MG, 265; Bugünkü manasında. Kİ, 107; **tur-** Durmak. TA, 148 *bk. dur-*
- ték t.-** Sessiz olmak. CCI, 522
- uyag t.-** Uyanık olmak, uyanık durmak. CCI, 522
- karşu t.-** Karşılaşmak. KE, 292
- öre t.-** Ayağa kalkmak, ayakta durmak. KE, 292
- tek t.-** Sakinleşmek, öfkesine hakim olmak. KE, 292
- tur- III** Deyimleşmiş birleşik fiillerin kuruluşunda; - Atur- (süreklilik bildiren yardımcı fiil); -(I/U)p tur- (süreklilik bildiren yardımcı fiil); -(I/U)p turur (öğrenilen geçmiş zaman, görülen geçmiş zaman; - Gan turur (öğrenilen geçmiş zaman); isim+turur (bildirme); fiil çekiminde (bildirme); Yardımcı fiil. BV, 317; GT, 378; Bildirme görevinde. MG, 266; *Koşaç-* haber edatı. TZ, 263
- tur- IV** Durgun olmak, sakin olmak. İM, 609
- tur- V** Yaşamak. CCII, 689-690
- tur- VI** Yerine geçmek, ikame etmek. İM, 609
- tur(u)ş** Ekşi. GT, 380
- tura bar-** (Eşya hakkında) durmak. TZ, 264
- tura I** Doğru. TZ, 264
- tura II** Şeriat, üslûp, usul, din, millet, resm, âdet, görenek, hars. İH, 48
- turağ** Durak, yer, meydan. KE, 292
- turağ I** Durak, yurt. KE, 292; Durak. Kİ, 107
- t. tut-** Yurt edinmek. KE, 292

turağ II (~ **turağ**) Koyulaşmış süt. Kİ, 107; **turağ** Yoğurtla yapılan bir yemek. TA, 148
turan Ayakta olan. BM, 517
turaptır Sabit. TZ, 264
turbut *Far.* Turp. CCI, 522
turçı *Far.* Turşu. TZ, 265
turfe *Ar.* Yeni, görülmemiş. KE, 292
ṭ. sa- Yeni kabul etmek. KE, 292
turğa Dokunmuş şeyler. TA, 148
turgay I Serçe gibi küçük kuş. İH, 48
turgay II ? TZ, 265
turguz- I (~ **turguz-** ~ **turguz-**) Ayağa kaldırmak. BM, 517; Kaldırmak. KK, 127; **turguz-**Durdurmak, kaldırmak. Kİ, 107; **turguz-** Durdurmak, dikeltmek. TZ, 265
turguz- II (~ **turguz-**) Durdurmak. BV, 320; HOA, 267; **turguz-** GT, 379; MG, 267; Durdurmak, ikamet ettirmek. İM, 609
turı- Durmak, konaklamak. KE, 292
turluk Çadırların üzerine örtülen keçe. Kİ, 107
turma Turp. TA, 148
turmak Durma, bekleme. CCII, 690
turna (~ **turna**) Turna. BM, 517; DM, 116; KK, 127; Turna, kuş. TA, 148; **turna** Turna. CCI, 522; CCII, 690; İH, 48; Bugünkü manasında. Kİ, 107; Turna kuşu. TZ, 265
turnaklan- Nazlanmak. TA, 148
turp (~ **turp**) Turp. BM, 517; **turp** DM, 116; TZ, 265; Bugünkü manasında. Kİ, 108

turş *Far.* Ekşi. BM, 514 *bk. ekşi*
turtanağ Zekât vergisi. Kİ, 108
Turtuç İsmi has. Kİ, 108
turuğ- (~ **turuk-**) Duraklamak, kalmak. GT, 380; Duraksamak, tereddüt etmek. İM, 609; Durmak, duraklamak. KE, 292; **turuk-** Durmak. TZ, 265
turuğ Duru, berrak. KE, 292
turuğtur- Durdurmak, duraklatmak. KE, 292
turul- Durulmak. BV, 320
turunç *Far.* Turunç. GT, 380
ṭurunṭay Sungur, turumtay kuşu. BM, 517 *bk. sunğur*
turuptur Sabit. TZ, 264
ṭurur (~ **turur**) Ek-fiil, -dir. HOA, 267; **turur** -dır (ek-fiil) İM, 610; Ek eylemin üçüncü teklik kişisi, -dur KE, 292; Ø Kİ, 108 *bk. durur*
turuş (~ **ṭuruş**) Durma, duruş. HOA, 267; **ṭuruş** Duruş. KK, 127
turuş- I (Bir makama, huzura) çıkmak, baş vurmak, bir dâvâyı getirmek. GT, 380
turuş- II Durmak. MG, 267
turut- Dimdik kaldırmak. İH, 48
tūsen *Far.* Huysuz, serkeş, sert, harın (at). KE, 293
t. bol- Huysuzlanmak. KE, 293
tusnaḥ Rehin, kefare. CCI, 523
tusnak Rehin, tutu. TZ, 265
t.ka koy- Rehin koymak, tutuya koymak. TZ, 265
tuş I Eş. GT, 380
tuş II Taraf, cihet, yön. HOA, 267; Bir şeyin dosdoğru olduğu cihet. İH, 48; Hiza. İM, 610
tuş- Ziyaret etmek. Kİ, 108
tuşa- Beygirin ayaklarını birbirine bağlamak. Kİ, 108

tuşak (~ **tuşak**) Ata vurulan ayak bağı. Kİ, 108; **tuşak** Köstek. TZ, 265
tuşar Köstek. TZ, 265
tuşenbe *Far.* Pazartesi. CCI, 523
tuşman *Far.* Düşman. CCII, 690; TZ, 265
tuṭ- (~ **tut-** ~ **ṭut-**) Tutmak, yakalamak. BM, 517; Tutmak. KK, 127; **tut-** BV, 320; CCII, 690; HOA, 267; Kİ, 108; MG, 267; TZ, 265; Yakalamak, tutmak; korumak, muhafaza etmek. CCI, 523; Tutmak, elde etmek, yakalamak, saklamak. GT, 380; Yerine getirmek; bir şeyi salıvermemek üzere tutmak; dokunmak, el ile tutmak; yakalamak, ele geçirmek. İM, 610; Tutmak, hâkim olmak, alıkoymak, yerine getirmek, menetmek. KE, 293-294; **ṭut-** Tutmak. TA, 148
këndine t.- Korumak, muhafaza etmek; dokunmak; yönetmek; bir şeyi âdet hâline getirmek, bir şeye alışmak. CCI, 523
töre t.- Bir şeyi âdet hâline getirmek, bir şeye alışmak; deyimleşmiş birleşik fiillerin kuruluşunda. CCI, 523
oruç t.- Oruç ibadetini yerine getirmek. CCI, 523
t.a Tutmak için, tutmaya.
‘ameli üze t.- İşi üzerinde sabit olmak. KE, 293-294
dost t.- Yakınlık kurmak, arkadaş olmak. KE, 293-294
düşman t.- Düşman kabul etmek, düşmanca davranmak. KE, 293-294

füsüs t.- Alay etmek. KE, 293-294
füsüşka t.- Alay etmek. KE, 293-294
ḥatt t.- Yazı yazmak. KE, 293-294
ḥor t.- Küçümseyici, incitici davranmak. KE, 293-294
ḥürmet t.- Saygı göstermek. KE, 293-294
köz t.- Olmasını beklemek, gözetmek. KE, 293-294
ḫulak t.- Merak edip dinlemek. KE, 293-294
revā t.- Uygun görmek. KE, 293-294
rāstḫa t.- Doğrultmak. KE, 293-294
rūze t.- Oruç tutmak. KE, 293-294
şek t.- Kuşkulanmak. KE, 293-294
ṭama‘ t.- Ağgözlü davranmak. KE, 293-294
ta‘ziyet t.- Başsağlığı dilemek. KE, 293-294
titrek t.- Titremeye başlamak. KE, 293-294
turaḫ t.- Yurt edinmek. KE, 293-294
yaḫa t.- Dövüşmek için giysisinden kavrayıp çekmek. KE, 293-294
vaṭan t.- Yurt edinmek. KE, 293-294
yād t.- Bellekte tutmak, ezberlemek. KE, 293-294
yaḫın t.- Yaklaşmak; ululamak, hürmet etmek. KE, 293-294
yalḡa t.- Ücretli çalıştırmak, ırgat tutmak. KE, 293-294

- yalғанқа** **t.-** Yalan söyletmek, yalana zorlamak. KE, 293-294
- тутағ** Dudak. HOA, 267
- tutak** Dudak. KE, 294; Kİ, 108
bk. tudaқ
- тутам** (~ **tutam**) Tutam. BM, 517; **tutam** Tutam, avuç dolusu. İM, 610; Bir tutam (sakal, ot). Kİ, 108
- tutaş- I** Bulaşmak. KE, 294
- tutaş- II** Çakmakta kav tutuşmak. TZ, 265
- tutaşı** Sürekli, kesintisiz, devamlı. KE, 294
- t. bol-** Sürekli olmak. KE, 294
- t. kıl-** Sürekli yapmak. KE, 294
- tutaşılık** Süreklilik, devamlılık. KE, 294
- t. kıl-** Sürekli yapmak. KE, 294
- tutaşmak** Bulaşmak. KE, 294
- tutçı** Her vakit, daima. KFT, 1074
- тутға** (~ **tutğa**) Kılıcın sapı; kılıç veya yay kabzası. BM, 517; **tutğa** Kılıcın sapı. Kİ, 108; MG, 268
- tutgun** Tutsak, esir, mahkûm. CCII, 690
- тути** Tutsak, esir. DM, 116
- tutık** Tutuk, örtülü. BV, 321
- тути** (~ **tuti**) *Far.* Papağan, dudu (kuşu). GT, 380; **tuti** Papağan. İH, 48
- tutiya** *Ar.* Çinko sülfat. CCI, 523
- tutқа** Kılıcın sapı. MG, 268
- tutkın I** Cehennem. CCII, 690
- tutkın II** Uçurum, derinlik. CCII, 690
- tutkun** (~ **tutқun** ~ **тутқун**) Tutsak, esir, mahkûm. CCI, 523; **tutқun** Esir. Kİ, 108; **тутқун** Esir, tutsak. TA, 148
- тутмақ** (~ **tutmaқ**) Tutmaç. BM, 517; **tutmaç** Et suyuna atılan hamur parçaları. Kİ, 108
- tutmak I** (~ **tutmaқ**) Dokunma. CCI, 523; **tutmaқ** Tutmak. KE, 294
- yaқа** **t.** Dövüşmek için giysisinden kavrayıp çekmek. KE, 294
- tutmak II** Hapis. TZ, 265
- tutmas il** Çolak el. İM, 610
- tutruk** Ocak tutuşturacak çalı çırpı. İH, 48
- tutsak** (~ **tutsaқ** ~ **тутсақ**) Rehin, kefalet. CCI, 523; **tutsaқ** Rehin. GT, 381; Esir. Kİ, 108; **тутсақ** Esir, tutsak. TA, 148; TZ, 265
- tutsav** Tutu, rehin. TZ, 265
- tuttur- I** Duygulanmak, müteessir olmak. CCII, 690
- tuttur- II** Tutturmak, tutmak. CCII, 690
- tutturuk** Tutkal, yapıştırıcı. CCII, 690
- туту** (~ **tutu**) Esir, rehin. TA, 148; **tutu** Tutu, rehin. TZ, 265
- т. қой-** Rehin vermek. TA, 148
- tutuғ I** Esir, tutsak. İM, 610; Esir, rehin, tutsak, köle. KE, 294
- t. қо-** Rehine koymak, tutsak vermek. KE, 294
- t.nı çıkar-** Azat etmek, salıvermek. KE, 294
- tutuғ II** Örtü, peçe, perde. KE, 294
- tutuk-** Kızarmak. TZ, 265
- tutuk** Örtü. Kİ, 108
- tutukuptur** Kızarmış. TZ, 265
- tutul- I** Donuklaşmak, kararmak. KE, 294
- tutul- II** Durakalmak, bir şey aklına gelmemek. İH, 48; Tutulmak, tıkanmak. KE, 294

- art endāmı t.-** Arka uzvu tutulmak, kabız olmak. KE, 294
- ay t.-** Ay donuklaşmak, kararmak. KE, 294
- kün t.-** Güneş tutulmak, kararmak. KE, 294
- sidügi t.-** İşeyememek, işlemekte zorlanmak. KE, 294
- tutul- III (~ tutul-)** Tutulmak. BV, 321; GT, 381; HOA, 267; Yakalanmak, ele geçirilmek. İM, 610; Bugünkü manasında. Kİ, 108; **tutul-** Tutulmak. HOA, 267
- tutul- IV** Tutulmak; ay veya güneş tutulması. TZ, 265
- tutul- V** Yerine getirmemek, yeminini bozmak. KE, 294
- tutulmak (~ tutulmak)** Ay tutulması. BM, 517; **tutulmak** Bugünkü manasında, husuf. Kİ, 108
- tuturğan (~ tuturğan ~ tuturğan ~ tuturğan)** Moğ. Pirinç. BM, 517; DM, 116; KK, 127; TA, 148; **tuturğan** CCI, 523; TZ, 266; **tuturğan** HOA, 267; **tuturğan** Kİ, 108
- tutuş I** Çıkışma, çekişme. BV, 321
- tutuş II** Sürekli, devamlı. İM, 610
- tutuş- I** Düşmanlık etmek. TA, 148; Kavgaya tutuşmak. Kİ, 108
- tutuş- II** Tutuşmak. BV, 321; Tutuşmak (karşılıklı tutmak), dolaşmak. GT, 381; Karşılıklı tutmak. KE, 294
- ayak t.-** Karşılıklı kadeh kaldırmak. KE, 294
- tuv** Dağ keçisi. CCII, 690
- tuv- I** Doğmak. CCI, 523; CCII, 691
- tuv- II** Ezmek, parça parça etmek. Kİ, 108
- tuvağ** Peçe nikap. BM, 517 *bk. yaşmak; bürünçük*
- tuvar I** Davar. TZ, 266
- tuvar II (~ tuvar)** *Far.* Duvar. KK, 127; **tuvar** TZ, 266
- tuvarlar** Davar sürüsü. TZ, 266
- tuvkur-** (Köpeği) belli menzile sürmek, köpekleri birbirine kışkırtmak. KE, 294
- tuvra** Eğri olmayan, doğru. CCII, 691
- tuvur-** Doğurmak. CCII, 691
- tuvurdaçı** Anne; doğuran, doğuracak olan. CCII, 691
- tuvurguçı** Anne. CCII, 691
- tuvus-** Tamamlamak, bitirmek, tüketmek. CCII, 691
- tuvuş** Güneşin doğduğu taraf, doğu. CCII, 691
- tuy- I** Hissetmek. Kİ, 108
- tuy- II** İşitmek, duymak. CCII, 691; Duymak. GT, 381; MG, 268
- tuyak** Toynak. BV, 321; Beygir tırnağı. Kİ, 108; (At) tırnak. MG, 268
- tuyaklı** Toynaklı. BV, 322
- tuyana** Açıkça, açıkçası, aleni, alenen. CCI, 523; Açıkça, aleni, alenen. CCII, 691; “Dileyerek” anlamına. TZ, 266
- tuydur-** Duyurmak. MG, 269
- tuynak (~ tuynak ~ tuynak)** At vb.nin tırnağı. TA, 148; **tuynak** TA, 148; Ø Kİ, 108; **tuynak** Hayvan tırnağı. TZ, 266 *bk. toyak*
- tuysu** His. Kİ, 109
- tuz (~ tuz)** Tuz. BV, 322; CCI, 523; GT, 381; İM, 610; KE, 294; KF, 190; KFT, 1074; Kİ, 109; TZ, 266; **tuz** BM, 517; DM, 116; HOA, 267; TA, 148

t. at- Tuz eklemek, tuz koymak. KE, 294
tuzağ I Cehennem. BM, 517
tuzak II (~ **tuzağ** ~ **tuzak**) Tuzak. CCII, 691; TZ, 266; **tuzağ** DM, 116; TA, 148; **tuzak** GT, 381; KE, 294; Bugünkü manasında. Kİ, 109
tuzla- Tuzlamak. CCI, 523; Bugünkü manasında. Kİ, 109
tuзли şu Tuzlu su. DM, 116
tuзли (~ **tuзли**) Tuzlu. BV, 322; İM, 610; **tuзли** DM, 116
tuзlu şu Ø DM, 116 *krş.* **tuзли şu**
tuзlu (~ **tuzlu**) Tuzlu. BM, 517; **tuzlu** İM, 610; Kİ, 109; TZ, 266
tuzluğ Tuzlu. KE, 294
t. bol- Tuzu çok olmak. KE, 294
tuzluk Terbiyelemek için çorbaya atılan yoğurt. Kİ, 109
tuzluk Tuzluk. İM, 610; Kİ, 109
tuzsuz Tuzsuz. KE, 294
t. bol- Tuzu az olmak. KE, 294
tuztur- Ayırmak. İM, 610
tuzul- Tuzlamak. TZ, 266
tü Tüy, kıl. KE, 294
tüb I Ağaç, bitki kökü. CCI, 524
tüb II Dip. BV, 322; Dip, temel, alt. CCI, 524
tübe kaz Evcil kaz. TZ, 266
tübre Torba. HOA, 267
tüdük Düdük. BV, 322
tüf Bir ünlem. İM, 610
tüfkür- Tükürmek. İM, 610
tüfliğ Ar. İflah olma, iyileşme. HOA, 267
tüg- Dügümlemek. KE, 294
tüg Tüy. BV, 322; HOA, 267; İM, 610; KFT, 1074; TZ, 266
tügan Ar. Dükân. CCI, 524
tüge Cariye. TA, 149
tügel Tam, mükemmel, tamam. CCII, 692

t. kıl- Tamamlamak, mükemmel hâle getirmek. CCII, 692
tügen- Tükenmek, bitmek. CCII, 692
tügenmes Ebedî, sonsuz, bitmeyen, tükenmeyen. CCII, 692
t. tirilik Ebedî hayat. CCII, 692
tügli Tüylü. BV, 323
tügme I Dügme. DM, 116; İM, 610; KE, 294; MG, 269; TA, 149
t. ur- Dügmelemek. KE, 294
tügme II Düzenbaz, hileci. TA, 149
tügmele- Dügmelemek. İM, 610; MG, 269
tügsiz Tüysüz. BV, 323
tügül Değil. KK, 127
tügül- Ümitsizliğe düşmek. TZ, 266
tügüm Dügüm. KE, 294
tügün Dügüm. KE, 294
tügürmeg Tükürük. BM, 514 *bk.*
yar
tük Tüy. HOA, 267
tükel Tam, mükemmel, tamam. CCI, 524; Bütün, tam, hep, tamamen. KE, 294
t. bol- Tam, bütün olmak. KE, 294
t. kıl- Tam, bütün yapmak. KE, 294
tükeli Bütün, parçalanmamış. KE, 294
t. bol- Parçalanmamak. KE, 294
tüken- I Boş duruma gelmek. BM, 514; Tükenmek. BV, 323; DM, 116; MG, 269; Tükenmek, bitmek, sona ermek. GT, 381; Bitmek, tükenmek. İM, 610; KK, 127; Tükenmek, bitmek, tamamlanmak. KE, 294;

Bugünkü manasında. Kİ, 109; Boşalmak. KK, 127
tüken- II Boşanmak. TZ, 266
tüket- Tüketmek, bitirmek. GT, 381; MG, 269; Bitirmek. KE, 294; Tüketmek. KK, 127; TZ, 266
tüklü alma Ayva. Kİ, 109
tüklü Tüylü. CCI, 524
tükrük(g) (~ tükrük) Tükürük. KE, 294; **tükrük** Tükürük. KF, 190; KK, 127
tüksüz Tüysüz, tıraş olmuş. CCI, 524
tükü Darı. Kİ, 109
tükür- Tükürmek. BM, 514; KF, 191; Kİ, 109; KK, 127; TA, 149; TZ, 266
tükürmek Tükürme, tükürük. CCII, 692; Bugünkü manasında. Kİ, 109
tükürük Tükürük. MS, 145; TZ, 266
tülbent *Far.* Başa bağlanan demektir; bu münasebetle sarık'a da derler; kezalik, kadınların başına bağladıkları ince beze denir. İH, 48
tüle- Tüy dökmek, tüy değiştirmek. CCII, 692
tülek Kör. Kİ, 109
tülek yılkı Harın hayvan, terbiye görmemiş salma hayvan. İH, 48
tülen- Zayıflamak. GT, 378
tülge kör- Yıldıza bakmak. TZ, 266
tülki Tilki. GT, 381; TZ, 266
tülkü Tilki. BV, 323; CCI, 524; KE, 295; Kİ, 109
tülküçük Tilkicik. CCII, 692
tülkün Çaylak. Kİ, 109
tülük Dilim. KE, 295
t. kı- Dilimlemek. KE, 295
tülüngi Yabancı, kimsesiz, ne idiği belirsiz, adi adam. İH, 48

tülüveç Dölengeç kuşu. İM, 610
tüme yine Çuvaldız. DM, 117
tümek Beşik örtüsü. DM, 117
tümen On bin. BV, 323; CCII, 692; Binlerce, pek çok. GT, 381; On bin (10000). Kİ, 109
tümri Dümbelek. TZ, 166
tümrü Büyük davul. TA, 149
tümür Ø Kİ, 109 *bk. dümür*
tün Dün. BM, 514; Dün, evvelki gün, gece. Kİ, 109
tün Gece. BV, 323; CCI, 524; GT, 381; İM, 610; KE, 295; KK, 127; TA, 149; Gece, akşam. TZ, 266
t.de Gece yarısı. CCI, 524
t. kün Gece gündüz. KE, 295
t. buçuğu Gece yarısı. TA, 149
tün keçe Evvelki akşam. Kİ, 109
tün kiçe Dün gece. TA, 149
t. kün Dünkü gün. TA, 149
tüne- Gecelemek. İM, 610; Gecelemek, yatmak. Kİ, 109
tüne Tünkün yarın, ertesi gün. İM, 610; Dün. TZ, 267
tünkün Dün. CCI, 524; KK, 127; Yarın, ertesi gün. İM, 610; Evvelki gece, akşam. Kİ, 109
tünğlük I Kafes. TZ, 266
tünğlük II Pencere. TZ, 266
tünğül- Ümitsizliğe düşmek. TZ, 266
tünle Geceleyin, geceleri. KE, 295; Geceleyin. Kİ, 109; TZ, 266; Gece. KK, 127
t. saklağan Gece bekçisi. KE, 295
tünlik Keçe çadırın tepesindeki duman çıkacak yerde bulunan keçe parçası. CCII, 692
tünlük I Çadırın tepesinde bulunan, içeriye ışık ve

temiz hava girmesini
sağlayan pencere. CCI,
524; Pencere. İM, 610; TZ,
266

tünlük II Gecelik, gece için. KE,
295

tünlük III Salonun devri, heyet
mecmuası. Kİ, 109

tünüg Gece. KE, 295

tüp I Kök. CCII, 692; Dip. GT,
381; İM, 610; MG, 269;
TZ, 267; Dip, kök, esas.
KE, 295

tüp II Ok veya mızrak temreni,
ucu. BM, 514

tüp tüz Dümdüz. İM, 610

tüpe I Başın tepesi. TZ, 267

tüpe II Tepe. TZ, 267

tüpek Kuyruk. CCII, 692

tüpkür- Tükürmek. CCI, 524

tüpkürmek Tükürme, tükrük.
CCI, 524

tür- Dürmek. GT, 381; Dürmek,
katlamak. KE, 295

tür Türe, âdet. TZ, 267

türbe Ar. Mezar, türbe. GT, 381;
Mezar, üzerinde çatı
yapılmış mezar. KF, 191

türbelik Ar.T. Türbelik, mezarlık.
KF, 191

türe- Ağaç dikmek. Kİ, 110

türelî Düzgün. TZ, 267

türgel- Çabuk gelmek. BM, 514

Türk Türk. BV, 323; HOA, 267;
İM, 610; MG, 269; TZ,
267; Gayri Araplardan
birisi olup aynı lisanın
sahibi. Kİ, 110

Türki I T.Ar. Türk'e ait. KE, 295;
KFT, 1074

Türki II T.Ar. Türkçe. GT, 381;
HOA, 267

Türkistân T.Far. Türkistan. GT,
381

Türkişe Türkçe. DM, 117

Türkiyye T.Ar. Türk'e ait. BV,
323

Türkmen Türk kavminden birisi.
Kİ, 110

türküç Büyük fener. BM, 514 bk.

ürken; ürgen

türleg Kör, âmâ. BM, 514 bk.

kör; karağu

türlen- Değişmek, çeşitlenmek,
türlenmek. CCII, 692

türli Tür, nitelik, çeşit. CCI, 524;
Türlü, çeşit, çeşitli. GT,
381

türlü Tür, nitelik, çeşit. CCI, 524;
Türlü, çeşitli, çeşit. GT,
381; Çeşitli. HOA, 267;
Türlü, çeşitli. İM, 610;
Bugünkü manasında. Kİ,
110

türlü türlü Çeşit çeşit. CCII, 692

türlüg Türlü. BV, 323; Türlü,
çeşitli. İM, 610; MG, 269;
Türlü, çeşitli. KE, 295

t. kıl- Çeşitlendirmek. KE,
295

t. t. kıl- Çeşitlendirmek,
türlü türlü yapmak. KE,
295

türmes Bitki adı. BV, 324

türt- I Dürtmek. İM, 610;
Dürtmek, dokunmak. KE,
295

türt- II Sürümek, çekmek. KE,
295

türtül- Çekilmek, sürüklenmek.
KE, 295

türük I El âlem, halk, ahali. TZ,
267

Türük II Türk. KFT, 1074

türük(g) III Dürüm, tomar. KE,
295

türür Ek-fiil, -dir. HOA, 267

türüş- Çalışmak. Kİ, 110

tüskür- Tükürmek, ağızdan
balgam vb. sıvıları
çıkarmak. BM, 514; Bir
şeyi şiddetle itip ileri
fırlatmak, bir şeyi şiddetle
hırpalayıp bazı yerlerini
harice fırlatmak, çıkarmak.
İH, 48

tüş- I Durmak. İM, 610

tüş- II Düşmek. BV, 324; CCII, 692-693; MG, 270; TA, 149; TZ, 267; Düşmek, yıkılmak. CCI, 525; Düşmek, sakıt olmak. İM, 610; Düşmek; batmak, inmek; içe doğmak, hatırlamak; olumsuz bir duruma girmek; girmek, dadanmak; erken doğmak. KE, 295 *bk. düş-*
saarga t.- Kuşkulanmak, kuşkuya düşmek. CCII, 692-693
töben t.- Aşağıya düşmek, tepe üstü düşmek. CCII, 692-693
tura t.- Ayak üstü düşmek, dik düşmek. CCII, 692-693
emgeke t.- Sıkıntılanmak, sıkıntıya girmek. KE, 295
kahka t.- Kıtık yaşamak. KE, 295
kölinge t.- Hatırlamak. KE, 295
küye t.- Güve dolmak, güvelenmek. KE, 295
oğlan t.- Erken doğmak. KE, 295
şekge t.- Kuşkulanmak. KE, 295
yılduz t.- Yıldız batmak. KE, 295
tüş- III Düşmek, uğramak, rastlamak, ele geçmek, (bir şeyden) ayrılmak. GT, 381
tüş- IV Gerekmek, gerçekleşmek. HOA, 267; Meydana gelmek. İM, 610
tüş- V İnmek, konaklamak. İM, 610; Düşmek ve inmek. Kİ, 110; Düşmek, inmek. KK, 127; İnmek. MG, 270; TA, 149
tüş- VI Yüz çevirmek. İM, 610

tüş I Düş, rüya. CCI, 524; KE, 295; Rüya. GT, 381; Düş. TZ, 267
t. kör- Düş görmek, rüya görmek. CCI, 524
t.ke kiç- İhtilam olmak. İM, 611
t. kör- Düşü azmak, ihtilâm olmak. TZ, 267
tüş II Öğlen, öğle vakti. CCI, 524; Öğle. İM, 610
tüşür- Düşürmek. BV, 324; İM, 611; İndirmek. CCI, 525; CCII, 693; Düşürmek, dağıtmak. GT, 382; Düşürmek; erken doğurmak; bir duruma sokmak. KE, 295
yük t.- Yük indirmek. CCI, 525
oğlan t.- Erken doğurmak. KE, 295
şekge t.- Kuşkulandırmak. KE, 295
Tütel İsmi has. Kİ, 110
tütgen Duman, ateş. CCII, 693
tütük Baca. İM, 611
tütün Duman. BM, 514; CCI, 525; GT, 382; İM, 611; Kİ, 110; TZ, 267; Tütün. BV, 324; DM, 117; TA, 149; Tütün, duman. KE, 295
t. kıl- Duman çıkarmak. KE, 295
tütünle- Tütsülemek. HOA, 267; Dumanlatmak. TA, 149
tütünsiz Tütünsüz. BV, 324
tütüz- Tüttürmek. BV, 324; Buğulatmak. TZ, 267
tüv Darı. CCI, 525; CCII, 693
tüv- Dügmelemek, düğümlmek. CCII, 693
tüve Deve. TZ, 267
tüvi Darı. CCI, 525
tüvkir- Tükürmek. KE, 295 *bk.*
tüvkür-
tüvkür- Tükürmek. İM, 611; KE, 295 *bk. tüvkir-*

tüvkürük(g) Tükürük. KE, 295
tüvlek Bazı yerde *dügelek*, İstanbul'da *düvelek*, kavunun küçük olmamışı, Konya'da buna *hırtlak* derler; *divlek* diye de bir nevi dışı yeşil, içi olmuş kavuna derler; İstanbul'da *Manisa kavunu* derler. İH, 49
tüvme Elbise vb.nde iliklemeğe yarayan yuvarlak veya düz tutturma aracı, düğme; (at takımında kullanılan) düğme. CCI, 525; Düğme. CCII, 693; Kİ, 110
tüvmele- Düğmelemek. BM, 514; Kİ, 110 *bk. dükmele-*
tüvrük Tükürük. İM, 611
tüvün (~ tüvün) Kısır, döl vermeyen. BM, 514; Kısır kadın. CCII, 693; **tüvün** Doğurmaz kısır. Kİ, 110
tüvür- Döndürmek, çevirmek, kıvrırmak. CCII, 693
tüvür Meclisin yukarı tarafı. Kİ, 110
tüvürşük Tohum. TZ, 267
tüyme Düğme. TZ, 267
tüymele- Düğmelemek. TZ, 267
tüyül Değil. TZ, 267
tüyün Düğüm. TZ, 267
tüz I Asil, düzgün. HOA, 267
tüz II Bozkır, kıraç, ıssız yer. CCII, 693
tüz III Düz. BV, 325; GT, 382; MG, 270; Düz, doğru; eşit, denk. CCI, 525; Düz; doğru. KE, 295; KFT, 1074
t. bol- Düzleşmek, doğru olmak. KE, 295
t. kıl- Düzleştirmek. KE, 295
tüz IV Yay kaplamasında kullanılan zarımsı ağaç kabuğu. BM, 514
tüz V ? TZ, 268

tüz- I Düzeltmek. BV, 325; Dirmek, düzenlemek. KE, 295; Düzeltmek, tavsiye etmek. TZ, 268
tüz- II Düzmek, yapmak, meydana getirmek. GT, 382
tüz- III Sabit olmak. TZ, 268
tüz- IV Söylemek, demek. İM, 611
tüze Asil. HOA, 267
tüze- I Sıralamak. TZ, 268
tüze- II Yumuşak huylu, asil olmak. HOA, 267
tüzel- Düzelmek. BV, 325; GT, 382; Kİ, 110; TZ, 268
tüzen- Düzelmek. TZ, 268
tüzenlik Düzenlik, emniyet. TZ, 268
tüzet- I Düzeltmek, tüze yapmak, barıştırmak. TZ, 268;
tüzet- II Düzeltmek. BV, 325; CCI, 525; İM, 611; KK, 127; TZ, 268; Düzeltmek; (süngü) düzmek, yapmak. MG, 270
tüzet- III Sıralanmak, saf tutmak. TA, 149
tüzge Seviye, hizâ. MG, 271
tüzgün Dizgin. DM, 117
tüziş- Anlaşmak. KFT, 1074
tüzlük Doğruluk. KE, 295
t. kıl- Adil, doğru davranmak. KE, 295
tüzrek Daha düz, dümdüz. CCII, 693
tüzüg Dizi, sıra. KE, 296
tüzül- Dizilmek, sıralanmak. KE, 296
tüzülük Eşit, ortak. İM, 611
tüzüt- Düzeltmek. MG, 271
'uzlet Ar. Yalnızlık, uzlet. GT, 385; Yalnızlık. KF, 192;
'uzlet eyle- Yalnız kalmak. KF, 191
u- Cehverî fiil. KFT, 1075
u *Far.* İşte o. BM, 517; Ve (bağlama edatı). MG, 271; Ø GT, 382 *bk. uşta; uş; ve*

- uc** Uç, kenar. HOA, 267
- uca** Bel, insan bedeninde göğüsle karın sırtla kalçalar arasındaki bölüm. BM, 517; Sırt, arka. BV, 326; Oturak yeri, kış, sağrı. HOA, 268; Oturak yeri. İH, 49; Oturak yeri, kış. İM, 611; Kış, arka. Kİ, 111; Uca kemiği, kuyruk sokumu kemiği. TZ, 268
- ucuz I** Kolay. MS, 153
- u. eyle-** Kolay eylemek, kolaylaştırmak. MS, 153
- ucuz II** Ucuz. BM, 517; Ucuz, değeri düşük. KE, 296; Ucuz, değersiz. KFT, 1075
- u. et-** Fiyatını indirmek. İH, 49
- u. bol-** Değeri düşük olmak. KE, 296
- ‘ucze** Ar. Kuyruktaki sıkı et. BV, 326
- uç I** At yarışında veya ok atışında bahse girmek. Kİ, 110
- uç II** İşaret isimlerinde uyatma bildirir. TZ, 268
- uç III** Oturak yer, arka. Kİ, 110
- uç IV (~ uç(c))** Uç, bir şeyin kenarı, ucu. BM, 517; Uç. BV, 326; CCII, 693; GT, 382; İM, 611; KFT, 1075; MG, 271; Kenar, uç. DM, 117; Her bir şeyin ucu. Kİ, 110; Taraf, yan. TZ, 268; **uç(c)** Uç, kenar. KE, 296
- közi u.ı birle bağ-** Gözlerini kısip inceleyerek bakmak. KE, 296
- uç- I** Bir şeyi hemen vermek. TA, 149
- uç- II** Tehlikeden uzaklaşmak. TA, 149
- uç- III** Uçmak, havada yol almak. BM, 517; Uçmak. CCI, 525; GT, 382; İM, 611; KE, 296; KFT, 1075; Kİ, 111; KK, 127; TA, 149; TZ, 268
- uç** Sırt, sağrı, yan, arka. CCII, 693; Oturak yeri, kış. İM, 611; Kış, arka. Kİ, 111
- uçal-** Kışa vurmak. Kİ, 111
- uçan** Küçük gemi. Kİ, 111; Küçük gemi, kayık. TZ, 268
- uçar** Çarşı. Kİ, 111
- Uçeri** Uçeri (özel ad). TA, 149
- uçkun** Ateşten sıçrayan küçük parlak ateş, kıvılcım. CCII, 693; Ateşten sıçrayan ufacık parlak parça. İH, 49
- uçkun- I** Kurtarmak. KE, 296
- uçkun- II** Kuş elinden kaçmak. İH, 49
- uçkur** Uçkur, şalvar bağı. BM, 517
- uçmağ** Cennet. HOA, 268
- uçmağ** Cennet. KE, 296 *bk.*
- uştmağ**
- uçmak (~ uçmak)** Cennet. BM, 517; HOA, 268; İM, 611; KFT, 1075; Kİ, 111; MS, 145; TA, 149; **uçmak** CCI, 525; CCII, 693; Uçmak, cennet. TZ, 268
- uçmaklı** Cennetteki, cennette yaşayan. CCII, 694
- uçmışley** Uçmuş gibi. CCII, 694
- uçra-** Rastlamak, karşılamak. MG, 271
- uçucu kuş** Uçan kuş. DM, 117
- uçuh** Samanlı buğday, tınaz. CCII, 694
- uçuk I** Humma. TA, 149
- uçuk II** Sar’a hastalığı. İH, 49
- u.(ğ)u tut-** Sarası tutmak. İH, 49
- uçun** İçin, sebebiyle. KE, 296; İçin, ötürü. TZ, 268
- uçur-** Uçurmak. KE, 296; KFT, 1075
- uçurum** Dağlarda keskin kayalar, yarlar. İH, 49; Uçurum. TA, 149

uçuz Ucuz, değersiz. CCI, 525; Ucuz. DM, 117; Kİ, 111; TA, 149; Kolay. MG, 271
u. bol- Ucuz olmak; kolaylaşmak. Kİ, 111
uçuzluk Ucuzluk. TA, 150
uçuzluk Kolaylık. MG, 271
‘ūd Ar. Çalgı, ut. KFT, 1075
ud Haya. Kİ, 111
udaa Moğ. Arka arkaya, devamlı, sürekli. CCII, 694
‘udde Ar. Hazırlık. MG, 272
uğı- (~ **uğı-**) Uyumak. KE, 296;
uğı- Kİ, 111 *bk. uyu-*
uğıt- Uyutmak. KE, 296
uğu- Uyumak. Kİ, 111
‘udül Ar. Kadılık makamında (mahkemede) bulunan ve icâbında reyine baş vurulan kimseler, bir nevi jüri üyesi. GT, 382
uftan- Utanmak. GT, 382
uğ I Çadırın üst kısmına konulan ağaç veya ok. Kİ, 111
ug II ? TZ, 269 *bk. yavlak*
uğla- Çadıra ağaç dikmek. Kİ, 111
uğra- I Niyetlenmek, niyet etmek. KE, 296
uğra- II Saldırmak. KE, 296
uğra- III (~ **uğra-**) Uğramak. KFT, 1075; **uğra-** Rastlamak. TZ, 269
uğrı Hırsız. HOA, 268; KFT, 1075
uğrılık Hırsızlık. HOA, 268
uğru (~ **uğru**) Hırsız. KFT, 1075;
uğru Uğru, hırsız. TZ, 269
ugul- Bayılmak, aklı başından gitmek. TZ, 269
ugun- Bayılmak, aklı başından gitmek. TZ, 269
uğur I Hırsız. KFT, 1075 *bk. uğrı; uğru; uğuri*
uğur II Giden yolcunun önü. İH, 49

uğur III Tali, şeref ve kıymet. İH, 49
uğur IV Zaman. İH, 49
uğurçuk Zar; satranç vb. BM, 518
uğuri Hırsız. KFT, 1075 *bk. uğrı; uğru; uğur*
uğurla- I Gizlemek; hıyanet etmek. KE, 296
uğurla- II Vaktini kollamak, vaktinde yapmak. KE, 296
u.yu bak- Bakmak için dalgın vaktini beklemek, vaktini kollamak. KE, 296
uğurlan- Soyulmak. KFT, 1075
uğurlayıcı Hırsız, soyguncu. KFT, 1075
uğurlayın Gizlice. KFT, 1075
uğurluk Hırsızlık. KFT, 1076
uğurt Yudum. TA, 150
uğurtla- Yudumlamak. TA, 150
uğurul- Soyulmak. KFT, 1076
uğut Keşkek, lapa. İH, 49
uğbirü Ar. “Haber verildi.” KFT, 1076
‘uhde Üzerinde bulunma, sorumluluk, uhde. GT, 382; Üzerine alma, sorumlu olma. İM, 611; Uhde, üzerine alma. KFT, 1076
uğrucı Ar. Çıkınız. HOA, 268
uğu Uyku. BM, 518
uğ- Anlamak, bilmek. KE, 296; Anlamak, idrâk etmek. Kİ, 112
u.ğan bol- Anlamak. KE, 296
‘uğāl I Ar. Ayak kösteği. BV, 326
‘uğāl II Ar. Ayaklarda görülen kramp. HOA, 268
‘uğbā Ar. Âhret. GT, 382
‘uğr Ar. Doğum yapamayan kısır kadın. İM, 611
uğruk Otlakta atın bağlandığı ip. TA, 150; Ø Kİ, 112 *bk. ağruk*

uḳtur- Anlatmak, açıklamak. KE, 296; Anlatmak. Kİ, 112
uḳu Uyku. BM, 518
‘uḳūbat Ar. Cezâ, eziyet, işkence, aza. GT, 382
‘uḳūbet Ar. Cezâ, eziyet, işkence, aza. GT, 382; Eziyet, işkence; ceza. KE, 296
‘u. ḳıl- Eziyet etmek. KE, 296
‘uḳūd Ar. Bağlar, şartlar. İM, 611
‘uḳur Ar. Cariyenin mehr-i misline denir. KFT, 1076
uḳuş Ø BV, 326
uḳuttur- Ø Kİ, 112 *bk. uḳtur-*
‘ukve Ar. Ø BV, 326
ul- Eskimek, dağılmak. KE, 296
ula- I Bükme, kıvrıma, çevirmek. CCII, 694
ula- II Ekleme, bağlamak, ulamak. CCII, 694; Ulaştırmak. KE, 296; TA, 150; Bitiştirmek, raptetmek. Kİ, 111; Ulamak. TZ, 269
ula- III Temel atmak, inşa etmek, zemin hazırlamak. KE, 296
ulaḡur- Nazlanmak. TA, 150
ulaḡ Oğlak. CCII, 694
ulak- Anlaşmazlık etmek. TZ, 269
ulaḡ I Havuz. Kİ, 111
ulaḡ II Posta ulaḡı. Kİ, 111
ulal- Yükselmek, yücelmek. BM, 518
ulaldur- Büyültmek, yüceltmek. TA, 150
ulam Dolayı, yoluyla, sayesinde, aracılığıyla. CCII, 694
ulan- Ø Kİ, 111 *bk. ullan-*
ulaş Karip, muttasıl. Kİ, 111
ulaş- Ulaşmak, erişmek. GT, 383; Ulaşmak, kavuşmak. İM, 611; Ulaşmak, yaklaşmak, yakınlaşmak. KE, 296; Ulaşmak. KFT, 1076

ulaşdur- Ulaştırmak, iletmek. KFT, 1076
ulaşlu Sürekli, devamlı. KE, 296
u. bol- Sürekli olmak. KE, 296
ulaştur- Ulaştırmak, kavuşturmak. İM, 611; KE, 296; Ulamak, birleştirmek. MG, 272
ulaşu Sürekli, devamlı. KE, 296
u. baḡ- Devamlı bakmak. KE, 296
ulaşuluḡ Süreklilik, devamlılık. KE, 296
u. ḳıl- Sürekli yapmak. KE, 296
ulca Doyumluk. TZ, 269
ulcala- Doyumluk elde etmek. TZ, 269
‘ulemā Ar. Alimler. BV, 326; İM, 611
ulḡa- Büyüme. BV, 326
ulḡar- (~ **ulgar-**) Büyüme, gelişmek. KE, 296; **ulgar-** Büyüme. TZ, 269
ulgat- Ululatmak, ulu saymak. TZ, 269
ulgay- (~ **ulḡay-**) Büyüme, gelişmek. CCI, 525; **ulḡay-** GT, 383; KE, 296
ulḡayt- (Gönlünü) geniş tutmak, kendine güvenmek. MG, 272
ulı- Ulumak. KE, 296
ulkar- Büyüme. TZ, 269
ullan- Köklenmek. Kİ, 111
ullandır- Kökleştirmek. Kİ, 111
‘ullıḡ Ar. Bitki adı. BV, 326
ullu Büyük, ulu. GT, 383
ulu anası Nine, büyük anne. Kİ, 112
ulu ata Büyük baba, dede, cet. CCI, 526; Büyük baba, dede. CCII, 694
ulu- I Avlamak, sinlemek. Kİ, 112
ulu- II (Kurt) ulumak. CCII, 694; Ulumak. TZ, 269

ulu I Büyük, ulu. CCI, 525; GT, 383; Kİ, 111; Büyük, yüksek, ulu. CCII, 694; DM, 117; Büyük, geniş. HOA, 268; Ulu, yüce. İM, 611; Büyük, yüce. KF, 191; Büyük. KK, 127; Ulu, büyük, yüce. MS, 145; Ulu. TZ, 269

u. tağ Büyük dağ. DM, 117

u. tirek Büyük ağaç. DM, 117

u. ol- Büyük olmak, yücelmek. MS, 145

u. tahāret Guslü gerektiren temizlik, büyük temizlik. MS, 145

ulu II Zehirli. KF, 191

ulu azu Azı dişi. BM, 518; Büyük dişler. Kİ, 112

ulu balık Kur'an'da *nun* diye anılan gayet ulu bir balık. İH, 49

ulu barmağ Baş parmak. TA, 150

ulu köñüllü Kibirli. CCI, 526

ulu kün Bayram. CCI, 526; Kutsal gün, pazar günü. CCII, 694

ulu meşke ? TZ, 269 *bk. toyra*

ulu tiş Azı dişi. DM, 117

ulu- Yükselmek, büyümek. Kİ, 112

uluğ I Başkan. KE, 296-297

uluğ II Ulu. BV, 326; Büyük, ulu. GT, 383; MG, 272; Ulu, yüce. İM, 611; Ulu, büyük. KE, 296-297; Büyük. KFT, 1076

u. ana Büyük anne. İM, 611

u. ata Dede. İM, 611

u. suf Büyük abdest. İM, 611

u. suf tók- Büyük abdestini yapmak. İM, 611

u. yazuk Büyük günah. İM, 611

u. aşı Asilzâde, soylu. KE, 296-297

u. bol- Büyümek; başkan olmak. KE, 296-297

u. kıl- Büyütmek, büyük yapmak. KE, 296-297

u. köñüllü bol- Kibirlenmek, övünmek. KE, 296-297

u. tenlig bol- İri vücutlu olmak. KE, 296-297

u. tut- Ululamak, büyük saymak. KE, 296-297

uluğla- Yüceltmek. İM, 611; Ululamak, yüceltmek. KE, 297; Ululamak. KFT, 1076

uluğluğ Büyüklük, yücelik. İM, 611

uluğluk I Başkanlık. KE, 297

uluğluk II Büyüklük, ululuk. GT, 383; Büyüklük, yücelik. İM, 611; Ululuk, yücelik. KE, 297

u. kıl- Başkanlık yapmak. KE, 297

uluğrak Büyükçe. BV, 327; Çok büyük, en büyük. KE, 297; Büyükçe, daha büyük. KFT, 1076

ulula- Yüceltmek. İM, 611; Ağırlamak, tazim ve hürmet etmek. Kİ, 112

ululuk Ululuk. KF, 191

ulullan- Kökleşmek. Kİ, 112

ululuğ Büyüklük. HOA, 268

ululuk Büyüklük, ululuk. CCI, 526

ulus Millet, halk, ulus. CCII, 695; Halk, millet, tebea. GT, 383

uluv Büyük. BM, 518 *bk. beyük*

‘ulvī Ar. Yüksek, ulvî. GT, 383; Yüce, yüksek. KF, 191

um- Ummak. BV, 327; Kİ, 112; TZ, 269; Ummak, arzu etmek. İM, 611

uma Ana, anne. KE, 297

umaç Hedef, nişan. MG, 272

uman **tengiz** Büyük deniz. TZ, 269
umay Kurtulma. TZ, 269
umıcı Umucu, uman, ümit eden. KE, 297
uminç İstek, arzu. İM, 611
‘umre Ar. Hac mevsiminin dışında Kabe’yi ve Mekke’nin mübarek yerlerini ziyaret etme. İM, 611; Hac mevsimi dışında Kabe’yi ziyaret etme. KF, 191
umsuluk Arzu edilen şey. Kİ, 112
umsun- Ummak, arzu etmek. İM, 611; Kadınların gebe iken bir şeyi arzu etmeleri, erkekler için de kullanılır. Kİ, 112; Ummak. TA, 150; Ummak. TZ, 269
umsunlu Ummun. TZ, 269
‘umūm-ı belvā Sıkıntının, belanın geneli. İM, 611
umunç Umut, ümit. CCII, 695
uñ- Oyarak içini boşaltmak. Kİ, 112
un Un. BM, 518; BV, 327; CCI, 526; DM, 117; GT, 383; HOA, 268; İM, 611; KF, 191; KFT, 1076; KK, 127; TA, 150; TZ, 269; Un, tahıl tozu. KE, 297; (Değirmen) unu. Kİ, 112
u. kıl- Un hâline getirmek. KE, 297
una- Kabullenmek, anlaşılmak. CCI, 526; Razi olmak, kabul etmek, uygun görmek, onaylamak. CCII, 695; İnanmak, kabul etmek. KE, 297; Boyun eğmek, itaat etmek. TA, 150
uñaç Boğaz. İM, 612
unamak Razi olma, kabul etme, uygun görme, onay verme. CCII, 695
unamas Küt, körleşmiş, keskin olmayan. CCII, 695

unaş Boğaz. TZ, 270
unğuz Bok böceği, domuzlan. TZ, 270
uñı KFT, 1076
unıd- Unutmak. KFT, 1076
unıt- Unutmak. KE, 297
unıttur- Unutturmak. KE, 297
‘unnāb Ar. Hünnap. GT, 383
unud- Unutmak. KFT, 1076
unut- (~ **unuñ-**) Unutmak. CCI, 526; CCII, 695; GT, 383; İM, 612; KF, 191; Kİ, 112; MG, 272; TA, 150; TZ, 270; Unutmak, hatırlamamak. MS, 145; **unuñ-** Unutmak. DM, 117; KK, 127
unutçañ Unutkan. CCII, 695
unutmak Unutkanlık, unutmak. CCI, 526
ur Tohum. Kİ, 112
ur- Vurmak. BV, 327; CCI, 526; GT, 383; KF, 191; KFT, 1076; Kİ, 112; KK, 127; MG, 272; TA, 150; TZ, 270; Vurmak; (ok vb.) atmak. CCII, 695; Vurmak, çarpmak, yaralamak. HOA, 268; Vurmak, döğmek. İM, 612; Vurmak, basmak; takmak, koymak; atmak; düzenlemek; giydirmek; sürmek; yüklemek. KE, 297-298
baha u.- Değer vermek, paha biçmek. CCI, 526
u.dım da yazdım “Attım fakat vuramadım, ıskaladım.” CCII, 695
çekem u.- Noktalamak, harekelemek. KE, 297-298
dāğ u.- Dağlamak, kızgın demirle yakmak. KE, 297-298
ḥadd u.- Sınır koymak. KE, 297-298

- i'rāb u.-** Harekelemek. KE, 297-298
- könli u.-** Kalp çarpmak. KE, 297-298
- köstek u.-** Köstekle bağlamak. KE, 297-298
- kufl u.-** Kilitlemek. KE, 297-298
- laḡab u.-** Takma ad vermek. KE, 297-298
- minnet u.-** İyilik yapmak. KE, 297-298
- misvāk u.-** Dış fırçalamak. KE, 297-298
- mühr u.-** Mühürlemek. KE, 297-298
- na'ī u.-** Ayakkabının altına nal çakmak. KE, 297-298
- niṣān u.-** Hedeften vurmak. KE, 297-298
- niṣāne u.-** İşaret koymak, işaretlemek. KE, 297-298
- nokṭa u.-** Noktalamak, harekelemek. KE, 297-298
- pālān u.-** Palanı hayvanın sırtına bağlamak. KE, 297-298
- süt u.-** Süt vermek, emzirmek. KE, 297-298
- tāc u.-** Taç giymek. KE, 297-298
- ṭavḡ u.-** Gerdanlık, tasma takmak. KE, 297-298
- ta'zīr u.-** Azarlamak. KE, 297-298
- tolḡuḡ u.-** Tulum şişirmek, tulum üflemek. KE, 297-298
- u.u yaz-** Yapmak üzere olmak. KE, 297-298
- uraḡut** Kadın. Kİ, 112
- urçık** İp eğirmeye yarayan alet, iğ, kirman, ağırşak. CCII, 695
- urḡan** Kova ipi. BM, 518
- urguk** Köpek yavrusu. TZ, 270
- urguvul** Sülün. CCII, 695
- urıla-** Çadır kurmak; ikamet etmek, yerleşmek. İH, 49
- urlaṣ** Belirme, çıkma, doğma. TZ, 270
- urluḡ** Tohum. BV, 328; TA, 150; Tohumluk. Kİ, 112
- urluk** Bitki tohumu, tohum. CCI, 526; Tohum. TZ, 270
- urluḡ** Tohum. GT, 384; İM, 612
- urmaḡ** Vurma, vurmak. CCII, 695
- höküḡ ur-** Hüküm vermek. CCII, 695
- urmak I** Kamçı, kırbaç. CCI, 526
- urmaḡ II** Vurmak; kalp çarpmak, hızla çarpmak; vermek. KE, 298
- süt u.** Süt vermek, emzirmek. KE, 298
- dem u.** Yorgunluktan nefes almak. KE, 298
- uru I** Duruş, dikiliş. Kİ, 113
- uru II** İhtiyaç fazlası buğdayı saklamak için yer kazılarak yapılan hububat ambarı. CCII, 695; Kuyu. TZ, 270
- uruḡ** Tohum. BV, 328; Tohum, tane. KE, 298
- uruḡluḡ** Tohumluk. KE, 298
- uruḡ** Nesil, evlat, çocuk. CCII, 695
- tın u.ı** Manevi evlat. CCII, 695
- 'urūḡ** Ar. Damarlar. MG, 273
- uruḡ I** Bitki adı. BV, 328
- uruk II** Köpek yavrusu. TZ, 270
- uruk III** Nesil, evlat, oğul. CCII, 695; Bir ata oğlanlarından çoḡalan köy, mahalle, şehir halkı. İH, 49
- uruḡtaḡ** Avcı takımyıldızı yönünde yaklaşık olarak 1.165 ışık yılı uzaklıkta bulunan bir yıldız. BM, 518
- urul** Örs. Kİ, 113

- urul-** Vurulmak, çarpılmak. HOA, 268; Vurulmak, döğölmek. İM, 612; Vurulmak; yapılmak; kazılmak; renkleri birbirine katmak. KE, 298; Dövölmek. KK, 127; Vurulmak. TZ, 270
- kuğuğ u.-** Kuyu kazılmak. KE, 298
- Urum** Anadolu. KFT, 1076
- urun** Mertebe; asıl manası mahal, yer. İH, 49
- u.suz kal-** Vazifesinden çıkarılmak. İH, 49
- urun-** Zulmetmek. BM, 518; Tepinmek, oynamak. BV, 328; Vuruşmak, dövüşmek. CCII, 696; Örtünmek, sakınmak. GT, 384; Çarpışmak, tokuşmak. İM, 612; Vurulmak, takınmak, giyinmek. KE, 298; Dövölmek. KK, 127; Vurulmak. TZ, 270 *bk.*
- zulm et-**
- urunç** Rüşvet. KE, 298
- urundur-** Oynatmak. BV, 328
- urunlu bol-** Hakikî olarak bir mekân ve mesken sahibi olmak; mecazen de mevki ve şeref sahibi olmak. İH, 49
- uruş-** Kavga etmek, tartışmak, çekişmek, vuruşmak. CCII, 696; Vuruşmak, savaşmak. GT, 384; MG, 274; Savaşmak. HOA, 268; Döğüşmek, savaşmak. İM, 612; Vuruşmak, savaşmak, dövüşmek. KE, 298; Vuruşmak. KFT, 1076; TZ, 271; Vuruşmak, dövüşmek. KK, 128
- uruş** Vuruşma, dövüşme, savaş, muhârebe. GT, 384; Vuruşma, savaş. HOA, 268; Savaş. İM, 612; MG, 273; Kavga, savaş. KE, 298; Vuruş. KFT, 1076; TZ, 270; Vurma, vuruş. KK, 128
- uruşul-** Vuruşulmak. TZ, 271
- urutka** İhtiyar, yaşlı. TZ, 271
- ‘uryān I** Ar. Atın eyersiz olması. MG, 274
- ‘uryān II** Ar. Çıplak, üryan. GT, 384; Çıplak. MG, 274
- us bile** Akıllıca, akılla. CCI, 527
- us I** (~ uş ~ uşş ~ uş(ş)) *Moğ.* Akıl, us. BM, 518; Akıl. CCI, 526; CCII, 696; İM, 612; KE, 298; Kİ, 113; TZ, 271; uş BM, 518; uşş Akıl, düşünce, us. KF, 191; Akıl. KFT, 1077; uş(ş) Akıl, us. MS, 146; TA, 150
- u.sı ket-** Deli olmak. İM, 612
- u.i kit-** Aklını kaçırmak. KF, 191
- us II** Islak, yaş. CCI, 526-527; CCII, 696
- u. ét-** Yıkanmak, banyo yapmak. CCI, 526-527
- uş III** Mum, (yiyecek olarak) bal mumu. BM, 518 *bk. mum*
- us-** Yanlış bir fikirde bulunmak, sanmak. İH, 49
- kendine u.-** Kendine kıyas etmek, kendi gibi sanmak. İH, 49
- usal** Tembel, isteksiz, gevşek. GT, 384
- usan** Saf, aptal, sersem, gafil. İH, 49
- u. ol-** Gaflet etmek, dalgın bulunmak. İH, 49
- usan-** Usanmak. TZ, 271
- usare** Ar. Öz. BV, 328
- usı az-** Bayılmak, akılı başından gitmek. TZ, 271
- uslan-** Akıllanmak. Kİ, 113; TZ, 271

- uslı** Akıllı. İM, 612; TZ, 271
- usluğ** Akıllı. KE, 298 *bk.* **usluğ**
- u. bol-** Akıllanmak. KE, 298
- u. kıl-** Akıl vermek, öğretmek. KE, 298
- uslu** (~ **uşlu**) Akıllı. CCI, 527; **uşlu** TA, 150
- usluğ** Akıllı. KE, 298 *bk.* **usluğ**
- u. bol-** Akıllanmak. KE, 298
- usluv** Akıllı. BM, 518
- uşsı** Nefes, soluk. DM, 117
- uşsız** Akılsız. TA, 150
- ussuz** Akılsız. BM, 518; İM, 612
- uşta** (~ **ustā** ~ **usta**) *Far.* Öğretmen. DM, 117; **ustā** Usta. GT, 384; **usta** Usta, öğretici. TZ, 271
- ustura** Ustura. DM, 117
- Usûl-ı Fıkḥ** İmam-ı Azam'ın eseri. KFT, 1077
- uşûl-i dîn** *Ar.* Dinin esasları. İM, 612
- usun-** Bir şeye elini uzatıp vermek. TZ, 271
- uş** İşte o. BM, 518; İşte. HOA, 268; MG, 274; Ø GT, 384; Uyarı edatı. KK, 128 *bk.* **oş; u; uşta**
- uşa-** Ufalamak, parçalamak. KE, 298
- uşacuk** Küçük. KFT, 1077
- uşaḥ I** Dedikodu, dedikodu etme, laf taşıma. CCII, 696
- uşaḥ II** Ufak, kırıntı. CCII, 696
- uşaḥçı** Dedikoducu, laf taşıyan; hain, vatan haini. CCII, 696
- uşak I** Dedikodu, laf taşıma. CCII, 696
- u. söz** Dedikodu, taşınan laf, söylenti. CCII, 696
- uşak II** Küçük çocuk. Kİ, 113
- uşak III** Ufak, küçük. BV, 329; GT, 384; Küçük. İM, 612; Ufak, küçük, kırıntı, parça. KE, 298
- u. taş** Çakıl. İH, 49
- uşakçı** Dedikoducu, laf taşıyan. CCII, 696
- uşal-** Parçalanmak, ufalmak. CCII, 696
- uşala-** Ufalamak, dağıtmak, alt üst etmek. KE, 298
- uşan-** Ufalanmak, parçalanmak. KE, 298; Ufanmak. TZ, 271
- uşat-** (~ **uşat-**) Öğütmek, ezmek. BM, 518; **uşat-** Parçalamak, parçalamak, kırmak. GT, 384; Ufalamak, parçalamak. KE, 298
- uşbı** Bu. KFT, 1077 *bk.* **uşbu**
- uşbu** Bu. BV, 329; KFT, 1077; İşbu, bu. İH, 49 *bk.* **uşbı**
- uşda** İşte. KFT, 1077
- uşku** Tahta yüzeyleri pürüzsüz duruma getirmek için kullanılan araç, rende. CCI, 527
- uşnān** *Ar.* Bitki adı. BV, 329; Çöven bitkisi. KFT, 1077
- uşra-** Rastlamak. TZ, 271
- ‘uşşāk** *Ar.* Âşıklar. GT, 384
- uşta** İşte o. BM, 518 *bk.* **u; uş**
- uştmaḥ** Cennet. KE, 298 *bk.* **uçmaḥ**
- uşun** Omuz başı. BV, 329
- ‘uşūr** *Ar.* Öşürler. İM, 612
- uşuz** Ucuz. TZ, 271
- uṭ-** (~ **ut-**) Yenmek, kazanmak. BM, 518; **ut-** (Oyunda) kazanmak, yutmak. GT, 384; Utmak, oyunda yenmek. KE, 298; Kazanmak. Kİ, 113; Yenmek. TA, 150; Ütmek, yutmak, yenmek. TZ, 271
- uṭ** (~ **ut**) Hayâ, utanma. TA, 150; **ut** Ø Kİ, 113 *bk.* **uyat**
- uṭan-** (~ **utan-**) Utanmak, çekinmek. BM, 518;

Utanmak. KK, 128; **utan-** GT, 384; TZ, 271; Haya etmek. Kİ, 113

utlu Hayalı, terbiyeli. BM, 518

utru I -den dolayı İM, 612

utru II Eşit, aynı değerinde. CCII, 696

utru III Karşı. CCI, 527; CCII, 696; Karşı, karşısında. KE, 298

uṭsuz (~ **utsuz**) Utanmaz, terbiyesiz. BM, 518; **utsuz** Utanmayan, hayasız. KE, 298

u. bol- Utanmaz olmak. KE, 298

utsuzluk Utanmazlık, sıkılmazlık. KE, 298

u. kıl- Utanmazlık etmek. KE, 298

uṭtuz- Kaybetmek, yenilmek. BM, 518

utuz- Ziyan etmek, yutulmak. TZ, 271

uv Av. CCI, 527; Av, avcılık. CCII, 696

uv- Kırma, parçalamak, ufalamak. CCII, 696; Ufalamak, oarak parçalara ayırmak. KE, 298; Bir şeyi ezmek, uvmak. Kİ, 113

uva Kurut, kurutulmuş süt ürünü. BM, 518

uvaḵ Ufak, küçük. KFT, 1077

uvan- Ufanmak. TZ, 271

uṽat- Ufalamak, parçalamak. KE, 298

uvr Ar. Ø bk. **ami**

uvru Uğru, hırsız. TZ, 272

uvsınla- Yüğü ağırlaştırmak. CCII, 696

uvşa- I Benzemek. CCII, 696

uvşa- II Okşamak, okşayarak sevmek. CCII, 696

uvşaş Benzer, mukabil. CCI, 527

uṽta- Utanmak. KE, 298

uṽtan- Utanmak. BV, 329; KE, 298

uvu Ağı. Kİ, 113

uvul- Bayılmak, akli başından gitmek. TZ, 272

uvurgan Hırsız, uğru. TZ, 272

uvus Mum. Kİ, 113

uvuş Parça. KFT, 1077

uvut- Avutmak, yatıştırmak, teselli etmek. CCII, 696

uvutluḡ Utangaç, edepli. KE, 298

uy- I İzlemek, takip etmek. HOA, 268

uy- II Uymak. BV, 329; KF, 191; Kİ, 113; TZ, 272; Uymak, tâbi olmak. GT, 384; İM, 612; MS, 146; Uymak, tabi olmak, izinden gitmek. KE, 298

u.ğan kıl- Uydurmak, bağımlı yapmak. KE, 298

uy Tabi olma[k]. KFT, 1077

uya Yuva. Kİ, 113; TZ, 272

uyaḡ Uyanık. GT, 384

uyag Uyanık. CCI, 527

u. tur- Uyanık olmak, uyanık durmak. CCI, 527

uyaḡ- (Güneş, ay ve yıldız) batmak. CCII, 697

kün u.- Güneş batmak. CCII, 697

uyaḵ- Güneş batmak. İM, 612

uyaḵ Uyanık. İM, 612

uyal- I Utanmak, mahcup olmak. CCI, 527; Utanmak, çekinmek. CCII, 697; GT, 384; KFT, 1077; MG, 274; Utanmak. Kİ, 113; KK, 128; TZ, 272

uyal- II Uyanmak, uykudan uyanmak. İM, 612

uyalt- Utandırmak. MG, 274

uyan Atın koşumlarından bir kısım. KFT, 1077; Yular. TZ, 272

uyan- I Dikkat etmek. BM, 518

uyan- II Pişman olmak. İM, 612

uyan- III Uyanmak. CCI, 527; CCII, 697; GT, 384; KF, 191; KFT, 1077; TA, 150; TZ, 272; Uykudan uyanmak. İM, 612

uyandır- I (~ **uyandır-**) Uyandırmak. KF, 191; **uyandır-** KK, 128

uyandır- II Uyarmak, dikkat ettirmek. BM, 518

uyandır- Uyandırmak. KFT, 1077; Kİ, 113

uyanık Uyanık. TZ, 272 *krş.* **uyanık**

uyanık Uyanık. KFT, 1077; Uyanık, oyanık. Kİ, 113; Uyanık, uyumayan. TA, 150 *krş.* **uyanık**

uyar- Uyarmak, uyandırmak. TA, 150

uyat Utanma, hayâ. CCI, 527; Utanma, sıkılma, utanç, ayıp, leke, ar, hayâ. CCII, 697; Haya. Kİ, 113

uyat- I Uyandırmak. GT, 384

uyat- II Uyatmak. TZ, 272

uyatlık (~ **uyatlık**) Gösterilmesi ayıp sayılan yerler, mahrem yerler. KF, 191; Avret yeri, edep yeri. MS, 146; KF, 191; **uyatlık** Rüşvaylık. TZ, 272

u. yap- Abes yerleri kapalı tutmak. KF, 191

u.(ğ)ın yap- Avret yerlerini örtmek, setriavret. MS, 146

uyatlık Ø MS, 146 *bk.* **uyatlık**

uydur- Uydurmak, tabi kılmak. KE, 298

uyğan- Uyanmak. GT, 384

uyğan I Uyan. Kİ, 113

uyğan II Yağı alınmış yoğurt. TZ, 272

uyı- Bugünkü manasında. Kİ, 113; Uyumak. TA, 151

uyıt- Uyutmak. TA, 151

uykı Uyku. İM, 612

uyku (~ **uyku**) Uyku. GT, 384; İM, 612; KE, 298-299; KF, 191; Bugünkü manasında. Kİ, 113; **uyku** Uyku. TZ, 272

u.ğa at- Uyumak istemek, uyur gibi davranmak. KE, 298-299

kuşluk u.sı Sabah ile öğle arasındaki uyku. KE, 298-299

uykusra Iryuklama, ımızganma. TZ, 272

uykusuz Uykusuz. KE, 299

u. bol- Uyumamak, uyuyamamak. KE, 299

uykusuzluk Uykusuzluk. GT, 385

uyluk Uyluk. BV, 329; İM, 612

uyu- I Katılaşmak, mayalanmak. KE, 299

süt u.- Süt mayalanmak. KE, 299

uyu- II Uyumak. CCI, 527; CCII, 697; GT, 385; İM, 612; KE, 299; TZ, 272 *bk.* **uğı-**

uyuğı Uyku. CCII, 697

uyuğısıra- Uyuklamak, uykusu gelmek, yarı uykulu olmak. CCII, 697

uyukla- (~ **uyukla-**) Uyumak, uyuklamak. KF, 191; Uyuklamak, ımızganmak. TZ, 272; **uyukla-** Uyuklamak. KFT, 1077; KK, 128; MS, 146; TA, 151

uyuklaş- Uyuklamak. TZ, 272

uyuksıra- ımızganmak, uyuklamak. TZ, 272

‘Uyün Ebu’l-Leys Semerkandî’nin eseri. KFT, 1077; Uyûnü’l-Mesâ’il, Ebu’l-Leys İmâmü’l-hüdâ Nasr b. Muhammed b. Ahmed b. İbrâhîm es-Semerkandî’nin bir eseridir. Ebû Hanîfe ve

- talebelerinin Zâhirü'r-rivâye dışında kalan görüşlerinin (Nâdirü'r-Rivâye) derlendiği eser, Hanefî fıkhnın erken dönem tarihi için önemli bir kaynak niteliğindedir. MS, 146
- uyup** Sulu yoğurt. TZ, 272
- uyuş-** Bir uzuvdan can çekilip keşeleşmek; İstanbul'da ovaş- derler. İH, 49; Uyuşmak, keşeleşmek. KE, 299
- uyut-** Uyutmak. CCII, 697; KE, 299; Südü uyutmak. TZ, 272
- uyutkuç** Süt emen çocuk veya oğlağın kursağının içide meydana gelen donmuş süte benzer bir şey. İM, 612
- uyuz** Koturluk, cüzzam. BM, 518 *bk. kıtırğan*
- uyvala-** Sendelemek, yere yuvarlanmak; karıştırmak, allak bullak yapmak. İH, 49
- uz-** Geçmek. TZ, 273
- uz kişi** Marifetli, hünerli, becerikli kimse. CCI, 527
- uz I** Arkadaş, dost. KE, 299
- uz II** Marifet, hüner, beceri. CCI, 527; Usta, mâhir. GT, 385; Kİ, 113; Usta, akıllı. TZ, 273
- uz III** Uygun, yumuşak. KE, 299
- uza-** Uzakmak. KE, 299
- uzad-** Uzatmak. HOA, 268; KFT, 1078
- uzak I** Ayrıntıyla ilgili. HOA, 268
- uzak II** Uzak. BV, 329
- uzan I** Kopuz çalarak türkü söyleyen. Kİ, 113
- uzan II** Örs. TZ, 273
- uzan-** Uzanmak. BV, 329; HOA, 268; TZ, 273; Uzakmak, uzun sürmek. İM, 612; Uzun olmak, uzamak. Kİ, 114; Uzakmak. MG, 274
- uzat-** (~ **uzat-**) Uzatmak, bir şeyin uzamasını sağlamak. BM, 518; **uzat-** Uzatmak. BV, 329; GT, 385; HOA, 268; İM, 612; KF, 192; MG, 274; TZ, 273; Göndermek. CCI, 527; CCII, 697; Bugünkü manasında. Kİ, 114
- uzgun** Azgın, sapık. Kİ, 114
- uzluk** Yumuşaklık; arkadaşlık. KE, 299
- u. kıl-** Yumuşak davranmak, dostluk etmek. KE, 299
- uzun ip** Uzun ip, halat. CCI, 528
- uzun kılı** Uzun süre. CCI, 528
- uzun ölçe** Uzunluk ölçüsü. CCI, 528
- uzun-** Uzakmak. TA, 151
- uzun** Uzun. BM, 518; BV, 329; CCI, 527; CCII, 697; DM, 117; GT, 385; HOA, 268; İM, 612; KF, 192; KFT, 1078; KK, 128; MG, 274; TA, 151; TZ, 273; Uzun, boylu, yüksek; süresince. KE, 299; Bugünkü manasında. Kİ, 114
- u. bol-** Uzun olmak, uzamak. KE, 299
- u. kıl-** Uzatmak. KE, 299
- kün u.** Gün boyunca. KE, 299
- uzunluk** Uzunluk. KF, 192
- uzunluk** Uzunluk. CCI, 528
- 'užuv** Ar. Organ. KFT, 1078
- 'užv** Ar. Organ, vücudun müstakil parçası. KF, 192
- ü** Far. Ve. CCII, 697; Ve (bağlama edatı). MG, 275; Ø GT, 385 *bk. ve*
- üb-** Yavaş yavaş içmek. Kİ, 114
- übhel** Ar. Bitki adı. BV, 331
- übhül** Far. Ø HOA, 268

Übnü ‘Abbās Abdullah ibni Abbās. KFT, 1078
übük İbibik kuşu. TZ, 273
üce Yüce, ulu. DM, 117
ücret Ar. Ücret, para. GT, 385; Hizmet karşılığı verilen para, ücret. KF, 192; Karşılık, ücret. KFT, 1079
üç tēndeş Teslis; Baba, Oğul, Kutsal Ruh. CCII, 698
üç I Uç, tararaf. TZ, 273
üç II Üç yaşındaki keçi veya koyun. Kİ, 114
üç III Üç sayısı. BM, 518; DM, 117; Üç. BV, 331; CCII, 697; HOA, 268; İM, 612; KFT, 1079; KK, 128; MS, 146; Üç (3). GT, 385; Üç sayısı. KE, 299; Üç (sayı ismi). KF, 192; Bugünkü manasında (adet). Kİ, 114; Üç (sayı). MG, 275; TA, 151; Sayıda üç. TZ, 273
ü.de birin Üçte birini. KE, 299
üç yaşar Üç yaşında at. BM, 519
üç yüz Üç yüz. BM, 519; Sayıda üç yüz. TZ, 273
üçek Yüksek yer, dam, burç. KE, 299
üçer Üçer. KK, 128
üçinci Üçüncü (sıra sayı ismi). KF, 192; Üçüncü. KK, 128; MS, 146
üçlük birlikine Teslis; Baba, Oğul, Kutsal Ruh. CCII, 698
üçlük Teslis; Baba, Oğul, Kutsal Ruh. CCII, 698
üçöv Teslis; Baba, Oğul, Kutsal Ruh. CCII, 698
üçün İçin. BM, 519; BV, 331; CCI, 528; CCII, 698; GT, 385; İM, 612; KK, 128; MG, 275; TA, 151; İçin, için. Kİ, 114
yazuk ü. yavık kötürmek Günahlar için tövbe etmek. CCI, 528

üçüncü Üçüncü. KE, 299
üçüncü ülüş Üçte bir. CCI, 528
üçünçi Üçüncü. BV, 332; CCI, 528; CCII, 698; KFT, 1079; Kİ, 114
üdük I Edik, mest, yumuşak deri ayakkabı. MS, 146
üdük II Sidik deliği. İH, 49
üf Ünlem. İM, 612
üfür- Üflemek. KF, 192
üfüş Islak. İM, 612
üfüşlik Islaklık. İM, 612
üfüşlük Islaklık. İM, 612
ügerçi Kurye. TA, 151
ügeyik Üveyik kuşu. TZ, 273
üğmeş- Etrafına toplanmak. İH, 49
ügren- Tepki vermek, sallanmak. HOA, 268
üğü Baykuş. CCI, 528; Kİ, 114; Uhu kuşu. TZ, 273
üğü yuğu Baykuş tüyü, baykuş kanadı. CCI, 528
üğün üğün otur- Küme küme, top top oturmak. İH, 49
üğüt- Öğütmek. Kİ, 114; Un öğütmek. TA, 151; Üğütmek. TZ, 273
üğütçi Üğütücü; çoban. TZ, 273
üğüü Büyük baykuş. BM, 519
üğüz Irmak, nehir. KE, 299
ük Dört yaşındaki koyun. TA, 151
üksük Dikiş yüksüğü. TZ, 273
üküş Çok. BM, 519
ükütüptür Kısır. TZ, 273
üküü Büyük baykuş. BM, 519
ül- Hisse almak. GT, 385; Paylaşmak. KFT, 1079
üldür Islak, ratip. Kİ, 114
üldürük Katran. İH, 50
üle- Taksim etmek. Kİ, 114
ülefe Ar. Hayvan yemi kelimesinden alınmıştır; memurun, askerin aylığı, yıllık, ücreti. İH, 50
üleş- Bölmek. BM, 519; Bölüşmek, paylaşmak. CCI, 528; İM, 613; Üleşmek, paylaşmak,

bölüşmek. KE, 299; Paylaşmak. KFT, 1079
üleşdür- Üleştirmek, dağıtmak. KF, 192
üleşmek Bölüşme, paylaşma. CCI, 528
üleştir- Üleştirmek, ayırmak. TZ, 274
üleştü Sırayla, sırası üzerine. İM, 613
üleştür- Dağıtmak, paylaşmak. GT, 385; Taksim etmek, dağıtmak. TA, 151
üleştürü Sırayla, sırası üzerine. İM, 385
ülfet Ar. Yakınlık, ülfet. GT, 385; Ahbaplık, dostluk, alışma, kaynaşma. KE, 299
ü. kemiş- Dostluk oluşmak. KE, 299
ülgü Hedef. HOA, 268
üli- Islanmak. Kİ, 114
ülit- Islanmak. TA, 151
ülker Ülker, süreyya yıldızı. BM, 519; Ülker yıldızı. Kİ, 114; TA, 151; TZ, 274
ülkü Uzak hedef, nişangâh. BM, 519; Hedef, nişangâh. GT, 385; Hedef, amaç. İM, 613; Uzak hedef, gaye. Kİ, 115
ülü Pay, hisse. Kİ, 115
ülü- Üleşmek. TZ, 274
ülüş- Paylaşmak, üleşmek. KK, 128
ülüş Üleş, pay, hisse. BM, 519; Pay, kismet. BV, 332; Pay, hisse. CCI, 528; İM, 613; Kİ, 115; TZ, 274; Pay, hisse, nasip. CCII, 698; Hisse, bölüm, parça, baht, kismet. KE, 299; Pay. KFT, 1079
ü.ni adır- Bölerek hissesini bir kenara koymak. KE, 299
ülüşlög Bahtlı, kismetli, hissedar, itibarlı, parçalara ayrılmış. KE, 299

ü. bol- Bahtlı olmak. KE, 299
ü. kıl- Bahtlı yapmak, hissedar yapmak. KE, 299
üm Anne. GT, 385
Ümamiyye İmamiyye. KFT, 1079
ümerā Ar. Emîrlar, beyler. GT, 385
ümid (~ **ümîd** ~ **ümîd**) *Far.* Ümit. BV, 332; **ümîd** Umut, umma, ümit. GT, 385; Umut. KE, 299; **ümîd** Ümit. İM, 613 *bk. ümîz*
ümîz *Far.* Umut. KE, 299; Ümit. KFT, 1079 *bk. ümîd*
ümm Ar. Ana. BV, 332; Anne. GT, 385
ümmet Ar. Ümmet. GT, 386; Bir peygambere bağlanan cemaat. İM, 613; Aynı dinden olan topluluk, ümmet. KF, 192; Bir peygambere mensup cemaat, ümmet. MS, 146
ü. yıgılış- Cemaatleşmek, cemaat olmak. MS, 146
ümmî Ar. Anasından nasıl doğmuş ise öyle kalıp okuma yazma öğrenmeyen. İM, 613; Anadan doğduğu gibi okuma yazması olmayan. KF, 192; Okuyup yazması olmayan, okuma yazma bilmeyen (kimse). MS, 153
Ümm-i İmran İbnü Ebî Leylâ zamanında yaşamış bir deli kadın. KFT, 1079
ümm-i Veleğ Ar. Çocuk doğuran cariyeye. KF, 192; Efendisinin firaşından çocuk doğuran ve bu çocuğun nesebi efendisi tarafından kendi rızasıyla sabit olan cariyeye. KFT, 1079

ümmü gılān Ar. Çöllerde yetişen bir diken. İM, 613

ümmü veled (~ **ümm-ü veled**) Ar. Bir kişinin cariyesinden olan çocuğu veya o çocuğun annesi. İM, 613; **ümm-ü veled** Ø KFT, 1079 *bk.* **ümm-i veled**

ün I His. TA, 151

ün II Ses. CCI, 528; CCII, 698-699; GT, 386; İM, 613; KFT, 1079; Kİ, 115; TA, 151; Ün, ses. KE, 299-300; Ses, genel anlamda his. KK, 128

ü.i karıl- Sesi kısılmak. CCII, 698-699

ü. bir- Cevap vermek. KE, 299-300

ü. kıl- Ses çıkarmak, gök gürlemek. KE, 299-300

ü. kıl- Ötmek, ürümek. KE, 299-300

arğa ü.i Mafsal sesi, ağır yükten kemiklerin çıkardığı çatırtı sesi. KE, 299-300

ün III ? TZ, 274 *bk.* **tat III; pas**

ün- I (Müzik, ses) duymak. CCII, 699

ün- II Bitmek, büyümek. KE, 300

ün- III İnat etmek. Kİ, 115

ünj- Kazmak, eşmek. CCII, 699

ünde- Çağırarak, seslenmek; davet etmek. CCI, 528-529; Kİ, 115; Seslenerek çağırarak, seslenmek. CCII, 699; Çağırarak, çağırtmak. GT, 386; Seslenmek, çağırarak. HOA, 269; Çağırarak, davet etmek. İM, 613; Çağırarak, dua etmek, birini bir adla adlandırmak. KE, 300; Seslenmek. KFT, 1079; Çağırarak. KK, 128; Seslenmek, bağırarak. TA,

151; Ünlemek. TZ, 274 *bk.*

inde-

aşka ü.- Yemeğe çağırarak, ziyafete davet etmek. CCI, 528-529

toyga ü.- Ziyafete çağırarak, yemeğe davet etmek. CCI, 528-529

ündenil- Çağırılmak. İM, 613; Seslenilmek. KFT, 1079

ündeş- Karşılıklı çağırarak. KE, 300

ündet- Çağırarak, davet ettirmek. CCII, 699

ünegü İnatçı. Kİ, 115

üneş- İnatlaşmak, karşılıklı mücadele etmek, karşı çıkmak. KE, 300

ünevü Ø Kİ, 115 *bk.* **ünegü**

ünle- Seslenmek. KFT, 1080

üns Ar. Alışıklık, ünsiyet. GT, 386; Alışma, alışıklık. KE, 300; Alışkanlık. KF, 192

ü. kıl- Alışmak. KE, 300

ünüs Alışma, alışıklık. KFT, 1080

‘ünvān Ar. Ad, isim, lakap. KE, 300

‘ü. kıl- Ad vermek, ad koymak. KE, 300

üprek Ürpermiş. İM, 613

üpsün- Hatırlamak. CCI, 529

üptek Alaca ibibik. DM, 117

ür- I (Bakla vesaire) bitmek. Kİ, 115

ür- II (Köpek) havlamak, ürme. CCII, 699; (Köpek) havlamak. GT, 386; Ürümek, havlamak. KE, 300; Havlamak. Kİ, 115

ür- III Üfürmek. BV, 332; Üflemek. İM, 613; Kİ, 115; KK, 128; Üfürmek, şişirmek. TA, 151; Ürmek, üflemek. TZ, 274

ürgen Büyük fener. BM, 519 *bk.* **türküç**

ürger- Kaşımak. BV, 332

ürgür- Ateşi parlatmak, alevlendirmek. İH, 50

ürk- I Karışmak, düzensiz olmak, dağılmak. KE, 300
ürk- II Ürmek. GT, 386; HOA, 269; İM, 613; KK, 128; MG, 276
ürkegen Ürkegen, ürkek (at). MG, 276
ürkeken Ürkek. TZ, 274
ürken Büyük fener. BM, 519 *bk. türküş*
ürkit- Ürkütme, kaçırmak. KE, 300
Ürkmes Ürkmez (özel ad). DM, 117
ürküt- Bir dereceye kadar korkutmak. Kİ, 115; Ürkütme, kaçırmak. TA, 151
ürküz- Bitirmek. Kİ, 115
ürpek Kıvrık, karışık (saç). CCII, 699; Ürpermiş, keçeleşmiş saç, dağınık saç. KE, 300
ürper- I Ürpermek. BV, 332
ürper- II (Saç) keçeleşmek; dağınık, kabarık olmak. KE, 300
ürü ? TZ, 274
ürük- Ürmek, korkmak. Kİ, 115; Ürmek. TZ, 274
ürün Süt. TA, 151
ürüt- Örtmek. BV, 332
üs- Uzanmak. TZ, 274
üs Üst. BM, 519 *bk. üzre*
üsküli Yun. Keten. CCI, 529
üspürle- Teslim etmek. TA, 151
üst Üst. BV, 332; CCII, 699; GT, 386; HOA, 269; İM, 613; KFT, 1080; KK, 128; MG, 276; TA, 151; TZ, 274; Üst, üzeri, yukarı. KE, 300; Üst, üzeri. KF, 192; MS, 146
üstâ Usta. GT, 384
üstâd Far. Üstad. BV, 332; Usta, hoca, üstâd. GT, 386; Üstad, ehil hoca. HOA, 269; Üstat, bilim ve sanatta bilgi sahibi, usta.

KE, 300; Hoca, üstad. KFT, 1080; Usta, bilgili kimse. MG, 276 *bk. üstâz*
ü. bol- Bilim ve sanatta usta olmak. KE, 300
üstâh Far. Edepsiz, hayasız, küstah. KE, 300
ü. bol- Edepsizce davranmak. KE, 300
üstâhlık I Far.T. Edepsizlik, küstahlık. KE, 300
ü. kıl- Edepsizlik etmek, küstahça davranmak. KE, 300
üstâhlık II Far.T. İç açılma, ferahlama. İM, 613
üstâz (~ üstâz) Far. Üstad, ehil hoca. HOA, 269; **üstâz** Üstat, bilim ve sanatta bilgi sahibi, usta. KE, 300; Ø KFT, 1080 *bk. üstâd*
ü. bol- Bilim ve sanatta usta olmak. KE, 300
üstün Üstün. BV, 332; Üst kısım, üst taraf, üzeri. CCI, 529; Üstün; yukarı. CCII, 699; Üst. GT, 386; KK, 128; Üst, üstteki; üstün, yükseltme, yüceltme, değerli. KE, 300; Bir şeyin üstü. Kİ, 115
ü. kıl- Yükseltmek, yüceltmek. KE, 300
üstüngi En üstün. CCII, 699
üstüngü En üstün, en üstteki. CCII, 699
üstüvâr Far. Sağlam, kuvvetli, güvenilir. KE, 300
ü. bol- Sağlam, güvenilir olmak. KE, 300
ü. kıl- Sağlam, güvenilir yapmak. KE, 300
üş Ø DM, 117 *krş. üç*
üş- Üşüşmek, toplanmak. GT, 386; Bir şeyin etrafında toplanmak. Kİ, 115
üşe- Üşümek. TZ, 274

üşen- Bezmek, üşenmek. GT, 386; Rahatsız olmak. HOA, 269
üşet- Kırıp ufatmak. TZ, 274
üşî- Üşümek. CCI, 529; TA, 152; Üşümek, soğuktan etkilenmek. KE, 300
üşkü Matkap. TA, 152; Taşçı çekici. TZ, 274
üşnān Ar. Çöğenotu. HOA, 269; İM, 613; Çöven otu, sabun otu. MS, 146;
üşre- Anmak, hatırlamak. TZ, 274
üşşi- Üşümek, soğuğun etkisini duymak. BM, 519
üşü- Üşümek. CCI, 529; TZ, 274; Üşümek, donmak. CCII, 699
üşük Kalem. TA, 152
üt- Ateşte tavuk, kelle vb. tüyünü yakmak. CCII, 699; Kesilmiş koyunun tüylerini izale etmek. Kİ, 115
ütlü Oyuk, delikli. CCII, 699
ütül- Ütölmek. İM, 613
ütür- Delmek. Kİ, 115
ütürgü Keski. CCI, 529; Bir şeyi delmeye mahsus alet, miskap. Kİ, 115; Ege demiri. TA, 152
üüksün- Hatırlamak. CCI, 529
üv- Oğmak. TZ, 274
üvez Tatarcık, gürp düşen. İH, 50
üvre- Üfürmek, üflemek, üfürerek ıslık sesi çalmak. BM, 519
üvren- Öğrenmek. CCII, 699
üvret- Öğretmek. CCII, 699
üvür- I Üfürmek, üflemek. GT, 386
üvür- II ? TZ, 274
üvüş I (~ **üvüş**) Islak, yaş. GT, 386; **üvüş** Islak. İM, 613
üvüş II Parça. KFT, 1080 *bk. uvuş*
üvüşlük Islaklık. İM, 613
üyegençi Büyük, ulu. TA, 152
üyen Dizgin. BM, 519

üyez Üyez, sivrisineğe benzer bir böcek. BM, 519; Küçük sinek, üvez. DM, 118; Sivrisinek. Kİ, 116; TA, 152
üygen Gem, yular. TA, 152
üyügen Ø Kİ, 116 *bk. uyan*
üyük I Balçık, bataklık çamuru. KE, 300
üyük II Büyük tepe. BM, 519; Kİ, 116
üyüküg Balçıklı, çamurlu, bataklık. KE, 300
üyürüdülen- Ayırt etmek. KFT, 1080
üyüş Kaygılı, şaşkın, hayırsız. TZ, 274
üz- I Koparmak, kırmak. CCII, 700; Koparmak, kesmek. GT, 386; Koparmak, parçalamak, kesmek. KE, 300; Kesmek, koparmak, ayırmak. Kİ, 116; Koparmak, ayırmak, çekerek kesmek. TZ, 274
üz- II Yarışmak, geçmek. KK, 128
üze Üzerine, -a/-e, üzerinde, üstüne, üstte. KE, 300; Üstüne, üzerine. MG, 276
üzek Üst, satıh, yüz. BV, 332
üzen I Ağacın kötüğü. Kİ, 116
üzen II Dere. Kİ, 116
üzen III Haliç. Kİ, 116
üzen- Zulmetmek. Kİ, 116
üzengi Üzengi. CCI, 529; CCII, 700; DM, 118; KK, 128; TZ, 275
üzengü Üzengi, merdiven, basamak. KE, 301; Üzengi. BM, 519; HOA, 269; TA, 152; Üzengi, eyer üzengisi. KF, 193
üzenü Üzengü. MG, 276
üzer Üst, üzeri. MS, 153
üzere Üzerine, üstüne; hakkında. HOA, 269; Üstüne, üzerine. MG, 276; Üst. TA, 152

üzeri Üstü, üzeri. MG, 277
üzerine Üzeri. HOA, 269
üzgüçi Yüzücü. GT, 386
üzit Şeytan. TA, 152
üzre Üstünde, üzere. BM, 519; Üzerine. HOA, 269; Üzere, üzerine, üstüne. KE, 301; Bugünkü manasında. Kİ, 116 *bk. üsne*
üzül- Kesilmek, kırılmak, parçalanmak. BV, 332; Kırılmak. HOA, 269; Kesilmek. İM, 613; KFT, 1080; Üzülmek, kopmak. MG, 277
üzüm Üzüm. BM, 519; GT, 386; İM, 613; KE, 301; KF, 193; KFT, 1080; Bugünkü manasında. Kİ, 116
üzün- Üzülmek, kesilmek. TZ, 275
üzürmürs *Far.* İlaç yapımında ve parfümeride kullanılan, kokulu, yapışkan bir tür reçine, mür. CCI, 529
üzüt I Ölü. Kİ, 116
üzüt II Şeytan. İH, 50
üzütlük Hasislik. İH, 50
üzzür Pirinç. İM, 613
va‘az Vaaz. KFT, 1081
vācīb *Ar.* Vacip, İslam dinine göre yapılması gerekli olan. MS, 146-147
v. ol- Vacip olma durumu, vaciplik. MS, 146-147
vācībīğ *Ar.T.* Vacip olma durumu, vaciplik. MS, 147
vācīb *Ar.* Yapılması gerekli, vācip. GT, 386; Gerekli, zorunlu. HOA, 269; Yapılması dinen gerekli olan, farz derecesine yakın bulunan ibadet. İM, 613; Vacip, yapılması gerekli olan. KE, 301; Terki caiz olmayan, yapılması gerekli, vacip. KF, 193; Vacip, gerekli. KFT, 1081;

Yapılması gerekli, vācip. MG, 277
v. bol- Gerekli olmak. KE, 301
v. kıl- Gerekli yapmak. KE, 301
v. ol- Vacip olmak. KF, 193
v. eyle- Vacip kılmak. KF, 194
vācīblik *Ar.T.* Vaciplik. KF, 194
va‘d *Ar.* Üstüne alma, söz verme. İM, 613; Söz verme. KF, 194
v. eyle- Söz vermek. KF, 194
va‘de I *Ar.* Söz verme, vaad. GT, 386; Sözleşme, söz verme; vade. KE, 301; Söz verme. KF, 194
v. kıl- Söz vermek, sözleşmek. KE, 301
v. eyle- Söz vermek. KF, 194
va‘de II (~ vade) *Ar.* Vade. KFT, 1081; **vade** Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için tanınan süre, mühlet, vade. CCI, 529
vādī *Ar.* Vādi. GT, 386
vaḥḥar *Ar.* Tehir eylemek, geciktirmek. İM, 613
vaḥī *Ar.* Boş, manasız, faydasız. KFT, 1081
vaḥṣet *Ar.* Ürkme, ürkeklik, ürküntü. GT, 386
vaḥṣi (~ vaḥṣī) *Ar.* Vahşi. BV, 333; **vaḥṣī** Yabani. KFT, 1081
vaḥt *Ar.* Zaman. CCI, 529
vaḥy *Ar.* Bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi. İM, 614; Vahiy, Tanrı’nın peygambere gönderdiği emir. KE, 301

- v. id-** Tanrı emir göndermek. KE, 301
- va'îd** Birini iyiliğe sevk etme veya kötülükten uzaklaştırmak için korkutma. İM, 614
- Vâil** Ø GT, 387 *bk. Sahbân-i Vâyil*
- vâ'iz** Vaaz veren, vâiz. GT, 387; Dini nasihatlarda bulunan. İM, 614
- vaḳār** Ar. Ağır başlılık, vekâr. GT, 387
- vaḳf** Ar. Vakıf (malı), bağış. GT, 387; Bir malı veya mülkü satılmaması kaydıyla bir hayır kurumuna bağışlama. İM, 614; Mal veya mülkü hayır işine bağışlama. KE, 301
- v. ḳıl-** Malını bağışlamak. KE, 301
- vaḳfa** Ar. Hacıların Arafatta durmaları. İM, 614
- vaḳfiyye** Ar. Vakıfa ait, vakıfla ilgili. KF, 194
- vâḳı'** Ar. Vâki. BV, 333; Vuku bulan, vâki. GT, 387; Meydana gelmiş. KFT, 1081
- vâḳı'a** Ar. Hâdise, vâkıa. GT, 387; Olgu, olanlar. KFT, 1081
- vâḳıf I** Ar. Vakıf. BV, 333; KFT, 1081; Haberi olan, bilen, vâkıf. GT, 387; Bilme, farkında olma. KE, 301
- v. bol-** Bilmek, öğrenmek. KE, 301
- vaḳıf II** Bir hizmetin gelecekte de yapılması için belli şartlarla ve resmî bir yolla ayrılarak bir kimse tarafından bırakılan mal mülk veya para. KF, 194
- vaḳıt** Ar. Vakt. BV, 333; Vakit. KFT, 1081; Ø KF, 194 *bk. vaḳt*
- v. ki** Ne vakit ki. KF, 194
- v. kirince** Zamanı gelince. KF, 194
- vâḳı'** (~ **vâḳı'** ~ **vaḳı'**) Ar. Vuku bulan, vâki. GT, 387; MG, 277; Vuku bulan, olan. İM, 614; **vâḳı'** Rastlayan. HOA, 269; **vaḳı'** Vuku bulan, ortaya çıkan. KF, 194
- v. ol-** Vuku bulmak. KF, 194
- vaḳsız** Far. Pelin otu, Horasan pelini. CCI, 529
- vaḳt** Ar. Zaman, vakit. GT, 387; HOA, 269; İM, 614; KF, 194; MG, 277; MS, 147; Vakit, zaman, çağ. KE, 301 *bk. vaḳıt*
- v. koy-** Zaman belirlemek. İM, 614
- v. bol-** Zamanı gelmek. KE, 301
- v. ko-** Zaman belirlemek. KE, 301
- v.ı yet-** Zamanı gelmek. KE, 301
- v. kel-** Zamanı gelmek. KF, 194
- vaḳtî** Ar. Vaktâ (ki), ...dığı zaman. GT, 387; Bir vakit, bir zaman. KF, 194; **vaḳtî ki** Bir vakit ki. KF, 194
- vaḳtlan-** Ar.T. Zamanı belirlemek. İM, 614
- vaḳtlandur-** Ar.T. Zamanı belirletmek. İM, 614
- vala'z-ḳalın** Yolunu şaşırınlardan değil. KF, 195
- vâlî** Ar. Vâli. GT, 387; İM, 614; Bir vilayeti idare eden en büyük memur. KF, 195
- vâlîlik** (~ **vâlîlik**) Ar.T. Vali olma. İM, 614; **vâlîlik** Vilayet. KFT, 1081
- vallâh** Ar. Allah için, Allah hakkı için anlamında bir söz. İM, 614

- vallāhi** (~ **vallahi**) Ar. “Allah için” anlamında yemin sözü. HOA, 269; Allah için, Allah hakkı için. KF, 195; **vallahi** Yemin sözü. KFT, 1081
- vallāhu ekber** Ar. Allah en büyüktür, anlamında bir söz. İM, 614
- vallahü a’lem** (~ **vallahü a’lemü**) Ar. Allah bilir. BV, 333; **vallahü a’lemü** Ar. “Allah bilir” anlamında bir söz. KFT, 1081
- vallahü** Ar. Allah hakkı için. HOA, 269
- van** On sayısı. DM, 118
- var-** Gitmek. BM, 519; Ulaşmak. KFT, 1081; Varmak. HOA, 269; Kİ, 116; Gitmek, varmak. KF, 195; Varmak, ulaşmak; gitmek. MS, 147 *bk.* **bar-**; **kit-**; **yiri-**
- var** Var. BM, 519; KF, 195; KFT, 1081; Var, mevcut. MS, 147 *bk.* **bar**
- varak** Ar. Yaprak (kağıt). GT, 387
- varağa** Ar. (Tek yaprak) yazılı kağıt, pusla. GT, 387; Yazılı kağıt. İM, 614; Yaprak, sahife. KF, 195; Kağıt. KFT, 1081; Varak. KK, 128
- varıcı** Varan. KFT, 1081
- vārid I** Ar. Biri hakkında çıkan, söylenen. MS, 147
- v. ol-** Söylenmek. MS, 147
- vārid II** Ar. Gelen, erişen. İM, 614
- vāris** (~ **vāriş**) Ar. Mirasçı, vāris. GT, 387; **vāriş** Mirasçı, kendine miras düşen. KE, 301; Mirasçı, kendisine miras düşen. KF, 195; Mirasçı. KFT, 1081
- v. ol-** Varis olmak. KF, 195
- varğa** Ar. Yaprak. BV, 334
- vaşf** Ar. Vasıf, nitelik. GT, 387; Nitelik, sıfat. İM, 614; Vasıf, târif etme. MG, 278
- v. it-** Vasfetme, överek anlatma. GT, 387
- vāşif I** Ar. Vasfeden, ögen. GT, 387
- vaşif II** Ar. Vasıf. BV, 334
- vāşıl** Ar. Yetişmek. MG, 278
- Vāsıf** Ar. Kûfe ile Basra arasında eski bir şehir. GT, 387
- vāsıta** Ar. Aracı, vāsıta. GT, 387; Vasıta, iki şeyi birbirine bağlayan şey. İM, 614
- vāsıtan** Ar. Atların ikinci yılda çıkan dişleri. HOA, 269
- vāsitāniyyāt** Ar. Atların ikinci yılda çıkan dişleri. HOA, 269
- vaşıyya** Ar. Bir ölünün vasiyetletini yerine getirmeye memur edilen kimse. İM, 614
- vaşıyyet** Ar. Vasiyet. KFT, 1082
- vaşî** Ar. Vasi, ölenin veya yetimin malını yöneten kişi. KE, 301; Vesayet eden kişi. KFT, 1082
- v. kıl-** Malını yönetmeye tayin etmek. KE, 301
- vaşîlik** Ar.T. Vesayet. KFT, 1082
- vaşıyyet I** Öğüt, nasihat. MG, 278
- vaşıyyet II** Ar. Vasiyet. GT, 387; HOA, 269; Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey. İM, 614; Vasiyet, ölümden sonra yapılması istenen şey. KE, 301; Vasiyet, bir kimsenin ölümünden sonra geride kalan yakınlarından istediği şey. KF, 195
- v. kel-** Vasiyet edilmek. KE, 301

v. kıl- Vasiyet etmek. KE, 301
v. eyle- Vasiyet etmek. KF, 195
vaşiyetsüz Ar.T. Vasiyetsiz. KF, 195
vaşl Ar. Ulaşma, birleşme, kavuşma, vuslat. GT, 387; Ulaştırma, bitleştirme. İM, 614
vaşla Ar. Ekleme, birleştirme. MG, 278
vaşāh Ar. Kuşak, kemer kuşatma, kılıç kuşatma. KE, 302
v. kıl- Kemer kuşanmak. KE, 302
vaṭan (~ **vatan**) Ar. Yurt, vatan. GT, 388; Vatan, yurt. KE, 302; **vatan** Yurt, memleket. KF, 195
v. tut- Yurt edinmek. KE, 302
vaṭvaṭ Ar. Yarasa. GT, 388
vāv Ar. Arap alfabesinin 26. harfi. İM, 614
vave Matlap, matlûp, dilek. İH, 50
vāveylā Ar. Gürültü. İH, 50; Çıglık, feryat. KE, 302
vay (~ **vāy**) Şaşırma, ağrı, acı vb. duyguları anlatan söz, vay. CCI, 529; Vay. CCII, 700; Acaba gibi taaccüp edatı. İH, 50; **vāy** Bir ünlem. İM, 614; Vay, ah. MG, 278
Vāyil Ø GT, 387 bk. **Saḥbān-i Vāyil**
vayna- Oynamak. DM, 118; TZ, 275
vaynaş Oynaş. TZ, 275
vaż' I Ar. Koyma. İM, 614
va'z II Ar. Va'az, dinî öğüt. GT, 388; Vaaz, dinsel öğüt. KE, 302; Dinî nasihat. KF, 195
v. ay- Söz söylemek, dinsel öğüt vermek. KE, 302

v. eyle- Vaz vermek. KF, 195
vażīf Ar. Atın bir uzvu. BV, 334
vażīfe Ar. Muayyen bir iş ve ücreti. GT, 388; Görev. İM, 614; Görev, ödev. KE, 302
v. koy- Görevlendirmek. KE, 302
vażīfet Ar. Vazife. BV, 334
ve Far. Ve. BV, 334; HOA, 269; İM, 614; KE, 302; Ve (bağlama edatı) yerine göre bilhassa manzum parçalarda u, ü, vu, vü şeklinde telâffuz edilir. GT, 388; Ve (bağlacı). KF, 195; Ve (bağlama edatı). MG, 278
ve's-selām Ar. İşte bu kadar. MG, 279
vebāl Ar. Günah. GT, 388
vebālūğ Ar.T. Vebalı, salgın hastalıklı. KE, 302
v. bol- Veba hastalığına yakalanmak. KE, 302
vec' Ar. Bitki adı. BV, 334
vech I Ar. Tarz, üslup, şekil. İM, 615; Satır, yüz. KF, 195
vech II Ar. Vesîle, vâsıta, sebep. GT, 388; Vesîle, vâsıta. MG, 278
vecih Ar. Vecih, yön. KFT, 1082
vedā' Ar. Ayrılma, Allahaismarladık deme. İM, 615; Veda, ayrılırken esenlik dileme. KE, 302; Ayrılık, veda. MS, 153
v. kıl- Ayrılmak, esenlik dilemek. KE, 302
vede'at Ar. Ø KFT, 1082 bk. **vedī'at**
vedī Ar. Küçük abdest bozulduktan sonra gelen su. KE, 302; Küçük abdest bozulduktan sonra çıkan su. KF, 195
vedī'a Ar. Emanet. İM, 615

vedī‘at Ar. Emanet. İM, 615; KE, 302; KFT, 1082

v. ko- Emanet vermek. KE, 302

vefā Ar. Sözünde durma, bağlılık, vefâ. GT, 388; Sözünde durma, sözünü yerine getirme. İM, 615; Vefa; sevgi, dostluk bağlılığı. KE, 302; Vefa, sadakat. KFT, 1082

v. kıl- Dostça bağlılığını göstermek. KE, 302

vefādār Ar. Far. Sözüne sâdık, vefākâr. GT, 388

vefāsızlık Ar. T. Vefasızlık. GT, 388

vefāt Ar. Ölüm, vefat. GT, 388; Ölüm. İM, 615; Ölme, ölüm. KF, 195

v. eyle- Ölmek, vefat etmek. KF, 195

vehim Ar. Vehim. KFT, 1082

vehm Ar. Yanlış, zehap, kuruntu. GT, 389; Şüphe. HOA, 270; Kuruntu, yersiz kuruntu. İM, 615

veķāhat Ar. Küstahlık, utanmazlık, edepsizlik. GT, 389

vekāle Ar. Vekalet, vekillik. KFT, 1082

vekīl Ar. Vekil. GT, 389; KFT, 1082; Birinin işini görmesi için yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse. İM, 615; Vekil, başkasının yerine iş yapmaya yetkili. KE, 302; Vekil, elçi. KF, 195

v. kıl- Yetkili olarak görevlendirmek. KE, 302

vekīllik Ar. T. Vekillik, başkasının yerine iş yapmaya yetkili olma. KE, 302; Vekalet. KFT, 1082

velā Ar. Efendisinin azat ettiği köle ve cariyesi ile olan

münasebeti ve onlar üzerindeki hakkı. İM, 615; Bir efendinin azat etmiş olduğu köle veya cariyesi ile olan ilişkisi. KFT, 1082
v.-i ‘atīķa Mevla ile kölesi arasında azat neticesi olarak meydana gelen bir vela. İM, 615

velākin Ar. Velakin, fakat. HOA, 271; Velakin. KFT, 1082; Ama, velākin. MG, 279; Lakin, ama, fakat. MS, 147

velāyet I Ar. Kuvvet. GT, 389

velāyet II Ar. Memleket, diyâr. GT, 389

velā-yı muvālāt Nesebi bilinmeyen bir kişinin başka bir kişiyle akdettiği velâ. KFT, 1082

veled-i zinā Nikahsız birleşmeden meydana gelen çocuk. İM, 615; Zina sonucu doğan çocuk. KFT, 1083

velī I Ar. Bir çocuğun her türlü hareketinden sorumlu olan. İM, 615; Sahip. KF, 195

velī II Ar. Ermiş, velî. GT, 389; Ermiş, eren. İM, 615

velī III Far. Fakat, ama, velākin. GT, 389

velī IV Ar. Vali. KFT, 1082

velīd Ar. Köle. İM, 615

velīkin Far. Velakin. BV, 335; Velakin, fakat. HOA, 271

velīsüz Velisi olmayan kişi. KFT, 1083

ver- Vermek. BV, 335; KFT, 1083

vera‘ Ar. Haramdan kaçınma. KF, 195; Harama düşmek kaygısı ile şüpheli şeylerden kaçınma. KFT, 1083

verd Ar. Gül. GT, 389; Gül ile ilgili. HOA, 271

Verdiķan Kan verdi (özel ad). DM, 118
verem Ar. Verem. BV, 335
vereşe Ar. Mirasçıl. İM, 615; Mirasçılar. KF, 195; Varisler. KFT, 1083
verid Ar. Yaprak. BV, 335
vers Ar. Yemen zaferanı. İM, 615
vesaḥ Ar. Kir, pislik. KF, 195
veŝile Ar. Vasıta, bahane. İM, 615; Vesile, bahane, fırsat. KE, 302
vesķ Ar. Bir ağırlık ölçüsü 62.400 dirhem. İM, 615
vesme Ar. Uzun yapraklı ve rengi mavi olan bir ot, çivit de denilir. İM, 615
veŝtānī Ar. Orta, ne az ne çok. MG, 279
vesvās Ar. İğvacı, ayartıcı (kötülüğü) teşvik eden. GT, 389
vesvese Ar. Kuruntu, şüphe. İM, 615; Kuşku, kuruntu. KE, 302; Kuruntu. KF, 195
v. at- Kuşku sokmak, kuruntulandırmak. KE, 302
vesveseliĝ Ar.T. Kuşkulu, kuruntulu. KE, 302
v. bol- Kuşkulanmak. KE, 302
vetereyn Ar. İki yaprak. BV, 335
veyl Ar. Yazık, yazıklar olsun. İM, 615
vezāret Ar. Vezirlik. GT, 389
vezĝa Ar. Bir cins büyük keler. İM, 615
vezīr Ar. Vezir. GT, 389; İM, 615
v. bol- Vezir olmak. KE, 302
vezīrāvendī Far. Bir sirke türü. HOA, 271
vezīrlık Ar.T. Vezirlik. KE, 302
v. kıl- Vezirlik yapmak. KE, 302
vezn Ar. Ağırlık. GT, 389

vezy Ar. Bevliden sonra gelen beyaz su. İM, 615
vıyal- Utanmak, çekinmek. DM, 118
vidā Ar. Ayrılış, vedā. GT, 389
vilāyet I Ar. Dostluk, muhabbet. İM, 616
vilāyet II Ar. Kuvvet. GT, 389
vilāyet III Ar. Memleket, diyâr. GT, 389; Vilayet, il. KFT, 1083
vir- Vermek. HOA, 271; KE, 302; KF, 195; KFT, 1083; MS, 147 bk. **ber-**; **bir-**; **ver-**
vird Ar. Belli zamanda okunması adet olan Kur'an ayetleri. İM, 616
viresiye Sabır. BM, 519
viribi- Ba's ve irsal karşılığı; göndermek, vermek, îta etmek. İH, 50
virici Veren. KF, 196; Verici, veren. MS, 147
viril- Verilmek. KF, 196; KFT, 1083; MS, 147 bk. **verül-**
virmeķlik Verme. KFT, 1083
virül- Ø KF, 197 bk. **veril-**
visāl Ar. Kavuşma, birleşme, visāl. GT, 389
vişāl oruçı 48 saat yiyilip içilmeden tutulan oruç. İM, 616
vitir Ar. Yatsı namazından sonra kılınan vacip olan üç rekâtlik namaz. MS, 147
vitr Ar. Vitr namazı. KF, 197; İM, 616
v. namāzı Yatsı namazından sonra kılınan 3 rekâtlik namaz. İM, 616
v.-i vācib Vitir namazı. İM, 616
voltur- Oturmak. DM, 118
vur- I Atmak. DM, 118
vur- II Vurmak, darbetmek. İH, 50; Vurmak. BM, 519; KF, 197; MS, 147
vurayaz- Az daha vurmak. İH, 50

vurul- Vurulmak. KF, 197
vustā Ar. Ortada bulunan parmak. HOA, 271; Orta. İM, 616
vuşul Ar. Ulaşma, erişme. İM, 616
vücūd Ar. Varlık, mevcûdiyet, vücut. GT, 389; Vücud. KF, 197
v. ketür- Vücuda getirmek, oluşturmak. KF, 197
vücūh Ar. Vecihler. İM, 616
vüs‘at Ar. Fırsat, bolluk. KF, 197
vüzerā Ar. Vezirler. GT, 389
ya I “Ama” anlamına. TZ, 275
yā II Ar. Arap alfabesinin 28. harfi. İM, 616
yā III Ar. Ünlem edatı. BV, 336; Ey! (ünlem) GT, 389; MS, 147; Hey; Ey. HOA, 271; Ey! İM, 616; KFT, 1084; MG, 279; Ey (ünlem edatı). KF, 197
ya IV Far. Karşılaştırma edatı. BV, 336; Mukayese edatı. KFT, 1084
yā V (~ ya) Far. Ya, veya, ya da (edat). GT, 389; Yahut. HOA, 271; Veya, ya da. İM, 616; MG, 279; Ya, veya, yahut. KE, 302; Veya. KF, 197; Ya ...ya da, veya (bağlaç). MS, 148; **ya** Ya, veya. CCI, 529; Veya, yahut. CCII, 700
ya VI Yay. CCII, 700; GT, 389; HOA, 271; MG, 280; TA, 152; Yay, ok. KE, 302; Yay, kavis. Kİ, 116 *bk.*
yaa
y. kur- Ok atmak için yayı germek, yay kurmak. CCII, 700
ya- Yayın kırığını germek, takmak. BM, 519
yaa Yay. CCI, 529 *bk.* **ya VI**

yaah Çene kemiği. CCI, 530 *bk.*
yaah
yaak Çene kemiği. CCI, 530 *bk.*
yaak
yaani Ar. Yani. CCI, 530
yaba (Harman) yavası. Kİ, 116
yabağı Kırkılmış yün. TA, 152
yabalak (~ yabalak) Baykuş. CCI, 530; **yabalak** DM, 118; TA, 152
yabān eşegi Yaban eşeği. DM, 118
yabān şıgır Yaban sığırı. DM, 118
yabān şıgırı Ø DM, 119 *krş.*
yabān eşegi
yaban (~ yābān) Far. Yaban, çöl. BM, 519; Kır, ova, sahra, çöl. İH, 50; Kırık arazi. KFT, 1084; Yaban. TZ, 275; **yābān** Yaban, yabancı, kır, çöl, ıssız yer. KE, 302; İssız yer. TA, 152
yabān yeşek Ø DM, 119 *krş.*
yabān eşegi
yabanlık İssız yer, kır. KF, 198
yābis Ar. Kuru. BV, 336; KF, 198; MG, 280
y. ol- Kurumak. KF, 198
yablağ I Beyaz baykuş. BM, 519
yablağ II Çıplak. Kİ, 116
yabog Örtü. CCI, 530
yabovlı Tüylü, uzun tüylü. CCII, 700
yabuğ Baş örtüsü. DM, 119; Örtü. İM, 616
yabuldırağ Yaprak. TA, 152
yabuldurak Yaprak. CCI, 530
yabulduruk Ağaç yaprakları. BM, 519
yabun- Örtünmek, giyinmek. GT, 392
yacın- Utanmak, çekinmek. İH, 50
yaçan- Utanmak, çekinmek, korkmak. CCI, 530

yaçanlı Hökerekli. TZ, 275
yaçanmak Utanma, çekinme, korkma. CCI, 530
yaçı Yayı. TA, 152
yad I (~ **yad** ~ **yad**) Yabancı. BM, 519; **yad** DM, 119; **yad** KFT, 1084
yād II (~ **yād**) *Far.* Yad. BV, 336; **yād** Anma, hatırlatma, hatır. GT, 390; Beyan, açıklama. HOA, 271; Anma. İM, 616; Anma, hatır, bellek, zihin. KE, 302
y. kıl- Hatırlamak, anmak. KE, 302
y. tut- Bellekte tutmak, ezberlemek. KE, 302
yada- *Moğ.* Yorgun düşmek, yorulmak, zayıflamak. CCII, 700; Sıkılmak, daralmak. TZ, 275
yaḍağ (~ **yaḍağ**) Yaya. İM, 616; **yaḍağ** Yayan, yaya olarak. KE, 303 *bk. yayağ*
yādgār *Far.* Yadigâr, hâtıra. GT, 390
yādigār *Far.* Süreyya. KK, 128
yağ (~ **yağ**) Yağ. BM, 519; BV, 336; DM, 119; GT, 390; HOA, 271; İM, 616; KF, 198; KFT, 1084; KK, 128; MG, 280; MS, 148; TA, 152; Yağ, içyağı. KE, 303; Bugünkü manasında. Kİ, 117; **yağ** Yağ. CCI, 530; TZ, 275
iç y.ı Hayvanların iç organlarını saran yağ. KE, 303
yag- (~ **yağ-**) (Kar, yağmur vb.) yağmak. CCI, 530; (Yağmur) yağmak. TZ, 275; **yağ-** Yağmak. GT, 390; KFT, 1084; TA, 152; Yağmur yağmak. İM, 616; Yağmak, akmak. KE, 303; (Yağmur) yağmak. Kİ, 117

yağa I Irmak kenarı. İM, 616
yağa II Yaka, taraf. BM, 519
yağcı Yağcı. BV, 337
yağdur- Yağdırmak. KE, 303
yağı I Asî, düşman. İH, 50; Düşman. KFT, 1084; Kİ, 117; TA, 152
yağı II Kürk. CCII, 700
yağı III Savaş, cenk. CCI, 530
yağı- Tehdit etmek. TZ, 275
yağıl- I Yağdırılmak. KE, 303
yağıl- II Yanılmak. TZ, 275
yağır I Hayvanların sırtında çıkan yara. BV, 337; Yara. HOA, 271; Hayvanın sırtındaki yara, sırtı yaralı hayvan. KE, 303; Hayvanın arkasında açılan yara. Kİ, 117
y. bol- Sırtı yaralı olmak. KE, 303
yağır II Küçük demir kalkan. Kİ, 117
yağırılık Eyerin altına konulan keçe. BM, 519; Egerin altına konulan keçe. BV, 337; Sırtı yara olmaması için hayvanın sırtına konan keçe. KE, 303; Hayvanın arkasına konulan bir nevi çul. Kİ, 117; Atın sırtına konulan bir çeşit keçe. MG, 280 *bk. yöne*
yağıştır- Birleştirmek, eklemek. KK, 128
yağız at Siyaha çalar kıvılcık renkte at. İH, 50
yağız I Dört ayağı sekili at. DM, 119; TA, 152; Atlarda meşhur bir renk. Kİ, 117
yağız II Esmer, (kara) yağız. GT, 390; Koyu esmer. İH, 50
yağla- (~ **yağla-**) Yağlamak. BV, 337; KK, 128; Yağlamak, yağ sürmek. BM, 519; İM, 616; Yağlamak, yağa bulamak. KE, 303; Bugünkü manasında. Kİ,

117; Yağ sürmek. MG, 280; Yağ sürmek, yağlamak. HOA, 271; **yağla-** Yağlamak. TZ, 275
yağlabay Doğan cinsinden çakır denen bir kuş. TZ, 275
yağlav Yağ tavaşı. CCI, 530
yağlıg Yağlı, yağ bulaşmış. KE, 303
yağlık I Düşman için hazırlanmış ok. Kİ, 117
yağlık II (~ **yağlık**) Mendil. TA, 152; **yağlık** Yağlık, mendil. TZ, 275
yağlış- Yanlış yapmak. KFT, 1084
yagma- Talan etmek, yağma etmek. TZ, 276
yağma I (~ **yagma**) Bugünkü manasında. Kİ, 117; **yagma** Yağma, talan. TZ, 276;
yağma II *Far.* Yemek masası, sofrası. BM, 520; Sofra. Kİ, 117
yağmak Yağmak. KE, 303
yağmala- (~ **yagmala-**) *Far.T.* Yağma etmek. Kİ, 117; Yağmalamak. TA, 153; **yagmala-** TZ, 276
yağmur Yağmur. BM, 520; DM, 119; GT, 390; İM, 616; KE, 303; KF, 198; KFT, 1084; KK, 128; MS, 148; TA, 153; Bugünkü manasında. Kİ, 117 *krş.*
yamgur
y. aq- Yağmur şarıl şarıl yağmak. KE, 303
yağmursuz Yağmursuz, yağmur yağmama. KE, 303
y. bol- Yağmur yağmamak. KE, 303
yağr Yara. HOA, 271
yağrı- Yaralanmak. HOA, 271
yağrık Üstünde et kesilen çok kalın ve düz tahta. İH, 50

yağrın (~ **yagrın**) Sırt, sırtın yukarı kürek kısmı. BV, 337; Sırt, kürek kemiği. GT, 390; MG, 280; Omuz başı, kett. İH, 50; Kürek kemiği. Kİ, 117; TA, 153; **yagrın** Yağrın. TZ, 276
yağruk dil Fasih, düzgün, açık, pürüzsüz bir konuşma, söyleşme. İH, 50
yağsuz Yağsız. HOA, 271
yağ- Yaklaşmak. KE, 303
yağuk Yakın. KE, 303 *bk. yaவுk*
y. kıln- Yaklaştırılmak. KE, 303
yağur Susam, susen. KE, 303
yağur- Yoğurmak. BV, 337
yağurt Yoğurt. BM, 520; DM, 119; Kİ, 117; TA, 153
yağ- Sürmek, sıvamak, yapıştırmak. CCII, 700
yah Yay. BM, 520
yağnı (~ **yağnı** ~ **yahnı**) Haşlanmış et. BM, 520; Pişmiş et. KK, 128; **yağnı** Pişmiş yemek, et yemeği, yahni. GT, 390; **yahnı** Yahni. TZ, 276
yağşı İyi. BM, 520; KK, 129; Güzel. BV, 338; HOA, 271; KFT, 1084; İyi, güzel. DM, 119; GT, 390; KF, 198; MG, 280; MS, 148; Güzel, hoş. İM, 616; Güzel, iyi, iyice, çok, tekrar tekrar, aşırı, katıla katıla (gülmek). KE, 303
y. kişi Mutlu, uğurlu kişi. İM, 616
y. bak- Gözünü dikerek bakmak, dikkatlice bakmak. KE, 303
y. bol- İyi, güzel olmak. KE, 303
y. sor- İncelemek, araştırmak. KE, 303
y. eyle- İyi yapmak. KF, 198

- y. ol-** İyi olmak. KF, 198
y. al- İyi almak. KF, 198
yaḥşıla- Güzelleştirme. KFT, 1084
yaḥşılık (~ **yaḥşılık**) İyilik, güzellik. BV, 338; KE, 303; KK, 129; MS, 148; Güzellik, hoşluk. İM, 616;
yaḥşılık İyilik. KF, 198
y. kıl- Güzellik, iyilik. KE, 303
yaḥşıraḥ Daha iyi, daha güzel. CCI, 700
yaḥşıraḥ Güzelce. BV, 338; Daha iyi, daha güzel. İM, 616; KK, 129; Daha güzel. KFT, 1084; Daha iyi, daha güzel, evla. MS, 153
yaḥşi Yahşi, iyi. İH, 50
yaḥşu İyi, yahşi. BM, 520 *bk. gey; eyyü*
yāḥūd (~ **yāḥūd**(d) ~ **yāḥud** ~ **yāḥūd**) *Far.* Yahut. BV, 339; Veya. İM, 616;
yāḥūd(d) Yoksa, yahut. GT, 390; **yāḥud** Veya. HOA, 271; **yāḥūd** KFT, 1084; Yahut, yoksa. MG, 281 *bk. yāḥuz*
yahūdī Ar. Yahudi. İM, 616; KFT, 1084
yāḥuz (~ **yāḥūz**) Veya. HOA, 271; **yāḥūz** Yahut, yoksa. MG, 281 *bk. yāḥud*
yaḥyā Yahya peygamber. GT, 390
yaḥyī Yahya peygamber. GT, 390
yak iv Kilise. İM, 617
yak- I Kına veya yakı koymak, sürmek, işlemek. KE, 303; Sıvamak, yapıştırmak, yakmak. TZ, 276
nigār y.- Kına yakmak, kınayla nakışlamak. KE, 303
yak- II Yaklaşmak, yaklaştırmak. KE, 303
yak- III Yakmak. BV, 339; GT, 390; KE, 303; KFT, 1084; Kİ, 120; Yakmak, kızartmak. HOA, 271
yak yaḥuḥ Eş dost, akraba. İM, 617
yaka I Dağın kenarı, bayır olan mahalli. İH, 50
yaḥa II Kıyı, su (deniz vb.) kenarı. GT, 390; Deniz kıyısı. İM, 617; Kıyı, karşı. KE, 303
yaḥa III Yaka, giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü. BM, 520; Yaka. DM, 119; GT, 390; KF, 198; TA, 153; Elbise yakası. İM, 616; Yaka, giysi yakası. KE, 303; Bugünkü manasında. Kİ, 119
y. kıl- Yaka yapmak, yaka dikmek. KE, 303
y. tut- Dövüşmek için giysisinden kavrayıp çekmek. KE, 303
yaka IV Yaka, zırh yakası. CCI, 530; Yaka. TZ, 276
yaḥıl- I Yakılmak. KE, 303; Bugünkü manasında. Kİ, 119
yaḥıl- II Yayılmak. KE, 303
yakın I Az, kısa, yavaş. KE, 304
y. bar- Yavaş gitmek, geç kalmak. KE, 304
yakın II Hısım, akraba. GT, 391; Akraba. İM, 617
yakın III (~ **yakın**) Yakın. BM, 520; BV, 339; DM, 119; GT, 390; KF, 199; MG, 281; TA, 153; Yakın, muvafık. HOA, 271; Yakın, uzak olmayan. İM, 617; Yakın, yakınlık. KE, 303-304; Bugünkü manasında. Kİ, 119; Yakın, uzak olmayan. MS,

- 148; **yakın** Yakın. TZ, 276
bk. yavuk
y. bol- Yaklaşmak. KE, 303-304
y. kel- Yaklaşmak. KE, 303-304
y. kıl- Yaklaştırmak. KE, 303-304
y. tut- Yaklaşmak; ululamak, hürmet etmek. KE, 303-304
y. eyle- Yakın etmek. KF, 199
y. ol- Yakın olmak. KF, 199; Yakın olmak, yaklaşmak. MS, 148
yakın- Kına yakınmak. İM, 617
yakınla- Yaklaşmak. TZ, 276
yakınlaş- Yakınlaşmak, yaklaşmak. KE, 304
yakınlık Yakın olma. İM, 617; Yakınlık. KE, 304
y. kıl- Cima yapmak. İM, 617
y. kıl- Yakınlaşmak, yaklaşmak. KE, 304
yakınrak Daha yakın. İM, 617
yakış- Yakışmak, uygun düşmek. KE, 304
yakın Ar. Doğru, sahih, kat'î. GT, 391; Sağlam bilgi, kesin olarak bilme. İM, 617; Kesin, sağlam, iyi. KE, 304; Sağlam, kesin bilgi. KF, 199; Doğru, kat'î. MG, 281; Sağlam bilgi, kesin olarak bilme. MS, 148
y. bil- Kesin olarak bilmek. MS, 148
yaklaş- Yaklaşmak. KK, 129
yakmaç Kötürüm. Kİ, 119
yaknı Yahnı. Kİ, 120
yakşı (~ yakşı) İyi. CCI, 530; İyi, güzel. CCII, 700; Yahşi, güzel. TZ, 276; **yakşı** İyi. Kİ, 120; Güzel. TA, 153
yakşı kılı İyi, güzel. CCI, 530
yakşıla- İyi muamele etmek. Kİ, 120
yakşılar İyiiler. CCI, 530
yakşır- Düzeltmek, çekidüzen vermek. CCII, 700
yakşırah Daha iyi, daha güzel. CCII, 701
yaktu Aydınlık, ziya, nur. Kİ, 120
yakuş Yokuş. DM, 119
yakut (~ yākūt ~ yakut) Ar. Yakut. CCI, 530; **yākūt** Yakut, değerli süs taşı. İM, 617; **yakut** Yakut, değerli taş. KF, 199; Yakut. KFT, 1084
yal- I Alevlenmek. KE, 304
yal- II Yılmak. Kİ, 118
yal I At yalı. Kİ, 117; Yal. TA, 153
yal II Ücret. İM, 617; Kira, ücret. KE, 304
y.ğa al- Kiralamak. İM, 617
y.ğa bir- Kiraya vermek. İM, 617
y.ğa tut- Kiralamak. İM, 617; Ücretli çalıştırmak, ırgat tutmak. KE, 304
yal III Yele. BM, 520; (Atın) yelesi. MG, 281
yala İftira. CCII, 701
y. yap- İftira atmak. CCII, 701
yala- Yalamak. BV, 339; CCII, 701; İM, 617; KE, 304; KK, 129; TA, 153; TZ, 276; Bugünkü manasında. Kİ, 117
yalaganş bol- Soyunmak. TZ, 276
yalağmış Enenmiş at. BM, 520
bk. akta
yalak I Köpeklere mahsus yalak. Kİ, 118; Yalak. TA, 153
yalak II Toprak çanak. İH, 50
yalam Kadir ve itibar. Kİ, 117
yalan ayak Yalın ayak. TZ, 276

yalan Yalan. MS, 148; TA, 153
y. söyle- Yalan söylemek.
BM, 520

yalan I Kinsiz kılıç. MG, 281

yalan II Yalın, sade. CCII, 701;
Yalın, çıplak. GT, 391;
Çıplak. İM, 617; MG, 281

yalanaç Çıplak. CCI, 530; Çıplak,
üstsüz, elbisesiz. CCII,
701; Çıplak, yalın. İM, 617

yalanaçla- Ortaya çıkarmak.
CCII, 701

yalancı Yalancı. TZ, 276

yalanş Yalın, çıplak. TZ, 276

yalanşla- Soyunmak. TZ, 276

yalanuz Yalınız. Kİ, 117; Yalınız,
yanında başkaları
bulunmayan; yalnızca,
sadece. MS, 148

yalat- Yalatmak. BV, 339

yalavaç Peygamber. BM, 520;
DM, 119; Yalavaç, elçi,
peygamber. KE, 304; Elçi.
Kİ, 118; Peygamber, resul.
TA, 153

yalavaçlık Elçilik, peygamberlik.
KE, 304

yalbar- Yalvarmak. CCI, 530;
İM, 617; TZ, 277;
Yalvarmak; dua etmek.
CCII, 701; KE, 304

yalbarmağ Yalvarma, yakarış.
CCII, 701

yalbarmak Yalvarma, yakarış;
(kutsanmayı) isteme, rica
etme. CCI, 531

yalçı Gündelikçi, ırgat, işçi. CCI,
531; CCII, 701; Ücretle iş
gören. İM, 617

yalda- Aldamak. TZ, 277

yaldım Cam. BM, 520 *bk. sırça*

yaldır- Parlamak. KE, 304

yaldıra- Parlamak, parıldamak.
KE, 304 *bk. yaldırı-;*
yıldıra-

yaldırgan Otlı, ak, yumuşak taş;
şırlak, ateşi çıkar, beyaz,
yumuşak taş ki Arapçası

mervedir, halbuki
lugatlerde *merve* çakmak
taşdır ki vasfı budur,
ancak yumuşak değil
serttir. İH, 50

yaldırı- Parlamak, parıldamak.
KE, 304 *bk. yaldıra-;*
yıldıra-

yaldırım Yıldırım. DM, 119

yaldur- Yakmak, alevlendirmek.
KE, 304

yalduz Yıldız. BM, 520

yalduzad? Pagan, çok tanrıci,
payen. BM, 520

yalğa- Yalamak. KE, 304

yalgan (~ yalğan) Yalan. CCII,
701; **yalğan** DM, 119; GT,
391; İM, 617; KE, 304;
KF, 199; KFT, 1085; Kİ,
118

y. kıl- Yalanlamak. İM,
617

y. çat- İftira atmak. İM,
617

y. sözle- Yalan söylemek.
İM, 617

y.ğa tut- Yalanlamak. İM,
617

y. çat- Yalan düzmek,
uydurmak. KE, 304

y. koş- Yalan düzmek,
uydurmak. KE, 304

y.ka tut- Yalan söyletmek,
yalana zorlamak, yalancı
saymak. KE, 304

y. söyle- Yalan söylemek.
KF, 199

y. ant iç- Yalan yere and
etmek. TZ, 277

yalgancı Yalancı. TZ, 277

yalğançı Yalancı. DM, 120; İM,
617

yalğanla- Yalanlamak. KFT,
1085

yalğanlap Sahte, yalan. CCI, 531

yalğaşla- Hayır dua etmek. Kİ,
118

yalgız Yalnız, sadece. CCII, 701
krş. yalguz

yalguz (~ **yalguz**) Yalnız;
yalnızlık. BM, 520; BV,
340; İM, 617; KE, 304;
KFT, 1085; Yalnız,
sadece. GT, 391; **yalguz**
Yalnız, tek, sadece. CCI,
531; Yalnız, tek başına.
CCII, 701 *krş. yalgız*;
yaqluz

yalguzın Yalnız olarak, tek
başına. İM, 617 *krş.*
yalguzun

yalguzluk Yalnızlık. GT, 391;
İM, 617

yalguzun Yalnız olarak, tek
başına. İM, 617 *krş.*
yalguzın

yalı Tayları bağlamak için
kullanılan ip, yele. BV,
340; Yele, at yelesi. CCII,
701

yalıgız Yalnız. TZ, 277

yalıkız Tek, yalnız. TA, 153

yalım kaya Yalçın kaya. İH, 50

yalım Kertenkele. DM, 120

yalın ayak Yalın ayak. TZ, 276

yalın I Alev. CCI, 531; CCII, 701

yalın II Yalın, çıplak. GT, 391;
Çıplak. KI, 118

y. ol- Çıplak olmak,
soyunmak. BM, 520

yalıñ Yalın. İM, 617; Çıplak,
soyunmuş. KE, 304

y. bol- Çıplak olmak,
soyulmak. KE, 304

y. kıl- Çıplak yapmak,
soyundurmak. KE, 304

y. ağak Ayağı çıplak;
ayakkabısız. KE, 304

y. ağak bol- Ayağı çıplak
olmak; ayakkabısız olmak.
KE, 304

yalın- Yalvarmak. CCII, 701

yalıñaç Çıplak. İM, 617

yalıñaçlan- Tecrit edilmek,
soyutlanmak. İM, 617

yalıncaç (~ **yalıncak**) Çıplak.
KFT, 1085; **yalıncak**
Yalın, çıplak. TZ, 277

yalıncaç Çıplak. BM, 520

yalıngız Yalnız. TZ, 277

yalıñla- Soyunmak,
soyundurmak. KE, 304

yalıñlan- Alevlenmek, parlamak.
KE, 304

yalıñlandur- Alevlendirmek. KE,
304

yalķ- Usanmak. KE, 304

yalķa- Teşvik etmek, kındırmak;
taş ayağa yıkıldı, sürtüldü,
derisini sıyırdı, yüzdü. İH,
50

yalķav Tembel. TZ, 277

yalķı Yılkı, at sürüsü. BM, 520

yalķık Balgam. İH, 50

yalman- Ağzında kalan yemek
artığını yalanmak, dili ile
bakiyyeyi yalayıp yutmak.
İH, 50

yalman I Tarla faresi. DM, 120;
Bir cins tarla sıçanı. İM,
617; Dağ, tarla sıçanı. KI,
118; Yaban faresi. TA,
153; Arap tavşanı denen
bir çeşit tarla sıçanı. TZ,
277

Yalman II Yalman (özel ad). TA,
153

yalmas Ar. Elmas. CCI, 531

yalguz Yalnız, tek başına. KF,
199

y. ol- Tek başına olmak.
KF, 199

yalguzluk Yalnızlık. KF, 199

yalşı- Onmak. TZ, 277

yaltaklan- Temelluk etmek. İH,
50

yaltay ? TZ, 277

yaluğuz Yalnız. KFT, 1085

yaluğuz Ø KFT, 1085 *bk. yalguz*;
yaluğuz

yalvar- Yalvarmak, yakarmak. BM, 520
yam bas- Yardım etmek, korumak. TZ, 277
yama- Yama yapmak, yamamak. CCI, 531; Yamamak, deliği onarmak. KE, 305; Yamamak. TZ, 277
yama Yama. DM, 120; TZ, 277; Bugünkü manasında, yamak. Kİ, 118
yamağ Yama, deliği kapatmak için kullanılan parça. KE, 305
yamala- Yama yapmak, yamalamak. BM, 520
yaman kılı Kötü, fena. CCI, 531
yaman köğül bile Adaletsiz, kötü niyetli. CCI, 531
yaman Kötü. BV, 340; KFT, 1085; KK, 129; TA, 153; Kötü, fena. CCI, 531; DM, 120; GT, 391; İM, 617; Kİ, 118; MG, 281; Kötü, fena, pis; suç, günah, kötülük. CCII, 701-702; Yakışır olmayan, kötü. HOA, 271; Kötü, iyi olmayan. KF, 199; MS, 148; Yaman. TZ, 277
yaman salkun Kötü hava. CCII, 702
yamança Kötü, kötüce. DM, 120
yamanırak Çok kötü. KFT, 1085
yamanla- Bozmak, kötü hâle getirmek. BM, 520; Kötülemek, birisi hakkında kötü şeyler söylemek. KF, 199; Kötülemek. KFT, 1085; Fena muamele kılmak. Kİ, 118
yamanlar Kötüler, fenalar. CCI, 531
yamanlı Günahkâr, kötülük yapan. CCII, 702
yamanlığ Ø MS, 148 *bk. yamanlık*
yamanlıh Kötülük, fenalık. CCII, 702

yamanlık (~ yamanlık) Kötülük, fenalık. CCI, 531;
yamanlık GT, 391; Kötülük. KE, 305; KF, 199; KFT, 1085; MS, 148; Kötü olma, kötülük. KK, 129
y. kıl- Kötülük etmek. KE, 305
y. eyle- Kötülük yapmak. KF, 199
yamanrak Daha kötü, fena, beter. CCI, 531
yamansız Günahsız, suçsuz, kötülük yapmayan. CCII, 702
yamav Yama. TZ, 277
yamdı Kasık. Kİ, 118; KK, 129
yamdu Ø Kİ, 118 *bk. yamdı*
yamğır Yağmur. MG, 282 *krş. yağmur; yamgur*
yamgur (~ yamğur) Yağmur. CCI, 531; TZ, 277;
yamğur KK, 129; MG, 282; TA, 153; Ø DM, 120; Kİ, 118 *krş. yamğır; yağmur*
y. şuyı Yağmur suyu. DM, 120
yamgurleyin Yağmur gibi. CCII, 702
yamgurlu Yağmurlu. CCI, 532
yamız Kaşık. BV, 340
yamov Yama, yamalık. CCII, 702
yamra- Abuk sabuk söylemek. İH, 50
yamurda Yumurta. KK, 129 *krş. yamurtka; yamurtuğa*
yamurtka Yumurta. DM, 120 *krş. yamurda; yamurtuğa*
yamurtuğa Yumurta. Kİ, 118 *krş. yamurda; yamurtka*
yamyasıl Yemyeşil. Kİ, 118; KK, 129; TA, 153
yan bas- Yardım etmek, korumak. TZ, 278

yan baş (~ **yanbaş**) Dizin aşağı kısmında yer alan kabaca etler. İM, 618; **yanbaş** Böğür, yan, kalça kemiğinin üst başı, kalça kemiği. KE, 305

yan- I Dönmek, vazgeçmek. KE, 305

yan- II İnkâr etmek, itiraf etmemek. KE, 305

yan- III Yanmak, tutuşmak. BM, 520; CCII, 702; Yanmak. GT, 391; KE, 305; Kİ, 118; TZ, 277

yan I İnsan bedeninin sağ ve sol tarafları. BM, 520; Yan, uca kemiği başı. BV, 340; Yan, yan taraf. DM, 120; İM, 618; KF, 199; Yan, kenar, taraf. GT, 391; Yan, yan taraf, kalça kemiği, uca kemiği. KE, 304; Yan. KFT, 1085; KK, 129; TA, 153; TZ, 277; Yan, kenar, taraf. MG, 282; Yan, taraf. HOA, 271; MS, 148

y.ğa otur- Kalçası üzerine oturmak. KE, 304

y.in at- Yanı üzere yıkmak. KE, 304

yan II Şeytan. İH, 50

yağ I Salgın hastalık, veba. CCII, 702

yağ II Yan, taraf. İM, 618; Yan. Kİ, 119

yağa Cihet. Kİ, 119

yana- Yanaştırmak, bitiştirmek. KE, 305

yana I Yine, tekrar. CCI, 532; CCII, 702; İM, 618; KE, 305; Yine, tekrar, ikinci defâ. GT, 391; Yine. MG, 282; Sonra. TA, 153

yana II Yön, cihet. TZ, 277

yağaç Yanak. BM, 521

yanak (~ **yanak**) Çene. BM, 520; Ağzın tavanı, damak. DM, 120; Yanak. KK, 129; **yanak** TZ, 277

yağak (~ **yağak**) Yanak. BV, 341; DM, 120; GT, 391; HOA, 271; İM, 618; Kİ, 119; MG, 283; TA, 153; Yanak, yüzün bir bölümü. KE, 305; Çene. Kİ, 119; **yağak** CCI, 532; Yanak. CCII, 702; KF, 199

yağakla- Yanağına vurmak, tokat atmak. KE, 305

yağaklı Yanaklı. KE, 305

yağal- Yanılmak. Kİ, 119

yanaş- Yanaşmak. İM, 618; TZ, 278

y.ıp tur- Yanına gelmek, hizasında durmak. İM, 618

yañ- Yassılaştırmak, yapıştırmak, çekip sıkıştırmak. BV, 340; Ezmek. CCII, 702

yañık (~ **yañık**) Çanta, kese. CCI, 532; Çanta, torba, kese. CCII, 702; **yañık** Kese, torba. DM, 120; Para kesesi. İM, 618

yañuğ Deriden yapılmış bir çeşit torba, yancık, azık torbası. BM, 520; Kese, torba, cep. KE, 305; Para kesesi, torba. Kİ, 118; Kese, torba. TA, 153

y. kes- Yan kesicilik yapmak, hırsızlamak, çalmak. KE, 305

yandak Diken. İH, 51

yandır- I Geri vermek, geri ödemek, iade etmek. CCII, 702

yandır- II Yakmak. TZ, 278

yandur- I Döndürmek, çevirmek. BM, 520; Geri döndürmek, vazgeçirmek. KE, 305; Döndürmek. KFT, 1085

yandur- II Yakmak, yandırmak. BM, 520; BV, 341; Yakmak, tutuşturmak. CCI, 532; KE, 305; Kİ, 118; Yakmak. HOA, 272;

- İM, 618; TA, 154; Yakmak, ateşe vermek. KF, 199
- yandurmak** Döndürmek, geri döndürmek. KE, 305
- yangı** Yeni. TZ, 278
- yangıl-** Yanlış yapmak, yanılmak. BM, 521; Yanılmak, hata etmek. GT, 392; MG, 283
- yangır-** Öfkelenmek, kızmak. TZ, 278
- yangırıptır** Öfkelenmiş, kızmış. TZ, 278
- yangla** Yenile, yenileyin. TZ, 278
- yanglış (~ yanglış)** Yanılmak. TZ, 278
- yangur-** Hınç beslemek. TZ, 278
- yanı-** Tehdit etmek, korkutmak. CCI, 532; Tehdit etmek. TZ, 278
- yañı I** Sersem. BM, 521
- yañı II** Yeni. CCI, 532; CCII, 702; GT, 391; İM, 618
- yanık** Mazlum. TZ, 278
- yanıl-** Hata etmek, yanlış yapmak, yanılmak. CCI, 532; Hata etmek, yanılmak. CCII, 703; GT, 392; MG, 283; Yanılmak. KE, 305
- yañıla-** Yenilemek. İM, 618
- yañılmak** Yanılma, yanılığ. CCI, 532
- ya'ñi** Ar. Yani. BV, 341; HOA, 272; KE, 305; KF, 199; MS, 148; Şu demek ki, yâni. GT, 392; MG, 283; Yani, sözün kısası. İM, 618
- yankar-** Yanarmak, yanına doğru yan yan bakmak, iltifat etmek. İH, 51
- yanku** Dağa, hamam kubbesine söylenilen sözün aynen aksi. İH, 51
- yañla** Yeniden, tekrar. CCII, 703; Yeni, henüz. GT, 392
- yañlan-** Yankılanmak, tınlamak. CCII, 703
- yanlık** Çoban çantası, yana takılan çanta. KE, 305
- y. bağla-** Omuzuna veya beline çanta, su kabı asmak. KE, 305
- yañlış** Yanlış. İM, 618; Kİ, 119
- yanlu** Yanlı. HOA, 272
- yañluz** Yalnız, tek başına. KE, 305 *bk. yalguz*
- y. bol-** Yalnız olmak. KE, 305
- y. kıl-** Yalnız bırakmak. KE, 305
- yañrıt-** Açığa çıkartmak. BV, 341
- yañşak** Geveze, çok konuşan. KE, 305
- yañşak** Yañşak. İH, 51; Gürültücü. TZ, 278
- yañşı-** Yençmek, çiğnemek, ezmek. TZ, 278
- yañşık** Gürültücü. TZ, 278
- yantı** Yañşı, yañşak. **yañıştak** Zevzek, hezeyancı, manasız muttasıl söylenen. İH, 51
- yanulan-** Nazlanmak. İH, 51
- yanut** Yanıt, cevap, karşılık, bedel. KE, 305; Cevap. TZ, 278
- y. bir-** Cevap vermek, karşılık vermek. KE, 305
- yap- I** Ekmek yapmak. TA, 154
- yap- II** Kapatmak, kilitlemek, bağlamak. BM, 521; Örtmek, kapamak. CCI, 532; GT, 392; İM, 618; Kapatmak. KF, 199; Bir şeyi örtmek, kapatmak, yapmak; *Kitâbı Beylik*'te birçok defa kapamak. Kİ, 119; Örtmek, sarmak. KK, 129; Örtmek, saklamak. MS, 148; Kapıyı kapamak. TA, 154; Örtmek. TZ, 278 *bk. bağla-; kilitle-*

yap- III Yapmak, inşa etmek. KE, 305; Bina yapmak. TA, 154

yap- IV Yapmak. BV, 341; GT, 392; KK, 129; TA, 154; TZ, 278; Etmek, yapmak. CCII, 703; KF, 199

yala y.- İftira atmak. CCII, 703

yap yazı Dümdüz çöl, ova. İH, 51

yapaglı Tay. TZ, 278

yapak Deve, keçi ve tavşan gibi hayvanların yünü. TZ, 278

yap ak ? TZ, 278

yapalak Kartal. İH, 51

yapçı I Bina yapan usta. TA, 154

yapçı II Maymun. TZ, 278

yapçın Maymun. TZ, 278

yapıl- Yapılmak. BV, 341; Yapılmak, edilmek. KF, 199; Yapılmak, kurulmak, inşa edilmek. MS, 148

yapıldak Çıplak. İH, 51

y. bin- Eğersiz semersiz çıplak ata binmek. İH, 51

y. eyle- Soymak, çıplatmak. İH, 51

yapın- I Örtünmek. TZ, 278

yapın- II Yapışmak, ulaşmak. TA, 154

yapış- Yapışmak, yapışık. HOA, 272; Yapışmak. İM, 618; KFT, 1085; TZ, 278; Bugünkü manasında. Kİ, 119

yapışgan Alıç. BM, 521

yapışmak Yapışma. KFT, 1085

yapıştır- Yapıştırmak. KK, 129 *krş. yapıştır-*

yapıştır- Yapıştırmak, yakınlaştırmak. KE, 305; Yapıştırmak. TA, 154 *krş. yapıştır-*

yapıştır-

yapkiç Kapak, örtü. CCI, 532

yapkın Çam, çam fıstığı. BM, 521

yaplak Korkak. TZ, 279

yaplanmış Yabalanmış. TZ, 279

yaplı Yabalanmış. TZ, 279

yapmak Yapmak, oluşturmak. KE, 305

yapmaklık Yapma. KFT, 1085

yaprak (~ yaprak) Yaprak, ağaç yaprağı. BM, 521; İM, 618; KK, 129; Yaprak. BV, 241; DM, 120; GT, 392; KE, 305; KF, 199; TA, 154; Bugünkü manasında. Kİ, 119; **yaprak** (Ağaç) yaprak. TZ, 279

y.lu tirek Yapraklı ağaç. DM, 120

yapraklan- Yapraklanmak, yaprağı çıkmak. KE, 305; (Ağaç) yapraklanmak. KK, 129

yapsa- ? TZ, 279

yapsarla- (Ağaçları) birbirine çatmak. CCII, 703

yapsı Kene, yavısı. TZ, 279

yapşun- Yapışmak, bulaşmak, ısrar etmek. KE, 305

yapuç- Örtünmek, giymek. GT, 392

yapug Örtü, atın üstüne örtülen örtü. KE, 305

yapur- At, eşek kulak dikmek. KE, 305

yapuş- Yapışmak. BV, 341; İM, 618; Kİ, 119; (Bir şeye) yapışmak, kavramak. GT, 392; Yapışmak, bulaşmak, sarılmak. KE, 305; Yapışmak, bitişmek. MG, 283

yapuştı- Yapıştırmak. BV, 342; İM, 618; MG, 283

yapyaşıl Yemyeşil. KK, 129; Ø Kİ, 119 *bk. yamyaşıl*

yâr I *Far.* Dost, sevgili, yâr. GT, 392; KE, 306; Dost, arkadaş. İM, 618

yar II Tükürük. BM, 521; KE, 306; TA, 154 *bk. tügürmeg*

yar III Uçurum, yar. BM, 521; Dağlarda yalçın duvar gibi

- olan mahal. İH, 18; Yar, uçurum, yokuş. KE, 306; Yar. KFT, 1086; Nehirlerin dik ve yüksek sahilleri, selin yardığı yer. Kİ, 120; Yalçın kayalık. TA, 154; Yarıntı. TZ, 279
- yar kanat** Yarasa. TZ, 280
- yar- I** Karar vermek, hüküm vermek. CCII, 703
- yar- II** Ufatmak, övütmek, parçalamak. KE, 306
- yar- III** Yarmak. BV, 342; GT, 392; HOA, 272; KFT, 1086; TA, 154; TZ, 279; Yarmak, parçalamak. İM, 618; Yarmak, ayırmak, bölmek, oymak, kesmek, (yeri) kazmak. KE, 306; Azıcık yarmak. Kİ, 120
- yara** Yara. BV, 342; CCI, 532; CCII, 703; HOA, 272; İM, 618; KF, 199; MG, 283; Ceriha, karha. İH, 51
- y. ét-** Yaralamak, öldürmek. CCI, 532
- yara- I** Yaramak. BM, 521; BV, 342; GT, 392; TZ, 279; Uygun olmak. HOA, 272; Yaramak, uygun olmak. İM, 618; Faydalı olmak. KFT, 1086; (Bir işe) yaramak. Kİ, 120; Yaramak, faydası dokunmak. KK, 129; Yaramak, faydalı olmak. KF, 199; MG, 283
- yara- II** Yarmak, ayırmak. KE, 306
- yārab** Ey Allahım. İM, 618
- yarad-** Yaratmak. HOA, 272; Yaratmak, ibda etmek. KFT, 1086
- yaradıcı** Yaratan, yaratıcı. KF, 199; MS, 148
- yaradıl-** Yaratılmak. KF, 199; MS, 148
- yarağ** Hazırlık. GT, 392; İM, 618; MG, 283; Güç, takat, imkân. KE, 306
- yarağla-** Hazırlamak. İM, 618
- yarağ I** Fayda. KFT, 1086
- yarağ II** Hazırlık. GT, 392; MG, 283
- yarak III** Işık. TZ, 279
- yarak IV** Yarayan şey, silah. TZ, 279
- yarağla- I** Fayda vermek. KFT, 1086
- yarağla- II** (~ **yarakla-**) Oluşturmak. KF, 199; **yarakla-** Hazırlamak ve donatmak. TZ, 279
- yarağla- III** Silahlandırmak. Kİ, 120
- yarağlan-** (~ **yaraklan-**) Hazırlanmak. TA, 154; **yaraklan-** Donanmak. TZ, 279
- yarağlık** Azık, geçimlik, nafaka, hazırlık. KE, 306
- y. kıl-** Azık yapmak, hazırlık yapmak. KE, 306
- yarala-** Yaralamak. KF, 199
- yaralı** Yaralı. İM, 618; TZ, 279 *krş. yaralı*
- yaralı** Yaralı. HOA, 272; KFT, 1086 *krş. yaralı*
- yaramas** Sevimsiz, iğrenç, kötü, yaramaz. CCII, 703
- yaramaz** Fena, kötü. İH, 51
- yaramsak** Sadık, candan bağlı, güvenilir. CCII, 703
- yaramsuklan-** Yaltaklanmak. İH, 51
- yarani-** Atı epeyce koşturup terlettikten sonra yem verilmeden bağlı soğutulmak. Kİ, 120
- yarani I** Derin. TZ, 279
- yārān II** (~ **yarani**) *Far.* Dost. BV, 342; (“Yar” sözünün çokluğu; ancak metinde teklik bir kelime gibi dâima çokluk ekiyle

- kullanılmıştır) Dost, yoldaş, ahbap, tanıdık. GT, 392; Dostlar. İM, 618; **yaran** Dostlar, arkadaşlar. MS, 148
- yarandak** Yular. BM, 521
- yarandur-** Atı koşturmak ve terletip yem vermeden bağlı soğutmak; bu gibi atlara *yuraştır* denilmektedir. Kİ, 120
- yarar** Yarar, fayda. HOA, 272; Menfaat, yarar. İM, 618
- yarasa** Bugünkü manasında. Kİ, 120; Yarasa. TA, 154; TZ, 279
- yaraş-** I Uygun düşmek, anlaşılmak. BM, 521; Uyuşmak, uyumlu olmak, iyi geçinmek; uymak, uygun düşmek; memnun olmak, hoşnut olmak. CCI, 532-533; Uygun olmak. HOA, 272; İyi geçinmek, sevmek, anlaşılmak, uyuşmak. KE, 306
- yaraş-** II Yaraşmak, yakışmak. GT, 392; MG, 284; Yakışmak, uymak. KE, 306
- yaraş-** III Yarışmak. BM, 521
- yaraşdur-** Faydalı hale getirmek. KFT, 1086
- yaraşıl-** Layık olunmak. KFT, 1086
- yaraşmak** Uyuşma, anlaşma. CCI, 533
- yaraştur-** Düzenlemek, tertip etmek. CCI, 533; Düzeltmek; yapmak. MG, 284
- yaraşturmak** Düzen, tertip. CCI, 533
- yarat-** Yaratmak, yapmak. BM, 521; Yaratmak. BV, 342; CCII, 703; GT, 392; HOA, 272; İM, 618; KF, 199; KFT, 1086; Kİ, 120; KK, 129; MG, 284; MS, 148; TA, 154; TZ, 279; Yaratmak, (Tanrı) var etmek. KE, 306
- yaratgan** Yaratan, Allah. İM, 618; Yaradan. Kİ, 120
- yaratıg** Yaratık, yaratılmış. KE, 306
- yaratıl-** Yaratılmak. İM, 618; KE, 306
- yaratkan (~ yaratқан)** Yaratan, yaratıcı. CCI, 533; Yaratan. TZ, 279;
- yaratқан** Yaradan, Allah. TA, 154
- yaratmak** Yaratma, yaratık. CCI, 533
- yarattaçı** Yaratıcı, yaratan. CCII, 703
- yardum** Yardım. KF, 200
- y. eyle-** Yardım etmek. KF, 200
- y. eyleyici** Yardım eden. KF, 200
- yardur-** Yardırmak, böldürmek. KE, 306
- yâren** Dost. HOA, 272
- yargıçı** Hüküm veren kise, hâkim, yargıç. CCII, 703
- yargu (~ yargu)** Hüküm, yargı. CCI, 533; Yargı, karar, hüküm; mahkeme. CCII, 703-704; **yargu** Yargı, adâlet. GT, 392
- y. yar-** Adli veya idari karar vermek. CCII, 703-704; Dâvâ görmek, adalet etmek. GT, 392
- yarguç** Öğütmeye yarayan araç, el değirmeni. KE, 306
- yarguçı** Hüküm veren kimse, hâkim, yargıç. CCI, 533; CCII, 704
- yargula-** Hüküm vermek, yargılamak. CCI, 533; Yargılamak. CCII, 704
- yarı-** (Gün) aydınlanmak, ışımak. İH, 51; Parlamak. Kİ, 120
- yarı kanat** Baykuş. İM, 619

- yarı I** Bulutsuz. İH, 51
yarı II Taraf. İM, 619
yarı III *Far.* Yardım. CCI, 533; GT, 392; İM, 618; MG, 284
y. eyle- Yardım etmek, destek olmak. BM, 521
yarı IV Yarı. BV, 342
yarı V *Yarındak;* turfanın, yağ çömleğinin ağzına bağlanan derisi. İH, 51
yarıḡ I Açık, berrak, bulanık olmayan; açık (hava). CCI, 533
Yarıḡ I Hz. İsa. CCII, 704
yarıḡ III Işık, aydınlık, parlaklık. CCI, 533; Işık, aydınlık, parlaklık, nur; aydınlık, parlak. CCII, 704
y. èt- Aydınlatmak. CCI, 533
yarıḡlık Aydınlık, parlaklık, nur, ışık. CCII, 704
yarık I (~ yarık) Ay ışığı. BM, 521; **yarık** Işık, aydınlık, parlaklık, nur; aydınlık, parlak. CCII, 704; Parlak. İH, 50; Işık. TZ, 279
yarık II Şimşek. BM, 521
yarık III (~ yarık) Yarı. BV, 343; MG, 284; Yarı, çatlak. DM, 120; Baş yarığı; yarı, delik. İM, 619; **yarık** Yarılmış; yerdeki yarıntı. TZ, 279
yarık IV Zırh, savaş giysisi. KE, 306; Zırh. Kİ, 121; TA, 154
yarıkçı Zırhçı. TA, 154
yarıklıḡ Aydınlık, parlaklık, nur, ışık. CCII, 704
yarıl- Yarılmak. BV, 343; CCII, 704; İM, 619; KFT, 1086; MG, 284; Çatlamak, yarılmak. CCI, 533; Yara ile açılmak. HOA, 272; Yarılmak, parçalanmak. KE, 306; Açılmak, ayrılmak. KF, 200
yarılga- Acımak, merhamet etmek, affetmek, bağışlamak. CCII, 704; Esirgemek, yarlıgamak. TZ, 279
yarılgamak Acıma, merhamet, af, bağış. CCII, 704
yarılğan Yarılmış, yarı. CCI, 533
yarılga- Affettirmek, bağışlatmak. CCII, 704
yarılmak Çatlak, yarı. CCI, 533
yarım karış Bir esnek. İH, 51
yarım Yarım, cüz. BM, 521; Yarım. CCI, 534; GT, 392; HOA, 272; KE, 306; TZ, 279; Nısıf. İH, 51; Kİ, 120; Yarım, yarı. İM, 619; Yarım, buçuk. MG, 284
y. kıl- Yarıya bölmek. KE, 306
yarın Yarın. BM, 521; GT, 392; TA, 154; Yarın, ertesi gün. KF, 200; Yarın, sabah. TZ, 280 *bk. irte; tanıda*
yarındaḡ Tabaklanmamış deri; *yarı.* İH, 51
yarış Yarış. BV, 343
yarış- Yarışmak. BV, 343; TA, 154; Yarışmak, müsabaka yapmak. İM, 619
yarıt- Aydınlatmak, parlatmak, nurlandırmak. CCII, 705
yārī *Far.* Yardım. İM, 618; Yardım; dostluk. KE, 306
y. bir- Yardım etmek. KE, 306
y. biriş- Yardımlaşmak. KE, 306
yārīci *Far.T.* Yardımcı. KE, 306
yarkın I Aydınlık, parlaklık, nur. CCII, 705; Işık. TZ, 280
yarkın II Şimşek. Kİ, 121
yarlı Yoksul, fakir. CCI, 534; Yoksul, fakir, zavallı. CCII, 705; Yoksul, fakir, âciz, zavallı. GT, 392

- yarlıĝ** Yardım. MS, 148
y. eyle- Yardım etmek. MS, 148
- yarlıĝa-** (~ **yarlıĝa-**) Acımak, merhamet etmek, affetmek, baĝışlamak. CCII, 705; Esirgemek, yarlıĝamak. TZ, 280;
yarlıĝa- Baĝışlamak, affetmek. GT, 393; Baĝışlamak. KFT, 1086; MS, 153; TA, 154; Af ve merhamet etmek. Kİ, 121
- yarlıĝamak** Merhamet. CCI, 534
yarlıĝan Baĝışlayan, Allah. TA, 154
- yarlıĝanlı** Merhametli, baĝışlayıcı. CCII, 705
yarlıĝanlı Merhametli, baĝışlayıcı. CCII, 705
- yarlıĝanmak** Baĝışlanmak, affedilmek. KE, 306
- yarlıĝa-** Günahları baĝışlamak. İM, 619
- yarlıĝaĝan** Günahları baĝışlayan, Allah. İM, 619
- yarlıĝan-** Affedilmek, suçları baĝışlanmak. İM, 619
- yarlılık** Yoksulluk, fakirlik. CCI, 534
- yarlu** Miskin. Kİ, 121
- yarma I** Boylamasına ikiye ayrılmış ağaç kütük, yarma. CCII, 705
- yarma II** Yarma, kırılmış bulgur, tane. KE, 306; Yarma, bulgur. TZ, 280
- yarmak I** Bir çeşit para birimi. BM, 521; Para, sikke, akçe. KE, 306; Dirhem. Kİ, 121; TA, 154; Dirhem, akçe. KK, 129; (Basılıp kesilmiş olan) para. TZ, 280
y.nı serele- Parasını kalp yapmak veya parayı geçer akçe kılmak. KE, 306
- y. baĝla-** Parayı desteleyip cüzdana koymak. KE, 306
y. ur- Para basmak. KE, 306
- yarmak II** Hüküm, yargı. CCI, 534
- yarmaş-** Tırmanmak. TZ, 280
- yarmuĝ** Gümüş para. DM, 120
- yarov** Gerekli olan, işe yarar şey. CCII, 705
- yarovlı** Uyumlu, uygun, işe yarar; yararlı; erdemli, faziletli, dürüst. CCII, 705
- yarpuz** Yaban pancarı. İH, 51; Yarpuz, su nanesi. TZ, 280
- yarsa** Yarasa. DM, 121
- yarsı-** Tama' etmek, çok arzu etmek. İH, 51; Yarsımak. TZ, 280
- yarsıt-** Kızdırmak, tahrik etmek, sinirlerini bozmak. CCII, 705
- yarsov** İğrenç, tiksindirici. CCII, 705
- yartım** Yardım. CCII, 705
- yarı-** Parlamak, aydınlanmak. KE, 306-307
taĝ y.- Sabah olmak, gün aydınlanmak. KE, 306-307
- yarı I** Taraf. İM, 619; MG, 284
- yarı II** Yarı, yarım. KE, 306
- yaruh** Işık. CCI, 534 *krş.* **yaruk II**
- yaruk I** (~ **yaruk**) Ayaklardaki çatlaklar; baş yarıĝı. İM, 619; Yarılmış, yarık. HOA, 272; KE, 307; Yarık, çatlak. Kİ, 121; **yaruk** Yarılmış; yerdeki yarıntı. TZ, 279
- yaruk II** Işık. BV, 343; KFT, 1086; Parıltı, aydınlık, ışık. KE, 307; Ay ışığı. Kİ, 121 *krş.* **yaruh**
- y. bol-** Parlamak, aydınlanmak. KE, 307

yarukluk Parlaklık, nur. İM, 619; Parlaklık, aydınlık. KE, 307

yarum Yarım. KK, 129; TZ, 279

yarum yarısı Çeyrek, dörtte bir. KK, 129

yarut- Aydınlatmak, parlatmak. KE, 307

yas- I Üzülmek. BM, 521 *bk. yaslu ol-*

yas- II Yamyassı etmek. HOA, 272

yas- III Yayın çirşini açmak. Kİ, 121; Oku yaydan ayırmak. TA, 154

yaş I (~ **yas**) Üzüntü, yas. DM, 121; **yas** Üzüntü. BM, 521; Bugünkü manasında. Kİ, 121

yas II Yassı. TZ, 280

yasa- Sevk etmek, tertip ve tanzim etmek, hazırlamak. GT, 393; Düzeltmek. TZ, 280

yası Yassı, düz, paralel. HOA, 272; Yassı, düz, yayvan. KE, 307

yasıç Bir nevi maruf ok demiri. Kİ, 121

yasıç ok Yassı ok. DM, 121

yāsimīn *Far.* Yâsemin. GT, 393; Yasemen. İM, 619

yaslu Üzgün. BM, 521; Yaslı, yas tutan. Kİ, 121

y. ol- Üzülmek. BM, 521 *bk. yas-*

yasman Yassı şişe. CCI, 534

yassı ağaç Hamur tahtası. İH, 51

yassı (~ **yaşşı**) Yassı. BV, 343; MG, 284; TZ, 280; Sahife halinde düz. İH, 51; En, genişlik. İM, 619; Bugünkü manasında. Kİ, 121; **yaşşı** Yassı. DM, 121; Yassı, düz. KF, 200; Enli, geniş. TA, 155

yassıl- Yamyassı olmak. İH, 51

yaşşılık Yassılık, düzlük. KF, 200

yaşşısız Ensiz, dar. TA, 155

yasta- Yaslamak, yastık dayamak. KE, 307

yastan- Yaslanmak, dayanmak. KE, 307

yaştık (~ **yaştık** ~ **yastık**) Yastık. DM, 121; **yaştık** KK, 129; **yastık** TZ, 280

yastın- Dayanmak. TZ, 280

yaştuk (~ **yastuk** ~ **yastuk**) Yastık. BM, 521; **yastuk** CCI, 534; **yaştuk** GT, 393; İM, 619; KE, 307; Kİ, 121; TA, 155

yaş balçık Çamur. TZ, 280

yaş I Çayır, çimen. CCI, 534; Yaş, yeşil, taze; sedef otu. KE, 307; Yaş ot. Kİ, 121

yaş II Gözyaşı. BM, 521; BV, 343; CCI, 534; CCII, 705; İM, 619; KE, 307; Kİ, 121; KK, 129; TA, 155; (Gözdeki) yaş. TZ, 280

yaş III Taze. BV, 343; KFT, 1086; Yaş, taze. CCI, 534; Genç. CCII, 705; Tâze, genç. GT, 393

yaş IV Yaş, ıslaklık. GT, 393; Yaş, kuru olmayan. İM, 619; MG, 284; Yaş, ıslak. KE, 307; TA, 155; Islak, nemli. KF, 200; Bugünkü manasında. Kİ, 121; (Nem) yaşlık. TZ, 280

y. eyle- Islatmak. KF, 200

y. ol- Islak olmak. KF, 200

yaş V Yaş, ömür. BM, 521; GT, 393; KE, 307; Hayat. CCI, 534; Bir yıllık ömür, yaş. CCII, 705; Yaş. HOA, 272; Yaş, hayat. İM, 619; İnsanın yaşı. KFT, 1086; Ömür. Kİ, 121; TA, 155; (Ömür) yaş. TZ, 280

yaş kozak Pamuk kozası. İH, 51

yaş kurma Taze hurma. TZ, 281

yaş ot Taze ot. TZ, 281

yaş peynir Taze peynir. BM, 521

- yaş tol-** Bugünkü manasında. Kİ, 122
- yaş-** Yummak. HOA, 272; Örtmek, gizlemek. KE, 307; Saklanmak, gizlenmek. Kİ, 122
- yaşa-** Yaşamak. BV, 344; HOA, 272; Kİ, 121; TZ, 280; Yaşamak, ...yaşında olmak. GT, 393
- yaşan-** Yaşanmak, olmak. KF, 200
- yaşar-** I Yaşarmak, sulanmak. KE, 307; Göz yaşarmak. Kİ, 122; (Göz) yaşarmak. TZ, 280
- yaşar-** II Yeşermek. GT, 393; KE, 307; Yeşillenmek. Kİ, 122
- yaşar** Yaşında, yaşamış. İM, 619
- yaşat-** Yaşatmak. CCII, 706
- yaşı-** Parlamak. KE, 307
- yaşıç** Çömlek, toprak tencere. BM, 521 *bk. çömlek; küveç*
- yaşık I** Aşık. TZ, 280
- yaşık II** Miğfer, başlık. BM, 521
- yaşık III** Zayıf, cılız, çelimsiz. CCII, 706
- yaşık yamalı** Süheyl yıldızı. TZ, 280
- yaşıl** Yeşil. BM, 521; CCI, 534; GT, 393; HOA, 272; İM, 619; KE, 307; KK, 129; MG, 284; MS, 148; TA, 155; TZ, 281; Yeşil renk. Kİ, 122
- y. bol-** Yeşil olmak. KE, 307
- y. kıl-** Yeşil yapmak. KE, 307
- yaşillık** Yeşillik. CCI, 534
- yaşın-** Gizlenmek, saklanmak. CCII, 706; Örtünmek. İM, 619; Gizlenmek. KE, 307; KK, 129; TA, 155; Gizlemek, gizlenmek. KF, 200
- yaşın** Yıldırım, saika. BM, 521; Şimşek. KE, 307; TA, 155; Yıldırım. Kİ, 122
- y. köz kap-** Şimşek gözü almak, şimşekten göz kamaşmak. KE, 307
- yaşınmak** Peçe, kadınların örtüsü. İM, 619
- yaşır-** Gizlemek, saklamak. CCI, 534; CCII, 706; Gizlemek. KF, 200; KK, 129; TZ, 281 *bk. yaşur-*
- yaşıralı** Saklı, gizli. TZ, 281
- yaşırı** Gizli, saklı. CCI, 534
- yaşırmak** Gizleme, saklama. CCI, 534
- yaşlı I** Gözyaşı dolu, yaşarmış, yaşlı. CCII, 706
- yaşlı II** Yaşlı. GT, 393; Yaşlı, ihtiyar. İM, 619
- yaşlıg I** Yaşlı, gözü yaşlı. KE, 307
- köz isig y. bol-** Sevinçten, gülmekten gözü yaşarmak. KE, 307
- yaşlıg II** Yaşlı, yaşça büyük. KE, 307
- yaşlu** İhtiyar. KFT, 1086
- yaşlu tirek** Yeşil ağaç. DM, 121
- yaşmak (~ yaşmak)** Peçe, nikap. BM, 521; Bir nevi yüz örtüsü. Kİ, 122; **yaşmak** Yaşmak. TA, 155; Yaşmak, örtü. TZ, 281 *bk. tuvaç; bürünçük*
- yaşmız** Aspir tohumu. BM, 521
- yaşuk** Parlak, ışıltılı. KE, 307
- y. közlüg bol-** Gözü parlamak. KE, 307
- yaşun-** Saklanmak, gizlenmek. CCII, 706
- yaşur-** Saklamak, gizlemek. HOA, 272; Kİ, 122; Saklamak, gizlemek, örtmek. MS, 148; Ø KF, 200 *bk. yaşır-*
- yaşuru** Gizli, gizli olarak. İM, 619
- yaşurun** Gizlice. KFT, 1086

yağ- (~ **yat-**) Uyumak, yatmak, yatıya kalmak. BM, 521; Yatmak, uyumak. KK, 129; TA, 155; **yat-** Yatmak. BV, 344; CCI, 534; CCII, 706; GT, 393; HOA, 272; İM, 619; KE, 307; KF, 200; MS, 153; TZ, 281; Uyumak. Kİ, 122; Eğilmek, yatmak. MG, 284

kızarıp y.ır Kızarıyor, parlıyor. CCII, 706

taşıp y.ır Kızarıyor, parlıyor. CCII, 706

yat I Kudret. Kİ, 122

yat II (~ **yağ**) Yabancı. CCI, 534; CCII, 706; GT, 393; İM, 619; Kİ, 122; Yad, yabancı. TZ, 281; **yağ** Yabancı. TA, 155

yatağan Devamlı yatan. BV, 344

yatan Uyumuş olan. BM, 522

yatar- Kızını kocaya vermek. Kİ, 122

yağar Uyuyan. TA, 155

yağat- Düzeltmek. KK, 130

Yatba Kıpçaklardan bir kabile. Kİ, 122

yatdır- Ø Kİ, 122 *bk. yatkır-*

yatğur- Yatırmak. İM, 619; Yatırmak, uyutmak. KE, 307

yatğarı Ardınca, arasından. DM, 121

yatğaru Ø DM, 121 *krş. yatğarı*

yatığ Yatık. BV, 344; Yatık, yatmış, sıkışık. KE, 307

yatış Yatış. TZ, 281

yatkır- (~ **yatğır-** ~ **yatkır-**) Yatırmak, uyutmak. Kİ, 122; **yatğır-** Yatırmak. KK, 130; **yatkır-** Yatırmak. TZ, 281

yatğur- Yatırmak. BV, 344; İM, 619

yatlı Kötü şey, kötü adam. İH, 51

yatlık Kız. Kİ, 122

yatsı Yatsı vakti. İM, 619

yatsız Kudretsiz. Kİ, 122

yatsu Yatsı vakti. İH, 51; MS, 148; Yatsı. KF, 200

yatşun Yatsı vakti. BM, 522; Yatsı, yatsı vakti. TA, 155

yattur- Telef, mahvetmek. Kİ, 122 *krş. yatur- I*

yağuk I Tavşan yuvası. TA, 155

yağuk II Yatan. Kİ, 122

yatur- I Ø Kİ, 122 *krş. yattur-*

yağur- II (~ **yatur-**) Yatırmak, uyutmak. BM, 522; **yatur-** Uyutmak. İH, 51

yauğ Yakın, yavuk. Kİ, 122

yav Yağ. CCII, 706; TZ, 281

yav- Yağmak. CCII, 706; (Yağmur) yağmak. TZ, 281

yava it- Kaybolmak. TA, 155

yava I Kayıp, yitik. KE, 307

y. kıl- Kaybetmek. KE, 307

yava II Pırasa. TZ, 281

yavan ekmek Katıksız, yağsız. İH, 51

yavan Kene dedikleri böcek. İH, 51

yavaş I Uysal, sâkin. GT, 393; Yavaş, sakin, yumuşak huylu. KE, 307; Bugünkü manasında. Kİ, 123; Uslu, yavaş (at için). TA, 155; Yavaş, kolay. TZ, 281

y. bol- Yavaşlamak, sakinleşmek. KE, 307

y. kıl- Sakinleştirmek, terbiye etmek. KE, 307

Yavaş II Yavaş (özel ad). TA, 155

yavaşlık (~ **yavaşlık**) Tevazu, ağır başlılık. CCI, 534; **yavaşlık** Yavaşlık. HOA, 272

yavdır- Yağdırmak. CCII, 706

yavı Aslı itibariyle Türk olmayıp fakat Türkler arasına katılan. Kİ, 123

yavı- Yaklaşmak. Kİ, 123
yavıncı- İçi ezilmek, açlık duymak; Konya'da *içim yavuncıdı* derler, çok acıktım, bayılacağım demektir. İH, 51
yavıt Düğün ve emsaline götürülen hediye. Kİ, 123
yavla- Yağlamak. TZ, 281
yavlağ I Çok, pek. BM, 522
yavlak II ? TZ, 281 *bk. ug II*
yavleyin Yağ gibi. CCII, 706
yavlı Yağlı. CCII, 706
yavlık Yağlık, mendil. TZ, 281
yavlov Yağ tavaşı. CCII, 707
yavoğ Yakın. CCI, 535
yavrı Yavru, kuş yavrusu. BM, 522; Cıvıv. DM, 121; Yavru. KE, 307; Kuş yavrusu. TA, 155; Balık yavrusu. TZ, 281
yavrun Omuz levhası. KK, 130
yavrut- Kuvvetten düşürmek, yormak. CCII, 707
yavsı Kene, sakırğa, koyuna musallat böcek. İH, 51; Yavsı, kene yavrusu, bit yavrusu. TZ, 282
yavşak Bit yavrusu. Kİ, 123
yavşan Bir nevi ot. İH, 51; Yavşan otu. TZ, 282
yavu Kayıp. KFT, 1086; Yavşan. TA, 155
yavuk (~ yaŭuk) Yakın. BM, 522; KFT, 1087; TA, 155;
yaŭuk İM, 619; KE, 307
bk. yağuk; yakın
y. bol- Yaklaşmak. KE, 307
y. kıl- Yaklaştırmak. KE, 307
yaŭuklaş- Yakınlaşmak. KE, 307
yavuklat- Yaklaştırmak. Kİ, 123
yaŭukluk Yakınlık, akrabalık. KE, 307
yavukrak Daha yakın. KFT, 1087
yavukul- Yitirmek, kaybetmek. BM, 522 *bk. yitir-*

yavukulun- Kaybolmak. BM, 522
bk. taş bar-
yavurt Yoğurt. TZ, 282
yavurt- Yuvarlamak. İH, 52
yavut- Yaklaştırmak. TA, 155
yavuz I (Para) sahte, değersiz, kalp. KE, 308
y. bol- Değersiz, sahte olmak. KE, 308
yavuz II (~ yaŭuz) Çirkin, kötü. BM, 522; Kötü, fena. GT, 393; KE, 308; Vahşi. Kİ, 123; Kötü. TA, 156; TZ, 282 **yaŭuz** BV, 344; Kötü, fena. İM, 619; KE, 308 *bk. çirkin*
yavuz bol- Kötü olmak. KE, 308; **yaŭuz bol-** Kötü olmak, kötüleşmek. KE, 308
y. hâllig bol- Kötü tavırlı olmak. KE, 308
y. sözlüg bol- Kötü söz söylemek. KE, 308
yavuzla- Kötülemek, yermek. TA, 156
yaŭuzluk Kötülük, fenalık. İM, 619 *krş.* **yavuzluğ;**
yavuzluk
yavuzluğ Kötülük, fenalık. KE, 308 *krş.* **yaŭuzluk;**
yavuzluk
yavuzluk (~ yaŭuzluk) Kötülük, habâset. GT, 393; Kötülük, fenalık. KE, 308;
yaŭuzluk İM, 619; KE, 308 *krş.* **yavuzluğ;**
yaŭuzluk
y. kıl- Kötülük yapmak. KE, 308
yaŭuzrak Kötüce. BV, 344; Daha kötü, daha fena. KE, 308
yay- I Bir şeyi kıskırtmak. Kİ, 123
yay- II Neşr etmek. KF, 200

- yay-** **III** Yayıkta yağ dövmek, sallamak, çalkalamak. KE, 308
sütüni y.- Yağını çıkarmak için sütü dövmek, çalkalamak. KE, 308
- yay-** **IV** Yaymak. BV, 344; İM, 619; Kİ, 123; TZ, 282; Açmak, yaymak. CCI, 535; CCII, 707; Yaymak, dağıtmak, serbest bırakmak, sermek, döşemek, taramak. KE, 308
- yay kabı** Yay konulan kap. DM, 121
- yay I** Yay. DM, 121; HOA, 272; KF, 200; KK, 130; MG, 285; TZ, 282
- yay II** Yazın, yaz mevsimi. BM, 522; Yaz. BV, 344; Kİ, 123; TZ, 282; Yaz, yaz mevsimi. CCI, 535; CCII, 707; KE, 308; İlkbahar. DM, 121; Yaz mevsimi. İM, 619; Bahar mevsimi. KK, 130
y. yayla- Yaz mevsimini geçirmek, yazı yaşamak. CCII, 707
- yayağ I** Yaya, piyade. GT, 393; MG, 285; Yaya. TA, 156
- yayağ II** Yaya, yayan. BM, 522; Yayan, yürüyerek. GT, 393; Yaya, yürüyerek. İM, 619; Yayan, yaya olarak. KE, 308 *bk. yağağ*
- yayaklar** Binidi olmayıp yürüyerek gidenler. İH, 52
- yayala-** (Kuş) yere yakın uçmak, yere yayılır gibi. İH, 52
- yayan** Bir memleketi keşfedip geri dönmek. BM, 522
- yayanlık** Normal hayatta, sıradan günlerde. KF, 200
- yaycı** Yay yapan kimse, yaycı. CCI, 535; Yayı, yay işiyle uğraşan. DM, 121; Yayı. KK, 130
- yaydağ** Eversiz ata binmek. MG, 285
- yayıl- I** Kışkırtılmak. Kİ, 123
- yayıl- II** Yağ kumaşa döküldüğü noktadan etrafa dağılmak, lekelemek. İH, 52
- yayıl- III** Yayılmak. BV, 345; GT, 393; Yayılmak, dağılmak. CCII, 707; Yayılma. İM, 620; Yayılmak, dağıtılmak. KE, 308
- yayın balığı** Tatlı su balığı. İH, 52
- yayın-** Yayılmak. TZ, 282
- yayın** Yazın, yaz mevsiminde. CCII, 707
- yayka-** (~ **yayka-**) Ağız çalkalamak, her şeyi çalkalayarak yıkamak. İH, 52; Yayılamak, çalkamak. TZ, 282; **yayka-** Yıkamak. Kİ, 123
- yaykan-** Çalkalanmak. Kİ, 123
- yayla-** Yaz mevsimini bir yerde geçirmek. BM, 522; Yaz mevsimini geçirmek. CCII, 707
- yay y.-** Yaz mevsimini geçirmek, yazı yaşamak. CCII, 707
- yaylak** (~ **yaylak**) Yayla mahalli. Kİ, 123; **yaylak** Yayla, yaylak, yazlık. TZ, 282
- yaylav** Yayla, yaylak, yazlık. TZ, 282
- yaylu** Yaya sahip, yay sahibi. HOA, 272
- yayuk** Yayık. BV, 345
- yayun** Yayın. BV, 345
- yaz I** Yaz. GT, 393; KF, 200; KFT, 1087; TZ, 282; Yaz, yaz mevsimi. KE, 308; Yaz mevsimi. HOA, 272; KK, 130; Yaz (mevsim). MG, 285
- yaz II** Baharın, ilk bahar mevsimi. BM, 522; İlkbahar. BV,

345; CCI, 535; Kİ, 123;
Bahar, ilkbahar. CCII, 707
yaz III Yazı, kırsal, ova. CCII, 707
yaz- I Dolaşık bir şeyi çözüp ayırmak, çözmek. CCII, 707; Çözmek, ayırmak. KE, 308; Gevşetmek. BM, 522
yaz- II Göz önüne açıp yaymak. İH, 52; Yaymak, döşemek, sermek. KE, 308
yaz- III Iskalamak, hedefe isabet ettirememek. CCII, 707; Iskalamak, vuramamak. KK, 130
urdım da y.dım Attım fakat vuramadım/iskaladım. CCII, 707
yaz- IV Karşı gelmek. KE, 308
yaz- V Kısmet etmek, nasip etmek. KF, 200
yaz- VI (Yapmak) üzere olmak, yapmaya yakın olmak (yardımcı eylem). KE, 308; Yapmaya yaklaşmak. KK, 130
yaz- VII Hata yapmak. BM, 522; Yanılmak, hatâ etmek. GT, 394; İH, 52; Şaşırmak. MG, 285
yaz- VIII Yazmak. BM, 522; BV, 345; CCI, 535; DM, 121; GT, 393; HOA, 272; KF, 200; KFT, 1087; Kİ, 123; KK, 130; TZ, 282; Yazı yazmak. İM, 620; KE, 308; Yazmak, çizmek. MG, 285; TA, 156 *bk. çiz-y.ıbir-* Yazmak, hemen yazmak. KE, 308
yazal- Yazılmak. KFT, 1087
yazdır- Yazdırmak. KK, 130
yazı göğercini Yaban güvercini, kumru. İH, 52
yazı Ova, düz yer. BM, 522; Ova. BV, 345; Boş ve açıklık yer, kır, sahra (metinde

bilhassa “çöl” mânâsına kullanılmıştır). GT, 394; Sahra, çöl. İM, 620; Kırık arazi. KFT, 1087; Sahra. Kİ, 123; TA, 156
yazı yer Yazı, kır. TZ, 283 *krş.*
yazı yir
yazı yir Ova, sahra, bozkır. DM, 121 *krş.* **yazı yer**
yazıcı Yazılan, defter. KF, 200
yazıcı Yazan. DM, 121; Yazıcı. KK, 130
yazıh Günah, suç. CCII, 707 *krş.*
yazık; yazuk
yazık (~ yazık) Günah, suç. CCII, 707; Günah. TZ, 282; **yazık** KF, 200; Suç, hata. TA, 156 *krş.* **yazıh; yazuk**
y. ét- Günah işlemek. CCII, 707
kêçer çaklı y. Bağışlanabilir, küçük günah. CCII, 707
y. ol- Yazık olmak. KF, 200
yazıklar Günahlar. KF, 200
yazıklı Günahkar. KF, 200
y. ol- Günahkar olmak. KF, 200
yazıksız Günahsız, suçsuz. CCII, 708
yazıksızlık Günahsızlık, suçsuzluk. CCII, 708
yazıl- I Dolaşık bir şey çözülmek, açılmak. CCII, 708; Çözülmek, ayrılmak. KE, 308
yazıl- II Yayılmak, serilmek. GT, 394
yazıl- III Yazılmak. GT, 394; KF, 200; KFT, 1087; MS, 148; Yazılmak, kaydedilmek. HOA, 272; Yazı yazılmak. İM, 620
yazış Yazış. TZ, 282
yazmak Yazmak, çizmek. BM, 522 *bk. çüzü*
yazmaklık Yazmaklık. BV, 345

yazok Günah, suç. CCI, 535
yazu Yazı, mektup vs. KFT, 1087; Yazı. Kİ, 123; MG, 285
yazuğ Günah, suç. CCI, 535; CCII, 708
y.tan peşman olmak Günahlarından dolayı pişman olmak. CCI, 535
yazuğ (~ **yazuk**) Günah. BM, 522; DM, 121; KFT, 1087; Hata, günah, suç. GT, 394; Suç, günah. İM, 620; MS, 148; Günah, suç, hata. KE, 308; Ø KF, 201; **yazuk** Günah, suç. CCI, 535 *bk.*
yazık
y. ayt- Günahları itiraf etmek. CCI, 535
y. için yuvık kötürmek Günahlar için tövbe etmek. CCI, 535
y. kıl- Günah işlemek. GT, 394; KE, 308
y.nı keçür- Günahı bağışlamak. KE, 308
y.in keçür- Günahını bağışlamak. KE, 308
yazuğla- I Günah işlemek. Kİ, 123
yazuğla- II (Suçluyu) yakalamak. GT, 394
yazuklamış Günahkâr. CCI, 535
yazuklı (~ **yazuğlı**) Günahkâr, suçlu. CCII, 709; **yazuğlı** GT, 394; Günahkar, günah işleyen. İM, 620 *krş.*
yazuklu; **yazuğluğ;** **yazuğluk**
yazuklu (~ **yazuğlu**) Günahkâr. CCI, 535; Günahkâr, suçlu. CCII, 709; **yazuğlu** Günahkar. İM, 620; KFT, 1087; Günahkâr, suçlu. MS, 148 *krş.* **yazuklı;** **yazuğluğ;** **yazuğluk**
y. ol- Günahkâr olmak. MS, 148

yazuğluğ Günahkâr, kusurlu. KE, 308 *krş.* **yazuklı;** **yazuklu;** **yazuğluk**
y. kıl- Günahkâr etmek. KE, 308
yazuğluk Günah işlemiş olma. MS, 149 *krş.* **yazuklı;** **yazuklu;** **yazuğluğ**
yazuksuz (~ **yazuğsuz**) Günahsız, suçsuz. CCII, 709;
yazuğsuz Günahsız, masum. GT, 394; Günahı olmayan. İM, 620
ye- (~ **yê-**) Yemek. BM, 522; DM, 121; KF, 201; Kİ, 124; KK, 130; TA, 156; TZ, 283; **yê-** BM, 522; (Bir şey) yemek. CCII, 709 *bk.*
yi-
yeber- (~ **yêber-**) Göndermek, yollamak. DM, 122; Göndermek. KK, 130;
yêber- CCII, 709
yed Ar. El. BV, 345; HOA, 272
yedek İhtiyaten bir aynı daha alınan şey. İH, 52
yedi Yedi sayısı. BM, 522; KK, 130; Yedi (sayı ismi). KF, 201; Yedi (7). Kİ, 124; Sayıda yedi. TZ, 283 *bk.*
yidi
yedi yüz Yedi yüz. BM, 522
yediger Benatı na's. İH, 52
yediker Yedigen yıldızı. TZ, 283
yedinci Yedinci (sıra sayısı). KF, 201
yedir- Yedirmek. DM, 122; KF, 201; KK, 131; TZ, 283 *bk.*
yidür-; yedür-
yedür- Yedirmek. TA, 156 *bk.*
yidür-; yedir-
yegâne Biricik, tek, yegâne. GT, 394
yêge Moğ. Geniş, enli. CCII, 709
yegen I (~ **yêgen**) Hasır. TA, 156;
yêgen Hasır, kaba hasır döşek. CCI, 535;

yegen II Yiyen, obur. TZ, 283
yegin I Hafif. BV, 345
yegin II Râcîh, galip, kavi. İH, 52
yegir- Tiksilmek. DM, 122
yegirmi Yirmi. DM, 122; Sayıda yirmi. TZ, 283
yêgit Yiğit. CCII, 709
yêgrek Evla, daha âlâ, daha iyi. İH, 52
yegür- Koşmak. DM, 122
Yehūdî Yahudi, musevi. GT, 394
yeit Ø Kİ, 124 *bk. yigit*
yêk- Atı arabaya koşmak. CCII, 709
yek şenbeh (~ yekşenbe) *Far.* Pazar günü. BM, 522;
yekşenbe Pazar (günü). CCI, 535
yek I Kasırğa. BM, 522
yek II (~ yêk) Şeytan. BM, 522; Kİ, 124; TZ, 283; **yêk** CCII, 709
y. **kör-** Şeytan gibi görmek, sevmemek. Kİ, 124
yeke kele bu çetük Erkek kedi. Kİ, 124
yeken I Hasır. TZ, 283
yeken II Topallayarak yürüyen. Kİ, 124
yeki İki sayısı. DM, 122
yekir- Kızmak. Kİ, 124
yel I (~ yêl) Rüzgâr, hava. DM, 122; Yel, rüzgâr. KE, 309; KF, 201; TZ, 283; Rüzgar. Kİ, 124; TA, 156; **yêl** Rüzgâr, yel. CCI, 535; CCII, 709 *bk. yıl*
y. **sem-** Yel senmek, rüzgâr durmak. TZ, 284
y. **ünü** Rüzgâr sesi, sarsar. İH, 52
yel II Yellenme, osruk. KF, 201
y. **çık-** Yellenmek. KF, 201
yel- ? TZ, 283
yeldi Yelmek. TZ, 283
yele- Yavaş koşmak. TZ, 283

yelek I Elek, kalbur. DM, 122
yelek II Tüy, yelek. DM, 122
yêlemçi Yarış atı, koşu atı. CCII, 710
yeles İnce hafif rüzgar. Kİ, 124
yelge Boynun iki yanında bulunan damarlar. TZ, 283
yeli Yele. HOA, 273
yelim (~ yêlim) Çiriş. TZ, 283;
yêlim Tutkal. CCI, 535
yelin (~ yêlin) Yelin. BV, 345;
yêlin Hayvan memesi. CCII, 710
yeliş Yelin. BV, 345
yelken (~ yêlken) Yelken. DM, 122; Kİ, 124; TA, 156;
yêlken TZ, 284
yelli Elli sayısı. DM, 122
yelmek Yelmek. TZ, 283
yelmen Kılıcın üst kısmı, kenarı. MG, 285
yelmük Bir nevi ot. Kİ, 124
yelpi- (~ yêlpi-) Yellemek, yelpazelemek. KE, 309;
yêlpi- Yellemek, yelpaze ile havalandırmak. CCII, 710
yelpigüç Yelpaze, yelleme aracı. KE, 309
yelpik Ecinni yeli dokunmuş; yeli, rüzgârı dokunmak, çarpılmak, çarpılmış, sarsak. İH, 52
yelpin- Yellenmek, yelpazelenmek. KE, 309
yelsiz Esinti, belli belirsiz hafif hissedilen yel. BM, 522
yelte- Teşvik etmek, kandırmak. İH, 52
yeltir- Lâtif bir surette esmek. İH, 52
yelve Bildircına benzer bir nevi kuş. Kİ, 124
yem Taam olup hayvan yemine dahi ıtlak olunur. Kİ, 124; Yem. TZ, 284
Yemāni *Ar.* Yemen'e ait. BV, 345

Yemani Ø GT, 394 *bk. bürd-i yemani*

Yemek I Kıpçaklardan bir kabile. Kİ, 124

yemek II Yemek. DM, 123; TZ, 284; Yemek, yiyecek. KF, 201 *bk. yimek*

Yemen Yemen. GT, 394; MG, 285; Yemen ülkesi. KFT, 1087

yemeni Ar. Bir kılıç çeşidi. MG, 285

yemîn-i ğamūs Bir yemin çeşidi. İM, 620

yemiş keylekle- Pişmek, olmak, yumuşamak. İH, 52

yemiş (~ yemiş) Meyve, yemiş. DM, 123; KF, 201; Yemiş. Kİ, 124; TZ, 284; Meyve. KK, 131; TA, 156; **yemiş** Meyve, yemiş. CCI, 535; CCII, 710

yemiş şatıcı Manav. DM, 123

yemişlü Meyveli. KF, 201

yemiz İdrar boruları, üreterler. BM, 522

yemyeşil Yemyeşil. DM, 123

yeñ I (~ yèñ) Elbise yeni. DM, 123; Yen, elbisenin kol kısmı. GT, 394; Yen, elbise yeni. İM, 620; Gömlek yeni. TA, 156; **yèñ** Elbise kolu, yen. CCI, 536

yeñ II Kırmızı, kırmızılık. DM, 123

yeñ- (~ yèñ-) Yenmek, gâlip gelmek. GT, 394; KE, 309; **yèñ-** Mağlup etmek, yenmek. CCI, 536; CCII, 710

yen- Yenmek. DM, 123; Yenmek, gâlip gelmek. GT, 394; İM, 620; KE, 309

yenç- Ezmek. GT, 394

yençi Hamur. TZ, 284

yèñdeçi Galip, yenen. CCII, 710

yèñdir- Mağlup ettirmek, yendirmek. CCII, 710

yene (~ yène) Yine. TZ, 284;

yène Yine, tekrar, ikinci kez. CCII, 710

y. kel- Yine, tekrar gelmek. TZ, 284

yeng Elbise yeni. TZ, 284

yeng- Yenmek, üst gelmek. TZ, 284

yenge Yenge, yenge kadın. GT, 394; Yenge. TA, 156

yengeç Yengeç. DM, 123; TA, 156

yengi ay Yeni ay. TZ, 284

yengi (~ yengî) Yeni. KF, 201; KK, 131; MG, 285; **yengî** TZ, 284

yengil Yeğni, hafif. TZ, 284

yengile Yenile, tekrar. TZ, 284

yengile- Yenilemek. TZ, 284

yengirt- Yenilemek. TZ, 284

yeñi ay Hilâl, yeni ay. TA, 156

yeni Ar. Yani. İH, 52

yeñi Yeni. BV, 345; MG, 285; Yeni, taze, henüz. KE, 309; Yeni, eski olmayan. MS, 149 *bk. yiñi*
y. bol- Yeni olmak. KE, 309

yeniçe İnce, hassas. DM, 123

yenig Yeğni, hafif; ucuz. KE, 309
y. bul- Ucuz olduğu görüşüne varmak. KE, 309
y. kıl- Hafifletmek. KE, 309

yeñil- Yenilmek. GT, 394

yeñil (~ yèñil) Hafif, kolay. İM, 620; **yèñil** Hafif, hoppa. CCII, 710

y. kılıklı kişi Hoppa, hafifmeşrep kimse. CCII, 710

y. kör- Hafife almak. İM, 620

yeñile Yeni olarak, tekrar. KE, 309 *bk. yiñile*

y. bol- Tekrar oluşmak. KE, 309

yenile- Yenilemek. KE, 309; Tecdit etmek. Kİ, 124 *bk.*

yiñile-

yenillet- Hafifletmek. İM, 620

yèñilmek Mağlubiyet, yenilgi. CCI, 536

yenişke Ø DM, 123 *krş.* **yeniçke**

yenkeş Yengeç. TZ, 284

yèñmek Galibiyet, yengi, yenme. CCI, 536

yensiğ Yanlamasına. TZ, 284

yenşi- Kekremek, kekre olmak. TZ, 284

yèñül I Alçak, mütevazı. CCI, 536

yèñül II Hafif. CCI, 536

yèñül köñül bile Alçak gönüllü, mütevazı. CCI, 536

yenzek kel- Yine, tekrar gelmek. TZ, 284

yepiş- Yapışmak. KF, 201

yepişdür- Yapıştırmak. KF, 201

yeprül- Kumaş eskiyip lime lime olmak, iplikleri sırtmak. İH, 52

yer- Kötü görmek, zemmetmek. İH, 52; Yermek, beğenmemek. KE, 309

yèr titremeki Yer sarsıntısı, deprem. CCI, 536

yer (~ yèr) Yer. DM, 123; TZ, 284; Yer, yeryüzü, mekân, ülke, toprak. KE, 309; Yer, mekan. KF, 201; Yer, boş ve parça yer. TA, 156; Ø MS, 149; **yèr** Yer, zemin; oturulan yer, bölge, mahalle. CCI, 536; Dünya, yeryüzü; toprak, zemin. CCII, 710 *bk.* **yir**

y. tınçı Dünyanın temeli; oturulan mekân, oturulan ülke. CCII, 710

y. tepren- Yer sarsılmak, deprem olmak. KE, 309

y. yüzi Yeryüzü, dünya. KE, 309

y.ge batur- Yerin dibine sokmak. KE, 309

kün toğku y. Doğu, güneşin doğduğu yer. KE, 309

toğkan y. Doğum yeri. KE, 309

yerdaş Yurttaş. DM, 123; Aynı yerden olanlar. TA, 156

yerdeş Hemşeri. Kİ, 124; Hemşeri, yerdeş. TZ, 284

yerhamükallāh Ar. “Allah sana merhamet etsin!” anlamında bir söz. İM, 620; KF, 201

yerhamükallahu “Allah sana merhamet etsin” anlamında bir dua cümlesi. KFT, 1087

yerhamükellāh “Allah sana merhamet etsin” anlamında bir söz. MS, 149

yèri- Erimek. CCII, 711

yerin- Üzülmek. DM, 123

yeriş- Erişmek, ulaşmak. KF, 201

Yeronimus Hristiyan ilahiyatçı, bilgin, Aziz Hieronymus. CCII, 711

Yerosolim (Yer adı) Kudüs. CCII, 711

Yerusalem (Yer adı) Kudüs. CCII, 711

yeryüzi Yeryüzü, dünya. KE, 309

yesir (~ yēsīr ~ yēsir ~ yesīr) Ar. Esir, tutsak. İM, 620; Ø KFT, 1087; **yēsīr** Esir. KFT, 1087; **yēsir** KFT, 1087; **yesīr** Ø KFT, 1087

yeskemek Koklama. DM, 123

Yesse Hz. Davud’un babası. CCII, 711

Yesus Hz. İsa. CCII, 711

Yesus Kristus Hristos, Hz. İsa. CCII, 711

yeş Ø DM, 123 *krş.* **iş III**

yeşek Eşek. DM, 123
yeşil Yeşil. DM, 123-124; KF, 201; KFT, 1088
y. at Yeşil at. DM, 123-124
y. karbuş Yeşil karpuz. DM, 123-124
y. ot Yeşil ot. DM, 123-124
yeşillik Yeşillik. DM, 124
yeşit- İşitmek. DM, 124
yeşmiz Aspir tohumu. BM, 521
yêt- I Ekleme, bağlamak, takmak. CCI, 536
yet- II (~ **yêt-**) Ulaşmak. BV, 345; Yetişmek, ulaşmak. KE, 309; Arkasından yetişmek. Kİ, 125; Kavuşmak, ulaşmak. TA, 156; **yêt-** Ulaşmak, varmak. CCII, 711-712
yet- III Yedeklemek, yedekte götürmek. KE, 309; Yedeklemek. TA, 156; Yedeğine almak, sevk etmek; erişmek. TZ, 285
yet- IV (**yêt-**) Yetecek kadar olmak, yeterli olmak. KE, 309; Kifayet etmek. Kİ, 125; **yêt-** Kâfi gelmek, yeterli olmak, yetişmek. CCI, 536; CCII, 711-712
yêt- V Ø MS, 149 *bk. yit-*
yetçi Kasap. DM, 124
yête Son akşam yemeğinin anıldığı, ekmeğin İsa'nın bedenini, şarabın kanını temsil ettiği ekmek şarap ayini. CCII, 712
Têpri y.si Son akşam yemeğinin anıldığı, ekmeğin İsa'nın bedenini, şarabın kanını temsil ettiği ekmek şarap ayini. CCII, 712
y. almak Ekmek şarap ayinine katılıp İsa'nın

bedeni olan ekmekten yemek ve kanı olan şaraptan içmek, Hristiyanlar için kendisini feda eden İsa'yı kendi içine alarak Hristiyanları Mesih ile birleştirmek, komüsyon almak. CCII, 712
yetegen *Benatı na'ş ki yedigen, yediger* derler. İH, 52
yetek Etek. DM, 124
yeteken Yedi yıldız. Kİ, 124
yeteklü Süslü. HOA, 273 *bk. ittüklü*
yêter Yeter, kâfi. CCI, 536
yetgür- Yetiştirmek, ulaştırmak. KE, 309
yêti I Hafta, yedi. CCI, 536
yeti II Keskin. İM, 620
yeti III (~ **yêti**) Yedi (sayı). TA, 156; Yedi sayısı. DM, 124; **yêti** Yedi (sayı). CCII, 712
yetib ? BV, 345
yetig İleri gitme, taşkınlık, aşırı. KE, 309
yetil- Kemale ermek. Kİ, 124
yetim (~ **yetim**) Ar. Yetim. GT, 394; KF, 201; Babası veya anası babası ölmüş. İM, 620; **yetim** Yetim, babası ölmüş. KE, 309
yetinçek Cemaatten ayrılıp yalnız kalan kimse. Kİ, 124
yetiş- Yetişmek, ulaşmak. İM, 620; KK, 131; Ulaşmak, yetişmek. KF, 201; Erişmek, yetişmek. TZ, 285
yetişdür- Yetiştirmek, ulaştırmak. KF, 202
yetişici Yetişen. KF, 202
yetkir- (~ **yêtkir-**) Erişmek. TZ, 285; **yêtkir-** Ulaştırmak, vardırmak, yetiştirmek. CCII, 712
yêtmek bile Yeterli. CCI, 536

yétmek Yetme, yeterli olma. CCI, 536
yetmiş Yetmiş sayısı. DM, 124; KK, 131; Yetmiş (sayı ismi). KF, 202; Bugünkü manasında (70). Kİ, 124; Yetmiş (sayı). TA, 156; Sayıda yetmiş. TZ, 285 *bk. yitmiş*
yetti Yedi (7). Kİ, 125
yetür- I Yetindirmek, kanaat ettirmek. KE, 309
yetür- II Yetiştirmek, ulaştırmak. TA, 157
yetürmek Yetindirmek, kanaat ettirmek. KE, 309
yev Ev. DM, 124
yevm Ar. Gün. GT, 394; HOA, 273
yevün- Yıkanmak. İM, 620
yeyici Yiyen. KF, 202
yeyil- Yepyenli, yenlice, hoppa, neşeli olmak. İH, 52
yeyiş Yiyiş, yeme tarzı. KK, 131; Yeyiş. TZ, 285
yeyitlik Gençlik, yiğitlik. CCI, 536
yeyni Hafif. TA, 157
yeynit- Hafifletmek. TA, 157
yez (~ yéz) Sarı bakır. BM, 523; **yéz** Pirinç madeni. CCI, 536; Bakır, pirinç madeni. CCII, 712
yéz taktası Pirinç levha. CCI, 537
Yezdî Ø GT, 394 *bk. Hoca Muḥammed Yezdî*
yézne Büyük kız kardeşin kocası, enişte. CCI, 537
yı- Bir yerde toplamak, yığmak. CCI, 537; Bir yere toplamak, yığmak. CCII, 712
yıd Koku. KE, 310
y. kııl- Kokmak, koku yaymak. KE, 310
yıdı- Kokmak, çürüyüp bozularak koku yaymak. KE, 310 *bk. yıyı-*

yıdığ (~ yıdığ) Kötü kokan her şey. BV, 346; **yıdığ** Koku. İM, 620
yıdığlık Kokulu. İM, 620
yıdla- Koklamak. KE, 310 *bk. yıyla-*
yıdlan- Kokmak, bozulmak, koklanmak. KE, 310 *bk. yıylan-*
yıdlat- Koklatmak. KE, 310
yıdlığ Kokulu. KE, 310 *krş. idlig*
yığ- I (~ yığ-) Toplamak, yığmak. BM, 523; Yığmak, biriktirmek. GT, 394; Yığmak, toplamak, biriktirmek. KE, 310; Toplamak. Kİ, 126; **yığ-** Yığmak. TZ, 285 *bk. dir-; kıazan-*
yığ- II Yasaklamak, engel olmak. İM, 620; Engellemek, alıkoymak, vermemek, sakınmak, mâni olmak, men etmek. KE, 310; Engellemek, yoksun bırakmak. KFT, 1088; Menetmek. Kİ, 126
yığaç Ağaç. KE, 310 *bk. ağaç*
yıgıl- I Çekinmek, kaçmak. İM, 620; Vazgeçmek, menedilmek, sakınmak, çekinmek, uzak durmak. KE, 310
yıgıl- II Yıgılmak. BV, 346; Birikmek, yığılmak. GT, 394; Toplanmak, toplamak, yığmak. KE, 310; Bir araya gelmek. KFT, 1088
yığın Güme. İH, 52; Toplanmış, köme. Kİ, 126
yıgıml- Alıkonulmak, engellenmek. KE, 310
yığıştır- Toplamak. KK, 131
yıgla- (~ yıgla-) Ağlamak. DM, 124; İM, 620; KE, 310; KK, 131; Ağlamak,

sızlamak. GT, 395; **yıgla-** Ağlamak. TZ, 285 *bk. ıgla-*

yıgılan- Çekinmek. İM, 620

yıglat- Ağlatmak. KE, 310

yıgılın- Çekinmek, uzak durmak, kaçınmak. KE, 310; Sakınmak, kaçınmak, uzaklaşmak. MS, 149

yıgılış- I Karşılıklı çekinmek, karşılıklı uzak durmak. KE, 310

yıgılış- II Toplaşmak. KFT, 1088; İttifak etmek; toplanmak, bir araya gelmek, birlik olmak. MS, 149

yıgmağ (~ **yıgmağ**) Menetmek, mâni olmak. KE, 310;

yıgmağ Kaçınmak. KFT, 1088

yıgnağ Birikinti, yığnak. KF, 202

y. ol- Birikmek, toplanmak. KF, 202

yıgrıl- I Et kavrulmak. İM, 620

yıgrıl- II Kirpi, kaplumbağa, solucan, erkek âleti gibi şeyler içine çekilmek, büzülmek, toplanmak; uzun iken yusuvarlak tortop olmak. İH, 52

yıgrıl- III Yığdırılmak. BV, 346

yıgruğ Bir işe bakmayan kimse, gayri müteşebbis adam. Kİ, 126

yıgşur- Bir bir üstüne yığmak. İH, 52

yığ- Yıkma. CCI, 537

yıhıl- Devrilmek, yıkılmak. CCII, 712

yıhöv Kilise. CCII, 712

yıhrar Ar. İtiraf, açıkça söyleme. CCI, 537

y. bër- İtiraf etmek, açıkça söylemek. CCI, 537

yıl- Yıgılmak, toplanmak. CCI, 537; Bir yere toplanmak, yığılmak. CCII, 712

yın Yığın. CCII, 712

yık- I Hasımını yıkmak. KK, 131

yık- II Kırmak, gönül kırmak. KK, 131

yık- III (~ **yık-**) Yıkma, harap etmek. BM, 523; Yıkma. BV, 346; GT, 395; İM, 620; KE, 310; KF, 202; MG, 286; MS, 149; TA, 157; **yık-** TZ, 285

yıkık Yıkılmış. TZ, 285

yıkıl- I Bozulmak. İM, 620

yıkıl- II (~ **yıkıl-**) Yıkılmak. BV, 346; GT, 395; İM, 620; KE, 310; KF, 202; KFT, 1088; KK, 131; MG, 286;

yıkıl- Düşmek, yıkılmak. CCI, 537; Yıkılmak. TZ, 285

yıkılmağ Yıkılmak. KE, 310

yıkız Kuma. TA, 157

yıklık Rebap, bir çeşit telli çalgı. BM, 523

yıkuk Yıkık, yıkılmış. KE, 310; Harap. TA, 157

yıl- I (Ağzı) çarpılmak, büzülmek, kötüleşmek. İH, 52

yıl- II Kuş kanadını hareket ettirmeyip akar gibi süzülme. İH, 52

yıl- III Sürünmek. TZ, 285

yıl- IV (Yay) eğilmek, bükülmek, büzülmek, çarpılmak. İH, 52

yıl Yıl, sene. CCI, 537; CCII, 712; DM, 124; GT, 395; HOA, 273; İM, 620; KE, 310; KF, 202; MG, 286; TA, 157; Sene. Kİ, 126; KK, 131; Yıl. TZ, 285 *bk. ıl; yıl*

yıla- Ağlamak. TZ, 285

yılan Yılan. BM, 523; BV, 346; CCI, 537; DM, 124; GT, 395; İM, 620; KE, 310; KF, 202; KK, 131; TA, 157; Bugünkü manasında. Kİ, 126 *bk. ılan*

- y. balık** Yılan balığı. İM, 620
- y. sivle-** Yılan zivedek kaymak, yuvasına akmak. İH, 52
- yılbıra-** Bükme, kıvrırmak, çevirmek. CCII, 713
- yıldıra-** Parlamak, parıldamak. KE, 310; ıldırmak. TZ, 285 *bk. yaldıra-; yaldırı-*
- yıldırım (~ yıldırım)** Yıldırım. İM, 621; KE, 311; KF, 202; TZ, 285; **yıldırım** KK, 131 *bk. ıldırım*
- yılduz** Yıldız. KE, 311 *bk. yulduz*
- y. bat-** Yıldız yağmura delalet ettiği hâlde yağdırmayıp batmak. KE, 311
- y. tüş-** Yıldız batmak. KE, 311
- yılğı** Bir yaşında at. BM, 523
- yılğun** Ilgın, ağaç. TA, 157
- yılı** Banyo, sıcak (su). CCII, 713; İlk. TZ, 285
- yılı su** Hamam. TZ, 285
- yılım I** Tutgal. HOA, 273
- yılım II** ? TZ, 285 *bk. tak II; sırtlan*
- yılış-** Tebessüm etmek. İH, 52
- yılkı (~ yılkı)** At. CCII, 713; At sürüsü, yılkı. TZ, 285; **yılkı** Sürü. İM, 621; Hayvan, hayvan sürüsü. KE, 311; Asıl manası dört ayaklı hayvan demek olup Kıpçakçada at sürüsü için müstameldir. Kİ, 126 *bk. ilkı*
- yıllar sanı** Bin yıl, milenyum, tarih. CCI, 537
- yıllık** Yıllık, senelik. MS, 149
- yılmağay** Yalabık. TZ, 285
- yılmanuk** Yalabık. TZ, 285
- yıltra-** Şimşek çakmak. CCI, 537
- yıltramak** Şimşek. CCI, 537
- yıltrın** Cam; şişe. CCI, 537
- yılu** Sıcak. CCII, 713
- yımirtla-** Yumurtlamak. İH, 52
- yımışak kılı** Zayıf, zayıfça, cılız. CCI, 537
- yımışak** Yumuşak. CCI, 537
- yımrıl- I** Bazı yeri domalıp bazı yeri oyulmak, çarpılmak, eğilmek. İH, 52
- yımrıl- II** Yumru şey ezilip ayrılmak. İH, 52
- yımrıçak** Semer, palan. CCI, 537
- yıpar** Koku, misk. KE, 311; Misk. TA, 157
- yıparla-** Koku sürmek, misk sürmek. KE, 311
- yıpdır-** İşlatmak. TZ, 285
- yıpın-** Yapışmak. TZ, 285
- yıpıt-** İşlatmak. TZ, 285
- yıprak** Paçavra, bez, kumaş parçaları eskisi. İH, 53
- yıpran-** Eskimek, çürümek. İH, 53
- yıptı** Boy isminde bir ot ve tohumu. Kİ, 126
- yır-** Yırmak, yırtmak. İM, 621; TZ, 285; Ayırmak. KFT, 1088
- yıra-** Uzaklaşmak. KE, 311
- yıraq** Uzak. BV, 346; DM, 124; HOA, 273; İM, 621; KE, 311; Kİ, 126; TA, 157; Uzak, ırak. BM, 523; GT, 395; Irak, uzak. MG, 286 *bk. ırak*
- y. tur-** Çekinmek, uzak durma. İM, 621; Uzak durmak, uzaklaşmak. KE, 311
- y. bar-** İleri gitmek, derinleşmek. KE, 311
- y. bol-** Uzak olmak. KE, 311
- y. kıl-** Uzaklaştırmak. KE, 311
- yırak** Uzak. CCI, 538; Irak, uzak. TZ, 286
- y. ét-** Uzaklaştırmak. CCI, 538;
- yıraklık** Uzaklık, uzak olma. İM, 621

yıraksa- Uzak bulmak, uzak olduğunu düşünmek. KE, 311
yıraş- Uzaklaşmak. KE, 311
yırat- Uzaklaştırmak. KE, 311
yırğa- *Moğ.* Eğlenmek, keyiflenmek, sevinçle bağırmak. CCII, 713
yırgak Ateşi karıştırmaya yarayan kanca, çengel. CCI, 538
yırıl- Büzülmek, kıvrılmak, buruşmak. CCII, 713
yırın- Yırtılmak. TZ, 286
yırışdur- Düzenlemek, yerli yerine koymak. MS, 149
yırit- Yırtmak. KFT, 1088; TZ, 286
yırıla- Şarkı söylemek, terennüm etmek, teganni etmek. GT, 395; Şarkı söylemek. BM, 523; İM, 621; Irlamak. TZ, 286
yırlayıcı Şarkıcı. BM, 523 *bk. aruçı*
yırmak (~ **yırmak**) Nehir. TA, 157; **yırmak** Irmak. TZ, 286
yırt- (~ **yırt-**) Yırtmak, yarmak. BM, 523; Yırtmak. CCI, 538; CCII, 713; KFT, 1088; Kİ, 126; TA, 157; Yırtmak, paralamak. GT, 395; Yırtmak, parçalamak. İM, 621; KE, 311; **yırt-** Yırtmak, bir nesneyi ikiye veya birkaç parçaya ayırmak. BM, 523
yırtı- Yırtmak. KFT, 1088
yırtıcı Yırtıcı. KFT, 1088
yırtık tutaklı Yırtık dudaklı. TZ, 286
yırtık (~ **yırtık**) Yırtık. KF, 202; **yırtık** Yırtılmış. TZ, 286
yırtıl- I Yırtılmak. BM, 523; GT, 395; HOA, 273; KFT, 1088; MS, 149; Yırtılmak, parçalanmak. KE, 311

yırtıl- II Yüzsüzleşmek, küstahlaşmak, yaramazlaşmak. CCII, 713
yırtın- Yırtılmak. TZ, 286
yırtlas Yırtlak, göz kapağı dışa dönük. KE, 311
y. közlüg bol- Göz kapağı dışa dönmek. KE, 311
yırtmaç Eski kaftanların eteğindeki mahsus yapılan yırtık gibi dikilmemiş mahal. İH, 53
yırtmak I Yarık, yırtık. CCI, 538
yırtmak II Yırtmak, parçalamak. KE, 311
yırtuğ Yırtık, yırtılmış. İM, 621; KE, 311; Yırtık. KFT, 1088; Kİ, 126
yısrığı gün Evvelsi gün. BM, 523
yış Kır, orman. CCII, 713
yışı- Parlamak. Kİ, 126
yışık Baş zırhı. Kİ, 126
yışıl- Parlamak, ışımak, ışıık yaymak. KE, 311
yışım Baldırlık. BM, 523
yışkık Nane. CCI, 538
yıvil- Uzanmak, büyüyerek uzamak. Kİ, 127
yıy- Yığmak. TZ, 286
yıyı- Kokmak. KE, 311 *bk. yıdı-*
yıyı Pis kokan. CCII, 713
yıyın- Yığılmak. TZ, 286
yıyıştır- Toplamak. KK, 131
yıyla- Koklamak. KE, 311; Ağlamak. TZ, 286 *bk. yıdla-*
yıylan- Koklanmak. KE, 311 *bk. yıdla-*
yıdla-
yi- I İmek, olmak. BM, 523; İmek. KF, 202 *bk. i-*
yi- II Yemek. BM, 523; BV, 346; GT, 395; HOA, 273; İM, 621; KF, 202; KFT, 1088; Kİ, 125; KK, 131; MG, 286; MS, 149; Yemek, yemek yemek. KE, 311 *bk. ye-*
yi Koku. TZ, 286

yibek İpek. CCII, 713
yibit- Islatmak, nemlendirmek, ıslatarak yumuşatmak. CCII, 713
yiç- İçmek. BM, 523
yiçkeri İçeri. BM, 523
yiçmek Kürk. BM, 523 *bk. ton*
yiçür- İçirmek, su vermek, suvarmak. BM, 523 *bk. suvar-*
yid- Yedeklemek. KFT, 1088
يدميا ? Çarpma ve kapı çalma. TZ, 286
yidegüç Yedegüç, yedici. TZ, 286
yidi Yedi (7). GT, 396; MS, 149; Yedi. HOA, 273; KF, 202; KFT, 1088 *bk. yedi*
yidici Atı yedekleyen kişi. KFT, 1088
yidir- Yedirmek. İM, 621
yidle- Koklamak. İM, 621
yidür- Yedirmek. BM, 523; BV, 347; GT, 396; HOA, 273; İM, 621; KE, 311; KF, 202 *bk. yedir-*
yidürül- Yedirilmek. İM, 621
yig kör- Kinlenmek, nefret etmek. İM, 621; Düşmanlık yapmak. TA, 157
yig I Hasta, şikayetçi. HOA, 273; Dert, illet. TA, 157
yig II Üstün, daha fazla, yeğ. GT, 396; İğ. TA, 157; Ø DM, 124 *krş. ig*
y. tut- Tercih etmek. GT, 396
yig III Omuz. KF, 202
yigde İğde, yaban iğdesi. TA, 157
yigel- (Eli) çolak olmak, siniri ölmek; eti pörsümek. İH, 53
yigen I Hasır. BM, 523
yigen II Papirüs, Nil kıyılarında yetişen, sürüngen (bitki), çıplak saplı, otsu bir bitki. BM, 523
yigesü Yiyecek. KE, 311
yigil- Eğilmek. MG, 286
yigin Hasır. Kİ, 125

yigir- Hiddetlenmek, gazaba gelmek; azarlamak, paylamak. GT, 396; Öfkelenmek. İM, 621; Kızmak, öfkelenmek. KK, 131
yigirmi bir Sayıda yirmi bir. TZ, 283
yigirmi Yirmi. BM, 523; BV, 347; İM, 621; KF, 202; KFT, 1088; Yirmi (20). GT, 396; MS, 149; Yiğirmi. HOA, 273; Bugünkü manasında (20). Kİ, 125; Yirmi sayısı. KK, 131; Yirmi (sayı). TA, 157
yigirminçi Yirminci. KK, 131
yigit Genç. BM, 523; GT, 396; İM, 621; MG, 286; Yiğit. BV, 347; HOA, 273; TZ, 286; Yiğit, alp, kahraman. KE, 311; Bugünkü manasında. Kİ, 125; Genç, yiğit. TA, 157
y. bol- Yiğit olmak. KE, 311
yigitlig Yiğitlik. HOA, 273
yigitlik Gençlik. GT, 396; İH, 53; İM, 621; Yiğitlik, yüreklilik, kahramanlık, cesaret. KE, 311
y. kııl- Yiğitlik göstermek, yürekli davranmak. KE, 311
yiglen- Hastalanmak. TZ, 286
yigne İğne. KE, 311; TA, 157 *bk. igne*
yigre- Kızmak, öfkelenmek. BM, 523
yigrek Daha iyi, hayırlı. İM, 621
yigren- (~ **yigren-**) İkrah etmek. İH, 53; İğrenmek. TZ, 286; **yigren-** İğrenmek, tiksindirici bulmak. KE, 311
yigrenci İğrenç, pis, murdar. KE, 311

yigrendür- İğrendirmek, nefret ettirmek. KE, 311 *bk.*

yirgendür-

yigük Siniri çekilmiş, eli bileğinden kurumuş kimse. İH, 53

yigür- I Koşmak. BM, 523

yigür- II Yedirmek. KFT, 1089

yik I İyi. Kİ, 125

yik II Yer üzerindeki çizgi. BM, 524; Kenar. KF, 202

yikdey Gayet bol, kıvrak siyah kumaştan eteklik (Konya’da **yikte** kadınların bellerine bağladıkları çok kıvrımlı eteklik ki siyah olur, üstüne *şelme* dedikleri yünden örme örtüyü örtünürler sokağa çıkarlardı; içindeki süslü elbise görünmezdi). İH, 53

yiker Kıyafetlerin imal edildiği yer. BM, 524

yikindü İkinci. BM, 524; İkinci, ikinci vakti. TA, 157

yikir- Hiddetlenmek, gazaba gelmek; azarlamak, paylamak. GT, 396; Ø Kİ, 125 *bk. buş-*

yikiz I İkinci vakti. TA, 158

yikiz II İkiz. TA, 157

yikregın Çıkar, menfaat, yarar. BM, 524

yiksük Yüksük. TA, 158

yikü Yerde vesairede olan çizgi. Kİ, 125

yil- I Koşmak. GT, 397; Kİ, 125; Yelmek, koşmak. İM, 621; At eşkin yürümek, hızlı gitmek. KE, 311

yil- II Rüzgardan sarsılmak. HOA, 273

yil I Karındaki gaz. GT, 397; Yel, kalın bağırsaktaki gaz. MS, 149

y. çık- Osurmak. İM, 621

yil II Yel. BV, 347; Rüzgâr, yel. BM, 524; GT, 397; HOA,

273; İM, 621; KE, 311; KF, 202; MG, 287; Rüzgâr. TA, 158 *bk. yel*

yil III Yıl. KFT, 1089

yildür- Koşturmak. GT, 397; Atı eşkin yürütmek, koşturmak. KE, 312

yile- Koklamak. BM, 524

yilgeri Ön. TA, 158

yilik- İçi serinlemek, rahat etmek. İH, 53

yilik Kemik iliği, ilik. CCI, 538; İlik. İM, 621; Kİ, 125; Kemik yağı. TZ, 286

yilim I Düğüm. TZ, 286

yilim II Tutkal, yapışkan. Kİ, 125; Tutkal. BM, 524; TA, 158

yilin Behayim memesi. İH, 53

yilken Gemi yelkeni. İH, 53

yillen- Rahatlanmak, riyh, revh, rahat. İH, 53

yilli Yelli. BV, 347; Rüzgarlı. İM, 621

yillik Yıllık. TZ, 286

yilme Düz ve yumuşak. KE, 312

yilmir- Boynunu büküp gözünü dikip sokularak gaşy olacak bir halde ağlamak. İH, 53

y.ib gel- Derli toplu gelmek. İH, 53

yilmük Teke sakalı dediğimiz yenir tatlı ottur (*yilmük* yimliğe benzer, halbuki *yimlik* dediğimiz de başka ottur, o dahi yenir ve tatlıdır; yaprağının rengi boz, daha enli, çiçeği güneşe doğru açılır biraz durur kapanır). İH, 53

yilpi- Yelpazelenmek. İM, 621

yim Yem. BV, 347; TA, 158; Yem, yemek. KE, 312

yimçek Meme. BM, 524

yimdi Kasık kılı. BM, 524

yimek Yemek. GT, 397; İM, 621; KF, 202 *bk. yemek*

yimeş Topraktan yapılmış iki kısımdan oluşan su kabı. BM, 524

yimiş Meyve, yemiş. GT, 397; Yemiş. İM, 621; Meyve. KFT, 1089

yimişlü Yemişli. KFT, 1089

yimkir- *Yelmür-* gibi, korkup birisine sokulmak. İH, 53

yimril- **I** Toprak çökmek, obrulmak. İH, 53

yimril- **II** Yarılmak, ayrılmak. TZ, 286

yimük İmik; çocukların başındaki yumuşak yer, bingıldak. İH, 53

yiğ Elbise. HOA, 273; Yen. İM, 621; KFT, 1089; Giysi kolu, giysi kolunun el üzerine gelen kısmı. KE, 312; Yen, elbise yeni. MG, 287; Yen, elbise kolunun el üzerine gelen kısmı. MS, 149

y. kıl- Giysiye kol yapmak. KE, 312

yin- **I** Çürümek. HOA, 273

yin- **II** Yenmek, yenebilmek. KF, 203; Yenmek, mağlup edilmek. KFT, 1089; Yenmek, yenilmek. KK, 131

yin- **III** Yiyilmek. İM, 621

yin I Manşet, kolluk. BM, 524; Kolun yeni, elbisenin kola gelen ağzı. Kİ, 125

yin II Vücut, cisim. İH, 53

yiğ- Yenmek, galip gelmek. İM, 621

yinc- İncelmek. HOA, 273

yince İnce. HOA, 273

yincge İnce. HOA, 273

yincil- Sarsılmak, sıkıştırılmak, incitilmek. İH, 53

yincilt- Sarsmak, incelemek, incitmek, eziyet etmek. İH, 53

yincüg İncik. HOA, 273

yincük İncik. HOA, 273

yinçe İnce. BV, 347; TA, 158

yinçeçük İncecik. DM, 125

yinçge İnce. BV, 348; KE, 312

y. bol- İnce olmak, incelmek. KE, 312

y. kıl- İncelemek, inceltmek. KE, 312

y. billig bol- İnce belli olmak. KE, 312

y. billig kıl- İnce belli olmak, inceltmek. KE, 312

y. billü bol- İnce belli olmak. KE, 312

y. iglig Verem, ince hastalık. KE, 312

y. iglig bol- İnce hastalığa yakalanmak, verem olmak. KE, 312

bakmaknı y. kıl- İnceden inceye dikkat etmek, dikkatlice bakıp incelemek. KE, 312

yinçgelik İnceleme. KE, 312

y. kılış- İnceden inceye incelemek. KE, 312

yinçger- İncelmek. KE, 312

yinçgert- İnceltmek. KE, 312

yinçi I Hamur. BM, 524; Kİ, 125

yinçi II İnci. CCII, 713

yinçke İnce. İM, 621

yinçker- İncelmek. BV, 348

yinçü İnci. BM, 524; İM, 621; KE, 312 *bk. inçü*

yinçük (~ yinçük(g)) İncik. BV, 348; **yinçük(g)** İncik kemiği, baldır, diz. KE, 312 *bk. yünçük*

yindek Daima. İH, 53

yine Ø BM, 524 *bk. kayıt-*

yine Yine. BV, 348; HOA, 273; MG, 287

yinge Amca, dayı karısı. İH, 53

yingi Yeni. HOA, 273

yiği Yeni. BM, 523; KFT, 1089; Kİ, 125; Yeni, taze, henüz. KE, 312 *bk. yeği*

y. kıl- Yeni yapmak. KE, 312

yini Hafif. BV, 348
yini yingirde- Korkmak, ürkmek, çekinmek; büyük adamın veya korkunç kimsenin heybetinden, fenalığından vücudu ürpermek. İH, 53
yiñil Hafif, yeğni. MG, 287
yinil- Yenilmek, yenilebilmek. KF, 203; Bir şey yenilmek. KK, 131
yiñil- Yenilmek. MG, 287
yiñilde- İnildemek. MG, 287
yiñile Tekrar, yeniden. KE, 312 *bk. yeñile*
yiñile- Yenilemek, tekrarlamak. KE, 312 *bk. yeñile-*
yinile- Yenilemek. KFT, 1089
yinni Yenmek, kazanmak. BM, 524
yingi Yenmek, kazanmak. BM, 524
yip İp, halat. BM, 524; İp. BV, 348; GT, 397; İM, 621; KE, 312; MG, 287; TZ, 286; Ø Kİ, 125; İplik. KK, 131 *bk. ip*
y. edük İpten yapılmış ayakkabı, sandalet. KE, 312
yipek İpek. BV, 348; İM, 621; Kİ, 125; TA, 158
yipek korkıtı İpek böceği. İM, 621
yiper- Akmak, çabuk yürümek, ihsan etmek. TZ, 286-287
yipkir- Tiksinti hissetmek, midesi bulanmak, öğürmek. CCII, 713
yiplik İplik. İM, 621; KF, 203; KK, 131; İp, iplik. KE, 312; TA, 158
yiptir- ? TZ, 287 *bk. yitir- II*
yir- I Azıcık yarmak. Kİ, 125
yir- II İp eğirmek. CCI, 538
yir kanať Yarasa. DM, 125
yir I Yer, diyar. MS, 149
yir II Yer, yeryüzü. BM, 524; Yer. BV, 348; HOA, 273; İM,

621; KFT, 1089; KK, 131; MG, 287; Yer; dünya. GT, 397; Yer, yeryüzü, mekân, ülke, toprak. KE, 312; Yer, mekan. KF, 203; Yer, arazi. Kİ, 125; Ø DM, 125 *bk. yer*
y. yağı Neft yağı. İM, 621
y. yüzi Yeryüzü, dünya. KE, 312
toğķu vaķt yā y. Doğum tarihi ve doğum yeri. KE, 312
y. yüzi Arz, yeryüzü. KFT, 1089
yircügez Yercik. KFT, 1089
yirdeş Aynı vatani paylaşan, vatandaş. BM, 524
yirençi İğrenç. CCII, 713
yirençi kişi İğrenç kimse, tiksindirici kimse. CCII, 713
yirge Moğ. Yer, ülke. MG, 288
yirgendür- İğrendirmek. KE, 312 *bk. yigrendür-*
yiri- Gitmek. BM, 524; Mesafe katetmek. HOA, 273
yirik Su kuşu. BM, 524
yirin- Tazallüm etmek, gamını, kederini sayıp dökmek. İH, 54
yirliĝ Kılıcın cevheri, demiri. MG, 288
yirlü Yerinde, yerli. HOA, 273; Yerli. KFT, 1089
yirmik Eğri, yimrilmiş. TZ, 286
yirük Yirik, yarık, gedik. KE, 312
y. bol- Yırlmak. KE, 312
yiryüzi Yeryüzü, dünya. KE, 312; Yeryüzü. KF, 203
yisi Yangın. CCII, 713
yiske- Koklamak. KFT, 1089
yisket- Koklatmak. İM, 622; KF, 203
yiře- İšemek, çış yapmak. BM, 524
yişemek İdrar, sidik. BM, 524 *bk. sidük*

- yişim** Soğukta dize giyilen koruyucu tozluk. CCII, 713; İç donu, işim. İH, 54; Don (iç don, şalvar). Kİ, 125
- yiştir-** Su içirmek. DM, 125
- yit-** I Değmek. İM, 622
- yit-** II İtmek. BV, 350; KFT, 1089; Yanında sürerek götürmek, itmek. İM, 622
- yit-** III Kâdir olmak. MG, 289; Yetmek, gücü yetmek. MS, 149
- yit-** IV Kaybolmak. İM, 622; KE, 312; KK, 131; Helak, mahv, kayıp olmak. Kİ, 126; Yitirmek, kaybetmek. TA, 158; Yitmek, kaybolmak. TZ, 287
- yit-** V Kuvvet denk gelmek. HOA, 273
- yit-** VI Ulaşmak, balığ olmak. İM, 622
- yit-** VII Yetmek, kafi olmak. BM, 524; Kafi gelmek. HOA, 273; İM, 622; Yetmek, kifayet etmek. KFT, 1089; Yetmek, kâfi gelmek. MS, 149
- yit-** VIII Yetmek. BV, 350; Erişmek, ulaşmak, yetmek, yetişmek. GT, 397; Yetişmek, ulaşmak. HOA, 273; Yetmek, ulaşmak. MG, 289
- yit-** IX Yormak. İM, 622
- yitgür-** Yettirmek. BV, 350; Ulaştırmak, değdirmek. HOA, 273; Yetirmek, ulaştırmak. MG, 290
- yiti** I Keskin; kılıcın keskin tarafı. BM, 524; Keskin. BV, 350; CCII, 713; Kİ, 126; TA, 158; TZ, 287; Sert, keskin. HOA, 273; Keskin, bilenmiş. İM, 622
- yiti** II Yedi. BV, 350; Yedi sayısı. İM, 622; KE, 312; Yedi (sayı). MG, 289
- y.de bir** Yedide bir. KE, 312
- yiti-** Keskinleştirmek, bilemek. KE, 312
- yitig** Keskin. KE, 312-313; MG, 289
- y. bol-** Keskin olmak. KE, 312-313
- y. kıl-** Keskinleştirmek. KE, 312-313
- y. kıl-** Dişleri inceltip beyazlatmak. KE, 312-313
- yitigen** Büyükayı takımyıldızı. BM, 524
- yitiglik** Keskinlik. KE, 313
- yitik** I Keskin, bilenmiş. İM, 622
- yitik** II Yitik. BV, 350
- yitiker** Yedi kardeşler yıldızı. TZ, 287
- yitin-** Bilenmek. Kİ, 126
- yitinci** Yedinci. BV, 350
- yitir-** I Yitirmek, kaybetmek. BM, 524; CCII, 713 *bk.*
- yavukul-**
- yitir-** II ? TZ, 287 *bk.* **yiptir-**
- yitirmek** Öksürme. BM, 524 *bk.*
- ögsürmek; öğürmek**
- yitiş-** Yetişmek. BV, 350; KFT, 1089; Erişmek, yetişmek. GT, 398; Ulaşmak. İM, 622; Yetişmek, ulaşmak. MG, 289; MS, 149
- yitişdür-** Yetiştirmek. MS, 149
- yitiştür-** Yetiştirmek, ulaştırmak. MG, 289
- yitit-** Keskinleştirmek, bilemek. KE, 313; Bilemek. Kİ, 126
- yitkür-** Ulaştırmak. İM, 622
- yitmiş** Yetmiş (70). GT, 398; Yetmiş sayısı. BM, 524; İM, 622; Yetmiş. KFT, 1089; Ø KF, 203 *bk.*
- yetmiş**
- yitük** Kayıp, kaybolan. KE, 313; Kayıp, zayi. Kİ, 126
- yitür-** I Eriştirmek, yetiştirmek. GT, 398; Ulaştırmak, değdirmek. HOA, 273

yitür- II Kaybetmek. İM, 622; KE, 313
yitür- III Yedirmek. İM, 622
yiv- I Çatmak, rabıta hasıl etmek. İH, 36
yiv- II Yivlenmek, irtibat etmek, mensubiyetini söylemek, çatmak. İH, 36
yiv Kalın, koyu, yoğun. CCII, 714
yi- I Çürütmek. BM, 524
yi- II Faydalanmak. Kİ, 126
yi- III Yemek. BV, 351; TZ, 287
yiyeğü Yiyecek. BV, 351
yi- I İyi. BV, 351
yi- II Koku. İM, 622; Kİ, 126; TA, 158
yi- III Yiyecek. BV, 351
yi- Kokusu intişar etmek. Kİ, 126
yi- Yiyilmek, kızmak, fenalaşmak. İH, 54; Yiyilmek. İM, 622
yi- Koklamak. Kİ, 126
yi- Yeme, yiye. HOA, 273
yi- Genç, yiğit. TA, 158
yi- Koklamak. İH, 54; İM, 622; TA, 158
yi- Hafif, kolay. KE, 313
y. bol- Hafiflemek. KE, 313
yi- Hafiflik. HOA, 273
yi- İğrenmek, tiksınmek. İM, 622
yi- Yeme, yiye. HOA, 273
yi- Yiyilmek. İM, 622
yi- Yenilmek. İM, 622
yi- Sahip, malik, iye. BM, 524
yi- İstemek. DM, 125
yi- Ablanın kocası, enişte. CCII, 714; Güveyi. TA, 158
yobap Zorluk, güçlük; zorlukla, zar zor. CCII, 714
yobıla- Alay etmek. KE, 313
yobula- İstihza etmek, alay etmek. İH, 54
yog Yok. HOA, 274
yoga İnce. CCII, 714

yogan I (~ yoğan) Kalın, kaba. CCI, 538; **yoğan** Kalın. MG, 290
yoğan II Yoğunluk. İM, 622
yoğarğan Yorgan. TA, 158
yoğarı Yukarı. DM, 125
yogartın Yukarıdan. CCII, 714
yoğaru Yukarı. BM, 524
yoğın Kalın. MG, 290
yoğna- Kalınlaşmak. KE, 313
yogo- Uymak, itaat etmek. CCII, 714
törege y.- Kanuna uymak. CCII, 714
yogoy- İncelmek, zayıflamak. CCII, 714
yogsun Su yosunu. TZ, 287
yoğulmak Yok olmak, kaybolmak. KE, 313
yogun ip Kalın ip. CCI, 538
yoğun (~ yogun) Kalın, kaba, yoğun. BM, 524; Sıkı. BV, 351; Yoğun, iri, kaba. DM, 125; Çapça kalın. HOA, 274; Yoğunluk. İM, 622; Kalın, şişkin, sert, büyük. KE, 313; Kalın. Kİ, 127; KK, 131; MG, 290; Kaba, kalın. TA, 158; **yogun** CCI, 538; Yoğun, ağır, kalın. TZ, 287
y. bol- Kalınlaşmak, şişmek. KE, 313
yoğun odun İri kütük. İH, 54
yoğunluk Çapça kalın, yoğun. HOA, 274
yoğunrak Sıkıca. BV, 351
yoğur- Yoğurmak, hamur durumuna getirmek. KE, 313; Yoğurmak. BM, 524; KFT, 1090; KK, 131; Hamuru yoğurmak. Kİ, 127; Hamur yoğurmak. TA, 158
yoğurt aş Toyga çorbası. İH, 54

yoğurt Yoğurt. BV, 351; HOA, 274; KK, 131; MS, 149
krş. yoğurud; yugurt
yoğurtçı Yoğurtçu. KK, 131
yoğurud Yoğurt. KFT, 1090 *krş.*
yoğurt; yugurt
yoğurul- Yoğrulmak, karıştırılmak. KF, 203
yoh alay êse Öyle değilse, aksi takdirde. CCII, 714
yoh Yok. CCII, 714
Yohan Vaftizci Yahya. CCII, 714
Yohannes Havari Johannes. CCII, 714
yoğarı Yukarı. CCII, 714 *krş.*
yoğarı; yoğaru
yoğla- Yokluğunu fark etmek. CCII, 714
érkeç y- Tekenin yokluğunu fark etmek. CCII, 714
yoğsul Fakir, yoksul. CCII, 714
yok êse Yoksa, eğer. CCI, 538
yok (~ yok) Yok, hayır. BM, 524; DM, 125; Yok. BV, 351; HOA, 274; İM, 622; KE, 313; KF, 203; KFT, 1090; KK, 132; MG, 290; Yok (cümle içinde kullanımına göre “değil” ve fiillerde (partisiplerde) menfilik mânâsı verir). GT, 398; Bugünkü manasında. Kİ, 127; Yok, mevcut olmayan. MS, 149; **yok** Yok; hayır. CCI, 538; Yok. CCII, 714; TZ, 287
y. ol- Yok olmak, ölmek. KE, 313
y. eyle- Yok etmek. KF, 203
yoka- I Okşamak, dokunmak. KE, 313
yoka- II Yoklamak, aramak. TZ, 287
yokal- Yok olmak, ölmek, tükenmek. KE, 313

‘ameli y- İshali yok olmak. KE, 313
yokalmak Yok olmak, ölmek. KE, 313
yokalmaklık Yok olma, ölme. KE, 313
yoğarı (~ yokarı) Yukarı. GT, 398; MG, 290; TA, 158;
yokarı TZ, 287 *krş.*
yoğarı; yoğaru
yoğaru Yukarı. BM, 524; İM, 622; Kİ, 127; MG, 290 *krş.*
yoğarı; yoğarı
yokat- Yok etmek, tüketmek, öldürmek, yormak, sıkıntıya sokmak. KE, 313
yokla- Yükselmek, büyümek, yetişmek, olgunlaşmak. KE, 313
yoklu Yoksul. KFT, 1090; Fakir. Kİ, 127; Yoklu, yoksul. TA, 158
yokluk Yokluk. KK, 132
yokluluk Yoksulluk. KFT, 1090
yoksa I İlla, ille. BM, 524
yoksa II (~ yoksa) Yoksa, veya. BM, 525; Yoksa. DM, 125;
yoksa TZ, 287
yoksız Fakir, yoksul. DM, 125
yokşul (~ yoksul ~ yokşul) Fakir, yoksul. BM, 525; Yoksul. KK, 132; **yoksul** Yoksul, fakir. CCI, 538; TZ, 287;
yokşul GT, 398; İM, 622; TA, 158; Fakir. Kİ, 127 *bk.*
kırpıcı
yoksullan- Yoksullanmak. TZ, 287
yokşulluk (~ yokşulluk) Yoksulluk, fakirlik. GT, 398; Yoksulluk. İM, 622;
yokşulluk KK, 132
yokuş (~ yokuş) Bugünkü manasında. Kİ, 127; Yokuş. TA, 158; **yokuş** TZ, 287
yol eri Yolcu. İH, 54

yol I Çizgi. MG, 291

yol II Defâ. GT, 399; Yol, kere, defa. KFT, 1090

yol III Yol. BV, 351; CCI, 538; CCII, 75; GT, 398; HOA, 274; İM, 622; KE, 313; KF, 203; MG, 291; MS, 149; TA, 159; TZ, 287; Bugünkü manasında. Kİ, 127

y.ga yür- Yola gitmek; sokak, cadde. CCI, 538

y. başı Sınır, hudut. KE, 313

y. kıl- Yol açmak, yolu düzlemek. KE, 313

y. tap- Doğru yola girmek. KE, 313

y.dın azdur- Yoldan çıkarmak. KE, 313

y.dın kıyş- Yoldan çıkmak. KE, 313

y.ğa kir- Yola girmek. KE, 313

y.ını aç- Salıvermek, bırakmak. KE, 313

y.nı aç- Yolunu belli etmek. KE, 313

y.nı kes- Engel olmak. KE, 313

köni y.uğ bul- Doğru yolu bulmak. KE, 313

Tağrı y.ı Tanrı'nın istediği şekilde davranma. KE, 313

y. kör- Yol bulmak. KF, 203

y. köster- Yol göstermek. MS, 149

yol kesici Yol kesici, eşkıya. KF, 204

yol kesici Haydut. DM, 125

yol- Yolmak, koparmak. KE, 313

yolabars Kaplan. CCII, 715

yolcıla- Yol göstermek, kılavuzluk yapmak. KE, 313

yolçı Tüccar, satıcı. DM, 125

yolçu Misafir, yolcu. CCII, 715

yoldaş Arkadaş. DM, 125; İM, 622; KF, 204; TA, 159; Arkadaş, refik, yoldaş. GT, 399; Yoldaş. KFT, 1090; Yol arkadaşı. Kİ, 127; Yoldaş, yol arkadaşı. TZ, 287

y. ol- Arkadaş olmak. KF, 204

yoldaşlık Arkadaşlık, yoldaşlık. GT, 399; Arkadaşlık. İM, 622

yolı Kez, defa. CCII, 715

yolka- Yolmak. TZ, 287

yolkovuş Cımbız. TZ, 288

yolkun- Saç yolmak. İM, 622

yolsız bar- ? BM, 525

yolsuz Yol olmaksızın, yolsuz. CCII, 715; KE, 313

yolu- Yolmak. KF, 204

yoluğ- Yolda karşılaşmak, rastlaşmak. CCII, 715

yoluğ- I (~ yoluk-) Görüşmek, buluşmak. BM, 525; Tesâdüf etmek, rastlamak. GT, 399; Buluşmak, kavuşmak. İM, 622; Uğramak, rastlamak. KFT, 1090; Rastlamak. Kİ, 127; MG, 291; **yoluk-** Karşılaşmak, buluşmak. CCI, 538

yoluğ- II Saç yolmak. İM, 622; Kıl vb. yolmak. KK, 132

yoluk- III Yolmak, yünle pamuğu karıştırarak fala bakmak. TZ, 288

yom Fal. Kİ, 127

yomdar- Toplamak, bir araya getirmek. CCI, 538

yomğı Düğün. BM, 525 *bk.*

düğün II

yomla- Fal tutmak. Kİ, 127

yomuk- Toplanmak, yığılmak. CCI, 539

yoğ Örfi hukuk, hak. Kİ, 127

yon- Yontmak, oymak. CCII, 715; Yontmak, heykel yapmak.

- GT, 399; Yontmak. KE, 313; KFT, 1090; Kİ, 127; Yonmak, yontmak. TZ, 288
- yona** Eyer altına konulan keçe. TA, 159
- yonca** Yonca. İH, 54
- yonga I** Ağaçtan çıkan talaş. İH, 54
- yonga II** Keser, kerki. BM, 525 *bk. kerki*
- yonğuç** Yonga, talaş. TA, 159
- yonğuçı** Marangoz. TA, 159
- yonmak** Yontmak. BV, 351
- yont kuşu** Yont kuşu. İH, 54
- yonul-** Yontulmak. KFT, 1090
- yop** İyi. Kİ, 127
- yor-** I Düş yorumlamak, tabir etmek. KE, 314; Rüyaı tabir etmek. Kİ, 128
- yor-** II Fal tutmak. Kİ, 128
- yora** Müneccimlik, yıldız falcılığı. BM, 525; Tabir. Kİ, 127
- yorala-** Yorumlamak, açıklamak. CCII, 715
- yorcu** Yol gösteren, delil. İH, 54
- yorğa (~ yorga)** Yorga. BM, 525; Rahvan, (hayvan) biniciyi sarsmadan koşma. KE, 314; Koşarak giden. Kİ, 128; Rahvan at. TA, 159; **yorga** Yorga. TZ, 288
- yorgala-** Rahvan yürümek. İH, 55; Koşarak yürümek. Kİ, 128
- yorğan (~ yorgan)** Yorgan. BM, 525; BV, 351; DM, 125; KK, 132; TA, 159; Bugünkü manasında. Kİ, 128; **yorgan** Yorgan. TZ, 288
- yorka** İnce. Kİ, 128
- yort-** Dört nala koşturmak, hızla gitmek, kaçmak. GT, 399; Yürütmek, at koşturmak, yola çıkmak. KE, 314
- yoruk** Yumruk. Kİ, 128
- yorukla-** Yumruklamak. Kİ, 128
- yorul-** Aramak, kesilmek, yürüyemez çalışamaz olmak. İH, 54; Yorulmak. TZ, 288
- yorun I** Bir şeyin nihayeti, ucu. Kİ, 128
- yorun II** Herhangi bir şeyden kesilmiş parça, parçacık. BM, 525
- yosım** Yarım. BM, 525 *bk. buçuç*
- yoşkun** Su yosunu. TZ, 288
- yota I** Tepe, çıkıntı. CCII, 715
- yota II** Uyluk, baldır. CCII, 715
- yova I** Soğan. CCI, 539; TA, 159
- yova II** Sürüden ayrılıp yalnız kalan koyun. Kİ, 128
- yovaç** Diğer yandan, diğer taraftan, öte yandan. CCI, 539
- yovaça** Ödenek, hisse. CCII, 715
- yovlak** Çok. Kİ, 128
- yovuk** Yakın. TZ, 288
- yovun** Yoğun, kalın, ağır. TZ, 288
- y. bol-** Kalınlaşmak, yoğunlamak. Kİ, 128
- yovur-** Yoğurmak. TZ, 288
- yovurgan** Yorgan. CCI, 539
- yovurluk** Tegelti. TZ, 288
- yovut-** Yaklaştırmak, yaklaşmasına imkân vermek. CCII, 715
- yovuz** Yağız. TZ, 288
- yoy-** Silmek, bozmak, yok olmak. KE, 314
- yoyul-** Bozulmak, yok olmak. KE, 314
- yoz-** Osurmak. Kİ, 128
- yozaç** Kilit. Kİ, 128
- yozaçla-** Kilitlemek. Kİ, 128
- yön I** Gerçek. TZ, 288
- yön II** Hayvan eğerinin keçesi, tegelti. İH, 54
- yön III** Yön, cihet. KFT, 1090
- yöñ** Yön. HOA, 274
- yöndür-** Yöneltmek, yönlendirmek. KE, 314
- yöndürüş-** Karşılıklı yönelmek, yönlendirmek. KE, 314

yöne Eğerin altına konulan keçe. BM, 525; Hayvan eğerinin keçesi, teğelti. İH, 54 *bk.*
yağırılık
yönel- Başını çevirmek, ona dönmek, onu dinlemek. İH, 54; Yönelmek, müteveccih olmak. KFT, 1090
karşısına y.- Karşısına yönelmek, ona doğru dönmek gelmek. İH, 54
yöp Gerçek. TZ, 288
yöp yöp Yavaş yavaş. CCII, 715
yöpsen- Kabul etmek, onaylamak, tasvip etmek. CCII, 715
yöpsin- Kabul etmek, onaylamak, tasvip etmek; buyurmak, emretmek. CCII, 716
yördek Ördek. BM, 525 *bk.* **evrek**
yöre Civar, etraf, havalı. İH, 54; Çevre. KE, 314
yören- I Bir şeyin kenarına gelmek, kenarında gezinmek, civarında olmak. İH, 54
yören- II Öğrenmek. TA, 159
yörge- Sarmak, örtmek. KE, 314
yörgen- Sarınmak, örtünmek. KE, 314
yörgeş- Dolaşmak, sarışmak, dürülmek. KE, 314
yöri bar- Yürümek. TZ, 288
yöri- Yürümek. BV, 352; KE, 314
sapa sapa y.- Sağa sola saparak yürümek. KE, 314
yörimek Yürümek. KE, 314
yörin- Yürünmek. BV, 352
yöriş- Birlikte yürümek. KE, 314
yöriş Yürüyüş. BV, 352
yörit- Yürütmek. BV, 352; Yürütmek, harekete geçirmek, hareket ettirmek. KE, 314
yörü- Yürümek. BV, 352 *bk.* **yöri-**
yörük Yoruk, yordam, fehva, tefsir. İH, 54
yörüt- Yürütmek. BV, 352 *bk.*
yörit-

yötkür- Öksürmek. CCII, 716
yu Soğan. Kİ, 128
yu- (~ yu(v)-) Yıkamak. BV, 353; KE, 314; KF, 204; KFT, 1090; Kİ, 128; KK, 132; Yumak, yıkamak. HOA, 274; İM, 622; MS, 149; TZ, 288; **yu(v)-** Yıkamak (imlâda bütün misâllerde var'ın üzerinde ötre bulunmaktadır. Hiç sükûn konulmamış olmasına rağmen, manzum parçada geçen geniş zaman misâlinin, vezne göre, "yuvar" olması daha uygun görünüyor). GT, 399
yuban- Bahane aramak. CCII, 716
yubangan söz Bahane. CCII, 716
Yubunlu bazarı Rumların "Yubunlu" nam mahalde kırdaki kurulur panayırlar ki kırk gün devam eder. Kİ, 128
yübüset Ar. Kuruluk. BV, 353
Yudas Havari Yudas. CCII, 716
yuf- Yumak, yıkamak. İM, 622
yufka I İnce açılıp saçta pişirilen ekmek. İH, 54
yufka II (~ yufka) İnce. BM, 525; **yufka** İnce, yassı. İH, 54; İnce. İM, 622
y. tutuğ (~ y. tutuk) Tül gibi ince kumaş. İH, 54
yuğa Yufka, katmer. BV, 353; Yuka, ince. MG, 291
yuğar Yukarı. KK, 132
yuğarı Yukarı. KK, 132
yuğaru Yukarı. KF, 204 *bk.*
yuğaru
yuğrul- Yuğrulmak. İM, 622
yuğuçu Yıkayıcı. KE, 314
yugurt (~ yuğurt) Yoğurt. CCI, 539; **yuğurt** GT, 399 *krş.*
yoğurt; yoğurud
yuğ- Bulaşmak. CCII, 716

yuk- Oturup kalmak. CCII, 716
yuka Yeğni, hafif, yuka. TZ, 288
yuğar- Su boşaltmak, dökmek. İM, 622
yuğargu Yukarı. BV, 353 *bk.*
yuğaru
yuğarı Yukarı. HOA, 274; KFT, 1090
yuğaru Yukarı. BV, 353; HOA, 274; KF, 204; Yukarı, üst taraf. KE, 314 *bk.* **yuğaru;**
yuğargu
yuktur- Bulaştırmak, üzerine yapıştırmak, dokundurmak. CCII, 716
yul- I Serbest bırakmak, kurtarmak. CCI, 539; Kurtarmak, fidye vererek esirlikten kurtarmak. KE, 314
yul- II Temizlemek. CCII, 716
yula Kandil. KFT, 1090
yular Yular. BM, 525; DM, 125; TA, 159; TZ, 288; Hayvan başına, boğazına geçirilen ipten başlık. İH, 54; Yular, hayvanı idare etmek için başına takılan ip. KE, 314; Bugünkü manasında. Kİ, 128
yuldırım I Cam. TA, 159
yuldırım II Şimşek. TA, 159
yulduz Yıldız. DM, 125; TA, 159
yuldura- (Yıldırım) çakmak. Kİ, 128
yuldurum I Cam. Kİ, 128
yuldurum II Yıldırım. Kİ, 128
yulduz (~ **yulduz**) Yıldız. BV, 353; CCI, 539; CCII, 716; İM, 622; KE, 314; KF, 204; Kİ, 128; TZ, 288; Ø DM, 125; **yulduz** KK, 132 *krş.* **yulduz;** **yulduz**
yulduzçı Yıldız bilimci, astrolog. CCII, 716
yulğuvlu Yolunmuş, sökülmiş, kökünden koparılmış olan. CCII, 716

yulı- Tıraş etmek. Kİ, 128; Tıraş olmak. TA, 159
yulk- Yolmak, koparmak, kökünden çıkarmak. CCII, 716
yulmak Serbest bırakma, kurtarma. CCI, 539
yulmala- Kavurmak, yakmak. CCII, 716
yulmun Tarla faresi. BM, 525
yulovçı Kurtarıcı. CCII, 716
yulğuz Yıldız. KK, 132
yulugma Kurtarıcı. CCII, 716
yulun- Kurtarılmak, fidye ödeyip kurtulmak. CCII, 717
yuluv Fidye. CCII, 717; Halâs olmak için verilen bedel. Kİ, 128
yum- Yummak. BV, 353; HOA, 274; Gözlerini kapatmak, yummak. CCII, 717; (Göz) yummak, kapamak. GT, 399; Göz yummak, kapamak; ağzını kapamak; parmağını sıkmak. İM, 623; Yummak, kapamak. KE, 314; Bugünkü manasında. Kİ, 129; Gözünü yummak. TA, 159
yumak I Hikâye. TZ, 288
yumağ II Yıkamak. KFT, 1090; TZ, 288
yumağ III Yuvarlak olarak sarılmış iplik. Kİ, 128
yumağ közlü Gözü kapalı. Kİ, 129
yumakla- Yumruklanmak. TZ, 289
yumalak Hayvan pisliği. İM, 623
yumçak Yumşak. TZ, 289
yumgaklan- Yumaklanmak. TZ, 289
yumgaklı Yumru. TZ, 289
yumğalak (~ **yumgalak**) Yumalak. BV, 353;
yumgalak Yuvarlak. CCII, 717
yumluk Eskiden *keman küre* dedikleri oluklu tahta

- üstünden yayla atılan irice çakıla derlerdi, bugün tüfek kurşununa, top güllesine denir (Yumlak, yumalak, yuvalak; askerler top güllesine bugün *yuvalak* derler, eskiden koca yuvarlak taşları mancınıkla düşman kalesine atarlardı, hala İstanbul'da düzlenmiş böyle cesim yuvarlak taşlar vardır). İH, 54
- yumran** Köstebek, büyük sıçan. İH, 54
- yumrı** Yuvarlak. DM, 125; Yumru. TZ, 289
- yumru** Yuvarlak. MG, 291
- yumruğ** Yumruk. CCII, 717
- yumruk** Yumruk. GT, 399; KE, 314; Ø Kİ, 129 *bk. yoruğ*
- y. ur-** Yumrukla vurmak. KE, 314
- yumrukçı** Yumrukçu, yumrukla dövüşen, bir çeşit boksör. GT, 399
- yumrukla-** (~ **yumrukla-**) Yumrukla vurmak. KE, 314; Yumruk ile vurmak. Kİ, 129; Yumruklamak. KK, 132; TA, 159; **yumrukla-** TZ, 289
- yumruklan-** Yumruklanmak. KK, 132
- yumruklaş-** Karşılıklı yumruk vurmak. KE, 314; Yumruklaşmak. TA, 159
- yumrulmuş** Yumrulmuş. TZ, 289
- yumrutka** Yumurta. TZ, 289
- yumşa-** Yumuşamak. TZ, 289
- yumşad-** Yumuşatmak HOA, 274
- yumşag** Yumuşak. HOA, 274
- yumşak I** (~ **yumşak**) Yumuşak. BV, 353; DM, 125; HOA, 274; İM, 623; MG, 291; TA, 159; Bugünkü manasında. Kİ, 129; Yumuşak, sert olmayan. MS, 150; **yumşak** Yumuşak. KF, 204; TZ, 289
- y. bol-** Yumuşamak. KE, 314
- y. bul-** Yumuşak olduğu görüşüne varmak. KE, 314
- y. kıl-** Yumuşatmak. KE, 314
- yumşak II** (~ **yumşak**) Yumuşak, güçsüz. BM, 525; **yumşak** Zayıf, zayıfça, cılız. CCI, 539; Yumuşak, hafif, gevşek, zayıf, latif, uysal. KE, 314 *bk. kücsüz*
- yumşaklığ** Yumuşaklık. HOA, 274
- yumşaklık** Yumuşaklık, incelik, naziklik. İM, 623; Yumuşaklık, uysallık. KE, 314; Yumuşaklık. HOA, 274; Yumuşaklık. KF, 204
- y. kıl-** Uysal davranmak. KE, 314
- yumşakrağ** Yumuşakça. BV, 354
- yumşan-** Yumuşanmak. BV, 354; Yumuşamak. TA, 159
- yumşat-** Yumuşatmak. BV, 354; HOA, 274; MG, 291; TA, 159
- yumul-** Kapanmak, yumulmak. GT, 399; Yumulmak. MG, 291
- yumur I** Hayvan yuvarlandığı yer. İH, 54
- yumur II** Hazırlanmış maya. TZ, 289
- yumur- I** Koşmak. Kİ, 129
- yumur- II** Yumrulmak. TZ, 289
- yumurda** Yumurta. BM, 525; TA, 159 *bk. yumurtğa*
- yumurla-** Yuvarlaklaştırmak. MG, 291
- yumurlat-** Yuvarlamak, yuvarlak hâle getirmek. TA, 160
- yumurtğa** Yumurta. BM, 525; BV, 354; HOA, 274; KE, 314 *bk. yumurda;*
- yumurtka**

yumurtka (~ **yumurtka**)
Yumurta. BV, 354; GT, 399; HOA, 274; İM, 623; KE, 314; TA, 160;
yumurtka CCII, 717 *bk.*
yumurtğa
yumurtla- Yumurtlamak. KE, 315; TZ, 289
yumurtlan- Yumurtlamak, yumurtlamak üzere olmak. KE, 315
yumuş Hacet, lüzumlu şey. Kİ, 129
yumuşak daş Yumuşaktaş. İH, 54
yumuşak Yumuşak. GT, 399; KFT, 1090
yumuşçı İşte kullanılan uşak. Kİ, 129
yumuşçu Hizmetçi. İH, 54
yun Yün. BM, 526
yun Tüy. BM, 526; Yün; tüy, kuş tüyü, kuş kanadı; saç. CCI, 539; Yün. GT, 399
yun- Yıkanmak. BM, 525; İH, 54; KF, 204; KFT, 1091; KK, 132; TA, 160; Yunmak, yıkanmak. MS, 150; TZ, 289 *bk. yu-; yuv-*
yunad Beygir sürüsü. Kİ, 129
Yünân Yunan, Rûm (Anadolu). GT, 399
yunçuk- Yerinden oynatmak. TA, 160
yunçukmak İncinme, burkulma. TA, 160
yund At, kısarak. KE, 315
yundur- Kusmak. TA, 160
yunguk *Yunkuk, yangık, çogan;* eşya yıkanan köpüren bir nevi kök, sabunun esası. İH, 54
Yūnis Yunus peygamber. GT, 399
yunt Otlakta otlayan atların tümü. TA, 160; At. TZ, 289
yuntavlı ? TZ, 289 *bk. yunt*
Yūnus Özel ad. DM, 126
yup Tepe. TZ, 289

yup- Yuvarlanmak; batmak; yapışmak. KE, 315
yupka İnce. TA, 160
yuprağ Kuraklık. BM, 525
yupuñ Çamur, balçık. KE, 315
yura Fal. Kİ, 129
yurağtur Alistırılmış at. Kİ, 129
yurı Ø BV, 354
yurma- Oyulkamak, kökleme, seyrek seyrek dikmek. İH, 55
yurmağ Yumruk. TA, 160
yurğ I (~ **yurt**) Ev; çadır. BM, 525; **yurt** Ev, konak. CCI, 539
yurğ II (~ **yurt**) Yurt. BM, 525; **yurt** Yurt, vatan. İM, 623; Vatan. Kİ, 129; Yurt. TA, 160; Yurt, inilecek yer. TZ, 289
y. tutun- Vatan edinmek. İM, 623
yurt- Koşmak. İH, 55
at y.- Koşmak, seğırtmek. İH, 55
Yūsuf Yusuf. BV, 354; Yusuf Peygamber. GT, 399
yuşuğ Laubali kimse, fena şeytan adam. Kİ, 129
yuşuğlan- Laubali, fena ve şeytan gibi olmak. Kİ, 129
yut- I Dışa vurmamak, içinde bırakmak. KE, 315
yut- II *Kitâbı Beylik'te* ağızdan atmak. Kİ, 129
yut- III (~ **yut-**) Yutmak. BM, 525; KK, 132; **yut-** BV, 354; GT, 400; İM, 623; KF, 204; Kİ, 129; TA, 160; TZ, 290; Yutmak, emmek. KE, 315;
yut Soğuğun şiddetinden hayvanların kırılması. TZ, 290
yutdur- Yutturmak. BV, 354
yutluğ Kıtık yıl. Kİ, 129
یوتیه ? Amaç, nişangâh. TZ, 290 *bk. omaç*

yuv- I (~ **yuṽ-**) Yıkamak. BM, 525; CCI, 539; KF, 204; Kİ, 129; **yuṽ-** BV, 354; Yumak, yıkamak. İM, 623 *bk. yu-; yun-*

yuv- II Yuvarlamak. İH, 55

yuva (~ **yuṽa**) Yuva. GT, 400; TA, 160; TZ, 290; Bugünkü manasında. Kİ, 129; **yuṽa** Yuva. KE, 315

y. kıl- Yuva yapmak. KE, 315

yuvala- (~ **yuṽala-**) Yuvarlanmak. İH, 55; Yuva yapmak. Kİ, 129; Yuvarlamak. TZ, 290; **yuṽala-** KE, 315

yuvalan- Yuvarlanmak. TZ, 290

yuvançan Uyuşuk, tembel, üşengeç, ihmalkâr. CCII, 717

yuvaş bol- Kolay olmak. TZ, 290

yuvduḡ Kaba, görgüsüz (kimse). CCII, 717

yuvık Arınma, temizlenme. CCI, 539

yazuk üçün y. kötürmek Günahlar için tövbe etmek. CCI, 539

yuṽka Yufka, ince. BV, 354; İM, 623; KE, 315

y. bol- İncelmek. KE, 315

y. kıl- İnceltmek. KE, 315

yuvuk Günah çıkartma. CCII, 717

y. tut- Günah çıkartmak. CCII, 717

yuvul- Yıkanmak. BV, 354; Su toplamak. HOA, 274

yuvun- I Kaybolmak, saklanmak, gizlenmek. İH, 55

yuvun- II Yıkanmak. CCI, 539; Yıkanmak, arınmak. CCII, 717; Yıkanmak, yunulmak. TZ, 290

yuvur- Yoğurmak. CCII, 717

yuvut- Gizlenmek, kaçmak, görünmemek. İH, 55

yuvuz Alçak, basık, düşük. CCII, 717

yuy- I Silmek, derisini yüzmek. Kİ, 129

yuy- II Yıkanmak. TA, 160; Ø Kİ, 129 *bk. yu-*

yuy- III Yıkamak. Kİ, 129; Yıkamak, temizlemek. TA, 160

yuyucı Yıkayan, temizleyen. KF, 204

yuyundu Yıkama suyu, yıkanmış şeyin suyu, bulaşık suyu. KE, 315; Yıkanmadan çıkan su. Kİ, 129

yuzak I Damga. TZ, 290

yuzak II (~ **yuzak**) Kilit. BM, 525; DM, 126; **yuzak** CCI, 539

yuzakla- (~ **yuzakla-**) Kilitlemek. BM, 525; **yuzakla-** CCI, 539

yuzaklı Kilitli. İM, 623

yü- Yıkamak. BV, 355; Yumak, yıkamak. İM, 623 *bk. yu-*

yüce Yüksek. BM, 525; Yüce. BV, 355; HOA, 274; Yüce, ulu. KF, 204; Yüce, büyük, ulu. MS, 150

y. ol- Yükselmek (bina vb.) BM, 525

y. ol- Yüce olmak. KF, 204

yücelik Yücelik. BV, 355

yücerak Büyükçe. BV, 355

yüçe I Arka, sırt. TA, 160

yüçe II Yüksek olan her şey. Kİ, 129; Her şeyin yükseği. TA, 160

yüçel- Ø Kİ, 130 *bk. yüçele-*

yüçele- Yükselmek. Kİ, 129

yücelik Yücelik, ululuk. İM, 623

yüf- Yumak, yıkamak. İM, 623

yüg Yün. TZ, 290

yügen Arap dizgin, dizgin. BM, 525; Gem, dizgin. BV, 355; KE, 315; Gemin ucuna bağlanarak at vb.ni yönetmeye yarayan kayış, dizgin. CCI, 540; Gem. DM, 126; İM, 623; Yular

kayışı, dizgin. MG, 291
bk. damak; üyen; tizgen
y. ur- Dizgin takmak. KE, 315
yügençi Dizgin ustası, saraç. CCI 540
yüger- Koşmak. BV, 355
yügrük dil Düzgün, kekelemeden, durmadan, medarı kelâm kullanmadan, akar su gibi söz. İH, 55
yügrük Yügrük, iyi yürüyen, iyi koşan at. BM, 525; Yügrük. BV, 355; Hızlı giden. HOA, 274; Hızlı koşan. İM, 623; Koşan. Kİ, 130; Koşucu, iyi koşan (at). MG, 292; Yügrük. TZ, 290
yügrüklüg Hızlı koşma. HOA, 274
yügrüt- Koşturmak. BM, 526
yügün Kalın. MG, 292
yügün- Saygı için önünde eğilmek, diz üstü yere çökmek, aman dilemek. CCII, 717
yügünç Saygı, hürmet. CCII, 717
yügür- I Çalışmak, çabalamak. İM, 623
yügür- II (~ yügür-) Koşmak. BV, 355; CCI, 540; GT, 400; KE, 315; Kİ, 130; KK, 132; MG, 292; Koşmak, hızlı gitmek. CCII, 717; Acele etmek, koşmak. TA, 160; Yügürük olmak. TZ, 290; **yügür-** Zıplaya zıplaya koşmak. İH, 55
yürüp y.- Koşarak gitmek. CCII, 717
yügürmek Koşu. CCI, 540; Koşmak. KE, 315
yügürt Hızlı koşan. İM, 623
yügürük Hızlı giden. HOA, 274
yügüt- Ügütmek. TZ, 290

yük I Yük. BM, 526; GT, 400; İM, 623; KE, 315; KK, 132; TZ, 290; Eşya dengi, balya, yük. CCI, 540; Yük, ağırlık. MG, 292
y. tüşür- Yük indirmek. CCI, 540
y. bas- Yük ağır gelmek. KE, 315
yük II Kefillik, yük. CCII, 718; Kefil, kefillik. KE, 315; Kefalet altına girmekten kinaye olup bugünkü manasındadır. Kİ, 130
y.ke kir- Kefil olmak. CCII, 718
y. eri Kefil, sorumluluğu üzerine alan. KE, 315
y.ge kir- Borçlanmak, kefil olmak. KE, 315
yüken Yular. TZ, 290
yüki Ağır hareketli, kibar. Kİ, 130
yükle- I Kefil olmak. Kİ, 130
yükle- II Yüklemek. BV, 355; İM, 623; (Yük) yüklemek. CCI, 540; Yüklemek, yük etmek. KE, 315
yüklet- Yükletmek, taşıtmak. BM, 526; Yükletmek. KK, 132; TA, 160; TZ, 290
yükli Yüklü, hamile. BV, 355; KK, 132; Hamile. İM, 623
yüklü Hamile. BM, 526; İM, 623; KF, 204; KFT, 1091; TA, 160; Hâmile, yüklü. GT, 400; Gebe. Kİ, 130
y. ol- Hamile kalmak, gebe kalmak. BM, 526
yüklüg I Gebe, hamile. KE, 315
y. bol- Gebe kalmak. KE, 315
y. kıl- Gebe bırakmak. KE, 315
yüklüg II Yüklü, yüklenmiş. KE, 315
y. bol- Yüklenmek. KE, 315
yüklülük Hamilelik. İM, 623

yükse- Yükselmek, uzamak. KE, 315
yükseg Yüksek. HOA, 274
yüksek Yüksek. BV, 355; DM, 126; HOA, 274; KK, 132; TA, 160; Yüksek; yüce. İM, 623; Yüksek, yüce, büyük. KE, 315; Bugünkü manasında. Kİ, 130
y. bol- Yükselmek, yücelmek, büyümek. KE, 315
yükset- Yükseltmek. KE, 315; TA, 161
yüksük Dikiş dikerken parmağa geçirilen nesne. İH, 55; Bugünkü manasında. Kİ, 130; Dikiş yüksüğü. TZ, 290
yüktür Tahtırevan. BM, 526
yükü Tüy. Kİ, 130
yükül Binek hayvanı. İM, 623
yükün- Namaz kılmak; büyükler huzurunda baş eğmek, tevazu göstermek. İH, 55; Diz çökerek hizmet etmek, diz çökmek. Kİ, 130; Secde etmek ve kıcını yükseltmek. TZ, 291
yükünç Namaz. İH, 55
yükünçi Halife, namaz kıldırان. TA, 161
yül- Tıraş etmek. BM, 526; Yolmak, tıraş etmek. KE, 315
başlarını y.- Tıraş etmek. KE, 315
yüldirek Kamış tohumu. BM, 526
yüldürük Kamış tohumu. Kİ, 130
yülek I Ok kayışı. Kİ, 130
yülek II Usta, işçi sandığı. BM, 526
yüleştir- Üleştirmek. TZ, 291
yülgüç Ustura. DM, 126
yüli- Saç tıraş etmek. İM, 623; Tıraş etmek. KE, 315
yüligen Gem. KK, 132
yülit- Saç tıraş ettirmek. İM, 623
yülküvüç Ustura. TZ, 291

yülü- Tıraş etmek. CCI, 540; TZ, 291
yülügüç Ustura, tıraş bıçağı. CCI, 540
yülük Yülünmüş. TZ, 291
yülümek Tıraş etmek, yolmak. KFT, 1091
yülümüş Tıraş olmuş, tıraşlı, tüysüz. CCI, 540
yülün Boyun kemiği içindeki beyaz ilik. İM, 623
yülün- Tıraş edilmek. İM, 623; KE, 315
yülüngüç Ustura, tıraş bıçağı. CCI, 540
yülüt- Tıraş etmek. KF, 204; KK, 132
yülüvçi Tıraş eden, berber. CCI, 540
yülüvüç Ustura. TZ, 291
yümlü Yümünlü, mübarek. İH, 55
yümüldürük Gömüldürük, göğüslük. TZ, 291
yün I Okun tüyleri, yelek. MG, 292
yün II Tüy, kuş tüyü. İM, 623; Tüy, kıl. TA, 161
yün III Yün. BM, 526; BV, 355; İM, 623; KFT, 1091; Kİ, 130; TA, 161; Yün, pamuk. KE, 315
y.ni çap- Yün çırpma, yün ditmek. KE, 315
yün Yün. BM, 526; Keçi kılı; yün. TZ, 291
yünçi Yüncü. DM, 126
yünçü İnci. TA, 161
yünçük Baldır, incik. İM, 623; İncik kemiği, baldır, diz. KE, 315; İncik. TA, 161
bk. yinçük
yüng Yün. TZ, 291
yüngül (~ yüngül) Hafif. HOA, 274; **yüngül** Yeğni, hafif, yuka. TZ, 291
yünle- Oka telek veya tüy takmak. KE, 315

- yüñli-** Hastalıktan hafiflemek. Kİ, 130
- yüñül** Hafif. BM, 526; GT, 400; KFT, 1091; Kİ, 130; TA, 161; Hafif, yağni. CCI, 540; Hafif, ağırbaşı olmayan. KE, 315
- y. başlıg** Sevinç veya üzüntüden kendini kaybeden. KE, 315
- y. başlıg bol-** Sevinç veya üzüntüden kendini kaybetmek. KE, 315
- y. bol-** Hafiflemek. KE, 315
- y. usluğ** Akli kıt, sersem. KE, 315
- y. usluğ bol-** Akli kıt olmak, sersem olmak. KE, 315
- yüñüllik** Hafiflik. GT, 400
- yüñülürek** Hafifçe. KFT, 1091
- yür-** Yürümek. CCI, 540; CCII, 718; KF, 204
- çövre y.-** Etrafı dolaşmak. CCI, 540
- yolga y.-** Yola gitmek. CCI, 540
- yüre** Bir şeyin etrafı. Kİ, 130
- yürek (~ yürek(g))** Kalp, yürek. BM, 526; CCII, 718; DM, 126; İM, 623; KF, 204; Yürek. BV, 356; GT, 400; TA, 161; TZ, 291; Bugünkü manasında. Kİ, 130; Yürek, gönül. MS, 150; **yürek(g)** Yürek, kalp. KE, 316
- y. tepren-** Kalp çarpınmak. KE, 316
- y.i ur-** Kalbi çarpmak. KE, 316
- yüreklendir-** Cesaretlendirmek. İM, 623
- yürekliğ** Yürekli, cesur, yiğit. KE, 316
- y. bol-** Yüreklenmek, cesaretlenmek. KE, 316
- y. kıl-** Yüreklendirmek, cesaretlendirmek. KE, 316
- yürekliğlik** Yüreklilik, cesaret. KE, 316
- y. kıl-** Yüreklendirmek, cesaretlendirmek. KE, 316
- yürekli** Yürekli, cesur. HOA, 274; Şeci, kahraman. Kİ, 130
- yüreksiz** Korkak, geri duran. KE, 316; Korkak. Kİ, 131
- y. bol-** Korkmak. KE, 316
- yüreksizlik** Korkaklık, geri durma. KE, 316
- y. kıl-** Korkmak. KE, 316
- yüresi** Etrafı. Kİ, 131
- yürgeş-** Sarılmak, dolaşmak. BV, 356
- yüri-** Yürümek. GT, 400; İM, 623; KFT, 1091; MG, 292; TA, 161; Yürümek, hareket etmek. HOA, 274
- yürik** Çabuk, hızlı, çevik, yüğrük. CCII, 718
- yürimeklik** Yürüme. KFT, 1091
- yüriş** Yürüyüş. İM, 624
- yürüt-** Yürütmek. GT, 400; HOA, 274; MG, 292; TA, 161; Yürütmek, icra etmek; yürütmek, naklettirmek. İM, 624
- yürüiş** Yürüme, yürüyüş. HOA, 274
- yürü- I** (Denizde) yüzmek, (deniz kenarında) gezinmek. CCI, 541
- yürü- II** Geçerli olmak, alıcı olmak. KFT, 1091
- yürü- III** Yürümek, hareket etmek. HOA, 274; Hareket etmek, iş yapmak, çabalamak. MS, 150
- yürü- IV** Yürümek. CCI, 541; CCII, 718; GT, 400; İM, 624; KF, 205; Kİ, 131; KK, 132; MG, 292; TZ, 291 *bk. yür-*
- y.p yürü-** Koşarak gitmek. CCII, 718

yürüdmek Yürütmek, geçerli kılmak. KFT, 1091
yürük I Ahır. BM, 526
yürük II Yüğük. TZ, 291
yürümçik Peynir. TA, 161
yürüt- I İcra etmek, yerine getirmek. İM, 624
yürüt- II Yürütmek. HOA, 274; KK, 132
yürütdür- Hareket ettirmek. HOA, 274
Yüsüp Hz. Meryem'in nişanlısı Yusuf Neccar. CCII, 718
yütkür- I Öksürmek. BV, 356; İM, 624
yütkür- II Sümürmek. KK, 132
yütür- Öksürmek. Kİ, 131
yüv- Yumak, yıkamak. İM, 624
yüvrül- Bozulmak. Kİ, 131
yüvrülgen Bozuk. Kİ, 131
yüvüçi Yıkayan. İM, 624
yüvül- Yıkanmak. İM, 624
yüvün Yün. TZ, 291
yüvür- Yüğük olmak. TZ, 291
yüvüt Teselli. CCII, 718
yüvütle- Teselli etmek. CCII, 718
yüz- Suda yüzmek. BM, 526; KK, 132; TA, 161; (Suda) yüzmek. CCI, 541; Yüzmek. DM, 126; TZ, 291; Su içinde yüzmek. İM, 624; Bugünkü manasında. Kİ, 131
yüz eyle- Havale etmek. KFT, 1091
yüz miğ Yüz bin. CCII, 718
yüz örtüsü Bütün yüzü saklayan peçe. İH, 55
yüz I Sarı bakır. Kİ, 131
yüz II Yüz (sayı). BV, 356; CCII, 718; MG, 293; TA, 161; Yüz sayısı. BM, 526; DM, 126; İM, 624; KK, 132; Yüz (100). GT, 401; Kİ, 131; MS, 150; Yüz (sayı ismi). KF, 205; Sayıda yüz. TZ, 291
yüz III Yüz, satıh, taraf, yan. GT, 401; Yüz; üzeri. HOA, 274

yüz IV Yüz, surat. BM, 526; DM, 126; İM, 624; Yüz. BV, 356; Çehre, surat, yüz. CCII, 718; Yüz (çehre, surat). GT, 400; Yüz, çehre, ön. KE, 316; Yüz, vicah. KFT, 1091; Çehre. Kİ, 131; Yüz, suret. KK, 132; Yüz, çehre; kılıcın yüzü. MG, 293; Yüz, çehre, sima. MS, 150; Yüz, çehre. KF, 205; TZ, 291; Yüz, sima. TA, 161 *bk. müyüz*
y. açuk bol- (kadın) yüzünü açmak. KE, 316
y. çevür- Gösterdiği ilgiyi kesmek, terk etmek. KE, 316
y. evür- Gösterdiği ilgiyi kesmek. KE, 316
y. evür- Yüzünü döndürmek, yönelmek. KE, 316
y.i acığ bol- Yüzünden hoşnut olmadığı anlaşılmak. KE, 316
y.i körksüz bol- Çirkin olmak. KE, 316
y.ini acığ kıl- Yüzünü buruşturmak, hoşnut olmamak. KE, 316
y.ün kemiş- Yüzünün üstüne yıkmak. KE, 316
yir y.i Yeryüzü, dünya. KE, 316
yüzçügez Küçük yüz (alay için kullanılır). İM, 624
yüzerlik Üzerlik, tütsü olarak yakılan bir bitki. GT, 401; Mâlum ot, üzerlik. İH, 55
yüzerlük Üzerlik, tütsü. BM, 526
yüzgen kişi Yüzücü. CCI, 541
yüzilmiş Yüzülmüş. TZ, 291
yüzinçi Yüzüncü. KK, 132
yüzkeştür- Yüz yüze gelmek, karşılaşmak. KE, 316
yüzkür- KFT, 1091

yüzle- Yüzüne vurmak, itap etmek. Kİ, 131
yüzlen- Yönelmek. İM, 624
yüzlendür- Yöneltmek. İM, 624
yüzleş- Yüzleşmek. TZ, 291
yüzlük Yüzlük. TA, 161; Yüzlük, örtü. TZ, 291
yüzlü Yüzlü. HOA, 274
yüzlüg Yüzlü, çehreli. KE, 316
acığ y. bol- Yüzünü ekşitmek, hoşnut olmamak. KE, 316
açuk y. Güzel ve parlak yüzlü. KE, 316
açuk y. bol- Güleç ve güler yüzlü. KE, 316
açuk y. bol- Güzel ve parlak yüzlü olmak. KE, 316
katıg y. bol- Utanmaz, arlanmaz olmak. KE, 316
körklüg y. bol- Güzel yüzlü olmak. KE, 316
körksüz y. bol- Çirkin olmak. KE, 316
yüzlük Elbisenin yüzü, kumaş. İH, 55
yüzmek Yüzmek. KFT, 1091
yüztür- Yüzdürmek. BV, 356
yüzük Yüzük. BM, 526; CCII, 718; DM, 126; GT, 401; İM, 624; KF, 205; KFT, 1091; KK, 132; TA, 161; TZ, 291; Bugünkü manasında. Kİ, 131
yüzül- I İmtina etmek, çekinmek, yüz çevirmek. İH, 55
yüzül- II Üzülmek, ayrılmak. İH, 55
yüzüm Üzüm. BV, 356; CCI, 541; DM, 126; GT, 401; KK, 132; TA, 161; TZ, 291
y. şuyı Üzüm suyu. DM, 126
y. yaprağı Üzüm yaprağı. DM, 126
yüzün Yüz üstü. KE, 316

zā I Ar. Arap alfabesinin 11. harfi. İM, 624
zā II Ar. Arap alfabesinin 17. harfi. İM, 624
zabbe Ar. Kertenkele, keler. BV, 357
zabt Ar. Anlama, kavrama. MG, 293
zāc Ar. Demir sülfat. BV, 357; Demir, sülfat. HOA, 274
zād Ar. Arap alfabesinin 15. harfi. İM, 624
za‘f Ar. Zayıflık, güçsüzlük, zaaf. GT, 401
zafer Ar. Zafer, galibiyet. GT, 401; Başarı, üstünlük. İM, 624; Zafer, başarı. KE, 316-317; Zafer. KFT, 1092; MG, 293
z. bul- Başarı sağlamak. KE, 316-317
za‘ferān Ar. Safran. BV, 357; GT, 401; İM, 624; KE, 317; KF, 205
zafere Ar. Bir hastalık adı. BV, 357
zafran Ar. Safran. CCI, 541
zağ Far. Karga. GT, 401
zağab Ar. Saç. BV, 357
zağal Far. Kalp, geçmez (para). GT, 401
zağallı I Far.T. Hile aldatma. KF, 205
zağallı II Far.T. Tembellik. KFT, 1092
zağar Bir nevi küçük köpek. İH, 55
Žahhāk Ar. Dahhāk, Şehname kahramanlarından, Cemşid’in yerini alan zâlim bir hükümdâr. GT, 401
zâhid Ar. Zahid. KFT, 1092
zâhıdırak Ar.T. Çok zahitlik yapan kişi. KFT, 1092
zâhid Ar. Dindar, sofı, zâhit. GT, 401; Dinine bağlı, sofı.

- İM, 624; Aşırı sofu. KF, 205
- zāhidlik** *Ar.T.* Dini kurallara sıkı bağlılık. İM, 624
- zāhir I (~ zāhir)** *Ar.* Zāhir. BV, 357; Açık, belli. KE, 317; Bilinen, belli, açık. KF, 205; Görünen. KFT, 1092; Belli, âşikâr. MG, 293; **zāhir** Belli, âşikâr, açık, görünen. GT, 402
- z. bol-** Açığa çıkmak. KE, 317
- z. eyle-** Belli etmek, bilinmek. KF, 205
- z. ol-** Belli olmak. KF, 205
- zāhir II** *Ar.* Dış, görünüş. GT, 402
- zāhirce** Zahir, tanılan. KF, 205
- zaḥīre** Yiyecek, zahîre. GT, 402
- zāhiri I** Açık, belli, meydanda. İM, 624
- zāhiri II** Ebu Davud-ı Zāhiri'nin kurduğu mezhebe bağlı. İM, 624
- Zahīrū'd-dīn** Ebu'l-Hasan Zahirüddin el-Kebir Ali b. Abdülaziz b. Abdürrezzak el-Merginânî. KFT, 1092
- zaḥm I** *Far.* İzdiham, sıkıntı. İM, 624
- zaḥm II** *Far.* Sıkıştırma, sıkışıklık. MG, 294
- zaḥm III** *Far.* Yara; ısırmak, sokmak suretiyle meydana gelen diş yarası. GT, 402; Yara. MG, 294
- zaḥmet** *Ar.* Zorluk, zahmetlilik; baş ağrısı. BM, 526; Zahmet. BV, 357; Sıkıntı, rahatsızlık, zahmet. GT, 402; Sıkıntı, eziyet, rahatsızlık. HOA, 274; Sıkıntı, eziyet. İM, 624; Güçlük, sıkıntı, eziyet. KE, 317; Güçlük, sıkıntı. KF, 205
- z. kıl-** Sıkıntı vermek. KE, 317
- z. eyle-** Sıkıntı çekmek. KF, 205
- z. eyle-** Kıyınlamak, işkence etmek. TZ, 292
- zaḥmleṣ-** *Far.T.* Sıkışmak. İM, 624
- zaḥmli** *Far.T.* Yaralı. GT, 402
- zahr** *Ar.* Arka, kağıt vb. şeylerin arka tarafı. GT, 402
- za'if** *Ar.* Zayıf. BV, 357; HOA, 275; KFT, 1092; Zayıf, güçsüz, çelimsiz. GT, 402; Zayıf, güçsüz. İM, 624; MG, 294; Zayıf, güçsüz, gevşek, tembel. KE, 317
- z. yūri-** Yavaş yavaş yürümek. İM, 624
- z. bol-** Zayıflamak. KE, 317
- z. kıl-** Zayıflatmak. KE, 317
- za'iflik** *Ar.T.* Zayıflık. BV, 357; Zayıflık, güçsüzlük. GT, 402
- za'iflik** *Ar.T.* Zayıflık, güçsüzlük. GT, 402
- zāl I** *Ar.* Arap alfabesinin 9. harfi. İM, 624
- zāl II** *Ar.* Güneşe bakamama. HOA, 275
- Zāl III** *Ar.* Zāl, İran mitoloji kahramanlarından Rüstem'in babası. GT, 402
- zālīm** *Ar.* Zalim. KFT, 1092
- zālīm (~ zālīm)** *Ar.* Haksızlık eden, zulm eden, zālīm. GT, 402; **zālīm** Haksızlık eden. İM, 624; Zalim, işkence eden. KE, 317; Zalim, zulmeden. KF, 205; MS, 150
- zālūm** *Ar.* Çok zulüm ve haksızlık eden, gaddar. GT, 402
- zamān I** *Ar.* Kefil olma. GT, 402; İM, 625

- zamān II** Ar. Tazminat, tazmin etme, ödeme. KFT, 1092
- zamān III** Ar. Zaman. BV, 357; Zaman, müddet. GT, 402; Zaman, vakit; çağ. HOA, 275; Zaman, vakit. İM, 625; KF, 205; Zaman, süre. KE, 317; Zaman, devir. MG, 294
- z. bir-** Süre verip ömrünü uzatmak. KE, 317
- zamana** Ar. Zaman, zamane. CCII, 718
- zamāne** Ar. Devir, içinde bulunulan çağ, felek, batıl, semāne. GT, 402; Devir, vakit. İM, 625; Devir, çağ, zaman. KE, 317; Zaman, devir. MG, 294
- zamānlık** Ar.T. Tazmin edilecek şey. KFT, 1092
- zāmın** Ar. Tazmin eden kişi. KFT, 1092
- zāmınsız** Ar.T. Tazmin edecek kişisi olmayan. KFT, 1092
- zāmīle** Ar. Küçük yük hayvanı. İM, 625
- zāmīn** Ar. Kefil. İM, 625; KF, 205
- z. ol-** Kefil olmak. KF, 205
- zāmīr** Ar. İç, derim, cevher. GT, 402; İç, kalp. MG, 294
- zamme** Ar. Ötre işareti. İM, 625
- zan** Ar. Sanma, zan. GT, 403; Sanma, sezme. İM, 625; Şüphe, sanma. KF, 205; **zann** KFT, 1092
- z. eyle-** Sanmak. KF, 205
- zandīk** Ar. Zındık. KFT, 1092
- zangar** Ar. Bakır pası, göz taşı. CCI, 541
- zānī** Ar. Zinakâr. KFT, 1093
- zānīrak** Ar.T. Çok zina eden kişi. KFT, 1092
- zāniye** Ar. Zina yapan kadın. İM, 625; Zinakâr kadın. KFT, 1093
- zann** Ar. Sanma, zan. GT, 403; Zan. KFT, 1093 *bk. zan*
- zār** Far. Ağlayan, inleyen, ağlayarak, inleyerek. GT, 403
- z. z. yıla-** Hıçkırarak ağlamak. TZ, 292
- zarabtum** Ar. Sefere çıkma. KF, 205
- zarāfet** Ar. Zariflik, nâziklik, incelik. GT, 403
- zarar** Ar. Zarar, ziyan. KF, 205; Zarar. KFT, 1093
- z. eyle-** Zarar etmek. KF, 205
- zarāyif** Ar. İncelikler. MG, 294
- zarb** Ar. Vuruş, darbe. GT, 403; MG, 294; Vurma. İM, 625
- zarıncı- I** Ağlamak. İH, 55
- zarıncı- II** Göreceği gelmek, içi çekmek. İH, 55
- zarıncı- III** Yana yakıla yalvarmak. İH, 55
- zārī** Far. Ağlama, inleme, inilti ile ağlama. GT, 403
- zarīf** Ar. Zarif, ince; nükteden yakışıklı. GT, 403; Zerafet sahibi. KFT, 1093; Zarif, küçük. MG, 294
- zārīlık (~ zārīlık)** Far.T. Ağlayıp sızlama, feryad ü figan. GT, 403; Ağlama, sızlanma.. KE, 317; **zārīlık** Yalvarma. İM, 625
- z. kıl-** Ağlamak, sızlanmak. KE, 317
- zarnīh** Ar. Sıçan otu. İM, 625
- zarṭ** Ar. Osurma, yellenme. KE, 317
- z. kıl-** Osurmak. KE, 317
- zarūret** Ar. Zaruret. BV, 357; KFT, 1093; Mecburiyet, darda kalma, zarūret. GT, 403; Zorunluluk, çaresizlik. İM, 625; Mecburiyet. MG, 294;

Gereklilik, ihtiyaç. MS, 150
z. ol- Gerekli olmak. MS, 150
zarūreten Ar. Zorunlu olarak. İM, 625
zarūretsüz Ar.T. Sıkıntısız. KF, 205
zarūrī (~ **zarūrī**) Ar. Zorunlu. HOA, 275; **zarūrī** Zorunlu olarak. İM, 625
zāt (~ **zāt** ~ **zāt**) Ar. Zât, şahsiyet, saygı değer kimse. GT, 403; **zāt** Kendi, kişi. İM, 625; **zāt** Kendi. KF, 205
zāyī Ar. Zayı, yitik. KFT, 1093
zāyī Ar. Kaybolan, yitik, boşa giden, ziyan olan, zāyi. GT, 403; Yitik zarar, ziyan. İM, 625; Kayıp, telef. KE, 317
z. bol- Kaybolmak, telef olmak. KE, 317
z. kıl- Kaybetmek, telef etmek. KE, 317
zāyid Ar. Artık, fazla. İM, 625; Fazlalık. MG, 294
zāyil Ar. Sona eren. HOA, 275; Sona eren, devamlı olmayan. İM, 625; Yok olan. KF, 205; Sona eren, ortadan kalkan. MG, 295
z. ol- Yok olmak. KF, 205
zāyir Ar. Ziyâret eden, ziyaretçi. GT, 403
zeberced Ar. Zümrütten daha açık yeşil olan ve zümrüt kadar değeri olmayan bir taş. İM, 625; Bir kıymetli taş. KFT, 1093
zebil Ar. Dışkı, pislik. BV, 357
zebille- Ar.T. Pislemek. BV, 357
zebun kıl- Far.T. Boyun köstürmek, yinmek, ele geçirmek. İH, 55
zebūr Ar. Hz. Davud’a inen mukaddes kitap. İM, 625

zecr Ar. Zorlama, yasak etme, kovma. GT, 403
zefit Ar. Zift. BV, 357
zeheb Ar. Altın. BV, 358
zehle Ar. Cüret, cesaret. BM, 526
zehley Ar. Cesur. TZ, 292
zehleyle- Ar.T. Cesaretlenmek. TZ, 292
zehr Far. Zehir. GT, 403
zekât (~ **zekât**) Ar. İslâm dininin beş şartından biri olarak malın kırkta birinin her yıl yoksullara dağıtılması, zekât. GT, 403; Zekat, İslâm’ın beş şartından biri. İM, 625; Zekât, İslâm’ın beş şartından biri olarak zenginlerin mallarının kırkta birini her yıl sadaka olarak dağıtması. KE, 317; Zekat, islamın şartlarından biri. KFT, 1093; Zekât, İslâm’ın beş şartından biri. MS, 150; **zekât** Zekat. KF, 205
z. al- Zenginden malının kırkta birini sadaka olarak almak. KE, 317
z. bir- Zenginin malından kırkta birini sadaka olarak dağıtmak. KE, 317
z. çık- Zekat vermek. KF, 206
z. vir- Zekat vermek. KF, 206; MS, 150
zeker (~ **zeker**) Ar. Erkeklik organı. BV, 358; **zeker** Erkek tenasül uzvu. İM, 625; Erkeklik organı. KE, 317; KF, 206; KFT, 1093
z. tur- Zeker kalkmak. İM, 625
zekî Ar. Temiz, pak. İM, 625
zekir Zikir, anma. KFT, 1093
zekût Ar. Ø KFT, 1093 bk. **zekat**
zelîl Ar. Hor, aşağı, zelil, rezil. GT, 403; Hakir, hor görmek. KF, 206

- z. eyle-** Aşağılamak, hor görmek. KF, 206
- zellet** Ar. Sürçüp kayma, bir suç sebebi ile gözden düşme. GT, 403; Suç, yanlış. KF, 206
- z.ü'l-kārī** Kur'an okuyanın yanılması. İM, 625
- zeme'** Ar. Bir hastalık adı, yara. BV, 358
- zemīn I (~ zemin)** Far. Kötürüm. HOA, 275; **zemin** İM, 625
- zemin II (~ zemīn)** Far. Zemin. BV, 358; **zemīn** Yer, yeryüzü. GT, 403; Yer, zemin. İM, 625
- zemzem** Ar. Kabe civarındaki meşhur kuyu. İM, 625
- zemzeme** Ar. Nağme, terennüm. GT, 403
- zenā** Ø KFT, 1093 bk. **zina**
- zenbūr** Far. Arı, eşek arısı. GT, 403; Eşek arısı. İM, 626
- zenc** Ar. Sıkıntı, hastalık. İM, 626
- zencār** Ar. Göztaşı. HOA, 275
- zencebil (~ zencebīl)** Ar. Zencefil. BV, 358; **zencebīl** HOA, 275
- zencīr** Far. Zincir, (mecâzen) esaret. GT, 403; Zincir. İM, 626
- Zengī** Far. Zenci, siyahî. GT, 403
- zenib** Ar. Bir çeşit ilaç. BV, 358
- zer** Far. Altın. GT, 403
- zerāric** Ar. Bitki adı. BV, 358
- zerārīh** Ar. Kuduz böcekleri. HOA, 275
- zerdālū** Far. Erik. TA, 161
- zerdālū** Far. Kayısı. DM, 126
- zerdeli** Far. Kayısı. KK, 132
- zergerdan kıl-** Dehşete düşürmek, aklını şaşırmak, sergerdan kılmak, başı dönmek, sersem olmak. İH, 55
- zerķ** Ar. Riyâ, iki yüzölçüm. GT, 403
- zerken ḥōca** Hoca. DM, 126
- zernic** Ar. Kıl gidermek için kullanılan bir alet. İM, 626
- zernīh (~ zernih)** Far. Bir çeşit madde. KF, 206; **zernih** Zırnık, fare otu. KFT, 1093
- zernik** Far. Zırnık. BV, 358
- zerrāk** Ar. İki yüzölçüm, mürâi. GT, 403
- zerre** Ar. Zerre. GT, 403; Çok küçük parça. İM, 626; Zerre, pek ufak parça. MS, 150
- zevāl** Ar. Zâil olma, sona erme, zevâl. GT, 403; Güneşin başucunda bulunma vakti. İM, 626; Zail olma, öğle vakti. KF, 206
- zevayid** Ar. Ø BV, 358 bk. **ḥamır I**
- zevfā** Ar. Bitki adı. BV, 358
- zevi'lķurbā** Ar. Yakın, akraba. İM, 626
- zevķ** Ar. Zevk. GT, 403
- zevrāk** Ar. Kayık, sandal. GT, 404
- Zevzen** Zevzen, eskiden Harezm'e tâbi bir melik tarafından idâre edilen, Horasan'da bir şehir. GT, 404
- zeybaķ** Ar. Ø BV, 358
- Zeyd** Ar. Arap dil bilgisi kitaplarında misallerde söylenmesi mûtaad olan iki isimden biri. GT, 404; Kişi adı. KE, 317
- Zeyd übnü Şābit** İslamı ilk kabul edenlerden büyük sahabî. KFT, 1093
- Zeydānī** Ar. Kişi adı. KE, 317
- zeydiyye** Ar. Bir dinî grup. KFT, 1093
- zeyid** Temsilî bir erkek adı. KFT, 1093
- zeyit** Ar. Zeytin. BV, 359

zeyrek Zeyrek, çeçen. TZ, 292
zeyt Ar. Zeytin. HOA, 275; Zeytin yağı. İM, 626
zeytin Ar. Zeytin. CCII, 718
z. ağaç Zeytin ağacı. CCII, 718
zeytūn Ar. Zeytin. BV, 359; İM, 626
zıbilla- Ar.T. Abdest bozmak, pislemek, dışkı yapmak. MS, 150
zıd Ar. Zıt. İM, 626; Ters, zıt. KF, 206
zıda' Ar. Dirsek kemiği. BV, 359
zıhār Ar. Kocanın karısını, kendine haram olan bir kadının bakmak uygun olmayan bir organına benzetmesi. İM, 626; Bir erkeğin kendi karısını, kendisinin evlenmesi caiz olmayan bir yakınının mahrem uzvuna benzetmesi; "sen bana annemin sırtı gibisin" (yani boşsun, haramsın) demesi. KE, 317; Kocasının eşinin bakmak caiz olmayan bir organıyla kendisinin benzetilmesi. KF, 206; Bir kocanın karısını nesep, süt emme veya sihiriyet yönünden mahremi olan bir kadının kendisi tarafından bakılması caiz olmayan arkası, karnı uyluğu gibi bir organına benzetmesi. KFT, 1093-1094
z. eyle- Kadınıyla cinsel temasta bulunmak. KF, 206
zıḥk Ar. Gülme. İM, 626
zıḳḳ Ar. Su tulumu. İM, 626
zından Far. Zindan. TZ, 292
zındīḳ Ar. Zındık, öbür dünyaya inanmayan. KE, 317

z. bol- Öbür dünyaya inanmamak. KE, 317
zıra' Ar. Endâze. BV, 359
zırnık Far. Sarı zırnık, sarı arsenik. CCI, 541
zīb Ar. Bitki adı. BV, 359
zībe Ar. Kurt, atın muhtelif yerlerinde şişmelere sebep olur. HOA, 275
zibeh Ar. Bir hastalık adı. BV, 359
zibil Ar. Pislik, büyük tuvalet yapma. KF, 206; Süprüntü, çöp, pislik. MS, 153
zibille- Ar.T. Büyük tuvalet yapmak. KF, 206
zibillik Ar.T. Çöplük. İM, 626
zibḳ Ar. Bitki adı. BV, 359
zibl Ar. Süprüntü, çöp. İM, 626
ziftlen- Ziftlenmek. İM, 626
ziḥām (~ ziḥām) Ar. İzdiham, sıkışıklık. İM, 626; **ziḥām** Kalabalık, sıkışıklık. MG, 295
zihin (~ zihin ~ zihn) Ar. Zihin. HOA, 275; **zihin** KFT, 1094; **zihn** Zihin, akıl. MG, 295
zīḳ Ar. Dar. BV, 359
zikir Ar. Ø KF, 206; KFT, 1094
bk. zekir; zikr
zikr (~ zikr) Ar. Anma, yad etme. İM, 626; Anma, bildirme. KF, 206; Anma, zikir. MG, 295; Zikir, anma. MS, 150; KF, 206; **zikr** GT, 404 **bk. zikir**
z. eyle- Anmak. KF, 206; Zikretmek, anmak. MS, 150
z. ol- Zikir olmak. KF, 206
z. it- Zikretmek, anmak. MS, 150
zilḥicce Ar. Arabî ayların 12.si. İM, 626
zilḳa'de (~ zi'l-ka'de) Ar. Arabi ayların on birincisi. İM,

- 626; **zi'l-ka'de** Kamerî aylardan biri. KFT, 1094
- zi'l-kurbâ** Ar. Akraba. GT, 404
- zimme** (~ **zimmet**) Ar. Zimmet. İM, 626; **zimmet** KFT, 1094
- zimmi** Ar. Müslümanlara haraç veren Hristiyan ve Yahudiler. İM, 626; İslam zimmetini taşıyan gayrimüslim. KFT, 1094
- zimmiye** Ar. Kadın zimmi. İM, 626; Zimmet ehlinde olan kadın. KFT, 1094
- zinâ** Ar. Zina, evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişki. KE, 317; Nikahsız cinsel temasa geçme. KF, 206; Zina. KFT, 1094
- z. kıl-** Evlilik bağı olmadan cinsel ilişki kurmak. KE, 317
- zinâlık** Ar.T. Zinalık. KF, 206
- z. eyle-** Zina yapmak. KF, 206
- zînâr** Ø HOA, 275
- zincâr** Ar. Bir çeşit tuz. BV, 359
- zincifr** Ar. Cıva ile kükürt karışımı bir tür kırmızı boya, zincifre. CCI, 541
- zincil** Far. Zincir. CCI, 541
- zincir** (~ **zincîr**) Far. Zincir. BM, 526; KF, 206; Zencir. TZ, 292; **zincîr** Zincir, halka. MS, 150
- zindan I** Far. Cehennem. CCII, 718
- zindan II** (~ **zindân**) Far. Zindan, hapis. BM, 526; **zindân** GT, 404; Hapishane. İM, 626; Zindan, yer altı hapishanesi. KE, 317
- zindânla-** Far.T. Zindana atmak, yer altı hapishanesine koymak. KE, 317; Hapsetmek. TA, 161
- zine** Ar. Nikahsız çiftleşme. İM, 626
- zineçi** Ar.T. Zina yapan. İM, 627
- zînet** Ar. Süs, zînet. GT, 404; Süs, bezek. İM, 627; KF, 206
- z. kıl-** Süslemek. KF, 206
- z. ol-** Süs olmak. KF, 206
- zinhâr** Far. Sakın!, Asla!, Zinhar! (ünlem). GT, 404; Sakın, asla! MG, 295
- zini** Ø KFT, 1094 bk. **zinâ**
- zirâ'** Ar. Dirsekten orta parmak ucuna kadar olan yer, bir uzunluk ölçüsü. MG, 295
- zirâvend** Ar. Bitki adı. BV, 359; Ø HOA, 275
- zîrek** Far. Anlayışlı, uyanık, zeki, zeyrek. GT, 404; Akıllı, anlayışlı, uyanık, zeki. KE, 317; Anlayışlı. KFT, 1094; Anlayışlı, uyanık. HOA, 275; MG, 295
- z. bol-** Akıllı, anlayışlı olmak. KE, 317
- zîreklik** Far.T. Akıllılık, anlayışlılık. KE, 317
- z. kıl-** Akıllı, anlayışlı davranmak. KE, 317
- zişt** Far. Kaba, lastik. DM, 126; Çirkin. GT, 404; Çirkin, kötü, kaba. KE, 317
- z. sözle-** Çirkin, kaba konuşmak. KE, 317
- ziyâd** Ar. Ziyâde, çok, bol. GT, 404
- ziyâda** Ar. Artık, fazla. İM, 627
- ziyâde** (~ **ziyâdet**) Ar. Fazla. BV, 360; Artma, çoğalma. KE, 317; Artma, çoğalma, fazla olma. KF, 206; Fazla, fazlalık. MG, 295; **ziyâdet** Ziyâde, bol, fazla. GT, 404
- z. kıl-** Arttırmak, çoğaltmak. KE, 317
- z. eyle-** Arttırmak. KF, 206
- ziyan** Far. Zarar, ziyan. BM, 526; Zarar, hasar, ziyan. CCI,

- 541; **ziyân** Zıyan. BV, 360; Zıyan, zarar. DM, 126; İM, 627; KFT, 1094; MG, 295; Zarar, kayıp, ziyân. GT, 404; Zıyan, zarar. KE, 317-318; Zarar, kayıp. KF, 206; Zarar. TA, 161
- z. et-** Zıyan etmek, zarar etmek. BM, 526; **z. ét-** Zarar etmek, zarar vermek. CCI, 541
- z. kıl-** Zarar etmek. KE, 317-318
- z. tegür-** Zarara uğratmak. KE, 317-318
- z. eyle-** Zarar etmek. KF, 206
- ziyânlığ** *Far.T.* Zararlı, zarar verici, tehlikeli. KE, 318
- z. bol-** Zarar vermek, tehlikeli olmak. KE, 318
- ziyânlık** *Ar.T.* Zarar edilen nesne. KFT, 1094
- ziyânlu** *Ar.T.* Zararlı. KFT, 1094
- ziyâret** (~ **ziyaret**) *Ar.* Ziyâret. GT, 404; KF, 206; Görmeye gitme. İM, 627; Ziyaret, görmeye gitme. KE, 318; **ziyaret** Ziyaret, uğrama. KFT, 1094
- z. kıl-** Ziyaret etmek. BM, 526; Ziyaret etmek, görmeye gitmek. KE, 318
- z. kılış-** Görüşmek. KE, 318
- z. eyle-** Ziyaret etmek. KF, 206;
- ziynet** *Ar.* Süs. BV, 360; Süs, zînet. GT, 404; Değerli süs eşyası. MS, 150
- ziyrek** *Far.* Anlayışlı, uyanık, zeki, zeyrek. GT, 404
- ziyy** *Ar.* Dış görünüş, kılık kıyafet. KFT, 1094
- zu'afâ** *Ar.* Zayıflar. BV, 360
- zū-fünūn** *Ar.* Âlim, bilen, mârifet sâhibi, bir işi bilen kimse. GT, 404
- zuḥā** *Ar.* Kuşluk vakti. KF, 206
- zuḥur** *Ar.* Ø KF, 206 *bk.* **zuhr**
- z. kıl-** Öğle namazını kılmak. KF, 207
- zuḥr** *Ar.* Öğle, öğle vakti. İM, 627; KF, 207; Öğle namazı. MS, 150 *bk.* **zuḥur**
- zuḥūr I** *Ar.* Meydana çıkma. MG, 295
- zuḥur II** *Ar.* Öğle. GT, 404; Öğle vakti. KFT, 1094; KK, 132
- zuḳāk** *Ar.* Sokak. GT, 404; İM, 627; KF, 207; KFT, 1094
- zulm** *Ar.* Haksızlık, eziyet, zulüm. GT, 404; Adaletsizlik. İM, 627; Zulüm, işkence, eziyet. KE, 318; Zulüm, haksızlık. KF, 207 *bk.* **urun-**
- z. et-** Zulmetmek. BM, 526
- z. kıl-** Eziyet, işkence etmek. KE, 318
- z. eyle-** Haksızlık etmek, zulmetmek. KF, 207;
- zulmât** *Ar.* Karanlık. GT, 404
- zulum** *Ar.* Zulüm. KFT, 1095
- zulümât** *Ar.* Karanlık. GT, 404
- zu'm** *Ar.* Şüphe. İM, 627; Kesin olmayan düşünce, fikir. MG, 295
- zun** Bıçak, kılıç demirinin kabzaya giren kısmı. BM, 526
- zūpīn** *Far.* Zıpkın, bir çeşit savaş aracı. KE, 318
- zūr** *Far.* Yalancı. KFT, 1095
- zurnā** (~ **zurnay**) *Far.* Zurna. DM, 126; **zurnay** Zurna, kısa düdüğü. TZ, 292
- zuyūf** *Ar.* Eksik akça. KFT, 1095
- zübde** *Ar.* Öz. BV, 360
- züfā** *Ar.* Bitki adı. BV, 360
- Züfer** Hanefî mezhebinin büyük imamlarından. KFT, 1095; Züfer b. Hüzeyl, Hanefî âlimlerindendir. Ebû

- Hanîfe'nin talebesidir. MS, 150
- zühd** Ar. Dinî vecibelere titizce bağlılık, sofuluk, zühd. GT, 404; Kendini ibadete verme, takva. KE, 318; Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibâdete verme. KF, 207; Takva. KFT, 1095
- z. da'vâ kı-** Takvalı olmayı ülkü edinmek. KE, 318
- z.-i hidâyet** Hak yoluna ibâdet etme. KF, 207
- zühre** Ar. Arka. BV, 360
- zühre** Ar. Zühre (Venüs), pek parlak görünen bir yıldız. GT, 404
- zühüd** Ar. Takva. KFT, 1095
- zükâm** Ar. Nezle, nezle hastalığı. KE, 318
- z. bol-** Nezle olmak. KE, 318
- zükâmluğ** Ar.T. Nezleli, nezle hastalığına yakalanmış. KE, 318
- zülâf** (~ **zülûf**) *Far.* Zülûf, mahbubun saçı. GT, 404; **zülûf** Zülûf. TZ, 292
- zümürüd** Ar. Zümürüt. GT, 404
- zümürüt** Ar. Zümürüt. CCI, 541
- zün** Bıçak, kılıç demirinin kabzaya giren kısmı. BM, 526
- Zü'n-nün** Zünnûn'ı Mısrî, ilk melâmilerden meşhur bir sofî. GT, 404
- züre** Ar. Darı. KFT, 1095
- zürka** Ar. Okçuluk terimi, hatalı atıştan muhtelif yerlerin morarması. HOA, 275

2. BÖLÜM

KAVRAM ALANI SINIFLANDIRMASI

2.1. TEMEL SÖZ VARLIĞI

2.1.1. İnsan Bedeni ve İnsan Bedeniyle İlgili Diğer Adlar

abağ III	atana
ağak (~ ağak)	atsız barmağ
adsız barmağ ~ (ağsız barmağ)	aşuz barmağ
ağ III	avıç
ağız (~ ağ(ı)z ~ ağız ~ ağz ~ ağız)	avuc
ağmaş	avuç (~ avuç)
aız	avurt
ağ II	avuz II
alçı	aya I
alın	ayaçuk
all I	ayağ
aln	ayag üzi
alun	ayağ I (~ ayak)
am (~ am)	ayman III
amcuğ	azı
amçuğ	azığ tiş
an(ı)l	azu
apağ II	azu diş (azu)
arğ	azuğ
arğa I	azuk
arğa üni (arğa I)	bağarsuk (~ bağarsuk ~ bagarsuk)
art	bağdaş
aşğak	bağır II (~ bagır)
aşık III (~ aşık)	bağırsak
aşkağ	bağır II
aşuk II	bağurdağ

baldır
baldur
baltır (~ baltır)
baltur
bar II
barmağ
barmağ başı (barmağ I)
barmağ I (~ barmak)
barmağlı
bas barmağ
baş barmağ (barmağ I)
baş barmak (baş I)
baş barmağ (baş I)
baş I
başlığ II
ba(ı)n
bavur I
bebecük
bebek
bel (~ bël)
belük I
belük II
beñiz
bêş ağaç
beyin
beyn
beyni
bez (~ bëz)
bıdık
bıgın I
bıgın II (~ bıgın)

bıkın I
bıkın II
bış
bış barmağ
bıyığ
bıyık (~ bıyık)
bil
bileg
bilek
bilezik urunu
boğag
boğak
boğardak
boğaz (~ bogaz)
bogum I
boğun (~ bogun)
boğurdak
bogurtlak
boğuz
boğ
bok (~ bok)
bovaz
bovun
boyın
boyn
boynı
boyun (~ boy(u)n)
bögrek
bögür
bökrek
börek I

bud	çıgmak
bun II	çıkanak
burbayı	çılçak
burn I	çıyğanak
burun II (~ bur(u)n)	çük
bus I	đaban
buğ (~ but ~ but(d))	dalağ
buvarsık	damağ
buvun	đamar (~ damar)
bügrı	daşak
bügrük	der
bükrek	deri
bükri	dın
bükrü	dırnaç (~ dırnak)
büksüm	dirseg
bükür	dirsek
bülek	diş I
bürçek I (~ bürçek(g))	diz
büzük	dobuk
cılağ	don II
çağanak (~ çaganak)	dopuğ
çağnak	döş
çalağ barmağı (çalağ II)	döşek I
çalağ II	dudağ (~ duğadı ~ dudag)
çalpuğ	dudağ
çapağ	düş II
çeçe barmağ	egin
çege	el I (~ èl)
çeğın eti	el(i)g I
çene	emcek
çıçlağ	emçek (~ emçek(g) ~ emçek)
çıganak (~ çığanak)	

eñ II	ınşıkırık
eñek	ıyık
enek I	ibre I
enek II	ibre II
enğeg	içegi II
enğse	içeñ
ense	içek
eñse (~ eñse)	igin
enük I	il I
érin I	ilçek
erin II	iley I
ériniñ tüşigi	imçek
et azu	incüg
etan	incük
eten	inçük
étez	inek I
étiz	iñek I
eyeğ	iñse
eyegü (~ eyeğü)	irin I
eyek	irkmek eti (irkmek III)
eyin	irkmek II
gevde	irlik sufi
geyrek	irlik suvı
gicik	irmek eti (et)
göbek (~ göbek)	it azu
gögüs	iyegü
gögüs tigrisinin içi	iyin
gökrek	ķabaķ II
gövde	kabar
göz	ķabırķa
ımdı	ķaburķa (~ kaburga)
ınçıkırık	kaburka

kakırdak I
kağırdak II (~ kağırdak)
kağılık I
kal I
kamruk
kan I (~ kan)
kaṇrak
kanrık
kapak I (~ kapak)
kar III
kar(ı)n
kara kan (kara III)
karak (~ karak)
karı III
karıca
karın (~ karın)
karın içi
karn
kas
kasıĝ
kasuk (~ kasuk)
kaş II
katılmaĝlık
kavsuk
kavuk II
kemircek
kemürdek
keṇzig
kesek kan (kesek III)
ketelük

kevde
kevdeli
keyin
kıç II
kıl
kıṅır eneĝ (kıṅır I)
kır I
kırığ I
kırşak I
kısır (~ kısır)
kışkırak
kızlık I
kızluĝ I
kikiş
kindek
kindik
kiṇrig
kirbüĝ
kirbük
kirfik (~ kirfık)
kirpik
kirpük
koḫurdan
kol II (~ kol)
kolduĝ
kolluĝ II
koltuĝ
koltuĝ (~ koltuĝ ~ koltuk)
konaç
konaĝ I
konç (~ konç)

kotak	kuşak I
kotaksız	kuşluk uykusu (kuşluk)
kovağ	kuşluk uykusu (uyku)
koyka	kuymıç
koymıç	kuymuç
koyun II	kündük
köbek (~ köbek(g))	kütlük
kög(ü)s	kütük
kögis	mən
kögs	men III
kögüs	menğ
kök I	meniz
kök(ü)s	meniz
köks	menli I
köprücük	mey
kösrük	mey(i)n
köt	mey(i)nisinge degin (mey(i)n)
kötcek	meysi
kövde	meyin I
kövüs I	mèyiz
köz I	meyni
köz karağı (köz I)	mıyık
köz yaruğı	min IV
köz yaşı (köz I)	miy
kuşak I	miyini
kuçuk	miyni
kuğa	müyüz
kuğa (~ kulak)	oğunğa
kulak tozu	omaca kemiği
kuğunç	omrav
kurdan	omuz
kursak (~ kursak ~ kursak)	oğurğa

orana	sarov
orta barmaq (~ orta barmaq)	saş (~ şaş)
orutga	savrak
orutka	seğirden
osruk (~ osruk)	senüs
ovdarı	sığraq
ovuç	sırça parmaq
öd II	sırdak
ödü	sidik
öfke I	sidüg
ökce	sidük
öpke I	sidük(g)
örmeç	siğek
öt	sigil
öygen	sık
öyke	silik
öyken	simkirik
parmaq	simkürük
pekiş	siğir
pus III	siğir II
pürçek	siğirik
saç I (~ saç)	sitük
sağ el	sivek
sagak (~ şağak)	sivilci
sakak	siydük
şakal (~ sakal ~ saşal)	siymek
şakbar barmaq	siytük
salyar	sobı
salyaz	sobu
şançak II	soğ barmaq (~ soğ barmaq)
sarı II	soluğ
sarkıt I	sonkol

sövek
su I
suçuḥ
suk barmak
südük
sügrek
sügük
süksün
sümgür
sümkürük
sümrük
sümrüki
sümük I
sümük II
sünek
sünig
sünüg
sünük
süyük
süyüküz
süvek
süvük
şanus
şehvet suyu (şehvet)
şigin
şok barmak
şoluḥ barmak
şük
taban I (~ taban)
taban III
taḡar
taḡlav

ṭalaḥ II (~ talak ~ talak)
ṭalaḥ III
tamaḡ (~ tamag)
tamak (~ tamaḥ ~ ṭamak)
tamar I (~ ṭamar)
tamav I
tamır
tamur
ṭanaḡ
ṭapuḥ
taşak (~ taşak ~ ṭaşak)
tebe I (~ tèbe)
tenüḡ
tepe I
ter IV (~ tēr)
teri I (~ tèri)
teyin I
tılaḥ (~ tılak)
tın I
tırnaḡ
ṭırnaḥ (~ tırnaḥ ~ tırnak)
tıl I
tir
tiri II
tırseg
tırsek
tiş
tiş eti (tiş)
tiz II
tizek
tizgi

toodak	ulu azu
topuḡ (~ topuḡ ~ topuk)	ulu barmaq
totak	ulu tiş
tov I	uluḡ suf (uluḡ II)
töbe	uṇaç
töl	unaş
töre II	uşsı
töş	uşun
tudaḡ	uyḡı
tulum I (~ tulum)	uyḡu (~ uyku)
tulun	uyluḡ
tuluṇ	uyuhı
tuṭaḡ	üdük II
tutaḡ	yaah
tutmas il	yaak
tü	yaḡrın (~ yagrın)
tüg	yalkık
tügürmeg	yamdı
tükrük(g) (~ tükrük)	yamdu
tükürük	yan baş (~ yanbaş)
tüpe I	yan I
tüpkürmek	yaṇaḡ
tüş I	yanak (~ yanak)
tüvkürük(g)	yaṇaḡ (~ yaṇak)
tüvrük	yar II
tüvün (~ tüvün)	yaş II
uca	yavrun
uç III	yel II
uça	yelge
ud	yemiz
uḡu	yig III
uḡu	

yil I	yota II
yilik	yumruḥ
yimçek	yumruk
yimdi	yurmaḥ
yimük	yüçe I
yin	yülün
yincüg	yünçük
yincük	yürek (~ yürek(g))
yinçük (~ yinçük(g))	yüz IV
yişemek	yüzün
yoruk	

2.1.2. Hastalık Adları ve Hastalık ile İlgili Diğer Adları

agırırḥ	beçek I
ağıрмаḥ (~ ağırmak)	bêçel
ağrı I (~ agrı)	bertük
ağrıḡ	bezgek (~ bēzgek)
agrırḥ	bıcılğan
ağırık (~ agrık)	bizgek
agrıklı	çıban
agrılı	çıḡık
agrımak	çıḡıt I
ağrın	çıḡuk
air	çıban
aruḥ	çor
avruk	çorlu
avruklı	demregü
avruv	ditretmek
baş igi (baş I)	dumaḡı
baş igi (ig I)	ebe I
başlıḡ III	eğer I
bavur II	ekle

eklil	ķurd eŗeni
emme	kurdeŗini
eselik	ķurulķan
esenlik	kurvalı
eŗken	ķusķu
ķutur	kuskak
ısıtma	ķusmak (~ ķusmak ~ kusmak)
ig I	ķusu
igik	ķusuk
igikli	ķuŗ ķuyruķu
iglig	ķutur I (~ kutur)
igliglik	ķuturķan
ik I	maņķav
ilik	muŗultu
irin	ķķek
irin II	ķkidi
irinli	ķksķrmek
iy I	ķksķrķk
ķanıve	ķksķrmek
ķaŗ yarıķu	ķtrķk I
ķatırķan	ķtķrmek
kavnuķ	ķz yķrimek
kķziv	ŗaķ III (~ řaķ)
ķıķır	ŗaķav
ķıraķ I	ŗaķlıķ
ķızamuķ	ŗaķlık bile
ķızdırma	ŗaķlık II (~ řaķlık)
kotur (~ ķotur)	ŗaķsız (~ řaķsız)
ķoturķan	ŗaķsuz
koturlu	ŗaķsuzlık
kķsnķyķptķr	ŗaksızlık
ķķlınķ	

sancı	şolak
sançı	tamav II
sançmağnıñ sıçrağanı (sıçra- I)	tèmeri
sarı suf (sarı III)	temregi
sarığ suf (sarığ)	temrev
şaru şu (şaru I)	teşen
sav II	til bağı (til II)
savluk II	titrek
şavukluk I	titreme
sayrı	titremek
sayru	tobalan
sayrulık	tolanak köz
siş	ţomar
sögel	topalan
sögellik	tövlük
sökel	tumagı
sökelek	tumav
sökellik	tumov
söken	uçuk I
sümülgün	uçuk II
sürsü	uyutkuç
sürünceŋ	uyuz
şanşu	yağır I
şeysi	yağr
şıryık	yaŋ I
şibke	yara
şiş III	yaralı
şişek I	yaralu
şişik	yarıq III (~ yarık)
şişik kètken	yaruk I (~ yaruk)
şışmek	yırtlas
şişük (~ şişük(g))	yig I

yinçge iglig (iglig)

yitirmek

2.1.3. Akrabalık Adları ve Akrabalık ile İlgili Diğer Adlar

aba	dāda II
açkı	dağaza
aga (~ ağa)	day
ana	dāya
ana anas(1)	dayıza
ana atas(1)	diyaza
ana kız karandaş	diyeze
ananiñ agası	doğ doğ
ata ana	dünür
ağa anas(1)	dünürşü
ata ata	ebe II
ağa atas(1)	ede I
ata III (~ ağa)	eke
ağa karandaş	emildeş
ağa karındaşı	émzirci
ağa kız karandaş	émzürci
atalıñ	eze
atalık	gelin
atası karındaşı	güyeğü
atasınıñ kız karındaşı	içi
atasız	ini
baba	inim
bacanaq	ir karındaş
bibi	ivdeş (~ ivdeş)
bū I	ivleş
cıcak	kam IV
çın ayal	karandaş (~ karandaş)
çiçe	kardaş (~ kardaş)
	kardaşlık

ķarındaŗ (~ karındaŗ)	olan
ķayın ķarındaŗ	or II
kayınana (~ ķayın ana ~ kayın ana)	orta I
ķayınata (~ ķayın ata ~ kayınata)	ortalık
ķayn ana	ortancı
ķayn ata	ortanķı II
ķaynum atası	ovlan
ķız iri (ķız I)	ögey oğlan
kız karandaŗ	paķınak
kız kardaŗ (ķardaŗ)	siñil
kız kardaŗ (ķız I)	taga I
ķız ķarındaŗ (ķız I)	tagay
ķız ķarındaŗı (ķız I)	tağaza
köķürdeŗ	ķay II
küye II	tayĖa
nöker II	tayı II (~ ķayı)
oğ(u)l	ķayza
oğıl	tın uruğ (tın I)
oğlan (~ oğlan)	togan kardaŗ (ķardaŗ)
oĖlancuķ	togan kardeŗ
oĖlanķık	toğın
oğlanlar I	tuvurdaķı
oğlı	tuvurguķı
oğul II (~ oğul)	ulu anası
oğul ķız (oğul II)	ulu ata
oğulınığ oğlı (oğul II)	uluğ ana (uluğ II)
oğulsız	uluğ ata (uluğ II)
oğulsuz	uma
öl III	yaĖuķ
	yaķ yaıuķ
	yaķın II

yauk	y�zne
yavuk (~ yavuk)	yinge
yavukluk	yizne
yenge	yovuk

2.1.4. Hayvan Adları ve Hayvan ile İlgili Diğer Adlar

ağıl	arstlan
aķ ar	aru II
aķ az	arun
aķbars II	aslan I (~ aŗlan)
aķruk	at II (~aŗ)
aķŗa	atın
al I	atlaķaz
āl V	aŗmaŗa
ala yapıŗkan	aŗmaŗa ŗoŗan
alaboga II	aŗŗur
anŗıt	avlaŗu
aŗıt	avlak V
anıt I	aya III
ankut	ayaķ IV
aplak	ayŗır (~ aygır)
ar II	ayrak II
arasan	ayu
arba	ayvuk
arŗan	az II
argımak	azıŗlı kedik (azıŗlı)
arık III	azman II
arıslan	badanah
arķun I	baŗa (~ бага)
arsalan	baŗıŗtlak
arslan II	baka duraŗı

bağa II	borsuk
bal korkutu	bota (~ boṭa)
bala	boynuz
balaban II	boz II (~ boṣ)
balaçuk	böksmen ét
balık (~ balık)	böri
balık bey	börü II
baluk	böşek (böcek) biti
barak	böv
basan	bövi
başa	böy I
batuk	böy II
bayguş (~ bayguş)	böyürçin
baykuş	buga
bdr	buğra
be	bulan
besrek	buldurçin
bev	bulnağ
beyen	bunut
bıldırçin	burn II
bırğaṭı	burunduk (~ burunduk)
bızovu	burunduruk
biçen I	buv
biçin II	buyurçuk
birü II	buzagu
biserek	buzav
bisrek	buzavu
bit	buzovley
biye	bülcek
boğa III	bülçek
boğa IV (~ boga)	bürçe
boğağı	büre

bürşe	çıpçak
bütege	çıpçık (~ çıpçık)
cırlak	çıpçuk
cibin	çırlavuk
çağa	çırlayık
çağal	çıy
çağaldalak	çıyan
çağan	çi I
çağıltılak	çibiç
çakır II	çibin
çal	çil II
çalık II	çil tavok
çamuş II	çoban aldagucı
çamuşluk	çocuk
çapçuk	çoçka
çarlak	çoğan
çatruk	çura
çayan	çūzek
çekertige	çükürge
çekirge	çüvçen
çekük	dağık
çekürge	dağuk
çekürke	damağ üyen
çel	dana
çepiş	dangguz
çerça	dangkuz
çerten	davar II (~ davār)
çetik	davlum
çetük	davuşğan
çıbın	daz II
çıdan	daztar
çıfçak	

deglükeç	eçki II (~ eçki)
deke	eçkü
delice doğan	eğer IV
delü tağan	egir
demür boz	eğrek
devā I	elik
deve	elir
deve balık	enir
deve kuş (~ devekuş)	enük II
deve kuşu	epelek
devgüleç	erkeç (~ érkeç)
devlengeç	esri
devlinkeç	eşek (~ eşek)
dezek	eşeklü
dırğak	eşeksiz
dilkü	eşgek
dinek	eşkün
donağ	evrek I
donguz	evren
donguzlan kurtı	ey I
doru II	eyğir I
doynağ	fiğ
dölek I	gamış
dönen	gejeğen
duğ	geyik II
dumşuk	geyin
duna	gici balık
durğay	gikiş
düvde	gişen
eçek	giyik
	göçek kuş
	gögerçin

göl bağısı
gömültürük
gücük
güdük II
güzün
hanat
hav
huvluk
ılan
ılķı
ırs
ıtla kaz
ıvık
ıyug
ıyuk
ıyvan
ibük
iç yağı (iç)
içki
içkü
igdiş
iki yıllı tay
ikin kargası
ikki y(ı)llı
ikşi III
ikti
ilengiş
inek II
iñek II
iñen II
ingen teve
inircik

iniz
irkeç
irkek tavuk
irkek tavuk (tavuk)
işek
işki
it balığı
it balıkı
it çıpçukı
it II
iv ördegi (iv I)
iyez
kabarçaklı бага
kabarşaklı бага
kabılan
kaburçaklı бага
kaburçaklu бага
kaflan
kağan
kağna
kal II
kamırsağı
kamlı
kanať (~ kanat ~ kanat)
kançık (~ kançık)
kançuk
kandala (~ kandalı)
kaplan (~ kaplan)
kara ar
kara at (kara III)
kara I

ķara II	ķasartķu
kara kaz	ķaşırtķa
ķara ķulaķ	ķaşıķa I (~ kaşıka)
ķara ķuşı (~ kara kuşı)	ķaşıkaldaķ
ķara ķuşı (ķara III)	ķatır (~ ķatır ~ katır)
kara kűzen	ķatűķ
kara laķın (ķara III)	ķav II
kara sığır (ķara III)	ķaz (~ kaz)
kara sıyır (ķara III)	ķeķi
kara tēyin	ķeķi III (~ kēķi)
ķaraca	ķeķken I
ķaraca ķaz	ķedi
ķaraķa ķaz	ķeđik (~ keçik)
ķaraķuşı II	ķeklik
karavaşı II	ķelebek
ķarķıķa (~ ķarķıķa)	ķelek II
ķarġa (~ karga)	ķelenű
ķarılġaķ	ķeler
ķarınca	ķelik I
ķarınķa	ķelte
ķarınķaķ	ķemre
ķarlaġaķ	ķene I
ķarlagaşı	ķeselteķi
ķarlaġuķ (~ karlaguķ)	ķeseltki
ķarlavuķ	ķesertke
ķarluġaķ	ķesertki
karsaķ	ķesűrtűki
kartaban II	ķeşıķ
ķarķal (~ ķartal ~ kartal)	ķeşı
ķasarlar	ķeyik (~ kēyik)
	ķeyik şıġır
	ķeyik toņuz

keykenek
k1bırçıklı bağa
k1ç ayakları
k1ę
k1ęir
k1lbarķ
k1lkuyruk
kır at
kıręı (~ kıręı)
kıręıy
kıręıy
kırılağaç
kırılağuç
kırşak II
kısas
kısıltık1
kısır kısrak
kısırak
kışkaç II
kışkaş
kışrak (~ kışrak ~ kısırak)
kıyan
kız kuşu
kızgaş
kızıl at
kızılça başı1 ıpçuķ
kızılça tırnak I
kızılça turgay
kızılça turgı
kiçkez ıpçuķ (kiçkez)
kiklik

kinbala
kinçek II
kirpi
kiseleni
kisen
kiş III
kitebe
kiyik
koç
koçęar
koçęar (~ koçkar)
koduķ (~ koduk)
kolan II (~ kolan)
kolat
kolęaç
kolun
kongur II
konuz
konuzan kurt
koplan
koş at
koş II
kovan
koy (~ koy)
koy biti (koy)
koyan (~ koyan)
koyın
koyn
koyun III (~ koyun)
kozı (~ kozı)

kozu
köbelek I
köbelek II
köçken
köfük
kögenek
kögerçin
kögerçün
kökerçin
köl kırgu
kölük(g)
kölük
kömüldürük
köncekli keçik
köncekli kögerçin
köne
köpek II
köpek it
köpük II
körpe II
kössüz etmek
köstebek
köşek
közen
közsiz köpek
közsüz sebek
ku
kubaş (~ kubas)
kuçruk
kuduk
kudurğan
kugu

kula at
kula II
kulabars
kulağı uzun
kulan III
kulın
kulkıyruğu
kulun
kulunaçı
kulunçaq
kum kuş
kumruska
kumurska
kumursuğa
kumuruska
kuna
kunaçın
kunan
kundus
kunduz
kunlançı kısrak
kuraç
kurbağa (~ kurbaga)
kurbuğa
kurd
kurgaş
kurt I (~ kurt)
kurt II (~ kurt ~ kurt)
kurtley
kurttuq

ķuruęı
ķuř (~ kuş)
ķuřaklık
ķuřalıp
kutan
ķutuķ
kudurII
kuturđan
ķutuz I
ķutuz II (~ kutuz)
kuyışkan
kuyruğ
ķuyruę yağı
kuyruķ
ķuyruķ I
kuyruk II (~ ķuyruķ)
ķuyruķlı
ķuyruķluę
kuzgun (~ ķuzęun)
ķuzı
ķuzu
kũbe I
kũķũk I
kũgercin
kũgerķin
kũęũrķin
kũęũrķinley
kũkercin
kũkevũn
kũlũk II
kũtũv

kũvegũn
kũverķin
kũvũldũr
kũye I
kũzen
laķın II
laķin
lanķurt
leklek
lim
maķı
mamraķ
mayak
meķi
memreķ Ayı yavrusu. KI, 58
moynuzsuz
muņuz
muynuz
muyuz
mũņũz
mũũz
naman sokur
ogaz
oğlak II (~ oğlak)
oğulak
oklı kirpi
ovlak
oyan
oyatlığ
oęeķ
oğeyik
oęũr II

sazan balığı	sivir sişek
şazğan	şoğlak
sekül	soğulcan (~ sogulcan)
semizlik	sogulçan
seredür	sokak I
şıçan (~ sıçan)	şolaçan
sıçğan	solunçan
sıçkan (~ sıçkan ~ sıçkan)	songur
sığın (~ şığın ~ sığın)	sonkur I
sıgır (~ şığır ~ sığır)	sozulşan
şığır keyik	sovun keyin
sıgırçık (~ şığırçık ~ sığırçık)	sovur
sıgırçuk	söğen balık
sıpa	sövlün
sıpıldağ	şu kuşu
şır II	su sıgır
sırsır	şu şığırı
şırtlan (~ sırtlan)	su sıyır
sışkan	su tartarı
sıyın	suf şığırı (suf II)
sıyır (~ sıyır)	suğır şavşar
şızğan	sulunçan
siçek	sunkur II (~ sunkur)
sişek I	surıalan
sinek II	suzgırı
singek	süglün
sirçe	süksük
sirke I	sülük
sırşe	süri şibin
sis II	süriçibin
sivir çibin	sürü çibin

sürü II
sürük sırt
sürün
sürüv
süvrü çibin
şadı
şakal (~ şakal)
şal II
şal III
şetik
şetük
şıpşık
şıpşık
şırşık
şışkan
şıyam
şibin
şışek II
şovulşan
tafar
tafuğ
tağuk II (~ tağuk)
tağuk (~ tağuk)
tamağ üyen
tana (~ tana)
tañuz
tartaz
tava I
tavar (~ tavar ~ taʋar)
tavoğ
tavok
tavşan (~ tavşan)

taʋşancıl
taʋuk (~ tavuk ~ tavuk ~ taʋuk)
tay I (~ tay)
tay lak
taʋ III
taʋdar
tebin
têge
teke
tekeçük
tekleç
tengeç
ter I
teri kanat
teve (~ teʋe)
teve kuş
tevlingeç
tevlügeç
teyin III (~ tēyin)
tezeg
tezek
tınlıvar
tırıl
tife
til kuş
tilki
tilkü
tişi eçki (tişi)
tişi eşek (tişi)
tişi katır (tişi)
tişi koy (tişi)
tişi maçı (tişi)

tişi teve (tişi)	tuvar I
tişi toņuz (tişi)	tuvarlar
titir	tuyak
tive	tuyaklı
tizgah	tuynak (~ tuynak ~ tuynak)
tizgen	tübe kaz
tizgin	tük
toğan II (~ toğan ~ toğan)	tülek yılkı
togu	tülki
toķlı (~ toķlı)	tülkü
toķlu	tülküçik
tomşuk	tülkün
tonak	tülüveç
toņguz	tüpek
tonguzdan kurtı	tüve
toņuz (~ toņuz)	tüzgün
torgay	uçuçı kuş
torı II	ulaķ
torumçaķ	ulu balık
toruntay	unġuz
tosun	urguk
toy I (~ toy)	urguvul
toynak	uruk II
töve	uv
tu	uyan
tuġrul	übük
tunyak	üç II
turgay I	üç yaşar
turna (~ turna)	ügeyik
turnay	üğü
tuv	üğü yuņı
	ügüü

ük
üküü
üptek
ürkegen
üvez
üyen
üyez
üygen
üyügen
yabalak (~ yabalağ)
yabān eşegi
yabān şığır
yabān şığır
yabān yeşek
yablağ I
yabovlı
yağız at
yağız I
yaglabay
yal I
yal III
yalağmış
yalağ I
yalı
yalım
yalkı
yalman I
yapaglı
yapalağ
yapçı
yapçın
yapsı

yar kanat
yarandağ
yarasa
yarı kanat
yarsa
yaşuk I
yavan
yavır
yavsı
yavşak
yayın balığı
yazı göğercini
yeke kele bu çetük
yèlemçi
yeli
yeliğ
yelin (~ yèlin)
yelve
yem
yengeç
yenkeş
yeşek
yeşil at (yeşil)
yılan
yılan balık (yılan)
yılğı
yılkı (~ yılkı)
yilin
yim
yipek kórkıtı (yipek)
yir kanat

yirik
yolabars
yont kuşu
yorga (~ yorga)
yova II
yördek
yular
yulmun
yumalak
yumran
yumur I
yun
yuş

yunad
yund
yunt
yuraştır
yut
yügen
yügrük
yüken
yükü
yükül
yürük II
zağar

2.1.5. Bitki Adları ve Bitki ile İlgili Diğer Adlar

ağ(1)z ot (ağız)
ağaç dorusu (doru I)
ağaç I (~ ağaç)
ağaç I
ağaçlık
ak kıyan
alabota
alçu
anduz
antuz I
arduç
arfa
arpa
aşı
aşlık (~ aşlık)
avsak
ayman I

ayu kulağı
bal
baldaran
ban
basmur
başak I
bıldıraç
biçen II
biçin I
bişek
boday
bogday (~ boğday)
boyı II
bök
börlükün
budağ
budağ (~ budak)

buday	çetleyik
buğdan	çıbık
buğday	çıbuğ
buğday başı (baş I)	çıbuk
buğday başı (buğday)	çırpı
burç	çiçek (~ çiçek(g))
burçalağ	çikit
burdunnı	çirdek
burgul	çitlevük
burgun	çiye
butak (~ butak ~ buşak)	çokur
buyan	çuğan
buyday	damur
bür	đarı
bürçek II	daru I
cibre	deve tabanı
cicik	devek
çaç	devlügeç
çalı	digen
çamuş I	diken
çatlavuk	direk I
çaya	dudurğan
çekirdek	durak otu
çekürdek	durşak
çerek otı	düğü
çeren	düken
çerez	eğer sağrağı
çerpi	éker
çert	elma
çetin koz	emen
çetlevük I	eren I
çetlevük II	errük

evşen	ķamıř şuyı
eşün	ķamķak
eyve	ķap(b)
ġavķaz	ķapķuk I
ġünlük	ķapķuk II
ġüyeġü ot	ķapurķuk
ķamıř	kara abnus (ķara III)
hırı	kara irik
ıġ	ķaramuk
ındır	ķarġı
ırdın	ķarġu
ısbatan	ķataġan (~ ķataġan)
ıyva	ķavaķ
imsiri	kavak aġacı
indir	ķavuk I
irik I	ķavun ġıyār
irkmek I	ķayın aġaşı
işek çiçeġi	kayın II (~ ķayın)
iřķun	kaz ayaġı
it burnu	kēben
it burunı	keķçi boynuzı
iy kayın	kelem
ķab I	kenger
ķabık	kengük
ķabuġ	kesni
ķabuķ (~ kabuk)	keşim
kadın tuzluġu	kevük
kam III	kevül
ķamıř I (~ kamış)	kıç I
ķamıř II	ķılķık (~ kılķık)
ķamıř şu	ķındıra

kış I
kiçkez tirek
kinci
kivven
koguz
kokaz
koğkuruş
konağ II
konağ tarıg
kov II
kovra
kovu
kozağ (~ kozak)
kozu kulağı
kögem
kögen I
kök IV
köknar
köplek
körpe III
köyeg
kırı II
kuru tirek
kuv ağaç (kuv)
kuva
kuvuğ
kuzı kulağı
kuzu kulağı
külte
kültebeg
küm
küvük

küyegü otı
loda
lük
oğulduğ (~ ogulduk)
orman
ormanlık (~ ormanlık)
ot III (~ ot)
otlar I
otlı
otluğ II
öğendire
ömek
özdek
özek
pürşek
pürşük
sağız
şalkım (~ salkım)
salkum (~ salķum ~ şalkum)
saman (~ şaman)
samanlu
saramsağ
şarağ
sarı ağaç (sarı III)
sarı irik (irik I)
sarımsağ (~ sarımsak)
şarmısağ
şarmusağ
sarumsağ
saz IV
saz kamış (saz IV)

seklebe	termis
sete	tevek
sıplağ	tınaz
sıruğ	tigenek
sorat	tiken
sorğun	tikenek
söğüt I	tirek I
söğüt II	tiyek ot
sulu	tobalağ I
şuluğ I	tokun
şurat I	tomruk
şuv dazdarı	tomurcuk
şuv taztarı	topalak
şam ağacı	toplağ
şam ağaşı	toz II
şekirdek	töz
tal ağaç (tal I)	tuğluğ II
tal ağacı (tal II)	tulkma
tal I (~ tal)	tumgı yuk
tal II	tumğuluğ
tan tarı	tumğuyuk
tar I	tutruk
tarı (~ tarı)	tüb I
tarıg	tükü
taru	türmes
teg	tüvürşük
tegek	tüz IV
tekenek	uçuh
tenertike	ulu tirek (ulu)
terek (~ terek)	ur
teri III	urluğ
	urluk

urluk	yaşlu tirek
uruğ	yaşmız
uruğluk	yavşan
uruğ I	yelmük
üzen I	yeşil karbuş (yeşil)
üzzür	yeşil ot (yeşil)
yabuldırağ	yeşmiz
yabuldurak	yığaç
yabulduruğ	yılğun
yağur	yıptı
yandak	yışkıc
yapışgan	yigen II
yapkın	yilmük
yaprağ (~ yaprak)	yogsun
yaprağlu tirek (yaprağ)	yonca
yarma I	yoşkun
yarma II	yüldirek
yaş I	yüldürük
yaş kozak	yüzerlik
yaş ot	yüzerlük

2.1.6. Beslenme Adları

2.1.6.1. Yiyecek Adları ve Yemek ile İlgili Diğer Adlar

acı I	alma
acı III	aluç
açı	aru balı
açı erenge	aş II
açı türlü	aşkına
ağuz	avra
ağşam aş	ayva
ağşam aş (ağşam)	azığ
ağ bal	azıh

azık (~ azık)	çarlama II
azıksız	çeker
balavası	çeker börek (çeker)
balavuz	çemru
balsız	çığıt II
baş ayağı (baş I)	çıkıt
bazlamaç	çi II
bekmās	çiet
bekmes	çig I
bekmeş	çik et
bekmez	çirik
besgeç	çirkeme
bēstlemek	çomar
bırçak	çörek
bışığ	çuğrat
bızlamaç	çulban
biber	çübün
bişi II	çüçi
bişik II	çügündür
bişmiş	çükündür
borla	çürük
börek II	dad III
buğda aş	damızlık
bulamaç	datlu
bulğamaç	degi
burçağ I	degim
burçağ III	deki
bursak	dibis
butka	dilim
çamğur	durfanda
çanak yoku (çanağ)	duz
çarlama I	duzlu
	ehşi (~ ehşi)

ekin
ekşi
ekşi yağırt
elestek
eleşke
epritmek
erenge
èrik I
erik kakı
erişte
erte aş
erte aş (erte)
erük
eşemek
et (~ èt)
etlü
etmek (~ ètmek)
etmeksiz
etsiz
etsüz
gepölöç
girde
gömren
göremez
halgan
hayva (~ hayva)
heyve
huvun
ırşık
iç yağ
iç yağı
iç yağı (yağ)

ikçi
ikin
ikşi I
ikşi II
iktü
ilek II
im II
in II
irmik ekmeği
irte aş (irte)
işke münüzü
işyağ
it I
itli
itlik
itmek
itrib
itsiz
kabağ III (~ kabak)
kağun
kak I
kağ III
kağaç et
kağlanmış balık
kalaş
kamış bal
kapağ II
kara bal (kara III)
kara balı
kara erük (kara III)
kara etmek
kara kurut

karuk	kezen
kasmak	ķık et
katalı	kırtıs
ķatıĝ II	ķırtıř
ķatık I (~ katık)	ķıyma (~ kıyma)
katmer yuka	ķızıl erük (ķızıl)
ķavun (~ kavun)	kirde
kavun dilimi	ķoruķ (~ koruk)
ķavurĝa	kovun
ķavurma	kovurdak
ķavut (~ ķavut ~ kavut)	kovurluk
kaygana	ķozlu ħelva
ķaymak II	köçe
ķaz iti (ķaz)	köken I
kazmak	köken II
kėbek (~ kebek)	kökün
keçi boynuzu	kömeç
keçi münüzü	kövrek
kek etmeĝi	ķurķuman
kelin aşı	ķuru et
kepek	ķuru yet
kere yaĝ	kuru yüzüm (~ ķuru yüzüm)
kere yav	ķurut I
kertme I (~ kėrtme)	kurut II
kertme II	ķuřluk aşı
kesek I	ķuřluk aşı (ķuřluk)
keşi boynızı	ķuymak
keşi boynuzu	küden
keşir	küliçe II
keşür (~ keşür)	külşe
kete	külüce

kürt
meneviş
mun
munat çeker
munut çeker
müyün
ovulduḡ
ovuz
öd I
öküz alması
örkeç yavı
ötmek
ötmekley
ötmekniḡ uşahı
öz II
pekmes
pekmez
pışlak
saḡyaḡ
sakız (~ sakız)
sar
sarḡıt I
şarı erük
sarı irik
şarı kavun (~ sarı kavun)
şarı yaḡ
sarı yav
sarıḡ yaḡ (sarıḡ)
sarḡıt II
şaru erük (şaru)
şaru yaḡ

şayaḡ (~ şa yaḡ)
şıçuk
sıgız I
sirkeli soḡan
şoḡan (~ soḡan ~ sogan)
soḡta
soḡum (~ sokum)
söglençe
söglünçi
söglünmiş et
söklençi
sökülme
sölençü
sövlünçü
sucuk
şuçuk (~ suçuk)
süçi II
süçü II
süçüg
süret
süzme
süzmeli
şalgam (~ şalgam)
şalkam
şetlegen
şetlevük
şırlaḡan
şıḡ
şış börek
şışlik
şörek
şürük

talқан
tar IV
тағ V (~ tat)
tatıg (~ tatıg)
tatıglı
tatlı (~ тағlı)
tatlı kamış
тағlı yağıurt
tatlıg
тағлу (~ tatlu ~ тағлу)
тағлуv
tatov
tebiz
tekim
teleme
tıkım
tıkın
tın aşı (tın I)
tın azıhı
tın azıhı (tın I)
tik V
tilim
tilke
тоғрам (~ тоғрам)
tovram
tur(u)ş
turaқ II (~ турақ)
turma
турр (~ turp)
tutmaç (~ тузмаç)
tuz (~ тұз)

tuzlı (~ тұзlı)
тұзлу (~ tuzlu)
tuzluğ
tuzluқ I
tuzsuz
түклү alma
түлүк
түv
түvi
түvlek
уғут
ulca
un
уш III
ушағ II
uva
uygan II
uyup
üzüm
y. tutuğ (~ y. tutuk) (yufқа II)
yağ (~ yag)
yağsuz
yağıurt
yaһnı (~ yaһnı̄ ~ yahnı)
yaқnı
yamurда
yamurtқа
yamurtuға
yarpuz
yaş peynir
yav

yava II	yoğurt
yavan ekmek	yoğurt aşı
yavleyin	yoğurud
yavlı	yova I
yavurt	yu
yemek II	yufka I
yemiş (~ yemiş)	yuğa
yemişlü	yugurt (~ yuğurt)
yençi	yumrutka
yigde	yumur II
yigesü	yumurda
yimek	yumurtğa
yimiş	yumurtқа (~ yumurtka)
yimişlü	yürümçik
yinçi I	yüzüm
yiyeğü	yüzüm yaprağı (yüzüm)
yişi III	

2.1.6.2. İçecek Adları ve İçecek ile İlgili Diğer Adlar

aķ mıķ	içecek
aķ mıķ	içesü
aryan	içim
avuz I	içmek
ayran II	irimçik
bor III	işmek
boza (~ boza)	ķayırtamaķ
boza (~ boza)	ķayurtamaķ
ķagır (~ ķagır)	kımız (~ kıımız)
ķaķır III	kiren şu
duru su	ķomlaķ
eķki I	kuş süti
erte şarābı (erte)	mengü su

meñü su (meñü)	süçi I
öz I	süçü I
sağılmış süt	süd
sarı IV	süt
say su	süzük su
seker	şagır (~ şagır)
sinke	şüşüş
şorma (~ sorma)	taşlu şu
su II (~ şu)	taşlı şu
suf II	taşlu şu
suv (~ suv)	uğurt
süci	ürün
sücü	yüzüm şuyı (yüzüm)

2.1.7. Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adlar

abrağ	berçin
ağ IV	biker
ağı I	bil bağı
ak as	bir kucak bez
alaça II	biz I
altun kur	börk
aprak I	börük
araklı	böz
aşğa	busaga
barçın	bü
baskıç	büklim
baş bağı (baş I)	bürküt
baş yabuğı (baş I)	bürüncük
başmak (~ başmağ)	bürünçek
bél bağı (~ bel bağı)	bürünçük
bêlsendi	büz I
	çalma

çamçaķ	èriklegen tèri
çapar	eşelik
çapuñ	etek (~ etek(g))
çapur	eteklig
çaput	etik (~ etik)
çaruķ	etük
çat	èylenmiş
çatır II	eyüş
çekmen	gelin tutuğu
çeyen	geyik I
çıplak	göncük
çiyin	gönlek
çolmaķ	göz örtüsü
çöpreg I	güceymen
çöprek II	hayış
çulgav II	ıçkır
çuz II	ıpraķ
çüprek II	iç ton (~ iç ton)
çüvek	içik
derincek	içkur
derinçek	içlik
dikes	ilersik
don I (~ don)	ilersük
dögme	ilgik
dutuķ	ilik
duvaķ	ilkek
dügme	ilkik
dügün I	im I
edük	ipek
ellik II	işdon
eltir	işim
èrik II	işten

itek	kölgeç
itik	kömlek
itük	kön II
izlik	könçek
ıabıab	könçük
ıaftan (~ ıaftan)	könğlek
ıaptan	könlek
ıara ton (ton)	könlek
ıarabüs	könüle
ıarbüs I (~ ıarbüş)	körpe I
ıarın bağı (bağ I)	köten
ıasa	kövlek
ıayış (~ kayış)	közenek
kebes	közündürük
kebeş	kuçak II
keçi II	ıupturğa
keçkün	ıur I (~ kur)
kefye	ıuşak II
kelim	külkeç
kepes	künçek
keyesi	künçük
kèyit	kürk
keymek	kürünçük
kırğma	mütü
kırkık	oprak I
kiymek	oya
kiz II	oyu
ıon	ökçe
ıor II	ökçem
koy sürüki	ökşe
koyun I (~ koyun)	örkü
	örtü

örtük	tikke urunu
örü II	tiri ton (tiri II)
örük I	tizge
örük III	tizlik
şakalduruk	tolak
salban	ton (~ ton)
saşak	tonluk I
savri	torqu
şayram	tögüci
seşseş	turğa
sığza	tutık
sırma	tutuğ II
sıy II	tutuk
sıyırım	tuvağ
soñaçağ	tügme I
sovunçak	tügüm
soyka	tügün
suluk II	tüvme
şalvar	tüyün
şaşak	uçkur
şulgalık	üdük I
şulgu	yabağı
şüprek	yablağ II
tabaldırık	yabog
tam I	yabuğ
temür kömlek	yagı II
teri IV	yağa III
tèri ton (teri IV)	yalan ayak
terincek	yalañaç
terinçek	yalanş
tigele	yalıñ
tikke	

yalın aḏaḑ (yalın)

yalın ayak

yalın II

yalınçaḑ

yalıncaḑ (~ yalıncaḑ)

yalınçaḑ

yama

yamaḑ

yamav

yamov

yapıldaḑ

yarındaḑ

yaşınmaḑ

yaşmaḑ (~ yaşmak)

yelek II

yeṇ I (~ yeṇ)

yeng

yetek

yıprak

yırtmaḑ

yışım

yibek

yıçmek

yıkdey

yilim I

yin

yin

yip edük (edük)

yip etük (etük)

yipek

yışım

yüg

yün

yün II

yün III

yüng

yüvün

yüz örtüsü

yüzlük

yüzlük

2.1.8. Araç, Eşya Adları

açḑu

açḑuḑ

açı taş

açkuḑ (~ açkuḑ)

āḑ I (~ aḑ ~ ag)

aḑaç çanaḑ

aḑaç II

aḑaş çanaḑ

aḑaş II

agırçak

agırşak

agırşık

agruḑ

agurşak

aguzlug II

aḑnuna

aksıla

alındaḑı kaş

altın ayak (altın)
altun ayak (altun)
aluk
apra
apsa
araba II
araşma
aręaę
arış
arıtęu
arşmak
artındaki kaş
artmak I (~ artmak)
atık
av I
avęas
avlak III
avuręuk
ay III
ayağ ęanak (ayağ III)
ayağ II
ayağ III
ayıl
aymak
ayman II
babalağ
bağ I (~ bag)
bagana
bağanağ
bagır ęanak
bağırdak

bağış
bakır geli
bağrağ
bağsağ
balanus
balşa (~ balta)
balta kps
baltacağ
baltıçak
baręaę
bardağ (~ bardak)
barma suluğ
barma şuvluk
bařılęaę
bav
baylavuç
bazu I
beçek II
beçik
belek
berkistuvan
bertük bağuğı (bertük)
beşik
bezen
bıçak (~ bığağ)
bıęęu
bıęęu
bıęķı (~ bıęķı)
bıęķıę
bıęķıę
bıęķu (~ bıęķu)

bıçkuç	bugovlı
bıskaç	bukagı
bışak	buğağ
biçenlik	buğavuv
bilegi	burav
bilegü	burdı
bilev	burga (~ burğa)
bilevü (~ bilevü)	burgı
biltirik	buvavı
birtük bağı	bükter
bişi kerpiç	bürgü
bişi top	büzmen
bişik I	çakıldak II
bişmiş kerpiç	çağmak I (~ çakmak)
bitek I	çakrık
bitek II	çamağa
bitik II	çamğa
biz III	çanağ (~ çanak)
boğag	çapçaçık
borğı	çatal
borğu	çatan
borı	çavlı
boya	çavu
boyağ	çemlek
boyamak	çeten
boyav	çevçen
boyov	çıhrıh
boyunduruğ	çıhrık
buçkı	çıkın (~ çıkın)
buğav	çıkırık
bugavı	çınlık

çıırağı	dikek
çiprek	dirgi
çiten	dirki
çoğmarlı	dokmak
çomağ	dolkuğ
çomuk	dögüç
çökmen	döşek III
çölmek	dümre
çömlek	eğiş
çöpreg II	ege
çöprek I	eger III
çövmek	ègev
çubur	egrik
çufan	ekev
çul	elek (~ èlek)
çulamağ	emzük
çuvu I	ènür
çüklü bardak	erbek
çüprek I	erseng
dağarçuk	esridici
dağra	eşgük
dan nerse	èřkik
dansuğ	ètikçi bıçağı
dartu	evlik
dayağ	eyer (~ èyer)
dazağ	eyer eyrimi
degirmen	eyer örtüki
depküç	èyer yabogı
dergü	eyerin ön kaşı
dibli sini	èyerniñ agaçı
dide	gerdeme
digirmen I	gez

gözer	işkik II
gözü	itig
gübür	iyer
gümlüç	iyne
gümüldürük	izer
güpcük	şab II
güveç	şab III
güvüg	şabala
havan	kabarçak
ıçın	şabarçuğ II
ırğak (~ ırgak)	kabarşak
ırğık	şabtal
içirgi	şaburçuğ
içirki	kabuturga
ig II (~ iğ)	kadav
ige	kalbur
igegü	şamuç
igek	kaşa
igine	şanlı
igne	şanlı I
ik II	şap
ilek I	kap kaçak
ilengir	şapağ III
ilgevür	şapan
ilim	kapsa
ilki	kapturga
illik II	kapuç
ip	şara şığın
ip saracak	kara V (~ şara)
iplik	karalık II
ir IV	karçı
irşik	
işkik I	

karmak	keli I (~ kèli)
ķarna	keli II
ķaş I	keme (~ kème)
ķaşaġu	kemi
ķaşak	kep
ķaşıġuċ	kepçe
ķaşıķ	kerep
kaşragu	kerep
kaşrav	kerge
kaşu I	kerki (~ kèrki)
kaşu II	kerkü
ķaşuk (~ kaşuk)	kerpiċ
ķatırġa	kerpüċ
ķav I	kerrep
ķavluk	kersen
kavurkına	keser
ķavuş II	keski
ķayak	keskü
ķazan (~ kazan)	kesmük
kazan ayak	keşin
ķazancuk	kevüz
ķazġan	kıl II
ķazık	ķımtara
kazkık	kıptı (~ kıptı)
ķazma I (~ kazma)	ķıptu
ķazma II	ķırbat
ķazuk	ķırķlık
keċe II	ķırlık
kehne	ķısġaċ
keleb	kıskaċ I
kelek I	kıskı
	ķıyķık

kızak	kösegü
kızma	köser
kiçi leğen	köse
killikçe	kösöv
kilürpiç	köstek
kime	köşege
kimi	kövüz
kirişsüz	kuburçuk
kirmen	ķulan
kirpiç	ķulan I
kiseg	ķulp
kişen	ķuluķ II
kiyiz	ķum IV
ķofa	ķumāş II
ķoĝa (~ koga)	kumga
ķol baĝı (baĝ I)	kumgan
ķol baĝı (ķol II)	ķurluķ
ķolan	ķurşak
ķolan I (~ kolan)	ķurtaķ
kolluk I	ķusĝun
ķomuç	ķusķun
kondrak	kutu
ķoņraĝu	kübrü
ķoņruņ	kübür
ķova (~ ķova)	kükevür
ķovĝa	küllük
ķozar	külte
köbürçük	külünük
köfün	küme
köpçük	kümiş ayak
kösegi	kümüş ayak

küp
küpçük
küpeçük
kür II
kürek
kürtün
kürük
küsevüv
küsük
küveç (~ küveç)
küvek
küvelek
küyüz
legün
lenger
lüle
mancınık
maytı
mêçele
moynuz
munu
müjjet
nacak
nacık
nekende
nekte
nemecük
ocağ (~ ocak)
oçak I (~ oçak)
odluğ
oğlağı
oğruğ

olturgaş
olturguç
olturkaç (~ olturkaç)
orağ
orağ (~ orak)
orbu
orğan
ot urnı
oğluğ (~ otluk ~ otluğ)
otrak
otraş II
otruk
oturak
oturgu
ovus II
oymağ
oymak (~ oymağ)
oyuğ III
örken
örpek
örs
örtüg
ösek
ötürgü
özme
pekter
şaban II (~ saban)
saban tèmir
sac II
şaç ayağı
saç ayak
saç II (~ saç)

saçak II	sırılı
sağrak (~ sağrak)	sırık
sağsı	şırt
sakallı balta	sırt II
saksı (~ saksı)	sıvagu
sal	sibek
salaça	sibürtki
salamçaq	silecek
şalça	silgü
salı nesne	sinek I
sanar takta	sişek II
şançak I	sini
şançık	sişir I
şançuk	sipirge
şap I	sipirgi
şap II (~ sap)	sirim
sapçak	sokak II
sarana	soravcı
sarhıt II	söbü
sarpan	suruk
semer	susak
seneg	şuvluq
senek	şuvluv
senit	sügüm I
serük	süğülçe
sık II	süpürge
sın III	süpürgen
sındı	sürtümek
sındu	sürük
sıpkın	süt sapçağı
sıpğun	süvü
	süyem

süyüm
süzgüç
süzgüş
süzme
şakmak
şalu
şanak
şıkarak
şıkırık
şılalık
şış II
şokmar
şölmek
şumuk
taga II
tağan
tağarcuk
tağarcık
tağarcuk
tapçan I
tapçan II
tarmavuç
tartgaç
tartık
tartu
taşıt
taşlar
taşıt
tayak II
tayak III (~ tayak)
tazak
tebkiç

tegelti
tègene
tegenek
teğirmen (~ tèğirmen)
tekçek
tekçük
tekene
tekne
temen (~ tèmèn)
tèmìr mıl (temir)
temirbaş
tepengi
tepkeç
tepkic
tepsi
tergi
teri II
terkü
teşne
tevmek
teyirmen
tezkere
tıkaç
tigirmen
tikiç
tikmeg
tirki
tiş arıtgu (arıtgu)
tiş arıtgu (tiş)
tişegüç
tiz bağı (bağ I)
tiz bağı (tiz II)

obra (~ tobra)	tbre
toga tili	tdk
oma (~ toma)	tme yine
tokmaık	tmek
tomak (~ tokmak)	tnglk I
oluk (~ toluk)	tnlik
top I	tp II
opa	trk
topra	tyme
torba	uan
torla II	u I
torva	uruk
tkek	urık
tkme II	uran
tkmek	urul
tr	uku
trpi	uvus
tek	uzan II
tekni ayagı (tek)	uzun ip
tvg	ksk
tvmek	rgen
b	rken
uluk (~ tuluk ~ tulkuk)	k
tulum II	k
tumar	trg
tumnu	zengi
turlu	zeng
tua (~ tuak)	zen
tuar	yaba
tutturuk	yaırlık
tuzak II (~ za ~ tuzak)	yaglav
tuzlu II	yarık

yah	yiksük
yalak II	yilim II
yaldım	yilken
yamız	yimeş
yanlık	yip
yapkıç	yip edük (yip)
yapuğ	yiplik
yarguç	yoğargan
yarı V	yogun ip
yasman	yoğun odun
yassı ağaç	yonā
yaştık (~ yaştık ~ yastık)	yongā II
yaştuk (~ yastuk ~ yastuk)	yorğan (~ yorgan)
yaşıç	yovurgan
yaşık II	yovurluk
yavlov	yozağ
yayuk	yön II
yazıcı	yöne
yegen I (~ yègen)	yula
yeken I	yuldırım I
yelek I	yuldurum I
yelim (~ yèlim)	yumağ III
yelken (~ yèlken)	yunguk
yılım I	yuva (~ yuṽa)
yıltrın	yuzağ II (~ yuzak)
yıñırçak	yük I
yırgak	yüksük
yigen I	yüktür
yigin	yülek II
yigne	yüligen
	yümöldürük

2.1.8.1. Kişisel Bakım

abağ II	közgi
bararar	közü
beki	köznü
bezek	küzgü
bezeklig	opa
bezevü	serme
bizek	sürme
bizövü	sürmelik
bolak II	şapış
çimdidivüç	tarak II (~ tarak ~ tarak)
darak	ustura
enilik	yağlık II (~ yağlık)
enlik	yavluk
eñlik	yelpigüç
kerey	yolkovuş
kerti eñlik	yülgüç
kirşan	yülküvüç
kirşen	yülügüç
kolansa (~ kolansa)	yülüngüç
	yülüvüç

2.1.8.2. Ziyet Eşyaları, Değerli Taşlar

bilezik	inci
bilezük	incü
bonşuk	incü
boyun bağı (boyun)	inçi
boyunbağı	inçü
düzüm	irgeç
ısrğa	isirğa
ısrğağ	kasaltılak
ısrğa (~ ısrka)	kasatlık
ısrğa	kastalık

kaş V	şırğa (~ sırğa)
kaş VI	sızga
kaş	su taşı
kaşlı yüzük	su yinçi
kızılça tırnak II	şuv taşı
korgaşından tontarma (tontarma)	tepe II
kösşubān	tigrek
küpe I	toğa I (~ toga)
moncuğ	toka
monçuğ	tontarma
munçağ	yinçü
munçuğ	yünçü
saç bak	yüzük

2.1.9. İş, Meslek, Rütbe, Görev ve İlgili Diğer Adlar

altuncı	bakşı
altunçı	balukçı
arıdııcı	bardakçı
aruçı	baş yülütçi
astlamçı	başçı
aşçı	başmağçı
avcı	batak
avçı (~ avçı)	bekçi
avlavcı	bertük bağuçı (bağuçı)
ayğuçı	bıçakçı (~ bıçağçı)
bagırçı	bilişmen
baglagan	binüci
bağuçı	bitigçi
bakıcı	bitik ostası
bakırçı	bitikçi
bakırşı	boyaçı

boyağçı	etçi
boyatucu	etikçi
börkçi	etmekçi (~ etmekçi)
cablak iş	évdegi épçi
çanağçı	évdegi kız
çekmençi	eye (~ èye)
çerçi (~ çerçi)	eyerçi (~ éyerçi)
çevirci	gezek
çıgrıgçı	han II
çik II	haravul
çulhacı	ırçı
çumğalak	ırgat
degirmenci	ırlağuçı
demürçi	ırlayıcı
demürcilik	ız
demürçi	içegi I
dikici	ikinci I
dilenci	ikinçilik
dilençi	ilçi
dilmaç	ilersik satan
dirdük	inçüci
donluğ	iş III
düdükçi	iş küç
eğe II	işçi
ekinci	işlemek
ekinçi I	iz I
elçi (~ élçi)	kalğançı
elşi	kam I
emek	kam II
emgek (~ emgek ~ emgek)	kam katun kişi
erdem II	kamlık
eş II	kan alıcı (kan I)

ķapuķı	ķuyunķi
karakķı	küdice
ķarruķ	küfci
ķaşıuķı	kümişıci
ķayışıci	kün V
ķazaĝuķ	kütövci
ķazıcı	kütüci
kemici	mamukķı
kemiķi	oglanlar II
kezek	oķı
kılıķ ostası	oķcı
ķılıķcı	oķcı
kimeķi	oķıcı
ķirişıci	otaķı (~ oķaķı)
kobuzķı (~ ķobuzķı)	otķi
ķom II	oyınķıl
ķoşıcı	ötmekķi
ķoşıuķu	poşıgut
ķömürķi	sabanķı
ķötenķi	sakal yülüvci
ķözdemci	sakķı
ķözet	sakķılıķ
ķözetci	saklavcı
ķözüķi	saklayıcı
ķözüķilik	saklayıcı
ķubuzķu	san I
kullukķı	satĝuķı
ķullukķı	şıatıcı (~ satıcı ~ satıcı)
ķum III	satuhķı
ķumcı	savcı I
ķuyumķı	sıbızĝuķı

sikrik	tifeçi
sinlig	tikiçi
soyuğucu	tilençi
sörçek ayğuçı (ayğuçı)	tilençilik
suçı	tilmaç
süngüçi	tizdar
sünüçi	tokucu
sünüçilik	toķuçı
süpürücü	toķurçı
sürici	tonçı
sürücü	tonluk II (~ tonluk)
talamaç	tünle saklaķan (tünle)
talmav	ulaķ II
tanışman	uz II
tanur kişi	uz kişi
tapıçı	uzan I
tapn	ügerçi
tapu (~ tapu)	ügütçi
tapucu	yaçı
tapuçı	yağçı
tapuçi	yalçı
tapuğ	yapçı
tapuğçı	yargıçı
tarakçı	yarguçı
taşçı	yarıķçı
tať II (~ tat)	yayçı
tegirmençi (~ tęgirmençi)	yazıcı
temirçi	yemiş şatıcı
temürçi (~ têmürçi)	yeş
teveçi	yetçi
tilmaç	yırlayıcı
	yidegüç

yidici
yoğurtçı
yolçı
yonguçı
yora
yuğuçı
yulduzçı
yumrukçı

yumuşçı
yumuşçu
yuyucu
yügençi
yük eri (er)
yülüvçi
yünçi

2.1.10. Yer Adları

2.1.10.1. Özel Yer Adları

Cuhut yèri
Çin
Dicle

Haṭā I
Kaşgār
Kıpçak

2.1.10.2. Genel Yer Adları

ağınğaç
agingiç
aginguç
ahır sekisi (sekü)
alacu
alaçuk (~ alaçuk)
alaḫ II
ançık
angiç
antuz II
aran I
aş bişürgeñ ev
avcılar evi
avlak I
avlak IV
avlu

azbar
baca
bêltir
bogalık
bolak I
bucak (~ bucak)
buçaḫ
buçgak
buluñ
büget
camḫa
çepçevre
çevre (~ çevre)
çıḡır
çöpçövre (~ çöpçövre)
çövre

çövrürme
dam I (~ dam)
demek
derke
direk II
düknük
ël III
êşik
ev I (~ èv ~ ev)
eyvi
gerüz
göpri
gümele
hatunlar urunu
hayat I
herekli bağ
ılı su (~ ılı su(v))
ıllı şu
ışlık
il III
il ucu
inek III
isig suf (isig)
isig suv (isig)
issi su (~ issi şu) (issi)
ışık
iv başı (iv I)
iv I (~ iv)
iv II
iv töpesi (iv I)
kabak IV
kapı

kapı sövesi
kapu (~ kapu)
kapuğ
kara ev
kara iv (kara III)
karanlı öy
karavul (~ karavul)
karavulu
kargan
kaş III
kat kat karın
katra II
kavuş I
kèbit
keçi I
keçüt
kelik II
kend II
kenid
kent (~ kènt)
kèregi
kermen (~ kèrmen)
kertek II
kıl iv (kıl I)
kır V
kırağ II
kırar (kırar)
kırar IV
kırı
kırıg II
kırır

kışlak	oluğ II
kışlav	or(u)n
kiçit	orda
kiçüt	ordu
kirişi	ortar
çokuz I	orun
çokuz II (~ çokuz)	otağ
konak IV	otu(v)
konaklık	öcek
konus III	örü III
koparmak	ötetilük
koruğ	öv
koruğun	övrü
köbür	öy
köpri	sağçılı yol
köprü	sağlağ
köprüg	sekü
köşene	senir
kuğuğ	sığınç
kulatuz	sığınu yer (sığın- I)
kurğan I	sınur
kurgan II	şirt I (~ sırt)
kurgan III (~ kurğan)	sin II
kurğan IV	sinle
kuyı	şu evi (~ su evi)
kuytu yayun (kuytu)	su öy
küyme	suf ivi (suf II)
loğ	sulağ
münüş	suluv
odalaş evler	suı ivi (suv)
olağ	suvlağ
	şın

tam II (~ tam)
tam iv (tam II)
tam üsti (tam II)
taygak
tèyre
tigre
tik ağaç
tikme I
tirek II
toğkan yer (toğkan)
toğkan yer (yer)
toragı
turağ
turağ I
tünglük II
tünlük I
tütük
tüvür
uçar
ulağ I
uru II
urun
uya

ücek
üyük I
üyük II
üyüklüg
yaz III
yer (~ yèr)
yèr tınçı (yèr)
yev
yılı su
yık II
yiker
yikü
yir I
yircügez
yol başı (baş I)
yol başı (yol III)
yol III
yolsuz
yöre
yurt I (~ yurt)
yurt II (~ yurt)
yüre
yüresi
yürük I

2.1.11. Özel Adlar

Ağaçeri
Ak pars
Akbala
Akbars I
Akbatay
Akçaba

Akkuş
Aksunkur
Akıyay
Ala boga I
Alagöz
Alağuş

Alnağ	Digirmen II
Altun I	Esen I
Altunboğa (~ Altun Boğa)	Esenbay
Altuntaş	Esendemür
Arslan I	Huṭluba
Āyāz II	İlaldı
Ayba	İlbaştı
Aybala	İlbegi
Aybars	İnçibay
Aybeg	Kaçmas
Aydemür	Qanım
Aydigin	Qanum
Aydoğdı (~ Ay dogdı)	Qaraqaş
Aygine	Qaraköz
Ayna hatun	Qaraquş I
Aysalı II	Qarasunqur
Aysaru	Qaraṭay
Ayseli	Qatıyalu
Aytmış	Qaydan I
Balaban I	Qayıt
Baybars I	Qayıtmas
Baybars II	Keykeldi
Becük	Qılıç I
Bekçeri	Qıymas
Bektaş	Qiçkine I
Bektemür	Qiçrekba
Biçer	Kinçek I
Bişir	Qonaqbay
Bozğuş	Qorqmas
Bozkuş	Köpek I
Çakmak II	Qulbars
Çalık III	

Ḳumeri	Sübaşı I
Ḳuştemür	Südün
Ḳutluba	Süngü II
Ḳutlubars	Taçar
Ḳuttı	Ṭanḳuş
Küçba	Taşlak
Kümiş I	Ṭatlıbay
Kündoğdı (~ Kündogdı)	Ṭaybars
Kündoğmış	Temürhan
Küneri	Temürtaş
Künseli	Timür II
Laçın I	Ṭoğan I
Mama I	Ṭoḳıttımış
Meḡli II	Ṭoḳtay
Moğaltay	Ṭoḳutumuş
Ölmes	Ṭolu III
Sançar	Tuğluk I
Satılmış II (~ Satılmış)	Turtuç
Satmaz	Tütel
Sebük tigin	Uçeri
Sevdi	Ürkmes
Severbay	Verdiḳan
Sonḳur II	Yalman II
Sunḳur I	Yavaş II
Sunḳurça	

2.1.11.1. Lisan Adları ve Söz ile İlgili Adlar

dil I	söz
keleci	söz yordamı
kelecü	sözlegüçi
kirtü söz	sözli
seviz	sözlüg

taṭ I (~ tat)

Tatar til

Tatarça

til II

Türkişe

yağruk dil

2.1.11.2. Kavim, Boy ve Irk Adları

arḳa II

barlı

çandır

Çapnı

ıyun

ḳara VII

Ḳınıḳ

köklük

Oğuz

soy

Toḳsuba

Türkmen

Yatba

Yemek I

2.1.11.3. Millet Adları

çığan

kara kul

Mongol

Muğal

Türk

Türük II

yavı

2.1.12. Ölçü Adları

ağırı

ağr

ağrı III

ardab

arşın

arşun (~ arşūn)

astar II

azlıḳ

bir ağacın üçte biri

bir ağaç yer

bir yığrım yer

bitmen

boğum II

büyükrek

dutam

ḳarı I (~ karı)

ḳarış II (~ karış)

ḳıraṭ (~ ḳırāt)

ḳışa II

kula I

ḳulaç

kulaş

ögikye

ölç

ölçe
ölçek
ölçi
ölçük
ölşek
ölşük

ölüç
sanar
utru II
uzun ölçe
yarı IV

2.1.13. Miktar, Ebat Adları

ala II
algışlı II
ançagina
artkan
artuğ
artuk I (~ artuğ ~ artuk)
artukçı
artuklu
artuksı
artum
asrı
asru
astrı
astru
aşa II
az I (~ az(d))
azacuk
azaçık
azın
azırağ
azrak (~ azrak)
bağ III
barça
barısı

barşa
bayağı I
bëyük
beyük
bıçuk
bir anca (bir II)
bir ança (bir II)
bir avuç (avuç)
biraz
birez
birezçük
birince
birincer
bitün
biyik
bol
buçuk (~ buçuk)
buçuk yarısı (buçuk)
buşuk
büte
bütün
bütün ülüş
bütünlük birle
bütünlük II

çala	iri I
çalaça	ķaba I
çım	ķamu
çok (~ çok)	ķamuğ
çokraķ I	ķatın
delim	keç
den	ken
dükel	keŋ (~ kèŋ)
èfsik	keng (~ keng)
eksik (~ èksik)	kèŋlik
èksiklik	kısğa
eksük (~ èksük)	kışķa
en	ķışķa (~ kıska)
èŋ I	ķışķaçuk
giŋ	kıskalık
götürüsü	ķışķaraķ
gür	kiççi
heb	kiçgez
hiçilik	kiçiçük
igen	kiçig
iksik	kiçigez
iksük	kiçik
ilşige	kiçikrek
iŋ	kiçkes
in I	kiçkez
iŋen I	kikez
inli	kiŋ
inlig	kin I
inlü	kiŋlik
insiz	kiŋrek
insüz	köp
inşike	

köpirek
köplik
köplük
küçük
küçük III
kür I
munçagina
orta II
orta mufaşşal (orta II)
ortaçaqlı
öküş
öküşrek
şok (~ şok)
tap
telim
tik IV
törtünçi ülüş
tuşam (~ tutam)
tügel
türük(g) III

ulu I
uluğrak
uluv
uşacuk
uşak III
uvağ
üküş
yanlu
yarım
yarım karış
yaru II
yarum
yarum yarısı
yavlağ I
yeter
yog
yol II
yosım
yovlağ
yücerk

2.1.14. Şekiller

büker II
bükrün
bükün
çevrüm
çumalı
degirmi
dolamaç
döngel
dördül
dörtkül

düpdüz
düz
egri (~ eğri)
egük
igri
kat I (~ kat)
kat kat
kehez
kınır I
kıvırcuğ

kıvırcuqsuz

kıvrık

kıvrucuk

kıvrucukluğ

kıvruk

kıyık

köşelig

muza

tam III

tégirme

tegirmi

tigirmi

tobalak II

tögerik

törtgül

törtkil

törtkül

tumak

tuvara

tüp tüz

tüz III

tüzrek

yas II

yası

yassı (~ yaşşı)

yaşşılık

yaşşısız

yensig

yirmik

yufka II (~ yufka)

yumgaklı

yumgalak (~ yumgalak)

yumrı

yumru

2.1.15. Sayı Adları

altağ

altı (~ altı)

altı yüz

altımış

altıncı

altmış

atmış

beçinci

beş (~ bês)

beyş

beyşinçi

biñ

bin I

bing

bir I

bir II

birer

birin birin

birinçi

birinçke

biringı

biş

biş yüz

bişinç

bişinçi

doğuz	kırık
doğuzuncı	kırk (~ kırk)
dörd	kırk yaşar (kırk)
dördevü	manaş
dördinci	manaysız
dördünçi	miñ
dört	min III
dört yüz	minğ
dörtgöl	on
dörüd	on beç
dörüt	on bir
dümen	on birinçi
eki (~ eki)	on iki
ekinçi II	on ikinçi
ekindü	on ikki
ekki	on üç
ekki kat	onınç
elig II	oñtuz
elli	oñuz (~ otuz)
ellig	sağaş
idi I	sağış II (~ sağış)
igirimi	san II
iki	şanamağ
ikinci	sanınca tururlar (san II)
ikinç	sanmış
ikinçi II	sansız
ikki	şanu
ikki kat (ikki)	şaymak
ikki yüz	saymış
ilig	seggiz
illi I	ségiz
illig	

sekiz	üçer
sékizinçi	üçinci
sekkiz	üçünci
sekkiz yüz	üçünci ülüş
seksen	üçünçi
sikiz	üleştü
siksen	üleştürü
taqquz	üş
taqquz yüz	van
taquz (~ takuz)	yedi
tiki	yedi yüz
togus	yedinci
toqsan (~ toqsan ~ toqşan ~ toksan)	yegirmi
toqsanç	yeki
toquz (~ toquz)	yelli
toqzan	yeti III (~ yèti)
tök II	yetmiş
töki	yetti
tört	yidi
tört birin (tört)	yigirmi
tört yüz	yigirmi bir
törtünçi	yigirminçi
ţuman II	yiti II
tümen	yitide bir (yiti II)
üç III	yitinci
üç yüz	yitmiş
üçde birin (üç III)	yüz II
	yüz miñ
	yüzinçi

2.1.16. Zaman Adları

ağşam	akşam (~ akşam)
aq kılgan kün (aq I)	altay

altay ala	bir ogurda (bir II)
ancağa	bir ovurda (bir II)
anda oğ (anda)	birerde
andan burun (andan)	birikün
anır	birisi kün
ansız	birisi kün (biri II)
aşsız	birsi ayna (birsi)
ansızın	bu sat
aşsuz	bu yıl
anur	bugün
asra kün	bukün (~ bu kün)
aş oktı	bultur
aşınğı yıl	burun I
aşnu	burungı (~ burunğı ~ burungi)
aşnuğı yıl	burunķı
ay I	çağ
aylık	çağ
aynı gün	çağ
barça törede	çak
başağı gün (~ basağı gün)	çıkan ay
başğa gün	dagın I
bayağı II	dan I
bayagina	dağla
bayak	dün I
bayram	dün II
bıltır (~ bıltır)	dündülbi
bir ança	dünle
bir kat (bir II)	dürk
bir keret (bir II)	düş I
bir kün bir tün (bir II)	èmdi
bir neşe (bir II)	èmdiden arı
bir neşe kün (bir II)	èmdiden kèri

ên burun
erte (~ êrte)
êrte çakda
êrtegi
esregü kün
evle
evle vaqt (evle)
eynelik
gic
gice
giren ay
gün
gündüz
gündüzün
ıl
ıŝıngı yıl
ikindi
ikindü
ikkindi
ilk
ilk yaz (ilk)
ilk yaz ay
ılŝın yıl
imdi
indi
ir II
irkince
irken
irkince
irte
irtesi
iyr

kata (~ ıkata)
kece
keç (~ kêç)
keçe I (~ kêçe)
keldeçi
keldeçi kün (keldeçi)
keldeçi yıl
kelenyıl
kelesi
kelgen
kêlir ayna (kel-)
kenince
keşe
keşken yıl
kış ay
kış kata (kata)
kice
kiç
kiçe
kiçgi
kiğin
kilesi yıl
kinde
ıkor III
köp kurla
köpden
köpge dëyri
köpten
ıkuluık I
ıkurak
ıkurla (~ kurla)
ıkuşluk (~ kuşluk)

ķuyaş batğanda
kūn aŗa (aŗa II)
kūn aŗa (kūn II)
kūn erte
kūn II
kūn III
kūn ortası (kūn II)
kūn ortası (orta II)
kūn uzun (kūn II)
kūn uzun (uzun)
kūnde
kūnde kūnde
kūndegi
kūndüz
kūndüzin
kūnlik
kūnlük
küz ay
küz I
lŗp
mēŋgū (~ mēŋgū)
mēŋi
mēŋū (~ mēŋū)
mēŋū tirilik (mēŋū)
mēŋūlik
mēŋūlük
meyin II
mingi
munca yıldan beri (mu I)
oŗaķ II
oraķ kūni
orta kŗş ay

orta kūz ay
ozav
ozav kūn
ōdlek
ōyle II
ōyle III
ōylen
ŗoŗra
son II
soŋ II (~ ōŋ)
soŋ kūz ay
song
soŋgu
soŋgu yaz ay
soŋı
soŋıra
sonra
ŗoŗra I (~ ōŋra ~ soŋra ~ songra)
ŗoŗra II
soŋraķı
sōvūnŗ ay
sūri tūş
ŗag
ŗak III
ŗimdi
taŋ bile (taŋ III)
taŋ bilen (bilen)
taŋ erte
ŗan II (~ tan)
taŋ III
taŋ ķaraŋusı (taŋ III)

tañ sarısı (tañ III)
tañda
tañda (~ tañda)
tañda (tañ III)
tañdası (tañ III)
tañdası kün
tañğ
tañğla
tañla II
tutçı
tutuş II
tügenmes
tügenmes tirilik (tügenmes)
tün buçuķı (tün II)
tün I
tün II
tün keçe
tün kiçe
tün kün
tün kün (kün II)
tün kün (tün II)
tünde (tün)
tüne

tünekün
tünle
tünlük II
tünüg
tüş II
uğur IV
ulu kün
uzun kılı
yarin
yatsı
yatsu
yatşun
yayanlık
yeti I
yıl
yıllar sanı
yıllık
yısrağı gün
yikindü
yikiz
yil III
yillik
yindek
yutluk

2.1.17. Renk Adları

abbaķ (~ ab(b)aķ)
ağ II
ağ II
ağça I
ağlık

aķ I (~ aķ)
aķlık
al IV
ala I
alaca
alaça I

alan	kararak
alan kulan	ķavu
alas bulas	ķıpķızıl
apaķ I	ķızıl (~ kızıl)
appaķ	ķızılķa
asmanı	ķızılılık
benek	ķola
boz I	ķonur
bozak	ķovu
bulaca	köbkök
ķaķır I	kök berez (kök V)
ķaķır ķızıl (ķaķır I)	kök V
ķeper I	kökķe
ķımaķ	kömkök
ķil I	köņkök
darķıl	köpkök
em II	ķuba
evrek II	kulan alan
eygir II	ķumral
ger ?	künkök
gök II	oy I
ingsek	sapsarı (~ şapşarı)
ipkin	şapşaru
ķaba III	sarı III
ķapķara	sarıĝ
ķara III (~ kara)	sarılı
ķara yaĝız	sarılık
ķara yaĝız (~ ķarayaĝız)	sarışın
kara yoguzlık	şarıyışın
kara yovuz	şaru I
kara yovuzlık	şaruca (~ saruca)
ķaraĝu	

şaruişın

şaruluğ

sis I

şıray

temürboz

togru I

toru (~ toru)

yağız II

yamyaşıl

yapyaşıl

yaşıl

yaşıllık

yemyeşil

yeñ II

yeşil

yeşillik

2.1.18. Işık

aydın

aydınlık (~ aydınlık)

çoğ

ınrık

ış

ışıl

ışık (~ ışık)

ğarağlık

ğarağ

ğaraldu I

ğaralığ

ğaralık I (~ ğaralık)

ğarangi

ğarağ

ğarangu

ğarağ

ğarağuluk

ğaranı

ğarağ

ğarağ

ğarağuluk

köledge

kölege

kölek

köletke

kölge

kölgey

kölige

köligelik

pus I

sağam

sagım

sağum

tan sarısı (tan II)

temiz boz

töletke

yağtu

yarak III

yariğ III

yariğlık

yarık I (~ yarık)

yarıklık

yarkın I

yaruḥ
yaruk II

yarukluk
yaşuk

2.1.19. Ateş, Sıcaklık

alev
ısl
ıssl
ıssıtmak
ışkun
isi
isig
isiglig
issi
issilik
issirek
kıgılcım
kogan
kor I (~ kor)
köz III
köze
oçun

od
oçun (~ odun)
ot I (~ ot)
otluğ I
otsuz
oçun (~ otun)
öçlek isigi (isig)
öçlek isigi (öçlek)
örtli
örtlik
say I
tütgen
tütün
uçkun
yalın I
yılı
yılı

2.1.20. Koku

ağız sasığı (ağız)
ıbar
ıpar
ıy1
ıylamak
ıymış
ıçlig
ipar

kanız şağı
kin III
kinkine
koğu
koltuk sasığı (koltuk)
koltuk yiyisi
ot V
şaşı (~ sası)

sasık
sasımış
toyun
yıd
yıdıĝ (~ yıdıĝ)
yıdıĝlık

yıdıĝ
yıpar
yıy1
yi
yiyi II

2.1.21. Artık

artık I
balĝamaç
buĝ
busarıĝ
ças I
çepelboĝ1
çepürdek
çirk
çirtik
çotuĝ
doz
dürdi
dütün
kaksıptır (kaksı-)
ĝalanı
kalĝan
kesek III (~ kèseĝ)
kir II
kisek
koĝ
köpik(g)

köpük I
ĝursa II
kurum (~ ĝurum)
kül
silĝü
süpründü
tamç1 (~ tamç1)
tamızık
tamla (~ tamla)
tamzum
taĝla I
toĝ
top III
tözlik
tudruk
uvuĝ
üvüş II
yonga I
yonguĝ
yorun
yuyundu

2.1.22. Soru İfadeleri

besne

hanı

ھاڭان	neçe II
ھاڭان (~ ھاڭان)	neçeye
ھاڭا	neçik (~ nèçik)
ھاڭان	nèçik ki
ھاڭı	nèçik kim
kangı	neçük
kanı (~ ھاڭanı)	neçük ki (neçük)
ھاڭkı	neçün
ھاڭu	neden (~ nèden)
ھاڭ I	nèk
kayda (~ ھاڭda)	neke
kim II	neki
ne bile (bile)	nekim
ne III (~ nè)	ni I
ne ki (ne III)	ni kim
ne ni üçün	ni üçün
ne niçün	niçün
nè üçün	nige
nè üçün (ne III)	nitek
ne yerde	nitü
ne yerde ki	niye kim

2.1.23. Yön Adları

alça	anğaru
alçaķ	anlaç(c)
all II	ara
alt (~ alı)	ard (~ arđ)
altında	arھا
anarı	arı II
aņaru	arķan
aņaru birü (aņaru)	arınça

artkaru
ast
astın
aşağ
aşağa (~ aşaga)
aşağarak
aşağ I (~ aşak)
aşağa
aşağak
atkarı (~ atkarı)
batış
berü
bısra
bisre
böksmen
börü I
daşgaru
daşkarı
daşra
dışra
dib
dip
eki katnıñ arasında
ısra I
ısra II (~ ısra)
iç
içeğü (~ içeğü)
içeri
içerü
içkeri
içkerü
içre

içriğ
ileri
ilerü
iley II
ileyin
ileyinde
ilgeri
ilgerü (~ ilğerü)
işeri
işkeri
işkerü
karş
karşı (~ karşı)
karşu
kayta
keri I (~ keri)
kerü
kiri I
kiri II
kirü
kodu
kol I
koymuç
kuz II
kün batışı
kün toğku yer (toğku)
kün toğku yer (yer)
kün toguş
kün tovuş
kün tuvuş
küyürtin
on II

oᅇlu	tışkaru
öç II	tip I
ön II	töben
öᅇ II	töbengi
öᅇᅇ II	tuş II
öte I	tuvuş
öte III	tüb II
sa II	tüp I
saᅇ II (~ ŝaᅇ)	uc
ŝaᅇ kol	uç IV (~ uç(c))
ŝaᅇda	utru III
sıyış	üç I
ŝoᅇ	üs
sol I	üst
sol II (~ şol)	üstüngü
şol kol	üzek
şolda	yaᅇa II
sollu	yaᅇ II
son I	yana
soᅇ I (~ ŝoᅇ)	yaᅇa
taban II	yarı II
taş II (~ ʈaŝ)	yaru I
taşarı	yatᅇarı
taŝᅇaru	yatᅇaru
taşkara	yiçkeri
taşkarı (~ taşkarı)	yilgeri
taşkaru	yoᅇarı
taşkı	yogartın
ʈaŝra (~ taşra)	yoᅇaru
taştın	yoᅇarı
tış	yoᅇarı (~ yokarı)
	yokaru

yorun	yuğaru
yöñ	yuğarğı
yön III	yuğarı
yuğar	yuğaru
yuğarı	yüz III

2.1.24. Madenler ve Enerji Kaynakları Adları

ak korgaşın	kurç (~ kırç)
alçığ	ķurğaşın
altın (~ altın)	ķurğaşun
altun II (~ altun)	ķurğuşın
aşı daşı	ķurğuşun
bagır I (~ bağır)	ķurķuşun
bakır I (~ bakır)	ķurşun (~ kurşun)
bikit	kümiş II
bor I	kümişlik
bor II	kümüş
çoyun	kümüş paresi
demür	kümüşley
iksü	kümüşli
ķara boyağ (ķara III)	kümüşlü
kargaşın	kümüşlüg
kesek altun (kesek III)	künesufı
korgaşın	küney şu
korgaşın	nigit
korgaşından tontarma (korgaşın)	som
kök arı	şuyun
kömiş	tat III
kömür	teket
köne suvu	tekit
könesu	temir (~ tèmir)
kövrük	

temir boğu (temir)

temür (~ têmür)

temürlüg

timir

timür I

tuç (~ tuç)

üldürük

yaldıragan

yez (~ yêz)

yêz taktası

yir yağı (yir II)

yumuşak daş

yüz I

2.1.25. Coğrafya ile İlgili Adlar

açı şu

açı teñiz

açı tiñiz

açuqluq

ada

ağaç dorusu (doru I)

ağaçlıq

ağım

ağar I

ağarşu

ağın (~ akın)

akın yeri (ağın)

akmak I

an

arg

arık I

arık II

aşık II

aşıklı

aşut

atov

ațuv

avlak II

aya II

ayrı II

ayrı III

balçık (~ balçık)

balçıklıq

balçuk

balқан

balşık (~ balşık)

baş tav

batkak

bayır

bıjar

bulağ

bulak

bulav

bulun III

bunduq II

burşak II

bürtük

çaqıl

çamur

çay daşı

çelber
çırlak I (~ çırlak)
çoğrah
çokrak II
çorağ (~ çorak)
çökek
çugur (~ çuğur)
çukır
çukur (~ çukur)
çulban
çurlak
çümgen
dalğa
daş II
deniz
deñiz
depe
dere I
dere II
dirler şu
doru I
duzla
duzluk
eçuk böget
ekinlik
eneş
eniş (~ ëniş)
gayır
ıkrık
ırmağ (~ ırmak)
ıyır

igrem
in III
inegü
kaçu
kağ II
kağlık II
kağrak
kamışlıg
kar II
kara VI
karañ I
karıg
kaş IV
katı taş (katı I)
kavdan
kavunluk
kaya (~ kaya)
kayağan
kayır (~ kayır)
kel
keriş II
kesek II
kır III
kır IV
kır VI
kırağ I
kırlač yir
kırlov
kıyır
kiçkez tağ
koçur

kokuz III	otlamak
kol III	otlu sulu yir
kovgu	oıraç (~ oıraç)
kovuğ	oıraş I
kovul	otuv
kovuş (~ kovuş)	oy II
köl	oyuru
kölçük	öğür I
kömülgen	öküz II
köygen	öngür
köz II	örleş
kuğuz	öte II
kula III	öyük
kula tüz	özen
kum II (~ kum)	pııar
kum töpesi (kum II)	saban I
kuraklık	saban yeri
kurgak	sanır II
kuytu	say II
kuyu (~ kuyu)	şay III (~ say)
kuyuğ	say yir
küçüt	saz I
mênülük tav (mênülük)	saz III
mııar	seıir (~ seıir)
minez	seıir tav (seıir)
nagaş	sıga su (~ sıga su)
obur	sıgız balçık
or I	sızlık
orta cemre (orta II)	suf közi (suf II)
otlağ	şamruk
otlak (~ otlağ ~ otlak)	şuıur
	şuıur

tağ atağı
tağ dibi
tağ I (~ tag ~ tag ~ tağ)
tağ telüği
taglar
tar III
tarla (~ ıarla)
tarlov
taş III (~ taş)
taşgın
taşkın
taşkın şı
taşkın
taşlı
taşlığ
taşlu yer
taşlu yir
taılı teniz
taılı tiñiz
tav
tegirmi taş
telük
tengiz (~ tenğiz)
teniz
teniz (~ tèniz)
teniz butağ (teniz)
teniz karağı (teniz)
teniz şuyı (teniz)
teniz yaıası (teniz)
tepe III
tepiz

tere II
tın yér
tibiz
tiniz
tiñiz
tolkun
toprak (~ toprak ~ toprak)
topraklı
topraklığ
toz I (~ toz)
toz toprak (toz I)
töpe
tutkın II
tüpe II
tüz II
uçurum
ulu tağ (ulu)
uman tenğiz
uşak taş (uşak III)
ügüz
üzen II
üzen III
yağa I
yaka I
yağa II
yaıuş
yalım kaya
yap yazı
yar III
yaş balçık
yaylak (~ yaylak)

yaylav	yir II
yazı	yir yüzi
yazı yer	yir yüzi (yir II)
yazı yir	yir yüzi (yüz IV)
yer teprenmek(g)i (teprenmek(g))	yirük
yêr tınçı (tınç)	yiryüzi
yêr titremeki	yisi
yer yüzi (yer)	yokuş (~ yokuş)
yeryüzi	yota I
yırmağ (~ yırmak)	yup
yış	yupuñ

2.1.26. Evren, Kainat, Gök Bilimi ile İlgili Adlar

ağ aygır (~ ağ aygır)	ğov III
ağğan yılduz (ağ-)	kög
arık tak	kök II
ay II	kök yolu
ay tolun (~ ay tolun)	köklük (kök V)
aysalı I	ğunuş
bağır şığın	ğuş yolu
bağırsağan	ğuyaş (~ kuyaş)
çolpan	kün IV
çulpan	küneş
gög	sanır I
gök I	temir ğazık
güneş	temir ğazuğ
ırğtağ	temir ğazık
iki boz at (~ ikki bozağ ~ ikki boz at)	temiz kazuk
ğarañ II	temür ğazık
kazaldırık	temür ğazuğ (~ temür kazuk)
ğırağ II	toğku I

tolun	yengi ay
tutulmak (~ tutulmak)	yeŋi ay
uruktaŋ	yeteken
ülker	yılduz
yalduz	yitigen
yaŋı ay (ay II)	yitiker
yaşık yamlı	yuldız
yediger	yulduz (~ yulduz)
yediker	yultuz

2.1.27. Hava Olayları ile İlgili Adlar

açuŋ II	çık I
aprak II	çile
ayaz I	çilegü
boĝanak	çise
buĝanaŋ	çiseĝi
bulıŋ	depi
bulıt	durguz
bulıtlıĝ	ebem eçkisin koştı
bulud	ebem kuşaĝı
buluŋ (~ bulut)	elegim sağma
bulutlı	elkin II
bulutlu	enem eçkisin koştı
burçaŋ II	esen II
burgan	esmes
buz	fır fır eser yıl
bürkü	güz
çalkın	hoş yıl
çık I	ıldırım
çımuŋ gün	igri yel
çig II	il II
	inegim sağma

ķar I (~ kar)	têñiz yeli
kasırğa	tipi
ķaşırķa	tipi
ķasurġa	ťolu II
ķay II	toñ
kırav	toolu
kırov	tornakşı
ķıruvu	ťuman III (~ tuman)
ķış II (~ kış)	tumlu
kış yeli	tumlu, issi ġün
ķışlık	tunuk gece
kom I	yaġmur
kökremek	yaġmursuz
kökürmek	yaldırım
ķum I	yaman salkun
kuyun	yamġır
kügürmek	yamgur (~ yamġur)
kükrek	yamġur şuyı (yamġur)
küz II	yamgurleyin
küzün	yamgurlu
ötgün	yarı I
samparı	yarıñ I
sas	yarıķ II
sêñ	yarkın II
sepkün	yaşın
sêrpildi	yay II
sêrvin	yayın
şıķ I	yaz I
talaz	yaz II
ťam V (~ tam)	yek I
tavul	yel I (~ yêl)

yel ünü (yel I)

yeles

yelsiz

yetegen

yıldırım (~ yıldırım)

yıltramak

yışılğan bulut (bulut)

yil II

yilli

yıldırım II

yuldurum II

yuprak

2.1.28. Eğitim ile İlgili Adlar

beliñ

belü

bilge (~ bilge)

bilgü

bilgüli

bilgülü

bili I

bili II

bilici

bilig

biligli

biligsiz

bilik I

bis

bisü

egiş

sınağ

talışman

tintövçi

yanut

yörük

2.1.29. Sosyal Olaylar ile İlgili Adlar

2.1.29.1. Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar

abışka

abuşka

ağrılmış oğlan (ağrıl-)

ağuz oğlan

alğanım ħalalım (ħalāl)

anasız

arı tiröv (tiröv)

ataş

avrağut

ayal

aylı

aylu

barlık

bay I

botlaçı

çulgav I

diri

dirlik

dişi

döşek II

ebci

ebçi
ebşi
epci
epçi (~ épçi)
er (~ ér)
eren II
erkek (~ érkek)
erlik (~ érlik)
ersiz
ersiz 'avrat (ersiz)
eş I
gebe
genç
gişi
halal ogul
hatın
hatun (~ hātun ~ hatun)
ırsalık
ibçi
igit
ilti
inak
ipçı
ipçi
ir I
ir III
iren(ler)
irgen
irkeg
irkek
irlik
irşi

iş I
işler
karabaş
karavaş I (~ karavaş)
karı II
karı IV (~ karı)
karılık
karımak
karnak
karrı
karrı
kart (~ kart)
kartay
kartın
katıg karı (katıg I)
katun (~ katun)
kebe
keleş
kenç
kenç oğlan
kesilmiş
kırıld
kırmak
kırnak (~ kırnak)
kırnaklık
kız I / kız
kız oğlan (kız I)
kızsız
kiççilik
kiçi I
kiçi II

kiçilik	ögsüz
kiçkez oğlan (kiçkez)	öksüs
kiçkine II	öksüz
kiçüçük	ölet
kiñ tiriklik(g) (tiriglik(g))	öli
kişi I	ölüm
kişi II	ölügse
ķoca I	ölügsek
ķoca II (~ koca)	ölüm
ķocalıķ	ölümdük
koma	özüt
ķoş I	sağı
ķoşdaş	sepük
kök III	sikiş
kökrek	soñ ķalğan (soñ II)
körgü teg ķız (körgü)	ţamar II
ķuma (~ kuma)	tar tiriklik(g) (tiriglik(g))
kumadan tovgan	ten işisiz (iş III)
ķur II	tın uruķı (uruķ)
ķurdaş	tiri bulaķ (tiri I)
kurtka	tiri I
kün	tirig
mèñilük	tirigle
mèñüdeş	tiriglik(g)
oğlan doğurķan (oğlan)	tirilik
oğlanlığ	tirle
oğlanlıķ	tirlik
oğul ķız (ķız I)	tiröv
ovul II	tişi
oynaş	tişilik
oynaşsız	toğa II
	toğķan

toğku II	yaşlı II
tovgan	yaşlıg II
tüge	yaşlu
urağut	yatlık
uruğ	yègit
urutka	yeit
uşak II	yèyitlik
uzlık	yıkız
üzüt I	yigit
vaynaş	yiyyit
yad I (~ yağ ~ yad)	yovuz
yaratıg	yükli
yaş III	yüklü
yaş V	yüklüg I
yaşar	yüklülük

2.1.29.2. Toplum İlişkileri ile İlgili Adlar

ağuldaş	bazlığ
aktaçı	bazlık
aktaş	bazluğ
and	birlik
andtaş	bitik IV
anıt II	boş I
ant	bölek
antlı (ant)	bölük
antlıg	buhaltuk
antlım (ant)	bütünlük I
arğış	çav II
aşır	daş I
at I (~ at)	düğün II
aygıklık	dürük
başdağ	el IV (~ el)

��l k��n	��on��şı (~ ��on��şı)
��l ulus	��on��şılı��
ergen	��on��şılı��
evda�� I	��on��şu
evda�� II	��on��şu (~ ��on��şu)
evde��	��onuk (~ ��onuk)
evl�� II	��onukluk
g��c	��onukluk
irdem	��onuş II
iseb	k���
kalavun	k��kde�� (k��k III)
��alın I (~ ��alın)	k��kli (k��k III)
��amluk	k���
��ara IV (~ ��ara)	��ul (~ ��ul)
kara ulus	��ul ��ırna�� (��ul)
kazak ba��lı	kul kutan
kelin (~ k��lin)	��ullık
kelin a��ı (kelin)	kulluk
k��rtek I	��ulluk
ke��kek	k��
kirdek	k��de��
kirtek	k��nde��
koca III (~ ��oca)	k��ni II
��ocada��	k��yeg��
��oca��a��	k��yev
��olda��	k��yev��v��
��olda��lık	k��y��v
��ona�� III (~ ��onak)	n��ker I
��ona��	oda ��ık
��on��	ol I
��on��şı (~ ��on��şı)	ortak I

orunluğ	tüzenlik
ölmeci	uğur I
ölü	ulus
ölü namāzı (ölü)	uruk III
ölüg	uşağ I
ölümeci	uşak I
örtüglü dost (~ örtüglü)	uşak söz (uşak I)
öydeş	uz I
sağtuç	yat II (~ yat)
saraguç	yavıt
sın II	yerdaş
sulangır	yerdeş
sunkur III	yirdeş
ţanış	yol eri
toy II (~ �oy)	yolçu
tul	yoldaş
�ul ep�i (tul)	yoldaşlık
tul �atun (tul)	yom�ı
t�r�k I	yura

2.1.29.3. Spor, Eğlence ve Oyunlar ile İlgili Adlar

a�ur�uk�	���en
bar I	dambırdı
birgı	düdük
burgu (~ bur�u)	d�mri
burgu�a	d�mr�
b�k�rtme	ı�lı� (~ ıkılık)
�akıldak I	ır
�ang	ı�an
�elik	itme
�e�te	�araldu II
�ır	karav

karov	selkinçek
kavurşak	selkünçük
kebilgen	şıbızgı (~ sıbızgı ~ sıbızgı)
kımar oku	sıbızgu
kırtık (~ kırtık)	sıglık
kirş	sızgurmak
ķobuz	sibsi
koņrov	sütmek
ķopus	şölen
ķopuz	tebük
köri	toķurçın
kövrüv	tombur
ķubuz	ţop II (~ top)
ķumravu (~ ķumraŗu)	tuman I
ķupuz	tümri
küreççi	tümrü
küreş	uç I
küreşçi	uğurçuk
ogluk	üstün
oluk I	üzgüçi
oyın	yarış
oyun	yegin II
oyuncaķ	yêndeşçi
ögrümük	yênmek
salıncak (~ salıncak)	yinni
salmaķ	yinŗi
selgençek	yüzgen kişi

2.1.30. Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar

irdem iyesi

2.1.31. Askerlik ile İlgili Adlar

aṭlı II	oṇḳolı
aṭlıġ II (~ aṭlıġ)	su başı
atlu (~ aṭlu)	sü
atlu kişi	sü eri
boşov	sübaşı II
çaşut	şeri
çeri (~ çeri)	şerü
çeri başı	şerü baş
çeribaşı	tusnaḥ
çerig	tusnak
çerig başı (çerig)	tutgun
çerik	tuṭı
çirig	tuṭkun (~ tutkun ~ tutkun)
dutsak	tutsak (~ tutsak ~ tutsak)
göz eri	tutsav
gürgen	tuṭu (~ tutu)
kara yaġı (kara III)	tutuġ I
kutuluş	umay
kürken	yaġı I

2.1.32. Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar

alpak yay	baz
artmak II	bellik
aşak II	beylik II
aşıġ IV	bilik II
āy? V	boynaġalıġ
ayrıç	boynaġuluk
baġacı	bulov
baġır III	bulun I
balçak	bulun II
başak II	bulun IV
	burma

bustu	ķaraķar
buşu	kargaşu I
butluk	ķaşlak
ķaķıtlık	keriş I (~ kêriş)
ķalık IV	kevüsmek
ķalış I	kez II
ķekişmeklik	kezig
ķoĝı	keziglik
ķoĝu	ķılıc
ķoķal	ķılıķ II (~ ķılıķ ~ ķılıķ(c))
ķoķmar II (~ ķoķmar)	ķılınķ
ķov	ķın II (~ ķın)
ķuķ	ķıran III
daşlamaklık	ķiriş
daşlamaklik	ķiş II
demren	ķiz I
demür kömlek	ķo I
dorlamak	ķoĝı
düşmennı basmak (basmak)	ķonuş I (~ konuş)
êl II	ķök ķüber
êllık I	ķökķübür
ıbrecek	ķurban II
iki bile	ķurman
il IV	ķuşluk
ilĝü	ķübe II
ķalın III	ķübü
ķalkān (~ ķalkan)	ķüpe II
ķamķı (~ ķamķı)	meķik
ķamşı (~ ķamşı)	namlı
ķamşu	oķ I
ķapışķak	oķ II (~ ok)
	oķ temür

oķ yinķesi (oķ II)

omaç

pusať

saĝan

sagıt II (~ saĝıt)

sançıç

şançış (~ sançış)

şanşış

sapan

sapan taşı (sapan)

satama

savaş (~ şavaş)

say IV

sıkış

sorĝuç

süngi

süñgü

süngü I

süñi

süñü

süv

şebşebi

talaşman

talav

talķazlık

ťarak I

temir kalkan (temir)

temren

timren

toķuş

topuz

ťorlamak (~ torlamak)

tovulga

ťuç burgu

tuma

tutĝa (~ ťutĝa)

tutķa

umaç

urmak I

uruş

ülkü

ya VI

yaa

yagı III

yaĝır II

yaĝlık I

yaĝma I (~ yagma)

yaka III

yalañ I

yarak IV

yarıķ IV

yasıç

yasıç oķ

yay I

yay ķabı

yelmen

yışık

yirlig

yol kesici (yol III)

yol kesiçi

yumluk

yülek I

yüñ I

2.1.33. İdare ve İdari Olaylar ile İlgili Adlar

arğa	hanlıh
baskak	hanlık (~ hanlık)
baş harācı (baş I)	ilgün
başlık	kan III (~ kan)
beg (~ bèg)	kan katunı
beğ damgası	kat II (~ kat)
beglik	katı III
bek I	kesük I
bey I (~ bèy)	kıncık
beylik I	kurulta
beylik II	lay
bıyruq	orğa
bi II	öñ I
big	sancaq
biglik	sunçuq
birışik	tağ II
biy	tamga
buyruğ	tamğa
buyruh	tapçak
buyruk	terbes
buyruk iyesi (buyruk)	terbeş
buyrukınsuz	tov II
buyuruk	tufur
çın han	tuğ
damğa	uluğ aşı (uluğ II)
damğa	uluğ I
érksindeçi	uluğluq I
han I (~ hān)	yuzak I

2.1.34. Din ve İnanç Adları

abak I	bügi
algış (~ algış)	büğü
algışlı I	büyüklik
alkış (~ alkış)	çalab
arı algışlı	çın Tengeri
arı I	çıyrun
Arı Tın	Davud kopsaganı (kopsagan)
arığ I	diri eyleyici (diri)
arığ Tağrı (arığ II)	duzağ
arığ I	dürütçi
ata I	elgin
Ata IV	mangan
Ata Tengeri	manmak
azgan	ırkıl
batallıksuz	ıdı III
Bey II	ilenç
Bey Tengeri	irte mağı (irte)
Bey Tengeri	işleyici
beyer	ğara kılğan kün (ğara III)
Beygine	ğara taş
beyiklik	ğarış (~ kargış)
beyüklük	kargışlı
birlici	kargışlu
bisleyici	ğarış I
bitik I	kêçer çaklı yazık (çaklı)
bitik tili (til I)	kêçer çaklı yazık (kêç- III)
bitiş II	kêçer çaklı yazık (yazık)
bitiv I	keşiş
boşak	kıdamlık
buğday ağacı (buğday)	kıır II

kiçi taharet (kiçi II)
ko II
kopmaklık
kopsagan
kök hanı (kök II)
kök ötmeki (kök II)
kök, yer hanı (kök II)
köktegi hanlık (kök II)
kutlı
kutlu (~ kutlu)
kutlug
kutsız (~ kutsız)
mañ
mang
mèñi han (mèñi)
mèñü han (mèñü)
mèñü Tèñri (mèñü)
oğan
ogul I
oğurlu
orta namāz (orta II)
ovul I
saķınıuķ
saķınıuķluķ
savçı II
savçımız
sın I
sin III
suç
suş
tağrı

tamı
tamu (~ tamu)
tamuğ
tamuğ otı (tamuğ)
tamuğlı
tamuğ
tamuk
tamuv
tañ II
tañ namāzı (tañ III)
Tanğrı
tañış
tañlançıñ
tañlançık
tanrı
Tañrı
Tañrı Ta‘ālā (Tañrı)
Tañrı yolu (yol III)
tañrıbermiş
tañrılık
tañrıñuzun evi (Tañrı)
tansık
tañsık (~ tañsık)
tansuk
tañsuk
tañuş
tayın
Tèñer
Tèñeri
Tèñir

Təñiri	uluğluq II
Teñri (~ Təñri)	ululıq
Təñri Ata	ululuğ
Teñri ivi (Teñri)	ululuk
Təñri sövmekligi (Teñri)	uşmağ
Təñri sözi	uyatlıq (~ uyatlık)
Teñri Te‘ālā	uyatluq
Teñri Te‘ālī	üç təndeş
Təñri yètesi (yête)	üçlük
Teñrilik Təñrilik	üçlük birlikine
tın aşı	üçöv
tın ata	üyegençi
tırtañaq	üzit
tigri II	üzüt II
tiñri	yaq iv
tirgizgiçi	yalavaç
tirkizgen	yalavaçlıq
töretteçi	yalbarmağ
tum	yalbarmak
turtanaq	yalduzad?
tutkın I	yamanlı
tuzaq I	yamanlıg
uçmağ	yamanlıh
uçmağ	yamanlık (~ yamanlık)
uçmaq (~ uçmak)	yamansız
uçmaklı	yan II
ullu	yaradıcı
ulu ʔahāret (ulu)	yaratğan
uluğ II	yaratkan (~ yaratқан)
uluğ yazuq (uluğ II)	yarattaçı
uluğluğ	Yarıh II

yarlıġan	yazuklı (~ yazuklı)
yarlıķaġan	yazuklu (~ yazuklu)
yazıġ	yazukluġ
yazık (~ yazık)	yazukluk
yazıklar	yazuksuz (~ yazuksuz)
yazıklu	yek II (~ y�k)
yazıksız	yelpik
yazıksızlık	y�te
yazok	y�te almak (y�te)
yazuġ	yıġ�v
yazuġtan peşman bolmak (yazuġ)	yom
yazuk (~ yazuk)	yulov�ı
yazuk ���n yavık kötürmek	yulugma
(���n)	yücelik
yazuk ���n yuvık kötürmek	y��elik
(kötürmeklik)	y�k�n��
yazuk ���n yuvık kötürmek	y�k�n��i
(yazuk)	y�ml�
yazuklamış	

2.1.35. Terimler

2.1.35.1. Hak, Hukuk, Adalet Adları

al III	danu�suz
�akmaġ	dıldıġ
�aku�ı	dıltak
�ekişik	d�re
�ekişmek	katı kın
�eygel	kılavuz
�ıtlak	�ılın
�ovgu�	�ınlık
danu�	�ov I
danu�lık	könülik

könülük	tıltak
könülük avalı (könülük)	töre I
könülükçe	tözmek
ķulağuz	tözmelük
ķulavuz	tura II
ķulavuzluk	tutmak II
küçet	tür
oğrı (~ oğrı)	uğrı
oğrılık	uğrılık
ogrulamak	uğru (~ ugru)
oğruluk	uğur II
ogur	uğurı
oğurlık	uğurlayıcı
sav I	uğurluk
son ķalğan (ķal-)	uvru
tanıhlık	uvurgan
tanık (~ tanık)	yaman köñül bile
tanıkluk	yanık
tanuk (~ tanuk ~ tanuk)	yargu (~ yargu)
tanuklık	yarmak II
tanukluk (~ tanukluk ~ tanukluk)	yoñ
	yorcu

2.1.35.2. Sağlık ve Tıp Terimleri

ağrı (~ agu)	ot II (~ ot)
aut	ot IV
avu	otlar II
ëm I	uvu
ine	

2.1.35.3. Müzik Terimleri

ıklıkçı	ılık

tabul

yıklık

2.1.35.4. Dil ve Edebiyat Terimleri

betig

egen

bir buşaklı

ermez

bir buştaklı

erse

biti

idi II

bitig

irdi

bitik III

irse

bitiv II

ötkünç

çapraşık yazı

saf I

çeke

sörçek

çekem

sürçek

çızıķ

turur (~ turur)

çızov

türür

diş II

yayun

durur

yazu

düp

yol I

dür I

yumak I

2.1.35.5. Ticaret, İş ve Ekonomi Terimleri

ağrı II (~ agrı)

asıh

ağça II

asıhlı

ağşa

asık

aķça (~ akça)

aslam

akşa

aslan II

alaçak

aşşı

alıcı

astılam

alıçı

asu

almışı

avrı

alu I

ayaķ tiri (ayaķ I)

asıĝ

aylak

barıl	ķurguř
bay II	oĝ II
bérneli	ortak II
bérnelü	ortaklık
biresige	ödemeklik
borç (~ borç(c))	ödinç
borçlı	ödünç
borçlu	ötünç
borçluĝ	şarif
borçsız	satĝın
borş	satıĝ
boruç	satın
boruçlu	satlık
çek	satmak (~ satmak ~ şatmak)
degir	satov
el degşüri	satu
ênçi	řatuĝ
evlü I	satuĝlık
ıřıĝ	satuh
ķabal	satuk (~ satuk)
ķapçuk III	satun
ķara yarmak	şiş I
ķara yarmuk	tar tirlik
ķarapçı	têgmek I
ķazanç	ter II
ķız II (~ kız)	tiyek
ķızlık III	töleç
ķızluk II	tölemek II
ķumar II	ucuz II
kumartkı	uçuz
ķur III	uçuzlık

uçuzluk	yarar
urunç	yarmağ I
uşuz	yarmuğ
ülü	yavuz I
ülüş	yıkregın
yal II	yovaça
yançık (~ yançık)	yuluv
yançuğ	yük eri (yük II)
yarağ I	yük II
yarağlık	

2.1.36. Hareket Adları

açmağ I	bağmağ
açmağ II	barmağ II
admağ	basmağ
ağrılmağ	batırmak
aldamak	batmağ
alıştırmak	bilmek
almak	bitimek
ağlamak	bitirmek I
anuklamak	bitirmek II
arınmak	bitmek
armağ I	bogulmak
aşıkmak	bolmağ
aşıtmak	boşanmak
aştıkmak	boşatmak
atmağ	boyun sunmağ (sumağ II)
avustırmak	bögeymek
ayamak	bövedi
bağışlamak	bulamak
bağlamak	çaplatmak
	çıkmak

çırmamak	kaçmak
çızmak	kakımak
çikişmek	kararmak
çürümek	karışmak
çüzü	karu sikmek
dem urmak (urmak II)	katışturmak
dirnek	ķayıtmak
dostluķnı kesişmek (kesişmek)	kaymak I (~ ķaymak)
durķuzmak	ķaymak II
dutmak	kayrı almak (almak)
eksilmek	ķaytarmak
eksüklemek	ķeçmek
eksütmeķ	ķeçürmek
eliklemek	kesişmek
emmek	kezmek
emüzmek	ķıçkırmak
eridmek	ķılmaķ
esnemek	ķısdamak
eşitmek (~ eşitmek)	ķirmek
evlenmek	ķoymak
göymek	ķöçmek
ıdmak	ķöndürmek
içmeklik	ķöñül baēlamak (baēlamak)
incitmek	ķörgüzmeķ
isdemek	ķörķizmek
işidilmek	ķörmek
işidmek	ķörünmek
işitmek	ķörüşmek
ivdürmek	ķulduramak
ivmek	ķurtulmak
izdemek	ķustunmak
izilmek	ķuşanmak

kutılmak
kutulmak
kuşurmak
kûlmek
kûn batmak (batmak)
küreşmek
kürkûlmek
minmek
okımak
okumak
olturmak
oşurmak (~ osurmak)
oynamak (~ oynamak)
oynatmak
ödemek
ögmek
ögsürmek
ögürmek
öldürmek
öldürmeklik
ölmek
önmek
öpmek
örtmek
saçmak
saklamak (~ saklamak)
saklanmak
sarmak I
sékirmek
sılamak
sınamak (~ sınamak)

sındurmak
sınmamak
sınsıkmağ
silkmek
simek
sormak
sökmeğ
söykenmeklik
sözlemek
sumak II
suvsamak (~ suvsamak ~
suvsamak)
sümeğ
sürmek
süt urmağ (urmağ II)
şaplama
tabunmak
tanımak
tapalamak
tatmak
tegmek II
teprenme
teprenmek(g)
tèpretmek
tezginmek
tıqlamak
tikmek
tilemek
timek
tirilmek
tişlemek
tölemek I

tölenmek	yazmak
turmak	yazuk için yuvık kötürmek
tutaşmak	(yuvık)
tutmak I (~ tutmak)	yazuğun keçürmek (keçürmek)
tükürmek	yeldi
unamak	yelmek
unutmak	yênilmek
urmağ	yeskemek
urmak II	yètmek
üleşmek	yetürmek
yaçanmak	yığmak (~ yığmak)
yağmak	yıkılmağ
yağa tutmak (tutmak I)	yırtmak II
yandurmağ	yoğulmağ
yañılmak	yoğalmağ
yapışmak	yonmağ
yapmak	yörimek
yaraşmak	yulmak
yaraşturmak	yumağ II
yaratmak	yunçuğmağ
yarılgamak	yügürmek
yarlıgamak	yülümek
yarlığanmağ	yürüdmek
yaşırmak	yüzmek

2.1.37. İnsani Vasıf, Durum ve İnsanlık ile İlgili Adlar

2.1.37.1. Fiziksel Özellikler

açuk yüzlüg (yüzlüg)	ağsağ
adağlığ	ağşak (~ ağsağ ~ aksak)
agsağ	apışağ
ağsağ	appağ

arıh II
arık IV (~ arık)
arıkatak
arman
arruk
atlı I
atlıg I
ayaklı
ayba
aybañlik
azman I
başı
başlu
başsız
baymak
bazuk
beltek
bétli II
biçel
biltek
bitük
boğday emlü
bolı
boy
boy bos
boydaş
boyı I
boyu
boyunlı
boyunlu
boyunluğ
bozun

burnı kiçi
burtur
burunluğ
burunsız
bütür
bütür yüzlü
çaķır gözlü (çaķır I)
çalış II
çalpaş adaķ (adaķ)
çalpaş adaķ (çalpaş)
çalpuķluğ
çandırına
çatuķ kaşlıg (kaşlıg)
çeper II
çerli
çonak
çönür
çuķur közlüg (çuķur)
dev anası
egri közlüg (közlüg)
élsiz
erden
erdenlik
etükli
gemrük
gökcek
görk
görklü
görksüz
gözli
gözlü
güclü

gür er (gür)
hantaz
iley daz
ķaba ŗaķallu
ķaçır
ķalcır
ķamrukluĝ
ķaraĝu
ķarĝa közlüg (ķarĝa)
ķarınlı
ķarınlıĝ
ķaşı açuķ (ķaşı II)
ķaška II
ķaşılıĝ
ķayıška
ķekeĝülik
ķekre
ķemrik
ķeşel
ķetik
ķetük
ķevgeş
ķılçır
ķınır
ķıñır
ķınırgöz (ķınır)
ķırĝıl
ķırtuķ
ķısı
ķıyķaş
ķongur I

kögüslüg
köķçek
kören
körgü
körk
körkebay
körkli
körklü
körklüg I
körklüg II
körksizlik
körksüz
körsüz
körüglüg
körükli
körüklü
körümlü
köşüz
kötrem
kötürem
közek
közlü
közlüg
közsiz
közsüz
kulaksız (~ ķulaķsız)
kulan II
kurunçuka
küçi yeter
küçli
küçlü
küçmen
küçsüz II

küt	tazluk
maymaçık	tevelü
mayruk	tevesiz
mıyıklı	tevlük
orta boylı (orta II)	teyirme yüzli
orğançı I	teyirme yüzlü
peltek	tıknaz
şabu yüzli	tırnaklı
saçlıg	tırnaqlu
saçsız	tilsiz
şağır (~ sağır ~ sagır)	tilsüz
şakallı	tiş açuķı (tiş)
şakallu (~ şakallu)	tişli
şakalsız (~ şakalsız ~ sakalsız)	tişlig
selpük	tişsiz
semiz (~ sêmiz)	tizsiz
semüz	tonuķ yüzlü
şızgı	tuman bêtli
siğgek	tügli
simiz	tügsiz
sinci	tüklü
solak	tüksüz
soluķun	tülek
soylak tişli	türleg
süvelek tişli	ürpek
süzme	yaķmaç
şakır köz	yalıñ adaķ (adaķ)
şapaklı	yañaķlıg
şaşı	yaşık III
şaşı gözlü	yaşlıg I
taz II (~ taz)	yeken II
	yılmagay

yılmanuk
yımışak kılı
yırtık tutaklı
yiğük
yumağ közlü
yumşak II (~ yumşak)

yülümüş
yüvüçi
yüzçügez
yüzlü
yüzlüg

2.1.37.2. Kişilik Özellikleri

abru
acıdıcı
açıcı
açuk yüzlüg (açuk I)
ad (~ ad)
ağı II
ağın
ağır VIII
agır kılı
agır sıy
agır sıy bile
ağzı açuk (açuk I)
aķı
alçaķlık
alguçı
alığ
alınçı
alp
alpluk
aη maη
anğı
anğlı
aηlı

aηlu
arķunlık
arķunluk
armavu
artuķcı
aruv
asnu
aşak III
atşız
avur sıy
avur sıy bile
avuzgun
aya IV
ayanu
ayanu bislénmiř (ayanu)
ayık (~ ayık)
ayıñçı
ayrak I
ayran I
ayuk
aznavur
bagdaşlı
bağışlayıcı
baley

barıǵlı
barlu
barlu kişi
bavursak
bêli tar
bitişli
bitişli kişi
bitişlig
boguzgur
boş III
boy aruvlıhı
bögeygen
bön
buşak
cemregü
cıgan
çalıh
çalıh I
çalıt
çaman II
çemregü
çevük (~ çêvük)
çevüklük
çıǵay
çıkmār
çoçun
çoqmār I
çölken
çöplegiçi
delü
dınç
dilsiz

dilsüz
dökme
dölek II
düley
edgü II
edici
êgi köñül (egi)
êgi köñülli (egi)
êgi köñülli (köñülli)
êgri kişi
elgi açuk (açuk I)
ênç Sakin, huzurlu. CCII, 592
erçel
erçellig
erçellik
erdem eyesi
erdem I (~ êrdem)
êrdemli
erdemlü
eresik
êrinçek
erkli (~ êrkli)
erklig
erklik
ersek (~ êrsek)
êrsekçi
êrseklik
êrseksiz
ersik
ersük
erşi

����	iren�li
esirik	irin�ek
esrik	irsek
�srik�i	isr�k
esr�k	i�idici
��itmege k�ygen	işlegen
�zik	ie
fa��� tillig (tillig)	iyemen
g�dr�	�alta� (~ kaltak)
göre	�am�ak ba�lu
�ersek	kanbaz
�ersek�i	kargaşa II
�a�	�a�ı a�u� (a�u� I)
�nak (~ �a�)	�atı dutıcı (�atı)
�amalı	katı kılı
�zarlı	çattı
�zarlık	�aytarcı
�zgar	�aza�
�egen	�az�ı�
�erci rek	kelt�r�en
�evci	kemsen
����i	kengelci
��ci	kenkelci
idici	kentli
idicirek	ketüren
idi�i	kez��
iletici	kılgı
illi II	kılı
illik I	kılıçlı
inam	�ılı�
inancı	kılıklı
ircel	kıngır II

kırı tar
kırpıcı
kısıptır
kısır bel (bel)
kızgançı
kızganıp
kızganş
kiçi köñül bile
kiçöv
kiçürlü
qorqaq (~ korkak)
qorqucı
korkunçı kişi
koygan kişi
qoyğaşuq
köni
könilik
könü
könü halık
könü kılı
köñüllü
kösnük
köz iyeleri (köz I)
kulampara
kulamşa
kulluk birle
qulmaşlıq
qut I
kut topuklu (kut II)
kutlı topluklı (kut II)
kutsız topluklı (qutsız)
küçsiz

küçsüz I
küleç
külegen
külgüçi
külik
külük I
küni I
künüçi
küvezlü
küygelek
maktavcı
mañkak
mısıq
miskin köñüllü (köñüllü)
möñg
munduz
muñlu
muñluğ
olancı
onat
oñat
osal
osrak
oñuran
öç alguçı
öktem
ölümlih
ölümlüh
önegü
önevü
öpkelemekçi
örük IV

öşeŋ	sığınçı
ötrük II	sıgız II
ötrükçi	sınamaĝan kişi (sına-)
övdürĝen	sınamış ir (sına-)
öyütli	sışkak
özden	sili II
özdeŋ	sok göz
özdenlik	soklık (~ soĝlık)
özlük II	řoĝmar
puluç	soruĝ
saĝt	söver kişi
saŋır	sövgölürek
saŋgrav	sövilmiş
saŋqu	sövündirĝiçi
savurşuk	sövüş
selik II	söyleyici
selki	söz çöpleĝiçi (çöple-)
seme	suĝ
setkik	suĝ kişi
sevgilü	suk
sevgü II	şabad
sevgülü	řaĝlaĝ (~ şaklak)
sevgölürek	şavlı
sevici	şeşen
sevinçlüĝ	şörli
sevtügüm	tamak sav
sevüĝlü	tanlı
sevüĝlüĝ	taşaksız (~ taşaksız)
sevüĝrek	tat IV
sévünür kişi	tatlı kılı
sezelli	teli (~ teli)
sıçkak	telü

ters II (~ t�rs)	uslı
tetik II (~ t�tik)	uslıĝ
tıĝrak (~ tıĝrak ~ tıĝrak)	uslu (~ uşlu)
tımarsık	usluĝ
tırak	usluv
tilev�r	uşsız
tillig	ussuz
til�	uşaĝcı
tiş a�ukı (a�uk I)	uşakcı
toĝma til�	u�lu
togmak	u�suz (~ utsuz)
toĝru III	uvutluĝ
torlak I	uzĝun
tovu	�k�t�pt�r
t�k I	�neg�
t�kme I	�nev�
t�leklik	�rkeken
t�z�ml�	�y�ş
t�z�ml� kişi	varıcı
t�z�ml�k	virici
tudu	yaĝrı kişi (yaĝrı)
tumışmış	yala
t�gme II	yalan
t�l�ngi	yalancı
t�z I	yalgan (~ yalĝan)
t�ze	yalgancı
ulu k���ll�	yalĝanrı
umıcı	yalganlap
umsunlı	yalkav
unut�an	yaıı I
usal	yanıştak
usan	

yanşak	yığruķ
yaňşak	yirençi kişi
yanşık	yiyyi
yaplak	yoħsıl
yaramsak	yoķlu
yardum eyleyici (yardum)	yoķsız
yarlı	yoķşul (~ yoksul ~ yoķsul)
yarlıgançlı	yuşuķ
yarlıgançlu	yuvançaŋ
yaşlı I	yuvduħ
yatlı	yügrük dil
yavaş I	yüki
yaylu	yüñül başlıĝ (başlıĝ II)
yegen II	yüñül başlıĝ (yüñül)
yènil kılıhlı kişi (kılıhlı)	yüñül usluĝ (yüñül)
yènil kılıhlı kişi (kişi II)	yürekliĝ
yènil kılıhlı kişi (yènil)	yürekliglik
yèñül I	yürekliü
yèñül köñül bile	yüreksiz
yetinçek	yüreksizlik
yetişici	yürik
yeyici	

2.1.38. Hareketlilik, Davranış İfade Eden Adlar

adım	asmaķlık
aĝırlık	asov
almaķlık	atış
almazlık	atlam
amrak II	atmaķlıĝ
anuçluk	av II (~ av)
aramaķlık	baķıř
artık II	baķmaķlık

barış	kazmaklık
berkidmeklik	kegrik(g)
bilmeklig	keşif
bilmeklik	kılmaklık
bitiş I	kiderilmeklik
bolmaklık	kirmeklik
boluşmağ	komaklık
boluşmak	körmeklik
bozmaçlık	kösür
bura	kötürmeklik
çeğnek	miğer
çıkış	miniş
çıkmaçlık	olturuş (~ olтуруş)
dimeklik	oturuş
dişleyici	öre
doğumaklık	örü I
dögmeklik	ötük
durmaçlık	ötüptür
dutuş	övdü
éndürmiş	soçım
eyidmeklik	sögmeklik
gezeğen	sögünç
goli	sökünç
goyuk	söküş I
göriş	söküş II
ıdış	sügüm II
içiç	tayak I
iniş	tepegen
irkmek III	teplikley
kaçmaçlık	tepriş
kağır tükür (kağır-)	tèyirmek
kıytarmaçlık	tıyırmak

tıymak	yatağan
tik I	yağan
tik II	yağar
tişlegen	yatış
tişleyici	yayağ I
toguş	yayağ II
tovuş	yayaklar
turuş (~ ıuruş)	yayan
tutaşı	yaydağ
tutaşılık	yazış
tutuş I	yazmaklık
ulaşlu	yetig
ulaşu	yeyiş
ulaşuluk	yinçgelik
urlaş	yiyiş
uru I	yiş
uy	yokalmaklık
uykusra	yöriş
virmekeklik	yuvık
yadağ (~ yağağ)	yuvuk
yanglış (~ yanglış)	yügrüklüg
yapmaklık	yürimekeklik
yardum	yüriş
yarlığ	yüriş
yartım	

2.1.39. İrade, Düşünce Bildiren Adlar

alağ I	çin
bilik II	dermende
bulğasıık	doğrı
bulğasuğ	doğru
çın	edgü I

erk (~ êrk)	saķış
ês I	sezek
hıryar	sêzmek
ķayķıç	sitgük
keņeş (~ kêņeş)	sizik(g)
keneşke	tanişık
kenkeç	tanişmak
kenkeş	tilek
kerçek	tilek(g)
kerşek	tileklü
kerti (~ kerti)	toğrı (~ toğrı ~ togrı)
kertilik	togru II (~ toğru ~ togru)
ög	togruluk
ögüt (~ ögüt)	togruluk bile
ök II	torı I
öngüz	tura I
övretmek	uğur III
övüt	us bile
şag I	yañlış
sagınç (~ sağınç)	yat I
sagındırmak	yön I
sagınmak	yöp
sagış I	

2.1.40. Duygu İfade Eden Adlar

acı II	ağır til (til II)
açığ II	ağlamağı
açırgamağ	amrak I (~ amrak)
açuk III	arıksuz köñül (köñül)
açuv	arķınlık
ağ(ı)zı açuk (ağız)	armağ II

avur II
bāk
bēyenç
bēyinç
boy suklukı
bun I
dan II
dilek
ègi köñül (köñül)
èminç
ènç köñül (köñül)
èrkli èrksiz
es II
göñl
göñül
güvenç
hoş köñül bile
ıglamak
ınam
ışanmak
iç köz (iç)
imgek
inanç
irilmek
қаdғu (~ қаdғu)
қаdғuluғ
қақıқ
kaygı
қayғu
қayғuluғ
қayғusuzluқ

kèk
kengel
kèrti köñül (kerti)
kèrti köñül (köñül)
kèrtilep
kevenç
kın I (~ kın)
kolmak
қorқı
қorқınç
korkmak
қorқmaқlıқ
қorқmazlıқ
қorқu
қorқuғ
korkuk
korkunç (~ қorқunç)
korkunç bile
korkunçı
қorқunçlıғ
korkunş
kovanç
kömül
kön I
köñ(ü)l
köñül
köñül açırғamaһ (açırғamaһ)
köñül açırғamaһ (köñül)
köñül köynügi (köñül)
köñül közi (köñül)
köñül közi (köñül)

köñül közi (köz I)	sevinç
köñüllü	sevmeklik
köñüllüg	sevüglük
köñülsiz	sevünç
köñülsüz	sığıt
kövüs II	sıy III
kültkü	sıy tabuḥ (sıy III)
külünç	soyurgamaḥ
künilemek	soyurgamak
küsenç	sövmek
küsengen	sövmeklik
küsenmek	sövünç
küvenç (~ küvenç)	sövünçlü
mèñülik on (mèñülik)	sövünmek
mèñülik oḡ (oḡ III)	söymek
munğ	söyüşliḥ
oḡ III	suklık
oḡlık	sukluk
öç I	tabuḥ
öfke II	tan I
ögünç	taḡ I
ök III Kalp. Kİ, 65	taḡlıḡ
öktemlik	taḡusuk
öktünmek	tapa I
ökünç	tèḡ tabuḥ
öpke II	tınç
övke	tınçlık
övkelig	tınmak
övünçlü	tuysu
saar	umınç
sevgü I	umsuluk

umunç
uṭ (~ ut)
uyat
ün I
üprek
üzütlük
vave

viresiye
yalam
yaş I (~ yas)
yaslu
yavaşlık (~ yavaşlık)
yügünç
yüvüt

2.1.41. Durum, Nitelik Bildiren Adlar

ac
acı IV
acığ
acık
aç
acığ I
açık (~ açık)
açlık
açuk I
açuk iş (açuk I)
açukla
adımlığ
adımluğ
adlu
ağır bahālīg (ağır I)
ağır bahālīg (ağır)
ağır I (~ ağır)
ağır II
ağır III
ağır IV
ağır IX
agır V

ağır VI
ağır VII
ağır X
ağırlıg
ağızlıg
ağlak
ağuzluğ I
aḥs
akrın (~ aḥrın)
aḥru
aḥruluğ
aḥrun
al paçalı
alağan
alşak (~ alşak)
aḥ
andan yamanrak (andan)
anık
anuk
anul anul
aprak III
arı III

arıĝ II	ayruluk (~ ayruluk)
arıĝlık	azĝunlık
arıĝsız	azĝunluk
arıksuz	azıĝlı
arılık	azķun
arılık	azķunluk
arınıcı	baĝlı
arısuz	baĝlıĝ
arķalu	baĝlu
arķın	balgamış
arķun II (~ arkun)	bar III
arķunraķ I	başar
arķunraķ II	başkar
arkurı (~ arķurı)	başkarlı
arķuru	başlıĝ I
arlı	batĝuĉı
arrı	baylanmış
artuķ II	baylı
artuķçılık	baylık (~ baylık)
artuķlık	begli
artuķluk	bek II (~ bék)
artuķsulık	belĝü I
aru I	belĝü II
aruvlıĝ	belĝülü (~ belĝülü)
aş I	belĝülük
avur I	belĝülürek
ayrı I	belĝüsiz
ayrık (~ ayrık)	belĝüsüz
ayru	bellü
ayruk II	benzer (~ bēnzer)
ayruluk	benzetmeksüz

berik	bulanuk
berk I (~ bèrk)	bulgak
bèrk kılı	bulgamış
bèrklep	bulganak
berklik	bulğanık
besleyici	burmış
betli I	buruşmış
beymiş	buşmanlı
bezenli	buşmas
bıçaqsuz	bügenekli
biçig	büyük
bik	ces
bilendek	çağı
bilgili	çalpak iş
bişi	çalpaş
billig	çarpuvun
billü	çatuķ
bincilik	çıķargıcı
bişi I	çımçık
bitlig	çırmış
boğa I	çikirlik
boğa II	çönge
boğuk	çönge bıçak
bolağan	çünge
bolğanuķ	çüvre
bolmaçı	dağuk
boluş	dar II
boş II	darlık
bozıcı	delüg
bozuķ	delük
bulağav	delülik
bulanak	delülük

deği
depek
derin
derk I
deşük
dığrağ
dik II
dilük
dolu
doğtolu
dökici
dönderici
döndirici
dumlu
durı
duru
dutıcı
düden
dülendi
dür III
dürlü
eğersiz
eğgü III
eğgülük (~ eğgülük)
efüş
efüşlik
efüşlük
egi (~ ègi)
ègilik
ègiz
ègri kılı
ekiz

ekizek
eksüklük
eksüklük
elirlü
elkin I
epsem
ergil
ergil eyleme (ergil)
èrksiz
eski (~ èski)
esrüklik
esrüklik (~ esrüklik(g))
etlig
evüş
evüşlik
evüşlük
eygi (~ èygi)
èygilik
èygirek
eygü (~ eygü)
eygülik
eygülük
eygüsüz
eyi (~ èyi)
èyi bile
eylegen
eyleyici
eyrik
eyü
eyyü
ğaba
ğalabalık

genez
gey
gezli
ginez
girçek
gögün
güc
güç
güçük I
hızlanguçı
ıldırug
ımşak
ırağ
ırak (~ ırak)
igi
iken yahşi
ikiz
ikki bile
ikkiz
ince
incge
incgelik
inçe II
inçge
inçikelik
inçke
indürici
inenmiş
iri II
irig
iriglik
irik II

irinlig
irk I
irk II
iski
isre
iş II
iti
itigsiz
itti
ittüklü
iygi
iygilik
iz II
izgü
izgölük
kabak I
kabarcuk
kabarcukluğ
kabarcuk I
kabuqsız
kakaç
kalak
kalı II
kalın (~ kalın)
kalın II (~ kalın)
kalınlık
kaltaqlık
kamov
kanlı II
kanlıg
kapağan

karışık
katı I (~ katı)
katı II (~ katı)
katı I
katı III
katılık
katısız
katık II
katık III
katılap
katırak (~ katırak)
katışıptır
kattı
kattılık
kavurmuş
kavurt
kavurtluk
kêbelmiş
kêbermiş
keçken II
kedük
kedük(g)
kelgölüg
kengez
keñz
kepeklü
kerek (~ kerek)
kerekli (~ kerekli)
kereklig
kerekli
kereklürek

kertik
kesegen
kesici
kesiçi
kesik
kesük II (~ kesük(g))
kevrük
kevşek
key
kılguçı
kılıcı
kıranlıg
kısğa
kısınç
kıya
kızılıptur
kızlık II
kiderici
kirçek
kirek
kirekli
kirlig
kirtü
kisgen
kisik
kitik
kizlençü
kizli
kizlü
kolay (~ kolay)
kopuk
kovaç

koymatsız	küş
koyu	küşek
koyuğ	men I
koyuğluk	menzeşik
koyurmak	mısmıl
köne	miñeşük
kördüğüm	muñ
körmez	muñlaz
körtül	muñsuz
körüklürek	muñsuzluk
körünmez	neçüklük(g)
kös-könü	nicelik
kötürülmüş	niçüklük
köynük	niçüklük
köyük	niçüksiz
köyülmüş	nirsesiz
ķırı I	oğag
ķuru (~ kuru)	oğ I
ķuruğ	oğlak I
ķuruğ arıg (ķuruğ)	ogrılayın
kuruluk	oħşaş
ķut II (~ kut)	oħşası
ķutarğucı	oħşasıg
kutkardaçı	okşaş
kuv	oķumaķsuz
ķuvuruk	oñ I
küş	ooşamak
küşey	oprak II
küşlik	orta çaklı (orta II)
küşük II	orta kılı
küşünsiz	oşatıptır
kün I	

oşkar
ovrulayın
ovruyın
ovşar
oyağ
oyanuk
oyov
oyuk II
ozğunçı
ozmaklık
ozuk
ödründü
öng I
öngülmüş
öñü
örgülüg
örtügli
örtüglü
örtüglüg
örtüglük
örtülük
örtülü
ötgen
ötli
ötsiz
övuptür
paçalı
saçaqlıg
safukluk
salık
salma
salp

sanşlı
sapsavuk
sarıkık
sarp (~ şarp)
satılmış I
şavık
savoğ
savok
şavuk (~ savuk ~ savuk)
savukluk II
seli
seriv
seyrek (~ séyrek)
sık I
sık III (~ sık)
sıkuk
sıltalı
sıltamak
sınık (~ sınık)
sinuk (~ sinuk ~ şinuk)
sırgalak
sıvık
sıy I (~ şıy)
sıyrık
sovuk (~ şovuk ~ sovuk ~ sovuk)
sovukluk
soyılmış
soyuk
söbi
sökilmiş
söküçi

sökük	taykak
sökülmüş	tek III (~ tèk)
süflü	telik
şusız	telilik
şusuzlık (~ susuzlık)	telülük
susuzluk	teŋ (~ tèŋ)
suvlı	têŋdeş
suvluğ (~ suvluğ)	teŋsiz
suvsalık	térçe
suvsız	teren
süğümsüz	tereŋ (~ tèreŋ)
sünüşek	terin
sürü I	teriŋ
sütsüz	terk II (~ tèrk)
süzük	teşik (~ teşik)
şaklı	teşikli
şal I	têşmek
şemiş	tèyişli
şıltak	tıkılgılığ
şingıl	tıltagan söz
şövrülmüş	tın II
tağuk I	tikilmüş
tap tik	tikme II
taplamançığ	tikük
tar II (~ tar)	til bağı (bağ I)
taraqlı (~ taraklu)	tilük
tarıma	tiŋ
tarlık	tiŋ tuş (tiŋ)
taş I	tiniş
tayanlı	tip tik
tayığ	tireŋ

tişek
tişik
tişük
tiyişli
tizik
tizilmiş
tizim
tizirek
tok (~ tok ~ tok)
toklîh
tokluk
toktaptır
tolanak
tolaz
tolı
tolu I (~ tolú)
tolu kılı
toluğ
tonuk
toptolu (~ toptolu)
topuklu
tortalı
tosunluk
tozlı
tözdeş
tulup
turan
turaptır
turuk
turuptur
tuş I
tutukuptur

tükel
tükeli
türeli
türli
türlü
türlü türlü
türlüg
tütünsiz
tüzge
tüzlük
tüzüg
tüzülük
ucuz I
ulaş
ulu II
unamas
us II
utsuzluk
uvşaş
uyağ (~ uyag)
uyak
uyanık
uyanuk
uyğan I
uykusuz
uykusuzluk
uz III
uzak II
uzun
uzunlık
uzunluk
üce

üfüş
üfüşlik
üfüşlük
üldür
ülgü
ülüşlüg
üstüngi
ütlü
üvüş I (~ üvüş)
üvüşlük
var
yağlıg
yahşı
yahşılık (~ yahşılık)
yahşırağ
yahşırağ
yahşi
yahşu
yakın I
yakın III (~ yakın)
yakınlık
yakınrağ
yakşı (~ yakşı)
yakşı kılı
yakşılar
yakşırağ
yalağ II
yalağuz
yalğuz (~ yalguz)
yalğuzluk
yalıgız

yalıkız
yalıngız
yalğuz
yalğuzluk
yaluğuz
yaluğuz
yaman
yaman kılı
yamança
yamanırağ
yamanlar
yamanrak
yangı
yangırıptır
yağı II
yağluz
yantı
yaplanmış
yaplı
yarağ
yarağ II
yaramas
yaramaz
yaran I
yarılğan
yarılmak
yarlılık
yarlu
yarov
yarovlı
yarsov
yaş IV (~ yaş)

yaşıralı	yın
yaşırı	yıkık
yatığ	yıkuğ
yatsız	yımışak
yatuğ II	yırağ
yaða I	yırak
yavoğ	yıraqlıq
yavu	yırtıcı
yavukrağ	yırtıq (~ yırtık)
yavuz II (~ yaðuz)	yırtmak I
yaðuzlıq	yırtuğ
yavuzluğ	yig II
yavuzluğ (~ yaðuzluğ)	yigitlig
yaðuzrağ	yigitlik
yedek	yigrek
yegin I	yigrenci
yeğrek	yık I
yengi (~ yengi)	yıkız
yengil	yılme
yeñi	yince
yeniçe	yincge
yenig	yinçe
yeñil (~ yeñil)	yinçeçük
yenişke	yinçe
yeñül II	yingi
yeteklü	yini
yeti II	yinji
yétmek bile	yinil
yeyni	yirençi
yıgın	yirlü
yıgnağ	yiti I

yitig	yumrulmuş
yitiglik	yumşaq
yitik I	yumşaq I (~ yumşak)
yitik II	yumşaklıq
yitük	yumşaklık
yiv	yumşakraq
yiyl I	yumuş
yiyni	yumuşaq
yiynilik	yupqa
yobap	yuṽqa
yoga	yuvuz
yogan I (~ yoğan)	yuzaklı
yoğan II	yüce
yoğın	yüçe II
yoğun (~ yogun)	yügün
yoğunluq	yügürt
yoh	yügürük
yokluq	yüklüg II
yokluluk	yükseg
yoksulluq (~ yoqşulluq)	yüksek
yop	yülük
yorka	yüngül (~ yüngül)
yovun	yüñül
yubangan söz	yüñüllik
yuka	yüñülürek
yulhuvlu	yüvrülgen
yumçak	yüzilmiş

2.1.42. Ünlemler (saygı, istek, seslenme, şaşkınlık, merak, onama sözleri)

ā (~ a)	abav

abu

ay IV

bayık üşbu

cice

è

ey II (~ èy)

hangına

iy II

lak I

ne II

o I

sağın

tüf

uşda

üf

vay (~ vāy)

2.1.43. Sesler

arğa üni (ün II)

bağbağ

cağırtı

ça

çav I

çığıltı

çık II

çırlağ II

çırlap akar

çuş

fışılı

gonur ün (konur)

gümbürtü

güpür güpür

hıjıldı

ıh ıh

içğı

in IV

iñildü

ka ka

karp

kattı ün bilen (kattı)

kıcirtı

laplap

lorp

mama II

şak II

şakşak

şık II

şınkırtı

şorultu

ün II

yanku

2.1.44. Zamirler

aar

aarar

alar

alay

alay èse (alay)

alaydır (alay)

alay-oğ (alay)	anıñnı
alaysa (alay)	anlar
allar	anlar (ol II)
alley	anları
an(-)	anlarını
aña	anların
aña (ol II)	anuñ
anar	anuñ (ol II)
añar	anuñçun (ol II)
añar (ol II)	baña
añar birü (ol II)	baña (ben II)
ancılayın	ben II
ança (ol II)	bir ança (bir II)
ança çaklı	birbiri
ançılaysın	biri II
anda (~ ança)	biribiri
anda (ol II)	birisi
andan	birsi
andan (~ ançan)	biz II
andañuk	biziñni
andı	böleydir
andın	böyle
andın (ol II)	bu II
anğar	bular
anı	bularnı
anı (ol II)	bularunla
anın	bulay
anıñ	bunlar
anıñ (ol II)	büz II
anıñça	degme (~ degme)
anıñğ	degme kişi
	eyle

eyle kim
hayda
iş bunda
işbu
kaç
kaçan ki (kaçan)
kaçansa (kaçan)
kamılar
kamışı
kandalık
kayda égen (kayda)
kaydaki (kayda)
kaydan II (~ kaydan)
kaydasa
kaydasa (kayda)
kaydasa ki (kayda)
kayı
kayısı
kaysı (~ kaysı)
kaysıkı (kaysı)
kaysında (kaysı)
kaysısa (kaysı)
kayu
kayusı
kend I
kendi (~ kèndi)
kendü
kendüzi
kens
kensi (~ kènsi)
kimerse

kimersene
kimese (~ kim-ése)
kimirse
kimse
kimsene
kindü
kinsi
maa
maja
maja (men II)
meñ
men II (~ mèn)
mende
menden
meni II
menim
meniñ
meste
min I
miz
mu I
muna
muñar
munça
munda (~ munða)
munda (mu I)
mundağ
mundan (~ munðan)
mundig
munı
munıñ
munıñ dèy (munıñ)

munıñ kibi	nik II
munıñgı	nime
munlar	niñ
munuñ	nirse
muvar	nişe
ne erse	nite
nece	nite ki
necelik	nitekim (~ nite kim)
necik	o II
neciklik	ol II
neçe (~ nêçe)	olar (ol II)
nelik	onğa
nelük	onı
neme (~ nême)	onlar
nerse	onunğ
nese	or III
nesne	oş
neşe ki	oş andan (oş)
neşik	oş anı (oş)
neşin	oş anıñ (oş)
neşük	oş anlar (oş)
neşün	oş imdi (oş)
nete	oş muñar (oş)
neteg	oş munda (oş)
neyçün	oş mundan (oş)
ni erse	oş munı (oş)
nice	oş munuñ (oş)
nice kez (nice)	oşbu
nice nice (nice)	oşbu (oş)
niçe	oşol (~ oş ol)
niçe kim	öñin
niçük	öz II

özgeçe	sizden
özgeler	sizge
özlük I	siziñ
saa	sizni
sağa	şeyin
saña	şol
saña (sen)	şöyle
sen (~ sênI	tegme (~ tégme)
sende	teyme
senden	tigi II
senğ	tigme
seni	tikte
senin	time
seniñ	uç II
sêniñni (sen)	uşbı
sin IV	uşbu
siz	uşta
	yoğ alay èse

2.1.45. Edatlar

aar köre	bar kim (bar III)
alak III	basa (~ başa)
ança	başğa
ança tigrü kim (ança)	başka (~ başka)
ançağa tigi (ança)	başka başka (başka)
ançağa tigi kim (ança)	beri I
ançağa tigi kim (ança)	bigev
ançağa tigrü (ança)	bigi
ançağa tigrü kim (ança)	bigin
ançağa tigrü kim (ança)	biri I
anıñ kibi	birü I
arıtmak bile	buncağ

bundağ	içün
çaklı	imdiden keri (keri II)
dağın II	keri II
degenç	kı
degin	kibe
deginç	kibi
deginçe	kibik
dègri	kibin
degül	köre
dek I	li I
dek II (~ dèk)	lik
dèvül	luğ
dèy	meñizlig
deyin I	mI
dèyin II	mış
dèyri	mi
digi	mu II
digin	mü
dik I	ni II
dögül	oğ II
epger	oğ I (~ ok)
ereyne	oyuk I
evet (~ èvet)	ötkürü
gibi	ötri
giçün	ötrü
ginge	ötüri
girü	ötürü
göre	öyle I
gücüm yettiğince	öze
hāy II	özge
için	özre
içinde	sarı I

saru II
sınğar
sız
singe
taba II
taman
tapa II
tebe II
tegi
tegil
tegin
tegri
tegrü
tegül
tek I
tekinc
tênli
teyin II
tig
tigi I
tigin
tigrü

tigri I
tigrü
tigürü
tik III
tiyin
tögül
tügül
tüyül
uçmışley
uçun
uş
uşbu denlü (den)
utru I
üçün
üze
üzer
üzere
üzeri
üzerine
üzre
yok (~ yok)

2.1.46. Bağlaçlar

alay bolmasa (alay)
anca
ancağ (~ ancak)
ançak (~ ancak)
ançası bar (ança)
ançası bar kim (ança)
anıñ üçün
bile

bilen
birge
birle
birlen
bolay
bolgay
bolgay kim
da
dağı (~ dağı)

dahı (~ dahı)

daķı

de

égeç

inçe I

kayın I

kim I

küm

mayan

sanki

tagı

taķı

tuyana

ulam

ya I

yok ése

yoksa I

yoksa II (~ yoksa)

yovaç

2.1.47. Zarflar

andağ

andağok

andan sonra

anuñçun

ardınca

arı IV

arılca

aydıçak

ayruk I (~ ayruk)

baş başķa (baş I)

bilesince

bir kat

bir kereme (kereme)

bir yolu

boy bile

buğur

buğuz I

bukez

büker I

dep (~ dép)

diyü

émdigiden

gelmişte

gene

gerek

gerekse

gine

ħaçan

ķatla

ķayıra

kayırı

kayma

kayra (~ ķayra)

kayrı

kelince

kene II

kerekse

kereme

ketince

kilen

kilince	yalğuzın
kirince	yalğuzun
kiz III	yana
meyin III	yağla
oṭṭıruçaḳ	yaṅla
söküş bile	yaşuru
sözley	yaşurun
tenğle	yene (~ yène)
teṅlü	yengile
têrk têrk	yeṅile
têrkey	yine
têrklep	yiṅile
tip II	yoğunraḳ
uğurlayın	yolı
yalgız	yöp yöp

2.1.48. Cümleler

barıḡlı ermez (ermez)	közünğ aydın
birez birez fafladı fafladı	kutluya koşa yağar
çoḡlu boldu günümüz	otaḳın ḳanı
gık yok	saba saba yürür
ḳança barursan	taliin gür olsun (gür)
kayda ègen (ègen)	urdım da yazdım (ur-)
ḳayırmās	

2.2. YABANCI SÖZ VARLIĞI

2.2.1. İnsan Bedeni ve İnsan Bedeniyle İlgili Diğer Adlar

‘acībe II Ar.	‘aşḳur Ar.
‘araḳ Ar.	‘ayibe II Ar.
‘aran II Ar.	‘ayn III Ar.
‘asāb Ar.	‘aynī Ar.

‘ažd
‘ažud II *Ar.*
‘ıraḡ III *Ar.*
‘irakī II *Ar.*
‘ırḡ II
‘uḡr *Ar.*
‘urūḡ *Ar.*
‘užuv *Ar.*
‘užv *Ar.*
a‘zā *Ar.*
andam
andam *Ar.*
arḡūb *Ar.*
balgam (~ balḡam) *Ar.*
baṡāne I *Ar.*
bāzī *Far.*
bāzū II *Far.*
beden *Ar.*
bevl *Ar.*
bınşır *Ar.*
bikir *Ar.*
bikirlik *Ar.T.*
bikr *Ar.*
binşār *Ar.*
buḡ *Far.*
ca’de *Ar.*
ca’re *Ar.*
cān (~ can) *Far.*
cenābet *Ar.*
cibenim
ciger *Far.*

cigerbend *Far.*
cild *Ar.*
cimā (~ cimā’) *Ar.*
cism *Ar.*
cünüb *Ar.*
cünüblük *Ar.T.*
cünüblük *Ar.T.*
çeḡre *Far.*
çıray *Moğ.*
çigin *Moğ.*
çign
çikin
dem II *Ar.*
derün II *Far.*
dīdār *Far.*
dider *Far.*
dimāḡ I (~ dimaḡ) *Ar.*
dimaḡ II *Ar.*
dübür *Ar.*
elat *Ar.*
endām *Far.*
eşāci’ *Ar.*
fasuḡ *Ar.*
feḡaz *Ar.*
ferc *Ar.*
ḡamze *Ar.*
ḡarab I *Ar.*
ḡarab II
gūr I *Far.*
hacibe *Ar.*
ḡalk I *Ar.*

ḥaneki <i>Ar.</i>	kiff
ḥanşer <i>Ar.</i>	kū‘ <i>Ar.</i>
ḥarīḳ II <i>Ar.</i>	ḳulūb <i>Ar.</i>
ḥasefe <i>Ar.</i>	kūn <i>Far.</i>
ḥaşı <i>Ar.</i>	laşa <i>Far.</i>
ḥāye <i>Far.</i>	liḥā <i>Ar.</i>
ḥāyız (~ ḥāyız ~ ḥayız) <i>Ar.</i>	ma <i>Ar.</i>
ḥāyız I <i>Ar.</i>	ma‘āyine <i>Ar.</i>
ḥayz <i>Ar.</i>	ma‘de <i>Ar.</i>
henāk	mafāşıl <i>Ar.</i>
ḥılıḥ <i>Ar.</i>	mağlay <i>Moğ.</i>
ḥınşır <i>Ar.</i>	mağz I <i>Ar.</i>
ḥıtān <i>Ar.</i>	maḳ‘at
ḥulḳūm <i>Ar.</i>	maḳad (~ maḳ‘ad)
ḥūn II <i>Far.</i>	manğlayı <i>Moğ.</i>
ḥusye (~ ḥuşye) <i>Ar.</i>	mañlay I <i>Moğ.</i>
ihzim <i>Ar.</i>	menī I <i>Ar.</i>
intişār I <i>Ar.</i>	meziyy (~ meziyy) <i>Ar.</i>
istibrā I <i>Ar.</i>	mezy <i>Ar.</i>
istiḥāza <i>Ar.</i>	mirre <i>Ar.</i>
ḳabza I <i>Ar.</i>	müstehāza <i>Ar.</i>
ḳadd <i>Ar.</i>	nafas <i>Ar.</i>
ḳadem <i>Ar.</i>	nefah <i>Ar.</i>
ḳafā II <i>Ar.</i>	nefes II <i>Ar.</i>
ḳalb II <i>Ar.</i>	nefesli <i>Ar.T.</i>
ḳazitān <i>Ar.</i>	nefis II
ke‘ab <i>Ar.</i>	nefs I
keff (~ kef) <i>Ar.</i>	nifās <i>Ar.</i>
kekel <i>Far.</i>	nifāşlıḡ <i>Ar.T.</i>
ketif <i>Ar.</i>	nutfe <i>Ar.</i>
	perhiz <i>Far.</i>

rafes Ar.	ṭahāret-i ḥükmiye (ṭahāret)
rūḥ Ar.	ṭahāret-ü ḥükmiye (ṭahāret)
rūy Far.	ṭahāretü'l-ḥafīfiye (ṭahāret)
rükebi Ar.	ṭal'at
şafen Ar.	ten Far.
şafra Ar.	tenaḥnuḥ Ar.
sāk Ar.	tenli Far.T.
sem' Ar.	tenlig Far.T.
şenne Ar.	tin (~ tīn)
ser Far.	vedī Ar.
şahādet barmaḳ (şahādet)	vezy Ar.
şehādet barmaḳı (şehādat I)	vusṭā Ar.
şekl I Ar.	vücūd Ar.
şezā Ar.	yed Ar.
şikembe Far.	zebil Ar.
ṭahārat	zeker (~ zeker) Ar.
ṭahāret	zıda' Ar.
ṭahāret-i ḡalīza (ṭahāret)	zıhār Ar.
ṭahāret-i ḥafīfe (ṭahāret)	zūlf (~ zūlüf) Far.
ṭahāret-i ḥaḳīḳiye (ṭahāret)	

2.2.2. Hastalık Adları ve Hastalık ile İlgili Diğer Adlar

'aḳḳār Ar.	'illetliḡ Ar.T.
'amel II Ar.	'uḳāl I Ar.
'amī II Ar.	'uḳāl II Ar.
'aran III Ar.	ākāl Ar.
'asib II Ar.	āmme Ar.
'ayıb Ar.	bādı'a Ar.
'azel Ar.	bāsür Ar.
'ıraḳ I Ar.	baẓı'a Ar.
'illet I Ar.	

becer <i>Ar.</i>	ḥanaḳıyye <i>Ar.</i>
beraş <i>Ar.</i>	ḥanıs I <i>Ar.</i>
bevāsır <i>Ar.</i>	ḥaran <i>Ar.</i>
cāyife <i>Ar.</i>	ḥarek <i>Ar.</i>
cerāḥat <i>Ar.</i>	ḥārişa <i>Ar.</i>
cereb <i>Ar.</i>	ḥārişa <i>Ar.</i>
cevāriḥ <i>Ar.</i>	ḥasbe <i>Ar.</i>
cıdrī <i>Ar.</i>	ḥaşta (~ ḥasta) <i>Far.</i>
cimāḥ <i>Ar.</i>	ḥastalık (~ ḥastelik) <i>Far.T.</i>
cirāḥat (~ cirāhat) <i>Ar.</i>	ḥaşekriş <i>Ar.</i>
cirāḥatli	hāşime <i>Ar.</i>
cirāhatlu	ḥavel <i>Ar.</i>
cürḥ <i>Ar.</i>	ḥınān <i>Ar.</i>
cüzām <i>Ar.</i>	ḥūdde <i>Ar.</i>
çaban	ḥumār <i>Ar.</i>
dağ (~ dāğ) <i>Far.</i>	ḥumme <i>Ar.</i>
dāğlu <i>Far.T.</i>	ḥummiye <i>Ar.</i>
dāmi‘a	ḥunān <i>Ar.</i>
dāmi‘a <i>Ar.</i>	hūye <i>Ar.</i>
dāmiye	ḥuyye <i>Ar.</i>
daras <i>Ar.</i>	iğmā <i>Ar.</i>
deḥas <i>Ar.</i>	iḥtilāc <i>Ar.</i>
devāyir II <i>Ar.</i>	intişār II <i>Ar.</i>
ekele <i>Ar.</i>	istiḥāze <i>Ar.</i>
fāre <i>Ar.</i>	istiskā I <i>Ar.</i>
feḳad <i>Ar.</i>	ḳa‘as <i>Ar.</i>
fesaḥ <i>Ar.</i>	ḳādıḥ <i>Ar.</i>
hadeb <i>Ar.</i>	ḳarḥa <i>Ar.</i>
ḥamır I <i>Ar.</i>	ḳaşbe <i>Ar.</i>
hammi <i>Ar.</i>	keleben <i>Aram.</i>

kelepen *Aram.*
kerrāt I *Ar.*
kesah
kesel *Ar.*
ķu‘aş *Ar.*
ķusūr II *Ar.*
lakve *Ar.*
lakvelıg̃ *Ar.T.*
lazuķ *Ar.*
licāmsız *Ar.T.*
livāṭa *Ar.*
mabṭūn *Ar.*
maraż *Ar.*
meğal *Ar.*
mektāf *Ar.*
meşeş *Far.*
miktāf *Ar.*
mūdıḥa *Ar.*
muḥḍar *Ar.*
muķrıb *Ar.*
mukrıf *Ar.*
munakķıla *Ar.*
mūzıḥa *Ar.*
mūnakķıle *Ar.*
mürre *Ar.*
müsteski̇ *Ar.*
mütelāḥıma *Ar.*
mütelāḥıme
naḥnaḥ *Ar.*
nāsūr *Ar.*

nefḥa *Ar.*
nıķrıs *Ar.*
raķım *Ar.*
raṭab *Ar.*
ratķa *Ar.*
reḥsa *Ar.*
rehvār *Far.*
sa‘fe *Ar.*
şahıḥlıķ *Ar.T.*
saķım *Ar.*
salāmat
salamatlık (~ salāmatlık) *Ar.T.*
salamatlık birle
sereṭān I *Ar.*
şıḥḥat
sıla‘ *Ar.*
sırṭān *Ar.*
siķāye *Ar.*
sille I
simḥāk *Ar.*
sirbenceḡ *Far.*
şuda‘ *Ar.*
sünbüke *Ar.*
şatıb *Ar.*
şıban
şifā *Ar.*
şuķaķ (~ şuķāk) *Ar.*
ta‘ab I
taķṭı I *Ar.*
tarķa *Ar.*

teḥnik Ar.

tevse Ar.

tuḥme Ar.

vebālīg Ar.T.

verem Ar.

ẓafere Ar.

zaḥm III Far.

zāl II Ar.

zeme‘ Ar.

zenc Ar.

zevayid Ar.

zībe Ar.

zibeh Ar.

zūkām Ar.

zūkāmluḡ Ar.T.

2.2.3. Akrabalık Adları ve Akrabalık ile İlgili Diğer Adlar

‘aḳıla II Ar.

hısım (~ ḥışım)

‘ammā Ar.

hısımları erin (hısım)

‘ammu

ḥısm Ar.

‘aşaba Ar.

ḳabīle I Ar.

‘aşabalık

ḳarāyīb Ar.

‘ayāl Ar.

ḳarāyīb Ar.

‘ıyāl Ar.

ḳaṭ‘-ı raḥim (ḳaṭ‘)

‘ıyāllu Ar.T.

öbüge Moğ.

abaga Moğ.

raḥim I Ar.

āmm Ar.

şıla-ı raḥm

bin II Ar.

üm

ebnā Ar.

ümm Ar.

ebū Ar.

zevi’lḳurbā Ar.

egeçi (~ egeçi) Moğ.

zi’l-kurbā Ar.

ḥāl II Ar.

2.2.4. Hayvan Adları ve Hayvan ile İlgili Diğer Adlar

‘āc Ar.

‘alīḳ I Ar.

‘aḳreb (~ aḳrab) Ar.

‘anaḳ Ar.

‘alaf Ar.

‘arefe II Ar.

‘alef Ar.

‘ariyan Ar.

‘aṭas Ar.	ceze‘a (~ ceze‘a) Ar.
‘azāz II Ar.	cimāl Ar.
‘inān Ar.	dām II <i>Far.</i>
‘ucze Ar.	dela <i>Far.</i>
‘uryān I Ar.	durrāc Ar.
a‘ṣam Ar.	e‘zal Ar.
āb II <i>Far.</i>	ecdehā <i>Far.</i>
ablaḳ Ar.	eçdiha <i>Far.</i>
āliye II Ar.	edbes Ar.
arvana	eden Ar.
ās II (~ as) <i>Far.</i>	edhem Ar.
bahāyim Ar.	ejdehā <i>Far.</i>
baḳar Ar.	ejderhā <i>Far.</i>
baḳḳ Ar.	enḥac Ar.
bars (~ bārs) <i>Far.</i>	esed Ar.
bedene I Ar.	fak
bedene II Ar.	faḳme Ar.
berbaṭ Ar.	fehid Ar.
bint-i lebūn	fil (~ fīl) <i>Far.</i>
bint-i maḥāz	fil tişi
bintü lebūn	ġazāl (~ ġazal) Ar.
bismil Ar.	ġazel Ar.
būḳalemūn Ar.	ġurāb Ar.
būlbül <i>Far.</i>	ḥaḍaḳ II Ar.
caḥfele Ar.	ḥalīfe Ar.
cānavar (~ canavar ~ cānāvār)	hame Ar.
<i>Far.</i>	ḥamiye Ar.
cānvar	ḥanāzīr Ar.
cānver	ḥar I <i>Far.</i>
ceza‘ II	harūn (~ ḥārūn) Ar.
	ḥayavān

ḥāyız II	ķumrı Ar.
ḥayl I Ar.	ķurđı
ḥayvān II (~ ḥayvan ~ ḥayvān) Ar.	kümeýt Ar.
ḥayvānāt Ar.	lök
hecin Ar.	ma‘refe Ar.
hedy	ma‘tik Ar.
hezīme Ar.	makríf Ar.
ḥıķāk Ar.	mār Far.
ḥıķķa Ar.	marcand Ar.
ḥımār I Ar.	maymun (~ maymūn) Ar.
ḥınzır Ar.	merkeb Ar.
ḥorāz (~ ḥoraz) Far.	misik Far.
ḥoros Far.	misk Far.
ḥoroz Far.	mu‘aşşab Ar.
ibn-i maḥāz Ar.	nāķa Ar.
ibnü Hıķķa	neheng Far.
ibnü Maḥāz	nemle Ar.
irtihāş Ar.	nokta IV (~ nokta) Moğ.
kaban (~ ķaban) Moğ.	nusūr Ar.
ķāli‘ Ar.	pars Far.
ķama‘ Ar.	peleng Far.
karķaga Moğ.	pençe Far.
ķatar Ar.	pervāne Far.
ķattār Ar.	pil Far.
kefel Ar.	ra‘iyyet II Ar.
kelb Ar.	rahvānlık
kerkes Ar.	rübā‘iyyāt Ar.
kerkez	şahḥat Ar.
keskerı Ar.	şahra I Ar.
ķıtar Ar.	şavşar (~ savsar) Far.
	şayd Ar.

semend <i>Far.</i>	tazı II <i>Far.</i>	
senāyā <i>Ar.</i>	taş it (tazı II)	
seniy <i>Ar.</i>	tāzī <i>Ar.</i>	
seniyye tife (seniy)	tāzī at (tāzī)	
serc <i>Ar.</i>	taş it (tāzī)	
serçe <i>Far.</i>	telbüge <i>Moğ.</i>	
sereṭān I <i>Ar.</i>	tenrütke	
serşe	tımar <i>Far.</i>	
silevsin <i>Moğ.</i>	tīmār (~ timār)	
silevsün <i>Moğ.</i>	totu <i>Far.</i>	
şu‘bān <i>Ar.</i>	ṭūṭī <i>Far.</i> (~ tuti)	
susmār (~ susmar) <i>Far.</i>	vaḥşi (~ vaḥşī) <i>Ar.</i>	
şāhīn <i>Far.</i>	vāsıṭān <i>Ar.</i>	
şelḥa <i>Ar.</i>	vāsıtāniyyāt <i>Ar.</i>	
şerşe	vaṭvaṭ <i>Ar.</i>	
şīr <i>Far.</i>	vazīf <i>Ar.</i>	
şırşe I	vezga <i>Ar.</i>	
şürşek	yapak	
ṭabṭab <i>Ar.</i>	żabbe <i>Ar.</i>	
ṭāfī <i>Ar.</i>	zağ <i>Far.</i>	
ṭavīle <i>Ar.</i>	zağab <i>Ar.</i>	
tavus (~ ṭāvus) <i>Ar.</i>	zāmīle <i>Ar.</i>	
tazı at (tazı I)	zenbūr <i>Far.</i>	
taş I (~ tazı)	zerārīḥ	<i>Ar.</i>

2.2.5. Bitki Adları ve Bitki ile İlgili Diğer Adlar

‘abher <i>Ar.</i>	‘aşfūr <i>Ar.</i>
‘acāye II <i>Ar.</i>	‘asīr <i>Ar.</i>
‘alīḫ II <i>Ar.</i>	‘aşīb <i>Ar.</i>
‘anzerūt <i>Ar.</i>	‘azud I <i>Ar.</i>

‘ullîk *Ar.*
abanūs *Ar.*
ablak abnus
abnus
afriyūn *Ar.*
ambar *Ar.*
ās III (~ as) *Ar.*
badam (~ bādām) *Far.*
bahri
bakam *Ar.*
bambo
bambuḡ
bamuḡ
banbal otu
banbuḡ
batım *Ar.*
bavraḡ *Ar.*
bayām (~ bayam) *Far.*
belesān *Ar.*
ben I *Ar.*
benefşe I *Far.*
benensec *Ar.*
bengi *Far.*
benḡk *Far.*
berri I *Ar.*
besfayic *Ar.*
beyām *Far.*
bezr *Ar.*
binduḡ
bıttıḡ
birinç *Far.*

bizr *Ar.*
bunduḡ I *Ar.*
bustuḡ *Ar.*
cercir *Ar.*
cerid *Ar.*
cummār *Ar.*
cündebā *Ar.*
çemşir *Far.*
çurunba
çümen *Far.*
daḡıḡ II *Ar.*
dāne II (~ dane) *Far.*
darçini *Far.*
devāret *Ar.*
dühün *Ar.*
engezed *Far.*
erāk *Ar.*
eşcār *Ar.*
faḡḡaḡ *Ar.*
fecel *Ar.*
funduḡ *Ar.*
fūlfūl *Ar.*
fütune *Ar.*
ḡar I
ḡaraf
garanful *Ar.*
gezefs *Far.*
ḡmā *Ar.*
ḡoz
ḡüle *Far.*
ḡüre *Far.*

göl darçini
göl (~ göl) *Far.*
gölef *Far.*
gölzār *Far.*
ḥabbetü'lhaẓrā *Ar.*
hādi *Ar.*
hamāme *Ar.*
ḥammus *Ar.*
ḥandiḳun *Ar.*
ḥanḥan *Ar.*
hanzale *Ar.*
ḥarbak *Ar.*
ḥardal
ḥarman *Far.*
ḥatmi *Ar.*
ḥayzerān
heligüc *Ar.*
helik *Ar.*
helile *Ar.*
helīlec *Ar.*
helyün *Ar.*
ḥinduḳuḳ *Ar.*
ḥırdal *Ar.*
ḥırmən *Far.*
ḥırva' *Ar.*
ḥıtmī *Ar.*
ḥıyar şanbar
hindiba *Ar.*
ḥirmen
ḥolincan *Far.*

hoz *Far.*
ḥulbe *Ar.*
ḥumış *Ar.*
ḥumḳān *Ar.*
ḥummış *Ar.*
ḥummuş *Ar.*
ḥunni
ḥūrma ağacı
ḥuvāri *Ar.*
ıspanak *Far.*
ihlīleç *Ar.*
iklīme *Ar.*
inçir
isfizāc *Ar.*
istindāc *Ar.*
izin I
izzehar *Ar.*
ḳafr *Ar.*
kāfūr *Ar.*
kāfūrī *Ar.*
ḳaḳıle *Ar.*
ḳaḳıya *Ar.*
kāmiḥ *Ar.*
kanfor
ḳantūriyün *Ar.*
ḳarpus *Far.*
ḳarpuz (~ karpuz) *Far.*
ḳaşab II *Ar.*
ḳatūnā *Ar.*
kemmün *Ar.*

kerfes <i>Ar.</i>	lazen <i>Ar.</i>
kernip	leben <i>Ar.</i>
kerras	leblāb <i>Ar.</i>
kestane <i>Yun.</i>	leblebü <i>Far.</i>
kestene <i>Yun.</i>	levz <i>Ar.</i>
kevür I <i>Ar.</i>	lor I
ķılķıdıs <i>Ar.</i>	lūben
ķılķuya <i>Ar.</i>	lūzen
ķıṣā I <i>Ar.</i>	mağdanos <i>Ar.Far.</i>
ķıṣsa I <i>Ar.</i>	mahmuda
ķıṣra <i>Ar.</i>	maķal I <i>Ar.</i>
ķiṣnic	mamık (~ mamık)
kitire	mamlaha I <i>Ar.</i>
ķoz (~ koz) <i>Far.</i>	mamuḥ <i>Ar.</i>
ķoz işi (ķoz)	mamuķ (~ mamuk) <i>Ar.</i>
kögen II <i>Moğ.</i>	manbüķ
ķufūlınūn	maṣdanus <i>Ar.Far.</i>
ķulamus <i>Ar.</i>	mantar <i>Rum.</i>
ķurdemana <i>Ar.</i>	marul <i>Yun.</i>
ķutn <i>Ar.</i>	maṣır
kükel <i>Moğ.</i>	mastaki (~ maṣṭakī) <i>Ar.</i>
külāf <i>Far.</i>	mazı <i>Far.</i>
künci <i>Far.</i>	māzī II <i>Far.</i>
künçi	māzī II <i>Far.</i>
künder	māzū <i>Far.</i>
kündür <i>Ar.</i>	māzū <i>Far.</i>
kündüs	meğas I <i>Ar.</i>
kürreṣ <i>Ar.</i>	meğaz <i>Ar.</i>
küzbere <i>Ar.</i>	merbūya <i>Ar.</i>
laḥan II <i>Yun.</i>	merzencūṣ <i>Ar.</i>
latık <i>Ar.</i>	mezdeki

miraz	proso <i>Sl.</i>
möllük	pürşe I
mu‘asfar <i>Ar.</i>	rāsic <i>Ar.</i>
mugaylan ağacı (muğaylān)	rāsiḥ <i>Ar.</i>
muğaylān <i>Far.</i>	rāsin <i>Ar.</i>
mulūha <i>Ar.</i>	rāvand <i>Far.</i> (~ ravand)
mulūhiyye <i>Ar.</i>	rāvende <i>Far.</i>
mür <i>Ar.</i>	raziyana <i>Far.</i>
mürdesenk <i>Far.</i>	rāziyānc <i>Ar.</i>
na‘na <i>Ar.</i>	rāzyānc <i>Ar.</i>
naḥl <i>Ar.</i>	rec‘ <i>Ar.</i>
naḥle <i>Ar.</i>	rekāb <i>Ar.</i>
narçın	reng-i lak
natrun <i>Ar.</i>	reyhan (~ reyḥān)
nebṭī <i>Ar.</i>	reyḥān çiçeği (çiçek)
nevruz II <i>Far.</i>	reyḥān çiçeği (reyhan)
noḥud (~ noḥūd)	rışaş <i>Ar.</i>
noḥuṭ (~ noḥut ~ noḥūt) <i>Far.</i>	rīḥ <i>Ar.</i>
nokut <i>Far.</i>	rummān <i>Ar.</i>
ovus I <i>Rus.</i>	sa’ter <i>Ar.</i>
pabuḳ	şabar <i>Ar.</i>
pambuḥ	şabr I <i>Ar.</i>
pambuḳ	sabur II <i>Ar.</i>
pampuḳ	sāc I <i>Ar.</i>
pamuḳ	sadaf
panpuḳ	saḥkeşt
payam (~ pāyām)	saḫamunya <i>Ar.</i>
payam içi	saḫavṭar <i>Ar.</i>
payan <i>Far.</i>	salam I (~ şalam) <i>Sl.</i>
pirinç	salg
pistak <i>Yun.</i>	

şama‘

şamağ

şanavber *Ar.*

şandal *Ar.*

sedef

sekbinç *Ar.*

selîha *Ar.*

selik I *Ar.*

serv *Far.*

sezāb *Ar.Far.*

sısām *Ar.*

şıl I *Ar.*

simsin *Ar.*

sirīc I *Ar.*

sisen *Far.*

sonbul *Ar.*

şufra II *Ar.*

sumağ

sumāk I

susam *Ar.*

suṽseb *Ar.*

süb‘ad *Ar.*

şülüş I *Ar.*

sünbül

süniz *Ar.*

süsen *Far.*

şa‘de *Ar.*

şāh bellūt *Far.*

şebbe *Ar.*

şevnir *Ar.*

şibbe

şih

şūnīz *Far.*

şarfa *Ar.*

tefrī‘ *Ar.*

tere I *Far.*

tibin *Ar.*

tiryāk *Ar.*

tohum *Far.*

tuḥm *Far.*

turunç *Far.*

tuṭurğan (~ tuturgan ~ tuturgān ~

tuturğan) *Moğ.*

usare *Ar.*

uşnān *Ar.*

übhel *Ar.*

ümmü ğīlān *Ar.*

üşnān *Ar.*

üzürmürs *Far.*

vakşız *Far.*

vec‘ *Ar.*

verd *Ar.*

verid *Ar.*

vers *Ar.*

vesme *Ar.*

vetereyn *Ar.*

yāsīmīn *Far.*

za‘ferān *Ar.*

zafran *Ar.*

zarnīh *Ar.*

zencebil (~ zencebīl) *Ar.*

zerāric *Ar.*

zevfā Ar.

zeytin ağaç (zeytin)

zīb Ar.

zibķ Ar.

zirāvend Ar.

zūfā Ar.

züre Ar.

2.2.6. Beslenme Adları

2.2.6.1. Yiyecek Adları ve Yemek ile İlgili Diğer Adlar

‘acīn Ar.

‘acve Ar.

‘ades Ar.

‘asel Ar.

‘asib I Ar.

‘aside Ar.

‘aşā I Ar.

‘avsec Ar.

‘azāz I Ar.

‘unnāb Ar.

ālū II *Far.*

armud *Far.*

armut (~ armuṭ ~ ārmūt) *Far.*

aşur

baķlā I (~ bāķlā ~ bakla) Ar.

baķla II Ar.

başal Ar.

bāzīncān Ar.

beh

bercimek *Far.*

beynir *Far.*

bī-meze *Far.*

biryān *Far.*

buķūl Ar.

būs Ar.

cerīş Ar.

cevşīr Ar.

cincibil

çaman I

çās II (~ ças) *Moğ.*

çāşnī (~ çāşnı) *Far.*

çeftalu

çerb II *Far.*

ebyaz Ar.

enār *Far.*

erzāk Ar.

ful (~ fül) Ar.

fustuķ Ar.

ğavz *Far.*

ğıdā Ar.

ħalvā Ar.

ħamır II Ar.

ħamīr Ar.

ħanżal Ar.

ħımmaş Ar.

ħımmış Ar.

ħımmuş Ar.

ħıyār I (~ ħıyar) *Far.*

horma Ar.	melih Ar.
hurmā (~ hūrma ~ hurma ~ hurma) Ar.	mercemek <i>Far.</i>
incir (~ incir) <i>Far.</i>	mercimek <i>Far.</i>
iştihā	mercümek <i>Far.</i>
kababa	meyve <i>Far.</i>
karbuş II <i>Far.</i>	meyvelig
karbuz	meze <i>Far.</i>
kaṭāyif Ar.	mezeliğ <i>Far.T.</i>
kebāb Ar.	mezesiz <i>Far.T.</i>
kefāf Ar.	mısmış Ar.
kiras Yun.	milh Ar.
kiraz <i>Far.</i>	mişmiş Ar.
koz halvāsı	mum (~ mūm) <i>Far.</i>
koz yagı	mürdümük <i>Far.</i>
köptelük <i>Far.T.</i>	nar II (~ nār)
kurma Ar.	nardan <i>Far.</i>
kurū hūrma	narinç <i>Far.</i>
kurū inçir	nāṭif Ar.
ḳūt III Ar.	ni‘met Ar.
küfye Ar.	ni‘metliğ Ar.T.
leymū Ar. < Yun.	ni‘metlig Ar.T.
lezzet (~ lezzet) Ar.	ni‘metlü Ar.T.
lift Ar.	nişasta
limon Yun.	penir (~ penir) <i>Far.</i>
loḳma Ar.	peynir (~ peynir) <i>Far.</i>
lor II Ar.	ramaḳ Ar.
luḳma Ar.	rızık Ar.
manṇa Lat.	rızık Ar.
maya Ar.	ruṭab Ar.
māyasız <i>Far.T.</i>	rūzī II <i>Far.</i>
	rūzīsiz <i>Far.T.</i>

sarmak II *Moğ.*

şayhānī *Ar.*

sedd-i ramağ *Ar.*

seferçel *Ar.*

serīd I (~ serīd) *Ar.*

serke *Far.*

sirke II *Far.*

somun *Rum.*

sükker *Ar.*

sükker kamış (sükker)

şaftalu

şahım *Ar.*

şeftali *Far.*

şeftālū *Far.*

şefteli *Far.*

şeftelū *Far.*

şehd *Ar.*

şeker (~ şekker) *Far.*

şenhıyār *Ar.*

şerez *Yun.*

şerīha *Ar.*

şīrec *Ar.*

şirihişt *Far.*

şor *Far.*

şorba *Far.*

şorpa *Far.*

şorva *Far.*

şūr *Far.*

şurba *Far.*

ta‘ām (~ ta‘am) *Ar.*

ta‘ām-ı ibāha (ta‘ām)

ta‘m *Ar.*

taḥāl *Ar.*

tarancubin *Far.*

tarḥana (~ tarḥana(h) ~ tarhanah)
Far.

tu‘m *Ar.*

tu‘me *Ar.*

turbut *Far.*

turçı *Far.*

turş *Far.*

veẓirāvendī *Far.*

yaş kurma

zaḥīre

zerdālū *Far.*

zerdālū *Far.*

zerdeli *Far.*

zeyit *Ar.*

zeyt *Ar.*

zeytin *Ar.*

zeytūn *Ar.*

zincār *Ar.*

2.2.6.2. İçecek Adları ve İçecek ile İlgili Diğer Adlar

‘işret *Ar.*

erte şarābı (şarāb)

āb I *Far.*

ḥamr *Ar.*

bāzıq I (~ bāzıq)

ḥamur

cüvbere

ķarbuş şuyı	susun <i>Moğ.</i>
leymū şuyı	şarāb <i>Ar.</i>
munaşşaf <i>Ar.</i>	şeker şuyı
müşelles I <i>Ar.</i>	şerbet <i>Ar.</i>
nebīz <i>Ar.</i>	şıra <i>Far.</i>
rāḥ <i>Ar.</i>	şīre <i>Far.</i>
rub̄b <i>Ar.</i>	şūr su (şūr)
şabūḥ <i>Ar.</i>	tılā <i>Ar.</i>
sākī <i>Ar.</i>	zemzem <i>Ar.</i>
serīd II <i>Ar.</i>	

2.2.7. Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adlar

‘abā <i>Ar.</i>	bürd-i Yemānī
‘aḳd II <i>Ar.</i>	bürķa‘ <i>Ar.</i>
‘alemluğ <i>Ar.T.</i>	cāme <i>Far.</i>
‘imāme <i>Ar.</i>	ceyb <i>Ar.</i>
‘işābe	Conban ketanı
‘uryān II <i>Ar.</i>	cübbe <i>Ar.</i>
Alamani ketanı	cürde I <i>Ar.</i>
astār I <i>Far.</i> (~ astar)	çāder <i>Far.</i>
Astezan ketanı	çadır II
aṭlas	dalk <i>Ar.</i>
babuç <i>Far.</i>	dastar <i>Far.</i>
baṭāne II <i>Ar.</i>	dībā <i>Far.</i>
Bergamaske ketanı	dībāç <i>Far.</i>
Bergoniya ketanı	Draz ḥeşi
biṭāne <i>Ar.</i>	dulbend
biṭānelli	dülbenid <i>Far.</i>
burşak I	dülübenid <i>Far.</i>
bürd <i>Ar.</i>	ebrişüm
	edīm I <i>Ar.</i> (~ eğim)

esbān *Ar.*
ferve *Far.*
feş *Far.*
Frangi suf
gejere
ḥām II *Far.*
ḥamāyil *Ar.*
ḥarīr *Ar.*
ḥaşv *Ar.*
ḥeş
ḥıl‘at
ḥımār II (~ ḥımār) *Ar.*
hırқа *Ar.*
ḥıl‘at *Ar.*
ıskarlat *Far.*
ibrişim *Far.*
iḥrām *Ar.*
imāme
istebrak *Ar.*
ḳabā II *Ar.*
kāle III *Ar.*
ḳaşab I *Ar.*
ḳasaba (~ ḳaşaba)
katifa *Ar.*
kemer *Far.*
kendir
kendirsi
kendür *Ar.*
ketan *Ar.*
ketan-ı ḥam
kettān *Ar.*

kilim I *Far.*
kisve *Ar.*
kisvet *Ar.*
ḳumāş I *Ar.* (~ ḳumaş)
küfiyye (~ küfiye) *Ar.*
last
lazate
libās *Ar.*
Lonbardi ketanı
lūbbed *Ar.*
lūbed *Ar.*
mamuklı
mamuklu
manbūḳlu
masra *Far.*
Mışrī ḳasaba (Mışrī)
mi‘cer *Ar.*
mondobari
muraḳḳa‘ *Ar.*
na‘l I *Ar.*
nak
nakş (~ nakş)
nasiç
niḳāb *Ar.*
Orlens ketanı
Ostuni ketanı
perdeliğ *Far.T.*
piçe *İt.*
ridā *Ar.*
ruḳ‘a *Ar.*
Rusi ketanı
sarban *Far.*

serben *Far.*
serbend *Far.*
sermûze etük *Far.T.*
şevb *Ar.*
sirmûze etük *Far.T.*
suf I *Ar.*
sütürlük *Ar.T.*
Şansda heşi
şaş *Ar.*
şedd *Ar.*
şübe *Ar.*
tahfife *Ar.*

taştar II *Far.*
taşlasân *Ar.*
taşlesân *Ar.*
ters I *Far.*
tırâz *Ar.*
torğa *Moğ.*
tulban *Far.*
tulband *Far.*
tulbend *Far.*
tülbent *Far.*
üşküli *Yun.*

2.2.8. Araç, Eşya Adları

ağlâl *Ar.*
âlât *Ar.*
âlet *Ar.*
anahtar
angüştan
armağan (~ armağân ~ armagan)
Far.
bār IV *Far.*
bercās *Ar.*
berṭîl
billevr *Ar.*
bisât I *Ar.*
bohorik
bolar *Ar.*
bolor *Ar.*
būrîya *Far.*
bürcās *Ar.*

cāmçe *Far.*
cāmedân *Far.*
cebîre *Ar.*
cedvel *Ar.*
cemşe *Far.*
cerāb *Ar.*
cerre *Ar.*
cirāb
çādār tiregi
çārsuv *Far.*
çarşav
çeküç *Far.*
çeküş *Far.*
çengel *Far.*
çerāğ *Far.*
çıra *Far.*
çırāğ

çırak (~ çırak) *Far.*

çıraklık *Far.T.*

çıralık *Far.T.*

çıvalduz *Far.*

ç̄inī *Far.*

çiriş *Far.*

çömçe *Far.*

çömçi

çömiç

çömüç

çuval *Far.*

çuvaldız *Far.*

çuvalduz *Far.*

dār III *Far.*

darāme *Ar.*

defter *Ar.*

delv *Ar.*

destmāl I *Far.*

devāt *Ar.*

devīt *Ar.*

devr ayakı (devr)

dōlāp *Far.*

duvat

dūhin *Ar.*

dūhn

eşyā *Ar.*

fener

ferş *Ar.*

fıskıyye

fişādiyye *Ar.*

furçu

furūn (~ furun) *Ar.*

ğırbāl *Ar.*

ḥadak I *Moğ.T.*

ḥalī *Far.*

halta *Ar.*

ḥān *Far.*

ḥanūt *Ar.*

ḥārik I *Ar.*

ḥasır (~ ḥaşır)

ḥaşīr *Ar.*

ḥātam *Ar.*

ḥātem *Ar.*

ḥavşeb *Ar.*

ḥāyil *Ar.*

heğbe *Ar.*

helke *Yun.*

hemyān *Far.*

hevān I *Ar.*

ḥızām *Ar.*

ḥicāb I *Ar.*

ḥızām *Ar.*

ḥōn *Far.*

ḥubve *Ar.*

ḥucira

ḥuḳḳa *Ar.*

ḥuḳne I *Ar.*

ḥulla

ḥulle *Ar.*

hun I

ḥuzām *Ar.*

ıbrīk Ar.	kilim II (~ kilīm) <i>Far.</i>
ıbrīk	kilit <i>Far.</i>
kabırçak	kirevet <i>Rum.</i>
kadaḥ II	kufl Ar.
kaḏeḥ (~ kaḏeh) Ar.	kūz I Ar.
kafaş Ar.	kūze <i>Far.</i>
kāğıd <i>Far.</i>	küre <i>Far.</i>
kagıt (~ kağıt ~ kāğıt) <i>Far.</i>	kürsī Ar.
kalam (~ kaalam)	lak II <i>Hind.</i>
kalet Ar.	legen (~ legen)
kaletıraş Ar. <i>Far.</i>	levḥ Ar.
kalı I (~ kaalı) <i>Far.</i>	licām Ar.
kalıp	lifāfe Ar.
kaķaķar Ar.	līka Ar.
kaḏīl Ar.	ma‘cun (~ ma‘cūn)
kaḏār Ar.	maacun Ar.
kaş‘a Ar.	maḥaffe Ar.
kaşşār Ar.	mahak Ar.
kaṭrıġa <i>Yun.</i>	maḥḥāre Ar.
kavanoz	maḥmel Ar.
kavursın <i>Moğ.</i>	maḥmil Ar.
kaıd Ar.	mala <i>Far.</i>
kāyime Ar.	maştaba Ar.
kefen Ar.	maşa <i>Far.</i>
kelbeteyn Ar.	maṭara
keman göre <i>Far.T.</i>	matrak I Ar.
kemend <i>Far.</i>	meclis I
ķırba Ar.	meḥek Ar.
ķirtās Ar.	mehmīz
kilīd Ar.	mekük II <i>Far.</i>
	menfeşe Ar.

menşefe II *Ar.*
merküb *Ar.*
mermer *Yun.*
meşābīḥ *Ar.*
metā *Ar.* (~ metā‘)
mıḥ *Far.*
mıḥla
mıḥlay
midād *Ar.*
miftāḥ *Ar.*
mīḥ *Far.*
mihmāz *Ar.*
mis‘ar *Ar.*
mismār I *Ar.*
mohor *Far.*
muşak *Ar.*
muştuluk
na‘l II *Ar.*
na‘leyn *Ar.*
naal *Ar.*
naṭ‘a I *Ar.*
nemedzīn *Far.*
nemezīn *Far.*
neşter *Far.*
nil I *Far.*
palan (~ pālān) *Far.*
peç *Rum.*
pelās *Far.*
perde *Far.*
pergel *Far.*
persenk *Far.*

pirāye *Far.*
piyala (~ piyale ~ piyāle ~ piyele)
Far.
pulat *Far.*
raḥt *Far.*
rikāb II *Ar.*
rīşte *Far.*
ruḥām *Ar.*
şaaṭ I
şahn II *Ar.*
saḥtiyan (~ saḥtiyān)
saḥıyye (~ saḥıye)
şandūk *Ar.*
sarça *Far.*
sarnaşa
sarşa
şaykal (~ saykal) *Ar.*
seccāde *Ar.*
sepet
sergen
sınduk *Ar.*
şırça (~ sırça) *Far.*
sırşa *Far.*
sibīl
simāṭ *Ar.*
sincir *Far.*
sīrac *Ar.*
sīric II *Ar.*
sofa *Ar.*
sofra *Ar.*
sufra I *Far.*

sufra III *Ar.*
sunduk (~ şundūk) *Ar.*
sütre *Ar.*
şa‘be *Ar.*
şahdar
şebha *Ar.*
şem‘ *Ar.*
şem‘a *Ar.*
şeraṭ *Ar.*
şey *Ar.*
şıraḵ (~ şırak) *Far.*
şıraḵlık *Far.T.*
şırşa
şikāl II *Far.*
şikel *Ar.*
şikince I *Far.*
şiriç *Far.*
şişe (~ şīşe) *Far.*
şuval *Far.*
şuvaldız *Far.*
ta‘vīz *Ar.*
tabak (~ ṭabak) *Ar.*
tabıl *Ar.*
tābūt *Ar.*
taḥta (~ tahta) *Far.*
ṭāḥun *Ar.*
takta *Far.*
tarazı *Far.*
ṭarazu (~ tarazu) *Far.*

tas II *Ar.*
tāse *Far.*
ṭasma (~ tasma)
tast
tastar I *Far.*
tava II *Far.*
tefter
tennūr *Ar.*
terāzī *Far.*
terāzū başı (terāzū)
terāzū *Far.*
terezü *Far.*
teşt *Ar.*
tirezü
trapes *Yun.*
varaḵ *Ar.*
varaḵa *Ar.*
varḵa *Ar.*
vāsıta *Ar.*
yağma II *Far.*
zehr *Far.*
zencīr *Far.*
zevrāk *Ar.*
zıḵḵ *Ar.*
zincil *Far.*
zincir (~ zincīr) *Far.*
ziyānlık *Ar.T.*
zun
zün

2.2.8.1 Kişisel Bakım

destār <i>Far.</i>	meyzer <i>Ar.</i>
destārçe <i>Far.</i>	mīl II <i>Ar.</i>
desterçe	milḱūr
faş <i>Ar.</i>	mindīl <i>Ar.</i>
ġulāf <i>Far.</i>	mirvaḥa <i>Ar.</i>
gül suvı	misvāk <i>Ar.</i>
gülāb <i>Far.</i>	misvāksız <i>Ar.T.</i>
gülaf (~ gülāf ~ ġülaf)	mu‘lem I <i>Ar.</i>
gülāf şuyı (ġülaf)	muraşşa‘ <i>Ar.</i>
gülaf yağı	müzehheb <i>Ar.</i>
gülef suyu (gülef)	müzeyyen <i>Ar.</i>
ḥalḥa <i>Ar.</i>	nefī <i>Ar.</i>
ḥalḥal <i>Ar.</i>	şabun (~ şābūn)
ḥinnā <i>Ar.</i>	sādec <i>Ar.</i>
izār <i>Ar.</i>	sāzec <i>Ar.</i>
ķına (~ kına) <i>Ar.</i>	sāzic <i>Ar.</i>
kuḥul <i>Ar.</i>	sürmedān <i>T.Far.</i>
māverd <i>Ar.Far.</i>	taşḱ <i>Ar.</i>
mendīl <i>Ar.</i>	zernic <i>Ar.</i>
menşefe I <i>Ar.</i>	zīnet <i>Ar.</i>
mervāḥa <i>Ar.</i>	ziynet <i>Ar.</i>

2.2.8.2. Ziynet Eşyaları, Değerli Taşlar

‘aķīķ <i>Ar.</i>	dürer <i>Ar.</i>
‘alem IV <i>Ar.</i>	dürr-i semīn (semīn)
becuda	feyrūzec <i>Ar.</i>
berezeh	güher II <i>Far.</i>
cevāhir <i>Ar.</i>	karabar <i>Far.</i>
cevher I <i>Ar.</i>	karobur <i>Far.</i>
dāne I <i>Far.</i>	kebut yakut
dür II <i>Ar.</i>	ķılāde <i>Ar.</i>

küher *Far.*

la‘l *Ar.*

laal *Ar.*

lāil *Ar.*

piroza *Far.*

pīrūze *Far.*

şadef *Ar.*

ţane *Far.*

yakut (~ yāķūt ~ yaķut)

yalmas *Ar.*

yinçi II

zamīr *Ar.*

zeberced *Ar.*

zümürüd *Ar.*

zümürüt *Ar.*

2.2.9. İş, Meslek, Rütbe, Görev ve İlgili Diğer Adlar

‘amel eyleyici (‘amel III)

‘amel III *Ar.*

‘amel III *Ar.*

‘aţţār (~ attar) *Ar.*

‘azl *Ar.*

‘öşr alıcı (‘öşr)

aķdār *Ar.*

baġbān *Far.*

bakçacı

baķķāl *Ar.*

bayţar *Ar.*

bayţara *Ar.*

bāzārçı *Far.T.*

bazargan *Far.*

bāzergen *Far.*

bāzergenlik

bāzirgān *Far.*

bāzirgānlık *Far.T.*

berāt II *Ar.*

berīd *Ar.*

beşīr *Ar.*

betāt *Ar.*

bevvāb *Ar.*

bezergen *Far.*

bezirgan

bezirken *Far.*

bezzāz *Ar.*

cadı *Far.*

cādūlık *Far.T.*

cehd *Ar.*

celeb

cemege *Ar.*

cerrāh *Ar.*

cevheri (~ cevherī) *Ar.*

cidd *Ar.*

cidd ü cehd (cidd)

cihet II *Ar.*

culaħak *Far.*

cülāh *Ar.*

çeber kişi

çeber *Moğ.*

çelebü

çengi <i>Far.</i>	ğavvāş <i>Ar.</i>
çirçi	gedā <i>Far.</i>
çobān (~ çoban) <i>Far.</i>	gedāy <i>Far.</i>
çobānsız <i>Far.T.</i>	gedāy(i)lik <i>Far.T.</i>
çübān	ḥaccām <i>Ar.</i>
dādā I <i>Far.</i>	ḥādim <i>Ar.</i>
dāye <i>Far.</i>	hakim II (~ ḥakīm ~ ḥākim)
dāyelik <i>Far.T.</i>	ḥalvāçı <i>Ar.T.</i>
debīr <i>Far.</i>	ham I <i>Far.</i>
dellāl <i>Ar.</i>	ḥamal <i>Ar.</i>
derecāt <i>Ar.</i>	ḥammāl <i>Ar.</i>
derece <i>Ar.</i>	ḥarabat I <i>Ar.</i>
derekāt <i>Ar.</i>	ḥāris II <i>Ar.</i>
deryūze <i>Far.</i>	ḥaşem <i>Ar.</i>
derzi <i>Far.</i>	ḥāşiye <i>Ar.</i>
dıvar ostası	ḥaṭīblik <i>Ar.T.</i>
dilbend <i>Far.</i>	ḥayyāt <i>Ar.</i>
ehil II	ḥāzık (~ ḥāzık) <i>Ar.</i>
ehl	ḥıbrat
ehl-i ḥıbre (ehl)	ḥıdmat <i>Ar.</i>
emr II <i>Ar.</i>	ḥıdmet <i>Ar.</i>
etıbbā <i>Ar.</i>	ḥızmat <i>Ar.</i>
faķıh	ḥıbret <i>Ar.</i>
fārislik (~ fārislik) <i>Ar.T.</i>	ḥızmet <i>Ar.</i>
ferrāş I <i>Ar.</i>	ḥōca I (~ ḥōcā ~ ḥoca) <i>Far.</i>
ferrāş II <i>Ar.</i>	ḥōca II
ferveçilik <i>Far.T.</i>	ḥōcalık <i>Far.T.</i>
feylesūf <i>Ar.</i>	hökümçi <i>Ar.T.</i>
fi‘āl <i>Ar.</i>	hunar
furūnçı <i>Ar.T.</i>	hüner <i>Far.</i>

ictihād II *Ar.*
isti'dād *Ar.*
iştigāl *Ar.*
kasap
kāsıd I *Ar.*
kaşşāb *Ar.*
katib (~ kātib) *Ar.*
kelimçi *Ar.T.*
kesb
kesb itmek (kesb)
kitābet III *Ar.*
luḡmān *Ar.*
ma'āş *Ar.*
ma'rifet II *Ar.*
ma'zūl *Ar.*
ma'zūlluḡ *Ar.T.*
maḥdūm II *Ar.*
maskara *Ar.*
menzile II *Ar.*
menzilet *Ar.*
mersūm *Ar.*
mertebe *Ar.*
meşgale *Ar.*
meşgūl (~ meşgūl) *Ar.*
meşgūlluḡ *Ar.T.*
mismār II *Ar.*
miyançı *Far.T.*
mu'allim *Ar.*
mubaşşır *Ar.*
muğannī *Ar.*
muşannif *Ar.*

muştıçı
muṭrib *Ar.*
mübtedī I *Ar.*
mücerreb *Ar.*
müderriş *Ar.*
mükārī *Ar.*
münādī *Ar.*
müneccim *Ar.*
mürebbi *Ar.*
müştağil *Ar.*
mütekellif *Ar.*
müz *Far.*
nacaşlık *Ar.T.*
naḡḡāş *Ar.*
naḡşlagan *Ar.T.*
nevbet *Ar.*
nöbet
osta *Far.*
peşe (~ pēşe) *Far.*
peşeker *Far.*
pīşe *Far.*
pişekār *Far.*
rāyiz *Ar.*
riḡāb I *Ar.*
sāḡir *Ar.*
saḡā II *Ar.*
saḡālīḡ *Ar.T.*
şan'at *Ar.*
şanā'at *Ar.*
saraf *Ar.*
sāyil *Ar.*

şayrafī *Ar.*

şayyad *Ar.*

server *Far.*

seyis *Ar.*

şmā‘at *Ar.*

si‘āye

simsār *Ar.*

suāl *I*

suval *I*

sünnetçi *Ar.T.*

şā‘ir *Ar.*

şā‘irlik *Ar.T.*

şeir *Ar.*

şekird (~ şekirt) *Far.*

şıraçı

şuğl *Ar.*

ṭabīb *Ar.*

tācırılık *Ar.T.*

tacik

tācir *Ar.*

tācirlik *Ar.T.*

tacirlük (~ tācirlük)

tafaḫ *Ar.*

talal *Ar.*

tāy *I*

tecirbe (~ tecrube)

tercümān *Ar.*

terzi *Far.*

terzü *Far.*

tolmaç *Moğ.*

uṣṭa (~ ustā ~ usta) *Far.*

ücret *Ar.*

ülefe *Ar.*

üstā

üstād *Far.*

üstāz (~ üstāz) *Far.*

vazīfe *Ar.*

vazīfet *Ar.*

2.2.10. Yer Adları

2.2.10.1. Özel Yer Adları

‘Arafa *I Ar.*

‘Arafāt *Ar.*

‘Irāk *II*

Ba‘albek

Bağdād *Ar.*

Başra

Becel

Belḥ

Betlem

Beyt-i muḫaddes

Buḥārā

Damışḫ

Diyārbekr

Endelüs

Evril

Ḥaḍaramavīt

Ḥaḍaramavut

Ḥaleb

Halep	Mescidü'l-ḥarām (mescid)
Ḥarām II <i>Ar.</i>	Meş'arî'l-ḥarām <i>Ar.</i>
Ḥaremeyn <i>Ar.</i>	Mışır <i>Ar.</i>
Ḥaṭāy	Mısr <i>Ar.</i>
Hemedān	Muṣallā II <i>Ar.</i>
Ḥicāz	Neced <i>Ar.</i>
Hille	Netāc
Hind <i>Ar.</i>	Nīl II <i>Ar.</i>
Hindūstān <i>Ar.</i>	Nīsābūr
Ḥorāsān	Rum (~ Rūm)
Ḥorezm <i>Far.</i>	Safed
İşpahān	Semerḳand
İskenderiyye	Sevād-ı a'zam <i>Ar.</i>
Ka'be <i>Ar.</i>	Sincār
Kāşān	Sion
Ke'nān	Şām (~ Şam) <i>Ar.</i>
Ke'nān kuyusu (Ke'nān)	Şīraz
Kīş I	Ṭarāblīs
Ḳudūs	Türkistān <i>T.Far.</i>
Kūfe	Urum
Lübnān	Vāsıṭ <i>Ar.</i>
Maḥmūd naḥlesi	Yemāni <i>Ar.</i>
Malatıyye <i>Ar.</i>	Yemen
Me'şar-i ḥarām	Yerosolim
Medīne <i>Ar.</i>	Yerusalem
Mekke <i>Ar.</i>	Yubunlu bazarı
Mescid-i ḥarām (mescid)	Yūnān
Mescid-i Ḳubā	Zevzen

2.2.10.2. Genel Yer Adları

'amūd <i>Ar.</i>	'imāret II <i>Ar.</i>

‘imāretlik *Ar.T.*

‘öşrī yir

ābgāh *Far.*

āḥūr (~ aḥūr ~ aḥur) *Far.*

amanlık *Ar.T.*

anbar *Far.*

avriz *Far.*

bāb I *Ar.*

bāḡ bustān (bāḡ II)

bāḡ II (~ baḡ ~ bag) *Far.*

baḡça *Far.*

bakça (~ baḡça) *Far.*

bālū‘a *Ar.*

bāzār (~ bazār ~ bazar) *Far.*

beyt II *Ar.*

beyt-i şikāli (beyt II)

bilād *Ar.*

binā *Ar.*

bine

birke *Ar.*

bosaḡa *Moğ.*

bostān *Far.*

burc *Ar.*

buruç

bustān *Far.*

bürke *Ar.*

cāmi‘ I *Ar.*

cebbāne *Ar.*

cevheriler bāzārı (cevheri)

cisr *Ar.*

civār *Ar.*

çadır I (~ çādır) *Far.*

çādur *Far.*

çardaḡ *Far.Ar.*

çaṭır I (~ çatır) *Far.*

çeşme *Far.*

çetr *Far.*

dār I *Ar.*

dār-ı herb

dār-ı İslam (~ dār-ı islām)

dārü’l-herb

davār I

dehlīz *Ar.*

deken

derb

dergāh *Far.*

derīçe *Far.*

dıvar (~ dıvār)

dīvār (~ divār ~ divar) *Far.*

diyār *Ar.*

duvār (~ duvar ~ duvār) *Far.*

duvar yantusu

dükān *Ar.*

dükkān *Ar.*

eḡūr

emlāk *Ar.*

gūr II *Far.*

ḡurbet *Ar.*

gūristān *Far.*

gūlistān I *Far.*

günbed <i>Far.</i>	izba <i>Rus.</i>
hala	qabir <i>Ar.</i>
hammām <i>Ar.</i>	qabr <i>Ar.</i>
hammārā <i>Ar.</i>	qal‘a <i>Ar.</i>
handak (~ handak) <i>Ar.</i>	qal‘e II
hāne <i>Far.</i>	kalaa <i>Ar.</i>
hānıqāh <i>Ar.</i>	qañtara I <i>Ar.</i>
hānumān <i>Far.</i>	kārvānsarāy <i>Far.</i>
harabat II <i>Ar.</i>	qaşr II <i>Ar.</i>
haṭīra <i>Ar.</i>	kellāse <i>Ar.</i>
havāli (~ havālī) <i>Ar.</i>	kenīse (~ kenise) <i>Ar.</i>
havuż <i>Ar.</i>	kervansara (~ kervan sara) <i>Far.</i>
havż <i>Ar.</i>	kēşene <i>Far.</i>
hāyıt <i>Ar.</i>	keşk <i>Far.</i>
hayma	qıbal <i>Ar.</i>
hayme <i>Ar.</i>	kint
hażīre I <i>Ar.</i>	klisea <i>Yun.</i>
hażīre II <i>Ar.</i>	klisia <i>Yun.</i>
hırz <i>Ar.</i>	korovul
hişār <i>Ar.</i>	kör <i>Far.</i>
hucra <i>Ar.</i>	köşk <i>Far.</i>
hudūd <i>Ar.</i>	köy <i>Far.</i>
hücire	qubbe <i>Ar.</i>
hücre	kūşe <i>Far.</i>
hücüre	künbed
ıqlīm <i>Ar.</i>	künç <i>Far.</i>
ıştābul <i>Ar.</i>	küttāb <i>Ar.</i>
ıqlīm <i>Ar.</i>	laḥd
imam urunu	laḥid <i>Ar.</i>
ıştābul <i>Ar.</i>	liman <i>Yun.</i>
	ma‘lef <i>Ar.</i>

maḥal *Ar.*
maḥalla *Ar.*
maḥalle *Ar.*
maḥfil *Ar.*
maḥḥala *Ar.*
makala *Ar.*
maḳām *Ar.*
maḳşüre *Ar.*
maḳtel *Ar.*
mān *Far.*
manẓar I *Ar.*
manẓara *Ar.*
maşad *Ar.*
maṭbah *Ar.*
maydan *Ar.*
meclis-i fişk
medeniyyeli *Ar.T.*
medḥal *Ar.*
medrese *Ar.*
mefāze *Ar.*
mekān *Ar.*
meken
mekteb *Ar.*
memleket *Ar.*
menāre *Ar.*
menba‘ *Ar.*
menzile I *Ar.*
merdemen *Far.*
merdimen *Far.*
merḥale *Ar.*
mertek II

mertemen *Far.*
mesācid *Ar.*
mescid *Ar.*
mesken *Ar.*
meskit *Ar.*
mesned *Ar.*
meşhed *Ar.*
meṭālī‘ *Ar.*
mevķıf *Ar.*
mevķıf-ı a‘zam
mevzi‘ *Ar.*
meydān I *Ar.*
midrese
miḥrāb *Ar.*
milik *Ar.*
milk *Ar.*
minber *Ar.*
mizāb *Ar.*
muşallā I *Ar.*
mülk II *Ar.*
mülket II *Ar.*
nardivan *Far.*
nāverd I *Far.*
nerdübān *Far.*
nerdüven *Far.*
nevāḥī‘ *Ar.*
ravza *Ar.*
rāy II *Ar.*
revak *Ar.*
ribāt *Ar.*
rükñ I *Ar.*

rükn-i ‘irākī Ar.
rükn-i ğarbī Ar.
rükn-i Şāmī Ar.
rükn-i Yemānī Ar.
şāgr Ar.
şahn I Ar.
saķf Ar.
saķıf
saray I (~ sarāy) Far.
saray II
şavāmi‘ Ar.
şavma‘a Ar.
sebīl Ar.
sed Ar.
servaķt Far.Ar.
şılā I
sitāre Far.
sokak III Ar.
şuffa Ar.
suķūl-ı ħayıl Ar.
sūr Ar.
sünnet V
şaar
şahr

şār (~ şar) Far.
şardaķ Far.Ar.
şaya
şehir Far.
şehir Far.
şehır Far.
şerefe Ar.
taş I Ar.
taşā (~ tāka ~ taķa) Ar.
tavhane T.Far.
tekye II Ar.
terece Far.
tërme Moğ.
tuvar II (~ tuvar) Far.
tügan
türbe Ar.
türbelik Ar.T.
vaţan (~ vatan) Ar.
velāyet II Ar.
vilāyet III Ar.
yirge Moğ.
zından Far.
zından II (~ zindān) Far.
zuķāk Ar.

2.2.11. Özel Adlar

‘Abbasi
‘Abdu’l-ķadīr geylānī
‘Abdu’llāh
‘Abdu’llāh Oğlı

‘Abdu’r-raħmān Ar.
‘Abdullah b. ‘Abbas
‘Abdullah ibnü ‘Abbas
‘Abdullah ibnü Mes’ud
‘Abdullah ibnü Mübarek

‘Abdulahid Şeybānī	Bedrū’l-eyimme
‘Ādil III	Behrām
‘Ālā-yı Tacirī	Bekir <i>Ar.</i>
‘Alā-yı Tercümānī	Bekiş
‘Alī Atası	Belhī <i>Ar.</i>
‘Amr	Benefşe II <i>Far.</i>
‘Amr(u) bin Leys	Burhaü’-d-dīn
‘Amur	Büzürçmihr
‘Amur b. Ümeyye	Ca‘fer <i>Ar.</i>
‘Anter	Cālīnūs
‘Atāb	Cānberdi
‘Attābī Üseyid Oğlu	Cānıbay
‘Āyışa	Cānım
‘Aynü’l-eyimme Kerābīsī	Cānķılıç
‘Azudu’-d-devle	Cānsever
‘İsā I	Cemşīd
‘Osman	Cerīr
‘Ömer I <i>Ar.</i>	Cūr
‘Ömer II <i>Ar.</i>	Cüneyd
‘Ömer Oğlu	Dilber II
Aaron	Ebā <u>Z</u> er
Adam II	Ebī Bekr
Aḥmad Esed oğlu	Ebī Bekri’ş-Şıddīķ
Aḥmad Hanbel oğlu	Ebī Ḥanīfe
Aḥmed	Ebī Hüreyre
Aḥmed	Ebī Mūsā Eş‘arī
Ālā-yı Sa‘dī	Ebī Ṭālib Oğlu
Alıķama Vāyılōđlı	Ebī Yūsuf
Ardeşīr Bābegān	Ebū Bekir Asam
Bābegān	Ebū Bekir Belhī
Bāverdi	

Ebū Bekir Ebū Kuḥāfa oğlu	Gūlbahār
Ebū Bekir İskan	Gūlçiçek
Ebū Bekir Rāzī	Gūlnār
Ebū Bekr-i Harezmi	Ḥabīb I
Ebū Bekr-i Şiddīk	Ḥaccāc
Ebū Ca‘fer-i Hindüvānī	Ḥaccāc bin yūsuf
Ebū Eyūb	Ḥācibü’l-Ḥuccāb
Ebū Ḥafş-ı Kebīr	Hāmān Ar.
Ebū Hāmīd	Ḥanbel
Ebū Ḥanīfa	Ḥarrāz Ar.
Ebū Hureyre	Ḥasan I
Ebū Hüreyre	Ḥasan II
Ebū Hüreyre	Ḥasan Meymendi
Ebū Kuḥāfa	Ḥasan Zeyyād Oğlu
Ebū Süleyman Cüzcanī	Ḥasan-ı Başrī
Ebū Yūsuf	Ḥaşşāf
Ebū Yūsuf	Hāşim
Ebu’l-Leyiş	Ḥātem-i Ṭayī
Ebū’l-Kāsım Şaffar	Ḥātim
Enes b. Malik	Ḥātim-i Ṭayī
Enverī	Ḥaṭṭāb
Fahrü’d-dīn Ersebendī	Hava III
Fakīh Leyş Atası	Herevī
Fazlī	Hılāl
Ferhād	Hişām
Ferīdūn	Ḥōca Ḥasan (Meymendi)
Fir‘avn	Ḥōca İshāk (Ḥorezmi/Ḥvarizmi)
Francis	Ḥoca Muḥammed Yezdī
Gühārbay	Ḥoherzāze
Güher I	Ḥōrezmşāh

Ḥristoz	Keyḥusrev
Ḥristus	Kisrā <i>Ar.</i>
Hürmüz	Kristus
İbn Mes‘ūd	Liban
İbni ‘Abbās	Ma‘rūfu Kerḫī
İbnü Ebī Leylā	Mācihān
İbnü Mes‘ūd	Mahaltı
İbnü Semā‘a	Maḥdūm I <i>Ar.</i>
İbnü’l cevzī	Māh-ı Cihān
İbrāhīm Oğlu	Maḥmūd I
İbrāhīm-i Naḥā‘ī	Me‘sūd Oğlu
İmām ‘Alī Pezdevī	Mehaltı
İmām Ġazzālī	Mervāri <i>Far.</i>
İmām Muḥammad	Mervārīd <i>Far.</i>
İmām Muḥammad Fadıl oğlu	Mesrūk
İmām Serḥasī	Meymendī
İmāmeyin	Misiḥa <i>Ar.</i>
İmām-ı A‘zām	Mu‘āviye
İmām-ı Şāfi‘ī	Mu‘az
İşḥāk I	Muḥammad b. Aḥmad b. ‘Ömer
İşḥāk II	Muḥammed (II)
İskender	Muḥammed Ḥasan Oğlu
İspicābī	Muḥammed Yezdī
İsrahel	Muḥammedi’l-Herevī
Kābīl I <i>Ar.</i>	Mūsā <i>Ar.</i>
Ḳādī Şurayḥ	Naz Ḥatun
Kārūn	Nemrūd
Ḳatāde	Nesefī
Kemāl-i eyimme	Nevbahār I <i>Far.</i>
Kerḫī	Nūşin Revān (‘Ādil)

Reffā	Şemsü'l-eyimme Seraḥsī
Rūmeri	Şemsü'l-islām Evcezendī
Rüstem	Şerefü'l-eyimme Mekki
Sa'dī	Şeyḥ Sa'dī
Şadır İmam Sa'id	Şeyḥ Şiblī
Şadr-ı sehīd	Şeyḥ Zü'n-nün-ı Mıṣrī
Şadru'l-islām	Şeyḥ-i Ecell
Saḥbān-ı Vāyil	Ṭā'ī
Salomon	Ṭaberi (~ ṭaberi) Ar.
Sarāyī	Ṭaḥāvī
Sehl	Ṭahir I Ar.
Serāyī	Tayḥaş (Big)
Seyf	Ṭayī
Seyf-i Sāyilī	Temürtaşī
Sipehsalār	Übnü 'Abbās
Şufyān-ı Şevrī	Ümamiyye
Sultān maḥmūd (Sebūktigin)	Ümm-i İmran
Sultān Maḥmūd Ḥorezmşah	Vāil
Süleymān Ar.	Vāyil
Şa'bī	Yezdī
Şāfi'ī	Yūnus
Şaḫīḫ	Zahīrū'd-dīn
Şaḫīḫ-i Belḫī	Zāl III Ar.
Şarkeri	Zeyd Ar.
Şemsü'd-dīn	Zeyd übnü Şābıt
Şemsü'l-eyimme Bekir b.	Zeydānī Ar.
Muhammed Zerencerī	Zeyid
Şemsü'l-eyimme Ḥalavānī	Zü'n-nün
Şemsü'l-eyimme Ḥalvāyī	Züfer
Şemsü'l-eyimme Kerderī	

2.2.11.1. Yazın ve Kitap Adları

‘İşām şerhi	Ḳudūrī
‘Uyūn Ebu’l-Leys	Ḳudūrī şerhi
Aḳḁıya	kütüb I Ar.
Burhān-Muḥīṭ	kütüb II Ar.
buyū‘ Ar.	luḡat II Ar.
Cāmi’ü’-saḡīr	Mebsūṭ
Cāmiü’l-Kebīr	Mecmū‘-u Nevāzil
Daḥīre	Muḥtaşar I
Ecnās	Muḥtasar III
Emālī	Muḥtelef
Fetāvā II	muḳaddime Ar.
Fevāyid	Munyetü’l-Ġuzāt
Fusūl	Müntekā
Gūlistān II Far.	nāme Far.
Ḥulāşa Ar.	Nevāzil
Ḥulāşatü’l-Fetāvā	risāle Ar.
Ḥusrev ü Şīrīn	Ruḳayyat
İḳrār I	sicilnāme Ar.Far.
Izāḥ	silāḥnāme Ar.Far.
Ḳāḁīḥān	Siyer-i kebīr
Keşşāf Ar.	Şāfī şerhi
kitāb Ar.	Şehnāme
kitābet II Ar.	şerḥ Ar.
kitap Ar.	tefsīr II Ar.
kiteb	Usūl-ı Fıḳḥ

2.2.11.2. Lisan Adları ve Söz ile İlgili Adlar

‘Acemce Ar.T.	‘Acemice Ar.T.

‘Arab dili (‘arab)	ķavl Ar.
‘Arabķa Ar.T.	kelām Ar.
‘Arabī II Ar.	kelām-ı muķtaķar (kelām)
‘Arapķa Ar.	lehce Ar.
‘Ereb tili (‘Ereb)	mecīd II Ar.
baķıķ	Pārsī Far.
baķķ Ar.	Pārsice Far.
bāķıl söz (bāķıl)	tat VI Far.
Fārsī Far.	tercūme Ar.
Hārezmī tili	Türkī II T.Ar.

2.2.11.3. Kavim ve Boy, Irk Adları

‘ırk I Ar.	Zengī Far.
Lūt II Ar.	

2.2.11.4. Mensubiyet Adları

Baġdādī Ar.	Hemdaniyye Ar.
Baġdādılı Ar.T.	Ĥindī II (~ Hindī) Ar.
Benī Hilāl	‘Irakī I Ar.
Benī Temīm	‘Irākılı Ar.T.
Bermekīler	ķabīla Ar.
ehl-i derb (ehl)	ķabīle II Ar.
ehl-i Medīne (ehl)	ķureyķ Ar.
ehl-i Mekke (ehl)	ķureyķī Ar.
ehl-i Semerķand (ehl)	Ma‘ribī
Erzurūmī	Mıķrī I Ar.
Fārsī Ar.	Mıķrılı
Ġamidiyye Ar.	Muķar Ar.
Hārezmīli	Nebaķī (~ Nebaķī) Ar.
Ĥaķķābiyye Ar.	Rebī Ar.
ķayl II	Rūmī Ar.

Rūmlı *Ar.T.*

Şāmī II *Ar.*

Şāmlı *Ar.T.*

Şarkī *Ar.*

şārlı *Far.T.*

Tatar (~ Taṭar) *Far.*

Tatarī *Far.Ar.*

2.2.11.5. Millet Adları

‘Acem *Ar.*

‘Acemī *Ar.*

‘Arab *Ar.*

‘Arabī I *Ar.*

‘Arabiyyet *Ar.*

‘Ereb

A‘rābī (~ A‘rābi) *Ar.*

Araba I

As I

Efreñç *Grek.*

Fireñç *Far.*

Ḥalebli *Ar.T.*

Ḥorāsānī II *Far.Ar.*

Kürd *Ar.*

Kürdī

Mekkī *Ar.*

Taz I *Far.*

Türkī I *T.Ar.*

Türkiyye *T.Ar.*

2.2.12. Ölçü Adları

‘adel *Ar.*

ba‘īd *Ar.*

bātmān (~ baṭman ~ batman ~

batmān) *Ar.*

dānıḳ *Ar.*

dester *Ar.*

devānıḳ *Ar.*

direm II *Far.*

dirhem II *Ar.*

endāze *Far.*

erdeḅ

estār

ester *Ar.*

faraḳ *Ar.*

fersaḥ *Ar.*

fitile

ḥad II (~ ḥadd ~ ḥad(d))

ḥaṭ I *Ar.*

ıstıḥsāh

ḳadaḥ I

ḳafīz *Ar.*

kefeli *Ar.*

keyl *Ar.*

ḳıntar

ḳıyās *Ar.*

maḳṭa I Ar.	nisbet I Ar.
mekük I Ar.	nügüd
menn Ar.	nügüt
menzil Ar.	oḳıyya
mıḳdār	ṣā‘ (~ sā‘ ~ ṣa‘) Ar.
mıḳdar	sükrünş
mıḳdār Ar.	şinük
mīl I Ar.	teb
mişḳāl Ar.	terkib Ar.
mīzān (~ mīzān) Ar.	vesḳ Ar.
muadele Ar.	vezn Ar.
müd Ar.	zıra‘ Ar.
müdd Ar.	zirā‘ Ar.

2.2.13. Miktar, Ebat Adları

‘arz II Ar.	firāvān Far.
bāḳa I Ar.	ḡalīz Ar.
barakat	ḥalef Ar.
berekāt Ar.	ḥaylı Far.
bereket Ar.	ḥaylī Far.
cem‘ Ar.	ḥıffet Ar.
cemi’ (~ cemi‘) Ar.	ḥisābsız
cemü‘	ḥisābsuz
cümle Ar.	debiltān Ar.
cüz’iyyet Ar.	irtifā‘
çendi Far.	ḳāşır Ar.
deste Far.	kebāyır Ar.
ecma‘ın	kebīr Ar.
fasıl (~ faşıl) Ar.	kebīre Ar.
faşl Ar.	kesir (~ keşir) Ar.
fażla Ar.	

kısmet *Ar.*

kibāyir

kuşūr I *Ar.*

küllī *Ar.*

mecmū‘ *Ar.*

meded II *Ar.*

medīd *Ar.*

muhtaşar II (~ muhtaşar) *Ar.*

mutavassıf *Ar.*

nādir *Ar.*

nışif *Ar.*

noksān *Ar.*

nuksān *Ar.*

rub‘ *Ar.*

rub‘ī *Ar.*

rubu‘ *Ar.*

şagāyır *Ar.*

şef‘ *Ar.*

şemme II *Ar.*

taḥfīf *Ar.*

tam IV *Ar.*

tamām (~ tamam) *Ar.*

tamāmet *Ar.*

tena‘um *Ar.*

tene *Far.*

veştānī *Ar.*

yège *Moğ.*

zerre *Ar.*

ziyād *Ar.*

ziyāda *Ar.*

ziyāde (~ ziyādet) *Ar.*

2.2.14. Şekiller

cenber

çember *Far.*

çenber *Far.*

dāyire *Ar.*

devāyir I *Ar.*

edā III *Far.*

ḫalaqa *Ar.*

ḫalka (~ halka) *Ar.*

helezon *Ar.*

işkāl

kuş *Ar.*

murabba‘ I *Ar.*

müdevver I *Ar.*

müstevī *Ar.*

müteşebbek *Ar.*

şūret I *Ar.*

şekl II *Ar.*

şikāl I *Ar.*

şikālsüz *Ar.T.*

terbī‘ *Ar.*

vech I *Ar.*

vücūh *Ar.*

2.2.15. Sayı Adları

‘aded *Ar.*

çeft *Far.*

çift *Far.*

dene *Far.*

ḥamīs (~ ḥāmis) *Ar.*

ḥums *Ar.*

ḥumus *Ar.*

müşelles II *Ar.*

müşennā *Ar.*

seb‘a *Ar.*

sub‘

şülüş II *Ar.*

şümn *Ar.*

2.2.16. Zaman Adları

āḥır *Ar.*

āḥır *Ar.*

‘aḳıbe

‘āḳıbet *Ar.*

‘āḳıbet

‘ale’ş-şabāḥ *Ar.*

anuz *Far.*

‘arafa II

‘arefe I *Ar.*

‘arefe kece (‘arefe I)

‘arefe kün (‘arefe I)

‘aşır I *Ar.*

‘aşır II *Ar.*

asla *Ar.*

‘aşr I *Ar.*

‘aşr II *Ar.*

‘aşūrā (~ āşūrā) *Ar.*

āşūrā kece (‘aşūrā)

aşur ay

‘atīḳ I *Ar.*

aval I *Ar.*

avval

ayna *Far.*

āzīne *Far.*

bāḳī *Ar.*

beḳā *Ar.*

berā‘at kece (berā‘at)

birsi ayna (ayna)

cāvidān *Far.*

cum‘a (~ cum‘e) *Ar.*

çaarşenbe *Far.*

çar şenbeh *Far.*

dā‘īm *Ar.*

dāyım

dāyim *Ar.*

dāyimā *Ar.*

dehr *Ar.*

dem I *Far.*

dembedem *Far.*

du şenbeh

ebed *Ar.*

ebedā

ebeden I *Ar.*

ebeden II *Ar.*

ebedī *Ar.*
 ebedü'l-ebed *Ar.*
 ecelsiz *Ar.T.*
 êç *Far.*
 ekser *Ar.*
 evkāt *Ar.*
 evvel *Ar.*
 evvelgi (evvel)
 evveli şevvāl (evvel)
 evvelki *Ar.T.*
 eyne
 eyyām (~ eyyā'm) *Ar.*
 eyyām-ı bîz (eyyām)
 eyyām-ı teşrîk (eyyām)
 ezel *Ar.*
 ezeli *Ar.*
 fānī *Ar.*
 fecir *Ar.*
 fecr II *Ar.*
 fi'l-hāl *Ar.*
 geh *Far.*
 hafta *Far.*
 hāl IV *Ar.*
 hālī II *Ar.*
 hamīs kün
 hanaz
 hanuz *Far.*
 hêç *Far.*
 hêç nême *Far.T.*
 hêç nême tagı
 hemeşe *Far.*

hemîşe *Far.*
 henüz (~ henüz) *Far.*
 hep *Far.*
 hergiz *Far.*
 her kez (her)
 herkiz
 hicret *Ar.*
 hîç (~ hiç) *Far.*
 hîn *Ar.*
 hîş (~ his) *Far.*
 'ışā
 ibtidā I *Ar.*
 işneyn *Ar.*
 'îyd *Ar.*
 kâdir kece (kâdir)
 kâdīm *Ar.*
 kâdīmī *Ar.*
 kâdr II *Ar.*
 kâh *Far.*
 kaṭ'ā *Ar.*
 keh
 kélir ayna (ayna)
 kenete (~ kênete) *Moğ.*
 kere *Ar.*
 keret *Ar.*
 kerrāt II *Ar.*
 kez I (~ kèz) *Far.*
 kurban bayram ay
 leyl *Ar.*
 ma'rib I
 mağrîb *Ar.*

mağrib I *Ar.*
māmezā *Ar.*
māzī I *Ar.*
mehrecān *Far.*
merrāt *Ar.*
merre *Ar.*
mesbūk *Ar.*
mi‘rāc *Ar.*
mihricān *Far.*
muḥarrem *Ar.*
mūdām *Ar.*
müddet *Ar.*
mühlet *Ar.*
müstemir *Ar.*
müteḳaddim *Ar.*
nāgah (~ nāgāh) *Far.*
nāgeh *Far.*
nāgehān *Far.*
nefes I *Ar.*
nehār *Ar.*
nevrüz I *Far.*
neyrüz *Far.*
nihāyet *Ar.*
nokta I *Ar.*
okt *Ar.*
pazar *Far.*
penc şenbeh *Far.*
penşenbe *Far.*
receb *Ar.*
regāib *Ar.*
regāyib *Ar.*

rūzgār I *Far.*
rūzgār *Far.*
sā‘at II (~ saat) *Ar.*
şabāḥ *Ar.* / sabāḥ
sābık *Ar.*
şadar *Ar.*
safar ay
sebūt *Ar.*
sefātīḥ *Ar.*
seher (~ seher) *Ar.*
sehergāh *Ar.Far.*
seşenbe *Far.*
sevābık *Ar.*
si şenbeh *Far.*
şubḥ *Ar.*
şubḥdem *Ar.Far.*
şubḥ-ı şādık (şubḥ)
suḥūr *Ar.*
şa‘bān *Ar.*
şabat
şabat kün
şafaḳ *Ar.*
şavṭ-ı avval
şekk küni (şek)
şen I
şenbeh *Far.*
şevvāl *Ar.*
şikāyet küni (tün II)
tārīḥ (~ tāriḥ) *Ar.*
tārīḥsuz *Ar.T.*

te'ḥīr *Ar.*

tekrār *Ar.*

temmūz *Far.*

terviye kün *Ar.T.*

teşriḳ kün

teşriḳ küni

toba ay

tuşenbe *Far.*

udaa *Moğ.*

va'de II (~ vade)

vaḥḥar *Ar.*

vaḥt *Ar.*

vaḳıt *Ar.*

vaḳıt ki (vaḳıt)

vaḳıt kirince (vaḳıt)

vaḳt *Ar.*

yek şenbeh (~ yekşenbe) *Far.*

yevm *Ar.*

zamān III *Ar.*

zamana *Ar.*

zamāne *Ar.*

zevāl *Ar.*

zilhıccce *Ar.*

zılḳa'de (~ zi'l-ka'de) *Ar.*

zuḥā *Ar.*

zuhır *Ar.*

zuḥr *Ar.*

zuḥur II *Ar.*

2.2.17. Işık

botan *Moğ.*

ḡurre *Ar.*

ḥuzme *Ar.*

münir *Ar.*

nur (~ nūr) *Ar.*

nurlu

revnaḳ *Ar.*

rūşen *Far.*

şavk

tāb *Far.*

2.2.18. Ateş, Sıcaklık

'aran II *Ar.*

fātır *Ar.*

germ *Far.*

ḥarāret *Ar.*

ḥaṭab *Ar.*

nār I *Far.*

2.2.19. Koku

'anber *Ar.*

buḥur (~ buḥūr) *Ar.*

ḡāliye *Ar.*

ḥuḳne II *Ar.*

müşg *Far.*

müşk *Ar.*

rāyiḥa *Ar.*

ṭīb *Ar.*

timeam *Lat.*

2.2.20. Artık

baḳiyye *Ar.*

bürāde *Ar.*

cüz' *Ar.*

çöp *Far.*

eczā *Ar.*

feḥim II *Ar.*

fere

ḡubār *Ar.*

ḥabbe

ḥabbe *Ar.*

ḥubūb *Ar.*

ḳaṭra I *Ar.*

ḳatre *Ar.*

ḳatreliḡ *Ar.T.*

ḳısm *Ar.*

levs *Ar.*

madde (~ mādde) *Ar.*

para II

pāre *Far.*

pāre pāre (pāre)

şöp *Far.*

tirki çöbü (çöp)

vesaḥ *Ar.*

zibil *Ar.*

zibillik *Ar.T.*

zibl *Ar.*

zübde *Ar.*

2.2.21. Yön Adları

‘acuz *Ar.*

‘aks (~ ‘aḳs) *Ar.*

‘aksī *Ar.*

‘alā *Ar.*

aẓdād *Ar.*

cānib *Ar.*

cihet I *Ar.*

dāḥil *Ar.*

derūn I *Far.*

eḏīm II (~ eḏim) *Ar.*

eṭrāf *Ar.*

ḡarb *Ar.*

ḡarbī *Ar.*

ḡāyat

ḥafiḳayn *Ar.*

ḥāric *Ar.*

ḥilāf *Ar.*

ḳafā I *Ar.*

ma‘rib II

maḡrib II *Ar.*

mağz II *Ar.*

maşrık *Ar.*

menley *Moğ.*

mu'aḥḥar *Ar.*

şadr *Ar.*

saḥ Ar.

şark *Ar.*

taraf (~ taraf)

vecih *Ar.*

zahr *Ar.*

zühr *Ar.*

2.2.22. Madenler ve Enerji Kaynakları Adları

cibis *Ar.*

cive

çibş *Ar.*

fidde *Ar.*

gil *Far.*

gūgird *Far.*

gūgirdi Pārsī (gūgird)

ḥafetān *Ar.*

herevī I *Ar.*

jive *Far.*

ḳal'ayı

ḳalay (~ kalay)

kān II *Far.*

ḳatıran *Ar.*

ḳatıransız *Ar.T.*

kibrīt *Ar.* (~ kibrit)

kil *Far.*

kils *Ar.*

ḳīr I *Ar.*

kireç *Far.*

kireş *Far.*

kükürt *Far.*

külüçe I *Far.*

ma'den *Ar.*

ma'din *Ar.*

mertek I *Far.*

mürdeseng *Far.*

nefit *Ar.*

neft *Ar.*

nuḥās

nūra (~ nura)

nūḥās *Ar.*

nüvre *Ar.*

pas *Far.*

polaṭ *Far.*

pūlād *Far.*

rikāz *Ar.*

şafāyīḥ *Ar.*

salama

samala *Rum.*

şamla

selmānī *Ar.*

serendībī *Ar.*

şīm *Far.*

şīmāb *Far.*

siriş *Far.*

şāf *Ar.*

tutiya *Ar.*

zāc *Ar.*

zangar *Ar.*

zefit *Ar.*

zeheb *Ar.*

zencār *Ar.*

zer *Far.*

zernīḥ (~ zerniḥ) *Far.*

zernik *Far.*

zırnık *Far.*

zincifr *Ar.*

2.2.23. Coğrafya ile İlgili Adlar

‘acāye III *Ar.*

‘akabe (~ ‘aḳabe) *Ar.*

‘ayın *Ar.*

‘ayn IV

bādiye *Ar.*

baḥr *Ar.*

basāṭ *Ar.*

belāṭ *Ar.*

beriyye *Ar.*

beriyyelik *Ar.T.*

berr (~ ber(r)) *Ar.*

berri II *Ar.*

bīše *Far.*

biyābān *Far.*

cebel *Ar.*

cerde *Ar.*

cürde II *Ar.*

çemen *Far.*

çim *Far.*

deryā *Far.*

deşt *Far.*

evc *Ar.*

ğār II *Ar.*

ḥacer *Ar.*

irmenī topraḳı

kelā

mağāra (~ mağara) *Ar.*

mamlaha II *Ar.*

mevc *Ar.*

muḳayyed şu (muḳayyed)

murdāsenk *Far.*

muṭlaḳ şu (muṭlaḳ)

mücevvef *Ar.*

mülket I *Ar.*

oba *Moğ.*

şahrā II *Ar.*

seyl *Ar.*

sīl II *Ar.*

şayır şimen

şimen *Far.*

şimgen *Far.*

şüre *Ar.*

taşṭıb *Ar.*

tūfān *Ar.*

vādī *Ar.*

yaban (~ yābān) *Far.*

yabanlık

zemin II (~ zemīn) *Far.*

2.2.24. Evren, Kainat, Gök Bilimi ile İlgili Adlar

‘ālam

felek *Ar.*

‘ālem III *Ar.*

ḥamel *Ar.*

‘arış *Ar.*

hilāl II *Ar.*

arş *Ar.*

ḫamer *Ar.*

bedr I *Ar.*

kāyināt *Ar.*

bedr kece (bedr I)

keyvān *Far.*

cehan (~ cehān)

kūsūf *Ar.*

cihān (~ cihan) *Far.*

müşterī I *Ar.*

dünyā *Ar.* / dünya

nişār *Ar.*

dünye *Ar.*

nücūm *Ar.*

dünyevī *Ar.*

süheyl

dünyī *Ar.*

şems *Ar.*

dünyīlik *Ar.T.*

ṭārem *Far.*

dürriyet *Ar.*

yādigār *Far.*

‘erş

zühre *Ar.*

2.2.25. Hava Olayları ile İlgili Adlar

bād *Far.*

rüstem yası

berḫ II *Ar.*

şabā *Ar.*

havā I *Ar.* (~ hava ~ ḥavā)

şabāḥ yel

hevā I *Ar.*

salkun *Moğ.*

ḫaḥt *Ar.*

şayıfī *Ar.*

nevbahār II *Far.*

serevün *Moğ.*

rebi‘ *Ar.*

şurūf yel *Ar.T.*

ruṭūbet *Ar.*

yamgurlu hava (havā I)

ruzgar II (~ rüzgār)

yarık hava (havā I)

2.2.26. Eğitim ile İlgili Adlar

cevāb Ar.

cevāblu

covap

ders Ar.

edeblemeklik Ar.T.

ezber

hōcadaş Far.T.

hoşadaş

müte'allim Ar.

naşab Ar.

şinf Ar.

şınıf

su'al Ar.

suāl II

suvāl II

şāgird Far.

şākird I Far.

şākirdlik Far.T.

şākirid Far.

şākirt Far.

taḥarri Ar.

teftiṣ Ar.

telḥin Ar.

terbiyet Ar.

teşdid I Ar.

tilāva

2.2.27. Sosyal Olaylar ile İlgili Adlar

afḍal

afḍalıraḳ

aḥlāk Ar.

'ar I Ar. (~ ar)

'ayb Ar.

buhl Ar.

edeb I Ar.

edeb II

efzal Ar.

faẓā'il Ar.

faẓihat

fāzıl (~ fāzıl ~ faẓıl) Ar.

fāẓihāt Ar.

faẓilet Ar.

faẓl Ar.

faẓl-ı kebīr (faẓl)

fesād Ar.

fücūr Ar.

fütüvvet Ar.

ğayret II Ar.

ḥālīş (~ ḥālīş)

ḥālīş muḥlīş

ḥālīşlık

ḥālīs (~ ḥālīş)

ḥased Ar.

ḥayā Ar.

ḥayır (~ ḥay(ı)r) Ar.

ḥayırlı Ar.T.

ḥayırılık Ar.T.

ḥayırlu Ar.T.

ḥayr (~ hayr) *Ar.*

ḥayrāt *Ar.*

ḥayrlıḡ *Ar.T.*

ḥayrsız *Ar.T.*

hevān II *Ar.*

ḥıssat *Ar.*

hōrmet

hōrmet bile

ḥubṣ *Ar.*

ḥuṣū' *Ar.*

ḥürmet *Ar.*

'ıffet

i'tibār *Ar.*

iḥlāṣ *Ar.*

īṣār *Ar.*

'izzet *Ar.*

'izzetsizlik *Ar.T.*

kemāl *Ar.*

kerāmāt *Ar.*

kerāmet *Ar.*

kerem *Ar.*

keremlüg *Ar.T.*

ma'yüb *Ar.*

mekārim *Ar.*

merdāne *Far.*

mezellet *Ar.*

meziyyet *Ar.*

mu'āmele *Ar.*

muntazır (~ muntażır) *Ar.*

müfezzez *Ar.*

mürüvvet *Ar.*

mürüvvetsizlik *Ar.T.*

mürvet *Ar.*

nāmūs *Ar.*

nifāḡ *Ar.*

şab(ı)r *Ar.*

şabr II *Ar.*

saḡāvet *Ar.*

sükūn *Ar.*

süm'a *Ar.*

şer (~ şer(r) ~ şerr)

ta'zīm *Ar.*

taḡammül *Ar.*

ṭama' (~ tama) *Ar.*

ṭama'lık *Ar.T.*

te'dīb *Ar.*

tefażzul *Ar.*

tevāzu' *Ar.*

vaḡār *Ar.*

zarāfet *Ar.*

zarāyif *Ar.*

zellet *Ar.*

2.2.27.1. Gelenek ve Görenek Adları

'āde (~ 'ade) *Ar.*

'ādet *Ar.*

'ādeten

ādāb *Ar.*

hamaşa

ḡū *Far.*

‘örf Ar.

teşrîk Ar.

resm I Ar.

2.2.27.2. Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar

‘acāye I Ar.

ḥarīf Ar.

afacān Ar.Far.

ḥay I Ar.

āl II Ar.

ḥayāt II Ar.

avrad

ḥayvān I Ar.

‘avrat I (~ ‘avrāt) Ar.

ḥīz (~ hiz) Far.

‘ayilet Ar.

ḥīzlik Far.T.

bālīg

ḥünṣā Ar.

bālīg Ar.

iḥtilām Ar.

bālīga Ar.

īlā II

beḳāsız

istibrā II Ar.

canāza

istilād Ar.

canlu Far.T.

ḳābīn Far.

cānsız Far.T.

laḳīt (~ laḳīt) Ar.

cāviḍāne Far.

ma‘īšet Ar.

cenāze Ar.

maḥlūk (~ mahlūk) Ar.

cināze

maḥrem Ar.

defīn Ar.

me‘būn Ar.

ecel Ar.

mecnūne

ëmegen Moğ.

mevcūdāt Ar.

erbāb Ar.

mevlā II Ar.

ersiz ‘avrat (‘avrat I)

mevlāt Ar.

fetā Ar.

mevt Ar.

ġulam Ar.

mukīm (~ muḳīm) Ar.

ḥāca

müird Far.

ḥalal ḥatun Ar.T.

müt‘a I Ar.

ḥaram za(de) (~ ḥarāmzāde)

nāḥalef Far.Ar.

Ar.Far.

nisūn <i>Ar.</i>	şāb <i>Ar.</i>
nūfesā <i>Ar.</i>	ta‘ziyet <i>Ar.</i>
‘öm(ü)r (~ ‘ömür)	tıfl <i>Ar.</i>
‘ömr <i>Ar.</i>	‘uḡur <i>Ar.</i>
pīr <i>Far.</i>	ümm-i Veled <i>Ar.</i>
resīde <i>Far.</i>	ümmü veled (~ ümm-ü veled) <i>Ar.</i>
şabī <i>Ar.</i>	vefāt <i>Ar.</i>
şahbihi <i>Ar.</i>	veled-i zinā
şāhib <i>Ar.</i>	velī I <i>Ar.</i>
şāhib-i ‘özr (şāhib)	vilāyet I <i>Ar.</i>
seḡā <i>Ar.</i>	yetīm (~ yetim) <i>Ar.</i>

2.2.27.3. Toplum İlişkileri ile İlgili Adlar

‘abd <i>Ar.</i>	‘avun <i>Ar.</i>
ādām III (~ adam)	a‘yān I <i>Ar.</i>
ādāmī <i>Ar.</i>	azam <i>Ar.</i>
‘aḡam oḡlı	‘azeb <i>Ar.</i>
aḡyār <i>Ar.</i>	baḡşış <i>Far.</i>
‘ahd <i>Ar.</i>	baḡşāyış <i>Far.</i>
‘ahid	baḡşış (~ baḡşış) <i>Far.</i>
‘akd I <i>Ar.</i>	bāyın <i>Ar.</i>
‘ālemler	benī
‘ām <i>Ar.</i>	benī ādem (benī)
amān I <i>Ar.</i>	beşerī <i>Ar.</i>
amanat	beşeriyyet <i>Ar.</i>
‘arż I <i>Ar.</i>	cārre <i>Ar.</i>
‘arża <i>Ar.</i>	cem‘iyyet <i>Ar.</i>
‘aṭā II <i>Ar.</i>	ceme‘et
‘aṭālar virici (‘aṭā II)	cihāz <i>Ar.</i>
‘avām	cināb <i>Ar.</i>
a‘vān <i>Ar.</i>	cins II <i>Ar.</i>

da‘vet <i>Ar.</i>	himmət <i>Ar.</i>
destmāl II <i>Far.</i>	ḥiṭāb <i>Ar.</i>
dost (~ doşṭ ~ dōst) <i>Far.</i>	ḥoşdaş <i>Far.T.</i>
dostluḡ <i>Far.T.</i>	ḥul‘ <i>Ar.</i>
dosutluḡ	ḥulu‘ <i>Ar.</i>
efsūn <i>Far.</i>	‘ināyet
ehil I <i>Ar.</i>	ittıfāḡ
ehlā ve sehlā <i>Ar.</i>	ibn-i sebīl <i>Ar.</i>
emānet <i>Ar.</i>	‘iddet
fahṛ <i>Ar.</i>	idrār <i>Ar.</i>
fahret	iḥsān II
fāl <i>Ar.</i>	ikrām <i>Ar.</i>
fāl-ı şūm (şūm)	ilticā <i>Ar.</i>
fuḥret <i>Ar.</i>	iltifāt <i>Ar.</i>
fuḡarā <i>Ar.</i>	in‘ām <i>Ar.</i>
garip	‘ināyet <i>Ar.</i>
gebin	isim
ḡaber <i>Ar.</i>	ism I <i>Ar.</i>
ḡaber eyleyici (ḡaber) <i>Ar.</i>	istīlām <i>Ar.</i>
ḡaberdār <i>Ar.Far.</i>	ḡāfila
ḡalāyık <i>Ar.</i>	ḡāfile <i>Ar.</i>
ḡalıḡ I <i>Ar.</i>	ḡarārī <i>Ar.</i>
ḡalk III <i>Ar.</i>	kārvān <i>Far.</i>
ḡaseb <i>Ar.</i>	ḡasāne <i>Ar.</i>
ḡazret I (~ ḡazret) <i>Ar.</i>	ḡav(i)m
hediyye <i>Ar.</i>	ḡavm <i>Ar.</i>
hedye <i>Ar.</i>	ḡavum
hemdem <i>Far.</i>	kebin (~ kebīn) <i>Far.</i>
hevādar <i>Ar.Far.</i>	kebinlü <i>Far.T.</i>
hibe <i>Ar.</i>	kervan (~ kervān) <i>Far.</i>

köylü *Far.T.*
künyet *Ar.*
künyetlig *Ar.T.*
laḥab *Ar.*
laḥab *Ar.*
ma‘rifet III *Ar.*
maḥmūd II *Ar.*
makta II
mālik *Ar.*
māllı *Ar.T.*
māllıḡ *Ar.T.*
māllıḡ *Ar.T.*
māllu *Ar.T.*
mālsız *Ar.T.*
maḡlay II *Moğ.*
meddāḡ *Ar.*
meded I *Ar.*
medet *Ar.*
medḡ *Ar.*
mehir *Ar.*
mehr *Ar.*
memdūḡ *Ar.*
mihmān *Far.*
misāfir *Ar.*
mu‘āvenet *Ar.*
mu‘īn *Ar.*
muḡib *Ar.*
muṣāḡib *Ar.*
muṭallaḡ *Ar.*
muṭallaḡa *Ar.*

mücāvir *Ar.*
müdebber I *Ar.*
mükāteb *Ar.*
mükātebe *Ar.*
mürüvet *Ar.*
müsāfir (~ müsafir) *Ar.*
müsellem *Ar.*
nām *Far.*
naṣīr *Ar.*
nedīmlük *Ar.T.*
nehmet II *Ar.*
neseb *Ar.*
nesl *Ar.*
nevkār *Far.*
nikāḡ *Ar.*
nikāḡ-ı ṣaḡīḡ *Ar.*
nikāḡī *Ar.*
nikāḡlu *Ar.T.*
nuṣrat *Ar.*
nuṣret *Ar.*
raḡīl *Ar.*
refīḡ *Ar.*
remlçilik
safar *Ar.*
sāfer *Ar.*
salam II
sart
sefer *Ar.*
sehlā
selām *Ar.*
senā (~ ṣenā) *Ar.*

seyāḥat Ar.	va‘de I Ar.
seyyah Ar.	vaḳf Ar.
sıhır	vede‘at Ar.
şoḥbet Ar.	vedī‘a Ar.
şuḥbet	vedī‘at Ar.
sünnet III Ar.	velā-yı muvālāt
sünnet IV	velīd Ar.
şaḥş Ar.	velīsüz
şān <i>Far.</i>	yār I <i>Far.</i>
şerece Ar.	yārān II (~ yaran) <i>Far.</i>
şöhret Ar.	yāren
taḳdīm II Ar.	yemīn-i ğamūs
ṭalāk I Ar.	zānī Ar.
ṭalīsm	zānīraḳ Ar.T.
tāyīfa (~ ṭāyīfa) Ar.	zāniye Ar.
ṭāyife Ar.	zenā
teberru‘ Ar.	zinā Ar.
tehniyet Ar.	zinālīḳ Ar.T.
teslīm Ar.	zine Ar.
tuhfe Ar.	zineçi Ar.T.
ülfet Ar.	zini
‘ünvān Ar.	ziyāret (~ ziyaret) Ar.

2.2.27.4. Spor, Eğlence ve Oyunlar ile İlgili Adlar

barbaṭ <i>Far.</i>	düff Ar.
baydaḳ <i>Far.</i>	ferzīn <i>Far.</i>
bisāt II Ar.	fütüh II Ar.
canbaz <i>Far.</i>	ġalīb
çenk <i>Far.</i>	ġalīblik
çevgān <i>Far.</i>	ġalīb Ar.
def I Ar.	heykel Ar.

hıylet *Ar.*

h̄ile *Ar.*

h̄ilet

horon *Yun.*

hoşāvāz

idmān (~ idman) *Ar.*

irtess *Ar.*

ķāhir *Ar.*

ķimār *Ar.*

koron

ķumār I

ķur‘a *Ar.*

kūs *Far.*

lāġ *Far.*

lahn *Ar.*

laṭāyif *Ar.*

laṭīfe *Ar.*

leclāc *Ar.*

lehv *Ar.*

maġlūb *Ar.*

manşūr *Ar.*

mizāḥ *Ar.*

mu‘avved *Ar.*

muşavver *Ar.*

mūsikī *Ar.*

muṣaffer *Ar.*

naġam *Ar.*

naġme *Ar.*

nakara *Ar.*

naķāre

nat‘a II *Ar.*

nāy *Far.*

nerd *Far.*

nerdi *Far.*

nerid

organa *Lat.*

pehlevān *Far.*

raķs *Ar.*

resim *Ar.*

sāz II *Far.*

sefīhlik *Ar.T.*

semā‘ *Ar.*

surat II (~ şurāt) *Ar.*

surna *Far.*

suruna *Far.*

şatranç *Ar.*

şatranıç *Ar.*

şıtranc *Ar.*

ta‘līm *Ar.*

ṭabl *Ar.*

tafaruç *Ar.*

tamaşa (~ ṭamāşā ~ ṭamaşa) *Far.*

ṭanbūr *Ar.*

tanbüre *Ar.*

tef *Ar.*

terennüm *Ar.*

tersīm *Ar.*

tersimleme *Ar.T.*

‘ūd *Ar.*

zemzeme *Ar.*

zurnā (~ zurnay) *Far.*

2.2.28. Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar

‘ālīm	fenn
‘ālīm I <i>Ar.</i>	‘ılım
‘allāme <i>Ar.</i>	‘ilīm
‘ārif	‘ilm <i>Ar.</i>
dāniş <i>Far.</i>	‘ilm-ı nücūm (‘ilm)
dānişmend <i>Far.</i>	‘ilm-i kāmīl (‘ilm)
ehl-i ‘ilm (ehl)	‘ilmli <i>Ar.T.</i>
faşāḥat	mütefennin <i>Ar.</i>
fen <i>Ar.</i>	şıka <i>Ar.</i>
	‘ulemā <i>Ar.</i>

2.2.29. Askerlik ile İlgili Adlar

‘adāvet <i>Ar.</i>	emīr <i>Ar.</i>
‘adū <i>Ar.</i>	emīr-i ceşş
‘aduv <i>Ar.</i>	fāris II <i>Ar.</i>
alpavut <i>Moğ.</i>	ġāzī (~ ġazi) <i>Ar.</i>
‘asker <i>Ar.</i>	ġāzīlık (~ ġazılık) <i>Ar.T.</i>
cāsūs <i>Ar.</i>	ḥuşūmet <i>Ar.</i>
cindī <i>Ar.</i>	ispahi
cündī <i>Ar.</i>	kişifçi <i>Ar.T.</i>
cündü	leşker <i>Far.</i>
daraga <i>Moğ.</i>	mücāhid <i>Ar.</i>
duşman <i>Far.</i>	nöger
düşmān (~ düşman) <i>Far.</i>	piyāde <i>Far.</i>
düşmanlık <i>Far.T.</i>	rāmī <i>Ar.</i>
düşmānlık (~ düşmanlık) <i>Far.T.</i>	seriyye <i>Ar.</i>
düşmen <i>Far.</i>	sipāhī <i>Far.</i>
düşmenlik <i>Far.T.</i>	şırdak <i>Moğ.</i>
ehl-i ḥerb (ehl)	tuşman <i>Far.</i>

2.2.30. Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar

abramak	eşliḥ Ar.
aḥvel Ar.	eşkiyā Ar.
‘aḳd III Ar.	ezā Ar.
‘aḳır Ar.	‘ezeb
‘aḳid	fāsıdlık
‘aḳr I Ar.	fāsıd Ar.
ālīye I Ar.	ferke Ar.
āmāc	feth Ar.
amaç	fetha II Ar.
asrov Moğ.T.	fetl Ar.
‘avs Ar.	firencī Far.
‘ayān II Ar.	fitne Ar.
baṭal Ar.	fūḳ Ar.
Bedr II Ar.	ġalebe Ar.
bizārlik Far.T.	ġammāz Ar.
buhtān Ar.	ġammāzlık Ar.T.
bühtān Ar.	ġanīmet Ar.
cevher II Ar.	ġanīmetlik Ar.T.
cevür	ġāret (~ ġāret) Ar.
cidāl Ar.	ġavġā Far.
cihād Ar.	ġaybet I Ar.
çengibāzī Far.	ġazā Ar.
damışķi Ar.	ġazālık (~ ġazālık) Ar.T.
def III Ar.	ġazālık mālı (ġazālık)
dımmışķī	ġāzelık
dirre Ar.	ġıybet Ar.
ebbe	ġībet
esīr Ar.	giriftār Far.
esīrlik Ar.T.	

ḥamle <i>Ar.</i>	ḡabūrī <i>Ar.</i>
ḥarāmī <i>Ar.</i>	ḡabza II <i>Ar.</i>
ḥarb <i>Ar.</i>	ḡafl
ḥarbī II <i>Ar.</i>	ḡafle <i>Ar.</i>
ḡaşım <i>Ar.</i>	ḡal‘ī <i>Ar.</i>
ḡaşm <i>Ar.</i>	ḡarḡıl <i>Ar.</i>
ḡaṭra <i>Ar.</i>	ḡātil I <i>Ar.</i>
ḡazar I	kebākī <i>Ar.</i>
hezīmet <i>Ar.</i>	keş (~ kēş) <i>Far.</i>
ḡırāset <i>Ar.</i>	ḡılā‘ī <i>Ar.</i>
ḡışmāne	ḡıtāl <i>Ar.</i>
ḡıyānāt (~ ḡıyānat) <i>Ar.</i>	kirav
ḡıyānatlık <i>Ar.T.</i>	küştüvān <i>Far.</i>
ḡıyānet <i>Ar.</i>	maḡfūz <i>Ar.</i>
ḡimāyet <i>Ar.</i>	maḡra‘a <i>Ar.</i>
hindī I <i>Ar.</i>	maşlaḡat <i>Ar.</i>
ḡorāsānī I <i>Far.Ar.</i>	matrāk II <i>Ar.</i>
i‘timād II	medd <i>Ar.</i>
ibtidā II <i>Ar.</i>	meşāḡifī
ibtidā-i āḡar	meydān II <i>Ar.</i>
iflāt <i>Ar.</i>	mışrī II
imtinā‘ II <i>Ar.</i>	mu‘āraza <i>Ar.</i>
intisāb <i>Ar.</i>	muḡtelis <i>Ar.</i>
irti‘ād <i>Ar.</i>	musallaḡ <i>Ar.</i>
‘isyān <i>Ar.</i>	muşībet <i>Ar.</i>
ītār	muvācehet <i>Ar.</i>
ittifāḡ I <i>Ar.</i>	mübāḡase <i>Ar.</i>
ittifāḡ II	mücādele <i>Ar.</i>
izdiḡām <i>Ar.</i>	mücāhede II <i>Ar.</i>
	mücārā <i>Ar.</i>

müdāfa‘a <i>Ar.</i>	şābit II <i>Ar.</i>
müdāfa‘at <i>Ar.</i>	sağrı
müdevver II <i>Ar.</i>	sākin II <i>Ar.</i>
münāza‘a <i>Ar.</i>	şavlet <i>Ar.</i>
münāza‘at <i>Ar.</i>	selāh
münāzara <i>Ar.</i>	seylān <i>Ar.</i>
müşedded <i>Ar.</i>	sılāh
müzāhamet <i>Ar.</i>	sıltov <i>Moğ.</i>
naql ḥorāsānī ḳadīm (naql I)	silāh <i>Ar.</i>
naql I <i>Ar.</i>	silāhlığ <i>Ar.T.</i>
naql-i ḥorāsānī (naql I)	sitem <i>Far.</i>
naql-i muḥdiş-i sağrı (naql I)	şulḥ <i>Ar.</i>
naql-i sağrı (naql I)	şuluḥ
naşl <i>Ar.</i>	süleymānī <i>Ar.</i>
naşrı <i>Ar.</i>	şak I <i>Ar.</i>
nāvek <i>Far.</i>	şakī <i>Ar.</i>
nāverd II <i>Far.</i>	şāmī I <i>Ar.</i>
naẓar II <i>Ar.</i>	şaṭb <i>Ar.</i>
nāzil <i>Ar.</i>	şefre <i>Ar.</i>
nizā‘ <i>Ar.</i>	şībe
nüşāb <i>Ar.</i>	şikāyet <i>Ar.</i>
nüşşāb <i>Ar.</i>	şikāyetgerd <i>Ar.Far.</i>
nüşşe	şikince II <i>Far.</i>
olca <i>Moğ.</i>	ta‘ab II <i>Ar.</i>
olça <i>Moğ.</i>	ta‘addī
perḥāş <i>Far.</i>	ta‘arruż <i>Ar.</i>
recim <i>Ar.</i>	taḳvā II <i>Ar.</i>
reheni <i>Ar.</i>	tefvīḳ <i>Ar.</i>
rehin <i>Ar.</i>	terkeş <i>Far.</i>
rehn <i>Ar.</i>	teşdīd ḥorāsānī

teşdīd ḥorāsānī ḳadīm

teşdīd II *Ar.*

teşdīd ṣaġrī

teşdīd šāmī

teşdīd-i deylemī

teşdīd-i muḥdiş-i ṣaġrī

tezvīr *Ar.*

toṭṭar *Moğ.*

yemenī *Ar.*

yesir (~ yēsīr ~ yēsir ~ yesīr) *Ar.*

zafer *Ar.*

ziḥām (~ ziḥām) *Ar.*

zulum *Ar.*

zūpīn *Far.*

zūrḳa *Ar.*

2.2.31. İdare ve İdari Olaylar ile İlgili Adlar

‘alem II *Ar.*

‘ameldār *Ar.Far.*

‘āmil I *Ar.*

‘ammāl *Ar.*

‘āşir *Ar.*

‘azıl

‘öşr *Ar.*

‘uḳūbet müvekkelleri (müvekkel)

‘uşūr *Ar.*

aḥkām *Ar.*

alam *Ar.*

bāc *Far.*

beytü’l-māl (~ beytü’l-mal) *Ar.*

bogavul

cāh *Ar.*

cāmekī *Far.*

cellād *Ar.*

celled

cizye *Ar.*

çavuş *Far.*

daç *Ar.*

dīvān I

dīvān II *Far.*

ekābir *Ar.*

elem

emr I *Ar.*

encümen *Far.*

fermān (~ ferman) *Far.*

ḥalīfahıḳ *Ar.T.*

ḥalīfelıḳ *Ar.T.*

ḥarāc (~ ḥarāc) *Ar.*

ḥarācī *Ar.*

ḥaseki (~ ḥāşeki)

ḥavāş *Ar.*

ḥazīne (~ ḥazīne) *Ar.*

ḥazna *Ar.*

ḥazret II (~ ḥazret) *Ar.*

hıcıp *Ar.*

ḥulefā *Ar.*

ḥuzūr *Ar.*

irtifā‘-ı velāyet (irtifā‘)

ķā'im-i maķām *Ar.*

ķādī'l-ķudāt

ķāyim *Ar.*

ķāyim makāmı (ķāyim)

ķāyimmaķām *Ar.*

ķazā manşıbı (manşıb)

ķazna (~ kazna) *Ar.*

kaznaçı *Ar.T.*

livā *Ar.*

manşıb *Ar.*

manşıbu cāh (manşıb)

mecālis *Ar.*

meclis II *Ar.*

mecma' *Ar.*

melik *Ar.*

menşūr *Ar.*

meş'aledār *Ar.Far.*

mihter *Far.*

muhtať *Ar.*

muhtesıb *Ar.*

mühr *Ar.*

mülāzım *Ar.*

mülāzım

mülūk *Ar.*

müvekkel *Ar.*

nā'ib *Ar.*

nāyib *Ar.*

nāzır *Ar.*

nedīm *Ar.*

niyābet *Ar.*

nüdemā *Ar.*

padişah (~ pādişāh) *Far.*

pādişāhī *Far.*

pādişāhlık *Far.T.*

perdedār *Far.*

pīşvā *Far.*

ra'ıyyet *Ar.*

ra'ıyyet I

re'īs *Ar.*

riyāset *Ar.*

şāhib-i meclis (şāhib)

salţanat *Ar.*

selāţın *Ar.*

siyāset *Ar.*

soltan

soltan katunı

sulţān (~ sultan) *Ar.*

sulţān nāyibi (sulţān)

sulţānlık *Ar.T.*

şah (~ şāh) *Far.*

şehriyār *Far.*

ţabaķa *Ar.*

tac *Ar.* (~ tāc)

taç *Ar.*

taťt *Far.*

tevķi' *Ar.*

tevliye *Ar.*

uluĝ aşl (asl)

ümerā *Ar.*

vaķfiyye *Ar.*

vālī Ar.

vālīlik (~ vālīlık)

velī IV Ar.

vezāret Ar.

vezīr Ar.

vezīrlık Ar.T.

vūzerā Ar.

2.2.32. Din ve İnanç Adları

‘abdu

‘abese Ar.

‘ābid Ar.

‘ād Ar.

‘ākif Ar.

‘alevī Ar.

‘aleyhi’l-la‘net Ar.

‘aleyhi’s-selām Ar.

‘aleyhim Ar.

‘aleyhimā Ar.

‘aleyke Ar.

‘Alī

‘ālī Ar.

‘alīm II Ar.

‘ālimü’l-gayb (ğayb)

‘āliye III Ar.

‘amel I Ar.

‘aşā Ar.

‘aşır namazı (‘aşır I)

‘aşr Ar.

‘aūzü bi-llāhi minaş-şeytānir-

racīm

‘avrāt II Ar.

‘avrat-ı ġalīzā (‘avrāt II)

‘avret Ar.

‘azīm (~ ‘azīm) Ar.

‘azīmet II Ar.

‘azze Ar.

‘azze ve celle

‘eūzü bi-llāhi Ar.

‘ibādet Ar.

‘īsā II (~ ‘īsā) Ar.

‘işmet Ar.

‘işā Ar.

‘işā namazı (‘işā)

‘izā cānaşru’llāh

‘uqbā Ar.

‘ulvī Ar.

‘umre Ar.

a‘lā

a‘rāf Ar.

ābdast

ābdastlı

ābdastsız

ābdastsızlık

ābdest Far.

āb-ı hayāt (āb I)

āb-ı hayvān (āb I)

ādem II Ar.

ādn <i>Ar.</i>	avduz
āḥırat <i>Ar.</i>	ave <i>Lat.</i>
āḥıret	Ave Maria
āḥıret iṣi (āḥıret)	āyāt <i>Ar.</i>
āḥır ḥacc (āḥır)	āyet (~ ayet) <i>Ar.</i>
āḥır taḥıyyāt (āḥır)	āyete'l-kürsī
āḥıret <i>Ar.</i>	āyetü'l-kürsī <i>Ar.</i>
āli <i>Ar.</i>	āyetü'l-müdāyene
Allāh (~ Allah) <i>Ar.</i>	ayıpsız <i>Ar.T.</i>
Allāh Ta'ālā <i>Ar.</i>	aypsız
Allāhu <i>Ar.</i>	āzer
Allahu Ekber (~ Allāhu ekber) <i>Ar.</i>	āzīne namāzı (āzīne)
Allahu ya'lemu	baklı <i>Far.T.</i>
altar <i>Lat.</i>	balsaman <i>Yun.</i>
Ambrosius	bapas <i>Rum.</i>
amen <i>Lat.</i>	baptisma <i>Lat.</i>
āmīn <i>Ar.</i>	berāt I <i>Ar.</i>
Annas	beser <i>Ar.</i>
apostol <i>Lat.</i>	beygenber
Apostolik klisea	bi-'avnihi
aşbāvüſe	bi'llāh (~ billah ~ billāh) <i>Ar.</i>
aşḥāb (~ aşḥab) <i>Ar.</i>	bid'at <i>Ar.</i>
aşḥāb-ı kehf	billahi
Augustin	bismillāh (~ bismi'llāh) <i>Ar.</i>
avdaz <i>Far.</i>	bismillāhirraḥmānirraḥīm (~
avdazlu	bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm) <i>Ar.</i>
avdazsız	biygāmbere <i>Far.</i>
avdazsızlık	cāhiliyet çaķı (cāhiliyet)
avdazsuz	cāhiliyyet <i>Ar.</i>
avdazsuzlık	caḥīm <i>Ar.</i>
	can algan (cān)

ceberī *Ar.*
ceberiyye
Cebre'īl *Ar.*
cehennem *Ar.*
cehūd *Ar.*
celāl *Ar.*
celālehu
celīl (~ celil) *Ar.*
celle
celle celālühü *Ar.*
celle şenāüke *Ar.*
cemā'at *Ar.*
ceme'et müzdi (ceme'et)
ceme'et namāzı (ceme'et)
cemīl *Ar.*
cemre *Ar.*
cemret-i aḳabe
cenāze namazı
cennāt *Ar.*
cennet *Ar.*
Cibril (~ Cibrīl)
cin *Ar.*
cinān *Ar.*
cinnī *Ar.*
Cuhut *Ar.*
çuhud
dād II
Dāvud (~ Davud) *Ar.*
deccāl *Ar.*
dehrī *Ar.*

dīn *Ar.*
dīndaş *Ar.T.*
dīnī *Ar.*
dīn-i islām
dīnlıg *Ar.T.*
dīnli *Ar.T.*
dīnsiz (~ dınsiz) *Ar.T.*
dīv (~ div) *Far.*
diyānet *Ar.*
du'ā *Ar.*
du'ā-i me'sūre
durust Tèḡri *Far.T.*
dürūd *Far.*
e'āneke'llāhu *Ar.*
e'üzübillah *Ar.*
e'üzübillāhimine's-şeyṭāni'r-
racīm *Ar.*
ebrār *Ar.*
ecell *Ar.*
ecir *Ar.*
ecr *Ar.*
ehl-i beyt (ehl)
ehl-i kıble (ehl)
ehl-i maḳāşīr (ehl)
ehl-i sünnet (ehl)
ekber *Ar.*
elḫamdü *Ar.*
elḫamdülillah *Ar.*
elḫamdülillāhi *Ar.*
Elizabet

Emanuel	fātiḥasız
emīrū'l-mü'minīn	fātiḥe
enbiyā Ar.	fātiḥe-i kitāb (fātiḥe)
enṣārī Ar.	fecr I Ar.
esselām Ar.	fereşte Far.
esselāmü 'aleyke Ar.	ferişte Far.
estağfirullah Ar.	fışk Ar.
eşhedü Ar.	fışk-ı fücūr (fışk)
etāba'llāhu serāhum	fıtr Ar.
etteḥiyyāt Ar.	fıtr bayramı
Evangelim Lat.	fıtr şadaqası
evliyā Ar.	fıtra Ar.
evrād Ar.	firdevs Ar.
evvelü'l-müslimīn (evvel)	firişte Far.
ezān Ar.	firişteler
ezhebī Ar.	frişte Far.
ezūnāy Ar.	furqān Ar.
fācir Ar.	fusūk Ar.
farāyiz Ar.	Gabriel
farız Ar.	ğafarallahü Ar.
farīza Ar.	ğafūr Ar.
farz Ar.	ğāvır Ar.
farz-ı 'ayn (farz)	ğāvur Ar.
farz-ı kifāye (farz)	gebr Far.
farz-ı kifāyet (farz)	gevür
farz-ı takrīr (farz)	Gregor
farzlık Ar.	ğusıl Ar.
fāsık (~ fasık) Ar.	ğusl Ar.
fāsıklık Ar.T.	ğusul
fātiḥa Ar.	günāh Ar.
	haberçi

haber-i mütevâtir	hâricî Ar.
hâc (~ hac ~ hâc ~ hac(c) ~ hacc)	hasenât Ar.
Ar.	hasene (~ hasenet) Ar.
hacc-ı veda‘	hâş (~ haş) Far.
hâce Far.	haţib (~ haţib) Ar.
hâcı	hatm Ar.
hâcî Ar.	hatme Ar.
haç (~ hâç) Far.	havâriç Ar.
hadîs (~ hadîs) Ar.	havâricî Ar.
hadîs-i nebî	haybat Ar.
hak I Ar.	hayy Ar.
hakîm I (~ hakim ~ hâkim)	hayya ‘alâ’sşalâh Ar.
hakîm ü hayy ü bâkî (hâkim I)	hayye ‘alel-felâh Ar.
Hakḳullâh Ar.	hayye ‘aleş-şalât Ar.
halal (~ halâl)	haziz Ar.
hâlîk II	hec
halîfa Ar.	helâl Ar.
halîfe Ar.	Herodes
halîk Ar.	heybet Ar.
halîl Ar.	hılkat Ar.
halk IV Ar.	hicâzî Ar.
hamd Ar.	hidâyet Ar.
hannân Ar.	hidâyet virici (hidâyet)
harâm I (~ haram) Ar.	hiseb küni
harâmlık Ar.T.	hûr Ar.
harbî kâfir	hûr-ı ‘ayn
harbiyye hatun	huri Ar.
harbiyye kâfir	huṭbe Ar.
harbiyye kâfire	ıhrâm
harems Ar.	ıztıbâ‘ Ar.

i'tikād <i>Ar.</i>	İslām <i>Ar.</i>
i'tikāf (~ i'tikef) <i>Ar.</i>	İslām dāri (islām)
i'tikāfī	işm II <i>Ar.</i>
iblīs <i>Ar.</i>	İsmā'il
İbrāhīm	isnād <i>Ar.</i>
icmā'-ı ümmet	istiğfār <i>Ar.</i>
ictihād I <i>Ar.</i>	istiḥāre <i>Ar.</i>
ifrād <i>Ar.</i>	istiskā II <i>Ar.</i>
iftār (~ iftār) <i>Ar.</i>	ḳa'de-i aḥīre
ihsā'allāhu	Ḳābe ḳavsayn <i>Ar.</i>
iḥvān-ı şafā <i>Ar.</i>	ḳaderī <i>Ar.</i>
ilāh <i>Ar.</i>	ḳaderiyye <i>Ar.</i>
ilāhi (~ ilāhī) <i>Ar.</i>	ḳadır (~ ḳādır) <i>Ar.</i>
ilk tekbīr (ilk)	ḳadīr I (~ ḳādir) <i>Ar.</i>
imām <i>Ar.</i>	kāfir (~ ḳāfir) <i>Ar.</i>
imām namāzı	ḳafire <i>Ar.</i>
imāmat	kāfirlik (~ kāfırlık) <i>Ar.T.</i>
imāmatlık	Kaifas
imamlık (~ imāmlık)	ḳāmet <i>Ar.</i>
imāmluk	ḳara ḳurbān (ḳara III)
īmān (~ imān) <i>Ar.</i>	ḳārin <i>Ar.</i>
īmānsız	Katolik klisea <i>Lat.</i>
inābet <i>Ar.</i>	kāvur <i>Ar.</i>
İncīl (~ İncil) <i>Ar.</i>	ḳayyūm <i>Ar.</i>
inkār (~ inḳār) <i>Ar.</i>	ḳazā I (~ ḳazā) <i>Ar.</i>
innā enzelnā <i>Ar.</i>	ḳazā II <i>Ar.</i>
innā enzelnāhu (sūresi)	keffāret <i>Ar.</i>
innā fataḥnā <i>Ar.</i>	kefūr <i>Ar.</i>
inşāallāh(u) (~ inşāallahü ~ in-şā'- Allah)	kelāmu'llāh (kelām)
	kerāhiyyet II <i>Ar.</i>

kerāhiyyet vaqt (kerāhiyyet II)
kerremallahu vechehü
kevşer
kevür II *Ar.*
kıbla *Ar.*
kıble *Ar.*
kıblegāh
kırān II *Ar.*
kıyām *Ar.*
kıyāmat *Ar.*
kıyāmet *Ar.*
Kitāb-ı ‘azīz
kitābī *Ar.*
Kitābullāh *Ar.*
Kristian *Lat.*
kunūd *Ar.*
kunūt *Ar.*
Kur’ān (~ kıuran ~ Kıur’en) *Ar.*
kurban I (~ kıurbān ~ kıurban)
kıurbān küni (kıurbān)
kıurbānlık (~ kıurbanlık) *Ar.T.*
kıurbet *Ar.*
küfr *Ar.*
küfrlük *Ar.T.*
lā havle *Ar.*
la‘net *Ar.*
lahan I *Far.*
lāilāhe *Ar.*
lāilāhe illallah Muḥammedün
resülullāh *Ar.*

lāilāhe illallahu vallāhu ekber *Ar.*
lāilāheillallah *Ar.*
le‘anehullah *Ar.*
lebbeyk *Ar.*
levḥ-i maḥfūz (levḥ)
li‘ān *Ar.*
lillah *Ar.*
Lukas
lut I (~ Lūt) *Ar.*
ma‘āşī *Ar.*
ma‘būd *Ar.*
ma‘fired
mā‘ide sūresi
ma‘rifet I *Ar.*
ma‘şiyet *Ar.*
ma‘şüm *Ar.*
mağrib namāzı
mağrifet *Ar.*
maḥşer *Ar.*
mālikü’l-mülk (mālik)
Maria
Mariam
Mariam katun
māşallāh *Ar.*
mecūsī *Ar.*
mecüsiyye *Ar.*
mehābeṭ *Ar.*
mekrūh (~ mekruh) *Ar.*
melā’ik *Ar.*
melāyik *Ar.*

melāyike *Ar.*
melek *Ar.*
melekūt *Ar.*
melekü'l-mevt (melek)
menāhī *Ar.*
menāsik *Ar.*
menhī (~ menhi) *Ar.*
mennān *Ar.*
mensüb *Ar.*
meryem *Ar.*
mesh *Ar.*
mesnūn *Ar.*
meşāyih *Ar.*
meşāyih (~ meşāyih) *Ar.*
meşrū' *Ar.*
mev'ıza *Ar.*
mevlā I *Ar.*
mezheb (~ mezheb) *Ar.*
mezhib *Ar.*
mīkāt *Ar.*
Mikāyil *Ar.*
miron *Lat.*
mīşāk küni (mīşāk)
mu'cizāt *Ar.*
mu'tekid *Ar.*
mu'tekif *Ar.*
mu'tezile *Ar.*
mu'tezilī *Ar.*
mubāh *Ar.*
muğ *Far.*

muḥaddiṣ II *Ar.*
muḥakḳık *Ar.*
Muḥammed (I) *Ar.*
Muḥammedü'l-Muṣtafā
muḥammese *Ar.*
muḥrim (~ muhrim) *Ar.*
muḥşın *Ar.*
muḥşına *Ar.*
muḳarreb *Ar.*
muḳarrer *Ar.*
muḳayyed *Ar.*
muḳrī *Ar.*
murābıt *Ar.*
murāḳabet *Ar.*
murdār I (~ murdar) *Far.*
murşid *Ar.*
murtad *Ar.*
murtadda *Ar.*
murtadlık *Ar.T.*
muşahḫar (~ musahḫar)
muşhaf *Ar.*
muṣtafā *Ar.*
mutāba'at *Ar.*
muttaḳī *Ar.*
muvaḫḫid *Ar.*
mü'ekkede sünnet *Ar.*
mü'ellefe-i ḳulüb *Ar.*
mü'ezzin (~ mü'ezzin)
mü'ezzinlik *Ar.T.*
mü'min *Ar.*

mü'mine *Ar.*
 mübāḥ *Ar.*
 mübtedi' II *Ar.*
 müctehid *Ar.*
 müdāyene *Ar.*
 müdhāmmetān *Ar.*
 müfessir *Ar.*
 müfrid *Ar.*
 müftī *Ar.*
 mükāşefet *Ar.*
 mülhid *Ar.*
 münācāt *Ar.*
 münkad *Ar.*
 münker I *Ar.*
 münker II *Ar.*
 münkir *Ar.*
 mürīd *Ar.*
 mürsel *Ar.*
 mürted *Ar.*
 mürtedd *Ar.*
 mürtedlik *Ar.T.*
 müselmān *Far.*
 müsilmānlık *Ar.T.*
 müslim *Ar.*
 müslimān (~ müsłimān) *Ar.*
 müsłimānlık *Ar.T.*
 müsłimīn (~ müsłimīn) *Ar.*
 müsłüman *Ar.*
 müstaḥab *Ar.*
 müsteḥab (~ müsteḥāb) *Ar.*
 müsülmān *Ar.*

müsülmānlık *Ar.T.*
 müsülmenlik *Ar.T.*
 müsürmān *Ar.*
 müşrik *Ar.*
 müt'a II *Ar.*
 müte'abbid *Ar.*
 mütemetti' *Ar.*
 müttaḳī *Ar.*
 müzekkī III *Ar.*
 nāfile (~ nafīle) *Ar.*
 namaz (~ namāz)
 namazlaḡu *Far.T.*
 namāzlık (~ namazlık ~ namazlık)
Far.T.
 naşārī *Ar.*
 naşrānī *Ar.*
 naşrānīlik *Ar.T.*
 naşrāniyye *Ar.*
 naşş *Ar.*
 ne'üzubillāhi *Ar.*
 nebī *Ar.*
 nebīlik *Ar.T.*
 nefl *Ar.*
 Nekīr *Ar.*
 neml *Ar.*
 nesḡ *Ar.*
 nezīr I *Ar.*
 nezīr II *Ar.*
 nezr *Ar.*
 nişāb II *Ar.*

nisbet II *Ar.*
nūḥ *Ar.*
num *Çin.*
nübüvvet *Ar.*
nüsük *Ar.*
oruç *Far.*
oruçsız
ovsun *Far.*
pap *Lat.*
papas *Rum.*
papaz *Rum.*
pārsā *Far.*
pārsalık *Far.T.*
Pater noster *Lat.*
Paulus
paygambar *Far.*
payganber *Far.*
Petrus
peygambar *Far.*
peygamber (~ peygāamber) *Far.*
peygāamberlik *Far.T.*
peygānber *Far.*
Pilatus
Pont Pilat
profet *Lat.*
psalmos *Lat.*
put *Far.*
rabb *Ar.*
rabbenā *Ar.*
rabbenā leke'l-ḥamd *Ar.*
raḍıyallahu 'anhu *Ar.*
rāfiẓī *Ar.*

raḥınallahu *Ar.*
rāhib *Ar.*
raḥīm II *Ar.*
raḥīmeḥullāh *Ar.*
raḥmān *Ar.*
raḥmet eyleyici (raḥmet)
raḥmetu'llāhi 'aleyhi *Ar.*
ramaẓān (~ ramazaṇ) *Ar.*
rasūl
Rasūlallāh *Ar.*
Rasūlullah *Ar.*
ravẓa-i şerīfe *Ar.*
rāzık *Ar.*
raẓıyallahu 'anh *Ar.*
raẓıyallāhu *Ar.*
rāzķ *Ar.*
rek'at *Ar.*
rek'et *Ar.*
reka'at *Ar.*
reke'at *Ar.*
resūl *Ar.*
resūlu'llah *Ar.*
resūllik *Ar.T.*
reşīd *Ar.*
rıızık virici
rıẓvānullāhi *Ar.*
ricis *Ar.*
rics *Ar.*
risālet *Ar.*
ruhbānlık *Ar.T.*

rūḥu'llāh *Ar.*
 rukū' *Ar.*
 rūze *Far.*
 rūzedār *Far.*
 rūzī I *Ar.*
 rükn II *Ar.*
 rükū' *Ar.*
 rükū' sücüd (rükū')
 rükū'lı sücüdli (rükū')
 rükūlu *Ar.T.*
 rükün *Ar.*
 sa'y II *Ar.*
 sadaga *Ar.*
 şadağa (~ sadağa) *Ar.*
 şadağa-i fıtr *Ar.*
 şadağatü'l-fıtr *Ar.*
 şahābe *Ar.*
 şahābī *Ar.*
 şāḥibe *Ar.*
 şahūr *Ar.*
 şaḫaleyn *Ar.*
 şaḫar II *Ar.*
 salāt *Ar.*
 salāt-ı evvābīn (salāt)
 şalavāt *Ar.*
 şalavātullāhi 'aleyhi ve selāmehu
Ar.
 şalavātullāhi *Ar.*
 salīb *Ar.*
 şālih I *Ar.*

şālih II *Ar.*
 şalla'llāhu 'aleyhi ve selleme
 şamt oruçı
 şanam
 şanem *Ar.*
 şāni' *Ar.*
 secde *Ar.*
 secde āyeti (secde)
 secde sehvi (secde)
 secde-i sehv (secde)
 secde-i şükür (secde)
 secde-i taḥiyyet (secde)
 secde-i tilāva (secde)
 secde-i tilāvat (secde)
 secdet-i sehv (secde)
 secdet-i tilāvat (secde)
 secdetü's-sehv (secde)
 sehv I *Ar.*
 semi'allāhu limenḥamide *Ar.*
 şevāb *Ar.*
 şevāblu *Ar.T.*
 seyyid *Ar.*
 seyyidinā *Ar.*
 şırāt *Ar.*
 siḫr *Ar.*
 Stefan
 subḫāne
 subḫāne rabbiye'l-a'lā
 subḫāne rabbiye'l-aẓīm
 subḫāne'llāhi

subhāneke	şer‘an <i>Ar.</i>
şūfī <i>Ar.</i>	şer‘ <i>Ar.</i>
sūre <i>Ar.</i>	şer‘ī <i>Ar.</i>
sūret II <i>Ar.</i>	şerāhiyyen <i>Ar.</i>
sübhānallāh <i>Ar.</i>	şeref <i>Ar.</i>
sübhāne <i>Ar.</i>	şeri‘ <i>Ar.</i>
sübhanekallahümme <i>Ar.</i>	şerī‘atlik <i>Ar.T.</i>
sübhāneke <i>Ar.</i>	şerī‘et <i>Ar.</i>
sübhānerabbiye’l-‘azīm <i>Ar.</i>	şeriat (~ şerī‘at)
sücūd <i>Ar.</i>	şerīf II <i>Ar.</i>
sücüdlü <i>Ar.T.</i>	şeyh (~ şeyh) <i>Ar.</i>
sücüd	şeytān <i>Ar.</i>
sücüd-ı tilāva (sücüd)	şıyıl
sücüd-i sehv (sücüd)	Şi‘ā <i>Ar.</i>
sücüdlü	Şi‘ālık <i>Ar.T.</i>
sünnet I <i>Ar.</i>	şirik <i>Ar.</i>
sünnet-i mü’ekkede (sünnet I)	şirk <i>Ar.</i>
sünnet-i vaqt (sünnet I)	şükr <i>Ar.</i>
Süryānī <i>Ar.</i>	şükrāne <i>Ar.</i>
şafā‘at eyleyici (şafā‘at)	şükür <i>Ar.</i>
şāfī <i>Ar.</i>	şükürlü <i>Ar.T.</i>
şahādet <i>Ar.</i>	ta‘ala (~ ta‘ālā)
şākir <i>Ar.</i>	ta‘assub <i>Ar.</i>
şa‘rā <i>Ar.</i>	tā‘at <i>Ar.</i>
şavt <i>Ar.</i>	ta‘dīl-i erkān (ta‘dīl)
şaytan <i>Ar.</i>	tābi‘ <i>Ar.</i>
şedāy <i>Ar.</i>	tabi‘ī <i>Ar.</i>
şehādat I <i>Ar.</i>	tābi‘īn <i>Ar.</i>
şehid (~ şehid)	taḥıyyatü’l-mescid <i>Ar.</i>
şehīdlik <i>Ar.T.</i>	taḥıyyet <i>Ar.</i>
	taḥıyyāt I <i>Ar.</i>

taḥiyyāt II	telkīn II <i>Ar.</i>
taḥiyyāt ok- (taḥiyyāt I)	temettü‘ I <i>Ar.</i>
taḥiyyet <i>Ar.</i>	terāviḥ <i>Ar.</i>
taḥiyyet eyle- (taḥiyyet)	tersā (~ tersa) <i>Far.</i>
taḥiyyetü’l-mescid (taḥiyyet)	terviḥ <i>Ar.</i>
taḥmīd <i>Ar.</i>	terviḥa <i>Ar.</i>
taḥrīme <i>Ar.</i>	tesbīḥ <i>Ar.</i>
taḥdīr I	tesmiye <i>Ar.</i>
taḥdir-i ḥayr	teşehhüd <i>Ar.</i>
taḥdīr-i şer	teşriḳ tekbīri
taḫvā I <i>Ar.</i>	teṭavvu‘ <i>Ar.</i>
ṭalsım <i>Yun.</i>	tevābi‘ <i>Ar.</i>
Tanrı numu (num)	tevbe <i>Ar.</i>
ṭarīḳat	tevekkeltü <i>Ar.</i>
taşavvuf <i>Ar.</i>	tevekkül <i>Ar.</i>
taṭavvu‘ <i>Ar.</i>	tevfīḳ (~ tevḥik)
ṭavāf <i>Ar.</i>	tevḥīd <i>Ar.</i>
te‘ālā <i>Ar.</i>	Tevrāt <i>Ar.</i>
teb‘ <i>Ar.</i>	tevrīt <i>Ar.</i>
tebārekallah <i>Ar.</i>	teyemmüm <i>Ar.</i>
tebāreke <i>Ar.</i>	teyemmümli <i>Ar.T.</i>
tebe‘iyyet <i>Ar.</i>	tigenek tacı
tefsīr I <i>Ar.</i>	toba <i>Ar.</i>
tehlīl <i>Ar.</i>	tövbe
tekbīr	uşul-i dīn <i>Ar.</i>
tekbīr-i iftitāḥ (tekbīr)	ümmeṭ <i>Ar.</i>
tekbīr-i teşriḳ (tekbīr)	va‘az
tekbīr-i teşrik (tekbīr)	vā‘iz
tekbīrü’l-iftitāḥ (tekbīr)	va‘z II <i>Ar.</i>
telbiye <i>Ar.</i>	vācīb <i>Ar.</i>
	vācıblıḡ <i>Ar.T.</i>

vācib <i>Ar.</i>	Yesse
vāciblik <i>Ar.T.</i>	Yesus
vaḥy <i>Ar.</i>	Yesus Kristus
vaḳfa <i>Ar.</i>	Yohan
vallāh <i>Ar.</i>	Yohannes
vallāhi (~ vallahı) <i>Ar.</i>	Yudas
vallāhu ekber <i>Ar.</i>	yūnis
vallahü a‘lem (~ vallahü a‘lemü) <i>Ar.</i>	yūsuf
vallahü <i>Ar.</i>	Yüsüp
vebāl <i>Ar.</i>	zāhıd <i>Ar.</i>
velī II <i>Ar.</i>	zāhıdıraq <i>Ar.T.</i>
vera‘ <i>Ar.</i>	zāhid <i>Ar.</i>
vird <i>Ar.</i>	zāhidlik <i>Ar.T.</i>
vişāl oruçı	zāhiri II
vitir <i>Ar.</i>	zandīk <i>Ar.</i>
vitir <i>Ar.</i>	zebūr <i>Ar.</i>
vitir namāzı (vitir)	zekāt (~ zeķāt) <i>Ar.</i>
vitir-i vācib (vitir)	zekūt <i>Ar.</i>
yahūdī <i>Ar.</i>	zelletü'l-ķārī (zellet)
yaḥyā	zerken ḥōca
yaḥyī	zeydiyye <i>Ar.</i>
yārabb	zındīk <i>Ar.</i>
yehūdī	zikir <i>Ar.</i>
yerḥamükallāh <i>Ar.</i>	zimmi <i>Ar.</i>
yerhamükallahu	zindan I <i>Far.</i>
yerḥamükellāh	zühd <i>Ar.</i>
Yeronimus	zühd-i hidāyet (zühd)
	zühüd <i>Ar.</i>

2.2.33. Terimler

2.2.33.1. Hak, Hukuk, Adalet Adları

‘adālet *Ar.*
 ‘adıl *Ar.*
 ‘adıllık *Ar.T.*
 ‘adıl I *Ar.*
 ‘ādıl II *Ar.*
 ‘adillik *Ar.T.*
 ‘adl *Ar.*
 ‘adllık *Ar.T.*
 ‘aķıd *Ar.*
 ‘azāb (~ azāb) *Ar.*
 ‘āzıb
 ‘edil
 ‘edillik
 ‘edl
 ‘edllik
 ‘ıdda
 ‘ıddat
 ‘iķāb
 ‘udūl *Ar.*
 ‘uķūbat *Ar.*
 ‘uķūbet *Ar.*
 aval II *Ar.*
 bāġī *Ar.*
 bedreķā *Ar.*
 burhān *Ar.*
 burhān-kātī
 cefā *Ar.*
 cefācı *Ar.T.*
 cefākār *Ar.Far.*
 cevı *Ar.*
 cezā I *Ar.*

cināyet *Ar.*
 cizā
 curum
 cürm *Ar.*
 da‘vā *Ar.*
 da‘vī (~ da‘vı) *Ar.*
 da‘vu *Ar.*
 da‘vūcı *Ar.T.*
 da‘vucu *Ar.T.*
 dād I *Far.*
 dāz I *Far.*
 delālet *Ar.*
 delīl *Ar.*
 delīl-i ‘aķlī (delīl)
 delīl-i ķaķ‘ī (delīl)
 delīl-i naķlī (delīl)
 diyet *Ar.*
 eziyyet
 faķīh *Ar.*
 fetāvā I *Ar.*
 fetvā *Ar.*
 fıķ
 fıķh (~ fıķh) *Ar.*
 fidā *Ar.*
 fidiye *Ar.*
 fidye *Ar.*
 ġaddār *Ar.*
 ġarāmet I *Ar.*
 ħad I *Ar.*
 ħaķ V (~ ħaķķ ~ ħaķ(ķ) ~ ħaķķ)

hakem <i>Ar.</i>	kazıf
haklık <i>Ar.T.</i>	kāzī <i>Ar.</i>
haksız <i>Ar.T.</i>	kāziyye <i>Ar.</i>
haksuz <i>Ar.T.</i>	kışāş <i>Ar.</i>
höküm <i>Ar.</i>	kitābet I <i>Ar.</i>
höküm urmağ bile (höküm)	ma‘kale <i>Ar.</i>
huccet (~ huccet)	maḥḍar <i>Ar.</i>
hukemā	maẓlūm <i>Ar.</i>
hukm	me‘ākıl <i>Ar.</i>
hücce <i>Ar.</i>	mīrās (~ mīrās) <i>Ar.</i>
hüccet <i>Ar.</i>	mīrāşçı <i>Ar.T.</i>
hükim <i>Ar.</i>	miret <i>Ar.</i>
hüküm <i>Ar.</i>	mīşāk <i>Ar.</i>
hüküm eyleyici (hüküm)	mu‘ākıb <i>Ar.</i>
hükmi <i>Ar.</i>	muḳāṭa‘a <i>Ar.</i>
hüküm (~ hük(ü)m) <i>Ar.</i>	musādere <i>Ar.</i>
inşāf <i>Ar.</i>	mücāhede I <i>Ar.</i>
işbāt <i>Ar.</i>	müdde‘ā <i>Ar.</i>
istidlāl <i>Ar.</i>	müdde‘ī <i>Ar.</i>
kādı <i>Ar.</i>	mülklemek <i>Ar.T.</i>
kādī <i>Ar.</i>	mūsādere <i>Ar.</i>
kādīlık <i>Ar.T.</i>	müşādere <i>Ar.</i>
kan bahāsı (kan I)	mütecebbir <i>Ar.</i>
kaş <i>Ar.</i>	müttehem <i>Ar.</i>
katil II <i>Ar.</i>	müttehim <i>Ar.</i>
katl <i>Ar.</i>	resīllik <i>Ar.T.</i>
katlu bi’s-sebeb	reşvet <i>Ar.</i>
kaẓā III <i>Ar.</i>	rüşvet <i>Ar.</i>
kazf <i>Ar.</i>	sened <i>Ar.</i>
kazı <i>Ar.</i>	sicil <i>Ar.</i>

şāhıdlık *Ar.T.*

şāhıdsuz *Ar.T.*

şihādāt

şihādet

şikence *Far.*

tāvān *Far.*

te‘addī *Ar.*

tereke *Ar.*

terike

tōhemet

tōhemmet

tōhmet (~ tōhmet) *Ar.*

tōhūmet *Ar.*

tuhmet

vade *Ar.*

vaqıf II

vāris (~ vāriş)

vaşıyya *Ar.*

vaşıyyet *Ar.*

vaşī *Ar.*

vaşīlık *Ar.T.*

vaşıyyet II *Ar.*

vaşıyyetsüz *Ar.T.*

vekāle *Ar.*

vekīl *Ar.*

vekīllik *Ar.T.*

velā *Ar.*

velā-i ‘atīka (velā)

vereşe *Ar.*

zaḥmet *Ar.*

zālīm *Ar.*

zālīm (~ zālīm)

zālūm *Ar.*

zimme (~ zımmet) *Ar.*

zımmiye *Ar.*

zūlm *Ar.*

2.2.33.2. Sağlık ve Tıp Terimleri

‘ilāc *Ar.*

‘ilāç *Ar.*

‘ilāçsız *Ar.T.*

darū II (~ dārū ~ dāru) *Far.*

demāmil *Ar.*

dermān (~ derman) *Far.*

devā II *Ar.*

ḥicāmet *Ar.*

ḥukna *Ar.*

malaham *Far.*

melhem *Ar.*

merhem *Ar.*

nīşter *Ar.*

pilte

zenib *Ar.*

2.2.33.3. Resim Terimleri

nigār *Far.*

2.2.33.4. Müzik Terimleri

mizmār

sürūd

2.2.33.5. Dil ve Edebiyat Terimleri

‘arūz *Ar.*

ḥatṭ (~ḥatṭ) *Ar.*

‘ayn I *Ar.*

ḥatṭlıġ *Ar.T.*

‘ibāret II *Ar.*

hecā *Ar.*

bā *Ar.*

ḥekāyet *Ar.*

bāb II *Ar.*

hemze *Ar.*

belāġat *Ar.*

hicv *Ar.*

belīġ *Ar.*

ḥikāyāt (~ ḥikāyāt) *Ar.*

beyt I *Ar.*

ḥikāyet *Ar.*

bi- *Ar.*

ḥurūf *Ar.*

bi I

i‘rāb *Ar.*

cezm *Ar.*

imlā

cīm *Ar.*

inṣā *Ar.*

dāl *Ar.*

ḫāf I *Ar.*

dāsītān *Far.*

kāf II *Ar.*

dev *Far.*

ḫāfiye

ebyāt *Ar.*

ḫaṣīde (~ ḫasīde) *Ar.*

el V *Ar.*

kelime *Ar.*

elfāz

kesre *Ar.*

elif *Ar.*

ḫıṣṣa II *Ar.*

eṣ‘ār *Ar.*

kināyet *Ar.*

fethā I *Ar.*

lāf *Far.*

güftār *Far.*

lafz (~ lafz) *Ar.*

ḫā *Ar.*

lām *Ar.*

ḫarf *Ar.*

leylī *Ar.*

ḫasīb *Ar.*

luġat I *Ar.*

ḫaṭ II *Ar.*

lüġat *Ar.*

ma‘rife *Ar.*
maḳāl II *Ar.*
maḳāmāt *Ar.*
manzūm *Ar.*
mecāz *Ar.*
mecnūn II *Ar.*
med (~ medd) *Ar.*
mektūb *Ar.*
metn *Ar.*
mevzūn *Ar.*
mıṣrā‘ *Ar.*
mim *Ar.*
mucābāt *Ar.*
muzāraba *Ar.*
muzāri‘ *Ar.*
münevvīn *Ar.*
müsecca‘ *Ar.*
müselsel *Ar.*
müzekker *Ar.*
naḥv
nāmevzūn *Far.Ar.*
naẓm
nekre *Ar.*
nokta II (~ nokṭa)
nuḳaṭ *Ar.*
nuḳra
nūn *Ar.*
nuṭḳ *Ar.*
nūkte *Ar.*
nüṣḥa *Ar.*
ref‘ *Ar.*

ṣā I *Ar.*
ṣād *Ar.*
ṣaḥāyif *Ar.*
ṣaḥīfe *Ar.*
saṭr *Ar.*
seci‘ *Ar.*
simurḡ *Far.*
sīn I *Ar.*
ṣed *Ar.*
ṣi‘ir *Ar.*
ṣi‘r *Ar.*
ṣīn I
ṣīrīn I *Far.*
tā I *Ar.*
ṭā II
taḳṭi‘ II *Ar.*
taṣnīf *Ar.*
te’nīṣ *Ar.*
te’vīl *Ar.*
terḥīm *Ar.*
tesnif *Ar.*
tezkire *Ar.*
tī
vāv *Ar.*
yā II *Ar.*
zā I *Ar.*
zā II *Ar.*
zād *Ar.*
zaḥḥāk *Ar.*
zāl I *Ar.*

zamme Ar.

2.2.33.6. Tarih Terimleri

hümāy *Far.*

saṭīr Ar.

2.2.33.7. Ticaret, İş ve Ekonomi Terimleri

‘akar II Ar.

fāyıda

‘āriyet Ar.

fāyide Ar.

‘ıvaz Ar.

felūs Ar.

‘ıvaz Ar.

fuls

ağır bahālīg (bahālīg)

fulus Ar.

baha (~ bahā ~ baḥā) *Far.*

fülūs Ar.

bahalı *Far.T.*

ğabn-ı fāḥiṣ Ar.

bahālīg *Far.T.*

ğarāmet II Ar.

baḥş *Far.*

ğarım

bedel Ar.

ğārim (~ ğarīm) Ar.

behet Ar.

genc *Far.*

bey‘ Ar.

hak III

beyi‘

ḥarc Ar.

bileş Ar.

ḥarç

biżā‘at Ar.

ḥasbī Ar.

cezāf Ar.

himyā Ar.

daḥl Ar.

ḥisāb Ar.

derāhim

ḥiseb Ar.

deyn Ar.

ḥişşe Ar.

dīnār Ar.

ḥuric

direm I Ar.

icār Ar.

dirhem I Ar.

icāre Ar.

ecr-i mişil

icāret Ar.

ecr-i mişl

icret

edā II Ar.

iflās Ar.

fāyda Ar.

ihtikār *Ar.*
ikāle *Ar.*
kabāle
kadr I *Ar.*
kaṇṭara II
kefīl *Ar.*
kefīllik *Ar.T.*
kenz *Ar.*
kesād *Ar.*
kıymat
kıymatsız *Ar.T.*
kıymet *Ar.*
kıymetli *Ar.T.*
kıymetlü *Ar.T.*
kıymetsüz *Ar.T.*
kirā
kiraye *Ar.*
kīs (~ kis) *Ar.*
māl (~mal) *Ar.*
meccānen *Ar.*
mekseb *Ar.*
menāfi‘ *Ar.*
menfa‘at *Ar.*
menfe‘et *Ar.*
mesārif *Ar.*
muḥāsebe *Ar.*
muḥtāl *Ar.*
muḥtāl-ı ‘aleyh (muḥtāl)
müeccel *Ar.*
müfavāza *Ar.*

müflīs (~ müflis) *Ar.*
mükāteblük *Ar.T.*
mülk I *Ar.*
mülük *Ar.*
müsāḳāt *Ar.*
müşāhere *Ar.*
müşteri II *Ar.*
müzd *Ar.*
müzdli *Far.T.*
müzdür
nafaḳa *Ar.*
naḳd *Ar.*
naḳıd *Ar.*
nakt *Ar.*
narḥ *Far.*
naşīb *Ar.*
nef‘ *Ar.*
nes’e *Ar.*
nisab I *Ar.*
para I
perākende *Far.*
pūl (~ pul)
rāsmāl *Ar.*
raygan *Far.*
re’s *Ar.*
re’s-i māl (māl)
re’s-i māl *Ar.*
rebe *Ar.*
ribā *Ar.*
rişvet *Ar.*
şarf *Ar.*

sarmāya	taşarruf II <i>Ar.</i>
selem <i>Ar.</i>	teķazā <i>Ar.</i>
sellim <i>Ar.</i>	teklīf <i>Ar.</i>
şemen <i>Ar.</i>	temettu‘ <i>Ar.</i>
şemere <i>Ar.</i>	temettü‘ II <i>Ar.</i>
semīn (~ şemīn) <i>Ar.</i>	ticāret <i>Ar.</i>
settūķa	zağal <i>Far.</i>
si‘r <i>Ar.</i>	zamān I <i>Ar.</i>
sikke	zamān II <i>Ar.</i>
suħra II <i>Ar.</i>	zamānlık <i>Ar.T.</i>
şākird II <i>Far.</i>	zāmın <i>Ar.</i>
şerīk <i>Ar.</i>	zāmınsız <i>Ar.T.</i>
şuf‘a <i>Ar.</i>	zamīn <i>Ar.</i>
şüf‘a	zuyūf <i>Ar.</i>
tarḥ I <i>Ar.</i>	

2.2.33.8. Fizik, Kimya, Biyoloji Terimleri

kīmiyā *Ar.*

2.2.34. Hareket Adları

baş <i>Ar.</i>	ğaşb <i>Ar.</i>
cān tārṭmak (cān)	ğaşıb
cüdā kıymak (kıymak)	ğayıblık <i>Ar.T.</i>
def‘ II <i>Ar.</i>	ğulğul <i>Ar.</i>
defü‘	ğulül <i>Ar.</i>
fevt <i>Ar.</i>	ğulüvv <i>Ar.</i>
fışār <i>Ar.</i>	ħabs <i>Ar.</i>
fuşār <i>Ar.</i>	ħabus
ğarğara <i>Ar.</i>	ħabuslamak
gariķ <i>Ar.</i>	ħabüslemek
ğark (~ gark) <i>Ar.</i>	ħacāmat (~ ħacāmat) <i>Ar.</i>

ḥal‘ I <i>Ar.</i>	taḳāzā <i>Ar.</i>
ḥalt <i>Ar.</i>	taḳlīd <i>Ar.</i>
ḥarekāt <i>Ar.</i>	taḳrīb <i>Ar.</i>
ḥareket <i>Ar.</i>	taḳrīr <i>Ar.</i>
ḥareketlü <i>Ar.T.</i>	taḳṭīr <i>Ar.</i>
ḥarıç	taḳviyet <i>Ar.</i>
ḥatım	ṭalab <i>Ar.</i>
ḥatımlama <i>Ar.T.</i>	ṭayy <i>Ar.</i>
ḥazār II (~ ḥazer) <i>Ar.</i>	taẓarru‘ <i>Ar.</i>
ḥazf <i>Ar.</i>	tebdīl <i>Ar.</i>
helāket <i>Ar.</i>	teberra‘ <i>Ar.</i>
helāklik <i>Ar.T.</i>	teberrük <i>Ar.</i>
ḥırāmlamaḳ <i>Far.T.</i>	tecelli <i>Ar.</i>
ıṣḳāt <i>Ar.</i>	tedārük <i>Ar.</i>
irḥā <i>Ar.</i>	tedrīb <i>Ar.</i>
iẓhār <i>Ar.</i>	teferrüc <i>Ar.</i>
ḳabẓ I <i>Ar.</i>	teff
kefenlemek <i>Ar.T.</i>	tefrīt <i>Ar.</i>
muẓā‘af <i>Ar.</i>	tehzīb <i>Ar.</i>
müstağraḳ <i>Ar.</i>	tekellüm <i>Ar.</i>
naşb <i>Ar.</i>	tekye I <i>Ar.</i>
nazlamak <i>Far.T.</i>	temāşa <i>Ar.</i>
nazlanmak <i>Far.T.</i>	temeddüd <i>Ar.</i>
nez‘ <i>Ar.</i>	temyīz <i>Ar.</i>
nikb <i>Ar.</i>	tenzih <i>Ar.</i>
saḥn III <i>Ar.</i>	terceme <i>Ar.</i>
sāḳıt (~ sāḳıt) <i>Ar.</i>	terci‘ <i>Ar.</i>
sedl <i>Ar.</i>	terfiḳ <i>Ar.</i>
ta‘dīl <i>Ar.</i>	teşebbüh <i>Ar.</i>
ta‘līḳ <i>Ar.</i>	teşebbük <i>Ar.</i>
	teşebbüs <i>Ar.</i>

tezķir Ar.

tezkiye Ar.

tezkiyelik Ar.T.

vaz' I Ar.

vedā' Ar.

2.2.35. İnsani Vasıf, Durum ve İnsanlık ile İlgili Adlar

2.2.35.1. Fiziksel Özellikler

‘ākıl

‘aşfer Ar.

‘innīn Ar.

a‘mā Ar.

a‘sar Ar.

aḥdeb Ar.

aḥres Ar.

aḥval II (~ aḥvāl) Ar.

bişr

çirkin (~ çirkīn) Far.

Dāvūdī Ar.

gūlbeden Far.Ar.

haybatlı Ar.T.

heybetlü Ar.T.

ḥıyre Far.

ḫabīḥ Ar.

kefellig Ar.T.

kerīh (~ kerih) Ar.

kör I Far.

köse Far.

ḫurşa I Ar.

meflūc Ar.

mefred Ar.

mīzersüz Ar.T.

mūltefit Ar.

perī (~ peri)

sirkelig Far.T.

sokur (~ soḫur) Moğ.

solagay Moğ.

solḡay Moğ.

şebek

şebkör Far.

şimid

şirkin Far.

za‘īf Ar.

za‘iflık Ar.T.

za‘iflik Ar.T.

zāhir II Ar.

zarīf Ar.

ziyy Ar.

zu‘afā Ar.

2.2.35.2. Kişilik Özellikleri

‘ācız Ar.

‘ācīz (~ ‘āciz ~ ‘āciz) Ar.

‘afif Ar. (~ ‘afīf ~ ‘āfif)

‘afv eyleyici (‘afv)

‘aḫıl bālīg

‘āḫıl II Ar.

‘ākıl kişi (‘ākıl II)	aptal <i>Ar.</i>
‘ākıla I <i>Ar.</i>	arlangan <i>Ar.T.</i>
‘ākıllıĝ <i>Ar.T.</i>	azāb eyleyici (‘azāb)
‘akıllu	azat (~ āzat)
‘ākılsız <i>Ar.T.</i>	azat kişi
‘amıl	badbakt <i>Far.</i>
‘āmī cāhil	bagatur
‘amī I <i>Ar.</i>	bahādır
‘āmil III <i>Ar.</i>	bahādur (~ bahadur)
‘āmiy <i>Ar.</i>	bahādurlıķ (~ bahadurlıķ)
‘āmiy(i) mūte‘abbid (‘āmiy)	baĝıl
‘āsī (~ ‘āšī) <i>Ar.</i>	baĝıl kişi <i>Ar.T.</i>
‘atīķ II <i>Ar.</i>	baĝıllıķ <i>Ar.T.</i>
‘atīķ III <i>Ar.</i>	baĝıl <i>Ar.</i>
‘ayyār <i>Ar.</i>	baĝıllıķ <i>Ar.T.</i>
‘azīz (~ aziz) <i>Ar.</i>	baĝıtlı <i>Far.T.</i>
‘azm kılĝuĝı (‘azm)	baĝıtlıĝ <i>Far.T.</i>
‘izz <i>Ar.</i>	bazık II (~ bazık)
a‘lem I <i>Ar.</i>	bed ef‘āl (bed)
ābādān <i>Far.</i>	bedbaĝt <i>Far.</i>
ādem I <i>Ar.</i>	beyān eyleyici (beyān)
ādem oĝlanları (ādem I)	bī-hūř <i>Far.</i>
ādem oĝlanları (ādemī)	bīnevā <i>Ar.</i>
ādem oĝlı (ādem I)	bulūĝiyyet
ādemī <i>Ar.</i>	cāfi <i>Ar.</i>
ādemīler (ādemī)	cāhil <i>Ar.</i>
āgāh <i>Far.</i>	cānān <i>Far.</i>
aĝmaķ <i>Ar.</i>	cānfezā(y) <i>Far.</i>
akıllı	cehūl <i>Ar.</i>
akmak II <i>Ar.</i>	cimri

comard *Far.*
comardlık (~ cōmardlık) *Far.T.*
comart
comart köñül bile
cömerd *Far.*
cömerdlik *Far.T.*
cömert
cūd *Ar.*
çelāklik
çerb I *Far.*
çerbdestī *Far.*
çerbdestlik *Far.T.*
çüst *Far.*
dervīş *Far.*
devletli *Ar.T.*
devletsiz *Ar.T.*
dilārām *Far.*
dilber I *Far.*
dildār *Far.*
dilirübā *Far.*
dilşād *Far.*
dīvāne *Far.*
dūn *Ar.*
durust *Far.*
durustlık *Far.T.*
durustluk *Far.T.*
dürüst *Far.*
ebleh *Ar.*
edebluğ *Ar.T.*
edebli *Ar.T.*
edebsiz *Ar.T.*

edebsüzlik
edīb *Ar.*
ednā *Ar.*
emīn *Ar.*
emīn eyleyici (emīn)
emmāre *Ar.*
erḥam *Ar.*
faķīr *Ar.*
fāris I *Ar.*
faşīḥ *Ar.*
faşīḥ tillig (faşīḥ)
faşīḥa *Ar.*
fehimplü *Ar.T.*
fettān *Ar.*
fezā *Far.*
firāset *Ar.*
fus
fuḫalā *Ar.*
ğāfil *Ar.*
ğamğīn *Ar.Far.*
ğanī *Ar.*
garīb II *Ar.*
ğarre *Ar.*
ğayyır *Ar.*
gevzenlik
güyende *Far.*
güherbār *Far.*
gülşifāt *Far.Ar.*
güzīde *Far.*
ḫabīb II *Ar.*

ḥabīs (~ ḥabīs) *Ar.*

ḥācetlīğ *Ar.T.*

ḥācetsiz *Ar.T.*

ḥacıl

ḥacıl *Ar.*

ḥādık

ḥaķır (~ ḥaķır) *Ar.*

ḥalīm *Ar.*

ḥamuş

ḥār II *Far.*

ḥarāb II (~ harab) *Ar.*

ḥasīs *Ar.*

ḥaşlet (~ ḥaşlet)

ḥaşletlü *Ar.T.*

ḥasūd *Ar.*

ḥaşüdlık *Ar.T.*

ḥasüdlük *Ar.T.*

haşeri *Ar.*

ḥāyın *Ar.*

ḥāyin *Ar.*

ḥayrān *Ar.*

ḥışāl *Ar.*

ḥışlat *Ar.*

ḥışınraķ *Ar.T.*

ḥışīn *Ar.*

ḥıyānetçi *Ar.T.*

ḥilm *Ar.*

ḥodrāy *Far.*

ḥor (~ ḥōr) *Far.*

ḥorluk *Far.T.*

ḥoryat (~ horyat) *Ar.* < *Yun.*

ḥoşmakal

ḥulk *Ar.*

ḥūluğ *Far.T.*

ḥuluķlu *Ar.T.*

i‘tidāl-i mizac (mizāc)

içi kör

iḥsān eyleyici (iḥsān I)

iḥsān I *Ar.*

imīn (~ imin) *Ar.*

insān *Ar.*

ḳabīl II *Ar.*

ḳabūl eyleyici (ḳabūl)

kahal *Ar.*

kahalluk *Ar.T.*

ḳaḥbe *Ar.*

kāhellik *Ar.T.*

kāhil I *Ar.*

kāhillık *Ar.T.*

ḳalender *Far.*

kaltaban *Far.*

ḳāni‘ *Ar.*

kārsāz *Far.*

ḳarṭabān I *Far.*

kāsib *Ar.*

ḳavvād *Ar.*

ḳāyil II *Ar.*

kehel *Ar.*

kerīm *Ar.*

kersenc *Far.*
keslānlık *Ar.T.*
keslen *Ar.*
keslenlik *Ar.T.*
korluk *Far.T.*
ḳudret-i zātī (ḳudret)
künd I *Far.*
laṭīf *Ar.*
latīflık *Ar.T.*
lāya‘lem *Ar.*
ma‘ḳül *Ar.*
ma‘rūf *Ar.*
ma‘şūḳ *Ar.*
ma‘şūḳa *Ar.*
mağrūr *Ar.*
maḥabbet eyleyici (maḥabbet)
maḥbūb *Ar.*
maḥcūr *Ar.*
māhir *Ar.*
maşara *Ar.*
maşaralık *Ar.T.*
me‘mūn *Ar.*
mecīd I *Ar.*
mecnūn I *Ar.*
medhūş *Ar.*
mefḥar
mekīn *Ar.*
mekkār *Ar.*
mekkāre *Ar.*
melül *Ar.*

melül *Ar.*
men‘ eyleyici (men‘ IV)
mesāḳīn *Ar.*
meskenet II *Ar.*
mestūr II *Ar.*
meşhūr (~ meşhūr) *Ar.*
metbū‘ *Ar.*
mihribānlık *Far.T.*
miskīn (~ miskin) *Ar.*
miskin köñüllü (miskīn)
miskīnlik *Ar.T.*
mizāc *Ar.*
mīzlig *Ar.T.*
moḥḍak I *Moğ.*
mu‘ātib *Ar.*
mu‘āyır *Ar.*
mu‘azzez *Ar.*
mu‘teber *Ar.*
mu‘tedil *Ar.*
mu‘temed *Ar.*
mu‘terif *Ar.*
muhācir *Ar.*
muḥaddis I *Ar.*
muḥannat/s *Ar.*
muḥannes *Ar.*
muḥbiş (~ muḥbiş) *Ar.*
muḥīl *Ar.*
muḥlis (~ muḥliş) *Ar.*
muḥşan *Ar.*

muḥtāc (~ muḥtāc ~ muḥtaç ~
 muḥtac) *Ar.*
 muḥtār *Ar.* (~ muḥtar)
 muḥterem *Ar.*
 muḥadder *Ar.*
 mukallid *Ar.*
 murdar II
 murdarlık *Far.T.*
 murzı *Ar.*
 mutaḥa‘‘af *Ar.*
 mutī‘ (~ muṭī‘) *Ar.*
 mutma’in *Ar.*
 muṭmainne *Ar.*
 mübārız *Ar.*
 mübezzir *Ar.*
 mübezzirlik *Ar.T.*
 mübtelā *Ar.*
 müdārāt *Ar.*
 müdbir *Ar.*
 müdebber II *Ar.*
 müdebbir *Ar.*
 mükedder *Ar.*
 mükellef *Ar.*
 mükerrem *Ar.*
 münāfık *Ar.*
 münafıklık *Ar.T.*
 münezzeh *Ar.*
 müntefi‘un-bih *Ar.*
 mürtekib *Ar.*
 müste’men *Ar.*
 müste’mın *Ar.*

müşfık *Ar.*
 müştebih *Ar.*
 müteḥammil *Ar.*
 müteḥayyir *Ar.*
 mütekebbir *Ar.*
 mütekellim *Ar.*
 mütekemmil *Ar.*
 mütemekkin *Ar.*
 mütena‘‘im *Ar.*
 mütereddid *Ar.*
 mütereddit *Ar.*
 mütevellī *Ar.*
 müvesvis *Ar.*
 müzekkī I *Ar.*
 müzekkī II *Ar.*
 nācins *Far.Ar.*
 nāḥār *Far.*
 nādān *Far.*
 nādānlık *Far.T.*
 nākes *Far.*
 nālān *Far.*
 nāmdār *Far.*
 nāşih *Ar.*
 nāşih *Ar.*
 naşūh *Ar.*
 nazik
 nāzüg *Far.*
 nāzük *Far.*
 nāzüklüg *Far.T.*
 nekes *Far.*
 nezik *Far.*

nezük
niyâzsız *Far.T.*
nokta III
oruspı (~ oruspi) *Far.*
pêşman *Far.*
pinti
pîşmân *Far.*
râşidîn *Ar.*
rencide *Far.*
renclig *Far.T.*
renclü *Far.T.*
rencür *Far.*
rind *Far.*
riyâ *Ar.*
rustayi *Far.*
rûşen-zamîr (rûşen)
rüsvâ *Far.*
rüsvây *Far.*
saarlap
sabırluğ *Ar.T.*
sabırluk *Ar.T.*
şâbir *Ar.*
şabr eyleyici (şabr II)
şaburlı *Ar.T.*
şaburlu *Ar.T.*
şabursız *Ar.T.*
şādık (~ şadık) *Ar.*
sağav *Moğ.*
sağî *Ar.*
sakav *Moğ.*
şālîğ *Ar.*

şālîhlık
sālîm II *Ar.*
sālîmlik *Ar.T.*
sālūs *Far.*
sefîh *Ar.*
serbâz *Far.*
serefrâz *Far.*
sergek *Moğ.*
sergerdân *Far.*
setr eyleyici (setr)
sevdâlu *Ar.T.*
şıddık *Ar.*
sîret
sust *Far.*
süst *Far.*
süsüt
şād *Far.*
şādluğ *Far.T.*
şādmân *Far.*
şafaķat eyleyici (şafaķat)
şafķatlu
şāhid *Ar.*
şatır (~ şatır)
şātırlık *Ar.T.*
şefâ‘atçı *Ar.T.*
şefâ‘atsuz *Ar.T.*
şefî‘ *Ar.*
şefîķ *Ar.*
şemāyil *Ar.*
şengül *Far.*

şerement
şerîf II *Ar.*
şerlig *Ar.T.*
şerlû *Ar.T.*
şirin II (~ şîrîn)
şirşe II
şoh *Far.*
şûh *Far.*
ta‘bân *Ar.*
tab‘ II *Ar.*
tabî‘at *Ar.*
tāgî *Ar.*
tālib *Ar.*
tamaker *Ar.Far.*
tavāşî *Ar.*
tāyi‘ *Ar.*
ümmî *Ar.*
üstâh *Far.*

vefādār *Ar.Far.*
veḡāḡat *Ar.*
vesvās *Ar.*
yārîci *Far.T.*
zaḡallıḡ II *Far.T.*
zāyir *Ar.*
zehle *Ar.*
zehley *Ar.*
zelîl *Ar.*
zemîn I (~ zemin) *Far.*
zerḡ *Ar.*
zerrāk *Ar.*
zeyrek
zîrek *Far.*
zîreklik *Far.T.*
ziyrek *Far.*
zû-fünûn *Ar.*
zûr *Far.*

2.2.36. Hareketlilik, Davranış İfade Eden Adlar

‘afuv
‘afv *Ar.*
‘arız
‘ataḡ
‘atf *Ar.*
‘azîmet I *Ar.*
‘imâret I *Ar.*
‘itâb *Ar.*
‘udde *Ar.*
‘uhde
āḡâz *Far.*

ārām *Far.*
āzār *Far.*
bedîhâ *Ar.*
beyân *Ar.*
cebr I *Ar.*
cevlân *Ar.*
cılve *Ar.*
daave
ḡarîb
dav
destûr *Far.*

devr <i>Ar.</i>	i‘zāz <i>Ar.</i>
direng <i>Far.</i>	i’ticār
duḥūl <i>Ar.</i>	ibrā
edā I <i>Far.</i>	icmā‘ <i>Ar.</i>
ef‘āl <i>Ar.</i>	ictimā‘ <i>Ar.</i>
fāş <i>Far.</i>	iḥrāc <i>Ar.</i>
fedā <i>Ar.</i>	iḥşār <i>Ar.</i>
fesh	iḥtirāz (~ iḥtirāz) <i>Ar.</i>
fi‘illıg <i>Ar.T.</i>	iḥtişār <i>Ar.</i>
fi‘l (~ fi‘(i)l ~ fi‘il)	iḥyā <i>Ar.</i>
ğayret I <i>Ar.</i>	iķ‘a <i>Ar.</i>
güz̄er <i>Far.</i>	iķā‘ <i>Ar.</i>
ḥadeş <i>Ar.</i>	iķāmet <i>Ar.</i>
ḥalvat	iķtişār <i>Ar.</i>
ḥāşıl <i>Ar.</i>	ilhāk <i>Ar.</i>
ḥaṭā II (~ ḥaṭā’) <i>Ar.</i>	imtinā‘ I <i>Ar.</i>
ḥavāle <i>Ar.</i>	imtinān <i>Ar.</i>
ḥazam <i>Ar.</i>	imtişāl <i>Ar.</i>
herze <i>Far.</i>	inķā <i>Ar.</i>
ḥıfız	intifā‘ <i>Ar.</i>
ḥıfz̄ <i>Ar.</i>	intihā <i>Ar.</i>
ḥılāf <i>Ar.</i>	intikāl <i>Ar.</i>
ḥırāmān <i>Far.</i>	işābet <i>Ar.</i>
ıslāḥ <i>Ar.</i>	isrāf (~ işrāf) <i>Ar.</i>
ıtlāk I	isti‘āze
ıtlāk II <i>Ar.</i>	isti‘māl <i>Ar.</i>
ızhār	istifhām <i>Ar.</i>
i‘āde <i>Ar.</i>	istiftāḥ <i>Ar.</i>
i‘lām <i>Ar.</i>	istincā <i>Ar.</i>
i‘rāz̄ <i>Ar.</i>	

istinkā Ar.
istirāhe Ar.
iş‘ār Ar.
işteğal Ar.
ķabuż
ķalb I Ar.
ķasr I (~ ķaşr) Ar.
ķat‘ Ar.
kesr Ar.
ķırā‘at (~ ķırāat) Ar.
ķıran I Ar.
ķuble Ar.
ķüfür Ar.
lef Ar.
mācerā Ar.
maḥv Ar.
manżar II Ar.
mażmaża Ar.
meğas II Ar.
men‘ IV Ar.
meni‘
meyil Ar.
mezīd Ar.
mu‘ālece Ar.
mufāraķat Ar.
muḥallil Ar.
muḥārif (~ muḥarif ~ muḥārif) Ar.
muķābele (~ muķabele) Ar.
mulāṭafa(t) Ar.
mun‘akid Ar.

munḥarif Ar.
munżamm Ar.
murabba‘ II Ar.
murāķabe Ar.
muşāfaḥat Ar.
muşāḥabet Ar.
muşālaḥa Ar.
muṭāla‘a Ar.
muvanis Ar.
muvāsenet Ar.
muvazāba Ar.
muvazābet Ar.
mübālağa (~ mübālāğa) Ar.
mübāşere Ar.
müfāḥaret Ar.
mükāleme Ar.
mülāzemet Ar.
mümāreset Ar.
müsābaķa Ar.
müşāhede Ar.
müṭāla‘a Ar.
müteğayyir Ar.
na‘ra Ar.
naķıl Ar.
naķl II Ar.
nāz Far.
nazar I (~ nażar) Ar.
nefy Ar.
nehy Ar.
neşir Ar.

nidā Ar.
nüzül Ar.
pervāz *Far.*
rec‘at Ar.
remel Ar.
ri‘āyet Ar.
rif‘at Ar.
riyāzat Ar.
riyāzet (~ riyāzet)
rucū‘ Ar.
ruḥṣat Ar.
rücū‘ Ar.
sa‘ıy
sa‘y I Ar.
sa‘yı
sabaḳat Ar.
şamit Ar.
setir Ar.
setr Ar.
seyir Ar.
seyr Ar.
şıla II Ar.
sīlī I *Far.*
sille II *Far.*
şulbī Ar.
şun‘ Ar.
südd Ar.
sükūt Ar.
sünnet II
şafā‘at Ar.
şebbek Ar.

şehādet
şemme I Ar.
şemmir Ar.
şırıt Ar.
şīve *Far.*
şurū‘ Ar.
şürū‘ Ar.
ta‘annüt Ar.
ta‘ayyün Ar.
ta‘bīr Ar.
ta‘biye Ar.
ta‘cīl Ar.
ta‘rīf Ar.
ta‘yīn Ar.
ta‘zīr Ar.
tafşīl Ar.
tağayyür Ar.
tağyīr Ar.
taḥlīl Ar.
taḥrīr Ar.
taḥşīl Ar.
taḳaddüm Ar.
taḳarrüb Ar.
taḳdīm I Ar.
talaṭṭuf
tana‘um Ar.
tarḥ II Ar.
taşarruf I Ar.
taşğīr Ar.
tavaḳḳuf Ar.

telatṭuf Ar.

telkīn I Ar.

terik

tertīb Ar.

tesīr Ar.

teşrīḥ Ar.

tevbīḥ Ar.

teveccüh

tuḡavul Moğ.

tüfliḥ Ar.

va‘d Ar.

va‘īd

vāşıl Ar.

vaşl Ar.

vaşla Ar.

vaşāḥ Ar.

vidā‘ Ar.

visāl Ar.

vuşul Ar.

yarı III Far.

yārī Far.

yıḥrar Ar.

zarabtum Ar.

zarb Ar.

zārīlık (~ zārīlık) Far.T.

zarṭ Ar.

zacr Ar.

zekir

zīkr (~ zīkr) Ar.

zuhūr I Ar.

2.2.37. İrade, Düşünce Bildiren Adlar

‘acayīb Ar.

‘acāyib Ar.

‘aql I (~ akıl ~ ‘aḳ(ı)l) Ar.

‘aql Ar.

‘aqlī Ar.

‘aql u kifāfet (kifāfet)

‘azm Ar.

ārāmsuz Far.T.

aşlī Ar.

avul Ar.

bahana

bahāne Far.

başīret Ar.

bāṭıl Ar.

bāṭıllık Ar.T.

belḥud Far.

bersam Ar.

bīgümān

çāre Far.

derk II Ar.

dirāyet Ar.

elbet

elbetde Ar.

elbeti Ar.

elbette Ar.

endīşe Far.

eşah Ar.

fehim I *Ar.*
fehm *Ar.*
ferāġat *Ar.*
ferāset *Ar.*
ferāsetlġ *Ar.T.*
fitnat *Ar.*
fikir *Ar.*
fıkr *Ar.*
ġāflet *Ar.*
ġālibā *Ar.*
gümān *Far.*
gümānlġ *Far.T.*
ĥācet (~ hacet) *Ar.*
ĥaḵ II *Ar.*
hakıl *Ar.*
ĥaḵīḵat *Ar.*
ĥaḵīḵī *Ar.*
ḥamid *Ar.*
ḥaml *Ar.*
ḥāṭır I (~ ḥātır) *Ar.*
ḥayāl *Ar.* (~ ḥayāl)
heves *Ar.*
ḥıyārī *Ar.*
ḥıkme *Ar.*
ḥikmet *Ar.*
hūş *Far.*
ḥüffet *Ar.*
ıhtımāl
ıhtıyār
ıhtıyāt

ıkrar II (~ ıkrār)
i‘tidāl *Ar.*
i‘tirāz *Ar.*
idrāk *Ar.*
ıhtıyār *Ar.*
ıhtıyārī *Ar.*
ıhtıyāt *Ar.*
ıkrār *Ar.*
ızın II
ızın *Ar.*
ḵabūl (~ kabul) *Ar.*
ḵader *Ar.*
ḵanā‘at *Ar.*
ḵarār *Ar.*
ḵarārsız *Ar.T.*
ḵaşd *Ar.*
ḵaşıd II
ḵasıt *Ar.*
ḵavıl
ḵavul
ḵāyıl I *Ar.*
kebve *Ar.*
lābūd (~ lābüdd) *Ar.*
lācerem *Ar.*
lāşek *Ar.*
ma‘ānī *Ar.*
ma‘nā *Ar.*
ma‘nı
ma‘nī *Ar.*
magat (~ maġat) *Moğ.*

maḥsıt Ar.
maḥşad Ar.
maḥşūd (~ maksūd) Ar.
matel Ar.
mes'ele Ar.
mes'eli
meşkūk Ar.
meşveret Ar.
muḥaḳḳaḳ Ar.
muhālif (~ muḥālif) Ar.
muḥayyer Ar.
mutlakā Ar.
muvāfaḳat Ar.
müdebbere Ar.
mürāca'at Ar.
müstaḳirr Ar.
müşāvere Ar.
müşāveret Ar.
naş II
naşāyih Ar.
naşīḥat Ar.
niyet Ar.
niyyet Ar.
pend *Far.*
rāst *Far.* / rast
rāstı
rāstlık *Far.T.*
rāy I Ar.
rāylıg Ar.*T.*
re'y Ar.

şahḥ Ar.
şahīḥ Ar.
şıdḳ Ar.
şara *Far.*
şek (~ şek(k) ~ şekk)
şeklenmeklik Ar.*T.*
şeklig Ar.*T.*
şeksiz Ar.*T.*
şeksüz Ar.*T.*
şübhe Ar.
ṭā' IV
taba I
taḥḳīḳ Ar.
taḳdīr II Ar.
taşavvur Ar.
taşdīḳ Ar.
te'emmül Ar.
tedbīr Ar.
tefekḳür Ar.
temkīn Ar.
tereddüd Ar.
terk I Ar.
us I (~ uş ~ uşş ~ uş(ş)) *Moğ.*
vaşiyyet I
vehim Ar.
vesvese Ar.
vesveseliğ Ar.*T.*
yād II (~ yād) *Far.*
yādgār *Far.*
zabt Ar.
zan Ar.

ẓann Ar.

ẓihin (~ zihin ~ ẓihn) Ar.

zu‘m Ar.

2.2.38. Duygu İfade Eden Adlar

‘acīb Ar.

‘aşabe Ar.

‘āşık I Ar.

‘ayş Ar.

‘eceb

‘ışk Ar.

‘izzet

‘ibret Ar.

‘özir Ar.

‘özi (~ ‘özi)

‘umūm-ı belvā

‘uşşāk Ar.

ārzū (~ arzu) Far.

ārzülüğ Far.T.

āsāyiş Far.

aşuk I

baht II Far.

belā I Ar.

belvā‘ām Ar.

berhurdārlik Far.T.

beşāret Ar.

bi’l‘aceb Ar.

bīzār Far.

buğuz II Ar.

buşmān Far.

cenān Ar.

derd Far.

derhūst Far.

dert Far.

devlet Ar.

devrān Ar.

dil II Far.

dirīg Far.

düvlet Ar.

efgān Far.

emel Ar.

emr-i hissī

felāh Ar.

ferah Ar.

ğabānet Ar.

ğam (~ gam) Ar.

ğamm Ar.

ğamsuz Ar.T.

ğazab (~ ğazab) Ar.

gile Far.

ğufrān Ar.

ğurūr Ar.

ğuşşa Ar.

hā’il Ar.

hacālet Ar.

hācāt (~ hācāt) Ar.

haclet Ar.

haķāret Ar.

ḥarīṣ I (~ ḥarīṣ) *Ar.*

ḥarīṣlık *Ar.T.*

ḥasret *Ar.*

ḥatır II

havā II

ḥavf *Ar.*

ḥayf *Ar.*

ḥayret *Ar.*

ḥazīn *Ar.*

ḥazẓ *Ar.*

hemm *Ar.*

hevā II *Ar.*

hevā ve heves (hevā II)

hırış *Ar.*

hışım *Ar.*

ḥicāb II *Ar.*

ḥiddet *Ar.*

ḥiss *Ar.*

ḥoş bile

ḥurmet

ḥurmetsizlik

ḥusrān

ı‘tībār

ısbas *Far.*

i‘timād I *Ar.*

iḳbāl *Ar.*

ilhām *Ar.*

infi‘āl *Ar.*

intikām *Ar.*

irādet *Ar.*

istiḥfāf *Ar.*

istiḥsān *Ar.*

ḳabẓ II

ḳahḳaha *Ar.*

ḳahr *Ar.*

kerāhiyyet I *Ar.*

kerhen *Ar.*

kibr *Ar.*

kīn II *Far.*

kīne *Far.*

maḥabbet *Ar.*

mātem *Far.*

maṭlab *Ar.*

maṭlablayın *Ar.T.*

maṭlūb *Ar.*

maṭlūbāt *Ar.*

melāl *Ar.*

melālet *Ar.*

melāmet *Ar.*

melüllik *Ar.T.*

merḥamet

meşakḳat *Ar.*

meveddet *Ar.*

meyl *Ar.*

mihir *Far.*

miḥnet *Ar.*

mihr *Far.*

minnet *Ar.*

minnetsüz

mu‘cib *Ar.*

muḥāba *Ar.*

murad (~ murād)
muṭālebe *Ar.*
mübāhāt *Ar.*
müdārā *Ar.*
müdāre *Ar.*
müferriḥ *Ar.*
müjde *Far.*
mükābere *Ar.*
münāsebet *Ar.*
müsāmaḥat *Ar.*
müştāk *Ar.*
müştākılık *Ar.T.*
müteḥayyirlik *Ar.T.*
nāşıye *Ar.*
nedāmet *Ar.*
nefret *Ar.*
nehmet I *Ar.*
neşāṭ *Ar.*
nevha *Ar.*
nevmīd (~ nevmīd)
nīkbaht *Far.*
niyāz *Far.*
oroz *Far.*
ömed *Far.*
peşīmānlık *Far.T.*
rağbet II *Ar.*
rağbetsiz *Ar.T.*
rağbetsizlik *Ar.T.*
rāḥat *Ar.*
rāḥet *Ar.*

rahım *Ar.*
rahm *Ar.*
rahmet *Ar.*
rāzı *Ar.*
rāzī *Ar.*
recā *Ar.*
reḥet *Ar.*
renc *Far.*
roz *Far.*
sa‘ādet *Ar.*
sa‘ādet-i ebedī (sa‘ādet)
şabur I (~ şabur)
şafā *Ar.*
sākin III *Ar.*
sākinlik *Ar.T.*
şalāḥ *Ar.*
savda
seḥaṭ *Ar.*
sevdā (~ sevda) *Ar.*
sipās *Far.*
soyurgal *Moğ.*
suḥra I (~ şuḥra) *Ar.*
sürür *Ar.*
şādī *Far.*
şādīlık *Far.T.*
şafaḳat *Ar.*
şefaḳat *Ar.*
şefaḳatsız *Ar.T.*
şefeḳat *Ar.*
şefḳat *Ar.*

şehvet *Ar.*
şehvetsüz *Ar.T.*
şen II
şin II
ta‘accüb *Ar.*
ta‘ın
ta‘n *Ar.*
ta‘na
ta‘ne
tahayyür *Ar.*
taḥsīn *Ar.*
taleb *Ar.*
tarab *Ar.*
tav‘an
tav‘an ve kerhen (tav‘an)
te‘essüf *Ar.*
tebessüm *Ar.*
tecāsür *Ar.*
tecebbür *Ar.*
tekebbür *Ar.*
tekebbürlik *Ar.T.*

temennā *Ar.*
terahḥum *Ar.*
tesellī *Ar.*
teşnī‘ *Ar.*
teşrīf *Ar.*
teşvīş *Ar.*
tevaḥḥu‘ *Ar.*
ümid (~ ümīd ~ ümīd) *Far.*
ümiz *Far.*
üstāhlık II *Far.T.*
vaḥşet *Ar.*
vefā *Ar.*
vehm *Ar.*
yaşık I
zaḥm I *Far.*
zaḥm II *Far.*
zār *Far.*
zārī *Far.*
zevḳ *Ar.*
zıḥk *Ar.*

2.2.39. Durum, Nitelik Bildiren Adlar

‘abeş *Ar.*
‘acībe I *Ar.*
‘ācizlık *Ar.T.*
‘ācizlik *Ar.T.*
‘acz *Ar.*
‘adem *Ar.*
‘āfiyet (~ ‘afiyet) *Ar.*
‘aḳīr *Ar.*

‘alāḳa *Ar.*
‘alāmet (~ ālamet) *Ar.*
‘ale’l-ğafle (ğafle)
‘āmil II *Ar.*
‘araza *Ar.*
‘ārızī *Ar.*
‘atıklık *Ar.T.*
‘ayblı *Ar.T.*

‘ayblu *Ar.T.*
 ‘aybsuz *Ar.T.*
 ‘ayıblu
 ‘ayıbe I *Ar.*
 ‘azābsız
 ‘azābsuz
 ‘azīzirek *Ar.T.*
 ‘ıyān
 ‘ibāret I *Ar.*
 ‘ibāret III *Ar.*
 ‘illet II *Ar.*
 ‘illetsiz *Ar.T.*
 ‘özirsiz *Ar.T.*
 ‘özlü *Ar.T.*
 ‘özsiz *Ar.T.*
 ‘uķūd *Ar.*
 ‘uzlet *Ar.*
 ābdān
 ābzān *Far.*
 acur
 āfāt *Ar.*
 āfet (~ afet) *Ar.*
 āheste *Far.*
 āhestelik *Far.T.*
 aḥsen *Ar.*
 aḥvāl I *Ar.*
 aķvā *Ar.*
 āmādegī *Far.*
 amān II *Ar.*
 āsān *Far.*

asanlık I *Far.T.*
 āsānlık II *Far.T.*
 aşıl *Ar.*
 aşillik
 aşl *Ar.*
 aşlah
 aşllıg *Ar.T.*
 āşikāre *Far.*
 āşkārā (~ aşkara ~ aşkāra) *Far.*
 āşkāre *Far.*
 āzād (~ azād) *Far.*
 azādı *Far.T.*
 azādılık (~ āzādılık) *Far.T.*
 azādı *Far.T.*
 azādsuz *Far.T.*
 bahasız *Far.T.*
 baḥt I *Ar.*
 bārid *Ar.*
 baṭālet *Ar.*
 bāṭın *Ar.*
 baṭṭāl *Ar.*
 bed *Far.*
 bedbaḥtlık *Far.T.*
 bedī‘
 belıyyet *Ar.*
 berā‘at *Ar.*
 berābarlık *Far.T.*
 berāberlık
 berī II *Ar.*
 betāne *Ar.*

beter <i>Far.</i>	daķīķ I <i>Ar.</i>
better <i>Far.</i>	daķīķa <i>Ar.</i>
beyhūde <i>Far.</i>	dānekinlik <i>Far.T.</i>
bi'l'acebluķ <i>Ar.T.</i>	dānī <i>Ar.</i>
bī-bāk <i>Far.</i>	destürinsuz <i>Far.T.</i>
bī-bāklik <i>Far.T.</i>	destürsız <i>Far.T.</i>
biçārā <i>Far.</i>	destürsızın <i>Far.T.</i>
bīçare (~ bī-çāre) <i>Far.</i>	divāneliķ <i>Far.T.</i>
bī-hūşluķ <i>Far.T.</i>	duşhar
bunyat	düşvār <i>Far.</i>
bünyād	düşvārliķ <i>Far.T.</i>
cāhiliyet <i>Ar.</i>	élbek <i>Moğ.</i>
cāhillik <i>Ar.T.</i>	élbeklik <i>Moğ.</i>
cāmi' II <i>Ar.</i>	elīm
cārī <i>Ar.</i>	élpek <i>Moğ.</i>
cāyız	emān
cāyız <i>Ar.</i>	emānliķ
cebr II <i>Ar.</i>	emēnlik
cedīd <i>Ar.</i>	ēminlik <i>Ar.T.</i>
cehil <i>Ar.</i>	ēminlik bile
cehl <i>Ar.</i>	emmēnlik
celd <i>Ar.</i>	emsāl (~ emşāl) <i>Ar.</i>
cemāl <i>Ar.</i>	ences <i>Ar.</i>
cinis	envā' <i>Ar.</i>
cins I <i>Ar.</i>	erkān <i>Ar.</i>
cüdā <i>Far.</i>	esās <i>Ar.</i>
cünūn <i>Ar.</i>	esbāb <i>Ar.</i>
çālāk I <i>Far.</i>	eser (~ eşer) <i>Ar.</i>
çāyız	eshel <i>Ar.</i>
dā'ī <i>Ar.</i>	eslem <i>Ar.</i>

esr *Ar.*
eşakḳ *Ar.*
eşerr *Ar.*
evlā (~ evla) *Ar.*
evşāf *Ar.*
ezell *Ar.*
fāḥiṣ *Ar.*
faḥṣ *Ar.*
fāḳa *Ar.*
faḳīrlıḳ *Ar.T.*
faḳr *Ar.*
farıḳ
fāriḡ *Ar.*
farḳ *Ar.*
fāsıd
fırşat *Ar.*
fısıḳ
firāḳ *Ar.*
firḳat *Ar.*
fucūr
furşat *Ar.*
fuzūlī *Ar.*
fütüh I *Ar.*
ḡafle *Ar.*
ḡalat (~ ḡalaṭ) *Ar.*
ḡalīza
ḡanīlıḳ *Ar.T.*
ḡārat
ḡarāyib *Ar.*
ḡaraż *Ar.*

ḡarażsız *Ar.T.*
ḡarıblıḳ (~ ḡarıblıḳ)
ḡarīb I *Ar.*
ḡarībıblıḳ *Ar.T.*
ḡarḳa *Ar.*
ḡāvurlıḳ *Ar.T.*
ḡayb *Ar.*
ḡaybet II *Ar.*
ḡayıb (~ ḡāyıb) *Ar.*
ḡāyıblıḳ
ḡāyib *Ar.*
güzāfe *Far.*
habar (~ ḥabar) *Ar.*
ḥafī *Ar.*
ḥafīf (~ ḥafīf ~ ḥafif)
ḥafīfe
ḥafīfiye
ḥaḳıḳatī
ḥaḳıḳiye
ḥaḳḳat
ḥāl III (~ ḥal) *Ar.*
ḥalāf *Ar.*
ḥalāş (~ ḥalāş) *Ar.*
ḥālāt *Ar.*
ḥalāvāt *Ar.*
ḥalāvet *Ar.*
ḥalel I *Ar.*
ḥalel II *Ar.*
ḥālet *Ar.*

hālī I (~ hālī ~ hālī)

hāl Ar.

hālīg Ar.T.

hālvēt Ar.

hām III (~ hām)

hānīs II Ar.

hārbī I Ar.

hāş (~ hāş ~ hāş)

hāsāret Ar.

hāsen Ar.

hāşīyyet

hāşş Ar.

hāşşīyyet Ar.

hāşīnlik Ar.T.

hāṭālīk

hāṭar Ar.

hāṭāsuz

hātımlı Ar.T.

hātımsuz Ar.T.

hātīf Ar.

hāvāyic Ar.

hāvl Ar.

hāyınlık Ar.T.

hāżır (~ hāżır) Ar.

hāżırlık Ar.T.

hecr Ar.

helāk Ar.

heyyin Ar.

hıyār II Ar.

hıyrelik Far.T.

hılāl I Ar.

hılel Ar.

hış (~ hış) Far.

hışluk Far.T.

hışnūd Far.

hışnūdluk Far.T.

hışrak Far.T.

hıvatlı

hıfye Ar.

hūr Ar.

hūrlik Ar.T.

hūrlik Ar.T.

hūrr

hūsın Ar.

ıhtılāf

ıhtıyāflu

ıhtıyātlurak

ıkrām

i‘tirāf Ar.

icābet Ar.

icāzet Ar.

ıdmen Ar.

ıflāh Ar.

ıhtılāf Ar.

ıhtimāl Ar.

ıhtıyāc Ar.

ilzem Ar.

imīnlik (~ iminlik) Ar.T.

imkān

ınkılāb Ar.

inķıtāt <i>Ar.</i>	kifāyet <i>Ar.</i>
istitā‘at <i>Ar.</i>	kilitlū <i>Far.T.</i>
işāret <i>Ar.</i>	kīnelig <i>Far.T.</i>
işker <i>Far.</i>	kovat <i>Ar.</i>
ittifāk III <i>Ar.</i>	ķubh <i>Ar.</i>
ittifāķan (ittifāk III)	ķudret <i>Ar.</i>
izāfet (~ izāfet) <i>Ar.</i>	ķuds <i>Ar.</i>
izzetlū (~ ‘izzetlū) <i>Ar.T.</i>	ķuvvat <i>Ar.</i>
jingārlıķ <i>Far.T.</i>	ķuvvatlu <i>Ar.T.</i>
ķā‘ide <i>Ar.</i>	ķuvvatlusuz <i>Ar.T.</i>
ķabāhat	ķuvvet <i>Ar.</i>
ķabīl III <i>Ar.</i>	ķuvvetlıķ <i>Ar.T.</i>
ķadir II <i>Ar.</i>	ķuvvetli
ķādirlıķ <i>Ar.T.</i>	ķuvvetlū <i>Ar.T.</i>
ķadirsiz <i>Ar.T.</i>	ķuvvetsiz <i>Ar.T.</i>
kāhil II <i>Ar.</i>	kūlfet <i>Ar.</i>
kāmil <i>Ar.</i>	künd II <i>Far.</i>
ķarābet	laķv <i>Ar.</i>
ķarīb <i>Ar.</i>	lānazīr <i>Ar.</i>
ķāsī <i>Ar.</i>	layıķ <i>Ar.</i>
kāsıd <i>Ar.</i>	lāyık <i>Ar.</i>
ķavā‘ıd <i>Ar.</i>	lāzım <i>Ar.</i>
ķavī <i>Ar.</i>	leķāfet <i>Ar.</i>
ke‘l-‘adem <i>Ar.</i>	levāzım <i>Ar.</i>
kem <i>Far.</i>	leyyin <i>Ar.</i>
keyfiyetsüz	libāķa <i>Ar.</i>
keyfiyyet <i>Ar.</i>	libāķat <i>Ar.</i>
ķışar <i>Ar.</i>	luķf <i>Ar.</i>
ķıt <i>Ar.</i>	ma‘fūv <i>Ar.</i>
kıfāfet <i>Ar.</i>	ma‘ķūdūn <i>Ar.</i>

ma‘lūm *Ar.*
 ma‘zūr (~ ma‘zūr) *Ar.*
 maana
 māḥazar *Ar.*
 maḥcūb *Ar.*
 maḥfī *Ar.*
 māhiyyet *Ar.*
 maḥmūr *Ar.*
 maḥrec *Ar.*
 maḥrūm (~ mahrum) *Ar.*
 maḥsūb *Ar.*
 maḥşūl *Ar.*
 maḥşūş (~ maḥşūş) *Ar.*
 maḥż *Ar.*
 maḥbūl *Ar.*
 maḥlūb *Ar.*
 maḥsūm *Ar.*
 manẓūr *Ar.*
 marīz *Ar.*
 marẓī *Ar.*
 māyil *Ar.*
 me‘lūn *Ar.*
 me’zūn *Ar.*
 mecāl *Ar.*
 mecnūnlik *Ar.T.*
 mecrūḥ *Ar.*
 medfūn *Ar.*
 mefhūm *Ar.*
 mehcūr *Ar.*
 mekkin *Ar.*

mekr *Ar.*
 mekre *Ar.*
 melāḥat *Ar.*
 memnū‘ *Ar.*
 memzūc *Ar.*
 menfa‘atlı *Ar.T.*
 menfa‘atlu *Ar.T.*
 menfa‘atlü *Ar.T.*
 menfe‘etli *Ar.T.*
 menḵūl *Ar.*
 meşel (~ meşel)
 meskenet I *Ar.*
 mest *Far.*
 mestūr I *Ar.*
 mestūrlik *Ar.T.*
 meşhūd *Ar.*
 metrūk *Ar.*
 mevcūd *Ar.*
 mevḵūf *Ar.*
 mevmīd
 mevşūf *Ar.*
 meyšūm *Ar.*
 mezkūr (~ mezkūr) *Ar.*
 mırḥī *Ar.*
 misāl *Ar.*
 mişl *Ar.*
 moḥdak II *Moğ.*
 mu‘āf *Ar.*
 mu‘arrec *Ar.*
 mu‘arref *Ar.*
 mu‘aṭṭal *Ar.*

mu‘ayyen <i>Ar.</i>	muşaffī <i>Ar.</i>
mu‘lem II <i>Ar.</i>	muşīb <i>Ar.</i>
muayyen <i>Ar.</i>	muşībetlīğ <i>Ar.T.</i>
mubālağa <i>Ar.</i>	mustahıķ <i>Ar.</i>
muḍārebe <i>Ar.</i>	muṭlaķ <i>Ar.</i>
mufarraķ <i>Ar.</i>	muvāfıķ <i>Ar.</i>
mufaşşal <i>Ar.</i>	muvāzin <i>Ar.</i>
muğra	mużmer <i>Ar.</i>
muḥāl <i>Ar.</i>	mü‘eccel <i>Ar.</i>
muḥālefet <i>Ar.</i> (~ muḥālefet ~	mübārek <i>Ar.</i>
muḥālefet)	mübeddel <i>Ar.</i>
muḥālīf	mücāneset <i>Ar.</i>
muḥarref <i>Ar.</i>	mücerred <i>Ar.</i>
muḥarrer <i>Ar.</i>	mücmel <i>Ar.</i>
muḥāṭara <i>Ar.</i>	müctemi‘ <i>Ar.</i>
muḥdeş <i>Ar.</i>	müferraķ <i>Ar.</i>
muḥkem <i>Ar.</i>	müfīd <i>Ar.</i>
muhkim <i>Ar.</i>	müfraṭ <i>Ar.</i>
muḥrım <i>Ar.</i>	müfsid <i>Ar.</i>
muḥtalıf <i>Ar.</i>	müheyyā <i>Ar.</i>
muhtelif (~ muḥtelif ~ muḥtelif)	mühim <i>Ar.</i>
<i>Ar.</i>	mühmel <i>Ar.</i>
muḥtemel <i>Ar.</i>	mühmelāt <i>Ar.</i>
muḳābil <i>Ar.</i>	mükerrer <i>Ar.</i>
muḳaddem (~ mukaddem) <i>Ar.</i>	mülşak <i>Ar.</i>
muḳārin <i>Ar.</i>	mültezim <i>Ar.</i>
muḳavvī <i>Ar.</i>	mümkin <i>Ar.</i>
muḳtezā <i>Ar.</i>	mün‘aķid <i>Ar.</i>
mūnis <i>Ar.</i>	mün‘aķide <i>Ar.</i>
muñsarif <i>Ar.</i>	mün‘im <i>Ar.</i>
	münāsib <i>Ar.</i>

münecces *Ar.*
münevver *Ar.*
müngāzz *Ar.*
münkaleb *Ar.*
münkasım *Ar.*
münkati‘ *Ar.*
müntaḥab *Ar.*
müntehā *Ar.*
mürdar
mürekkeb *Ar.*
müretteb *Ar.*
müsaḥḥar *Ar.*
müsāvī *Ar.*
müsta‘cil *Ar.*
müsta‘mel *Ar.*
müstaḡnī *Ar.*
müstaḥaḳ *Ar.*
müstaḥaḳḳ *Ar.*
müstaḥiḳ(ḳ) *Ar.*
müstaḥsen *Ar.*
müstaḳīm *Ar.*
müstecāb *Ar.*
müstedām *Ar.*
müstefīd *Ar.*
müstehaḳ *Ar.*
müstehzī *Ar.*
müstemi‘ *Ar.*
müṣābehet *Ar.*
müṣaḳḳaḳ *Ar.*
müṣārün ileyhi *Ar.*

müşemmer *Ar.*
müşerref *Ar.*
müşkil *Ar.*
müştemel *Ar.*
müte‘allıḳ *Ar.*
müte‘allıḳ *Ar.*
müte‘ayyın *Ar.*
müte‘azzır *Ar.*
müte’aḥḥir (~ müte’ahhir) *Ar.*
müteferrik (~ müteferriḳ) *Ar.*
müteḡarrik *Ar.*
mütenāḳız *Ar.*
mütesāvī *Ar.*
müteṣavver *Ar.*
mütetābi *Ar.*
mütevātir *Ar.*
mütevellid *Ar.*
müttefiḳ *Ar.*
müttefiḳ *Ar.*
müyesser *Ar.*
nā’im *Ar.*
naamatlu *Ar.T.*
nādirü’l-ḥüsn (nādir)
nāfi‘ *Ar.*
nāḥoş *Far.*
naḥs *Ar.*
naḳd-i rāḥat (naḳd)
nāḳıs *Ar.*
naş I *Ar.*
nasībet *Ar.*

nāv <i>Far.</i>	peyveste <i>Far.</i>
nāyiblik <i>Ar.T.</i>	peyvestelik <i>Far.T.</i>
naẓīf (~ nazīf)	ra‘nā <i>Ar.</i>
naẓīr <i>Ar.</i>	rāci‘ <i>Ar.</i>
necāsatlık <i>Ar.T.</i>	rāciḥ <i>Ar.</i>
necāset <i>Ar.</i>	raġbet I <i>Ar.</i>
necāsetlik <i>Ar.T.</i>	raķīķ <i>Ar.</i>
necis <i>Ar.</i>	rāz <i>Far.</i>
necisliġ <i>Ar.T.</i>	rāẓilık <i>Ar.T.</i>
neçāset <i>Ar.</i>	redd <i>Ar.</i>
nefīs I <i>Ar.</i>	resīdelik <i>Far.T.</i>
nek I <i>Moğ.</i>	resm II <i>Ar.</i>
nem <i>Far.</i>	reşīdlik <i>Ar.T.</i>
nev‘ <i>Ar.</i>	revā <i>Far.</i>
nevādir <i>Ar.</i>	revālık <i>Far.T.</i>
nihas	revān <i>Far.</i>
nīk I <i>Far.</i>	rızā <i>Ar.</i>
nīkbahtlık <i>Far.T.</i>	rivāyet <i>Ar.</i>
niks <i>Ar.</i>	rubbemā <i>Ar.</i>
nişān (~ nişan) <i>Far.</i>	rūḥānī <i>Ar.</i>
nişāne <i>Far.</i>	şa‘b <i>Ar.</i>
nişānliġ <i>Far.T.</i>	sa‘īd <i>Ar.</i>
nişānlu <i>Far.T.</i>	şābit I (~ sābit ~ şābit) <i>Ar.</i>
nüşan	şādır <i>Ar.</i>
pāk <i>Far.</i>	şaf II <i>Ar.</i>
pejmān(?) <i>Far.</i>	şaff <i>Ar.</i>
pelid <i>Far.</i>	şāfī <i>Ar.</i>
perişān <i>Far.</i>	saḥā
perişānlık <i>Far.T.</i>	şaḥīḥaraķ <i>Ar.T.</i>
peydā <i>Far.</i>	şaḥīḥıraķ <i>Ar.T.</i>

sāḳıd
 sākin I *Ar.*
 sākit I *Ar.*
 sāḳit II (~ sākit) *Ar.*
 şalābet *Ar.*
 sālīm I *Ar.*
 şarīḥ *Ar.*
 şavāb *Ar.*
 savap
 sāyīb *Ar.*
 sebeb *Ar.*
 sefāhat *Ar.*
 sehel (~ seh(e)l ~ sehl) *Ar.*
 sehv II *Ar.*
 selāmat *Ar.*
 selāmatlık *Ar.T.*
 selāmet *Ar.*
 seleb *Ar.*
 selīm *Ar.*
 selm *Ar.*
 serḥoş *Far.*
 serḥoşluk *Far.T.*
 serrā *Ar.*
 setirlik *Ar.T.*
 sevā *Ar.*
 sezā *Far.*
 şıfat (~ şıfāt) *Ar.*
 şıfatlamaşsız *Ar.T.*
 şıfatlu *Ar.T.*
 sır I (~sır(r)) *Ar.*

sileḥ *Ar.*
 silsile *Ar.*
 şulb *Ar.*
 sükr *Ar.*
 şaḳāvet
 şarīḥ
 şart (~ şart) *Ar.*
 şart-ı lāzım (şart)
 şāzz *Ar.*
 şecā‘at *Ar.*
 şedīd *Ar.*
 şefā‘at *Ar.*
 şehādat II *Ar.*
 şenī‘ *Ar.*
 şiddet *Ar.*
 şu‘al *Ar.*
 şūḥluk *Far.T.*
 şūm *Far.*
 şūmluğ *Far.T.*
 şūmluk *Far.T.*
 ta‘alluk *Ar.*
 tāb‘ I *Far.*
 tāhir II *Ar.*
 tāḳat *Ar.*
 taḳşīr *Ar.*
 taḳşīrlık (~ taḳşīrlık) *Ar.T.*
 taḳşīrlık *Ar.T.*
 tālık
 tāli‘ *Ar.*
 tāri‘ *Far.*

ṭarīḵ Ar.

ṭarīḵa Ar.

tas I (~ ṭaş ~ tās ~ ṭāş) *Far.*

ṭayyib Ar.

tāze *Far.*

tāzeliğ *Far.T.*

tāzelik *Far.T.*

tefarık Ar.

tefāvūt Ar.

tékşi *Moğ.*

telef Ar.

tendürüst *Far.*

teng (~ teng) *Far.*

ter III *Far.* Tāze. GT, 373

terāḥī Ar.

tez (~ tēz) *Far.*

teze *Far.*

tırrıl

tīmārsuzluk *Far.T.*

tiz I (~ tīz)

tīz tīz *Far.*

tizcek

ṭurfe Ar.

tūsen *Far.*

üns Ar.

ünüs

üstāhlık I *Far.T.*

üstüvār *Far.*

vaḥī Ar.

vāḳı‘ Ar.

vāḳı‘a Ar.

vāḳıf I Ar.

vāḳı‘ (~ vāḳı‘ ~ vaḳı‘)

vārid I Ar.

vārid II Ar.

vaşf Ar.

vāşıf I Ar.

vāşıf II Ar.

vech II Ar.

vefāsızlık *Ar.T.*

velāyet I Ar.

vesīle Ar.

vilāyet II Ar.

vūs‘at Ar.

yābis Ar.

yaḳīn Ar.

yegāne

yubūset Ar.

za‘f Ar.

zağallık I *Far.T.*

zāhir I (~ zāhir)

zāhirce

zāhirī I

zaḥmlı *Far.T.*

zarar Ar.

zarūret Ar.

zarūreten Ar.

zarūretsüz *Ar.T.*

zarūrī (~ zarūrī) Ar.

zāyı‘ Ar.

zāyi‘ Ar.

zāyid Ar.

zāyil Ar.

zekī Ar.

zıd Ar.

zīķ Ar.

zişt Far.

ziyān (~ ziyān) Far.

ziyānlıĝ Far.T.

ziyānlu Ar.T.

zulmāt Ar.

zulumāt Ar.

2.2.40. Renk Adları

‘unnāb-reng (reng)

aḥmer Ar.

aşķar Ar.

bakami Ar.

ebreş Ar.

elvān Ar.

esmer Ar.

esved Ar.

gūnelik Far.T.

gūlgūn Far.

ḥaḍrā Ar.

ḥamrā Ar.

ḥamrı

ḥaẓrā’ Ar.

hem-reng Far.

iḥḍir Ar.

jengār Far.

kebut Far.

kırmızı Ar.

ķuzah Ar.

levn Ar.

levün Ar.

levünlü Ar.T.

mor

naranci Far.

reng Far.

rengler Far.T.

renk(g) (~ renk) Far.

renklig Far.T.

renklü

sevād Ar.

2.2.41. Ünlemler (saygı, istek, seslenme, şaşkınlık, merak, onama sözleri)

‘acebā Ar.

āh I (~ aḥ ~ ah) Far.

āḥī Ar.

bes II Far.

cānum

dirīĝa!

elāyā! Ar.

evvah Ar.

eyā *Ar.Far.*

fūsūs *Ar.*

heyhāt *Ar.*

kāşki *Far.*

keşke (~ kēşke) *Far.*

keşkeh

lāvallāh *Ar.*

mah *Ar.*

merḥabā *Ar.*

ve's-selām *Ar.*

veyl *Ar.*

yā III *Ar.*

zinhār *Far.*

2.2.42. Zamirler

berḥāl *Far.Ar.*

falān (~ falan) *Ar.*

fūlān *Ar.*

ḥod *Far.*

kemā hüve *Ar.*

nefs II *Ar.*

zāt (~ zāt ~ zāt) *Ar.*

2.2.43. Edatlar

‘ayn II *Ar.*

ba‘zı *Ar.*

belā II *Ar.*

belī *Ar.*

bilā *Ar.*

eger II *Far.*

egerçi *Far.*

fīhi *Ar.*

filān

fulān *Ar.*

ğayr *Ar.*

ger *Far.*

gerçi *Far.*

ḥaḫ IV *Ar.*

ḥattā *Ar.*

hazā *Ar.*

her *Far.*

hiç nime (hiç)

ilā I *Ar.*

ileyhā *Ar.*

ḫadar *Ar.*

lā *Ar.*

lāğayr *Ar.*

li *Ar.*

li II *Ar.*

lihazā *Ar.*

meger (~ meğer) *Far.*

meger kim (meger)

min II *Ar.*

nā *Far.*

na‘am *Ar.*

ne I (~ nè) *Far.*

ne‘am
şayet *Far.*
şeyād *Far.*
tā III *Far.*

vaḳtī *Ar.*
vaḳtī ki (vaḳtī)
ya IV *Far.*

2.2.44. Bağlaçlar

amā
ammā *Ar.*
aşlen *Ar.*
bari (~ bārī) *Far.*
bel kim *Ar.T.*
belki *Ar.Far.*
bes I *Far.*
bilkim *Ar.T.*
çün *Far.*
çün ki *Far.*
çünkim *Far.T.*
edāen *Ar.*
elķışsa *Ar.*
ellā
elmaķşūd
ev II *Ar.*
fī *Ar.*
fi’l-cümle *Ar.*
haķķān
hasa
hāşsa(ten) (~ hāşsa) *Ar.*
hem *Far.*
hemān *Far.*
henüz *Far.*

illa *Ar.* / illā
immā I *Ar.*
immā II *Ar.*
keennehü *Ar.*
ki *Far.*
lakin (~ lākin) *Ar.*
līkin *Far.*
ma‘a hāzā *Ar.*
mādām *Ar.*
meselā (~ meşelā) *Ar.*
pes *Far.*
u *Far.*
ü *Far.*
ve *Far.*
velākin *Ar.*
velī III *Far.*
velīkin *Far.*
yā V (~ ya) *Far.*
ya‘nī *Ar.*
yaani *Ar.*
yāḫūd (~ yāḫū(d) ~ yāḫud ~
yāḫūd)
yāḫuz (~ yāhūz)
yeni *Ar.*

2.2.45. Zarflar

āḥar *Ar.*

amaşa *Far.*

barabar

berābar *Far.*

berāber *Far.*

berebār

delāleten *Ar.*

ġāyet (~ ġayet) *Ar.*

giz *Far.*

sayaca *Far.T.*

şümme *Ar.*

tetābu‘ *Ar.*

2.2.46. Ses

avaz (~ āvāz) *Far.*

elhān *Ar.*

feryād *Far.*

fiġān *Far.*

ġiriy *Far.*

ḥalk II

ḥuvār *Ar.*

nāle *Far.*

saz V *Far.*

vāveylā *Ar.*

2.2.47. Cümleler

ālihi *Ar.*

bīzār men (bīzār)

bīzār turur (bīzār)

ḥācet degül (ḥācet)

ḥalaḫnāküm *Ar.*

ḳāle I *Ar.*

kerremnā *Ar.*

kifāfet durur (kifāfet)

lehu *Ar.*

nez‘ ḥālet turur (ḥālet)

nu‘īdüküm *Ar.*

sellem *Ar.*

temme *Ar.*

temmet *Ar.*

uḫbirū *Ar.*

uḫrucī *Ar.*

vala’z-ḫalin

2.3. FİLLER

2.3.1. Basit Fiiller

abra-

ac-

acı-

aç- I

aç- II

aç- III

aç- IV

aç- V

açı-	asra- I <i>Moğ.</i>
ağır-	asra- II
ağ-	asra- III
ağır- I	aş- I
agır- II	aş- II
ağır- III	aşık- (~aşık-)
agrı- (~ ağrı-)	at- I
agru-	at- II
ağ-	at- III (~ at-)
ak- (~ ak-)	aṽ-
al-	ay- I
alağ-	ay- II
alğığ-	ayar-
ağ-	ayır-
andı-	ayur-
ang-	az-
apar-	azat-
ar- I	ba-
ar- II	bağ-
ar- III	bağ- I (~ bak-)
ara- I	bağ- II
ara- II	bağ- III
arı- I	ban-
arı- II	bar- I
arğun-	bar- II
arğur-	bas- I
arsık-	bas- II (~ baş-)
art- (~ art- I)	bağ- (~ bat-)
art- II	bay-
aru-	baz-
as- (~ aş-)	ber- (~ bër-)
	berk-

bey-	bun-
beyi- I	bur- I
bèyi- II	bur- II
bez- (~ bèz-)	bur- III
bıç-	buş- I
bıraķ- I	buş- II
bıraķ- II (~ bırak-)	buv-
bış-	buy- I
biç- I	buy- II
biç- II	buz-
bil-	bük- I
bin-	bük- II
bir-	büt-
biş-	büz-
bit- I	çaķ- I
bit- II	çaķ- II
biyi- I	çaķ- III
biyi- II	çaķ- IV
biyi- III	çaķ- V (~ çak-)
biz-	çaķ- VI
bo-	çaķ- VII
boğ- (~ bog-)	çaķ- VIII
bol- I	çal- I
bol- II	çal- II
bolğa-	çal- III
boya-	çap- I
boz-	çap- II
böl-	çap- III
bul-	çarp-
bula- I	çat- I
bula- II	çat- II
bulğa-	çek-

çıg- I	dap-
çıĝ- II	dart-
çıh-	daş-
çıķ- I	dat-
çıķ- I	de- (~ dè-)
çıķ- II (~ çık-)	deg-
çıķ- III	del-
çıķ- IV	dene-
çız-	dep- I
çik-	dep- II
çile-	der-
çim-	dêş- I
çine-	deş- II
çirmen-	dev-
çirt- I	dez-
çirt- II	dıķ- (~ dık-)
çise-	dın-
çiz-	dır-
çoĝ-	di-
çoz-	did-
çök- I	dih-
çök- II	dik-
çök- III	dil-
çön-	dir-
çöz- I	diri-
çöz- II	diş- I
çum-	diş- II
çüri-	do-
çürü-	doĝ- (~ dog-)
çüv-	doķ-
dad-	doķı- I
dam-	doķı- II

doğu- I	er- (~ ér- I)
doğu- II	ér- II
doğu- III	ér- III
dög-	eri-
dök-	èrik-
dön- I	erü-
dön- II	es-
döz-	esir- (~ èsir-)
dun-	eski-
dur- I	esür-
dur- II	èş-
duş-	eşit- (~ èşit-)
duť- (~ dut-)	et- (~ èt-)
duy-	eǵ- (~ ev-)
dü-	ez-
düg- (~ düg-)	farı-
dün-	geç-
dür-	gel-
dürt- I	gev-
dürt- II	gey-
düş-	gid-
düz-	gir-
è-	git-
ed-	göm-
eg-	göl- I
ege-	göl- II
ek-	güy-
elik-	hop-
em-	hor-
èn-	huv-
èñ-	ı-
eng-	

ıd- (~ ıđ-)	iski-
ıĥ-	iskü-
ıra-	isrü-
ırġa-	iste- I
ıs-	iste- II
ıy- I	iş- I
ıy- II	iş- II
i-	iş- III
iç-	işe-
id- I	it- I
ıđ- II	it- II
ig-	iv- (~ iv-)
ige-	iy- I
igren- (~ iġren-)	iy- II
ik-	iz- I
il- I	iz- II
il- II	izde-
im-	ıab-
imge-	kaç- (~ kaç-)
in-	kak- I
ir- I	kağ- II
ir- II	kal- (~ kal-)
ir- III	kama- I
ir- IV	kama- II
ir- V	kan-
ir- VI	kap- I
iren-	kap- II
iri-	kap- III
irk-	kar- I
is-	kar- II
isde-	kar- III
isi-	karı- I

karı- II (~ ƙarı-)

ƙarri-

kars-

ƙas-

ƙaş-

ƙat- I

ƙat- II (~ kat-)

ƙat- III (~ kat-)

ƙat- IV

ƙat- V

kat- VI

ƙav-

ƙavur- (~ ƙavur-)

ƙay-

ƙaz- (~ kaz-)

keç- I

keç- II

kèç- III

keç- IV (~ kèç-)

keç- V

ked- I

keç- II

ked- III

kel- (~ kèl-)

ker- (~ kèr-)

kes- (~ kès-)

keş-

ket- (~ kèt- II)

ket- I

ket- III

ket- IV

ket- V

ket- VI

key- (~ kèy-)

ƙıl- I

ƙıl- II (~ kıl-)

ƙın-

ƙıs- I

kıs- II (~ ƙıs-)

kıs- III

ƙıy- I

ƙıy- II

ƙıy- III (~ kıy-)

ƙız- (~ kız-)

kiç- I

kiç- II

kid- I

kiç- II

kıl-

kis-

kişine-

kişne-

kit- I

kit- II

kiy-

ƙo- I

ƙo- II

ƙoç- (~ koç-)

ƙoƙ- (~ kok-)

ƙol- (~ kol-)

ƙop- I

ƙop- II (~ kop-)

ķop- III	ok- I
ķop- IV (~ kop-)	ok- II
ķop- V	okı-
ķop- VI	okša- (~ okša-)
ķop- VII	oku- (~ oku-)
ķop- VII (~ kop-)	ol- I
ķoru-(~ koru-	ol- II
kov- (~ ķov- ~ kov-)	on- I
köm-	on- II
kör-	ong-
ķu(o)r-	or-
ķuķ- (~ kuķ-)	oša-
ķul-	oška-
ķur- I	otur-
kur- II (~ ķur-)	ov- (~ ov-)
ķurri-	oz-
ķuķ- (~ kus- ~ ķus-)	öķ-
küd-	ög-
kül- I	ök-
kül- II	öl- I
kün-	öl- II
küs-	ön- I
küt-	ön- II
küy- I	ön- III
küy- II	ong-
man-	öp- I
min- I	öp- II
min- II	ör- I
mun-	ör- II
oğur-	ös- I
ohša-	ös- II
	ös- III

öt- I	sev-
öt- II	sev- (~ sèv-)
öt- III	sez- (~ sèz-)
öt- IV	sı-
öv-	sıç- (~ şıç-)
pus-	sıĝ- I
sa- I	sıĝ- II
sa- II	sıĥ- I
sa- III	sıĥ- II
şaç-	sık- (~ sık- ~ şık-)
safu-	sır- I
sag- (~ sag-)	sır- II
sal- I	sış-
şal- II (~ sal-)	sıy- I
sanc-	sıy- II
sanç- (~ şanç-)	sıy- III
sap- I (~ şap-)	şız- (~ sız-)
sap- II	si-
sapan-	sik- I
sar- I	sik- II
şar- II	sil-
sar- III	simi-
sası-	sin-
savu- I	siŋ- I
sav- II	siŋ- II
saz-	siŋ- III
seç-	sipir-
sek-	siv-
sen- (~ sèn-)	siy-
sep- I	siz-
sep- II	soĥ-
ser-	

sok- I (~ şok- ~ sok-)

sok- II

sol-

solı-

solu-

şor- I (~ sor-)

şor- II (~ sor-)

sor- III (~ şor-)

soy- I (~ şoy-)

şoy- II (~ soy-)

sök- III

sön-

söv-

söy-

su-

sun- (~ şun-)

sün-

süpir-

süpür-

sür- I

sür- II

sür- III

sür- IV

sür- V

sür- VI

süz-

şak-

şal-

şap-

şaş- I

şaş- II

şeş- (~ şeş-)

şık-

şış- I

şış- II

şövür-

şürü-

tab-

tag-

tağ-

tal- I

tal- II (~ tal-)

tam- (~ tam-)

tañ-

tan- I

tan- II

tan- III

tan- IV

tan- V

tañgırı-

tanı-

tanu-

tap- I

tap- II (~ tap-)

tap- III

tap- IV

tar-

taş- (~ taş-)

taṭ- (~ tat-)

tay-

teg- (~ tæg-)

tel-

tep-

ter-

teş- (~ têtş-)	tir-
tey- (~ têt-y-)	tiri-
tez-	tiş- I
tıķ- I	tiş- II
tıķ- II (~ tıķ- ~ tıķ-)	tit-
tıŋ-	tiy-
tın- I	tiz-
țin- II (~ tın-)	tog- I (~ toġ- ~ toġ-)
țin- III	toġ- II (~ toġ-)
tın- IV	togu- I
tın- V	togu- II
tıy-	toķ-
ti-	toķı- I
tig- I	toķı- II
tig- II	toķu- (~ toku-)
tig- III	tol- I
tig- IV	tol- II
tik- I	toŋ-
tik- II	tonġ-
tik- III	toy- I
tik- IV	toy- II (~ toy-)
tik- IX	toz-
tik- V	tög- I
tik- VI	tög- II
tik- VII	tök- I
tik- VIII	tök- II
tik- X	tök- III
tik- XI	tök- IV
til- I	töl-
til- II	tön-
tin-	töv- I
tip-	töv- II

töy-	uç- III
töz-	uğı- (~ uğı-)
tu-	uğu-
tun-	uķ-
tur- I (~ tur-)	ul-
tur- II	ula- I
tur- II (~ tur-)	ula- II
tur- III	ula- III
tur- IV	ulak-
tur- V	ulı-
tur- VI	ulu- I
tuş-	ulu- II
tuţ- (~ tut- ~ tut-)	um-
tuv- I	uņ-
tuv- II	unıd-
tuy- I	unıt-
tuy- II	unud-
tüg-	unut- (~ unuţ-)
tür-	ur-
tüş- I	uşa-
tüş- II	uţ- (~ ut-)
tüş- III	uv-
tüş- IV	uy- I
tüş- V	uy- II
tüş- VI	uyı-
tüv-	uyu- I
tüz- I	uyu- II
tüz- II	uz-
tüz- III	üb-
tüz- IV	ül-
u-	üğ-
uç- I	ün- I
uç- II	

ün- II	yalk-
ün- III	yama-
ür- I	yanç-
ür- II	yanı-
ür- III	yanşı-
ürk- I	yap- I
ürk- II	yap- II
üs-	yap- III
üş-	yap- IV
üşe-	yar- I
üşi-	yar- II
üşşi-	yar- III
üşü-	yarı-
üt-	yarı-
üv-	yas- I
üz- I	yas- II
üz- II	yas- III
var-	yasa-
ver-	yaşı-
vir-	yağ- (~ yat-)
vur- I	yav-
vur- II	yay- I
ya-	yay- II
yag- (~ yağ-)	yay- III
yagı-	yay- IV
yağur-	yaz- I
yağ-	yaz- II
yak- I	yaz- III
yak- II	yaz- IV
yağ- III	yaz- V
yal- I	yaz- VI
yal- II	yaz- VII
	yaz- VIII

ye- (~ yè-)
 yèk-
 yen-
 yeŋ- (~ yèŋ-)
 yenç-
 yeng-
 yer-
 yèri-
 yeşit-
 yèt- I
 yet- II (~ yèt-)
 yet- III
 yet- IV (yèt-)
 yèt- V
 yı-
 yığ- I (~ yığ-)
 yığ- II
 yığ-
 yıķ- I
 yıķ- II
 yıķ- III (~ yık-)
 yıl- I
 yıl- II
 yıl- III
 yıl- IV
 yıır-
 yııra-
 yışı-
 yıy-
 yi- I
 yi- II

yiç-
 yid-
 yıl- I
 yıl- II
 yığ-
 yin- I
 yin- II
 yin- III
 yinc-
 yir- I
 yir- II
 yiri-
 yit- I
 yit- II
 yit- III
 yit- IV
 yit- IX
 yit- V
 yit- VI
 yit- VII
 yit- VIII
 yiti-
 yiv- I
 yiv- II
 yiy- I
 yiy- II
 yiy- III
 yi yi-
 yogo-
 yogoy-
 yogur-
 yol-
 yon-

yor- I
yor- II
yort-
yovur-
yoy-
yoz-
yöri-
yörü-
yu- (~ yu(v)-)
yuban-
yuf-
yuğ-
yuk-
yul- I
yul- II
yum-
yup-
yurt-
yut- I

yut- II
yuğ- III (~ yut-)
yuv- I (~ yuv-)
yuv- II
yuy- I
yuy- II
yuy- III
yü-
yüf-
yül-
yür-
yüri-
yürü- I
yürü- II
yürü- III
yürü- IV
yüv-
yüz-

2.3.2. Türemiş Fiiller

‘ākılsın- *Ar.T.*

‘ārlan- *Ar.T.*

‘aybla- *Ar.T.*

abula-

acın-

acıt-

açıġkan-

açıġlan-

açık- I (~ açıķ-)

açık- II

açıl-

açın-

açırgan-

açtur- I

açtur- II

ada-

adan-

ağna-

ağnat-

ağrıl-

aġar- I

agar- II

agart-
agın- (~ ağın-)
agınan-
agındır-
ağırla- (~ ağırla-)
ağırşaklan-
ağışdır-
ağız-
ağla-
ağlat-
agna- I (~ ağna-)
ağna- II
ağnat-
ağramla-
agrat-
ağrıt-
ağrıttur-
ağsur-
ağmaqsın- *Ar.T.*
ağsur-
ağtar- (~ ahtar-)
ağar-
ağart-
ağdar-
ağıd-
ağır-
ağış-
ağıt-
ağız-
ağlan-

ağrın-
ağsa- (~ ağşa-)
ağsur-
aktar- (~ aqtar-)
aktaran-
aqtur-
ala-
alçığla-
alda-
aldan-
aldanıl-
aldaş-
aldat-
aldır-
aldur-
algışla- (~ algışla-)
alın-
alış-
alışdır-
alkın-
altunla-
altuz-
alukla-
amıt-
andlaş-
ağdur-
ağla-
anıkla-
anıklan-
ağıl-
anıt-
ağla-

aqlat-
anra-
antat-
anukla- (~ anukla-)
anuqlan-
anuqtur-
aptallan- *Ar.T.*
arala-
aralaş-
aralat-
arçıla- *Moğ.*
ardur-
arguz-
arid-
arigla-
arıkla-
arıl-
arıla- I
arıla- II
arın-
arıt-
arıtla-
arqalan-
arqalaş-
arlan-
arta- I
arta- II
artat-
artı-
artır-
artuq-
artuqla-

artuqlaş-
artur- (~ arıtur-)
arturul-
arturuş-
aruqla-
aruqlat-
arula-
ārzūla- (~ arzula-) *Far.T.*
asıl- (~ aşıl-)
asın-
aslamla-
asmarla-
asnulan-
asrat- *Moğ.T.*
assıla-
aşa-
aşanuş-
aşığ-
aşıktır-
aşla- I
aşla- II
aşla- III
aşlan-
aşur-
ata-
atan-
atıqla-
atıl-
atış-
atla- I
atla- II
atlan-

atta-
attanıl-
aṯın-
aṯındur-
aṯla- (~ avla-)
aṯlan- (~ avlan-)
avna-
avrun-
aṯuçla- (~ avuçla-)
aṯul-
avulan-
avun-
avundur-
avur- I
avur- II
avurla- I
avurla- II
avut-
aya- I
aya- II
ayagış-
ayan-
aydıl-
aydınla-
aydış-
aygakla-
ayığlan-
ayıklan-
ayıl- I
ayıl- II
ayın-
ayırla-

ayıt- (~ ay(1)t-)
ayla-
aylan- I
aylan- II
aylandır-
aylandur-
ayna-
aynat-
aynı-
ayrıl-
ayrılış-
ayrın-
ayruqla-
ayrul-
ayt- (~ ayd-)
aytıl-
ayttır-
ayukla-
azādla- *Far.T.*
azar-
āzārla- (~ azarla-) *Far.T.*
āzārlan- *Far.T.*
azaş-
azdır- I
azdır- II
azdur- I
azdur- II
azğar-
azığlaş-
azıl-
azırğa-
azla-

azsa-
azsın-
azuğlandur-
bağ-
bağır-
bağışla- (~ bağışla-)
bağışlan-
bağla- I (~ bağla-)
bağla- II
bağlan-
bağışla-
bağatır-
bağıl-
bakılın-
bakır-
bakıs-
bakış-
bakışla-
bakşat-
bağtır-
bağtur-
balala-
balçağla-
balçıkla-
balkı- (~ balığı-)
balşıra-
balşıray-
balukla-
bandık-
banır-
banla-

bağla-
banlaş-
baraş-
baraştır-
barış-
barmağla-
baştur-
basur-
başar- I
başar- II
başkar-
başkarış-
başla- I
başla- II
başlat-
bağalla- *Ar.T.*
bağallan- *Ar.T.*
bataş-
batır- I
batır- II
bağkır-
batur- I
batur- II
batur- III
bavla-
bayan-
bayı-
bayılt-
bayıt-
bayla- I
bayla- II
bayla- III

bayramla-
bayut-
bazlaş-
begen-
begir-
beki-
bekit-
bekle- I
bekle- II
bèle-
beler-
bèlgirt-
belgür- (~ belgür-)
belgürüd-
belin-
bengle-
beñze-
beräberle- *Far.T.*
bèril-
bèrin-
bèriş- I
beriş- II
berki- I
berki- II
berkid-
berkin-
berkiş-
berkit- (~ bèrkit-)
bertil-
bertin-
besle- (~ bèsle-)
beslen-

bèstle-
beyen-
bèyin-
beze-
bezen-
bıçkır-
bılgılda-
bıraķıl-
bısķır-
bışur-
bıtır-
biçil-
biçin-
bigen-
bikit-
bildir-
bildür-
bile-
bilevüle-
bilgir-
bilgür-
bilil-
bilin-
birik- I
birik- II
biriktir-
biril- I
biril- II
biriş-
birkin-
birkiş-
birkit-

birle-
birükdür-
bisle-
bislen-
bişir-
bişiril-
bişür-
biti-
bitir-
bitiş-
bitit-
bitle-
bitlen-
bitür- I
bitür- II
bitür- III
biyen-
biysin-
bize-
bizen-
bizert-
boğazla-
boğazlan-
boğul- (~ bogul-)
boğuz-
boğuzla- (~ boguzla-)
boğuzlan-
boldur-
bolın-
bollaş-
bolun-
boluş-

borçlaş-
boşa-
boşad-
boşal-
boşan-
boşandur-
boşat- (~ boşat-)
boşattır-
bovuzla-
boyan-
boyat-
boyuk-
boyunla- I
boyunla- II
bozıl-
bozla-
bozlan-
bozul-
bozuş-
bögey-
bögövr-
bölüş-
börlen-
buda-
buglat-
buğurla- (~ buğurla- ~ buğurla-)
Ar.T.
buğurlan- *Ar.T.*
buğağla-
buğağula-
bulan-
bulaş-

bulaştır-	buzla- I
bulaştır-	buzla- II
bulğan- I (~ bulgan-)	buzlan-
bulğan- II	büçük-
bulğandur-	büge-
bulğaş-	bügül-
bulğastur- (~ bulğastur-)	bükel-
bulğay-	büklü-
bulın-	bükrey-
bulıtlan-	bükrül-
bulun-	büksül-
bulunla-	büktürül-
buluş- I	bükül-
buluş- II	bülgür-
buluşla-	büri-
bulutlan-	bürke-
buna-	bürkle-
bunıla-	bürkülde-
bura-	bürkür-
burtar-	bürlen-
burtur-	bürük-
buru-	bürüt-
burul-	büsre- <i>Moğ.</i>
burundukla-	büsüre-
buruş-	büşür-
burut-	bütünle-
buyrıl-	bütür-
buyrul-	cāhilsin- <i>Ar.T.</i>
buyrulın-	cinder-
buyur-	curumla-
buyurla-	cüftlen- <i>Far.T.</i>
buyurul-	cüftlendür- <i>Far.T.</i>
	çabakla-

çabala-
çağalan-
çağan-
çağır- I (~ çağır-)
çagır- II
çağırıld-
çağla- I
çağla- II
çağar-
çağla-
çakıl-
çakıla-
çaķır-
çaķla-
çaķrıř-
çalar-
çalart-
çaldıra-
çaldırt-
çalış-
çalķan-
çapala-
çapdur-
çapın-
çapıt-
çapla-
çapul-
çapun-
çarı-
çaşıt-
çaşutla-

çatla-
çatlat-
çatul-
çavrun-
çayğal-
çayna-
çaynal-
çefrül-
çekelen-
çekiç-
çekil- I
çekil- II
çekil- III
çekiş-
çekişil-
çektir-
çeler-
çelinlen-
çemre-
çemül-
çender-
çenle-
çepürde-
çerlen-
çermen-
çert- (~ çert-)
çevir-
çevril- (~ çevril-)
çevrül-
çevrün-
çevür- (~ çevür-)
çeyne-

çezil-
çığar- (~ çıkar-)
çığılda-
çığırl-
çıkar- (~ çıkar-)
çıkarıl-
çıkarınıl-
çıkarul-
çıkdur-
çıkış-
çıkırat-
çıla- I
çıla- II
çılan-
çımış-
çındır-
çınık-
çınkar-
çınla-
çınra-
çınra-
çınşa-
çırıl-
çırma-
çırmal-
çıtırlan-
çıvılda-
çıvla-
çıvşa-
çızlaş-
çiçeklen-
çimdi-

çimdile-
çimdir-
çivilde-
çiyne-
çoğdu-
çoğru-
çoknaş-
çokra-
çolğa-
çolğaştur-
çovlan-
çoyun-
çöğdü-
çöğdür-
çöker-
çöküt-
çömel-
çöple-
çöplen-
çörge-
çövli-
çövür-
çözge-
çözil-
çuçul-
çuğrı-
çula- I
çula- II
çulan-
çulğa-
çulğan- (~ çulgan-)
çulğaş-

çulla-
çuvla-
çuvlu-
çüçkür-
çürüş-
çüvel-
dagıl-
dağla- (~ dāğla-) *Far.T.*
dalpın-
damın-
danır-
danğla-
danla-
dapıl-
dardaganla-
darık-
darıl- I
darıl- II
dartıl-
dartın- I
dartın- II
dartış-
daşla- I
daşla- II
dayan-
dayrın-
debelen-
dedirt-
degin-
değiş-
degrin- I
degrin- II
degşir-

degşür-
degşüril-
degzin-
dekel-
dekşür-
delin-
delür-
dengeş-
denşür-
denzin-
depele- I
depele- II
depren-
depret-
derle-
deşil-
devin-
deyiş-
dıka-
dıldağla- I
dıldağla- II
dınma-
diğre-
diğril-
dile-
dilen-
dimük-
dinel-
dinil-
diñle-
dinlen-
diñlen-

diqlendür-	dölen- II
diplen-	dölen- III
diren-	dölendir-
diril-	dölenme-
dirşür-	dönder-
dişle-	döşe-
ditre-	döşen-
divşin-	dumul-
diyil-	durgur-
dizgin-	durğuz- (~ durguz-)
doğra-	durkuz-
doğur-	durkuzıl-
doğurud-	durkuzılın-
doğıd-	durşaklan-
dokın-	duruğ- I
doğud-	duruğ- II
doğun- I	dutıl-
doğun- II	dutın-
dolan-	duttur-
dolaş-	dutul-
đolđur- I	düğün-
doldur- II	düken-
doltur-	düket-
dolun-	dükmele-
dostlaş- (~ dōstlaş-) <i>Far.T.</i>	dümük-
dozat-	düpürde-
dögül-	dürgel-
döğün-	dürpülde-
dökül-	dürüş-
dölcün- I	dürüt- I
dölcün- II	dürüt- II
dölen- I	düşlen-

düşmanlaş- *Far.T.*

düşür-

dütünle-

düzel-

düzelid-

düzet-

düzil-

düzül-

edebile- *Ar.T.*

eğerle-

eğgüle-

eğle-

eğlen-

egele-

egil-

egir- (~ eğir-)

egle-

eglen-

eglendür-

ekil-

ekne-

eksil-

eksilid-

eksit- (~ êksit-)

eksitil-

eksükle-

eksüt-

ektüle-

ele-

elen-

eletle-

êlgen-

êlgendir-

êlikle-

elin-

elşey-

êlt-

emder-

emderil- I

emderil- II

emdiril-

emen- (~ émen-)

emge-

emğen- (~ emgen- ~ émgen-)

emget-

emgetil-

emit-

emiz-

emkekle-

émle-

emridil-

emüz-

emzir-

emzür-

ender-

êndir-

ene-

engil-

engre-

engsele-

ensele-

êñsele-

ent-

eprit-

èremsi- *Moğ.*
 eren-
 ergillen-
 èrikle-
 eriş- (~ eriş-)
 erişdür-
 erit-
 èrkelen- *Moğ. T.*
 erklen-
 erklendür-
 èrt-
 ertele-
 ertelet-
 erüt-
 esenle-
 esenleş-
 eser-
 eşerlen- *Ar. T.*
 esirge- (~ esirge-)
 esirke-
 esirkele-
 èsirt-
 èsker-
 eskir- (~ eski-)
 eskirt-
 esle- (~ esle-)
 esne- (~ esne-)
 esri-
 esrid-
 esrü-
 eştür-
 eşükle-

ètil-
 ètiz-
 evdi- (~ evdi-)
 evdü-
 evdür-
 evlen- (~ evlen-)
 evlendir-
 evlendür-
 evrül-
 evşet-
 evür- (~ evür-)
 evüşle-
 eyd-
 eydil-
 eyerle- (~ eyerle-)
 èyerlen-
 eyert-
 eygenle-
 eyid-
 eyiddür-
 eyidilin-
 eyidinil-
 eyil- (~ eyil-)
 eyit- (~ ey(i)t-)
 eyle- I
 eyle- II
 eylen- I
 eylen- II
 eylen- III
 eylendür-
 eylet-
 eyneştir-

ezdür-
fermānla- *Far.T.*
fıkırda-
ġāfilsin- *Ar.T.*
ġalbırla- *Ar.T.*
ganır-
ġayretlen- *Ar.T.*
ġayrla- *Ar.T.*
ġayrlan- *Ar.T.*
ġazablan- *Ar.T.*
geber-
getür-
geyiş-
geykirde-
gezdür-
gezle-
gider-
ginren-
givir- I
givir- II
givürt-
gizle-
goğşat-
göger-
gömren-
göndür-
gönül-
gör-
görün-
göster-
göttür-
götür-

gövele-
göy-
göyindür-
göyündür-
gözle-
ġuldura-
gücemle-
güldürde-
güreş-
güveli-
güvle-
ġabisle-
ġabslan- *Ar.T.*
ġabsle- *Ar.T.*
ġabusla-
ġabüsle-
ġalāllaş- *Ar.T.*
ġammāmla- *Ar.T.*
hapazla-
harla-
ġastalan- *Far.T.*
haykır-
ġırāmla- *Far.T.*
hırla-
ġışı-
ġilālle-
ġilelle-
ġisabla- *Ar.T.*
ġiseblen- *Ar.T.*
ġora-
ġorla- I (~ ġör-la-) *Far.T.*

h�orla- II	�n�ar-
hortla-	�nra-
h�otar-	�n�ran-
h�ovan-	�pra�-
h�ovanlan-	�rak-
h�ovar-	�rgakla-
h�ovatlan- <i>Ar.T.</i>	�rgal-
h��rmetle- <i>Ar.T.</i>	�rgan-
h�uccetle�-	�r�-
h�uvala-	�rkla-
h��rmetle- <i>Ar.T.</i>	�rla-
���ur-	�rlat-
��k�n-	�sbarla-
����-	�s�d-
����-	�s�l-
�����-	�s�n-
����-	�s�r- (~ ���r-)
����- (~ ����-)	�s�t-
����-	�sla- (~ ����-)
�����-	��lad-
���-	�slan-
���n-	��lat- (~ ��lat-)
�������-	�smarla-
����-	����-
�������-	����-
�����- (~ �����-)	�����-
������- I	����-
������- II	����-
������-	����-
�����-	����-
������-	����-
������-	����-
�����-	����-

içil-
içir-
içiş- I
içiş- II
içlendür-
içür-
idil-
idiş-
igele-
igeşle-
igil-
iğın-
igir-
igle- I
igle- II
iglen- (~ iğlen-)
iglet-
igür-
ikeş- I
ikeş- II
ikile-
iksil-
iksit-
iksül-
iksüt-
iksütül-
iktüle-
ile-
iled-
ilen- I
ilen- II
ileş-
ilet-

ilik-
ilikle-
ilin- I
ilin- II
ilindir-
iliş-
ilitiş-
illeş-
illeştür-
ilt-
imekle-
imen-
imgen-
imget-
imil- I
imil- II
imle-
imli- I
imli- II
inan-
inanıl-
incid-
incin-
incit-
inçin-
inçit-
inçkele-
inde-
indeş-
indir-
indür-
indüril-
indürül-

indürüş-
ine-
inetil-
ingle-
inilde-
inin-
inle-
inre-
ipren-
irde-
irik- I
irik- II
irik- III
irik- IV
irik- V
iriklen-
iriktir-
iril-
irin-
iriş-
irişdür-
iriştür-
irit-
irkel-
irkil-
irklen-
irtele-
irür-
irüş-
isin-
isit-
isittir-
isittür-

iske- I
iske- II
isken-
isne-
isrüt-
issin-
isteştür-
işen-
işid-
işiddür-
işidil-
işidür-
işil-
işit-
işitil-
işitin-
işittir-
işittür-
işle-
işled-
işlen-
işleş-
işlet-
iştir-
itil-
itlen-
itlet-
itmele-
ivdür-
ivin-
ivlen- (~ ivlen-)
ivlendür-
iyerle-

iyerlet-	kaldır- (~ kaldır- ~ kaldır-)
iyid-	kaldıra- I
iyikle-	kaldıra- II
iyil-	kaldur-
iyir-	kalğı-
iyiske-	kalık-
iyile-	kalıtış-
iylen- I	kalķ-
iylen- II	kalkı- I
izārlan- <i>Ar.T.</i>	kalkı- II
izden-	kamal-
izle- I	kaman-
izle- II	kamaş- (~ kamaş-)
izletil-	kamçıla-
ķabar- (~ kabar-)	kamlā-
ķabsa-	ķana- (~ kana-)
ķaçır-	kanan-
ķaçur-	ķanat-
kada- (~ ķada-) <i>Moğ.</i>	kandır-
ķadarlan- <i>Ar.T.</i>	ķandur- I
ķadğur- (~ ķadğur-)	ķandur- II
ķadğurt- (~ ķadğurt-)	kanır-
ķağır-	kanrıl-
kakı- (~ ķakı-)	ķanuŝ-
ķakıd-	ķapa-
ķakın-	ķapla-
kakır- (~ ķakır-)	ķapsa-
ķakla- (~ kakla-)	ķapsan-
kaksı-	ķapul-
kaksır-	ķara-
kalburla-	karangı-

ķaraŗur-	katarla- <i>Ar.T.</i>
karar- (~ ķarar-)	katı-
karca-	ķatıŗlan-
karga- (~ ķarŗa-)	ķatıl- I
kargaŗala-	ķatıl- II
ķarŗıŗla-	ķatıl- III (~ katıl-)
karıl- I	ķatıla-
karıl- II	ķatılan-
ķarıla-	katır-
ķarıŗ- I	ķatıŗ-
karıŗ- II	ķatıŗdur-
ķarıŗdur-	katıŗtur- (~ ķatıŗtur-)
ķarıŗla-	ķatla-
ķarıŗtur- (~ karıŗtur-)	ķatlan-
ķarıt-	katulan-
ķarla-	ķavla-
karma-	kavrul-
karmala- I	kavrun-
ķarmala- II	kavŗur-
karmala- III	kavuş-
karsala-	ķavza-
karŗıla-	ķaydur-
ķarŗul-	kayga-
ķarŗulaŗ-	kaygar-
kartay-	kayŗır- (~ ķayŗır-)
kası-	ķayŗur-
kaŗdar-	ķayŗurt-
ķaŗı- (~ kaŗı-)	ķayıd-
ķaŗın- I	ķayıdla- <i>Ar.T.</i>
ķaŗın- II	kayık-
ķaŗla-	kayıp-

ķayır- I (~ kayır-)

ķayır- II

kayırla-

ķayış- I

ķayış- II

ķayıt- (~ ķayıt- ~ kayıt-)

ķayıtdur-

ķayıttur-

kaykalan-

ķayķır-

kayna- I

kayna- II (~ ķayna-)

ķaynad-

ķaynan-

ķaynat- (~ kaynat-)

ķaynatıl-

kayrıl-

ķayt- I (~ kayt-)

ķayt- II

ķaytar- (~ kaytar-)

ķaytarıl-

ķaytarınıl-

ķaytur-

ķayur- I

ķayur- II

ķazan- (~ kazan-)

ķazdur-

kazgan- (~ ķazğan-)

kazı-

ķazıl-

kēbensi-

keber-

kebinle- *Far.T.*

kecik-

kēçiktir-

keçıl-

kēçir-

keçür- I

keçür- II

keçür- III

keçür-

kēger-

kegir-

kegne-

keken-

kekilde-

kēkir-

keksen-

keldür-

kelecüleş-

keleş-

keliş-

kelpildet-

keltir- (~ kēltir-)

kēltiriş-

keltür- (~ kēltür-)

kemir- (~ kēmir-)

kemiş- (~ kēmiş-)

kemişıl- (~ kēmişıl-)

kemişül-

kemür-

kemürül-

kenel-	kevşe-
keneş-	kevşen-
keñeş- (~ kèñeş-)	kevül-
kengil-	kevür-
kengirt-	keydir- (~ kèydir-)
keniş-	keydür-
kerek-	keydürül-
keril- (~ kèril-)	keyikle-
kerin-	keyil-
keriş-	kèyin-
kerit-	keykir-
kerki-	keyne-
kert- I	keysi-
kert- II	keyür-
kert- III (~ kèrt-)	kez- (~ kèz-)
kertin-	kezdür-
kèrtir-	kezdür-
kèset-	kezer-
kesil-	kıcıkla-
kesilin-	ķıçķır-
kesin-	ķıçğır-
kesiş-	kıçıkla-
keskel-	kıçkır-
keter- (~ kèter-)	ķıçķur-
keteril-	ķığır-
ketil-	kığşa-
ketir-	kıkırda-
ketür- I	ķıldır-
ketür- II	ķıldıra-
ketürül-	ķıldur-
keven-	kılın- I (~ ķılın-)
kevürül-	

ķılın- II	ķııda-
ķılındur-	ķııġan-
ķılıı-	ķısķan-
ķılplıda-	ķısķar- (~ ķıskar-)
ķımılıda- (~ ķımılıda-)	ķısķart- (~ ķıskart-)
ķına- (~ ķına-)	ķısķartıl-
ķınal-	ķııta- (~ ķııta-)
ķınala- (~ ķınala-) <i>Ar.T.</i>	ķııstalaı-
ķınalan- <i>Ar.T.</i>	ķııstalıı-
ķınan- (~ ķınan-)	ķııstaı-
ķındır-	ķıı-
ķındur- I	ķııķır- (~ ķııķır-)
ķındur- II	ķıııla- (~ ķıııla-)
ķındur- III	ķııvan-
ķınıı-	ķııvraķtur-
ķıp-	ķııvrat-
ķır- I	ķııvrul-
ķır- II (~ ķır-)	ķııyıı-
ķır- III	ķııyııstur-
ķırcı-	ķııyna-
ķırġa-	ķııyı-
ķırıl- (~ ķırıl-)	ķııyııur-
ķırķ- (~ ķırķ-)	ķıızar- (~ ķıızar-)
ķırķı-	ķıızarġan-
ķırķıl-	ķıızart-
ķırılıı-	ķıızdır- (~ ķıızdır-)
ķırp-	ķıızdur-
ķırııldat-	ķıızġan-
ķırt-	ķıızıı-
ķıısar-	ķıızlat-
ķıısarla-	

kiçi-	kiydir-
kiçik-	kiydür-
kiçir-	kiyir-
kiçük-	kiyür-
kiçür-	kiz-
kider-	kizle- I
kigrül-	kizle- II
kigür-	kizlen-
kikre-	koçun-
kikrüş-	koğ-
kile-	koğur-
kilit-	koksu-
kilitle- <i>Far.T.</i>	koku-
kiltir-	koğut-
kiltür-	koğdaşlaş-
kinkeş-	kolla-
kir-	komut-
kirek-	kon- (~ kon-)
kiril-	konakla- I (~ konakla-)
kiriş-	konakla- II
kirişle-	konan-
kirkiz-	kondur-
kirt-	konıl-
kirtüle-	konıla-
kisil-	konran-
kistür-	konrul-
kişenle-	konşılaş-
kişgir-	konuğla-
kiter-	konul-
kiteril-	konur-
kitil-	konuş-
kitür-	
kivür-	

kopar- I	koşul-
kopar- II (~ kopar-)	koşar- (~ katar- ~ kotar-)
kopar- III (~ kopar-)	kovala-
kopar- IV	kovan-
kopar- V	kovla-
koparıl-	kovrun-
koparıl-	kovşala-
kopgar-	kovur-
kopsa-	kovuş-
koput-	koy- I
korh-	koy- II
kork- (~ kırk-)	koy- III
korkıt-	koy- IV
korkud-	koy- V
korkumıl-	koygaş-
korkut-(~ kırkut- ~ kırkut-)	koyı-
korla- I	koyın-
körla- II	koyma-
kört-	koyul- I
körüğ- (~ koruk-)	koyul- II
körula-	koyul- III
korulda-	koyul- IV
koş- I	koyul- V
koş- II	koyun-
koş- III	koyuş-
koş- IV	kozgalış-
koş- V	kozgar-
koşıl-	köbö-
koşlan-	köç-
koşlanıl-	köçür-
	köger-

köker-	körül-
kökle-	körün-
kökre-	körüş-
köledgelen-	körüvse-
köligelen-	köse- I
kömil-	köse- II
kömül-	köslün-
kön-	kösnü-
könder-	köstekle-
köndür- I	köster-
köndür- II	kösül-
könel-	kösürükle-
könen-	köş-
könile-	köter-
könül-	köteril-
köp-	kötert-
köpiklen-	köterül-
köpleş-	kötir-
köpü-	kötle-
köpüklen-	kötlén-
köpür-	kötrül-
köralma-	kötür-
kördür-	kötürd-
körel-	kötürül-
körgez-	köy- I
körgüz-	köy- II
körin-	köydür-
körkez-	köydürül-
körkiz-	köynü-
körkizil-	köyün-
körküz-	köyündür-
körse-	köyür-
körset-	közdemle-

közet-
közin-
közle-
közlen-
közün-
kubar-
kucakla- (~ kucakla-)
kuçakla-
kuçaklaş-
kuçuş-
kudur-
kulağuzla-
kulavuzla- (~ kulavuzla-)
kullan-
kulna-
kultur- (~ kültür-)
kulunla-
kura-
kurğuşunla-
kırı-
kırıt-
kırıtıl-
kırıtul-
kurşovla-
kurtar-
kurtıl-
kurtul- (~ kurtul- ~ kurtul-)
kuru- (~ kuru-)
kurud-
kurul- I

kurul- II
kurut-
kurutul-
kustun-
kustur-
kutar-
kutgar-
kutgar-
kutkar-
kutkaruvsa-
kutla-
kutlula-
kutul- (~ kutul-)
kutup- (~ kutur- ~ kutur-)
kutuz-
kuvan-
kuvar-
kuvasla-
kuvvatlan- *Ar.T.*
kuy-
kuyum-
kuzla-
küçe-
küçen-
küçle-
küdez-
küflen-
kükre-
küküre-
küldür-
küldüre-

künen-	mıhla- <i>Far.T.</i>
künile-	mıkhla- <i>Far.T.</i>
künle-	mıkla- <i>Far.T.</i>
künlen-	mihmazla-
kürdük-	mihmāzle- <i>Ar.T.</i>
küreş-	miliklen-
kürle-	miliklendür-
kürü-	mindir-
küse- I	mindür-
küse- II	minen-
küsen-	mişleş- <i>Ar.T.</i>
küşen-	mizāhlaş- <i>Ar.T.</i>
kütle- I	mohorla- <i>Far.T.</i>
kütle- II	mona-
küven-	mula-
küvür-	muştla-
küydür-	muştula-
lağlaş- <i>Far.T.</i>	mühürle-
loğla-	mülkle- <i>Ar.T.</i>
mağla-	müñeştür-
mahta- <i>Moğ.</i>	müñre-
makta-	na‘lla-
māllan- <i>Ar.T.</i>	naķışla- (~ nakışla-) <i>Ar.T.</i>
mandalla-	naķlla- <i>Ar.T.</i>
manğla-	nakşla- <i>Ar.T.</i>
mañla-	nazlan- <i>Far.T.</i>
mañra-	nevbetleş- <i>Ar.T.</i>
mavla-	nişanla- (~ nişānla-) <i>Far.T.</i>
mayrıl-	nurlan- <i>Ar.T.</i>
mele-	
menze-	
meñze-	

nūrlandur- *Ar.T.*

obrul-

oçunla-

ofut-

oğlansın-

oğra- I

oğra- II

oğranıl-

ogrula-

oğşa-

oğun-

oğurla- I

oğurla- II (~ ogurla-)

oğurlan-

oğurlat-

ogut-

oğşaş-

oğşat-

okın- I

okın- II

okış-

okşaş-

okşat-

okul-

okun- I

okun- II

okuş-

okut- (~ okut-)

olaça-

oldur- I

oldur- II

oldurt-

olduruş-

oltur- (~ oltur-)

olturguz-

olturt-

olturtut-

olturuş-

ona-

oñal-

oñalt-

oñar-

onğul-

oñul-

orna-

ornat-

ortakla-

ortaklaş-

orul-

orunla-

oşır-

oşur- (~ osur-)

oşla-

otala-

otla- I

otla- II

otlat-

otlatıl-

oturt-

oturud-

ovsunla- *Far.T.*

ovşa-

oyalan-

oyanla-	ögür-(~ öğür-)
oyğan-	ögüş-
oyğar-	ögütle- (~ öğütle-)
oyna- I	öksür-
oyna- II	öktemlen-
oyna- III	öktün-
oynal-	ökün-
oynaş-	öküşsin-
oyovla-	ölç-
oyul-	ölçil-
ozdur-	ölçül-
ozdurul-	öldür-
ozul-	öldüril-
ozun-	öldürül-
ozuş-	öldürüş-
öceş-	öldürüt-
öçeç-	ölit-
öçeş-	ölşey-
öçü-	ölşi-
öde-	ölşüv-
öded-	öltür-
ödrün-	öltürt-
ödür-	öltürül-
ögre-	öltürüş-
ögreğ-	ölü-
ögren- I	ölüş-
ögren- II(~ öğren-)	ön(e)-
öğreniş-	öndür-
öğret- (~ öğret-)	öñel-
ögri-	öngü-
ögül-	öñür-
ögün-	öpkele-
	öpüş-

örcele-
örçeleş-
ören-
örlenle- I
örlenle- II
örgeçlen-
örgüz-
örsele-
ört-
örte-
örtül-
örtün-
örül-
örüt-
öskür-
öşen-
öşendir-
öte-
ötel-
öten-
ötenil-
ötker-
ötkün-
ötkür- I
ötkür- II
ötkür- III
ötrükle-
öttür-
ötükle-
ötür- I
ötür- II
ötür- III
övkeleş-

övren-
övret-
öväün-
övüşle-
övüt-
öylen-
öylendir-
öyüş-
öyütle-
özgele-
özüle-
palazı-
paslan- *Far.T.*
piçir-
pisle-
pişir-
pursla-
ragbetlendür- *Ar.T.*
rāhatlan- *Ar.T.*
rāhatlandur- *Ar.T.*
rāstla- *Far.T.*
razlaş- *Far.T.*
rehetlen- *Ar.T.*
rehetlendür- *Ar.T.*
saan-
saarla-
sabalan-
saçır-
saçrat-
sağa-
sağal-
şağan- (~ sağan-)

sağıl-
şağın- (~ sağın- ~ sagın-)
sagındır-
sağışa-
sağışla- I
şağışla- II (~ sağışla-)
sagıtlan-
sağla-
sağ-
sakandurukla-
sağılda-
sağın- I
sakın- II
sağın- III
sağışla-
şakla- (~ sakla- ~ sakla-)
saklan- (~ saklan-)
saklaş-
saklat-
sakra-
saldıra-
salın- (~ şalın-)
salınan-
salındır-
salındur-
şaln-
saluslan- *Far.T.*
samas-
samasan-
samasna-
samra-

samsan-
şan- I (~ san-)
san- II
sana- I
sana- II (~ şana-)
sanal-
sanar-
sançıl-
sançış-
sandıra- *Moğ.*
sanıç-
sanıl-
sanıkula-
sanla-
sapanla-
sapaş-
saptur-
saran-
şarar- (~ sarar-)
sarğar- (~ sargar-)
sarhıt-
sarın-
sark- (~ sarķ-)
sarķı-
sarkıt-
sarlan-
sarmaş-
sarsıl-
sarsıt-
şat- (~ sat- ~ şat-)
sataş- I
şataş- II (~ sataş-)

sataştur-
şatdır-
satğaş-
satıl- (~ şatıl-)
satış-
satka-
şattır-
sav- I
sav- II
savar-
savaş- (~ şavaş-)
şavıl-
savla-
savlavlat-
savsa-
savul- I
şavul- II
savun-
savur- (~ saður-)
savut- (~ şavuţ-)
şay- (~ say-)
sayık-
sayıkla-
sayıl-
saykalla- *Ar.T.*
sayla-
sayra-
sayraş-
sayrılan-
segerle- I
segerle- II
segir-

segirt-
segri-
seherle- *Ar.T.*
seket-
sekir- (~ sèkir-)
sekri-
seksen-
selekle-
selin-
semir- (~ sèmir-)
semri-
semrit-
sendire- I
sendire- II
señir-
sennetlen-
sepiştir-
serele-
sèrgiz-
serpil-
sesi-
sesken- (~ sèsken-)
sèskendir-
setele-
sevdür-
sevin- (~ sevin-)
sevindir-
sevindür-
sevle-
sevleş-
sévün- (~ sevün- ~ sevün-)
sevündür-

seyün-	sın- (~ şın-)
sezgen-	sına-
sıçra- I	sınal-
sıçra- II	sınan-
sıçraþ-	sınarla-
sıdır-	sıncıla-
sıdur-	sınçla-
şıfatla- <i>Ar.T.</i>	sındır- (~ şındır-)
sıĝa-	sındur- I
sıgal-	sındur- II (~ şındur-)
sıĝan-	sınıķ-
sıĝın- I (~ sıĝın- ~ şıĝın-)	sınra-
sıĝın- II	sırık-
sıĝındur-	sırıl-
sıĝış- (~ şıĝış-)	sırınsı-
sıĝun-	sırk-
sıĝan-	sırla-
sıķa-	sıskır-
sıķda-	sışra-
sıkı-	sıt-
sıkıl-	sıta-
sıkır-	sıtın-
sıkķur-	sıva- (~ sıva-)
sıkılın-	sıvaş-
sıknaş-	sıvı-
sıktır-	sıyın- I
sıla- I	sıyın- II
sıla- II	sıyın- III
sılan-	sıyır-
sılta- I	sıypa-
sılta- II	sıyrıl-
	sıyrın-

sıza-
sızal-
sızdır-
şızdur-
sızgır-
sızgur-
sızgurul-
sızla- I
sızla- II
sızur-
sızurul-
sidür-
sigir-
sigri-
sikir- I
sikir- II
sikir- III
sikirt-
sikle-
sikri-
sikriş-
sikrit-
sile-
silen-
silin-
silk-
silkin-
simgir-
simkir-
simkür-
siñilde-
siñir- I

siñir- II
sinle-
siñür-
sırt-
sişik-
siviş-
soğıt-
soğrı-
soğşur-
soğul-
soğulu-
soğun-
soğlan-
soğran-
soklan-
soklandır-
şokran- (~ soğran-)
soktur-
soğulda-
solkulda-
sonkulda-
soğla- I
soğla- II
sorıl-
sorul- (~ şorul-)
sorun-
sorunıl-
soruş-
sorut-
sovaş-
sovı-

sovrun-
sovu-
sovul-
sovur-
sovuşla-
sovut-
soytar-
şoyul- (~ soyul-)
soyun-
soyurga- I
soyurga- II *Moğ.*
soyurgat-
soyurka-
sög-
söglün-
sögül- I
sögül- II
sögünül-
sögüş-
söğüt-
sök- I
sök- II
söklün-
söktür-
sökül- I
sökül- II
söküş-
söküt-
söndür-
söve-
söven-
sövin-
sövla-

sövlən-
sövləş-
sövün-
sövünçle-
sövündür- I
sövündür- II
söyindür-
söyken-
söyle-
söylen-
söyleş-
söyre-
söyün- I
söyün- II
söyündür- I
söyündür- II
sözle-
sözlen-
sözleş-
sözlet-
sucu-
suçı-
suçu-
suçul-
sufsa-
suğar-
suğlan-
sunuş-
şüretlen- *Ar.T.*
sus-
susa- I
suşa- II (~ susa-)

suṽ-
suva-
suval-
suvan-
suṽar- (~ suvar-)
suṽarıl-
suvġar-
suvıķla-
suṽsa- (~ suvsa-)
suvsat-
suvul-
şuyak-
suza-
suzla-
süçit-
süksükle-
sümķür-
sümülde-
sümür-
sündür-
sünnetlen- *Ar.T.*
süprül- I
süprül- II
sürç-
süre-
sürmele-
sürt-
sürtü-
sürtül- I
sürtül- II
sürtün-
sürtüş-

sürtüşdür-
sürtüştür-
sürü-
sürül- I
sürül- II
sürün- I
sürün- II
sürüt-
süs-
süstel-
süsüş-
süv-
süvelt-
süye-
süyen-
süyrel-
süzül-
şakı-
şakla- I
şakla- II
şalga-
şalka-
şanşmala-
şapla- I
şapla- II
şarlan-
şarman-
şaşa-
şaşķır-
şaşra-
şatla-
şatlan-
şayfal-

şayna-
şeklen- *Ar.T.*
şeşil-
şevre-
şevren-
şevrün-
şeyne-
şingla-
şıpılda-
şıraklan- *Far.T.*
şırlan-
şırur-
şışra-
şışur-
şibülde-
şikällen- *Far.T.*
şirāzlan- *Far.T.*
şışdür-
şışil- I
şışil- II
şışle-
şışlen-
şokra-
şöple-
şulga-
şükrlen- *Ar.T.*
şüşkür-
ta‘zīmıla- *Ar.T.*
tabun-
tabuş-
tabuvsā-
tağal-

tagala-
tağıdıl-
tağıl-
tağıt-
tağla- (~ tağla-)
tağıl- I
tağıl- II
tağırda-
tağıt-
tala- I
tala- II
talan-
talapın-
talaş-(~ talaş-)
talıby-
talqala-
talpın-
tamaşalan- *Far.T.*
tamdur-
tamız-
tamuz-
tamzır- (~ tamzır-)
tamzur-
tañaz-
tañırda-
tañla-
tanıkla-
tanıklat-
tañıl-
tañış-
tañış-

tanla-
tañla- I
tañla- II
tanlaş-
tapala- I
tapala- II
tapan-
tapandur-
tapıl- (~ tapıl-)
tapır-
tapış- (~ tapış-)
tapıştur-
taprıl-
tapta-
tapul-
tapula-
tapun-
tapuş-
tara- (~ tara-)
taraqla- (~ taraqla-)
taraqlat-
taral-
tarat-
tarğa-
targat-
tarğa-
tarıl-
tarlandur-
tart- I
tart- II
tart- III
tart- IV (~ tart-)

tart- IX
tart- V
tart- VI
tart- VII
tart- VIII
tarta-
tartıl-
tartın- I
tartın- II
tartış-
tarttur-
taşı-
taşın-
taşla- I (~ taşla-)
taşla- II
taşlan- (~ taşlan-)
taşlaş-
taşlat-
tatıq-
tatın-
tatır-
tattur- (~ taṭtur-)
tavdul-
tavus-
taya-
tayan- I (~ ṭayan-)
tayan- II
taydur-
tayın-
tayındır-
tayındur-
ṭayna-

tebred-
tebren-
tebret-
teger-
tegirmelen-
tegür-
tekesin-
tekne-
teköt-
têkşir-
telilen-
telin-
telür-
temürle-
tengiş-
tengit-
tepele-
tepre-
tepren-
tepreñ-
tepret- (~ tèpret-)
tepün-
terce-
têrge-
terinlet-
terkin-
terkle-
terklet-
terle- (~ têrle-)
tèyir-
tèyiş-
tezekle-

tezgin- I
tezgin- II (~ tēzgin-)
tezgindür-
tezgün-
tezken-
tezkin-
tezle- *Far.T.*
tezlet- *Far.T.*
tıha-
tıķıl-
tıķılın-
tılda-
tımarla-
tındur-
tıngla-
tınış-
tığla-
tığlan-
tınş-
tınta-
tırkazla-
tırma-
tırna-
tırpıl-
tıyıl- I
tıyıl- II
tıyılın-
tıblan- *Ar.T.*
tıblandur- *Ar.T.*
tible-
tigin-
tigir-

tigret-
tigür- I
tigür- II
tikil- I
tikil- II
tile-
tilen-
timārla- *Far.T.*
tinglen-
tiñle-
tinlen-
tiñlen-
tiñlendür-
tiñsi-
tint-
tipre-
tipren-
tiprert-
tipret-
tire-
tiren-
tirgiz-
tirgür-
tirgüz-
tirik-
tiril- I
tiril- II
tiril- III
tirkin-
tirkir-
tirkiz-
tirle-

tirpilde-
tirşür-
tişe-
tişele-
tişik-
tişil-
tişle-
tişsizlühle-
titre-
titred-
titret-
tizikle-
tizgin-
tizgindür-
tizginle-
tizgün-
tizgüt-
tizi-
tizil-
tīzle- (~ tizle-) *Far.T.*
tizlet- *Far.T.*
togır-
toğra- (~ toğra-)
toğral-
toğran- (~ togran-)
togrıl-
toğrul-
toğur- (~ togur- ~ toğur-)
toğurt-
tohta- *Moğ.*
toğan-
tokın-

toķıt-
tokta-
toķun- (~ tokun-)
tokunuş-
toķuş- (~ tokuş-)
tola- I
tola- II
tolan- I
tolan- II
toldır-
toldur- I
toldur- II
tolgan- I
tolgan- II
toltur- I (~ toľtur-)
toltur- II
tolun-
tomal-
tomala- I
tomala- II
tomrul-
tomur-
tomut-
tonan-
toncuk-
toņdarıl-
toprakla-
topurşukla-
toran-
toşal-
tovur-
toydır-

toydur-
tozat-
tozdur-
tozla-
tozul-
tögöl- I
tögöl- II
tökle-
töklen-
tököl- I
tököl- II
tökün-
töle-
tölen- I
tölen- II
tölen- III
tölendür-
tölük-
tömel-
töņder-
töndür-
töpüle-
töre-
törele-
töret-
törpüle-
töşe-
töşen-
töşet-
töydür-
tulga-
tumala-
tumsuk-

tuğa- <i>Moğ.</i>	tüfkür-
tunçuk-	tügen-
tırğuz- I (~ turğuz- ~ turguz-)	tügmele-
turguz- II (~ turğuz-)	tügül-
turı-	tüken- I
turnaqlan-	tüken- II
turuğ-(~ turuk-)	tüket-
turuğtur-	tükür-
turul-	tüle-
turuş- I	tülen-
turuş- II	tüne-
turut-	tüngül-
tuşa-	tüpkür-
tutaş- I	türe-
tutaş- II	türgel-
tuttur- I	türlen-
tuttur- II	türt- I
tutuk-	türt- II
tutul- I	türtül-
tutul- II	türüş-
tutul- III (~ tutul-)	tüskür-
tutul- IV	tüşür-
tutul- V	tütünle-
tutuş- I	tütüz-
tutuş- II	tüvkir-
tuvķur-	tüvkür-
tuvur-	tüvmele-
tuvus-	tüvür-
tuydur-	tüymele-
tuzla-	tüze- I
tuztur-	tüze- II
tuzul-	tüzel-
	tüzen-

tüzet- I	ulaşdur-
tüzet- II	ulaştur-
tüzet- III	ulcala-
tüziş-	ulğa-
tüzül-	ulğar- (~ ulgar-)
tüzüt-	ulgat-
uçal-	ulgay- (~ ulğay-)
uçkun- I	ulğayt-
uçkun- II	ulkar-
uçra-	ullan-
uçur-	ullandır-
uğıt-	uluğla-
uftan-	ulula-
uğla-	ulullan-
uğra- I	umsun-
uğra- II	una-
uğra- III (~ ugra-)	unıttur-
ugul-	urıla-
ugun-	urul-
uğurla- I	urun-
uğurla- II	urundur-
uğurlan-	uruş-
uğurtla-	uruşul-
uğurul-	usan-
uķtur-	uslan-
uķuttur-	usun-
ulağur-	uşal-
ulal-	uşala-
ulaldur-	uşan-
ulan-	uşat- (~ uşat-)
ulaş-	uşra-
	uţan- (~ utan-)

uṭṭuz-
utuz-
uvan-
uṽat-
uvsınla-
uvşa- I
uvşa- II
uṽta-
uṽtan-
uvul-
uvut-
uyaḥ-
uyaḳ-
uyal- I
uyal- II
uyalt-
uyan- I
uyan- II
uyan- III
uyandır- I (~ uyanđır-)
uyandır- II
uyandur-
uyar-
uyat- I
uyat- II
uydur-
uyġan-
uyıt-
uyuhısıra-
uyukla- (~ uyukla-)
uyuklaş-
uyuksıra-

uyuş-
uyut-
uyvala-
uza-
uzad-
uzan-
uzaṭ- (~ uzat-)
uzun-
üfür-
üġmeş-
ügren-
ügüt-
üle-
üleş-
üleşdür-
üleştir-
üleştür-
üli-
ülit-
ülü-
ülüş-
ünde-
ündenil-
ündeş-
ündet-
üneş-
ünle-
üpsün-
ürger-
ürgür-
ürkit-
ürküt-
ürküz-

ürper- I
ürper- II
ürük-
ürüt-
üspürle-
üşen-
üşet-
üşre-
ütül-
ütür-
üüksün-
üvre-
üvren-
üvret-
üvür- I
üyürüdülen-
üzen-
üzül-
üzün-
vağıtlan- *Ar.T.*
vağıtlandır- *Ar.T.*
vayna-
vıyal-
viribi-
viril-
virül-
volğıtur-
vurul-
yabun-
yacın-
yaçan-
yada- *Moğ.*
yağıdur-

yağıl- I
yagıl- II
yağıştır-
yağıla- (~ yagla-)
yağılış-
yagma-
yağmala- (~ yagmala-) *Far.T.*
yağırı-
yağıu-
yağışıla-
yağıl- I
yağıl- II
yağıın-
yakınla-
yağıınlaş-
yağıış-
yağılaş-
yağışıla-
yakşır-
yala-
yalañaçla-
yalanşıla-
yalat-
yalbar-
yalda-
yaldır-
yaldıra-
yaldırı-
yaldur-
yalğa-
yalğanla-

yalğışla-
yalın-
yalınlaş-
yalınla-
yalınlan-
yalınlandır-
yalka-
yalman-
yalşı-
yaltaklan-
yalvar-
yamala-
yamanla-
yamra-
yan- I
yan- II
yan- III
yana-
yağakla-
yağal-
yanaş-
yandır- I
yandır- II
yandır- I
yandır- II
yangıl-
yangır-
yangur-
yağıl-
yağıla-
yankar-
yağlan-

yağır-
yanulan-
yapıl-
yapın- I
yapın- II
yapış-
yapıştır-
yapıştır-
yapraklan-
yapsarla-
yapşun-
yapuç-
yapur-
yapuş-
yapuştur-
yara- I
yara- II
yarad-
yaradıl-
yarağla-
yarakla- I
yarakla- II (~ yarakla-)
yarakla- III
yaraklan- (~ yaraklan-)
yarala-
yaramsuklan-
yaran-
yarandır-
yaraş- I
yaraş- II
yaraş- III
yaraşdur-

yaraşıl-
yaraştur-
yarat-
yaratıl-
yardur-
yargula-
yarıl-
yarılga-
yarılga-
yarılga-
yarış-
yarıt-
yarlıga- (~ yarlıga-)
yarlıka-
yarlıkan-
yarmaş-
yarsı-
yarsıt-
yarut-
yassıl-
yasta-
yastan-
yastın-
yaş-
yaşa-
yaşan-
yaşar- I
yaşar- II
yaşat-
yaşın-
yaşır-
yaşun-
yaşur-
yatar-

yağat-
yatdır-
yatğur-
yatğır- (~ yatğır- ~ yatkır-)
yatğur-
yattur-
yatur- I
yağur- II (~ yatur-)
yavdır-
yavı-
yavıncı-
yavla-
yavrut-
yavuklaş-
yavuklat-
yavukul-
yavukulun-
yavurt-
yavut-
yavuzla-
yayala-
yayıl- I
yayıl- II
yayıl- III
yayın-
yayka- (~ yayka-)
yaykan-
yayla-
yazal-
yazdır-
yazıl- I
yazıl- II

yazıl- III
yazukla- I
yazukla- II
yeber- (~ yèber-)
yedir-
yedür-
yegir-
yegür-
yekir-
yele-
yelpi- (~ yèlpi-)
yelpin-
yelte-
yeltir-
yèndir-
yengile-
yengirt-
yeñil-
yeñile-
yeñillet-
yenşi-
yepiş-
yepişdür-
yeprül-
yerin-
yeriş-
yetgür-
yetil-
yetiş-
yetişdür-
yetkir- (~ yètkir-)
yetür- I

yetür- II
yevün-
yeyil-
yeynit-
yıdı-
yıdla-
yıdlan-
yıdlat-
yığıl- I
yığıl- II
yığınıl-
yığıştır-
yığla- (~ yığla-)
yığlan-
yığlat-
yıglın-
yıglış- I
yıglış- II
yıgrıl- I
yıgrıl- II
yıgrıl- III
yığşur-
yıhlı-
yıl-
yıkıl- I
yıkıl- II (~ yıkıl-)
yıla-
yılıbıra-
yıldıra-
yılış-

yıltra-
yımirtla-
yımrıl- I
yımrıl- II
yıparla-
yıpdir-
yıpın-
yıpıt-
yıpran-
yıraḡsa-
yıraş-
yırat-
yırḡa- *Moğ.*
yırıl-
yırın-
yırışdur-
yırıt-
yırıla-
yırt- (~ yırtı-)
yırtı-
yırtıl-
yırtıl-
yırtın-
yışıl-
yıvıl-
yıyı-
yıyın-
yıyıştır-
yıyla-
yıylan-
yibit-
yiçür-
yidir-

yidle-
yidür-
yidürül-
yiğel-
yigil-
yigir-
yiglen-
yigre-
yiğren- (~ yigren-)
yigrendür-
yigür- I
yigür- II
yikir-
yildür-
yile-
yilik-
yillen-
yilmir-
yilpi-
yimkir-
yimril- I
yimril- II
yincil-
yincilt-
yinçger-
yinçgert-
yinçker-
yinil-
yiñil-
yiñilde-
yinile-
yiñile-

yiper-
yipkir-
yirgendür-
yirin-
yiske-
yisket-
yişe-
yiştir-
yitgür-
yitin-
yitir- I
yitiş-
yitişdür-
yitiştür-
yitit-
yitkür-
yitür- I
yitür- II
yitür- III
yiyil-
yiyile-
yiyle-
yiyren-
yiyül-
yiyün-
yizde-
yobıla-
yobula-
yoğna-
yoğurul-
yoğla-
yoğa- I
yoka- II

yoğal-
yoğat-
yoğla-
yoksullan-
yolcıla-
yolka-
yolkun-
yolu-
yoluğ-
yoluğ- I (~ yoluk-)
yoluğ- II
yoluk- III
yomdar-
yomla-
yomuk-
yonul-
yorala-
yorgala-
yoruqla-
yorul-
yovut-
yoyul-
yozakla-
yöndür-
yöndürüş-
yönel-
yöpsen-
yöpsin-
yören- I
yören- II
yörge-
yörgen-

yörgeş-
yörin-
yöriş-
yörit-
yörüt-
yötkür-
yuğrul-
yuğar-
yuktur-
yuldura-
yulı-
yulk-
yulmala-
yulun-
yumakla-
yumgaklan-
yumrukla- (~ yumrukla-)
yumruklan-
yumruklaş-
yumşa-
yumşad-
yumşan-
yumşat-
yumul-
yumur- I
yumur- II
yumurla-
yumurlat-
yumurtla-
yumurtlan-
yun-
yunçuk-

yundur-
yurma-
yuşuqlan-
yutdur-
yuvala- (~ yuvala-)
yuvalan-
yuvul-
yuvun- I
yuvun- II
yuvur-
yuvut-
yuzakla- (~ yuzakla-)
yüçel-
yüçele-
yüger-
yügrüt-
yügün-
yügür- I
yügür- II (~ yügür-)
yügüt-
yükle- I
yükle- II
yüklet-
yükse-
yükset-
yükün-
yüleştir-
yüli-
yülit-
yülü-
yülün-
yülüt-

yünle-
yünli-
yüreklendür-
yürgeş-
yürit-
yürüt- I
yürüt- II
yürütdür-
yütkür- I
yütkür- II
yütür-
yüvrül-
yüvül-
yüvür-
yüvütle-
yüzkeştür-
yüzkür-

yüzle-
yüzlen-
yüzlendür-
yüzleş-
yüztür-
yüzül- I
yüzül- II
zahmleş- *Far.T.*
zarıncı- I
zarıncı- II
zarıncı- III
zebille-
zehleyle- *Ar.T.*
zıbilla- *Ar.T.*
zibille- *Ar.T.*
ziftlen-
zindānla- *Far.T.*

2.3.3. Birleşik Fiiller

‘abeş eyle- (‘abeş)
‘acemice sözle- (‘acemice)
‘āciz bol- (‘āciz)
‘āciz kııl- (‘āciz)
‘ādet eyle- (‘ādet)
‘ādet kııl- (‘ādet)
‘ādet kııldur- (‘ādet)
‘adl eyle- (‘adl)
‘afifü’n-nefs ol- (‘afif)
‘afv eyle- (‘afv)
‘afv kııl- (‘afv)
‘afv ol- (‘afv)
‘ahd eyle- (‘ahd)

‘ahd kııl- (‘ahd)
‘ahd kıılış- (‘ahd)
‘aḳ(ı)lı kel- (‘aḳıl)
‘aḳd ba- (‘aḳd I)
‘āḳıl bol- (‘āḳıl)
‘āḳıl ol- (‘āḳıl)
‘aḳıllıḡ bol- (‘aḳıllıḡ)
‘aḳılsız bol- (‘aḳılsız)
‘aḳid it- (‘aḳid)
‘aḳlı dartıl- (‘aḳıl)
‘alem kııl- (‘alem II)
‘ālim ol- (‘ālim I)

‘ām eyle- (‘ām)	‘azīz bol- (‘azīz)
‘amel bir- (bir-)	‘azīz kıl- (‘azīz)
‘amel eyle- (‘amel III)	‘azm kıl- (‘azm)
‘amel eyleyici ol- (‘amel)	‘ıyāllu bol- (‘ıyāllu)
‘ameli üze tut- (‘amel)	‘ibādet eyle- (‘ibādet)
‘ameli yoḡal- (‘amel)	‘ibādet it- (‘ibādet)
‘ar kıl- (‘ar I)	‘ibādet ol- (‘ibādet)
‘ar kör- (‘ar I)	‘ibādet yap- (‘ibādet)
‘araḡa kıl- (‘araḡa)	‘ibāret kıl- (‘ibāret III)
‘ārīzī ol-	‘ilāc eyle-
‘āriyet bir- (‘āriyet)	‘illet ol-
‘āriyet biriş- (‘āriyet)	‘illetlīḡ bol- (‘illetlīḡ)
‘āriyet tile- (‘āriyet)	‘ilm oḡu- (‘ilm)
‘arż eyle- (‘arż I)	‘imāme sar- (‘imāme)
‘aşır kıl-	‘imāret eyle- (‘imāret I)
‘āşī bol- (‘āşī)	‘imāret kılmaḡ tile- (‘imāret I)
‘āşī ol- (‘āşī)	‘işmet iste- (‘işmet)
‘āşık bol- (‘āşık I)	‘işāyī kıl- (‘işā)
‘āşık kıl- (‘āşık I)	‘işret kılış- (‘işret)
‘aṭā bir- (‘aṭā)	‘itāb eyle-
‘aṭā tile- (‘aṭā)	‘ivaż bir- (‘ivaż)
‘avun ol-	‘ivażın ḡaytar- (‘ivaż)
‘ayb kıl- (‘ayb)	‘īyd kıl- (‘īyd)
‘ayb turḡuz- (‘ayb)	‘öşr al-
‘ayın eyle-	‘öşr eyle-
‘ayın ol-	‘öşr vir-
‘azāb eyle- (‘azāb)	‘özr ay- (‘özr)
‘azāb in- (‘azāb)	‘uḡūbet kıl- (‘uḡūbet)
‘azāb kıl- (‘azāb)	‘uzlet eyle-
‘azāb ol- (‘azāb)	‘ünvān kıl- (‘ünvān)

ābdest kı1- (ābdest)
 ac bol- (ac)
 ac kı1- (ac)
 acıġ bol- (acıġ)
 acıġ yüzlüg bol- (acıġ)
 aç bol- (aç)
 aç ol- (aç- II)
 aç a bër- (aç- I)
 açıġın al- (açıġ II)
 açuġ ay- (açuġ I)
 açuġ bol- (açuġ I)
 açuġ yüzlüg bol- (açuġ I)
 ad ƙoş- (ad)
 ad tag- (tag-)
 ad ur- (ad)
 ad vir- (ad)
 aġ(1)z açtur- (aġız)
 aġ(1)z1 açuġ bol- (aġız)
 aġ(1)z1 egri bol- (aġız)
 aġ(1)z1 suluġ bol- (aġız)
 aġ(1)zını aç- (aġız)
 āġāz kı1- (āġāz)
 aġın bol- (aġın)
 aġın bol- (aġın)
 aġın kı1- (aġın)
 aġır kı1- (aġır)
 aġırlıġ kı1-
 aġız açtur- (açtur- II)
 agza yilet-
 aġzı açuġ bol- (açuġ I)

aġzını aç- (aç- I)
 āh ti- (āh I)
 aġmak bol-
 aġsaġ bol-
 aġ bol- (aġ I)
 aġ eyle- (aġ I)
 aġ kı1- (aġ I)
 aġ ol- (aġ I)
 aġa ƙıġ- (aġ-)
 aġġan bol- (aġ-)
 aġın aġ- (aġın)
 aġın kı1- (aġın)
 aġrun bol-
 ala bol- (ala I)
 ala tenlig bol- (ala I, tenlig)
 alçaġlıġ kı1- (alçaġlıġ)
 alġış et- (alġış)
 alġış kı1- (alkış)
 alp bol- (alp)
 alpluġ kı1- (alpluġ)
 amān tile- (amān I)
 amanat bër- (amanat)
 āmīn ti- (āmīn)
 anasındın ağır- (ana)
 and bir-
 and iç- (and)
 and içiş- (içiş- II)
 anlıġ eyle-
 ant iç- (iç-)
 ant iş- (~ ant iş-)

antda tutul-
 antda tutuldur-
 antiş-
 anuķ bol-
 anuķ ķıl-
 apışak bol-
 appaŋ bol-
 ārām bir-
 ārām ķıl-
 ārām ķıldur-
 ārāmsuz bol-
 arı bol-
 arıdıcı ķıl- (arıdıcı)
 arıĝ bol-
 arıĝ ķıl-
 arıĝsız bol-
 arıķnı baĝla- (baĝla-)
 arıtmaķ ķıl- (arıt-)
 arķa ber- (arķa I)
 arķa ķaytar- (arķa I)
 arķasın ķo- (arķa I)
 arķun oķ-
 arķun yürü-
 arķuru ķoy-
 armagan ber-
 art endāmı tutul- (endām)
 artuķ bol-
 artuķ eyle-
 artuķ ol-
 artuķ süt bir-

artuķ vir-
 artuķluk ķıl-
 aru bol-
 aru ol-
 aruķ bol- (aruķ)
 aruķ ķıl- (aruķ)
 ārzūĝa ketür- (ārzū)
 ārzūluĝ bol-
 ārzūluĝ ķıl-
 ārzūsın bul- (ārzū)
 āsān bol-
 āsān ķıl-
 āsān tut-
 āsānlık ķıl-
 āsānlık ķılış-
 āsāyiş ķıl- (āsāyiş)
 āsāyişķa tegür- (āsāyiş)
 asıĝ bir- (asıĝ)
 asıĝ ķıl- (asıĝ)
 aşıllıĝ bol-
 asov étiz- (étiz-)
 assı eyle- (aşşı)
 astın bol-
 aş bér- (ber-)
 aş bış-
 aş bol-
 aşāĝa ıy- (ıy- I)
 aşāĝa ķıl-
 aşak ķıl-
 aşakķa otur-

āşikāre eyle-
āşikāre işle-
aşka ünde- (ünde-)
āşkārā bol-
āşkārā kı-
āşkāre bol-
āşkāre kı-
at kösürükle- (kösürükle-)
at tag-
at yurt- (yurt-)
atasız bol-
atkarı kal-
atlıg bol-
atlıg kı-
av avla-
av tut-
āvāz kı-
avdaz al- (avdaz)
avdaz boz- (avdaz)
avdaz bozul- (avdaz)
avdaz eyle- (avdaz)
avdaz keç- (avdaz)
avdazsız ol- (avdazsız)
avdazsuz ol- (avdazsuz)
avval kiç- (avval)
ay ağıllan- (ay II)
ay āhirī bol- (ay I)
ay keç- (ay I)
ay kizlen- (ay II)
ay körün- (ay II)
ay tutul- (tutul- II)
aya kaç-

aya ur- (aya I)
aya vur-
ayağ bas- (ayağ I)
ayağ kösül- (ayağ I)
ayağ tutuş- (ayağ II)
aybağ başlıg bol-
aybağ bol-
aybsız kı- (kı- II)
āyet koş- (āyet)
aygâklık kı-
ayıl tart- (tart- III)
ayrı kemiş- (kemiş-)
ayrıķ kemiş- (kemiş-)
ayta bil- (bil-)
az bol-
az eyle- (az I)
az kı-
az yakın kı-
āzād bol-
azad et-
āzād eyle-
āzād it-
āzād kı-
āzād ol-
āzār bol-
azat ét- (et-)
azğır bol-
azık bir- (azık)
azık kı- (azık)
azıksız bol-

bāb қо-
bagdaş oltur-
bağıslamak tile-
bahā қıl- (baha)
baha ur- (baha)
bahane eyle-
baḥīllıq eyle- (baḥīllıq)
baḥīllıq қıl- (baḥīllıq)
baḥillıq қılış- (baḥīllıq)
baḥşış bir- (baḥşış)
baḥşış tile- (baḥşış)
baḥt eyle- (baḥt I)
baḥtlıg bol-
bāk tut-
baka kal-
baka kaldır-
baқbaқ қıl-
bāqī қal- (bāqī)
bāqī қо- (bāqī)
bāqī ol- (bāqī)
baқmaқnı yinçge қıl-
balçıq bol- (balçıq)
balğam kel- (balğam)
balıq aқ- (balıq)
bāliğ ol-
bar қıl-
bara bil- (bil-)
barmaқları arasını aç- (barmaқ I)
barmaқlarını kikrüş- (barmaқ I)
baş dāğla- (baş II)

baş igi ketür- (baş I)
baş қabar-
baş ur- (baş I)
baş yüv- (baş I)
başaқ қıl- (başaқ II)
başdan başla- (baş I)
başı kaba gel- (baş I)
başı sirkelig bol- (baş I)
başı tēzgın- (baş I)
başın çevür- (baş I)
başın қodı қıl- (baş I)
başın kötür- (baş I)
başını aşağa қıl- (baş I)
başını baғla- (baş II)
başını dāğla- (baş II)
başını otala- (baş II)
başını sıta- (baş II)
başıra kak-
başlarını yül- (baş I)
başlarını yül- (yül-)
başlıg bol-
başlıg bol- (başlıg III)
başlıg қıl-
başlıg қıl- (başlıg III)
başlıgını öldür-
başlıgını öldür- (başlıg III)
başli eyle-
başnı otala- (otala-)
bātıl ay- (bātıl)
bātıl bol- (bātıl)
bātıl çık- (bātıl)

bātıl eyle- (bātıl)
 bātıl kıl- (bātıl)
 bātıl ol- (bātıl)
 bātıl söz sözle- (bātıl)
 baṭṭāl eyle-
 baṭṭāl ol-
 bay bol-
 bay ol-
 bayram eyle- (bayram)
 bedbaht bol-
 bedbaht kıl-
 bedel bir-
 bedel kıl-
 beglik kıl-
 beglikni boynığa at-
 belā teg- (belā I)
 belāğa kemiş- (belā I)
 belek bir-
 belert- göznü
 belgülük kıl-
 belgüsüz kıl-
 bellü ol-
 berāber eyle-
 berāber ol-
 berāberlık kıl-
 bereket kıl-
 bérk ét- (et-)
 bérnelü bol- (bérnelü)
 beşāret bir-
 beşāret eyle-

bey‘ bağla- (bey‘)
 bey‘ bozul- (bey‘)
 bey‘ kılış- (bey‘)
 bey‘ni boz- (bey‘)
 beyān eyle-
 beyān kıl-
 bezgek bol- (bezgek)
 bırgı tart- (bırgı)
 bi’l‘acebluk kıl-
 bī-bāk bol-
 bī-bāklik kıl-
 bī-çāre kıl-
 big bol-
 biglik bol-
 bī-hūş bol-
 bilezük soğ- (bilezük)
 biligsiz kıl- (biligsiz)
 bilinge çal- (bil)
 bilinge çal- tonrı
 bī-meze bol-
 binā eyle- (binā)
 binā kıl- (binā)
 bir köz birle bağ- (bağ- I)
 bir yan tur- (bir II)
 bir yanda tur- (bir II)
 bir yanğa bol- (bir II)
 bir yanğa kıl- (bir II)
 bir yanğa otur- (bir II)
 birez fafladı fafladı
 birge bağla- (bir II)
 biri sonı biri bol- (bir II)

biri soñı biri kıl- (bir II)

biribirige çık- (çık- II)

birip i-/y-

biryān kıl-

bişinç bol- (bişinç)

bitimek tile- (bitimek)

bitlig bol- (bitlig)

bīzār bol-

bīzār kıl-

bizārılık al-

bizārılık kıl-

borç al- (borç)

borç biriş- (borç)

borş ber- (borş)

boş bol- (boş I)

boş bol- (boş II)

boş kayıt- (boş II)

boş koy- (boş II)

boy sun-

boy(u)n ber-

boy(u)n su-

boy(u)n sun-

boy(u)nı uzun bol-

boy(u)nığa at-

boy(u)nını eg-

boynağalık kıl-

boynağuluk kıl-

boynığa at- (at-)

boynını eg- (eg-)

boyun bayla-

boyun ber- (ber-)

boyun su- (su-)

boyun sun- (şun-)

börük keğer- (börük)

börük key- (börük)

budın kötür- (kötür-)

buğday renklig bol- (renklig)

buğuz eyle- (buğuz II)

buhtān eyle- (buhtān)

buğağı ur-

buğağı urun-

bulgak bol- (bol-)

bulıt açıl- (bulıt)

bulıt aş- (bulıt)

bulıt çişe- (bulıt)

bulıtlıg bol-

bulıtnı aqtur- (aqtur-)

bulıtnı sür- (bulıt)

bulukluk eyle-

bulun kılın-

buluş eyle-

bulutnı sür- (sür- III)

bunyat ét- (et-)

bur(u)nnı toprağğa bulğa- (burun II)

bur(u)nnı topraklıg bol- (burun II)

burnunu tumala- (burun II)

burunduk ur- (burunduk)

buşman ye-

but(d)ın kötür- (but)

buyruk kıl-

büget açıl- (büget)

bügetni aç- (büget)

bügetni bağla- (büget)
büh̄tan kıl-
bükri bol-
bükürü bol-
bürüncük kedür-
bütün èt- (et-)
bütün kı1l-
bütünlük èt- (et-)
büve eyle-
büyük bol-
büyük kı1l-
candan sev-
cānı çık- (çık- II)
cāviḡāne kı1l-
cāyiz ol- (cāyiz)
cefā eyle- (cefā)
cefā kı1l- (cefā)
cehd eyle- (cehd)
cehūd bol- (cehūd)
celāl bol- (celāl)
celd bol-
cem‘ bol-
cem‘ eyle-
cem‘ kı1l-
cem‘ ol-
cemā‘at ol- (cemā‘at)
cennet iste- (cennet)
cevāb bir-
cevāb biriş- (cevāb)
cevāb vir- (cevāb)
cezā vir- (cezā I)

cezm kıl-
cıdrī ol- (cıdrī)
cidd kol- (cidd)
cihād kı1l-
cimā‘ eyle- (cimā)
cimā‘ kı1l- (cimā)
cināyet kı1l-
cirāḡat it-
cirāḡatli bol-
civār kı1l- yüzini
cizye vir- (cizye)
covap bër- (ber-)
cömerdlık kı1l- (cömerdlık)
cum‘a kı1l- (cum‘a)
cum‘e turguz- (cum‘e)
cüdā koy- (koy- IV)
cünüb bol- (cünüb)
cünüb ol- (cünüb)
cüzām iglig bol- (cüzām)
çāder key-
çala bış- (bış-)
çalat bol-
çalış ayaklı bol-
çalpış- talaz
çalpuḡluḡ bol-
çalt koyun uyu-
çap çap ye-
çapraz düş-
çatuḡ kaşlıḡ bol-
çeḡnek çeḡne-
çek biti- (biti-)

çek biti- (çek)
çekem ur- (ur-)
çepürdük söyle-
çerb bol-
çeresi akar-
çeri dar- (çeri)
çetük közlüg bol- (çetük)
çevre key- (çevre)
çırağ kıl- (çırağ)
çırağ ol- (çırağ)
çiçek çık-
çift kıl-
çint kır-
çoğ kop-
çok ol- (çok)
çömelü otur- (çömel-)
çönge bol-
çövre yür- (çövre)
çuğ çuvla- (çuvla-)
çuğur kaz- (çuğur)
çuğur közlüg bol- (çuğur)
çüvre kiy- (kiy-)
çüz bol-
da‘vā kıl- (da‘vā)
da‘vet eyle- (da‘vet)
da‘vet ol- (da‘vet)
da‘vīge tur- (da‘vī)
dā‘īm ol- (dā‘īm)
dād kıl- (dād I)
dād tile- (dād I)
dāğ bas- (dāğ)

dag it- (dāğ)
dāğ ur- (dāğ)
dağ tut-
dānekinlik kıl-
danğ vur-
danuğ ol-
danuğlık ver-
dardagan ol-
darga as- (aş-)
dārū kıl-
das bar-
dāyim kıl- (dāyim)
dāyim ol- (dāyim)
def̣ eyle- (def̣ II)
def̣ kıl- (def̣ II)
def̣ kılış- (def̣ II)
def̣ ol- (def̣ II)
def̣īn ol- (def̣īn)
delālet eyle- (delālet)
delīl bol- (delīl)
delīl durguz- (delīl)
delü ol- (delü)
dem ur- (dem I)
dem ur- (dem I)
dem yıkıl- (dem I)
derece kıl-
derhūst kıl- (derhūst)
derisi sıyrıl-
derisi sıyrıl-
derman eyle-
derman eyle-

ders ay- (ders)
dervīṣ bol-
destār sar- (destār)
destūr iste-
destūr tile-
destūr vir-
devā dök-
devā eyle-
devā koy-
devlet bir- (bir-)
dīnindin çık- (çık- II)
dinsiz dur-
direng kıldur-
diri eyle-
diri ol-
dirīġ it-
dirīġ ti-
dirīġ ti- (ti-)
diriġlik bol-
diş kama- (diş I)
ditruv baq-
dīvāne bol-
diyet al- (al-)
diyet bir- (bir-)
diz çök- (diz)
diz üze çök- (çök- II)
doru bol-
dost tut- (tut-)
dostluq kıl-
dostluq kılış-
dostluqını arıġ kıl-

dostluqını kes- (kes-)
dostluqını kesiş-
dögme eyle-
dölek ol- (dölek II)
döndür-
döndürü koy-
du‘ā eyle-
du‘ā kıl-
dühin eyle-
dürüst kıl- (dürüst)
dürüst sözlüg kıl- (dürüst)
düşe keç-
düşman kıl- (düşmān)
düşmān ol- (düşmān)
düşman tut- (düşmān)
düşmanlık kılış- (düşmanlık)
düşmannı bas- (düşmān)
düşmenni bas- (bas- II)
düşüne keç-
düşvār bol-
düşvār kıl-
düşvārılık kıl-
düşvārılık kılış-
ecel bir- (bir-)
ecr tap- (ecr)
edā eyle-
eğgü bol-
eğgü kıl-
eğgülük kıl-
efsün okı- (okı-)

efzāl kııl- (efzāl)
efzāl ol- (efzāl)
egri bol-
egri boyunluğ bol-
egri kııl-
egri köğüslüğ bol-
ehil ol-
ehl ol- (ehl)
eksük bol-
eksük eyle-
eksük ol-
ël şap-
el tart- (tart- III)
eldin elge al- (al-)
elgin aç-
elgin ba- (ba-)
elini ağır- (ağır-)
emānet ıo- (emānet)
émgek tart- (tart- III)
emgek tegür- (emgek)
emgekge tüş- (emgek)
emīn ol- (emīn)
emle- semle-
emüzmek tile-
endāze al- (al-)
endāze kııl-
endişe kııl- (endişe)
epsem bol-
epsem ol-
ergen bol- (ergen)
erk koy- (koy- IV)

érkeç yoğla- (érkeç)
erklig bol- (erklig)
erklig kııl- (erklig)
erklik bol- (erklik)
érksiz èt- (et-)
érksiz kııl- (kııl- II)
esbān kııl-
esen kııl-
eser it-
eser kııl-
eser kııl-
esir kııl-
esrük bol-
esrük ol-
esrük sendire- (sendire- II)
èşitmiş bol- (bol-)
eşkere bol-
et öl- (öl- I)
ète al- (et-)
étiz bol-
étiz kèy- (key-)
etlig bol-
éygirek èt- (et-)
fācir eyle- (fācir)
fācir ol- (fācir)
fağır kııl- (fağır)
fağih bol-
fağih kııl-
fāl kııl-
fanī ol- (fanī)

fāriğ bol-
 fāriğ kıl-
 farīza kıl- (farīza)
 farz kıl- (farz)
 farz ol- (farz)
 fāsıķ ol-(~ fasıķ ol- (fāsıķ)
 fāsıd ol-
 faşīh tillig bol-
 fāyda al- (al-)
 fāyda bir- (bir-)
 fāyda bul- (bul-)
 fāyda tegür- (tegür-)
 fāyide dut-
 fecir çık-
 fecr çık- (fecd II)
 fehml kılmaķ tile- (fehml)
 feraħ ol- (feraħ)
 ferāset kıl- (ferāset)
 ferāsetlīg bol- (ferāsetlīg)
 fermān tut-
 feryād kılmaķ tile-
 feryād teg-
 fesād kemiş- (fesād)
 fesād kıl- (fesād)
 fetvā al- (fetvā)
 fetvā bir- (fetvā)
 fetvā dile- (fetvā)
 fetvā iste- (fetvā)
 fetvā vir- (fetvā)
 fevt kıl- (fevt)

fevt ol- (fevt)
 fıtrı vir- (fıtr)
 fidā bir-
 fikr eyle- (fıkr)
 fodulluķ kıl-
 fuħret eyle- (fuħret)
 füsüs tut- (füsüs)
 füsüsķa tut- (füsüs)
 ğabānetden ilin ili üstüne koy-
 ğāfil bol- (ğāfil)
 ğāfil okın- (ğāfil)
 ğalebe kılış-
 ğālib bol- (ğālib)
 ğālib kıl- (ğālib)
 ğālib ol- (ğālib)
 ğammāzlıķ kıl-
 ğamsuz bol-
 ğanī bol-
 ğanī eyle-
 ğanī ol-
 ğāret kıl- (ğāret)
 ğāretķa bir- (ğāret)
 ğargāra eyle-
 ğargāra kıl-
 ğarīb bol-
 ğarķ kıl-
 ğaybet eyle-
 ğaybet söyle-
 ğayıb ol-
 ğāyib bol-

ğazab eyle- (ğazab)	haber viril-
ğazālîk eyle- (ğazālîk)	habs eyle- (habs)
ğazālîk(ğ)a var- (ğazālîk)	hac eyle- (hac)
gebin kıy- (gebin)	hac(c) eyle- (hac)
gebin ver- (gebin)	hacet tile-
genc kıl-	hacetin revā kıl-
gensiz getir-	hacethîg bol-
geri kayık-	hacil kıl- (hacil)
gerslîk eyle-	haçka min- (min- I)
gerslîka et-	had ay- (ay- I)
geze gel-	had vurul-
ğîdā bir- (ğîdā)	had(d) ay-
ğîdā kıl- (ğîdā)	had(d) ur-
gile kıl-	had(d)i keç-
gönlü mutun mutun gel-	hadağ kıl-
görk bol-	hadd ur- (ur-)
göz tik- (tik- VI)	haddi keç- (keç- II)
ğulüvv kıl-	hadeş kıl-
gūnelik bol- (gūnelik)	hadîş ol- (hadîş)
ğuslî eyle- (ğuslî)	hafif eyle-
ğuslî keç- (ğuslî)	hafîf kör-
gūlgūn bol- (gūlgūn)	hafif ol-
gūmānlîg bol- (gūmānlîg)	hağ açıl- (açıl-)
gūr gūr yan-	hak tēyir- (hak III)
haber açıl- (açıl-)	hağ(k)a açıl- (hağ(k) V)
haber ay- (ay- II)	hakem bar-
haber bir- (bir-)	hakemge bar- (bar- II)
haber kel-	hākimge bar- (bar- II)
haber veril-	hākimge bar- (hākim)
haber vir-	

ḥayrlıḡ bol- (ḥayrlıḡ)

ḥayrsız bol- (ḥayrsız)

ḥayz bol- (ḥayz)

ḥayz kör- (ḥayz)

ḥazar eyle- (ḥazar II)

ḥazf ol- (ḥazf)

ḥāzır bol-

ḥāzır eyle-

ḥāzır kı1-

ḥāzır ol-

ḥazīre kı1-

hedye bir- (hedye)

hedye biriş- (hedye)

helāk bol-

helak et-

helāk eyle-

helāk it-

helāk kı1- (ḥelāl)

helak ol-

ḥelāl bol- (ḥelāl)

ḥelāl eyle- (ḥelāl)

ḥelāl kör- (ḥelāl)

ḥelāl ol- (ḥelāl)

ḥelāl sa- (ḥelāl)

hemīşe bol- (hemīşe)

hemīşe kı1- (hemīşe)

hem-reng bol- (hem-reng)

hemrenk(g) bol- (reng)

henüz çıkma-

heyyin eyle- (heyyin)

heyyin ol- (heyyin)

ḥıfz eyle-

hıra bol-

ḥışın bol- (ḥışın)

ḥıyānet kı1-

ḥıyre bol-

ḥicāmet eyle-

ḥicāmet ol-

hicv ay- (ay- II)

hicv aydış-

hicv aydış- (aydış-)

hidāyet eyle- (hidāyet)

hidāyet iste- (hidāyet)

hidāyet kı1- (hidāyet)

hidāyet vir- (hidāyet)

ḥikāyet eyle- (ḥikāyet)

ḥikāyet kı1- (ḥikāyet)

ḥilāf eyle-

ḥilāf kı1-

ḥilāl eyle-

ḥile kı1-

ḥisāb eyle-

ḥızmet kı1- (ḥızmet)

ḥor bol- (ḥor)

ḥor kı1- (ḥor)

ḥor tut- (ḥor)

horata eyle-

ḥoş bol-

ḥoş bul- (bul-)

ḥoş kel- (kel-)

hoş kı1-	ırak ol-
hoş kil- (kil-)	ısrıġa soġ- (ısrıġa)
hoş kör-	ıslāh eyle-
hoş ol-	ıslıh vur-
hoşluk kı1-	ıyabir-
hoşnūd bol-	i‘āde kı1-
hoşnūd kı1-	i‘rāb ur- (ur-)
höküm ur- (urmak)	i‘rāz eyle-
hū kı1-	i‘tibār ol- (i‘tibār)
hubve bağla- (baġla-)	i‘tikāf eyle- (i‘tikāf)
hubve kı1-	i‘timād kı1- (i‘timād I)
hubve kı1-	icābet kı1-
huccetleşip çıkışa bil-	icāret ol-
huġne eyle-	icāzet bir-
huşūmet kı1- (huşūmet)	iftār eyle- (iftār)
huṭbe eyle- (huṭbe)	iglig bol- (iglig)
huṭbe işit- (huṭbe)	iglig kı1- (iglig)
huṭbe oġ- (huṭbe)	iġmā eyle-
hutbe oġı- (huṭbe)	iġmā ol-
hüccet ay- (hüccet)	iġlāş eyle- (iġlāş)
hüccet eyle- (hüccet)	iġrām bağla- (baġla-)
hüccet kı1ış- (hüccet)	iġrām bağla- (iġrām)
hük(ü)m kı1- (hüküm)	iġsān eyle- (iġsān I)
hüküm eyle- (hüküm)	iġtimāl eyle-
hüküm ol- (hüküm)	iġtirāz eyle-
hürmet tut- (hürmet)	iġtiyār eyle- (iġtiyār)
ıkrar bër- (ıkrar II)	iġtiyār kı1- (iġtiyār)
ırak bol-	iġtiyār kil- (kil-)
ırak eyle-	iġtiyāṭ eyle- (iġtiyāṭ)
	iġyā eyle-

ihzim eyle- (ihzim)
iḳāle ıl- (iḳāle)
iḳāmet ıl-
iki b l- (iki)
iki bölük ıl-
iki bükül- (bükül-)
iki kat bol- (iki)
iki kat ıl- (iki)
iki közi arasını bağla- (bağla-)
iki p re ıl-
ikki yüzli bol-
iḳr r eyle- (iḳr r)
iḳr r ıl- (iḳr r)
iḳti  r eyle-
ilden kit-
iletici ıl-
ilgerü eyle-
ilh m bir- (ilh m)
ilh m eyle- (ilh m)
iltif t eyle-
iltif t ıl-
im m ol- (im m)
im mluğ ıl- (im mluğ)
im n ket r- ( im n)
imin ıl- (im n)
iml  ıl-
imtin n eyle-
in  m ıl- (in  m)
in  m ıl- (in  m)
in  mına... gren- (in  m)

in   eyle-
in  r eyle- (in  r)
in  r it- (in  r)
in  l b bol-
in  f biri - (in  f)
ir det kit r- (ir det)
ir   eyle- (ir  )
irig bol-
irig s zl ğ bol-
irig s zl ğ bol-
iri  ıl-
i  bet eyle-
isig bol-
isig ya lığ bol- (k z)
isn d ıl-
isr f eyle-
israf ıl-
issi anı gog at-
isti m l eyle-
istibr  ıl-
istiğ f r eyle- (istiğ f r)
isti  f f eyle-
istinc  eyle-
istinc  ıl-
i  a ıl- (a ıl-)
i  bağlan- (bağlan-)
i  bas- (bas- II)
i  bıyur-
i  bol-
i  ıl-

işāret eyle-
işni aç-
ite bër- (ber-)
itebër-
ittifāk eyle-
ittifāk kıl-
ittifāk-ı ğaybet tüş-
iv tut- (iv I)
ivge öğren- (öğren- II)
ivge öğren- (iv I)
ivi tut- (iv I)
iyebir-
izāfet eyle-
izāfet kıl-
izāfet ol-
izār bağla- (izār)
izhār eyle- (izhār)
izin vir-
kaba bol-
kābīn kıl-
kabūl bol-
kabul èt- (et-)
kabūl eyle-
kabūl it-
kabūl kıl-
kabūl ol-
kabz eyle- (kabz I)
kađġu açıl- (kađġu)
kađġu teg- (kađġu)
kađġudın çıkar- (kađġu)

kađġuġa sal- (kađġu)
kađġuluġ bol- (kađġuluġ)
kađġunı aç- (kađġu)
kādirliġ bol-
kadirsiz bol-
kāfir ol- (kāfir)
kāhil bol- (kāhil I)
kāhillıġ kıl- (kāhillıġ)
kaĥka tüş- (tüş- II)
kaĥt bol-
kaĥtka tüş-
kalķan ört- (kalķan)
kaltaķlıġ kıl-
kāmet ketür- (kāmet)
kāmet kıl- (kāmet)
kamlık èt- (kamlık)
kamlık kıl-
kamluġ kıl- (kamluġ)
kan kör- (kan I)
kanā‘at eyle-
kanā‘at kıl-
kaġa bulġa- (bulġa-)
kanlıġ bol-
kanlıġ kıl-
kaġuġ açıl- (açıl-)
kaġuġ bağlan- (baġlan-)
kaġuġnı aç- (aç- I)
kaġuġnı bağla- (baġla-)
kaġuġnı bağla- (kaġuġ)
kar(ı)n baġı bağla- (kar(ı)n)

ķar(1)n baēla- (ķar(1)n)

ķara bol-

ķara eyle- (ķara III)

ķara ķıl-

ķara kıl-

ķara kōzlūg bol-

ķara kōzlūg bol-

ķara ol- (ķara III)

ķara sevda ol- (ķara III)

kara tanık bil-

ķara ton key- (ṭon)

ķaraēu ķıl-

ķaraēu ol-

ķaraķu bol-

ķaraṅēu bol-

ķaraṅķu bol-

ķaraṅķu ķıl-

ķaraṅulūķ açıl- (açıl-)

ķarār dut- (ķarār)

ķarār ķıl-

ķarār ķıl- (ķarār)

ķarār ķıldur- (ķarār)

ķarārsız bol-

ķarārsız ķıl-

karav bē- (ber-)

ķarēa kōzlūg bol-

ķarı bol-

ķarın baēı baēla- (baēla-)

ķarın baēla- (baēla-)

ķarını kiē- (ķarın)

ķarnı aç-

ķarşısına yōnel- (yōnel-)

ķarşu dur-

ķarşu eyle-

ķarşu kel- (kel-)

ķarşu ol-

ķarşu olduruş-

ķarşu otur-

ķarşu tap-

ķarşu tur- (tur- II)

kas kas kül-

ķaşd eyle-

kāsid bol-

ķaşīde ay- (ķaşīde)

ķaşr eyle-

kaşa bar-

ķaşı açuķ bol- (açuķ I)

kata kal-

kata kaldır-

ķatı ayıt-

katı bol-

ķatı çağır-

ķatı ķatı kül-

ķatıē yüzlūg bol-

katış kara bol-

ķavī bol-

ķavī ķıl-

ķavurt bol-

ķavurtluķ ķıl-

ķayēı tūt-

ḳayḡuluḡ bol- (ḳayḡuluḡ)
ḳayḡunı içür- (ḳayḡu)
ḳayḡusuzluḡ ḳıl- (ḳayḡusuzluḡ)
ḳayırı al-
ḳayra (ḳayırı, ḳayrı) al- (al-)
ḳayra al-
ḳayrı al-
ḳayrılıp baḳ-
ḳaz- atını
ḳaz ḳaḡ kuḡ et- (ḳaz)
ḳeçe bol-
ḳeçip kit-
ḳefen ḳıl-
ḳèndine tut- (kendi)
kendine us- (us-)
ḳendü açıl- (açıl-)
ḳenel eyle-
ḳeñeş bèr- (ber-)
ḳeñeş tile-
ḳenete kel- (kenete)
ḳeng eyle-
ḳeng ol-
ḳeñgez bol-
ḳenz eyle-
ḳeñz ol-
ḳerek bol-
ḳèri kayt-
ḳerti eyit-
ḳesād eyle- (kesād)
ḳesb ḳıl-
ḳesel ol-

ḳeslānlıḳ eyle- (keslānlıḳ)
ḳeş bol-
ḳevşek bol-
ḳıçın ḳıçın yürü-
ḳılıç tart- (ḳılıç II)
ḳılıçnı aç- (ḳılıç II)
ḳılınç çöngebol-
ḳımār oyna- (ḳımār)
ḳıṣa eyle-
ḳıṣa it-
ḳıṣāş ḳıl-
ḳıṣḡa bol-
ḳıṣḡa ḳıl-
ḳısır bol- (ḳısır)
ḳısḡa bol-
ḳısmet ḳıl-
ḳış ḳıṣla-
ḳıvırcuḡ bol-
ḳıvırcuḡsuz bol-
ḳıvruc bol-
ḳıvırcuḡluḡ bol-
ḳıya bak-
ḳıya gör-
ḳıyāmet ḳop- (ḳıyāmet)
ḳıyās eyle-
ḳıyās ḳıl-
ḳıyık oltur-
ḳıyın ḳıyın bak-
ḳıymat bilen al- (ḳıymat)
ḳıymete dut- (ḳıymet)

kız bol- (~ kız bol-) (kız II)

kız kı1- (kız II)

kız oğlan al-

kız ol- (kız II)

kızıl bol- (kızıl)

kızıl közlüg bol- (kızıl)

kiç kal- (kal-)

kiç kı1-

kiç tap- (tap- I)

kiçe bol-

kiçgi bol-

kiçig burunlug bol-

kifāyet eyle-

kimerde gel-

kiñ bol-

kiñ kı1-

kiñ közlüg bol-

kiñ közlüg bol-

kināyet kı1- (kināyet)

kīne dut- (kīne)

kiñez ol-

kiñlik kel- (kel-)

kiñlik kı1-

kirava koyı-

kiraye ber-

kirke ber-

kirtü et-

kirtü sözle-

kitābnı bağla- (bağla-)

qobir-

qol ol-

kol şap-

qolaq bol-

qolay eyle-

qolay ol-

kom hup- (hup-)

qonuk ol-

qorquğ al- (qorquğ)

qorqunçğa at- (qorqunç)

qorqunçlığ bol- (qorqunçlığ)

qorqunçlığ kı1- (qorqunçlığ)

qorqunçnı köñlige al- (qorqunç)

koy çağırdı (çağır- I)

qoy közlüg bol- (qoy)

qoyı vir- (qoy- IV)

qoyuğ bol-

qoyuğ kı1-

koyun yozla-

kök açıl- (kök II)

kök bol- (kök V)

kök közlüg bol- (kök V)

kökçek bol- (kökçek)

kökçek gümān tut- (kökçek)

kökçek kör- (kökçek)

köletke eyle-

kölige kı1-

köñ(ü)l bağla- (köñ(ü)l)

köñ(ü)li açıl- (köñ(ü)l)

köñ(ü)li bulğan- (köñ(ü)l)

köñ(ü)li katıg bol- (köñ(ü)l)

köŋ(ü)li tar bol- (köŋ(ü)l)
köŋ(ü)li ur- (köŋ(ü)l)
köŋ(ü)lige al- (köŋ(ü)l)
köŋ(ü)lin kötür- (köŋ(ü)l)
köŋ(ü)linge tüş- (köŋ(ü)l)
köŋ(ü)lini aç- (köŋ(ü)l)
köŋ(ü)lini köydür- (köŋ(ü)l)
köni yoluğ bul- (köni)
köŋli açıl-
köŋli bulğan-
köŋli bulğan- (bulğan- I)
köŋli bulğan- (bulğan- II)
köŋli qatığ bol-
köŋli tar bol-
köŋli ur- (ur-)
köŋlige al-
köŋlin kötür- (kötür-)
köŋlinden kiçür-
köŋline al- (al-)
köŋline tüş- (tüş II)
köŋlinge tüş- (tüş- II)
köŋlini aç-
köŋlini köydür- (köydür-)
köŋlü aynı- (aynı-)
köŋlü bulan-
köŋlü bulğan- (bulğan- I)
köŋül aç-
köŋül aç- (aç- I)
köŋül içinde ayt- (ayt-)
köŋül qop-

köŋül tön-
köp bol-
köpüki çık-
kör bol-
kör eyle-
kör qıl-
kör ol-
körklüg yüzlüg bol-
körksüz yüzlüg bol-
körmez bol-
körmez qıl-
körünmez bol-
köstek ur- (köstek)
kösur bol-
köye dur- (köy- II)
köz isig yaşığ bol-
köz kak-
köz tegür- (tegür-)
köz tut- (tuğ-)
köz yaşını aqtur- (aqtur-)
köz yum-
közgünü aç-
közi çık- (çık- II)
közi egri bol-
közi egri bol-
közi egri bol-
közi tazar-
közi ucu birle bağ- (bağ- I)
közi uç(c)ı birle bağ-
közi yaşı aq- (aq-)
közi yaşı aqıt- (aqıt-)
közini aşaq qıl-

közsüz bol-
kuduğ ur- (kuduğ)
kuduğ urul- (urul-)
kufıl ur- (ur-)
kuğuzunu doldur- (kuğuz)
kul kıl-
kulag ur-
kulağ tut- (kulağ)
kulağı ağır bol-
kulağı ağır bol- (kulağ)
kulanpara eyle-
kūlınç bol-
kullık eyle-
kullık kıl-
kulluk ét- (et-)
kulluk it-
kum ur-
kuma al- (al-)
kumāş kaıdır- (kumāş)
kumāş key- (kumāş)
kur bağla- (bağla-)
kur'a at- (at-)
kur'a kemişil-
kurbān eyle- (kurbān)
kurbān kıl- (kurbān)
kurt düş-
kurt düş- (kurt I)
kurt koyun buçına düş- (düş-)
kurulta kur- (kur- II)
kuşluk bol- (kuşluk)

kutlu ol-
kutur bol-
kuturlı bol-
kuvvet bir- (bir-)
kuvvet biriş- (biriş-)
kuvvetlîğ bol-
kuvvetlîğ kıl-
kuyrukluğ bol-
kuyun satka- (satka-)
küci yet-
küç eyle-
küç kıl-
kün bat- (kün IV)
kün tutul- (kün IV)
kün uyağ-
kün uyağ- (kün IV)
künd bol-
künyet kıl-
kürt kürt ye-
kürüdüp otur-
küvenü yöri- (küven-)
küye tüş- (küye I)
küyüp tur- (küy- I)
la'net kıl- (la'net)
lābüd ol- (lābüd)
lāf kıl-
lāf ur-
lāf ur- (~ laf ur-)
lāğ kıl-
lağv kıl-
lağab aydı-

laḳab aydıṣ-
laḳab aydıṣ- (aydıṣ-)
laḳab ur- (ur-)
layında otur-
lāzım eyle-
lāzım ıl-
lāzım ol-
lef eyle-
licām al-
licām dut-
licām eyle-
licām ur-
livā dut-
luṭf ıl-
ma‘lūm ıl-
ma‘nī eyle- (ma‘nī)
ma‘rife ıl-
ma‘cūn ol- (ma‘cūn)
maḡrib ıl- (maḡrib I)
maḥabbet eyle- (maḥabbet)
maḥfī ol-
maḥmūr bol-
maḥrūm eyle-
maḥrūm ıl-
maḥv eyle-
maḳbūl ıl-
mālik ol-
māllıḡ bol-
mālnı öküṣ ıl-
māmeẓādan kiç- (māmeẓā)

maḡ bir- (maḡ)
mang bir- (mang)
matuh semelen-
maẓmaẓa ıl-
me‘būn bol-
meclis ıl-
mecnūn bol-
medd eyle-
meded eyle- (meded I)
medet et- (medet)
medḥ ay- (medḥ)
medḥ eyle- (medḥ)
meḫlūc bol-
mekr ıl-
mekre eyle-
mekrūh ol- (mekrūh)
melāmet ıl-
men‘ eyle-
men‘ ol-
meṇdeṣ oy-
mengū ol-
menī indūr- (menī I)
meṇzeṣ bol-
menzildin ıar- (ıar-)
merḥabā ıl-
merḥamet it-
meṣel ıl-
meṣḥ boz- (meṣḥ)
meṣḥ eyle- (meṣḥ)
meṣḥ eyle- (meṣḥ)

meşh tart- (mesh)
 mestūr ol-
 meşğūl bol- (meşğūl)
 meşğūl kıl- (meşğūl)
 meşğūl ol- (meşğūl)
 meşhūr kıl- (meşhūr)
 meşhūr ol- (meşhūr)
 meyl eyle- (meyl)
 meyl kıl- (meyl)
 meyvelıg bol-
 mezeliğ bol-
 mezesiz bol-
 mezīd kıl-
 meziyy indūr- (meziyy)
 mihrībānlık kıl-
 minnet eyle- (minnet)
 minnet kıl- (minnet)
 minnet koy- (minnet)
 minnet ur- (minnet)
 mīrās kıl-
 mīrās koy-
 mīrās ol-
 miskīn eyle- (miskīn)
 miskīnlik eyle- (miskīnlik)
 misvāk eyle- (misvāk)
 misvāk ur- (misvāk)
 mizāh kılış-
 mīzlig bol-
 mu‘āf kıl-
 mu‘āmele kıl- (mu‘āmele)

mu‘āraza kıl-
 mu‘ayyen kıl-
 mu‘aḥḥar ol-
 mubāḥ eyle- (mubāḥ)
 mucābāt ay-
 muḥāl bol-
 muḥāl sözle- (sözle-)
 muḥālefet kıl-
 muḥarif ol-
 muḥarref kes- (kes-)
 muḥarref ol-
 muḥkem bol-
 muḥkem eyle-
 muḥkem kıl-
 muḥrim ḥelāl bol- (muḥrim)
 muḥtāc kıl- (muḥtāc)
 muḥtāc ol- (muḥtāc)
 muḥtar eyle- (muḥtār)
 muḥtaşar eyle- (muḥtaşar II)
 muḥtelif bol-
 muḥtelif kıl-
 muḥābele kıl-
 muḥaddem ol-
 muḥārin ol-
 muḥīm bol-
 muḥīm ol-
 munduz bol-
 munḥarif ol-
 muḥluğ kıl- (muḥluğ)
 muḥsuz bol-

muntazır ol- (muntazır)
murabba‘ otur-
murākabe eyle-
murdār bol- (murdār I)
murdar sik- (murdar II)
muşāhib ol-
musallaṭ etle-
muşībet teg- (teg-)
mūsikī āġāz kıl- (mūsikī)
muṭī‘ ol-
mutma‘in ol- (mutma‘in)
muvāfaḳat kemiş- (kemiş-)
muvāfaḳat kıl-
muvāfiḳ ol-
muvanıs ol-
muvazāba eyle-
muvazābet eyle-
muẓā‘af eyle- (muẓā‘af)
muẓā‘af ol- (muẓā‘af)
mübāḥ kıl- (mübāḥ)
mübāḥ kör- (mübāḥ)
mübāḥāt kılış-
mübālāġa eyle-
mübārek bol-
mübārek ol-
mübtedi‘ ol- (mübtedi‘)
mücādele kıl-
mücāneset kıl-
müdāfa‘at kıl- (müdāfa‘at)
müdārāt eyle-

müdebber kıl-
müfāḥaret kılış-
müflis bol- (müflīs)
mühlet bir- (mühlet)
mühr ur- (ur-)
müjde bir- (bir-)
müjde biriş- (biriş-)
müjde kıl-
mükābere kıl-
mükāteb kıl-
mümāreset kıl-
münācāt eyle- (münācāt)
münāza‘at kıl-
münāzara kıl-
münevvın kıl- (münevvın)
münġazz kıl-
mürekkeb dartıl-
müsābaḳa kıl-
müsādere kıl-
müsahḥar kıl-
müsāmaḥat kılış-
müstaḳīm ol-
müstehāza bol- (müstehāza)
müstehzī kıl-
müşāhede kıl-
müşāhereġa tut-
müşerref bol-
müşkil bol-
müştebih ol- (müştebih)
müt‘a bir-

müṭāla‘a kı1-
 müte‘aḥḥir ol-
 mütefennin bol-
 müteferrik bol-
 müteḥayyir bol- (müteḥayyir)
 müteḥayyir kı1- (müteḥayyir)
 mütekebbir bol- (mütekebbir)
 mütereddid bol- (mütereddid)
 müzāḥamet kı1-
 müzd ber- (müzd)
 müzekker kı1-
 na‘l ur- (ur-)
 na‘ra ur-
 nafaḳa eyle-
 nafaḳa it-
 nafaḳa kı1-
 naḡme kı1- (naḡme)
 naḳd bir- (naḳd)
 nākes bol- (nākes)
 naḳl eyle-
 naḳl it-
 naḳş kı1- (naḳş)
 namāz durḡuz-
 namaz et-
 namāz keç-
 namāz kı1-
 namaz(ı) durḡuz- (durḡuz-)
 namāzı öde- (öde-)
 narḡ koy-
 naş eyle-

naşīb eyle-
 nasīb et eyle-
 naşīḥat eyle-
 naşīḥat kı1-
 nāyib bol-
 naz et-
 nāz kı1-
 naḡar eyle-
 nazar kı1-
 necāset ol-
 necāset yetiş-
 necisliḡ bol-
 neḡük eyle- (neḡük)
 neḡük ol- (neḡük)
 nedīmlük kı1-
 neḡl ol- (neḡl)
 nefsini arıt- (nefs II)
 nehy eyle-
 neşir eyle-
 nevbet kı1- (nevbet)
 nevmīd bol-
 nevmīd kı1-
 neyle-
 nezr eyle- (nezr)
 ni‘met ol- (ni‘met)
 ni‘met vir- (ni‘met)
 ni‘met-i muḳīmḡa tüş-
 ni‘metliḡ bol-
 ni‘metliḡ bol-
 ni‘metliḡ kı1-
 nidā eyle-

nidā it-
nidā ol-
nigār yak-
nigār yak- (yak- I)
nīkbaht bol-
nīkbaht kıl-
nirse açıl- (açıl-)
nirseni aç- (aç- I)
nirseni adır- (adır-)
nirsesiz bol-
nisbet kıl-
nişān kıl-
nişān kılubir-
nişān ur- (ur-)
nişāne ur- (ur-)
nīt-
niyāzsız bol-
niyet èt- (et-)
niyet kıl-
niyyet eyle-
nokhta ur- (ur-)
nūr eyle-
nūr kıl-
nūr ol-
nurlu eyle-
nuşret kıl- (nuşret)
nüşha biti-
o(ru)n kıl-
oğag bol-
oğga bir-

oğga kir-
oğka kir-
oğlan anası kıl- (ana)
oğlan bıraķ-
oğlan igin iglen- (iglen-)
oğlan şohluk kıl-
oğlan tap-
oğlan tüş- (tüş- I)
oğlan tüşür- (tüşür-)
oğlanlıg bol-
oğurlıķ eyle- (oğurlıķ)
ok soytar- (soytar-)
oķumakın aç- (aç- I)
onınç bol- (onınç)
onu komut- (ķomut-)
orta ber- (ber-)
orta bol-
ortada ķo-
ortadan kit-
ortak bol-
ortak ķat- (ķat- I)
ortak kıl-
ortaklıķ kıl-
ortalıķ kıl-
oruç aç- (oruç)
oruç dut- (oruç)
oruç eyle- (oruç)
oruç ol- (oruç)
oruç tut- (~ oruç tııt-) (oruç)
oruç yi- (oruç)
orunluğ bol-

osal bol-
osan bol-
ot çıkar- çaķmakdın (çıkār-)
otluğ bol-
otluğ kıl-
otnı öndür- (öndür-)
otnı ur-
otsuz bol-
oya yara-
oyağ bol-
oyağ kıl-
oyanuk bol-
oyuncaķ kil- (oyuncaķ)
ödründü bol-
ödünç al- (ödünç)
ögülmiş bul- (ögül-)
öğünç bër- (ber-)
ögüt bir-
öküş kıl-
öl eyle-
öl ol-
ölçek bol-
ölüg[g]e ķaside ay-
ölüg[g]e sağā-
ölügge sağā- (sağā-)
ölügge saķ- (saķ-)
ölügñi ög- (ög-)
ölümeci bol-
ön bol- (ön- III)
önegü bol-
öre tur- (ör- I)

öre turğuz-
örtüglüg bol-
örtüglüg kıl-
örtülü bol-
öte çık- (öt- II)
öte çıkar- (öt- II)
ötgen bol-
ötünç bir- (ötünç)
ötünçke bër- (ötünç)
övke kel- (övke)
övke kıl- (övke)
övkege keldür- (övke)
övkege ketür- (övke)
öyüş bol-
özi açıl- (öz II)
özini arıt- (öz II)
pālān ur- (ur-)
para para bol-
pāre kıl-
pāre kılın-
pāre pāre bol-
pārsā bol- (pārsā)
pas tut- (pas)
payından ol-
pejmān bol-
peltek bol-
perdeni indür- (perde)
perhāş kıl-
pervāz kıl-
peşman bol- (bol-)
peyveste bol-

peyvestelik kı1-
pīşe tut- (pīşe)
ra‘nā bol-
rağbet eyle- (rağbet II)
rağbet kı1- (rağbet II)
rağbetsiz bol- (rağbetsiz)
rağbetsiz kı1- (rağbetsiz)
rağbetsizlik kı1- (rağbetsizlik)
rāḥat bol- (rāḥat)
rāḥat kı1- (rāḥat)
raḥım eyle-
raḥım kı1- (raḥım)
rahmet eyle- (rahmet)
rahmet içinde bul- (rahmet)
rahmet iste- (rahmet)
rahmet it- (rahmet)
rahmet kı1- (rahmet)
rāst bol- (rāst)
rāst kı1- (rāst)
rāst tut- (rāst)
rāstқа tut- (rāst)
rāstlık kı1- (rāstlık)
rāy kör- (rāy I)
rāylıg bol-
rāz ay- (ay- II)
rāz aydıṣ- (aydıṣ-)
rāzı boluṣ- (boluṣ-)
rāzī eyle-
rāzī ol-
recā’ eyle-

remlçilik ét- (et-)
rengi dön- (dön- II)
renk(g)i dön- (reng)
resīde bol-
resīdelikge yet-
resīllik kı1-
revā bul- (bul-)
revā kı1-
revā tut- (tut-)
revān bol-
revān kı1-
rızık vir-
rızık eyle- (rızık)
ridā kı1- (ridā)
ridā tök- (ridā)
rind bol- (rind)
rīṣte қо- (қо-)
rivāyet eyle-
rivāyet kı1-
rivāyet ol-
riyā ol- (riyā)
rucū’ eyle-
ruhbānlık kı1-
rūze aç- (rūze)
rūze tut- (rūze)
rūzīsiz bol- (rūzīsiz)
rūkn kı1- (rūkn II)
rūkū’ eyle- (rūkū’)
rūkū’ kı1- (rūkū’)
rūkūlu ol- (rūkūlu)

rüsvā kı1- (rüsvā)
 rüsvāy eyle- (rüsvāy)
 rüsvāy ol-
 rüşvet al-
 rüşvet bir-
 rüşvet tile-
 rüzvāy ol- (rüzvāy)
 sa'y eyle-
 saarga tüş- (tüş- II)
 şab(1)r kı1- (şab(1)r)
 şabāḥ ol- (şabāḥ)
 sabaḳat it-
 sabırluḥ ét- (sabırluḥ)
 şābit eyle- (şābit I)
 şābit ol- (şābit I)
 şabr eyle- (şabr II)
 şabrğa sat- (şabr II)
 sabur ét- (et-)
 saburluḥ ét- (et-)
 saç tök- (saç I)
 saçak kı1- (saçak I)
 saçsız bol-
 şadaḳa eyle- (şadaḳa)
 şadaḳa vir- (şadaḳa)
 şādır bol-
 şaf bol-
 şaf kı1-
 şafā kı1ış- (şafā)
 şāfī bol-
 şāfī kı1-

saḡ bol-
 saḡır bol-
 saḡır kı1-
 saḡış ét- (saḡış I)
 saḡış et- (saḡış II)
 şaḡīḥ eyle- (şaḡīḥ)
 şaḡīḥ ol- (şaḡīḥ)
 saḡūr yi- (saḡūr)
 saḳal çıkar- (saḳal)
 saḳal öndür- (saḳal)
 saḳçı bol- (saḳçı)
 saḳçılık kı1- (saḳçılık)
 saḳış kı1ış- (saḳış)
 sāḳıt ol- (sāḳıt)
 sākin ol- (sākin I)
 sāḳit bol-
 sāḳit ol-
 saḳlamaḳ tile-
 şalāḥḳa dön- (şalāḥ)
 salam bér- (salam II)
 şalavāt ketür- (şalavāt)
 şalavāt vir- (şalavāt)
 şalıber-
 şālīḥ ol- (şālīḥ)
 salına salına yūri- (salın-)
 salıver-
 sapa sapa yōri- (yōri-)
 şarf eyle-
 şarf eyle- (şarf)
 şarf ol-

şarf ol- (şarf)
 sarıġ bol- (sarıġ)
 sarıġ kıl- (sarıġ)
 sarovu kayna- (sarov)
 satġın al- (satġın)
 şatın al- (~ satın al- ~ satın al-)
 satna al-
 satov ét- (satov)
 şatın al-
 satın al-
 şatun al- (~ satun al- ~ şatun al-)
 sav bol-
 sav sav gel-
 şavāb kıl-
 şavāb kör- (kör-)
 şavaş et- (şavaş)
 şayd kıl-
 sayrı bol- (sayrı)
 sâz işit- (sâz II)
 sebeb kıl-
 sebeb ol-
 sebîl kıl-
 seccāde sal-
 secde eyle-
 secde kıl-
 seci‘ ay-
 sed eyle-
 sefer et-
 sefer eyle-
 sefer kıl-
 sefîh bol-

seher yi- (seher)
 sehv eyle-
 selam et- (selām)
 selām kaytur- (selām)
 selām kıl- (selām)
 selām vir- (selām)
 selem bağla- (selem)
 selem kıl- (selem)
 semiz bol- (semiz)
 senā ay- (senā)
 senā eyle- (senā)
 senin tapana kıl-
 sergerdan bol- (sergerdān)
 sergerdān kıl- (sergerdān)
 ses işit-
 şevāblu ol- (şevāblu)
 sevda ol- (sevdā)
 sevici ol-
 seyb yûri-
 seyr it-
 seyrek bol-
 seyrek tişlig bol- (tişlig)
 sezā bol-
 sezā bul- (bul-)
 sezā kıl-
 şıfat eyle- (şıfat)
 şıfat kıl- (şıfat)
 şıfat ol- (şıfat)
 sık bol-
 sıkırık vur-
 sıkırık vur-

sınur ur- (sınur)
sıpıldak eyle-
sıra sıra otur-
sırık oltur- (sırık)
sıy tabuḥ kıl-
sıza aḳ- (sız-)
sıza aḳ- suv (aḳ-)
sicil biti-
sidügi tutul- (tutul- II)
sidük(g)i tutul-
sifteḥ kıl-
silāḥ kıl- (silāḥ)
sileḥ kıl-
siḡmez bul- (siḡ- II)
sipās kıl-
sitem kıl-
şoḡbet eyle-
sokluk kıl-
soḡ koy- (koy- IV)
sona koy-
soḡḡa koy-
soḡḡa koy-
soḡḡa koy- (koy- IV)
soḡra ḡal-
sora bar- (sor- III)
sorp gir-
sovuḡ bol-
soyalaşı gel-
sökel bol- (sökel)
sörçek ay- (ay- II)
sörçek aydış- (aydış-)

sövünç sövün- (sövünç)
söz bağlan- (baḡlan-)
söz evür-
söz kesil-
söz kezdir-
söz kıl-
sözge (söze) kıl- (kıl-)
sözge kir- (kir-)
sözni aç- (aç- I)
sözni bağla- (baḡla-)
sözni cüftlendür-
sözni öküş kıl-
sözni ört- (ört-)
sözni tegür- (tegür-)
su iylen- (iylen- II)
su koyun-
su sugar-
şubḡ açıl- (şubḡ)
şuda baḡ-
suf in-
suf kel-
suf koy-
suf koyun-
suf tök-
suḡraḡa tut-
şulḡ eyle-
şulḡ kıl-
sulṡān tik-
sulṡān turguz-
şunuber-
şūret kıl-

susuz ol-	şākirdlik kı1- (şākirdlik)
suṽ bağla- (suv)	şarṭ kı1-
suṽ çıķ- (çıķ- II)	şedd eyle-
suṽ 1y-	şefā‘at kı1-
suṽ 1y- burnıŋa (suv)	şefaķat eyle-
suṽ indür- (suv)	şefaķat kı1-
suṽ tök- (suv)	şefī‘ kı1-
suvġa batur- (suv)	şefķat kı1-
suya kar-	şehīd bol-
sücūd eyle- (sücūd)	şek tut- (şek)
süçüg bol-	şek(k) içinde bol- (şek)
süçüg bul- (bul-)	şek(k) tut- (şek)
süm‘a ol- (süm‘a)	şek(k)ge kemiş- (şek)
sümeye al-	şek(k)ge tüş- (şek)
sünnet eyle- (sünnet I)	şek(k)ge tüşür- (şek)
sünnet kı1-	şekge kemiş- (şek)
sünnet ķo- (sünnet II)	şekge tüş- (şek)
sünnet ol- (sünnet I)	şekge tüşür- (şek)
sünük tumlu çık-	şekk tüş- (şek)
süst bol- (süst)	şekke bıraķ- (şek)
süst kı1- (süst)	şeklig bol- (şeklig)
süt ur- (süt)	şelĥa kı1-
süt uyu- (uyu- I)	şemmir eyle-
sütdin adır- (süt)	şer‘ eyle- (şer‘)
sütni yay- (süt)	şerĥ kı1-
sütsüz bol-	şerīk ol-
şād bol- (şād)	şırayı kayıt-
şād kı1- (şād)	şi‘ir ay- (şi‘ir)
şafā‘at eyle-	şi‘ir aydış- (şi‘ir)
şafā‘at it-	şi‘r eyit- (şi‘r)
şafaķat eyle-	şifā bir- (bir-)

şifā bul- (bul-)
 şifā tile-
 şikāyet kıl-
 şişe ur- (şişe)
 şohluğa başla-
 şok bol-
 şor kıl-
 şūh bol-
 şūhluk kıl-
 şūm bol-
 şübhe yi- (şübhe)
 şükr eyle- (şükr)
 şükr it- (şükr)
 şükr ol- (şükr)
 şükre et-
 şükür kıl- (şükür)
 şükürlü kıl- (şükürlü)
 ta‘ām indür- (ta‘ām)
 tā‘at kıl- (tā‘at)
 ta‘ayyün kıl-
 ta‘līm eyle- (ta‘līm)
 ta‘n kıl-
 ta‘ne ur-
 ta‘vīz kıl-
 ta‘zīm eyle- (ta‘zīm)
 ta‘zīr ur- (ur-)
 ta‘ziyet tut- (tut-)
 tāb‘ eyle-
 tābi‘ eyle- (tābi‘)
 tābi‘ ol- (tābi‘)

tabīb bol- (tabīb)
 tāc key- (key-)
 tāc ur- (ur-)
 tahārat kıl-
 tahāratka kit-
 taḥarri eyle- (taḥarri)
 taḥiyyāt ok- (taḥiyyāt I)
 taḥiyyāta otur- (taḥiyyāt II)
 taḥiyyet eyle- (taḥiyyet)
 taḥlīl eyle-
 taḥrīme bağla- (taḥrīme)
 taḥsīn oku- (taḥsīn)
 tākat kitür-
 taḫdīr kıl- (taḫdīr II)
 taḫşīr eyle-
 taḫşīr kıl-
 talab al-
 talāk bir- (talāk I)
 talāk kıl- (talāk I)
 taleb eyle- (taleb)
 tama dur- (tam-)
 tama‘ et- (tama‘)
 tama‘ eyle- (tama‘)
 tama‘ tut- (tama‘)
 tamām al-
 tamām bol-
 tamam et- (et-)
 tamām eyle-
 tamām kıl-
 tamām ol-

tamām ol-	tar közlüg bol-
tamar aç- (tamar I)	tarab kıl- (tarab)
tamar soḥ- (tamar I)	tāriḥ қо- (tāriḥ)
taṃaṣa et- (tamaṣa)	tartık bér-
tamaṣa eyle- (tamaṣa)	tas bar-
tamga eyle-	tas bol-
tan at- (tan II)	taṣḡır kıl-
taṇ at- (taṇ III)	taṣnīf kıl-
taṇ bol- (taṇ II)	Tatar tilge könel- (Tatar til)
taṇ yaru- (yaru-)	tatlıḡ bol-
Tanḡrıya kayıt-	taṃāf eyle- (taṃāf)
tanıḡlık bér- (tanıḡlık)	taṃāf it- (taṃāf)
tank tank kes-	taṃāf kıl- (taṃāf)
taṇlar ét- (taṇ II)	tāvān bir-
Taṇrı fermānıdın çık- (çık- II)	tāvān kıl-
tanuḡ kıl- (tanuḡ)	taṃk as- (taṃk)
taṇuḡ ol-	taṃk baḡla- (taṃk)
taṇuḡlık vir- (taṇuḡlık)	taṃk eyle- (taṃk)
tanuḡluk bér- (tanuḡluk)	taṃk ur- (taṃk)
tanuḡluk bir- (tanuḡluk)	tavoḡ çaḡar- (tavoḡ)
tanuḡluk vir- (tanuḡluk)	tay kal-
tap bol-	tayaḡı tur-
tap kel-	tayıḡ bol-
tap kıl-	tayy eyle- (tayy)
tapa kıl- (tapa I)	te'ḡır eyle- (te'ḡır)
taṃı et-	te'ḡır kıl- (te'ḡır)
taplamançıḡ bol-	te'nīṣ kıl-
tapu eyle- (tapu)	te'vīl eyle- (te'vīl)
tar bol-	te'vīl kıl- (te'vīl)
tar kıl-	tebdīl eyle- (tebdīl)

teberru‘ eyle- (teberru‘)
 tebessüm eyle- (tebessüm)
 tedbîr kı1- (tedbîr)
 tefāvüt kı1-
 tefāvüt ol-
 teferrüc it- (teferrüc)
 teferrüc kı1- (teferrüc)
 teff èt- (teff)
 tefrî‘ eyle- (tefrî‘)
 tefsîr eyle- (tefsîr)
 tefsîr kı1- (tefsîr)
 teftîş eyle- (teftîş)
 tegirmen tart- (tegirmen)
 tek қо- (tek II)
 tek oltur- (tek II)
 tèk tur- (~ tek тұr- ~ tek tur-)
 tek tur- (tek II)
 tèk tur- (tur- II)
 tek yûri-
 teḳazā kı1-
 tekbîr eyle- (tekbîr)
 tekebbür kı1- (tekebbür)
 teklîf kı1-
 tekrâr eyle- (tekrâr)
 telkîn kı1-
 temettu‘ kı1- (temettu‘)
 temettü‘ al- (temettü‘ II)
 ten kèy- (key-)
 ten kèyin- (kèyin-)
 tenaḥnuḥ eyle-

tendürüst bol-
 tènizde yürü- (tèniz)
 teḡsiz bol-
 tenzîh eyle- (tenzîh)
 tep tek tur-
 ter bir-
 tereddüd eyle- (tereddüd)
 tereddüd kı1- (tereddüd)
 terfîḳ vir- (terfîḳ)
 terge al- (al-)
 terge bir-
 terḡîm kı1-
 terisine düş- (teri I)
 terk et- (terk I)
 terk eyle- (terk I)
 terk it- (terk)
 terk koy- (terk)
 tersîm bol- (tersîm)
 tertîb eyle-
 tertîb kı1-
 tertîb közet-
 tesbîḥ ay- (tesbîḥ)
 tesbîḥ eyle- (tesbîḥ)
 teslîm eyle- (teslîm)
 tesnif èt- (tesnif)
 teṣebbüs eyle- (teṣebbüs)
 teṣnî‘ kı1-
 tevāzu‘ eyle- (tevāzu‘)
 tevbe eyle- (tevbe)
 tevbe tile- (tevbe)
 tevekkül eyle- (tevekkül)

tevekkül kı1- (tevekkül)
 tevfi̇k bir- (tevfi̇k)
 tevfi̇k iste- (tevfi̇k)
 tevfi̇k vir- (tevfi̇k)
 tevki̇' ur-
 teyemmüm al- (teyemmüm)
 teyemmüm eyle- (teyemmüm)
 tezki̇r ay- (ay- II)
 tezvîr bol-
 tın alumaz kı1- (al-)
 tın bol- (bol-)
 tınından kêç- (keç- IV)
 tırnağını batur- (tırnak)
 tıyalma-
 tîb sürüt-
 tikekoy- (tik- I)
 tilegini bul- (bul-)
 tilek(g)ini bul-
 tilevür bol-
 tilini çıkar- (til I)
 tilni çıkar- (çıkar-)
 timâr kı1-
 tiniş bol-
 tip tik tur-
 tirig ço-
 tirigligi tar bol-
 tiriglik(g) kı1-
 tiriklik(g)i kiñ bol-
 tiriklik(g)i tar bol-
 titrek tut- (titrek)
 titrü baq-

tîz baq- (baq- I)
 tiz çök- (tiz II)
 tizginni at kulakığa kı1- (tizgin)
 tokuş kı1- (tokuş)
 tolkuq ur- (tolkuq)
 tonnı aç- (ton)
 topan yat-
 topraklıq bol- (topraklıq)
 topraklıq kı1- (topraklıq)
 tosunluq kı1-
 toyga ünde- (toy II)
 töben tüş- (tüş- II)
 töben yit-
 töhmet eyle- (töhmet)
 töre okşat-, töre okşa- (töre I)
 töre tut- (töre I)
 törege yogo- (töre I)
 tövbe it-
 tuhme bol-
 tul bol- (tul)
 tulp tulp gel-
 tum al- (tum)
 tura bar-
 tura kil- (kil-)
 tura tüş- (tur- II)
 turaq tut- (tuq-)
 turfe sa- (sa- III)
 tûsen bol-
 tusnakka koy-
 tutaşı bol-
 tutaşı kı1-

tutaşılık kıl-
tuğu koy-
tutuğ ço- (tutuğ I)
tutuğunu çıkar- (tutuğ I)
tuz at-
tuzluğ bol-
tuzsuz bol-
tügel kıl- (kıl- II)
tügme ur-
tükel bol-
tükel kıl-
tükeli bol-
tülge kör-
tülük kıl-
türkige kayt- (kayt-)
türlüg kıl-
türlüg türlüg kıl-
tüş kör- (kör-)
tüşke kiç-
tütün kıl-
tüz bol-
tüz kıl-
tüzlük kıl-
ucuz bol- (ucuz II)
ucuz et- (ucuz II)
ucuz eyle-
uçuğu tut-
uçuz bol- (uçuz)
uğurlayu baq- (baq- I)
uğğan bol- (uğ-)
ulaşlu bol-

ulaşu baq- (baq- I)
ulaşuluğ kıl-
ulu ol-
uluğ bol- (uluğ)
uluğ kıl- (uluğ)
uluğ köñüllüg bol- (uluğ)
uluğ suf tök- (uluğ)
uluğ tenlig bol- (uluğ)
uluğ tut- (uluğ)
uluğluğ kıl- (uluğluğ)
un kıl-
uru yaz- (ur-)
urunlu bol-
urunsuz kal- (urun)
us ét- (et-)
usan ol-
usı az-
uslığ bol- (uslığ)
uslığ kıl- (uslığ)
usluğ bol- (usluğ)
ussı ket- (us)
uşşI kit- (uşş)
utsuz bol-
utsuzluğ kıl-
uyag tur- (tur- II)
uyatlığın yap- (uyatlıq)
uyatlıq yap- (uyatlıq)
uyğan kıl- (uy- II)
uykuğa at- (uyku)
uykusuz bol-

uzlîk kı-
uzun bol-
uzun boyunluğ bol-
uzun kı-
uzun saçlığ bol-
uzun tişlig bol- (tişlig)
üğün üğün otur-
ülfet kemiş-
ülüşlög bol-
ülüşlög kı-
ülüşni adır- (adır-)
ümmet yıgış- (ümmet)
ün bir-
ün kı-
üni karıl- (karıl- I)
üns kı-
üstād bol- (üstād)
üstāh bol-
üstāhlîk kı-
üstāz bol- (üstāz)
üstün kı- (üstün)
üstüvār bol-
üstüvār kı-
va‘d eyle- (va‘d)
va‘de eyle-
va‘de kı-
va‘z ay- (va‘z)
va‘z eyle- (va‘z)
vācıp ol- (vācıp)
vācib bol- (vācib)

vācib eyle- (vācib)
vācib kı- (vācib)
vācib ol- (vācib)
vaḥy ıd- (vaḥy)
vaḳf kı- (vaḳf)
vāḳıf bol-
vaḳi‘ ol-
vaḳt bol- (vaḳt)
vaḳt kel- (vaḳt)
vaḳt ko- (vaḳt)
vaḳt koy- (koy- IV)
vaḳt koy- (vaḳt)
vaḳtı yet- (vaḳt)
vārid ol-
vāriş ol-
vaşf it- (vaşf)
vaşıyyet eyle-
vaşıyyet kel- (kel-)
vaşî kı-
vaşıyyet kel-
vaşıyyet kı-
vaşāh kı-
vaṭan tut- (vaṭan)
vaṣīfe koy- (vaṣīfe)
vebālîğ bol-
vedā‘ kı-
vedī‘at ko- (vedī‘at)
vefā kı-
vefāt eyle-
vekîl kı-

vesvese at- (vesvese)
vesveseliğ bol-
vezîrlik kı1-
vurayaz-
vücüd ketür- (vücüd)
ya kur- (ya VI)
yābis ol-
yād kı1- (yād II)
yād tut- (yād II)
yağır bol-
yağmur aq- (aq-)
yağmursuz bol-
yağuk kı1ın- (yağuk)
yağşı al-
yağşı baq- (baq- I)
yağşı bol-
yağşı eyle-
yağşı ol-
yağşı sor-
yağşılık kı1-
yaqa kı1- (yaqa III)
yaqa tut- (yaqa III)
yakın bar-
yakın bol-
yakın eyle-
yakın kel- (kel-)
yakın kı1-
yakın ol-
yakın tut- (tut-)
yakınlık kı1-

yakınlık kı1-
yakın bil-
yala yap- (yap-IV)
yalaganş bol-
yalan söyle-
yalğa al- (yal II)
yalğa bir- (yal II)
yalğa tut- (yal II)
yalgan ant iç-
yalğan çat- (çat-)
yalğan kı1-
yalğan koş- (koş- IV)
yalğan söyle-
yalğan sözle-
yalğanğa tut-
yalğanğa tut- (tut-)
yalın adak bol- (yalın)
yalın bol- (yalın)
yalın kı1- (yalın)
yalın ol-
yalıuz ol-
yam bas-
yaman ét- (et-)
yamanlıq ét- (et-)
yamanlık eyle- (yamanlık)
yamanlık kı1- (yamanlık)
yan bas-
yañaqı tekebbürdin egri bol-
yanaşıp tur- (yanaşıp tur-)
yançuk kes- (yançuk)

yanğa otur- (yan I)
yanın at- (yan I)
yanlıq bağla- (bağla-)
yañluz bol-
yañluz qıl-
yanut bir- (yanut)
yapıldak bin- (yapıldak)
yapıldak eyle- (yapıldak)
yara ét- (et-)
yaraqlıq qıl-
yardum ele-
yargu yar- (yargu)
yarı eyle-
yarıñ ét- (et-)
yarım qıl-
yārī bir-
yārī biriş- (biriş-)
yarlıg eyle-
yarmaq bağla- (yarmaq I)
yarmaq ur- (yarmaq I)
yarmaqnı serele- (yarmaq I)
yaruq bol-
yaslu ol-
yaş eyle-
yaş ol-
yaş tol-
yaşıl bol- (yaşıl)
yaşıl qıl- (yaşıl)
yaşın köz qap- (qap-)
yaşın közi kap-
yaşuq közlüg bol-

yava it-
yaña qıl-
yavaş bol-
yavaş qıl-
yañuq bol- (yañuq)
yañuq qıl- (yañuq)
yavuz bol- (~ yañuz bol-)
yañuz hällig bol-
yañuz sözlüg bol-
yañuzluq qıl-
yay yayla- (yayla-)
yazıbir- (yaz- VIII)
yazık ét- (yazık)
yazık ol- (yazık)
yazıklı ol- (yazıklı)
yazuhtan pèşman bol- (pèşman)
yazuk ayt- (yazuk)
yazuq qıl- (yazuk)
yazuqnı keçür- (yazuk)
yazuqlı ol- (yazuqlı)
yazuqluğ qıl- (yazuqluğ)
yazuqnı keçür- (yazuk)
yek kör-
yel çıq- (yel II)
yel sem- (yel I)
yemiş bèr- (ber-)
yemiş keylekle-
yene kel- (yene)
yeñi bol-
yenig bul- (bul-)
yenig qıl-

yeñil kör-
yeñile bol-
yenzek kel-
yer tepren- (yer)
yerge batur- (yer)
yête al- (al-)
yıd kıl-
yığnaq ol-
yıhrar bër- (ber-)
yılan sivle-
yılduz bat- (yılduz)
yılduz tüş- (yılduz)
yırağ bar- (bar- II)
yırağ bol-
yırak êt- (et-)
yırağ kıl-
yırağ tur-
yırtlas közlüg bol-
yig kör-
yig tut-
yigit bol-
yigitlik kıl-
yıl çıq-
yilmirib gel- (yilmir-)
yiñ kıl-
yinçge bellü bol-
yinçge billig bol-
yinçge billig kıl-
yinçge billü bol-
yinçge bol-
yinçge iglig bol-

yinçge kıl-
yinçgelik kılış-
yiñi kıl-
yini yingirde-
yiñmez bul- (bul-)
yirük bol- (yirük)
yitig bol-
yitig kıl-
yitig kıl-
yiyni bol-
yoğun bol-
yoq eyle- (yoq)
yoq ol- (yoq)
yol kıl-
yol kör-
yol köster-
yol tap- (tap- II)
yoldaş ol-
yoldın azdur-
yoldın kıyş-
yolğa kir-
yolga yür- (yür-)
yolını aç-
yolını aç- (aç- I)
yolını kes-
yolsız bar-
yovun bol-
yöri bar-
yumruq ur-
yumşaq bol-
yumşaq bul- (bul-)

yumşak kıl-
 yumşak tenlig bol- (tenlig)
 yumşaklık kıl-
 yurt tutun-
 yuva kıl-
 yuvaş bol-
 yuvka bol-
 yuvka kıl-
 yuvuk tut-
 yüce ol-
 yügen ur- (yügen)
 yük ağır bol-
 yük bas- (bas- II)
 yük tüşür- (tüşür-)
 yükge kir- (yük II)
 yükke kir- (yük II)
 yüklü ol-
 yüklüg bol-
 yüklüg kıl-
 yüksek bol-
 yüksek burunlug bol-
 yün çap- (çap- III)
 yünni çap-
 yünül başlıg bol-
 yünül bol-
 yünül usluğ bol-
 yürek tepren- (tepren-)
 yürek(g) tepren- (yürek)
 yürek(g)i ur- (yürek)
 yürekli bol- (yürekli)
 yürekli kıl- (yürekli)

yürekli kıl- (yürekli)
 yüreksiz bol- (yüreksiz)
 yüreksizlik kıl- (yüreksizlik)
 yürüp yügür- (yürü- III)
 yuvüt bër- (ber-)
 yüz çevir-
 yüz çevür- (yüz IV)
 yüz evür- (yüz IV)
 yüz eyle-
 yüz sahal çıkar- (çıkar-)
 yüzi acıg bol- (yüz IV, acıg)
 yüzi körksüz bol- (yüz IV)
 yüzini acıg kıl- (acıg)
 yüzini acıg kıl- (yüz IV)
 yüzün kemiş- (yüz IV)
 za'if bol- (za'if)
 za'if kıl- (za'if)
 za'if yüri- (za'if)
 zafer bul- (zafer)
 zāhir bol- (zāhir I)
 zāhir eyle- (zāhir I)
 zāhir ol- (zāhir I)
 zaḥmet eyle- (~ zahmet eyle-)
 (zaḥmet)
 zaḥmet kıl- (zaḥmet)
 zamān bir- (zamān III)
 zāmin ol- (zāmīn)
 zan eyle- (zan)
 zar zar yıla- (zār)
 zarar eyle- (zarar)

zārīlık kı1- (zārīlık)

zarṭ kı1-

zarūret ol-

zāyi‘ bol-

zāyi‘ kı1-

zāyil ol- (zāyil)

zebun kı1-

zekāt al- (zekāt)

zekāt bir- (zekāt)

zeḳāt çık- (zekāt)

zekāt vir- (zekāt)

zeḳāt vir- (zekāt)

zeker tur- (zeker)

zelīl eyle- (zelīl)

zergerdan kı1-

zihār eyle- (zihār)

zindīk bol-

zıkr eyle-

zıkr it-

zıkr ol-

zinā kı1- (zinā)

zinālīk eyle- (zinālīk)

zīnet kı1- (zīnet)

zīnet ol- (zīnet)

zīrek bol- (zīrek)

zīreklik kı1- (zīreklik)

zişt sözle- (zişt)

ziyāde eyle-

ziyāde kı1-

ziyan et- (~ zıyan ét-) (et-)

ziyān eyle-

ziyān kı1-

ziyān tegür- (tegür-)

ziyānlıg bol-

ziyāret eyle-

ziyāret kı1- (~ ziyaret kı1-)

ziyāret kı1ı-

zuhır kı1- (zuhır)

zulm et- (zulm)

zulm eyle- (zulm)

zulm kı1- (zulm)

zühd da‘vā kı1- (zühd)

zükām bol- (zükām)

Diğer

“Diğer” başlığı altındaki sözcüklerin bir kısmının anlamı taranan eserlerde ? ile gösterilmiş veya boş bırakılmıştır. Anlamı bilinmeyen maddeler kendi içinde alfabetik olarak bu başlık altında verilmiştir:

‘anderān Ar.	içgeri
‘ukve Ar.	ilegü
aracak	irip-
arıtmak ?	irkepçi
ayman-	issig
bedük	iyle-
bızgak ?	kaam ?
bopya	kaçaka
borçınlık	kaş VII ?
burunlu	katat
bus II ?	kavıl
buşkaklı	kavra
bürze’ā Ar.	kayaş
cālīde Ar.	kayışkaş
canever	kebid Ar.
cenā	kersenne
cirey	kırıg III
çarmavut	kırıtam ?
derem Far.	kıst
ebher	kıtta
enderāni	kidye
eşkatar	kilāfsen Ar.
eturun	kindük
ferībūn Ar.	kumūlite
ğabarrut	kutık
haliye Ar.	lağıl Ar.
ırığ	lıhān

liff <i>Ar.</i>	temir tırnak ?
līvān <i>Ar.</i>	teşek ?
liven	ton- ?
luz	tongşı ?
māverid	turgay II ?
mevdet <i>Ar.</i>	tüz V ?
mıǵallı	ug II ?
mışırān <i>Ar.</i>	uğuş
muǵaviz	ulu meşke ?
muḥettem <i>Ar.</i>	uḡı
müctehedün fīhi	übhül <i>Far.</i>
müferres <i>Ar.</i>	ün III ?
müstaḥıķ <i>Ar.</i>	ürü ?
nefha <i>Ar.</i>	üvür- II
nemazı	yaltay ?
nişār	yap ak ?
sa‘f	yapsa- ?
saķuķ	yavlak II ?
salk	yel- ?
sencem (?) (سنعم) ?	yetib
sırıtları	yılım II ?
sırt balıkı	yiptir- ?
subalaķ	yitir- II
sunnāre	yuntavlı
şakfa <i>Ar.</i>	yurı
şapras ?	zeybaķ <i>Ar.</i>
şüniz <i>Far.</i>	zīnār
tak II ?	منكر اسك سنر ?
tala kaz ?	يدميا ?
	يوتيه

“Diğer” başlığı altındaki sözcüklerin bir kısmı da sınıflandırmaya esas olan başlıklardan herhangi biri içerisine girmediği ve tek başına da bir kavram alanı içinde değerlendiremediğimiz için buraya alınması uygun bulunmuştur:

aşlamak Direk, direk eki. BM, 472

çara Bugünkü manasında. Kİ, 27

çarh *Far.* Felek, baht. GT, 237

fakihirak Kuvvetli fakih. KFT, 985

fer‘ *Ar.* İkinci dereceden. HOA, 243

feri‘ Ayrıntı. KFT, 986

ilelik İlelik. (?) BV, 194

işegi İçerik. TZ, 179

kerterki ketir Arkasına dönüş. TZ, 195

küfv *Ar.* Benzeri. KF, 146

kürre *Ar.* Küme, göz. BV, 230

mersin Mersin. İH, 34

mort Temel. TZ, 218

nesnenin düzlüğü Tam onun hizası. İH, 35

ol IV Tahsin mukabilinde kullanılan kelime. Kİ, 62; O. MG, 222

özelik(g) Öz, iç yüz, kıvam. KE, 264

sorp Gafleten. Kİ, 92

tağlayı Dulun. TZ, 251

tetik I Gizli bir şeyin anahtarı ki onu ancak o şeyi yapan bilir, şifre. Kİ, 102

tulp Kürüh. Kİ, 107

tünlük III Salonun devri, heyet mecmuası. Kİ, 109

uzağ I Ayrıntıyla ilgili. HOA, 268

yaçanlı Hökerekli. TZ, 275

SONUÇ

Sözlükler bir toplumun sosyal hayatını gösteren en önemli kaynaklardır. Özellikle kavram alanı sözlükleri, bir dilin gelişmiş söz varlığını göstermede önemli bir yere sahiptir. Sözlüklerde harf sırasıyla sıralanan sözcükler, kavram alanı sözlüklerinde bir kavramla ilgili sözcükler tasnif edilir ve bir arada verilir. Bu sayede gereken bilgilere hızlıca ulaşılabilir. Bu tez çalışmasında tarihî Kıpçak Türkçesi sözlüklerinden *Codex Cumanicus* ile Memlûk Kıpçak sahasına ait sözlükler ile bu sahada yazılmış eserlerin sözlükçeleri esas alınarak söz varlığı tespit edilmiş ve kavram alanlarına göre sınıflandırılmıştır.

Çalışmamızda *Baytaratü'l-Vâzih*, *Kitabu Bulgatu'l-Muştak Fi Lugati't-Turk ve'l-Kıfçak*, *Codex Cumanicus*, *Ed-Dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye*, *Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülistân bi't-Türkî)*, *Hulasa: Okçuluk ve Atçılık (Kitâb fi'ilmi'n-Nüşşâb; Kitâb fi-riyâzâti'l-hayl; Kitâb fi'ilmi'l-musâbaka)*, *El-İdrâk Haşiyesi*, *İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtîn*, *Kitâbü'l-Ef'âl*, *Kitâb fi'l-fikh*, *Kitâb fi'l-Fikh bi'l-Lisâni't-Türkî*, *Kitâbü'l-İdrâk li-Lisâni'l-Etrâk*, *El-Kavanînu'l-Küllîye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye*, *Münyetü'l-Guzât*, *Kitâb-ı Mukaddime-i Ebu'l-Leysi's-Semerkandî*, *Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî*, *Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye* adlı eserler ve eserlerin sözlükçeleri taranmıştır. Bu sözlüklerde yer alan tüm madde başları ve madde içleri çalışmamıza eklenmiştir. Fiiller detaylı olarak incelenmiş; basit, türemiş, birleşik fiiller olarak ayrılmıştır. Elde edilen veri, kavram alanlarına göre sınıflandırılmıştır.

Çalışmada yaklaşık olarak 18.440 madde başı ve 3.828 madde içi bulunmaktadır. Bu sözcüklerin köken dağılımı şu şekildedir:

4.188	Arapça
923	Farsça
382	Arapça-Türkçe
178	Farsça-Türkçe
81	Moğolca

27	Yunanca
22	Arapça-Farsça
18	Latince
14	Farsça-Arapça
6	Slavca

4	Rumca
4	Türkçe-Farsça
3	Türkçe-Arapça
2	Aramice

1	Rusça
1	İtalyanca
1	Çince
1	Hintçe

Türkçe söz varlığının sınıflandırılmasında bulunan sözcük dağılımı şu şekildedir:

İnsan Bedeni ve İnsan Bedeniyle İlgili Diğer Adlar	577
Hastalık Adları ve Hastalık ile İlgili Diğer Adlar	167
Akrabalık Adları ve Akrabalık ile İlgili Diğer Adlar	125
Hayvan Adları ve Hayvan ile İlgili Diğer Adları	891
Bitki Adları ve Bitki ile İlgili Diğer Adlar	326
Yiyecek Adları ve Yemek ile İlgili Diğer Adları	367
İçecek Adları ve İçecek ile İlgili Diğer Adlar	52
Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adlar	263
Araç, Eşya Adları	711
Kişisel Bakım	39
Ziynet Eşyaları, Değerli Taşlar	46
İş, Meslek, Rütbe, Görev ve İlgili Diğer Adlar	236
Özel Yer Adları	6
Genel Yer Adları	205
Özel Adlar	124
Lisan Adları ve Söz ile İlgili Adlar	16
Kavim, Boy ve Irk Adları	14
Millet Adları	7
Ölçü Adları	35

Miktar, Ebat Adları	151
Şekiller	54
Sayı Adları	144
Zaman Adları	242
Renk Adları	91
Işık	46
Ateş, Sıcaklık	34
Koku	27
Artık	42
Soru İfadeleri	44
Yön Adları	153
Maden ve Enerji Kaynakları Adları	62
Coğrafya ile İlgili Adlar	254
Evren, Kainat, Gök Bilimi ile İlgili Adlar	54
Hava Olayları ile İlgili Adlar	115
Eğitim ile İlgili Adlar	21
Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar	177
Toplum İlişkileri ile İlgili Adlar	130
Spor, Eğlence ve Oyunlar ile İlgili Adlar	76
Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar	1
Askerlik ile İlgili Adlar	38
Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar	147
İdare ve İdari Olaylar ile İlgili Adlar	56
Din ve İnanç Adları	217
Hak, Hukuk, Adalet Adları	63
Sağlık ve Tıp Terimleri	9

Müzik Terimleri	4
Dil ve Edebiyat Terimleri	32
Ticaret, İş ve Ekonomi Terimleri	103
Hareket Adları	211
Fiziksel Özellikler	210
Kişilik Özellikleri	408
Hareketlilik, Davranış İfade Eden Adlar	129
İrade, Düşünce Bildiren Adlar	55
Duygu İfade Eden Adlar	150
Durum, Nitelik Bildiren Adlar	792
Ünlemler (saygı, istek, seslenme, şaşkınlık, merak, onama sözleri)	18
Sesler	33
Zamirler	230
Edatlar	131
Bağlaçlar	36
Zarflar	70
Cümleler	13

Yabancı söz varlığının sınıflandırılmasında bulunan sözcük dağılımı şu şekildedir:

İnsan Bedeni ve İnsan Bedeniyle İlgili Diğer Adlar	170
Hastalık Adları ve Hastalık ile İlgili Diğer Adlar	152
Akrabalık Adları ve Akrabalık ile İlgili Diğer Adlar	29
Hayvan Adları ve Hayvan ile İlgili Diğer Adlar	177
Bitki Adları ve Bitki ile İlgili Diğer Adlar	321
Yiyecek Adları ve Yemek ile İlgili Diğer Adlar	160
İçecek Adları ve İçecek ile İlgili Diğer Adlar	26
Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adlar	123
Araç, Eşya Adları	274
Kişisel Bakım	42
Ziynet Eşyaları, Değerli Taşlar	31
İş, Meslek, Rütbe, Görev ve İlgili Diğer Adlar	202
Özel Yer Adları	74
Genel Yer Adları	233
Özel Adlar	248
Yazın ve Kitap Adları	50
Lisan Adları ve Söz ile İlgili Adlar	22
Kavim ve Boy, Irk Adları	3
Mensubiyet Adları	37
Millet Adları	19
Ölçü Adları	50
Miktar, Ebat Adları	62
Şekiller	22
Sayı Adları	13

Zaman Adları	195
Işık	10
Ateş, Sıcaklık	6
Koku	9
Artık	27
Yön Adları	31
Madenler ve Enerji Kaynakları Adları	58
Coğrafya ile İlgili Adlar	48
Evren, Kainat, Gök Bilimi ile İlgili Adlar	30
Hava Olayları ile İlgili Adlar	18
Eğitim ile İlgili Adlar	26
Sosyal Olaylar ile İlgili Adlar	82
Gelenek ve Görenek Adları	9
Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar	74
Toplum İlişkileri ile İlgili Adlar	201
Spor, Eğlence ve Oyunlar ile İlgili Adlar	75
Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar	19
Askerlik ile İlgili Adlar	34
Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar	191
İdare ve İdari Olaylar ile İlgili Adlar	108
Din ve İnanç Adları	824
Hak, Hukuk, Adalet Adları	157
Sağlık ve Tıp Terimleri	15
Resim Terimleri	1
Müzik Terimleri	2
Dil ve Edebiyat Terimleri	114

Tarih Terimleri	2
Ticaret, İş ve Ekonomi Terimleri	141
Fizik, Kimya, Biyoloji Terimleri	1
Hareket Adları	88
Fiziksel Özellikler	41
Kişilik Özellikleri	403
Hareketlilik, Davranış İfade Eden Adlar	232
İrade, Düşünce Bildiren Adlar	151
Duygu İfade Eden Adlar	215
Durum, Nitelik Bildiren Adlar	688
Renk Adları	31
Ünlemler (saygı, istek, seslenme, şaşkınlık, merak, onama sözleri)	21
Zamirler	7
Edatlar	39
Bağlaçlar	47
Zarflar	12
Ses	10
Cümleler	17

Ayrıca Fiiller başlığında bulunan eylem sayıları şu şekildedir:

Basit Fiil	873
Türemiş Fiil	3307
Birleşik Fiil	2738

Bu değerlendirmelere göre ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1. En çok sözcük (4.188) Arapça ve (923) Farsçadan alınmıştır.
2. Türkçe Söz Varlığı kavram alanları sınıflandırmasında en çok sözcük (792) içeren *Durum, Nitelik Bildiren Adlar* başlığı, en az sözcük (1) içeren ise *Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar* başlığıdır.
3. Yabancı Söz Varlığı kavram alanları sınıflandırmasında en çok sözcük (824) içeren *Din ve İnanç Adları* başlığı, en az sözcük (1) içeren ise *Fizik, Kimya, Biyoloji Terimleri ve Resim Terimleri* başlıklarıdır.
4. Sosyal hayatın her alanıyla (evlilik, düğün, misafirlik, spor vb.) ilgili sözcüğün bulunması Türkçenin zenginliğini ve sosyal ilişkilerin kuvvetli olduğunu gösterir.
5. Türkçe sözcüklerde alınan kaynağa göre yazım farklılığı vardır. Bu durum da sözlüğün hacmini genişletmektedir.

çetük Kedi. BM, 481; DM, 80; GT, 238; İH, 11; İM, 516; KE, 191; Kİ, 28; KK, 107; TZ, 161; Erkek kedi. TA, 100

çetik Kedi. DM, 80

şetik Kedi. DM, 109

şetük Kedi. TZ, 247; Ø DM, 109

temir ğazık Kutup yıldızı, süreyya. DM, 113

temir ħazuḳ Oğlak burcu, kuzey yıldızı, sabit. KK, 125

temir ḳazık Cedi yıldızı. Kİ, 101

temiz kazuk Kutup yıldızı, demir kazık. TZ, 255

temür ḳazuḳ (~ **temür kazuk**) Demir direk. DM, 113; **temür kazuk** Demir kazık, cedi, oğlak yıldızı. İH, 46

temür ḳazık Kutup yıldızı. BM, 512

6. Fiillerin çokluğu Türkçenin fiil konusundan zengin olduğunu göstermektedir.

7. Memlûk sahasında yazılan eserlerde dini sözcükler İslamiyetle ilgiliyken, *Codex Cumanicus*'ta Hristiyanlıkla ilgilidir. Bu durum da bize iki farklı din hakkında bilgi sağlar.
8. At, ok atma ve savaş terimlerinin çokluğu Türkler için nelerin önemli olduğunu vurgular niteliktedir.
9. Bazı kategorilerde hem Türkçe hem de yabancı söz varlığından sözcükler bulunması, diğer milletlerle etkileşimi ortaya koymaktadır.

zühre Ar. Zühre (Venüs), pek parlak görünen bir yıldız. GT, 404

çolpan Çoban yıldızı, çolpan. BM, 481; Zühre yıldızı, çoban yıldızı. Kİ, 31

çulpan Çoban yıldızı. TZ, 163

keyvân Far. Ülker yıldızı. GT, 294

temir ğazık Kutup yıldızı, süreyya. DM, 113

temir ğazuk Oğlak burcu, kuzey yıldızı, sabit. KK, 125

temir kazık Cedi yıldızı. Kİ, 101

temiz kazuk Kutup yıldızı, demir kazık. TZ, 255

temür kazuk (~ **temür kazuk**) Demir direk. DM, 113; **temür kazuk** Demir kazık, cedi, oğlak yıldızı. İH, 46

temür kazık Kutup yıldızı. BM, 512

ülker Ülker, süreyya yıldızı. BM, 519; Ülker yıldızı. Kİ, 114; TA, 151; TZ, 274

Bu çalışmayla, Kıpçak Türkçesinin (Ermeni harfli Kıpçak metinleri hariç) günümüze kadar ulaşan eserlerindeki söz varlığının derlenmesi ve bu söz varlığının kavram alanlarına göre sınıflandırılmasıyla, yapılacak yeni çalışmalara kaynaklık etmek, dönemin söz varlığının niteliğini ve zenginliğini ortaya koymak, günümüzdeki kavram alanı çalışmalarına katkıda bulunmak ve Türk dili çalışmalarına kaynak kazandırmak amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Ağar, M. E. (1986). *Baytaratü'l-Vâzih*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Ağar, M. E. (1989). *Kitâb fi'l-Fıkh bi'l-Lisâni't-Türkî*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Akar, A. (2020). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyât.
- Argunşah, M. ve Güner, G. (2022). *Codex Cumanicus*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Argunşah, M. ve Sağol Yüksekaya, G. (2019). *Karahanlıca Harezmece Kıpçakça Dersleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Atalay, B. (1945). *Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye*. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bilgin, A. A., Hacıeminoğlu, N., "Kıpçaklar", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kipcaklar#2> (22.07.2024).
- Caferoğlu, A. (1931). *Kitâb al-İdrâk li-Lisân al-Atrâk, Abû Hayyân*. İstanbul: Evkaf Matbaası.
- Caferoğlu, A. (2019). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Delice, H. İ. (2003). *Hulasa Okçuluk ve Atçılık, Hüseyin b. Ahmet el-Erzurumî*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Demirci, J. (2010). “Memlûk Kıpçak Sahasına Ait Bir Fıkıh Kitabı: Kitâb fi'l-Fıkh”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, S 7/1, s. 71-90.
- Eminoğlu, E. (2011). *Kitâbü'l-Ef'âl, Kıpçakça Satır Arası Sözlük, Abbâs ibni Hamza es-Sabrânî*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2017). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güner, G. (2020). *Kıpçak Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İzbudak, V. (1936). *El-İdrâk Haşiyesi*. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Karagözlü, S. ve Salan, M. (2022). *Kitâbu Bulgatu'l-Muštâk fî Lugâti'ti-Türk ve'l-Kıfçâk Kastamonu Nüshası (Giriş, İnceleme, Tıpkıbasım ve Transkripsiyon, Dizin), İmâm Cemâlu'd-dîn ebû Muhammed 'Abdullah et-Türkî*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Karamanlıoğlu, A. F. (2019). *Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülistan bi't-Türkî), Seyf-i Sarayî*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kuanışbayev, E. (2006). *Kitâb fî'l-Fıkh (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Özkan, A. (2018). *Kitâb-ı Mukaddime-i Ebu'l-leysi's-Semerkindî (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler-Tıpkıbasım)*. Konya: Palet Yayınları.
- Toparlı, R. (1992). *İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R. (2003). *Ed-Dürretü'l-Mudiyye fî'l-Lügati't-Türkiyye*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R., Çögenli, M. S., Yanık, N. H. (1999). *El-Kavanînü'l-Küllîye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R., Çögenli, M. S., Yanık, N. H. (2000). *Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R., Vural, H., Karaatlı, R. (2019). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uğurlu, M. (1984). *Münyetü'l-Guzât*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Uydu Yücel, M., "Kıpçaklar", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kipcaklar#1> (22.07.2024).